SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA

ZACHARIÆ PASQVALIGI

CLER. REGVL.

SACRA
SPECVLATIVA DOCTRINA
DE DEO
COETERISQVE DIVINITVS
REVELATIS

Ex Theologicis Principijs ad Scholasticę Lecturæ Methodum

DEDVCTA

A

ZACHARIA PASQVALIGO
VERONENSI CLER. REG. S.T.P.

CVM SVIS INDICIBVS:

VENETIIS, Apud Bertanos, Anno Iubilei M. DC. L.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO

P R I N C I P I

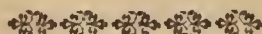
ALOYSIO CAPPONIO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

Omnia felicitatis incrementa

ZACHARIA PASQVALIGVS.

Cler. Regul. præcatur.

IL mirum, Eminentissime Princeps, si hominem diuinum animal (a) Trismegistus; diuinitatis participem (b) Aristoteles; Dei simulacrum (c) Lactantius; Deitatis speculum (d) Prudentius; quid ex diuina mente delibatum (e) Epitectus dixere. Quippe ad Dei imaginem factum ex sacris paginis didicimus: vt non immerito cœlestis maiestatis plenus sibi ipsi admirationi sit. Verum tunc demùm omnium mentes rapit, & alto quodam stupore perfundit, quando natiua excellentia ijs ornamentis perficitur, quæ virtus, ac sapientia subministrat, dum melior illius pars diuino quodam lumine illustrata totam naturam configurat, totum hominem sibi vindicat. Quod Tibi contigisse Eminentiss. Princeps cernet quisque, & discernet, qui suos in te oculos conuerterit. Mitto Gentis tuæ genus longa maiorum serie spectabile, quà litteris illustrium, quà prudentia, quà publicis officijs, quà amicitia Principum. Mitto illarum dignitatum cumulum, quales Apostolicæ Cameræ Thesauri Præfectura; Sacra Cardinalatus purpura; Bononiensis legatio ad plures annos producta; Rauennatis Archiepiscopatus insulæ quæ Tibi amplam laudis, & gloriæ segetem obijecere: mitto inquam hæc omnia adscititia, quæ quamuis maxima, fortunæ tamen bona veteres dixere; nam hæc parerga quædam, quæ hominem exornant, non faciunt: imò, nec rectè parerga, quia à te decus accipiunt, & ornamentum. Illas vnas animi tui dotes mente obuerso, quas virtus contento studio laborauit, vt esset, quod admiratio conciperet, fama celebraret. Et qualis tua mens, nisi fertilis ager, cui Sapientiæ, & prudentiæ semina concredita in vberrimam messem euasere? Hinc illa omnis eruditionis copia ingenij perspicacitate commendata. Hinc illa explicandi facilitas, vt meritò difficilia, & obscura quæque perspicuitatem tibi debeant, si ingenij tui lumine perfundentur. Hinc ille in dicendo lepor, qui omnes ita afficit, vt aurea Herculis catena trahi se sentiant, nec agnoscant. Hinc illa sententiarum pondera, vel ipsius Aristarchi trutinam substinentia, quia defecata doctrina, non vmbratiles fructus, sed solidos producit. Nec minor prudentiæ tuæ prouentus, quippe rerum omnium cognitione pollens, omnia ita in prospectu habes, siue præterierint, siue nec dum aduenerint, vt ad omnem euentum paratus nouas semper Consiliorum rationes subministres. Hinc quid iustum, & honestum, quid iniustum, &

a In clauę circa fin. b. lib. 1. de part. animal. c lib. 2. c. 2. d in Apotheosi. e lib. 2. dissertat. 8.

turpe

turpe decernere, vtilia ab inutilibus secernere negocia quæque implicatissima extricare, & in euentum promouere felicissimum, rebus omnibus terminos suos describere, omnia cum tempore metiri, ijs opportunitates suas tribuere; decus, magnitudinem addere, ingenij tui dexteritas in priuilegium sibi asserit; vt proinde grauissima Romanæ Sedis negocia tuo quoque consilio debeant secundos euentus. Ex hac porro sapientia ac prudentia gemino veluti purissimo fonte profluit totus virtutum chorus ad illam vnam metam collimantium, vt vniuersam vitæ tuæ seriem instituant augustissimam. Inter quas illa eminet pietas, quæ seriò Deum, non perfunctoriè colere docet. Iustitia illa virtutum omnium apex, quæ teipsum intra rationis metam continens perenni quadam, ac sempiterna lege inflexibilem seruas recti tenorem, vt eius, quod cuiusque est, æquus distributor pulchram pacem, beatam æqualitatem diffundas in humani generis communionem. Quam sanè abunde sensit, laudauit Bononiensis Populus, dum apud illum Pontificia legatione fungereris. Illa morum grauitas, quæ veluti interior lux animi radios suos proijcit in vultum, gestum, motum, vocem, sermonem, incessum, cultum, singulis decus suum impertiens, & humanam tibi condens maiestatem, totum te veneratione circumfundit. Magnanimitas illa, quæ excelsitate quadam omnia despicis præter id, quod honestum est, ac decorum. Ignea denique illa charitas, quæ diuinis flammis exæstuans omnes quidem complectitur, sed in eos præcipuè beneficam se præbet, quibus debet, quam Rauennas populus expertus, dum exundantibus aquis pene mergeretur, sui Pastoris adhuc memorat, & celebrat beneficentiam. Hæc cum in te Eminentissime Princeps, suspicerem, in tui venerationem rapiebar, vtque tantè excellentiæ testimonium redderem tacita quadam vi cogebar. Sed nescius, qua testificatione vterer, illud demum mentem subit, quod munerum quoque oblatio non incongruum testimonium sit, quod in Heroum, imò Dei ipsius profitenda præstantia adhibeatur. Has igitur tibi offero Theologicas lucubrationes, exigui quidem momenti munusculum, si artificis peritiæ: at grande si materia spectetur, si quidem Deus est, qui Theologico stylo describitur. Ideo nec incongruè tuam prouocat humanitatem, quando mens rebus magnis recogitandis semper assueta habebit, quod summum est, in quod libens suos figat obtutus altissima quæque arcana contemplans cœlitus declarata. Prono itaque excipe animo, quod in deuotionis meæ testimonium exhibeo, tuoque fauore benignus adspira, vt lucis vsuram, quam liber auspicatur, sub tuis auspicijs secundo cursu teneat. Sic omnium vota in tui felicitatem conspirent: sic omnium plausus tuam excipiant prosperitatem.

D. Thom. 2.2. quæst. 103. art. 3.

LECTO-

LECTORI.

Irabitur quis, quod nouum prodeat volumen, in quo toties in Scholis decantata innumeris pene codicibus descripta repetantur. Et qui tandem, inquiet, finis scribendi? quousque nouis semper commentationib. prememur? & fortè is ex illis ipsis erit, qui quotidie in scholis declamitat, qui probæ notæ Doctoribus relictis prolixa scriptione suos Auditores onerat. Verum ne sibi ipsi infensus sit, dum mihi notam parat incurrere, audiat Ambrosium 6. lib. 1. offic. cap. 26. *Omnibus hominibus*, inquit, sapientissimus Doctor, *inest secundum naturam humanam verum inuestigare, quod ad studium cognitionis, & scientiæ trahit, & inquirendi infundit cupiditatem. In quo excellere vniuersis pulchrum videtur, sed paucorum est assequi.* Audiat, inquam, & totam perlustrans Theologicam scientiam, respondeat, quid certi producatur, præter ea, quæ diuino testimonio firmata sunt, sacrosanctis conciliorum Sanctionibus stabilita, Patrum consensu recepta? Quam opiniosi Doctores, quam labantia vniuscuiusque placita? Et si qui ad aliquod suæ scholæ lumen veluti Cinosuram se conuertunt quam parum inter se ipsos concordes, quamuis vnius doctrina sapere profiteantur? Si igitur tàm pauca certa, tam multa dubia, & adhuc iudicis sententiam expectantia, quid mirum, si quotidie Doctores aduocent, suis opinionibus verbo, scripto patrocinentur, & continua declamatione, non intermissa scriptione causam agant? Veritatis namque Patrem, testante Plutarcho, (*in quæst. Rom. quæst. 12.*) Tempus dixere sapientes; nempè quia tempore paritur, & non nisi longa assiduaque indagatione eruitur. Hinc sæpius perpensa, ac exagitata vberius splendescit, pronunciat Pontifex Summus Innocentius *Cap. graue 31. quæst. 9.* & nimium ipsi periculi creari, si disputantibus interdicatur inquisitio, dixit alter summus Ecclesiæ Apex Ioannes (*Extrau. Quia nonnumquam De verb. signific.* Si igitur disputationibus est locus cur mihi vitio dandum, si insitum omnibus ingenium sequar; veritatis vestigia insequar, & quas adornaui Theologicas meditationes proferam? Si quem liber inscriptione interpellat, neminem tamen facit lectorem inuitum; Si quem spontaneum ac habentem nancis citur, sua certè illum prolixitate non fatigabit: breuitati namque quam maximè consultum, nec tamen ablegata perspicuitas; non præteritæ Doctorum sententiæ, non dissimulatæ difficultates, non aduersantium rationum pondera neglecta, sed omnia strictim, ac compendiario stylo explicata. Theologiam vniuersam tripartitam volumen quoque tripartitum exhibet. Primum illam complectitur partem, quam nostræ scholæ Professores Speculatiuam dicunt: eam scilicet cui Deus pro argumento est, naturaque illa ab omni sensu secreta, quam diuina oracula Angelum vocant. Alterum eam partem exhibet, quam moralem indigitant, in qua homo supra suam euectus naturam diuinis muneribus exornatus, atq. ad altissimi finis mensuram actiones suas, moresque componens disputandi subministrat materiam, & ea inquirendi, quæ ad æternam fęlicitatem viam sternunt. His tota absoluitur theologia diuino vt plurimum testimonio stabilita. Sacrorum Conciliorum decretis formatâ, Patrum sententijs, fulgentissimi illius præsertim luminis Augustini, munita. Quia tamen commentatio omnis a labenti ingenio profecta, Ideo Catholicæ Ecclesiæ censuræ omnia subijcio; nec respuam sed libens audiam benigni Lectoris sententiam, si quid peccatum, aut minus rectè dictum iudicabit.

APPRO-

APPROBATIONES.

EX Commissione A.R.P.Generalis librum vnum, cui titulus sacra speculatiua doctrina de Deo cęterisque diuinitus reuelatis. Et Alterum, cui titulus Sacra Moralis doctrina de statu supernaturali humanæ naturæ cæterisque ipsum concernentibus R.P.D.Zacharię Pasqualigi S. Theol. professoris legi & perpendi, nec aliquid catholicæ fidei dissonum, aut bonis moribus notaui, sed omnia mira facilitate, ac breuitate explicata, accutissimè disputata, & explicata, ac in ipsa doctirnæ profunditate planâ. Quarę utrumque dignum censeo, vt non solum in tyronum, sed etiam prouectiorum vtilitatem euulgetur. Romæ in ędibus Sancti Andreæ de Valle die 20. Februarij 1649.

D. Alfonsus Besutius Cler. Reg. Sac. Theol. Professor.

DE mandato A.R. Patris D. Ioannis Gonzagæ nostræ congregationis Præpositi Generalis accuratè perlegi opus R. Patris D. Zachariæ Pasqualigi, cui titulus sacrá speculatiua Doctrina de Deo, cæterisque diuinitus reuelatis; & opus cui titulus Sacrá Moralis Doctrina de statu supernaturali humanæ naturæ, atque cęteris ipsum concernentibus, atque omnia in ijs reperi rectám fidem morumque integritatem redolere; imò clara, ac breui subtilitate explicata, vt iure suo lucem deposcere videántur. Quare vtrumque dignissimum censeo quod in publicam studiosorum vtilitatem typis mandetur hac die 20. Februárij 1649.

D. Stephanus Quaranta Cler. Reg. SS. Congregationum Rituum, ac Indicis Consultor, Sancti Officij Qualificator, ac in Vrbe examinator.

D. Io. Gonzaga Præpositus Generalis Congreg. Cler. Reg.

HAEc opera inscripta Sacrá Speculatiuá Doctrina de Deo cęterisque diuinitus reuelátis; & sacra moralis doctriná de statu supernaturali humanę naturæ, atque cæteris ipsum concernentibus á R.P.D.Zachariá Pasqualigo nostræ congregationis Theologo composita cum iuxtá perfectam assertionem Patrum, quibus id commisimus fuerint recognita, et approbata, vt typis mandentur quo-ad nos spectat, facultatem concedimus. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, ac solito nostræ Congregationis sigillo munitas damus. Romæ in domo nostrá Sancti Siluestri Montis Quirinalis die 9. Martij 1649.

D. Io. Gonzaga Præpositus Generalis Cler. Reg.

Locus ✠ Sigilli.

D. Io. Montoyo Secretar.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. D. S. P. A. Mag. Ascanius Riualdus Vic.

OPus hoc, cuius Inscriptio est Sacra Speculatiua Doctrina de Deo, cæterisque diuinitus reuelatis, Authore A.R.P.D.Zacharia Pasqualigo Veronense Clerico Regulari, Ex commissione Reuerendissimi Patris Vincentij Candidi Sacri Apostolici Palátij Magistri, æquali attentione, & voluptate perlegi, nihilq. in eo Doctrinę SS. Patrum, sanę, & orthodoxę non consonum, subtilis ingenij acumine non præcellens, firmisque sententijs non stabilitum reperi; Dignum itaq. vt in communem omnium vtilitatem cedat, sicut, & alia, quæ author indefesso labore dictauit, iudico. Datum Romæ in Carmelo D. Mariæ Transpontinæ die 26. Ianuarij 1649.

F. Matthæus de Orlando Carmelita Collegij eiusdem Carmeli D. Mariæ Transpontinæ Regens, ac Prouincialis Hiberniæ.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capisuccus Mag. et Socius Reuerendiss. P. Sac. Pal. Apost. Mag. Ordin. Prædicat.

INDEX

INDEX DISPVTATIONVM, ET SECTIONVM.

De natura, & proprietatibus Theologiæ.

De existentia, & necessitate Theologiæ. disp. 1.

De principijs, quibus vtitur Theologia. disp. 2.

De qualitate intrinseca Theologiæ. disp. 3.

De obiecto Theologiæ disp. 4.

De modo quo procedit Theologia circa suum obiectum. disp. 5.

De modo quo procedit Theologia circa suum obiectum. disp. 6.

De locis Theologicis. disp 4.

De Deo & eius natura.

De existentia Dei. disp. 7.

De modo quo Deus cognoscitur. disp. 8.

De essentia Dei. disp. 9.

De perfectione Dei. disp. 10.

De infinitate Dei. disp. 11.

De constitutiuo diuinæ essentię disp. 12.

De attributis diuinæ naturæ. disp. 13.

De simplicitate, & vnitate Dei. disp. 14.

De diuina immutabilitate. disp. 15.

De veritate, & bonitate diuina. disp. 16.

De Dei immensitate. disp. 17.

De æternitate Dei. disp. 18.

De intellectu, & sapientia diuina.

De intellectu Dei. disp. 19.

De primario obiecto diuinæ cognitionis.disp.21.

De modo,quo se habeat scientia Dei ad suum obiectum.disp.22.

De obiecto secundario diuinę cognitionis.disp.23.

De cognitione possibilium, disp.24.

De cognitione futurorum contingentium absolutorum,disp.25.

De cognitione futurorum conditionatorum contingentium.disp.26.

De Diuinis ideis,disp.27.

De voluntate Dei.

De natura diuinæ voluntatis. disp.28.

De obiecto primario,& adæquato diuinæ voluntatis.disp.29.

De obiecto diuinæ voluntatis, disp.30.

De modo,quo voluntas diuina versatur circa creaturas.disp.31.

De actu libero diuinæ voluntatis. disp.32.

De voluntate Dei vt causa rerum. disp.33.

De voluntate signi beneplaciti, & antecedenti.disp.34.

De effectibus diuinæ voluntatis. disp.35.

De actu diuinæ voluntatis respectu boni.disp.36.

De actibus diuinę voluntatis circa malum.disp.37.

De diuina Iustitia. disp.38.

De alijs virtutibus disp.39.

De prouidentia Dei.

De existentia, & essentia prouidentiæ.disp.40.

De prouidentia supernaturali, & prædestinatione.disp.41.

Designo in quo facta est prædestinatio. disp. 42.

De prædestinatione ad gloriam disput. 43.

De effectibus prædestinationis. disput. 44.

De reprobatione. disp. 45.

De libro vitæ. disp. 46.

De visibilitate Dei.

De possibilitate visionis Dei intuitiuæ. disp. 47.

De eo quod in Deo videri potest. disp. 48.

De medio, quo Deus est visibilis. disput. 49.

De incomprehensibilitate, & ineffabilitate Dei. disp. 50.

De Deo Trino.

De existentia Trinitatis. disp. 50.

De cognoscibilitate Trinitatis. disp. 51.

De diuinis processionibus, disp. 52.

De processionibus actiuis, siue originibus. disp. 53.

De existentia diuinarum Relationum. disp. 54.

De Relationibus comparatis ad essentiam. disp. 55.

De relationibus secundum se consideratis. disp. 56.

De persona in communi, disp. 57.

De persona in diuinis. disp. 58.

De constitutiuo diuinarum personarum. disp. 59.

De identitate diuinarum personarum. disp. 60.

De mis-

De missione diuinarum personarum. disp. 73.

De Deo homine redemptore.

De existentia, & conuenientia Incarnationis. disp. 74.

De necessitate incarnationis disp. 75.

De causa finalis Incarnationis. disp. 76.

De causa formali Incarnationis seù vnione hypostatica. disp. 77.

De assumptione. disp. 78.

De persona assumente. disp. 79.

De causa meritoria Incarnationis. disp. 80.

De Termino Incarnationis. disp. 81.

De Christi filiatione. disp. 82.

De prædicatione Christi. disp. 83.

De subiectione, & seruitute Christi. disp. 84.

De communicatione Idiomatum. disp. 85.

INDEX RERVM.

An

De pœna Angelorum malorum. disput. 126.

De obstinatione Dæmonum. disput. 127.

De custodia Angelorum. disput. 128.

FINIS.

SACRA

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA,

De natura, & proprietatibus Theologiæ.

DE EXISTENTIA, ET NECESSITATE THEOLOGIAE.

DISPVTATIO PRIMA.

An Theologia sit necessaria.

SECTIO I.

1 HEOLOGIA idem est, ac sermo de Deo, quatenus innititur reuelatis. Supponendum autem est dari Theologiam, quæ sit habitus perficiens intellectum in ordine ad cognoscēdum Deum; cum enim dentur propositiones reuelatæ, & intellectus noster sit discursiuus, potest ex ipsis per lumen naturale deducere aliquas conclusiones, quę cōstituant Theologiá.

2 Supponendum secundo Theologiam, licèt non fuerit semper scholastico modo tractata, extitisse tamen semper in Ecclesia Dei; adfuit enim semper fides, & viri periti, qui ipsam explicabant. Vnde solum est variata secundum modum, non autem secundum substantiam.

3 Dicendum primò, *Theologiam non esse simpliciter necessariam ad salutem necessitate physica, neque singulis hominibus, neque toti Ecclesiæ.* Probatur. In tantum esset necessaria, in quantum sine ipsa non posset conseruari fides; potest autem conseruari. Tum quia non dependet ab ipsa à priori, tū quia non implicat, quod quis ita firmiter credat, vt à nulla contraria suasione inficiatur. Dices. Est necessarium ad salutem dirigere operationes nostras: ergo opus est Theologia, quę applicet in particulari regulas vniuersales fidei. Respondetur negando consequentiam: quia hæc applicatio non fit per Theologiam, sed per consultationem, qua regula abstractè considerata applicatur materiæ particulari.

4 Dicendum secundo, *Theologiam esse necessariam toti Ecclesiæ necessitate morali, non autem singulis hominibus*; ita communiter contra Fasolum 1. *par. q.* 1. *art.* 1. *dub.* 3. Qui vult quod sit etiam necessaria singulis hominibus. Probatur. Ad Titum 1. *Oportet Episcopum esse amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana; & eos, qui contradicunt redarguere.* Ratio est, quia fides indiget explicatione, vt possit facilius insinuari. Vnde etiam Christus ad suam doctrinam insinuandam argumentabatur ex reuelatis in veteri testamento, vt Matthæi 22. Marci 12. Lucæ 11.

5 Obijcit Fasolus. Fides est necessaria in singulis hominibus, & in singulis hominibus potest infici: ergo cum Theologia sit necessaria ad conseruandam fidem, erit necessaria in singulis hominibus. Respondetur negando consequentiam, quia potest conseruari per Theologiam, quæ sit in alijs, cum ab ipsis possint edoceri. Instat. Non possunt expelli errores, nisi per cognitionem contrariam, quæ sit in eo, à quo expelluntur, hæc autem cognitio est Theologia: ergo Resp. Hanc cognitionem esse theologiam materialem, non autem ipsum habitum Theologiæ, de quo procedit quæstio.

An theologia sit adhesiua explicando fidem per conclusiones deductas.

SECTIO II.

6 DIcendum est, *Theologiam explicare fidem deducendo conclusiones, quæ nō sint reuelatæ, quibus præcisè assentimur ratione discursus.* Ita communiter cum D. Thoma 1. *par. q.* 1. *art.* 8. contra Goffredum *quolib.* 3. *q.* 10. & Aureolum *q.* 1. *prologi art.* 3. Probatur. Ex vi discursus Theologici ita assentimur conclusioni deductæ, vt præciso quolibet alio motiuo, illi assentiamur,

& fublato difcurfu non poffamus affentiri, ergo Theologicus difcurfus facit adhærere. Antecedens patet: nam affentimur pluribus propofitionibus, quæ non funt reuelatæ; & ideò non poffumus affentiri ex motiuo fidei, fed remanet folus difcurfus mouens ad afsenfum.

7 Dicendum 2. *Difcurfum, quo aliqua propofitio reuelata infertur ex alijs reuelatis, nedum efse declaratiuũ, fed etiam adhæfiuum*. Probatur. Si non adefset alia ratio mouens ad affenfum conclufionis, talis difcurfus fufficienter moueret, nam pofito affenfu præmiffarum ex vi illationis fequitur affenfus cõclufionis, ergo eft adhæfiuus.

8 Dicendum 3. *Conclufionem de fide, vt deductam per difcurfum ex quibufcunque præmiffis, licet fecundũ fubftantiam fit de fide, non eft tamen de fide, vt deducta*. Probatur. Vt deducta non attingitur cum dependentia à diuino teftimonio, fed à difcurfu, & illatione, ergo vt deducta non attingitur per fidem.

9 Obiicitur 1. Ex D. Aug. 14. de Trinitate cap. 1. vbi docet, quod per theologiam fides nutritur, defẽditur, & roboratur, ergo theologia eft tantum explicatiua fidei, non autem adhæfiua. Refp. negando confequentiam, quia etiã per difcurfum fides nutritur, & defenditur, dum oftenditur credibilitas reuelatorum, & per nouas conclufiones magis manifeftantur.

10 Obiicitur 2. Ex D. Dionifio cap. 2. de Diuinis nominibus, vbi docet. Non poffe de Deo aliquid dici, aut cogitari præter illa, quæ funt reuelata, ergo Theologia nõ poteft deducere nouas conclufiones. Refp. negando cõfequentiam, quia D. Dionyf. intelligit de iis, quæ non funt reuelata, nec formaliter, nec virtualiter; conclufiones autem, quas deducit Theologia, funt reuelatæ virtualiter.

11 Obiicitur 3. Si quis negaret propofitionem deductam ex reuelatis, effet hæreticus, ergo vt deducta eft de fide. Refp. Si quis illam negaret fimpliciter, effet hæreticus, quia negaret teftimonium diuinum; fi verò illam negaret, vt deductam, non efset hæreticus, quia tunc non negaret propofitionem, fed connexionem illius cum præmiffis.

12 Inftabis. A deftructione confequentis fequitur deftructio antecedentis, ergo qui illam negaret, vt deductã, negaret etiam antecedẽs, atq; adeò effet hæreticus. Refp. Diftinguendo confequens, efset hæreticus, fi illam negaret, ex vi vtriufque illationis: nempè fyllogifticæ, & materialis; fecus autem fi concefsa illatione formæ, non admitteret illationem materiæ, tunc enim non negaret præmifsas fimpliciter, fed folam connexionem naturalem conclufionis cum præmiffis, circa quam poteft contingere error, cum attingatur per lumen naturale, & idem dicendum eft etiam, quando conclufio eft virtualiter reuelata.

DE PRINCIPIIS, QVIBVS VTITVR Theologia.

DISPVTATIO II.

An propofitiones de fide fint principia Theologiæ.

SECTIO I.

1 PRima fententia eft negatiua: ita Aureolus *quæft. 1. prologi*. Tolcianus *quæft. 2.* Durandus *quæft.*

1 Prob. Nulla facultas deducit vt conclufiones propria principia, Theologia autem deducit propofitiones de fide, vt conclufiones, ergo.

2 Secunda fententia eft affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *par. quæft. 1. art. 2. 3. & 5.* Fafolus *difp. 1. dub. 3.* Scotus *quæft. 1. prologi, quæft. 5.* & alii communiter.

3 Dico primo. *Propofitiones reuelatas efse principia, ex quibus theologia deducit fuas conclufiones*. Ita D. Dionyfius *cap. 2. de Diuinis Nominibus*. Sanctus Bafilius *lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 1.* Probatur. Propofitiones reuelatæ continent virtualiter alias deriuatas, de obiectis, de quibus agit Theologia, ergo poteft Theologia deducere has veritates, vt conclufiones.

4 Dico fecundo. *Theologiam non procedere neceffariò, ex immediatè reuelatis, fed fufficere fi mediatè procedat*. Probatur. Ad faluandam conclufionem theologicam, fufficit fi dependeat à reuelatis; faluatur autem talis dependentia, fi ab ipfis mediatè procedit, nam adhuc refoluitur in reuelata.

5 Ad fundamentum in oppofitũ. Refp. Nullam facultatem deducere, vt conclufiones fua principia, fi fint immediata, & per fe nota, fecus autem fi habeant medium, per quod probentur, vt contingit in principiis Theologicis.

Quomodo propofitiones reuelatæ concurrant ad afsenfum Theologicum.

SECTIO II.

6 PRima fententia afferit, concurrere per cognitionẽ fupernaturalem fidei, atq; adeò vt formaliter creditas, ita D. Tho. *q. vnica prologi. art. 3. & q. 2. ad 2.* Richardus *q. 7.* Durand. *q. 1.* Suar. *difp. 3. de fide fect. 11.* Fafol. 1. *par. q. 1. art. 2. dub. 1.* Machinus *difp. 2. fect. 2.* & alii. Probant. Si non concurrerent, vt creditæ, non fundarent afsenfum diuerfum à cæteris fcientiis, ergo; fequela prob. quia afsenfus fpecificatur à medio formali, quod non eft aliud, nifi ipfa principia. 2. Ex propofitionibus, vt fide creditis, poteft deduci aliqua theologica veritas, ergo. 3. Theologia non inniteretur teftimonio diuino, atque adeò non efset certa, ergo.

7 Secunda fententia afferit concurrere, vt materialiter creditas; hoc eft fecundum illam veritatem, quæ per reuelationem manifeftatur. Ita Maior. *q. 4. prologi*. Gabr. *q. 7.* Vafquez 1. *par. difp. 4. cap. 8.*

8 Notandum eft. Propofitiones reuelatas, vt attinguntur per actum fidei, dicere tantum illam veritatẽ, quæ per reuelationem innotefcit; quia tamen poteft intellectus reflectere fupra ipfas per cognitionem naturalem; ideò tunc innotefcit etiam fecundum veritatem virtualem, quę penetratur ab intellectu, quatenus habet pro motiuo veritatem formalem ipfarum.

9 Dico primo, *Propofitiones reuelatæ non influunt in conclufionem theologicam, vt cognitę fide infufa, fed vt cognitæ naturali cognitione*. Probatur. Præmifsæ influunt in conclufionem, prout ipfam continent virtualiter, atque adeò vt connexæ cum ipfa tanquam caufa cum fuo effectu, ergo propofitiones reuelatæ influunt, vt cognitæ naturaliter. Confequentia probatur. Quia, vt continens virtualiter conclufionem, & vt connexæ cum ipfa, non attinguntur fide fupernaturali, fed cognitione naturali, nam attinguntur ea cognitione, qua attingitur talis connexio, quæ cum non fit reuelata, non poteft attingi per fidem.

10 Dico fecundo, *Cognitio fidei applicat principia, vt poffint adhiberi ad inferendas conclufiones*. Confiftit autem applicatio in eo, quod diuina reuelatio reddit nobis certas tales propofitiones. Probatur. Huiufmodi principia non pofsunt fupponi, vt certa, nifi ex diuino teftimonio, ergo cognitio fidei eft applicatiua ipforum.

11 Dices hæreticus non habet fidẽ, & tñ vtitur propofitionibus reuelatis, vt principiis, ergo. Refp. habere fidem naturalem, quæ materialiter innititur teftimonio diuino, & fufficit, vt principia fupponantur tanquam certa.

12 Dico 3. *Theologia, quæ eft in hæretico eft eiufdẽ rationis cũ Theologia Catholici*, ita Maior. *q. 4. prol.* Scotus *in 3. dift. 13. q. 1.* Gabriel *q. 2. art. 1. & 2.* Ocham. *q. 8. art. 3.* & alii contra Bann. 1. *par. q. 1. art. 2. dub. 1.* Fafol. *dub. 9.* Molin. *art. 3. difp. 2.* Amicum *difp. 1. fect. 3. & alios*. Prob. Theologia hęretici habet idem obiectum formale, & innititur veritati reuelatæ, tanquam immediato motiuo afsentiendi conclufioni, ergo cum habeat eadem fpecificatiua, & eadem principia, erit eiufdem rationis.

12 Dices. Theologia hæretici non supponit in ipso fidem, ergo non est eiusdem rationis. Resp. negãdo cõseq. quia conclusio theologica non dependet per se à fide, sed solum vt ab applicante, tamquã certas veritates reuelatas.

13 Ad primum negatur sequela. Quia assensus specificatur ab obiecto formali, quod in Theologia est diuersum ab obiecto formali aliarum facultatum. Ad secundum negatur assumptum, quia vt deducatur aliqua veritas ex reuelatis, debet in ipsis penetrari, vt in sua causa. Ad tertium Theologiam non esse certam, quia innitatur testimonio diuino, sed quia innititur reuelatis obiectiuè sumptis.

An propositio euidens possit esse principium Theologicum.

SECTIO III.

14 Dicendum est *propositionẽ euidentem posse esse principiũ theologicũ*. Ita communiter. Prob. Propositio reuelata potest ratione medii termini vniri cum euidenti ad inferendam aliquam conclusionem, vt in hoc syllogismo (Homo est risibilis, Christus est homo, ergo Christus est risibilis) ergo conclusio theologica potest esse ex altera propositione euidenti. Dices talem conclusionem non esse theologicam. Contra. Talis conclusio est dependens à reuelatis, ita vt intellectus illi assentiatur ex motiuo theologico, nempè ex connexionis cum veritate reuelata, ergo est theologica.

15 Dico secundo *conclusionem theologicam, non posse esse ex purè euidentibus, ita vt non dependeat ab aliqua reuelata*. Probatur. Si esset ex purè euidentibus intellectus non assentiretur ipsi ex connexione cum veritate reuelata, atque adeò nec ex motiuo theologico: ergo non esset Theologica.

16 Quæres. An propositio deducta ex reuelatis, possit applicari per discursum, vt attingatur per habitum fidei. Respondetur. Negatiuè contra Vasquez 1. *part. disp.* 5. *cap.* 3. Vel enim attingeretur ex motiuo fidei; & tunc attingeretur vt immediatè reuelata, non autem vt deducta, vel attingeretur ex motiuo fidei, & tunc neque attingeretur per habitum fidei.

An conclusio theologica possit esse ex præmissa probabili.

SECTIO IV.

17 Dicendum est *vna reuelata, & altera probabili deduci conclusionem theologicam*. Ita Durandus *quæst.* 1. *prol. num.* 14. Palatius *quæst.* 6. & 9. Probatur. Potest probabilis connecti cum reuelata ad inferendam conclusionem, nam medius tomus, qui per reuelationem ex connexus cum vno extremo potest habere connexionem probabilem cum alio extremo: ergo potest concurrere ad conclusionem theologicam, nam in tali casu infertur veritas, quæ continetur actualiter in veritate reuelata.

18 Dices. Præmissam probabilem determinare reuelatam, vt non causet conclusionem theologicam, quæ debet esse certa. Respondetur. Licet probabilis non possit causare certitudinem, adhuc tamen reuelata concurrit secundum veritatem, quam continet virtualiter, & ideò causat conclusionem theologicam; licet non habeat totam suam perfectionem defectu certitudinis.

19 Dicendum secundo. *Supposito quod habitus sit qualitas distincta à speciebus, assensus conclusionis ex altera probabili, elicitur ab eodem habitu theologiæ*. Prob. Idem habitus elicit omnes actus, qui versantur circa idem obiectum formale à quo specificatur; quia habet cognoscibilitatem ipsius, sed hic assensus versatur circa habitum theologicum, ergo.

DE QVALITATE INTRINSECA Theologiæ.

DISPVTATIO III.

An Theologia sit habitus distinctus à Fide.

SECTIO I.

1 Prima sententia ponit duplicem habitum Fidei, supranaturalem, & acquisitum, & asserit; quod Theologia sit idem cum habitu fidei acquisito, quæ tamen pro motiuo habeat testimonium Diuinum, ita Scotus in 3. *dist.* 3. 5. *quæst. vnica*. Ocham *quæst.* 3. *prologi*. Mairon *quæst.* 4. Gabr. *quæst.* 7. & alii.

2 Secunda sententia est esse eundem habitum cum fide supernaturali; ita Sylvest. *quæst.* 1. *conflati, ar.* 10. Altisiodor. *lib.* 1. *sum. tract.* 29. *cap.* 1. *quæst.* 7. Albertus *in* 1. *distinct.* 1. *ar.* 5. Fundamentum vtriusque sententiæ est; quia Theologia procedit ex reuelatis obscuro modo: ergo non potest esse alia cognitio quam fides.

3 Dicendum est, *Esse habitum essentialiter distinctum à fide, siue acquisita, siue supernaturali*: ita Durandus *quæst.* 4. *prologi*, Argentin. *art.* 2. Palat. *quæst.* 6. Basol. *quæst.* 5. *art.* 3. Molina 1. *par. quæst.* 1. *art.* 2. *disput.* 5. Zumel. *quæst.* 2. & alii. Prob. Fides est essentialiter assensus liber ex immediato motiuo alicuius testimonii. Assensus autem Theologicus, non est ex tali motiuo, sed ex vi discursus, & est necessarius; quia intellectus necessitatur ab euidentia connexionis conclusionis cum præmissis, ergo.

4 Dices habere testimonium pro motiuo remoto, nam assentimur conclusioni, quia assentimur præmissis reuelatis. Contra. Specificatio fit à motiuo proximo, non autem remoto. Deinde fides debet esse immediatè ex aliquo testimonio, ergo.

5 Ad fundamentũ in oppositum negatur consequentia, quia ex reuelatis interueniente discursu non potest generari fides, vt constat ex dictis. Dices principia, & conclusiones versantur circa idem obiectum, ergo pertinent ad eundem habitum. Respondetur negando consequentiam: quia versantur circa idem obiectum, sed prout dicit diuersum modum cognoscibilitatis: vnde in scientiis principia, & conclusiones constituunt diuersum habitum.

An Theologia sit habitus supernaturalis.

SECTIO II.

6 Prima sententia asserit esse supernaturalem, quòad substantiam: non tamen quòad modum, quia non est infusus, sed acquisitus: ita Fonseca 6. *metaph. cap.* 1. *quæst.* 6. *sect.* 8. Molina 1. *parte quæst.* 1. *art.* 2. *disp.* 1. Fasol. *dub.* 13. Amicus *disp.* 1. *sect.* 4. & alii. Probatur motiuum, ex quo generatur, est supernaturale, nempè diuina reuelatio, seu vnio extremorum cum medio termino, quæ est quid reuelatum: ergo est habitus supernaturalis.

7 Secunda est negatiua, ita Mair. *quæst.* 4. *prologi*. Scot. *in* 3. *distinct.* 23. *quæst. vnica*. Gabri. *quæst.* 2. *art.* 1. & 2. Ocham *quæst.* 8. *ar.* 3. Nauaret. 1. *par. controu.* 8. Vasq. *disput.* 4. *c.* 4. & aly.

8 Dicendum est. *Theologiam esse habitum naturalem tã quòad substantiam, quàm quòad modum*. Probatur: ideò esset supernaturalis, quia concurrit testimonium Diuinum vt motiuum, & procedit ex reuelatis. Sed hoc est falsum ergo. Minor probatur. Quia tam testimonium Diuinum, quàm præmissæ non concurrunt immediatè, sed substernuntur discursui humano; atq; adeò secundum mensuram, & determinationem ipsius, & ideò determinantur, vt influant naturali modo. Confirma-

tur. Sequeretur quod conclusio probabilis, siue erronea esset supernaturalis, si deduceretur ex vna de fide, quod tamen est falsum: quia actus supernaturalis non potest esse falsus, sicut potest esse probabilis, & de facto talis est erronea. Ad fundamentum oppositæ sententiæ patet ex dictis.

An, & quomodo Theologia sit certa.

SECTIO III.

9 CErtitudo alia se tenet ex parte obiecti, & est idem, ac esse necessarium ipsius: alia verò ex parte potentiæ; & ex certitudo formalis, quæ dupliciter consideratur: nimirum ex parte subiecti, & ex parte cognitionis. Primo modo oritur ex dispositione subiecti ex eo, quod sit taliter dispositum, vt firmiter adhęreat. Secundo modo dicit firmitatem cognitionis, quatenus causatur ab obiecto, prout mouet intellectum. Prior certitudo materialiter sese habet, nec pertinet ad certitudinem assensus. Vnde quæstio procedit de certitudine posteriori.

10 Prima sententia vult, quod quando Theologia procedit ex duabus reuelatis, vel ex vna reuelata, & altera euidenti per euidentem consequentiam sit certa æqualiter cum fide, & talem conclusionem esse de fide: ita Canus *lib.6. de locis Theologicis cap. 8. ad* 10. Sotus 1. *post quæst.*2. Pesantius 1. *par. quæst.* 1. *art.* 5. *disput.* 1. Prob. Ex negatione talis conclusionis sequitur aliquid contra fidem, ergo. 2. Nazianzen. oratione 5. habet. Quod ea, quæ euidenter ex Sacra scriptura colliguntur, habenda sunt tamquam expressa. 3. Posita connexione reuelata vnius extremi cum medio termino, aliud extremum ex natura sua ita connectitur, ac si connexio esset reuelata, quia implicat non connecti, ergo.

11 Secunda sententia asserit, quod licet Theologia sit certior aliis scientiis ratione obiecti, est tamen minus certa certitudine formali cum obiectum non moueat secundum totam suam efficaciam. Ita Durand. *in 3. distinct.* 23. *quæst.* 7. Bassolus *art.* 1. Ocham *quæst.* 3. *prologi*. Alensis 1. *part. quæst.* 1. *membro* 4. *artic.* 2. & alii. Probatur. Potest stare cum fide aliqua dubitatio. Ergo multo magis cum assensu Theologico: ergo cum scientia excludat omnem dubitationem, erit magis certa. 2. Theologia in Beatis ex certior, quàm nostra, solum ratione euidentiæ, nam habet idem obiectum formale, ergo.

12 Tertia sententia docet Theologiam esse certiorem omnibus scientiis naturalibus, ita Scotus *quæst. 4. prologi ad quartum principale*. Caietanus 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 5. Bannes, Molina, Vasquez, ibidem Fasolus *dub.* 1.

13 Notandum 1. Certitudinem esse firmam adhæsionem, qua intellectus per assensum adhæret obiecto. Prouenit autem ex eo, quod obiectum ita determinat intellectum ad vnam partem, vt non relinquat locum alteri. Quia autem potest intellectus dupliciter ita determinari, nempè per euidentem veritatem obiecti in se ipsa manifestatam; & per veritatem manifestatam ex alicuius testimonio; ideò datur duplex certitudo, alia fundata in euidentia obiectiua: & alia fundata in veritate testificantis. Sunt autem diuersæ certitudines, tum quia sunt ex diuerso motiuo; tum quia vna est intrinsecè euidens, & alia intrinsecè obscura.

14 Notandum 2. Quod licet principia reuelata non concurrant ad conclusionem, vt cognita fide infusa, concurrunt tamen secundum illam certitudinem, quam habent à Diuino testimonio: supponitur enim intellectus ita determinatur ad vnam partem, vt non relinquatur locus alteri; & ideò quando assumit per cognitionem naturalem principia reuelata, assumit cum eadem certitudine.

15 Dico 1. *Quando Theologia procedit èx vtraque reuelata, licet conclusio non sit de fide, est tamen magis certa, quàm conclusio scientifica.* Probatur. Quo maior est certitudo præmissarum, certior est conclusio. Præmissæ autem reuelatæ sunt magis certę, quàm euidentes naturales; implicat enim, quod diuinum testimonium fallat; non autem implicat, quod fallat euidentia naturalis, quia possumus putare euidentia, quæ non sint talia.

16 Dices. Præmissas non habere illam certitudinem, quàm confert Diuinum testimonium; quia non concurrunt, vt cognitæ per fidem infusam. Contra. Licet non concurrant, vt cognitæ fide infusa: concurrunt tamen secundum illam certitudinem, quam accipiunt à Diuino testimonio; quia intellectus assumit, vt iam certificatas per Diuinum testimonium. Ergo, sic scientia subalterna assumit principia, vt certificata in subalternante.

17 Dico 2. *Quando conclusio deducitur ex vna de fide, & altera euidenti naturali, non est magis certa, quam scientifica.* Probatur. Conclusio sequitur debiliorem partem, quia cum dependeat ab vtraque præmissa, vt à causa adæquata, non potest excedere virtutem singularum: nec vlla præmissa potest magis influere, quàm alia: ergo cum naturalis euidens non possit causare maiorem certitudinem, quam sit scientifica conclusio non erit magis certa, quam sit scientifica.

18 Ad 1. Primæ sententiæ distinguo antecedens. Negata conclusione. Sequitur aliquid contra fidem, non formaliter, sed consequutiuè. Quia si negetur vtraque illatio formæ, & materiæ, sequitur destructio antecedentis. Ad 2. Nazianzenum esse intelligendum de illis, quæ sunt reuelata in confuso: non autem de virtualibus reuelatis: Ad 3. negatur assumptum, quia illa connexio vnius extremi cum medio non certificatur à Diuino testimonio.

19 Ad 1. Secundæ sententiæ. Potest stare cum fide dubium extrinsecum, quod non sit de certitudine reuelata, quod non tollit omnimodam certitudinem assensus; non autem dubium intrinsecum. Ad 2. Theologiam in Beatis esse certiorem, non ratione euidentiæ, sed quia certitudo est altioris ordinis: ordo autem scientiæ est inferior ordine fidei, & ideò ratione euidentiæ non pertingit ad certitudinem fidei.

An Theologia sit euidens.

SECTIO IV.

20 PRima sententia est affirmatiua. Diuersimodè tamen explicatur. Aliqui volunt, esse euidentem, quatenus per lumen fidei manifestatur obiectum, de quo intellectus naturali lumine demonstrat veritates, ita Toletin. *quæst.*2. *prologi art.* 2. Alii esse euidentem, quia Theologi habent quoddam lumen supernaturale distinctum à lumine fidei, quo euidenter cognoscunt intrinsecam naturam terminorum; ita Henricus 1. *par. summæ art.* 15. *num.*46. Alii esse euidentem, quatenus principia ipsius resoluuntur in duo principia euidentia; nempè quod Deus non possit mentiri, & quod Deus reuelat, quæ nobis ab Ecclesia proponuntur, hæc enim reuelatio fit euidens ex miraculis, quibus fides confirmata est, ita Carthus. *quæst.* 1. *prologi*. Alii esse euidentem non euidentia consequentis, sed consequentiæ: ita Ocham *quæst.* 3. *prologi*. Gabriel. *quæst.*7. Alii denique esse euidentem per resolutionem principiorum in scientiam Dei, & Sanctorum, idest Beatorum, qui euidenter cognoscunt, quod nos cognoscimus obscurè: ita Albertus *tract.* 1. *summæ quæst.*1. Capreol. *quæst.* 1. *prologi art.* 2. & 3.

21 Secunda sententia negat, esse euidentem: ita Scotus *in 3. distinct.* 24. *quæst. vnica*, & *quæst.* 3. *prologi*, *quæstiuncula* 4. Riccbardus *quæstio*. 2. Paludanus *ibidem*, Aureolus *quæstio*. 12. Durandus *ibidem*,

Caieta-

Caietanus 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2. Bannes *dub.* 1. Molina *disput.* 1. Vasquez *disp.* 4. *cap.* 8. & alii.

22 Notandum 1. Theologiam non posse esse euidentem ratione luminis fidei, cum tale lumen sit omnino obscurum; Nec etiam ratione alterius luminis distincti à fide, quia ad causandam euidentiam non sufficit lumen potentiæ, sed requiritur etiam euidens propositio obiecti.

23 Notandum 2. Principia extrinseca, in quæ resoluuntur propositiones reuelatæ, non posse causare euidentiam conclusionis, quia non faciunt apparere connexionem extremorum ab intrinseco, sed tantum in veritate reuelantis. Ex eo enim, quod sit euidens, quod verum sit, quicquid Deus reuelat; & posita etiam euidentia reuelantis, sequitur solum, quod euidens sit, verum esse, quod est reuelatum; non autem, quod veritas reuelata sit euidens in seipsa.

24 Notandum 3. Euidentiam consequentiæ non esse euidentiam conclusionis: vnde cum Theologia per assensum Theologicum attingat conclusionem, non sequitur, quod sit euidens consequentia.

25 Notandum 4. licet principia Theologiæ sint euidētia in Scientia Dei, & Beatorum, non tamen causare euidentiam in conclusione Theologica; quia influunt, vt sunt in intellectu discurrentis; & ideò nisi sint nobis euidentia, non possunt causare euidentiam in conclusione.

26 Dicendum est. *Theologiam esse omnino ineuidentem quò ad suas conclusiones deductas ex reuelatis.* Probatur. Conclusio non potest habere aliquam euidentiam, nisi eā recipiat à præmissis, sed non potest illam recipere à præmissis. Ergo minor probatur. Quia altera saltem ex præmissis semper est obscura. Conclusio autem sequitur debiliorem partem.

27 Obiicies. Scientiæ subalternæ sunt euidentes, & tamen principia ipsius non sunt euidentia, nisi in scientia subalternante. Ergo Theologia erit euidens ex eo, quod principia ipsius sint euidentia in scientia Beatorum. Respondetur negando secundum partem antecedentis. Quia principia scientiæ subalternæ, licet accipiant euidentiam à scientia subalternante, sunt tamen euidentia in seipsis respectu illius in quo est etiam scientia subalternans, & ideò possunt causare euidentiam in conclusione.

An Theologia sit vnus habitus.

SECTIO V.

28 Prima sententia asserit, esse vnum habitum specie infima: ita D. Thomas 1. *par. quæst.* 1. *art.* 3. Caietanus *ibidem*. Bannes *dubio* 1. Molina *disput.* 3. Falol. *dub.* 1. Vasq. *disp.* 7. *cap.* 3. Scotus *quæst.* 1. *prolog.* Capreol. *quæst.* 4. *art.* 1. Richardus *quæst.* 3. Arrubal 1. *par. disp.* 3. *cap.* 7. & alii. Probant. Tota Theologia habet vniformem modum procedendi, cum semper procedat ex reuelatis, & omnia obiecta habeant eundem modum cognoscibilitatis, ergo &c. 2. Habitus Theologicus generatur ex actibus circa conclusiones, quæ ratione connexionis prædicati cum subiecto sunt eiusdem rationis, ergo generatur vnus, idemque habitus.

29 Secunda sententia est negatiua, ita Durandus *quæst.* 4. *prologi*, qui ponit duplicem habitum; alium, qui explicet mysteria fidei; & alium qui deducat conclusiones. Gofred. *quodlib.* 20. *quæst.* 1. qui ponit vnum habitum speculatiuum, & alium practicum. Machin. 1. *par. disput.* 3. *sect.* 2. qui ponit vnum habitum circa conclusiones deductas ex reuelatis, & alium circa conclusiones deductas, vnam ex vna reuelata, & alteram naturali. Molina 1. *par. quæst.* 1. *art.* 8. *disp.* 3. Granad. *tract.* 1. *disp.* 8. & alii recentiores, qui ponunt vnum habitum circa conclusiones deductas ex reuelatis; & deinde tot habitus, quot sunt conclusiones deductæ ex vna reuelata, & altera naturali.

30 Notandum 1. Habitū nō posse esse vnum, nisi principia, ex quibus procedit, sint eiusdem rationis, & habeant suam proportionalem vnitatem. Hæc autem vnitas constitit in ratione motiui; quia cum principia fundentur in obiecto, ex eo quod fundentur in eodem obiecto formali, habeant suam proportionalem vnitatem secundum vim motiuam, quia proportionali modo continent vim motiuam obiecti. Hinc principia reuelata, & naturalia possunt habere sufficientem vnitatem secundum vim motiuam, si fundentur in eodem obiecto formali.

31 Notandum 2. Modum cognoscibilitatis considerari dupliciter; Primò, vt fundatur in aliqua ratione generica, quæ non importat certam determinatam rationem in essendo; Secundo fundatur in determinata ratione obiecti in essendo, sic esse cognoscibile certò, & euidenter est modus genericus, qui conuenit omnibus obiectis scientificis; esse verò scibile secundum determinatam rationem essendi, vt secundum rationem dimensibilis, aut corporis naturalis, est modus determinatus in essendo.

32 Dico 1. *Theologia habet vnitatem secundum modum cognoscibilitatis genericum.* Probatur. Omnia, quæ considerantur in Theologia, applicantur eodem modo, nempè per reuelationem; ex quo consurgit specialis modus cognoscibilitatis, nempe cum dependentia à reuelatis, ergo.

33 Dico 2. *Hic modus cognoscibilitatis est determinabilis per alias rationes importantes specialem modum secundum determinatam rationem entis.* Probatur. Modus cognoscibilitatis scientificus est determinabilis per alias rationes speciales, quia se extendit ad diuersa obiecta, quæ attinguntur secundum proprias rationes, ergo etiam modus cognoscibilitatis cum dependentia à reuelatis; nam hic quoque se extendit ad diuersa obiecta, quæ attinguntur secundum diuersas rationes.

34 Dico 3. *Obiectum Theologiæ non habet vnicum modum cognoscibilitatis vltimò determinatū, atque adeò non est vna specie, sed multiplex iuxta diuersa obiecta formalia, quæ considerat.* Probatur. Obiecta Theologiæ fundant speciales rationes, seu modos cognoscibilitatis determinantes modum cognoscibilitatis, ex reuelatione: ergo specificant diuersos habitus, quia habitus specificantur ab obiecto, quatenus fundant specialem modum cognoscibilitatis. Antecedens probatur. Quia modus cognoscibilitatis fundatur inesse obiecti, cum dicat vim determinatam motiuam in ordine ad determinatas conclusiones. Confirmatur. Si Deus reuelet omnia principia scientiarum naturalium, adhuc distinguerentur plures habitus, quia adhuc importarent eadem obiecta secundum suas diuersas rationes: ergo etiam in Theologia, cum contineat eandem diuersitatem obiectorum.

35 Ad 1. Distinguo Antecedens. Theologia habet eundem modum procedendi genericum, & eundem modum cognoscibilitatis genericum; non autem specificum. Ad 2. negatur secunda pars antecedentis, quia connexio prædicati cum subiecto fundatur in diuerso modo cognoscibilitatis determinato; & ideò in omnibus conclusionibus est eiusdem rationis genericæ, nempè certa, & in euidens; non autem eiusdem rationis specificæ.

DE OBIECTO THEOLOGIAE.

DISPVTATIO IV.

Quodnam sit obiectum materiale Theologiæ.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Quod cum intellectus attingit aliquod obiectum secundum specialem modum cognoscibilitatis, duo debent interuenire; nempè aliquod mouens intellectum ad illum specialem modum attingentiæ: & aliud, quod separet obiectum ab omni alio modo cognoscibilitatis. Ratio mouens est illa, quæ determinat obiectum, & constituit formaliter in ratione talis obiecti: Ratio autem separatiua est illa, qua obiectum applicatur ad talem speciale modum cognoscibilitatis; vnde distinguitur in obiecto duplex ratio. *Qua*, seu motiua, & ratio *sub qua*. Seu applicatiua; ideò duplex ratio sub qua est distinguenda nempè mouens, & applicans.

2 Supponendum est 2. Non posse constitui aliud obiectum formale, *vt quod*, præter id, quod consurgit ex obiecto materiali, & ratione motiua; cum enim obiectum formale, *vt quod*, sit obiectum completum, debet consurgere ex materia, & forma in genere obiecti. Forma autem non potest esse aliud, quam ratio motiua. Si enim aliquæ aliæ ponatur, vel substernetur rationi motiuæ, & tunc erit obiectum materiale: vel eam sibi substernet, & tunc ratio motiua non erit vltima, & formalis, atque adeò nec etiam motiua.

3 Supponendum 3. Non rectè distingui inter rationem formalem *Qua*, & *sub qua*, quasi prima determinet obiectum ad illud esse, quod consideratur à scientia: posterior verò sit formale motiuum: quia si ratio formalis est completa, determinat obiectum, & specificat actus determinatos, & sibi commensuratos. Ex hoc autem, quod specificat, etiam mouet; quia determinat intellectum, & ideo non est necessaria alia ratio motiua.

4 Dicendum est, *Adæquatum obiectum materiale Theologiæ esse ea omnia, quæ reuelata sunt, non vt reuelata, sed prout stante reuelatione possunt aliqua alia de ipsis cognosci: ita tamen vt Deus obiectum sit primariũ*, ita Diuus Thomas 1. *par. quæst.* 1. *art.* 7. Caietanus, Bannes, Molina *ibidem*, Vasquez *disp.* 7. Falol. *dub.* 1. & 2. Richardus *quæst.* 6. *prologi.* Bassol. *quæst.* 1. Scotus *ibidem*, Ariminens. *quæst.* 4. & alii. Probatur Theologia procedit necessario ex principiis reuelatis, ergo obiectũ ipsius debet subesse reuelationi: quia debet fundare principia, ex quibus procedit. Confirmatur. De quacunque re reuelata possunt ex reuelatis ostendi aliquæ conclusiones, ergo quælibet res reuelata potest esse obiectum.

5 Dices omnia, quæ tractantur in Theologia, possunt vniri in Christo tanquam in obiecto adæquato; nam in ipso vnitur natura Diuina, & humana, ergo Christus est obiectum adæquatum. Respondetur. Non posse vniri modo sufficienti ad obiectum adæquatum, cum Christus ea non contineat tanquam partes, aut principia, aut passiones, sicut debet continere obiectum adæquatum.

An Theologia habeat vnam rationem obiecti.

SECTIO II.

6 PRima sententia vult omnia obiecta Theologiæ cõuenire in communi ratione entis Diuini, vt dicit quid analogum, ita Capreol. *quæst.* 4. *prologi. conclus.* 5. Gillius *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 9. Falol. 1. *par. quæst.* 1. *art.* 7. *dub.* 6. Probatur. Ens Diuinum importat quid commune continens sub se omnia, quæ tractantur in Theologia, nam in Deo est forma Diuinitatis; in cæteris verò attributio ad ipsam, ergo.

7 Secunda sententia est negatiua: ita Aegidius 1. *par. prologi, quæst.* 3. Aureolus *artic.* 3. Bassol. *quæst.* 3. *art.* 2.

8 Dico 1. *Attributio nõ sufficit ad constituendã cõmunẽ rationẽ obiecti.* Probatur. Attributio in vno dicit formam intrinsecam, in aliis verò denominationem à forma extrinseca. Ergo non potest importare rationem communem obiecti. Consequens probatur. Quia ex parte illorum, quæ dicunt attributionem, vel consideratur denominatio, & sunt forma, & denominatio extrinseca non sunt vna ratio; vel consideratur fundamentum denominationis, & hoc est quid diuersum à forma attributionis.

9 Dico 2. *Deus non potest habere communem rationem obiecti cum cæteris, quæ à Theologia considerantur.* Probatur. Deus consideratur à Theologia secundum rationem Deitatis. Secundum hanc autem nihil habet commune cum creatis, sed infinitè distat ab ipsis, ergo.

10 Dico 3. *Neque obiecta Theologiæ creata habent vnam communem rationem obiecti.* Probatur, vbi non sunt principia communia, non potest esse ratio communis obiecti. Obiecta autem Theologiæ non habent principia reuelata communia, quia reuelatio est circa proprias naturas ipsorum, ergo. Ad fundamentum in oppositum patet ex dictis.

Quomodo se habeat reuelatio ad obiectum Theologiæ.

SECTIO III.

11 PRima sententia asserit, esse complementum obiecti formalis motiui, ità vt obiectum formale motiuum proximum sit actus fidei; vltimum verò, in quod fit resolutio, sit reuelatio, ita Caietan. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 3. Bannes *ibid.* Zumel *quæst.* 2. Falol. *art.* 7. *dub.* 9. Capreol. *quæst.* 4. *prologi art.* 1. Amicus *part.* 1. *disput.* 5. *sect.* 5. & 9. & alij. Probatur. Idem est obiectum formale scientiæ, & principiorum; formale autem obiectum principiorum Theologiæ est reuelatio: ergo. 2. Assensus Theologicus non innititur testimonio proprij intellectus, quia est clarum, nec testimonio creato, quia est fallibile, ergo diuino atque adeò reuelatione. 3. Actus fidei sunt formale motiuum assensus Theologici, cum ex illis deducantur. Actus autem fidei habent pro motiuo formali reuelationem.

12 Secunda sententia asserit, reuelationem esse tantum conditionem, ita Durand. *quæst.* 4. *prologi*. Ocham *q.* 8. Bassol. *quæst.* 3. *art.* 2. Vasquez 1. *part. disput.* 7. *cap.* 3. Smizing. *quæst.* 2. *proœmiali, conclus.* 5. & alii.

13 Notandum 1. Omnem rationem obiecti, siue motiuam, siue terminatiuam importare aliquid reale ex parte obiecti; quia cum concurrat obiectiuo modo ad actum, debet importare aliquid quo obiectum concurrat, & specificet; quia obiectum specificat secundum integram rationem obiecti.

14 Notandum 2. Modum cognoscibilitatis fundari in obiecto, sed variari ex diuersa applicatione obiecti; vnde etiam fundatur in tali applicatione; non quia applicatio conferat modum cognoscibilitatis obiectiuæ; sed quia facit, quod obiectum applicetur secundum diuersam rationem determinatiuam, ratione cuius fundat talem determinatum modum tendendi potentiæ circa ipsum.

15 Notandum 3. Licet assensus Theologicus habeat obscuritatem ex eo, quod procedat ex reuelatis; non tamen reuelatio refundit aliquid in ipsum, quia obscuritas non est aliquid positiuum, sed negatio euidentiæ; vnde ad causandam obscurnatem sufficit si obiectum determinetur, ne influat secundum euidentiam obiectiuam.

16 Dico 1. *Reuelatio non pertinet ad obiectum formale Theologiæ.* Probatur. Ratio formalis obiecti debet esse

esse intrinseca, ità vt sit aliquid de ipso obiecto, si quidem fundat proprium modum intrinsecæ cognoscibilitatis. Reuelatio autem est quid extrinsecum.

17 Dico 2. *Reuelatio constituit obiectum in statu peculiaris cognoscibilitatis, quatenus ipsum applicat, vt sit tali modo cognoscibile*. Probatur. Reuelatio applicat obiectum ad influendum in assensum Theologicum absque euidentia, & facit, quod sit cognoscibile dependenter à reuelatis, ergo.

18 Ad 1. Primæ sententiæ. Idem est obiectum scientię, & principiorum materiale, non autem formale; quia principia attingunt obiecta vt cognoscibilia, ex immediata euidentia terminorum. Ad 2. Negatur antecedens quoad primam partem, quia assensus Theologicus innititur lumini naturali, quatenus supposita reuelatione ex veritatibus reuelatis deducit nouas conclusiones. Ad 3. Negatur maior, quia actus fidei solum applicant principia.

Quanam sit ratio formalis obiecti Theologiæ.

SECTIO IV.

19 PRima sententia asserit, esse Deum sub ratione Saluatoris, & Glorificatoris; ita Durand. *quæst.* 5. *prologi*. Aegid. *quæst.* 3. Arimin. *quæst.* 4. Probatur. Idem est obiectum Theologiæ, & fidei. Deus autem sub ratione Saluatoris est obiectum fidei.

20 Secunda sententia vult, esse Deum sub ratione summi boni: ita Argen. *quæst.* 1. *prolog.* Martil. *in* 1. *quæst.* 2. *art.* 5. Probatur. Theologia considerat Deum sub illa ratione sub qua proponitur à fide; proponitur autem sub ratione summi boni, quia proponitur, vt obiectum spei, & amoris.

21 Tertia sententia asserit; Deum sub ratione deitatis esse obiectum formale, ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 1. Bannes *ibid.* Molina *disp.* 1. Vasquez *disp.* 10. *cap.* 5. & 6. Scotus *quæst.* 3. *prologi*. Basol. *quæst.* 4. *art.* 1. Ocham, *quæst.* 9. & alij. Variant tamen inter se, nam Bassolis vult, id esse verum solum quoad veritates necessarias: quòad contingentes verò vult, obiectum esse Deum sub ratione voluntatis, quia ratione voluntatis continet virtualiter veritates contingentes. Scotus verò vult, Deitatem esse obiectum, prout importat infinitatem: Alij verò. Deitatem esse obiectum secundum finitatem virtualis intellectionis, quæ nihil aliud est, quàm diuina cognoscibilitas, prout finito modo potest mouere intellectum.

22 Dico 1. *Deus sub ratione finitatis cognoscibilis non est obiectum formale*. Probatur. Ratio formalis obiectiua debet esse aliqua forma realis in ipso obiecto, quæ per se primò attingatur: hæc autem finitas, nec per se primò attingitur; nam attingitur Deus vt infinitus, nec est in Deo; imò ipsi repugnat, cum sit quoddam infinitum cognoscibile.

23 Dico 2. *Deus sub ratione voluntatis non est formale obiectum respectu contingentium*. Probatur. Ratione voluntatis non continet veritates contingentes secundum essentiam, sed secundum existentiam, quia voluntas est tantum causa existentiæ. Theologia autem eas considerat secundum essentiam.

24 Dico 3. *Deus non est obiectum formale sub ratione Saluatoris, aut Glorificatoris: siue sub alia ratione respectiua*. Probatur. Vel hæc ratio respectiua sumitur formaliter, vel fundamentaliter. Si primum: non potest esse ratio cognoscendi Diuinam essentiam, quia illi conuenit contingenter. Si secundum; se habet per modum attributi demonstrabilis de Deo, & ideò non potest considerari per modum obiecti formalis à Theologia, quia considerat Deum secundum suam essentiam.

25 Dico 4. *Obiectum formale Theologiæ, non est vnum, ita vt quod est obiectum formale respectu Dei, sit etiam respectu rerum creatarum, quæ à Theologia considerantur*. Probatur. Obiectum formale debet esse forma intrinseca obiecto materiali adæquato, sed non datur talis forma intrinseca Deo ex rebus creatis, ergo. Maior patet, quia obiectum formale importat formam determinantem cognoscibilitatem obiecti, quia autem cognoscibilitas sequitur esse proprium obiecti, non potest formali modo determinari, nisi per aliud, quod spectet ad esse ipsius, alioquin cognoscibilitas non esset propria, sed aliena. Deindè ratio formalis obiectiua ponit proportionem necessariam inter habitum, & obiectum, ergo debet esse intrinseca, vt obiectum possit attingi secundum illam mensuram, secundum quam ab ipsa substernitur habitui. Minor etiam probatur, quia ratio formalis obiectiua Dei debet ipsi cõuenire vt Deus est; quod autem conuenit ipsi, vt Deus est, non potest conuenire creaturis.

26 Dices. Veracitas Dei est ratio obiectiua formalis respectu obiecti fidei, ergo aliqua ratio in Deo poterit esse formale obiectum Theologiæ respectu rerum creatarum. Respondetur negando consequens; ideò enim veracitas potest esse formale obiectum, quia res credibilis non attingitur immediatè secundum proprium esse, sed vt stat in diuina testificatione. Diuina autem testificatio imbibit intrinsecè veracitatem. Et ideò obiectum formale coniungitur intrinsecè cum materiali. Ratio autem obiectiua, quę conuenit Deo secundum suum esse non potest coniungi intrinsecè cum creatura.

27 Instabis. Bonitas Diuina non coniungitur intrinsecè cum proximo, & tamen est ratio formalis obiectiua charitatis, ergo. Respondetur. Esse rationem formalem obiectiuam amandi proximum, vt obiectum secundarium; & proindè est ratio obiectiua amandi Deum, cui est intrinseca, vt obiectum primarium, & ratione Dei proximum. Theologia autem considerat suum obiectum, non vt secundarium, sed vt primarium; & ideò ratio formalis obiectiua debet esse ipsi intrinseca.

28 Dico 5. *Neque alia obiecta creata, quæ considerantur in Theologia, habent vnam rationem formalem obiectiuam*. Probatur. Considerantur secundum propriam naturam, secundum quam inuicem differunt; prout autem differunt, non habent vnam rationem communem. Confirmatur. Si haberent communem rationem, daretur etiam aliquod principium reuelatum omnibus commune fundatum in tali ratione, quod tamen est falsum.

29 Dico 6. *Deus est obiectum Theologiæ respectu illius partis, quæ tractat de ipso secundum rationem Deitatis*. Probatur. Quando aliquid consideratur secundum propriam essentiam, consideratur etiam secundum specialem modum proprię cognoscibilitatis, vt inductione patet; quia essentia non potest innotescere secundum seipsam, nisi ex vi specialis cognoscibilitatis. Specialis autem modus cognoscibilitatis in Deo habetur ratione Deitatis.

30 Obiicies. Obiectum scientię debet esse notū. Deus autem secundum rationem Deitatis non est nobis notus. Ergo. Respondetur debere esse notum quoad existentiam, & suam rationem formalem. Deus autem secundum hanc est nobis notus per lumen fidei, & etiam per lumen naturale, quatenus ex creaturis cognoscitur.

31 Obiicies 2. Deus secundum formalem rationem Deitatis est obiectum visionis beatificæ, ergo non Theologiæ. Respondetur. Secundum rationem Deitatis esse obiectum materiale visionis beatificæ, formale verò esse summam intelligibilitatem. Deinde negatur etiam consequens. quia eadem ratio diuersimodè applicata potest esse formale obiectum diuersorum habituum, quia ratione diuersæ applicationis consurgit diuersus modus cognoscibilitatis.

32 Ad fundamentum primæ sententiæ. Respondetur. Idem est obiectum fidei, & Theologiæ, si loquamur de materiali, non autem si loquamur de formali.

33 Ad fundamentum secundæ sententiæ. Fidem manifestare Deum nedum sub ratione vltimi finis, sed etiam

sub

subtratione Dei. Theologia autem accipit pro formali obiecto Deitatem, quæ est prior ratione vltimi finis, quę est attributum demonstrabile de Deo.

DE MODO QVO PROCEDIT Theologia circa suum obiectum.

DISPVTATIO V.

An procedat scientifico modo.

SECTIO I.

1 PRima sententia asserit esse propriè scientiam: ità ij omnes qui ipsi tribuunt euidentiam: & prætetera Argen. *quæst.7.prolog. art.1.* Capreol.*quæst.1. art.1.* Hispal. *ibid.* Bannes *1.part.quæst.1. art.7. dub.1.* Bassol. *dub.14.* Granad. *tract.1. disp.6.* Gonzal.*disp.1. conclus. 3.* Nauaret. *controuers. 4.§.4.* & ferè communiter Thomistæ. Probatur. Scientia contra distinguitur ab opinione per solam certitudinem, vnde si esset euidens sine certitudine, non esset scientia, ergo cum Theologia habeat certitudinem, habet constitutiuum scientiæ. 2. Theologia est virtus intellectualis semper inclinans ad verum, & non est habitus principiorum, neque prudentiæ, neque ars, neque fides, vt patet, ergo scientia.

2 Secunda sententia est negatiua, ita Scotus *quæstion.3. prologi, quæstiuncula 4. laterali.* Richard. *quæst.7.* Aureolus *quæst.1.* Ocham *quæst. 2.* Molina *1. part. quæst.2. art.2.disput.1.* Vasq. *disp.4.cap.6.* Amicus *disput.1.sect.2.* Machinus *quæst.1. sect.2.* & alii.

3 Dico 1. *Theologia non participat propriam rationem scientiæ*. Probatur. Theologia non participat formaliter illam rationem cognitionis, quam dicit scientia essentialiter, ergo: Antecedens prob. scientia habet certitudinem intrinsecè euidentem, quà obiectum manifestatur certum in seipso: & tàm certitudo quàm euidentia habentur ab eodem specificatiuo. Certitudo autem Theologiæ est essentialiter ineuidens atque adeò diuersæ rationis, ergo.

4 Dico 2. *Theologia est habitus specialis à cæteris distinctus habens specialem modum procedendi circa suum obiectum*. Prob. Procedit cum certitudine absque euidentia: alii autem habitus, qui sunt virtutes intellectuales, procedunt cum certitudine, & euidentia. Ergo, &c.

5 Ad 1. Respond. Scientiam contra distingui ab opinione per talem certitudinem, nempè intrinsecè euidentem, quæ est diuersa à certitudine Theologiæ. Ad 2. Esse specialem virtutem intellectualem, quam Aristoteles non enumerauit inter virtutes intellectuales, quia ipsam non agnouit.

6 Quæres. An Theologia sit sapientia: Respondetur negatiuè, quia non participat conditiones constitutiuas sapientiæ. Sapientia enim est scientia, & agit de omnibus ea considerando in communi, quod non facit Theologia; vnde non est maximè vniuersalis ratione obiecti formalis. Deindè sapientia procedit per causas vniuersalissimas, & vtitur principiis vniuersalissimis, quæ non conueniunt Theologiæ.

7 Ex dictis colligitur. Theologiam habere secundum se demonstrationem propter quid, non autem quoad nos formaliter, sed tantum materialiter; principia enim ex quibus procedit continent causam virtualem conclusionis, quæ sufficit ad demonstrationem: quia tamen respectu nostri caret euidentia, non sunt formaliter demonstrationes.

8 Colligitur 2. Etiam de contingentibus, quę à Theologia considerantur, posse haberi demonstrationes materiales, quia considerantur secundum suam naturam, secundum quam sunt necessaria, & immutabilia ex intrinseca conformitate cum ideis Diuinis.

An Theologia se habeat subalterno modo.

SECTIO II.

9 SVpponendum est. Scientiam subalternam esse diuersam à subalternante: vnde non solum debet habere diuersas conclusiones, sed etiam diuersam formalem rationem obiecti, quia autem debet dependere à subalternante, ideò accipit ab ipso principia, quæ sunt conclusiones subalternantes. Ex quo fit, quod scientia subalterna debeat superaddere aliquid super obiectum subalternantis, & ipsum considerare sub illa ratione, quam superaddit; alioquin non posset vti conclusionibus subalternantis pro principiis.

10 Supponendum 2. Scientiam subalternam non posse procedere scientifico modo, nisi habeat euidentiam suorum principiorum; quia autem non potest habere, nisi resoluantur in principia subalternantis, ideò subalterna debet simul cum subalternante esse in eodem subiecto.

11 Prima sententia asserit Theologiam subalternari Scientię Diuinæ, & Beatorum, ita Capreol. *quæst.1.prologi art.1.* Hispal. *ibid.* Caietan. *1.part.quæst.1.art.2.* Gonzalez *disp.1. conclus.4.* & alii. Probant. Quia Theologia sumit hæc principia à Scientia Diuina, & Beatorum.

12 Secunda sententia est negatiua, ita Scotus *quæst.3. prologi: quæstiuncula 5.laterali.* Bassolis *quæst.5.* Bannes *1. part. quæst. 1. art. 2. dub.3.* Falol. *dub. 14.* Vasq. *disp.6. cap.2.* Arrubal *disput.2. cap.8.* & alii.

13 Dico 1. *Theologia non subalternatur scientiæ Dei; aut Beatorum*. Probatur. Tum quia non considerat aliquid in suo obiecto, quod sit superadditum scientiæ Dei, aut Beatorum. Tum quia non accipit à tali scientia sua principia, quæ sunt conclusiones ipsius, sed habet pro principiis primas veritates de Deo, vt quod sit ens, essentia, &c.

14 Dices. Deus consideratur à Theologia, vt cognoscibilis in creaturis; vnde veluti accidentaliter contrahitur, vt cognoscatur per species creaturarum. Contra. Quia hæc non est determinatio ex parte obiecti, sed tantum ex parte modi cognoscendi.

15 Dico 2. *Theologia non subalternatur alicui scientiæ vniuersali*. Probatur. Quia licet vtatur principiis, & conclusionibus scientiarum vniuersalium, vtitur tamen semper etiam aliqua præmissa reuelata, per quam determinatur pręmissa vniuersalis ad diuersum modum causandi conclusiones. Scientia autem subalterna vtitur tantùm conclusionibus subalternantis.

16 Ad fundamentum oppositę sententię negatur assumptum, nam sumit sua principia à reuelatione independenter à scientia Beatorum. Instabis. Theologia dependet à reuelatione, hæc reuelatio à scientia testificantis, ergo dependet à scientia Dei. Respond. Hanc dependentiam non sufficere ad subalternationem, quia non est in eodem genere, nec est dependentia à conclusionibus scientiæ Dei, quas posset deducere, si discurreret.

17 Quæres. An Theologia subalternet sibi scientias naturales. Respondetur negatiuè, nam scientiæ tam speculatiuæ, quam practicæ habent sua principia per se nota, nec vtuntur conclusionibus Theologicis pro principiis: alioquin non esset euidentes.

An Theologia procedat speculatiuo modo, an verò practico.

SECTIO III.

18 SVpponendum est. Habitudinem cognitionis practicæ ad obiectum esse regulabilis ad regulatum; vnde respicit aliquid operabile, in quo introducat suam mensuram: & ideò obiectum cognitionis practicæ non supponitur, sed fit à cognitione; Hinc quicquid est capax alicuius regulationis potest esse obiectum cognitio-

nis

nis practicæ, & proindè etiam actus intellectus, vt docent communiter cum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 47. *art.* 2. *ad* 2. contra Scotistas; nam etiam aliquis actus intellectus potest dirigi, vt debito modo fiat ex honesto fine, vt sunt actus imperati.

19 Supponendum 2. Cum obiectum sit id, quod specificat rationem practici, quatenus habet rationem operabilis, fit, vt ratio practica sumi debeat ex obiecto proximò formali; quia habitus non specificatur à materiali; requiritur tamen, vt etiam obiectum materiale sit aliquid operabile, alioquin non posset in ipsum introduci praxis: Hinc cum dicitur, scientiam practicam specificari à fine, debet intelligi de fine practico, qui est idem cum obiecto formali.

20 Prima sententia asserit, Theologiam neque esse practicam, neque speculatiuam, sed effectiuam: ita Aegid. *part.* 4. *prologi, quæst. vnic.* Tolet. *quæst.* 10. *artic.* 7. Argen. *quæst.* 4. *art.* 3. Probatur. Quicquid consideratur in Theologia, vel est vtendum, vel fruendum; ergo obiectum amoris, ergo est effectiua. 2. Theologia habet propriè actum charitatis, qui non est praxis, alioquin daretur actus nobilior charitate, ergo non est practica.

21 Secunda sententia asserit esse purè practicam, ita Scotus *quæst.* 5. *prolog.* Rich. & Tartaretus *ibid.* Basol. *quæst.* 6. *art.* 2. & communiter Scotistæ. Probatur. Theologia est apta conformari appetitui recto, ergo est practica. Antecedens prob. Obiectum ipsius est Deus, qui cum sit finis vltimus, est etiam mensura operandi, ergo potest mensurare ipsam Theologiam.

22 Tertia sententia vult, esse purè speculatiuam; ità Marsil. *quæst.* 3. *prologi*, *art.* 3. Henr. 1. *part. summæ art.* 8. *quæst.* 3. & alij. Probatur Theologia versatur principaliter circa Deum, & beatitudinem, quæ sunt purè speculabilia, ergo.

23 Quarta sententia asserit, esse simul practicam, & speculatiuam, ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 4. Caietan. & Bannes *ibidem*. Molina *disp.* 2. Vasquez *disp.* 8. *cap.* 6. Fasol. *dub.* 3. D. Bonau. *quæst.* 3. *prol.* Richard. *quæst.* 4. Ocham *quæst.* 12. Arim. *quæst.* 5. & alij. Differunt tamen hi Auctores, nam Nominales volunt, Theologiam esse aggregatum ex pluribus habitibus, quorum aliqui sunt practici, alij speculatiui. Caietanus verò, Bannes, & Fasol. volunt, non esse formaliter practicam, & speculatiuam, sed emminenter, ita vt dicat vnam formalem rationem, in qua sit eminenter, & practica, & speculatiua. Vasquez autem vult esse formaliter practicam, & speculatiuam, quia ratio practici, & speculatiui important differentias accidentales, quæ possunt conuenire eidem habitui.

24 Dico 1. *Idem habitus non potest in ordine ad idem obiectum formale ratione suæ specificationis esse simul practicus*, & speculatiuus. Probatur. Habitus non potest habere aliquid in sua specificatione, quod non accipiat ab adæquato specificatiuo: ergo non potest esse simul practicus, & speculatiuus: nam idem obiectum formale secundum eandem rationem non potest specificari practicè, & speculatiuè, quia non potest se habere, vt aliquid operabile, & non operabile.

25 Dico 2. *Theologia vt attingit obiectum formaliter operabile, est practica, vt verò attingit non operabile, est speculatiua*. Probatur. Omnis facultas specificatur ab obiecto formali, ergo positis obiectis speculabilibus, & practicis ponetur habitus speculatiuus, & practicus.

26 Dico 3. *Illa pars Theologiæ quæ agit de Deo est purè speculatiua*. Probatur. Obiectum formale ipsius non est aliquid operabile, ergo.

27 Ad 1. Respondetur negando conseq. nam licet, quicquid considerat Theologia, sit vtendum, vel fruendum, non tamen consideratur secundum has rationes, sed secundum rationem practici, & speculatiui. Ad 2. negatur assumptum, quia charitas est finis Theologi, non autem Theologiæ.

28 Ad fundamentum secundæ sententiæ neg. assumptum; nam cognitio non est practica, quia sit apta conformari recto appetitui, nam ex hoc habetur, quod sit obiectum practicum, sed est illa, quæ est mensura operandi.

29 Ad fundamentum 3. sententiæ. Theologiam esse quidem speculatiuam, vt quando versatur circa Deum; quia tamen considerat etiam obiecta operabilia, ideò respectu ipsorum est practica.

30 Obijcies. Eadem cognitio Diuina est simul practica, & speculatiua. Ergo etiam Theologia poterit esse simul practica, & speculatiua. Respondetur. Esse simul practicam, & speculatiuam in ordine ad diuersa obiecta subordinata, nempè primarium, & formale, respectu cuius est speculatiua, & secundarium respectu cuius est practica; vnde etiam Theologia est practica, & speculatiua in ordine ad diuersa obiecta. Quia tamen obiecta non sunt subordinata, sed omnia primaria, & speculatiua, ideò non potest esse vnus, & idem habitus.

Quomodo Theologia defendat sua principia.

SECTIO IV.

31 ALiqua principia Theologica secundum veritatem materialem possunt probari, si contingat, quod non sint immediata, & medium ipsorum contineatur in alio principio reuelato; formaliter tamen non possunt probari, quia vt stant sub Diuino testimonio, habent rationem motiuam primariam, & immediatam. Vnde difficultas est, an Theologia possit deffendere sua principia soluendo argumenta in oppositum.

32 Prima sententia asserit, posse solum euidenter negatiuè, quatenus intellectus experitur, se non conuinci, non autem euidenter positiuè ostendendo positiuè fallitatem ipsorum: ita Caietan. 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 8. Vasquez *disp.* 11. *cap.* 3. Amicus *disp.* 1. *sect.* 1. Arrubal *disput.* 7. *cap.* 4. Granad. *tract.* 1. *disp.* 9. & alij. Probatur. Euidens est, propositiones reuelatas esse veras, ergo euidens est, argumenta opposita posse solui.

33 Secunda sententia asserit, esse quidem solubilia non tamen euidenter. Ita Ocham *quæst.* 9. *prologi*. Basol. *quæst.* 5. *art.* 4. Durand. *quæst.* 1. & alij.

34 Dico 1. *Argumenta contra reuelata in communi non sunt euidenter solubilia positiuè*. Probatur. Argumentum non esset euidenter solubile positiuè, nisi adest euidentia de eo, quod per ipsum impugnatur, nulla autem adest euidentia de rebus fidei, etiam in vniuersali consideratis. Ergo, minor prob. Nam licet sit euidens, Deum non posse mentiri; non tamen est euidens, quod reuelatio sit à Deo. Deindè etiamsi esset, non tamen per hoc haberemus euidentiam de reuelatis, quia euidentia in attestante est extrinseca rei reuelatæ, & non facit euidentem veritatem ipsius, ergo.

35 Dico 2. *Argumenta contra reuelata, si sint in materia supernaturali, neque negatiuè possunt euidenter solui*. Probatur. Vt argumentum sit euidenter solubile negatiuè non sufficit, quod intellectus experiatur, se non conuinci; sed requiritur, quod ex penetratione terminorum percipiat, non habere vim conuincendi, sed hoc in reuelatis non potest percipi, quando argumenta sunt in materia supernaturali: ergo, minor patet. Quia à negatione effectus non licet arguere ad negationem causæ, cum effectus possit impediri, vnde fieri potest, quod argumentum habeat vim conuincendi, licet non conuincat.

36 Dico 3. *Argumenta contra reuelata in materia naturali possunt euidenter solui, licet aliquando non soluantur*. Probatur. Dum sunt in materia naturali, non excedunt facultatem luminis naturalis; & ideò naturaliter potest cognosci veritas oppositi.

37 Dico 4. *Omnia argumenta, licet non sint euidenter solubilia, possunt tamen solui cum rationali fundamento*. Probatur. Quia potest reddi ratio negationis alicuius propositionis ex veracitate Diuina. Tum quia intellectus

potest

potest manuduci per aliqua exempla ad percipiendam fallitatem; Tum quia potest assignari aliqua ratio disparitatis ratione subiectæ materiæ. Tum quia credibilitas mysteriorum fidei est euidens.

38 Ad fundamentum oppositæ sententiæ respondetur, licet sit euidens posita euidentia testificationis Deum reuelare, non est tamen euidens veritas reuelata. Deinde testificatio diuina de facto non est nobis euidens.

DE LOCIS THEOLOGICIS.

DISPVTATIO VI.

De Auctoritate Diuina.

SECTIO I.

1 LOcus Theologicus est radix, seu Thesaurus quidam, ex quo eruuntur argumenta Theologica. Loca autem Theologica alia sunt intrinseca, alia extrinseca, vt docet Augustin. *lib.* 2. *de ordine*, *cap.* 1. Intrinseca sunt illa, quæ ex intrinseco rerum sumuntur, & fundantur in ipsa ratione. Extrinseca verò sunt illa, quæ extrinsecus assumuntur, & consistant in auctoritate.

2 Supponendum est. Loca Theologica reuocari ad quatuor, cum D. Thom. 1. *par. quæst.* 1. *art.* 8. *ad* 3. Sunt autem Auctoritas Diuina; Auctoritas Doctorum Ecclesiæ: Auctoritas Philosophorum; & ratio naturalis: Auctoritas enim diuiditur in Diuinam, & creatam: Creata verò in Angelicam, & humanam; & quia Theologus non habet Angelicam, relinquitur humana, quæ subdiuiditur in auctoritate Doctorum Ecclesiæ, & in auctoritate Philosophorum.

3 Supponendum 2. Cum auctoritas diuina consistat in reuelatione, duplici modo haberi potest; vel per verbum scriptum, quod consistit in libris Canonicis Sacræ Scripturæ; vel per verbum traditum, quod consistit in traditionibus Apostolicis.

4 Supponendum 3. Decreta Conciliorum, Summorum Pontificum, & communem sensum Ecclesiæ reduci ad auctoritatem diuinam, quia fundatur in reuelatione, quatenus nos certificat de reuelatis.

5 Dico 1. *Dogma fidei non potest confirmari nisi ex certo, & infallibili sensu Scripturæ, seu traditionis Conciliorum, aut Summorum Pontificum, aut ex communi sensu Ecclesiæ.* Probatur. Dogma fidei debet esse certum, & infallibile; non potest autem esse tale, nisi habeatur ex infallibili testimonio.

6 Dico 2. *Tunc sensus est certus, & infallibilis, quando est ita planus, vt non possit rationabiliter aliam explicationem admittere.* Probatur. Scriptura est scripta, cum assistentia Spiritus Sancti, qui non potest intendere sensum irrationabilem, ergo.

7 Dico 3. *Tunc etiam est certus, & infallibilis, quando ita congruit cum aliis locis Scripturæ, vt si aliter accipiatur, sequantur repugnantia cum aliis locis.* Probatur. Non potest Spiritus Sanctus sibi esse contrarius: ergo non potest in vno loco intendere contrarium illius, quod intendit in alio; alioquin non intenderet verum, quia vna veritas non est alteri contraria.

8 Dico 4. *Ille etiam est sensus certus, & infallibilis quo Apostoli vsi sunt in explicandis Scripturis, & quilibet ex ipsorum traditione*, ita D. Aug. *lib.* 23. *contra Faustum, cap. vltim.* & communiter Patres. Probatur. Quia Apostoli fuerunt edocti à Christo circa intelligentiam Scripturarum. Lucæ 24. *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.* Et fuerunt speciali modo illuminati à Spiritu Sancto. Ioann. 14. *Ille vos docebit omnia.*

9 Dico 5. *Sensus approbatus ab Ecclesia est certus, & infallibilis.* Nomine Ecclesiæ intelligitur, aut Concilium generale legitimè congregatum; aut Summum Pontifex, vt caput Ecclesiæ visibilis, aut communio fidelium per totum orbem diffusa. Prob. Spiritus Sanctus assistit Ecclesiæ, vt non sinat eam errare circa res fidei, & bonos mores. Intelligentia autem Scripturarum secundum verum sensum pertinet ad fidem, & mores instruendos.

10 Dico 6. *Sensus receptus communi consensu Patrum est certus, & infallibilis.* Probatur. Deus contulit Patribus speciale auxilium ad declarandas Scripturas; quia eos constituit Doctores fidelium; esset autem contra diuinam prouidentiam, si permisisset, quod omnes communiter errarent in exponendis Scripturis circa res fidei.

11 Dico 7. *Quando nullo modo ex prædictis potest eorum verus sensus Scripturæ, verba ipsius in proprio sensu sunt accipienda, si nullum sequatur inconueniens: in hoc tamen casu sensus Scripturæ non erit certificatus*: ita D. Aug. 8. *de Gen. ad litteram, c.* 1. & 7. Probatur. Communis sensus loquendi vsurpat verba in propria significatione, ergo etiam Scriptura.

De sensibus Sacræ Scripturæ.

SECTIO II.

12 SVpponendum 1. Eundem locum Scripturæ posse habere diuersos sensus, vt communiter docent Patres, & Scholastici: vnde alius est litteralis, & alius spiritualis. Litteralis est ille, quem Deus immediatè per verba significat, vt docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2. Spiritualis verò, quem important voces mediantibus rebus, quas significat in litterali: quia prima significatio est vocum, secunda verò est rerum.

13 Supponendum 2. Sensum litteralem non semper habere locum, sed solum, quando non sequitur aliquod inconueniens: & ita docet D. Augustin. *lib.* 3. *de Doctrina Christiana, cap.* 10. & 11. & communiter Patres.

14 Supponendum 3. Sensum litteralem alium esse proprium, & alium Metaphoricum. Proprius est, quando voces significant secundum propriam significationem: Metaphoricus, quando voces habent significationem translatam, vt illud Apocalyp. 5. *Vicit Leo de Tribu Iuda.* Hic autem sensus metaphoricus est litteralis, vt docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 3. *ad* 10. Potest tamen dici aliquo modo spiritualis, quatenus quod significatur, tribuitur secundum aliquam proportionem rei significatæ, vt docet D. August. *lib.* 3. *de Doctrina Christiana, cap.* 5. Differt autem sensus litteralis metaphorico à similitudinario, quod similitudinarius explicatur semper per particulam comparatiuam: vnde verba etiam propriè significant.

15 Supponendum 4. Sensum Parabolicum esse illum, in quo aliquid explicatur per modum historiæ, quæ non est vera, sed vt facta sumitur, vt est illa Lucæ 15. de Filio Prodigo. Reducitur autem ad metaphoricum, quia continet metaphoram continuatam, vt docet Abulensis *quæst.* 28. *in cap.* 13. *Matth.*

16 Supponendum 5. Sensum spiritualem, seu mysticum diuidi in eum, qui respicit operationem nostram, & in eum, qui respicit fidem; finis enim Scripturæ est nostra instructio in ordine ad finem supernaturalem, per potentias rationales nempè intellectum, & voluntatem: vnde quæ mystico modo significantur, pertinent ad has potentias. Si ergo pertinent ad voluntatem, respiciunt operationem, & consurgit sensus moralis: si verò pertinent ad intellectum, & respiciunt actum credendi, tunc, vel significat ea, quæ pertinent ad præsentem Ecclesiam, vt sunt, quæ habentur in veteri Testamento, & consurgit sensus allegoricus, vel significant, quæ sunt triumphalis Ecclesiæ, & consurgit sensus anagogicus. Vnde quatuor sensus Scripturæ. Litteralis, Moralis, Allegoricus, & Anagoricus, qui comprehenduntur his versibus.

Littera gesta docet, quid credas Allegoria.
Moralis quid agas, quò tendas Anagogia.

17 Sup-

17 Supponendum 6. Omnes hos sensus posset reperiri in eodem loco Scripturæ. Licet non reperiantur necessariò, vt docet D. Thom. *quodlib. 6. quæst. 6. art. 13.* Non est tamen necesse, vt omnia quæ habentur in veteri Testamento, ita sint allegoria, vt significent aliquid prius gestum: hoc enim non potest conuenire ijs, quæ prophetice scripta sunt, vt docet Tertullianus *cap. 16. de Resurrect.* Item potest allegoria reperiri in nouo testamento; Vnde D. Aug. *tract. 132. in Ioann.* Explicat allegoricè quædam loca noui testamenti.

18 Supponendum 7. Sensum spiritualem, seu mysticum fuisse intentum à Spiritu Sancto, vt docet D. Tho. *1. part. quæst. 1. art. 10.* cum D. August. *lib. 31. de Doctrina Christiana, cap. 25.* Talis enim sensus est verus sensus Scripturæ: non esset autem, si non esset intentus à Spiritu Sancto: Difficultas autem est, an idem locus possit habere plures sensus litterales.

19 Prima est sententia negatiua: Ita Alensis *1. par. quæst. 1. memb. 4. art. 7.* Albertus, *1. part. sum. tract. 1. quæst. 5. memb. 2.* Henricus, *in sum. art. 16. quæst. 2. & 3.* Medina, *lib. 3. de recta fide in Deum cap. 25.* Probatur. Sacer Scriptor voluit exprimere suum conceptum, ergo cum habuerit vnum conceptum, vnus tantum est sensus litteralis: 2. Si essent plures, facerent æquiuocationem, & nihil certi haberetur. Secunda sententia est affirmatiua, ita communiter cum D. Thom. *quæst. 1. art. 10.*

20 Dicendum est; *Eundem locum Scripturæ posse habere plures sensus litterales.* Ita D. August. *11. confess.* & communiter Patres. Probatur. Sunt possibiles plures sensus litterales, quia idem locus potest conformari cum pluribus rebus: ergo fuerunt intenti à Spiritu Sancto; Quia Spiritu Sanctus vsus est verbis Scripturæ perfectissimo modo, atque adeò fecundum omnem significationem. Sic illud Isaiæ 53. *Generationem eius quis enarrabit.* Intelligitur litteraliter de generatione æterna Verbi. De temporali generatione Christi, & etiam de spirituali, qua generat filios adoptiuos.

21 Ad 1. Respondetur. Licet plures sensus non fuerint intenti à Sacro Scriptore; fuisse tamen intentos à Spiritu Sancto. Ad 2. Negatur sequela, quia tunc adest æquiuocatio, quando aliquid est verum in vno sensu, & falsum in alio; omnes autem sensus litterales sunt veri.

Ex quonam sensu sint confirmanda dogmata, & eruenda principia?

SECTIO III.

22 Dico 1. *Sensus mysticus ex natura sua est sufficiens ad confirmanda dogmata, & fundanda principia Theologica.* Probatur. Sensus mysticus est intentus à Spiritu Sancto; vnde aliqua loca veteris testamenti in nouo accipiuntur in sensu mystico, ergo est infallibilis.

23 Dico 2. *Sensus mysticus non est sufficiens respectu nostri.* Ita D. Aug. *epist. 48.* Probatur. *Non est certus respectu nostri*, ergo.

24 Dico 3. *Sensus mysticus certus respectu nostri est sufficiens; fit autem certus, vel quia est declaratus à Spiritu Sancto; vel quia colligitur ex alijs locis litteralibus; vel quia recipitur communiter à Patribus.* Probatur. In tali casu potest ratione testimonij Diuini mouere intellectum, ergo.

25 Dico 4. *Tàm sensus litteralis, quàm Metaphoricus est sufficiens.* Probatur. Quia talis sensus est locutio Spiritus Sancti.

De Traditionibus.

SECTIO IV.

26 Dico 1. *Dantur in Ecclesia Diuinæ traditiones.* Est de fide, definitum à Tridentino *session. 4.* Probatur. Ad Thessalonicenses *cap. 2.* Itaque: *Fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per Sermonem, siue per Epistolam nostram.* Ratio est, quia, non omnia, quæ Apostoli acceperunt à Christo pro institutione Ecclesiæ, fuerunt scripta.

27 Dico 2. *Traditiones sunt necessariæ ad fidem conseruandam.* Probatur. In Scriptura habentur aliqua, quæ possent retorqueri ad prauum sensum, nisi traditio nos certos faceret de vero sensu; ergo. Hinc plura dogmata ex traditione confirmantur, vt Sacramentum extremæ vnctionis, vt docet Trident. *sess. 14. cap. 1.*

27 Dico 3. *Traditiones habent certam, & infallibilem authoritatem.* Ita Trident. *sess. 4. in Decretis de Scripturis Canonicis*, & communiter Patres. Probatur. Quia continent quæ sunt reuelata à Deo.

28 Dico 4. *Traditiones cognoscuntur verè ex triplici capite.* Primò. Si sint receptæ à Concilijs Generalibus, vt quod Sacramenta sunt instituta à Christo, præcipitur in Tridentin. *sess. 7. Canone 1.* Secundò. Si sint approbata per vniuersalem, & immemorabilem vsum Ecclesiæ, vt adoratio Eucharistiæ. Tertiò. Si confirmentur communi testimonio Sanctorum Patrum, vt remissio peccati originalis in infantibus per baptismum.

De Auctoritate Ecclesiæ.

SECTIO V.

29 Supponendum est tanquam certum de fide. Ecclesiam habere auctoritatem infallibilem: Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Et 1. Corinth. 3. *Ecclesia dicitur columna, & firmamentum.* Consideratur autem Ecclesia tripliciter, vel in capite, & dicit Vicarium Christi, ad quem spectat regimen ipsius Ecclesiæ, vel in sua vniuersalitate, & dicit vniuersam congregationem fidelium sub vno capite: vel in aliqua congregatione repræsentante totam vniuersalitatem, vt est Concilium Generale legitimè congregatum.

30 Dico 1. *Ex Ecclesiæ auctoritate, quatenus importat caput sumitur infallibilis veritas.* Probatur. Ad caput spectat regere Ecclesiam; ergo cum Ecclesia non possit errare, neque regimen ipsius potest esse fallibile; atque adeò caput non potest errare.

31 Dico 2. *Ex auctoritate Ecclesiæ, quatenus importat vniuersalem congregationem sumitur infallibile testimonium.* Probatur. Ad prouidentiam Dei spectat, ne tota collectio fidelium erret in fide, ergo. Hinc Matth. vltim. *Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem sæculi.*

32 Dico 3. *Ex auctoritate Ecclesiæ, vt importat Concilia approbata à Summis Pontificibus, desumitur veritas infallibilis.* Probatur. Quia Concilia repræsentant vniuersalem Ecclesiam, & habent assistentiam Spiritus Sancti.

De Auctoritate Sanctorum Patrum.

SECTIO VI.

33 Supponendum est auctoritatem Sanctorum Patrum esse humanam, & fallibilem. Vt docet D. Hieronym. *epist. contra error.* Ioannis Hierosolymit. Vnde etiam D. August. *lib. 2. de ordine cap. 10.* Non vult, sibi credi, nisi rationem redderet.

34 Supponendum 2. Doctrinam approbatam Sanctorum Patrum ab Ecclesia esse infallibilem, si approbetur, vt certa de fide. Si verò eligatur solum vt melior, non est infallibilis, sed tantum probabilior, quia tunc Ecclesia procedit humano modo; sicut etiam quando laudat Doctrinam alicuius Patris, quia tali pacto nihil de fide definit. Et hoc est quod habetur in cap. *Sancta Romana, distinct. 15.*

stinct. 15. Vnde, quando Concilium Lateranense præcipit vt Orthodoxam Doctrinam plurium Patrum, illam amplectitur, quatenus pertinet ad fidem, & tanquam desumptam ex reuelatis.

35 Dico 1. *Communis consensus Sanctorum Patrum asserentium aliquid pertinere ad fidem, non tamen definientium, esse de fide, non facit infallibile testimonium, etiamsi inter ipsos nulla sit dissensio.* Ità Bannes 1. *part. quæst.* 1. *art* 4. *dub.* 59. & alij. Probatur. In tali casu non docent vt Doctores fidei; nec habent assistentiam Spiritus Sancti; sed humano modo procedit, ergo.

36 Dico 2. *Communis consensus Patrum decernentium, aliquid esse de fide, si fundentur in Scriptura, continet infallibilem auctoritatem*; ita Canus *lib.* 7. *de locis cap.* 3. & alij. Probatur. Si Patres in tali casu errarent, tota Ecclesia erraret, quia definit, quòd communis eorum interpretatio Sacræ Scripturæ sit amplectenda, vt in Trident. *sess.* 4. *in Decret. de editione Sacrorum librorum.*

37 Dico 3. *Communis consensus Sanctorum Patrum non fundatus in Scriptura non habet auctoritatem infallibilem.* Ita Aug. *epist.* 19. *ad Hieronym.* Vbi habet, se ita legere omnes libros præter Sacros, vt non putet vera, quæ in ipsis habentur, nisi confirmentur per auctoritatem Scripturæ, vel per rationem. Probatur. Quia sola authoritas Diuina est omninò infallibilis.

De Auctoritate Scholasticorum.

SECTIO VII.

38 QVando Sholastici inter se dissentiunt, non faciunt aliquam certitudinem, quando autem communiter conueniunt omnes. Prima sententia asserit, non posse recedi ab vnanimi consensu ipsorum, quòad res fidei, & morum, absque errore in fide, ita Canus 8. *de locis cap.* 7. *concl.* 3. Bannes 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *dub. vltim.* & alij. Probatur. Si possent errare, posset errare, & Ecclesia, cum ipsi instruant populum. 2. Ecclesia aliquando definit, quæ non habentur ex Scriptura, ex solo communi consensu Scholasticorum. 3. Scholastici non conueniunt communiter in aliqua propositione, nisi ob aliquod testimonium Scripturæ, ergo.

39 Secunda sententia asserit, esse solum temerarium recedere à tali communi consensu absque vrgenti ratione: ita Vega *lib.* 9. *in Trident. cap.* 14. Gillius, *lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 13. Fasol. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *dub.* 10.

40 Dico 1. *Communis consensus Scholasticorum circa res fidei, & morum non facit certitudinem infallibilem.* Probatur. Vel talis consensus est deductus ex reuelatis euidenti consequentia; & tunc non habet vim ex authoritate; sed ex suis principiis, vel nititur solum probabili ratione; & tunc non habet, nisi illam certitudinem, quam habent Scholastici, ex motiuo, quo mouentur, ergo non potest habere authoritatem infallibilem, quia illa sumitur ex motiuo probabili.

41 Dico 2. *Consensus Scholasticorum non habet maiorem certitudinem, quàm possit causare motiuum, quo mouentur: & ideò est intra ordinem humanum; & potest ab ipso recedi, ex alio motiuo maiori, aut æquiualenti.* Probatur. Tanta est certitudo auctoritatis, quanta potest causari ex motiuo, à quo desumitur; ergo, si motiuum in oppositum sit efficacius, aut æquiualens potest recedi à communi auctoritate.

42 Ad 1. Negatur sequela, quia Ecclesia vniuersalis habet assistentiam Spiritus Sancti: vnde si recipiat communem sensum Scholasticum, ipsum eleuat ad maiorem certitudinem. Ad 2. negatur assumptum. Quia Ecclesia in definiendo semper innititur reuelatis. Ad 3. Si illud testimonium Scripturæ est certum, tunc communis sensus innititur reuelatis; non autem auctoritati Scholasticorum. Si verò incertum, tunc non habetur infallibilitas.

De Historia.

SECTIO VIII.

43 HIstoria alia est Canonica, quæ continetur in Sacris libris, & est infallibilis; Alia Ecclesiastica, quæ tradit res Ecclesiæ, & alia prophana, quæ versatur circa res prophanas.

44 Dico 1. *Historia siue prophana, siue Ecclesiastica non habet auctoritatem infallibilem.* Ita communiter cum D. August. 18. *de Ciuitate Dei, cap.* 38. Probatur. Quia innititur testimonio Historici, quod est humanum, & fallibile.

45 Dico 2. *Et si omnes historici consentiant, non habetur infallibile testimonium.* Ita Gillius *lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 15. *contra Canum in iisdem locis cap.* 8. Probatur. Quia non repugnat, omnes simul historicos falli. Hinc Aug. 18. *de Ciuitate cap.* 40. Docet, nunquam esse standum historiæ, quando repugnat Sacræ Scripturæ.

De ratione naturali.

SECTIO IX.

46 DIco 1. *Ratio naturalis inseruit Theologiæ, non præualendo, sed ministrando.* Ita Aug. *epist. ad Consentium*, & D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *ad* 2. Probatur. Debet inseruire iuxta suam qualitatem: ergo ministrando, cùm habeat certitudinem interioris ordinis, quàm sit certitudò principiorum Theologiæ.

47 Dico 2. *Inseruire declarando mysteria fidei, seu principia Theologica.* Probatur. Plura sunt quæ dependent præsertim secundum terminos à ratione naturali: sic plures sensus literales in Scripturæ non possunt explicari, nisi auxilio rationis naturalis: vnde ratio naturalis ostendit, non posse intelligi illud Ioann. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* De manducatione materiali, ac proindè debere intelligi de Sacramentali.

48 Dico 3. *Ministrare Theologiæ principia, ex quibus deducat conclusiones.* Probatur. Theologia non potest multoties ex reuelatis deducere conclusiones, nisi vtatur etiam aliquo principio naturali ex eo, quod medius terminus habet connexionem euidentem cum alio extremo, ergo.

49 Objicies Nulla scientia indiget principijs alterius; ergo. Respondetur negando conseq. Quia Theologia fundatur in duplici lumine obscuro, & claro; vnde etiam potest vti principijs aliarum scientiarum.

50 Obijcies 2. Theologia est superior scientiis naturalibus. Scientia autem superior non indiget principiis inferioris. Respondetur non indigere, si sit superior quoad vniuersalitatem obiecti, quia cum principia fundentur in obiecto, non possunt desumi à scientiis; quæ habent suum obiectum minus vniuersale. Theologia autem non est superior ratione obiecti vniuersalioris, sed ratione obiecti excellentioris, & quia resoluitur in auctoritatem diuinam.

51 Obijcies 3. Si principia aliarum scientiarum reuelarentur, melius inseruirent Theologiæ, ergo. Respondetur. In tali casu Theologia non indigeret principiis aliarum scientiarum; de facto autem indiget, quia non sunt reuelata.

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA DE DEO VNO.

DE DEO, ET EIVS NATVRA.

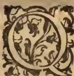
Principalius obiectum ex ijs, quæ considerat Theologia, est Deus quod speculatiuo modo attingit, cum non sit aliquod operabile; & quantum fieri potest ipsius naturam inquirit, vndè est habitus distinctus ab alijs, qui circa alia obiecta reuelata versantur. Hanc ergo partem theologia aggredimur ab existentia ipsius obiecti exordientes.

DE EXISTENTIA DEI.

DISPVTATIO VII.

Quomodo theologia supponat Deum esse.

SECTIO I.

1 QVidam ex antiquis philosophis negauerunt, Deum esse, quos secuti sunt Atheistę, & Politici nostri temporis, attamen adeo notum est ex creaturis, Deum esse, vt eius cognitio dici possit insita à natura, vt loquuntur Tertullianus 1. *contra Marcionem cap.* 10. Ireneus *lib.* 2. *cap.* 5. Clemens Alexandrinus *lib.* 5. *Stromatum.* Damascenus 1. *De fide cap.* 3. Iustinus *quæst.* 1. *ad Græcos*. Chrisost. *oratione* 12. & alij, Quo supposito. Quærimus quomodo Theologia supponat Deum esse tanquam proprium obiectum.

2 Dico 1. *Deum præsupponi à Theologia tanquam cognitum lumine naturali*. Probatur. Quia omnis facultas supponit proprium obiectum eo pacto, quo potest supponi, ergo cum naturali lumine notum sit, Deum esse, Theologia supponet tanquam notum lumine naturali.

3 Dico 2. *Præsupponere Deum etiam lumine fidei cognitum, ita vt lumen fidei compleat præsuppositionem*. Prob. Theol. debet præsupponere obiectū proportionato modo applicatū, ergo per fidē. Côseq. prob. Quia non potest esse proportionato modo applicatum, nisi sit in statu proximo, in quo fundat principia, ergo cum theologia procedat ex reuelatis, debet præsupponere obiectum applicatum secundum esse reuelatum.

4 Obijcies 1. Cognitio Dei non potest haberi sine speciali auxilio Dei, vt docent plures Patres, ergo. Resp. Non posse haberi quoad quid sit, non autē quòad existentiam.

5 Obijcies 2. Quilibet actus fidei debet esse ex diuino testimonio, ergo debet supponere Deū esse, ergo per actū fidei nō potest credi, quod Deus sit. Resp. Nego consequētiā, nā quando actus procedit simplici modo, sēper attingit obiectū formale, & materiale simul, quia ex vtroq; constituitur côpletū obiectū, vndè idē actus attingit simul diuinum testimonium tanquam obiectum formale, & Deum esse tanquam obiectum materiale.

An Deum esse sit per se notum.

SECTIO II.

6 SEnsus quæstionis est; An ista propositio Deus est, sit per se nota. Supponēdū autē; Propositionē aliā esse immediatā, aliā mediatā. Prima est in qua prędicatum immediatè se ipso cônectitur cū subiecto, vt omne totū est maius sua parte. Secunda vero, est in qua prędicatū per aliquod mediū cônectitur cū subiecto, vt Homo est risibilis; non potest autem intellectus assentiri huic propositioni, nisi assentiatur ratione medij.

7 Supponēdū 2. Propositionē immediatam esse etiā per se notā, quia innotescit ex ipsa connexione, terminorū, vt docet Aristoteles 1. *posteriorum cap.* 3. Quidā tamen volunt propositionem per se notā latius patere, quam immediatā, sed non rectè. Quia intellectus non potest assentiri propositioni, nisi percipiat connexionē prædicati cum subiecto, hanc autem non potest percipere, nisi percipiat ratione medij, quando tale medium interuenit, vndè tunc propositio non innotescit per se ipsam, sed ratione medij.

8 Supponendum 3. Propositionem per se notam diuidi in per se notam secundum se, & in per se notam quoad nos; illa autem dicitur per se nota secundum se, & non quoad nos, quæ habet immediatam connexionem prædicati cum subiecto, licet à nobis non percipiatur.

9 Prima sententia asserit, hanc propositionē, *Deus est*, non esse per se notam, nec secundum se, nec quòad nos. Ita Ariminensis *in* 1. *dist.* 2. *q.* 1. *art.* 2. Mayronius *ibidē*, Maior *ibidem, & corollario* 10. Probant. Propositio per se nota debet innotescere per se naturaliter absque indigentia alterius; huiusmodi autem non est hæc propositio *Deus est*. 2. Esse non dicitur euidenter de Deo siue concipiatur vt primum ens, siue vt prima causa, nam aliqui dubitarunt, An detur tale ens, & talis causa.

10 Secunda sententia asserit, esse absolutè per se notum. Ita Albert. *in summa tractat.* 3. *q.* 17. *p.* 2. Alensis 1. *p. q.* 3. *mem.* 2. *&* 3. D. Bonau. *in* 1. *dist.* 8. *artic.* 1. *q.* 2. Toletanus *dist.* 2. *q. vnica art.* 4. Argentinas *dist.* 3. *q.* 1. *ar.* 3. Carthus. *quest.* 2. & alij.

11 Tertia ſententia aſſerit, eſſe per ſe notum ſecundum ſe, non autem quoad nos. Ita Diuus Thoma 1. *parte quæſtione* 2. *articolo* 1. Caietanus, Banes, Peſantius, Cumela, Molina, Vaſquez *ibidem*, Faſolus *dubitatione* 3. Durandus *in* 1. *diſtinctione* 3. *quæſtione* 2. Ocham. *quæſtione* 4. Gabriel *artic.* 2. Baſſolis *quæſtione* 2. Scotus *diſtinctione* 2. *quæſt.* 2. & alij.

12 Dico primò. *Quod Deus ſit concipiendo ex vna parte Deitatem, & ex alia exiſtentiam, eſt per ſe notum*. Probatur. Illa eſt propoſitio per ſe nota, in qua estrema immediatè connectuntur; exiſtentia autem immediatè per ſe ipſam connectitur cum Deitate, quia includitur in intrinſeca ratione quidditatiua ipſius.

13 Dico ſecundò. *Si Deus accipiatur ſub ratione primæ cauſæ, quod ſit, eſt propoſitio per ſe nota*. Probatur. Exiſtentia ratione primæ cauſæ ſe habet immediatè, ita vt ex ſola penetratione estremorum appareat connexio, ergo. Antecedens probatur. Eo ipſo, quod eſt prima cauſa, eſt cauſa per eſſentiam, & à ſe, eſſe autem vim cauſatiuam per eſſentiam eſt intrinſeca ſua ratione dicit exiſtentiam, nam eſſe per eſſentiam, eſt habere eſſe à ſe. Confirmatur. Quod eſt per eſſentiam, ex intrinſeca ſua ratione habet, quod ſit, ergo cum prima cauſa ſit talis per eſſentiam, debet illi conuenire exiſtere ratione propriæ quidditatis.

14 Dices. Conuenire exiſtere ratione Deitatis, cum qua identificatur, quæ eſt ratio eſſendi omnibus perfectionibus, quæ ſunt in Deo. Contra. Tota Deitas habet per ſe ipſam immediatè, & quidditatiuè exiſtentiam, ergo etiam ratio primæ cauſæ, quæ eſt aliquid de Deitate. Secundò quando concipitur Deus ſub ratione primæ cauſæ, concipitur ſub ratione virtutis omnino independentis, & potentis cauſare, ergo ex penetratione illius, quod concipitur, abſque eo quod concipiatur Deitas, concipitur exiſtentia, quia ſine ipſa non ſaluatur ratio primæ cauſæ independentis, & potentis cauſare.

15 Dico tertiò. *Deum ſub ratione primæ cauſæ exiſtere, eſt per ſe notum nobis*. Deſumitur ex Patribus, dum docent, Dei cognitionem eſſe nobis inſitam, & naturalem, quod non poſſet ſaluari, niſi Deum exiſtere ſub aliquo conceptu, quem de ipſo formamus, eſſet per ſe notum nobis. Probatur. Illud eſt per ſe ipſum notum nobis, quod ex penetratione terminorum abſque alio medio cognoſcimus, cognita autem ratione primæ cauſæ, & exiſtentiæ, ſtatim cognoſcimus primam cauſam exiſtere, ergo minor prob. Nō poſſumus cōcipere primam cauſam, niſi concipiamus omnino independentem, non poſſumus autem concipere, niſi concipiamus exiſtentem.

16 Dices Exiſtentia Dei ſub ratione primæ cauſæ colligitur ex diſcurſu, ergo non eſt per ſe nota. Contra. Quia etiam definitio colligitur ex diſcurſu, nam ex ſignis, & affectibus venimus in cognitionem conceptus eſſentialis rei, & tamen cum predicatur de definito, eſt propoſitio per ſe nota. Secundo diſcurſus à poſteriori non tollit immediationem propoſitionis, diſcurſus autem, quo cognoſcimus exiſtentiam primæ cauſæ, eſt à poſteriori.

17 Obijcies. Plures etiam ſapientes negauerunt Deum eſſe; & aliqui populi nullam habuerunt cognitionem de Deo, ergo. Quod ſit non eſt per ſe notum nobis. Reſpondetur negando conſequentiam, nam inſipienter negarunt, Quia non penetrabant, quid nomine Dei ſub ratione primæ cauſæ ſignificaretur, aut ſaltem id ignorabant quoad actualem conſiderationem, quia lumen naturale erat obſcuratum ab inordinatis paſſionibus. Illi autem populi non habuerunt cognitionem de Deo, quia non fuit propoſitum obiectum. Sic ſi alicui non proponatur, quod omne totum eſt maius ſua parte, hoc non cognoſcit.

18 Obijcies ſecundo. Prima cauſa non poteſt cognoſci, niſi cum ordine ad creaturas, ergo ſemper cognoſcitur ex creaturis. Reſpondetur negando conſequentiam, nam aliud eſt cognoſci, ex creaturis, & aliud cognoſci ſimul cum creaturis tanquam cum termino; hoc poſteriori modo creaturæ non ſe habent vt medium cognitionis.

19 Ad Primum reſpondetur. Propoſitionem per ſe notam debere per ſe innoteſcere penetratis terminis; & terminos debere poſſe naturaliter penetrari; Secus autem non penetratis terminis; huiuſmodi autem eſt illa propoſitio *Deus eſt*, ſumendo Deum ſub ratione primæ cauſæ.

Inſtabis. Vt propoſitio ſit per ſe nota, debet ſubiectum cognoſci quidditatiuè, Deus autem non cognoſcitur quidditatiuè in hac vita. Reſpondetur negando maior, ſufficit enim, ſi cognoſcatur, prædicatum eſſe de quidditate ſubiecti, atque adeo ſufficit, ſi de ipſo attingatur illa ratio, per quam ſibi connectit prædicatum, ratio autem primæ cauſæ immediatè ſibi connectit exiſtentiam.

20 Ad 2. Negatur antecedens. Nam eſſe connectitur immediatè cum ratione primæ cauſæ; quod autem aliqui dubitarunt, An detur prima cauſa, id fuit ex illorum inſipientia.

An poſſit à priori de Deo demonſtrari exiſtentia.

SECTIO III.

21 PRima ſententia aſſerit, quod ſuppoſita demonſtratione à poſteriori, poteſt rurſus à priori demonſtrari, Deum eſſe. Ita Suarez *in metaphiſica diſp.* 29. *ſect.* 3. Fundamentum eſt. Quia poteſt demonſtrari à poſteriori, quod Deus ſit ens neceſſarium, ex hoc autem oſtendi poteſt, hoc ens neceſſarium eſſe vnicum, atque adeo eſſe Deum.

22 Secunda ſententia aſſerit, Beatos poſſe demonſtrare à priori, quod Deus exiſtat. Ita Scotus *in* 1. *diſt.* 2. *q.* 2. Rubio *q.* 1. *art.* 2. Ocham. *diſt.* 3. *q.* 4. Gabriel *q.* 4. *art.* 2. Arim. *q.* 4. Eſillius *lib.* 1. *tract.* 8. *cap.* 4. Smiſing. *tract.* 1. *de Deo vno diſp.* 1. *q.* 5. Fundamentum eſt. Quia beati habent quidditatiuam, & definitiuam cognitionem Dei, ergo poſſunt per ipſam demonſtrare exiſtentiam tanquam modum.

23 Tertia ſententia abſolutè negat. Ita Albertus *in ſumma tract.* 3. *q.* 17. Henricus *in ſumma art.* 22. *q.* 4. Richardus *in* 1. *diſt.* 3. *art.* 1. *q.* 3. Peſantius 1. *p. q.* 2. *art.* 2. Faſolus *dubit.* 1. & alij.

24 Dicendum eſt. *Non poſſe exiſtentiam vllo pacto demonſtrari de Deo à priori*. Probatur. Non poteſt ex natura obiecti aſſignari ratio, quæ ſit radix exiſtentiæ, ergo. Antecedens probatur. Exiſtere in Deo habetur formaliter per primum conceptum ipſius, primus enim conceptus importat rationem entis, non quocumque modo, ſed prout eſt propria Dei. Hæc autem eſt ratio entis per eſſentiam, quæ formali modo in ſuo conceptu importat exiſtentiam.

25 Dices. Eſſentiam præcedere attributa cum ſua exiſtentia, atque adeo ſicut poſſunt demonſtrari attributa, poſſe etiam demonſtrari exiſtentiam attributorum. Contra. Quia hoc non eſt demonſtrare exiſtentiam de Deo, ſed illa ſuppoſita, demonſtrare etiam exiſtentiam attributorum.

26 Dices 2. Prima cauſa exiſtit, eſt propoſitio per ſe nota, ergo ex ipſa poteſt demonſtrari, quod Deus exiſtat, quia Deus eſt prima cauſa. Contra. Cum dicitur, Deus eſt prima cauſa, vel nomine Dei intelligitur ſola ratio primæ cauſæ; & ſic minor propoſitio erit identica, videlicet. *Prima cauſa eſt Prima cauſa*, & medium erit etiam extremum, vel intelligitur aliquid aliud, & tunc quod ſignificatur debet importare conceptum determinatum, & proprium Dei, hic autem conceptus erit aliquid per eſſentiam, vndè imbibet exiſtentiam, quæ intimè imbibitur in quacunque ratione Diuina, atque adeo non illi conueniet exiſtentia reſpectu primæ cauſæ, ſed immediatè.

27 Ad

27 Ad Fundamentum primæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam eo ipso, quod intelligitur Deus vt ens necessarium, intelligitur etiam formaliter vt existens, & ideo non potest esse medium demonstrationis.

28 Ad Fundamentum secundæ sententiæ negatur consequentia. Nam quidquid attingitur per illam quidditatiuam cognitionem; attingitur cum existentia sibi intrinseca, & ideo non potest esse medium demonstrationis.

An Dei existentia possit demonstrari à posteriori.

SECTIO IV.

29 Ratio dubitandi est, quia ex creaturis non potest aliqua perfectio propria Dei colligi, nisi quatenus ab ipsis participatur, ergo si aliqua perfectio potest demonstrari, poterit etiam omnis, quia omnis est participabilis, atque adeo haberi poterit definitiua cognitio Dei, quod implicat. Secundo. Quia habitudo effectus ad causam non cognoscitur necessariò cognito effectu, vnde plures effectus cognoscimus, quorum causas ignoramus. Tertiò. Demonstratio debet fundari in connexione necessaria; connexio autem creaturæ cum Deo est contingens. Quarto. Adhuc demonstrationi debet supponi simplex notitia de subiecto, ergo cum ante discursum, quo à creaturis progredimur ad Deum, non supponatur simplex notitia de ipso, talis discursus non erit demonstratio.

30 Prima opinio negat, Dei existentiam posse à posteriori demonstrari. Ita Bassolis *in 1. distinct.* 2. *quæst.* 1. *art.* 3. Adamus *quæstione vnica*. Carthus *artic.* 2. Gabriel *quæst.* 10. *artic.* 3. *dub.* 1. Allicensis *quæst.* 3. *art.* 2. & nonnulli alij, qui putant, ideo non posse demonstrari, Deum esse, quia est per se notum, vt Argentinas *in* 1. *distinct.* 3. *quæst.* 1. *artic.* 2. *ad secundum*, & Aegidius *parte prima quæst.* 1. *art.* 3.

31 Secunda opinio est affirmatiua. Ita D. Thomas *prima parte quæstione* 2. *artic.* 2. Caietanus, Pesantius, Banes, Cumel, ibidem. Vasquez *disput.* 20. Fasolus *dubitat.* 2. Herueus *in* 1. *distinct.* 3. *quæst.* 2. Hispalensis *quæstione* 3. Palatius *quæstione* 1. Scotus *quæstione* 3. Aureolus *quæstione* 2. *articolo* 3. Suarez *in metaphysica disput.* 29. *section.* 2. Smiling. *tract.* 1. *De Deo vno disput. prima quæstione* 4. *&* 6. & alij plures.

32 Dico primo. *De fide esse, Deum esse naturaliter cognoscibilem ex creaturis*. Ita communiter Patres. Probatur sapientiæ 13. *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri*. Actorum 14. *Non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de Cælo, dans pluuias, &c.* Ad Romanus 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit; inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, ita vt sint inexcusabiles, &c.*

33 Dico secundo. *Licet de fide non sit Dei existentiam esse demonstrabilem à posteriori, est tamen de fide cognosci cognitione moraliter certa, & infallibili*. Probatur. Quia Apostolus habet, homines esse inexcusabiles, quod Deum non glorificent; quod non haberet locum, nisi Deus cum infallibilitate morali cognosceretur; quia, si tantum probabiliter, semper intellectus esset dubius, & posset homo excusari. Quia non posset dici quod eius existentia esset manifesta. Confirmatur. Quia scriptura vtitur verbis significantibus euidentiam, & cadunt supra obiectum, quod est euidenter cognoscibile. Confirmatur secundo. Quia Scriptura significat quandam necessitatem, qua intellectus cogitur ad cognitionem Dei, & hoc docent communiter Patres.

34 Dico tertio. *Esse à posteriori demonstrabilem Dei existentiam*. Probatur. Creaturæ existentes ita dependent essentialiter à Deo, vt impossibile sit existere sine Deo producente, & conseruante, ergo.

35 Dices de fide esse, Deum existere, & ideo non posse demonstrari. Respondet Diuus Thomas. Esse de fide respectu illorum, qui non possunt peruenire ad cognitionem, per demonstrationem. Respondetur secundo iuxta nostra principia, fidem non repugnare simul cum demonstratione.

36 Ad Primam rationem dubitandi negatur consequentia, nam non omnes perfectiones Diuinæ participantur à creaturis, & ideo non possunt omnes colligi ex ipsis. Ad secundam. Cognito effectu necessariò cognosci causam ipsius existere, licet multoties nos lateat, quænam illa sit; Ex omnibus autem effectibus colligitur necessariò existentia causæ vniuersalis, & hæc est Deus. Ad tertiam Creaturas existentes contingenter quidem existere, attamen posita existentia ob essentialem dependentiam, qua dependent à Deo; habere cum ipso necessariam connexionem, vnde existentia est contingens, connexio vero cum prima causa est necessaria, quia non radicatur in existentia præcisè, sed in essentia creaturæ. Ad quartam notionem subiecti præsupponi in demonstratione à posteriori, quia in hac cognita dependentia effectus, acquiritur cognitio causæ.

Quomodo demonstretur Deum esse.

SECTIO V.

37 Plures rationes solent afferri ab auctoribus, quarum tamen aliquæ infirmæ sunt, vera autem demonstratio desumitur à subordinatione causarum, & nititur duobus principijs naturali lumine euidentibus. Primum est. *Quid quid producitur, ab alio producitur*; Alterum vero. *In causis efficientibus subordinatis non posse dari processum in infinitum*, Vnde sic conficitur demonstratio. In causis subordinatis efficientibus non potest progredi in infinitum; sed in hoc rerum ordine, & experientia patet; datur subordinatio causarum, quarum nulla potest producere se ipsam, ergo sistendum in aliquo prima improducta. Primum principium declaratur per deductionem ad impossibile. Quia, si idem posset producere se ipsam, sequeretur idem esse, & non esse, assignato enim eodem instanti, esset in illo, quia produceret, quod enim producit est, ita vt in priori naturæ supponatur esse, quod vero producitur, in priori naturæ supponitur non esse. Secundum vero principium declaratur eodem pacto. Quia si in causis subordinatis progrederetur in infinitum, sequeretur, quod tota collectio causarum esset dependens, quia nulla adesset prima independens, à qua ceteræ dependerent. Rursus etiam tota esset independens, quia nulla esset causa, à qua tota illa collectio dependeret. Confirmatur. Nulla causa posset operari, quod enim in operando dependet ab alio, indiget ipso, ita vt absque eo non possit operari, ergo si progreditur in infinitum, singulæ causæ erunt dependentes, atque adeo indigentes, ergo cum non sit, qui suppleat indigentiam, nullo poterit operari. Confirmatur Secundo. Si datur processus in infinitum, omnes illę causę infinitę non terminerentur aliqua prima, ergo omnes essent mediæ, & haberent aliam superiorem, à qua dependerent, ergo nulla esset causa, quia nulla posset incipere causationem ex eo, quod non posset incipere à se.

38 Dices. Omnes singillatim esse medias, non

autem omnes collectiuè, quia super omnes infinitas non datur aliqua prima, à qua incipiant dependere; qualibet enim assignata, adest superior mouens, & inferior mota. Contra. Quando prædicatum est essentiale, si conuenit omnibus distributiuè, conuenit etiam vni collectioni. Sic Quia homini conuenit esse rationalis essentialiter, conuenit etiam toti collectioni, esse autem causam mediam, & independentem, est prædicatum essentiale, ergo cum conueniat omnibus causis distributiuè, conuenit etiam toti collectioni.

39 Dices secundò. Non esse euidens, dari hanc essentialem subordinationem. Contra Euidens est dari causas deficientes, quæ ab aliquo accipiunt esse. Rursus est etiam euidens, Quando incipiunt, præsupponere suum non esse, atque adeo non posse ex se ipsis se promouere ad esse; quia sicuti, antequam sint nullum habent esse, ita neque habent, vndè se promoueant ad esse, sed merè potentialiter se habent, ergo debet dari aliqua causa, à qua promoueantur ad esse, quæ non sit potentialis, sed per essentiam existat.

40 Dices tertiò. Speciem posse se promouere ad esse quò ad sua indiuidua. Contra. Vel species habet esse potentiale essentialiter, vel est actus purus. Si primum, indiget alio, non secus ac indiuidua. Si secundum, ergo est Deus.

41 Dices quartò. In causis infinitis ipsam Infinitatem præstare, quod præstat causa prima in causis finitis. Contra. Infinitas pertinet ad numerum causarum, non autem ad essentiam, ergo non tollit, quin singulæ causæ potentialiter se habeant, quia esse causam potentialem, & dependentem, pertinet ad essentiam, ergo extra totam collectionem infinitam causarum, adhuc debet dari causa prima independens. Hæc autem ratio valet etiam supposita mundi æternitate, quia adhuc tota collectio rerum, quæ ponitur ab æterno, debet importare aliquam causam primam independentem, quæ res alias extrahat à sua potentialitate.

DE MODO, QVO DEVS cognoscitur.

DISPVTATIO VIII.

Quibus modis Deus cognoscatur.

SECTIO I.

1 DEum cognosci quò ad existentiam ex creaturis, patet ex dictis, quia autem creaturæ participant à Deo suas perfectiones, ideo ex ipsis possumus ascendere ad cognitionem perfectionis Diuinæ, vt docet D. Augustinus *in Psalmus* 26.

2 Supponendum autem est. Quod cum Deus sit ipsum esse per essentiam, atque infinito modo se habens, non potest à nobis perfecto modo concipi; quia semper excellentiori modo se habet, quam à nobis concipiatur, cum per imagines rerum creatarum formemus nostros conceptus.

3 Supponendum secundum. Quod quando res aliqua non potest per propriam speciem cognosci, duplici via potest ipsius natura explicari. Prima est per remotionem, qua remouentur ab ipsa, quæ non conueniunt. Secunda est per affirmationem, qua tribuuntur, quæ conueniunt, & ducit in cognitionem positiuo modo.

4 Supponendum tertiò. Deum posse cognosci per affirmationem tripliciter. Vel quia perfectiones, quæ sunt in creaturis tribuantur ipsi formali modo secundum eandem rationem: vel quia tribuantur modo supereminentiali. Vel denique modo causali, quia videlicet sit in ipsis vis causatiua talium perfectionum.

5 Dico primò. *Posse Deum cognosci per viam negationis remouendo ab ipso, quæ sunt in creaturis.* Ita docet D. Dionisius *cap. 7. de Diuinis nominibus*, & *cap. 2. de Cælesti hierarchia*. Probatur. Quia verè hoc modo exprimitur quoddam esse excellens, dum quæ minus sunt excellentia ab ipso remouentur.

6 Dico secundò. *Cognosci etiam ex creaturis per viam causalitatis, ita vt in se habeat secundum rationes causales, quod creaturis communicat.* Ita D. Dionisius *cap. 2. de Diuinis nominibus*. Vbi habet. *Diuina omnia, etiam quæ nobis patuerunt, solis participationibus cognoscuntur.* Probatur. Quia omnis effectus debet contineri in sua causa, & causa debet importare perfectionem, per quam contineat effectum.

7 Dico tertiò. *Posse Deum cognosci etiam per viam supereminentiæ, ita vt quæ sunt in creaturis, ponantur in ipso modo supereminentiali.* Ita D. Dionisius *cap. 1. De Diuinis nominibus*. Probatur. Quia infinitas afficit quamcumque perfectionem Diuinam, & ideo extollit ad eminentiam infinitè excellentem omnem perfectionem creatam.

8 Dico quartò. *Perfectiorem esse modum cognoscendi Deum per negationem, quam per affirmationem.* Ita D. Augustinus *lib. 5. de Trinitate cap. 1.* Ciprianus *de operibus cardinalibus in prologo*. Damascenus 1. *De fide cap. 4. & 12.* S. Maximus *Centuria secunda theologica cap. 3.* Nazianzenus *orat. 2. de Theologia*. Dyonisius *cap. 2. de cælesti hierarchia*, & *cap. 1. de mistica Theologia*. Probatur. Quod de Deo negatur, cum omni proprietate negatur; quod vero affirmatur, non affirmatur cum omni proprietate, quia affirmatur secundum id, quod est in nostro conceptu, modo videlicet finito, ergo. Quando per negationes explicamus Deum, significamus aliquid ita excellens, vt non possit explicari per perfectiones, quas negamus, & proindè explicatur illa supereminentia diuinæ perfectionis.

An possit Deus quidditatiuè cognosci.

SECTIO II.

9 CVm pro hoc statu non habeamus cognitionem Dei per propriam speciem, quæstio procedit tantum de cognitione quidditatiua, quæ acquiritur per discursum, hæc autem potest esse adæquata, & inadæquata. Adæquata non est nobis possibilis, quia creaturæ non repræsentant Deum adæquatè, Vnde difficultas in hoc consistit, An conceptus illi, quos de Deo formamus, sint quidditatiui.

10 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 1. distinct. 3. quæst. 2.* Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Mayronus *quæst. 1.* Octauus *quæst. 2. Conc. 2.* Eurandus *quæst. 2.* Rub. *quæst. 3.* Ariminensis *quæst. 4.* Fassolis *quæst. 1. art. 3.* Gabriel *quæst. 3. art. 2.* & communiter. Probat. Cognoscimus de Deo, quod est ipsi maximè proprium, vt quod sit ens per essentiam, & alia eiusmodi, ergo. Secundo attingimus attributa, quæ ex natura sua non possunt attingi, nisi attingatur essentia tanquam radix ipsorum, dum autem attingitur essentia, attingitur id, quod est maximè quidditatiuum.

11 2. Sententia negat. Ita D. Tho. *1. p. q. 12. art. 2.* Caiet. *ibidem*

Ibidem & *de ente, & essentia cap.6.* Ferrariensis *3.contra gentes c. 45.* Capreolus *in 1. dist.2.q.1.* Alensis *1.p.q.2. mem.1.art.2.& 5.* Suarez *in meta.disp.30.sec.12.& alij.*

12 Notādū primo. Posse nos habere cōceptum propriū de Deo, vt est cōceptus entis per essētiā; hic tamē cōceptus nō est purus, sed mixtus cum esse creato, quia habetur per species rerum creatarum; vndè ita est proprius Dei, vt tamen improprio modo repręsentet, quia repręsentat aliquid, quod ex sua natura non est veræ repręsentatio illius; &, cum tota illa repræsentatio sit desumpta à rebus creatis, dimminuto modo se habet, atque adeo aliter repręsentat, quam obiectum se habeat in se ipso.

13 Notandum 2. Conceptū posse esse quidditatiuum ex duplici capite, videlicet, ratione obiecti, quia in ipso attingat aliquid quidditatiuum; vel etiam ratione modi repręsentandi, quia videlicet quidditatiuo modo repræsentet, non potest autem esse perfectè repręsentatiuus, nisi etiam sit talis ex parte modi repręsentādi, quia, si nō repræsentat quidditatiuo modo, se habet ac si non esset quidditatiuus.

14 Notandum 3. Certum esse, nos attingere aliquid quidditatiuum in Deo, quia attingimus id, per quod in esse Dei constituitur, vndè solum difficultas est, An attingamus quidditatiuo modo.

15 Dicendum est. *Nos non attingere quidditatiuo modo perfectiones diuinas.* Probatur. Perfectior est modus cognoscendi Deum per negationem, quàm per affirmationem, vt docent Patres *sectione pręcedenti* citati; hoc autem esset falsū, si per conceptus positiuos quidditatiuo modo cognosceremus, hinc Gregorius *l.1.in Ezech.hom. 8.* ait. *Quantumcunque mens nostra in contemplatione Dei profecerit, non ad illud, quod ipse est, sed ad illud, quod sub ipso est, attingit.* Si autem attingeremus quidditatiuo modo, attingeremus id, quod esset ipse Deus. Confirmatur. Etiam si formemus plures conceptus proprios Dei, non tamen attingimus in se, quid sit illud, quo fiunt proprij ipsius, nisi confuso modo. Sic, cum attingimus infinitatem, non illam attingimus in se distinctè, sed tantum confusè, & eam explicamus per negationem termini, ergo non attingimus quidditatiuo modo, quia cognitio quidditatiua repræsentat distinctè.

16 Ad 1. Nos cognoscere quod est maximè proprium Dei; sed non quidditatiuo modo. Ad 2. Nos attingere essentiam vt radicem attributorum, sed non quidditatiuo modo, cum attingamus per alienum conceptum.

DE ESSENTIA DEI.

DISPVTATIO IX.

An Deus sit ens à se.

SECTIO I.

1 ESse à se dupliciter accipi potest. Positiuè, & negatiuè. 1. Modo importaret, quod Deus esset à se per positiuum influxum, atque adeò se ipsum produceret. 2. Modo dicit, quod ita sit à se, vt excludat causam, à qua accipiat esse; quod, licet explicetur per aliquid negatiuum, importat tamen positiuum fundamentum, videlicet Ens summè necessarium.

2 Dico 1. *Deum non esse à se positiuo modo, ita vt se ipsum producat.* Ita communiter, & desumitur ex D. Anselmo *cap.28. Monology.* Basilio *1.contra Eunom.* Bernardo *5.de consideratione c.1.* & alijs. Probatur. Idem secūdum idem non potest esse in actu, & in potentia, ita vt sit in illa potentia, quæ tollit eundem actum, alioqui idem esset, & non esset, ergo non potest Deus esse principium effectiuū sui ipsius, quia, pro vt principium, esset; quod enim non est, non potest principiare, quia principiare dicit communicare esse; vndè supponitur quod esse communicatū cōtineatur in communicante. Rursus pro vt esset à principio, non esset in actu; quia, quod accipit actum essendi, supponitur illum non habere.

3 Dices. De facto in Diuina vna persona producitur ab alia, & tamē habent idem esse, nec sequitur, quod idem sit, & non sit. Respondetur. Productionem personæ non esse secundum naturam, sed secundum personam, alioquin essent distinctæ naturæ, nos autem loquimur de Deo considerato secundum naturam.

Instabis. Persona Diuina secundum esse personæ producitur, & tamen non sequitur, quod sit, & non sit secundum esse personæ, ergo. Respondetur, nego consequentiā. Quia esse personæ est ipsum esse essentiæ, & ideo personalitas, quæ est terminus formalis productionis, ita producitur, vt non præsupponatur non esse, cum sit ens entitate essētiæ. At si Deus produceretur secundū deitatē, cū deitas nō sit ens entitate alterius, pręsupponeretur nō esse.

4 Dico 2. *Deum esse à se negatiuè.* Est de fide. Probatur. Exodi 3. *Ego sum, qui sum*; hoc est. *Ego sum*, qui habeo esse à me, vt communiter Patres. 2. Si Deus non esset à se, haberet causam, à qua acciperet esse; hoc autem implicat, quia Deus est prima causa, ita vt supra ipsam non sit alia causa.

5 Dico 3. *Esse à se ne dum conuenire diuinæ essentiæ vt pręcisę ab attributis, sed etiam omnibus attributis.* Probatur. Esse à se, & non esse à se contradictoriè opponuntur, atque adeo vnum ex ipsis debet vnicuique enti conuenire, ergo si attributa nō sunt à se, debēt esse ab alio, ergo haberēt esse participatū. Confirmatur. Etiāsi attributa ponātur distingui ab essentia formaliter ex natura rei, adhuc identificantur cum ipsa, ergo sicut essentia non potest esse ab alio secūdū suā entitatē, ita nec attributa. Confirmatur 2. Esse ab alio, & non esse ab alio sunt differentiæ importantes infinitam distantiam, quia esse ab alio importat dependentiam, atque adeo limitationem. Esse autem à se importat independentiam, atque infinitatem; limitatum autem, & infinitum differunt infinita distantia, quod non potest conuenire attributis, & essentiæ.

6 Dico 4. *Esse à se importare differentiam distinguentem diuinum esse ab esse creato.* Ita Nissenus *de opificio hominis cap.16.* Probatur. Quia per hoc quod Deus sit ens à se, constituitur in esse supremo, ita vt secundum hoc incommunicabiliter omnino se habeat, non potest enim alteri comunicare, quod sit à se, nam hic modus essendi destruitur per communicationem.

7 Dices. Differentia debet esse vltima, ita vt superueniat omnibus alijs gradibus, esse autem à se non est vltima ratio Deitatis. Respondetur, nego anteced. Nam natura differentiæ saluatur per id, quod faciat differre. Esse autem à se facit differre Deum à creaturis. Et solum differentia debet esse vltimus gradus, quando supponit conuenientiam in cæteris. Sic etiam homo differt ab albedine per rationem substantiæ. Hinc esse à se in Deo est quædam ratio differentialis transcendentalis, quæ imbibitur in omnibus perfectionibus diuinis. Instabis. Sequeretur, quod creata, & diuina æquiuocè se haberent; vndè non possemus ex creaturis arguere ad increata. Respondetur, nego sequelā, nā omnia diuina sunt quidē diuersa à creaturis secundum substantiam, sed diuersitate supereminentiæ, cum qua stat, vt quod dicimus de vno, possimus etiam dicere de alio habita ratione huius supereminentiæ; æquiuoca autem non importat diuersitatem supereminentiæ, sed æqualitatis, quæ dicit, quod res differant secundum æqualem mensuram esse limitati.

8 Dices 2. Aliqui Patres docent, Deum esse sibi causam essendi, ergo. Respondetur. Ita loqui, vt indicent, quod Deus non habet causam; vnde idem est, ac si dicatur, quod Deus præstat sibi ipsi proportionaliter formali modo, quod præstat causa respectu causati.

An Deus sit ens per essentiam.

SECTIO II.

9 Esse ens per essentiam significat, quod existentia pertineat ad essentiam. Est autem supponendum, Deum esse ens summè necessarium, quia cum sit à se, & non habeat extrinsecam causam, oportet, quod habeat summam necessitatem essendi excludentem omnem possibilitatem non essendi.

10 Prima sententia asserit, existẽtiam nõ esse de essentia Dei, sed esse modum intrinsecum ex natura rei distinctum, & ideo conuenire Deo solum in secundo modo dicendi per se. Ita Mayron. *in* 1.*dist*.2.*q*.1.*art*.2. Bargius, & Trombetta *eadem distinctione*. Probant. Si Essentia Dei includeret in sua intrinseca ratione existentiam, quæ est quid commune creaturis, ergo non esset primò diuersa ab ipsis, nec simpliciter simplex. ergo, 2. Existentia ita aduenit essentiæ, vt non variet formalem rationem ipsius. ergo, 3. per infinitatem potest à priori demonstrari, quod Deus existat. ergo, 4. Quia esset etiam de essentia attributorum, & relationum, nam, & ipsa sunt actus purus, & ens necessarium 5. Quia esset etiam de essentia creaturę, nam quando aliqua conueniunt in communi ratione, si communis ratio est essentialis vni, est etiam essentialis alteri.

11 Secunda sententia asserit, esse de quidditate Diuinę essentiæ. Ita D. Thoma 1.*p*.*q*.3.*art*.4. Caietanus; Banes, Cumel, Pesantius *ibidem* Molina *disput*.1. Fasolus *dub*.1. Scotus *in* 1.*dist*.2.*q*.2. Lichetus *ibidem*. Aegidius *dist*.3.*p*.1.*art*.2. Estiius *lib*.2.*trac*.1.*cap*.5. Suarez *lib*. 1. *de Deo vno c*.2. Ledesma *in quæst. radicali de Diuina perfectione*. Smiling. *trac*.2. *de Deo vno disput*.2.*q*.1. & communiter.

12 Dicendum est. *Deum esse essentialiter summetipsum esse, atque adeo existentiam esse de quidditate Diuinæ essentię*. Hanc conclusionem ferè communiter tam Patres, quàm Scholastici putant esse de fide ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum*, & traditur à D. Bernardo 5. *De Consideratione cap*.6. Damasceno 1. *de fide cap*.12. Hilario, 1. *de Trinitate* Athanasio *oratione contra Idola*. Augustino 12. *de Ciuitate cap*.2. & *de cognitione verę vitæ c*.7. Nazianzeno *oratione de fide*, & *oratione* 3. *de Theologia*. Hieronymo *in* 3. *Ad Ephesios*. Gregorio Magno *lib*.18. *Moralium cap*.34. Et alijs. Probatur. Deus est ens necessarium, ita vt non possit non esse, ergo existit existentia sibi essentiali. Consequentia probatur. Si existentia non esset essentialis, quantum est ex vi suæ essentiæ præcisè, posset esse, & non esse, ergo quantum est ex vi suæ essentiæ non esset ens necessarium. Confirmatur. Repugnat Deo habere causam ratione suæ essentiæ, ergo in sua essentia importat id, per quod formaliter excluditur indigentia causæ hoc autem non est aliud, quam existentia.

13 Dices. Sufficere, si habeat existentiam sibi identificatam, & necessariò connexam. Contra. Quia adhuc ratione essentiæ præcisè non esset ens necessarium excludens indigentiam causæ. 2. Si essentia præcisè considerata non diceret formaliter existentiam, potentialiter se haberet, quod repugnat essentiæ diuinæ, cum sit actus purus. 3. Existentia est identificata essentiæ, & non conuenit ratione causæ extrinsecæ, ergo essentialiter, quia, cum essentia ex sua præcisa ratione non indigeat causa extrinseca promouente ad esse, oportet, vt ex se habeat existentiam, ratione cuius excludat hanc indigentiam.

14 Obijcies. Alia est quæstio, *An Deus sit*, & alia, *Quid sit*, hoc autem non haberet locum, si existentia esset de essentia Dei. Respondetur. Ideo esse diuersam quæstionem, quia cum Diuina essentia sit infinita, non possumus vno conceptu eam explicare, sed cogimur formare diuersos conceptus inadæquatos, & secundum hos alia est quæstio *An sit*, & alia, *Quid sit*, & ideo solum sequitur, quod secundum nostrum modum concipiendi inadæquatum alia sit existentia, & alia essentia; non autem quod existentia non sit de quidditate essentiæ.

15 Dicendum 2. *Existentiam neque ratione distingui ab essentia completo conceptu*. Probatur. Si distingueretur, oporteret saluare essentiam sine existentia, vt contingit in creatis; hoc autem implicat, quia existentia constituit ipsam essentiam, cum essentia in ratione essentiæ sit actus purus.

16 Ad 1. Negatur sequela. Nam ex eo, quod existentia est de essentia Dei, sequitur, quod sit primò diuersa à creaturis, quia est etiam diuersa secundum rationem entis, quia alia est ratio entis in Deo, alia in creaturis, nam in illo est ex se formaliter existens, in creaturis vero per participationem vt dixi in Metaphysica *parte* 1.*disp*.19. *sec*.6. Neque ex hoc fit, quod essentia diuina non sit simpliciter simplex, quia existentia non componit cum essentia, sed est ipsa formaliter. Hinc non est eadem ratio existentiæ in Deo, & creaturis, quia existentia creaturæ in ratione existentiæ est participata, existentia verò Dei in ratione existentię imparticipata. Ad 2. In creatis existentiā non variare essentiam, quia supponit constitutam, & contingenter conuenit; in Deo autem constituit ipsam essentiam, & facit, vt sit ensam se essentialiter. Ad 3. negatur antecedens, nam existentia non est posterior infinitate, quia existentia transcendentaliter se habet; Ad probationem. Existentiam colligi ex infinitate eo pacto, quo partes colliguntur ex toto, videlicet à posteriori, quia infinitas includit omnem perfectionem. Ad 4. Existentiam esse etiam de essentia attributorum, quia etiam ipsa sunt ens à se. Ad 5. Negatur sequela; quia, etiamsi Deus, & creatura conueniant in ratione existendi, non tamen conueniunt in modo habendi, quia Deus illam habet à se, creaturæ verò ab alio; tunc autem ratio communis, quæ est de essentia vnius, est etiam de essentia alterius, quando eodem modo conuenit, & secundum eamdem rationem, & mensuram.

An diuina essentia sit ipsa plenitudo essendi.

SECTIO III.

17 Plenitudo essendi considerari potest vel in genere, vel secundum determinatas rationes. Primo modo dicit rationem entis illimitato modo se habentem 2. Modo dicit omnes determinatas perfectiones. Quæstio autem procedit de plenitudine essendi primo modo.

18 Dicendum est. *Diuinam essentiam importare formaliter plenitudinem essendi*. Hæc conclusio est de fide, vt docent communiter Patres, præsertim Basilius *in* 1. *Esaiæ*. Bernardus 5. *de consideratione circa medium*. Augustinus *de vera Religione cap*.8. & *lib*.2. *de moribus Manichæorum cap*.1. Dionisius *de Diuinis nominibus c*.5. Damascenus 1. *De fide cap*. 1. *Probatur*. Exodi 3. *Ego sum, qui sum*; per quod significatum, Deum esse absque limitatione, vt communiter Patres; & Exodi 33. *Deus dixit Moysi Ostendam tibi omne bonum*, intelligens de se ipso. Confirmatur. Scriptura tribuit Deo magnitudinem perfectionis interminatam. Psalmo 144. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis*, ergo. 2. Confirmatur Deus est prima, & vniuersalis causa, ita vt nihil sit, aut esse possit extra Deum, quod ab ipso non accipiat esse, ergo Deus in sua essentia importat plenitudinem essendi, cum habeat, quod sit communicatiuus cuiuscumque esse; & ita arguit Dionisius *cap*.5. *de Diuinis nominibus*, & *cap*.1. *de Mystica Theologia*.

19 Obijcies. Si in Deo esset plenitudo essendi, essent in ipso omnes modi essendi, & omnes rationes entis, quod implicat cum sint incompossibiles, & habeant annexas imperfectiones. Respondetur, distingo Antecedens. Es-

sent

sent in ipso omnes modi, & omnes rationes virtualiter, non formaliter; nam plenitudo essendi importat vnicum tantum modum essendi eminentissimum, quia est illa, à qua omnis modus essendi participatur; & ideo solum virtualiter debet importare omnes modos essendi. Ex dictis Colligitur. Deum esse ens imparticipatum, quia videlicet non habet partem entis, quam ab alio accipiat, sed totam plenitudinem, quod enim est participatum, dicit intrinsecum ordinem ad illud, à quo participat.

An Deus sit actus purus.

SECTIO IV.

20 SVpponendum primo est. Potentiam aliam esse actiuam, aliam passiuam ex 9. *Metaphysicorum textu* 2. Actiua est principium transmutandi aliud, in quantum aliud. Passiua est principium transmutandi ab alio, in quantum aliud. Hinc actiua dicit ordinem ad actum, quem potest facere; passiua verò ad actum, quem potest recipere. Passiua autem est duplex. Receptiua, quæ est ad aliud recipiendum, & alia obiectiua, quæ est ad esse, quam Thomistæ vocant non repugnantiam, seu possibilitatem. Receptiua importat proprium esse, sed perfectibile per vlteriorem actum; Obiectiua verò non dicit aliquod esse in se, sed tantum posse habere esse.

21 Supponendum 2. Rationem potentiæ actiuæ non repugnare cum actu puro, quia actui puro repugnat tantum potentialitas, quæ minuit actualitatem ipsius, potentia autem actiua ne dum minuit, sed etiam facit esse in actu, quia quodlibet agit, in quantum est actu. Hinc actus purus excludit tantum vtramque potentiam passiuam, quia hæc sola derogat puritati actualitatis, & dicit intrinsecam perfectibilitatem, atque adeo indigentiam; Potentia autem obiectiua dupliciter excludi potest, vel actualiter, vel etiam repugnanter; primo modo excluditur ab omnibus, quæ existunt, & ideo non sufficit ad saluandam rationem actus puri, quia adhuc tale esse potest potentiali modo se habere; vnde debet excludi etiam repugnanter.

22 Dicendum primo. *Deum esse actum purissimum*. Est de fide ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum*, per quod significatur, Deum habere esse perfectissimo modo, atque adeo cum exclusione omnis potentialitatis, vt explicant communiter Patres. Probatur. Deus est causa omniũ prima, ergo est actus purissimus. Consequentia probatur. Quia si non esset actus purus, haberet in se aliquam potentialitatem; &, quia omnis potentia est in ordine ad aliquem actum, posset Deus aliquem actum recipere, ergo deberet ab alio posse recipere, atque adeo haberet causam supra se.

23 Dicendum 2. *Rationem actus puri esse de intrinseca ratione Diuinæ essentiæ*. Et contra Smising. *tractat.* 1. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 1. qui vult, esse modum intrinsecum supponentem essentiam constitutam. Probatur. Id pertinet ad constitutionem, quod pertinet ad distinctionem. Ratio autem actus puri est id, quo actualitas Diuinæ essentiæ distinguitur ab actualitate rerum creatarum. Confirmatur. Esse à se est de formali ratione essentię, ergo etiam actus purus. Consequentia probatur. Quia esse à se dicit formaliter ipsam actualitatem essendi, cui repugnat esse ab alio; atque adeo cui repugnat omnis potentialitas.

24 Obijcies contra primam conclusionem. In Deo sunt productiones reales, ergo etiam potentia actiua, & passiua ad terminos immanentes. Respondetur, nego consequentiam, nam tunc tantum requiritur potentia passiua, quando actus immanens se habet per modum formę, & habet suam propriam naturam distinctam à producente; terminus autem productus in diuinis habet eamdem omnino naturam cum producente.

25 Obijcies 2. Deus potest habere, & non habere actus liberos, ergo est in potentia. Respondetur, nego consequentiam. Nam actus liberi non important aliquid reale superadditum actui necessario, & intrinsecum, vt suo loco dicemus.

26 Obijcies 3. contra secundam conclusionem. Essentia diuina pręcedit attributa, ergo est in potentia ad illa, ergo ratio actus puri non est de quidditate ipsius. Respondetur. Essentiam diuinam esse in potentia ad attributa secundum nostrum modum imperfectum concipiendi, non autem ex sui natura.

27 Obijcies 4. Actus purus explicat quantitatem diuinę essentiæ, ergo est modus, non autem essentia. Respondetur. Explicare formali modo, quatenus formaliter importat ipsam perfectionem entis per essentiam, non autem explicat mensuratiuè, & ideo non sequitur, quod sit modus.

Deducuntur nonnulla corollaria.

SECTIO V.

28 EX dictis de diuina essentia deducitur Primo; Omnem rationem accidentis esse excludendam à Deo, vt docent communiter Patres Augustinus 5. *de Trinitate cap.* 7. & *lib.* 7. *cap.* 5. Cyrillus Alexandrinus *li.* 19. *Thesauri.* Athanasius *in Apologetico pro Synodo niceno*. Leo Primus *epist.* 93. *ad Turibium cap.* 5. Nyssenus *homil.* 5. *in Canticam*, & alij. Ratio autem est, quia Deus est ens à se, & actus purus, vndè non potest habere potentiam ad aliquod accidens. Deindè cum sit essentialiter ipsa plenitudo essendi, non potest indigere aliqua extrinseca perfectione, qualis est accidentalis.

29 Deducitur 2. Omnes perfectiones diuinas ne dum identicè, sed etiam formaliter non esse accidentia, sed ens substantiale, vt docet Fasolus *prima parte q.* 3. *art.* 6. *dubitatione vnica*, & Elillus *lib.* 2. *trac.* 1. *cap.* 1. Ratio est, quia omnis perfectio formaliter, & intrinsecè essent vel, ergo ens participatum, aut imparticipatum, seu per se subsistens; perfectiones autem Diuinę formaliter sumptę non sunt quid participatum, aut inhærens, ergo quid imparticipatum, & subsistens.

30 Obijcies. Quod semel secundum suam formalem rationem est tale, semper est tale, ergo si Sapientia, aut eiusmodi perfectiones secundum suas formales rationes sunt quid accidentale, etiam in Deo erunt quid accidentale. Respondetur. Maiorem esse veram, quando ratio formalis seruat eundem modum, & mensuram, in casu autem nostro non seruat, quia hæ perfectiones reperiuntur in creaturis secundum modum entis participati, in Deo autem secundum modum supereminentiæ. Instabit. Supereminentia perficit, non autem destruit, ergo cum hæ perfectiones sint quid accidentale, supereminentia non destruet rationem accidentalitatis. Respondetur. Eo ipso, quod perficit, excludere rationem accidentis, quam importat etiam secundum suam formalem rationem.

31 Deducitur 3. Deum non esse propriè substantiam, quia substantia de sua formali ratione habet quod possit substerni accidentibus ea substentando. Quod, licet dicat perfectionem, habet tamẽ admixtam imperfectionem, cum dicat potentialitatem, ratione cuius est perfectibilis, & ita docet D. Thomas *in* 1. *dist.* 8. *q.* 4. *art.* 2. *Ad* 2. Durandus *q.* 2. Richardus *art.* 1. *q.* 2. & communiter Patres. Vnde D. Dionisius de *Diuinis nominibus* Passum docet, Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam, & D. Augustinus 7. *De Trinitate cap.* 5. concludit, Deum abusiuè substantiam vocari.

32 Deducitur 4. contra Idolatras, & Saduceos, & Manicheos, Deum non habere corpus, neque aliquid corporeum, vt certum est de fide, & docent communiter Patres Augustinus. *De essentia diuinitatis initio*, & *de Ecclesiasticis dogmatibus cap.* 12. Bernardus *serm.* 4. *in Canticam*. Origenes *homil.* 5. *in Genesim*. Nazianzenus *orat.* 34. & alij. Et desumitur ex illo Ioannis 4. *Spiritus est Deus*. Et ratio est. Quia omne corpus, sicuti habet in se naturam, habet etiam principium motus, per quod potest.

test intrinsecè moueri. Rursus. Omne corpus habet partes, & est affectum accidentibus, quæ omnia repugnant Deo. Vndè Scriptura, quando tribuit corpus Deo, aut aliquid simile, debet intelligi metaphoricè, vt tali pacto explicentur Diuinæ perfectiones, vt docet Augustinus *Epist. 3. ad Fortunationem.*

33 Deducitur 5. Multominus Deum posse esse materiam primam, vt voluit Dauid Vinantius, materia enim prima est merum aliquid potentiale.

34 Deducitur 6. Deum non posse esse formam spiritualem, vt voluerunt illi, qui putauerunt, Deum esse animam Mundi; Et ratio est. Quia forma ex sua intrinseca ratione est pars illius compositi, quod per ipsam constituitur; vndè est ens participatum oppositum enti per essentiam.

35 Deducitur 7. contra Estillum *lib. 2. tractat. 1. cap. 9.* Deum non posse dici formam subsistentem. Et Ratio est, quia forma secundum suum proprium conceptum est id, quo res est, & se habet per modum recepti, etiamsi sola ratione distinguatur, quia sicut forma physica est quid physicum receptum, ita metaphysica cōsiderata secundum suam quidditatem se habet quidditatiuo modo vt quid receptum. Hoc autem Deo non potest conuenire, quia in ipso sunt idem formaliter. *Quod est, & Quo est*, vt docent communiter Patres Augustinus *trac. 99. in Ioannem.* Hilarius *lib. 8. de Trinitate.* Bernardus 5. *De Consideratione cap. 7.* Anselmus *in Monologio cap. 15.* & alij.

36 Deducitur 8. In Deo non esse priuationem, vt docet D. Thomas *1. parte q. 49. art. 3. ad* 2. Et Ratio est. Quia vbi est priuatio, ibi est exigentia alicuius formæ, atque adeo potentialitas.

37 Deducitur 9. Neque impropriè posse esse in Deo priuationem, quatenus ab ipso remouentur formæ importantes imperfectiones, vt vult Estilius *lib. 2. tract. 1. cap. 9.* Et ratio est. Quia priuatio siuè propriè, siuè impropriè connotat subiectum cum capacitate, vndè semper connotat imperfectionem.

38 Deducitur 10. contra Almaricum. Deum non esse essentiam aut totalem, aut partialem rerum creatarum, vt de fide est definitum in Concilio Lateranensi *c. damnamus*; Et Ratio est. Quia creatura esset essentialiter Deus, & ens per essentiam, quod destruit rationem creaturæ.

39 Deducitur 11. Deum esse viuentem perfectissima vita cognoscitiua, atque adeo intellectualem, vt est de fide Danielis vltimo. *Ipse est Deus viuens.* Apocalipsis 5. *Adorauerunt viuentem in secula seculorum.* Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita*; & Scriptura passim tribuit Deo Sapientiam, quæ non potest reperiri nisi vbi est vita intellectualis. Ratio est. Quia Deus est prima causa efficiens ordinans omnia, & gubernans hoc vniuersum, vndè debet perfectè cognoscere ordinem, quo res sunt dirigendæ.

40 Obijcies. Viuere est se mouere ab intrinseco principio; in Deo autem non potest esse aliquis motus. Respondetur viuere esse se mouere quando vita est in solo actu primo, & se mouet ad actum secundum; in Deo autem vita est essentialiter actus secundus.

DE PERFECTIONE DEI.

DISPVTATIO X.

An in Deo sit plenitudo perfectionis.

SECTIO I.

1 QVæstio procedit de plenitudine perfectionum secundum determinatas rationes. Dicendum est. *De fide esse in Deo adesse omnem plenitudinem omnis perfectionis.* Ita D. Thomas 1. *p. q. 14. art. 1. &* 2. Probatur Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum.* Sapientiæ 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, scientiam habet voci.* Ioannes 1. *Quod factum est in ipso vita erat.* Ratio est. Deus est ens per essentiam, ergo in ipso sunt perfectiones omnium rerum. Consequentia probatur. Ens per essentiam importat ens illimitatum in ratione essendi; atque adeo omnem rationem entis, ergo etiam omnem rationem perfectionis.

2 Obijcies. Prima Corinthiorum 15. Loquens Apostolus de Deo post vltimum iudicium ait. *Tunc erit Deus omnia in omnibus*, ergo nunc non est omnia. Respondetur. Quod tunc erit omnia in omnibus, quoad fruitionem, quia se exhibebit fruendum. Beatis tanquam summum bonum continens omnia bona.

Quomodo perfectiones omnes sint in Deo.

SECTIO II.

3 DIfficultas non procedit de perfectionibus illis, quæ ita sunt propriæ Dei, vt non possint alteri communicari, vt est ratio entis per essentiam; quia certum est formali modo reperiri in Deo, quamuis non possimus eas concipere, pro vt in se sunt; sed procedit de perfectionibus, quæ reperiuntur etiam in creaturis.

4 Supponendum est. Perfectiones esse in duplici differentia, vt docet D. Anselmus *cap. 14. Monologij.* Aliæ enim sunt simpliciter simplices, quæ nullam habent annexam imperfectionem. Aliæ secundum quid, quæ habent annexam aliquam imperfectionem. Perfectio simpliciter simplex est illa, quæ in quocunque est melior ipsa, quàm non ipsa; ex quo fit vt non debeat excludere ab eo, in quo est aliam perfectionem simpliciter simplicem. Vel enim perfectio, quæ est incompossibilis cum ipsa, est maior, vel æqualis, vel inferior. Si Primum; faceret vt subiectum peiori modo se haberet. Si secundum, non se haberet meliori modo, quia tolleret æqualem perfectionem. Si tertium, Tunc illa, quæ excluditur non est perfectio simpliciter simplex, quia posita in subiecto excludit maiorem perfectionem, & ideo non est melior ipsa, quam non ipsa.

5 Prima sententia asserit, perfectiones secundum quid esse virtualiter in Deo, perfectiones vero simpliciter simplices formali modo in ipso reperiri. Ita D. Thomas *q. 7. de potentia art. 1.* Molina *1. p. q. 4. art. 2. disp. 2.* Pesantius *disp. 1.* Cumel *q. 1.* Bannes *dubitat. 3.* Suarez *disp. 30. metaphysicali sec. 1. num. 9.* Smising. *trac. 2. De Deo vno disp. 2. q. 1.* Ledesma *q. 1. De Diuina perfectione conclusione 3.* ergo alij plures, qui potius id supponunt, quam disputent. Probant. Si non essent in Deo formali modo, Deus non esset perfectus, Quia cum ipsis melius se habet. 2. Quia non potest excogitari altior gradus entis, quā ille, in quo hæ perfectiones formali modo continentur. 3. Cum in Deo sint aliquæ perfectiones formaliter maximè debent esse illæ, quæ sunt simpliciter simplices. Confirmatur. Quia alioquin Deus non haberet formali modo intellectum, & voluntatem. 4. Quia nomina, quæ significant has perfectiones, dicuntur de Deo propriè.

6 Secunda sententia asserit, has perfectiones non esse in Deo formali modo, sed tantum eminenter. Ita Ochanus *in 1. dist. 36. q. vnica.* Gabriel *art. 1. conclusione 1. & 2.* Durandus *q. 2. num. 8.* Falolus *1. p. q. 4. art. 2.* & colligitur ex D. Thoma *1. parte q. 13. art. 2.*

7 Notandum primo. Certum esse, omnes perfectiones tam secūdum quid, quam simpliciter simplices esse in Deo eminenter eminentia virtuali, cum enim sit prima causa, à qua omnes istæ perfectiones participant esse, debent illas causali modo contineri. Rursus, cum Deus sit agens per intellectum, debet illas ideali modo continere. Vndè sunt in ipso secundum rationes causales consurgentes ex virtute productiua, & idea.

8 Notandum. 2. Cum Deus habeat plenitudinem perfectionis, & nos non habeamus propriam speciem, quæ repræsen-

præsentetur, vt eam aliquo modo intelligamus, cogimur simul coadunare plures perfectiones creatas, per quas, quantum, fieri potest, perfectionem Diuinam explicemus.

9 Notandum 3. Alias perfectiones secundum proprias rationes esse inuicem compossibiles, alias verò incompossibiles. Hinc primæ tantum aptæ sunt ad explicandam perfectionem Diuinam, quia non se inuicem destruunt, & dicuntur simpliciter simplices.

10 Notandum 4. Has perfectiones, si considerentur secundum propriam rationem formalem, non esse absolutè simpliciter simplices, quia licet cum alijs, quæ sunt in creaturis, non habeant incompossibilitatem, habent tamen cum aliqua, quæ necessariò debet tribui Deo, tum quia in sua formali ratione mensurato modo se habent, & important partem entis; Tum quia ordinantur ad perficiendum in certo genere; Tum quia ex vi suæ formalissimæ rationis distinguuntur ab omni alio; Vndè ex intrinseco suo excludunt alias maiores perfectiones, vt est esse à se, esse infinitum, esse purum.

11 Notandum 5. Aliquas perfectiones esse inuicem incompossibiles ratione modi essendi, aliquas verò ratione propriæ quidditatis. Prima incompossibilitas est tantum respectu illarum, quæ ratione modi essendi incompossibiliter se habent; secunda verò respectu illarum, quæ ex vi propriæ quidditatis se inuicem destruunt. Vnde posteriori incompossibilitas facit, vt vna totaliter destruat aliam. Non autem fit, vt possimus tribuere Deo perfectiones simpliciter simplices, non autem secundum quid, quia hæ pugnant cum alijs perfectionibus diuinis, etiam secundum quidditatem, simpliciter vero simplices solum secundum modum essendi, quia videlicet finito modo se habent. Vndè cum omnia diuina finito modo concipiamus, non habent hæ perfectiones in modo concipiendi repugnantiam cum esse Diuino.

12 Dico 1. *Perfectiones simpliciter simplices non esse formali modo in Deo.* Desumitur ex Patribus Dionisio *cap. 1. de Diuinis nominibus*, vbi habet. *Itaque supersubstantiale illud Diuinum, quid quid tandem id est supremæ bonitatis substantia eximia, neque vt verbum, aut virtutem, neque vt mentem, aut vitam, aut substantiam laudare licet vlli ex ijs, qui excellentis omnem veritatem veritatis amatores sunt, sed vt ab habitu omni, motu, vita, imaginatione, opinatione, nomine, sermone, materia, intelligentia, substantia, statu, sede, vnione, fine, infinitate. & ijs, quæ sunt, omnibus eminentissimè exceptam.* D. Maximo *centuria secunda theologica cap. 2. vbi habet Deus nec vnus intelligentium est, nec aliquid eorum, quæ intelliguntur; est enim supra ipsa; Siquidem circumscribitur, qui intelligit tanquam indigens habitudinem rei, quam intelligit, aut naturaliter subijcitur intelligentis. Relinquitur igitur, vt existimemus, Deum nec intelligere, nec intelligi, sed potius supra quam intelligere, & supra quam intelligi.* Damasceno 1. *Fidei cap. 8. ibi Deus supereminens vltra omnia supersubstantialis superomnia existens, superdiuinus, superbonus superplenus; omni principio, & ordini superlocatus.* Et similia habent alij Patres, quibus significant perfectiones creatas secundum proprias formales rationes non dici de Deo.

Probatur. Perfectiones creaturarũ secundum suam formalem rationem habent repugnantiam cum eo, quod conuenit Deo per se primò, vt est ratio actus puri, entis per essentiam &c. ergo, non conueniunt ipsi formali modo. Consequentia probatur. Quia nulla perfectio potest tribui Deo, quæ destruat esse Diuinum. Antecedens probatur. Vel illa perfectio formaliter sumpta est quid participatum, vel non; si primum, ergo importat aliquid repugnans, cum esse Diuino. Si secundum, ergo non potest conuenire creaturæ; quia quidquid conuenit, participato modo se habet.

13 Dices. Præscindere ab esse participato, & imparticipato. Contra. Quia si præscindit, iam non est amplius perfectio creaturæ. 2. Quia secundum suam formalissimam rationem est communicata creaturæ; &, facta quacunque præcisione, semper est talis, vt possit communicari. 3. Quod præscindit ab alio, numquam in sua formali ratione illud inuoluit, illæ autem perfectiones, quando sunt in creatura, in sua formali ratione inuoluunt dependentiam, atque adeo esse participatum. 4. Tales perfectiones secundum suam formalissimam rationem perficiunt naturam secundum exigentiam ipsius; creatura autem non exigit aliquid, quod formalissimè non sit participatum.

14 Secundò probatur. Perfectiones simpliciter simplices, quæ sunt in creaturis, non possunt esse in Deo, nisi secundum illud, quod dicunt actualitatis, & puritatis, ergo non possunt esse in Deo formali modo secundum proprias rationes. Antecedens patet, alioquin essent in ipso secundum aliquam imperfectionem. Consequentia probatur. Quia secundum suas formales rationes non sunt quid purum, sed potentiale; tum quia sunt quid producibile, cum de facto producantur in creaturis; tum quia ex natura sua sunt formæ saltem metaphysicæ determinato modo perficientes; tum quia important tantum partem entis. Confirmatur. Si sumatur ex his perfectionibus id, quod est purum, & actuale; vel remanet tota ratio formalis, vel non. Si primum. Contra, quia cum talis ratio sit communicata, habet essentialiter admixtam partialitatem. Si secundum; ergo non remanet illa ratio formalis; quia omnis ratio formalis consistit in indiuisibili. Confirmatur 2. Perfectiones secundum quid non sunt in Deo formali modo detractis imperfectionibus, ergo neque simpliciter simplices. Quia si aliqua perfectio detractis imperfectionibus non potest esse in Deo, neque etiam poterunt aliæ.

15 Dices. Has etiam perfectiones esse formali modo in Deo. Contra. Quia tribuerent suam formalem determinationem 2. Quia ex natura sua constituunt essentias, quæ Deo repugnant 3. Quia non possunt detrahi imperfectiones salua ipsarum quidditate.

16 Dices 2. Præcisis imperfectionibus non remanere easdem rationes formales, sicuti remanent in perfectionibus simpliciter. Contra. Imperfectiones non magis sunt intrinsecæ perfectionibus secundum quidquàm, sit esse potentiale perfectionibus simpliciter, ergo 2. Quia in perfectionibus simpliciter nõ possunt præscindi omnes imperfectiones, nisi præscindanter prędicata quidditatiua, vt limitato modo se habere, esse commensuratum Diuinis adens, &c.

17 Ad primum negatur sequela. Ad probationem non esse absolutè simpliciter simplices, quia important aliquid incompossibile cum esse Diuino. Ad secundum. Negatur assumptum, quia ille est altior gradus entis, in quo est alia eminentior perfectio, quæ proportionaliter, sed cum infinita distantia æquiualeat istis. Ad tertium. In Deo esse perfectiones formali modo, quæ sunt absolutè simpliciter simplices quales non sunt creatæ. Ad Confirmationem. Deum, vt docent Patres, præsertim. Dionisius passim *De diuinis nominibus*, non habere intellectum, & voluntatem, sed superintelligere, & superuelle, per quem modum loquendi significatur, quod sit in Deo perfectio quædam correspondens proportionaliter nostra intelligere, & velle, sed cum eminentia infinita ipsum superans. Ad quartum nomina significare perfectionem diuinam, pro vt à nobis explicatur; Et, quia explicatur per conceptus perfectionum creatarum, ideo illam significant, vt illis substractam, non sunt autem nomina metaphorica, quia significant in ordine ad perfectiones, prout à nobis concipiuntur.

18 Obijcies. Patres docent, nomina, quæ significant perfectionem simpliciter conuenire deo, ergo conueniunt etiam perfectiones. Respondetur. Conuenire deo, non quocunque modo, sed cum supereminentia, ratione autem ipsius fit, vt non reperiantur in deo secundum proprias

rationes

rationes formali modo; sed tantum cum proportionali æquiualentia.

19 Quæres. An Deus, & mundus simul sint quid perfectius, quam solus Deus. Respondetur negatiuè cum D. Augustino 6. *De Trinitate cap.* 8. Ratio est. Quia, Deus est ipsa plenitudo essendi. Vndè nulla perfectio reperitur, quæ in ipso non contineatur saltem secundum altiorem modum essendi. Deinde si esset quid perfectius, Deus solus esset quid minus, minoritas autem repugnat Deo, quia non potest stare cum infinitate.

DE INFINITATE DEI.

DISPVTATIO II.

An Deus sit infinitus.

SECTIO I.

1 Infinitas alia est secundum essentiam, quæ etiam est infinitas in essendo; alia secundum aliquid accidentale, vt esset infinitas intentionis in qualitate; cum ergo inquirimus, An Deus sit infinitus, loquimur de infinitate secundum essentiam.

2 Supponendum est. Infinitum in essendo esse illud, quod in sua essentia non habet aliquem terminum essendi, atque adeo quod in se includit omnem rationem entis excogitabilem, ita vt non dicat aliquid, quod ab ipso excludat aliquam rationem entis. Et ratio est, quia si extra ipsum esset aliquid, quod illi repugnaret, limitaretur, vt non esset illa ratio entis. Vnde essentiæ creatæ sunt finitæ; quia vna ex intrinsecis suis principijs excludit perfectiones alterius.

3 Supponendum 2. tanquam certum de fide. Deum esse infinitum in essendo. Psalmo 144. *Magnitudinis eius non est finis.* Baruc 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus*, nomine autem magnitudinis intelligitur perfectio; & hæc veritas est etiam definita in Concilio Lateranensi, vt habetur in Capite Firmiter. Difficultas, ergo solùm est, An hæc infinitas possit naturali lumine demonstrari.

4 Prima sententia est negatiua; afferit enim, tantum probabiliter id posse ostendi. Ita Ocham *quolib.* 3. *quæst.* 1. Marsilius *in* 1. *q.* 42. *art.* 2. Rubio *dist.* 2. *q.* 2. *art.* 2. Alliacensis *q.* 13. *art.* 1. Iandunus 12. *Metaphysicorum q.* 15. Suessan. *q. De infinitate primi motoris.*

5 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas. *Prima parte quæst.* 7. *art.* 1. Bannes, Cumel, Pesantius, Molina *ibidem.* Vasquez *disput.* 25. *cap.* 5. Fasolus *dubit. vnica.* Scotus *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 1. Aruninensis *q.* 3. Ferrariensis 1. *contra gentes cap.* 43. Suarez *in metaphysica disp.* 30. *sec.* 2. Smising. *tractat.* 2. *De Deo vno disp.* 2. *q.* 1. & alij.

6 Dicendum est. *Posse naturali ratione demonstrari Deum esse infinitum.* Probatur. Deus non habet esse receptum ab alio, ergo est infinitus in essendo. Antecedens est eusdem. Quia Deus est prima causa habens esse à se. Consequentia probatur. Quod non habet partem entis, sed totam plenitudinem est infinitum in essentia. Sed quod habet esse à se, non habet partem entis; alioquin haberet esse participatum, nam pars entis dicit intrinsecum ordinem ad primum ens per essentiam, ergo. Confirmatur. Esse ab alio dicit formaliter habere partem entis, & esse finitum, vndè, sicut causa producens effectiuè limitat, ita formalis limitatio consistit in portione entis participati cum intrinseco ordine ad causam, ergo non esse ab alio erit causa non habendi partem entis, sed totam plenitudinem; quia cum affirmatiuæ est causa affirmationis, negatio quoque est causa negationis. Confirmatur 2. Ens omnium eminentissimum est infinitum, Deus est huiusmodi, ergo. Minor patet. Quia est ens primum, à se, & per essentiam; à quo omnia participant esse. Maior probatur. Quia cum ens eminentissimum sit illud, à quo omnia participant esse, se eleuat supra omnes perfectiones ipsorum, ita vt illas in se contineat vt participabiles. Vndè dicit vnam perfectionem, quæ in se omnes alias contineat absque proprio ipsarum termino, quo determinantur, vt vna non sit alia; siquidem communicant simul in eadem superiori perfectione, ergo cum contineat omnia entia participata, tollit etiam omnes terminos formali modo ex vi propriæ perfectionis sed quod formali modo tollit omnes terminos essendi est infinitum, ergo. Confirmatur 3. Deus est ens per essentiam non habens supra se aliud ens perfectius, ergo est infinitum. Consequentia probatur. Quia in suo esse tollit omnes terminos essendi inferiorum; & ex eo, quod non habet superius, non habet terminum, quia non remanet per quid aliquid ab ipso excludatur, quod sit maioris perfectionis. Confirmatur 4. In creatis ex eo, quod aliqua natura habeat superiorem, arguitur finitas in tali ordine, & ex eo, quod simpliciter habeat superius, arguitur finitas absoluta, ergo ex eo, quod aliquid nullo pacto habeat superius, arguitur absoluta infinitas.

7 Obijcies. Si Deus esset infinitus, nullum malum esset in rebus, quia esset infinitè bonus vnum autem contrarium infinitum destruit penitus aliud. Respondetur. Vnum contrarium destruere aliud, vbi ipsum definitur reperitur; Hinc cum bonitas infinita reperiatur solum in Deo, in ipso solum destruit omne malum. Instabis. Ad tollendum omne malum in rebus creatis nõ requiritur infinita bonitas, sed sufficit finita. Si autem Deus esset infinitè bonus, posset totam hanc bonitatem comunicare, ergo Respondetur. Malum aliud esse priuatiuum, aliud negatiuum. Primum potest tolli per finitam bonitatem, quam tamen Deus necessariò non communicat, sed liberè, & ideo potest permittere defectus. Secundum non tollitur nisi per infinitam bonitatem.

8 Obijcies 2. Quod est in vno loco, ex non in alio, non est infinitum secundum locum, ergo cum Deus sit vna substantia, & non sit alia, non erit infinitus secundum substantiam. Respondetur. Esse disparem rationem, Quia, quod est in vno loco tantum, non habet id, per quod possit esse in alio loco, Deus autem habet omnes perfectiones aliarum substantiarum altiori modo.

9 Obijcies 3. Extra corpus infinitum non potest esse aliud corpus, ergo si Deus esset infinitum ens, non posset extra ipsum esse aliud ens. Respondetur esse disparem rationem. Quia, si posito infinito corpore, esset extrà ipsum aliud corpus, hoc non contineretur in illo; at omne ens, quod est extra Deum, continetur etiam in illo, quià ab ipso participat esse.

Quomodo se habeat infinitas ad Deum.

SECTIO II.

10 Difficultas est an pertineat ad constitutiuũ essentiæ, prò vt concipitur distinctà ab attributis; An vero sit aliquod attributum.

Prima sententia asserit, esse modum pullulantem ab ipsa essentia, & habere rationem attributi. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 3. *q.* 2. Lichetus, & Tartaretus *ibidem.* Aureolus *dist.* 43. *q.* 1. *art.* 1. *conclus.* 3. Gillius *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 3. Smising. *trac.* 2. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 1. Prob. Quia infinitas est demonstrabilis de Deitate à priori, ita vt essentia sit radix ipsius. Secundo Finitas non pertinet ad quidditatem creaturæ, ergo neque infinitas ad quidditatem Dei 3. Quia intensio non pertinet ad quidditatem qualitatis, sed est modus illius, sic etiam ratio necessarij, contingentis actus, & potentiæ sunt modi 4. Secundum Patres non cognoscimus quidditatem Dei, & tamen cognoscimus, quod sit infinitus, ergo.

10 Secunda sententia asserit, esse de essentia. Ita Argentinas

gentiat *quæst.1. prologi*. Toletanus *quæstione 6.* Falolus *Prima parte q.4.artic.2.dub.6. ad 5. obiectionem*, & *q. 7. artic. 2.*

11 Dicendum est. *Infinitatem esse de quidditate Diuinæ essentiæ*. Probatur. Illud est quidditas Deitatis, quod est radix determinatarum perfectionum, quæ se habent vt attributa, sed huiusmodi est infinitas, ergo. minor probatur. Infinitas in essendo non dicit determinatam perfectionem, sed, sicuti fundat negationem omnis termini, ita formaliter importat plenitudinem essendi; plenitudo autem essendi dicit implicitè, & veluti in radice omnes perfectiones determinatas. Confirmatur. Non potest concipi Infinitas prouenire ab essentia, ita vt illam supponat tanquam radicem sui ipsius, ergo non potest esse attributum, siue modus; de ratione enim attributi est, at supponat essentiam tanquam radicem. Antecedens probatur Essentia, vt radix præcisa ab infinitate deberet illam virtualiter continere: Non potest autem continere, quia radix debet esse proportionata, ita vt tanta sit, quantum est illud, quod pullulat, ergo cum essentia præcisa ab infinitate, sit finita, non potest esse radix proportionata pro infinitate.

12 Ad Primum negando antecedens, nam essentia Diuina non est radix infinitatis; demonstratur autem de Deitate, seu de ipsa essentia, quia nos concipimus Diuinam essentiam per plures conceptus inadæquatos, qui sunt necessariò inter se connexi ob vnitatem perfectionis, quam explicant; vnde ratione huius connexionis se inuicem inferunt. Ad secundum negatur assumptum. Finitas enim ita est intrinseca creaturæ, vt neque possit intelligi sine ipsa. Ad tertium. Non omnem modum esse essentialem, sed tantum illum, quod importat quidditatem rei; ratio autem actus, & potentiæ contingentis, & necessarij, est essentialis, quando fundatur in essentia. Ad 4. Negatur consequentia. Nam cum Patres dicunt, nos non cognoscere quidditatem Dei, intelligunt de cognitione per proprium conceptum; eodem autem modo neque infinitas est à nobis cognoscibilis, nã eã cognoscimus tantũ in confuso.

DE CONSTITVTIVO DIVINAE essentiæ.

DISPVTATIO XII.

Per quid vltimò à parte rei constituatur diuina essentia.

SECTIO I.

1 Essentia Diuina potest dupliciter considerari. Vel pro vt est à parte rei; vel secundum nostros conceptus. Primo modo importat esse reale, quod est à parte rei secundum suam propriam quidditatem. Secundo modo importat illum conceptum, quem de ipsa formamus, pro vt contra distinguitur ab attributis.

2 Prima sententia asserit, formale constitutiuum Diuinæ essentiæ esse actuale intelligere. Ita Capreolus *in 1. dist.3.q.2.art.1. ad 3.* Ferrariensis *4. contra Gentes cap. 26.* Durandus *in 2. dist.16.q.1.* Caietanus *1. parte q.93. artic.2. & 6.* Bannes *ibidem*. Cumel *q.27. art.2.* Suarez *in Metaphysica disp.30. sec.15.nu. 15. & sec. 16. nu. 14.* Fasolus *1.parte quæst.4.art.2. dubitatione 8.* & alij plures ex recentioribus. Probatur. Quia per intelligere, non autem per esse à se, aut quid simile distinguitur essentia ab ijs, quæ sunt in Deo, & non sunt formaliter de essentia, vt sunt relationes 2. Quia intelligere est perfectissimus actus vitæ; & in Deo est prædicatum perfectius omnibus alijs. Confirmatur. Quia Deus per gradum intelligendi est essentialiter beatus.

3 Secunda sententia asserit rationem entis per essentiam esse formale constitutiuum. Ita Elillius *lib.2. tract.1.c. 14.* Smising. *trac.1. de Deo vno disp.2.q.2.* Ruin. *disp.8. de Trinitate sec.5.*

4 Tertio sententia asserit infinitatem esse formale constitutiuum Deitatis. Ita Toletanus *q. 6. prologi art. 2. conclusione 3.*

5 Notandum primo. Ad rationem constitutiui requiri, vt sit ita proprium rei constitutæ, vt non conueniat alteri; debet enim distinguere à quocunque alio. Rursus debet importare quidquid requiritur ad ipsum constituendum; alioquin non esset adæquatum; denique debet esse perfectissima ratio ipsius constituti, cum sit actus, quo res perficitur in suo esse.

6 Notandum secundo. Diuerso modo se habere constitutiuum Diuinæ essentiæ, ac creaturarum; essentiæ enim creatæ communicant ad inuicem secundum aliquas rationes, vndè constitutiuum importat gradum superadditum illis rationibus, in quibus conueniunt; essentia autem Diuina, cum secundum omnes, & singulas rationes infinitè distet à creatis, debet constitui per aliquid, quod afficiat omnes perfectiones ipsius, & faciat eas infinitè distare à creatis.

7 Dico primo. *Intelligere siue per modum actus primi, siue per modum actus secundi non est formale constitutiuum diuina naturæ*. Probatur. Vel Intelligere illam constituit vt Intelligere est præcisè, vel vt Diuinum. Si Primum. Contra. Quia vt præscindit à Diuino non est perfectio propria Dei. Si secundum, ergo id est formale constitutiuum, per quod constituitur in esse Diuino, videlicet, per rationem actus puri, infinitatis. Confirmatur. Intelligere importat determinatam perfectionem; & certum gradum entis, ergo non potest esse formale constitutiuum; Consequentia probatur. Quia essentia Diuina est infinita in ratione essentiæ, ergo non potest dicere determinatam perfectionem, alioquin vt talis essentia non esset infinita in ratione essentiæ. Confirmatur 2. Essentia Diuina in sua quidditate importat exigentiam diuinarum processionum, quibus eadem natura producentis communicatur producto, ergo de suo formali non dicit intelligere, aut aliquam aliam determinatam perfectionem. Consequentia probatur. Quia debet dicere id, in quo fundatur talis exigentia, natura autem Diuina non exigit tales processiones ex vi alicuius determinatæ perfectionis, sed ex eo, quod est infinitè perfecta.

8 Dices. Deus ex vi suæ essentiæ est viuens, ergo debet dicere vitam intellectualem. Respondetur. Deum essentialiter neque esse viuentem, neque in aliquo determinato gradu, sed super omnem gradum. Vndè in sua formali essentia non debet importare gradum determinatum, aut vitam determinatam; sed vitam eminentissimam, quæ non solum habeat perfectionem vitæ, sed etiam alias perfectiones absque vllo modo, & mensura, vndè quando explicamus Deum per ipsum viuere, non explicamus adæquatè ipsius essentiam.

9 Dico 2. *Constitutiuum essentiæ Dei esse ipsam Deitatem, quatenus importat ens per essentiam, seu plenitudinem essendi*. Desumitur ex Nysseno *cap. 16. de hominis opificio*. Dionysio *cap.5. de Diuinis nominibus*. Hilario *12. de Trinitate*. Nazianzeno *orat. 36.38. & 49.* Ambrosio *cap.5. de Filij diuinitate*. Damasceno *1. de fide c.12.* Athanasio *orat. contra Idola*, & alijs. Probatur Ens per essentiã cõplectitur omnes perfectiones, ergo est ipsa formalis, essentia Dei. Consequẽtia prob. Quia Deus ratione suæ essentiæ, debet eleuari ad quandam supereminentiam essendi, qua infinitè distet à creaturis; hoc autem præstat sola plenitudo essendi, nam Deus infinitè distat à creaturis. Quia creaturæ dicunt determinatum gradum perfectionis. Confirmatur. Quando in aliquo considerantur plures perfectiones, illa est formale constitutiuum, quæ est maior: sed in Deo ens per essentiam est perfectio omnium nobilissima, quia ratione ipsius complectitur omnem rationem essendi, atque adeo omnes perfectiones, ergo.

11 Dices. Ens per essentiam transcendentali modo se habere, quia conuenit omnibus perfectionibus, & ideo non esse aptum, vt sit formale constitutiuum. Contra. De suo formali dicit plenitudinem essendi, plenitudo autem essendi non imbibitur in qualibet perfectione, & ideo non est transcendens, si adæquatè sumatur. Confirmatur. Ens per essentiam continet in se omnes perfectiones simplicissimo modo, ergo non continetur in qualibet perfectione seorsim.

Confirmatur 2. Diuina essentia in ratione essentiæ est illud, quo in ratione essentiæ nihil melius excogitari potest; sed non erit huiusmodi, nisi constituatur per plenitudinem essendi, ergo minor patet. Quia semper plenitudo essendi erit aliquid melius.

12 Dico 3. *Hanc plenitudinem essendi, qua constituitur Diuina essentia, debere explicari per infinitatem essendi, ita vt solum dicat completè formale constitutiuum, pro vt stat sub infinitate.* Probatur. Non potest intelligi plenitudo essendi, nisi concipiatur esse excludens omnem terminum essendi, alioquin, si haberet terminum, non esset plenitudo essendi, per solam autem infinitatem excluditur terminus. Hinc Nazianzenus *orat. 38. vniuersum id, quod est, in se implectitur, nec principium habens, nec finem habiturus velut pelagus quoddam essentiæ immensum, & interminatum.* Confirmatur. Præcisa infinitate essentia Diuina non est illa melior essentia, quæ potest excogitari, ergo Antecedens patet, quia melior est essentia, quæ positiuè se habet infinito modo, quam illa, quæ positiuè non se habet infinito modo.

13 Ad primum negatur assumptum, nam supposito, quod relationes non sint de conceptu essentiæ, adhuc essentia distinguitur ab ipsis per esse à se, sumendo ipsum Esse à se adæquatè, quia tunc importat plenitudinem essendi. Ad 2. Negatur consequentiam illam intelligere importat quidem perfectissimum gradum vitæ, & hæc perfectio est in Deo cum supereminentia, quia tamen importat gradum, seu determinatam perfectionem, ideo non potest esse constitutiuum, Quia non adæquat totam essentiam. Ad Confirmationem negatur consequentia. Nam sicut Beatitudo non est adæquata perfectio essentialis Dei, ita neque intelligere.

Quodnam sit formale constitutiuum Essentiæ Dei secundum nostrum modum concipiendi.

SECTIO II.

14 PRima sententia asserit, ipsum intelligere, prout contradistinguitur ab ipso velle, esse formale constitutiuum Diuinæ essentiæ pro vt contradistinguitur ab attributis. Ita Bannes, Cumel, Suarez *sec. præcedenti citati*, & quam plures recentiores. Probant. Intelligere conuenit Deo, quatenus ipsum, & se habet antecedenter ad alia, ergo est constitutiuum 2. Omnia attributa radicantur in ipso intelligere, vt Sapientia, Prouidentia, &c. ergo 3. Intelligere importat rationem vitæ, qua Deus viuit, ergo non potest esse attributum.

15 Secunda sententia asserit, etiam secundum nostrum modum concipiendi esse ipsum ens per essentiam formale constitutiuum. Ita indicant nonnulli ex auctoribus *sectione præcedenti* allati pro secunda sententia, præsertim Estillus.

16 Dico 1. *Intelligere non est formale constitutiuum Diuinæ essentiæ pro vt contradistinguitur ab attributis.* Probatur. Ideo intelligere est constitutiuum, quia est viuere; sed etiam, velle est viuere; nam sicut in creatis dicit vitam accidentalem, ita in Diuinis transit in substantialem, ergo Confirmatur. Vita substantialis in creatis dicit non solum radicale intelligere, sed etiam velle, ergo cum in Diuinis transeat ad actuale, non solum dicet actuale intelligere, sed etiam velle.

17 Dices. Velle non dicere formaliter viuere, quia consequitur ad intelligere. Contra. Licet consequutiuè se habeat, adhuc tamen importat ipsum formale viuere, sine quo viuens non est completum in ratione viuendi. Secundo etiam in creatis principium radicale volendi consequutiuè se habet ad principium radicale intelligendi, & tamen pertinet ad vitam essentialem. ergo

18 Confirmatur. Intelligere non potest esse radix omnium attributorum, ergo Antecedens probatur. Quia omnipotentia cum respiciat omne producibile, debet fundari in eo, quod dicit. Esse sine termino; hoc enim solum debet esse radix illius perfectionis, quæ debet continere omnem rationem entis communicabilem. Confirmatur 2. Tunc Infinitas esset attributum, Infinitas autem non potest radicari in ipso intelligere. Confirmatur 3. Illud pro essentia debet constitui, quod est proprium Dei, & antecedit alia, huiusmodi autem non est intelligere, nam prius est, quod sit ens per essentiam, Actus purus, summa substantia, &c.

19 Dico 2. *Essentiam diuinam prout contra distinguitur ab attributis formaliter constitui per plenitudinem essendi cum infinitate.* Probatur debet semper saluari ratio formalis ipsius, ergo si à parte rei formaliter constituitur per plenitudinem essendi, debet etiam constitui secundum nostrum modum concipiendi. Confirmatur, Quia plenitudo essendi est radix omnium attributorum, nam in ipsa continentur implicitè omnes perfectiones. Confirmatur 2. Plenitudo est propria Dei, & est primum prædicatum, in quo omnia alia fundantur, nam ex eo, quod importat esse sine termino, importat etiam omnes perfectiones.

20 Ad Primum. Ex eo, quod debet constitui pro essentia id, quod conuenit Deo, quatenus ipsum, & antecedit alia, non debere constitui ipsum intelligere, sed plenitudinem essendi, quia hæc antecedit ipsum intelligere. Ad 2. Negatur assumptum. Nam non omnia attributa fundentur in ipso intelligere, vt patet ex dictis. Ad 3. Ex eo, quod Deus est essentialiter viuens, sequitur tantum, quod intelligere sit de essentia ipsius, pro vt adæquatè consideratur, non autem quod sit formale constitutiuum, pro vt contradistinguitur ab attributis.

21 Instabis. Sequeretur, quod Deus ratione suæ essentiæ non viueret. Respondetur negando sequelam. Quia cum essentia dicat plenitudinem essendi; dicit etiam implicitè ipsum viuere, & solum viuere se habet vt attributum, quando explicitè consideratur, quia tunc concipitur radicari in alia perfectione anteriori.

DE ATTRIBVTIS DIVINAE Naturæ.

DISPVTATIO XIII.

Quid, & quot sint attributa.

SECTIO I.

1 SVpponendum primo. Attributum nil aliud esse, quam quoddam prædicatum, quod Deo tribuitur, & obiectiuè importat aliquam perfectionem, quæ Deo conuenit; formaliter vero importat conceptum, seu nomen, quo illam explicamus. In præsenti autem sumitur obiectiuè ad explicandũ esse diuinũ. De ratione autem attributi est, quod conueniat Deo secundum esse absolutum, quia se debet habere per modum adiacentis respectu essentiæ diuinæ; prædicata autem personalia vel explicant esse personale, & tunc non se habent per modum adiacentis vel explicant qualitates personarum diuinarum, & tunc non sunt attributa Dei, sed Personæ.

2 Supponendum 2. Attributum non importare prædicatum methaphoricum ex ijs, quæ conueniunt Deo, vt

dolor,

dolor, pœnitentia, &c. hæc enim prædicata non explicant intrinsecam perfectionem Dei, sicuti debet explicare attributum. Hinc etiam excluduntur à ratione attributi prædicata illa, quæ fundantur in aliquo effectu contingenti, vt Creare, Gubernare, &c.

3 Supponendum tertiò. Ex prædicatis, quæ Deo conueniunt necessariò, quædam esse positiua, quædam negatiua; vtraque autem sufficiunt ad fundandum attributum; quia licet negatiua remoueant aliquid à Deo, adhùc tamen explicant Diuinam perfectionem, quia remouent ratione positiuè fundamenti, per quod excluditur, quod remouetur.

4 Supponendum quartò. Ex prædicatis positiuis alia esse absoluta, alia relatiua cum ordine ad creaturas, vt potentia, prouidentia, &c. quorum vnum respicit statum possibilitatis creaturarum; secundum vero statum existentiæ. Hæc autem omnia fundant attributum, quia, licet quæ respiciunt statum existentiæ, non conueniant Deo necessariò, explicant tamen Diuinam perfectionem, quia fundantur in attributis immanentibus Dei, & explicant aliquam perfectionem ipsorum.

5 Supponendum quintò. Quod, cum attributum supponat essentiam, & non aliud; sequitur vt solum supponantur, ea prædicata, quæ pertinent ad formale constitutiuum essentiæ, vt ratio entis per essentiam, actus puri, & infinitatis. Vndè cætere omnes rationes erunt attributa, quia supponunt conceptum essentiæ, & ab ipso veluti per explicitos conceptus extrahuntur. Difficultas autem est que sint huiusmodi attributa.

6 Prima sententia asserit esse finita. Ita Scotus *in 4. dist. 13. quæst. 1.* Vasquez *1. p. disp. 10. num. 28.* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap. 22.* Smiling. *trac. 2. de Deo vno disput. 1. q. 1. num. 9.* & alij præsertim ex recentioribus. Probatur. Quia de facto tantum finita recensentur, ergo. Secundo. Quia scriptura non tribuit Deo infinitas perfectiones. Tertiò quia ad saluandam Dei infinitatem non requiritur infinitas extensiua, sed sufficit intensiua. Quartò. Quia non possunt excogitari aliæ perfectiones simpliciter simplices, præter illas, quæ de facto tribuuntur Deo.

8 Secunda sententia asserit, esse infinita. Ita Ocham *in 4. distinct. 13. artic. 1.* Palacius *in 1. distinct. 1. disp. 3.* Ferrariensis *3. contra Gentes cap. 56.* Bannes *1. parte quest. 12. artic. 7. dubitat. 1.* Torres *de Trinitate cap. 28. art. 2. disput. 1.*

9 Dico 1. *Attributa, quibus de facto Diuina perfectio explicatur, esse finita.* Probatur. Tum quia de facto finita assignantur tàm quæ ex creaturis colliguntur, quàm quæ ex scriptura. Tum quia non possunt esse plura, quam sint perfectiones, quas possumus Deo tribuere, hæ autem, cum sint desumendæ ex creaturis, sunt finitæ.

10 Dico secundò. *Diuinam perfectionem posse explicari per alias, & alias perfectiones in infinitum; atque adeo attributa ex natura sua esse infinita syncathegorematicè.* Probatur. Tot possunt esse attributa, quot perfectiones simpliciter simplices, hæ autem possunt crescere in infinitum; nam stante infinitate Dei, & infinita eius communicabilitate, potest intra quodlibet genus fieri multiplicatio in infinitum, ergo etiam intra genus perfectionum simpliciter. Confirmatur. Perfectio simpliciter est communicabilis, ergo in infinitum. Consequentia probatur. Quia in Deo debet esse vis communicatiua talis perfectionis, ergo cum omnia, quæ sunt in Deo, infinito modo se habeant, hæc etiam vis communicatiua erit infinita, ergo semper alia, & alia perfectio poterit ab ipsa participari.

11 Ad primum. Respondetur de facto finita tantum recenseri, quia eorum conceptus debent desumi ex creaturis, ex quibus finitas tantum perfectiones, possumus desumere. Ad secundum scripturam implicitè tribuere Deo infinita attributa, dum tribuit infinitatem simpliciter. Ad tertium infinitatem intensiuam Dei exigere, quod ex sua natura possit explicari per infinita attributa, quia quælibet perfectio, quæ ipsi tribuatur desumpta ex creaturis, inadæquatè se habet. Ad quartum. Non posse alia attributa excogitari, quia ex creaturis non habemus alios conceptus, per quos illa explicemus, non autem ex natura rei.

An attributa distinguantur ab essentia formaliter ex natura rei.

SECTIO II.

12 SVpponendum est tanquam certum de fide. Attributa neque ab essentia, neque inter se realiter distingui, vt definitum est in Concilio Remensi, cuius definitio fuit approbata ab Eugenio III. & in capitulo *Firmiter.* definitur, Deum esse omnino simplicem, quod saluari non posset, si attributa realiter distinguerentur. Rationem affert D. Bernardus contra Gualterum *serm. 80. in Cantica.* Si attributa distinguantur realiter ab essentia. Vel important aliquid superius, vel aliquid æquale, vel aliquid inferius. Si primum. Contra. quià cum Diuina essentia sit summum ens, non potest habere aliquid superius. Si secundum. Ergo plures Dei, quia ad saluandam æqualitatem, opus erit, vt eadem prædicata omnibus attributis conueniant, & essentiæ. Si tertium, ergo erit quid creatum, quia omne inferius eo ipso, quod est inferius, non potest esse ens à se.

13 Supponendum secundò distinctionem formalem ex natura rei stare cum identitate reali vt docet Scotus *in 1. distinct. 2. q. 7.* Vndè non est distinctio secundum entitatem, sed tantum secundum formalitatem eiusdem entitatis, quæ dicitur ex natura rei; quia consequitur ex natura ipsorum extremorum, quatenus ex vi suæ formalitatis vnum non communicat cum alio. Hinc præcedit actum intellectus distinguentis, & dicitur etiam distinctio rationis sumendo rationem obiectiuo modo, videlicet pro quidditate; & dicitur etiam virtualis, quatenus actu non importat rem, & rem, sed ita se habet, vt æquiualeat rei, & rei. Differt autem à distinctione rationis, quia hæc fit ob imperfectionem conceptus, quatenus aut aliquid inadæquatè concipitur, vt cum concipitur quidditas non concepto modo intrinseco. Vel quando aliquod totum concipitur, & non ad modum totius, vt cum concipitur definitio distincta à definito.

14 Prima sententia asserit, attributa distingui inter, se & ab essentia ex natura rei. Ita Scotus *in prima distinctione 8. quæstion. 4.* Mayron. *quæst. 5.* Rubio *quest. 4.* Antonius Andreas *quæst. 4.* Lichetus *quest. 3.* Tartaretus *distinct. 2. parte 2. quæst. 7.* Bassolis *distinct. 22. quæst. 4.* Smiling. *tractat. 2. de Deo vno disput. 1. quest. 2. sententia 4.* & communiter Scotistæ. Probant. Quià patres ponunt in Deo alteritatem, varietatem, multiplicitatem secundum attributa; & asserunt attributa circumstare essentiam veluti qualitates, quæ non possunt saluari, nisi posita distinctione formali. Secundò quæ possunt realiter separari distinguuntur realiter, ergo quæ possunt separari formaliter ex natura rei, distinguuntur formaliter, &c. Attributa autem separantur formaliter ex natura rei, nam separantur per affirmationem, & negationem, quod enim dicitur de vno, negatur de alio, & contradictoria verificantur de ipsis sit, vt quod intellectus sit principium generationis, & non spirationis. Confirmatur. Præciso actu nostri intellectus, si attributa non distinguerentur formaliter,

Filius non magis procederet, per intellectum, quam per voluntatem, & Concilia hoc definientes solum definirent discrimen à nobis concipiendum, non autem quod esset à parte rei, nec Deus tale discrimen cognosceret, ergo. Tertiò. Si non distinguerentur ex natura rei essent veræ istæ propositiones Deus intellectu vult, & voluntate intelligit. Quartò sapientia, & iustitia, prout præscindunt à Deo, & creaturis distinguuntur secundum suas formalitates, ergo etiam in Deo; quod enim conuenit communi rationi præcisè, semper illi conuenit. Quintò. sapientia est magis identificata sibi, quam Iustitia, ergo respectu Iustitię debet carere aliqua identitate, quæ non potest esse alia, quam formalis.

15 Secunda sententia negat distingui ex natura rei. Ita 3; omnes, qui ponunt solum distinctionem rationis, quos infra afferemus.

16 Notandum 1. Attributa posse considerari prout sunt in obiecto, & pro vt sunt in repræsentatione nostrorum conceptuum. Differunt autem, quia in obiecto infinito modo se habent; Quia quidquid est in Deo, infinito modo in ipso reperitur. Secundo modo modificantur ab ipsa repræsentatione, quia habent illud esse, quod dat repræsentatio.

17 Notandum secundò. Omnes conceptus, quos de Deo formamus formari per similitudines rerum creatarū; vndè id, quod concipimus de Deo, est illud, quod est in creaturis, præcisis tamen imperfectionibus. Hinc quidquid de Deo concipimus, acquirit in repræsentatione nostrorum conceptuum modum essendi, quem habent res creatæ; Ideò finito modo se habet; medium enim repræsentationis non est proprium, nec repræsentat secundum exigentiam obiecti, sed eo modo, quo repræsentat rem, cuius est proprium medium; implicat enim, quod aliter repræsentet, ac ex natura sua habet repræsentare.

18 Notandum tertiò modum, quo attributa repræsentantur posse considerari ex parte repræsentationis, & ex parte obiecti. Primò modo dicit illam mensuram, qua determinatur repræsentatio. Secundo modò dicit modum, quo se habet obiectum, quatenus terminat repræsentationem. Quando autem attributa concipiuntur, modus finitus non solum se tenet ex parte repræsentationis, vt patet; sed etiam ex parte obiecti, quia obiectum non attingitur per proprium medium, sed quod est in creaturis tribuitur Deo vndè semper nostra cognitio terminatur ad aliquid, quod sit in creaturis applicatum Deo.

19 Dico 1. *Attributa, pro vt sunt in se, & se tenent ex parte obiecti non distingui ex natura rei formaliter.* Prob. Quia Patres docent, attributa non solum dici essentialiter, sed etiam esse ipsam essentiam, ita vt essentia Dei sit esse sapientē, bonum &c. Hoc dici non posset, si ex natura rei formaliter distinguerentur, quia tunc essent extra essentiam. Hinc Leo Papa *ad Thurib. cap. 5.* Quidquid *dignè vtcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia.* Basil. *De Spiritu Sancto cap. 9.* Cui *bonitas est ipsa essentia.* Augustinus *7. de Trinitate cap. 6.* Eadem *ibi sapientia est, quæ essentia,* & *lib. 15. cap. 5.* Quæ *iustitia ipsa bonitas, & quæ bonitas ipsa Beatitudo,* & similia docent alij Patres.

20 Respondet Lychetus. Attributa dici essentialia, quatenus essentiale contradistinguitur ab accidentali; non autem quatenus significat esse intra quidditatem. Contra. Quia dicunt vnum esse aliud in abstracto, & esse ipsam essentiam. Secundo quia volunt, non aliud esse Deo, Deum esse, ac sapientem esse, quod non est aliud, quàm ratione sapientię constitui in esse Dei, quod falsum esset, si attributa ex natura rei essent extra quidditatem.

21 Respondent 2. Scotistę. Patres intelligere de identitate reali. Contra. Quia identitas realis non facit, quod attributa in abstracto sint essentia.

22 Secundo probatur. Patres docent, attributa importare ipsum esse Dei, quo Deus est. Augustinus 6. de Trin. cap. 4. *Deo hoc est esse, quod est esse fortem, aut iustum esse, aut sapientem esse.* Et lib. 7. cap. 6. *Quod enim aliud dicimus, cum dicimus hoc illi est esse, & quod sapere, nisi & est, quod sapiens est, quapropter qua causa est illi, vt sapiens sit, ipsa illi causa est, vt sit.* Hoc autem non posset saluari, si attributa ex natura rei distinguerentur ab essentia, quia tunc non essent formalia constitutiua essentiæ. Confirmatur Deus eadem ratione formali, est Deus, viuens, intelligens, potens, &c. vndè Augustinus *in quæstione. de Trinitate* habet. *Deus eo ipso, quo est, viuit, & eo ipso, quo viuit, intelligit, & eo ipso, quo intelligit, potest, & eo ipso, quo potest est.* Confirmatur 2. In Deo non est aliud, quod habet, & id, quod habetur, ergo attributa non distinguuntur ex natura rei. Consequentia probatur. Quia posita tali distinctione non esset idem ex natura rei, quod habet, & quod habetur, quia essentia esset habens, & attributum, quod haberetur hinc Bernard. serm. 80. in Cantic. *Si quid itaque de Deo propriè dici potest, rectius, congruentiusque dicitur, Deus est magnitudo, bonitas, Iustitia, Sapientia, quam Deus est Magnus, bonus, iustus, aut sapiens.*

23 Tertiò probatur. Essentia Dei est infinita, ita vt infinitas sit saltem modus ipsius, ergo attributa non distinguuntur ex natura rei ab essentia, ita vt sint extra quidditatem ipsius. Consequentia probatur. Essentia est infinita in ratione essendi. Infinitas autem essendi importat omnem perfectionem, quia importat omnem rationem essendi. Confirmatur. Infinitas Diuinæ essentiæ est infinitas in ratione entis, cui repugnat coarctari ad certam rationem essendi, ergo non potest ex natura rei excludere attributa.

24 Respondent Scotistæ. Sufficere, si includat attributa virtualiter. Contra. Vbi est aliqua ratio formali modo, ibi debet esse formali modo id, per quod constituitur in esse tali; infinitas autem est formali modo in essentia, & constituitur in suo esse formali per omnes perfectiones, & rationes essendi.

25 Respondent secundò sufficere, si quocunque modo habeat omnes perfectiones. Contra. Infinitas includit omnem perfectionem in suo formali, & quidditatiuo conceptu, ita vt neque saluari, nisi includat omnem perfectionem, ergo debet etiam includi quidditatiuè in eo, quod est formaliter infinitum.

26 Respondent tertiò. Essentiam, & attributa habere eandem numero infinitatem, & ideo ratione ipsius esse tam perfecta attributa, quam est essentia. Contra. Eadem infinitas est in essentia, & in attributis, ergo non distinguuntur ex natura rei, quia iam sunt vnum in vna, & eadem ratione formali infinitatis. Secundo. Sequeretur, quod idem esset ex natura rei extra, & intra essentiam, videlicet infinitas; nam esset intra, quia essentia, per ipsam esset infinita; & esset extra, quia esset in attributis, quæ sunt extra essentiam.

27 Respondent quartò. Infinitatem non esse de quidditate essentiæ, sed solum conuenire illi denominatiuè. Contra. Essentia quidditatiuè est ens per essentiam, ergo habet infinitatem essendi, saltem vt modum intrinsecum. Secundò. Infinitas est in Deo, ergo est vna ratio formalis, quæ ex natura rei dicit totalitatem perfectionis, quia est de ratione infinitatis vnire formali modo in vnam rationem omnes perfectiones, hæc autem ratio non potest esse alia, quàm essentia.

28 Dico secundo. *Attributa secundum esse obiectiuum applicatum per repræsentationem nostrorum conceptuum importare formalitates, quæ distinguuntur ex intrinseca sua ratione.* Desumitur ex Patribus, quatenus docēt attributa inconstare essētię; Vnum non esse aliud; non signifi-

significare substantiam, & alia huiusmodi. Probatur. Attributa, & essentia terminant nostram cognitionem per esse obiectiuum rerum creatarum sibi applicatum, ergo distinguuntur ex natura nostra. Antecedens probatur. Quia perfectiones Diuinæ innotescunt nobis solum per conceptus rerum creatarum, ergo terminant cognitionem per esse obiectiuum rerum creatarum. Consequentia probatur. Quia tale esse obiectiuum importat formalitates rerum creatarum, quæ distinguuntur ex intrinseca sua ratione, quia habet esse mensuratum, & determinatum ad certam rationem essendi; vndè vna formalitas non potest comunicare cum alia in esse formali.

29 Ad Primùm. Respondetur. Patres ponunt in esse Diuino Multiplicitatem, varietatem, &c. pro vt stat sub esse obiectiuo applicato per nostros conceptus, non secundum se. Hinc Cyrillus Alexandrinus *lib. 11. Thesauri ait. Non potest humana natura maius aliquid, quam ipsa concipere possit, de Deo dicere, nostro enim proprio modo intelligimus, & loquimur ex illis, quæ in nobis sunt, quasi per exempla, maiora, hoc est Diuina, intelligentes*. Ad secundum negatur consequentia. Nam non possunt inter se attributa, aut ab essentia formaliter ex natura rei superari, quia ratione infinitatis essendi sunt vna simplicissima ratio formalis. Ad probationem. Illam separationem, quæ fit per affirmationem, & negationem, & secundum contradictoria, procedere de attributis, pro vt stant in repræsentatione nostrorum conceptuum, & prout important illos conceptus obiectiuos, quos ex creaturis desumptos applicamus esse Diuino. Si autem contradictoria comparentur ad essentiam, & attributa, pro vt se habent ex parte obiecti, tunc possunt enunciari de vna, & eadem formalitate, quia non retinent rationem contradictionis; cum enim habeant finitum modum significandi, non adæquant esse infinitum, supra quod cadunt. Vt autem aliqua sint contradictoria, debent adæquare id, supra quod cadunt; Ad Confirmationem. Cum dicitur Verbum procedere per intellectum, & non per voluntatem, non significatur distinctio aliqua attributalis, sed distinctio principij, & termini, quæ est à parte rei, nam Principium Filij est natura Diuina vt terminata vnica hypostasi, principium verò Spiritus Sancti eadem natura Diuina vt terminata duplici hypostasi, videlicet Patris, & Filij. Hæc autem distinctio est realis, quia est secundum hypostases, & similiter etiam distinctio termini est realis, quia Filius distinguitur realiter à Spiritu Sancto. Et hoc est quod Fides docet, & Concilia definiunt, & Deus videt. Ad tertium negatur sequela. Quia illæ propositiones procedunt de attributis, pro vt dicunt esse obiectiuum applicatum per nostros conceptus. Ad quartum. Sapientia, & Iustitia, secundum suas præcisas rationes importare quid participatum, quia dicunt aliquam portionem entis, & determinatam rationem essendi, vndè non possunt se habere, vt quid commune Deo, & creaturis, alioquin esset aliquid finitum in Deo, & Deus contineretur sub eadem ratione communi cum creaturis, vndè argumentum supponit falsum. Ad quintum. Sapientiam esse tibi magis identificatam, quam iustitia, si consideretur secundum propriam rationem, & prout dicit limitatum modum essendi, non autem si consideretur, pro vt est in Deo, quia tunc sicuti caret limitatione essendi, ita etiam caret distinctione, quæ prouenit ex tali limitatione.

An attributa sint de quidditate essentiæ.

SECTIO III.

30 Prima sententia est negatiua. Ita non solum Scotistæ, sed etiam Caietanus 1. *parte q.* 12. *artic.* 1. Vasquez *disp.* 119. *cap.* 2. Henricus 1. *parte art.* 32. *q.* 1. *Ad* 3. Albertus *in* 1. *dist.* 8. *art.* 3. *&* 4. Gillius *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. *&* 3. Fasolus 1. *p. q.* 4. *art.* 2. *dubit.* 1. *& sequentibus*. Probant afferendo auctoritates Patrum, qui dicunt attributa circumstare essentiæ, & esse aliud ab ipsa. Secundò. Quia saluatur ratio essentiæ per id, quod sit substantia infinita viuens.

31 Secunda Sententia asserit, attributa esse de quidditate essentiæ. Ita Ferrariensis 1. *contra Gentes cap.* 24. Sotus *in* 4. *dist.* 49. *q.* 3. *art.* 3. Hispalensis *in dist.* 8. *q.* 4. *art.* 3. T. letanus *q. vnica art.* 1. Bannes 1. *p. q.* 28. *artic.* 2. *dubitat.* 3. Molina *dup.* 4. Suarez *lib.* 1. *de Deo vno cap.* 11. & alij.

32 Dico primò. *Attributa non aliquo pacto consequi essentiam, nisi quia de esse implicito transeunt ad esse explicitum*. Probatur si conciperentur fluere ab essentia, vt virtualiter contenta in ipsa, destrueretur in esse obiectiuo ratio deitatis, ergo non possunt concipi fluere tali pacto, quia noster modus concipiendi debet accomodari exigentiæ obiecti. Antecedens probatur. Illa essentia in illo conceptu se haberet potentiali modo. Implicat autem deitatem concipi cum potentialitate. Rursus non se haberet vt ens per essentiam, quia obijceretur, vt habens determinatam rationem essendi; nam determinaretur, vt non esset illa perfectio, quam dicunt attributa.

33 Dices. Non esse veram rationem potentialitatis; quia non habet fundamentum in obiecto. Contra. Ergo nec in obiecto adest fundamentum concipiendi, quod tali pacto fluant attributa. Secundò etiamsi non adsit fundamentum, adhuc in esse obiectiuo aliquid tribuitur deitati, quod ipsam destruit.

34 Obijcit Gillius. Sequeretur quod non posset saluari prioritas essentiæ respectu attributorum, nec vnius attributi respectu alterius. Respondetur non debere saluari aliam prioritatem, nisi illam, per quam vnum deducimus ex alio; pro hac autem sufficit, si essentia ratione suæ plenitudinis exigat explicari per omnes perfectiones, quia consequenter exigit explicari eo ordine, qui est inter tales perfectiones.

35 Obijcit secundò. Quia sic attributa essent priora essentia, quia constituerent ipsam. Respondetur. Id sequitantum, si essent in essentia secundum suas determinatas rationes, quia tunc essent veluti partes; non sunt autem, quia illæ determinatæ rationes tribuuntur essentiæ ad explicandam eius infinitam perfectionem.

36 Dico secundò. *Attributa esse de conceptu essentiæ secundum se considerata, quia tum est ex parte obiecti*. Probatur. Essentiam secundum proprium conceptum est ens per essentiam: Ergo quidditatiuo modo saltem implicitè importat attributa. Antecedens patet. Quia ens per essentiam est prima ratio, quam concipimus in Deo. Consequentia probatur. Quia ens per essentiam in sua formali ratione dicit esse absque vlla limitatione, & absque vllo determinato modo essendi, ergo dicit plenitudinem perfectionis, atque adeo totalem perfectionem Dei.

37 Respondet Fasolus. Ens per essentiam nil aliud dicere, nisi existentiam sibi quidditatiuam. Contra. Essentia diuina quidditatiuè includit existentiam, ergo etiam omnem rationem essendi. Consequentia probatur. Quia eo ipso, quod dicit existentiam quidditatiuè, dicit etiam esse à se, & consequenter dicit habere esse illimitatum. Secundò. Ens per essentiam dicit totalitatem entis, ita vt non sit aliud ens extra ipsum, quod non sit ab ipso participatum, ergo dicit plenitudinem essendi.

38 Conf. Essentia Diuina est infinita quidditatiuè, ergo

28 Confirmatur. Essentia diuina est infinita quidditatiuè, ergo in suo conceptu quidditatiuo includit omnes perfectiones. Consequentia probatur. Quia talis infinitas est infinitas in essendo, quæ coadunat in vnum omnes perfectiones.

29 Dices infinitatem coadunare omnes perfectiones tantùm identicè. Contra. Infinitas est formalis ratio identificatiua, ergo secundum illam rationem identificat, supra quam cadit, ergo cum cadat supra quidditatem, debet quidditatiuo modo identificare. Secundò essentia diuina dicit infinitatem secundum suam rationem quidditatiuam: ergo quidditatiuè dicit omnem rationem quidditatis, atque adeo omnem perfectionem.

30 Dico tertiò. *Attributa secundum esse obiectiuum, quod habent ex applicatione nostrorum conceptuum, licèt concipiantur, vt contradistincta ab essentia, adhuc tamen sunt de conceptu adæquato essentiæ, ita vt debeant ad ipsam comparari tanquam complementum essentiale eo pacto, quo plures rationes comparantur, vt partes constitutiuæ ad eandem essentiam*. Probatur. Essentia Diuina est simpliciter infinita in omni genere: ergo vt concipiatur secundum hanc infinitatem, debet ita concipi, vt nulla ratio entis sit extra ipsum, ergo quando concipiuntur attributa, vt perfectiones inuicem contradistinctè, & ab essentia, debent adhuc concipi, vt pertinentes ad intrinsecam rationem essentiæ, alioquin essentia non retineret suam infinitatem.

31 Dices. Sequeretur, attributa non consequi ab essentia, nec posse de ipsa demonstrari. Respondetur sequi, quod non consequantur ab ipsa, vt à radice continente virtualiter; non autem, quod non consequantur eo modo, quo explicauimus. Possunt autem demonstrari, quia in conceptu essentiæ implicito modo continentur, quia non aliud demonstratur, nisi quod illa perfectio reperiatur in esse diuino, & illatio fundatur in illa connexione, per quam ratione infinitatis omnes perfectiones adunantur in Deo.

32 Ad primum. Patres, vt diximus in superioribus, nihil aliud intendere, nisi quod attributa inuicem, & ab essentia distinguantur secundum esse obiectiuum applicatum per nostros conceptus. Ad secundum. Ex eo, quod diuina essentia concipitur, vt substantia infinita, concipitur etiam cum omnibus attributis, quia concipitur cum omni ratione substantiali, quæ Deo conuenit.

An essentia sit de conceptu attributorum.

SECTIO IV.

33 PRima sententia est negatiua. Ita Alensis *prima parte quæst. 51. memb. 1.* Albertus *in 1. distinct. 8. artic. 3. & 4.* Capreolus *quæst. 1. ad secundum Aureoli contra primam conclusionem*. Hispalensis *artic. 4.* Vasquez *prima parte distinct. 119. cap. 2.* Gillius *lib. 2. tract. 2. cap. 7.* Fasolus *prima parte quæst. 4. art. 2. dub. 10. & alij*. Probant. Quando concipiuntur attributa, non concipitur essentia, quia conceptus formalis illam non repræsentat, ergo. Secundò. Quia attributa præcisè considerata non important perfectiones substantiales essendi. Tertiò. Concipiuntur emanare ab essentia; subiectum autem, à quo aliquid emanat non est de intrinseca ratione ipsius, quia non prædicatur in primo modo dicendi per se.

34 Secunda sententia est affirmatiua, ita Torres *de Trinitate quæst. 28. artic. 2. disp. 2. dub. vnico*. Valentia *tom. 1. disput. 1. quæst. 12. punct. 7.* Suarez *in metaph. disp. 30. sect. 6. & lib. 1. De Deo Vno cap. 12.* Molina *1. parte quæst. 28. art. 2. disp. 4.*

35 Dico primò. *Essentiam esse de intrinseca ratione attributorum prout se tenent ex parte obiecti*. Desumitur ex Diuo Anselmo *in Monol. cap. 16.* vbi habet. *Idem igitur est quodlibet illorum, quod omnia sunt simul, siue singula, & cum dicitur iustitia, vel essentia. Vnum significat, quòd aliud, vel omnia simul, vel singula*. Augustino 15. de Trinitate cap. 5. *Non est aliud sapientia, aliud essentia*. Probatur. Attributa in proprio conceptu quidditatiuo important rationem entis, quia sunt aliquid, & hæc ratio entis non est aliud, quàm ens per essentiam, ergo in suo conceptu inuoluunt essentiam. Consequentia probatur. Quia ratio entis per essentiam est ratio essentiæ.

36 Dices. Attributa importare tantum inadæquatè rationem entis per essentiam. Contra. Ratio entis per essentiam consistit in indiuisibili ergo, aut tota, aut nihil de ipsa potest importari. Secundò. Essentia secundum proprium conceptum essentiæ non potest diuidi in plures conceptus: ergo nec ens per essentiam; diuideretur autem, si ex parte obiecti inadæquatè importaretur.

37 Dices secundò. Præscindere ab ente per essentiam. Contra. Non præscindunt ab esse reali, ergo, nec ab illa ratione, per quam formaliter sunt quid reale. Secundò. Si præscinderet, posset de ipsis negari, sicut rationalitas de animalitate.

37 Dico secundò. *Attributa considerata secundum esse obiectiuum applicatum per nostros conceptus, trahunt ad se essentiam tanquam quid coessentiale, ratione cuius subsistunt in propria quidditate*. Probatur. Attributa licet concipiantur, vt distincta ab essentia, concipiuntur tamen, vt communicantia in eadem essentialitate, ergo illam exigunt, vt quid essentiale. Antecedens probatur. Quia communicant in eadem infinitate, & plenitudine essendi.

38 Ad primum negatur antecedens. Nam, quando concipiuntur attributa, concipitur etiam essentia implicitè, & si perfectè concipiuntur, debet concipi etiam explicitè, quia concipiuntur vt ens per essentiam. Ad secundum negatur assumptum, quia important perfectionem substantialem, cum important ipsum esse per essentiam. Ad tertium non emanare ab essentia, nisi secundum modum concipiendi explicitum, vnde debent concipi contineri in essentia, vt aliquid de ipsa.

39 Obiicitur. Attributa includuntur in essentia, & essentia in attributis, ergo idem est includens, & inclusum, prius, & posterius in eodem genere causæ formalis. Resp. Nego antecedens. Nam inter essentiam, & attributa non interuenit inclusio, quia eadem perfectio, quæ est essentia, est etiam attributum, & solum adest discrimen, quod quando concipitur, vt essentia, diuerso modo explicatur, ac quando concipitur, vt attributum.

An vnum attributum sit de essentia alterius.

SECTIO V.

40 PRima sententia est negatiua. Ita ij, qui negant, essentiam esse de quidditate attributorum, & præcipuè Gillius *lib. 2. tract. 6. cap. 8.* Et Fasolus *prima parte quæst. 4. art. 2. dubit. 11.* Probant. Quia in scriptura aliqui effectus tribuuntur vni, & alij alteri. Secundò. Quia nomina, quibus explicantur, non sunt Synonima. Tertiò. Attributa ad inuicem habent ordinem prioritatis, & posterioritatis; vnde vnum demonstratur per aliud. Quartò. Attributa fundant diuersa prædicata intrinseca Deo, vnde dicitur Deus intellectu cognoscere, voluntate velle, & non è contra.

41 Se-

41 Secunda sententia est affirmatiua. Ita ii, qui volunt essentiam esse de quidditate attributorum.

42 Dico primò. *Attributa secundum proprium esse considerata, ex parte obiecti, ita se habere, vt vnum sit de quidditate alterius.* Desumitur ex Patribus Bernardo serm. 80. in Cantic. *Nec enim aliunde bonus, quam vnde magnus, nec aliundè iustus, aut sapiens, quam vnde magnus, & bonus.* Anselmo *cap. 16. Monologij*, vbi cum dixisset, rationale corpus, & hominem esse tria, deinde subdit. *Non sic se habere diuinas perfectiones, sed omnia in Deo dici secundum considerationem, quia vnum est quodlibet illorum, quod omnia sunt simul.* Augustin. serm. 40. de tempore. *Hoc est in Domino virtus, quod iustitia, quidquid de illo dixeris, hoc idem dices.* Probatur. Quodlibet attributum est infinitum in ratione essendi, ita vt infinitas non solum sit quasi accidentalis, sicuti esset infinitas intensiua perfectionum creatarum, sed sit infinitas secundum essentialitatem essendi: ita vt in ratione quidditatis infinito modo se habeant: ergo vnum est de quidditate alterius. Consequentia probatur. Quia posita infinitate secundum quidditatem, debet poni omnis ratio quidditatis, atque adeò omnis perfectio.

43 Dices. Attributa secundùm se præcisè esse tantum infinita in suo genere: Contra. Quia non essent infinita secundum quidditatem, nam haberent quidditatem determinatam ad certum genus; & mensuratam certa mensura. Secundò sublata infinitate in omni genere remanet aliquid finitum simpliciter secundum esse, atque adeò participatum. Tertiò, infinitas in essendo excludit terminum secundum rationem essendi; quod fieri non potest, nisi importet omnem rationem essendi.

44 Dico secundò. *Attributa secundum esse obiectiuū applicatum per nostros conceptus esse sibi inuicem coessentialia.* Probatur. Licet concipiantur distincta, concipiuntur tamen communicare in eadem ratione actus puri, & infinitatis essendi. Ergo se habent coessentiali modo, quia ea se habent coessentiali modo, quæ communicant in eadem ratione quidditatiua.

45 Ad primùm, Respondetur effectus, qui tribuuntur vni attributo, non tribuuntur alteri, prout stát sub repræsentatione nostrorum conceptuum, non verò secundum se. Ad secundum nomina diuinorum attributorum non esse Synonima, quia explicant diuina attributa mediantibus nostris conceptibus, atque adeò prout stant in repręsentatione ipsorum. Ad tertium. Attributa habere prioritatem, & posterioritatem quando considerantur, vt explicata per conceptus rerum creatarum. Quia sicuti tribuuntur Deo perfectiones creatæ, ita etiam tribuitur ordo ipsarum; hic autem ordo non fundatur in ipso esse diuino; inseruit tamen ad colligendam vnam perfectionem ex alia, quia cum esse diuinum exigat explicari per omnes perfectiones compossibiles, exigit etiam explicari secundum illum ordinem, quem ipsæ habent ad inuicem. Ad quartum fundare affirmationes, & negationes, quia prædicata, quæ tribuuntur Deo, procedunt secundum nostros conceptus, atque adeò cadunt supra attributa, prout stant in repræsentatione nostrorum conceptuum.

An attributa distinguantur ratione;

SECTIO VI.

46 Quæstio procedit de attributis consideratis secundum verum esse obiectiuum, non autem secundum illud, quod habent ex applicatione nostrorum conceptuum. Supponendum autem est. Distinctionem rationis diuersimodè assignari licet, quoad rem nulla sit diuersitas. Vnde alia est distinctio, in qua idem prorsus concipitur in vtroque extremo, vt cum idem distinguitur à se ipso; alia vero, in qua extrema differunt solum secundum esse explicitum, & implicitum, vt cum definitio distinguitur à definito. Tertia, in qua extrema differunt secundum diuersas formalitates, vt cum distinguitur animalitas à rationalitate, & hæc distinctio magis communiter vocari solet rationis ratiocinatæ secundum conceptus adæquatos.

47 Prima sententia asserit, attributa distingui ratione ratiocinata cum fundamento in re. Ita Alensis *prima parte quæst. 23. memb. 4. artic. 1.* Aegidius *in 1. distinct. 8. parte 2. quæst. 1. art. 4.* Rubio *quæst. 4. art. 1.* Toletanus *quæst. vnica artic. 2.* Durandus *q. 3.* Carthusianus *quæst. 2.* Molina *prima parte quæst. 28 artic. 2. disp. 3.* Fasolus *quæst. 4. artic. 2. dubit. 14.* Suarez *lib. 1. de Deo Vno, cap. 13.* Et alii plures, quorum aliqui volunt, distingui secundum conceptus adæquatos; alii verò secundum conceptus inadæquatos. Probant. Quia rationes formales attributorum sunt ex genere suo distinctæ. Secundò. Quia hæc distinctio sufficit, vt aliquæ propositiones sint veræ, & aliquæ falsæ. Tertiò. Quia aliquod prædicatum independenter ab intellectu conuenit vni attributo, & non alteri.

48 Secunda sententia negat, distingui ratione. Ita Marsilius *in 1. quæst. 13. art. 2.* Ochamus *dist. 2. quæst. 2.* Gabriel *art. 2. conclus. 1.* Ariminensis *distinct. 8. quæst. 2. artic. 1.* Alliacensis *quæst. 6. art. 2.* Maior. *quæst. 1.* Aureol. *part. 3. distinctionis, art. 6.* Nouocastro *distinct. 32. q. 2.*

49 Dicendum est. *Attributa non distingui ratione, ita vt distinctio cadat supra esse proprium attributorum, quod est in Deo, & substernitur esse obiectiuo applicato per nostros conceptus, sed totam distinctionem se tenere tantum ex parte nostrorum conceptuum.* Desumitur ex Diuo Anselmo *cap. 16. Monologij*, Iobi ait, *Homo secundum varias considerationes dicitur corpus, rationalis, & Homo, illa verò summa essentia nullo modo ita est aliquid, vt illud idem secundum alium modum, aliamue considerationem, non sit omnia.* Probatur. Si distinctio caderet supra esse intrinsecum Dei, deberet vno conceptu, aliquid de ipso concipi, & aliquid non concipi, & deberet conceptus terminari ad aliquam formalitatem determinatam, quam intellectus cognosceret ratione suæ quidditatis non esse aliam: sed hoc fieri non potest, ergo minor probatur. Tunc in Deo esset aliqua determinatio secundum rationem entis; omnis autem determinatio in ratione entis importat terminum, quia importat portionem entis. Rursus illæ formalitates in esse obiectiuo incommunicabiliter se haberent in proprio esse formali, quod fieri non potest absque limitatione. Confirmatur. Non potest concipi aliquod attributum diuinum, nisi concipiatur cum intrinseca independentia: ergo non potest concipi, vt ratione distinctum ab alio. Antecedens probatur. Attributa, si distinguuntur, non debent quocunque modo distingui, sed vt diuina sunt; vt autem sunt diuina dicunt independentiam. Consequentia probatur, quia independentia fundatur in infinitate simpliciter, atque adeo supponit omnem perfectionem.

50 Dices concipi independentiam inadæquatè, prout dicit negationem causæ. Contra. Negatio causæ debet supponere fundamentum in eo, cui conuenit; fundamentum autem est tantum esse infinitum simpliciter.

51 Confirmatur secundò. Existentia est intrinseca cuicunque attributo, ita vt non possit concipi distingui ab alio, nisi concipiatur distingui secundum propriā suam existentiam: ergo non potest distingui ratione. Consequentia probatur. Eo ipso, quod concipitur attributum vt existens per essentiam, concipitur cum omni eo, quod importat quidditatiuè ipsum existere per essen-

tiam; existere autem per essentiam supponit infinitatem essendi, & sicuti non potest concipi, nisi concipiatur id, quod existit; ita etiam nisi concipiatur infinitas essendi.

52 Ad 1. Respondetur. Rationes attributales non esse ex genere suo distinctas, nisi prout habent talem mensuram quidditatis; quia autem in Deo deponunt talem mensuram ex eo, quod communicant in eadem infinitate, ideo etiam deponunt distinctionem, quæ consequitur ex esse quidditatiuo ipsarum. Ad 2. Aliquas propositiones esse veras, & aliquas falsas, quia loquimur de Deo, prout stat in repræsentatione nostrorum conceptuum, ratione quorum habetur distinctio. Ad 3. vnum prædicatum conuenire vni attributo, & non alteri, prout attributa stant in repræsentatione nostrorum conceptuum, non secundum se.

Quodnam sit fundamentum distinguendi attributa.

SECTIO VII.

53 Difficultas est, An hoc fundamentum, ratione cuius concipiuntur attributa per plures conceptus, sit intrinsecum Deo, An vero extrinsecum. Fundamentum intrinsecum dicitur distinctio virtualis, quæ nihil aliud est, nisi multiplicitas virtualis simplicis entitatis continens in se perfectiones saltem proportionaliter similes ijs, quæ in aliquibus distinguuntur; Fundamentum autem extrinsecum non est aliud, quam extrinseca connotata, vt sunt effectus, qui proueniant à Deo.

54 Prima sententia asserit fundamentum distinguendi attributa esse virtualem distinctionem. Ita Durandus in 1. *distinctione 2. quæst. 3.* Toletanus *dist. 8. q. vnica art. 2.* Caiet. *q. 12. de ente, & essentia.* Molina *1. p. q. 28. artic. 2. disp. 2, conclus. 7.* Estius *lib. 2. trac. 6. c. 8.* & communiter Recentiores. Probant. Quia perfectiones Diuinæ correspondent pluribus entibus ex natura sua distinctis. 2. Reperiuntur in Deo secundum propriam rationem formalem completam, & absolutam in suo genere, ergo non distinguuntur solo connotato, sed per propriam rationem.

55 Secunda sententia asserit fundamentum esse tantum extrinseca connotata. Ita Ocham. *in 1. dist. 2. q. 2.* & alij sectione præcedenti allati pro 2. sententia.

56 Dicendum est. *Fundamentum distinctionis non esse virtualem distinctionem, sed tantum extrinseca connotata.* Probatur. Non potest saluari virtualis distinctio, nisi saluentur in Deo rationes formales perfectionū creatarum cum eadem determinatione, quam habēt in creatis; sed non possunt saluari, ergo. Maior patet. Quia distinctio virtualis est cum ordine ad actualem, quæ sit in alio subiecto; vnde importat easdem rationes formales cum eadem determinatione, ita vt in esse obiectiuo vna non sit alia, qood fieri non potest, nisi retineant determiaationem in esse formali. Minor probatur. Talis determinatio mensurat singulas rationes determinando, ita vt in esse formali vna nō sit alia; hæc autē ratio mēsuræ repugnat Deo, quia ipsi repugnat quæcūq; limitatio etiā secūdū esse formale? Confirmatur, Posita in aliquo ratione aliqua formali, implicat, quod cōciapiatur cū opposito illius. Sic implicat quod homo concipiatur cum opposito rationalitatis, ergo cum in Deo sit ratio immensurati simpliciter, implicat, quod in ipso concipiatur quæcumque ratio mēsuræ; conciperetur autem, si in ipso adesset distinctio virtualis; quia conciperentur perfectiones Diuinæ cum illa mensura, quam habent in creatis, ratione cuius distinguuntur. Confirmatur 2. Attributa, vt Diuina sunt, habent modum essendi infinitum, vndè non habent illam determinationem, secundum quam quidditas vnius fiat extra quidditatem alterius, quia secundum quidditatem infinito modo se habet, ergo non important distinctionem virtualem. Consequentia probatur. Quia distinctio virtualis facit, quod extrema in esse obiectiuo ita exigente obiecto finito modo se habeant, & vnam sit extra quidditatem alterius.

57 Dicendo 2. *Attributa distingui ratione extrinsecorum connotatorum.* Probatur. Quando concipiuntur attributa, concipiuntur cum ordine ad extrinseca connotata, ita vt concipiantur, quatenus stant sub ipsis, ergo distinguuntur ratione connotati.

58 Ad 1. Perfectiones Diuinas non correspondere pluribus rebus distinctis cum eadem determinatione essendi, sed cum infinitate, & ideo excluditur distinctio virtualis. Ad 2. Non reperiri in Deo secundum propriam rationem habentem eundem modum, & mensuram, sed cum infinitate essendi, & ideo non possunt fundare distinctionem virtualem, nec tribuere eundem effectum formalem, vt si essent distinctæ.

DE VNITATE DEI, ET simplicitate.

DISPVTATIO XIV.

An Deus sit vnus.

SECTIO I.

1 Loquimur de vnitate, qua ita sit vnus, vt non sint plures Dij. Supponendum autem est tam contra Gentiles quam contra quosdam hæreticos, vt Manicheis, qui ponebāt duplicem Deum, vnum auctorem bonorum, & alium auctorem malorum; & Marcionem, qui ponebat vnum Deum seuerum, & iustum auctorem veteris testamenti; & alium misericordem auctorem noui testamēti, De fide esse, Vnicum tantum esse Deum. Deuteronomij 4. *Dominus ipse est Deus, & non est alius præter ipsum,* & cap. 6. *Audi Israel Dominus Deus noster Deus vnus est,* & cap. 32. *Vide quod ego sim solus, & non sit alius præter me.* Ps. 82. *Tu solus altissimus super omnem terrā.* Io: 17. *Vt cognoscant te solum verum Deum.* Ad Galatas 3. *Deus autem vnus est.* Difficultas autem est, An possit naturaliter demonstrari, Deum esse vnum.

2 Prima sententia est negatiua. Ita Ocham. *in 1. dist. 2, q. 10.* Gabriel *art. 2.* Adamus *q. 1, art. 2.* Bassolis *q. 3. art. 3.* Maior *q. 3. art. 1.* Fundamentum, est quia putant rationes omnes, quæ afferuntur, posse solui.

3 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap. 42.* & *1. p. q. 11. art. 3.* Ferrariensis *citato loco contra Gentes.* D. Bonauentura *in 1. dist. 2. q. 1.* Riccardus *art. 1. q. 1.* Scotus *q. 3.* Argentinas *q. 1.* Caiet. *1. p. q. 11. art. 3.* Cumel, Molina, Fasolus, Vasquez, *ibidem.* Gillius *lib. 2. tract. 3. cap. 7.* Smising. *tract. 3. de Deo vno disp. 1. q. 1.* Suarez *disp. 29. metaphysicali sec. 2. & 3.*

4 Dicendum est. *Posse demonstrari, Deum esse vnum.* Sequitur ex dictis de existentia Dei, quia eadem demonstratio, quæ à posteriori probat; Deum existere probat etiam Deum esse vnum; præterea. Probatur Deus est ens necessarium, & per essentiam, ergo est vnus. Consequentia probatur. 1. Quia, si ens per essentiam esset plurificabile, non esset maior ratio, cur in duobus, vel pluribus posset plurificari, sed posset plurificari in infinitum, vt sunt naturæ specificæ, ergo cum sit necessariò, actu daretur infinitas Deorum. 2. probatur eadem consequentia. Si plurificaretur, deberet habere aliquid reale, per quod plurificaretur, & hoc deberet esse extra quidditatem entis per essentiam, alioquin conueniret vnicuique, cui conueniret esse ens per essentiam vndè non esset ens per essentiā, quia extra ens per essētiā nō datur ens per essentiam, ergo Deus non esset secundum se totum ens per essentiam.

5 Se-

5 Secundò probatur. Indiuiduatio, seu singularitas est de intrinseca ratione entis per essentiam, ergo repugnat ens per essentiam plurificari; singularitas enim ponit repugnantiam ad multiplicari. Antecedens probatur. Quia cum ens per essentiam sit summè necessarium, habet intrinsecè omnem rationem entis sibi necessariam; vndè etiam habet existentiam, ergo cum singularitas sit ratio necessaria, erit ipsi intrinseca.

6 Dices. Hinc sequi tantum, non posse dari duo entia per essentiam solo numero distincta, non autem, quod non possint dari veluti specie distincta. Contra ens per essentiam, sicuti est sibi sufficiens, ita includit quidditatiuo modo omnem rationem sibi necessariam ad essendum, ergo non solum singularitatem, sed etiam omnem rationem specificam, ergo non potest specificè plurificari, quia plurificatio deberet fieri per aliquid, quod quidditatiuo modo non includeret. Secundò. Si essent plura specie, deberent singula esse ens, &c. essentiam, ergo ens per essentiam plurificaretur in illis; hoc tamen fieri non potest, quia quidditatiuo modo includit singularitatem.

7 Tertiò probatur. Deus est actus purus, & perfectissimus, ergo non potest esse multiplex. Consequentia probatur. De ratione actus puri est, quod excludat omnẽ rationem potentialitatis; &, quia hæc non excluditur, nisi per actum, vt illam excludat, debet habere omnem rationem actualitatis, cuius est capax ens per essentiam, ergo cum sit ens à se, est capax omnis actualitatis, quæ est à se, sed, si esset multiplex, non haberet omnem rationem actualitatis, quia multiplicitas importaret diuersam rationem actualitatis, ratione cuius vnus Deus distingueretur ab alio; & hæc actualitas esset à se, ergo non esset in quolibet omnis ratio actualitatis.

8 Obijcies. Rationes allatæ possunt explicari ad demonstrandam in Deo vnitatem personæ, ergo non sunt demonstratiuæ. Respondetur negando assumptum, quia probat solum vnitatem vnius entis summi, & vnius naturæ; pluralitas autem personarum stat cum vna, & summa natura, ita vt nullo modo ratione ipsarum habeatur plurificatio in ratione summi entis per essentiam.

Quid dicat simplicitas.

SECTIO II.

9 SVpponendum est simplicitatem nihil aliud importare, quam vnitatem perfectam, qua non solum res sit vna in se, sed etiam absque vlla compositione principiorum intrinsecorum, vt docet Bernardus *serm.* 80. *in Cantic.* & 5. *de Consideratione cap.* 7. Cyrillus Alex. *lib.* 1. *Thesauri cap.* 8. Damascen. 1. *De fide cap.* 12. Basilius 1. *contra Eunom.* Duplex enim simplicitas considerari potest, Alia absoluta, alia mixta; absoluta, quæ excludit omnem multiplicitatem, mixta, quæ se habet compossibiliter cum aliqua multiplicitate, hinc etiam duplex gradus vnitatis, alter, qui excludit absolutam multiplicitatem, vt vnitas compositionis, alius verò, qui excludit omnem multiplicitatem, & est vnitas simplicitatis.

10 Supponendum secundò. Compositionem esse duplicem. Passiuam, & Actiuam. Passiua est, quæ conuenit rei compositæ, quatenus resultat ex pluribus componentibus; Actiua verò, quæ conuenit parti componenti, quatenus se exhibet composito, De ratione autem simplicitatis est, quod excludat, non solùm compositionem passiuam, sed etiam actiuam, vt sit perfecta, vt docent communiter cum Diuus Thoma in 1. *distinctione* 8. *quæstione* 5. *artic.* 1. & ratio est. Quia quod componit cum alio, aliquo pacto communicat in esse cum ipso; vndè saltem spectet ad integritatem ipsius. Ex hoc autem fit, quod non habeat totam suam perfectionem simplicissimo modo, quia licet in ratione partis simplici modo, se habeat, non tamen se habet quò ad totam suam integritatem essendi. Difficultas autem est. An simplicitas de suo formali dicat aliquid negatiuum; An autem aliqui positiuum.

11 Prima sententia asserit, esse aliquid negatiuum formaliter, & connotare solum positiuum tanquam fundamentum. Ita Caietanus *De ente, & essentia cap.* 2. *post quæstionem tertiam.* Aureolus *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 3. *artic.* 2. Mayronus *quæstione* 7. *articulo* 1. Bannes *prima parte quæstione* 3. *art.* 7. Molina *disput.* 2. Falolus *dubitat.* 3. Suarez *lib.* 1. *de Deo vno cap.* 3. Probant. Quia simplicitas non addit aliquid supra esse rei simplicis, alioquin, si adderet, obstaret simplicitati, quia faceret compositionem. Secundò. Quia nec compositio addit aliquid supra compositum. ergo

12 Secunda sententia asserit importare formaliter aliquid positiuum. Ita Scotus *in* 1. *distinctione, quæstione* 1. *Ad Primum.* Ita Bonauentura *artic.* 39. 2. *Ad primum.* Henricus *in summa artic.* 28. *quæstione* 1. Smising. *tract.* 2. *de Deo vno distinct.* 2. *quæst.* 2. *num.* 42.

13 Dicendum est simplicitatem de suo formali importare positiuam rationem intrinsecam rei simplicis. Probatur. Res simplex dicit specialem rationem fundantem negationem compositionis sibi inseparabiliter connexam, ergo dicit aliquid positiuum, quo formaliter sit simplex. Antecedens patet, quia negatio compositionis est specialis negatio, quæ non potest vnicuique conuenire, vndè nec potest fundari in quacunque ratione. Consequentia probatur. Hæc specialis ratio debet esse aliquid formali modo excludens compositionem, nam in tantum alicui tribuitur, in quantum ab ipso excluditur compositio; hoc autem formale exclusiuum formali modo reddit simplex. Dices. Hoc fundamentum esse ipsam essentiam rei simplicis. Contra.

14 Quidquid sit, formali modo excludit compositionem, & est aliquid positiuum, ergo simplicitas importabit aliquid positiuum, quia importat illud, quo formaliter excluditur compositio. Secundò. Esse simplex est natura posterior sua essentia, ergo est attributum illius. Antecedens patet, quia valet regula prioritatis, nam posita simplicitate ponitur essentia, posita verò essentia, non ponitur simplicitas; quia datur aliqua essentia, quæ non sit simplex.

15 Ad primum, simplicitatem non addere aliquid distinctum supra esse rei simplicis, sed importare esse eiusdem secundum peculiarem rationem, qua excluditur compositio. Ad secundum negatur consequentia, nam compositio quoque importat rationem positiuam, intrinsecè tamen imbibitam in ipso composito, per quam formaliter excluditur pluralitas.

An simplicitas sit perfectio simpliciter simplex.

SECTIO III.

16 PRima sententia est negatiua. Ita qui negant, dicere aliquid positiuum, & preterea. Antonius, Andreas *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 1. *Ad primum.* Cumel *prima parte, quæstione* 3. *artic.* 7. Falolus *dubit.* 3. atque alij plures Recentiores. Probant. Quia non semper est melior ipsa in vnoquoque, quam non ipsa; melius est enim esse hominem compositum, quam accidens simplex.

17 Secunda sententia est affirmatiua. Ita. Qui asserunt esse quid positiuum, & præterea Maior *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 3. Durandus *parte secunda distinctionis quæstione* 1. *ad primum*, & desumitur ex D. Thoma 1. *contra Gentes*, *cap*, 18.

18 Notandum 1. Cum quæritur, An simplicitas sit perfectio simpliciter simplex, debet considerari secundum propriam rationem formalem, non autem secundum esse

ma-

materiale, secundum autem esse formale directè excludit solam compositionem, non autem aliquam perfectionem simpliciter simplicem, quod ex eo patet, quia in Deo sunt omnes perfectiones simpliciter simplices, & adest etiam summa simplicitas.

19 Notandum secundò. Simplicitatem aliam esse absolutam vndequaque, quæ importat omnem rationem simplicitatis, & aliam secundum quid, seu secundum capacitatem subiecti, quæ reddit rem simplicem, quantum fieri potest. Differunt inter se, non secundum rationem formalem, sed secundum extensionem ad plures, vel pauciores gradus, nam vna importat omnes gradus excogitabiles, & infinito modo se habet; alia verò importat tantùm aliquos gradus.

20 Dicendum est. Simplicitatem ex genere suo esse perfectionem simpliciter simplicem. Probatur. In vnoquoque est melior ipsa, quam non ipsa, ergo. Antecedens patet, quia facit rem in suo esse perfectiori modo se habere; nam facit, quod indiuisibiliter sit id, quod est. Confirmatur. Si diceret negationem, fundamentum talis negationis faceret, quod res in essendo perfectiori modo se haberet. Hinc D. Anselm. *de Incarnatione Verbi, cap.6. Omne simplex, qua simplex est, est perfectius composito.* & D. August. *cap.11. de quantitate animæ.* Omninò *præponendum est, quod omninò diuidi non potest, & quod omni compositione caret.* Secundò probatur. Simplicitas de suo formali excludit compositionem, & importat modum essendi oppositum, ergo est perfectio simpliciter simplex. Consequentia probatur. Nam excludendo compositionem, excludit perfectionem, quæ annexam habet imperfectionem, & non excludit aliquam aliam perfectionem simpliciter simplicem, nec de se habet annexam aliquam imperfectionem, alioquin non posset tribui Deo.

21 Ad fundamentum in oppositum. Simplicitatem debere comparari ad subiectum, cuius est simplicitas, respectu cuius semper erit melior ipsa; quia semper melius est, quod sit simplex secundum esse, quod habet, quam quod sit compositum secundum illud idem esse. Sic accidens perfectius est, quia est simplex in suo esse, quam si esset compositum.

An Deo sit omninò simplex.

SECTIO IV.

22 Dicendum est: *Deum esse omninò simplicem sumendo simplicitatem, prout excludit compositionem, tam actiuam, quàm passiuam.* Ita communiter Patres, & Doctores cum D. Thom. 1. *part. quæst.* 3. *art.* 7. Et est de fide ex Concilio Lateranensi in *cap. Firmiter.* Vbi habetur. *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, vna essentia, substantia, seu natura simplex omninò.* Probatur. Deus est id, quod est, iuxta illud: *Ego sum, qui sum.* Ita vt à se habeat omnia, quæcumque habet, ergo est simplex omninò. Antecedens patet; Quia est ens per essentiam, & à se; & non est aliquid, quod sit extra essentiam ipsius. Consequentia probatur. Quia si non esset omninò simplex, non esset id, quod esset, sed aliundè aliquid haberet.

23 Dices. Ex hoc excludi solam compositionem passiuam, non autem actiuam. Contra. Ex eo, quod alicui conuenit compositio actiua, sequitur, quod possit habere aliquid aliundè, quod aliquo pacto pertineat ad esse ipsius, quia quando aliqua componuntur, se habent veluti partes, de quorum ratione est, quod aliquo modo incompletè se habeant, ergo. Non esset Deus id, quod est. Secundò Deus est primum ens, ergo. Excludit compositionem actiuam; si enim componit cum alio, vel hæc compositio pertinet ad esse Dei; vel non. Si primum; non esset primum ens, nam quod est ex alijs, non est primum. Si secundum, ergo. Deus secundum proprium esse non dicit aliquam compositionem, quia non potest componere, nisi cum eo, quod est contra ordinem deitatis.

24 Confirmatur. Deus est infinitus simpliciter; ergo omninò simplex. Consequentia probatur. Quia infinitas in vna indiuisibili ratione importat omnem rationem entis, quæ quocumque modo conuenire potest; Deindè quia quod venit in compositione, limitato modo se habet; nam limitatur, vt non sit alia pars, cum qua componitur.

25 Obijcies, Deo cõuenit ratio totius; totum autem dicit ordinem ad partes. Resp. Deo conuenire tantum rationem totius, quæ dicit plenitudinem essendi, non autem quæ dicit compositionem.

26 Obijcies secundò. Verbũ cõponit cum natura humana personam Christi, quæ est persona composita, ergo. Deo non repugnat compositio actiua. Resp. negando antecedens. Ad probationem Christum esse personam compositam non secundum esse, quia natura Diuina, & humana non coniunguntur in vnicum esse, sed solum secundùm rationem personæ quatenus duplex natura subsistit in eadem persona.

An simplicitas diuina excludat compositionem metaphysicam.

SECTIO V.

27 Compositio methaphysica est illa, quæ fit ex genere, & indifferentia; vnde idem est, ac si quæratur, an Deus ponatur sub aliquo genere. Prima sententia asserit, Deum contineri sub genere. Ita Rubio *in 1. dist.8. quæst.1. art.1.* Bacconius, *quæst. vnica art.2.* Ariminensis, *quæst.3 art.2.* Gabriel, *quæst.1.* Marsilius, *quæst.12. art.2.* Smising. *tract.2. de Deo vno, disp.2. n.* 52. Probant. Quia D. Aug. 5. *de Trinitate, cap.* 8.10. & 11. Docet, quædam prædicamenta dici de Deo impropriè, quædam verò propriè, vt substantia. Confirmatur. Quia Damascen. 1. *de fide, cap.9.* & *in institutionibus, cap.7.* Enumerat Deum inter ea, quæ continentur in genere summo substantiæ. Secundò, quia quædam prædicata, quæ dicuntur de Deo quidditatiuè, vt substantia, Spiritus S. dicuntur etiam de creaturis.

28 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Tho. 1. *cont. gent. cap.24. & 25.* & 1. *part. quæst.* 3. *art.*3. Caietan. Molina, Pesantius, Bannes, Cumel *ibidem*. Fasol. *dubit.* 2. Alensis 1. *part. quæst.48. memb.4. art.3.* D. Bonauent. *in 1. dist.8. art.3. quæst.4.* Richardus, *quæst.1.* Aureolus, *quæst.4. art.2.* Capreol. *quæst.2. art.1.* Vasquez, 1. *part. disp.22. cap.3.* Gillius, *lib.2. tract.4 cap.8. & 9.* & alij plures.

29 Dicendum est: *Deum non componi ex genere, & differentia, atque adeò non esse sub prædicamento.* Desumitur ex Patribus Cyrillo Alexandrino 1. *de Trinitate post initium.* Omninò *sub genere, & specifica differentia diuinitas non est.* Bernardo epist. ad Fratres de Monte: *Ipsa est summa substantia non subiecta prædicamentis vocum.* Clemente Alexandrino 5. Stromatum cap. 5. *Neq; est genus, neque differentia, neque species, neque indiuiduum.* August. cap. 3. de cognitione veræ vitæ. *His decem prædicamentis cuncta humana conditio includitur, & ab his omnibus proprietas summæ essentiæ euidenti ratione penitus excluditur.* Probatur. Si Deus esset sub genere, proprium esse ipsius participato modo se haberet, ergo. Sequela probatur. Quia genus dicit naturam communem determinabilem per differentias, quæ sint actus metaphysicus ipsius; & communis natura, sicuti est indifferens ad hanc, vel illam differentiam, ita se habet potentialiter; vnde differentia recipitur in potentialitate naturę, & se habet in ipsa participato modo, quia quidquid in alio recipitur, participato modo se habet.

30 Dices. Quod sicuti distinctio generis, & differentiæ est tantum rationis, ita etiam non infert realem potentialitatem, nec reale esse participatum. Contra. Quia licet non sequatur potentialitas physica, & esse participatum physicum, sequitur tamen realis potentialitas metaphysica,

physica, & esse reale receptiuum metaphysicè, vt contingit in creatis. Secundò natura generica secundum suum esse obiectiuum non importat differentias, cum possit esse sine qualibet ipsarum. Ergo, secundum suum esse obiectiuum non dicit rationem actus puri. Rursus. Differentia est determinatiua naturæ genericæ, atque adeò secundum suam intrinsecam rationem habet rationem receptibilis. Tertiò. Natura generica ex intrinsecis suis principijs exigit esse in pluribus, ergo, ex intrinseco suo est determinabilis, atque adeò non est actus purus.

31 Secundò probatur. Si Deus constaret ex genere, & differentia, ratio generis esset indifferens, vt esset à se, vel ab alio, quia esset indifferēs ad essendum in Deo, & creaturis, atque adeò adesse participatum, & imparticipatum, hoc autem implicat, ergo. Minor probatur. Quia quidquid est in Deo imparticipato modo se habet, & quidquid est in creatura participato modo se habet, quia creatura secundum ipsam rationem entis est quid participatum, atque adeò secundum omnia, quæ fundatur in ratione entis.

32 Tertiò probatur. Deus est infinitus in essendo. Ergo, non continetur sub genere. Consequentia probatur. Quia nullum genus continet infinitatem essendi, sed coarctatur ad determinatam perfectionem, cum non extendatur ad perfectiones aliorum generum; Rursus debet diuidi per differentiam, quæ dum diuidit genus limitat ipsum ad certam perfectionem eiusdem generis, & implicat, quod diuidatur per differentiam infinitam in essendo, nam diuidi est trahi ad certam portionem perfectionis, quæ sub illo genere continetur.

33 Dices infinitatem non tollere in Deo id, per quod res ponitur in prædicamento. Contra. Infinitas coadunat omnes perfectiones in vnam perfectionem, & tollit limitationem in modo essendi; res autem ponuntur in prædicamento ex eo, quod habent determinatam mensuram perfectionis, & determinatum modum essendi.

34 Dices secundò. Finitatem, & infinitatem esse rationes, quæ aduenıunt generi. Contra. Quia licet hoc verum esset de infinitate secundum quid, non tamen valet de infinitate in essendo, quia hæc importat omnes perfectiones.

35 Dices tertiò. Conceptum communem posse abstrahi à finito, & infinito. Contra. Quia genus importat determinatam rationem essendi. Ergo non potest abstrahere ab esse infinito. Et huc pertineat, quæ dixi in metaph. disp. 28. sect. 2. & seq.

36 Ad primum. Respondetur D. Augustinum, & alios Patres docere, quædam prædicamenta dici de Deo propriè, quædam vero translatiuè, vt significent, quod ex ijs, quæ ex creaturis desumuntur, & Deo tribuuntur, aliqua tantum methaphoricè illi conueniunt; aliqua verò retinent proprietatem secundum modum, quo explicamus diuinam perfectionem; non autem quia rationes prædicamentales sint in Deo secundum proprietatem modi prædicamentalis. Ad confirmationem D. Damascen. nomine prædicamenti intelligere prædicatum; vnde tantum vult, quod prædicatum substantiæ conueniat Deo, & creaturis, non tamen secundum eundem modum essendi, vt colligitur ex contextu. Ad secundum nullum prædicatum dici de Deo quidditatiuè, & creaturis secundum eandem rationem, & modum essendi, quia Deo conuenit supereminentialiter.

An simplicitas excludat à Deo communicationem in genere analogo.

SECTIO VI.

37 Esse Deum sub genere analogo: Affirmat Gillius, *lib. 2. tract. 4. cap. 7.* Fasolus, 1. *part. quæst. 3. artic. 5. dubit. 1.* Probat. Quia ex hoc non sequitur in Deo compositio metaphysica, cum genus analogum non præscindat à differentiis.

38 Dicendum est. Deum non esse sub genere analogo. Probatur. Quidquid est in Deo, infinito modo se habet secundum suam quidditatem, cum Deus sit ipsa infinitas essendi, ergo, non potest simul cum creaturis esse sub eodem genere analogo. Consequentia probatur. Quia quę sunt sub eodem genere analogo, participant cum proportione idem esse; vnde distant ad inuicem determinata distantia, quia est distantia intra idem genus; infinitum autem, & finitum distant distantia infinita. Confirmatur. Quod est sub genere, siue vniuoco, siue analogo, clauditur certis terminis essentiæ, quia non excedit in sua essentia illud genus; omne autem genus finito modo se habet, quia dicit determinatam quantitatem perfectionis. Confirmatur secundò. Deus est totus, & totaliter actus purus, ergo. Non potest conuenire cum creaturis in genere analogo. Consequentia probatur. Quia quidquid est in creaturis potentiale est; vnde, si esset in Deo idem genus analogum, esset in ipso aliquid potentiale: Hinc D. Anselm. *cap. 25. Monologij*. De Diuina natura habet: *Cum sola omnium naturarum habeat à se, sine alterius naturæ auxilio, esse quidquid est, quomodo non est singulariter, absque sua creaturæ consortio quidquid ipsa est?*

39 Ad fundamentum in oppositum. Quidquid sit, an sequatur perfecta compositio metaphysica, aliqua tamen sequitur, quia adhuc differentiæ determinans genus analogum, & sequitur limitatio, potentialitas, &c. Vide, quæ dixi in Metaphys. part. 1. disput. 29. sect. 3. & sequentibus.

DE DIVINA IMMVTABILITATE

DISPVTATIO XV.

An Deus sit immutabilis.

SECTIO I.

1 Mvtabilitas sumitur dupliciter. Prima pro ea, quæ cadit supra totum esse rei, & contingit, quando res de nouo incipit esse, aut desinit. Secunda pro ea, quæ cadit tantùm supra aliquid de re ipsa, & fundatur in capacitate subiecti, qua est capax alicuius formæ; & est propriè mutabilitas. Vtraque autem distinguitur à necessitate essendi, quia necessitas essendi habet velutì pro subiecto, & etiam pro termino ipsum esse; mutabilitas verò habet pro subiecto ipsum esse, pro termino verò illud aliter se habere; quod excludit ab ipsomet esse.

2 Dicendum est. Deum esse immutabilem, est de fide, & traditur communiter à Patribus, & D. Thom. 1. *part. quæst. 9. art. 1.* & alijs communiter, Prob. num. 23. *Non est Deus, quasi homo, vt mentiatur; nec vt filius hominis, vt mutetur.* Psalm. 101. *Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.* Iacobi 1. *Apud quē non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, Et ita definitum est in Concilio Lateranensi, vt habetur in cap. *Firmiter.* Ratio est. Quia Deus est ens primum à se. Ergo immutabilis. Consequentia probatur. Quia cum sit à se, nullam habet causam, cui subiiciatur; omne autem mutabile subiicitur alicui causæ. Rursus si est à se, non dependet ab alio, atque adeò non potest ratione dependentiæ mittere esse, aut in aliqua alia ratione mutari, quod enim mutatur est dependens, & dependet ab ipsa mutatione, tanquam à causa formali. Cōfirmatur. Cum sit à se, est semper in ipso eadem ratio essendi sibi ipsi, & habendi à se, quidquid potest habere. Ergo non potest aliquid admittere, vel de nouo recipere. Confirmatur secundò. Deus est actus purus, ergo immutabilis. Consequentia probatur. Quia actus purus excludit omnem potentialitatem ad vberiorem actualitatem, & ad non esse.

3 Dices mutabilitatẽ non pugnare præcisè cum actualitate; puritatem verò pertinere formaliter ad immutabilitatem, & ideo non posse per ipsam demonstrari. Contra. Actus purus dicit omnem rationem actualitatis, & omnis ratio actualitatis excludit potentialitatem, ergo ex vi actualitatis excluditur mutabilitas, quæ debet fundari in aliqua potentialitate.

4 Obijcies, sapientiæ 7. Omnibus mobilibus mobilior est sapientia, ergo. Respondetur dici mobiliorem metaphoricè ad significandum, quod præsto sit omnibus operibus huius vniuersi sumpta metaphora ab eo, qui hùc illùcq; discurrit, vt cunctis adsit, quibus præest.

An Deus sit immutabilis secundum actus immanentes.

SECTIO II.

5 DIstinguuntur in Deo actus liberi, & necessarij, & quia necessarij sunt solum ipsa substantia Dei, Ideo difficultas est de actibus liberis; eadem autem est ratio de scientia libera Dei, quæ versatur circa contingentia, ac de actibus liberis voluntatis.

Supponendum est. Quod licet actus liberi possint Deo conuenire, & non conuenire, non tamen Deus est in potentia ad ipsos, tàquam ad aliquam formam, vt docent Chrysostomus *homil. 5. in cap. 2. Ad Coloßenses*, & communiter Patres. Cum enim Deus sit actus purissimus, non potest habere potentialitatem ad aliquam formam; vndè ratione horum actuum non potest mutari intrinsecè ex eo, quod possint conuenire, & non conuenire, quia talis conuenientia non est quòad aliquam formam intrinsecam, sed solum quò ad terminationem extrinsecam, vt suo loco explicabimus.

6 Supponendum secundò voluntatem Diuinam non mutari ex mutatione facta in obiecto, ita vt desinat velle, quod est præteritum, vt docent cõmuniter cum D. Augustino 11. *de Ciuitate cap. 21.* Et ratio est, quia, licet obiectum subeat mutationem, actus tamen Diuinus versatur circa ipsum, quatenus habet, quod terminet actum, & cum ijs circumstantijs, secundum quas terminat; Vnde adhuc Deus vult præterita, sed in illa circũstantia temporis præteriti, & sicut Deo nihil est præteritum, quia omnia sunt ei præsentia; ita etiam nec actus volitionis præterit. Difficultas ergo est, An possit Deus mutari terminatiuè quò ad actus liberos, ita vt possit desinere velle, quod volebat, aut econtra.

7 Dicendum est. Actus *liberos Dei neque terminatiuè posse mutari, ita vt possint de nouo ad aliquod obiectum terminari*. Ita cõmuniter omnes cum D. Thoma 1. *p. q.* 14. *art.* 15. *& q.* 19. *art.* 7. & est de fide. Probatur num. 23. *Non est Deus, quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur*, est autem sermo de mutatione quò ad actus liberos 1. Regum cap. 15. *Pænitudine non flectetur. neque enim homo, est vt agat pænitentiam*. Prouerb. 19. *Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in æternum manet*. Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicißitudinis obumbratio*; velle autem, & nolle importat obumbrationem vicissitudinis. Ratio est, quia si Deus mutaret terminatiuè suos actus liberos, sequeretur in ipso moralis imperfectio inconstantiæ, quæ supponit etiam physicam imperfectionem, quod enim non est physicè deficiens, nec etiam est deficiens moraliter. Sequella probatur. Tunc interuenit inconstantia, quando mutatur propositum absque nouo motiuo; est enim mutatio illa irrationabilis, quia non adest ratio mutandi; Deus autem non habet motiuum mutandi, quia ab æterno habuit plenitudinem scientiæ, nec aliquid de nouo cognoscit, quod prius non cognouerit.

8 Confirmatur vel quando mutaret propositum, cognosceret aliquid de nouo, & tunc haberet scientiam finitam, quia reciperet augmentum. Vel non, & tunc inconstanter se haberet, quia stante eadem prorsus cognitione modo vellet, & modo nollet; nec ex parte ipsius Dei posset assignari ratio talis mutationis; non enim sufficit libertas, quia, cum voluntas sequatur rationem, debet rationabiliter procedere nec mutari, nisi ex noua propositione obiecti.

9 Dices. Posse etiam scientiam mutari, quia mutantur obiecta. Contra. Licet scientia visionis supponat obiecta vt contingentia, supponit tamen vt dependentia à Diuina voluntate, & voluntas non confert illis contingentiam, nisi ratione scientiæ simplicis intelligentiæ, ergo cum hæc scientiam immutabiliter se habeat, etiam voluntas imutabiliter se habebit circa contingentiam obiectorum, cum non possit mutari, nisi ex mutatione cognitionis, ergo etiam scientia visionis, immutabiliter se habebit, quia sequitur voluntatem.

10 Dices secundò. Mutationem voluntatis non esse semper imperfectionem, vt quando mutatur in melius. Contra. Ideo in creatis non est semper imperfectio, quia mutatur ex nouo motiuo; quando autem mutatur absque nouo motiuo, semper est imperfectio, ergo in Deo semper erit imperfectio, cum numquam possit haberi noua propositio obiecti, atque adeo nec nouum motiuum.

11 Secundò probatur. Deus est æternus, ergo immutabilis secundum suos actus liberos terminatiuè. Consequentia probatur. Quia vt mutetur, non sufficit mutatio in obiecto, sed debet assignari etiam ex parte Diuinæ voluntatis, ita vt ipsa transeat de vna terminatione ad aliam, & de volente fiat nolens, aut econtra; hoc autem non potest conuenire Diuinæ voluntati, ergo. Minor probatur. Quia non potest conuenire, vt sit simul volens, & non volens respectu eiusdem obiecti, nec etiam successiuè, quia in æternitate non datur prius, & posterius; vndè omnia quæ Deo conueniunt, simul conueniunt.

12 Obijcies Scriptura tribuit Deo mutationem, videlicet pęnitentiam, &c. ergo. Respondetur. Illas mutationes tribuit Deo metaphoricè ad significandam variationem in effectibus, qui tali pacto proueniunt à Diuina voluntate immutabili, ac si mutaretur.

An immutabilitas sit propria Dei.

SECTIO III.

13 DIcendum est. *Immutabilitatem simpliciter, & absolutam ita esse propriam Dei, vt nulli creaturæ conuenire posit*. Ita cummuniter præsertim. D. Thomas 1. *p. q.* 9. *artic.* 2. & est de fide. Probatur. Numer. 23. *Non est Deus quasi homo vt mutetur, nec vt filius hominis, vt mentiatur*. Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor*, ergo cum immutabilitas inferatur ex eo, quod non sit filius hominis, sed sit Deus, erit propria illius. Ratio est. Quia ideo Deus est immutabilis omnino, quia simplex, actus purus, infinitus, & ens à se, ergo cum hęc non possint vllo pacto conuenire creaturæ, neque etiam poterit conuenire omnimoda immutabilitas, quia si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis. Confirmatur. Omnis creatura eo ipso, quod est creatura, est quid potentiale, & dependens à prima causa, ergo mutabilis saltem secundum esse, & non esse.

14 Obijcies. D. Dionysius *cap. 4. De Diuinis nominibus*. Docet, Angelus habere vitam indeficientem, & imminorabilem à corruptione vniuersi. Respondetur. Solum velle, quod Angeli sint incorruptibiles ab intrinseco, non autem, quod non possint annihilari.

DE VERITATE, ET BONITATE Diuina.

DISPVTATIO XVI.

An, & quomodo Deo conueniat veritas.

SECTIO I.

1 SVpponendum tanquam certum de fide. Deum esse verum Deum. Hæręm. 10. *Dominus autem Deus verus est*. Ioannis 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum*, Ex quo fit, vt Deus habeat suum speciale attributum veritatis eo pacto proportionaliter, quo ens creatum habet veritatem pro passione; veritas tamen Diuina est veritas imparticipata, quia fundatur in ente imparticipato.

2 Dico 1. *In Deo non est veritas in essendo eo modo, quo est in rebus creatis*. Probatur. Veritas in creatis dicit quandam coadęquationem, sed in Deo non est talis coadæquatio, ergo. Maior patet quia sicut veritas cognitionis dicit coadæquationem cum obiecto, ita veritas in essendo debet dicere coadæquationem in esse. Minor probatur. Quia cum Deus sit primum ens, non potest alteri coadæquari. Confirmatur. Res omnes creatæ commensurantur Diuinis ideis, & ratione huius commensurationis habent quod sint veræ, & in tantum deficiunt à veritate, in quantum deficiunt ab hac conformitate vt latè in Metaph. ostendi *par. 2. disp. 66. sect. 3.* sed implicat Deum conformari cum aliqua idea. ergo

3 Dices. Deum conformari cum cognitione. Contra. Quia non conformatur cum cognitione propria, cum ab ipsa non distinguatur; nec cum cognitione creata; tum quia non mensuratur ab ipsa; tum quia excedit cognitionem creatam, cum sit maius cognoscibile, quam possit ab ipsa adæquatè attingi. Secundò. Conformari, & coadęquari, dicit mensurari, hoc autem repugnat Deo.

4 Dico 2. *Deum esse veritatem primam, & per essentiam quatenus, est id, à quo omnis res participat suam veritatem*. Probatur. Omnis veritas creata est participata, ergo debet dari veritas per essentiam, à qua sit ista participatio.

5 Dico 3. Veritatem pro vt formali modo reperitur in Deo, nihil aliud importare, quam modum taliter se habendi, & consistit in eo, quod Diuinæ perfectiones se sibi inuicem exhibeant ne dum secundum quidditatem, sed etiam secundum modum essendi. Probatur. Ex eo quod vna perfectio exigit omnes alias vt infinito modo se habentes, & insuper ex eo quod exigit communicare cum ipsis in eodem esse simplicissimo, innotescit esse Diuinum vt tale, ergo per hoc rectè explicatur veritas, quia veritas est illa, secundum quam res formaliter innotescit secundum proprium esse. Ex dictis

6 Colligitur. Quomodo verum sit, omnia esse vera veritate Diuina, vt docet. D. Thomas 1. *p. q. 16. art. 6.* Videlicet, non tanquam per formam intrinsecam, quia quælibet res habet veritatem propriam intrinsecam, sed tanquam per primum principium, à quo res omnes non solum effectiuè, sed etiam idealiter participant propriam veritatem.

Quomodo Deus sit bonus.

SECTIO II.

7 SVpponendum est tanquam certum de fide, Deum non solum esse bonum. Sed etiam summum bonum, ita vt sit omne bonum. Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum*. Baruch 3. *Non æstimabitur alius aduersus eum*. Ratio est, quia Deus est bonus intra totam latitudinem entis, quia sicuti est ens infinitum includens omnem rationem essendi; ita etiam est bonum infinitum includens omnem rationem bonitatis, atque adeo est simpliciter bonus, vt docet. D. Augustinus 8. *De Trinitate cap. 3.* Difficultas autem est, Quomodo Deo conueniat esse bonum, videlicet, An soli conueniat esse bonum per essentiam. Ratio dubitandi est. Quia etiam creaturæ sunt bonæ formaliter secundum suam essentiam.

8 Dicendum est. *Deum esse bonum per essentiam nihil aliud significare, quam quod sit ipsa bonitas imparticipata, & hoc illi soli conuenire*. Probatur. Quia solus Deus dicitur bonus. Marci 10. *Nemo bonus, nisi vnus Deus*, Lucæ 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus*, hoc autem saluari non potest, nisi speciali modo conueniat bonitas. Confirmatur. Vnicuique conuenit bonitas, sicut conuenit ratio entis, ergo cum Deus sit ens per essentiam, erit etiam ipsa bonitas per essentiam.

9 Dicendum 2. *Bonitatem in Deo se habere vt attributum, & esse tantum de quidditate Diuinæ naturæ eo pacto, quo cætera attributa sunt de quidditate essentiæ*. Probatur. Bonitas in Deo proportionaliter se habet, ac in creatis, ergo cum in creatis sit passio, in Deo erit attributum.

10 Ad rationem dubitandi. Essentias rerum etiam præcisè consideratas esse bonas participatiuè; quia adhuc sunt quid exemplificatum per Diuinas ideas, & dicunt intrinsecam dependentiam à Deo. Vndè res creatæ sunt bonæ secundum essentiam, non autem per essentiam, quia habent bonitatem participatam.

11 Quæres. An Deus sit bonus alijs rebus. Respondetur affirmatiuè cum D. Dionysio *cap. 2. & 3. de Diuinis nominibus*. Quia cum sit vltimus finis rerum omnium, est etiam summum bonum ipsarum. Vndè etiam est bonus ipsis damnatis, dum illos punit, quia illos ordinat per punitionem cum debito modo ad vltimum finem, à quo per culpam se deordinauerant. Vndè. Quod damnati odio habeant Deum, prouenit ex ipsorum inordinata voluntate; non autem quia Deus non sit illis bonus.

DE DEI IMMENSITATE

DISPVTATIO XVII.

An Deus sit præsens omnibus rebus.

SECTIO I.

1 IMmensitas aliquando accipitur pro ipsa infinitate perfectionis, vt accipit Augustinus *lib. de essentia Diuinitatis initio*. Tertullianus *cap. 7. Apologetici*, & tunc immensitas dicit aliquid immensurabile secundum perfectionem, aliquando vero accipitur in ordine ad locum, & importat quamdam pręsentiam illimitatam, quæ nullo termino claudatur: non quidem in actu secundo, quia actus secundus dependet ab existentia termini pręsentiæ sed in actu primo, & hoc pacto accipitur à nobis, & importat speciale attributum Dei.

2 Dicendum est. *Deum esse præsentem omnibus rebus*. Est de fide, & ita docent communiter Patres. Probatur. Isaiæ 66. *Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum*. Ierem. 23. *Cælum, & terram ego impleo* 2. Paralipomen. 6. *Cęlum, & cęli cælorum te capere non possunt*. Psalm. 138. *Si ascendero in Cęlum, tu illic es, si descendero in infernum ades; si sumpsero pennas meas diluculo, &c.*

3 Dices ex his colligi tantum præsentiam Dei respectu

totius

totius vniuersi; non autem, quod sit immensus, ita vt esset præsens alteri mundo, si adesset. Contra. Vel potest esse in alijs mundis vel non. Si primum, ergo posset moueri ad ipsos, & fieri præsens; vndè esset mutabilis. Si secundum, ergo limitaretur ad præsentiam finitam. Secundo. Quia scriptura ita docet, esse præsentem huic mundo, vt tamen ipsum superexcedat. Tertiò. Quia, ne sit mutabilis, est ex necessitate præsens huic mundo eadem autem ratio esse de alijs mundis, quia ex eadem radice prouenirét necessitas præsentiæ ad alios.

4 Obijcies scriptura tribuit Deo determinatum locum Matthei 6. *Pater noster qui es in cælis*. Psal. 113. *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum*. ergo Respondetur. Huiusmodi locutionis adhiberi à scriptura ad explicandam præsentiam Dei secundum aliquos determinatos effectus, qui adhibentur in aliquibus determinatis locis, vt explicant Patres, præsertim Damascenus 1. *de Fide cap.* 16.

An immensitas demonstretur ex operatione Dei.

SECTIO II.

5 Solet afferri hæc ratio ad probandam Dei vbiquitatem. Omne ens creatum, tanquam proprius effectus Dei, dependet ab ipso in fieri, & conseruari, quia est ens participatum, & Deus est ens per essentiam, ergo cum Deus sit proprius producens hunc affectum, quia ita est ab ipso, vt non possit esse ab alio, est etiam immediatum agens; agens autem immediatum debet esse præsens secundum substantiam. Difficultas autem est. An hæc ratio sit demonstratiua.

6 Prima sententia est negatiua. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 37. Lichetus, & Bargius *ibidem*. Bassolis *art.* 3. Mayron. *q.* 1. *art.* 2. Rubio *q.* 2. Ocham *q. vnica*. Gabriel *art.* 3. Nouacast. *q. vnica*. Rada controu. 28. art. 2. Smiling. trac. 2. de Deo vna disp. 5. num. 31. Vasquez 1. *parte disput.* 34. *cap.* 3.

Probant. Quia, cum Deus sit infinitæ virtutis, potest operari in distans. Secundo. Deus operatur ad extra per intellectum, & voluntatem, & eo ipso, quod vult aliquid in tali tempore, & loco, existit in tali tempore, & loco; potest autem velle aliquid in loco distanti. Tertiò antequam produceret mundum, non aderat spatium infinitum, in quo Deus esset secundum suam substantiam, ergo prius produxit mundum, quam fieret præsens.

7 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *parte q.* 8. *art.* 1. Caietanus, Bannes, Cumel, Pesantius *ibidem*. Molina *disput.* 2. Fasolus *dubitat.* 2. Ferrariensis 3. *contra Gentes cap.* 68. Albert. *in* 1. *dist.* 37. *art.* 1. Richardus *art.* 1. *q.* 1. Aureolus *art.* 2. Durandus *q.* 1. Argentinas *art.* 1. Capreolus *q. vnica conclusione* 1. Gillius *lib.* 2. *trac.* 9. *cap.* 3. Suarez *in metaphysica disp.* 30. *sec.* 7. & alij plures.

8 Dicendum est. *Ex Dei operatione necessariò colligi à posteriori præsentiam ipsius*. Hæc conclusio traditur à Patribus, quatenus ipsi quoque colligunt præsentiam ex operatione. Sic Hieronymus *in* 66. *Isaiæ*. Ambrosius *de Dignitate humanæ conditionis*. Theodoretus *serm.* 10. *de prouidentia*. Anselmus *in Elucidario initio*. Fulgentius *de fide ad Petrum cap.* 12. Athanasius *disput. contra Arrium in Concilio Niceno*. Hylarius 8. *de Trinitate*, Augustinus *lib.* 2. *de sermone Domini in monte cap.* 5.

Probatur. Quia scriptura ex Dei operatione colligit præsentiam. Psal. 138. *Si ascendens in Cælū, tu illic es, &c.* Deinde reddens rationem huius præsentiæ ait. *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*. Actorum 17. *Non longè est ab vnoquoque nostrum, in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus*.

9 Respondent, assignari tantum connexionem materialem præsentiæ, non autem formalem, quæ habeatur ex vi operationis. Contra. Quia Dauid intendit assignare rationem, cur non possit non esse præsens Deo, & assignat ex continuata operatione. Secundò Apostolus volebat ducere Athenienses ad cognitionem veri Dei, & præsentiæ ipsius, & assumit tanquam medium aptum ad vtrumque conuincendum, conseruationem, ergo medium ex eadem connexione, qua infert existentiam Dei, infert etiam præsentiam,

10 Respondent. Secundò intelligi de præsentia non quò ad substātiam sed quò ad cognoscibilitatem, vt sensus sit, quod sit præsens nobis, quatenus per res creatas præsentes possumus ipsum cognoscere. Contra. Quia scriptura loquitur de præsentia substantiali, vt significant verba illa. *Quo ibo à Spiritu tuo*, &. *Non longe est ab vnoquoque nostrum*, & de hac præsentia intelligunt cōmuniter Patres.

11 Respondent tertiò. Illa loca esse intelligenda de præsentia quoad assistentiam, & prouidentiam. Contra. Quia locus Psalmi loquitur de præsentia faciali. Secundò. Quia Apostolus ex ipsa prouidentia colligit præsentiam. Tertiò. Quia intelligunt de illa præsentia, qua Deus est præsens de tacto, & hanc inferunt ex conseruatione, & operatione.

12 Secundò probatur. Implicat esse productionem, nisi egrediatur ab ipso producente, ergo posita productione alicuius dependentis per se primo à tali agente, habetur ibi substantialis præsentia ipsius, vbi habetur productio, ergo cum quælibet creatura dependeat à Deo, vt Deus est, ita vt non possit Deus ratione alicuius creati constitui proximè in actu primo ad concurrendum, vbicumque est creatura, adest etiam Deus. Antecedens patet quia producere est alicui communicare esse; vndè oportet, quod egrediatur ab ipso communicante. Consequentia prima probatur. Quia eo ipso, quod influxus egreditur ab agente, ponitur effectus in esse actuali, cum fiat extrà continentiam virtualem agentis. Rursus non potest influxus egredi ab agente, nisi in eo loco, vbi est agens, quia dum egreditur, adhuc connectitur cum ipso producente.

13 Dices. Sicut agens creatum agit immediatè intra totam suam sphæram, ita Deum etiam posse agere in distans. Contra. Ideò agens creatum potest immediatè agere intra totam suam sphæram, quia per actiones in partes propinquas constituitur in statu proximo, vt possit agere in remotas, ergo cum Deus non possit constitui in statu proximo operandi per aliquid extra se ipsum, non poterit operari in distans.

14 Dices secundò. Operationem esse priorem præsentia, & ideò non præsupponi præsentiam ad operationem. Contra. Licet operatio sit prior natura præsentia, quia præsentia. Supponit terminum præsentiæ, est tamen simul tempore, & argumentum colligit tantum præsentiam necessariam ad operationem concomitanter, non autem vt priorem.

15 Ad Primum negatur consequentia. Siue enim virtus sit finita, siue infinita semper requiritur præsentia, quæ est de necessitate actionis, vt sic nec in creatis est necessaria ex eo, quod sint finitæ virtutis. Ad secundum negatur minor. Nam implicat, Deum velle aliquid distans à se ipso, tum quia est immensus, & nihil potest ab ipso distare; Tum quia constituitur præsens ex vi dependentiæ ab ipso. Ad tertium negatur consequentia. Nam in eo instanti, in quo Deus produxit mundum, fuit etiam præsens, quia præsentia actualis consurgit ex positione termini, & ex vi operationis non infertur præsentia antecedens, sed concomitans ratione dependentiæ, quam habet res producta respectu Dei.

An

An possit aliundè demonstrari immensitas Dei.

SECTIO III.

16 Dicendum 1. *Ex infinitate posse demonstrari immensitatem Dei*. Probatur. Infinitas Dei est infinitas simpliciter secundum omnem rationem, ergo fundat immensitatem. Consequentia probatur. Quod est infinitum secundum omnem rationem, ita est infinitum, vt maius excogitari non possit; si autem Deus non esset immensus, posset maius infinitum excogitari, videlicet Infinitum etiam secundum præsentiam. Confirmatur. Si Deo deesset immensitas, illi deesset aliqua ratio infinitatis, posset à spatio limitari, nec excluderet omnem terminum, quod est contra rationem infiniti simpliciter; nec modus præsentialitatis sequeretur modum essendi. Confirmatur. Secundò quidquid concernit ad esse rei, & modum essendi ipsius, non potest habere modum essendi, & effectum formalem oppositum, quia destrueretur effectus formalis essentiæ, ergo cum Deus secundum essentiam infinito modo se habeat, non potest aliquid pertinens ad ipsum finito modo se habere.

17 Dices. Proprietates relatiuas pertinere ad esse Dei, & tamen non se habere infinito modo. Contra. Quia infinito modo se habent ratione essentiæ, licet non propria infinitate. Secundo. Quia neque sunt quid finitum, si autem tollatur immensitas à Deo, ponitur in ipso aliquid finitum.

18 Dicendum secundò. *Etiam ex immutabilitate posse demonstrari Diuinam immensitatem*. Probatur. Deus est omnino immutabilis, ergo immensus. Consequentia probatur. Si non esset immensus, posset dari locus, cui non esset præsens; vndè posset moueri ad ipsum, quia cum possit esse præsens loco, potest esse præsens cuique loco.

19 Dices. Posse fieri præsentem absque sui mutatione per relationem præsentiæ posita in sola creatura, sicut fit de nouo creator. Contra. Non sufficeret talis relatio, sed esset necessaria latio, qua de loco, in quo est, transferretur ad locum, in quo non esset, alioquin non desineret esse in loco, in quo prius erat, & consequenter haberet locum maiorem suo adæquato.

In quo formaliter consistat præsentia Dei.

SECTIO IV.

20 Præsentia Dei, cum sit ad alterum, dicit respectum ad ipsum; vndè etiam debet dari fundamentum huius respectus, & de hoc in præsenti inquirimus.

Prima Sententia asserit, esse quid negatiuum, videlicet non distantiam, sine positiua ratione propinquitatis. Ita Aureolus *in 1. dist. 37. q. vnica art. 1.*

Probant simultas fundatur in re, pro vt dicit situm, Deus autem non habet situm.

21 Secunda sententia asserit, dicere aliquid positiuum, videlicet relationem rationis fundatam in positiuo fundamento. Ita D. Thomas *in 1. dist. 37. q. 2. art. 3.* Capreolus *q. vnica art. 2.* Hispalensis *art. 2.* Ferrariensis 3. *contra Gentes cap. 68.* Gillius *lib. 2. trac. 9. cap. 8.*

22 Notandum 1. Deum longè diuerso modo esse præsentem rebus creatis, ac sint ipsæ inter se; est enim præsentia necessaria, quæ prouenit ab infinitate essendi; vndè facit, vt Deus infinito modo præsens sit; & proinde excluduntur omnes illę rationes, quæ radicantur in finitate.

23 Notandum 2. Præsentiam esse duplicis rationis, videlicet æqualitatis, & inęqualitatis. Prima habet ex vtriusque parte idem fundamentum, vt cum corpus est pręsens alteri; vtrumque enim concurrit ad præsentiam ratione quantitatis; secunda est illa, in qua extrema sunt sibi inuicem præsentia ratione diuersi fundamenti, vt cum angelus est præsens indiuisibiliter loco diuisibili.

24 Notandum tertiò. Deo non conuenire propinquitatem propriè dictam. Ratio est. Quia propinquitas dicitur in comparatione ad distantiam, vndè supponit propinquum distare etiam ab alio, & fundatur in finitate rei propinquæ.

25 Dico 1. *Immensitatem dicere aliquod positiuum*. Probatur. Deo conuenit indistantia respectu rerum omnium, ita vt non possit non conuenire negatio distantiæ, ergo habet positiuam rationem, per quam constituatur indistans. Consequentia probatur. Quia quoties conuenit per se aliqua negatio determinata, debet supponi ratio positiua, in qua proximè fundetur.

Dices. Sufficere ipsum esse Dei. Contra. Hæc negatio debet esse determinata, ergo non sufficit esse Dei, sed erit esse Dei secundum peculiarem rationem considerattum.

26 Dico 2. *Hanc positiuam rationem præsentia esse pręsentiam inæqualitatis importantem præsentiam eminentialitatis, & superexcedentiæ*. Quod sit inęqualitatis patet, quia ex parte Dei concurrit actualis communicatio, quę tribuit esse creaturis; & ex parte creaturę essentialis dependentia. Probatur. Pręsentia Dei radicatur in infinitate, ergo est præsentia superexcedentiæ. Consequentia probatur. Quia præsentia correspondet modo essendi rei præsentis, ergo cum Deus sit infinitus, habebit præsentiam cum superexcedentia.

27 Dico tertiò. *Hanc præsentiam non importare propriè simultatem extremorum in ordine ad spatium*. Prob. In hac præsentia ex parte Dei non concurrit nisi esse ipsius infinito modo se habens etiam secundum esse pręsentiæ, ergo Deus, & creatura non possunt habere aliquam simultatem loci. Consequentia probatur. Quia simultas amplectitur duo extrema, & afficit ipsa secundum eandem capacitatem, simultas autem, quæ afficit creaturam, non potest conuenire Deo, quia cum sit secundum exigentiam creaturæ, finito modo se habet; vndè est diuersa ratio simultatis ex parte Dei, & ex parte creaturæ, nec est indiuisibilis simultas, sed vna, qua Deus sibi subijcit creaturam etiam secundum præsentiam, & alia, qua creatura subijcitur Deo.

28 Ex dictis colligitur. In quo differat præsentia Dei à præsentia creaturarum, præsentia enim Dei ex intrinseca sua ratione est possidens, & subijciens, præsentia vero creaturæ respectu Dei est pręsentia possessa, & subiecta ex intrinseca sua ratione.

29 Ad fundamentum primæ sententiæ distinguitur Ano. Simultates coadæquationis fundantur in esse rei, prout dicit aut situm, aut definitionem localem, non autem simultates superexcedentiæ.

An immensitas sit speciale attributum.

SECTIO V.

30 Prima sententia est negatiua, aliqui enim volunt, esse solam essentiam Dei, vt Aureolus *in 1. dist. 37. art. 1. & 3.* Alij vero esse ipsam immutabilitatem, & infinitatem, vt Smiling. *trac. 2. de Deo vno disp. 1. n. 4.* Alij verò, esse ipsam potentiam Dei, vt Albertinus *corollario 7. ex prędicam. Quantitatis*.

Probant. Immensitas est sola magnitudo virtutis, seu perfectionis, nam ratione ipsius Deus est aptus, vt sit præsens cuique rei, ergo. Secundò. Indistantia est pura negatio, nec opus habet speciali fundamento, quia, vt multiplicetur, sufficit terminum ipsius multiplicari, sic etiam eadē rationalitas in homine fundat negationē equinitatis, leonitatis, & cætera huiusmodi. Tertiò. Vnumquodque est pręsēs loco per id, quo ipsū attingit, Deus autē attingit per operationē, ergo ratione potētiæ habet, quod sit præsens.

31 Secunda sententia, asserit esse speciale attributum. Ita Vasquez 1. *p. disp. 25. cap. 5.* Gillius *lib. 2. trac. 9. cap. 9.*

32 Dico 1. *Immenſitatem eſſe attributum diſtinctum ab eſſentia*. Probatur. Eſſentia dicit totam plenitudinem eſſendi, non autem aliquam rationem determinatam, immenſitas autem dicit rationem determinatam, ergo. Confirmatur. In creatis ratio, ſecundum quam ordinantur ad præſentiam, non eſt ipſa eſſentia, ſed aliqua alia ratio, vt quantitas, aut extenſio virtualis, ergo etiam in Deo.

33 Dico 2. *Immenſitatem eſſe attributum diſtinctum a potentia*. Probatur. Potentia, & immenſitas habent diuerſum connotatum, nam potentia reſpicit creaturas vt poſſibiles, immenſitas vero vt intimè præſentes. Eſſe autem poſſibile, & eſſe præſens, non ſunt idem. Confirmatur. Pręſentia ſupponit exiſtentiam termini, potentia autem non ſupponit, ſed facit.

34 Dico 3. *Immenſitatem diſtingui ab immutabilitate*. Probatur. Vel immutabilitas ſumitur adæquatè, & tunc non eſt immenſitas, quia dicit id, ratione cuius repugnat Deo omnis mutabilitas, ratione autem immenſitatis præcisè non repugnat. Vel prout dicit talem rationem immutabilitatis, videlicet ſecundum locum, & tunc ſupponit immenſitatem, ratione cuius conuenit Deo talis præſentia ſecundum quam eſt immutabilis.

35 Dico quartò. *Immenſitatem diſtingui ab infinitate*. Probatur. Infinitas importat coadunationem omnis perfectionis, immenſitas autem dicit tantum ſpecialem perfectionem. Confirmatur. Illud eſt attributum ſpeciale, quod licet dicat infinitatem, dicit tamen ſpecialem rationem coniunctam cum ipſa infinitate, huiuſmodi autem eſt immenſitas. ergo

36 Dico quintò. *Immenſitatem eſſe ſpecialem attributum diſtinctum à cæteris*. Probatur. Quia actus illius eſt diſtinctus à cęteris, videlicet præſentia. Secundò. Quia explicat Diuinam perfectionem ſecundum ſpecialem rationem, videlicet ſecundum id, quod habet vt ſit præſens ex neceſſitate rebus omnibus. Tertiò quia fundat ſpecialem negationem determinati termini.

37 Ad 1. Diſtinguitur Ant. Immenſitas eſt ſola quantitas perfectionis Diuinæ, non adæquatè; ſed inadæquatè ſecundum ſpecialem rationē ipſius. Vndè eſſentia Diuina ratione illimitationis habet, quod ſit præſens cuique rei, quia poſita illimitatione, ponitur implicitè etiam immenſitas. Ad ſecundum. Indiſtantiam eſſe quid negatiuum, ſed fundatum in ſpeciali ratione poſitiua præſentiæ, & requirens ſpeciale fundamentum, quod tunc requiritur, quando terminus excluditur ex ſpeciali repugnātia ſecundum propriam rationem cum ſubiecto, qualis eſt diſtantia reſpectu immenſitatis; equinitas vero, & aliæ huiuſmodi differentiæ non habent ſpecialem repugnantiam ſecundum proprias rationes cum rationalitate, ſed vnam communem ſecundum rationem irrationalitatis, & ideo ſunt tantum plures termini materialiter, non verò formaliter. Ad tertium. Negatur minor. Nam Deus non habet propriè contactum ad res creatas; impropriè autem habet ſecundum ſuam eſſentiam, quia ſecundum ipſam eſt illis intimè præſens.

Quibus modis Deus ſit in rebus.

SECTIO VI.

38 SVpponendum eſt. Deum pluribus modis eſſe in creaturis, præſertim rationalibus, in quibus eſt multipliciter per dona gratiæ; præcipuè autem ſunt tres modi, quibus eſt in rebus omnibus, & in quibus omnes alij fundantur, videlicet. Per eſſentiam, Per potentiam, & per præſentiam, vt docent communiter cum Magiſtro *in prima diſtinction*. 37. Difficultas autem eſt, quid importent iſti modi, & An ſint inter ſe diſtincti.

39 Prima ſententia aſſerit, non eſſe plures, ſed exprimere tantum illum modum, quo Deus eſt vbique. Ita Aureolus *in 1. diſt. 37. q. vnica art. 4.*

Probat. Quia importat tantum id, quod requiritur ad integrandum vnicum modum; nam cum dicitur per eſſentiam, importat ſubiectum præſentiæ; Cum dicitur per præſentiam, exprimitur ratio formalis eſſendi vbique; Cum dicitur per potentiam, ſignificatur id, quo ratio formalis coniungitur cum materiali.

Communis ſententia eſt in oppoſitum.

40 Dico primò. *Præſentiam per eſſentiam ſignificare proprium actum immenſitatis, videlicet Deum ſecundum ſuam ſubſtantiam ita eſſe intimè pręſentem rebus, vt non poſſit non eſſe præſens*. Probatur. Præſentia ſecundum ſubſtantiam conuenit etiam creaturis, ergo vt ſit propria Dei, debet importare aliquid ſpeciale, quod non poteſt eſſe aliud, niſi neceſſitas huius præſentiæ.

41 Dico ſecundò. *Præſentiam per potentiam ſignificare illum modum, quo Deus eſt in rebus, ita vt Nominatiuo modo, & poſſeſsiuo ſe habeat continendo eas continuò in ſuo eſſe per conſeruationem*. Probatur. Hoc pacto habetur ſpecialis modus præſentiæ, & exprimitur illa dependentia, & ſubiectio, quam habent creaturæ reſpectu Dei. ergo

42 Dico tertiò. *Tertium modum, videlicet per præſentiam importare præſentiam obiectiuam, qua Deus habet præſentes res omnes in ratione obiecti*. Probatur. Quia cognitio intuitiua ponit obiectum in conſpectu præſentiali modo. ergo

43 Obijcit Aureolus. Deus ratione cognitionis eſt etiam in obiecto non exiſtente, ergo non conſtituitur ſpecialis modus, quo Deus ſit præſens rebus exiſtentibus. Reſpondetur negando antecedens; nam præſentia obiectiua habetur tantum ratione cognitionis intuitiuæ, quia ſola facit attingi obiectum præſentialiter; cognitio autem intuitiua terminatur ſolum ad res exiſtentes.

44 Obijcitur ſecundò. Quia potius obiectum eſt in cognoſcente. Reſpondetur. Eſſe in cognoſcente intentionali modo, cognitio autem intuitiua facit, quod cognoſcens ſit realiter præſens obiecto, quia, cum ſit intrinſeca cognoſcenti, ponit in ipſo ſuum effectum formalem.

45 Dico quartò. *Hos modos importare diuerſas rationes præſentiæ*. Probatur. Quia in creatis ſeparabiliter ſe habent; poteſt enim aliquid eſſe præſens ſecundum ſuam ſubſtantiam, & nihil operari. Rurſus. Poteſt aliquod operari, & non cognoſcere.

46 Dico quintò. *Hos modos præſentiæ eſſe plures ſecundum noſtros modos concipiendi, ex parte autem Dei eſſe vnicum tantum modum adęquatum proprium ipſius*. Probatur. Præſentia, quæ habetur ratione immenſitatis eſt infinita ſecundum formalem rationem præſentiæ, cum fundetur in attributo, quod infinito modo ſe habet, ergo vna, & eadem præſentia importat omnes rationes præſentiæ, quę poſſunt Deo conuenire, alioquin non ſe haberet infinito modo.

47 Ad fundamentum primę ſententię. Licet omnes iſti modi compleant vnum adæquatum, adhuc tamen debent concipi vt diſtincti, quia non complent eo pacto, quo explicat Aureolus, ita vt non ſit in quolibet vna integra ratio præſentiæ, ſed integrant tanquam diuerſæ rationes formales pręſentię vnam infinitam pręſentiam.

An Deus ſit in ſpatijs imaginarijs.

SECTIO VII.

48 NOmine ſpatij imaginarij intelligitur quędam infinita capedo extra mundum, vbi Deus poſſet creare alios mundos, quam nos ad modum cuiuſdam infinitæ extenſionis imaginamur; quæ quidem non eſt aliquod poſitiuum, alioquin eſſet aliqua creatura, ſed dicitur eſſe aliquid reale negatiuum, ſeù non repugnantia.

49 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Maior *in 1. diſt. 37. concl. 3.* Palatius *diſp. 2.* Ferraricn. *4. phyſicorum q. 4.*

Caiet.

Caiet. *in cap.* 12. *Ioannis* Fonseca 5. *Metaph. cap.* 15. *q.* 9. *sec.* 4. Molina 1. *p. q.* 8. *art.* 1. *disp.* 3. Cumel *concl.* 1. Pelantius *disp. vnica.* Albertus *corollario* 7. *ex Prædicamento vbi* Suarez *in metaph. disput.* 30. *sec.* 7. Hurtadus *in phy. disp.* 14. *sec.* 3. & alij quam plures ex Recentioribus.

Probant Deus est immensus, ergo debet habere infinitam præsentiam, quam non potest habere, nisi sit præsens spatijs immaginarijs. Secundò. Implicat aliquid esse, & non esse alicubi ex eo præcisè, quod est; sed Deus erat antequam mundum conderet, ergo erat in aliquo spatio, quod non potuit esse aliud, quam imaginarium. Tertium. Si Deus prius non fuit in hoc spatio, & postea factus est præsens, quando produxit mundum, sequitur, quod fuerit mutatus per nouam præsentiam. Quartò. Posset Deus extra hunc mundum alium creare non contiguum; tunc autem esset in illo, & non diuisus à se ipso, ergo etiam in spatio intermedio. Quintò. Si Deus destrueret sphęram aeris vel in illa vastitate remaneret vel non; Si primum, ergo etiam in spatijs imaginarijs, cum sit eadem ratio, si secundum, ergo diuiditur à se ipso, cum sit in toto pleno vndequaq; circumfusum.

50 Secunda sententia est negatiua. Ita Capreolus *in* 1. *dist.* 37. *art.* 2. Ricchardus *art.* 1. *q.* 4. Scotus *q. vnica.* Albert. *art.* 4. Argentinas *q.* 1. *art.* 1. *ad* 4. Durand. *q.* 1. & 2. Gabriel *art.* 3. Carthus. *q.* 1. Marsil. *quæst.* 39. *art.* 2. Rada *controu.* 28. *art.* 2. Bannes 1. *p. q.* 8. *artic.* 1. Fasolus *dubit.* 3. Vasquez *disput.* 29. *cap.* 2. Gillius *lib.* 2. *trac.* 9. *cap.* 18. Smiling. *trac.* 2. *de Deo vno disp.* 5. *q.* 2. & alij.

51 Dico 1. *Deum non esse in spatijs imaginarijs, ita vt habeat realem præsentiam ad ipsa.* Desumitur ex Patribus, quatenus docent, quod antequam Deus crearet mundum, non erat alicubi, sed in se ipso. Ita Tertullianus *cap.* 5. *contra Praxeam.* Augustinus *in Psal.* 122. Bernard. 5. *de Consideratione cap.* 6. & alij. Probatur. Esse pręsens alteri est essentialiter aliquid complexum consurgens ex pluralitate extremorum, ergo non potest Deus esse in spatijs imaginarijs. Consequentia probatur. Si esset in illis, deberent esse terminus præsentiæ ipsius, quod fieri non potest, nam vel sunt aliquid; vel nihil. Si primum, ergo habent aliquid esse, atque adeo sunt aliquid creatum, & aliquod ens. Si secundum, ergo non possunt terminare præsentiam, quia ipsum nihil non potest esse terminus habitudinis realis. Confirmatur. Sequeretur, quod Deus esset in nihilo. Confirmatur 2. Præsentia est quid positiuum; vndè debet habere, terminum positiuum. Confirmatur 3. Spatia ista sunt imaginaria, ergo terminabunt præsentiam imaginario modo, ergo etiam præsentia erit imaginaria.

52 Dices. Hæc spatia esse quid reale negatiuum. Contra. Quia adest implicantia in terminis; negatio enim tollit id, supra quod cadit, vndè si cadit supra esse reale, ipsum tollet. Secundò non datur quid reale, nisi per formam realitatis, quæ est tantum vna communis omnibus realibus, ergo aut hæc spatia non sunt quid negatiuum, aut non habent formam realitatis, alioquin entia positiua realia haberent in se quid negatiuum.

53 Dices secundò. Importare non repugnantiam ad recipienda corpora. Contra. Repugnantia non potest esse realis, nisi habeat positiuum fundamentum reale.

54 Dices tertiò. Non esse purum nihil, sed priuationem cum aptitudine ad repleri. Contra. Quia priuatio non importat aptitudinem nisi ratione positiuæ potentiæ, quæ est in subiectio.

55 Dico secundò. *Deum esse extra mundum non ratione præsentiæ actualis extra aliquem terminum, sed ratione immensitatis, quatenus secundum ipsam ita terminatur ad mundum, vt tamen ab ipso non claudatur, sed habeat superexcedentiam, ratione cuius superexcedit capacitatem mundi.* Desumitur ex illo Iob. 11. *Excelsior Cęlo est* 2. Paralipomenon 6. *Quem cæli cęlorum capere non possunt.* Traditur etiam communiter a Patribus Augustino de cognitione veræ vitæ, capit. 39. *Vbique scilicet in omnibus, & extra omnes est totus.* Gregorio 10. Moral. cap. 5. *Est excelsior, quia in circumscriptione sui spiritus cuncta transcendit.* Ambrosio in cap. 3. ad Ephes. *Deus autem non solum implet omnia, sed etiam excedit.* Cyrillo Hierosolimitano catęchesi 6. *In omnibus locis existens, à nullo tamen compræhensus.* Hilario 1. de Trinitate initio. *Nullus sine Deo, neque vllus non in Deo locus est, inest interior, & excedit exterior.* Concilio Ephęsino tom. 1. cap. 4. *Deitas omni loco, & mensura, omni circumscriptione, & mensurabili magnitudine superior à nullo capi compræhendiuè potest.* Probatur. Deus est immensus, ergo extra mundum non præsentia actuali, sed excessu suæ magnitudinis. Consequentia probatur. Si non esset tali pacto extra mundum, definiretur mundo quòad suam magnitudinem. Confirmatur. Deus ratione suæ immensitatis habet quidquid requiritur ex parte sui ad infinitam præsentiam, ergo de facto est extra mundum, alioquin non haberet quantum est de se infinitam præsentiam. Confirmatur secundò. Potest Deus creare alium mundum, & illi esse ex necessitate intimè præsens, ergo de facto est extra mundum. Consequentia probatur. Quia tunc esset præsens absque vlla mutatione, & motu, ergo de facto habet totum id, quod requiritur ex parte sui vt sit pręsens, quod saluari non potest nisi sit extra mundum per excessum.

56 Dices. Si Deus esset extra mundum, esset in spatio imaginario. Respondetur. Negando sequelam, quia licet non possimus cōcipere illud *Extra mundum*, nisi concipiendo aliquod spatium, nec possimus concipere Deum esse extra mundum, nisi concipiendo esse in tali spatio, ne vera tamen non est, quia esse in tali spatio dicit actualem præsentiam, quæ est quid fictum, esse autem Deum extra mundum non est aliud, quam non concludi terminis huius mundi.

57 Dices secundò. Sequeretur Deum distare ab hoc mundo. Respondetur. Interuenire distantiam secundum nostram imaginationem, quia imaginamur, Deum esse extra mundum secundum quandam extensionem, quam tamen non habet, quia solum dicit non concludi terminis huius mundi, non autem realiter.

58 Ad primum. Distinguitur consequens. Ratione Immensitatis debet habere infinitam pręsentiam in actu primo, non in actu secundo extensiuè, nam ad hunc mundum habet præsentiam infinito modo, & cum excessu. Ad secundum negatur Antecedens, nam non implicat, Quod est, nullibi esse, quia esse alicubi connotat alterum, per quod constituatur hoc alicubi; hinc si adesset vnicum tantum ens creatum, non esset alicubi. Ad tertium supponere quod secluso mundo adest spatium potens terminare præsentiam, quod tamen est falsum, vndè negatur sequela, nam non facta est in Deo mutatio, quia habebat totum, quod requirebatur ad præsentiam ex parte sui, & solum deerat terminus præsentiæ. Ad Quartum Sicut spatium extra Cœlum est merè imaginarium, ita etiam merè imaginaria esset illa distantia, qua alius mundus distaret à præsenti, vndè Deus esset in ipsa absque eo, quod distaret à se ipso. Ad quintum. Supposito, quod vacuum sit possibile, in tali casu non sequi quod Deus diuidatur à se ipso, tunc enim aliquid à se ipso diuiditur, quando secundum locum distat à se ipso, tunc autem Deus non distaret à se ipso secundum locum, quia non esset spatium reale intermedium, sed purum nihil; Deindè fieret tantum diuisio termini præsentiæ non autem substantiæ Dei, quia sicuti substantia Dei non habet aliquam extensionem, ita sine extensione est præsens vnicuique, & ideo ex diuisione facta in termino non diuiditur in se ipsa; imo sine sui à diuisione posset esse præsens terminis distantibus absque eo, quod sit præsens medio, si medium non sit capax præsentiæ.

59 Objicies ex D. August. 11. de Ciuitate Dei c. 5. *An*

forte substantiam Dei, quam nec includunt, nec determinant, nec distendunt loco, sed de ea sicut de Deo sentire dignum est, fatentur incorporea præsentia vbique tota à tantis extra mundum spatijs absentem esse dicturi sunt, & vno tantum, atque in comparatione illius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus est occupatum? Non opinor eos in hæc vaniloquia progressuros. Respondetur D. Augustinum arguere ad hominem contra ponentes mundum ab æterno ex eo, quia absurdum putabant, si fuisset in tempore, quod Deus illo infinito tempore, quod præcessisset mūdū, fuisset otiosus; & ait, quod si ponitur istud tēpus præcedēs mūdū ponenda etiā sunt extra mundū infinita spatia in quibus sit Deus cum sit eadem ratio; sicut, ergo non est absurdum quod in his spatijs Deus nihil operetur, ita nec absurdum, quod ante mundi constitutionem nihil operetur; Existimat enim Diuus Augustinus eos, contra quos arguit, non esse definituros præsentiam Dei ad hunc solum mundum, cum hoc sit contra rationem immensitatis.

An, & quomodo Deo conueniat esse vbique.

SECTIO VIII.

60 Dicendum est, *Deo conuenire esse vbique vt sit proprium ipsius.* Ita communiter cum D. Thoma 1. p. q. 8. art. 4. Pro cuius explicatione.

Notandum primò de ratione vbiquitatis esse, vt constituat rem in omni loco, quod saluari non potest nisi constituat totam in toto, & totam in qualibet parte, quia si constitueret partem in parte, non constitueret vbique, nam quod esset in vna parte, non esset in alia; vndè si adesset corpus infinitum, non esset vbique.

61 Notandum secundò vbiquitatem respicere id, quod potest terminare præsentiam. Vndè vbiquitas ex natura sua ordinatur ad omnem locum possibilem; alioquin si existeret aliquid, quod posset terminare præsentiam, quod ab ipsa non attingeretur, iam non esset vbiquitas.

62 Notandū tertiò de ratione vbiquitatis esse, vt de necessitate attingat omnem locum alioquin non esset vbiquitas, cum enim nihil possit deficere à sua ratione formali, nec etiam potest deficere ab effectu formali, quando alicui exhibetur vbiquitas autem deficeret à suo effectu formali, nisi ex necessitate constitueret præsens cuicumque rei, quia tunc exhiberet effectum formalem præsentiæ, & non vbiquitatis. His annotatis.

63 Probatur conclusio. Solus Deus habet infinitatem essendi, ergo solus habet vbiquitatem. Consequentia probatur. Quia vbiquitas fundatur in infinitate essendi, cum dicat præsentiam infinitam, & necessariam.

64 Obijcies. Vbiquitas non semper conuenit Deo, vt ante mundi creationem, ergo non est proprietas ipsius. Respondetur vbiquitatem in actu primo esse proprietatem, & hoc pacto semper conuenire Deo. Quò ad actum secundum vero contingenter se habere, quia requirit existentiam creaturarum.

DE AETERNITATE DEI.

DISPVTATIO XVIII.

Quid sit æternitas.

SECTIO I.

1 Aeternitas varias significationes habet, propriè autem importat possessionem proprij esse carentem principio, & fine, & excludentem omnem dependentiam, & mutabilitatem.

Supponendum autem est de fide esse. Deum esse æternum, vt definitum est in Concilio Lateranensi *cap. Firmiter*, & habetur ex pluribus locis Sacræ Scripturæ Ecclesiastici 8. *Qui viuit in æternum.* Exodi 15. *Dominus regnabit in æternum, & vltra.* Isaiæ 57. *Excelsus, & sublimis habitans æternitatem.* Psal. 101. *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient*, & ita docent communiter Patres.

2 Dicendum est, *Aeternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio.* Ita Boetius 5. *De Consolatione prosa* 6. & Anselmus *cap. 24. Monologij*, & hæc definitio recipitur communiter ab omnibus. Dicitur autem æternitas *Possessio*, vt significetur, quod sit duratio quædam, secundum quam Deus possidet in se ipso proprium esse. Dicitur, *Interminabilis*, ad excludendum terminum huius possessionis; excluditur autem non solum secundum actum, sed etiam secundum potentiam dicitur, *Tota simul*, ad excludendum non solum intrinsecam successionem, sed etiam quæ habetur ratione termini extrinseci, videlicet præteriti, & futuri, vndè per hoc non solum distinguitur à tempore, sed etiam ab æuo, quia æuum quoque habet præteritum, & futurum. Dicitur, *Perfecta*, vt referatur ad ipsam possessionem, & per hoc determinatur ad perfectum modum possidendi, & debet intelligi quod sit perfecta secundum omnem rationem perfectionis ad significandum, quod sit possessio imparticipata, vt notat D. Thomas *in 1. dist. 8. q. 2. art. 1.* Dicitur, *vitæ*, vt assignetur obiectum possessionis, nomine enim vitæ intelligitur ipsum esse Diuinum, secundum quod Deus æterno modo se habet.

An æternitas sit formaliter duratio.

SECTIO II.

3 Prima sententia est affirmatiua. Ita Albertus *in 1. dist. 8. art. 8. ad 2.* Capreolus *dist. 9. q. vnica art. 2.* Ad argumenta Aureoli Vasquez *1. p. disp. 31. cap. 2.* Fasolus *q. 10. art. 1. dub. 1.* Molina *disp. 2.* Gillius *lib. 2. tract. 10. cap. 2.* & alij plures.

Probant. Quia scriptura ratione æternitatis tribuit Deo dies, & annos indeficientes. Secundò. Quia rationę æternitatis intelligimus permanentiam existentię Diuinę, sine qua non potest concipi æternitas, & ea concepta, concipitur; permanentia autem est duratio. Tertiò. Deus ratione æternitatis coexistit tempori, illud autem, quo vnumquodque coexistit tempori, est duratio. Quartò. Creaturæ comparantur cum Deo in ratione durationis, & dicuntur defectibiliter durare; Deus vero indefectibiliter; hoc autem habet ratione æternitatis. ergo

4 Secunda sententia est negatiua. Ita Aureolus *in 1. dist. 9. q. 2. art. 2.* asserens durationem non conuenire Deo.

5 Dico 1. *In Deo esse aliquid proportionale, quod infinito modo se habens correspondet durationi creatæ.* Probatur. Ideo creaturæ habent durationem, quia participatiuo modo permanent in suo esse actuali, sed etiam Deus imparticipatiuo modo permanet in suo esse. ergo

6 Dico secundò. *Quod in Deo correspondet durationi creatæ non est propriè, & formaliter duratio.* Probatur. De ratio durationis est, quod ita faciat rem permanere in suo esse, vt simul etiam transferat de preterito ad futurum, ergo cum repugnet esse Diuino transferri de præterito ad futurum, implicat etiam, quod ratio permanentiæ sit duratio cum illi repugnet prædicatum essentiale durationis. Antecedens patet. Nam res omnes, quæ durant, habent in sua duratione Preteritum, & Futurum. Confirmatur. Licet duratio sit indiuisibilis, est tamen apta, vt per coexistentiam ad extrinsecam mensuram, fundet magis, & minus; ratio autem, secundum quam Deus permanet in suo esse, non potest fundare magis, & minus, quia hoc repugnat Deo, etiam in ordine ad extrinseca.

7 Dico tertiò. *Id, quod in Deo æquiualet durationi nostræ est ipsius existentia.* Probatur. Quod æquiualet durationi nostræ est id, quo essentia Diuina indefectibiliter permanet in suo esse, ergo non est aliud, quā existentia;

Conse-

Consequentia probatur. Quia ratione illius permanet indefectibiliter, nam ita ratione existentiæ est in actu, vt ratione ipsius illi repugnet deficere.

8 Dico quartò. *Aeternitas non est formaliter duratio nec id, quod æquiualet durationi.* Probatur. Alius est conceptus æternitatis, & alius durationis, ergo. Antecedens probatur. Duratio facit formaliter rem permanere in suo esse æternitas verò facit, vt Diuinum esse se extendat simul ad omnes differentias temporis, cum exclusione præteriti, & futuri; vndè æquiualet proportionaliter coexistentiæ ad tempus. ergo

9 Dices. Hoc conuenire durationi ratione suæ differentiæ. Contra. Differentia perficit durationem intra rationem durationis, ergo in Deo facit solum quod duratio infinito modo se habeat; attingere autem simul omnes differentias temporis excludendo præteritum, & futurum importat nouam perfectionem. Confirmatur. In Deo perfectio; quę est participabilis est diuersa ab ea, quę non est participabilis, ergo duratio, & æternitas non sunt idem. Antecedens patet. Quia participabile, & non participabile sunt prædicata contradictoria, vndè debent supponere illam distinctionem, quam habent aliæ perfectiones, quæ fundant huiusmodi prædicata. Consequentia prob. Quia in Deo, quod æquiualet durationi, est participabile à creatura, quæ de facto habet durationem; ęternitas vero non est participabilis, quia eo ipso, quod participaretur, totaliter destrueretur, nam esset defectibilis, mutabilis, haberet præteritum, & futurum, &c.

10 Dices. Posse aliquid esse ab æterno, & hoc pacto participare æternitatem. Contra. Quia, dato quod posset esse, neque haberet æternitatem participatam secundum rationem æternitatis, quia nullo modo participaret indefectibilitatem, nec simultatem coexistentiæ ad tempus, quia nullo modo excluderet præteritum, & futurum.

11 Ad Primum negatur consequentia. Nam in Deo, quod æquiualet diebus, & annis, est, quod æquiualet durationi, & coexistentiæ ad tempus, existentia enim equiualet durationi, & æternitas coexistentiæ. Ad secundum negatur minor, Nam concepta præcisè permanentia non concipitur æternitas, quia non concipitur ratio aliqua excludens præteritum, & futurum. Ad tertium distinguitur minor. Quod est ratio coexistendi tempori cum pręterito, & futuro, est duratio; secus autem, si faciat coexistere simul, & absoluat à præterito, & futuro, vt est æternitas. Ad quartum Deum, & creaturas comparari ad inuicem in ratione durationis, Quia Deus habet aliquid ęquiualens, quod dicitur duratio, & etiam comparantur in ratione coexistentię ad tempus, sed opposito modo, quia creaturę coexistunt tēpori transeundo de præterito ad futurum; Deus autem absque huiusmodi transitu.

An æternitas distinguatur à diuina vita.

SECTIO III.

12 Difficultas in hoc consistit; An æternitas importet de suo formali aliquod positiuum supra esse Diuinum eo pacto distinctum, quo cætera attributa distinguuntur.

Prima sententia asserit, addere tantum supra esse Diuinum negationem termini. Ita Fasolus 1. *p.q.*10.*art.*1.*dubit.* 2. Gillius *lib.* 2.*trac.*10.*cap.*6. Molina 1. *p.q.*3.*art.* 4.*disp.*2., qui citant plures alios, qui tamen hoc expresse non docent. Probant Aeternitas distinguitur ab alijs durationibus per interminabilitatem, quæ est tantum negatio termini, ergo. Secundò. Si concipiatur Deus esse semper, & immutabiliter, concipitur æternus. Semper autem, & immutabiliter dicunt negationem.

13 Secunda sententia asserit, esse quid positiuum secundum suam formalem rationem. Ita Mayronus *in* 1. *dist.*8.*q.*1. Scotus *quolib.*6.§. *Contra istud.* Albertus *in* 1.*dist.*8.*art.*8. Henricus *in summa art.*31.*q.*1.

14 Notandum primò. In creatis aliud esse durationem intrinsecam, & aliud coexistentiam ad tempus, quod ex eo patet. Quia duratio intrinseca dicit tantum illam formam, per quam res permanet in suo esse; coexistentia verò est aliquid complexum simul cum ipso termino, & potest esse maior, & minor, & ratione ipsius res transit de præterito in futurum.

15 Notandum 2. Cum Deus nequeat transire de præterito in futurum, debet habere oppositum illius; quod dicit coexistentia. Rursus cum sit præsens tempori, oportet id, quod opponitur coexistētię, absoluere Deum à pręterito, & futuro, vt simul etiam constituat pręsentem absque vlla successione pręteriti, & futuri.

16 Dicendum est. *Aeternitatem importare specialem rationem positiuam, secundum quam Deus sit totus simul præsens tempori absque successione præteriti, & futuri.* Prob. Aeternitas ponit in Deo specialem repugnantiam respectu alicuius specialis positiuum, ergo debet dicere aliquid positiuum. Antecedens patet. Quia excludit à Deo pręteritum, & futurum, ita vt habeat specialem repugnantiam cum esse Diuino. Consequentia probatur. Quia specialis repugnantia proueniens ab intrinseco Dei, debet importare specialem rationem ipsius alioquin non esset magis repugnantia cum pręterito, & futuro, quam cum aliquo alio. Confirmatur. Aeternitas explicat esse Diuinum secūdum specialem perfectionem, ergo dicit rationem positiuam. Antecedens prob. Quia per ęternitatem aliquid amplius cognoscimus de perfectione Diuina, videlicet vt ex necessitate sit pręsens indiuisibiliter omni tēpori absq; vicissitudine pręteriti, & futuri. Consequentia probatur. Quia tunc habetur specialis perfectio, quando esse Diuinum innotescit secundum aliquam specialem rationem.

17 Ad Primum respondetur. Interminabilitatem dicere aliquid negatiuum formaliter, aliquid vero positiuum ratione fundamenti; hoc autem fundamentum est id, in quo formaliter consistit ęternitas, & explicatur per negatiuum. Ad secundum distinguitur Minor. Ly *Semper, & immutabiliter* explicatur quidem per negationem, non est tamen formaliter aliquid negatiuum. Quia dicit illam pręsentiā ad omne tēpus absoluērē Deū à pręterito, & futuro.

An æternitas sit mensura Diuini esse.

SECTIO IV.

18 Prima sententia est affirmatiua. Ita Alensis 1.*p.* *q.*12.*mem.*9.*art.*3. Albertus in 1. *dist.* 8. *art.* 8. Carthusianus *q.*3. Hispalensis *dist.* 9.*q.* *vnica art.* 1. Ferrasiensis 1. *contra Gentes c.*15. Caietanus 1. *p.q.*10.*art.*5. Bannes *dub.*2. Cumel *q.*2. Fasolus *dubit.*6. Gillius *lib.*2. *trac.*10.*cap.*8. Ledesma *de Diuina perfectione q.*7.*art.*2. & communiter Thomistę.

Probant. Scriptura, & Patres contraponunt ęternitatem tempori, ergo sicut tempus est mensura rerū creatarum, ita ęternitas Diuini esse. Secundò. Mensura pręcisis imperfectionibus dicit tantū rationē cognoscēdi; ęternitas autē est ratio cognoscendi, quanta sit existentia diuina. Tertiò nō obstat quod non distinguatur ab esse Dei, quia distinctio requiritur solum, quando mensura est extrinseca, non autem quando est intrinseca. ergo

19 Secunda sententia est negatiua. Ita Durandus *in* 1. *dist.*19.*q.*2. Ocham *in* 2.*q.*13. Gabriel *dist.*2.*q.*1.*artic.*3. Molina 1.*p.q.*10.*art.*1.*disput.*3. Vasquez *disp.*31. *cap.* 5. Suarez *in metaph.disp.*50.*sec.*4. Smising. *trac.* 2. *de Deo vno disp.*4.*num.*10.

20 Notandum 1. Aeternitatem posse considerari dupliciter. Pręcisè sine termino secundum solum esse intrinsecum, quod habet in Deitate, vt dicēt solam rationem, per quam Deus ęterno modo se habet; & potest accipi simul cū termino, & tunc dicit coexistentiam ad ipsum terminum, qui à nobis concipitur per modum cuiusdam temporis infiniti antecedentem productionem mundi.

21 Notandum 2. Mensuram esse duplicem, aliam in

eſſendo, & aliam in cognoſcendo. Prima ſe habet, *vt Quo*, ita vt in genere cauſæ formalis ſe habeat vt ratio menſuratiua; menſurat enim, quia conſtituit rem intra certos terminos; Menſura verò in cognoſcendo ſupponit menſuratum conſtitutum in ſuo eſſe; vndè menſurat, *vt Quod*, atque ad vt prius cognita. Hinc prima non eſt pura ratio cognoſcendi, ſed etiam conſtituendi, & menſurat non vt prius cognita, ſed ſimul dum cognoſcitur; ſecunda verò eſt pura ratio cognoſcendi.

22 Dico 1. *Aeternitatem non eſſe menſuram Dei vt Quod*. Probatur de ratione menſurę *vt Quod* eſt, quod ſit diſtincta, & extrinſeca menſurato, quia ſi eſſet intrinſeca, eo ipſo, quod cognoſceretur menſura, cognoſceretur etiam menſuratum, vndè non duceret in cognitionem illius vt prius cognita, huiuſmodi autem non eſt æternitas. ergo

23 Dices. Sufficere diſtinctionem rationis. Contra. Vt ratio menſuræ ſit realis, debet conuenire independenter ab intellectu: ergo debent à parte rei ſaluari conditiones neceſſariæ, atque adeo diſtinctio. Confirmatur. Ratio menſuræ dicit eſſentialem ordinem ad menſuratum, ergo vt ſit realis, & non ficta ab intellectu, debet ordo eſſe realis, atque adeo inter extrema realiter diſtincta.

24 Dico ſecundò. *Aeternitatem eſſe impropriè menſuram in eſſendo Diuini eſſe dixi impropriè*, Quia de ratione menſuræ eſt, importare terminos, intra quos aliquid includat, quod tamen non dicit æternitas; vndè erit tantùm menſura, quatenus eſt ratio ducens in cognitionem alicuius Diuinæ perfectionis. Probatur. Cognita æternitate cognoſcitur. Diuinum eſſe ſecundum ſpecialem perfectionem, ergo eſt quædam menſura Diuini eſſe in eſſendo.

25 Dico tertiò. *Aeternitatem ſimul cum termino acceptam eſſe menſuram ſecundum noſtrum modum concipiendi præſentiæ Diuinæ ad tempus, impropriè tamen.*

Probatur. Terminus eſt notus ſecundum ſe, & diſtinctus à præſentia, & illam nobis notificat ſecundum quamdam infinitatem. ergo

26 Ad Primum negatur conſequentia. Nam ex eo, quod terminus contraponitur tempori, non poteſt eſſe menſura, quia ſicut tempus ex eo menſurat, quod conſtituit rem durantem in eſſe præterito, & futuro, ita ex eo, quod æternitas abſoluit à præterito, & futuro, non erit menſura; vndè, quando Patres, & ſcriptura tribuunt æternitati rationem menſuræ, loquuntur de ipſa conſiderata ſimul cum termino, quatenus ratione illius concipimus quamdam extenſionem infinitam notificantem præſentiam Diuinam. Ad ſecundum diſtinguitur antecedens. Menſura *vt Quod*, dicit rationem notificantem diſtinctam à menſurato, quæ prius cognita, ducat in cognitionem, quod non conuenit æternitati; non autem rationem cognoſcendi indiſtinctam. Ad tertium negatur antecedens. Nam menſura *vt Quod* non poteſt eſſe intrinſeca, atque adeo ſemper diſtinguitur à menſurato.

An æternitas ſit menſura durationis creatæ.

SECTIO V.

27 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Alenſis 1. *parte q.12. mem.9. art. 3.* Albertus *in 1. diſt.8. art.8.* Richardus *diſt.19.art.1.q.1.* Capreolus *q. vnica. Ad primum.* Hiſpalenſis *diſt.38. q. vnica art.3.* Ferrarienſis *1.contra Gentes cap.66.* Gillius *lib.2. tract. 10.c. 7.* Faſolus *1.p.q.2.art. 1. dub.5.* Ledeſma *q.7. de Diuina perfectione art.3.*

Probant ex D. Anſelmo *cap. 21. Proſologij*, vbi docet, quod æternitas continet omnia ſecula. Secundò. Quia eſt duratio omnium prima, vniformis, & habet ſuam extenſionem virtualem, per quam poteſt menſurare alias durationes. Tertiò. Eſſentia Diuina eſt mēſura rerum omnium in eſſendo, licet infinita, ergo etiam æternitas erit menſura omnium durationum. Quartò. Aeternitas, & duratio creata comparantur in ratione durationis, & non habent communem menſuram, ergo vna eſt menſura alterius.

28 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Ocham' *in 2.q. 13.* Gabriel *diſt.2.q.1.art.3.* Durandus *in 1.diſt. 19.q.2.* Vaſquez *1.parte diſput.31.cap.6.* Smiſing.*trac.2.de Deo vno diſp.4.q.1.*

29 Dicendum primò. *Aeternitatem non eſſe menſuram durationis creatæ, ſi accipiatur ſecundum præciſam rationem æternitatis.* Probatur. Inter menſuram, & menſuratum debet eſſe proportio, ergo æternitas non poteſt eſſe menſura durationis creatæ. Antecedens patet. Quia menſura debet in ſe manifeſtare menſuratum; & ideò debet ipſi proportionari in ratione manifeſtatiui. Conſequentia probatur. Quia. Infinitum, & finitum, vt talia ſunt, nullam habet proportionem, cum infinitè diſtent. Aeternitas autem infinito modo ſe habet, & omnis duratio creata finito modo. Confirmatur æternitas oppoſito modo ſe habet ad coexiſtentiam ad tempus, ergo non poteſt eſſe menſura ipſius. Antecedens probatur. Quia coexiſtentia dicit præteritum, & futurum; æternitas verò abſoluit à præterito, & futuro. Conſequentia probatur. Quia menſuratum debet aliquo modo manifeſtari in menſura; præteritum, autem, & futurum nullo modo manifeſtantur in eo, quod habet rationem formaliter excludentem præteritum, & futurum, ſicut ſucceſsiuum non manifeſtatur in permanenti.

30 Dices. Manifeſtari ratione virtualis extenſionis. Contra. Quidquid ſit de virtuali extenſione, adhùc æternitas excludit præteritum, & futurum, ergo non poteſt eſſe manifeſtatiua præteriti, & futuri. Secundò non poteſt aliqua quantitas aliam menſurare, niſi ſaltem proportionaliter illam contineat ſecundum formalem rationem; Hinc quantitas temporis non poteſt menſurare quantitatem loci; ſed æternitas nullo modo continet rationem præteriti, & futuri. ergo

Confirmatur. Aeternitas non poteſt accipi vt menſura, niſi concurrat ad menſurandum ſecundum formalem rationem æternitatis, ergo cum eſſentialiter ſit tota ſimul, & infinita non poteſt accipi vt menſura, niſi accipiatur vt tota ſimul, & infinita. ergo non poteſt eſſe menſura, quia de ratione menſuræ eſt, quod claudat menſuratum intra aliquos terminos notos.

31 Dicendum ſecundò. *Aeternitatem quatenus accipitur ſimul cum termino, ſeu cum tempore quodam infinito, poſſe aliquo pacto menſurare durationem creatam, quatenus videlicet inadęquatè accipitur.* Probatur. Quia ratione termini poteſt accipi inadæquatè, atque adeo ſecundum aliquos terminos, intra quos res menſurata includatur.

32 Ad Primum. Aeternitatem non continere ſæcula tanquam menſuram, ſed modo ſibi proportionato; videlicet præſentialiter, quatenus eſt pręſens omnibus ipſis. Ad ſecundum. Negatur ſecunda pars antecedentis, nam ex eo, quod ęternitas ſit vniformis, &c. non poteſt eſſe menſura, quia eſt infinita, & tota ſimul excludens præteritum, & futurum. Ad tertium eſſentiam diuinam eſſe menſuram rerum omnium idealem, quę non menſuratur per applicationem ſui ipſius, & ideo huic menſurę non obſtat infinitas, obſtat tamen menſurę quantitatiuę, quia hęc menſurat per applicationem ſui ipſius. Ad quartum negatur conſequentia. Nam ęternitas, & duratio creata comparantur ſecundum exceſſum infinitum, & ſecundum oppoſitum modum pręſentię; vt autem vnum ſit menſura alterius, aut in eadem communi menſura conueniant, debent eſſe eiuſdem rationis ſaltem proportionalis, & ſecundum aliquam identitatem fieri comparatio.

Per

Per quid formaliter compleatur æternitas.

SECTIO VI.

33 PRima ſententia aſſerit, compleri formaliter per negationem termini tam actualis, quam poſſibilis. Ita Alenſis 1. *parte q.* 12.*mem.* 2.*&* 4. Baſsolis *in* 2. *diſt.*2.*q.*1.*art.*2. Molina 1. *parte q.*10.*art.*1. *diſp.*1.*&* 4. Faſolus *dubit.*2.Suarez *in metaph. diſp.*50.*ſec.*3. Gillius *lib.*2.*trac.*10.*cap.* 10.

Probant. Quia æternitas ſufficienter concipitur, ſi concipiatur eſſe Diuinum cum omnimoda negatione termini in durando.

34 Secunda ſententia aſſerit, æternitatem conſiſtere formaliter in negatione menſurabilitatis. Ita Vaſquez 1.*parte diſp.*21.*cap.*6. & alij Recentiores. Probant Aeternitas eſt interminabilis, ergo dicit negationem menſurabilitatis.

35 Tertia Sententia aſſerit, formaliter conſiſtere in negatione difformitatis. Ita Caietanus 1.*p.q.*10.*art.*1.Cumel *ibidem q.*2.

Probant. Quia per hoc contradiſtinguitur ab omnibus alijs durationibus.

36 Quarta ſententia aſſerit conſiſtere in triplici negatione Termini, Succeſſionis, & dependentiæ. Ita Scotus *quolib.*6. & Smiling. *trac.*2. *de Deo vno diſp* 4.*q.*1.

37 Dico 1. *Aeternitas de ſuo vltimo formali importat aliquid poſitiuum.* Probatur. Deus ſecundum ſuum eſſe a parte rei verè æterno modo ſe habet, ergo æternitas in eſſe æternitatis dicit formaliter aliquid poſitiuum. Antecedens patet, quia aliqua prædicata conueniunt Deo à parte rei, quæ non poſſunt conuenire, niſi ratione æternitatis, vt quod ſit præſens tempori abſque præterito, & futuro, &c. Conſequentia probatur. Quia ſi æternitas non eſſet completa poſitiuo modo in ratione æternitatis, non poſſet tribuere ſuum effectum formalem poſitiuo modo. Confirmatur. Deus ratione æternitatis habet aliquid poſitiuum, ergo hoc poſitiuum eſt vltimum complementum. Antecedens patet. Quia alioquin Deus non ſe haberet perfectiori modo ratione æternitatis. Conſequentia probatur. Quia tale poſitiuum eſt quid ſpeciale contradiſtinctum à cæteris perfectionibus, & pertinet ad æternitatem, vt æternitas eſt; vndè eſt quid peculiare ipſius, atque adeo proprium conſtitutiuum. Confirmatur ſecundò. Deus ratione æternitatis fundat ſpeciales negationes, ergo ratione ipſius dicit aliquid poſitiuum, quod ſit ſpeciale fundamentum, ergo hoc poſitiuum eſt formalis ratio æternitatis. Antecedens patet quia ratione æternitatis conuenit Deo negatio termini, ſucceſſionis, difformitatis, ſeu præteriti, & futuri. Conſequentia prima prob. Quia quando conuenit ſubiecto per ſe ſpecialis negatio, ſicut ſignificat illi repugnare formam negatam, ita etiam connotat in ſubiecto ſpecialem rationem, vndè oriatur talis repugnantia. Conſequentia ſecunda probatur. Quia hoc ſpeciale fundamentum eſt id, quod formaliter excludit omnia, quæ per tales negationes tolluntur, non poſſunt autem excludi niſi ab æternitate vt talis eſt.

38 Dico ſecundò. *Hoc poſitiuum importare modum præſentialitatis reſpectu temporis.* Probatur. Quia æternitas pertinet ad modum eſſendi in ordine ad tempus, ergo dicit rationem præſentialitatis.

39 Ex his Colligitur hanc præſentiam ex ſua intrinſeca ratione inuoluere vniformitatem, Quia eſt præſentia per eſſentiam; quod autem eſt tale per eſſentiam, non poteſt recipere variationem aliquam.

Rurſus. Hanc præſentiam in ſua intrinſeca ratione importare infinitatem, Quia in ſua ratione eſt independens, imparticipata, & indefectibilis, & denique. Hanc præſentiam fundare ſpecialem rationem immutabilitatis, in ordine ad tempus; Nam cum præſentia ſit vniformis, indefectibilis, fundat ſpecialem rationem immutabilitatis oppoſitã mutabilitati creaturæ, qua tẽporaliter mutatur.

40 Ad fundamentum primæ ſententiæ. Dum concipitur eſſe Diuinum cum negatione termini, concipi aliquid poſitiuum, quod per negationem explicatur, ſi autem directè concipiatur negatio, non concipitur formaliter æternitas. Vndè licet æternitas dicat negationem termini menſurabilitatis, difformitatis, dependentiæ, ſucceſſionis, non tamen dicit formaliter, ſed conſequutiuè, & per hæc patet ad fundamenta aliarum ſententiarum.

An æternitas poſſit demonſtrari de Deo.

SECTIO VII.

41 DIco 1. *Aeternitatem poſſe demonſtrari de Deo.* Ita D. Thomas 1. *p. q.* 10. *art.* 2. Probatur. Deus eſt ens à ſe, indeficiens, immutabile, ergo æternus. Antecedens continet remotam, & proximam radicem æternitatis, Deus enim quia eſt ens à ſe, immutabiliter ſe habet. Quia non poteſt in aliquo deficere, cum ſit, ſecundum omnia ſummè neceſſarium, nec poteſt de nouo recipere, cum omnia per eſſentiam conueniant. Conſequentia probatur. Quod eſt omnino immutabile, non poteſt ſubire aliquam viciſſitudinem. ergo cum Deus habeat præſentiam reſpectu temporis, ſe habet indefectibiliter ſecundum ipſam, hoc autem eſt eſſe æternum, quia excludit rationem præteriti, & futuri.

42 Obijcies. Prius eſt, Deum eſſe æternum, quam immutabilem, ergo non poteſt æternitas per immutabilitatem demonſtrari. Reſpondetur. Id eſſe verum de immutabilitate ſecundum præſentiam ad tempus, non autem de immutabilitate ſecundum eſſe. Quia ſicuti eſſe fundat præſentiam, ita immutabilitas ipſius fundat talem modum præſentiæ.

43 Obijcies ſecundò. Eo ipſo, quod concipitur immutabilitas, concipitur etiam æternitas, ergo. Reſpondetur. Concipi tantùm implicitè, nam explicitè concipitur tantùm ratio quædam, per quam ponitur in Deo repugnantia ad mutari, quando verò concipitur æternitas, concipitur ratio præſentiæ.

44 Dico ſecundò. *Aeternitatem ita eſſe propriam Dei, vt nulli alteri conueniat.* Concluſio eſt de fide ex communi ſenſu Sanctorum Patrum, & Eccleſiæ fundato in ſcriptura, quatenus tribuit Deo æternitatem, vt quid proprium ipſius. Probatur. In ſolo Deo adeſt propria radix æternitatis, ergo ſoli conuenit æternitas. Antecedens probatur, Quia ſoli Deo conuenit eſſe à ſe, & eſſe omnino immutabilem.

An Deus ratione æternitatis coexiſtat tempori.

SECTIO VIII.

45 SVpponendum eſt. Inter Deum, & tempus adeſſe aliquam habitudinem; tempus enim dependet à Deo, quia ab ipſo dependent entia, & mutationes, in quibus fundatur. Vndè neceſſaria eſt illa ſimultas, ſeu præſentia fundata in dependentia, ſecundum quam inuicem connectuntur effectus, & cauſa.

46 Supponendum ſecundò. Coexiſtentiam ad tempus poſſe conſiderari dupliciter. Materialiter, & Formaliter. Primò modo dicit tantùm, quod dum fluit tempus, aliquid permaneat in ſuo eſſe. Secundò modo, Quod coexiſtens reſpiciat tempus ſecundum formalem rationem temporis fluentis per prius, & poſterius. Vndè debet habere in ſe aliquam rationem, per quam fundet habitudinem ad ipſum prius, & poſterius, atque adeo, quæ determinetur ad prius, & poſterius.

47 Dico primò. *Deum materiali modo coexiſtere tempori coexiſtentia superexcedentia.* Quod coexiſtentia ſit ſuperexcedentia eſt de fide. Pſal. 73. *Ante ſæcula.*

Ad

Ad Titum 1. *Ante tempora secularia.* Ecclesiast. 24. *Ante omnem creaturam.* Probatur. Existente creatura existit etiam Deus, & permanet; imo adest realis connexio dependentiæ, ergo interuenit coexistentia materialis.

48 Dico secundò. *Deum non coexistere tempori tanquam contineatur tempore, siuè tanquam mensura, siuè quocumque alio modo.* Ita D. Anselmus *cap.19. Monologij, & 22.* Prob. Esse in tempore quocumque modo, dicit contineri ab ipso saltem impropriè; continere autem dicit esse aliquid minus, aut saltem non superexcedere.

49 Dico tertiò. *Deum non coexistere tempori præsentia formali.* Probatur. Deus non potest fundare habitudinem ad tempus prout dicit prius, & posterius, ergo non habet præsentiam formalem. Antecedens probatur. Quia fundamentum talis habitudinis non est aliud, nisi præteritum, & futurum, quod repugnat Deo; Prius enim, & posterius ex parte temporis dicit præteritum, & futurum; & ideo ratione præsentiæ formalis attingitur sub ratione præteriti, & futuri. Non potest autem haberi huiusmodi attingentia, nisi attingens subeat rationem præteriti, & futuri, non enim potest respicere futurum vt futurum, nisi respectu ipsius sit futurum.

50 Dico quartò. *Coexistentia, quam habet Deus ad tempus determinari per rationem dirigentis tempus secundum suum fluxum.* Probatur. Ista coexistentia non est per accidens, sed per se ex indigentia temporis, quod exigit; Deum non esse sibi distantem, ergo debet per aliquam specialem rationem determinari, nulla autem alia potest esse, quam directio. Tum quia tempus ipsa indiget; tum quia Deus ratione ipsius exercet suum Dominium.

51 Obijcies. Non potest vnum alteri coexistere, nisi existat in aliqua mensura duratiua; esse autem Diuinum non habet mensuram duratiuam, ergo. Respondetur. Id esse verum de coexistentia formali, non autem de materiali, & superexcedentiæ.

Quomodo se habeat æternitas ad res secundum suam præsentiam.

SECTIO IX.

52 Difficultas est, An præsentia Aeternitatis ad res creatas sit tota simul, ita vt simul attingat præterita præsentia, & futura; vndè sub alio titulo quæstio proponi solet, An res sint præsentes æternitati ab æterno.

Prima sententia est negatiua. Ita Alensis 1. *part. q.23. mem.4. art.3.* Albertus *q.60. mem.4. art.1.* D. Bonauentura *in 1. dist.39. art.2. q.3.* Scotus *dist.35. q. vnica* Durandus *dist.38. q.3.* Ocham *q. vnica* Gabriel *art.2.* Ariminensis *q.2. art* 2. Carthusianus *q.2.* Palatius *disp.2.* Aureolus *dist.39. art.1. propositione 3.* & *dist.38. art.1. & 2.* Rada *controu.30. art.2. & 3.* Molina 1. *part. q.14. art.13. disp.14.* Fasolus *dub.3.* Pesantius *disp.4.* Suarez *opusc. de scientia Dei lib.1. cap.7.* Gillius *lib.2. trac.10. cap.15. & 17.* Smising. *trac.2. de Deo vno disp.4. q.3.* & alij plures.

Probant. Quia Patres solū ratione præsētiæ, non verò realis, existētiæ docent, res ab æterno esse præsentes Deo. Secundò. Coexistere supponit existere, ergo cum res creatæ non existant ab æterno, nec etiam possunt ab æterno coexistere æternitati. Tertiò si coexisterent æternitati ab æterno, coexisterent etiam inter se; quæ enim coexistunt vni tertiò, coexistunt etiam inter se, hoc autem est falsum, alioquin contradictoria verificarentur de eodem ab æterno, & idem esset mortuus, & viuus ab æterno. Quartò Deus ab æterno non est producens, quia res accipiunt esse de nouo, ergo neque ab æterno adest præsentia, quia fundatur in existentia. Quintò esse præsens, & esse futurum se inuicem destruunt, ergo repugnat aliquid ab æterno esse præsens, & esse futurum in tempore.

53 Secunda sententia est affirmatiua ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.66. 67. & 68. & q.2. de veritate, art.12. & 1. p. q.14. art.9. & 13.* & alibi sæpè. Caietanus 1. *p. q.14. art.2.* Cumel *disp.1. conclusione 3.* Capreolus *in 1. dist.36. q. vnica art.2.* Soncinas *dist.38. q.2.* Hispalensis *q. vnica art.3.* Marsilius *in 1. q.40. art.2.* Ferrariensis *citato loco contra Gentes.* Caterinus *opusc. de Præscientia cap.3. & 4.* Aluarez *lib.2. de auxilijs disp.8.* Ledesma *q.9. de Diuina perfectione art.2. sub artic.2.* Ruiz *disp.38. de Præscientia Dei sec.3.* & alij plures.

54 Dicendum est. *Inter æternitatem, & res omnes dari præscientiam secundum esse reale existentiæ ab æterno fundatam in sola æternitate, ita vt æternitas simul ab æterno se constituat præsentem ratione suæ virtualis latitudinis toti successioni rerum, quæ simul complectatur omnes differentias temporum, & sit præsens simul tempori præterito, præsenti, & futuro.* Ita communiter. Patres Hilarius 12. de Trinitate. *Nihil non semper cum Deo fuit, quidquid in rebus est.* Hieronymus in c. 1. Ad Ephesios. *Quod electos nos ante fabricam mundi testatus est, ad præscientiam Dei pertinet, cui omnia futura iam facta sunt.* Anselmus de casu Diaboli cap.21. *Præscientia Dei non propriè dicitur præscientia, cui enim omnia semper sunt præsentia, non habet futurorum præscientiam, sed præsentium scientiam,* & c. 1. De concordia præscientiæ. *Habet Aeternitas suum simul, in quo sunt omnia, etiam quæ sunt in diuersis locis, & temporibus.* Et infra subdit. *Aliquando verum est. Quoniam aliquid non est in tempore, quod est in æternitate.* Isidorus lib. 1. de summo bono cap.6. *Omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate sua omnia complectitur;* & rursus. *Præsens, Præteritum, & Futurum nostrum est habere, non Dei verbi gratia, dicimus pro præsenti, Teneo codicem, pro præterito, tenui, & pro futuro, tenebo. Vniuersitatem verò Deus tenet, & pro Tenui, & Tenebo, Tenet dicitur.* Augustinus l. 2. ad simplicianum *q. 2. Si apud Deum nondum sunt, quæ futura sunt, sed ea præuenit sciendo; bis, ergo ea sentit; vno quidem modo secundum futurorum præscientiam, altero verò secundum præsentium scientiam aliquid, ergo temporaliter accedit scientiæ Dei;* & postea concludit. *Placet, ergo vt non dicamus præscientiam Dei, sed tantummodò scientiam.* Et quinta de Trinitate cap. vltimo. *Apud Deum nec præterita transeunt, & futura iam facta sunt.* D. Gregorius 2. Moralium cap. 14. *Sic in se transeuntia condidit, vt apud se transire nequaquam possint, nec tempus intus in conspectu eius defluit, quod apud nos foris decurrit, vndè fit, vt in æternitate eius fixa maneant, quæ non fixa exterius seculorum volumina emanant.* Et lib.20. cap.23. cum docuisset præscientiam non conuenire propriè Deo, subdit. *Omne, quod nobis fuit, & erit, in prospectu illius præstò est;* & infra. *In Deo nec præterita, nec futura reperiri queunt, sed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in se ipsis simul existere non possunt, illi simul omnia assistunt.*

55 Dices. Patres esse intelligendos de præsentia obiectiua. Contra. Si esset sola præsentia obiectiua, haberent realiter res differentias præteriti, & futuri respectu Dei, quod Patres negant. Secundò. Quia excluditur præteritum, & futurum ex eo, quod æternitas omnia simul complectitur, & nihil ipsi de nouo aduenit, aut recedit. Tertiò. Quia respectu æternitatis excluditur illa successio, quam res habent inter se comparatæ.

56 Probatur. Indiuisibile, quod habet latitudinem virtualem, potest simul habere præsentiam respectu diuisibilis ea simultate, quæ opponitur non simultati diuisibilis, ergo Deus ratione æternitatis est simul præsens omnibus rebus in qualibet differentia temporis. Antecedens probatur. Quia indiuisibile, quod habet talem latitudinem, potest complecti diuisibile vt tale est. Sic anima rationalis est simul præsens omnibus partibus corporis simulatate locali, quia secundum se est tota simul in loco, ita vt secundum locum non habeat prius, & posterius, &c.

tamen

tamen attingit præsentialiter partes corporis, quæ non sunt simul secundum locum. Consequentia probatur. Quia æternitas Dei est indiuisibilis, & tota simul, & correspondet tempori.

57 Dices, Partes corporis simul existere, & ideo animam posse simul coexistere; res verò, quæ durant in tempore, non simul existere, & ideo æternitatem non posse simul omnia attingere præsentialiter. Contra. Partes corporis licet omnes simul existant, non tamen omnes sunt simul secundum locum; & tamen, quia anima est indiuisibilis, & tota simul in ordine ad locum, potest simul præsentialiter omnes attingere, ergo quia æternitas est tota simul, & habet simul totam suam latitudinem virtualem in ordine ad tempus, poterit simul attingere omnes differentias temporis, licet simul non existant.

58 Confirmatur. Deus non habet prius, & posterius ratione æternitatis, seu præteritum, & futurum, ergo attingit simul præsentialiter præteritum, & futurum. Antecedens est certum, alioquin finito modo se haberet, quia excederetur à duratione extrinseca, seu tẽpore, habere enim preteritum, & futurum est esse in tempore, & veluti successiuè ipsi applicari. Consequentia probatur. Si non attingeret simul præteritum, & futurum, dum esset in tempore præsenti respiceret præteritum vt preteritum, & futurum vt futurum; vndè coexistẽtia ad futurum nondũ esset, & ad præteritum esset iam transacta, hoc autem est habere præteritum, & futurum, vt contingit in Auo Angelorum.

59 Confirmatur secundò. Aeternitas in sua formali ratione præsentialitatis infinito modo se habet, ergo est simul præsens rebus omnibus præteritis, & futuris. Consequentia probatur. Quia tunc augetur præsentia, quando plus, & plus temporis attingitur, ergo cum infinitas eternitatis superexcedat omnem quãtitatẽ temporis, debet simul attingere omnes differentias ipsius. Rursus. Si non attingeret simul omnes differentias temporis, finito modo se haberet, quia determinaretur ad certam partem ipsius, & quia quantitas virtualis æternitatis non adæquaret simul quantitatem formalem temporis, & excederetur à toto tempore simul sumpto.

60 Dico secundò. *Hanc præsentiam inter æternitatem, & res non esse adæquatam respectu æternitatis, ita vt qualibet res attingatur quidem à tota æternitate, non tamen totaliter sumpta.* Probatur. Aeternitas respicit omne tempus, pro vt dicit prius, & posterius, ergo non potest correspondere totaliter vni tantum parti, alioquin non corresponderet alijs.

61 Ad primum negatur antecedens. Nam Patres tradunt quidem præsentiam rerum obiectiuam in æternitate, sed insuper etiam realem tanquam fundamentum obiectiuæ, vt patet ex dictis. Ad secundum Coexistere supponere existere, vt autem res ab æterno coexistant æternitati, non est necesse, quod ab æterno existant, sed sufficit, si æternitas ab æterno se extendat per suam virtualem latitudinem ad illam differentiam temporis, in qua res existunt. Quia fundamentum huius perennis coexistentiæ est tantum ex parte æternitatis, tunc autem deberent existere ab æterno, si fundamentum se teneret ex parte ipsarum. Ad Tertium negatur sequela. Tunc enim solum coexistunt inter se, quæ coexistunt vni tertio, quando illi coexistunt adæquatè, & totaliter, sic pes non coexistit localiter capiti, licet simul coexistant localiter respectu animæ. Neque sequitur quod verificentur contradictoria de eodem, quia, licet sint simul respectu æternitatis, non tamen sunt simul respectu temporis, & ideo non se habent contradictorio modo, neque etiam respectu æternitatis, quia non adęquant totam virtualem latitudinem ipsius. Ad Quartum. Deum ab ęterno producere, sed in tali, & tali circumstantia temporis, nam Ly *Ab æterno*, determinat solum connexionem æternitatis secundum præsentiam cum productione, non autem existentiam rei productæ, quia hæc determinatur per suam circumstantiam temporis. Sic anima in pede videt in oculo, quatenus se extendit ad ipsum per suam latitudinem virtualem: sic Deus ab æterno per suam æternitatem extenditur, vt producat in tali circumstantia temporis. Ad Quintum. Præsens, & futurum se inuicem destruere, quando cadunt supra idem respectu eiusdem, non autem respectu diuersorum; res autem respectu æternitatis sunt tantum præsentes, solũ autem sunt futuræ respectu temporis, & comparatę ad alias res, quæ ipsas præcedunt, atque adeo prout ingrediuntur rerum successionem.

62 Ex his colligitur. Quando res comparantur ad pręsentiam æternitatis, non debere sumi cum omni differentia temporis, quia sic sequeretur, quod in quocumque tempore existerent, sed debent sumi cum illa tantum differentia temporis, in qua existunt. Hinc cum dicitur ante quam res sit, est præsens æternitati, potest propositio esse vera, & falsa. Vera quidem, si Ly *Antequam* referatur ad tempus, quod ipsam præcedit, & neget existentiam rei in tempore antecedenti; Falsa autem, si absolutè neget existentiam, quia sine existentia non potest haberi presentia.

63 Colligitur secundò. Has particulas Nunc, Semper, & huiusmodi, quando adhibentur ad determinandam rerum præsentiam in æternitate, cum veritate adhiberi, si cadant supra coniunctionem presentialem eternitatis cum re, quę in tempore existit, ita vt sensus sit nunc exerceri hanc coniunctionem. Si autem cadant supra rem existentem, & supra omnem circumstantiam temporis, ita vt illa coniungat cum omni circumstantia temporis, non possunt adhiberi. Hinc etiam hec propositio. Futura sunt simul in ęternitate, vera est, Si Ly. *Simul*, se teneat ex parte ęternitatis; falsa vero, si se teneat ex parte futurorum, quia futura non sunt simul inter se, sed successiuè.

DE INTELLECTV, ET & Sapientia Diuina.

DE INTELLECTV DEI.

DISPVTATIO XIX.

Quomodo demonstretur Deo conuenire intellectionem.

SECTIO I.

1 SVpponendum est ex dictis in superioribus, Deum esse intellectualem, & habere scientiam, & hoc demonstrari posse: Tum quia, cum Deus infinitus sit, debet habere omnem perfectionem simpliciter simplicem, atque adeo cognitionem. Tum quia, cum sit causa prima, debet habere nobilissimum modum operandi, atque adeo intellectum, & voluntatem. Vndè solum difficultas est, An ex immaterialitate demõstrari possit, Deum esse intellectualẽ.

2 Dicendum est. *Ex immaterialitate probari Dei intellectione.* Ita D. Thomas *in 1. dist. 35. q. 1. art. 1.* & *1. p. q. 14. art. 1.* Vbi etiam Caietanus, Bannes, Cumel, Molina, & Fasolus, Suarez in Metaph. *disput. 30. sec. 14.* Ruiz *disput. 1. de scientia Dei sec. 3.* Contra Ochamum *in 1. dist. 35. q. 1.* & Gabrielẽ *q. 1. art. 1.* Prob. In cognitione fit quædã cõmunicatio inter obiectum, & cognoscens, per quam cognoscens suscipit in se ipso obiectum, vt quid concernens ad propriam perfectionem, ergo intelligens debet esse immaterialis. Cõseq. prob. Hæc cõmunicatio nõ potest fieri secũdũ esse reale obiecti, quia habet propriã mẽsurã, per quã separatur a cõmunicatione cũ quacũq; alia re, sed debet fieri per aliquam formam, quæ sit talis communicatio, & dicat esse obiecti separatum ab ijs omnibus, quæ

impe-

impediunt talem communicationem, quod fieri non potest, nisi abstrahat à conditionibus materialibus. ergo intelligens debet abstrahere à materia, alioquin non esset aptum ad has formas suscipiendas, & ad communicandum cum ipsis.

3 Dices. Ex hoc tantum sequi, non posse dari naturam intelligentem, quę non sit immaterialis, non autem quod omne immateriale sit intelligens. Contra. Ex eo, quod aliquid est immateriale fit aptũ, vt comunicet cum obiectis intelligibilibus in esse intelligibili. ergo omne immateriale erit intelligens, quia habet quidquid conuenit ratione immaterialitatis. Secundò. Quia quod est infimum in gradu immateriali est intellectiuum, vt patet in anima rationali. ergo multò magis quod est superius. Tertiò. Omne materiale non est intellectiuum, imo implicat esse. ergo, omne immateriale erit intellectiuum, Quia si affirmatio est causa affirmationis, negatio quoque, est causa negationis.

4 Obijcies sensitiua non abstrahunt à materia, & tamen sunt cognoscitiua. ergo, Respondetur. Quod sicuti cognitio sensitiua fit per formam intentionalem, quę abstrahit aliquo pacto à materia, ita etiam anima sensitiua abstrahit aliquo pacto proportionaliter.

5 Obijcies Secundò. Immateriale secundum esse positiuum non distinguitur ab intellectiuo. ergo non potest esse causa illius. Respondetur distingui secundum conceptum inadęquatum; & ideo posse esse causam virtualem; immateriale enim dicit id, quod pertinet ad esse: intellectiuum verò, quod pertinet ad operationem.

6 Obijcies Tertiò. Dantur accidentia spiritualia, quæ non sunt cognoscitiua. ergo. Respondetur nego consequentiam. Quia, quando dicitur, omne immateriale esse cognoscitiuum, debet intelligi de immateriali subsistenti; & quod est prima radix operandi, accidentia enim quia sunt entis ens, non sunt spiritualia ex se primò, sed cum ordine ad substantiam spiritualem, quia videlicet illam perficiunt intra proprium genus.

7 Obijcies Quartò. Species recipiuntur in medio diaphano, quod tamẽ non abstrahit à materia ergo. Respondetur. Recipi in ipso mortuo modo, ita vt ratione talis receptionis non ponatur communicatio cum esse obiecti; in potentia autem cognoscitiua recipiuntur in ordine ad effectum vitalem, & ad ponendam communicationem inter cognoscens, & obiectum.

8 Ex dictis colligitur quomodo hæc ratio locum habeat in Deo, videlicet proportionaliter, quia sicuti est intelligens per essentiam, ita etiam habet per essentiam formas obiectorum, quę subsistunt in esse diuino vt rationes repræsentantes, vndè etiam debet esse immaterialis per essentiam.

Quomodo Deo conueniat intellectus.

SECTIO II.

9 Supponendum tanquam certum. Deo non conuenire intellectum per modum actus primi, qui sit propriè realis potentia intellectiua. Et, si loquamur de potentia intellectiua realiter productiua, & distincta ab actu, hoc est certum de fide, & patet ex dictis de diuina actualitate, & simplicitate; si verò loquamur de potentia ex natura rei formaliter distincta, constat ex dictis de diuinis attributis, non posse tali pacto Deo conuenire; vndè solum difficultas superest; An secundum nostrum modum concipiendi distinguendus sit intellectus per modum actus primi, & actus secundi.

10 Prima sententia asserit, intellectum in Deo se habere per modum actus primi, Intelligere verò per modum actus secundi. Ita Henricus 1.*p. art.*36. *q.*a.Scotus *in* 1. *dist.*2. *q.*7. §. *Obijcitur*. Durandus *dist.*3 5.*num.*8.Molina 1.*p.q.*27.*art.*5.*disp.*a. Vasquez *disp.*102.*c.*4. Ruiz *disp.*3. *de scientia Dei sect.*4. Smiling. *tract.*3. *de Deo vno disp.* 2. *quæst.* 1. *numer.*13.& ferè communiter recentiores.

Probant. Quia vbi est actus secundus, est etiam actus primus. Secundò. Quia intellectus est potentia generatiua Verbi, quæ se habet per modum actus primi. Tertiò. In Deo non est impotentia ad intelligendum. ergo potentia. Quartò. Potuit Deus cognoscere, & nõ cognoscere cõtingẽtia, hoc autẽ est habere intellectũ per modũ actus primi.

11 Secunda sententia asserit, Deo conuenire intellectum per modũ cuiusdam radicalis intelligere, quod nihil aliud est, quam aliquod prædicatum, quod sit principium virtuale intellectionis. Ita Fasolus 1.*par.q.*14. *art.* 1. *dub.*6. & alij Recentiores.

Probant. Quia hoc principium radicale nil aliud dicit, quam essentiam diuinam esse substantiam intellectualem fundantem intellectionem. Secundò. Quia substantia intellectualis vt contradistinguitur ab intellectione, dicit perfectionem in genere intellectuali. Tertiò. Quia essentia, cum sit radix attributorum, est ipsum radicale intelligere. Quartò. Quia Iustinus *q.*3. *Ad gentes* probat, quod voluntas distinguitur ab ipso velle; eadem autem est ratio de intellectu.

12 Dico primo. *In Deo non esse intellectum per modum actus primi*. Probatur. Intellectus per modum actus primi importat aliquid repugnans Deo ergo. Antecedens probatur. Tum quia, vt saluetur ratio actus primi, debet dicere ordinem ad intelligere tanquam ad actum secundum, quo perficiatur in ratione intellectiui, atque adeo debet dicere potentialitatem; Tum quia debet dicere rationem principij, & vim productiuam, nam sine ipsa non saluatur ratio actus primi. Vndè debet respicere actum secundum vt producibilem. Tum quia omnis actus primus est potentialiter actus secundus secundum statum suę potentialitatis, quia est virtus, quæ potentiali modo est actus secundus, vndè supponit quod actus secundus habeat statum potentialitatis.

13 Dico. Secundò. *Neque Deo conuenire intellectum per modum radicalis intelligere*. Probatur. Totum, quod est in creaturis potentiali modo, in Deo transit in rationem actus purissimi. ergo cum intellectualitas, quam dicit natura substantialis, sit quid potentiale, debet transire in actum purissimum. ergo non potest dari in Deo hoc intelligere radicale, quia non est aliud, quàm intellectualitas potentialis, per quam natura redditur capax ipsius intelligere tanquam actus perfectiui. Confirmatur. Radicale intelligere est in ordine ad vlteriorem perfectionem in eodem genere. ergo se habet potentialiter.

Secundò confirmatur. Vel substantia potens intelligere dicit solam rationem substantię. Vel aliquid etiam in ratione intellectualitatis. Si primum, ergo non concipitur ipsum intelligere radicale, quia radicale intelligere dicit aliquid in ratione intellectualitatis. Si secundum, ergo; cum non concipiatur ipsum intelligere, & tamen concipiatur aliquid intra rationem intellectualitatis, concipietur aliquid potentiale ordinatum ad ipsum intelligere.

14 Dico Tertiò. *Deo non conuenire intellectum secundum propriam rationem intellectus præcisis quibuscumque imperfectionibus*. Probatur. Præcisis omnibus imperfectionibus, non remanet propria ratio intellectus. ergo. Antecedens probatur. Intellectus secundũ propriam rationem contradistinguitur ab intelligere, & comparatur ad ipsum essentialiter vt principium illius; in hac autem ratione principij inuoluitur imperfectio, quia est ratio principij respectu actus immanentis, atque adeo potentialiter se habet respectu illius.

15 Respondet Ruiz. Intellectum, pro vt ponitur in Deo, non dicere rationem potentiæ, neque rationem principij, sed tantum possibilitatem intelligendi, quæ non dicit aliquam imperfectionem. Contra. Vel dicit possibilitatem secundum formalem rationem possibilitatis; vel non. Si primum, ergo dicit potentialitatem, quia est in ordine ad vlteriorem actum. Si secundum, ergo dicit tantum actualissimum intelligere, non autem intellectum contradistinctum ab intelligere.

16 Dices

16 Dices secundò. Hanc possibilitatem esse tantum non implicantiam. Contra. Omnis implicantia habet suum positiuum, in quo fundetur. Vel ergo hoc positiuum est aliquid contradistinctum ab intelligere. Vel non. Si primum; ergo se habet ad ipsum vt quid potentiale. Si secundum; ergo ratione huius implicantiæ habetur tantum intelligere, non autem intellectus.

17 Dico quartò. *Intellectum conuenire Deo per modum actualissimæ attingentiæ circa obiectum, seclusis imperfectionibus, & cum infinito modo essendi*. Probatur. Omnes perfectiones Diuinæ debent se habere proportionato modo ad esse ipsius. ergo eum esse Dei sit esse per essentiam, & actualissimum intelligere quoque debet esse huiusmodi.

18 Ad primũ primæ sententiæ. Ibi esse actum primum; vbi est actus secundus, quando actus secundus est productus. Ad secundum non dari in Deo potentiam generatiuam Verbi per modum potentiæ, sed tantum principium actualissimum productiuum. Ad tertium negatur consequentia. nam Impotentia non solum excluditur per potentiam, sed etiam per actum illi oppositum. Ad quartum negatur consequentia. Quia ex eo, quod Deus possit cognoscere, & non cognoscere contingentia, non sequitur, quod intellectus illius se habeat per modum actus primi, sed solum quod actuale intelligere potuerit terminari, & non terminari ad contingentia.

19 Ad Primum secundæ sententiæ Radicale intelligere importare essentiam Diuinam, pro vt dicit aliquid potentiale in ratione actualitatis, & ideo repugnare in Deo. Ad Secundum. Substantiam spiritualem vt contradistinguitur ab intellectione dicere perfectionem admixta imperfectione, videlicet potentialitate; & ideo non posse poni in Deo. Ad Tertium. Essentiam non esse radicem attributorum, quasi virtualiter ea contineat, sed solum pro vt continet implicitè. Ad Quartum. Iustinum loco citato distinguere velle à voluntate, pro vt dicit solam perfectionem voluntatis Diuinæ, vt patet ex contextu, & ideo non procedit contra doctrinam traditam.

An Diuino intellectui conueniant aliqua per modum actus primi.

SECTIO III.

20 Difficultas est de habitu, memoria, & specie impressa. Supponendum autem primo contra Henricum *1. par. art. 37. q. 1.* Habitum secundum suam formalem rationem non posse conuenire Deo. Tum quia ex sua formali ratione, est ratio facilitans potentiam, aut tribuens illi posse operari, vndè est in se aliquid potentiale, & etiam supponit aliquid potentiale; Tum quia est medius inter potentiam, & actum; vndè supponit actum aut difficilè elici, aut absolutè non posse elici à potentia.

21 Supponendum Secundò. Neque Deo propriè posse conuenire memoriam secundum propriam rationem memoriæ, sumendo memoriam, pro vt dicit recordationem cognitionis præhabitæ, vt desumitur ex D. Gregorio. 17. *Moralium cap. 2.* Atque adeo neque etiam recordationem, aut reminiscentiam; hæc enim omnia versantur circa præterita, quatenus talia sunt; nihil autem respectu Dei est præteritum, vndè quando memoria, & alia eiusmodi tribuuntur Deo à scriptura, sumi debent metaphoricè, vt docet idem Gregorius *lib. 32. Moralium cap. 6.*

22 Supponendum Tertiò. Memoriam, quatenus dicit fœcunditatem, seu vim productiuam Verbi conuenire Deo per modum actualis productionis, vt docent Patres; hoc enim pacto est omnino necessaria propter productionem Verbi, vt latius in materia de Trinitate. difficultas tantum superest de specie impressa.

23 Prima sententia tribuit Deo speciem impressam sub latis imperfectionibus, quatenus videlicet dicit rationem determinatiuã intellectus. Ita Ferrariensis. *1. contra Gentes cap. 45. & 46.* Capreolus *in 1. dist. 35. q. 2. Ad argumenta Aureoli.* Carthusianus *q. 1.* Henricus *1. par. art. 40. q. 1. ad secundum.* Caiet. *1. par. q. 14. art. 2.* Molina, & Banes *ibidem.* Fasolus *dubitatione 1.* Ruiz *disp. 4. de scientia Dei sect. 2.* & desumitur ex Diuo Thoma *1. par. q. 14. art. 2. & 4.*

Probant quia species, vt dicit determinationem intellectus, nullam importat imperfectionem, & est necessaria ad intellectionem. Secundò. Scientia conuenit Deo, vt est formalis repræsentatio obiecti. ergo etiam species, vt est determinatio in ordine ad repræsentationem.

Secũda sentẽtia negat. Ita Aureol. *in 1. dist. 35. p. 2. art. 2.*

24 Dico primo *Rationem speciei impressæ non posse saluari in Deo*. Probatur. Species impressa secundum suam formalem rationem est determinatio potentiæ, & complementum ipsius. ergo ex intrinseca sua ratione supponit aliquid potentiale, & determinabile.

25 Dices In Deo importare solam determinationem absque eo, quod supponat determinabile. Contra. vel hæc determinatio importat rationem complementi; vel non. Si primum; ergo supponit aliquid, quod compleatur. Si secundum. ergo non est formalis ratio speciei impressæ, quia hæc formaliter est quoddam complementum. Secundò. Vel intellectus est de se determinatus, vel requirit determinationem ab obiecto. Si primum; ergo determinatio est in ratione intellectus, non autem in ratione speciei. Si secundum. ergo de se est fœcundabilis ab obiecto, atque adeo potentialis.

26 Confirmatur. Species impressa continet expressam virtuali modo. ergo supponit speciem expressam, quæ possit virtuali modo se habere. ergo quando non potest potentiali modo se habere, nec etiam potest dari impressa; In Deo autem species expressa, seu Verbum non potest potentiali modo se habere.

27 Dico secundò. *Loco speciei impressæ dari in Deo fæcunditatem per modum actualis exercitij*. Probatur Verbum in diuinis correspondet speciei expressæ. ergo debet dari etiam aliquid, quod correspondeat speciei impressæ, quod actualissimo modo se habeat; hoc autem non est aliud, quàm fœcunditas.

28 Ad primum negatur antecedens. Nam species impressa, vt dicit determinationem, importat potentialitatem; & ideo repugnat Deo. Ad secundum negatur consequentia. Nam in actuali repræsentatione non inuoluitur aliqua imperfectio, sicuti inuoluitur in specie impressa; & ideo hæc non potest poni in Deo, sicut ponitur illa.

DE SCIENTIA DEI

DISP. XX.

Quanta, & qualis sit scientia Dei.

SECTIO I.

1 Dico primo. *Scientiam Dei esse infinitam*. Est de fide Ad Rom. 11. *O altitudo diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*. Ad Colossenses 2. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi*. Probatur. Tum quia cognitio sequitur immaterialitatẽ. ergo vbi summa immaterialitas, ibi summa cognitio. Tũ quia est scientia per essentiam atque adeo secundum quidditatiuam rationem scientiæ infinito modo se habet.

2 Dico secundò. *Scientia Dei non se habet per modum actus primi, etiamsi sumatur cum omni complemento*. Probatur. Quia semper actus primus dicit ordinem ad actum secundum; hoc autem obstat infinitati. Tum quia non esset actus purissimus.

3 Dico Tertiò. *Scientiam Dei ita esse verissimam, vt sit ipsa veritas, non quidem mensurata, sed mensurans, ita vt per conformitatem ad ipsam res omnes sint veræ.* Est de fide, & fundatur in scriptura, & communi consensu Patrum, præsertim Augustini 15. *de Trinitate cap.* 14. Fulgentio 1. *de veritate predestin.* Probatur. Quia, cum sit infinita, perfectissimo modo se habet; vnde habet perfectissimam veritatem. Tum quia, cum sit actus purissimus, dicit omnem rationem actus; si autem posset esse falsa, posset carere aliqua actualitate, illa videlicet, quę opponitur falsitati.

4 Dico Quartò. *Scientiam Dei esse omnino inuariabilem.* Sequitur ex dictis de immutabilitate. Probatur. Si esset variabilis, aut esset quia de actu posset transire ad non actum; & tunc esset defectibilis. Aut quia de non actu posset transire ad actum; & tunc non esset infinita. Aut quia de vno actu posset ad alium transire, & tunc esset defectibilis, quia posset aliquis actus in ipsa deficere, nec esset actus purus, quia posset habere alium actum.

5 Obijcies. Obiecta variantur, ergo etiam scientia, vt sit conformis obiectis. Respondetur nego consequentiam. Quia cum scientia Dei sit infinita simul attingens omnem variationem obiectorum, quæ in quocumque tempore fit, ideo absque sui variatione manifestat statum, quem habet obiectum in quocumque tempore, ita vt semper repræsentet quamlibet conditionem illius.

6 Dico Quintò. *Scientiam Dei simul attingere omnia attingibilia secundum omnes rationes, quæ in qualibet differentia temporis sunt attingibiles.* Ita Clemens Alexandrinus *lib.* 6. *stromatum. cap.* 5. Augustinus 11. *de Ciuitate c.*10. Cyrillus Hierosolimitanus, *catechesi* 6. Irenęus. *lib.* 2. *cap.* 47. & communiter Patres. Probatur. Scientia Dei est infinita, ergo cognoscit omnia simul, quia si non cognosceret, deesset ipsi aliqua ratio repræsentationis. Confirmatur. Deus est causa prima, ergo cognoscit omnia cognoscibilia secundum omnes suas rationes. Tum quia debet cognoscere se ipsum, & suam virtutem, vt cognoscat, quid possit operari; est enim agens per intellectum. Tum quia omne attingibile secundum omnem rationem est dependens ab ipso.

7 Dico 6. *Scientia Dei est certissima, & euidentissima.* Probatur Quia cum sit infinita, debet in sua quidditate inuoluere omnem perfectionem scientię.

Quomodo Diuina scientia se habeat in se ipsa.

SECTIO II.

8 Dico Primò. *Scientiam Dei esse simplicissimam, ita vt excludat à se omnē pluralitatē actuum.* Ita D. Thomas 1. *par. q.* 14. *art.* 7. & communiter, & desumitur ex Damascena 1. *de Fidei cap.* 19. Probatur. Debet in Deo dari vna cognitio infinita in quidditate cognitionis, ergo cognitio Diuina non potest habere plures actus. Antecedens probatur. Quia Deus perfectè cognoscit se ipsum, alioquin non daretur cognitio adæquans summum cognoscibile, ergo cum Deus sit summum ens, & infinitum, cognitio quoque ipsum adæquans debet esse summa, & infinita. Consequentia probatur. Quia cognitio infinita dicit omnem rationem cognitionis, ergo non potest dari alius actus, quia repręsentatio huius actus iam contineretur in cognitione infinita.

9 Dico Secundò. *Neque in scientia diuina posse distingui plures actus, secundum nostros conceptus, qui dicant diuersam rationem, aut modum formalem cognitionis, sed solum plures actus veluti materiales ratione diuersorum obiectorum.* Secunda pars patet, quia cum Deus omnia cognoscat, possumus distinguere actū, quo vnum, & actum, quo alium cognoscit. Probatur. Cognitio Dei est comprehensiua, ergo non possunt distinctione formali distingui in ipsa plures actus in ordine ad idem obiectum. Antecedens patet. quia debet reperiri cognitio, quæ sit tanta, quanta est cognoscibilitas obiecti, & hæc coadæquatio debet conuenire diuinæ, cum sit summa omnium cognitio. Consequentia probatur. Quia, si distinguerentur diuersę rationes cognitionis, aut modi attingendi, tunc nullus actus diceret omnem rationem attingentiæ, vndè nullus comprehensiuo modo se haberet, quia de ratione comprehensionis est, vt attingat obiectum secundum omnem attingentiam, quam potest terminare.

10 Dico Tertiò. *Cognitionem, qua Deus cognoscit creaturas, non posse ita præscindi ab ea, qua cognoscit se ipsum, quin semper aliquo modo concipiatur.* Probatur. Cognitio, qua Deus cognoscit se ipsum, est infinita, ergo non potest concipi aliqua cognitio ita terminari ad creaturas, quin simul terminetur ad Deum. Consequentia probatur. Cognitio, quæ terminatur ad creaturas, est aliqua ratio de infinita cognitione diuina, ergo eo ipso, quod terminatur ad creaturas, terminatur etiam ad Deū, quia omnis ratio cognitionis, quæ est in illa infinita cognitione, terminatur ad esse diuinum.

11 Dices. Licet eadem ratio cognitionis terminetur ad esse diuinum, & creatum, posse tamen concipi vt solum terminatur ad creatum. Contra. Vt concipiatur cognitio, non sufficit, vt concipiatur solus terminus, sed etiam debet concipi ratio manifestatiua. Hæc autem in cognitione diuina non potest concipi, nisi concipiatur terminari ad esse diuinum, quia ex sua formali ratione facit attingi id, quod manifestat, omnis autem ratio manifestationis in cognitione diuina manifestat esse diuinum.

Confirmatur. Creaturæ sunt obiecta secundaria, ergo cognitio ipsarum non potest præscindi à cognitione, qua Deus cognoscit se ipsum. Consequentia probatur. nam de ratione obiecti secundarij est, vt non attingatur per se primo, sed ex eo quod alius attingitur.

12 Obijcies. Cognitio diuina, quę terminatur ad Deum, est prior prioritate in quo cognitione, quæ terminatur ad creaturas, ergo potest vna concipi sine alia. Respondetur nego consequentiam, nam hæc prioritas non habet fundamentum in ipsa cognitione, alioquin cognitio, quæ terminatur ad Deum secundum suam formalem rationem non posset terminari ad creaturas, sed solum fundatur in obiecto, quatenus creaturæ sunt cognoscibiles dependenter à Deo. Vnde cum dicitur, Ideo Deus cognoscit creaturas, quia cognoscit se ipsum, causalis est vera, si se teneat ex parte obiecti, falsa si ex parte cognitionis.

13 Dico Quartò. *Scientiam Dei non se habere per modum enunciationis, atque adeo non esse compositiuam.* Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 14. & communiter. Probatur. de ratione compositionis est, quod consurgat ex actibus distinctis, & quod per ipsam intellectus tendat ab imperfecto ad perfectum, ergo non potest esse in Deo. Antecedens probatur. Quando intellectus componit, prius debet apprehendere terminos simplices, deinde penetrare eorumdem connexionem, & circa ipsam promere actum cognitionis, quia si primo apprehendit connexionem simul cum extremis, ille conceptus est apprehensio, non compositio, ergo.

14 Dico Quintò. *Neque formalem rationem enunciationis reperiri in scientia diuina.* Probatur. Quia enunciatio in sua formali ratione non est perfectio simpliciter simplex; sed importat etiam imperfectionem, quia attingit obiectum secundum specialem rationem, videlicet secundum connexionem predicati cum subiecto, aut secundum separationem eiusdem à subiecto, si sit diuisiua, atque adeo non potest esse comprehensiua, ergo non potest conuenire Deo.

15 Dico Sextò *Rationem formalem simplicis apprehensionis propriè dictæ repugnare scientiæ diuinæ.* Probatur. Prima attingentia cognitionis diuinæ circa quodlibet obiectum, perfectissimo modo se habet, & ipsum attingit, quantum est attingibile, ergo illi repugnat ratio

forma-

formalis primæ apprehenſionis. Conſequentia probatur. quia prima apprehenſio in ſua formali ratione imperfecto modo ſe habet, & dicit ordinem ad vlteriorem cognitionem, per quam magis intellectus perficiatur. Confirmatur. Quia apprehenſio excludit iudicium, nec ſinit intellectum quieſcere circa obiecta.

16 Dico Septimò. *Scientiam Dei non eſſe diſcurſiuam.* Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 7. & communiter. Probatur. diſcurſus ratione ſui modi tendendi eſt eſſentialiter quidam motus intellectus, quo à cognitione vnius progreditur ad cognitionem alterius, ergo non poteſt conuenire Deo. Conſequentia probatur. Quia hic progreſſus, ſiue fiat in tempore ſucceſſiuè; ſiuè in inſtanti, ſemper dicit cauſalitatem, qua cognitio vnius cauſatur à cognitione alterius.

17 Dico Octauò. *Neque in cognitione diuina reperiri diſcurſum virtualem, qui conſiſtat in vnico actu, dicat tamen formalem rationem diſcurſus eminenter ſe habentem.* Probatur. Quia diſcurſus ſecundum ſuam formalem rationem dicit eſſentialiter progreſſum de vna in aliam cognitionem. Confirmatur. Quia licet hoc totum habeatur per vnicum actum; hic tamen actus eſt talis, vt ex modo attingendi obiectum poſſit reſolui in plures actus ſalua formali ratione diſcurſus, quod dicit imperfectionem, Confirmatur Secundò. Quia modus attingendi obiectum diſcurſiuè, non eſt comprehenſiuus ex eo, quod habet pro obiecto, & motiuo formali ſolam connexionem concluſionis cum præmiſſis, vndè non attingit obiectum quantum attingibile eſt.

18 Obijcies. Deus cognoſcit res omnes in ſua cauſa, ergo diſcurſiuè, Reſpondetur Negando conſequentiam. Quia cognitio cauſæ non eſt ratio, per quam cauſetur cognitio effectus, ſed ſimplici intuitu cognoſcit ſimul cauſam, & effectum, quatenus continetur in ipſa.

19 Dico Nonò. *Cognitionem Dei non eſſe propriè ſcientiam ſecundum ſuam formalem rationem conſideratam.* Eſt contra Durandum. *in* 1. *diſt.* 35. *q.* 4. *num.* 6. Probatur. Quia cognitio Dei non eſt formaliter, nec virtualiter diſcurſiua, vt patet ex dictis, ſcientia autem ſecundum ſuam formalem rationem eſt diſcurſiua, cum ſit eſſentialiter cognitio per cauſam. Secundò. Quando Deus cognoſcit res in cauſa, illa cognitio non eſt aliud, quam comprehenſio cauſæ, ergo non eſt cognitio diſcurſiua, atque adeo nec ſcientifica.

20 Dico Decimò. *Cognitionem Dei non eſſe propriè vniuerſalem, nec particularem*, Ita communiter contra Durandum *in* 1. *diſt.* 35. *q.* 4. & Molinam 1. *p. q.* 14. *art.* 1. Probatur. Scientia non dicitur vniuerſalis, nec particularis, niſi ex obiecto formali, ſeu motiuo, quia ſicuti ex ipſo ſumit vnitatem, & diſtinctionem, ita etiam ſumit denominationem vniuerſalis, vel particularis, ergo ſcientia Dei nec eſt vniuerſalis, nec particularis. Conſequentia probatur. Quia Deus nihil cognoſcit niſi ratione ſuæ eſſentię, eſſentia autem diuina non poteſt eſſe ratio cognoſcendi vniuerſaliter, quia cognoſcere vniuerſaliter eſt cognoſcere plura obiecta, pro vt conueniunt in aliqua ratione communi, ex quo ſequitur potentialitas in cognitione;! quia talis cognitio adhuc eſt perfectibilis per attingentiam obiecti in particulari. Nec etiam eſt ratio cognoſcendi particulariter, quia talis ratio ex intrinſeco ſuo eſt determinata ad obiectum particulare.

21 Dico Vndecimò. *Scientiam Dei æquiualere ſupereminenti modo cognitioni vniuerſali, & particulari, non quia vtrumque formaliter contineat, ſed quia habet perfectiones, quæ in vtraque fundantur.* Prima pars probatur. Quia iſti modi cognitionis ſe inuicem excludunt, nam modus attingendi vniuerſaliter conſtituitur per id, quod præcisè attingit obiecta ſecundum quandam communitatem; modus verò attingendi particulariter dicit obiectum attingi ſecundum ſuam præciſam rationem. Secunda pars probatur. Quia Scientia Dei eſt perfectiſſima, vndè includit perfectiones cuiuſcunque cognitionis.

22 Dico Duodecimò. *Scientiam Dei non eſſe reflexiuam ſupra ſe ipſam, nec etiam virtuali modo.* Probatur. Vt ſcientia diuina eſſet reflexiua ſui ipſius, deberet eſſe obiectum ſui ipſius, ſed non poteſt eſſe, ergo. Minor probatur. Quia ſcientia diuina non eſt aliud, quam eſſe diuinum, vndè ſi conſideretur in ratione obiecti non ſe habet amplius vt ſcientia, ſed vt eſſe diuinum. Confirmatur. Eſſe diuinum vt eſt obiectum ſcientiæ diuinæ directè attingentis, dicit omnem rationem entis, atque adeo omnem rationem obiecti, ergo cum per cognitionem directam attingatur omnis ratio obiecti, quæ eſt in eſſe diuino, non remanet alia ratio obiecti pro cognitione, pro vt reflexiuo modo ſe habet.

23 Obijcies. Sequeretur, quod Deus non cognoſceret ſuam cognitionem, quatenus ſe habet per modum cognitionis, quia tali pacto poteſt tantum reflexo modo cognoſci. Reſpondetur negando ſequellam. Quia licet id verum ſit, quando cognitio eſt diſtincta ab obiecto; non autem quando eſt idem, ac obiectum cognitionis directę, quia tunc attingibilitas ipſius ingreditur attingibilitatem obiecti, & eo ipſo, quod obiectum attingitur ſecundum omnem ſuam attingibilitatem, attingitur etiam cognitio per modum cognitionis eadem cognitione, pro vt directo modo ſe habet, vndè Deus cognoſcit ſe cognoſcere, dum directè cognoſcit ſuum eſſe, quia ipſum cognoſcit ſecundum omnem rationem cognoſcibilitatis.

DE PRIMARIO OBIECTO DIVINAE Cognitionis.

DISPVTATIO XXI.

An Deus ſit primarium obiectum.

SECTIO I.

1 SVpponendum tanquam certum de fide. Deum cognoſcere ſe ipſum. Ioannis X. *Sicut nouit me Pater, & ego agnoſco Patrē.* Mathei 11. *Nemo nouit filium niſi Pater, & Patrem quis nouit, niſi filius.* Ratio eſt, quia Deus & eſt ſummum intelligibile, cum ſit ſummum ens, & etiam ſummum cognoſcens; vndè debet ſe ipſum cognoſcere. Difficultas autem ſolum eſt, An ſit primarium obiectum ſuæ cognitionis, & An adæquatum.

2 Dicendum primò. *Deum eſſe primarium obiectum ſuæ cognitionis.* Ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.* 48. & communiter præſertim Recentiores, & deſumitur concluſio ex D. Dionyſio *cap.* 7. de *diuinis nominibus.* Probatur. Scientia diuina eſt infinita ſecundum omnē rationem, ergo etiam ſecundum terminationem primariam, ergo obiectum primarium debet eſſe infinitum, atque adeo eſſe diuinum. Conſequentia probatur. Quia licet terminatio ſcientiæ diuinæ non ſit realis, quia non diſtinguitur realiter ab obiecto, adeſt tamen realis correſpondentia in ratione repræſentabilis, & repræſentatiui, ita vt tanta ſit repræſentatio, quantum eſt eſſe repræſentabile, ergo cum repræſentatio ſecundum primarium modum repræſentationis infinito modo ſe habeat, etiam obiectum primarium debet eſſe infinitum.

3 Dices. Ex hoc ſequi, quod ſcientia diuina per ſe primò terminetur ad eſſe diuinum; non autem quod eſſe diuinum ſit illud ratione cuius alia cognoſcantur. Contra. Si non eſſet illud, ratione cuius alia omnia cognoſcuntur, per ſe primò terminaretur ad aliquid aliud, ſed nō poteſt terminari, alioquin haberet maiorem terminationem, & repręſentationē, quàm ſit repræſentabilitas eſſe diuini, quod implicat; quia repræſentabilitas eſſe diuini eſt infinita, & dicit omnem rationem repræſentabilitatis.

4 Confirmatur. Essentia diuina habet omnem rationem repræsentabilitatis, esse etiam illius, quæ est in creaturis, ergo sola potest esse obiectum primarium diuinæ cognitionis. Antecedens probatur. Quia repræsentabilitas sequitur esse; vnde, cum diuina essentia dicat omnem rationem entis, & omnes perfectiones creaturarum, dicet etiam omnem rationem repræsentabilitatis. Consequentia probatur. Vt aliquid, præter diuinum esse, esset obiectum primarium, deberet habere aliquam repræsentabilitatem sibi propriam, per quam terminaret per se primò diuinam cognitionem, & quæ non esset in essentia diuina, alioquin cognitio terminaretur ad ipsa ex vi essentiæ.

5 Dicendum Secundò. *Esse diuinum esse obiectum adæquatum diuinæ cognitionis*. Ita Capreolus *in 1. dist. 35. q. 2. art. 1.* Bassolis *q. vnica art. 2.* Mayronius *dist. 36. q. 3. concl. 1.* Marsilius *in 1. q. 38. art. 2.* Fasolus *1. par. q. 14. art. 2. dub. 2.* Contra Ochamum *in 1. dist. 35. q. 5.* Gabrielem *art. 2.* qui volunt obiectum adæquatum esse ens rationis commune vniuocum Deo, & creaturis, & Ruiz *disp. 12. de scientia Dei sect. 3.* qui vult etiam creaturas pertinere ad obiectum adæquatum. Probatur. Illud est obiectum adæquatum, quod ita correspondet cognitioni, vt nihil sit in ipsa per modum repræsentationis, quod non sit in obiecto per modum repræsentabilis, & econtra; quia tunc obiectum, & cognitio sibi inuicem coadæquantur, ergo esse diuinum est obiectum adæquatum diuinæ cognitionis. Consequentia probatur. Quia cognitio diuina ratione suæ infinitatis dicit omnem rationē repræsentationis, & esse diuinum omnem rationem repræsentabilitatis, ita vt nihil sit in cognitione diuina per modum repræsentationis, quod non sit in esse diuino per modum repræsentabilitatis.

6 Dices. Deus intelligit creaturas secundum proprium esse ipsarum, ergo esse diuinum non est obiectum adæquatum. Respondetur. Creaturas cognosci quidem à Deo secundum proprium esse; sed non ratione propriæ intelligibilitatis; quia cum intelligibilitas diuina sit infinita, continet etiam imparticipato modo intelligibilitatem creaturæ. Vnde Deus cognoscit creaturas cognoscendo se ipsum, & ideo est obiectum adæquatum; creaturæ verò attinguntur ratione cuiusdam obiectiuæ extensionis, qua intelligibilitas, quæ est in esse Dei extenditur per participationem ad creaturas.

7 Dicendum Tertiò. *Solum esse diuinum esse obiectum formale diuinæ cognitionis*. Ita Aureolus *in 1. dist. 35. q. 1.* Baconius *q. 1. art. 2.* Toletanus *art. 2. & 3.* Capreolus *q. 2. art. 1.* Durandus *q. 1.* Ferrariensis *1. contra Gentes. c. 48.* Fasolus *supracitatus* Ruiz *disp. 3. de scientia Dei, sec. 3.* & alij contra Ochamum, & Gabrielem *supracitatos*. Probatur Illud est obiectum formale, quod per se primò attingitur, & est ratio, vt cætera attingantur; huiusmodi autem est esse diuinum, ergo. Minor probatur. Nam esse diuinum ponit debitam proportionem inter obiectum, & cognitionem, quia sicuti cognitio est infinita in modo attingendi, ita esse diuinum est infinitum in modo attingibilitatis; quod autem ponit debitam proportionem per se primò attingitur, & est ratio cur alia attingantur. Confirmatur. Scientia Dei ex sua formali ratione importat omnem rationem cognitionis, ergo eius formale obiectum debet importare omnem rationem cognoscibilitatis. Antecedens patet. Quia ex sua formali ratione est cognitio per essentiam. Consequentia probatur. Quia obiectum formale debet tribuere cognitioni id, quod habet in sua formali ratione. Confirmatur Secundò; obiectum formale determinat cognitionem; cognitio autem diuina non potest ab alio obiecto determinari, nisi ab esse diuino; Tum quia cum sit per essentiam determinata, debet habere determinationem ab illo obiecto, quod per essentiam est ipsa scientia; Tum quia cum determinatio ista sit summè necessaria, & infinito modo se habens, debet etiam obiectum esse summè necessarium, & infinito modo se habens.

8 Obijcies. Obiectum formale intellectus est verum, ergo obiectum formale intellectus diuini se extendit sicut se extendit ipsum verum. Respondetur nego consequentiam, nam obiectum formale diuini intellectus non est quodcunque verum, sed illud, quod est proportionatum diuinæ cognitioni, & quod est ratio cognoscendi; huiusmodi autem est solum verum per essentiam; non autem participatum, quia sicuti non est à se, ita nec etiam respectu Dei est ratio cognoscendi.

An omnia, quæ sunt in Deo pertineant ad obiectum primarium.

SECTIO II.

9 Difficultas est tam de attributis, quam de relationibus diuinarum personarum. Quod autem spectat ad attributa, cum statutum sit esse de quidditate diuinæ essentiæ, & dicant propriam rationem intelligibilitatis, consequenter fit, vt pertineant ad obiectum primarium; & ideo secundum nostra principia difficultas solum restat de relationibus.

10 Prima sententia asserit, personas diuinas, vt tales, pertinere ad obiectum secundarium. Ita Henricus *2. part. artic. 47. q. 4.* Scotus *in 1. distinc. 10. circa finem, & in 2. dist. 1. quæst. 1. art. 2.* & communiter Scotistæ, quos sequitur Suarez *lib. 9. de Deo Trino. cap. 5.* & ij omnes, qui putant Verbum non procedere ex cognitione Personarum.

Probant Essentia diuina continet virtualiter omnes perfectiones etiam relationes, ergo sola sufficienter determinat diuinam cognitionem. Secundò. Quia sola concurrit loco speciei impressæ.

11 Secunda sententia asserit, pertinere ad obiectum primarium. Ita Ochamus *in 1. dist. 35. quæst. 3.* Caietanus *2. 2. quæst. 2. artic. 8.* Molina *1. par. quæst. 12. artic. 8. disput. 4.* Ruiz *disput. 5. de scientia Dei sec. 5.* & alij.

Probant. Quia personalitates diuinæ pertinent ad integritatem esse diuini, & dicunt propriam rationem entis, & veritatis.

12 Notandum primo. Personalitates diuinas, vt tales sunt non dicere propriam rationem entis, nec propriam perfectionem relatiuam, atque adeo nec propriam veritatem, sed esse ens, perfectas, & veras entitate, perfectione, & veritate essentiæ. Ratio est, Quia in diuinis in eodem esse reali adest vnitas, & pluralitas, quia personæ, quæ inuicem distinguuntur, sunt vnum vnitate essentiæ; quia autem plurificatio fit ratione relationis, ita vt ipsa præcisè non possit haberi, ideo in hoc esse diuino illæ tantum rationes plurificantur, quæ in sua quidditate dicunt formaliter ordinem, non autem illæ, quæ non sunt formaliter ordo. Hinc cum ratio entis, perfectionis, & veritatis non sint formaliter ordo notionalis, non possunt relatiuè plurificari.

13 Notandum Secundò. Ex hoc fieri, quod personalitates diuinæ non sint intelligibiles nisi ratione essentiæ; quia intelligibilitas sequitur esse; quia tamen identificantur cum essentia, & illā semper dicunt implicitè, ideo non sunt intelligibiles ratione essentiæ tanquam obiecti ipsa contradistincti, sed vt constituentes cum ipsa vnum, & idem obiectum.

14 Notandum Tertiò. Obiectum primarium aliud esse vt *Quod*, & aliud vt *Quo*. Primum est illud, quod per se primò attingitur. Secundum verò est illa ratio, per quam constituitur per se primò attingibile; hinc totum illud est obiectum primarium vt *Quod*, quod afficitur ab obiecto primario vt *Quo*.

15 Dico

15 Dico Primò. *Solam essentiam diuinam esse primarium obiectum vt Quo; non autem personalitates.* Probatur. Illud solùm est obiectum primarium vt *Quo*, quod est ratio, vt aliquid per se primò attingatur, huiusmodi autem est sola essentia, ergo. Minor probatur. Quia sola essentia est eas per essentiam, & sola ratio entis per essentiam facit, vt obiectum attingatur ab intellectu diuino per se primò; vnde Quia creaturæ non sunt ens per essentiam, non possunt per se primò attingi. Confirmatur. Obiectum primarium, & formale diuinæ cognitionis debet esse actus purus, quia debet esse summum intelligibile; ergo illud est tantum obiectum primarium vt *Quo*, quod est actus purus vt *Quo*, sola autem essentia est actus purus vt *Quo*.

16 Dico. Secundò. *Obiectum primarium vt Quod importare etiam diuinas personalitates, ita vt sint aliquid veluti ipsum integrans.* Probatur Illud est obiectum primarium vt *Quod*, quod afficitur à primario vt *Quo*. Personalitates autem diuinæ afficiuntur ab ente per essentiam, nam communicant in esse cum ipso, ita vt ens per essentiam sint ratio, per quam sint quid reale. Confirmatur. Cognitio diuina attingit personas diuinas vt tales, ergo afficiuntur ab obiecto primario vt *Quo*. Consequentia probatur. Quia debent habere cognoscibilitatem independentem, & impartieipatam, ergo stant: sub illa infinita cognoscibilitate, quæ fundatur in esse diuino, & dicit primarium obiectum vt *Quo*.

17 Ad primum primæ sententiæ distinguitur cōsequens, diuina essentia non determinat diuinam cognitionem, pro vt stat in repræsentatione nostrorum cōceptuum, sed pro vt est à parte rei; vndè non determinat pro vt virtualiter continet perfectiones, & relationes, sed pro vt dicit formali modo. Ad Secundum. Negatur antecedens. Nam totum esse diuinum stat loco speciei impressæ eo pacto, quo essentia diuina dicitur stare loco speciei impressæ; id autem, ratione cuius stat loco speciei impressæ, est obiectum primarium vt *Quo*. Ad fundamentum secundæ sententiæ patet ex dictis.

DE MODO, QVO SE HABET SCIENTIA DEI Ad suum obiectum.

DISPVTATIO XXII.

An dicat ordinem ad ipsum.

SECTIO I.

1 Prima sententia asserit, scientiam Dei dicere respectū realem transcendentalem ad suum obiectū tam primarium, quàm secundarium. Ita Ruiz *Disp. 5. de scientia Dei sec. 2.* qui etiam citat plures auctores; qui tamen non loquuntur de respectu reali, sed tantum de respectu rationis.

Probat. Quia Aristoteles *in prædicamentis c. 5.* docet, scientiam esse aliquid, quia est alicuius obiecti scientia, & hæc ratio valet etiam in diuina. Secundò. Quia relatio transcendentalis in eo tantum consistit, quod vna res non possit intelligi, nisi alia intellecta ratione quidditatiuæ connexionis; hoc autem habet locum in diuina scientia, quæ non potest intelligi sine obiecto.

2 Secunda sententia negat, dicere relationem realem. Ita Aureolus *in 1. dist. 27. art. 3. dub. 4.* Argentinas *dist. 35. q. vnica art. 1.* Ricardus *art. 1. q. 2.* Gabriel *dist. 27. q. 3.* Molina. *1. p. q. 27. art. 1. disp. 7.* Suarez *quæst. de Trinitate cap. 3.* & ferè communiter.

3 Dico. Primo. *Scientiam diuinam non dicere ordinem realem siue transcendentalem, siue prædicamentalem ad primarium obiectum.* Probatur. Cognitio diuina non distinguitur realiter à primario obiecto, ergo non potest dicere ordinem realem ad ipsum, quia non potest esse ordo realis, & connexio realis, vbi extrema non sunt realiter distincta.

4 Respondet Ruiz. Quod sicut relatio transcendentalis non requirit terminum actu existentem, ita nec requirit realem distinctionem ipsius. Contra. Quod non requirat terminum realiter existentem non tollit, quin sit essentialiter ordo, & connexio extremorum, ergo nec quod terminus debeat realiter distingui, quia hoc est de ratione ordinis. Secundò. Vel terminus est id, quod refertur; vel aliquid aliud. Non primum. Tum quia idem referetur ad se ipsum; tum quia terminus non se haberet in obliquo. Si secundum; ergo vt ordo sit realis, debet esse quid realiter distinctum.

5 Respondet. Secundò. Hoc esse proprium intellectionum, & volitionum, vt possint realiter referri ad se ipsas, quia possunt reflectere supra se ipsas. Contra. Quia reflexio non potest esse realis formalis, nisi sint distincti actus. Secundò. Quod possint reflectere supra se ipsas, non tollit quidditatem ordinis realis, nec facit, quod alio modo se habeat, ergo nec quod sit connexio realis extremorum. Vbi autem non sunt extrema realiter distincta, non adest connexio realis.

6 Dico. Secundò. *Neque scientiam Dei dicere ordinem transcendentalem realem ad obiectum secundarium, videlicet creaturas.* Probatur. Ideo scientia creata dicit relationem transcendentalem ad obiectum, quia non potest subsistere sine ipso in ratione repræsentationis; sed scientia diuina non subsistit in sua repræsentatione ratione creaturarum; ergo, maior patet. Quia ordo scientiæ est repræsentantis ad repræsentatum, vndè non potest subsistere in esse repræsentationis, nisi obiectum subsistat in esse repræsentabilis. Minor probatur. Scientia diuina est repræsentatio à se, & per essentiam correspondens secundum omnem sui rationem esse diuino, ita vt solum repræsentet creaturas ratione cuiusdam extensionis; vndè sublatis creaturis adhuc remaneret cum tota sua repræsentatione, ergo.

7 Ad Primum respondetur. Ideo Aristotelem docere scientiam dici relatiuè, quia realiter est alicuius obiecti scientia; esse autem realiter alicuius obiecti scientia, est commensurari cum ipso, & ab eodem specificari, hoc autem non conuenit realiter cognitioni diuinæ respectu diuini esse, & vllo modo respectu creaturarum. Ad Secundum. Scientiam diuinam non posse intelligi sine diuino esse non ob relationem, sed ob identitatem. Se habet autem in obliquo, quia distinguimus obiectum, & scientiam per conceptus rerum creatarum; Potest autem concipi scientia diuina absque creaturis; vt iam diximus.

An Deus cognoscat se ipsum comprehensiuè.

SECTIO II.

8 Comprehensio aliquando accipitur pro perfecta cognitione in suo genere; aliquando pro cognitione possessiua, qua aliquid cognoscitur in ordine ad fruitionem, iuxta illud primæ ad Corith. 9. *Sic currite, vt comprehendatis*; propriè autem, & rigorosè sumitur pro illa cognitione, quæ adæquat cognoscibilitatem obiecti. Hinc.

9 Supponendum est. Hanc cognitionem debere attingere omnia, quæ sunt in obiecto saltem in identitate, alioquin non clauderet in sua repræsentatione obiectum secundum totum suum esse; hinc Augustinus Epist. 112. cap. 8. *Aliud est videre, aliud totum videndo comprehēdere, quandoquidē id videtur, quod vt præsens vtcunq; sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines*

circumſpici poſſunt. Et quo fit, quod ſi in aliquo obiecto poſſit cognitione intuitiua videri vna formalitas altera non viſa, illa cognitio non erit comprehenſiua, quia tunc illud quod videbitur, non adæquatè videbitur, quia non videbitur ſecundum illam communicationem, qua cum alio formalitate communicat in eodem eſſe.

10 Dicendum eſt. *Deum comprehendere ſe ipſum*. Eſt de fide. Probatur prima Corinthiorum 2. *Spiritus enim ſcrutatur etiam profunda Dei*. Quod intelligitur de perfecta cognitione comprehenſiua, vt communiter explicant Patres. Secundò. Cognitio diuina eſt infinita, ergo comprehenſiua, quia importat omnem rationem cognitionis, atque adeo tanta eſt, quanta eſt cognoſcibilitas obiecti. Tertiò. Quia modus eſſendi cognitionis diuinæ eſt infinitus; vnde continet obiectum ſecundum propriam menſuram ipſius, videlicet infinito modo.

11 Dicendum. Secundò. *Comprehenſionem Dei ita eſſe propriam ipſius, vt nec de potentia abſoluta poſſit communicari alicui creaturæ*. eſt de fide. Probatur. Ieremiæ 32. *Incomprehenſibilis cogitatu*. Ad Romanos 11. *Quam incõprehenſibilia ſunt iudicia eius*, ita definitum eſt in Concilio Lateranenſi in Cap. *Firmiter*. De *ſumma Trinitatè*. Secundò. quia ſcriptura tribuit cognitionem Dei ſolis diuinis perſonis, quia videlicet intelligunt comprehenſiuè. Matthei 11. *Nemo nouit Filium, niſi Pater, neque Patrem quis nouit, niſi Filius*, & ita communiter explicant Patres. Tertiò Quia nulla cognitio creata poteſt eſſe quidditatiuè infinita, atque adeo nec continere eſſe diuinum ſecundum eſſe intentionale infinito modo, quod eſſet neceſſarium ad comprehenſionem.

DE OBIECTO SECVNDARIO
Diuinæ Cognitionis.

DISP. XXIII.

Quomodo Deus cognoſcat obiectum ſecundarium.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt contra Auerroem *in Metaphyſica comment.* 51. Deum cognoſcere omnes creaturas extra ſe ipſum etiam infimas, & viles, vt de fide è Geneſis 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat*. Pſal. 137. *Excelſus Dominus, & humilia reſpicit*. Iob. 38. *Ipſe fines Mundi intuetur, & omnia, quæ ſub cælo ſunt reſpicit*. Ad Hebræos 4. *Non eſt vlla creatura inuiſibilis coram eo, omnia enim nuda, & aperta ſunt oculis eius*. Ioannis vlt. *Domine omnia noſti*. Ratio autem eſt, quia cum ſit cauſa vniuerſalis rerum omnium operans per intellectum, debet cognoſcere ſuos effectus ſecundum omnem rationem entis. Et etiam Quiã cum habeat cognitionem infinitam, debet attingere omnia cognoſcibilia, alioquin eius cognitio aliquid non repræſentaret. Vndè, cum D. Hieronymus *in cap.* 1. *Abacuc*. Docet, indignum eſſe Dei maieſtate, vt ſciat, quot in omni momento naſcantur culices, non loquitur de omni cognitione, ſed de illa ſpeciali, quæ habet annexam ſpecialem prouidentiam ſupernaturalem, quod colligitur ex contextu, dum ſubdit, quod non debemus eſſe iniurioſi in nos ipſos, tribuẽtes Deo eandẽ prouidentiam circa irrationalia, quam habet de nobis. Difficultas autem eſt. Quomodò Deus cognoſcat creaturas.

2 Prima ſententia aſſerit, quod licet Deus ratione ſuæ eſſentiæ intelligat creaturas, per ſe tamen primò terminatur ad ipſas. Ita Ochamus *in* 1. *diſt.* 35. Gabriel *q.* 3. *art.* 3. Aureolus *q.* 2. Bacconius *q.* 1. *art.* 4. Toletanus *art.* 2. & 3. Ariminenſis *diſt.* 36. *q. vnica*.

Probant Creaturæ ſunt intelligibiles ſecundum proprium eſſe formale; & ſecundum ipſum non ſunt in Deo formali modo, ergo ſecundum proprium eſſe terminant per ſe primò cognitionem diuinam. Secundò. Non poſſunt attingi ſecundum proprium eſſe diſtinctum, niſi attingantur in ſe ipſis. ergo

3 Secunda ſententia aſſerit, Deum cognoſcere creaturas in ſe ipſo tanquam in medio cognito, ita vt cognitio non terminetur immediatè ad creaturas, ſed tantum ratione eſſentiæ. Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 5. Molina *ibid.* Cumel *diſp.* 1. Faſolus *dubit.* 1. Banes *artic.* 6. Peſantius *ibidem*. Vaſquez *diſp.* 60. *cap.* 3. Alenſis 1. *p. q.* 23. *mem.* 1. & 2. Albertus *in* 1. *diſt.* 35. *art.* 1. Durandus *q.* 5. Argentinas *ibidem*. Capreolus *quæſt.* 2. Ferrarienſis 1. *contra Gentes cap.* 48. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno. cap.* 2. Ruiz *de ſcientia Dei. diſp.* 10. *ſect.* 1. & 2. & alij.

4 Dico 1. *Deum cognoſcere creaturas in ſe ipſo ita vt in proprio eſſe attingat eſſe omnium creaturarum*. Probatur. Creaturæ ſecundum totum ſuum eſſe determinatum continentur in Deo, ergo Deus cognoſcendo proprium eſſe, cognoſcit etiam creaturas. Antecedens patet. Quia eſſe creaturarum ſecundum omnem ſui rationem eſt participatum à Deo. Conſequentia probatur. Quia, quando cognoſcitur aliquid adæquatè, & comprehenſiuè, cognoſcitur etiam quidquid in ipſo ſecundum quamlibet rationem continetur.

5 Dices ratione huius continentiæ non poſſe cognoſci creaturas diſtinctè ſecundum ipſarum determinatas rationes. Contra, tota determinatio, quam habent creaturæ in ſe ipſis, eſt in Deo cauſaliter, cum proueniat ab ipſo effectiuè, ergo ſi cognoſcit creaturas vt contentas in ſe ipſo, cognoſcet etiam omnem ipſarum determinationem. Secundò. Ante, quam Deus aliquid producat, vel cognoſcit diſtinctè ſecundum propriam ipſius rationem; vel non. Si primum; ergo in ſe ipſo cognoſcit, quia in tantum cognoſcit, in quantum poteſt communicare tale eſſe determinatum. Si ſecundum, ergo neque poteſt communicare, quia, cum ſit agens per intellectum, debet præcognoſcere id, quod communicat.

6 Dico. Secundò. *Cognitionem diuinam terminari per ſe primò, & immediatè ad creaturas prout exiſtunt in Deo*. Probatur. Creaturæ prout exiſtunt in Deo non ſunt aliquid diſtinctum ab ipſo Deo, ergo eo ipſo formaliter quod cognitio terminatur ad eſſe diuinum, terminatur etiam ad eſſe creaturarum contentum in Deo. Confirmatur. Cognitio, qua Deus cognoſcit ſe ipſum, eſt comprehenſiuà, ergo attingit eſſe diuinum ſecundum rationes cauſales creaturarum, atque adeo creaturas vt contentas in Deo.

7 Dico. Tertiò. *Cognitionem Dei, qua cognoſcit creaturas ſecundum proprium eſſe contradiſtinctum ab ipſo Deo, non terminari immediatè ad ipſas creaturas, ſed ad eſſe diuinum tantum*. Probatur. Si cognitio diuina terminaretur immediatè ad creaturas, eſſent creaturæ intra obiectum adequatum immediatum, ſed hoc eſt falſum, ergo. Sequela patet. Quia totum id pertinet ad obiectum imediatum adæquatum, quod ratione ſui immediatè poteſt terminare cognitionem. Minor probatur. Quia ſequeretur, quod Verbum diuinum eſſet Verbum creaturarum, quia Verbum exprimitur de toto obiecto adæquato imediato, cuius tamen oppoſitum docent Patres, præſertim Anſelmus *cap.* 32. *Monologij*; ratio eſt, quia Verbum diuinum fundaretur aliquo pacto in creaturis, ſi eſſet Verbum ipſarum; vndè, cum creaturæ ſint defectibiles, etiam Verbũ eſſet defectibile. Confirmatur. Quod cognoſcitur vt ſtat ſub intelligibilitate alterius, non determinat cognitionem per ſe primò immediatè, ergo nec creatura cognitionem diuinam. Antecedens patet. Quia terminat ratione intelligibilitatis, ſub qua ſtat. Conſequentia probatur Creaturæ habent totam ſuam intelligibilitatem ab intelligibilitate diuina, vndè ipſi ſubalternantur vt quid participatum, & dependens, ergo reſpectu intellectus, qui per ſe primò attingit diuinam intelligibilitatem, creata attinguntur vt ſubiecta diuinæ.

8 Dico

8 Dico Quartò. *Creaturas attingi à Deo per quamdam extensionem diuinæ cognitionis, qua se extendit ad id, quod participat diuinam cognoscibilitatem.* Probatur. Ita se habet cognitio in attingendo, quando est perfecta, sicut se habet obiectum in esse attingibili; creaturæ autem, & Deus ita se habent, vt illa sit quædam extensio diuinæ cognoscibilitatis.

9 Ad Primum respondetur. Creaturas esse cognoscibiles secundum proprium esse formale ad modum obiecti secundarij, & ideo non cognosci à Deo, nisi quatenùs cognoscit se ipsum; quia autem hoc esse formale continetur in Deo causaliter, ideo cognoscuntur secundum proprium esse formale. Ad Secundum negatur sequela. Nam vt creaturæ attingantur secundum proprium esse distinctum, quod habent in se ipsis, sufficit, quod cognitio diuina ratione obiecti primarij, se extendat etiam ad secundarium.

10 Obijcies. Esse diuinum infinitè distat à creato, ergo non potest esse ratio cognoscendi ipsum, quia ratio cognoscendi fundatur in similitudine. Respondetur negando consequentiã. Quia similitudo requiritur vt vnum sit ratio cognoscendi aliud per modum imaginis, non autem vt sit ratio cognoscendi ratione continentiæ causalis; Deus autem est ratio cognoscendi creaturas per modum continentiæ causalis.

Quomodo Deus cognoscat creaturas in se ipso.

SECTIO II.

11 Difficultas procedit de illa ratione, per quam Deus formaliter cognoscit creaturas. Prima sententia asserit, Deum non cognoscere in se ipso creaturas ratione omnipotentiæ, in qua virtualiter continentur, sed esse in Deo formalem rationem repræsentatiuam creaturarum, quæ respectu intellectus diuini habet rationem speciei. Ita Ledesma *q.9. de diuina perfectione. art.2. concl.3.* Vasquez *1. par. disp.60. cap.2. & 3.* Arubal *disp.30. cap.3. & 4.* & alij Recentiores. Probant scientia antecedit omnipotentiam, ideo enim Deus potest producere, qui scit, & non econtra, vndè si per impossibile auferretur omnipotentia, non auferretur scientia, ergo omnipotentia non potest esse ratio cognoscendi creaturas. Secundò. Omnipotentia non dicit realem respectum ad creaturas, ergo non potest esse ratio illas cognoscendi. Confirmatur. Ratio omnipotentiæ in eo consistit, quod Deus possit facere, quod non implicat, vndè, si omnia implicarent, adhuc haberet omnipotentiam, & tamen non cognosceret creaturas, ergo. Tertiò. Creaturæ futuræ, aut existentes non habent necessariam connexionem, quia contingenter sunt, ergo non potest omnipotentia esse ratio cognoscendi.

12 Secunda sententia asserit, Deum cognoscere creaturas in se ipso ratione solius omnipotentiæ, non autem ratione ideæ, sed solum posse cognoscere ratione ideæ cognitione reflexa, Ita Alensis *1. part. q.23. mem.2. art.4.* Durandus *in 1. dist.35. q.2.* Bacconius *q.1. art.4.* Argentinas *q.1.* Ferrariensis *1. contra Gẽtes c.49.* Suarez *lib. 3. de Deo vno cap.2.* Falolus *1. par. q.14. art.5. dubit.3.* Ruiz *disp.10. de scientia Dei. q.4.* & alij. Probant. Cognitio ideæ supponit cognitionem essentiæ pro vt imitabilis à creaturis, ergo supponit cognitionem creaturarum, quia dum cognoscitur essentia vt imitabilis à creaturis, cognoscuntur etiam creaturæ.

13 Tertia sententia asserit, Ideas esse formalem rationem cognoscendi creaturas. Ita Altisiodorẽsis *lib. 1. tract. 1. cap.8. q.1.* Albertus *1. par. q.6. com.3.* Herueus *in 1. dist. 35. q.1. art.3.* D. Bonauentura *art.1. q.1.* Ochamus *q.2.* Palat. *disp.1.* Aureolus *q.2. art.1. proposit.3.*

14 Dico. Primò. *In Deo adesse tantum vnicã rationem formalem completam, per quam cognoscit creaturas in se ipso.* Probatur. Non potest in Deo considerari aliqua cognitio circa creaturas, quę non sit comprehensiua, ergo in Deo est vnica tantum ratio formalis cognoscendi creaturas. Antecedens patet. Quia nisi esset cõprehensiua, non esset perfecta, & limitato modo se haberet. Consequentia probatur. Quodlibet medium cognoscendi substernit sibi obiectum secundum specialem rationẽ cognoscibilitatis, ergo non potest obiectum attingi comprehensiuè, nisi simul attingatur secundum omnes rationes cognoscibilitatis, quibus correspondet singulis medijs, ergo debet dari in Deo vnicum medium, per quod adæquatè attingantur, si enim darentur plura, per nullum adæquatè attingeretur.

15 Dico. Secundò. *Rationem, per quam Deus cognoscit creaturas in se ipso, non esse aliquam speciem per se primò ordinatam ad repræsentandas creaturas.* Desumitur ex D. Dionysio *cap.7. de diuinis nominibus*, vbi docet, Deum non cognoscere singula per species. Probatur sequeretur, creaturas esse obiectum formale, & immediatum diuinæ cognitionis, ergo. Sequela probatur. Nam species est essentialiter repræsentatiua per se primò, & illud repræsentat, cuius est species, & per se primo respicit obiectum proportionatum intellectui, cui repręsentat. Ista autem ratio speciei, quæ esset in Deo, esset per se determinata ad repræsentandas creaturas. Confirmatur. Species est medium vt, Quo, cognoscendi, & ideo non tollit, quin cognitio per se primo attingat obiectum.

16 Dices. Hanc rationem speciei esse diuinam essentiam, quatenus est repręsentatiua sui ipsius, & etiam creaturarum. Contra. Vel repræsentat creaturas immediatè in se ipso. Vel repræsentat aliquid in Deo, quod sit ratio illas cognoscendi. Si primum, ergo cognoscit immediatè creaturas in se ipsis, & non in propria essentia. Si secundum; ergo datur in Deo aliqua ratio cognoscendi creaturas, quæ non sit species, sed obiectiuo modo se habeat.

17 Dico Tertiò. *Deum ex eo formaliter cognoscere creaturas, quia est causa earumdem.* desumitur ex D. Dionysio c.7. *de diuinis nominibus*. Etenim *si secundum vnam causam Deus omnibus existentibus esse tradidit, secundum eamdem causam sciet omnia, sicut ex se ipso existentia.* Idem docet D. Augustinus *5. de Genesi ad litteram cap.16.* Probatur Deus vt causa continet esse creaturarum, ergo ratio causæ est ratio cognoscendi. Consequentia probatur. Quia non potest cognosci causa comprehensiuè, nisi cognoscatur quidquid in ipsa continetur.

18 Dices. Creaturæ sunt obiectum secundarium, ergo ex eo, quod comprehendatur diuina potentia, non cognoscuntur. Quia quidquid ex vi comprehensionis attingitur, per se primò attingitur. Respondetur. Creaturas esse obiectum secundarium, pro vt sunt in se ipsis, & sunt quid contradistinctum à Deo, & hoc pacto non attinguntur per se primo. Prout autem continentur in Deo, sunt obiectum primarium, & per se primo attinguntur, ex eo autem, quod attinguntur in Deo, extenditur cognitio ad eas attingendas in se ipsis, vt supra diximus.

19 Dico Quartò. *Etiam rationem Ideæ esse rationem cognoscendi creaturas, ita vt pertineat ad integrandum medium cognitionis.* Ita D. Augustinus *q.46. & 83.* *Singula igitur proprijs sunt creata rationibus; has autem rationes vbi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris; non enim extra se quidquam positum intuebatur, vt secundum id constitueret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est.* Probatur. Non possunt creaturæ cognosci in causa, nisi causa completo modo se habeat in ratione causæ, ergo non possunt videri in Deo, nisi etiam concurrat idea. Antecèdens patet. Quia sola causa completa completo modo continet effectus. Consequentia brobatur. Nam Idea est complementum causæ efficientis, ita vt sine ipsa non possit operari, quando operatur per intellectum, & voluntatem; determinat enim agens ad operandum tali, vel tali modo, sine qua determinatione non potest producere aliquid determinatum.

20 Ad Primam primæ ſententiæ negatur ſcientiam antecedere omnipotentiam, pro vt omnipotentia dicit continentiam virtualem creaturarum. Vndè Deus ideo cognoſcit, quia poteſt, & non econtra. Solum poteſt dici, quod ſcientia antecedat potentiam, pro vt conſideratur ſecundum vltimam determinationem, in qua inuoluitur etiam decretum voluntatis; & dicitur potentia exequutiua; Hinc ſi auferretur omnipotentia, ſicut Deus eſset aliter Deus, ita etiam haberet aliam ſcientiam, quæ non eſſet ſcientia creaturarum. Dicitur autem potentia conſequi ad voluntatem, pro vt eſt potentia executiua, non pro vt continet virtualiter. Ad ſecundum negatur conſequentiam. Nam omnipotentia non eſt ratio cognoſcendi creaturas ex vi alicuius reſpectus, ſed quia illas in ſe continet. Ad confirmationem negatur ſecunda pars antecedentis. Nam, ſi omnia implicarent, neque in Deo eſset omnipotentia, quia non continerētur in ipſo virtualiter, ratio enim omnipotentiæ importat hanc virtualem continentiam. Ad Tertium negatur conſequentia, Nam futura, & exiſtentia cognoſcuntur à Deo in ſe ipſis; non quia ſint connexa cum Deo, ſed quia manifeſtantur ratione infinitæ manifeſtationis diuinæ cognitionis; habent tamen, ſuppoſito quod exiſtant, neceſsariam connexionem cum Deo, quia ab ipſo eſsentialiter dependent.

21 Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ negatur cognitionem Ideæ ſupponere cognitionem eſsentiæ vt imitabilis à creaturis. Ad probationem. Ideas eſse quidem rationes imitabilitatis, & ideo ingredi conceptum, quo cognoſcitur eſsentia imitabilis, quia repræſentatiuè determinant imitabilitatem.

An Deus cognoſcendo creaturas, eas producat in eſſe cognito.

SECTIO III.

22 Difficultas procedit de poſſibilibus, an videlicet ex diuina cognitione accipiant aliquod eſse cognitum, quo determinent diuinam cognitionem. Prima ſententia eſt affirmatiua; nomine autem eſse cogniti non intelligit aliquod eſse reale intrinſecum creaturæ, ſed quoddam eſse diminutum, quod dicit tum relationem rationis, tum fundamentum abſolutum huius relationis, quod ſimiliter eſt aliquod ens rationis. Ita Scotus *in 1. diſt. 36. q. vnica, & in 4. diſt. 1. q. 2. art. 1.* & communiter Scotiſtæ, præſertim Rada *1. p. controu. 28. cap. 3.* Smiſing *tract. 3. de Deo vno diſp. 2. quaſt. 3.* & ſequitur Ruiz *diſp. 11. de ſcientia Dei. ſect. 5.*

23 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita præſertim Caitanus 1. *p. q. 14. ar. 5.* Bannes *art. 6.* Cumel ibid. Suarez *in metaph. diſp. 31. ſect. 2.*

24 Dico primò. *Deum cognoſcendo creaturas non producere aliquod eſſe cognitum ex parte ipſarum, quod ſe habeat vt obiectum terminans diuinam cognitionem.* Probatur. Hoc eſse cognitum non poteſt eſse aliquid reale, alioquin eſset aliquid participatum, atque adeo per veram productionem productum; vndè creaturæ habuiſſent ab æterno aliquod eſse reale. Nec poteſt eſse aliquod ens rationis; tum quia Deus non format ens rationis; Tũ quia ens rationis terminaret cognitionem diuinam, atque adeo Deus cognoſceret ens rationis, non autem creaturas, ergo.

25 Dico Secundò. *Deum cognoſcendo creaturas eas producere intra ſe ipſum in eſſe cognito formaliter, pro vt ſe tenet ex parte cognitionis, quatenus producit Verbum, quod repræſentatiuo modo continet creaturas.* deſumitur ex illo Ioannis 1. *Quod factum eſt in ipſo vita erat;* videlicet, quia omnes creaturæ intelligibili modo exiſtunt in Verbo Diuino. Hinc etiam Anſelmus *cap. 32. Monologij.* docet Patrem dicere creaturas producēdo Verbum, hoc eſt eas exprimere intelligibili modo in ſe ipſo. Probatur. Verbum productum importat creaturas, quæ continentur in diuina eſſentia poſitas in eſſe conſpicuo, & apparenti, ita vt poſſint per ipſum repræſentari, ergo importat creaturas ſecundum eſſe cognitum formale. Conſequentia probatur. Quia eſſe cognitum formale non eſt aliud, quàm obiectum conſtitutum in eſſe intentionali, ſeu in eſſe manifeſtatiuo, quo ſe manifeſtet cognoſcenti.

An Deus cognoſcat poſſibilia in ſe ipſis.

SECTIO IV.

26 Ex dictis in ſuperioribus conſtat, Deum cognoſcere in ſe ipſo tanquam in cauſa omnia poſſibilia; nunc videndum eſt. An hæc cognitio extendatur ad attingenda poſſibilia in ſe ipſis.

Prima ſententia eſt affirmatiua, & deſumitur ex Diuus Thoma 1. *p. q. 14. art. 6. ad primum*, & 1. *contra Gentes. cap. 66.* vbi etiam Ferracienſis. D. Bonauentura *in 1. diſt. 39. art. 1. q. 1.* Richardus *diſt. 35. art. 1. q. 4.* Durando *q. 2.* Ariminenſis *q. vnica* Argētina *quaſt vnica conc. 4.* Maior *q. 1. & 2.* Caietano *1. p. q. 14. ar. 6.* Bannes *ibidem.* Molina *art. 9.* Vaſquez *diſp. 60. cap. 2. & 3.* Suarez *lib. 3. de Deo vno cap. 2.* Smiſing *lib. 3. de Deo vno diſp. 2. q. 3.* Ruiz *diſp. 11. de ſcientia Dei. ſect. 3. & 4.* & ſequuntur communiter Recentiores.

Probant. Creaturæ cognoſcuntur à Deo perfectiſſimo modo, & ſecundum proprias rationes, & menſuram, atque adeo ſecundum diſtinctionem. Hoc autem non poteſt ſaluari, ſi cognoſcantur tantum in cauſa, quia continentur in illa confuſo modo. Secundò. Si Deus cognoſceret creaturas tantum in ſe ipſo, & non ſecundum modum, quem habent in ſe ipſis, re vera non cognoſceret creaturas, ſed tantum ſe ipſum.

27 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Aureolus in 1. *diſt. 35. 1. p. art. 4. & p. 2. art. 4. §. nec valet. & propoſitione 3. in reſponſione ad 6. & 7.* Valentia *tom. 1. diſp. 1. q. 14. puncto 7.*

28 Dico primò. *Creaturas ſiue exiſtentes, ſiue poſſibiles non eſſe propriè terminum diuinæ cognitionis, ſed tantum impropriè, quatenus videlicet ſunt connexa cũ termino proprio.* Probatur. Terminus cognitionis eſt de intrinſeco conceptu illius ita vt non poſſint concipi ſine ipſo, ergo creaturæ ſecundum proprium eſſe non ſunt terminus proprius diuinæ cognitionis. Antecedens patet. Quia cognitio eſt intrinſecè connexa cum ſuo termino tanquam repræſentatio cum repræſentante. Conſequentia probatur. Quod eſt de intrinſeco conceptu alicuius, pertinet ad eſſe ipſius, ita vt non poſſit ſine ipſo ſubſiſtere; vnde ipſo indiget. Cognitio autem diuina non indiget aliquo extra Deum, & ſufficienter concipitur, ſi concipiatur vt repræſentatiua eſſe diuini.

29 Dices. Id eſſe verum de termino primario, non autem de ſecundario. Contra. Quod terminus ſit de conceptu prouenit ex ratione termini, ergo ſi ſecundarius non eſt de conceptu, non erit propriè terminus. Secundò. Eſſe terminum cognitionis dicit connexionem in ratione repræſentabilis cum ipſa, vel ergo ratio ſecundarij tollit hanc connexionem, & tunc tollit etiam rationem termini. Vel non tollit, & tunc adhuc erit de conceptu cognitionis.

30 Dico Secundò. *Deum non cognoſcere poſſibilia in ſe ipſis tanquam obiectum contradiſtinctum, ſed ſolum in ſe ipſo tanquam in cauſa continente.* Probatur. Non poteſt aliquid cognoſci in ſe ipſo, niſi ſit in ſe ipſo cognoſcibile, ſed poſſibilia non ſunt in ſe ipſis cognoſcibilia, ergo. Minor probatur, non eſt aliquid cognoſcibile in ſe ipſo, niſi habeat eſse in ſe ipſo, quia cognoſcibilitas ſequitur eſse, poſsibilia autem, vt talia, habent ſolum ſtatum poſsibilitatis, qui nihil aliud eſt, quá contineri in cauſa. Cõfirmatur ſtatus purus poſsibilitatis dicit purũ eſse potētiale, ergo ſolum dicit rem contentam in cauſa. Confirmatur. Secundò. Vel quando poſsibilia attinguntur in ſe

ipſis

ipsis attinguntur, vt communicantia in esse cum ipsa causa. Vel vt ab ipsa secundum esse separata, ita vt interueniat distinctio. Si primum, ergo non attingitur in se ipsis, quia quod attingitur in se ipso attingitur pro vt stat in mensura propria. Si secundum. Contra. Quia tunc non attingerentur secundum statum possibilitatis, nam res non separatur à causa, nisi ratione productionis, & existentiæ. Confirmatur. Tertiò. Esse possibile, & esse in se, inuicem se destruunt, ergo si possibilia cognoscuntur, vt in se, non cognoscuntur vt possibilia. Antecedens probatur. Esse in se, dicit possidere in se ipso proprium esse, esse autem possibile dicit posse possidere; actus autem, & potentia respectu eiusdem repugnat, ita vt non possit idem esse simul in actu, & in potentia.

31 Dices. Possibilia cognosci in se ipsis non dicere, quod habeant in se ipsis aliquod esse reale; sed tantum, quod possint habere, Contra. Ergo attinguntur; pro vt possunt habere esse, & non, pro vt in se ipsis habentia, ergo non cognoscuntur in se ipsis, sed tantum in eo, à quo possunt habere esse. Secundò. Possibilia, vt talia, dicunt tantum posse habere esse, non autem habere, ergo in se nihil sunt, sed tantum sunt aliquid in causa, ergo non possunt cognosci in se ipsis, quia cognitio manifestat obiectum, quod autem in se ipso non est aliquid, nec etiam est in se ipso manifestabile.

32 Dices secundò. Eo ipso, quod Deus cognoscit illud esse, quod possunt habere, cognoscere possibilia in se ipsis. Contra. Non cognoscit illud esse, quod possunt habere nisi vt adhuc contentum in causa, ergo non cognoscit in se ipsis, quod enim terminat cognitionem cum modo potentiali essendi in causa, non attingitur in seipso.

33 Dico tertiò. *Licet possibilia contineantur in Deo secundum omnes modos, & rationes, non terminare tamen Diuinam cognitionem vt inuicem distincta, sed tantum vt possibilia distingui ratione emanationis, ita vt distinctio consequatur ex mensura determinata essendi*, vndè Deus cognoscit quamdam infinitatem possibilitatis, & communicabilitatis, ex qua potest extrahere quidquid vult secundum diuersos, & infinitos modos communicationis. Probatur. Possibilia in Deo transeunt ad alium modum essendi, ergo nō continētur in Deo vt inuicē distincta. Consequentia probatur. Distinctio inter res consequitur ex determinata mensura essentię, ideo enim homo distinguitur à leone, quia habet talem mensuram essentiæ, ergo cum in Deo non habeant essentiam mensurato modo, nec etiam habebunt distinctionem.

34 Dices. Diuinas Ideas repræsentare hanc distinctionem. Contra. Esse Diuinum ideale in repręsentando se habet infinito modo, ergo non repręsentat cum distinctione actuali. Consequentia probatur. Si repræsentaret cum distinctione, haberet rationes ideales determinatas, ita vt quod repręsentaret vna, non repræsentaret alia; hoc autem repugnat infinitati, quod enim repræsentat infinito modo, non potest determinari ad repręsentandum cum mensura,

35 Ad Primum. Negatur minor. Nam ex eo, quod possibilia cognoscuntur à Deo perfectissimo modo, sequitur quod cognoscantur, prout sunt cognoscibilia; non sunt autem cognoscibilia in seipsis. Nec sequitur cognosci confuso modo, quia distinctissimè attingitur modus essendi causalis. Nec sequitur confusio in causa ex eo, quod sine distinctione in ipsa contineantur, quia confusio requirit distinctionem, sed tantùm quod communicent inuicem in quadam infinitate communicabilitatis esse Diuini. Ad secundum. Negatur sequela, solum enim sequitur, quod non cognoscantur creaturæ secundum statum existentiæ; non verò quod non cognoscantur secundum statum possibilitatis; nam re vera Deus attingit illud esse, quod potest creaturis communicare.

An non entia pertineant ad obiectum secundarium.

SECTIO V.

36 NOmine. Non entis intelligitur purum non ens, quod ita non est, vt neque etiam esse possit, vt sunt negationes, priuationes, & ipsum nihil.

Cōmunis sententia Recentiorum asserit, Deum cognoscere non ens indirectè, videlicet ratione illius positiui, cui opponitur. Ita Molina *1.p.q.14.art.9.* Fasolus *dub. 1.* Vasquez *disp. 61.* Suarez *lib.3.de Deo vno cap.3.* Ruiz *disputat.17.de scientia Dei sec.2.& 3.* Smising. *trac.3.de Deo vno disp.2.q.6.* & citant etiam D. Thomam *1.p.q.14.art.9.* quærit. An Deus cognoscat non entia, & respondet affirmatiuè, sed nomine non entis intelligit non ens actu, videlicet possibile.

37 Dico 1. *Deum cognoscere negationes, & priuationes fundamentaliter acceptas, videlicet pro vt dicunt illud esse, in quo fundatur negatio.* Quod de suo formali aliquando dicit positiuam repugnantiam, qua excluditur id, quod negatur; aliquando verò modum essendi limitatum, ratione cuius excluduntur aliqua vel sine capacitate eorumdem, vel cum capacitate. Conclusio est de fide, & hoc tantum intendit scriptura, quando tribuit Deo cognitionem negationum, & priuationum. Probatur. Quia tali pacto sunt aliquid positiuum.

38 Dico secundò. *Deum non cognoscere aliquod non ens formaliter, siue sit priuatio, siue negatio, siue quodcunque aliud.* Probatur. Deus non potest cognoscere, quod non est cognoscibile, huiusmodi autem est non ens, quia cum intelligibilitas sequatur esse, quod non est ens, non est intelligibile.

39 Dices. Non ens habere aliquam cognoscibilitatem analogicam. Contra. Non ens opponitur enti, ita vt tollat ipsam rationem entis, quam ipsum dicit vt suum formale constitutiuum, ergo etiam tollit cognoscibilitatem, quæ fundatur in ente. Secundò. Esse ens est ratio, cur aliquid sit cognoscibile, ergo esse omnino non ens erit ratio, cur non sit omnino cognoscibile.

40 Dices secundò. Non ens non esse cognoscibile ratione sui, sed ratione alterius. Contra. De ratione cognoscibilitatis est, vt sit intrinseca, nam si sit extrinseca vni, erit intrinseca alteri, &, cum fundetur in proprio esse ipsius, erit propria illius, vndè per ipsam non poterit aliud innotescere. Secundò. Quod in se nullo pacto est cognoscibile, nec etiam potest esse cognoscibile ratione alterius, nam cognosci dicit manifestari, quod autem non habet aliquid, secundum quod possit manifestari, nullo pacto potest manifestari,

41 Confirmatur. Non ens non potest esse obiectum secundarium, ergo. Antecedens probatur. Nam obiectum secundarium debet esse connexum cum primario, & ab ipso dependere, quod non potest conuenire non enti, cum enim sit merum nihil, non potest in se habere realem connexionem, & dependentiam, Confirmatur. Secundò. Quicquid Deus cognoscit, cognoscit ratione suæ essentiæ, quatenus illud continet in se causaliter, negationes autem, & priuationes non continentur in Deo causaliter.

42 Dices. Contineri secundariò, quatenus sunt quid connexum cum ente positiuo. Contra. Negationes nullo pacto sunt causabiles, alioquin essent quid participatum, & potentiale, vndè possent habere esse positiuum, ergo nullo pacto continentur.

43 Obijcies. Deus reuelat aliqua negatiua, vt mundum non fuisse ab æterno, ergo cognoscit. Respondetur. Reuelare accomodando reuelationem nostræ capacitati, & tantum fundamentaliter, vnde quando reuelat mundum non fuisse ab æterno nil aliud reuelat, quam positiuam inceptionem mundi in tempori, quæ explicatur à nobis, &c.

44 Obijcies Secundò. Per scientiam simplicis intelli-

gentiæ

gentiæ ne dum cognoſcit res poſſe eſſe, ſed etiam non eſſe, ergo. Reſpondetur negando conſequentiam. Nam cognoſcit tantum poſſibilia ſecundum modum eſſendi potentiale, qui à nobis explicatur per negationem eſſendi.

An, & quomodo malum pertineat ad obiectum ſecundarium.

SECTIO VI.

45 DVplex eſt malum. Aliud pœnæ, aliud culpæ. Supponendum autem tanquam certum de fide, Deum cognoſcere mala pœnæ etiam cognitione approbatiua. Eccleſiaſtici 11. *Bona, & mala, Vita, & mors, paupertas, & honeſtas à Deo ſunt.* Ieremi. 32. *Abduxi ſuper Populum hunc omne malum.* Vndè tanquam cauſa debet mala cognoſcere, &, quia vult ipſe hoc malum, debet præcedere ſcientia approbationis. Vndè quando hæc mala conſiſtunt in aliquo poſitiuo, cognoſcit ſicut omnia alia poſitiua, Quando vero conſiſtunt in aliquo priuatiuo, cognoſcit ratione fundamenti.

46 Supponendum ſecundò. Certum eſſe de fide, Deum cognoſcere malum culpæ. Iſaiæ 66. *Fecerunt mala in oculis meis.* Iob 11. *Videns iniquitatem eorum, nonne conſiderat.* Pſal. 68. *Delicta mea à te non ſunt abſcondita.* Ratio autem eſt. Tum quia peccatum eſt offenſa Dei. Tum quia pertinet ad ipſum punitio. Non tamen cognoſcit ſcientia approbationis, quia illud non approbat, nec eſt cauſa ipſius; hinc Abacuc 1. *Mundi ſunt oculi tui, ne videant malum, & ad iniquitatem reſpicere non poteris.* Difficultas autem eſt de modo, quo Deus cognoſcit malum.

47 Prima ſententia aſſerit, cognoſcere in ordine ad bonum creatum, cuius eſt priuatio. Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 10. Bannes, Molina, Peſantius *ibidem*. Faſolus *dubit.* 2. Vaſquez *diſp.* 62. *cap.* 2. Alenſis 1. *p. q.* 23. *mem.* 3. *art.* 3. Capreolus *in* 1. *diſt.* 36. *q.* 1. *art.* 1. Richardus *art.* 1. *q.* 2. Argentinas *art.* 4. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno capit.* 3. Ruiz *diſp.* 19. *de ſcientia Dei ſect.* 3. & alij.

Fundamentum eſt quia malum culpæ eſt priuatio boni, & multoties alicuius virtutis, quæ non poteſt eſſe in Deo, vt temperantia, prudentia, &c. priuatio autem cognoſcitur in ordine ad id, quo priuat.

48 Secunda ſententia aſſerit; Deum cognoſcere malum in ordine ad ſe ipſum, quatenus dicit carentiam illius rectitudinis, quam præſcribit ars, ſeu idea ipſius. Ita Altiſiodorenſis *lib.* 2. *cap.* 8. *q.* 1. Aegidius *in* 1. *diſt.* 36. 2. *p. q.* 2. Palatius *diſt.* 38. *diſp.* 1. Cumel 1. *p. q.* 14. *art.* 10. *diſput. vnica.* Nauaretus *ibidem* §. 1. *concl.* 3. 4. & 5.

49 Notandum 1. Malum culpæ nunquam reperiri, niſi fundatum in actu poſitiuo, ſunt enim ſolum contingit, quando voluntas operatur, & non ſecundum debitam regulam, vndè conſiſtit in eo, quod actus careat rectitudine debita.

50 Notandum ſecundò. In hac carentia rectitudinis duo poſſe conſiderari, & formalem priuationem rectitudinis, & fundamentum proximum poſitiuum, quod non eſt aliud, niſi alia menſura non debita, per quam debita excluditur. Hæc autem menſura indebita facit, quod actus inordinato modo ſe habeat, quia cum excludat debitam rectitudinem, excludit etiam debitum ordinem, & ponit in ipſo poſitiuá difformitatem ad regulam, qua eſſet menſurandus, quia ponit aliam poſitiuam menſuram, quæ difformis eſt Regulæ, cui deberet conformari.

51 Notandum tertiò. Ex hac difformitate ſequi, quod actus ſit difformis alteri actui illi videlicet, qui habet debitam menſuram, qui eſt actus virtutis; hæc tamen difformitas conſequitur ad priorem, quia ſicuti prima conformitas eſt reſpectu menſuræ, ita etiam prima difformitas.

52 Dico 1. *Deum non cognoſcere peccatum ſub ratione priuationis formaliter.* Probatur. Priuatio, vt talis, non eſt aliquid in ſe, cum ſit tantum ablatio alicuius poſitiui, ergo non eſt aliquid in ſe cognoſcibile.

53 Dico 2. *Deum cognoſcere peccatum ſecundum difformitatem, & deordinationem, quam habet.* Probatur. Hæc deordinatio eſt realis, & habetur ratione alicuius poſitiui, quod eſt in actu, videlicet ratione illius menſuræ, qua excluditur debita menſura. ergo

54 Dices ſequeretur, quod in Deo eſſet Idea peccati, quia eſſet in ipſo Idea illius menſuræ, quam haberet actus malus, ratione cuius haberet deordinationem. Reſpondetur. Hanc menſuram ideæ eſſe quidem in Deo, non tamen eſſe rationem formalem peccati, ſed ſolum difformitatem, quæ conſurgit ex eo, quod hæc menſura ponitur in actu ex libertate voluntatis creatæ, quæ non deberet poni; hæc autem difformitas non eſt aliquid per ſe producibile, ſed conſurgit ex ijs, quæ per ſe producuntur; vndè non habet propriam Ideam, ſed, ſicuti ſe habet conſequutiuè ad eſſe ideatum, ita etiam Diuina Idea illam tantum conſequutiuè repræſentat tanquam id, quod poteſt fieri ex deordinatione, quam cauſat creatura.

55 Dico tertiò. *Deum cognoſcere peccata per ordinem ad ſe ipſum quatenus dicit Ideas menſuratiuas moralium operationum.* Probatur. Peccatum, vt tale, eſt aliquid deficiens, & inordinatum, ergo cognoſcitur per ordinem ad Diuinas ideas. Conſequentia probatur. Quia defectus cognoſcitur per reſpectum ad illud, à quo deficit, peccatum autem deficit à ſua idea commenſuratiua. Confirmatur. Ordo debitus in actione bona cognoſcitur comparatiuè ad menſuram, ergo defectus in operatione mala cognoſcitur ex ordine ad eandem menſuram, quatenus illi non conformatur. Confirmatur ſecundò; menſura eſt ratio cognoſcendi menſuratum, & etiam oppoſitum illius, ergo idea Diuina eſt ratio cognoſcendi peccatum. Antecedens patet, quia menſura ducit in cognitionem menſurati, quatenus illi coadæquatur, vnde ducit etiam in cognitionem illius, quod ipſi non coadæquatur.

Conſequentia probatur. Quia idea Diuina eſt prima menſura cuiuſcunque actus boni.

56 Dico quartò. *Deum cognoſcere malum etiam per ordinem ad bonum, quod excludit, ſed hanc cognitionem veluti conſequenter ſe habere ad aliam priorem rationem obiecti.* Probatur. Deus cognoſcit omne cognoſcibile ſecundum omnem rationem cognoſcibilitatis, ergo cum malum ſit cognoſcibile per ordinem ad bonum, quod tollit, quatenus eſt illi difforme, Deus cognoſcet illud ſecundum hanc quoque rationem. Rurſus hæc difformitas conſequenter ſe habet ad aliam priorem difformitatem, ergo etiam cognitio.

Ad fundamentum in oppoſitum reſpondetur. Deum non cognoſcere malum ſub ratione priuationis, ſed ſub ratione difformitatis poſitiuæ, vt patet ex dictis.

DE COGNITIONE POSSIBILIVM.

DISPVTATIO XXIV.

Quomodo ſit admittenda ſcientia ſimplicis intelligentiæ.

SECTIO I.

1 SVpponēdum eſt. Cognitionem poſſibilium nō eſſe actum cognitionis diſtinctum formaliter à cognitione, qua Deus cognoſcit ſe ipſum; non enim poſſunt actus diſtingui niſi ex obiecto, quod ita habeat propriam repræſentabilitatem, quæ non ſit in repræſentabilitate obiecti alterius actus, quod non conuenit poſſibilibus. vndè cognitio poſſibilium non eſt aliud, quam cognitio, qua Deus attingit proprium eſſe cum perfectionibus omnibus, quas cauſaliter continet; vnde, ſi non adeſſent poſſibilia, Diuina cognitio, qua Deus proprium eſſe attingit, eſſet alterius rationis, quia nō repræſētaret poſſibilia.

2 Sup-

2 Supponendum secundo, scientiam simplicis intelligentiæ non alio pacto distingui à cognitione Diuini esse, nisi quatenus intellectus noster considerat terminari ad possibilia explicitè non considerato explicitè esse Diuino; potest enim intellectus noster præscindere possibilia, & veluti extrahere ab esse Diuino, & sic concepta illa considerare tanquam terminum Diuinæ cognitionis.

3 Supponendum tertiò. Scientiam simplicis intelligentiæ versari tantum circa possibilia; nō autem circa Deum; quia in tantum est talis, in quantum attingit aliquid secundum statum possibilitatis. Hinc etiam fit, quod sit cognitio necessaria, quia, cum Deus cognoscat necessariò se ipsum comprehensiuè, cognoscit etiam necessariò quidquid potest facere. Difficultas autem est, An sit abstractiua, an vero intuitiua.

4 Prima Sententia asserit, esse abstractiuam. Desumitur ex D. Thoma 1. *contra Gentes cap. 66. & in 3. dist. 14. q. 1. art. 2.* & ita tradunt. Alensis 1. *p. q. 23. mem 4. art. 5.* Caiet. 1. *p. q. 14. art. 9.* Fasolus *art. 8. dub. 1.* Ruiz *disp. 17. de scientia Dei sec. 5.* & alijs pluribus.

Probant. Quia obiectum huius cognitionis abstrahit ab existentia. Secundò. Possibilia non cognoscuntur in se sed in alio, quod autem in alio cognoscitur, non cognoscitur intuitiuè.

5 Secunda sententia asserit, esse intuitiuam. Ita Ariminensis *in 1. dist. 36. quæst. 1.* Scotus *dist. 10. circa finem.* Maior *dist. 35. q. 2. ad 4.* Gabriel *dist. 38. art. 3. dubitat. 2.* Smiling. *trac. 3. de Deo vno disp. 15. q. 1.*

6 Dicendum est. *Scientiam simplicis intelligentiæ secundum modum attingendi obiectum esse intuitiuam.* Probatur. Scientia abstractiua caret aliqua perfectione in ratione cognitionis, ergo non est tribuenda Deo. Antecedens patet, quia intuitiuo meliori modo manifestat obiectum; quod fieri non potest, nisi in ratione cognitionis meliori modo se habeat.

7 Dices. Perfectionem cognitionis Diuinæ in hoc consistere, quod sit secundum exigentiam obiecti, possibilia autem, cum non existant, non posse intuitiuè cognosci.

Contra. Cognitio Diuina non causatur ab obiecto, ergo non debet conformari exigentiæ ipsius. Secundo. Quia obiectum non potest exigere aliquid repugnans infinitati ipsius.

8 Confirmatur. Cognitio in modo manifestandi obiectum sequitur obiectum formale, ergo cognitio possibilium in Deo est intuitiua. Antecedens patet. Quia obiectum formale specificat cognitionem. Consequentia probatur. Quia obiectum formale Diuinæ cognitionis est essentia Diuina, quæ determinat cognitionem, vt intuitiuo modo se habeat.

9 Dicendum secundò. *Neq; à nobis posse concipi scientiam simplicis intelligentiæ abstractiuo modo se habere.* Probatur. Noster conceptus debet conformari exigentiæ obiecti, ità vt non concipiamus aliquid ipsi repugnans, modus autem abstractiuus repugnat Diuinæ cognitioni, quia tollit ab ipsa perfectionem debitam.

10 Ad primum respondetur, Scientiam simplicis intelligentiæ attingere possibilia non in se ipsis, sed secundum esse causale, quod habent in Deo, secundum autem hunc statum non abstrahunt ab existentia, sed existunt existentia Dei.

Ad secundum, Cognosci in alio tunc obstare intuitioni, quando non reperitur in ipso secundum illud esse, cum quo cognoscitur, vt quando aliquid cognoscitur in imagine, possibilia autem sunt in Deo secundum illud esse, cum quo cognoscuntur.

An cognitio possibilium sit practica, an speculatiua.

SECTIO II.

11 PRima sententia negat esse practicam. Ita Henricus *1. p. art. 36. quæst. 4.* Scotus *quæ. 3. prologi.* Ocham *in 1. distint. 36. quæst. 6.*

Probant. Obiectum scientiæ practicæ debet posse se aliter habere, possibilia autem non possunt se aliter habere, cum sint summè necessaria. Secundò. Finis cognitionis practicæ est opus, finis autem cognitionis possibilium in Deo nō est opus; sed perfecta cognitio sui ipsius. Tertiò. Intellectus practicus determinat operanda ante executionem voluntatis, quod non cōtingit in Deo, alioquin debuisset omnia produci, cum intellectus necessariò omnia intelligat. Quartò. Sequeretur, quod verbum Diuinum esset practicum, quia in quantum procederet ea scientia practica, cius finis esset operatio, videlicet productio creaturarum.

12 Secunda sententia asserit, esse practicam, vt tamen sit etiam aliquo pacto speculatiua. Ita D. Thomas *1. p. q. 14. art. 16.* Caietanus, & Bannes *ibidem.* Vasquez *in notatione articuli.* Suarez *lib. 3. de Deo vno cap. 4.* Fasolus *citato loco 1. p. art. 8. dub. 3.* Ruiz *disp. 16. de scientia Dei sec. 4.* & aliis.

13 Dico 1. *Cognitionem de rebus esse practicam.* Desumitur ex scriptura Sapientiæ 7. *Omnium artifex sapientia.* & cap. 8. *Quis horum quæ sunt magis, quam illa est artifex.* Prouerb. 3. *Dominus sapientia fundauit terram; stabiliuit Cælos prudentia.* Ad Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Probatur. Deus operatur secundum ideam liberè cum cognitione facendorum, ergo habet cognitionem practicam. Antecedens patet ex ordine, & dispositione vniuersi. Consequentia probatur. Nam vbi est operatio ex idea, ibi est cognitio practica, quia operans dirigit suam operationē per cognitionē quę ostendit tali, & tali pacto esse operandum, ergo procedit practico modo. Consequentia probatur. Quia procedit cum cognitione, quæ è regula cuiuscunq; effectus.

14 Dico secundò. *Scientiam Dei esse practicam respectu omnium possibilium, sinè sint aliquando futura, siue non.* Neque oppositum sentit. D. Thomas *citatus*, quia docens, Deum non habere scientiam practicam de ijs, quæ nunquam erunt, intelligit de scientia practica, quæ est talis in actu secundo ratione exterioris praxis, non autem quatenus dicitur talis ab obiecto. Probatur. Scientia practica non specificatur ab actuali operatione; sed ex eo, quod intrinsecè respiciat operationem possibilem, ergo scientia Dei erit practica ex eo, quod respiciat operationē possibilem. Antecedens patet quia ordo scientiæ ad operationem est transcendentalis, qui non requirit existentiam in termino. Confirmatur. Cognitio Dei respectu omnium possibilium, cum sit perfectissima ostendit mensuram, secundum quam essent producenda, si producerentur, ergo respectu omnium possibilium est practica. Consequentia probatur. Quia cognitio practica nihil aliud dicit de suo formali, nisi quod sit regula ostendens modum alicuius operationis.

15 Dico tertiò. *Scientiam Dei esse practicam per modum artis.* Desumitur ex scripturis supra allatis. Probatur. Ars non est aliud, quam recta ratio factibilium, cui conformari debet, quod fit; omnia autem, quæ fiunt à Deo, conformantur ipsius cognitioni tanquam regulæ.

16 Dico quartò. *Esse practicam etiam per modum prudentiæ.* Probatur. Quia respicit operationes morales, vt regula ipsarum. Confirmatur. Deus est legislator, vndè omnes regulæ existunt in mente ipsius, ica autem in mente existens est prudentia.

17 Dico quintò. *Esse practicam ratione sui obiecti formalis.* Probatur. Essentia Diuina, quæ est obiectum formale, est id, in quo Deus cognoscit possibilia, proponit creaturas vt obiectum operabile, ergo est practica ratione obiecti formalis. Antecedens probatur. Essentia Diuina vt obiectum formale proponit creaturas eo pacto, quo illas continet, continet autem sub ratione operabilis, quia continet vt producibiles. Consequentia probatur. Tunc cognitio est practica ratione obiecti formalis,

malis, quando ex vi ipſius habet, quod ſit regula faciendorum; hoc autem præſtat eſſentia Diuina reſpectu Diuinæ cognitionis, dum repræſentat creaturas producibiles.

18 Dico ſextò. *Scientiam Dei reſpectu creaturarum eſſe purè practicam*. Probatur. In tantum eſſet aliquo modo ſpeculatiua, in quantum attingit eſſentias rerum, ſed hoc ipſo eſt practica, ergo. Minor probatur. Cognitio practica, vt patet in creatis, non reſpicit ſolum exiſtentiam, ſed etiam eſſentiam, vt patet in ſcientia prudentiali, quæ reſpicit ſpecificationem actus, & in arte, quæ reſpicit formam artefactorum. Tum quia ſcientia Dei practica præſcribit menſuram rerum ſecundum eſſentiam. Tum quia ipſæ eſſentiæ ſunt quid ideatum, & habent intrinſecam conformitatem cum Diuino exemplari. Confirmatur. Tota cognitio, quam habet Deus, habet ex vi ſuæ eſſentiæ, vt eſt cauſa, ergo tota eſt practica. Conſequentia probatur. Quia tota determinatur à ratione cauſæ, vt cauſa eſt, cauſa autem vt talis proponit obiectiuo modo effectum ſecundum ſe totum ſub ratione producibilis, ita vt nihil proponat, quod non proponat ſub ratione producibilis.

19 Dices. Licet repræſentet totum eſſe practico modo, poſſe tamen ob ſuam infinitatem repræſentare etiam ſpeculatiuo modo. Contra. Repræſentari ſpeculatiuo, vel practico modo non prouenit ex infinitate cognitionis, ſed ex natura obiecti. Creaturæ autem non exigunt repræſentari à ſcientia Diuina niſi practico modo, quia ſolum poſſunt repræſentari vt quid producibile. Secundò. Cognitio ſpeculatiua dicit repræſentationem obiecti, vel ergo hæc repræſentatio eſt regula operandi, vel non. Si primum, ergo non eſt ſpeculatiua. Si ſecundum. Contra, Quia effectus eſt producibilis à Deo, ergo dum cognitio ipſum manifeſtat, proponit quomodo faciendus ſit, ſeu vt producibilem.

20 Dico ſeptimò. *Scientiam practicam eſſe ſcientiam ſimplicis intelligentiæ*. Probatur. Illa ſcientia eſt practica, quæ eſt regula operandorum, huiuſmodi autem eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ideo enim res tali, vel tali pacto diſponuntur, quia ſcientia, qua attinguntur, vt poſſibiles, oſtendit eſſe poſſibiles ſecundum talem, & talem diſpoſitionem.

21 Dico octauò. *Scientiam viſionis eſſe practicam in actu ſecundo*. Probatur. Scientia viſionis non dicit nouam repræſentationem ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, alioquin, cum poſſit non eſſe in Deo, poſſet aliqua ratio repræſentationis non reperiri in ipſo, ergo eſt practica. Conſequentia probatur. Quia eſt quædam repræſentatio, cui continuò commenſurantur creaturæ ratione conſeruationis, quæ eſt quædam continuata productio.

22 Ad primum negatur maior. Nam actus morales ſunt obiectum ſcientiæ practicæ, & tamen non poſſunt aliter ſe habere, quam exigunt ex vi ſuæ eſſentiæ, & ſolum poſſunt aliter ſe habere, quia agens creatum poteſt deficere; quia poſſibilia non ſunt ſummè neceſſaria, niſi quatenus ſupponuntur menſurata per ſcientiam practicam Dei; ideo enim non poſſunt ſe aliter habere, quia debent conformari ſuæ menſuræ. Ad ſecundum. Perfectam contemplationem ſui ipſius eſſe finem primarium Diuinæ cognitionis, qui habetur ratione obiecti primarij; productio autem creaturarum eſt finis ſecundarius, qui rurſus dirigitur ad primarium, & proinde cognitio Diuina reſpectu poſſibilium eſt practica. Ad tertium. Scientiam practicam determinare operanda, antequam voluntas exequatur, non tanquam vim exequutiuam, ſed tanquam menſuram præſcriptiuam. Hinc non fit, vt debuerint omnia produci, ſed vt debuerint omnia præſcribi per modum regulæ, & menſuræ. Ad quartum. Verbum Diuinum eſſe aliquo modo practicum, quatenus repræſentat poſſibilia, quia tali pacto importat exemplariter ipſas creaturas; non dicitur autem practicum, quia non eſt verbum creaturarum, & quia non repræſentat primariò creaturas, ſed ſecūdariò.

An ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſit cauſa rerum.

SECTIO III.

23 Supponendum eſt tanquam certum de fide, Deum habere ſcientiam, quæ ſit rerum cauſa. Pſal. 103. *Omnia in Sapientia feciſti*. Prouerb. 3. *Dominus ſapientia fundauit terram*. Ratio autem eſt, quia Deus operatur per voluntatem, vndè eſt neceſſaria ſcientia, quæ dirigat voluntatem proponendo, & oſtendendo modum operandi.

24 Supponendum ſecundò. Solam ſcientiam non eſſe cauſam adæquatam, ſed inſuper requiri virtutem, in qua contineatur effectus, & voluntatem, quæ determinet exequutionem. Ratio eſt, quia ſi ſola ſcientia eſſet neceſſaria, ſicut omnia neceſſariò intelliguntur à Deo; ita etiam neceſſariò cauſarentur. Difficultas autem eſt. Quænam ſcientia ſit cauſa rerum, videlicet An ſcientia ſimplicis intelligentiæ, an vero ſcientia viſionis.

25 Prima ſententia aſſerit, ſcientiam viſionis eſſe cauſam rerum. Ita Cumel 1.p.q.14.art.1.concluſ.6. & tom. 1. *variarum diſputationum dub.*8.§. Hæc tamen ſolutio Ripa 1.p.q.14.art.3.dubit.4. Gonzalez diſp.38. Nauaretus *contron.*53.§.2. Aluarez 2. *de Auxilijs diſp.*16. Ledeſma *de auxilijs diſp.*2. *de ſcientia difficultate* 1.*dub.*4. Cabrera 3.p q.62.art.1.diſp.17.§.15. & plures alij ex recentioribus Thomiſtis.

Probant. ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, eſt coniuncta cum decreto voluntatis, ſcientia autem coniuncta cum decreto eſt ſcientia viſionis. Confirmatur. Quia Patres docent, Deum non ideo præſcire res, quia ſunt futuræ, ſed ideo eſſe futuras, quia præſcit. Secundò. Si non eſſet cauſa, futura præ requirerentur ad ſcientiam viſionis, ergo eſſent obiectum motiuum, quia illud eſt obiectum motiuum, quod præſupponitur ad cognitionem.

26 Secunda ſententia aſſerit, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ eſſe cauſam rerum. Deſumitur ex D. Thoma 1. p.q.14. art.8. Vbi docet, ſcientiam Dei, quatenus ſe habet per modum artis, eſſe cauſam rerum, & in 1. diſt. 38. q.1.art.1. ducet ſcientiam, quæ eſt cauſa rerum, antecedere decretum voluntatis, & tra lunt. Herueus in 1. diſt. 39. q.1. Capreolus diſt.35.q.2. art.2. Aegidius diſt.38.p.1.q. 1. Durandus q.1. Ariminenſis q.2.art.3. Molina 1.p.q.14. art.13.diſp.17. Faſolus art.8.dub.3. Suarez lib.3.de Deo vno c.4. & lib. 1.de ſcientia contingenti cap.5. Vaſquez 1.p.diſp.58.cap.4. & 6. Arubal diſp.32. Ruiz diſp.15. de ſcientia Dei ſect.4. & ſequentibus.

27 Dico primò. *Scientiam ſimplicis intelligentiæ importare cum cauſatiuam in actu primo*. Probatur ſcientia Dei in ratione ſcientiæ non poteſt habere aliam vim cauſatiuam, niſi illam, quæ conſiſtit in ratione regulæ, & menſuræ, ergo ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt ſufficiens cauſa in actu primo in ſuo genere. Antecedens patet. Quia, dum concurrit vt cognitio, non poteſt alio pacto concurrere, quam exhibendo id, quod in ſe continet, ergo cum contineat effectum per modum repræſentationis, poteſt concurrere ſolum repræſentando, & dirigendo. Conſequentia probatur. Scientia ſimplicis intelligentiæ attingit omnia poſſibilia ſecundum omnes rationes, modos, & circumſtantias, & attingit practico modo, quia dicit menſuram, ſecundum quam omnia fieri debent, ergo eſt ſufficiens cauſa in genere ſcĭêtiæ, quia poteſt vt regula proponere quidquid fieri poteſt. Confirmatur. Non poteſt voluntas aliquid eligere, quod ipſi non proponatur ab intellectu, ergo vt exequutioni mandet aliquid, oportet, vt ſecundum omnem rationem per cognitionem proponatur, ergo ſcientia antecedens determinationem voluntatis habet cum ſufficientem cauſatiuam, quia debet tanquam regula continere quidquid determinat voluntas, vt poſſit totum ipſi proponere; ſola autem ſimplex intelligentia an-

antecedit decretum voluntatis.

28 Dico secundò. *Scientiam simplicis intelligentię esse causam in actu primo respectu omnium possibilium, etiamsi non fiat aliquando futura.* Probatur. Quia habet plenam vim directiuam respectu omnium possibilium, vis enim directiua consistit in repræsentatione. Confirmatur. Quia causa non constituitur per ordinem ad effectum futurum, sed possibilem. Confirmatur secundò. Quia in causa sufficit illa determinatio, qua determinetur ad effectum vt possibilem, nec est necessaria determinatio ad effectum vt futurum, vt patet in voluntate, quæ est indifferens ad vtramque partem.

29 Dico tertiò. *Scientiam simplicis intelligentiæ, dum actu causat fieri scientiam visionis, atque adeo scientiam actu causantem esse scientiam visionis.* Probatur. Scientia actu causans coniungitur cum decreto voluntatis, & cum ipso effectu ad extra actu existente, ergo fit scientia visionis. Antecedens patet. Est enim de ratione causæ, vt causans est; quod habeat effectum in actu, ita vt pertineat ad intrinsecum conceptum ipsius. Consequentia probatur. Quia scientia visionis non est alia, quam scientia simplicis intelligentię vt terminata ad res existentes; scientia autem simplicis intelligentiæ eo ipso, quod causat, terminatur ad existentiam. Confirmatur. Scientia visionis repræsentat obiectum in se ipso, ergo est scientia simplicis intelligentiæ, vt actu causat. Antecedens est certum. Consequentia probatur. Quia manifestatio hæc non potest esse aliud, quàm manifestatio simplicis intelligentiæ, alioquin aliqua ratio manifestationis posset non esse in Deo, quia potest non esse in ipso scientia visionis. Confirmatur secundò. Cognitio, quæ attingit obiectum vt existens, est scientia visionis; sed huiusmodi est simplex intelligentia, vt actu causat, ergo. Minor probatur. Nam attingit obiectum causando, ergo cum causet vt cognitio, attingit obiectum vt existens, quia terminus causationis est existens.

30 Dices. Attingere obiectum secundum existentiam, vt est causa, non autem vt est repræsentatio. Contra. Attingit secundum vim illam, qua causat, ergo secundum repræsentationem, quia causat ex vi ipsius.

31 Dico quartò. *Scientiam visionis attingere suum obiectum practico modo; atque adeo non supponere, sed facere, ita vt ipsum non præcedat; influat tamen ex vi virtutis causatiuæ, quæ est prior ipso.* Est contra Suarez *lib. 1. de scientia Dei cap. 5.* Vasquez, & Fasolum *citatos*, Lessium *opusculo de gratia cap. 15.* Probatur Scientia visionis comparatur ad suum obiectum vt repræsentatio ipsius, ergo vt practico modo se habens. Consequentia probatur. Nam vt repræsentatio dicit regulam, cui conformatur obiectum; regula autem est cognitio practica.

32 Dices. Id esse verum de prima repræsentatione, quæ versatur circa obiectum possibile; non autem, pro vt versatur circa obiectum iam existens. Contra. Vt attingit obiectum existens, attingit vt habens suam mensuram passiuam ab ipsa, ergo attingit practico modo. Secundò obiectum existens dependet à continuo influxu conseruatiuo, ergo dependet practico modo à scientia; quia, cum sit idem conseruatio, & prima productio, concurrit etiam eadem vis causatiua ad conseruationem, atque adeo etiam ipsa scientia.

33 Obijcitur; sciētia practica respicit aliquid causabile, & illud supponit, scientia autē visionis nō supponit suum obiectum. Respondetur primam scientiam practicam non supponere, sed facere causabile, quia dicit intrinsecum ordinem ad vim causatiuam, à qua dependet etiam in esse possibili, scientia autem visionis, quia est practica vt causam, facit suum obiectum vt causatum.

34 Instabis obiectum debet fæcundare potentiam, ergo etiam respectu scientiæ practicæ debet præcedere. Respondetur negando consequentiam, Nam scientia practica consequitur speculatiuam, hinc obiectum speculabile fæcundat in ordine ad practicam, quia semper practicism dicit aliquid, quod virtualitèr continetur in speculabili.

35 Ad primum. Scientiam, quæ est coniuncta cum decreto, non esse causatiuam, sed actu causantem, & ideo posse scientiam causatiuam præcedere decretum. Ad confirmationem. Patres per illum modum loquendi significare, quod Deus non desumat cognitionem à rebus, quod inter futuritionem, & Dei voluntatem, atque cognitionem sit ordo dependentiæ. Ad secundum negatur sequela. Quia scientia visionis est causans actu, nec præsupponit obiectum, sed facit.

DE COGNITIONE FVTVRORVM contingentium absolutorum.

DISPVTATIO XXV.

An à Deo cognoscantur.

SECTIO I.

1 NOmine futurorum contingentium absolutorum intelliguntur illa, quæ perfectè contingentia sunt, quia videlicet ex libertate causæ, à qua procedunt, possunt esse, & non esse, quia habet dominium supra suas operationes.

2 Dicendum primò. *Deum cognoscere futura contingentia absoluta.* Est de fide. Probatur Exodi 3. *Ego scio, quod non dimmittet vos.* Sapientiæ 9. *Præsciebat enim futura illorum.* Psal. 138. *Intellexisti cogitationes meas de longè.* Danielis 13. *Qui nosti omnia, antequam fiant.* Confirmatur. Si non cognosceret futura contingentia, vel cognosceret, quando actu existunt; vel non. Si primum, ergo mutaretur in cognitione, & de non cognoscente fieret cognoscens. Si secundum, ergo eius cognitio non esset infinita, quia non attingeret omne cognoscibile.

3 Dicendum secundò. *Cognitionem certã horum futurorum ita conuenire Deo, vt sit propria ipsius.* Est de fide. Probatur. Isaiæ 41. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos,* & cap. 44. *Ego primus, & nouissimus, & absque me non est Deus quis similis mei;* Deindè, vt hoc probet, subdit. *Vocet, & annunciet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui Populum antiquum, ventura, & quæ futura sunt annuncient eis.* Ioannis 13. *Dico vobis priusquam fiat, vt cum factum fuerit credatis, quia ego ipse sum.* Confirmatur. Cognitio creata causatur ab obiecto, aut ab aliquo supplente vicem obiecti, quod est in statu cognoscibilitatis, ergo non potest cognoscere futura, quia futura nondum habent esse, per quod possint causare cognitionem. Vndè neque etiam est debitum aliquod supplementum secundum ordinem causarum secundarum.

An futura contingentia absoluta, habeant determinatam veritatem.

SECTIO II.

4 DIfficultas contra hanc cognitionem oritur ex eo, quod hæc futura, quamdiù sunt futura, possunt esse, & non esse, vndè non habent determinatam veritatem; quod autem non est determinatè verum, non est cognoscibile cognitione certa.

Prima sententia asserit, non esse determinatè veram, nec determinatè falsam, siue considerentur in esse obiectiuo, siue in enunciatione. Ita Aureolus *in prima distinction. 39. parte prima artic. 1.* Bargius *quæstion. 1.* Bassolis *distinction. 38. quæstion. 1. artic. 3. ad primum.*

Aegidius

Ita Scotus *in* 1. *distinct.* 39. *quaest.* 1. Mayoronus *distinct.* 38. *quaest.* 1. Aureolus *quaest. vnica artic.* 1. Ariminensis *quaest.* 2. *artic.* 2. Ocham *quaest. vnica* Bassolis *art.* 1. Vasquez 1. *p. disp.* 65. *cap.* 1. Fasolus *quaest.* 14. *art.* 13. *dub.* 10. Ruiz *disp.* 24. *de scientia Dei sec.* 3. & alij.

21 Dico primò. Ideas Diuinas esse sufficientes ad repraesentanda futura contingentia. Probatur. Futura contingentia, quando existunt repraesentantur ab idaeis Diuinis, ergo etiam quando futura sunt. Antecedens probatur. Quia sunt quid ideatum, & procedunt causaliter ab ipsa idea. Consequentia probatur. Nisi repraesentaret etiam, quando futura sunt, mutarentur, quia de non repraesentantibus fierent repraesentantes. Confirmatur. Non est minor repraesentatio idearum, quam sit manifestatio Diuinae cognitionis in ordine ad creaturas, quia Deus nihil cognoscit, quod non possit facere, atque adeo cuius non habeat ideam mensuratiuam, ergo cum cognoscat futura contingentia, & possit ea facere, debet habere ideam ipsorum.

22 Dico secundò. *Non sufficere repraesentationem idearum vt cognoscantur futura contingentia, sed esse necessariam aliquam determinationem in ratione obiecti.*

Probatur. Ideae Diuinae sunt tantum medium formale, seu repraesentatiuum secundum exigentiam obiecti, ergo non sufficiunt pro cognoscendis futuris contingentibus. Antecedens probatur. Quia non repraesentant, quod non est repraesentabile, nec alio modo, quàm sit repraesentabile. Consequentia probatur. Quia requiritur determinatio in ratione obiecti, vt possint obiecta determinato modo repraesentari, ergo oportet dare aliquid aliud ex parte futurorum, per quod fiant determinato modo repraesentabilia. Confirmatur. Contingentia sunt indifferentia, vt haec potius, quàm illa fint futura, ergo non sufficiunt Ideae. Consequentia probatur. Quia Ideę repraesentant omnia siue futura, siue non futura; vndè non sunt determinatae vt repraesentent tanquam futura hęc potius, quam illa, ergo necessaria est aliqua determinatio ex parte obiecti.

23 Dices habere totum, quod requiritur in ratione repraesentatiua, alioquin neque possent repraesentare, quando futura actu existunt. Contra. Ad repraesentationem necessariò requiruntur duo extrema; Repraesentatiuum, & repraesentabile, ergo licet Ideę completo modo se habeant in ratione repraesentatiui, non possunt repraesentare, nisi etiam repraesentabile se habeat completo modo.

24 Obijcies. Obiectum formale se solo potest determinare cognitionem, ergo cum omnipotentia, est Ideae, sint obiectum formale, sufficient pro cognitione futurorum contingentium. Respondetur obiectum formale habere totam vim determinandi in ratione obiecti formalis, non in ratione obiecti materialis, & ideo requiri determinationem in obiecto secundario, alioquin faceret illud innotescere aliter, ac est.

An Deus cognoscat futura contingentia in suo decreto.

SECTIO IV.

25 QVaestio procedit de decreto Diuino, quo determinat ipsa futura contingentia, seu quo vult concurrere cum causa libera in ordine ad suos actus; decretum autem Diuinum potest considerari, & secundum id, quod dicit in recto, & secundum id, quod dicit in obliquo. Primo modo dicit actum intrinsecum Deo, secundo modo dicit terminum ad extra. Quaestio autem procedit de decreto secundum id, quod dicit in recto, quia eo ipso, quod cognoscitur terminus, seu decretum secundum id, quod dicit in obliquo, cognoscitur etiam futurum contingens; vndè non cognosceretur in decreto, sed in se ipso.

26 Prima sententia est affirmatiua. Ita Richardus *in* 1. *distinct.* 38. *quaest.* 5. Durandus *quaest.* 3. Maior *quaest.* 1. *art.* 4. Scotus *dist.* 39. *quaest. vnica* §. *viso de contingentia* Caietanus 1. *p. q.* 14. *art.* 13. Aluarez 2. *de Auxilijs disp.* 10. & 11. Ledesma *q.* 9. *de Diuina perfectione art.* 4. *sub artic.* 4.

Probant. Causa determinata est ratio cognoscendi effectum determinatum, &, si sit necessaria, necessariò futurum, ergo quando est determinata, & infallibilis sicuti est decretum Diuinum, erit ratio cognoscendi effectum vt infallibiliter futurum. Secundò. Est bona illatio, Deus permisit ab aeterno Petrum peccaturum, ergo peccabit, ergo cognita permissione, cognoscitur futurum peccatum.

27 Secunda sententia asserit, decretum liberum esse radicem remotam cognoscendi futura contingentia. Ita Vasquez 1. *p. disp.* 65. *cap.* 2. Turrianus *opusculo de Praescientia disp.* 1. *dub.* 4.

Fundamentum est, quia decretum facit, vt futura contingentia habeant determinatam veritatem, ratione cuius cognoscuntur.

28 Tertia sententia asserit, decretum liberum esse rationem cognoscendi haec futura supposita cognitione eorundem futurorum in statu conditionato, ita vt primò Deus cognoscat haec futura in esse possibili, deindè esse futura conditionatè, si ponatur talis, vel talis conditio; deindè sub ratione decreti absoluti, cognoscat vt absolutè futura. Ita Suarez *lib.* 1. *de scientia futurorum cap.* 4. Ruiz *disp.* 25. *de scientia Dei sect.* 5. Fasolus 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *dubit.* 11. & alij.

Probant supposito, quod Deus cognoscat, quid sit Petrus facturus, si in tali statu cum talibus circumstantijs ponatur, & determinet de aliquo actu ipsius, praedefinitio erit certa, & infallibilis, ergo hac scientia supposita, decretum est, sufficiens ratio cognoscendi.

29 Quarta sententia negat absolutè, Deum in suo decreto cognoscere haec futura. Ita Pesantius 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *disp.* 3. *conclusione* 3. Smiling *trac.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 4. *num.* 69. Rainardus *in naturali theologia dist.* 8. *q.* 1. *art.* 2. *num.* 37. & ij, qui putant solum cognosci ex veritate, quam habent in se ipsis, quos infra referemus.

30 Notandum primò. Voluntatem Diuinam se habere ad modum actus purissimi, atque adeo infinito modo. Hinc totum id, quod dicit voluntas creata ratione suorum actuum, dicit ipsa Diuina in simplicissima ratione; & importat omnes volitiones, quas potest quocunque modo quodlibet obiectum attingere, & ideo non indiget aliquo superaddito, vt attingat.

31 Notandum secundò. Hinc fieri, vt secundum actualissimam volitionem indifferenter se habeat circa contingentia, quia quando vult aliquid, ita in sua ratione habet rationem volendi, vt simul etiam habeat rationem nolendi, alioquin in suo esse intrinseco non se haberet actualissimo modo.

32 Notandum tertiò. Diuerso modo comparari actum voluntatis Diuinae ad obiectum contingens, ac actum creatum; quia actus creatus specificatur ab obiecto, atq; ab ipso habet suam determinationem, quod non contingit in actu Diuino, quia contingentia respectu ipsius sunt obiectum secūdarium. Vndè Diuina volitio habet omnem determinationem solum ex obiectō primario, & ideo non dicit in se illam specialem determinationem, qua determinato modo se habeat in ordine ad tale obiectum.

33 Notandum 4. Determinationem contingentiae aliam esse formalem, & aliam causatiuam. Formalis, qua formali modo, fit determinatio. Causatiua verò est illa, qua causat formalem. Hinc voluntas non se determinat nisi causatiuè causando actum, qui est determinatio formali. Vndè voluntatem determinare se ipsam ad aliquid producendum, non est aliud, quā determinare productionem sui ipsius, & ideo ex parte sui ipsius nullā dicit determinationē formalē.

34 Notandum quintò. Aliam esse connexionem necessariam, & aliam infallibilem. In prima vnum extremum habetur ex alio ex determinatione, quae est in ipso,

ita vt ſit determinatum ad vnum, vt quando poſito igne ponitur calefactio. Secunda dicit id, quod conſequitur eſſe in eo, à quo conſequitur indeterminato modo, ita vt poſſet non conſequi, & ideo determinatio ipſius non habetur niſi illo poſito, quod conſequitur, & ſolum ex parte cauſæ dicit aliquam efficaciam ordinatam ad ipſum, quæ tamen præualeat ad illud inferendum.

36 Notandum ſextò. Aliud eſſe aliquid eſſe medium, ex quo inferatur, Deum cognoſcere contingentia futura; & aliud eſſe medium, in quo illa cognoſcat; Primum dicit eſſe radicem, vndè arguitiuè poſſit inferre talis cognitio, & in hoc ſenſu loquuntur Patres, quando dicunt, Deum cognoſcere futura, quia eſt auctor illorum; ſecundum dicit, quod ſit aliquid in genere obiecti faciens determinato modo illa innoteſcere.

36 Dico primò. *Deum non cognoſcere futura contingentia in ſuo decreto, quo abſolutè, & efficaciter de ipſis determinet.* Probatur. Decretum Diuinum, pro vt ſe tenet ex parte Dei, præciſo termino non habet aliquam intrinſecam determinationem, ergo non poteſt in ipſo cognoſcere contingentia. Antecedens patet ex prænotatis.

Conſequentia probatur. Quia non poſſunt hæc futura in aliquo cognoſci, niſi determinatè ſe habeat.

Confirmatur. Vel poſito decreto voluntas creata ita ſequitur determinationem voluntatis Diuinæ, vt poſſit non ſequi; vel non. Si primum, ergo non eſt cauſa libera, quia iam in aliquo antecedenti eſt determinatus actus ipſius, nec ipſa ſe determinat, ſed merè determinatur. Si ſecundum, ergo ſicut poteſt non ſequi, ita nondum habetur determinato modo, & ideo ex vi huius decreti non eſt cognoſcibile tanquam aliquid determinatum. Confirmatur ſecundò. Vel in hoc decreto habet contingens determinationem ad vnum; vel non. Si primum, ergo ſequitur neceſſariò, quia illud ſequitur neceſſariò, quod ſequitur ex aliquo antecedenti determinato ad vnum. Si ſecundum, ergo hoc decretum non poteſt eſſe ratio cognitionis certæ, & determinatæ.

37 Dico ſecundò. *Neque decretum permiſſiuum eſſe rationem cognoſcendi peccata.*

Probatur. Poſito decreto permiſſiuo voluntas creata, pro vt ſtat ſub hoc decreto in ſenſu compoſito, ita eſt libera, vt poſſit operari malum, & bonum, nec illi aliquid deſit neceſſarium ad bonum operandum, ergo ratione ipſius non poteſt malum determinatè cognoſci, quia ratione permiſſionis nondum peccatum habet aliquam determinationem.

38 Ad Primum negatur conſequentia. Nam poſito decreto Diuino, adhuc eſt neceſſaria determinatio voluntatis creatæ, ſine qua futurum contingens non ſe habet determinato modo, conſequitur tamen infallibiliter, non quia in cauſa, ſeu decreto determinato modo ſe habeat, ſed ſolum quia voluntas creata conſtituitur in talibus circumſtantijs, vt ſe determinet potius in hanc, quam in illam partem. Vndè negatur paritas de cauſa neceſſaria, & libera.

Rurſus decretum Diuinum non poteſt cognoſci vt determinato modo ſe habens, niſi cognoſcatur etiam terminus extrinſecus, vt patet ex dictis.

Ad ſecundum. Illam illationem eſſe bonam ratione infallibilis connexionis; connexio autem infallibilis non radicatur ſecundum ſuam determinationem in vno tantum extremo, quod ſit determinatum ad vnum, ſed in vtroque, ita, vt ſit neceſſe vtrumque poni, vt habeatur talis determinatio; Hinc vt videatur infallibilitas, non ſufficit cognoſci decretum, ſed inſuper debet cognoſci conſequutio, quæ non cognoſcitur, niſi etiam cognoſcatur contingens in ſe ipſo.

39 Ad Fundamentum ſecundæ ſententiæ negatur aſſumptum. Nam contingentia non ſe habent determinato modo, niſi pro vt ſunt in ſe ipſis, & ideo fiunt determinata ab ipſa cauſa libera, à qua ponuntur in eſſe.

40 Ad Fundamentum tertiæ ſententiæ. Supponere, dari ſcientiam mediam, quæ eſt controuerſa inter Theologos. Deindè ea poſita, neque ſufficit, vt in decreto Dei cognoſcantur futura contingentia, nam adhuc non habetur determinatio ipſius futuri, Petro enim poſito in talibus, & talibus circumſtantijs, & decreto Diuino, quo Deus decernat Petrum tali pacto ſe determinare, adhuc Petrus eſt liber ad ſe determinandum in hanc, vel illam partem; & ideo futurum contingens nondum ſe habet determinato modo.

41 Quæres. An Deus prius cognoſcat ſuum decretum liberum vt futurum, quam actu exiſtens.

Reſpondetur negatiuè cum Molina *prima parte quæſt.* 14.*artic.*13. *diſputat.* 17. Vaſquez *diſputat.* 65.*capit.*4. Smiſing *tractat.*3. *de Deo vno diſputat.* 2.*quæſt.*4. contra Suarez *lib.*2. *de ſcientia Dei capit.*6.& 8. Ruiz *diſputat.* 26. *de ſcientia Dei ſect.* 4.

Ratio eſt. Quia futurum dicit negationem actualis exiſtentiæ, cum qua non poteſt concipi decretum Diuinum, cum ſit ab æterno. Vndè, licet concipiamus diuerſa ſigna, ita vt prius concipiamus decretum poſſibile, deindè actu exiſtens, non tamen poteſt decretum in aliquo ſigno eſſe futurum, quia futuritio pugnat cum æternitate.

An futura contingentia cognoſcantur in ſuis cauſis.

SECTIO V.

42 NOmine ſuarum cauſarum intelliguntur cauſæ liberę creatæ, quæ conſiderari poſſunt vel ſecundum nudam virtutem cauſatiuam, vel cum omnibus requiſitis neceſſarijs ad cauſandum. Quæſtio procedit de cauſis ſecundo modo.

Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Bannes *prima parte quæſt.*14.*art.*13.*dubit.prima.* Aluarez 2. *de Auxilijs diſput.*12. Gonzalez *prima parte diſputat.*44. Cabrera 3. *parte tom.*1.*quæſt.*1.*artic.*3. *diſputat.* 1.§.22. & nonnulli alij recentiores Thomiſtæ.

Probant. Futura contingentia, vt ſunt in ſuis cauſis, quatenus ipſæ ſubijciuntur denominationi Diuinę ſcientiæ, & voluntatis, habent eſſe determinatum, & cauſæ non impediuntur, ergo. Secundò. Gratia efficax habet infallibilem connexionem cum effectu, ergo in voluntate, ipſa informata cognoſcet Deus futurum contingens.

43 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Aureolus *in prima diſtinct.* 38.*artic.* 1. *propoſit.*4. Henricus *art. primo.* Capreolus *quæſt. prima artic.*2. Ferrarienſis *primo contra Gentes capit.* 67. Caietanus *prima parte quæſtion.* 14. *artic.*13. Molina *diſput.*14. Vaſquez *diſput.*65.*capit.* 4. Arubal *diſput.*42. Suarez *lib. primo de ſcientia contingentium capit.*3. Ruiz *diſput.* 27. *de ſcientia Dei, &* 73. *ſection.*4. Smiſing *tractat.*3.*de Deo vno, diſput.* 2.*ſec.* 4. & alij.

44 Dicendum eſt. *Futura contingentia non poſſe cognoſci à Deo in ſuis cauſis proximè diſpoſitis in actu primo certò, & infallibiliter.* Ita D.Thomas 1.*part.q.*14. *art.*13.*& in* 1.*diſt.*38.*q.*1.*art.*5.*& q.*2.*de Veritate artic.* 12. *Ad primum.* Probatur. Cauſa libera cum quauis proxima diſpoſitione eſt indifferens ad operandum, & non operandum, ergo non poſſunt in ipſa cognoſci determinatè futura contingentia.

Antecedens patet. Quia ſi ex vi actus primi eſſet determinata ad vnam partem, non poſſet operari liberè, & contingenter, quia non poſſet operari, niſi ſecundum illam partem, ad quam eſſet determinata. Conſequentia probatur. Quia ſtante hac indeterminatione futurum contingens nullam habet determinationem in cauſa. Confirmatur. Scientia Dei ita debet eſſe certa, vt implicet eſſe

falſa, ergo etiam obiectum debet implicare, quod aliter ſe habeat; futura autem contingentia poſſunt aliter ſe habere, quamdiu ſunt in cauſa, alioqum cauſa neceſſariò operaretur.

45 Dices. Id valere de cauſa libera non prædeterminata, non autem de prædeterminata, quia tunc determinatur ad vnam partem. Contra. Prædeterminatio quocumque modo ponatur, non immutat modum operandi cauſæ liberæ. Ergo ordine facit, quod effectus ſe habeat determinato modo in ſuo cauſa. Ergo nec quod poſſit in ipſa cognoſci, quia vt cognoſcatur, debet determinato modo ſe habere.

46 Dices ſecundò. Licet prædeterminatio non immutet modum operandi, facere tamen, quod cauſa ſit determinata ad talem actum, atque adeo quod actus ſit cognoſcibilis in cauſa. Contra. Iſta determinatio non excludit à cauſa potentiam ad oppoſitum, ſiquidem liberum arbitrium à Deo motum poteſt nedum non conſentire, ſed etiam diſſentire, vt habet Concil. Trident. *ſeſſ. 6. can.* 4. Ergo non facit, vt determinato modo effectus in cauſa contineatur. Rurſus prædeterminatio dicit eſſentialem ordinem ad effectum. Ergo eo ipſo quod cognoſcitur, cognoſcitur etiam effectus vt terminus, atque adeo non in prædeterminatione.

47 Ad Primum negatur antecedens. Nam futura contingentia non habent eſſe determinatum, niſi prout ſunt in ſe ipſis. Ad ſecundum negatur conſequentia. Nam gratia efficax non pertinet ad actum primum, cum ſe habeat per modum actualis motionis; nec poteſt cognoſci vt infallibiliter connexa cum actu, niſi ſimul cognoſcatur actus, quia infallibilitas conſiſtit in connexione, & connexio non poteſt cognoſci, niſi ſimul cognoſcantur termini connexi.

An Deus cognoſcat futura contingentia ratione ſuæ efficacis cognitionis.

SECTIO VI.

48 PRima ſententia aſſerit, Deum cognoſcere futura contingentia ex eo, quod ſcientia ipſius eſt cauſa rerum, & indefectibilis. Ita Palatius *in* 1. *diſt.* 18. *diſp.* 2. *dub. penult.* & nonnulli alij Recentiores. Fundamentum eſt. Quia non aliter poteſt res euenire, quam ſit præuiſa à Deo.

49 Secunda ſententia aſſerit, Deum cognoſcere hæc futura, quia cum cognitio ipſius infinita ſit, debet ad ipſa ſe extendere. Ita Ochamus *in* 1. *diſt.* 38. *quæſt.* 1. Gabriel *ar.* 2. Fundamẽtum eſt. Quia cum Diuinus intellectus ſit in actu reſpectu omnium cognoſcibilium, non indiget aliquo medio ad cognoſcenda iſta futura.

50 Dico primò. *Præſcientiam Diuinam non eſſe rationem cognoſcendi iſta futura ratione ſuæ efficacitatis.* Probatur. Quia non habet in ſe aliquid, per quod poſſit determinare cognitionem Diuinam, imo ipſa debet determinari, ſeu ſupponere obiectũ determinato modo ſe habens. Confirmatur. Efficacia ipſius cauſatiua non eſt adæquata efficacia, nec magis reſpicit vnam, quàm aliam partem. Ergo non poteſt eſſe ratio, per quam contingentia determinato modo innoteſcant.

51 Dico ſecundò. *Neque infinitatem cognitionis eſſe rationem cognoſcendi.* Probatur. Infinitas cognitionis facit in actu intellectum reſpectu obiecti, quod eſt cognoſcibile, ergo vt faciat in actu determinato, debet ſupponere obiectum determinato modo ſe habens.

52 Ad fundamentum primæ ſententiæ negatur conſequentia. Nam infallibilitas Diuinæ præſcientiæ non eſt cauſatiua; ſed ſupponit effectum determinato modo ſe habere, & ideo non poteſt eſſe ratio cognoſcendi, & impoſſibilitas, quod res aliter ſe habeat, eſt conſequens, non antecedens.

An futura contingentia cognoſcantur in ſe ipſis.

SECTIO VII.

53 PRima ſententia eſt negatiua. Ita Nauaretus 1. *p. q.* 14. *controuerſ.* 54. Gonzalez *diſp.* 32. Nazarius *art.* 13. *contr.* 2. Aluarez 2. *de Auxilijs.* *diſp.* 12. Smiling. *trac.* 3. *de Deo vno.* *diſp.* 2. *q.* 4. *num.* 85. & nonnulli alij ex recentioribus Thomiſtis.

Probant. Contingens de ſe eſt indifferens, vt ſit, vel non ſit, ergo non poteſt eſſe in ſe ipſo determinato modo cognoſcibile. Secundò. Ante decretum de futuritione res omnes erant æquales ſiue futuræ, ſiue non futuræ, ergo cum ratione decreti incipiant futura à non futuris diſtingui, ratione ipſius fient cognoſcibilia, non autem ratione ſui.

54 Secunda ſententia eſt affirmatiua, nec aliquid aliud requirit, præter veritatem, qua vera ſunt in ſe ipſis. Ita Cumel 1. *p. q.* 13. *ar.* 13. *q.* 1. *concluſione* 4. Faſolus *dubit.* 12. Peſantius *diſp.* 5. Arubal *diſp.* 41. *&* 43. Suarez *l.* 1. *de ſcientia contingentium. cap.* 8.

Fundamentum eſt, quia ratione determinatæ veritatis, quam habent in ſe ipſis, ſunt in ſtatu proximo cognoſcibilitatis.

55 Tertia ſententia aſſerit cognoſci in ſe ipſis, ſed inſuper requirit præſentiam ad æternitatem ſecundum eſſe reale exiſtentiæ. Ita D. Tho. 1. *p. q.* 14. *art.* 1. Caiet. *ibidem* & alij, qui ponunt hanc præſentiam, quos ſuo loco citauimus.

56 Dicendum primò. *Futura contingentia cognoſci à Deo in ſe ipſis.* Ita D. Thomas 1. *p. qu.* 14. *art.* 13. & alij. Probatur. Futura contingentia habent in ſe ipſis determinatam veritatem, vt probatum eſt, ergo cognoſcuntur in ſe ipſis. Conſequentia probatur. Quia ratione determinatæ veritatis ſe habent determinato modo in ratione obiecti, atque adeo ſunt in ſe ipſis cognoſcibilia.

57 Dicendum ſecundò. *Vt cognoſcantur in ſe ipſis, neceſſariam eſſe præſentiam æternitatis ad ipſa ſecundum eſſe reale exiſtentiæ.* Probatur. In quacunque differẽtia temporis, antequam ſint in actu, valet, quod non habeant eſſe determinatum, ergo non poſſunt attingi vt habentia eſſe determinatum, niſi attingãtur, vt iam ſunt in illa differentia temporis, in qua exiſtunt, ergo non poſſunt attingi, niſi æternitas ſit præſens ipſis, quia ſupponuntur exiſtere, quando in ſe ipſis attinguntur, & non exiſtunt, niſi in tali differentia temporis.

58 Dices. Sufficere, ſi ſint præſentia ſecundum eſſe obiectiuum, vt attingantur determinato modo. Contra. Si eſſent præſentia ſolum ſecundum eſſe obiectiuum, cognoſcerentur vt futura ſecundum eſſe reale, ergo non poſſent cognoſci vt determinata, & certa; quia quamdiù ſunt futura, poſſunt ſemper aliter ſe habere, & non ſunt determinata, niſi quando exiſtunt.

Secundò. Eſſe determinatum obiectiuum ſupponit eſſe obiecti determinato modo ſe habentis in ſe ipſo; & quando eſſe obiectiuum eſt infallibile, ita vt implicet aliter ſe habere, etiam obiectum debet eſſe tale, ergo cum ab æterno fuerint certa, & infallibilia, ita vt cognoſcerentur determinato modo, & impoſſibile fuerit, quod aliter ſe haberent, ac cognoſcerentur, debuit ab æterno ſupponi, futura actu exiſtere, quod fieri non potuit niſi Deus ratione ſuæ æternitatis fuerit præſens cuicumque differentiæ temporis.

59 Ad Primum reſpondetur. Contingens eſſe indifferens, antequam determinetur per ſuam actualitatem; ſecus autem, quando eſt iam determinatum; cognoſcitur autem à Deo in ſe ipſo vt iam determinatum per ſuam actualitatem. Ad ſecundum negatur conſequentia. Nam ratione decreti non poſſunt fieri ſufficienter determinato modo cognoſcibilia, quia ſo-

lum ratione ſui eſſe actualis ſe habent determinato modo.

60 Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ. Ratione veritatis eſſe in ſtatu proximo cognoſcibilitatis, ſed quia non habent veritatem determinatam, niſi dum exiſtunt, ideo debent obijci vt exiſtentia, atque adeo cum ſua differentia temporis.

Quomodo præſcientia Dei ſit neceſſaria.

S E C T I O VII.

61 SVpponendum eſt; ſimpliciter non eſſe neceſſarium, quod Deus præſciuerit futura, quia ſicuti potuerunt non eſſe futura, ita etiam potuerunt non præſciri; ſuppoſito tamen, quod fuerint futura, neceſſarium fuit, præſciri à Deo: quia cum Diuina cognitio ſit infinita, debet attingere omne cognoſcibile, & ſimiliter etiam omne cognoſcibile exigit manifeſtari in cognitione Diuina. Vndè eſt neceſſitas ex natura rei, fundata tamen in aliqua ſuppoſitione contingenti.

62 Supponendum ſecundò. Neceſſitatem ex ſuppoſitione eſſe duplicem. Abſolutam, & ſecundum quid. Prima eſt illa, quæ nullo modo variari poteſt ex eo, quod ſuppoſitio, in qua fundatur, ſit inuariabilis. Sic quod præteritum fuerit ita eſt neceſſarium, vt ſit omnino inuariabile. Secunda eſt, quando poteſt variari ex eo, quod poſſit variari ſuppoſitio. Difficultas autem eſt, Quænam neceſſitas ex his duabus conueniat Diuinæ præſcientiæ.

63 Prima ſententia aſſerit, præſcientiam Dei eſſe tantum neceſſariam ſecundo modo, ita vt, ſicuti ab æterno potuit non præſcire futura, ita etiam de facto poſſit non præſciuiſſe. Ita Albertus 1.*p.q.*61.*art.*6. D. Bonauentura *in* 1.*diſt.*40.*art.*1.*q.*1. Scotus *q. vnica.* Durandus *q.*1. Richardus *diſt.*39.*artic.*1.*q.*2. Ochamus *diſt.*38.*q. vnica* Gabriel *art.*2. & 3. Ariminenſis *q.*2. *art.*3. Ferrarienſis 1.*contra Gentes cap.*67. & alij.

Probant. Ex antecedenti neceſſariò ſequitur conſequens eiuſdem neceſſitatis, ergo ſi præſcientia ita eſt neceſſaria, vt poſſit non eſſe, etiam futurum contingens ita erit neceſſariò futurum, vt poſſit non eſſe: quod enim Deus præſcit, debet eſſe, ne ſit fallibilis.

64 Secunda ſententia tribuit præſcientiæ neceſſitatem ſuppoſitionis prioris generis. Ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.*87. Capreolus *in* 1.*diſt.*48. *art.*2. *concluſ.*6. Molina 1.*p.q.*14.*diſput.*16. Suarez *lib.*1.*de ſcientia contingentium cap.*9. Albertinus *tom.*1.*quæſt. theologica ex quarto principio philoſophico difficultate* 2. Ruiz *diſput.* 31.*de ſcientia Dei ſect.*4.

65 Dicendum eſt. *Præſcientiam Dei ſuppoſita futuritione habere neceſſitatem indiſſolubilē, ita vt impoſſibile ſit ex inuariabilitate ſuppoſitionis, Deum non præſciuiſſe.* Probatur. Præteritum ita eſt factum, vt ex indiſſolubilitate ſuppoſitionis implicet non eſſe factum, ergo etiam futura ita præſciuntur, vt implicet non præſciri ex inuariabilitate ſuppoſitionis. Conſeq. probatur. Nam Patres eamdem neceſſitatem, quam tribuunt præteritis, quod fuerint, tribuunt etiam futuris, quod ſint futura, ita vt eodem pacto neceſſaria ſit in Deo præſcientia futurorum, ac cognitio præteritorum. Ita Leo Magnus *ſer.* 16. *de Paſſione c.*2. Anſelmus *de concordia præſcientiæ cap.*1. Hieronymus *in* 2.*ad Epheſios*.

Confirmatur. Quia Scriptura ſignificat futura contingentia tanquam facta per verbum præteritum. Secundò. Ad Timotheum 2. *Firmum fundamentum Dei ſtat habēs ſignaculum hoc, Cognouit Dominus, qui ſunt eius.* Confirmatur ſecundò. Præſcientia Dei inuoluit eſſe præteritum reſpectu noſtri, ita vt verum ſit dicere, quod Deus præſciuerit, ergo eodem modo implicat, Deum non præſciuiſſe, quo implicat, aliquid præteritum non fuiſſe.

66 Dices. In æternitate nihil eſſe præteritum, & ideo præſcientiam Dei non poſſe conſiderari vt præteritam. Contra. Licet non poſſit conſiderari vt præterita, eſt tamen fundamentum veræ enunciationis præteritæ, nam fuit verum dicere, quod Deus præſciuerit, hæc autem veritas præterita fieret non præterita, ſi poſſet Deus non præſciuiſſe.

67 Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Quod præſcitur, eſſe futurum ea neceſſitate, qua eſt neceſſaria præſcientia: quia tamen præſcientia non eſt abſolutè neceſſaria, ſed ex ſuppoſitione, quod videlicet futura ſint liberè futura, ideo etiam futurum contingens eſt neceſſariò futurum ex ſuppoſitione, quod ſit futurum; hoc autem non derogat contingentiæ ipſius.

An, & quomodo præſcientia ſtet cum libertate.

S E C T I O IX.

68 SVpponendum tanquam certum de fide. Præſcientiam Dei ſtare ſimul cum libertate, quia ſcriptura ita tribuit Deo hanc præſcientiam, vt ſimul etiam tribuat homini libertatem in operando, & ſicuti ex eo, quod aliquis intueatur Petrum ambulare, non tollitur, quod ipſe liberè non ambulet, licet impoſſibile ſit, quod non videatur vt ambulans, ita licet impoſſibile ſit, quod Deus non præſciat, Petrum peccaturum, non hinc fit, quod Petrus non ſit liberè peccaturus. Difficultas autem eſt, quomodo infallibilitas præſcientiæ non deſtruat libertatem, & Ratio dubitandi eſt. Quia ſi impoſſibile eſt, Deum non falli in ſua præſcientia, impoſſibile etiam erit, quod non ſequatur futurum contingens, quod præſcitur, quod videtur tollere contingentiam, quia contingens poteſt eſſe, & non eſſe.

69 Notandum primò. Propoſitionem poſſe ſumi in ſenſu compoſito, & diuiſo: Senſus compoſitus eſt, in quo forma componitur cum ſubiecto: Senſus vero diuiſus eſt, quando ſubiectum ſtat ſub aliqua forma, ſed conſideratur ſeiunctum ab illa forma, vt Petrus currens poteſt ſedere: eſt enim vera propoſitio in ſenſu diuiſo, quia videlicet conſideratur Petrus, vt ſeiunctus à forma curſus: falſa autem in ſenſu compoſito.

70 Notandum ſecundò. Licet neceſſitas ſuppoſitionis ſit ſemper conſequens reſpectu illius ſuppoſitionis, in qua fundatur, poteſt tamen reſpectu alterius eſſe antecedens, vt ſi Sol eſt ſuper terram, dies eſt, licet enim neceſſitas eſſendi ſuper terram ſit ex ſuppoſitione, quod Sol ſit ſuper terram, atque adeo conſequens, reſpectu tamen exiſtentiæ diei eſt antecedens. Hinc datur duplex neceſſitas ſuppoſitionis. Antecedens, & Conſequens, vnde reſpectu libertatis erit antecedens, ſi antecedat exercitium libertatis, erit autem conſequens, ſi ſupponat.

Notandum tertiò. Vtramque neceſſitatem eſſe in ſenſu compoſito, ſed Antecedens fundatur in ſenſu compoſito antecedenti, Conſequens vero in ſenſu compoſito conſequenti. Rurſus vtraque importat neceſſariam illationem, ita vt illa poſita debeat poni actus, quem reſpicit, alioquin non eſſet neceſſitas.

71 Dicendum primò. *Neceſſitatem antecedentem ex ſuppoſitione, & in ſenſu compoſito lædere libertatem.* Ita præcipuè Diuus Anſelmus *capitulo primo de concordia præſcientiæ, & capitulo ſecundo de prædeſtinatione, & lib.*2. *Cur Deus homo capitulo* 18. Vbi tradit hanc duplicem neceſſitatem, &, vt ſaluet, Quomodo Chriſtus voluntariè ſit mortuus, cum ex neceſſitate fuerit mortuus, excluſa neceſſitate antecedenti, recurrit ad conſequentem.

Probatur. Neceſſitas antecedens ponit determinationem ad vnum, ergo tollit libertatem, Antecedens

patet,

patet, quia necessitas, vt opponitur contingentię consistit in determinatione ad vnum, alioquin adhuc remaneret contingentia, quia posset actus esse, & non esse. Consequentia probatur. Quia ille actus non est liber, qui prouenit ex aliqua determinatione ad vnum antecedenti, tunc enim non ita prouenit, vt possit non prouenire. ergo

72 Dicendum secundò. *Præscientiam Dei esse necessariam necessitate consequenti in sensu composito, & ideo non lædere libertatem.* Ita D. Anselmus *cap. 1. de concordia præscientiæ*, vbi habet. *Cum dico. Si præscit aliquid, necesse est, illud esse futurum, idem est ac, si dicam, si erit, ex necessitate erit, sed hæc necessitas non cogit, vel probibet, aliquid esse, aut non esse; ideo enim, quia ponuntur res esse, dicuntur ex necessitate esse; aut quia ponuntur non esse, affirmantur non esse ex necessitate, non quia necessitas cogat, aut probibeat rem esse, aut non esse; nam cum dico. Si erit, ex necessitate erit, hic sequitur necessitas, quæ rei positionem non pręcedit. Idem valet, si sic pronunciatur, Quod erit, ex necessitate erit, non enim aliud significat hic necessitas, nisi quia quod erit, non poterit simul non esse.* Probatur. Necessitas præscientiæ supponit exercitium libertatis, quia Deus in tantum præscit, in quantum voluntas est liberè se ipsam determinatura, ergo non tollit libertatem. Consequentia probatur. Quia non tollitur libertas, quando supponitur exerceri. Confirmatur. Deus in tantum præscit futura contingentia, in quantum secundum suam esse reale existentiæ sunt illi præsentia, ergo præscit vt liberè posita in actu.

73 Ad rationem dubitandi respondetur. Illam impossibilitatem esse consequentem in sensu composito, & ideo non tollere libertatem, quia supponit exercitium ipsius.

74 Obijcies. Si Deus alicui reuelaret, eum peccaturum, non haberet libertatem ad non peccandum, quia sciret reuelationem esse infallibilem, ergo etiam præscientia tollit libertatem, quia est eadem ratio. Respondetur negando antecedens. Quia reuelatio non mutaret modum operandi, & solum esset infallibilis ex suppositione peccati futuri, atque adeo infallibilitate consequenti.

DE COGNITIONE FVTVRORVM conditionatorum contingentium.

DISPVTATIO XXVI.

An Deus cognoscat hæc futura.

SECTIO I.

1 Conditionata sunt illa, quæ per propositiones conditionatas explicantur, Vt. Si serenum erit, ibo in forum; particula autem (*Si*) sumi potest dupliciter. Primò. Si importet aliquam connexionem illatiuam, seu causatiuam; Secundò; pro vt dicit coniunctionem simultatis, & coexistentiæ; Hinc futura conditionata sunt in duplici genere; Alia ex natura sua illatiua, in qua consequens infertur ex antecedenti, vt si Petrus curret, mouebitur, Alia vero disparata, quæ habet tantum coniunctionem existentiæ, vt si cras pluet, disputabo. Conditionata autem illatiua adhuc subdiuiduntur, alia enim sunt necesaria, quando videlicet illatio est necessaria, vt si Petrus curret, mouebitur; alia verò contingentia, quorum illatiua connexio contingens est, quæ habet locum in causis liberis, in quibus connexio consequentis cum antecedenti libero modo fit, vt si Petrus considerabit suum peccatum, pænitentiam aget. Difficultas autem est in præsenti de conditionatis non necessarijs, certum est enim Deum cognoscere conditionata necessaria, quia habent necessariam, & determinatam veritatem.

2 Dico primò. *Deum cognoscere futura contingentia conditionata, quæ inter se habent illatiuam connexionem.* Ita communiter tam veteres, quam Recentiores scholastici. Probatur: Quia scriptura tribuit Deo cognitionem huiusmodi futurorum Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factę sunt vobis, olim in cilicio, & cinerę pænitentiam egissent:* Sic etiam 1. Regum 23. Dauid consuluit Deum si descendet Saul in Ceilam, & tradent me viri Ceilæ in manus eius, respondit Dominus *descendet, & tradent;* & alia etiam huiusmodi habentur in scriptura, & ita etiam docent communiter Patres. Confirmatur. Contingentia illa sunt cognoscibilia, ergo à Deo cognoscuntur. Antecedens probatur. Quando sunt in actu, sunt cognoscibilia tamquam actu existentia, ergo habent, quod ex natura sua sint cognoscibilia, & vt in actu posita, & vt possibilia; atque adeo habent eandem cognoscibilitatem, quam habent cætera omnia.

3 Dico secundò. *Deum cognoscere futura conditionata etiam disparata,* Ita Fonseca *6. Metaph. cap. 2. quæst. 4. sect. 2.* Gonzalez *prima parte disput. 44. sect. 1.* Suarez *2. de scientia contingentium cap. 6.* contra Vasquez *prima parte disput. 67. num. 17.* Arrubal *disput. 45. cap. 4.* Aluarez *2. de auxilijs disp. 7. & 13.* Fasolus *1. parte quęst. 14. art. 13. disput. 13. puncto 5.* Probatur. Ista conditionata sunt cognoscibilia, quando actu existunt, ergo etiam, quando se habent conditionato modo. Consequentia probatur. Dum actu existunt, supponunt suam possibilitatem, & omne, quod est verum in esse actuali, est etiam verum in esse possibili, ergo etiam in statu conditionato, quia status conditionatus dicit possibilitatem rei, & insuper addit futurum ex conditione.

Confirmatur. Conditionatum transiens ad absolutum non immutatur secundum suam naturam; sed solum secundum conditionem, ergo supponitur veritas conditionata, alioquin hæc futura neque in esse absoluto essent vera, quia sicuti in esse absoluto habent aliam veritatem à veritate conditionis, ita etiam debent habere in statu conditionato, quia, cum non sit veritas conditionis, non debet tolli ex ablatione conditionis.

4 Obijcies ista conditionata non habent connexionem dependentiæ, ergo semper ex sua natura sunt falsa. Respondetur. Esse falsa, si accipiatur conditionalis particula vt significatiua dependentiæ; secus autem si significet solum concomitantiam.

Instabis. Non possunt habere hanc concomitantiam, nisi ratione decreti Diuini connectantur, ergo ante decretum non sunt vera, post decretum autem sunt absoluta, non autem conditionata.

Respondetur. Non posse habere illam concomitantiam actualiter, nisi ratione decreti Diuini actualis, posse tamen habere possibiliter ratione decreti possibilis, quia autem potest decretum considerari per modum conditionis, ideo sunt cognoscibilia secundum veritatem, quam habent dependenter à decreto, vt à conditione, nam verum est, quod, si ponatur tale decretum, ita se habebunt, quia autem Deus cognoscit omnia cognoscibilia, quocunque modo cognoscibilia sunt, ideo cognoscet etiam hæc conditionata secundum veritatem, quam habent dependenter à decreto vt conditione in ordine ad futuritionem.

5 Dico tertiò. *Hanc scientiam non esse in Deo eminenter, sed formali modo.* Ita communiter contra Nauaretum *prima parte quæstione 14. art. 13. controuer. 56. §. 2.* qui vult, esse in Deo eminenter, quia ista futura sunt tantum opinatiuè cognoscibilia, cognitio autem opinatiua, cum sit imperfecta, non potest

eſse formali modo in Deo. Probatur nullum obiectum eſt alio modo cognoſcibile à Deo, quam ſecundum veritatem, quam habet, ergo nullum obiectum eſt cognoſcibile vt opinabile. Conſequentia probatur. Opinabile formaliter excludit certitudinem obiectiuam; ſicut opinio excludit certitudinem formalem, & dicit poſſe eſſe verum, & non eſſe verum, ergo in ratione eſſendi dicit ita eſſe, vt poſſit non eſſe ex ſuppoſitione quod ſit; quod implicat, ergo nullum obiectum ex ſua natura eſt opinabile.

Confirmatur. Cognitio reſpectu cuiuſcunque cognoſcibilis eſt in Deo eo modo, quo determinatur ab obiecto formali, ergo cum obiectum formale determinet, vt ſit formali modo, erit in Deo formali modo reſpectu cuiuſcunque cognoſcibilis.

6 Obijcit Nauaretus. Futura conditionata, quæ nunquam erunt, nullum habent eſſe, niſi in cauſis; in his autem non poſſunt determinatè cognoſci. Reſpondetur. Hinc ſequi non cognoſci vt abſolutè futura, non autem, quod non poſſint cognoſci ſecundum veritatem futuritionis conditionatæ.

7 Obijcies ſecundò. Deus non habetur formaliter voluntatem de futuris conditionatis, ergo neque ſcientiam. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ſufficit, quod poſſit habere; &, cum Deus cognoſcat, ſe poſſe habere decretum, cognoſcit etiam, quid conſequeretur ex tali decreto, ſi haberet, atque adeo futuritionem conditionatam.

An Deus cognoſcat futura conditionata ante decretum.

SECTIO II.

8 SVpponendum eſt. In futuris conditionatis tria poſſe conſiderari, videlicet Conditionem antecedentem, Conſequens, & Connexionem conſequentis cum antecedenti, quæ, vt diximus, aliquando eſt neceſſaria, aliquando contingens. Quia autem quidquid eſt futurum, habet futuritionem dependenter à Dei decreto, ideo reſpectu futuri conditionati tria veluti partialia decreta poſſumus diſtinguere. Primum, quod terminetur ad antecedens, ſeu ad conditionem, ſecundum ad conſequens, & tertium ad connexionem.

9 Supponendum ſecundò tanquam certum apud omnea. Ex ſolo decreto de antecedenti in conditionatis neceſſarijs haberi totum futurum conditionatum abſoluto modo, quia eo ipſo, quod Deus decernit de conditione, decernit etiam de omnibus, quæ in ipſa imbibuntur, huiuſmodi autem eſt connexio, quia, cum ſit neceſſaria, eſt intrinſeca, vndè etiam ſimul decernit de conſequenti, quia non poteſt decerni de connexione, niſi etiam decernatur de extremis.

10 Supponendum tertiò. Futura conditionata diſparata requirere decretum non ſolum de antecedenti, & conſequenti, ſed etiam de connexione, quia cum de ſe non ſint connexa, debent ab extrinſeco decreto connecti; hinc tota difficultas reducitur ad contingentia illatiua, in quibus connexio contingens eſt, & difficultas in eo conſiſtit; An iſta futura cognoſcantur à Deo ante decretum de connexione conſequentis cum antecedenti, & proinde detur aliqua ſcientia media, ſeu conditionata, An vero cognoſcantur ſolum poſt decretum de connexione; certum eſt enim in omnium ſententia, non poſse cognoſci, niſi dependenter à decreto de antecedenti, ſeu conditione.

11 Prima ſententia aſserit, Deum cognoſcere iſta futura conditionata ante decretum, ſiue decretum accipiatur abſolutè, ſiue ſub conditione, & hanc cognitionem eſse certam, & infallibilem, & mediam inter ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, fundamentum autem infallibilitatis vult eſse determinationem voluntatis creatæ. quia Deus præuidet, quid ſit factura poſito tali antecedenti. Vndè ſecundum hanc ſententiam antequam Deus decernat circa determinationem volũtatis in tali ſtatu poſitæ, videt, quid ſit ipſa factura, vel non factura. Ita Molina 1. *p. q. 14. art. 13. diſput. 15. & in Concordia q. 14. art. 13. diſput. 50. & ſequentibus*. Suarez lib. 2. de *Scientia contingentium cap. 7. & 8. & tom. 1. de gratia prolegomeno 2. cap. 5.* Leſsius *opuſc. de auxilijs cap. 9.* Albertinus *tom. 1. q. 4. theologica ex 4. principio philoſophico dubit.* 2. Faſolus 1. *p. q. 14. art. 13. dubit. 37.* Arrubal *diſput. 46.* Ruiz *diſp. 61. de ſcientia Dei, & ſequentibus*.

Probant, ſcriptura tribuit Deo cognitionem conditionatorum, quæ nunquam erunt. Lucæ 1. & Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent hæc ſigna, olim in cinere, & cilicio pænitentiam egiſſent*; & hæc cognitio ſignificatur independens à decreto, alioquin. Si Tyrij dependenter à decreto fuiſset acturi pænitentiam, Chriſtus non repræhenderet iurè Iudeos, quod viſis ijſdem ſignis non conuerterentur, quia Deus non decreuiſset ipſorum conuerſionem. Secundò. Deus debet præuidere conſequens contingens ſalua libertate arbitrij, quæ non poteſt ſaluari, niſi ſinat voluntatem ſe determinare, & deinde videns obiectiuè determinationem ipſius, determinet de ipſa, alioquin, ſi prius determinaret, non eam ſineret in poteſtate ſua.

12 Secunda ſententia Negat, Deum cognoſcere huiuſmodi contingentia independenter à decreto de connexione conſequentis cum antecedenti; hoc autem decretum habet pro obiecto quamdam prædeterminationem phyſicam, qua cauſa libera prædeterminatur ad talem actum poſita conditione. Ita omnes recentiures Thomiſtæ. Cumel *tom. 1. variarum diſputationum diſput. 4.* Tit. *vera ſententia, & 1. p. q. 14. art. 13. diſp. 8.* Ripa *dubit. 4. cap. 1. & 5.* Nauaretus *controu. 56.* Nazarius *controu. 1.* Gonzalez *diſp. 44. & 45.* Aluarez *2. de auxilijs diſp. 7.* Mendoza *in controu. Theol. diſp. 6. ſcholaſtica* Cabrera *3. p. tom. 1. q. 1. art. 3. diſp. 1. §. 22.* Ledeſma *diſp. 2. de ſcientia futurorum contingentium*, & ſequitur etiam. Smiling. *trac. 3. de Deo vno diſp. 2. q. 5. num. 139.*

Probant. Patres docent prædeſtinationem non eſse factã ex præuiſione boni vſus liberi arbitrij; ſi autem Deus cognoſceret, quid ſit factura voluntas, & deinde decerneret connexionem actus cum voluntate poſita in tali ſtatu, prædeſtinaret ex bono vſu liberi arbitrij, ergo. Secundò. Patres, præſertim Auguſtinus *cap. 9. de prædeſtinatione ſanctorum*, vt reſpondeant illi quæſtioni, Cur aliquis ita vocetur, vt conſentiat, alter vocatus non conſentiat, recurrunt ad ſecreta conſilia Dei; non autem ad ſcientiam conditionatam. Tertiò. Voluntas poſitis quibuſcumque circumſtantijs eſt indeterminata, ergo cum à cauſa indeterminata non proueniat effectus determinatus, non poterit Deus independenter à ſuo decreto prædeterminatiuo, cognoſcere aliquid certum.

13 Notandum 1. Veritatem propoſitionis conditionalis conſiſtere in illatione. Vndè etiamſi antecedens, & cõſequens ſint falſa, poteſt propoſitio eſse vera, ſi vera ſit illatio, vt. Si lapis eſset rationalis, eſset riſibilis. Hinc veritas obiectiua nõ aliud importat, niſi cõnexionẽ obiectiuã.

14 Notandum ſecundò. Effectus liberos habere connexionem cum cauſa libera quatenus dicit vim, qua poteſt ſe determinare ad ipſos, hæc autem connexio ita eſt libera, vt tamen ſit determinata ex parte vtriuſque extremi, quia licet voluntas ſit indifferens ad vtramque partem etiam cum omni complemento prærequiſito ad operandum, vt tamen dicit virtutem completam, per quam ſe determinat ad vnam partem, non poteſt ſe determinare ad aliam, & dicet ordinem in actu primo ad illam tantum partem, nam cognitio, quæ reſpicit vnam partem, non reſpicit aliam, vnde voluntas prout ſtat ſub ipſa, ſe habet determinato modo. Sic in virtute cognitionis, quæ dictat eſse pænitendum, non poteſt ſe determinare ad non pænitendum.

15 Notandum 3. dictamen, ſeu cognitionẽ proponentẽ

obiectum

obiectum mouere voluntatem ad operandum suasiuo modo; ex quo fit, vt consurgit in voluntate quædam determinatio in genere suasiuo, quam dicit, vt stat sub illa suasione. Quia autem potest hæc suasio habere maiorem, & minorem vim, & ideo stante quacunque suasione, est possibilis aliqua alia, à qua superetur in efficacia; vnde cum voluntas dependeat essentialiter in operari à suasione, licet posset sequi debiliorem suasionem, non tamen sequitur eo, quod prævaleat efficacior suasio.

16 Dico Primò. *Nullum futurum contingens conditionatum est cognoscibile secundum aliquam rationem futuritionis independenter à Dei decreto adæquante totū esse ipsius, secundum quod est futurum.* Probatur. Non potest cognosci secundum aliquam rationem futuritionis, nisi cognoscatur aliquo pacto extractū à mero statu possibilitatis, ergo nō potest cognosci nisi dependenter à Dei decreto adæquante totam futuritionem. Anteced. probatur. Quia futurum differt à possibili secundum rationem futuritionis; vnde dicit aliquid, per quod extrahatur à mero statu possibilitatis. Consequentia probatur. Quia futuritio conuenit contingenter, atque adeo dependenter à decreto diuino, & à causa vniuersali.

17 Dices. Sufficere, si tale decretum obiectiuo modo se habeat, ita vt se teneat tantum ex parte obiecti, nec esse necesse, vt se teneat ex parte voluntatis. Contra. Decretum Dei liberum non potest esse, nisi sit à diuina voluntate, ergo eo pacto, quo se tenet ex parte obiecti, se debet etiam tenere ex parte voluntatis. Secundò. Vel hoc decretum obiectiuo modo se habens dicit tantum possibilitatem, vel aliquem alium statum. Si primum, ergo non sufficit ad fundandam aliquam futuritionem, quia vt possibile fundat tantum possibilitatem. Si secundum, ergo debet habere aliquam actualitatem.

18 Dico secundò. *Hæc futura esse cognoscibilia independenter à decreto prædeterminatiuo, & solum prærequirere decretum de conditione, seu de antecedenti, & de consequenti.* Probatur. In tantum esset necessarium tale decretum, in quantum terminaretur ad connexionem consequentis cum antecedenti, sed non est necessarium propter hanc connexionem, ergo. Minor probatur. Connexio ista non est extrinseca extremis, sed prouenit ab intrinseco, ergo eo ipso, quod decernuntur extrema, decernitur etiam connexio.

19 Dices. Connexionem esse contingentem, atque adeò posse esse, & non esse, vnde, vt sit certa, requiritur aliud speciale decretum. Contra. Vel decretum de hac connexione relinquit contingentiam. Vel non. Si primum; ergo non ponit aliam certitudinem supra illam, quam importat connexio ex natura extremorum. Non secundum, quia tolleretur, quod consequens procedat libero modo ex antecedenti. Secundò. Posito antecedenti, ex vi illius præcisè non potest non sequi consequens, quia in ipso tanquam in causa per suasionem determinata determinato modo continetur. ergo præcisè ex vi antecedentis adest sufficiens connexio certa, & determinata.

20 Confirmatur. Ex vi decreti de antecedenti potest haberi moralis certitudo de consequenti, atque adeo moralis impossibilitas de opposito, ergo sufficit tale decretum. Antecedens probatur. Omnis actus liber debet consequi ex aliqua præuia suasione, ita vt non possit aliter sequi. Rursus. Omnis actus potest efficaciter sequi ex voluntate stante quacunque suasione ad oppositum, ergo est possibilis aliqua suasio, per quam in comparatione ad alias possit inferri; ergo Deus cognoscens hanc suasionem, dum illam decernit, similiter decernit consequutionem certam.

21 Confirmatur secundo. Decretum prædeterminatiuum spectat ad efficacem motionem, qua Deus mouet ad operandum, non autem ad connexionem antecedentis cum consequenti. Ergo non pertinet ad veritatem horum futurorum cum veritas consistat in connexione. Ergo neque ad cognoscibilitatem. Anteced. patet. Quia in his futuris consequens consequitur ex intrinseca natura antecedentis, non est aptum ipsum inferre, nec requiritur ab extrinseco connectens.

22 Dico tertio. *Futura contingentia conditionata non esse cognoscibilia extra statum possibilitatis secundum aliquam rationem futuritionis, nisi dependenter à decreto absoluto de eorum futuritione.* Est contra eos, qui ponunt scientiam mediam. Desumitur autem ex D. August. quatenus reijciens errorem Semipelagianorum, quod Deus non consuleret paruulis de baptismo ex malis operibus præuisis, si superuenirent, non solum reijcit, quia non potest Deus habere rationem meritorum, vel demeritorum sub conditione, sed etiam, quia non præscit ista conditionata, sed solum quæ absolutè futura sunt, atque adeò, quando solum ex positione Decreti diuini absolutè fiunt. Ita epist. 105. *Neque etiam moriturorum etiam paruulorum potest quisquam dicere, vt huic ad percipiendum Baptismum non consulat, illi autem consulat, Deum futura eorum opera præuidere. Quomodo enim futura dicuntur, quæ nulla erunt.*

23 Quod luculenter explicat, & confirmat D. Fulgent. *lib. 1. de veritate prædest. cap. 7. & 8.* vbi inter alia ait. *Absurdè itaque dicitur, quod præscieret paruulum, si inueneret impium futurum, quem profectò non plus, quam vixit, præsciuit esse futurum, quem vtique præsciuit ad ætatem, qua impiè viueret, non esse venturum.* Ex quibus patet, quod ista conditionata non cognoscuntur à Deo sub aliqua ratione futuritionis, quia non sunt absolutè futura, & sunt independentia à decreto Dei.

24 Rursus cum D. Aug. *lib. de sex quæst. Pagan. & epist. 49.* dixisset, quod Christus tunc voluit apparere, quando sciebat, & vbi sciebat, qui in eum fuerant credituri, & semipelagiani vterentur hoc loco ad probandū, quod Deus præsciat merita, & demerita conditionata, respondet *De prædest. sanc. c. 9.* se id illo loco dixisse, quod sufficiebat ad conuincendos Paganos sine præiudicio secreti Concilij Dei, seu decreti. Vnde vult hoc Deum cognouisse dependenter à suo Decreto; seu Consilio. *Ceruitis ne* (inquit) *me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de præscientia Christi voluisse dicere, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant quæstionem, sufficere videretur.*

25 Denique D. August. non agnoscit præscientiam, vbi non est prædestinatio, atq. adeo decretum, vnde cum respectu conditionatorum nullum sit decretum, nec etiam aliqua erit præscientia. Ita *de Bono perseuer. cap. 17.* in fine. *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo*, &c. 18. *Prædestinasse est hoc præscisse, quod fuerat ipse facturus. Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agitur de vocatione electorum eamdem prædestinationem intelligere?* Nec potest recurri ad decretum conditionatum, vt constabit ex dicendis. Prob. Futura ista præciso decreto absoluto de futuritione non habent in ratione obiecti aliquā futuritionē, ergo non sunt cognoscibilia secundum aliquam futuritionem. Anteced. prob. Futuritio est aliquid contingens dependens à libero decreto Dei, ergo nisi decretum existat, non poterit conferre aliquam futuritionem.

27 Dices. Id esse verum de futuritione absoluta, non autem de conditionata, pro qua sufficit decretum conditionatum. Contra. Vel decretum conditionatum est intra statum possibilitatis, vel extra. Si primum; ergo nihil ponit in his futuris supra esse possibile. Si secundum, ergo actu existit; nec potest dici quod sit extra statum possibilitatis conditionatè. Tum quia hoc non dicit, *fieri*, sed *Si fieret*, vnde absolutè relinquit intra esse possibile; Tum quia inter *Fieri*, & *Non fieri* non datur medium, vnde intra rationem obiecti absolutè, aut est extra statum possibilitatis, aut non est.

28 Confirmatur. Illud nō participatur ab aliquo, quod potest absolutè negari de ipso, ergo futura hæc conditionata

eſſe formali modo in Deo. Probatur nullum obiectum eſt alio modo cognoſcibile à Deo, quam ſecundum veritatem, quam habet, ergo nullum obiectum eſt cognoſcibile vt opinabile. Conſequentia probatur. Opinabile formaliter excludit certitudinem obiectiuam; ſicut opinio excludit certitudinem formalem, & dicit poſſe eſſe verum, & non eſſe verum, ergo in ratione eſſendi dicit ita eſſe, vt poſſit non eſſe ex ſuppoſitione quod ſit; quod implicat, ergo nullum obiectum ex ſua natura eſt opinabile.

Confirmatur. Cognitio reſpectu cuiuſcunque cognoſcibilis eſt in Deo eo modo, quo determinatur ab obiecto formali, ergo cum obiectum formale determinet, vt ſit formali modo, erit in Deo formali modo reſpectu cuiuſcunque cognoſcibilis.

6 Obijcit Nauaretus. Futura conditionata, quæ nunquam erunt, nullum habent eſſe, niſi in cauſis; in his autem non poſſunt determinatè cognoſci. Reſpondetur. Hinc ſequi non cognoſci vt abſolutè futura, non autem, quod non poſſint cognoſci ſecundum veritatem futuritionis conditionatæ.

7 Obijcies ſecundò. Deus non habetur formaliter voluntatem de futuris conditionatis, ergo neque ſcientiam. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ſufficit, quod poſſit habere; &, cum Deus cognoſcat, ſe poſſe habere decretum, cognoſcit etiam, quid conſequeretur ex tali decreto, ſi haberet, atque adeo futuritionem conditionatam.

An Deus cognoſcat futura conditionata ante decretum.

SECTIO II.

8 SVpponendum eſt. In futuris conditionatis tria poſſe conſiderari, videlicet Conditionem antecedentem, Conſequens, & Connexionem conſequentis cum antecedenti, quæ, vt diximus, aliquando eſt neceſſaria, aliquando contingens. Quia autem quidquid eſt futurum, habet futuritionem dependenter à Dei decreto, ideo reſpectu futuri conditionati tria veluti partialia decreta poſſumus diſtinguere. Primum, quod terminetur ad antecedens, ſeu ad conditionem, ſecundum ad conſequens, & tertium ad connexionem.

9 Supponendum ſecundò tanquam certum apud omnes. Ex ſolo decreto de antecedenti in conditionatis neceſſarijs haberi totum futurum conditionatum abſoluto modo, quia eo ipſo, quod Deus decernit de conditione, decernit etiam de omnibus, quæ in ipſa imbibuntur, huiuſmodi autem eſt connexio, quia, cum ſit neceſſaria, eſt intrinſeca, vndè etiam ſimul decernit de conſequenti, quia non poteſt decerni de connexione, niſi etiam decernatur de extremis.

10 Supponendum tertiò. Futura conditionata diſparata requirere decretum non ſolum de antecedenti, & conſequenti, ſed etiam de connexione, quia cum de ſe non ſint connexa, debent ab extrinſeco decreto connecti; hinc tota difficultas reducitur ad contingentia illatiua, in quibus connexio contingens eſt, & difficultas in eo conſiſtit; An iſta futura cognoſcantur à Deo ante decretum de connexione conſequentis cum antecedenti, & proinde detur aliqua ſcientia media, ſeu conditionata, An vero cognoſcantur ſolum poſt decretum de connexione; certum eſt enim in omnium ſententia, non poſſe cognoſci, niſi dependenter à decreto de antecedenti, ſeu conditione.

11 Prima ſententia aſſerit, Deum cognoſcere iſta futura conditionata ante decretum, ſiue decretum accipiatur abſolutè, ſiue ſub conditione, & hanc cognitionem eſſe certam, & infallibilem, & mediam inter ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, fundamentum autem infallibilitatis vult eſſe determinationem voluntatis creatæ. quia Deus præuidet, quid ſit factura poſito tali antecedenti. Vndè ſecundum hanc ſententiam antequam Deus decernat circa determinationem volũtatis in tali ſtatu poſitæ, videt, quid ſit ipſa factura, vel non factura. Ita Molina 1.*p.q.*14.*art.*13.*diſput.*15.*& in Concordia q.*14.*art.*13.*diſput.*50.*& ſequentibus*. Suarez *lib.* 2. *de Scientia contingentium cap.*7.*&* 8. *& tom.* 1. *de gratia prolegomeno* 2.*cap.*5. Leſſius *opuſc. de auxilijs cap.*9. Albertinus *tom.*1.*q.*4. *theologica ex* 4. *principio philoſophico dubit.* 2. Faloius 1.*p.q.*14.*art.*13. *dubit.*17. Arrubal *diſput.* 46. Ruiz *diſp.*61. *de ſcientia Dei, & ſequentibus*.

Probant, ſcriptura tribuit Deo cognitionem conditionatorum, quæ nunquam erunt. Lucæ 1. & Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent hæc ſigna, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egiſſent*; & hæc cognitio ſignificatur independens à decreto, alioquin. Si Tyrij dependenter à decreto fuiſſet acturi pœnitentiam, Chriſtus non repræhenderet iurè Iudeos, quod viſis ijſdem ſignis non conuerterentur, quia Deus non decreuiſſet ipſorum conuerſionem. Secundò. Deus debet præuidere conſequens contingens ſalua libertate arbitrij, quæ non poteſt ſaluari, niſi ſinat voluntatem ſe determinare, & deinde videns obiectiuè determinationem ipſius, determinet de ipſa, alioquin, ſi prius determinaret, non eam ſineret in poteſtate ſua.

12 Secunda ſententia Negat, Deum cognoſcere huiuſmodi contingentia independenter à decreto de connexione conſequentis cum antecedenti; hoc autem decretum habet pro obiecto quamdam prædeterminationem phyſicam, qua cauſa libera prædeterminatur ad talem actum poſita conditione. Ita omnes recentiores Thomiſtæ. Cumel *tom.*1. *variarum diſputationum diſput.* 4. Tit. *vera ſententia, &* 1.*p.q.*14.*art.*13.*diſp.*8. Ripa *dubit.* 4. *cap.* 1. *&* 5. Nauaretus *controu.* 56. Nazarius *controu.* 1. Gonzalez *diſp.*44.*&* 45. Aluarez 2. *de auxilijs diſp.*7. Mendoza *in controu. Theol. diſp.*6. *ſcholaſtica* Cabrera 3. *p. tom.* 1.*q.*1.*art.*3.*diſp.*2.§. 22. Ledeſma *diſp.* 2. *de ſcientia futurorum contingentium*, & ſequitur etiam. Smiling. *trac.*3. *de Deo vno diſp.*2.*q.*5.*num.*139.

Probant. Patres docent prædeſtinationem non eſſe factã ex præuiſione boni vſus liberi arbitrij, ſi autem Deus cognoſceret, quid ſit factura voluntas, & deinde decerneret connexionem actus cum voluntate poſita in tali ſtatu, prædeſtinaret ex bono vſu liberi arbitrij, ergo. Secundò. Patres, præſertim Auguſtinus *cap.*9. *de prædeſtinatione ſanctorum*, vt reſpondeant illi quæſtioni, Cur aliquis ita vocetur, vt conſentiat, alter vocatus non conſentiat, recurrunt ad ſecreta conſilia Dei; non autem ad ſcientiam conditionatam. Tertiò. Voluntas poſitis quibuſcumque circumſtantijs eſt indeterminata, ergo cum à cauſa indeterminata non proueniat effectus determinatus, non poterit Deus independenter à ſuo decreto prædeterminatiuo, cognoſcere aliquid certum.

13 Notandum 1. Veritatem propoſitionis conditionalis conſiſtere in illatione. Vndè etiamſi antecedens, & conſequens ſint falſa, poteſt propoſitio eſſe vera, ſi vera ſit illatio, vt. Si lapis eſſet rationalis, eſſet riſibilis. Hinc veritas obiectiua nõ aliud importat, niſi cõnexionẽ obiectiuã.

14 Notandum ſecundò. Effectus liberos habere connexionem cum cauſa libera quatenus dicit vim, qua poteſt ſe determinare ad ipſos, hæc autem connexio ita eſt libera, vt tamen ſit determinata ex parte vtriuſque extremi, quia licet voluntas ſit indifferens ad vtramque partem etiam cum omni complemento prærequiſito ad operandum, vt tamen dicit virtutem completam, per quam ſe determinat ad vnam partem, non poteſt ſe determinare ad aliam, & dicet ordinem in actu primo ad illam tantum partem, nam cognitio, quæ reſpicit vnam partem, non reſpicit aliam, vnde voluntas prout ſtat ſub ipſa, ſe habet determinato modo. Sic in virtute cognitionis, quæ dictat eſſe pœnitendum, non poteſt ſe determinare ad non pœnitendum.

15 Notandum 3. dictamen, ſeu cognitionẽ proponentẽ

obiectum

obiectum mouere voluntatem ad operãdum suasiuo modo; ex quo fit, vt consurgit in voluntate quædam determinatio in genere suasiuo, quam dicit, vt stat sub illa suasione. Quia autem potest hæc suasio habere maiorem, & minorem vim, & ideo stante quacunque suasione, est possibilis aliqua alia, à qua superetur in efficacia; vnde cum voluntas dependeat essentialiter in operari à suasione, licet posset sequi debiliorem suasionem, non tamen sequitur eo, quod præualeat efficacior suasio.

16 Dico Primò. *Nullum futurum contingens conditionatum est cognoscibile secundum aliquam rationem futuritionis independenter à Dei decreto adæquante totũ esse ipsius, secundum quod est futurum.* Probatur. Non potest cognosci secundum aliquam rationem futuritionis, nisi cognoscatur aliquo pacto extractũ à mero statu possibilitatis, ergo nõ potest cognosci nisi dependenter à Dei decreto adæquante totam futuritionem. Anteced. probatur. Quia futurum differt à possibili secundum rationem futuritionis; vnde dicit aliquid, per quod extrahatur à mero statu possibilitatis. Consequentia probatur. Quia futuritio conuenit contingenter, atque adeo dependenter à decreto diuino, & à causa vniuersali.

17 Dices. Sufficere, si tale decretum obiectiuo modo se habeat, ita vt se teneat tantum ex parte obiecti, nec esse necesse, vt se teneat ex parte voluntatis. Contra. Decretum Dei liberum non potest esse, nisi sit à diuina voluntate, ergo eo pacto, quo se tenet ex parte obiecti, se debet etiam tenere ex parte voluntatis. Secundò. Vel hoc decretum obiectiuo modo se habens dicit tantum possibilitatem, vel aliquem alium statum. Si primum, ergo non sufficit ad fundandam aliquam futuritionem, quia vt possibile fundat tantum possibilitatem. Si secundum, ergo debet habere aliquam actualitatem.

18 Dico secundò. *Hæc futura esse cognoscibilia independenter à decreto prædeterminatiuo, & solum prærequirere decretum de conditione, seu de antecedenti, & de consequenti.* Probatur. In tantum esset necessarium tale decretum, in quantum terminaretur ad connexionem consequentis cum antecedenti, sed non est necessarium propter hanc connexionem, ergo. Minor probatur. Connexio ista non est extrinseca extremis, sed prouenit ab intrinseco, ergo eo ipso, quod decernuntur extrema, decernitur etiam connexio.

19 Dices. Connexionem esse contingentem, atque adeò posse esse, & non esse, vnde, vt sit certa, requiritur aliud speciale decretum. Contra. Vel decretum de hac connexione relinquit contingentiam. Vel non. Si primum; ergo non ponit aliam certitudinem supra illam, quam importat connexio ex natura extremorum. Non secundum, quia tolleretur, quod consequens procedat libero modo ex antecedenti. Secundò. Posito antecedenti, ex vi illius præcisè non potest non sequi consequens, quia in ipso tanquam in causa per suasionem determinata determinato modo continetur. ergo præcisè ex vi antecedentis adest sufficiens connexio certa, & determinata.

20 Confirmatur. Ex vi decreti de antecedenti potest haberi moralis certitudo de consequenti, atque adeo moralis impossibilitas de opposito, ergo sufficit tale decretum. Antecedens probatur. Omnis actus liber debet consequi ex aliqua præuia suasione, ita vt non possit aliter sequi. Rursus. Omnis actus potest efficaciter sequi ex voluntate stante quacunque suasione ad oppositum, ergo est possibilis aliqua suasio, per quam in comparatione ad alias possit inferri: ergo Deus cognoscens hanc suasionem, dum illam decernit, similiter decernit consequutionem certam.

21 Confirmatur secundo. Decretum prædeterminatiuum spectat ad efficacem motionem, qua Deus mouet ad operandum, non autem ad connexionem antecedentis cum consequenti. Ergo non pertinet ad veritatem horum futurorum cum veritas consistat in connexione. Ergo neque ad cognoscibilitatem. Anteced. patet, Quia in his futuris consequens consequitur ex intrinseca natura antecedentis, non est aptum ipsum inferre, nec requirit ab extrinseco connectens.

22 Dico tertio. *Futura contingentia conditionata non esse cognoscibilia extra statum possibilitatis secundum aliquam rationem futuritionis, nisi dependenter à decreto absoluto de eorum futuritione.* Est contra eos, qui ponunt scientiam mediam. Desumitur autem ex D. August. quatenus reijciens errorem Semipelagianorum, quod Deus non consuleret paruulis de baptismo ex malis operibus præuisis, si superuenirent, non solum reijcit, quia non potest Deus habere rationem meritorum, vel demeritorum sub conditione, sed etiam, quia non præscit ista conditionata, sed solum quæ absolutè futura sunt, atque adeò, quando solum ex positione Decreti diuini absoluta fiunt. Ita epist. 105. *Neque etiam moriturorum etiam paruulorum potest quisquam dicere, vt huic ad percipiendum Baptismum non consulat, illi autem consulat, Deum futura eorum opera præuidere. Quomodo enim futura dicuntur, quæ nulla erunt.*

23 Quod luculenter explicat, & confirmat D. Fulgent. *lib. 1. de veritate prædest. cap. 7. & 8.* vbi inter alia ait. *Absurdè itaque dicitur, quod præsciret paruulum, si inueniret impium futurum, quem profectò non plus, quam vixit, præsciuit esse futurum, quem vtique præsciuit ad ætatem, qua impiè viueret, non esse venturum.* Ex quibus patet, quod ista conditionata non cognoscuntur à Deo sub aliqua ratione futuritionis, quia non sunt absolutè futura, & sunt independentia à decreto Dei.

24 Rursus cum D. Aug. *lib. de sex quæst. Pagan. & epist. 49.* dixisset, quod Christus tunc voluit apparere, quando sciebat, & vbi sciebat, qui in eum fuerant credituri, & semipelagiani vterentur hoc loco ad probandũ, quod Deus præsciat merita, & demerita conditionata, respondet *De prædest. sanc. c. 9.* se id illo loco dixisse, quod sufficiebat ad conuincendos Paganos sine præiudicio secreti Concilij Dei, seu decreti. Vnde vult hoc Deum cognouisse dependenter à suo Decreto; seu Consilio. *Certè sine* (inquit) *sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de præscientia Christi voluisse dicere, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant quæstionem, sufficere videretur.*

25 Denique D. August. non agnoscit præscientiam, vbi non est prædestinatio, atq. adeo decretum, vnde cum respectu conditionatorum nullum sit decretum, nec etiam aliqua erit præscientia. Ita *de Bono persener. cap. 17.* in fine. *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo, &c. 18. Prædestinasse est hoc præsciisse, quod fuerat ipse facturus. Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agitur de vocatione electorum eamdem prædestinationem intelligere?* Nec potest recurri ad decretum conditionatum, vt constabit ex dicendis. Prob. Futura ista præciso decreto absoluto de futuritione non habent in ratione obiecti aliquã futuritionẽ, ergo non sunt cognoscibilia secundum aliquam futuritionem. Anteced. prob. Futuritio est aliquid contingens dependens à libero decreto Dei, ergo nisi decretum existat, non poterit conferre aliquam futuritionem.

27 Dices. Id esse verum de futuritione absoluta, non autem de conditionata, pro qua sufficit decretum conditionatum. Contra. Vel decretum conditionatum est intra statum possibilitatis, vel extra. Si primum; ergo nihil ponit in his futuris supra esse possibile. Si secundum, ergo actu existit; nec potest dici quod fiat extra statum possibilitatis conditionatè. Tum quia hoc non dicit, *fieri*, sed *Si fieret*, vnde absolutè relinquit intra esse possibile; Tum quia inter *Fieri*, & *Non fieri* non datur medium, vnde intra rationem obiecti absolutè, aut est extra statum possibilitatis, aut non est.

28 Confirmatur. Illud nõ participatur ab aliquo, quod potest absolutè negari de ipso, ergo futura hæc conditionata

nata præciso decreto absoluto non habent aliquam rationem futuritionis, quia futuritio potest absolutè negari de ipsis: valet enim de quocunque dicere, quod non erit.

29 Dices. Negari absolutè futuritionem absolutam, non autem conditionatam. Contra. Futuritio absoluta, & cõditionata non differunt in ratione futuritionis, sed tantũ in ratione absoluti, & conditionati, ergo si negatur absolutè futuritio, negatur omnis ratio futuritionis.

30 Confirmatur secundò. Conditio futuritionis non est à parte rei in obiecto, sed ponitur ab intellectu, ergo non constituit aliquod obiectum, quod re vera sit tale, præcisa operatione intellectus. Antecedens prob. Quia conditio non ponit aliquid in esse, nec per id, quod aliquid dicitur conditionatè futurum, habet in se re vera futuritionem. Conseq. probatur. Quia præcisa operatione intellectus non adest illa conditionalis coniunctio, atque adeo nec ipsum coniunctum.

31 Dices. Deum quoque posse facere huiusmodi coniunctionem conditionalem. Contra. Talis coniunctio fit à nostro intellectu ad melius percipiendas naturas rerum: Deus autem perfectissimè cognoscit absque huiusmodi coniunctione. Secundò. Per hanc coniunctionem sicut nihil ponitur in obiecto, ita nec in ipso aliquid cognoscitur, nisi connexio antecedentis cum consequenti, ergo non cognoscitur in ipso aliqua futuritio.

32 Confirmatur tertiò. Quando in conditionatis antecedens, & consequens sunt impossibilia, non sunt cognoscibilia secundum aliquam futuritionem, sed solum secundum connexionem, ergo neque quando sunt contingentia. Antecedens patet, quia cum antecedens, & consequens sint impossibilia, non possunt habere aliquam rationem futuritionis. Conseq. probatur. Quia in vtrisque conditionatis futuritio eodem modo se habet, & facit, quod conditionatè sint futura.

33 Dices. In conditionatis impossibilibus futuritionẽ esse fictam, in alijs verò esse realem. Contra. Conditio impossibilis non solum non habet aliquam rationem futuritionis: sed nec etiam potest habere, ergo quando est possibilis, solum poterit habere, non autem habebit.

34 Dico quartò. *Hoc decretum esse prius de antecedenti, quam de consequenti, ita vt decretum absolutum de antecedenti nullum supponat decretum neque etiam conditionatum de consequenti, atque adeo non ideo Deus decernat absolutè conditionem, quia videat consequens esse futurũ ex determinatione causæ liberæ, sed ideo sit futura determinatio causæ liberæ, quia decernit conditionem.* Est contra eos, qui ponunt scientiam mediam. Probatur. Consequens est possibile ratione antecedentis possibilis, ergo etiam consequens est futurum, quia antecedens est futurum. Antecedens probatur. Quia actus liber exigit prouenire ratione alicuius suasionis, vnde dependet ab ipsa, & ideo ablata possibilitate talis suasionis, aufertur etiam possibilitas illius actus liberi, qui dependet ab ipsa. Consequentia probatur. Quia sicut se habet possibile ad possibile; ita se habet futurum ad futurum.

35 Dices. Consequens esse contingens, & posse non sequi, vnde vt infallibiliter sequatur ex decreto de antecedente, debet Deus respicere ad futuritionem conditionatam. Contra. In futuritione conditionata sequitur certò, & infallibiliter ex vi antecedentis, ergo etiam in absoluta, quia esse absolutum, & conditionatum non variant consecutionem, ergo cognito antecedenti, cognoscetur etiam consequutio, an sit certa. Secundò. Licet consequens possit non sequi, non tamen in virtute illius antecedẽtis, quia si non sequetur, ex vi alterius suasionis non sequetur, & ideo non sequetur, quia opposita suasio præualebit. ergo posito determinato antecedenti, in quo determinata suasio præualeat, consequutio erit certa, & infallibilis.

36 Confirmatur. Tota veritas futuri contingentis conditionati est in connexione; non autem in antecedenti, aut consequenti, ergo ex vi cognitionis de futuritione cõditionata nõ potest haberi alia certitudo, quã habeatur per scientiam simplicis intelligentiæ, ergo non debet expectare Deus determinationem cõditionatam voluntatis creatæ, vt habeat certitudinem consequutionis. Consequentia prima prob. Quia conditionata nõ possunt cognosci secundum aliam certitudinem, quam connexionis, cum nullam aliam habeant; hęc autem tota attingitur per scientiam simplicis intelligentiæ, quia conuenit extremis ex natura sua.

37 Dices. Esse certitudinem futuritionis conditionatæ, & ideo non dicere solum connexionem, quæ prouenit ex natura extremorum. Contra. Effectus contingens non habet determinatam veritatem, nisi quando est in se ipso per suam actualitatem, ergo non potest futurum conditionatum habere aliquam certitudinem futuritionis ratione consequentis, ergo tota certitudo erit in connexione. Secundò. Non potest haberi alia certitudo, nisi illa, quæ fundatur in veritate horum conditionarorum, ergo cum tota veritas sit in connexione, erit etiam in ipsa tota certitudo; Rursus conditio futuritionis non immutat naturam connexionis, ergo nec veritatem.

38 Confirmatur secundò. Sequeretur, quod gratia efficax nunquam esset ex se efficax, si opus est expectare determinationem conditionatam voluntatis creatæ, hoc autem est absurdum, ergo. Sequela prob. Vel gratia efficax habet de se vim, vt moueat voluntatem infallibiliter, vel non; si primum, ergo vt decernatur tanquam efficax, non est opus expectare, quid sit factura voluntas, si ponatur cum talibus circumstantijs. Si secundum, ergo non habet ex se vim sufficientem, vt inferat actum infallibilem.

39 Respondent. Posita futuritione conditionata melius saluari gratiæ efficaciam, quia implicat effectum non esse. Contra. Non implicat effectum non esse ex vi gratiæ, sed quia supponitur esse, ergo. Secundò. Gratia debet esse efficax, vt mouens voluntatem, ergo antecedenter ad quemcunque actum voluntatis. Tertiò. Gratia efficax debet esse talis in ratione gratiæ, non esset autem, si esset efficax intuitu futuritionis conditionatæ.

40 Dico quintò. *Deum non cognoscere ante decretum absolutum futura conditionata, nisi secundum ipsorum possibilitatem.* Hæc conclusio est D. Thomæ. 1. *contra Gentes cap.* 65. Vbi habet. *Ea, quæ non sunt, nec erunt, nec fuerunt, à Deo sciuntur, quasi eius virtuti possibilia.* Vnde non cognoscit ea, vt aliqualiter existentia in se ipsis, sed existentia solum in diuina potentia. Probatur. Futura conditionata ante decretum absolutum non habent aliquod esse determinatum in se ipsis, ergo non sunt cognoscibilia à Deo, nisi secundum possibilitatem. Antecedens probatur. Quia nullum contingens potest habere in se ipso aliquod esse determinatum, nisi per id, quod sit in actu extra causam; nam quamdiu est in causa, se habet indifferenti modo; futura autem conditionata non habent tale esse determinatum, quia præciso decreto absoluto nõ possunt considerari secundum aliquam actualitatem in se ipsis. Confirmatur. Conditio nihil ponit in esse, nec facit esse, quod non est, ergo nec facit determinatum, quod non est determinatum.

41 Dices. Habere esse determinatum conditionatè, & sic etiam fieri extra causas conditionatè. Contra. Hoc esse conditionarum determinatum in se ipso implicat, nam conditio tollit determinationem; quia sicut non ponitur, ita neque ponitur determinatio, quæ sequitur ratione ipsius. Confirmatur. Esse determinatum conditionatè nihil aliud dicit, quam fore determinatum, si erit conditio. Secundò. Vel esse conditionatè determinatum dicit determinationem, quæ re vera sit in obiecto; vel non. Si primum; ergo obiectum à parte rei determinato modo se habet, atque adeo habet à parte rei suam actualitatem, aut præsentem, aut futuram per realem influxum causæ, quod fieri non potest, nisi absoluto modo se habeat. Si secundum; ergo non habet ex se in ratione obiecti determinatam veritatem. Tertiò. Quod habet esse determinatum conditionatè, non habet ex se absolutè,

ſed tantum ratione conditionis, & in tantum aliquid eſt futurum conditionatè, in quantum eſt futura conditio, ergo cum conditio non habeat eſſe determinatum in ſe ipſa, nec etiam habebit futurum conditionatè. Quartò. De futuro conditionato poteſt negari omnis determinatio futuritionis; nam valet, quod numquam erit præciſo decreto abſoluto, ergo non habet aliquam determinationem.

42 Confirmatur. In tantum conditionata iſta non eſſent merè poſſibilia, in quantum ratione conditionis dicerent aliquam futuritionem, ſed non dicunt, ergo. Minor probatur. Quia conditio nihil ponit in eo, cui apponitur; vndè conditio poſſibilitatis appoſita impoſſibili, non ponit in ipſo aliquam poſſibilitatem.

43 Dices. Eſſe diſparem rationem, Quia impoſsibile non poteſt fieri poſsibile; ſed poſsibile poteſt fieri futurum. Contra. Si conditio poneret aliquid ex natura ſua in eo, cui apponitur, poneret in quocunque, ergo cum non ponat in impoſsibile, non ponet ex natura ſua. Secundò. Quod non eſt capax illius, quod per aliquid ponitur formali modo, nec etiam eſt capax cauſæ ipſius; vndè quod non eſt capax effectus formalis, nec etiam eſt capax cauſæ formalis, ergo ſi conditio poneret aliquid in eo, cui apponitur, impoſsibile non eſſet capax conditionis poſsibilitatis. Tertiò. Per id, quod poſsibile ſit capax futuritionis, non variat naturam conditionis, ergo per hoc non fit, quod debeat conditio ponere aliquid in ipſo.

44 Dico Sextò. *In Deo reſpectu creaturarum non dari ſcientiam mediam, quæ participet de ſcientia viſionis, & ſimplicis intelligentiæ, ſed tantum ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; & viſionis adæquatè diuidere ratione obiecti diuinam cognitionem.* Sequitur ex dictis. Probatur. Scientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis fundantur in membris diuidentibus obiectum contradictorio modo, atque adeo immediatè oppoſitis, ergo diuiſio eſt immediata. Antecedens probatur. Obiectum ſcientiæ viſionis eſt futurum; obiectum verò ſimplicis intelligentiæ non futurum, ergo

45 Dices; Inter futurum, & non futurum dari medium, nempè futurum conditionatum. Contra. Eſſe poſsibile, & eſſe futurum fundant contradictionem obiecti terminantis, & non terminantis decretum diuinum, ergo futurum conditionatum debet altero modo ex his ſe habere, quia inter contradictoria non datur medium.

46. Ad 1. Primæ ſententiæ reſpondetur. Sufficere ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, vt cognoſcantur iſta futura; reprehenduntur autem Iudæi à Chriſto in comparatione ad Tyrios ob reſiſtentiam voluntariam, quam ponebant diuinæ gratiæ, quam Tyrij non habebant, & ideo gratia quæ in Iudæis reperiebat obicem, non reperiſſet in Tyrijs. Ad Secundùm, Deum ſinere voluntatem ſe determinare, quia ipſam mouet tantum ſuaſiuo modo, pro quo ſufficit, quod per ſimplicem intelligentiam cognoſcat ſe habere medium efficax ad inferendum eum ſola ſuaſione quemcunque conſenſum, nec eſt neceſsè, quod obiectiuè expectet determinationem voluntatis.

47 Ad Primum ſecundæ ſententiæ. Solum probare, quod Deus non expectet determinationem conditionatam voluntatis creatæ, vt decernat abſolutè de antecedenti. Deinde nec contra hoc aliquid probat, quia quando Patres docent prædeſtinationem non eſſe factam ex præuiſione boni vſus liberi arbitrij, loquuntur de bono vſu, qui ſit ex viribus naturæ abſolutè præuiſo, non autem de bono vſu conditionato ex auxilijs gratiæ. Ad ſecundum. Nihil probare, quia adhuc poſita ſcientia media eſt recurrendum ad ſecreta conſilia Dei, cum non poſsit aſsignari ratio, cur Deus alicui det gratiam, quam conditionatè præuidet futuram efficacem, alteri vero non det. Ad Tertium. Voluntatem eſſe quidem indeterminatam, ſed habere vim ſe determinandi; tunc autem effectus determinatus non poteſt prouenire à cauſa indeterminata, quando non habet vim ſe determinandi.

48 Obijcies. Iſta conditionata importat connexionem ſolum infallibilem conſequentis cum antecedenti; infallibilitas autem excludit determinationem in cauſa; ergo ratione antecedentis non poteſt cognoſci talis connexio determinato modo, atque adeo nec decerni. Reſpondetur. Connexionem infallibilem excludere à cauſa determinationem phyſicam, non autem moralem, quæ conſiſtit in ſuaſione, & admittit ſecum ſuaſionem ad oppoſitam partem; quia tamen præualet ſupra ipſam, reddit cauſam moraliter determinatam, & connexionem infallibilem; hæc autem infallibilitas in antecedenti attingitur radicaliter; formaliter verò in ipſa conſequutione; quia tam in ſtatu poſsibile, quam in ſtatu exiſtentiæ conſequens cognoſcitur infallibiliter connexum cum antecedenti ex vi efficaciæ eiuſdem antecedentis.

49 Obijcies. Secundò. Ante decretum abſolutum ex contradictorijs alterum eſt determinatè verum, & alterum determinatè falſum, quia non datur medium, ergo futura conditionata habent determinatam veritatem ante decretum. Reſpondetur. Habere determinatam veritatem, vel falſitatem quo ad conſequutionem conſideratam in ſtatu poſsibili, quia veritas conditionalis conſiſtit in conſequutione. Si verò conſiderentur ſecundum futuritionem, omnia ſunt falſa, quia ante decretum nulla datur futuritio.

DE DIVINIS IDEIS.

DISPVTATIO XXVII.

An idea diuina dicat eſſe obiectiuum creaturarum.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt. Dari in Deo Ideas rerum omnium, vt docet D. Thomas 1. *p. q.* 15. *art.* 1. & cum eo communiter, & deſumitur ex ſcriptura Io. 1. *Quod factum eſt in ipſo vita erat*, quod de Ideis interpretatur Auguſtinus *tract.* 1. *in Ioannem*. Et ad Hebræos 11. *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula Verbo Dei, vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent*; & ita etiam docent communiter Patres. Ratio autem eſt, quia Deus operatur per intellectum, & voluntatem; vndè debet habere aliquid, quo operatio ipſius dirigatur, & quo determinetur voluntas, vt producat res ſecundum hanc potius formam, quàm illam; difficultas autem eſt, an huiuſmodi ideæ conſiſtant in eſſe obiectiuo creaturarum.

2. Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Scotus *in* 1. *diſt.* 35. *q.* 1. Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Ocham *quæſt.* 5. Gabriel *art.* 2. Baſſolis *diſt.* 36. *q.* 2. *art.* 2. Durandus *q.* 3. Smiling *tract.* 3. *de Deo vno diſp.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 208. & communiter Scotiſtæ.

Probant. Quia creaturæ in eſſe obiectiuo ſunt illud eſſe cognitum, ad cuius ſimilitudinem Deus illas producit. Secundò. Quia etiam in mente artificis creati Idea non eſt aliud, niſi res facienda præconcepta. Tum quia res ſic concepta eſt ſufficiens idea. Tū quia non eſt aliud quod poſsit habere rationem Ideæ. Tertiò. Quia non eſſent plures ideæ, niſi conſiſterent in eſſe obiectiuo creaturarum.

3 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *diſt.* 36. *q.* 2. *art.* 1. 2. & 3. Ricardus *in* 1. *diſt.* 36. *art.* 2. *q.* 2. & 3. & alij *ſectione ſequenti* citandi.

4 Dicendum eſt. *Eſſe obiectiuum creaturarum non poſſe habere in mente diuina rationem Ideæ*. Probatur. Eſſe obiectiuum dicit illam menſuram eſſendi paſsiuam,

quam

quam res in eſſe reali eſt habitura, nam eſſe obiectiuum eſt illud eſſe, quod eſt communicandum, ergo non poteſt habere rationem Ideæ. Conſequentia probatur. Idea eſt menſura actiua, & idea diuina eſt prima menſura, ergo non poteſt eſſe menſurata paſſiuo modo. Confirmatur. Omnis creatura ſecundum eſſe obiectiuum eſt quid ideatum, nam dicit certam rationem eſſendi, & limitato modò ſe habet, ergo debet ſupponere limitatiuum in ratione menſuræ, quo determinetur ad illum modum eſſendi. Confirmatur Secundò. Idea eſt aliquod complementum cauſæ, ergo cum eſſe obiectiuum non ſit ipſe Deus, ſi eſſet formalis ratio ideæ, non haberet Deus ex ſe completam rationem cauſæ; & cum eſſe obiectiuum ſe teneat ex parte creaturarum, cum Deus indigeat idea ad operandum, indigeret alicuius, quod ſe tenet ex parte creaturarum.

5 Ad primum negatur Creaturas in eſſe obiectiuo eſſe menſuram operandi, quia adhuc ipſæ ſunt quid menſuratum. Cum autem dicitur, quod Deus producit creaturas, quales præconcipit, ſenſus eſt, quod intendat tales producere, quales cognoſcit eſſe producendas ex vi repræſentationis, quam habet de ipſis. Ad ſecundum negatur aſſumptum. Ad primam probationem negatur, eſſe obiectiuum rei eſſe ſufficiens, vt ſit idea, vt patet ex dictis; Ad ſecundam pręter obiectiuum eſſe, adeſſe cognitionem, & Verbum, quod repræſentat rem faciendam. Ad tertium Ideas diuinas non eſſe plures realiter, ſed tantum ratione ſecundum noſtrum modum concipiendi; intellectus enim noſter cognoſcens ideata, format ex ipſis quoſdam conceptus, qui ſe habent veluti menſura actiua, & hos conceptus applicat ad explicandas, & cognoſcendas diuinas ideas, quæ in ſe ipſis ſunt vna ſimpliciſſima ratio repræſentatiua rerum omnium. Hinc autem fit, ideas diuinas eſſe tantum plures in ordine ad illum intellectum, qui eas concipit per alienos conceptus; nam autem ex natura ſua atque adeo nec in ordine ad diuinum intellectum, quia illas cognoſcit, vt in ſe ſunt. Si autem in ſe ipſis haberent quocunque modo aliquam pluralitatem, ſe haberent limitato modo in repræſentando, nam quod vna repræſentaret, non repræſentaret alia.

An ideæ diuinæ conſiſtant formaliter in eſſentia diuina, an verò in aliquo alio.

SECTIO II.

6 CVm quæritur. An idea dicat formaliter eſſentiam diuinam, ſumitur eſſentia, pro vt eſt imitabilis à creaturis, & vt talis nihil aliud importat, niſi eſſe ens participabile, ita vt per participationem poſſit à creaturis imitari.

Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita D. Bonauentura in 1. *diſt.* 35. *art.* 1. *q.* 1. Ricardus *diſt.* 36. *art.* 2. *q.* 1. Argentinas *q. vnica. art.* 1. Aureolus *p.* 2. *art.* 1. Capreolus *q.* 1. *art.* 1. Herueus *art.* 2. & 3. Ferrarienſis 1. *contra Gentes. cap.* 54. Caietanus 1. *p. q.* 15. *art.* 2. Molina *diſp.* 2. Banes *concluſione* 3. Faſolus *concl.* 4. Ruiz *diſput.* 82. *de ſcientia Dei ſect.* 6. & 7. & alij.

Probant. Quia eſſentia dicit quidquid requiritur ad rationem ideæ cum ſit adæquata ratio cognoſcendi creaturas. Secundò. Quia enim quælibet creatura ſecundum omnem ſui rationem ſit quid participatum, debet ſecundum omnem ſui rationem imitari ſupremum ens vt participabile. Tertiò. Sola eſſentia diuina ſe habet vt *quod* tanquam obiectum cognitum, ergò etiam ſola vt *quod* poteſt dirigere. Quarto. Idea eſt principium cognitionis, ſola autem eſſentia eſt principium cognitionis.

7 Secunda ſententia aſſerit conſiſtere formaliter in cognitione, ſeu ſpecie expreſſa, & Verbo exprimente creaturas. Ita Rubio in 1. *diſt.* 35. *q.* 2. *art.* 1. Comel 1. *p. q.* 15. *art.* 1. *concl.* 1. Vaſquez *diſp.* 72. Suarez in *Methaph. diſp.* 35. *ſect.* 1. *num.* 10. & *lib.* 3. *de Deo vno. cap.* 1.

8 Notandum primo. Cum Verbum ſit repræſentatio obiecti cogniti, hinc fit, vt quando eſt adęquatum obiecto, debeat repręſentare quidquid in ipſo continetur. Vndè cum in eſſentia diuina contineantur creaturæ cauſaliter ſecundum totum eſſe, quod poſſunt ab ipſa participare, dum Verbum diuinum producitur, exprimit repræſentatiuo modo omnes creaturas poſſibiles ſecundum totum illud eſſe, quod poſſunt participare.

9 Notandum. Secundò. Imitabilitatem diuinę eſſentiæ, qua poteſt à creaturis imitari eſſe in ratione cauſæ, quatenus omnis effectus ſuam cauſam imitatur. Hinc imitabilitas completa debet fundari in adęquata ratione cauſæ. Vndè cum idea pertineat ad rationem cauſatiuam, pertinet etiam ad rationem imitabilitatis, quam dicit diuina eſſentia.

10 Notandum Tertio. Creaturas contineri in eſſentia virtuali modo, cum contineantur tantum cauſatiuè, in Verbo autem continentur formali modo, non quidem ſecundum eſſe reale proprium, ſed ſecundum repræſentationem.

11 Dico primò. *Ideas diuinas non conſiſtere formaliter in eſſentia, quatenus ratione virtutis cauſatiuæ continet creaturas.* Probatur. Virtus cauſatiua non continet formali modo effectum; idea autem debet continere, quia tanquam forma rei faciendę ipſam determinat, ergo. Confirmatur. Agens conformat ſuam operationem Ideæ, ergo debet idea formali modo repræſentare creaturas. Confirmatur Secundò. Exemplar externum formali modo repræſentat, ergo etiam Idea, nam Idea eſt exemplar internum, ſecundum quod procedit productio.

12 Dico Secundò Ideam diuinam formaliter conſiſtere in eſſentia determinata per rationem Verbi, ita vt ratio Verbi ſit ratio formalis Ideæ. Deſumitur ex D. Anſelmo. *cap.* 8. *Monology. Patet itaque quoniam prius quam fierent vniuerſa, erant in ratione ſummæ naturæ Quid, aut Qualia, aut Quomodo futura eſſent.* & D. Auguſtinus 6. de Trinitate cap. 10. *Verbum perfectum, cui non deſit aliquid, & ars quædam omnipotentis Dei plena omnium rationum viuentium commutabilium, & omnes vnum in ea* Ex D. Proſpero ſententia 141. *Nec auctor excellentior eſt Deo, nec ars efficacior Dei Verbo.* D. Baſilio lib. 5. contra Eunomium lect. 6. *Diuinus verò character viuens eſt, & verè eſt imago imaginis efficiens.* & ex alijs Patribus. Probatur. Verbum eſt repræſentatiuum exemplariter rerum omnium, ergo eſt Idea. Antecedens patet. Quia Verbum dum repræſentat eſſentiam, repræſentat etiam omnia, quæ in ipſa continentur, & eſt quædá expreſſio, in qua exprimitur quidquid vt poſſibile continetur in eſſentia diuina. Conſequentia probatur. Quia Idea non eſt aliud, quàm forma quædam, in qua repræſentatiuo modo exprimuntur ideata. Confirmatur. Deus producendo Verbum dicit in ipſo creaturas; vndè. D. Auguſtinus 2. de Geneſi ad litteram. *Vnum Verbum ille genuit, in quo dixit omnia prius, quam facta ſunt.* ergo Verbum eſt Idea Conſequentia probatur. Idea non eſt aliud, quam illud, in quo exemplariter reperitur opus faciendum; creaturæ autem eo ipſo, quod exprimuntur in Verbo, reperiuntur in ipſo exemplariter. Confirmatur Secundò. de ratione Ideæ eſt, vt formali modo contineat ideatum, cum ſit forma, cui aſſimilatur; & Ideatum accipiat in ſe formali modo, quod eſt in Idea repræſentatiuè, ergò cum Idea non poſſit continere ideatum formali modo ſecundum eſſe reale, continebit ſecundum eſſe repręſentatiuum; ſed ſolum Verbum in diuinis continet tali pacto creaturas, ergo.

13 Dices. Licet eſſentia præciſo Verbo non contineat formali modo creaturas, continere tamen tam perfecto modo, vt poſſit determinare Deum ad perfectam cognitionem ipſarum. Contra Quia ex hoc ſequitur, quod determinet tantum vt obiectum, non autem vt Idea. Secundò. Omne Ideatum habet ſuam formam, & ſpeciem ab Idea, ergo debet effectus formali modo ſecundum

cundum repræsentationem contineri in Ideæ.

14 Ad primum negatur assumptum. Ad probationem, Essentiam esse adæquatam rationem cognoscendi creaturas in ratione obiecti formalis, non autem in ratione Ideæ. Ad secundum. Ex eo, quod creatura sit quid participatum, debere imitari supremum ens, quatenus dicit adæquatam rationem immutabilitatis; in hac autem adæquata ratione cõtinetur Verbum tanquam forma expressiua exemplariter creaturarum. Ad tertium. Negatur consequentia. Nam Idea est forma complens agens in ratione causatiui, & ideo se habet vt *Quo*. Dicitur autem agens respicere ad Ideam impropria loquutione, ex similitudine artificis intuentis externum exemplar; & solum significatur quod operetur in virtute repræsentationis Ideæ. Hinc Idea non debet esse obiectum cognitum, sed ratio cognoscendi. Ad quartum. Ideam esse principium cognitionis non in ratione obiecti; sed in ratione repræsentationis; essentia autem est principium cognitionis in ratione obiecti.

Quarum rerum Deus habeat ideas.

SECTIO. III.

15 DIco primò. *Deum non habere Ideas negationum, & priuationum.* Ita communiter. Probatur. Quia non habent aliquid, secundum quod possint causari.

16 Dico secundò. *Deum non habere Ideam mali, vt malum est.* Ita communiter. Probatur. Quia si haberet Ideam, non esset malum, quia sicut omne ideatum fit ad imitationem Dei, vt primæ causæ; ita dicit aliquam participationem bonitatis, & est aliquid ordinatum.

17 Dico tertiò. *Deum non habere Ideam sui ipsius.* Probatur. Quia non est aliquid operabile.

18 Dico quartò. *Neque habere Ideas diuinarum personarum.* Probatur. Quia diuinæ personæ, licet producantur, habent tamen esse à se; ideatum autem habet suam formam, & essentiam ab alio. Confirmatur. Quia Idea importat vim causatiuam.

19 Dico quintò. *Deum habere ideam omnium possibilium siue aliquando futura sint, siue non.* Ita D. Thomas *1.p. q.15. art. 3.* & communiter. Probatur. Nisi haberet Ideam omnium possibilium, non se haberet completo modo in ratione causæ.

20 Dico Sextò. *Ideas diuinas repræsentare res in indiuiduo.* Ita communiter, & desumitur, ex D. Augustino *Epist. 115.* Probatur. Quia indiuidua secundum esse indiuiduale sunt quid reale positiuum, & causantur à Deo in esse indiuiduali.

21 Dico septimò. *Accidentia, quæ habent propriam entitatem, habent etiam propriam Ideam.* Ita D. Thomas *q.3. de Veritate art.7.* & alij. Probatur. Quia possunt produci separata à subiecto; imo de facto in Eucharistia conseruantur separata; quæ autem seorsim possunt produci, habent propriam ideam.

22 Dico octauò. *Accidentia inseparabilia, quæ non habent propriam entitatem, non habere propriam ideam.* Probatur. Quia cum sint ens entitate subiecti, idea, quæ repræsentat subiectum, repræsentat etiam ipsa, quia repræsentat subiectum secundum omnem modificationem.

23 Dico nonò. *Genera, & species non habere proprias ideas distinctas ab ideis indiuiduorum.* Ita D. Thomas *1.p.q.15.art.3. ad quartum.* & alij. Probatur. Idea respicit operationem, & obiectum sub ratione producibilis, ergo non datur specialis idea generum, & specierum, quia non possunt secundum se præcisè produci.

24 Dico decimò. *Materiam primam non habere specialem ideam.* Ita D. Thomas. *citatus in responsione ad tertium* Caietanus, & alij Thomistæ *ibidem.* Ruiz *disp.84. de scientia Dei. sect.3.* contra Molina. *1.p.q.15. art.3. concl.5.* Fasolum *concl.9.* Vasquez *disp.74. cap.3.* Suarez *lib.3. de Deo vno cap.5. num.13.* & alios. Probatur. Licet materia habeat propriam existentiam, se habet tamen incompleto modo in suo genere, ergo non habet propriam ideam. Consequentia probatur. Quia idea repræsentat res secundum suam formam, & speciem, atque adeo repræsentat tantum esse completum cuiuscunque generis. Confirmatur. Materia, & forma faciunt vnum per se constituendo vnam naturam, ergo materia non habet propriam Ideam; Consequentia probatur. Nam vbi est vna natura, est etiam vna mensura passiua essendi, ergo etiam vna mensura actiua, atque adeo vna idea.

25 Obijcitur. Materia habet propriam entitatem, & producitur actione distincta, ergo. Respondetur. Habere propriam entitatem, sed incompletam in suo genere; vndè sicut non dicit completam speciem, ita nec habet propriam ideam; tunc autem, quæ producuntur distincta actione habent propriam ideam, quando completo modo se habent in suo genere.

DE VOLVNTATE DEI

De natura diuinæ voluntatis.

DISPVTATIO XXVIII.

An, & quomodo Deo conueniat voluntas.

SECTIO I.

1 SVpponendum est tanquam certum de fide, Deo conuenire voluntatem. Ad Romanos 12. *Vt probetis, quæ sit voluntas Dei.* Ad Ephes. 1. *Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ.* Ratio autem est non solum, quia Deus est id, quo melius nihil excogitari possit, & quia est prima causa; sed etiam quia, vt ait D. Thomas *1.p.q.19.art.1.* est intelligens; cum enim ad omnem formam sequatur appetitus proportionatus, vt patet inductione, ad formam vitæ debet consequi appetitus vitalis; & ideo cum Deus sit viuens intellectualis, debet habere correspondentem appetitum.

2 Supponendum secundò. Ita ex cognitione sequi appetitum, vt implicet esse naturam cognoscitiuam, & non appetitiuam. Ratio est. Quia cognitio ex intrinseca sua ratione, sicut est apprehensiua, & iudicatiua obiecti, ita etiam est directiua appetitus, & ideo dicit ordinem essentialem ad appetitum, quem dirigat. Vndè cum tota perfectio vitalis operationis sit propter perfectionem viuentis, etiã vis ista directiua est propter perfectionem ipsius non potest autẽ deseruire, nisi sit capax appetitus, secundũ quem dirigatur. Difficultas autem est, Quomodo conueniat Deo voluntas.

3 Dico primò. *Voluntatem non conuenire Deo per modum potentiæ volitiuæ non solum realiter, sed nec etiam formaliter respectu obiecti ad intra.* Probatur. Tum quia potentia secundum suam formalem rationem dicit vim productiuam, & respicit actum producibilem. Tum quia constituitur in esse formali potentiæ per id, quod contineat in se potentialiter actum.

4 Dico secundò. *Neque respectu obiectorum ad extra voluntas conuenit Deo per modum potentiæ in ratione voluntatis.* Probatur. Si se haberet per modum potentiæ, esset determinabilis intrinsecè, quia omnis potentia vitalis est in ordine ad actum immanentem; omnis autem potentialitas repugnat Deo. Confirmatur. Quia respiceret actum, quo perficeretur in ratione voluntatis.

5 Dico tertiò. *Neque Voluntatem Dei posse concipi per modum potentiæ, seu possibilitatis.* Est contra Ruiz

disp. 2. de Voluntate Dei sect. 5. Probatur non potest concipi in Deo cum veritate quod ex sua formali ratione ipsi repugnat, potentia autem respectu eorum, quæ sunt ipsi intrinseca, repugnat, ita vt non possit de ipso affirmari, ergo. Confirmatur. Quia etiam sub ratione possibilitatis præcisè dicit aliquid potentiale; si verò sumatur simul cum actu, adhuc non saluatur vera ratio possibilitatis, sed tantum aliquid actualissimum. Confirmatur secundò. Quod in creatia est posse esse, seu non implicare, in Deo est actualissimum esse, in quo prima ratio realitatis sit ipsa actualitas, ergo non habet locum aliqua ratio possibilitatis.

6 Dico quartò. *Quando tribuitur Deo potētia volendi, nihil aliud significatur, quàm actualis efficacia, qua aliquid vult.* Probatur. Potentia non potest tribui secundum suam formalem rationem, & ipsum actuale operari solet appellari potentia, quatenus in ipso ostenditur potentia, quando ab ipso prouenit, ergo tribuitur, pro vt significat actualem efficaciam.

7 Dico quintò. *Voluntatem diuinam in ratione causa respectu effectuum ad extra se habere per modum potentiæ.* Probatur. Effectus ad extra est potentialis, & causatur a diuina voluntate, ergo potentialiter continetur in ipsa; quod autem potentialiter continet aliquid, est potentia respectu ipsius.

8 Dico Sextò. *Volitionem diuinam comparari ad intellectionem tanquam ad id, à quo consequitur, seu tanquam actum secundum ad actum primum, sumenda tamen actum primum non in genere intellectionis, sed solum in comparatione ad volitionem.* Extra contra Ruiz *disp. 2. de voluntate Dei sect. 1.* & Fasolum. *1. p. quæst. 19. art. 1. concl. 3.* Probatur. Intellectus mouet voluntatem ad operādum, ita vt ratione intellectionia exeat in actum, ergo. Volitio consequitur ad intellectionem. Antecedens patet. Quia cognitio proponit obiectum, in cuius virtute voluntas sit in actu. Confirmatur secundò. Verbum vt Verbum est principium Spiritus Sancti reali modo, ergo intellectio erit veluti principium virtuali modo volitionis. Consequentia probatur. Nam ex eo, quod Spiritus Sanctus procedit formaliter vt amor notionalis, requirit pro principio Verbum, ergo etiam velle essentiale requirit pro principio virtuali intelligere essentiale, cum debeat seruari eadem proportio.

9 Obijcies. Sequeretur, diuinum intelligere esse admixtum potentia, si aliquo pacto esset principium volitionis. Respondetur negando sequelam. Quia sicuti Verbum non est admixtum potentia ex eo, quod sit principium Spiritus Sancti, quia se habet per modum actualis principiationis; sic etiam intelligere; quia non aliud dicit, quàm actualissimam perceptionem obiecti, ex qua virtuali modo consequitur volitio.

An Deo conueniat ratio appetitus.

SECTIO II.

10 APpetitus alius innatus, qui est naturalis inclinatio; & alius elicitus, qui est actus potentiæ appetitiuæ. Quod spectat ad elicitum, certum est non conuenire Deo non solum vt elicitus est, quia in Deo nihil est elicitum, sed neque etiam secundum formalem rationem appetitus, vt docet D. Thomas *in 1. dist. 35. q. 1. art. 1. ad primum.* Et ratio est, quia connotat bonum absens, circa quod feratur; Deo autem nullum bonum est absens, difficultas igitur est de appetitu innato.

11 Prima sententia tribuit Deo appetitum innatum non solum circa proprium bonum intrinsecum, sed etiam extrinsecum. Ita Suarez *in metaph. disp. 30. sect. 13. n. 3.* Ruiz *disp. 1. de voluntate Dei sect. 2.* Fasolus *1. p. q. 19. artic. 1. concl. 4. & 5.* Arrubal *1. part. disp. 50. n. 4.* Amicus *disp. 14. sect. 1. num. 3.*

Probant. Bonum est quod omnia appetunt, ergo vnicuique naturæ conuenit appetitus innatus ad propriū bonum. Secundò. Actus notionales sunt necessarij, & pertinent ad complementum diuinitatis, ergo debet dare appetitus innatus ad ipsos. Tertiò. Bonum est diffusiuum sui ipsius, ergo Deus habet naturalem inclinationem ad se communicandum. Quartò. Deus habet appetitum rationale, ergo etiam innatum, quia rationalis fundatur in innatum.

12 Secunda sententia est negatiua Ita D. Thomas *in 3. dist. 37. q. 1. art. 1. Ad primum,* Vbi habet. *In Deo est voluntarius appetitus tantum, quia ipse determinat omnia, & non determinatur ab aliquo.*

13 Dicendum primò. *Non conuenire Deo appetitum innatum secundum suam propriam formalem rationem.* Probatur. Appetitus innatus est quoddam pondus naturæ, quo mouetur in proprium bonum, ita vt per ipsum determinetur ad tale bonum, non autē quo se ipsam moueat, ergo non potest conuenire Deo, quia Deus non habet superius, à quo per impressionem huius appetitus determinetur, & moueatur. Confirmatur. Appetitus innatus est tendentia in aliquem finem, ergo non potest esse prima ratio mouendi in finem, sed debet mouere secundum impressionem factam ab alio mouente. Consequentia probatur. Omnis tendentia in finem debet dirigi per cognitionem eiusdem finis, ergo cum appetitus innatus non fundetur in cognitione, debet supponere aliquod dirigens, quod finem prefigat, ergo non potest esse prima ratio mouendi.

14 Dicendum. Secundò. *Multo minus Deum habere appetitum innatum respectu creaturarum, vt sunt quid contradistinctum à Deo.* Probatur. Appetitus innatus dicit inclinationem ad bonum, quod est iuxta exigentiam naturæ, ita vt si ipsam non habeat, non sit in statu completo suæ exigentiæ, ergo cum Deus sit in statu completo absque creaturis, non habet appetitum.

15 Dicendum Tertiò. *Deum non habere aliam attingentiam, seu inclinationem circa bonum, quam actualissimam complacentiam rationalem.* Probatur. Omnis tendentia in bonum attingit ipsum sub ratione boni, ergo non potest Deus ferri in ipsum, nisi per inclinationem rationalem. Consequentia probatur. Vt attingatur sub ratione boni, debet proponi sub ratione boni. Vndè etiam omnis appetitus innatus dirigitur ab auctore naturæ; in Deo autem non potest dirigi nisi per cognitionem ipsius.

16 Ad Primum negatur consequentia. Nam ex eo, quod omnia appetunt bonum, sequitur, quod vnumquodque habeat appetitum sibi proportionatum; solus autem appetitus rationalis est proportionatus naturæ diuinæ. Ad Secundum negatur consequentiam. Nam ex eo, quod actus notionales sint necessarij, & pertineant ad complementum diuinitatis, sequitur quod Deus habeat complacentiam de ipsis, non verò, quod habeat appetitum innatum. Ad Tertium, Deum habere inclinationem voluntariam ad se communicandum; dicitur autem naturalis, quia est secundum exigentiam naturæ summi boni. Ad quartum. Appetitum rationalem fundari in innato quando est appetitus naturæ naturatæ, quia hæc non solum se mouet appetitiuè, sed etiam, pro vt est quoddam ens mouetur, quia determinatur ad certam mensuram essendi, intra quam per suum appetitum se mouet. Deus autem, quia à nullo accipit esse, non habet impressionem alicuius appetitus innati.

***

DE OBIECTO PRIMARIO,
Et adæquato diuinæ voluntatis.

DISPVTATIO XXIX.

An bonitas diuina sit primarium, & adæquatum obiectum.

SECTIO I.

1 OBiectum, & finis respectu voluntatis coincidunt, quia licet voluntas possit fieri in media vt media sunt, quia tamen propter se non diligit, sed prout stant sub bonitate finis, ideo ratio motiua est ipse finis. Ratio autem est quia obiectum voluntatis est bonum, in quo quiescat; sicut autem quiescere est finis formalis voluntatis, ita id, in quo quiescit est finis obiectiuus.

2 Dicendum primò. *Finem vltimum, atque adeo formale, & primarium obiectum diuinæ voluntatis esse ipsum Deum, quatenus est summa bonitas*. Ita D. Thomas *prima part. quæst. 19. artic. 1. ad tertium*, & communiter, & desumitur ex scriptura, quatenus docet, Deum dirigere omnia ad se ipsum, in quo stat ratio vltimi finis Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus; impium quoque in diem malum*. Probatur. Bonitas diuina est primum amabile, quia est prima bonitas, a qua omnia alia participant amabilitatem; quod autem est primum in quocunque genere, est ratio cur alia sint talia, ergo omnia sunt amabilia ratione diuinę bonitatis. Confirmatur. Tanta debet esse amabilitas in obiecto formali, quantus est amor, ergo cum amor sit infinitus, obiectum formale debet habere amabilitatem infinitam; sola autem diuina bonitas est huiusmodi.

3 Dicendum secundò. *Solam diuinam essentiam, & non personalitates esse formale obiectum vt Quo*. Ita Henricus 2. *parte artic. 47. quæst. 4.* Scotus *in 2. dist. 1. quæst. 1. artic. 2. §. Ordo naturæ*. Smising *tract. 3. de Deo vno. disp. 3. quæst. 2. num. 20.* Contra Ruiz *disp. 3. de voluntate Dei sect. 3.* & alios.

Probatur. Sola essentia habet bonitatem infinitam, & personalitates sunt tantum bonæ bonitate essentię, ita vt non habeant propriam bonitatem relatiuam, ergo non possunt esse formale obiectum *vt Quo*. Antecedens probatur, quia cum in diuinis omnis distinctio sit præcisè ratione relationis, ea tantum plurificantur, quæ sunt formaliter relatio; bonitas autem non est formaliter relatio. Confirmatur. In Deo est vna tantum ratio entis summi, quia omnes tres personæ diuinæ sunt vna summa res, vt definitur in Cap. *Firmiter*, ergo in diuinis est vna tantum bonitas, quia bonitas sequitur ens. Confirmatur secundò. Bonitas diuina vt absoluto modo se habet est infinita in omni genere, ergo sola dicit adæquatum obiectum formale. Consequentia probatur. Posita infinita bonitate in omni genere, habetur omnis ratio bonitatis excogitabilis, atque adeo vna simplicissima bonitas omnium summa, bonitas autem omnium summa adæquatur in ratione obiecti formalis cum amore summo.

4 Dicendum tertiò. *Diuinas personalitates pertinere ad obiectum formale vt quod*. Hoc tantum intendunt Patres, quando docent, quod vna persona gaudet de alia, quod Pater gaudet se esse genitorem, & alia eiusmodi. probatur. Illud est formale obiectum *vt Quod*, in quo reperitur formale obiectum *vt quo*, vt ratione ipsius attingatur. Huiusmodi autem sunt personalitates diuinæ, cum sint bonæ bonitate essentiæ, ergo.

5 Dicendum quartò. *Solam essentiam diuinam esse adæquatum obiectum diuinæ voluntatis*. Ita ij, qui idem docent de obiecto intellectus diuini contra Ruiz *disp. 3. de voluntate Dei. sect. 2.* qui vult creaturas esse partem obiecti adæquati. Probatur. Creaturæ, vt contradistinctæ à Deo, non dicunt aliquam amabilitatem, secundum quam contineantur in essentia Dei, ergo non possunt esse pars obiecti adæquati. Antecedens patet, quia tota amabilitas creaturarum est participata. Consequentia probatur. Nam de ratione partialis obiecti adæquati est, quod dicat aliquam rationem obiecti, quæ sit extra aliud obiectum, respectu cuius est pars, de ratione enim partis est, quod sit extra aliam partem.

6 Obijcit Ruiz contra secundam conclusionem. Obiectum formale est diuina bonitas; personalitates autem sunt complementum huius bonitatis. Respondetur. Esse complementum in ratione termini, atque adeo complementum relatiuum; huiusmodi autem complementum est tantum bonum bonitate subiecti. Vnde etiam sunt tantum necessariæ, vt bonitas diuina sit propter se amabilis in ratione termini, non autem in ratione essendi.

7 Obijcit secundò. Trinitas vt Trinitas est pulcherrimum obiectum ratione congruentiæ terminorum, ergo est propter se amabilis. Respondetur. Esse pulcherrimum obiectum *vt Quod*, & propter se amabile *vt quod*; non autem *vt Quo*.

8 Obijcit quintò. Deus sibi displiceret, si non haberet personalitates, quia esset sterilis. Respondetur. Si adhuc esset Deus, implicat quod sibi displiceret, quia adhuc esset beatus. Deinde sibi displiceret, non quia ratione personalitatum deesset sibi aliqua bonitas, sed quia consequutiuè deesset fęcunditas, & perfectio absoluta.

9 Obijcit quartò. Sequeretur personalitates esse obiectum materiale, quod derogat dignitati ipsarum. Respondetur negando consequentiam. Nam sunt obiectum, quod est Deus, quia sunt amabiles eadem amabilitate; neque proprie præcisè sumptæ sunt obiectum materiale, quia materiale subsistit in suo esse sine formali, quod non conuenit personalitatibus diuinis.

10 Obijcit quintò contra quartam conclusionem. Deus amat creaturas secundum esse proprium ipsarum, ergo pertinent ad obiectum adęquatum. Respondetur amare vt obiectum secundarium quod non est aliud, quam amorem diuinum adæquatè terminatum per diuinam bonitatem, extendi etiam ad creaturas, quatenus sunt quid connexum cum bonitate diuina; quod autem est para obiecti adequati, est etiam pars termini.

Quomodo amor diuinus sit obiectum amoris.

SECTIO II.

11 SVpponendum est tanquam certum. Ipsum amorem amari à Deo; vt docet D. Augustinus 11. *de Ciuitate cap. 8.* Et ratio est, quia amor est quoddam bonum; & perfectio amantis. Difficultas autem est, Quomodo ametur, directè? an reflexè.

12 Prima sententia asserit amari reflexè Ita Ruiz *disp. 3. de Voluntate Dei. sect. 5.* & Amicus 1. *par. disp. 14. sect. 1. corollar. 2.*

Probant. Perfectior est scientia, quando aliquis scit se scire, ergo etiam amor, quo amat se amare. Secũdo. Amor distinguitur à ceteris perfectionibus, ergo etiam amatur

diuerso amore, tertiò. quia Diuus Dionysius *cap. 4. de diuinis nominibus*. tribuit diuino amori circularem reflexionem.

13 Dicendum est. *Diuinum amorem non se habere reflexiuo modo, sed tantum directè amare quidquid est amabile in Deo*. Probatur. Amor reflexus non posset tendere in directum, nisi sub ratione boni, ergo non habet obiectum, ratione cuius constituatur in esse reflexo. Consequentia probatur. Amor diuinus est idem cum esse diuino, vndè prout est bonus, est aliqua ratio bonitatis de summa bonitate, quam dicit esse diuinum, ergo debet attingi directo modo, eo ipso, quod attingitur summa bonitas diuina.

14 Ad Primum. Aliud esse amare suum amorem; & aliud amare reflexo modo; primum conuenit Deo, non autem secundum, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur consequentia. Nam omnes perfectiones diuinæ, licet secundum nostrum modum concipiendi distinguantur, attinguntur tamen ab amore diuino sub vna formali ratione, videlicet bonitate. Ad tertium, D. Dionysium tribuere diuino amori illam solum circularem reflexionem, qua progreditur à Deo, & tendit in creaturas, & rursus reflectitur in Deum, quia videlicet Deus amat creaturas propter se ipsum.

Quomodo Deus amet se ipsum.

SECTIO III.

15 SVpponendum tanquam certum. Deum amare se ipsum comprehensiuè ita vt amor adæquet amabilitatem; cum enim sit amor infinitus, attingit bonitatem diuinam secundum omnem rationem amabilitatis, & eo modo inclinatur in ipsam, quo allicit ipsam voluntatem. Vndè talis modus amandi non est possibilis alicui creaturæ, quæ non potest amare, nisi amore finito.

16 Supponendum secundò; amorem diuinum non esse necessarium necessitate violentiæ, quia non habet extrinsecum principium, cui subijciatur, sed esse spontaneum, & voluntarium, atque adeo delectabiliter se habentem, difficultas autem est. An sit liber.

17 Prima sententia est negatiua. Ita Diuus Thomas 1. *part. quæst. 19. artic. 3.* Caietanus *ibidem* Ferrariensis 1. *contra Gentes capit. 80. & 81.* Herueus *quolib. 1. quæst. 1.* Ariminensis *in prima dist. 10. quæst. 1. arti. 2.* Capreolus *artic. 1. conclus. 2. & 3.* Richardus *artic. 1. quæst. 1.* Argentinas *quæst. 1. artic. 2.* Gabriel *quæst. 2. artic. 1.* Faiolus *prima parte quæst. 19. artic. 3. dub. 1.* Ruiz *disp. 4. de voluntate Dei, sect. 2.* Amicus *1. par. disp. 14. sect. 1. corollar. 1*, & alij.

Probant. Quia libertas consistit in eo, quod possit actus esse, & non esse. secundò. Quia non sufficit, vt amor sit liber, quod procedat spontaneè ex apprehensione boni, alioquin motus primo primi essent liberi.

18 Secunda sententia asserit esse liberum. Ita Henricus *secunda parte summæ artic. 45. quæst. 3.* Scotus *in prima dist. 10. quæst. 1.* Bassolis *quæst. vnica artic. 3.* Maioronus *quæst. 1.* Rubio *quæst. 2.* & communiter Scotistæ.

19 Notandum primò. Certum esse, nullam contingentiam posse conuenire amori diuino, quia contingentia fundatur in delectibilitate. Vndè amor diuinus habet necessitatem existentiæ, ita vt omnino implicet non esse, est enim ens per essentiam.

Notandum secundò. Amorem diuinum esse etiam necessarium quoad specificationem. Et ratio est, quia cum esse diuinum sit summum bonum, non potest proponi voluntati secundum aliquam rationem, quæ possit terminare actum oppositum amori.

20 Notandum tertiò. Contingentiam in libertate creata prouenire ab obiecto; ideo enim voluntas potest oppositis actibus attingere obiectum, quia ex natura sua est tale, vt possit proponi sub oppositis rationibus obiectiuis mali, & boni. Sic etiam potest voluntas suum actum suspendere, quia ex parte obiecti adest motiuum suspensionis.

21 Notandum quartò. Libertatem posse considerari secundum ea, quæ habet ex conditione talis obiecti, & secundum ea, quæ habet ex intrinseca virtute potentiæ. Primo modo habet contingentiam, quæ cum non sit vniuersalis respectu cuiuscumque actus voluntatis, non potest præcisè fundari in virtute voluntatis, quia cum omnis actus fundetur in tali virtute, habet etiam omnia, quæ in ipsa fundantur. Secundo modo dicit procedere ex determinatione voluntatis præuio iudicio rationis.

22 Notandum quintò. Libertatem propriè non consistere in contingentia, sed contingentiam consequi ad libertatem versantem circa tale obiectum. Ratio est, quia, quando actus contingens elicitur, prouenit libero modo ex vi principij, à quo formaliter prouenit; & tamen ex vi illius non potest aliter se habere; si enim consideretur voluntas vt se determinat ad talem actum, non potest ad oppositum se determinare, quantum est ex vi illorum, in quorum virtute se determinat; in his enim inuoluitur iudicium mouens voluntatem, quod cum vnam tantum partem proponat, non potest ex vi illius voluntas ad oppositam se determinare.

23 Notandum sextò. Quando Patres, & Concilia docent, libertatem consistere in indifferentia, loqui secundum subiectam materiam; agunt enim contra hæreticos, qui tollebant indifferentiam etiam circa obiecta, quæ indifferenti modo proponuntur; & ideo docent voluntatem ita esse liberam, vt habeat indifferentiam, & rectè inferunt, si non haberet indifferentiam, non fore liberam, quia non potest tolli indifferentia, nisi tollatur etiã modus operandi cum determinatione radicata in iudicio rationis: supposito enim quod obiectum habeat rationem indifferentis, si sub vtraque proponitur, voluntas habet indifferentiam.

24 Notandum septimò. In actu posse considerari modum tendendi, & substantiam ipsius: substantia veluti materiali modo se habet; modus vero se habet veluti forma. Libertas autem non pertinet ad substantiam, sed ad modum, quia idem actus secundum substantiam potest esse liber, & necessarius ex sola variatione modi tendendi. Sic motus primus est necessarius, & transit in liberum, si continuetur adueniente plena aduertentia.

25 Notandum octauò. Modum tendendi, in quo consistit libertas nihil aliud dicere, nisi quod actus procedat ex approbatione rationis, quæ consistit in quodam iudicio practico, quo intellectus approbat tendentiam in tale obiectum, vel reprobat, quod ex eo patet, quia actus ex natura sua contingentes, vt sunt motus primi, possint esse liberi, & necessarij; & in eo quod voluntas ex se ipsa cum tali determinatione, quam habeat primò ex se ipsa tendat in obiectum.

26 Dicendum est. *Deum liberè amare se ipsum libertate actualis exercitij*. Quia non potest alio modo Deo conuenire libertas, quàm in actu secundo. Probatur. Deus ita attingit se ipsum per amorem, vt talis actus fundetur in iudicio approbatiuo, & ex se ipso habeat talem determinationem, ergo est liber. Antecedens probatur. Quia amor diuinus est bonus, & summè approbabilis, & cognitio diuina cum sit infinita attingens omnem perfectionem diuinam secundum omnem rationem attingibilitatis, attingit etiam approbatiuo modo, quia hoc pacto exigit attingi. Consequentia probatur. Quia libertas in exercitio consistit in eo; quod actus fundetur in huiusmodi approbatione, vt

vt cuius voluntas habeat ex se ipsa suam determinationem.

27 Ad primum. Contingentiam non esse formaliter libertatem, sed intrinsecam conditionem illius, quando versatur circa obiectum indifferens. Ad secundum. Ad libertatem non sufficere esse spontaneum, sed insuper requiri, vt actus sit ex approbatione intellectus, & ideo motus primi non sunt liberi, quia deficit approbatio; & quod determinetur ab ipsa voluntate procedente dominatiuo modo per mensuram exhibitum à ratione.

DE OBIECTO DIVINAE Voluntatis.

DISPVTATIO XXX.

An creaturæ sint obiectum secundarium diuinæ voluntatis.

SECTIO I.

1 Ratio dubitandi est. Quia creaturæ habent intrinsecam bonitatem honestam propter se amabilem; vnde si amantur à Deo, deberent amari propter se ipsas, & esse obiectum motiuum diuinæ voluntatis. Secundò. Voluntas diuina habet sufficiens bonum in esse diuino, quo adæquatè satiatur. Voluntas autem adæquatè satiata non appetit aliud bonum. Tertiò. Quia Deus non fruitur creaturis, alioquin essent finis ipsius; neque etiam vtitur, quia non sunt sibi necessariæ vt medium ad aliquem finem acquirendum. Quartò. Respectu creaturarum irrationalium non potest habere amorem amicitiæ cum non sint capaces illius; nec etiam concupiscentiæ, quia hic fundatur in indigentia concupiscentis.

2 Dicendum primò. *Deum velle creaturas*. Ita Diuus Thomas *prima parte quæst. 19. artic. 2.* & communiter, & est de fide. Probatur. *Psal. 134. Omnia, quæcunque voluit fecit.* Sap. 11. *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Confirmatur. Volitio diuina est infinita, ita vt dicat omnem rationem volitionis, ergo attingit omne volibile; creaturæ autem sunt quid volibile, alioquin non possent attingi nec etiam à voluntate creata. Confirmatur Secundò. Totum esse, quod habent creaturæ, est à Deo communicatum, ergo etiam volitum, quia Deus operatur per intellectum, & voluntatem.

3 Dicendum Secundò. *Creaturas nullo pacto habere rationem motiui respectu volitionis diuinæ*. Ita D. Thom. *prima part. quæst. 19. art. 1. ad tertium*, & communiter contra Ruiz *disput. 5. de Voluntate Dei. sect. 3. numer. 5.* qui vult esse motiuum materiale ratione proportionis, quam in ratione medij habent ad finem.

Probatur. Creaturæ non possunt esse obiectum primarium motiuum, ergo neque etiam secundarium. Consequentia probatur. Ratio, cur non possunt esse motiuum primarium, prouenit ex ratione formali motiui, quia actus diuinus non potest habere aliquam creaturam pro motiuo; haberet autem si creaturæ essent motiuum materiale. Confirmatur. Ratio motiua importat id, quod determinat obiectum, vt habeat debitam proportionem, ergo implicat esse motiuum materiale, quia eo ipso quod est motiuum, se habet formali modo.

4 Obijcit Ruiz. Amor Dei erga creaturas rationales est Charitas, ergo debet respicere tanquam motiuum personam distinctam, cum hoc sit de ratione Charitatis. Respondetur Negando antecedens. Nam Deus non habet propriè Charitatem ad creaturas, vt diximus suo loco. Deinde sola Charitas creata habet motiuum distinctum realiter, quia sola est actus productus.

5 Obijcit secundò. Quæ amantur propter aliud, possunt habere aliquam rationem materialem motiuam, vt quando medicina amatur ratione suæ efficaciæ, ergo. Respondetur negando Antecedens, nam efficacia medicinæ non est bona, nisi ratione sanitatis; & etiam nullo modo amatur, nisi ratione sanitatis, & ideo falsum est, quod amatur propter aliud, posse habere aliquam rationem motiuam, nisi ex alio capite sit etiam propter se ipsum amabile.

6 Dicendum Tertiò. *Deum amare creaturas propter se ipsum*. Probatur. Quæ attinguntur ex aliquo formali motiuo, attinguntur propter ipsum, quia attantur ratione bonitatis ipsius; Deus autem omnia attingit ratione bonitatis propriæ.

7 Dicendum Quartò. *Creaturas non amari à Deo propter se ipsum tanquam vtiles sibi, etiamsi vtile accipiatur pro medio, quod inseruiat fini*. Est contra Ruiz *disput. 5. de Voluntate Dei. sect. 5. conclus. 1.* Smiling *tract. 3. de Deo vno. disput. 3. quæst. 2. num. 24.* & plures alios, qui docent, Deum amare creaturas, quatenus inseruiunt honori ipsius. Probatur. In tantum amarentur sub ratione vtilis, quia inseruiunt diuino honori, sed ex hoc non possunt amari propter Deum sub ratione vtilis, ergo. Minor probatur. Quia sunt tantum vtiles honori diuino; hic autem honor non est ipse Deus, sed quid extrinsecum; vnde, & ipse debet amari propter Deum, ergo non sunt vtiles Deo, vt Deus est, & prout est ratio amandi illas. Confirmatur. Vel tota collectio creaturarum, prout includit etiam honorem, potest amari vt vtilis Deo; vel non. Si primum. Contra. Quia id est vtile, quod ad aliquid inseruit, creaturæ, autem secundum totam suam collectionem ad nihilum Deo inseruiunt cum habeat totum, quod habet à se ipso. Si secundum; ergo non potest amari sub ratione vtilis.

8 Dices. Deum ratione creaturarum possidere testimonium sui honoris. Contra. Vel hoc possidere testimonium dicit aliquid intrinsecum Deo, vel aliquid extrinsecum. Si primum; ergo cum nihil possit esse vtile in ordine ad esse intrinsecum Dei, neque ratione huius possessionis possunt creaturæ esse vtiles Deo. Si secundum; ergo cum hoc extrinsecum sit quid creatum, debet amari propter Deum eo modo, quo amantur aliæ creaturæ, & tamen non potest amari sub ratione vtilis.

9 Dicendum quintò. *Deum amare creaturas propter se ipsum nihil aliud significare, nisi quod ratione propriæ bonitatis moueatur ad conferendum esse, & bonitatem*. Probatur. Deus ita amat creaturas, vt non supponat in ipsis aliquam bonitatem, sed totam communicet, ergo amare creaturas propter se ipsum, non est aliquid, quàm ex motiuo propriæ bonitatis communicare esse. Consequentia probatur. Quia particula (*Propter*) significat ordinem progressionis amoris; amor autem progreditur à bonitate diuina ad creaturas communicando esse.

10 Dicendum sexto. *Volitionem Dei non dicere ordinem aliquem realem, siue transcendentalem, siue prædicamentalem ad creaturas*. Est contra Ruiz *disput. 5. de voluntate Dei. sect. 4.* qui pro se citat Diuum Thomam, & alios, qui tamen non admittunt ordinem realem, sed tantum rationis. Probatur. Licet relatio non pendeat a termino, terminus tamen pertinet

ad integrum eſse ipſius; ita vt ſine ipſo non poſsit in ſuo eſse ſubſiſtere, ergo volitio diuina non dicit relationem ad creaturas. Antecedens patet. Quia terminus eſt de conceptu eſſentiali relationis. Conſequentia probatur. Quia ſequeretur, quod Deus indigeret creaturis, nec poſſet ſubſiſtere ſine ipſis in ſuo eſſe. Confirmatur. Vel hæc relatio reſpiceret creaturas immediatè; vel mediante eſſentia, ſeu bonitate diuina. Non primum; quia nullus actus poteſt immediatè reſpicere obiectum ſecundarium, aut materiale ſine formali, nam ſolum ratione formalis habetur debita proportio in ratione termini. Non ſecundum; quia, vt reſpiceret mediatè, deberet reſpicere reali ordine obiectum formale, quod fieri non poteſt, cum non ſit realiter diſtinctum.

11 Obijcies non poteſt volitio creaturarum concipi ſine creaturis, ergo dicit realem ordinem ad ipſas. Reſpondetur. Non poſſe concipi ſine creaturis conſideratis in ſtatu potentialitatis, quia ſunt obiectum identificatum cum volitione; poteſt tamen concipi ſine creaturis in ſe ipſis conſideratis, ſi conſideretur præcisè ipſa volitio; ſi verò conſideretur, vt eſt volitio creaturarum, tunc debent concipi etiam creaturæ non ratione ordinis, ſed ratione reduplicationis.

12 Ad primam rationem dubitandi. Honeſtatem creaturarum non eſſe honeſtatem propter ſe abſolutè, ſed ſecundum quid, videlicet in eſſe participato. Hinc non poſſunt amari à Deo niſi vt quid communicatum, atque adeo niſi ratione diuinæ bonitatis mouentis Deum ad communicandam bonitatem. Ad ſecundam. Ex eo, quod voluntas diuina ſit adæquatè ſatiata per intrinſecam bonitatem, ſequi quod non quærat bonum extrinſecum, vt ſatietur; non autem, quod non amet practico modo communicando propriam bonitatem. Ad tertiam. Deum neque frui, neque vti creaturis propriè loquendo; quia frui, & vti ſupponunt aliquod in obiecto, ſecundum quod terminet fruitionem, aut vſum, ſed tantum amat practico modo communicando bonitatem. Impropriè autem vtitur, quatenus dando eſſe refert vſum ipſarum in vtilitatem noſtram, vt docet D. Auguſtinus *cap. 31. de Doctrina Chriſtiana*. Ad quartam. Amorem Dei erga creaturas, etiamſi ſint rationales, neque eſſe propriè amicitiam, neque concupiſcentiam, quia bonum creaturæ non proficit Deo. Eſt tamen amor concupiſcentiæ eminentiori modo, quatenus Deus ex propria bonitate mouetur ad communicandum bonum creaturis, quod eſt aliquod bonum extrinſecum ipſius, & Deus ſupremo dominio poſſidet omnes creaturas.

An Deus amet creaturas poſſibiles.

SECTIO II.

13 SVpponendum tanquam certum. Creaturas poſſibiles, pro vt continentur in omnipotentia Dei, amari ab ipſo, cum non ſint aliquid ab illo contradiſtinctum, ſed ſolum rationes cauſales, atque ideales; eo ipſo enim, quod Deus amat ſuum eſſe, amat etiam creaturas in ſe contentas. Vndè hic amor eſt neceſſarius tum quoad ſpecificationem; tum etiam quoad exercitium, liber verò quo ad modum tendendi, ſicut eſt amor, quo Deus amat ſe ipſum. Difficultas verò eſt, an amet creaturas poſſibiles, vt ſunt quid contradiſtinctum ab ipſo Deo, & in puro ſtatu poſſibilitatis conſiderantur.

14 Prima ſententia eſt affirmatiua; aſſerit enim, Deum amare creaturas poſſibiles ſimplici complacentia inefficaci, qua ſibi complacet de ipſarum bonitate. Ita Ricardus *in prima diſtinct. 45. artic. 3. quæſt. 4. & 5.* Carthuſianus *quæſt. 1.* Ballolis *quæſt. 2.* Caietanus *prima part. quæſt. 34. artic. 3.* Vaſquez *diſput. 79. cap. 2.* Arnibal *diſput. 53. capit. 2.* Amicus *diſput. 14. ſect. 2.* Faſolus *quæſt. 19. artic. 3. dub. 2.* Smiſing *tracta. 3. de Deo vno. diſput. 3. quæſt. 3.* Ruiz *de voluntate Dei, diſput. 6. ſect. 2.* & alij.

Probant. Creaturæ ſecundum eſſe poſſibile ſunt bonæ, & ſunt quid connexum cum diuina potentia; Deus autem neceſſariò amat quidquid eſt connexum cum ſuis perfectionibus. Secundò. Ex parte poſſibilium datur ratio, cur Deus aliqua velit, & aliqua non. Sic non poteſt velle hæreſim, ergo ante futuritionem ſupponitur aliquid in poſſibilibus, per quod poſsint eſſe obiectum amoris, & diſplicentiæ. Tertiò. Eſt perfectio noſtræ voluntatis vt feratur in ea, quæ poſſumus facere, ergo etiam diuinæ.

15 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Albertus *prima parte quæſt. 79. mem. 2. artic. 1.* Alenſis *quæſt. 31. mem. 3.* Diuus Bonauentura *in prima diſt. 45. artic. 2. quæſt. 2.* Gabriel *articol. 1. notabili 1. & articol. 2.* Banes *prima parte quæſt. 34. articol. 5.* Cumel *diſput. 1. Ad tertium.* Nauaretus *quæſt. 19. controu. 3. §. 3.* Gonzalez *diſput. 52. ſect. 2.* Suarez *in methaph. diſp. 30. ſect. 16. n. 16.* & traditur etiam à D. Thoma *1. par. q. 19. art. 3.* dum docet, creaturas amari à Deo tantum liberè.

16 Dico primò. *Creaturas poſſibiles non habere in ſe aliquam bonitatem, ſecundum quam ſint amabiles.* Deſumitur ex Diuo Auguſtino *lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 2. Cætera, quæ ſunt, niſi à Deo eſſe non poſſunt; & in tantum bona ſunt, in quantum acceperunt, vt ſint.*

Probatur. Non poſſunt habere in ſe bonitatem per eſſentiam, nec communicatam, ergo nullam cum omnis bonitas aut ſit per eſſentiam, aut participata. Antecedens probatur. Bonitas per eſſentiam non eſt niſi ſolius Dei; Bonitas verò participata dicit eſſentialem ordinem ad communicationem, ante decretum autem Dei non habetur aliqua communicatio.

17 Dices. Non habetent in ſe bonitatem communicatam actu, ſed quæ poteſt communicari. Contra. Implicat habere in ſe bonitatem, quæ poſsit communicari, quia poſse communicari dicit nondum eſſe communicatum, atque adeo nondum eſſe in ipſis creaturis, ſed in cauſa, quæ poteſt communicare. Secundò. Communicatio actualis ponit bonitatem actu in creaturis, ergo communicatio poſsibilis dicit tantum poſſe poni, non autem eſſe in creaturis.

18 Dico Secundò. *Deum non amare creaturas poſſibiles ſimplici complacentia neceſſaria.* Probatur. Amare Dei eſt velle bonum. Vndè in tantum amat exiſtentia, in quantum vult illis bonum: ſed nullum vult bonum poſsibilibus, ergo. Minor probatur. Quia Velle bonum eſt communicare bonum; vnde quando volitio eſt actualis, etiam communicatio debet eſse actualis.

19 Dices. Amare Dei, prout dicit amorem efficacem eſse velle bonum; non autem prout dicit ſimplicem complacentiam. Contra. Non poteſt eſse ſimplex complacentia niſi ad ſit bonum, de quo ſit, ergo cum ex parte creaturarum nullum præſupponatur bonum, quod non ſit finitum, & intrinſecè participatum, non poteſt ſupponi bonum, quod ſit obiectum ſimplicis complacentiæ, nam omne bonum, vt participatum dependet intrinſecè à volitione diuina efficaci.

20 Confirmatur. Quod amatur per complacentiam, debet eſse tale, vt poſsit in ipſo quieſcere voluntas; vndè quando aliquod bonum nondum exiſtens a nobis ama-

amatur, voluntas non sistit in illo, sed tendit ad eius assecutionem, vt in ipso existente quiescat; & impossibile est quiescere, nisi posita existentia obiecti, ergo simplex complacentia non potest conuenire Deo circa possibilia, quia, cum sit actualis, debet habere terminum actualem. Confirmatur secundò. Sequeretur, Deû habere amorem potentialem, quia esset perfectibilis per aliam rationem amoris; sicuti enim obiectum posset fieri in actu, ita etiam amor posset habere aliam rationem amoris, qua ferretur in obiectum in actu.

21 Dico Tertiò. *Diuinam voluntatem non se habere suspenso modo circa possibilia, sed solum non habere aliquem actum eo modo, quo non habet circa ipsum nihil.* Est contra Nauarretum supra *citatum*. Probatur. Non potest aliquis circa aliquid obiectum suspenso modo se habere, nisi sit possibilis actus circa ipsum; tunc enim tantum est possibilis negatio, quando est possibilis forma; nullus autem actus voluntatis diuinæ est possibilis circa possibilia, quia vt sunt contradistincta à diuina essentia, non sunt aliquid in se ipsis, nisi actu existant.

22 Ad Primum negatur creaturas possibiles habere aliquam bonitatem in se ipsis, & consequenter esse connexas cum aliqua perfectione diuina, quia sunt tantum bonæ bonitate potentiali; vnde solum possunt amari in causa, non autem in seipsis. Ad secundum distinguitur. Antecedens. Ex parte possibilium, pro vt considerantur in causa, datur ratio, cur possint attingi à diuina voluntate, non autem prout considerantur in se ipsis. Ad tertium negatur consequentia. Nam voluntatem nostram posse ferri in ea, quæ possumus facere, prout in se ipsis considerantur, est perfectio fundata in imperfectione, videlicet quod intellectus proponat possibilia tamquam habentia esse in se ipsis, per hoc enim fit eis rationis, quatenus tribuitur possibilibus modus essendi, quem non habent.

DE MODO, QVO VOLVNTAS Diuina versatur circa creaturas.

DISPVTATIO XXXI.

An se habeat libero modo.

SECTIO I.

1 Dicendum est. *Deum esse liberum circa creaturas, atque adeo ex libertate sua operari ad extra.* Est de fide contra Abailardum, Vuiclefum, Caluinum, & alios hæreticos, & traditur communiter à Patribus, & Scholasticis, præsertim D. Thoma 1. *parte q.* 19. *artic.* 10. Probatur Danielis 3. *Deus potest eripere nos de camino ignis; quod si noluerit, &c.* Sapientiæ 12. *Subest tibi, cum volueris, posse.* Ad Rom. 9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Confirmatur. Sublata voluntate liberi non potest reddi ratio cur mundum non creauerit ab æterno. Confirmatur secundò. Habemus ex scriptura, Posse Deum alia facere, quæ non facit Marci 14. *Omnia tibi possibilia sunt.* Matthei 3. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* ergo cum hæc non faciat, debet ex voluntate sua non facere. Confirmatur Tertiò. Creaturæ non possunt amari à Deo tanquam finis, cum sint essentialiter ordinatæ ad ipsum, ergo solum possunt amari ratione ordinis, quem habent ad finem, ergo talis debet esse

amor, qualis est ordo, ergo cum ordo non sit necessarius quoad existentiam, nec etiam erit necessarius amor.

2 Obijcies. Sequeretur, Deum posse nolle suum honorem, quia posset nolle creaturas, ex quibus consurgit, quod implicat, quia, cum amor Dei circa se ipsum sit perfectissimus, debet ferri in omnia sua bona. Respondetur. Posse nolle quo ad existentiam. Ad probationem. Ex eo, quod amor Dei sit perfectissimus, sequitur, vt terminetur ad omne bonum ipsius; Deus autem habet omne bonum sibi intrinsecum, & quia omne bonum extrinsecum ab ipso causaliter procedit, debet præhaberi in ipso.

3 Obijcies Secundò. Si diuina voluntas esset libera, deberet ab alio determinari, quod est absurdum. Respondetur determinare se ipsam in virtute cognitionis proponentis obiectum.

Instabis. Deus habet cognitionem omnium possibilium, ergo non adest ratio cur potius in hanc, vel illam partem determinetur in virtute cognitionis. Respondetur negando consequentiam, quia sicut voluntas creata se determinat ex libertate sua secundum hanc potius, quàm illam propositionem obiecti, ita etiam diuina.

An libertas Dei stet cum indifferentia.

SECTIO. II.

4 Cum voluntas diuina versetur circa obiecta contingentia, ex quibus refunditur indifferentia in voluntatem creatam, difficultas est, An etiam eadem indifferentia conueniat libertati diuinæ.

Prima sententia est negatiua, asserens libertatem Dei in eo consistere, quod iudicet creaturas non habere necessariam connexionem cum se ipso. Ita Banes 1. *parte quæst.* 19. *art.* 10. *dubit.* 2. Aluarez 3. *de Auxilijs disp.* 22. *num.* 19. Ledesma *q. Vnica de auxilijs art.* 10. *&* 11. & nonnulli alij recentiores Thomistæ.

Fundamentum est. Quia diuina voluntas, cum sit actus purissimus, non potest habere aliquam potentialitatem; indifferentia autem importat potentialitatem.

5 Secunda sententia docet habere indifferentiã. Ita Magister in 1. *dist.* 45. Alensis 1. *parte q.* 21. *mem.* 2. *&* 3. Albertus *quæst.* 77. *mem.* 2. *&* 3. Henricus 1. *parte art.* 45. *quæst.* 3. *&* 4. Scotus in 1. *dist.* 8. *q.* 4. Richardus *dist.* 45. *art.* 2. *q.* 3. Durandus *dist.* 45. *q.* 4. Argentinas *dist.* 44. *q.* 1. Ariminensis *dist.* 42. *q.* 1. *art.* 1. Capreolus *dist.* 43. *quæst.* 1. *&* 2. Ferrariensis 1. *contra Gentes. cap.* 82. Caietanus 1. *parte q.* 19. *art.* 3. *&* 10. Molina *artic.* 4. *disp.* 1. *&* 2. Suarez in *methaph. disp.* 30. *sect.* 16. Ruiz *disp.* 7. *de voluntate Dei. sect.* 2. *& sequentibus.*

6 Notandum primò. Cum voluntas diuina versetur circa creaturas causatiuo modo; libertas ipsius debet esse libertas causatiua, vndè vt habeat indifferentiam, oportet vt vis causatiua possit causare, & non causare.

7 Notandum secundò. Cum voluntas diuina actualissimo modo se habeat, & quòad suam perfectionem excludat omnem potentialitatem; non potest se habere causatiuo modo, nisi quò ad effectus extrinsecos. Ex hoc autem fit, vt eo pacto proportionaliter comparetur secundum suum esse actualissimum ad suos effectus ad extra, quo voluntas creata secundum suum actum primum comparatur ad actus secundos.

8 Dico primò. *Diuinam voluntatem habere indifferentiam non solum ex parte iudicij rationis, sed etiam, ex parte modi tendendi in obiectum.* Desumitur ex scriptura, quatenus docet, aliqua alia potuisse fieri à Deo, quæ non fiunt; & quæ fiunt, potuisse non

fieri: & quatenus tribuit Deo consilium, electionem, propositum, & alia huiusmodi, quæ non possunt saluari sine indifferentia. Et ita etiam docent communiter Patres. Probatur. Obiectum habet indifferentiam obiectiuam, sicut etiam iudicium rationis, cum debeat proponere obiectum sicuti est, ergo etiam voluntas. Consequentia probatur. Quia modus attingendi voluntatis, & attingibilitas obiecti sibi correspondent. Tum quia modus tendendi voluntatis sequitur modum proportionis obiecti, cum actus voluntatis habeat suam mensuram ab actu intellectus. Confirmatur. Creaturæ ita fiunt à Deo, vt potuissent non fieri, vt est de fide, ergo etiam voluntas diuina ita vult creaturas, vt possit non velle, Consequentia probatur. Si solum iudicium rationis esset indifferens, & voluntas ita voluit mundum, vt non potuerit non habere talem actum, iam habuit necessario; id enim est necessarium quò ad existentiam, quod non potest non esse. Si verò potuit non habere, ergo habuit indifferentiam, quia tunc voluntas est indifferens, quando potest velle, & non velle.

9 Dico secundò. *Hanc indifferentiam esse secundum potentialitatem effectus ad extra, quatenus tamquam in causa continetur in voluntate diuina.* Probatur Indifferentia diuinæ volũtatis est indifferentia causatiua, ergo debet fundari in virtute causatiua voluntatis, & respicere id, quod est causabile. Antecedens patet. Quia indifferentia voluntatis diuinæ circa creaturas correspondet modo attingendi; modus autem attingendi est causatiuus, Consequentia probatur. Quia indifferentia causatiua fundatur in virtute, à qua potest prouenire modus attingendi causatiuus. Confirmatur. Indifferentia voluntatis creatæ fundatur in virtute causatiua actum ipsius, ergo etiam indifferentia diuinæ voluntatis in ordine ad creaturas fundatur in virtute causatiua ipsarum.

10 Dicò tertiò. *Indifferentiam voluntatis diuinæ non esse in ordine ad actus suos; sed tantum ad extrinseca obiecta, ita vt quando dicitur, posse Deum velle, & non velle, sensus sit de volitione considerata secundum suam actualem efficaciã, non autem secundum rationem volitionis.* Est contra Ruiz *disp. 7. de voluntate Dei. sect. 8.* & Nauarretum 1. *p. q. 19. controuers. 5. concl. 4.* Probatur. Indifferentia de suo formali dicit potestatem, quæ possit coniungi cum actu, & non coniungi; atque adeo respicit actum, qui possit esse, & non esse, ergo de ratione ipsius est, vt dicat aliquid potentialiter se habens. Sed voluntas diuina solum potentialiter se habet in ordine ad extrinsecos effectus, non autem in ordine ad aliquam rationem actus volitionis sibi intrinsecam, cum sit per essentiam actualissima. ergo

11 Obijcies. Voluntas diuina ideo est indifferens respectu effectuum ad extra, quia potest velle, & non velle, ergo habet etiam indifferentiam ad actus volitionis. Respondetur. Ideo esse indifferentem respectu effectuum ad extra, quia potest velle efficaciter, & non velle. Velle autem efficaciter nihil aliud dicit, nisi causare, quia velle Dei circa creaturas nihil est aliud, quam communicare bonum.

12 Obijcies Secundò. Deus est liber ad se determinandum, ergo. Respondetur. Esse liberum ad se determinandum determinatione extrinseca, non autem intrinseca. Instabis. Indifferentia est prius in ordine ad actũ voluntatis, quàm ad obiectum, ergo. Respondetur. Id esse verum, quando actus voluntatis est productus; quia autem actus voluntatis diuinæ est improductus, ideo indifferentia ipsius respicit tantum actum extrinsecum, non verò intrinsecum; imo fundatur in intrinseco.

13 Ad Fundamentum in oppositum ex eo, quod voluntas diuina est actualissima non habet indifferentiam ad actum intrinsecum; potest tamen habere ad extrinsecum.

14 Quæres, An voluntas diuina habeat potentiam contradictionis. Respondetur Affirmatiuè in ordine ad effectus ad extra, vt docet Scotus *in 1. dist. 8. §. Ad argumenta pro opinione.* & alij contra Caietanum 1. *par. quæst. 19. articol. 7.* Ratio est, quia potentia contradictionis nihil aliud est, quam potentia ad effectum, & eius negationem; hęc autem potentia competit voluntati diuinæ, nam ita vult mundum, vt potuerit non velle, Nec obstat, quod non possit mutari, quando aliquid semel voluit; quia mutabilitas non consequitur potentiam contradictionis, vt talis est præcisè; sed vt est defectibilis secundum suam determinationem.

An voluntas diuina possit se habere negatiuè.

SECTIO III.

15 CErtum est, diuinam voluntatem habere actum positiuum circa omnia, quæ in qualibet differentia temporis existunt. Solum difficultas est, An circa ea, quę nunquam existent, habeat actum positiuum nolitionis.

Communis sententia asserit, habere nolitionem positiuam. Ita Bannes 1. *par. artic.* 10. *ad secundum*. Gonzalez *disput.* 53. *numer.* 11. Fasolus *articol.* 3. *dubitat.* 5. *Ad quinctam obiectionem.* Vasquez *disputat.* 79. *nu.* 17. Arrubal *disputat.* 56. *capit.* 2. Amicus *disput.* 14. *sect.* 3. *Corollar.* 5. Suarez *in Metaph. disp.* 30. *sect.* 9. *numer.* 59. & *libr.* 3. *de Auxilijs. capit.* 13. Aluarez *lib.* 2. *de Auxilijs disput.* 43. Salas *p.* 2. *tract.* 3. *disput.* 1. *sect.* 7. Nauaretus 1. *part. quæst.* 19. *controu.* 3. §. 5. *Et* communiter Recentiores.

Probant. Quia sequeretur prouidentiam Dei non esse perfectam, quia non disposuisset de rebus omnibus ab æterno cognitis. Secundò. Quia suspenso modo se haberet. Tertio. Quia bonum est non creare ea, quæ non creauit, quatenus hoc deseruit ad ostendendum liberrimum Dominium. Quartò quia sic melius saluatur quomodo non desit Deo aliqua perfectio ex eo quod non habeat positiuum decretum de productione, quia loco illius habet positiuum decretum de non producendo.

16 Dicendum est, *Diuinæ voluntati non conuenire actum positiuum nolitionis circa ea, quæ non vult, sed nolle diuinum consistere in eo, quod nullũ habeat actum.* Probatur. Nullus actus potest conuenire voluntati diuinæ, qui non habeat suam determinationem ab obiecto, ergo non potest conuenire nolitio positiua. Antecedens probatur. Quia actus ex natura sua debet determinari ab obiecto formali, ita vt nullum obiectum possit attingi, nisi mediante formali. Vndè volitio diuina non excedit bonitatem diuinam, & ideo non fertur per se primo in aliquod aliud obiectum. Consequentia probatur. Diuina essentia in ratione obiecti formalis dicit solam bonitatem, ergo non potest determinare voluntatem diuinam ad nolitionem; nam bonum, vt bonum, non potest esse obiectum nolitionis. Confirmatur. Tota determinatio, quam habet voluntas diuina à bonitate diuina, est in ratione amoris, ita vt non alio modo, quàm per amorem ipsam attingat, ergo nec in creaturas potest ferri actu nolitionis. Confirmatur Secundò. Vel attingit immediatè obiectum per nolitionem; vel mediante essentia; Si primum; ergo creaturæ non sunt obiectum secundarium; Si secundum; ergo eodem actu nolitionis attingit propriam essentiam, quod implicat.

17 Dices. Licet diuina essentia non sit in se nolibilis; posse esse tamen rationem nolendi aliud. Contra, Non potest esse ratio nolendi aliud, nisi vt

obie-

obiectum formale determinet nolitionem ſecundum rationem nolitionis, ergo cum omnis determinatio, quæ eſt ab obiecto formali, ſit in ordine ad eſſe Diuinum, hæc quoque nolitio erit in ordine ad ipſum. Secundò. Adhuc iſta nolitio reſpiceret creaturas, vt obiectum ſecundarium, ergo reſpiceret Diuinam eſſentiam vt primarium.

18 Dices 2. Diuinam eſſentiam eſſe rationem nolendi, quia cum ſit bonum aliquod; rem aliquam non eſſe, eſt ratio volendi tale bonum. Contra. Aliquid non eſſe non eſt formaliter bonum, cum ſit aliquid negatiuum, ergo Diuina eſſentia non erit ratio volendi ipſum non eſſe, ſed tantum bonum, quod conſequitur. Secundò. Ex hoc ſequitur, quod Diuina eſſentia ſit ratio volendi bonum, non autem quod ſit ratio nolendi.

19 Dices tertiò. Actum, qui eſt volitio reſpectu obiecti primarij, eſſe nolitionem reſpectu ſecundarij. Contra. Haberet aliquam determinationem à ſolo obiecto ſecundario; implicat autem voluntatem Diuinam determinari ab obiecto ſecundario. Secundò. Quia voluntas Diuina haberet aliquam attingentiam in ordine ad ſecundarium obiectum, quam non haberet in ordine ad primarium; vndè in ordine ad primarium non diceret omnem rationem attingentiæ. Tertiò. Illa attingentia nolitiua ferretur immediatè in non eſſe rei, ergo voluntas Diuina haberet aliquid ad extra pro obiecto primario, & immediato. Quartò. Determinatio, quæ eſt in ordine ad obiectum ſecundarium, habetur à primario; eſſentia autem Diuina non poteſt determinare ad nolitionem.

20 Ad Primum negatur ſequela. Nam ſufficienter diſpoſuit de rebus omnibus per id, quod poſitiuè decreuit aliquas tantum futuras; ex hoc enim ſequitur, quod aliæ non ſint futuræ. Ad ſecundum negatur ſequi, quod ſuſpenſo modo ſe habeat, quia ad ſuſpenſionem requiritur, vt adſit obiectum potens terminare actum; obiectum autem decreti liberi. Non ſunt poſſibilia, vt talia ſunt; ſed aliquid concernens exiſtentiam rei. Ad tertium. Ex eo, quod ſit bonum, non creare ea, quæ non creauit, quatenus ex ipſo reſultat aliquod bonum, ſequitur tantum, quod Deus velit hoc bonum, non autem quod habeat nolitionem poſitiuam de non creando. Ad quartum negatur aſſumptum. Nam poſitiuum decretum liberũ nihil ſuperaddit intrinſecum actui neceſſariò; & ideo ex eo, quod Deus non habeat aliqua decreta libera, non fit, vt ei deſit aliqua perfectio, quæ debeat ſuppleri per poſitiuum decretum nolitionis.

21 Quæres. An libertas Diuina non ſolum ſit reſpectu creaturarum in particulari, ſed etiam in communi, vt non ſolum poſſit Deus non producere hanc, vel illam creaturam, ſed etiam omnem creaturam collectiuè; An vero neceſſariò producat aliquam, ſed hanc, vel illam. Reſpondetur. Deum eſſe omnino liberum etiam circa creaturas collectiuè ſumptas, vt docent communiter Patres, & ratio eſt. Quia ſicut creaturæ in particulari poſſint non eſſe, ita etiam tota collectio; cum enim quælibet creatura in particulari ſit intrinſecè defectibilis, tota etiam collectio eſt huiuſmodi, tunc enim valet à diſtributiuo ad collectiuum, quando prædicatum eſt eſſentiale, vndè tota collectio poteſt eſſe, & non eſſe.

22 Quæres ſecundò. An Deo conueniat complacentia ſimplex circa exiſtentiam creaturarum, qua inefficaciter velit, vt exiſtant. Reſpondetur negatiuè. Ratio eſt, quia actus Dei liber eſt operatiuus, & amare creaturas, non eſt aliud, quàm communicare eſſe. Rurſus actus liber tollit indifferentiam Diuinæ voluntatis; vndè requirit terminationem extrinſecam, ratione cuius tollatur hæc indifferentia. Inſuper complacentia eſt circa bonum, vndè cum hæc complacentia non ſit circa poſſibile, non poteſt dari, niſi habeat pro obiecto aliquod bonum reale exiſtens.

DE ACTV LIBERO DIVINAE voluntatis.

DISPVTATIO XXXII.

An conſtituatur aliquo modo per relatinem rationis.

SECTIO I.

1 DIfficultas explicandi velle liberum Dei prouenit ex eo, quod poteſt Deo conuenire, & non conuenire. Vndè videtur dicendum, aut non eſſe aliquam perfectionem intrinſecam ipſius; aut aliquam intrinſecam perfectionem Dei eſſe contingentem.

Prima ſententia ait, velle liberum eſſe velle neceſſariũ, prout completur per reſpectum rationis ad obiectum volitum, qui conſurgit ex eo, quod Deus dirigit actum neceſſarium ad obiectum contingens, & ſicuti Deus non poteſt non intelligere ſuum velle, ita non poteſt non conſurgere talis reſpectus. Ita Capreolus *in 1. diſt.45.q.1.art.* 2. Ferrarienſis 1.*contra Gentes, cap.*75. Cumel 1.*p.q.*19. *art.*2.*dub.*1. Bannes *art.*3. Medina 3.*p.q.*2.*probem.* Palatius *in* 1.*diſt.*36.*diſp.*2. Molina 1.*p.q.*19.*artic.*2.*diſput.*2. Vaſquez *diſp.*80.*n.*6. & alij.

Fundamentum eſt. Quia ſolus reſpectus rationis poteſt Deo conuenire, & non conuenire, vndè ſolus poteſt conſtituere actum liberum.

2 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita præſertim Aureolus *in* 1. *diſtinction.* 45.*quæſt.* 1. *artic.*1.*concluſion.*1.& 3. Caietanus 1.*p.q.*19.*art.*3. Faſolus *dubit.*7. Nauaretus *contron.*4.§.1. Suarez *in metaph, diſp.* 30.*ſect.*9.*n.*31. Arrubal 1.*p.diſp.*54.*cap.*2. Amicus *diſp.*14.*ſect.*3.*n.*69. Ruiz *diſp.*11.*de voluntate Dei ſect.*3. *& ſequentibus.*

3 Dicendum eſt. *Decretum liberum Dei non conſtitui aliquo pacto per reſpectum rationis.* Probatur. Decretum liberum eſt cauſatiuum; nullus autem reſpectus rationis habet efficaciam cauſandi. Confirmatur. Quia liberum decretum, vt tale eſt, applicat Diuinam ſcientiam ad cauſandum determinans productionem, vt ſit potius in hoc, quam in illo tempore, cum hac potius, quam cum illa menſura. Confirmatur ſecundò. Vel præciſo reſpectu rationis habetur decretum Diuinum ſecundum ſuam determinationem, vel non. Si primum, ergo ſine ipſo habetur completè actus liber. Si ſecundum, ergo determinatio, qua attingit Deus aliquod obiectum non erit realis, ſed rationis. Confirmatur tertiò. Quia Deus non eſſet realiter liber, non eſſet realiter volens, quia denominatio non deſumeretur à forma reali, ſed rationis.

An liberum decretum compleatur per aliquid extrinſecum.

SECTIO II.

4 PRima ſententia aſſerit, quod licet Diuina voluntas ſe habeat actualiſſimo modo, non tamen ex ſe eſt libera in actu ſecundo, ſed tantum in actu primo, fit autem libera in actu ſecundo, quatenus realiter immutat creaturam, atque adeo completur in eſſe libero per productionem ſed extra eo pacto, quo voluntas creata fit in actu ſecundo ſuæ libertatis producendo ſuos actus. Deſumitur ex Ocham *in* 1.*q.*38. & eam tradit Faſolus 1.*p.q.* 19.*art.*3.*dubit.*8. & Raynaldus in naturali theologia *diſt.* 8.*q.*2.*art.*4.*n.*85.

Probant. Eo modo ſe habet voluntas Diuina quò ad ſuum actum ſecundum, quo ſe habet creata quò ad ſuum

actum primum, ergo voluntas Diuina erit libera in ordine ad effectus, qui poſsunt eſse, & non eſse.

5 Dicendum eſt. *Actum liberum non poſſe ſaluari per complementum ab extrinſeco effectu modo explicato.* Probatur; ſequeretur, quod intrinſecè in Deo eſſet tantum libertas in actu primo, atque adeo potentialis, quod implicat. Confirmatur, libertas in actu primo eſt intrinſecè perfectibilis per libertatem in actu ſecundo, vt patet in creatis. Confirmatur ſecundò. Quia libertas ex natura ſua completur per exercitium libertatis, ita vt ratione illius completo modo ſe habeat. Confirmatur tertiò. Libertas eſt perfectio voluntatis, ergo eo modo debet conuenire, quo conuenit voluntas, ergo cum voluntas conueniat Deo per modum actus ſecundi, eodem pacto debet etiam conuenire libertas. Confirmatur quartò. Volitio libera eſt actualis attingentia vitali modo attingens obiectum, ita vt coniungantur ſimul modus liber, & modus vitalis, ergo ſicut modus vitalis dicit aliquid intrinſecum Deo, ita etiàm modus attingendi liberè.

6 Ad fundamentum in oppoſitum negatur aſſumptum. Nam Diuina voluntas eſt quidem libera quò ad effectus, qui poſſunt eſſe, & non eſſe, libertas tamen eſt ipſi intrinſeca, & ſicut voluntas creata per actum immanentem vult obiecta ad extra, quæ poſsunt eſſe, & non eſſe, ita etiam Diuina vult liberè per quid immanens.

An actus liber complectur per obiectum diſiunctiuè acceptum.

SECTIO III.

7 OBiectum diſiunctiuè acceptum nihil aliud eſt, quàm obiectum, prout poteſt terminare volitionem, & nolitionem; ſeu prout ſe habet contradictorio modo, vt producere, & non producere.

Prima ſententia aſſerit decretum liberum Dei terminari ad obiectum diſiunctiuè acceptum, ita vt terminetur ad eſſe obiecti, vel ad non eſſe, & hoc pacto neceſſariò conuenit Deo, quia neceſſariò vult creare, aut non creare. Ita nonnulli recentiores.

8 Dicendum eſt. *Decretum Dei liberum efficax non poſſe ſaluari per actum, qui neceſſariò Deo conueniat, & reſpiciat obiectum ſub diſiunctione contradictoria, ita vt poſtea ad vnicam tantum partem terminetur.*

Probatur. Efficacia decreti liberi debet eſse antecedens ad obiectum, ergo non poteſt eſse in ordine ad ipſum ſub diſiunctione contradictoria. Antecedens patet. Quia ratione efficaciæ ipſius ponitur in eſse obiectum. Conſequentia probatur. Vel reſpicit efficaciter vtramque partem contradictionis, & tunc eſset efficax reſpectu contradictoriorum, quod dici non poteſt; Vel vnicam tantum partem determinatam, & tunc non reſpiceret obiectum. Vel hanc partem, aut illam, & tunc ſicuti non reſpiceret magis vnam, quam aliam, ita non poſset magis vna, quam alia terminare decretum. Confirmatur. Volitio ex intrinſeca ſua ratione eſt attingentia obiecti, ergo non poteſt volitio efficax reſpicere obiectum ſub diſiunctione contradictoria. Conſequentia probatur. Attingentia obiecti eſt talis, qualis eſt attingibilitas ipſius, ergo cum diſiunctio contradictoria habeat attingibilitatem contradictoriè oppoſitam, non poteſt attingentia vnius partis eſſe attingentia alterius, alioquin ſequeretur eamdem volitionem poſse eſse volitionem contradictoriorum, & quod volitio productionis eſset volitio non productionis, quod implicat. Confirmatur ſecundò. Imperium Dei exequutiuum non reſpicit diſiunctum, ſed vnam tantum partem iuxta illud. Geneſis 1. *Fiat lux*, ergo etiam decretum. Conſequentis probatur. Quia decretum, & imperium ſibi inuicem proportionantur, imperium enim exequitur, quod per decretum decernitur.

An actus liber dicat perfectionem.

SECTIO IV.

9 DIcendum eſt. *Actum liberum importare perfectionem intrinſecam Deo.* Eſt contra Ferrarienſem 1. *contra Gentes c. 25. §. Aduerte.* Probatur. Actus liber Diuinus eſt vitalis attingentia obiecti, ergo dicit perfectionem, quia vitalis attingentia dicit exercitium vitæ, quo viuens intrinſecè perficitur.

10 Dices. Dicere perfectionem, pro vt volitio eſt, non autem ſecundum rationem libertatis. Contra. Libertas eſt intrinſeca ipſi attingentiæ, & dicit quod volitio fundetur in tali cognitione, in qua radicatur libertas. Secundò. Vel libertas exercetur vitali modo; vel non. Si primum, ergo eſt aliquid pertinens ad eſſe intrinſecum exercitij vitæ. Si ſecundum, ergo libertas non erit propria viuentium, cum non ſe habeat vitali modo.

11 Dicendum ſecundò. Actum liberum Dei eſse formali modo ſecundum rationem libertatis in ipſo Deo. Eſt contra nonnullos Recentiores aſserentes, volitionem Dei liberam, eſse tantum virtualiter liberam in eſsendo, in denominando verò eſse formaliter liberam, quia in denominando dicit non ſolum actum intrinſecum, ſed etiam connotatum extrinſecum.

Probatur. Licet forma relatiua poſſit eſse in ſubiecto, & non denominare, niſi poſito termino, non tamen abſoluta; quia, cum implicet non exhibere ſuum effectum formalem, implicat etiam non denominare. Volitio autem libera eſt forma abſoluta vitalis, cum dicat vitalem attingentiam. Confirmatur. Si eſset tantum virtualiter libera in eſsendo, volitio Diuina eſset tantum virtualiter in Deo; vndè Deus non eſset formaliter liberè volens, quia velle liberè, ſicuti eſt denominatio vitalis, ita debet ſumi à forma vitali intrinſeca.

An volitio libera dicat perfectionem, quæ potuerit non eſſe in Deo.

SECTIO V.

12 PRima ſententia eſt affirmatiua. Ita Caietanus 1. *p. q. 19. art. 2. & 3.* aſserens, actum liberum eſse perfectionem ſuperadditam actui neceſsario. Hanc autem ſententiam temperant aliqui Recentiores aſserentes, volitionem liberam diſtingui virtualiter à neceſsaria, ſicut relatio diſtinguitur ab eſsentia, ex hoc autem ſequi, quod non ſit in Deo aliquid, quod adæquatè ſumptum potuerit non eſse, ſed tantum aliquid, quod inadæquatè potuerit non eſse ratione virtualis diſtinctionis.

Probant. Vel nunc exiſtit tota ratio volitionis liberè producendi alium mundum, vel non. Si primum, ergo tribuit ſuum effectum formalem, & denominat. Si ſecundum, ergo dicit aliquid, quod poſſit non eſse. Secundò. volitio libera ratione ſuæ efficaciæ ita eſt cauſatiua rerum, vt non poſſit impediri, ergo ſi dicit aliquid, quod non poſſit non eſse in Deo, cauſatio ipſius erit neceſsaria. Tertiò. Non poteſt fieri tranſitus de contradictorio ad contradictorium ſine mutatione alicuius realis, ergo non poteſt Deus de non volente fieri volens, niſi acquirat aliquam realem formam. Communis ſententia eſt in oppoſitum, cum qua

13 Dicendum primò. *Actum liberum Dei non importare aliquam perfectionem, quæ realiter potuerit non eſſe in Deo.* Probatur. Nihil poteſt eſse in Deo, quod non ſit Deus, vt docent communiter Patres, quia quidquid eſt Deus, eſt ens eadem ratione entis, qua eſt Deus ipſe, ergo non poteſt actus liber dicere perfectionem, quæ potuerit non eſse in Deo, quia aliquid, quod eſset Deus, poſset non eſse. Confirmatur. Vel iſta perfectio eſt realiter ens per eſsentiam, vel non. Si primum; ergo habet

summam necessitatem essendi. Si secundum; erit ens participatum, atque adeo aliquid participatum erit in Deo. Confirmatur secundò. Quia adhuc sequeretur potentialitas, compositio, & mutabilitas in Deo.

14 Dicendum secundò. *Actum liberum neque dicere aliquid virtualiter distinctum ab actu necessario, quod inadequatè posit non esse*, Probatur. Implicat in terminis, distinguitantum virtualiter ab aliquo, & posse non esse illo permanente, quia separatio secundum esse, & non esse, est signum distinctionis realis, ergo. Confirmatur. Quia aliqua perfectio vitalis posset non esse in Deo; vnde non esset essentialiter summum viuens. Confirmatur secundo. Vel hoc, quod virtualiter distinguitur, est ens per essentiam; vel non. Si primum, ergo habet summam necessitatem essendi. Si secundum; ergo erit quid participatum, quod implicat.

15 Dices. Esse ens per essentiam realiter, posse autem aliquam formalitatem, quæ est ens à se realiter, non esse necessariò. Contra. Non potest separari ab entitate, cum qua identificatur, si sit absoluta, vt est actus liber, ergo ratione identificationis cum ente per essentiam erit necessaria. Secundò. Si non esset necessaria, esset intrinsecè potentialis, atque adeo aliquid potentiale esset in Deo. Tertio. Hæc formalitas est intrinsecè quid reale, atque adeo ens, ergo vel ens à se, vel ab alio.

16 Ad primum Respondetur volitionem producendi alium mundum nunc existere secundum totum esse intrinsecum volitionis, non extrinsecum; nam Deum velle creare mundum ne dum dicit actum liberum, sed etiam ipsam creationem, quia velle mundum est amare mundum; amare autem Dei est communicare bonum, & ideo denominatio nō sumitur à solo actu intrinseco Dei, sed etiā ab actuali communicatione. Ad secundum. Actum liberum esse causatiuum libero modo, & ideo non progreditur ab ipso communicatio, nisi sinat progredi, & sicut voluntas creata potest suspendere suos actus, ita etiam actus Diuinus potest suspendere extrinsecam efficaciam, quia habet dominium supra ipsam. Ad tertium negatur consequentia. Nam Deum esse volentem non solum dicit habere actum liberum, sed etiam communicare bonum volitum, vndè potest fieri de non volente volens per solam mutationem extrinsecam.

An actus liber sit in Deo sub disiunctione.

SECTIO VI.

17 Prima sententia ponit in Deo quamdam formam volitionis ad actus oppositos, quæ est volitio, & nolitio sub disiunctione ratione suæ eminentiæ. Vndè hic actus, quando Deus vult aliquid, est volitio, quando verò non vult idem obiectum, est nolitio. Hinc actus liber est necessario in Deo, sed per modum volitionis, aut nolitionis. Ita Scotus *in 1. dist. 39. q. vnica. §. Quantum ad primum.* Lichetus *2. §. Iuxta prædicta.* Arminensis *q. 1.* Cumel *1. p. q. 19. art. 3. disp. 2.* Suarez *in methaphysica disp. 30. sect. 9. n. 36.* & alij Recentiores.

Probant. In Deo non potest esse libertas, & indifferentia ad actus oppositos, cum hoc dicat potentialitatem, ergo debet idem actus esse indifferens ad opposita obiecta per modum volitionis, & nolitionis.

18 Dicendum est. *Non dari in Deo istum actum, qui sit volitio, & nolitio sub disiunctione.* Probatur. Iste actus deberet esse in se formaliter volitio, & nolitio, hoc autem implicat, ergo. Maior patet, nam vt forma tribuat suum effectum formalem, debet esse formaliter talis, ergo si idem actus inuariatus potest reddere Deum volentē, & nolentem, debet esse formaliter volitio, & nolitio. Minor probatur. Quia volitio, & nolitio respectu eiusdem obiecti se inuicem destruunt, cum vna habeat intrinsecè annexam negationem alterius. Confirmatur. Volitio Diuina infert esse obiecti, nolitio verò non esse, ergo cum contradictoria sint incompossibilia in se ipsis, sunt etiam incompossibilia in alio secundum esse virtuale, quia si semel in esse virtuali essent compossibilia, essent etiam in se ipsis.

Confirmatur secundò. Implicat, aliquem respectu eiusdem obiecti esse volentem, & nolentem non alia ratione, nisi quia sequuntur contradictoria, ergo etiam implicat, eundem actum esse simul volitionem, & nolitionem quia militat eadem ratio implicantiæ.

19 Ad fundamentum in oppositum negatur consequentia. Nam licet non sit in Deo indifferentia ad actus oppositos, ex hoc tamen non sequitur, quod idem actus sit volitio, & nolitio.

An actus liber dicat actum necessarium cum sola extrinseca terminatione.

SECTIO VII.

20 Alio modo explicatur actus liber Dei, vt videlicet sit actus necessarius, quatenus ratione suæ infinitatis habet quasi plures partes ratione distinctas in ordine ad diuersa obiecta, vndè habet vt possit attingere quodcunq; obiectum, & ideo nihil aliud requiritur, nisi extrinsecum obiectum terminans actum necessarium. Ita Antiliodorensis *lib. 1. cap. 12. q. 1.* Alensis *1. p. q. 34. mem. 3.* Ruiz *disp. 13. de voluntate Dei sec. 2.* Arrubal *1. p. disp. 44. cap. 3.* Amicus *disp. 14. sect. 3. n. 78.*

Probant. Voluntas Diuina ratione suæ infinitatis præhabet in se omnem vitalem complacentiam boni, & omnē vitalem displicentiam mali, ergo sine sui mutatione potest attingere quodlibet obiectum.

21 Dicendum est. *Non saluari actum liberum Dei ex eo, quod voluntas Diuina ratione suæ infinitatis præhabeat omnem rationem attingentiæ vitalis, ita vt posit terminari ad diuersa obiecta.* Probatur. Sequeretur, quod in voluntate Diuina essent simul actus oppositi volitionis, & nolitionis respectu eiusdem obiecti, cum possit velle, & nolle idem obiectum, ergo sequitur illa contradictio, quæ sequeretur, si quis simul vellet, & nollet idem obiectum.

22 Dices. Non sequi, Quia cum volitio sit communicatiua boni, & nolitio subtractiua, non ponuntur, nisi posita communicatione, & subtractione. Contra volitio & nolitio non reddunt volentem, & nolentem per extrinsecam communicationem, sed per vitalem attingentiam obiecti, ergo hac posita reddet volentem, & nolentem. Confirmatur quia subtractio nihil dicit, per quod possit denominare. Secundò. Deus habet effectum formalem completissimo modo vitæ infinito modo se habentis, ergo etiam habet effectum formalem omnis attingentiæ vitalis, quia omnis attingentia vitalis est aliqua ratio vitæ.

23 Probatur secundò. Actus liber Dei est efficax, & se habet causatiuo modo, ergo secundum suam efficaciam præcedit creaturas, ergo non potest dicere attingentiam in vtramque partem, quia efficax attingentia in vtramq; partem se inuicem destruit.

Confirmatur. Posito decreto efficaci non potest frustrari efficacia ipsius, ergo non potest esse secundum attingentiam in vtramq; partem, quia deberet sequi effectus in vtramque partem, quod implicat.

24 Ad Fundamentum in oppositum distinguitur antecedens. Habet in se omnem vitalem complacentiam, &c. Quando ratione attingentiæ non se inuicem destruunt, secus autem, si se mutuò destruant, nam ratione infinitatis non possunt vniri, quæ se inuicem destruunt, vt sunt volitio, & nolitio respectu eiusdem.

An

An actus liber ſit ſola complacentia de poſſibilibus.

SECTIO VIII.

25 AFfirmat Aureolus in 1. *diſt.47.q.1.art.1.§. Ex præmiſsis*. Vult enim Deum non velle creaturas, niſi per complacentiam, qua ſibi complacet de omni re creabili; nec habere aliquem actum volitionis, quo determinetur ad producendum; ſed tantum liberè producere, quia potentia ipſius denominatiuo modo ſe habet ſupra effectum ad extra.

Probant. Repugnat voluntati Diuinæ, vt feratur in non habitum, ferretur autem, ſi per actum determinaretur ad rem producendam, quia res producenda non habetur. Secundò. Si haberet talem actum, ſicuti talis actus neceſſariò Deo conueniret, ita etiam neceſſaria eſſet terminatio ipſius ad obiecta ad extra, ergo neceſſariò producerentur.

26 Dicendum eſt. *Actum liberum conuenire Deo ſecundum propriam rationem actus liberi, & ideo non eſſe puram complacentiam de rerum poſsibilitate.*

Probatur. Conuenit Deo actus, qui ſit efficax, & productiuus, ergo debet conuenire actus liber ſecundum propriam rationem. Antecedens eſt de fide Pſal. 134. *Omnia, quæcumq; voluit, Dominus fecit.*

Conſequentia probatur. Complacentia pura vel eſt efficax ex ſe, vel non. *Si primum*, ergo cum æqualiter attingat omnia poſſibilia, eſſet efficax reſpectu omnium, vndè omnia ponerentur *in* actu. Si ſecundum; ergo actus liber non eſt ſola complacentia.

27 Dices. Eſſe efficacem, ſed cum Dominio, & ideo poſſe determinare externam efficaciam, vel non determinare. Contra. Pura complacentia neceſſariò attingit ſuum obiectum, actus autem liber ita attingit, vt poſſit non attingere. Secundò determinatio ad extra non poteſt ſe habere libero modo, niſi etiam adſit determinatio ad intra libero modo ſe habens, ergo debet dari actus voluntatis, in quo exerceatur libertas.

28 Confirmatur. Quia Deus non haberet actus voluntatis determinatiuos vnius potius, quam alterius obiecti, vt ſunt obiectio, Propoſitum, Prædefinitio, & alia huiuſmodi, quod eſt contra ſcripturam, quæ tribuit Deo huiuſmodi actus. Sequela probatur. Quia hi actus non dicunt vniuerſalem complacentiam, quam Deus habet de rebus omnibus, ſed ſpeciales actus, qui ſint potius vnius obiecti, quam alterius, & qui reſpiciũt determinatè exiſtentiã.

29 Ad primum reſpondetur. Voluntatem Diuinam non poſſe ferri in non habitum, ſi eſſet acquirendus, non autem, ſi feratur vi communicans eſſe; hæc enim attingentia eſt maximè digna Deo.

Ad ſecundum negatur ſequela. Quia actus liber Dei eſt indifferens ad ponendum, vel non ponendum obiectum in actu.

Quid dicat actus liber.

SECTIO IX.

30 NOtandum primò. Quod ſi ſemel aliquod obiectum eſt volibile à Deo, non poteſt alio modo ſe habere, quia non eſt alio modo attingibile; quam proponatur à cognitione. Vndè cum cognitio Diuina ſit perfecta, & immutabilis, ſi ſemel proponat vno modo; non poteſt alio modo proponere. Hinc non eſt poſſibilis in voluntate Diuina aliquis actus, niſi ille, quem poteſt terminare obiectum, prout proponitur à cognitione.

31 Notandum ſecundò. Cum omnia conueniant Deo per eſſentiam, libertatem ipſius eſſe libertatem per eſſentiam, atque adeo per modum actualis exercitij. Vndè in ratione libertatis debet excludere omnem indifferentiam, quia exercitium excludit potentialitatem, atque adeo indifferentiam, & ideo actus liber non eſt talis, vt poſſit eſſe, & non eſſe.

Rurſus cum ſit libertas per eſſentiam, habet intrinſecam neceſſitatem eſſendi, quæ excludit contingentiam, & facit, vt obiectum non poſſit in ipſam refundere ſuam indifferentiam, ſicut refundit in libertatem creatam. Ex hoc autem fit, quod libertas Diuina conſiſtat in eo formaliter, quod actus voluntatis procedat formaliter ex approbatione rationis, vt ſupra declarauimus, & ſit talis ab intrinſeca tantum determinatione.

32 Notandum tertiò. Totam indifferentiam Diuinæ libertatis eſſe in ratione productiui, ita vt poſſit producere & non producere. Vndè ſicuti in voluntate creata indifferentia coniungitur cum actu primo volũtatis, quia actus ſecundus poteſt eſſe, & non eſſe, ita in Diuina debet coniungi cum actuali volitione in ordine ad effectum ad extra, quia ſolus poteſt eſse, & non eſse.

33 Notandum quartò. Omnia contingentia contineri in Diuina potentia ſecundum omnes ſuas rationes, & modos, vndè cum in ſe ipſis exiſtant participato modo, ſecundum hunc quoque modum continentur in Dei potentia. Hinc cum voluntas Diuina feratur in creaturas vt cõtentas in ſua potentia, debet etiam ferri in hunc modum eſsendi participatum, vndè vt attingat creaturas communicãdo eſse, non eſt opus noua ratione attingentiæ, quæ feratur in participationem paſſiuam talis eſse, quia cum attingatur comprahenſiuè, vt eſt in Diuina eſsentia, debet etiam attingi, vt poteſt in ſe ipſa formali modo ſe habere.

34 Notandum quintò. Voluntatem Diuinam attingere contingentia mediante bonitate Diuina tamquam obiecto formali, vndè actus liber primò terminatur ad Diuinam eſsentiam, & ad creaturas contentas in ipſa, quàm terminetur ad creaturas, vt exiſtunt in ſe ipſis: Ex quo fit, quod cum actus terminetur ab obiecto formali, & obiectum formale habeat neceſsariam determinationem, ita vt non poſſit eſse, & non eſse, actus quoque liber ſit neceſſariò determinatus etiamſi obiectum ſecundarium non exiſtat.

35 Notandum ſextò. Cum obiecta ſecundaria poſſint eſse, & non eſse, conſurgit inter ipſa, & voluntatem Diuinam mediante obiecto primario quædam cõplexio contingens fundata in cauſatione. Vndè velle Diuinum, vt dicit hanc complexionem contingenti modo ſe habet, & indifferenter, non autem, pro vt eſt vitalis attingentia obiecti. Hæc autem indifferentia tollitur per ſolum effectum ad extra, nec aliquid aliud requiritur.

36 Notandum ſeptimò. Velle Diuinum dominatiuo modo ſe habere ſupra externam cauſationem, quia cum non ſit ex natura ſua neceſsaria, poteſt fieri, & non fieri extra Diuinam eſsentiam, vt autem eſse Diuinum determinetur potius ad hoc, quã illud volendum, non eſt neceſsaria aliqua determinatio in ratione volitionis, quia ſufficit actus quo fertur in creaturas contentas in ſua potentia, ſicut vt voluntas creata eliciat potius hunc, quam illum actum, nõ eſt neceſsaria aliqua præuia determinatio, quia effectiuè determinat ſuos actus, ſupra quos habet Dominium. Sic, ergo volitio Diuina effectiuè determinat cauſationẽ, pro vt magis, vel minus proponitur congrua à Diuina cognitione, ita vt ſemper determinet, quando proponitur vt magis congrua, quia eſt determinata à voluntate Diuina ad volendum quod eſt magis congruum.

37 Dico primò. *Actus liber importat perfectionem intrinſecam, quæ ſit attingentia vitalis.* Patet ex dictis.

38 Dico ſecundò. *Hæc perfectio eſt actus neceſſarius, quatenus attingit creaturas ſecundum modum eſſendi participatum virtualiter contentum in Diuina potentia.* Patet ex dictis.

39 Dico tertiò. *Actus liber non habet indifferentiam in ratione volitionis, ſed in ratione attingentiæ liberæ in ordine ad omnia obiecta determinato modo ſe habet ratione obiecti formalis ipſum determinantis.* Patet ex dictis.

40 Dico

40 Dico quartò. *Indifferentia actus liberi est tantum in ratione causatiui in ordine ad complexionem cum obiecto extrinseco, quæ tollitur per actualem complexionem non per aliquid intrinsecum.* Patet ex dictis.

41 Dico quintò. *Velle Diuinum determinari, vt causet ad extra, et sic efficax in actu secundo radicaliter à volitione, quæ est determinatus, vt possit velle tantum bonum; proximè vero à propositione obiecti, quatenus cognitio Diuina proponens omnia possibilia, proponit etiam congruentius esse, aliqua causari, quàm non causari, aliqua verò melius esse non causari, quam causari*, & ideo stante tali propositione, & velle Diuinum determinatum ad volendum bonum, actus liber est determinatus ad continendam, vel non continendam emanationem creaturarum. Patet ex dictis.

An actus liber Dei requirat mutationem physicam.

SECTIO X.

42 DIcendum est. De ratione decreti liberi efficacis esse, vt inferat mutationem physicam proportionatam in rebus, quæ sit aut secundum aliquam entitatem, aut modum, aut relationem. Ita Vasquez 1. *par. disp.67.cap.4.* Nauarretus 1.*p.tom.1.contron.* 56.§.3. Crabrera 3.*p tom.2.disputat.*13.§.5. Ledesma *disp.2.de scientia cōtingēti potest concl. secūdū.* Amicus 1.*p.disp.14.sec.3.ad sextam obiectionem.* Contra. Suarez *lib.1.de prædestinatione cap.*15. Fasolus 1.*p.q.19.art.3.dub.8.nu.* 7. Ruiz *disp.12.de voluntate Dei sect.2.* Aluarez 1.*de Auxilijs cap.7.ad* 10.

Probatur. De ratione decreti liberi est vt habeat effectum ad extra, ergo debet inferre mutationem physicam. Antecedens patet. Quia omnis volitio debet esse alicuius volitio. Consequentia probatur, de ratione actus liberi est, vt non supponat obiectum, quia tendit causatiuo modo, ergo debet facere sibi obiectum, non potest autem facere sine mutatione physica.

43 Dices sufficere mutationem moralem. Contra. Esse morale non potest de se subsistere, sed debet fundari in aliquo physico, ergo non potest causari mutatio secundum aliquid morale, nisi etiam ponatur physicum, in quo fundetur morale.

44 Obijcies. Potest Deus alicui remittere peccatum quoad pænam, & culpam absque infusione gratiæ, ergo. Respondetur. Quidquid sit de antecedenti, tunc interuenire mutationem physicam secundum actum contritionis, quo peccator conuerteretur ad Dominum. Et hæc mutatio etiam interueniret, si homo esset in statu puræ naturæ, & illi remitteretur peccatum contra legem naturalem.

45 Obijcies secundò. Potest Deus alicui relaxare votū, tunc autem non interueniret mutatio physica. Respondetur. Non posse efficaciter relaxare, nisi innotescat relaxatio, non potest autem innotescere, nisi per aliquam mutationem physicam, quæ sit reuelatio, aut aliquid aliud.

46 Obijcies tertiò. Potest Deus velle easdem res cum diuerso ordine; sic potest velle Incarnationem in remediū peccati, & non in remedium, tunc autem aderit diuersus actus liber, & non diuersa obiecta. ergo

Respondetur negando minorem, nam tunc obiecta erūt diuersa proportionaliter ad actum liberum, videlicet secūdum habitudinem, & dependentiam, sicuti etiam actus liber non est noua volitio, sed tantum volitio nouæ circumstantiæ, & hoc pacto etiam res se habet; quando Deus vult aliquid ex diuerso titulo, tunc enim in rebus mutantur habitudines, & dependentia.

DE VOLVNTATE DEI VT causa rerum.

DISPVTATIO XXXIII.

An, & quomodo sit causa rerum.

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum de fide, Deum causare per cognitionem, & voluntatem. Ad Eph. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Psal. 113. *Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit.* Ratio autem est quia Deus, cum sit causa omnium prima, non habet superiorem, à qua dirigatur, si autem non ageret per voluntatem, deberet dirigi, quia cum omnis actio ex natura sua debeat ordinari in finem, si operās non operetur per voluntatem intendendo finem, debet ab alio superiori intendi.

Rursus nisi Deus operaretur per voluntatem, produceret simul quidquid potest producere, quia operaretur necessario modo. Difficultas autem est, An Deus causet immediatius per intellectum, quam per voluntatem.

2 Prima sententia asserit immediatius concurrere scientiam. Ita Aureolus in 1.*dist.47.p.1.art.3.concl.1.* Bannes 1.*p.q.14.art.8.* Nazarius *contr.2.* Gonzalez *disp.38.sec.4.* Ruiz *disp.14.de voluntate Dei sec.2.*

Probant. Scientia concurrit vt applicata a voluntate imprimendo formam, sicuti sigillus imprimit formam ceræ, dum applicatur a manu, ergo scientia concurrit immediatius. Secundo in effectu artificioso proximum principium non est voluntas artificis, sed ars. ergo

3 Secunda sententia asserit, immediatius concurrere voluntatem. Ita Herueus in 1.*dist.39.q.1.* Argentinas *dist.45.art.2.* Carthusianus *q.2.* Capreolus *dist.* 35.*q.2.* Durandus *ibid.* Palatius *dist.* 8. *disp.2.* Vasquez 1.*p.disp.*81. Atrubal *disp.55.cap.3.* Fasolus *q.19.art.4.dub.1.*

Probant. Quia in artifice intellectus proponit, & voluntas exequitur. Secundò. Quia appetitus applicat vim exequutiuam, & multoties nullum interuenit exemplar. tertiò. Quia cognitio tantum proponit, exequutio autem pertinet ad voluntatem.

4 Dicendum est. *Scientiam, & voluntatem æquè immediatè concurrere.* Probatur. Causa immediatè concurrens debet adæquare effectum secundum vltimam formam, ergo ad producendas creaturas debet immediatè cōcurrere scientia, & voluntas. Antecedens patet, quia effectus dependet immediatè à causa adæquata, & influxus, quo producitur, debet immediatè prouenire ab ipsa. Consequentia probatur. Quia effectus secundum suam vltimam formam ne dum dicit aliquam bonitatem participatam, sed etiam talem mensuram essendi, vndè non solum respicit voluntatem vt communicatiuam bonitatis, sed etiam scientiam, vt mensuratiuam.

5 Dices. Determinationem influi in effectum à scientia mediante voluntate, quatenus voluntas dirigitur per cognitionem. Contra. Voluntas non fertur in effectum, nisi sub ratione boni, ergo potest tantum attingere dum causat sub ratione bonitatis participatæ, ergo cum in sua vltima ratione dicat etiam veritatem participatam, debet sub hac ratione attingi à scientia. Confirmatur. Voluntas influit benificatiuo modo, ergo non potest influere directiuo modo.

6 Confirmatur conclusio. Causa, quæ est vltimò completa in sua ratione causatiua immediatè influit, quia habet debitam proportionem productiui ad producibile, qua posita habetur immediata habitudo, voluntas autem, & scientia

ſcientia ſunt vltimò completæ in ſuis rationibus cauſatiuis. ergo

7 Ad Fundamentum primæ ſententiæ. Scientiam ita applicarrà voluntate, vt tamen voluntas non ſe habeat merè applicatiuo modo, ſed etiam communicatiuo modo, & ideo immediatè influit. Ad ſecundum. Effectum artificioſum nedum habere artem pro principio proximo, ſed etiam voluntatem, quia adhuc voluntas concurrit exequutiuo modo.

8 Ad Primum ſecundæ ſententiæ. In artifice intellectum ne dum proponere opus, ſed etiam tamquam menſuram dirigere operationem. Ad ſecundum. Appetitum applicare quidem vim exequutiuam; ſed inſuper eſt neceſſaria cognitio dirigens operationem. Vndè impoſſibile eſt appetitum operari, niſi interueniat cognitio dirigens. Ad tertium. Negatur, cognitionem concurrere tantum proponendo obiectum voluntati, nam inſuper dirigit etiam operationem.

An Diuinam voluntas habeat cauſam.

SECTIO II.

9 QVia voluntas non poteſt operari, niſi habeat cauſam, à qua moueatur, difficultas eſt, An etiam voluntas Diuina ita ſit cauſa, vt debeat ab aliquo moueri. Supponendum autem eſt tanquam certum. Voluntatem Diuinam non habere cauſam finalem realem, vt docet D. Thoma 1.*p.q.*19.*art.*5. & D. Auguſtinus *q.* 27. *ex* 83. Ratio autem eſt, quia cauſatio finalis ſupponit cauſationem efficientem, vndè cum actus Diuinæ voluntatis non efficiatur realiter, neque etiam habet cauſam realem finalem.

10 Supponendum ſecundò. Neque bonitatem Diuinam, aut quamuis aliam bonitatem ſimul cum volitione, qua attingitur, poſſe eſſe cauſam finalem realem reſpectu actuū, qui verſantur circa media, vt docet. D. Thomas *citatus*. Ratio eſt, quia in Diuina voluntate actus non diſtinguuntur realiter, & ideo non poteſt vnus cauſari ratione alterius. Habet tamen voluntas Diuina rationem volendi, videlicet bonitatem Dei, quæ tamquam obiectum formale virtuali modo mouet Diuinā volūtatē. Vndè quatenus cōcipimus diſtinctionē inter Diuinā bonitatē, & voluntatē, concipimus bonitatem tamquam formale motiuum volūtatis. Difficultas autem eſt. An voluntas Diuina habeat aliquam rationem volendi, quæ ſe teneat ex parte creaturarum, ita vnum obiectum ſit ratio volendi alterum.

11 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Durandus *in* 1. *diſt.*41.*q.*1.*n.*8. *&* 9. Maior *q.*1. Richardus *diſt.* 45.*art.* 2.*q* 4. Suarez *liber* 3. de *Deo vno cap.*7.*n.*12. *& diſp.* 1. *de libertate Diuina ſect.*1. *&* 2. Ruiz *diſp.*15. *de voluntate Dei ſectio.* 3. Smiſing *trac.*3. *de Deo vno diſputat.* 6. *ſec.* 3.*n.*88.

Probant. Quia ſcriptura tribuit creaturis, quod ſint ratio Diuinæ volitionis. Io: 16. *Ipſe Pater amat vos, quia vos me amaſtis.* Secūdò. Quia voluntas Dei de damnatione noſtra eſt ratione peccati, vt docent Patres. Tertiò. Quia Deus ea tantum facit, quæ ratio poſtulat ſic fieri. Vndè Patres docent, nos debere venerari opera Dei, quorum rationem ignoramus tenentes, quod ſint maximè rationabilia. Quartò. Diuina ratio proponens congruentiam obiecti eſt ratio, cur voluntas Diuina inclinetur potius in vnum, quam in aliud, ergo etiam obiectum.

12 Secunda ſententia docet, Diuinam volitionem non habere rationem ex parte obiectorum, ſi conſideretur vt eſt vitalis attingentia, ſecus autem, ſi ſumatur ſecundum terminationem ad extrinſeca obiecta. Ita Turrianus *opuſc. de libero decreto Dei diſp.* 3.*dub.*2. Arrubal 1.*p. diſp.* 57. *cap.*3. Faſolus *q.*19.*art.*5.

Probant. Deus amat creaturas rationales propter ipſas amore beneuolentiæ, ergo ideo terminatur ad bonum ipſarum, quia terminatur ad ipſas. Secundò. Creaturæ ita ſe habent, vt vna ſit finis alterius, ergo cum intentio finis ſit prior volitione mediorum, terminatio intentionis ad finem erit ratio terminationis volitionis ad media. Tertio. Finis, *Cui* eſt id, cuius gratia amantur, quæ ad ipſum referuntur; creaturæ autem ita ſe habent vt vna ſit finis cuius gratia reſpectu alterius.

13 Tertia ſententia abſolutè negat. Ita Albertus 1.*p.q.* 79.*mem.*1.*art.*1.*particula* 1. Alenſis *q.*35.*mem.*3. Henricus *quodlibet* 4.*q.*19. Gabriel *in* 1.*diſt.*14.*q.*1.*art.*2. Scotus *diſt.*44.*q. vnica*. Caietanus 1.*p.q.*19.*art.*5. Bannes, Cumel, Peſantius, Molina *ibidem*. Nauaretus *contron.*7. *concluſ.*2. Vaſquez *diſp.*82.*cap.*2.

14 Dico primò. *Solam Diuinam bonitatem eſſe rationem volendi ipſi Deo, non aliquid ad extra.* Probatur. Tota collectio creaturarum non poteſt eſſe ratio volendi reſpectu Diuinæ voluntatis, ergo nec vlla creatura ſeorſim. Antecedens patet. Quia tota collectio creaturarum cum excludat omnem creaturam, non ſupponit aliam creaturam reſpectu cuius ſit ratio volendi.

Conſequentia probatur. Toti collectioni repugnat eſſe rationem volendi, quia eſt ens eſſentialiter participatum, & propter aliud, hæc autem ratio valet etiam in qualibet creatura ſeorſim. Confirmatur. Quod eſt volibile propter aliud, non eſt volibile propter ſe ſub eadem ratione, ergo nulla creatura poteſt eſſe ratio volendi. Antecedens patet. Quia *Propter ſe*, & *propter aliud*, ſe inuicem deſtruunt. Conſequentia probatur. Quod non eſt volitum propter ſe, non poteſt eſſe ratio volendi aliud, quia eſſe rationem volendi dicit mouere voluntatem, quod autem mouet, eſt propter ſe volitum; creaturæ autem ſecundum nullam rationē poſſunt eſſe volitæ propter ſe à Deo; quia ſecundum omnem rationem ſe habent vt ordinatę ad Deū. Confirmatur ſecundò. Creaturæ non ſunt obiectum formale Diuinæ volitionis, ergo neque ratio volendi, quia ratio volendi facit *vt quo* obiectum attingi; hoc autem eſt eſſe formale obiectum.

15 Dices. Eſſe rationem volendi materialem. Contra. Implicat ratio volendi materialis, quia eo ipſo, quod materialiter, ac ſecundariò ſe habet, ſubſternitur alteri rationi, ſub qua attingitur, vndè non poteſt eſſe ratio volendi.

16 Dices ſecundò. Non eſſe rationem volendi abſolutè, ſed tantum ſecundum quid; videlicet reſpectu alterius obiecti. Contra. Vt ſit ratio volendi, habere debet immediatum ordinem ad volitionem, ita vt habeat in ſe vim inclinatiuam voluntatis, nulla autem creatura habet immediatum ordinem ad Diuinam voluntatem, cum ſit eſſentialiter obiectum ſecundarium.

17 Dico ſecundò. *Neque creaturas eſſe rationes volendi reſpectu terminationis Diuinæ voluntatis.* Probatur. Ratio volendi, cum ſit ratio obiecti, reſpicit per ſe primò ipſam volitionem, vt volitio eſt, ergo ſi non datur reſpectu volitionis, neque etiam poteſt dari reſpectu terminationis.

18 Dico tertiò *Deum velle res creatas ſecundum ordinem, quem de facto habent ad inuicem, atque adeo velle vnam eſſe propter aliam.* Probatur. Iſte ordo eſt realis, & eſt aliquod bonum, ergo terminare debet Diuinam volitionem.

19 Dico quartò. *Obiecta, quæ ſunt propter aliud ſeruare illum ordinem reſpectu ipſius, quem haberent ſi mediante volitione Diuina interueniret cauſatio finalis.* Probatur. Bonitas Diuina ne dum eſt ratio volendi obiectum, quod eſt propter aliud, ſed etiam volendi dependentiam, ſeu ordinem in genere cauſæ finalis, ita vt præſtet id, quod præſtaret obiectum creatum, ſi eſſet ratio volendi; nam ſe habet infinito modo in ratione motiua, ergo cauſat in obiectis quidquid cauſaretur, ſi ipſa eſſent ratio volēdi.

20 Dico quintò. *Voluntatem Diuinam determinari ad velle hoc propter illud ab ipſis obiectis, pro vt ſtant in Diuinis ideis determinatione veluti formali, determinatione verò finali à Diuina bonitate.* Probatur.

Quia

Quia sicuti ideæ determinant artificem ad operandum hoc, vel illo modo, ita etiam determinant voluntatem Diuinam ad volendum hunc, vel illum ordinem.

21 Ad Primum. Vti scripturam illo modo loquendi, vt significet ordinem, & dependentiam obiectorum ad inuicem, & quomodo ex eo quod Diuina bonitas est ratio volendi vnum, sit etiam ratio volendi alterum. Ad secundum. Voluntatem Dei de damnatione nostra non esse ratione peccati tamquam motiui, sed solum tamquam conditionis, qua posita mouetur à propria bonitate ad nos damnandum. Ad tertium. Deum facere ea, quæ ratio exigit fieri, quatenus mouetur non ab obiecto, sed à propria bonitate ad operandum secundum rationem mentis Diuinæ. Ad quartum. Diuinam rationem dum proponit congruentiam obiectorum, esse determinatiuam, non autem motiuam; illam autem proponit vt stat sub motiuo Diuinæ bonitatis.

22 Ad Primum secundæ sententiæ. Negatur antecedens. Nam Deus non amat creaturas rationales propter ipsas, sed tantum vult illis bonum ex propria bonitate. Ad secundum. Negatur consequentia, nam nulla creatura respectu Dei habet rationem finis, & ideo neque est ratio volendi, ratio enim volendi debet habere rationem finis respectu volentis. Ad tertium. Nullam creaturam respectu Dei de se esse finem, cuius gratia, sed tantum prout stat sub Diuina bonitate, & ideo est tantum ratio volendi, vt stat sub ipsa.

Qualis ordo sit inter actus Diuinæ voluntatis.

SECTIO III.

23 Qvæstio procedit de ordine respectu obiecti formalis, seu respectu volitorum, pro vt volita sunt formaliter. Certum est autem hunc ordinem nõ posse esse realem, quia ordo realis requirit distinctionē realē, atque adeo excludit etiā omnē prioritatē, & posterioritatē, quæ fundatur in ordine reali. Vndè difficultas est tantū de ordine rationis, An videlicet hic ordo habeat fundamentum in ipsa Diuina volitione; An verò tantum in extrinsecis obiectis.

24 Prima sententia asserit, hunc ordinē esse secūdum distinctionem diuersorū actuum, qui distinguuntur ratione ratiocinata cum fundamento intrinseco in volitione Diuina. Ita Durandus *in 1. dist. 41. art. 2. q. 2.* Suarez *disp. 1. de libertate Diuina.* Arrubal *disp. 29. cap. 1.* Ruiz *disp. 22. de volitione Dei sec. 3. & 4.* & alij, qui docent, vnum actum esse rationem alterius. Probant. Inter obiecta adest realis ordo causalitatis, ergo inter decreta adest ordo rationis fundatus in ipsis. Secundò. Quia vnus actus prærequiritur ad alium. Tertiò. Quia ordo Diuinorum secretorum sæpè distat ab ordine obiectorum, nā possunt obiecta habere diuersum ordinem. Sic Incarnatio potuit esse volita in remedium peccati, & nō in remediū. Quartò. Peccatum non est propter bona, quæ ab ipso colliguntur, & tamen permissio peccati est propter bona, quæ indè colliguntur, ergo hic ordo non habetur ex ordine obiectorum.

25 Secunda sententia asserit, Diuina decreta habere ordinem tantum desumptum ex ordine obiectorum. Ita Aureolus *in 1. dist. 40. art. 1.* Ocham *dist. 19. q. 3.* Gabriel *in 3. distinct. 2. quæst. vnica dub. 3.* Capreolus *distinct. 1. quæ. 1. artic. 3.* Molina *1. parte quæstion. 19. articul. 5.* Vasquez *disp. 19. cap. 1.*

26 Dicendum est. *Diuina decreta, si considerentur, prout se tenent ex parte obiecti, non habere ordinem aliquem per intrinsecum fundamentum, sed totum fundamentum esse ordinem obiectorum.* Probatur. Si haberent talem ordinem, ita vt ex parte vnius decreti esset aliqua ratio volitionis, quę non esset ex parte alterius, deberent poni in voluntate Diuina diuersæ rationes formales volitionum; hoc autem implicat, ergo. Sequela patet. Quia posita distinctione rationis cum fundamento intrinseco, extrema importamt diuersas rationes formales, quarum vna ex vi suæ formalitatis excludit aliam. Minor probatur. Positis diuersis rationibus formalibus, quælibet in ratione volitionis haberet suam propriam mensuram in ordine ad determinatum obiectum; omne autem, quod mensurato modo se habet, finitum est. Confirmatur. Vel præcisis obiectis adest in volitione Diuina fundamentum distinguendi; vel non, sed respiciendum est ad obiecta. Si primum, ergo potest distinguere intellectus, & non secundum exigentiam obiectorum. Si secundum, ergo obiecta sunt fundamentum talis ordinis.

27 Dicendum secundò. *Actus Diuinæ voluntatis, vt stant sub cōceptibus volitionū creatarū, habēt inter se ordinem ex natura rei.* Prob. Quia habent illum ordinem detracta distinctione reali, quem habent conceptus obiectiui volitionum creatarum.

28 Ad primum negatur consequentia. Nam decreta Diuina non proportionantur obiectis quoad ordinem; sed solum quoad efficaciam causatiuam. Ad secundum. Vnum decretum prærequiri ad aliud, quatenus induūt conceptus obiectiuos volitionum creatarum, non autem ex natura volitionis Diuinæ, quæ simul absque ordine intrinseco attingit omnia obiecta. Ad tertium ordinem Diuinorum decretorum nunquam discrepare ab ordine obiectorum, si considerentur secundum ordinem, quem habent in statu existentiæ, quod autem ordo possit aliter se habere, non verificatur, nisi de possibilitate ipsius, non autem supposita existentia. Ad quartum. Licet peccatum non sit propter bonum indè colligendum, attamen idem est ordo in Diuinis decretis, qui est in obiectis, quia non intendit bonum, quod elicitur ex peccato nisi supposita præuisione peccati.

DE VOLVNTATE SIGNI, beneplaciti, & antecedenti.

DISPVTATIO XXXIV.

Quid, & quotuplex sit voluntas signi.

SECTIO I.

1 Voluntas solet accipi non solum pro actu intrinseco, sed etiam pro extrinseco affectu, vt notat Anselmus *lib. de voluntate Dei initio*; Hinc diuiditur voluntas in voluntatem beneplaciti, qua dicit actum intrinsecum & in voluntatem signi, quæ dicit signa extrinseca manifestatiua Diuinæ voluntatis.

2 Supponendum autem est. Voluntatem signi diuidi in quinque signa, videlicet Præceptum, Prohibitionem, Permissionem, Consilium, & Adimpletionem, quæ omnia in scripturis nomine voluntatis significantur. Hæc autem signa non supponunt semper voluntatem veram in Deo, de obiecto, circa quod versantur, & ideo dicuntur voluntas metaphorica, quod ex eo patet, quia Deus aliquando præcipit, quod non vult fieri, vt quando præcepit Abraham, vt immolaret filium. Sic etiam Matthæi 8. & 9. præcepit cæcis, ac leprosis, ne publicarent miracula, & hoc etiam proportionaliter habet locum in consilio.

3 Prima difficultas est. An voluntas signi discordet à re significata. Respondetur. Non discordare, alioquin signū

eſſet falſum, & Deus eſſet auctor falſitatis. Ratio eſt. Quia non ſignificat voluntatem obiecti, quod non ponitur, ſed ſemper ſignificat aliquam efficacem voluntatem. Sic præceptum ſignificat veram voluntatem obligandi, cuius obiectum eſt ipſa obligatio, ſicuti etiam prohibitio. Conſilium verò ſignificat voluntatem ſuadendi, quod bonum eſt, cuius obiectum eſt ipſa ſuaſio.

4 Secunda difficultas. An voluntas ſigni habeat ſemper adiunctam aliquam voluntatem beneplaciti. Reſpondetur Affirmatiuè. Quia licet non habeat ſemper adiunctam voluntatem beneplaciti de exiſtentia obiecti, circa quod verſatur voluntas ſigni; attamen interuenit ſemper aliqua voluntas beneplaciti, ratione cuius, vt modo explicauimus, conſtituitur conformitas ſigni ad voluntatem.

An voluntas beneplaciti ſemper impleatur.

SECTIO II.

5 VOluntas beneplaciti diuiditur in Antecedentem, & Conſequentem, ſeu in conditionatam, & Abſolutam, ſeu in ſimplicem complacentiam, & efficacem.

Dicendum eſt. *Voluntatem Dei abſolutam ſemper impleri, atque adeo eſſe ſemper efficacem*. Eſt de fide, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Eſther 13. *Non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati*, Iſaiæ 56. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet*. Confirmatur. Quia non obſtat libertas voluntatis, ita vt ratione reſiſtentiæ poſſit reddere inefficacem voluntatem Dei, nam Deus mouere poteſt voluntatem vt voluerit. Prouerb. 21. *Cor regis in manu Domini, quocunque voluerit, vertet illud*. Confirmatur ſecundò. Si voluntas Dei abſoluta non impleretur, non eſſet omnipotens. Sequela probatur. Vel quod vult eſt, poſſibile vel non. Si primum; ergo cum velit, & non faciat, ſignum eſt, quod non poſſit. Si ſecundum, ergo neque etiam eſt volibile, & ita arguit D. Auguſtinus *cap. 95. Enchiridij*.

6 Obijcies. Voluntas creata poteſt reſiſtere voluntati Diuinæ. Actorum 7. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Reſpondetur, Voluntatem creatam tunc reſiſtere voluntati Diuinæ, quando non eſt abſoluta; quando verò eſt abſoluta, licet poſſit reſiſtere, non tamen reſiſtet, quia Deus ita mouet voluntatem, vt infallibiliter conſentiat.

Quomodo Deus velit omnium ſalutem.

SECTIO III.

7 VT videamus, An Deus habeat aliquam voluntatem inefficacem, videndum eſt qualis ſit voluntas, quam habet circa omnium ſalutem.

Dicendum 1. *Deum velle omnium ſalutem*. Concluſio ſic generaliter accepta eſt de fide. Probatur, Ezechielis 33. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat* 1. Ad Tim. 2. *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Confirmatur. Deus condidit omnes in ordine ad beatitudinem, ergo vult omnium ſalutem. Conſequentia probatur. Quia niſi vellet omnium ſalutem, fruſtra eſſent media, quibus ordinantur ad beatitudinem. Confirmatur ſecundò. Quia Chriſtus ordinauit paſſionem ſuam pro omnium redemptione 1. Corinth. 15. *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus*.

8 Dicendum ſecundò. *Deum velle omnium ſalutem voluntate antecedenti, ſeu quæ antecedat præuiſionem peccati, & non ſupponat aliquid ex parte creaturæ, quod ſit ratio ſalutis, ſed ſolum ortum habeat ex Diuina bonitate*. Ita communiter Patres, præſertim Damaſcenus. *Dialogo contra Manichæos in fine*. Proſper. *Ad c. 8. Gallorum*. Probatur, Deus non eſt auctor mali, ſed tantum boni, ergo Deum velle omnium ſalutem habetur ex voluntate antecedenti. Conſequentia probatur. Salus eſt bonum communicatum, prima autem radix communicationis eſt ratione voluntatis Diuinæ. Confirmatur. Deus non ſupponit aliquid, ratione cuius conferat ſalutem, quod ſit ex propria voluntate creaturæ, ſicut ſupponit voluntas damnandi, ergo voluntas, qua vult omnium ſalutem, eſt antecedens. Confirmatur ſecundò. Tota prædeſtinatio ſecundum omnes ſuos effectus non habet cauſam ex parte noſtri, alioquin initium ſalutis eſſet ex nobis, & non eſſet donum Dei contra definitionem Concilij Arauſicani, & Tridentini, ergo voluntas, qua Deus vult omnium ſalutem, habet initium à bonitate Diuina, & non ex parte noſtra.

9 Dicendum tertiò. *Ratione voluntatis antecedentis fit, vt Deus non habeat antecedenter voluntatem Dei aliquorum damnatione, atque adeo vt non cogat aliquem vt damnetur*. Ita frequenter ſcriptura, dum docet, Deum nolle mortem peccatoris, & Patres quatenus docent Deũ, quantum eſt de ſe, velle omnium ſalutem. Probatur. Deus prouidit media neceſſaria ad ſalutem, & omnes deterret per minas à peccatis, ergo non habet antecedenter voluntatem damnationis, alioquin ſimulatè ſe haberet.

10 Dicendum quartò. *Obiectum huius voluntatis antecedentis non eſſe ſalutem vt aſſequendam, ſed vt aſſequibilem*. Salus enim dupliciter comparatur cum homine: vel vt proximè aſſequibilis, & tunc dicit, quod data ſint homini media neceſſaria ad aſſequutionem. Secundo modo, vt aſſequendam, & tunc ſuperaddit infallibilitatem aſſequutionis. Probatur. Voluntas antecedens de omnium ſalute eſt conditionata, ergo non habet pro obiecto ſalutem vt aſſequendam, ſed vt aſſequibilem. Antecedens traditur à Patribus Ambroſio *in c. 2. 1. Ad Tim*, Fulgentio 1. *de Rem. pec. c. 11.* Anſelmo *in c. 6. Matthæi*.

Conſequentia probatur. Quia conditio cadit ſupra ſalutem vt aſſequendam, ergo ſine conditione non poteſt ſalus ſe habere vt aſſequenda, ergo cum conditio dependeat etiam ab exercitio libertatis creatæ, & voluntas antecedens non habeat pro obiecto hoc exercitium, nec etiam poterit habere pro obiecto ſalutem, vt aſſequẽdam, quia poteſt ſolum attingere ſalutem ſecundum illum ſtatum, quem habet ante exercitium libertatis. Confirmatur ſalus vt aſſequenda eſt obiectum particularis prouidentiæ, quam Deus habet circa electos. ergo

11 Obijcies. Deus voluntate antecedenti vult media, vt media, ad ſalutem, qui autem vult media, vult etiam finem vt aſſequendum. Reſpondetur. Velle media in communi, non autem vt applicata ſingulis in particulari; media autem in communi reſpiciunt ſalutem vt aſſequibilem. Inſtabis. Sequeretur, Deum velle tantum, vt homines poſſint ſaluari, non autem, vt ſalui fiant; quod tamen eſt falſum, quia tunc vellet ſalutem ſolum vt poſſibilem, vndè non deſtinarentur media ad ipſam vt prius volitam. Reſpondetur Deum velle, homines ſaluari, facere duplicem ſenſum. Primus eſt, quod velit ipſis ſalutem vt aſſequendam, & hic eſt falſus, vt patet ex dictis. Secundus eſt, quod Deus velit promouere homines ad ſalutem, & hic eſt verus, quia proponit ſalutem, excitat ad illam amplectendam, &c. Vndè finis mediorum, quæ applicantur a Deo, eſt huiuſmodi promotio, & hoc etiam ſignificatur, quando dicitur, Deum inquirere noſtram ſalutem, illam ſitire, &c.

12 Obijcies 2. Oratio fit ab eccleſia vniuerſaliter pro omnium ſalute, vt docet Apoſtolus 1. *Ad Timoth. 2.* ergo Deus habet volũtatem de omnium ſalute aſſequenda, quia oratio non poteſt fieri, niſi de ijs, quæ ſunt ſecundum voluntatẽ Dei. Reſp. Dum Eccleſia orat pro omnium ſalute, non petit omnium ſalutem, vt aſſequendam, quia, cum certum ſit de fide, eſſe aliquos reprobos, contrairet voluntati Dei; ſed ſolũ, vt Deus promoueat hominum ſalutem conferendo media neceſſaria, &c. Orat autem indefinitè pro omnibus, quia neſcit, quinam ſint reprobi.

13 Ex dictis colligitur cum hac expositione stare etiam alias expositiones illius loci, *Deus vult oës homines saluos fieri*, Quarum prima est; Quod nullus saluus fiat, nisi quem Deus vult saluum fieri, vt explicat Augustinus *cap. 8. de Prædestinatione sanctorum*. Secunda. Quod valeat in sensu accomodo, videlicet pro generibus singulorum, non autem pro singulis generum, vt idem Augustinus *cap. 103. Enchiridy*. Tertia. Quod Deus velit, omnes homines saluos fieri, quatenus facit, vt velimus saluari, vt idem August. *c. 15. de Correpr. & gratia*. Ratio est quia idem locus scripturæ potest habere plures sensus literales.

An voluntas antecedens possit esse inefficax.

SECTIO IV.

14 Prima sententia asserit, voluntatem antecedentem esse veram voluntatem beneplaciti, quæ possit esse inefficax. Ita Albertus 1. *p. q. 79. mem. 2. art. 2.* Alensis *q. 26. m em. 2.* D. Bonauentura *in 1. dist. 26. art. 1. q. 1.* Richardus *ibidem*. Carthusianus *q. 1.* Durandus *dist. 27. q. 3.* Molina *1. p. q. 19. art. 6. disp. 1.* Fasolus *dubit. 1.* Vasquez *disp. 83. cap. 2. & 3.* Arrubal *disput. 60. cap. 2. & 3.* Amicus *disp. 14. sect. 4.* Suarez *lib. 3. de Deo vno capit. 8.* Smiling *trac. 3. de Deo vno disp. 5. q. 2. n. 30.* Ruiz *disp. 19. de voluntate Dei, & sequentibus*.

Probant. Deus habet voluntatem, vt omnes saluentur, & dat media necessaria, ergo etiam vult salutem, alioquin simulatè se gessisset, & tamen ista voluntas non est efficax respectu omnium. Secundò. Salus reproborum est obiectum aptum Diuinæ complacentiæ, & non est imperfectio, quod voluntas non impleatur, quando est sub conditione, ergo. Tertiò. In Deo est voluntas, qua vult, vt impleamus præcepta, & tamen ista voluntas non est semper efficax. ergo

15 Secunda sententia negat, conuenire Deo voluntatem inefficacem, sed voluntatem de omnium salute esse voluntatem signi, quatenus conferendo media necessaria significat velle omnium salutem. Ita Scotus *in 1. dist. 46. q. vnica*. Ocham, & Gabriel *q. 1.* Herueus *q. 2.* Ariminensis *q. 1. art. 1.* *Ad tertium* Maior *dist. 45. q. vnica*. Marsilius *q. 45. art. 1.* Bannes *1. p. quæst. 19. art. 6. conclus. 2.* Cumel *disp. 2.* Nauarus *controu. 8.*

16 Dicendum est. *Deum non habere aliquam voluntatem liberam inefficacem, quæ non impleatur in illo obiecto, quod attingit.* Probatur non potest dari obiectum reale huius voluntatis, ergo neque voluntas. Consequentia patet. Quia obiectum, & voluntas se mutuò inferunt. Antecedens probatur. Vel hoc obiectum fit per talem voluntatem; vel non fit, sed supponitur. Si primum, ergo non est inefficax, quia iam operatur; Si secundum. Contra. Quia ante operationem voluntatis Diuinæ, non supponitur nisi mera possibilitas.

17 Dices. Obiectum esse aliquod bonum secundum statum existentiæ, sed inefficaciter volitum. Contra. Quia terminans volitionem Diuinam debet esse reale, ergo cum existentia inefficaciter volita non sit existentia in actu, sed tantum possibilis, obiectum huius voluntatis erit tantum bonum possibile.

18 Confirmatur. Vel hæc voluntas inefficax est operatiua, vel non. Si primum, ergo implebitur, quia non poterit, nisi operatiuo modo attingere obiectum. Si secundum, ergo non est volūtas futuritionis, quia futuritio respicit tātum voluntatem operatiuam, cū dicat aliquid productū. Confirmatur secundò. Hæc voluntas non potest esse inefficax ex impotentia, sed tantum ex libertate, ergo non applicat suam efficaciam, & eo ipso, quod non applicat, non vult, quia tota volitio ad extra est in ordine ad communicationem, atque adeo dicit applicationem efficaciæ. ergo

19 Ad primum. Salutem reproborum posse esse tantum obiectum complacentiæ necessariæ, non autem liberæ, & ideo, quando Deus dat media ad salutem, non intendere salutem vt assequēdam, sed vt assequibilem, neque se simulatè gerit, quia nō applicat media, nisi vt salus sit assequibilis. Ad secundum negatur consequentia. Nam nō solum est absurdum voluntatem Dei liberā non impleri, sed etiā impossibile. Quia, si adest voluntas implicat non terminari ad suum obiectum, voluntas autem libera requirit obiectum contingens atq; adeo existens. Ad tertium. Voluntatem implendi præcepta non esse voluntatem ipsius adimpletionis formaliter, sed tantum voluntatem obligandi, quia, vt habeatur adimpletio, debet præceptum ab alia voluntate applicari ad exequutionem.

DE EFFECTIBVS DIVINAE Voluntatis.

DISPVTATIO XXXV.

An malum sit effectus Diuinæ voluntatis.

SECTIO I.

1 Alio titulo agitatur quæstio, videlicet, An volūtas Dei sit malorum. Est autem certum de fide. Deum esse causam mali naturalis, & mali pœnæ. Deuteronomij 22. *Congregabo super eos mala*. Ratio est quia Deus ita disposuit ordinem causarū secundarū, vt dū suos cursus agunt, vna impediat alterā, atq; adeo causetur malū naturale, vt sunt mōstra. Similiter causat mala pœnæ, quia vt causa prima debet ordinare per punitionem, quod per peccatum est deordinatum.

2 Secundo etiam certum est. Deū non esse causam per se horū malorū, sed tantū per accidens, quatenus consequutiuè se habent ad aliquod bonum per se primò intentum. Ratio est. Quia malum non habet, in quo alliciat voluntatem, & ideo non est per se prosequibile. Difficultas ergo est de malo culpæ. &c.

3 Ratio dubitandi est primò. Vel Deus vult mala fieri, & tunc fiunt Deo volēte, vel vult, nō fieri, & tunc non fiet, quia est omnipotens. Secundò. Quia bonum est, mala esse, vt docet Augustinus *cap. 56. Enchiridy*, vndè Deus intendit bona, quæ supponunt mala, tanquam media, vt pænitētiam. Tertiò. Deus aliquando præcipit, quæ mala sunt, vt Abrahæ occisionem filij; Israelitis furtum, vndè etiam dicitur decipere, immittere spiritū erroris, tradere in reprobū sensum. Actorū 4. dicitur, Iudam tradidisse Christum ex præfinito consilio Dei. Confirmatur. Quia D. August. *5. contra Iulianum c. 3.* repręhendit Iulianum, quod dicat, Peccatores relicti per Diuinam potentiam dicantur tradi desiderijs suis, & non per potētiā in peccata cōpelli. Conf. secundò. Idem August. *cap. 7. de Correptione, & gratia*. Docet, quod sicuti Apostoli sunt electi ad regnum Cælorū, ita Iudas fuit electus ad effundendum Sanguinem Christi. Confirmatur tertiò. Idem Augustinus *cap. 21. de natura, & gratia* habet, Deum operari in cordibus hominum ad inclinandas voluntates siue ad bonum, siue ad malum.

4 Dico 1. *De fide esse, Deum non peccare, nec posse peccare*. Prob. Deuteronomij 32. *Deus fidelis, & absq; iniquitate*. Ad Rom. 9. *Nunquid iniquitas est apud Deum? Absit*. Conf. Peccatum importat defectum, Deus autem non potest deficere ex impotentia, quia est omnipotens; neq; ex voluntate, quia est ipsa rectitudo per essētiā. ergo

5 Dico secundò. *Esse de fide, Deum neque per se, neque per accidens velle peccatum positiuè*. Abacuc 1. *Ad iniquitatem respicere non potest*. Psal. 5. *Non Deus volens iniquitatē tu es*. Prob. Deus necessariò amat rectitudinē, quia amat necessariò se ipsum, qui est ipsa rectitudo per essentiā, ergo non potest velle peccatum. Consequen-

tia probatur. Quia poſita neceſſitate vnius contradictorij; alterum eſt impoſſibile, ergo cum ſit neceſſarium, quod rectitudo actualiter attingatur à Diuina voluntate, erit impoſſibile, quod non rectitudo, ſeu peccatum ſit obiectum.

6 Dico tertiò, *De fide eſſe, quod Deus non velit mala fieri, aut eſſe*. Eſt definitum in concilio Arauſicano *can. 23. & 25.* & in Tridentino *ſeſſ. 6. can. 6.* Probatur. Deus prohibet peccatum, ergo non poteſt velle, alioquin prohibendo mentiretur, quia vellet fieri, quod prohiberet. Confirmatur. Quia adhuc Deus peccaret, quia eſſet auctor peccati.

7 Dico quartò. *Deum permittere, vt peccata fiant, quatenus non dat auxilia efficacia, quibus impediantur*. Probatur. Cum Deus ſit omnipotens, poſſet ita regere voluntatem, vt non peccaret, ergo cum peccet, debet peccatum permitti à Deo.

8 Obijcies. Deus ſcit hominem peccaturum, ſi non det maiora auxilia, ergo ſi non dat, eſt cauſa peccati, ſicut nauta eſt cauſa naufragii ſi deſerat regimen. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia non tenetur dare auxilia, quæ ſufficiant, vt vitentur peccata. Sic ſi nauta exhiberet regimen neceſſarium, ad quod tenetur, non eſſet cauſa naufragii, aut ſi non teneretur exhibere.

9 Ad primam rationem dubitandi reſpondetur. Deum neq. velle, neq. non velle peccata fieri; ſed relinquere voluntatem in ſua poteſtate, vt ſe determinet ad quam partem voluerit. Ad ſecundam non eſſe bonum, mala eſſe, niſi occaſionaliter, quatenus ſunt occaſio, vt inde Deus eliciat aliquod bonum. Hinc Deus non intendit illa bona, quæ ſupponunt peccatum, niſi præciſo peccato, quia non ſunt bona abſolutè, ſed tantum ex ſuppoſitione peccati. Ad tertiam. Aliqua, quæ ſunt mala, quando præcipiuntur à Deo, deſinere eſſe mala, vt occiſio, furtum, & alia huiuſmodi. Imò etiam aliqua, quæ ſunt intrinſecè mala poſſunt deſinere eſſe mala ex mutatione facta in materia. Sic mendacium Iacob non fuit mendacium, quia Deus immutauerat materiam trásferendo ad ipſum primogenituram, dicitur autem Deus decipere, Indurare, &c. quia poſitiuè cauſat permiſſionem fundamentalem, videlicet illud poſitiuum, quo proximè conſtituitur voluntas in tali ſtatu, vt poſſit deficere ſi velit. Rurſus dicuntur peccata fieri conſilio Dei non determinatiuo, ſed permiſſiuo. Accedit etiam, quod Deus eſt cauſa eorum poſitiuo modo, ex quibus homo ſumit occaſionem peccandi; vndè ſecundum externam apparentiam videtur Deus præbere occaſionem peccandi, re vera tamen non præbet, quia ex alio fine dat huiuſmodi occaſiones. Ad primam Confirmationem D. Auguſtinum diſputare contra Iulianum, qui volebat, Deum ſolum exercere potentiam circa reprobos, Auguſtinus autem intendit exercere etiam potentiam, & Iuſtitiam, deſerendo in pœnam præcedentis peccati, ex quo fit, quod Deus dicatur compellere ad peccata, quia ſubtrahendo gratiam ſuam, permittit quod inordinata deſideria compellant. Ad ſecundam confirmationem. Dicitur Iudas electus ad effundendum ſanguinem Chriſti, quia Deus præcidens proditionem ipſius, ea eſt Deus vſus pro ſalute noſtra, vndè elegit electione conſequenti, non autem antecedenti. Ad tertiam confirmationem. Deum operari in cordibus hominum ad inclinandas voluntates ad malum, non quia operatio illa ſit ordinata ad malum ex Dei intentione; ſed ſolum quia homo ea vtitur ad malum ex libertate ſua.

Quomodo Deus concurrens ad actum peccati, non ſit cauſa peccati.

SECTIO II.

10 RAtio dubitandi eſt. Quia Deus vt cauſa prima concurrit poſitiuè ad omnes actiones voluntatis, & quod eſt cauſa poſitiui, eſt etiam cauſa priuationis annexæ. Confirmatur. Quia ſunt aliqui actus, quibus ita eſt intrinſeca malitia, vt non poſſit ſeparari, vt contingit in odio Dei.

11 Notandum primò. Quod cum Deus creauerit voluntatem, vt poſſet in quamlibet partem ſe determinare, quantum eſt de ſe habet paratum concurſum ad quamlibet partem; eſt enim de ratione cauſæ vniuerſalis, vt ſit prompta concurrere ad omnem actum cauſæ particularis.

12 Notandum ſecundò. Voluntatem habere potentiam, vt determinet ſuos actus, atque adeo habere Dominium ſupra ipſos. Ex hoc autem fit, quod cum cauſa vniuerſalis concurrat ſecundum exigentiam particularis, concurrat cum cauſa libera ſecundum determinationem, quam ipſa facit, & licet non poſſit facere hanc determinationem, niſi dependenter à cauſa prima, quia tamen non in cauſa prima, ſed in cauſa creata eſt principium determinatiuum particulare, ideo non habetur determinatio ex vi cauſæ primæ formaliter, ſed ex vi voluntatis creatæ. Ratio eſt, quia cauſa prima reſpicit obiectum mediante ſecunda, quam ſibi ſubordinat, vndè ſicuti cauſa ſecunda ratione ſubordinationis facit ſimul cum cauſa prima vnam cauſam totalem; ita etiam determinat ipſam, & extrahit à ſua vniuerſalitate, vt determinatè concurrat ſecundum illam determinationem, quam ipſa ſecum affert, atque adeo eſt libera ſecundum illam determinationem, quam ipſa facit. Vndè cum ſit principium formale determinans cauſam in actu primo, ita etiam ex vi ipſius habetur formaliter determinatio in actu ſecundo. Rurſus cum ſola voluntas creata habeat immediatè Dominium ſupra ſuos actus, debet determinatio prouenire ab ipſa, quia determinare eſt exercere dominium.

13 Notandum tertiò. Cum Deus dederit voluntati, vt poſſit determinare ſuos actus, dedit etiam media neceſſaria, atque adeo dedit iudicium rationis informatum tam lege naturali, quam poſitiua, quod ſe habet tanquam menſura operationum, cui debet conformari, vt habeant debitam rectitudinem.

14 Notandum quartò. Diuerſo modo eſſe comparandum actum liberum ad voluntatem creatam, & ad cauſam primam. Primo modo ſicuti comparatur ad cauſam particularem, atque adeo ad cauſam formaliter determinatiuam ipſius, & immediatè dominatiuam, ita etiam comparatur ad cauſam, quæ operatur ſecundum regulas particulares, & continentes in ſpeciali illam determinationem, quam debet habere à cauſa particulari. Secundo modo comparatur ad cauſam vniuerſalem, quæ non operatur ſecundum regulas particulares, ſed vniuerſales, atque adeo quæ non continent illam menſuram particularem, quam debet habere actus à cauſa particulari. Hinc actus liber aliam menſuram debet habere in ordine ad cauſam primam, & aliam in ordine ad cauſam ſecundam.

5 Notandum quinctò. Ex hoc fieri, quod poſſit actus deficere ſecundum vnam menſuram, & non ſecundum alıam. Ratio eſt. Quia cum voluntas creata habeat dominium ſupra ſuas operationes, habet etiam ſupra menſuram, quam recipiunt ex regulis particularibus; atque adeo cum ſit cauſa defectibilis, poteſt in hoc deficere, quod non determinet ſecundum debitam menſuram. Non poteſt autem deficere ſecundum menſuram, quam habet in ordine ad cauſam primam, quia hæc ſemper operatur ſecundum exigentiam cauſæ ſecundæ, vndè quando cauſa libera ratione dominij deflectit actum à debita rectitudine, Deus cooperando adhuc operatur ſecundum regulas debitas vniuerſales, quia hæ exigunt, vt concurrat cum cauſa ſecunda ſecundum illam determinationem, quã ipſa facit.

16 Ex dictis colligitur ſolutio difficultatis, *Deum non eſſe cauſam peccati, licet concurrat ad actum peccati, quia determinatio illa, qua actus eſt peccaminoſus, eſt à cauſa ſecunda, vt à principio formaliter determinatiuo, & quia actus ſolum eſt malus, vt regulatus ſecundum regulas particulares cauſæ ſecundæ, non autem in ordine ad regulas vniuerſales cauſæ*

primæ

primæ. Et hoc habet locum etiamsi actus sit intrinsecè malus.

17 Obijcies. Etiam hæretici docent, Deum non esse causam malitiæ, sed solum actus peccati. Respondetur. Hæreticos in hoc non errare, sed tantum in eo, quod volunt, Deum necessitare voluntatem, & esse causam peccati, prout dicit illam determinationem, ex qua consurgit malitia, vndè per ipsos est causa per se actus mali, vt malus est.

18 Obijcies secundò. Sequeretur, quod neque Deus esset causa actus boni, quia bonitas est in ordine ad regulas particulares causæ secundè. Respondetur negando sequelam. Nam diuerso modo Deus concurrit ad actum bonum. Nam non solum concurrit concursu vniuersali, sed etiam mouet voluntatem excitando, & concurrit per gratiam adiuuantem, quæ ex natura sua respicit opus bonum, vt ordinatum ad finem supernaturalem, & Deus intendit tale opus, & Deus est causa operis boni.

DE ACTV DIVINAE VOLVNTATIS respectu boni.

DISPVTATIO XXXVI.

An, & quomodo in Deo sit amor.

SECTIO I.

1 SVpponendum est tanquam certum de fide. In Deo esse amorem 1. Ioannis 4. *Deus Charitas est*. Ratio autem est. Quia in Deo est voluntas actualissimo modo se habens; actus autem voluntatis omnium primus, in quo alij radicantur, est amor hic autem amor conuenit Deo secundum rationem eminentissimam, & transit ad infinitatem essendi.

2 Supponendum secundò. Amorem, quo Deus amat se ipsum, non posse esse concupiscentiæ, quia concupiscentia ex propria ratione tendit in bonum ab extrinseco proueniens, & fundatur in limitatione obiecti.

3 Supponendum tertiò. Actum gaudij, & delectationis, eodem pacto proportionaliter esse in Deo, ac est amor, vt docet D. Thomas 1. *parte quæst*. 20. *art*. 1. *ad Primum, & secundum*. Ratio est. Quia sunt quædam rationes attingentiæ, quibus bonum attingitur sub ratione boni, quatenus præsens est, & possidetur; vndè imperfecto modo se haberet actus voluntatis, si sine ipsis attingeret obiectum. Difficultas autem est. Quomodo hi actus inter se distinguantur.

4 Prima sententia asserit, distingui ratione. Ita Fasolus 1. *p.q.20. art.1. Dubit. vnica*. Ruiz *disput*. 52. *de voluntate Dei, sec*. 1.

Secunda sententia negat, distingui ratione. Ita Aureolus *in* 1. *dist.1. q.2.art*. 1.

5 Notandum primò. Licet concipiamus amorem vt actum distinctum à gaudio, & desiderio ex eo, quod cum vtroque coniungitur; re vera tamen non potest esse actus realiter distinctus, quia obiectum semper importat rationem determinatiuam aut gaudij, aut desiderij; nam semper aut est præsens, & sic attingitur per gaudium; aut est absens, & attingitur per modum desiderij.

6 Notandum secundò. Amorem alium esse veluti practicum, & alium veluti speculatiuum, iuxta practicam, & speculatiuam cognitionem, ex qua consequitur. Amor practicus est communicatiuus alicuius boni, speculatiuus verò non communicat, sed supponit. Hic autem duplex amor est suo modo in Deo, adest enim Amor communicatiuus, per quem procedit Spiritus Sanctus, & amor speculatiuus, qui consequitur ad cognitionem, qua Deus attingit suam bonitatem.

7 Notandum tertiò. Obiectum gaudij non esse formaliter ipsam possessionem, sed esse tantum conditionem requisitam. Ratio est. Quia est actus determinatus voluntatis, vndè debet habere specialem rationem obiecti, quæ sit intra latitudinem obiecti voluntatis, atque determinet bonum in ratione boni, possessio autem non determinat, sed tantum applicat bonum in ordine ad fruitionem, vndè obiectum formale erit bonum possessum, quatenus obiectiuo modo benè afficit voluntatem.

8 Dico primò. *Amorem communicatiuum distingui à gaudio*. Probatur. Amor communicatiuus in Deo est notionalis, gaudium verò est essentiale. Amor communicatiuus producit obiectum; gaudium verò supponit, cum feratur in ipsum per modum complexus affectiui. Amor communicatiuus consequitur cognitionem practicam, aut quasi practicam, quæ proponat bonum, vt communicandum; gaudium verò cognitionem speculatiuam, aut quasi speculatiuam, quæ proponat bonum, in quo possit quiescere voluntas.

9 Dico secundò. *Amorem speculatiuum, seu amorem Dei essentialem non distingui ratione à gaudio*. Probatur. Amor Diuinus in ratione amoris est quidditatiuè infinitus, ergo non distinguitur à gaudio. Consequentia probatur. Quia gaudium est quædam perfectio vitalis in genere inclinationis, quia facit per modum quietis amplecti obiectum, ergo cum amor sit inclinatio in obiectum, vt infinito modo se habeat, debet includere gaudium. Confirmatur. Amor Diuinus est compræhensiuus, ergo non distinguitur à gaudio. Consequentia probatur. Quia debet se extendere ad omnem attingibilitatem obiecti, vt allicientis voluntatem; gaudium autem respicit obiectum vt alliciens.

10 Obijcies. Amor habet pro obiecto bonum; gaudium verò iucundum, ergo. Respondetur rationem iucundi esse intrinsecam bono, vt bonum est, & ideo simul cum ipso specificare eundem actum.

11 Obijcies secundò. Amor est complacentia boni; gaudium verò quies in bono, ergo. Respondetur negando consequentiam. Nam complacentia boni supposita possessione est formaliter ipsa quies, & quies est formaliter complacentia.

12 Obijciet tertiò. Aliud est odium, quod Deo repugnat de suis perfectionibus, & aliud tristitia de ijsdem vt absentibus, ergo etiam aliud amor, & aliud gaudium. Respondetur negando consequentiam. Quia idem actus potest habere oppositionem cum pluribus ex eo, quod contineat perfectionem oppositi, gaudium autem continet perfectionem amoris.

13 Obijcies quartò. Amor est principium gaudij, & ex gaudio colligitur amor, vt docet D. Thomas 1. *contra Gentes cap*. 91. ergo. Respondetur. Amorem esse principium materiale gaudij, quia potest determinari per gaudium, & desiderium, vndè ex gaudio colligitur amor tamquam fundamento, non autem vt actus distinctus. In Deo autem neque est talis distinctio, quia obiectum non potest specificare desiderium, sed tantum gaudium.

14 Ex dictis colligitur. Neque delectationem distingui à gaudio in Deo, quia licet delectatio sit de bono vnito amanti, gaudium verò non requirat vnionem, respectu tamen Dei talis vnio ita est necessaria, vt sit essentialis obiecto.

An amor Diuinus habeat rationem Charitatis.

SECTIO II.

15 IN Charitate plura poſſunt conſiderari, videlicet. Appretiatio obiecti, Quod amor ſit propter obiectum amatum; Ratio amicitiæ, & vnio effectiua. Duo priora reperiuntur in amore Diuino, ſed modo eminentiſſimo, & infinito, vndè difficultas eſt de cæteris.

16 Prima ſententia aſſerit, habere rationem Charitatis, erga ipſum Deum, & rationem amicitiæ inter Diuinas perſonas. Ita Ruiz *diſp.* 52. *de voluntate Dei ſec.*4. Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Suarez *diſp.* 30. *in methaph.ſec.*16.*n.*60.

17 Dico primò. *Deum non habere Charitatem, pro vt dicit vnionem affectiuam ad ſe ipſum.* Probatur. Vnio realis ſupponit extrema realiter diſtincta, ergo etiam vnio realis affectiua.

18 Dico ſecundò. Neque Deum habere amicitiam ad ſe ipſum. Probatur. Amicitia ſpecificatur à perſona diſtincta, quia dicit amare alium, ita vt amor ſiſtat in ipſo. Confirmatur. In amicitia requiritur beneuolentia mutua ex 8. *Ethic. capit.* 2. *&* 3. atque adeo pluralitas beneuolentiæ.

19 Dico tertiò. *Amor qui eſt inter Diuinas perſonas, non eſt amicitia.* Deſumitur ex D. Auguſtino 6. *de Trinitate cap.*5. Probatur de ratione amicitiæ eſt, vt ſit amor ſiſtens in perſona amata, ita vt non reciprocetur in amantem; nam habet pro motiuo amicum, vt docet Ariſtoteles 2. *Magiorum moralium cap.* 11. Vna autem perſona Diuina ita amat aliam, vt implicet amorem non reciprocari in amantem, nam motiuum ipſius eſt ſummum bonum, & perſona amans eſt idem ſummum bonum.

20 Obijcies. Amicitia conſiſtit in communicatione, & ſocietate; hæc autem conuenit perſonis Diuinis. Reſpondetur. Conſiſtere in communicatione, & ſocietate fundata in mutuo amore, atque adeo diſtincto, Diuinæ autem perſonæ habent communicationem, & ſocietatem ratione identitatis naturæ.

21 Obijcies ſecundò. Amicorum idem eſt velle, & ſentire 1. *Ethic.*15. Diuinæ autem perſonæ habent idem velle. Reſpondetur Amicorum eſſe idem velle, non per identitatem voluntatis, vt in Diuinis perſonis, ſed per concordiam voluntatum.

22 Quæres. An amor Diuinus habeat rationem amicitiæ, erga creaturas rationales. Reſpondetur. Negatiuè, ſi loquamur de amicitia propriè dicta. Ratio eſt. Quia amicitia habet pro motiuo formali perſonam redamantem; amicitia enim debet tendere in aliam perſonam, quæ ſimiliter amet; amor autem Diuinus non poteſt habere pro motiuo formali aliquod extrinſecum, ſed tantum propriam bonitatem, vndè quandò iuſti dicuntur amici Dei, ratio amici non ſumitur propriæ.

An amor Diuinus habeat rationem deſiderij.

SECTIO III.

23 DIfficultas eſt de amore, prout tendit in bonum quod nondum à perſona amata poſſidetur.

Prima ſententia affirmat. Ita Suarez *de Deo vno lib.* 3. *cap.*7. Vaſquez 1.*p.diſp.*84.*cap.*1. Smiſing *trac.*3.*de Deo vno diſputation.* 5. *numer.* 54.

Probant. Quia bonum amici eſt etiam bonum amantis ergo bonum non poſſeſſum à nobis poteſt eſſe obiectum Diuini deſiderij.

24 Secunda ſententia negat. Ita D. Thomas *prima parte q.* 19.*art.*1. Caietanus, Cumel, Molina, Bannes, Arrubal *ibid.* Faſolus *dubitat. vnica*. Ruiz *diſput.* 52. *de voluntate Dei ſec.* 8.

25 Dicendum eſt. *Deum non habere deſiderium circa bonum perſonæ amatæ.* Probatur. Deſiderium tendit in bonum abſens pro illo tempore, pro quo deſideratur pro illo autem tempore, pro quo Deus deſiderat bonum, non eſt abſens, quia pro illo tempore cauſat. ergo

26 Ad Fundamentum in oppoſitum. Reſpondetur. Bonum amici reſpectu Dei non eſſe abſens; & ideo non poſſe eſſe obiectum deſiderij.

Quomodo Deus amet omnia.

SECTIO IV.

27 SVpponendum eſt tanquam certum de fide. Deum diligere omnes creaturas ſapientiæ 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Ratio eſt. Quia omnis creatura habet aliquod bonum communicatum ex voluntate Dei. Vndè Deus amat etiam peccatores, & damnatos, quatenus ſunt quædam naturæ bonæ. Difficultas ſolum eſt. An æqualiter omnia diligat.

28 Dico primò. *Ex parte actus amoris æqualiter omnia diligi.* Ita communiter.

Probatur. Quia cum actus in ſe ſit infinitus, attingit etiam omnia, quantum eſt ex parte ſui infinito modo.

29 Dico ſecundò. *Ex parte rei amatæ magis diligere vnum, quàm aliud, atque adeo ſemper magis diligere, quod melius eſt.*

Probatur. Quia amare Dei eſt communicare bonum, ergo plus amat, cui communicat plus bonitatis.

30 Dico tertiò. *Deum magis diligere vnam creaturam, quàm aliam, non eſſe ſolam denominationem extrinſecam deſumptam à maiori bono communicato, ſed etiam quid intrinſecum Deo ſecundum correſpondentiam ad maius bonum extrinſecum.*

Ita Carthuſianus *in tertia diſtinction.* 32. *quæſtion. vnica*. Ruiz *diſputation.* 53. *de voluntate Dei ſection.* 1.

Probatur. Magis diligere eſt communicare maius bonum, ergo in hoc, quod Deus magis diligat, includit quidquid includitur in communicatione, maioris bonis, ſed in hac non ſolum includitur maius bonum communicatum, ſed etiam voluntas Dei, vt dicit vim communicatiuam ipſi correſpondens ſecundum maiorem vim. ergo

31 Dico quartò. *Non eſt poſſibile, Deum magis amare vnam creaturam, quàm aliam ſine productione maioris boni.* Eſt contra Ruia *diſputat.* 53. *de voluntate Dei ſect.* 2.

Probatur. Amare Dei conſiſtit in communicatione boni, ergo implicat magis amare ſine communicatione maioris boni.

32 Obijcit Ruiz. Poteſt Deus tribuere auxilia gratiæ in eodem gradu duobus, vni quidem propter efficacem intentionem dandi bonum; alteri verò ſine hac intentione, tunc autem eſſet maior, & minor dilectio ſine communicatione maioris, & minoris boni.

Reſpondetur negando minorem. Nam eſſet communicatio maioris, & minoris boni, quia cum media

habeant

habeant bonitatem à fine, meliora sunt quando finis est melior. Vndè eadem gratia collata ex intentione gloriæ est magis bona, quam si conferatur sine tali intentione.

33 Obijcit secundò. Posset Deus prędestinare Petrum propter Paulum, ita tamen, vt prædestinaret Paulum, etiamsi non prædestinaret Petrum; tunc autem licet in patria, & in via conferat æqualia bona, adesset tamen maior amor in prędestinatione Pauli, ergo. Respondetur. In tali casu amorem futurum tantum maiorem secundum quid, quia videlicet respectu Pauli non esset intuitu alterius; & similiter. Etiam bonum communicatum Pauli esset maius secundum quid, quia esset independens à communicatione facta alteri.

34 Dico quintò. *Cum hoc quod Deus amet æqualiter omnia, stat etiam quod Deus habeat æqualem curam de omnibus* iuxta illud Sapientiæ 6. *Aequaliter est illi cura de omnibus*. Probatur ista æqualitas non est aliud, quàm quod Deus gubernet omnia secundum eas leges, secundum quas exigunt gubernari. Vndè est etiam æqualitas proportionis, qua Deus tribuit vnicuique, quod est tribuendum, ergo.

DE ACTIBVS DIVINAE VOLVNTATIS Circa mala.

DISPVTATIO XXXVII.

An Deo conueniat odium.

SECTIO I.

1 QVæstio procedit de odio circa malum culpæ, & peccatoris, atque adeo de odio abhominationis, & inimicitiæ, est autem.

Supponendum tanquam certum de fide. Præciso peccato non posse Deum habere aliquod odium; quia omnia alia sunt obiecta amabilia. Sap. 11. *Nihil odisti eorum, quæ fecisti*. Ratio est. Quia odio habere est velle malum; voluntas autem diuina non potest velle malum. Rursus. Odisse est nolle ea, quæ odio habentur, vt docet Aristoteles 2. *Rethoricorum. cap.*4. Deus autem non potest nolle aliquid esse, quod sit, atque adeo neque odio habere. Vnde sapientiæ 11. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?*

2 Supponendum secundò. Certum esse, Deum saltem methaphoricè odio habere peccatum, quatenus circa ipsum ita se gerit, ac si odio haberet; neque ex scriptura aliquid amplius colligitur, quando docet, Deum odisse peccatum; sicuti etiam ex eo, quod tribuat Deo iram, tristitiam, lamentationem, colligitur quod conueniant Deo methaphoricè.

3 Prima sententia tribuit Deo odium propriè dictum tàm abhominationis, quàm inimicitiæ. Ita Vasquez 1. *par. disp.*84.*cap.*3. Arrubal *q.*20.*num.* 6. & alij Recentiores.

Probant. Quia Deus vult peccatori malum pęnæ sub ratione mali ex displicentia personæ, quod est odium inimicitiæ.

4 Secunda sententia tribuit Deo tantum odium abominationis. Ita Molina 1.*p. q.*20. *art.* 1. Suarez. *lib.*3.*de Deo vno. cap.* 7. Ruiz *disp.* 54.*de voluntate Dei.sect.*1. *&* 2. Smising *tract.*3.*de Deo vno. disp.*2.*n.*52.

Probant. Deus detestatur peccatum ex eo, quod nos amat, ergo. Secundò. Odium non est aliud, quam dissonantia appetitus ab eo, quod est repugnans; peccatum autem repugnat diuino honori. Tertiò. Quia odium de suo formali non importat inperfectionem, nam tantum dicit volitionem recedentem à malo.

5 Tertia sententia absolutè negat. Ita Aureolus *in* 1. *dist.*40.*q.*1.*art.*1. *propositione* 1. *&* 2. Henricus *in summa.artic.*46.*q.*3. Durandus *in* 4. *dist.*17.*q.*7. Ferrariensis 1.*contra Gentes.cap.*96. Capreolus *in* 1. *dist.*45.*q.*1. *conclus.* 8. & est D. Thomæ *citato loco contra Gentes*. Vbi docet, Deum odisse similitudinariè.

6 Dico primò. *Deo repugnat odium inimicitiæ propriè dictæ contra peccatores etiam damnatos*. Desumitur ex D. Damasceno 1.*Fidei. cap.*14. Vbi enumerat odium, & inimicitiam inter ea, quæ conueniunt Deo methaphoricè; & D. Hieronymo *in cap.* 1. *Malachiæ*, Vbi habet, quod Deus dicitur odisse, sicut dicitur flere, dolere, &c. Probatur. Odium inimicitiæ est velle alicui malum sub ratione mali; Deus autem non vult alicui malum sub ratione mali, ergo. Minor probatur. Quia Deus non potest velle malum culpæ; malum autem pęnæ est volitum ab ipso sub ratione boni, quia est volitum sub motiuo propriæ bonitatis. Confirmatur. Vel peccator est viator, vel damnatus. Si primum, vult sub ratione boni; Tum quia castigat vt emendetur; Tum quia Deus amat peccatores. Vndè punitio est effectus amoris. Si secundum; Adhuc vult illi pęnam sub ratione boni, quia illam vult tanquam rationem formalem, qua damnatus reducitur in ordinem, à quo defecerat per peccatum, licet enim absolutè non sit bonum damnato pęnas pati, est tamen bonum ex suppositione peccati, quia est illi bonum subijci Deo secundum suam capacitatem.

7 Dico secundò. *Neque Deo conuenire propriũ odium abhominationis*. Probatur. Deus non potest ferri in aliquod obiectum secundarium, nisi medio primario, ergo non potest habere actum odij. Consequentia probatur. Omnis actus diuinus debet habere suam determinationem ab obiecto formali, atque adeo potest illam solam habere, quam potest conferre. Cum autem obiectum formale sit diuina bonitas, non potest determinare ad actum odij, quia bonitas determinat tantum ad actum amoris.

8 Dices, Ex eo, quod diuina voluntas determinatur ad amorem omnis boni, consurgere actum odij respectu mali. Contrà. Actus iste odij debet dicere aliquam vitalem attingentiam, ergo debet habere obiectum, quod immediatè vitali modo attingat, ergo vel attingit immediatè diuinam essentiam, & tunc Deus odio haberet se ipsum. Vel immediatè malum, & tunc ferretur immediatè in obiectum secundarium absque primario, atque adeo determinaretur ab obiecto ad extra.

Confirmatur. Obiectum odij est aliquid contrarium voluntati, ergo Deus non potest habere actum odij. Antecedens patet. Quia odium dicit auersionem, ita vt voluntas nolit esse, quod odit, & quantum est de se, velit dextruere. Vndè, si permanet obiectum, permanet contra voluntatem odientem. Consequentia probatur. Quia Deus potest ad libitum dextruere peccatum, quando est; & non ponitur, nisi permittat poni.

9 Dices secundò. Licet peccatum non persistat contra Dei voluntatem, non esse tamen secundum inclinationem ipsius. Contra. Non sufficit ad obiectum odij non esse secundum inclinationem, quia debet esse obiectum auersionis, quod, cum faciat voluntatem auerti, persistit contra ipsam voluntatem. Tum quia in tantum auertit, in quantum non potest dextruere. Tum quia dum auertit, non approbat existentiam ipsius.

10 Dices tertiò. Peccatum esse contra regulas diuinæ rationis, atque adeo contra voluntatem, quia hæc conformatur his regulis. Contra. Quia aliud est, quod sit discordans à regulis rationis, & aliud quod existat contra Dei voluntatem. Primum est verum, & solum sequitur ex ipso, quod non sit volitum à Deo. Secundum est falsum, quia voluntas diuina permittit, esse, & ratio diuina dictat esse permittendum.

11 Dico tertiò. *Neque Deo propriè conuenit positiua displicentia*. Probatur. Displicentia opponitur com-

placen-

placentiæ, ergo sicut voluntas per complacentiam quieto modo se habet, ita per displicentiam non se habet quieto modo, quod repugnat diuinæ. Confirmatur. Displicentia excludit plenam complacentiam, ergo, si conueniret Deo, complacentia non esset plena, & infinita.

12 Dico quartò. *Odium, & displicentia nihil aliud dicunt, nisi quod Deus non habeat positiuam volitionem illius, quod displicet, atque adeo quod non sinat sic permanere, sed ordinet ad finem*. Probatur. Quia tali pacto excluditur à Deo approbatio talis obiecti, & ponitur in ipso talis voluntas, qualis est proportionaliter in eo, qui odio habet: sicut enim ipse vellet dextruere obiectum, ita Deus aliquo modo dextruit, quatenus non sinit sic permanere, sed redigit in ordinem.

13 Ad fundamentum primæ sententiæ Deum non velle alicui pœnam ex displicentia personæ, sed sub ratione boni.

Ad Primum secundæ sententiæ Deum detestari peccatum in quantum non sinit permanere, neque approbat, sed redigit in ordinem; non quia abominetur. Ad secundum. Odium esse dissonantiam appetitus circa obiectum noxium; Deus autem non habet positiuam dissonantiam circa peccatum. Ad tertium negatur assumptum; Quia odium dicit habere malum pro obiecto formali.

An in Deo sit fuga, timor, tristitia, desperatio.

SECTIO II.

14 DIco primò. *In Deo non esse fugam respectu mali siue proprij, siue aliorum*. Ita ij omnes, qui negant in Deo desiderium contra Suarez 3. de *Deo vno. cap. 7.* Vasquez 1. *p. disp.* 84. *cap.* 1. Probatur. Fuga ex intrinseca sua ratione est circa malum, quod non potest impediri; ideo enim voluntas fugit, quia non potest ipsum arcere; hoc autem non habet locum respectu Dei, cum possit omne malum impedire. Confirmatur. Omne malum fit aut Deo volente, aut ipso permittente.

15 Dico secundò. *Neque timorem secundum suam propriam rationem est in Deo*. Ita communiter. Probatur. Tum quia obiectum timoris non habet locum respectu Dei, cum dicat malum, cui non possis resistere. Tum quia malè afficit voluntatem. Tum quia, quod timetur, non plenè subijcitur potestati timentis.

16 Dico tertiò. *Neque Deo conuenire tristitiam*. Ita communiter. Probatur. Quia tristitia est quoddam malum voluntatis, cum per ipsam patiatur. Secundò in Deo est summum gaudium, ergo excludit omnem tristitiam. Tertiò. In tantum Deus tristaretur, in quantum peccata committerentur, sed ex hoc non tristatur, quia obiectum tristitiæ est malum inuoluntarium, nihil autem in Deo est inuoluntarium, cum peccatum fiat ex ipsius permissione.

17 Dico quartò. *Neque Deo conuenire desperationem*. Probatur. Tum quia obiectum desperationis est malum ineuitabile. Tum quia desperatio supponit subiectionem respectu illius, à quo posset bonum sperare.

An in Deo sit ira.

SECTIO III.

18 PRima sententia est affirmatiua. Ita Lactantius *lib. de ira Dei c.* 17. Suarez *opusc. de diuina Iustitia sect.* 5. & *lib.* 3. *de Deo vno. cap.* 7. Smiling *tract.* 3. *de Deo vno. disp.* 5. *numer.* 58. Rainardus *in naturali theologia dist.* 8. *q.* 2. *num.* 60.

Probant. Quia ira de suo formali nihil aliud dicit, quàm voluntatem, seu amorem vindictæ, nec essentialiter supponit dolorem illatum.

19 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 45. *dub.* 10. *litterali*. D. Thomas 1. *contra Gentes cap.* 89. Ferrariensis *ibidem* Caietanus 1. *p. q.* 20. *art.* 1. Vasquez *disp.* 84. *cap.* 8. Ruiz *disp.* 54. *de voluntate Dei. sect.* 5.

20 Dicendum est. *Iram non esse propriè in Deo secundum suam formalem rationem*. Desumitur ex Nysseno *tract.* 2. in Psal. cap. 15. *Non est ira, sed sicut ira appellatur retributio, quam Deus rependit*. Ambrosio in Psal. 37. *Quia vindicat, videtur irasci*; & idem etiam docent plures alij Patres. Probatur. Ira, licet non sit formaliter dolor, dicit tamen essentialiter, & intrinsecum ordinem ad dolorem, & læsionem acceptam, ergo non potest esse in Deo. Consequentia patet. Quia non potest Deus lædi, aut contristari ab aliquo. Antecedens probatur. Tum quia est appetitus inferendi vicissim dolorem, vt docet Aristoteles 1. *de Anima textu* 16. Tum quia est appetitus causatus ex dolore, vt docet idem Aristoteles 2. *Rhetoric. cap.* 4. Tum quia in hoc distinguitur ab odio, quod odium non fundatur in dolore, vt similiter docet Aristoteles *citatus*. Tum quia ira componitur ex tristitia, & desiderio vindictæ, vt docet Damascenus 2. *Fidei cap.* 16. Confirmatur motiuum totale voluntatis diuinæ est bonitas diuina, ergo ira non potest conuenire Deo, quia non potest habere pro motiuo bonitatem sub ratione bonitatis. Confirmatur secundò. Ira respicit vindictam sub ratione mali, quia est appetitus recruciandi; alioquin, si respiceret sub ratione boni, non esset, ira, sed amor; Deus autem vult vindictam tantum sub ratione boni. Tum quia ratio volendi est bonitas ipsius. Tum quia illam vult in ordine ad vltimum finem. Tum quia per ipsam redigit in ordinem creaturam deficientem.

21 Ad Fundamentum in oppositum negatur secunda pars antecedentis; Nam, cum sit voluntas vindictæ, connotat essentialiter dolorem, & læsionem.

DE DIVINA IVSTITIA.

DISPVTATIO XXXVIII.

An Deo conueniat debitum respectu creaturarum.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Debitum triplici modo contingere. Vel inferioris ad superiorem, vel æqualis ad æqualem; vel superioris ad inferiorem. Certum est, non posse Deo conuenire debitum inferioris ad superiorem, quia non habet superiorem; vnde non potest in Deo esse debitum obseruantiæ, gratitudinis, religionis, & huiusmodi. Similiter etiam neque potest conuenire debitum æqualis ad æqualem, cum Deus non habeat æqualem.

2 Supponendum secundò. Absolutè loquendo non dari debitum in Deo, sed tantum ex suppositione. Ratio est. Quia debitum debet respicere aliquid ad extra; Deus autem circa omnia, quæ sunt ad extra liberè se habet, ita vt possit ea facere, & non facere.

3 Supponendum tertiò. Deum promittere 1. Ad Tim. 2. *Promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ*, Actorum 1. *sed expectarent promissionem Patris*. Similiter etiam Deus fecit pactum cum hominibus. Isaiæ 25. *Feriam vobiscum pactum sempiternum*. Ratione autem promissionis, & pacti consurgit aliquid in Deo, ratione cuius tenetur adimplere promissa.

4 Prima sententia tribuit Deo debitum propriè dictum,

non

non solum fidelitatis, sed etiam Iustitiæ. Ita Suarez. *opusc. de libert. Dei. disp. 2. sect. 2.* Fasolus *1. par. q. 21. artic. 1. dub. 1.* Ruiz *disp. 56. de voluntate Dei. sect. 3. & sequentibus,* & ij omnes, qui ponunt iustitiam in Deo secundum propriam rationem. Probant. Quia Patres docent, Deum fecisse se nostrum debitorem. Secundò. Quia debitum fidelitatis nascitur ex promissione, alioquin posset Deus esse infidelis. Tertiò. Quia Deus dat vitam æternam vt mercedem sub onerosa conditione, merces autem supponit debitum. Quartò. Debitum Dei sub conditione operis excludit gratiam. Ad Rom. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*, ergo.

5 Secunda sententia negat, debitum Deo posse conuenire. Ita Durandus *in 2. dist. 27. q. 2. num. 15.* Richardus *art. 2. q. 3.* D. Bonauentura *art. 2. q. 3.* Scotus *in 4. dist. 46.* in fine. Nauaretus *1. p. q. 21. art. 1. controu. 28. §. 6.* & alij, qui negant in Deo Iustitiam propriè dictam.

6 Dico primò. *In Deo non esse fidelitatem formali modo secũdum propriam suam rationem.* Probatur. Non potest in Deo specificari à motiuo formali fidelitatis, ergo non potest esse in Deo. Antecedens probatur quia formale motiuum fidelitatis est promissio exequenda, quæ est aliquid ad extra; nullus autem actus diuinę voluntatis potest habere formale motiuum ad extra.

7 Dices. Id esse verum de specificatiuo formali, non autem de materiali, & de illo, respectu cuius distinguuntur plures actus. Contra. Eo ipso, quod se habet materiali modo, non se habet vt specificatiuum, quia substernitur alteri rationi, quæ dat actui determinationem, ergo non potest determinare actum.

8 Confirmatur. Si in Deo esset fidelitas formali modo, esset actus quidam specialis diuinę voluntatis importãs illam constantiam circa exequutionem promissorum. Sed absque hoc speciali actu habetur totus effectus fidelitatis, ergo non est necessaria fidelitas. Minor probatur. Antequam intelligatur fidelitas, intelligitur voluntas diuina actualissimo modo se habens, & vt ipsa rectitudo per essentiam, atque adeo voluntas diuina operans ex necessitate cum summa rectitudine, ergo absque speciali actu fidelitatis habetur effectus fidelitatis; alioquin sine ipso non saluaretur rectitudo operationis. Confirmatur secundò. Ideo in voluntate creata est necessaria fidelitas, quia ex natura sua potest deficere circa exequutionem promissorum, atque adeo indiget virtute aliqua, qua stabiliatur, ergo cum voluntas diuina sit ipsa rectitudo per essentiam, ex generali ratione volitionis non indiget aliquo speciali determinatiuo circa speciale obiectum ad rectè operandum.

9 Dico secundò. *In Deo esse eminenter fidelitatem, quatenus voluntas ipsius est ipsa rectitudo per essentiam.* Probatur. Ex hoc fit, vt necessariò operetur cum summa rectitudine, ergo ex hoc habetur fidelitas eminenter, quia habetur ratio quædam, quæ facit, vt Deus seruet promissa.

10 Dico tertiò. *In Deo non esse propriè debitum respectu creaturæ.* Desumitur ex Patribus. Anselmo in *Prosologio cap. 10.* Iustus *es non quia nobis reddas debitum; sed quia facis, quod decet te, summè bonum.* Prospero secundo de vocatione gentium cap. 29. *Prætenta super omnes veritate, & misericordia Dei, à quo quidem, & nemini negatur, & nulli debetur ex ijs, quæ promisit, efficitur.* Augustino 1. Confessionum cap. 4. *Reddis debita nulli debens.* Basilio homilia in psal. 114. *Manet vita sempiterna illos, qui in hac vita legitimè certauerunt, non tanquam debitum operibus redditum, sed ob munificentissimam gratiam, in quo sperauerunt, exhibitam.* Bernardo sermone in Annunciatione. *Neque enim talia sunt hominum merita, vt propter ea vita æterna debeatur ex iure.* Probatur. Debitum in debitore est essentialiter connexum cum iure creditoris, ergo non potest conuenire Deo respectu creaturæ. Consequentia probatur. Quia debitum subijcit debitorem ipsi creditori; sicuti enim res quæ debetur, est sub iure creditoris: ita etiã debitor est sub iure illius; implicat autem Deum aliquo pacto subijci creaturæ.

11 Dices. Hanc non esse subiectionem, sed tantum obligationem, qua Deus voluntariè se obligat. Contra. Posita obligatione in Deo, quocunque modo se habeat, consurgit ius in creatura ad ipsum Deum, quia obligatio essentialiter connectitur cum ipso iure, ergo consurgit in Deo subiectio, qua in ordine ad hoc ius subijciatur creaturæ. Confirmatur. Non potest consurgere verum debitum, nisi consurgat verum ius: Et non potest consurgere verum ius, si sit sub potestate debentis, quia in tali casu illud ius non est ius, quia non stat sub dispositione illius, cuius est, sed sub dispositione debitoris, quod est contra rationem debiti; quia debitum non relinquit sub dispositione debitoris, sed determinat secundum exigentiam iuris alieni: sed omne ius creaturæ est sub absoluto dominio Dei, ergo. Minor probatur. Quia cum sit aliquid participatum, dependet in esse, & conseruari à Deo, & Deus est vniuersalis Dominus rerum omnium.

12 Dico quartò. *In Deo neque esse propriè debitum fidelitatis.* Probatur. Debitum fidelitatis est specialis obligatio habens promissionem pro motiuo formali. Vndè promissio est ratio obligatiua; talis autem obligatio non potest esse in Deo. Tum quia quidquid operatur ex bonitate sua, tanquam ex adæquato motiuo operatur; Tum quia posita immutabilitate voluntatis, est superflua, nec potest se exercere alia ratio constringens diuinam voluntatem. Tum quia summa rectitudo facit, vt exequatur promissa; vndè omnis obligatio est superflua, quia nihil influeret in adimpletione.

13 Dico quinctò. *Inter Deum, & creaturam dari debitum obiectiuum;* hoc est, res, quæ à Deo promittuntur, possunt habere rationem debiti obiectiui, ita vt eo pacto se habeant, ac se haberent, si fundarentur in debito formali. Desumitur ex scriptura quatenus Gloria vocatur, Merces, Corona, retributio, depositum, & alijs huiusmodi nominibus, quæ significant debitum in obiecto; Sic etiam docent Patres Fulgentius in præfatione libri Ad Monimum. *Ille auctor est debiti, qui auctor est boni.* Augustinus tract. 3. in Ioannem. *Audi illum iam flagitantem debitum, qui primò indebitam susceperat gratiam.*

Probatur. Deus habet summã rectitudinem, & immutabilitatem voluntatis, ergo res, quas promittit, constituit in ratione debiti obiectiui absque eo, quod ipse fiat debitor formalis. Consequentia probatur. Posita promissione res se habet, ac si esset iam collata, quia est infallibiliter conferenda, ergo cedit in ius nostrum, atque adeo fit debita. Confirmatur. In Deo est fidelitas eminenter, atque adeo determinatio quędam ad ea operandum, quæ regulæ diuinæ rationis exigunt fieri, ergo promittendo constituit rem promissam in ratione debiti obiectiui. Antecedens patet. Quia summa rectitudo facit, vt diuina voluntas sit constans sibi ipsi, & quod in operando sequatur regulas diuinæ rationis. Consequentia probatur. Fidelitas eminenter, & determinatio ad operandum secundum regulas diuinæ rationis, habent suum effectum in obiecto; hic autem effectus est ratio debiti obiectiui. Tum quia fidelitas eminenter habet eundem effectum, quem habet fidelitas formalis. Tum quia regulæ diuinæ rationis exigunt, vt id, quod promittunt, sit debitum.

14 Dico sextò. *Hoc debitum obiectiuum non esse debitum rigorosè sumptum, sed tantum secundum quid.* Ita docent Patres Fulgentius 1. *Ad Monimum cap. 11.* Bernardus *sermone 6. in Cantica.* Augustinus *Epist. 106.* Hieronymus *Dialogo contra Pelagianos*, & alij Patres, & etiam Concilium Tridentinum *sess. 6. c. vltimo* Probatur Gratia & debitum se inuicem excludunt, quia gratia importat gratuitam liberalitatem, debitum verò ali-

quid

quid, quod non poteſt non dari, ergo vbi eſt plenum debitum, & abſolutum, ibi nulla poteſt eſſe gratia, & econtra, vbi eſt gratia, non poteſt eſſe debitū abſolutum; quæ autem Deus dat vt debita, habent gratiam admixtam. Tum quia dantur in compenſationem meritorum, quæ non ſunt ex noſtris proprijs viribus, ſed ex gratia. Tum quia pręmium ſemper ſuperat meritum.

15 Ad primum. Quando Patres docent, Deum ſe feciſſe noſtrum debitorem, intelligunt, quod ſe fecerit debitorem denominatiuè à forma extrinſeca, videlicet à debito obiectiuo; non autem quod ſe fecerit debitorem formaliter: ita autem loquuntur, vt declarent certitudinem promiſſionis. Ad ſecundum, debitum fidelitatis naſci ex promiſſione, quando perſona poteſt ſe ſubijcere ei, cui promittit: quando verò non poteſt ſe ſubijcere, conſurgit tantum debitum obiectiuum. Quia autem Deus eſt fidelis eminenter, ideo neceſſariò ſeruat promiſſa ratione ſummæ rectitudinis. Ad tertium negatur minor. Nam ex eo, quod Deus dat vitam ęternam vt mercedem ſub onerosa conditione, ſequitur tantum, quod vita æterna habeat rationem debiti obiectiui. Ad quartum. Probare tantum aliquid procedere à Deo vt debitum, non autem Deum eſſe debitorem.

16 Quæres. Quid importet diuina promiſſio. Reſpondetur importare tantum ſimplicem aſſertionem de aliquo, quod ſit bonum illi, cui fit promiſſio. Ita Suarez *opuſc. diuina libertate. diſp. 2. ſect. 2. nu. 15.* contra Ruiz *diſp. 56. de voluntate Dei. ſect. 7.* Ratio eſt. Quia ſola voluntas diuina ſimplex abſoluta, & efficax dandi aliquod bonum, obligat illud bonum, & conſtituit in eſſe debito; eſt enim talis voluntas communicatiua illius, quod vult ad differentiam voluntatis creatæ; per id autem quod eſt communicatiua, formaliter eſt translatiua illius boni ad creaturam, atque adeo illud conſtituit ſub iure, & poteſtate creaturæ.

An in Deo ſit iuſtitia vniuerſalis, & legalis.

SECTIO II.

17 IVſtitia ſumitur dupliciter Particulariter, & vniuerſaliter. Particulariter importat ſpecialem virtutem, quæ reſpicit ius, & æqualitatem per ſe primò tanquam proprium obiectum, & definitur à Vulpiano ff. de Iuſtitia & Iure. *Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuendi.* Iuſtitia verò vniuerſalis eſt duplex, alia enim complectitur omnes virtutes, & dicitur ſimpliciter vniuerſalis; alia verò complectitur illas virtutes, quæ ſunt ad alterum, & ſecundum leges, quibus dirigitur aliqua communitas, & reſpicit bonum commune, & dicitur legalis, quia eſt ſecundum leges. In preſenti autem agimus de Iuſtitia vniuerſali vtroque modo ſumpta.

18 Prima ſententia negat in Deo Iuſtitiam legalem. Ita Argentinas *in 1. diſt. 46. art. 1.* Ballolis *ibidem.* Peſantius *prima parte q. 20. art. 1. concl. 2.* Faſolus *dub. 1.* Suarez *opuſc. de Iuſtitia Dei. ſect. 4. num. 8.* & alij.

Fundamentum eſt. Quia iuſtitia legalis reſpicit legem, & legislatorem vt ſuperiorem. Confirmatur. Quia importat debitum partis ad totum, quod non poteſt Deo conuenire.

19 Secunda ſententia tribuit Deo Iuſtitiam legalem. Ita Scotus *in 4. diſt. 46. q. 1.* Sotus 3. de *Iuſtitia, & iure q. 5. art. 4. ad 1.* Nauarretus 1. *parte q. 21. contr. 26. §. 6.*

20 Notandum primò Iuſtitiam vniuerſaliſsimam poſſe conſiderari dupliciter. Primò vt dicit omnes ſpeciales virtutes in particulari. Secundò, vt dicit formā quamdam rectificantem fundatam in omnibus virtutibus. Primò modo materialiter ſe habet, quia dicit illud, in quo fundatur illa forma, quæ eſt Iuſtitia vniuerſalis. Secundò modo formaliter ſe habet.

21 Notandum ſecundò. Iuſtitiam vniuerſalem importare quoddam debitum, non tamen propriè dictum; ſed quod eſt determinatio quædam, qua determinatur operans ad operandum ſecundum pręſcriptionem omnium virtutum. Hinc quælibet ſpecialis iuſtitia dicit ſuam propriam rationem debiti, & quia aliqua virtus eſt pars iuſtitiæ, & non eſt ad alterum, ideo non fundat debitum, cui correſpondeat ius in altero, ſed tantum debitum honeſtatis. Iuſtitia verò legalis fundat debitum ſecundum præſcriptionem legis.

22 Notandum tertiò. Iuſtitiam legalem poſſe conſiderari ſecundum eſſe participatum, & imparticipatum. Differunt. Quia primo modo reſpicit legem ſuperiorem, ſecundum quam debet operari. Secundo modo eſt ipſa ſibi lex, quatenus eſt ipſa rectitudo per eſſentiam.

23 Dico primò. *Eſſe in Deo Iuſtitiam vniuerſalem ſecundum ſuum eſſe formale.* Deſumitur ex ſcriptura Deuter. 2. *Deus Iuſtus, & rectus;* Pſal. 114. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis* &c. Probatur. Voluntas diuina eſt ipſa rectitudo per eſſentiam, ita vt impoſsibile ſit non operari cum ſumma rectitudine: Iuſtitia autem vniuerſalis non eſt aliud, quam forma quędam rectificans voluntatem, vt cum rectitudine operetur. Confirmatur. Ideo non eſſet in Deo, quia non ſunt in ipſo omnes virtutes, hoc autem non eſt neceſſarium; quia in Deo ſaluatur plena rectitudo ſine omnibus virtutibus, quæ non ſaluatur in creata voluntate.

24 Dico ſecundò. *Iuſtitiam legalem conuenire Deo imparticipato modo.* Probatur. Deus adminiſtrat vniuerſa ſecundum exigentiam boni communis, & ſecundum legem æternam, ſecundum quam tenetur Deus operari, ergo in Deo eſt iuſtitia legalis. Conſequentia probatur. Quia iuſtitia legalis non eſt aliud, quàm diſpoſitio quædam, qua voluntas diſponitur ad ordinandum bonum commune ſecundum leges; voluntas autem diuina hoc pacto eſt neceſſariò diſpoſita.

25 Dices. Iuſtitia reſpicit ius, ergo vbi non eſt verum ius, non poteſt eſſe vera iuſtitia; Deus autem non ſubijcitur alicui iuri. Reſpondetur. Iuſtitiam legalem participatam reſpicere ius, quia eſt in aliquo, qui ſubijcitur ſupremo legislatori; imparticipata verò reſpicit tantum leges æternas.

26 Dices ſecundò. Quod Deus det creaturæ bonum ſecundum capacitatem ipſius, eſt liberalitas, & non iuſtitia, ergo. Reſpondetur negando antecedens. Nam hæc donatio, quatenus fit ſecundum præſcriptionem legum æternarum, eſt effectus iuſtitiæ, & eſt ſecundum ius imparticipatum: cum hoc tamen ſtat quod etiam ſit effectus amoris.

27 Ad fundamentum primæ ſententiæ reſp. procedere de iuſtitia legali participata, ſicuti etiam procedit confirmatio; imparticipata autem importat tantum debitum, quod eſt ſecundum leges æternas.

An in Deo ſit iuſtitia punitiua.

SECTIO III.

28 SVmitur Iuſtitia punitiua, pro vt eſt ſpecialis virtus contradiſtincta à iuſtitia legali. Certum eſt autem de fide. Deum punire malos pręſertim in alia vita, atque huiuſmodi punitionem eſſe aliquod rectum & iuſtum; & hoc tantum colligitur ex ſcriptura, quando Deo tribuit iuſtitiam ex eo, quod punit. Quęritur autem, An ſit in Deo aliqua virtus Iuſtitiæ punitiuæ.

29 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita D. Bonauentura *in 4. diſt. 46. artic. 1. q. 4.* Durandus *q. 3.* Aureolus *art. 1.* Sotus 3. de *Iuſt. & Iure q. 3. art. 4.* qui volunt eſſe iuſtitiam commutatiuam; alij verò volunt eſſe iuſtitiam diſtributiuam, vt D. Thomas *in 4. diſt. 46. quæſt. 2. art. 2.* Richardus *art. 1. q. 2.* Capreolus *in 1. diſt. 45. q. 1. art. 1.* Ferrarienſis 1. *contra Gentes cap. 93.*

30 Se-

30 Secunda ſententia negat, eſſe in Deo ſecundum propriam rationem. Ita Vaſquez *prima part. diſp.* 85.*cap.* 4. & 86. *cap.* 2. *&* 3.

31 Tertia ſententia aſſerit, iuſtitiam punitiuam in Deo eſſe partem poteſtatiuam iuſtitiæ. Ita Molina 1. *parte q.* 2.*art.*1.

32 Quarta ſententia non diſtinguit à generali iuſtitia, quæ complectitur omnes virtutes, Ita Albertus 1.*parte quæſt.*80.*mem.*2.*art.*2. Alenſis *q.* 39. *mem.* 1. Durandus *in* 2.*q.*2. Baſſolis *in* 4.*diſt.*46.*art.*1. Paludanus *quæſt.* 1. Smiling *tract.*3.*de Deo vno. diſp.*4.*num.*2.

33 Quincta ſententia vult, non eſſe diſtinctam à iuſtitia gubernatiua. Ita Suarez *de diuina Iuſtitia ſect.*5. Faſolus *prima parte q.* 20.*art.*1. *dub.* 5.

34 Notandum primò Deum non poſſe intendere punitionem ſub ratione mali. Tum quia non eſt obiectum proſequibile, quia diligit omnes creaturas. Tum quia malum vt tale non poteſt eſſe ab aliqua virtute. Poteſt autem intendere ex diuerſis motiuis bonis, principaliter tamen intendit, vt ordinet, quod deordinatum eſt; pertinet enim ad ipſum vt ad primam cauſam, & vniuerſalem prouiſorem redigere in ordinem cauſas deficientes, & ordinare ipſarum defectus, Vndè cum cauſa libera peccans deficiat ab vltimo fine, debet ad ipſum reordinari eo modo, quo eſt ordinabilis, videlicet per punitionem.

35 Notandum ſecundò. Deum, cum ſit cauſa prima teneri ratione legis æternæ punire malos. Ratio eſt. Quia debet ordinatè diſponere vniuerſum; quod fieri non poteſt, niſi peccatum per punitionem ordinetur; Quia autem, ſuppoſito quod velit operari, & neceſſitate operatur ſecundum leges æternas; ideo ſuppoſita conſtitutione mundi, & prouidentia ex neceſſitate punit malos, quia ita exigunt leges æternæ.

36 Notandum tertiò. Pęnam debere eſſe comenſuratam culpæ; quia tamen hæc commenſuratio non per ſe primò intenditur in punitione, non ſe habet formaliter, ſed materialiter, vt contingit etiam in alijs virtutibus, quæ vtuntur tali commenſuratione, vt gratitudo.

37 Dico primò. *Punitionem, quæ eſt a Deo, principaliter prouenire à iuſtitia legali, ita vt hæc ſola ſufficiat ad exercendam punitionem.* Probatur. Iuſtitia legalis in Deo reſpicit debitum ordinem vniuerſi, & exigentiam boni communis, ergo ſe ſola eſt ſufficiens, vt cauſet punitionem. Conſequentia probatur. Quia punitio eſt pars ordinis vniuerſi, & pars boni communis, & ſub hac ratione intenditur à Deo. Confirmatur. Deus punit vt ſupremus iudex, ergo ex vi iuſtitiæ legalis. Conſequentia probatur. Quia vt talis debet operari ſecundum leges æternas, ſecundum quas ordinat vniuerſum, & diſponit bonum illius.

38 Dico ſecundò. *Nullam aliam virtutem ſpecialem eſſe neceſſariam vt puniat, quæ ſit propria punitionis, vt talis eſt.* Probatur. Punitio ſecundum ſuam formalem rationem nil aliud importat, niſi ordinationem malorum, ergo non poteſt eſſe obiectum, niſi iuſtitiæ legalis. Conſequentia probatur. Quia cum Deus puniat vt vniuerſalis gubernator, non poteſt attingere punitionem primò, & per ſe, niſi prout eſt bonum communitatis. Confirmatur, quia alia bona, quæ ſecum affert punitio conſequutiuè ſe habent, nec ſunt primariò intenta à Deo, vt ſupremo gubernatore.

39 Dices. Deus eſt ſupremus iudex, & ita punit, vt poſſit non punire, ergo non habet debitum iuſtitiæ legalis. Reſpondetur negando conſequentiam. Nam etiam iudex ſupremus inter homines poteſt condonare pęnam, & tamen habet debitum iuſtitiæ legalis, quia videlicet iuſtitia legalis non ita obligat ad puniendum, vt non relinquat locum condonationi pænæ alicuius. Deus ergo ſuppoſito quod adminiſtret mundum ſecundum ordinem, quem inſtituit, habet debitum neceſſitatis, & rectitudinis puniendi vniuerſaliter loquendo.

40 Dico tertiò. *Deum puniendo cauſare aliquid iuſtū,* Probatur, Pæna non excedit quantitatem demeriti, ſed ſeruatur debita correſpondentia, ergo.

41 Dico quartò. *Punitionem ex vi iuſtitiæ legalis eſſe debitum communicati.* Probatur. Communitas eſt inſtituta ſecundum leges æternas, ſecundum quas dirigitur, ergo habet ius ad omne illud, quod ipſi dant leges, ſecundum quas eſt inſtituta, eæ autem dant punitionem vt neceſſariam ad bonum commune.

42 Dico quintò. *Deum in puniendo non conſtituere obiectum iuſtitiæ commutatiuæ, aut diſtributiuæ, ſed tantum legalis.* Probatur. Totum illud iuſtum, quod eſt in punitione eſt effectus iuſtitiæ legalis, ergo non interuenit iuſtum alterius iuſtitiæ. Conſequentia patet. Quia deberet interuenire illud iuſtum ſpeciale, quod ponit alia iuſtitia. Antecedens probatur. Quia punitio in tantum eſt iuſta, in quantum ordinat delinquentes, & conſulit bono communi; hoc autem totum eſt effectus iuſtitiæ legalis.

43 Obijcies, Iuſtitia Dei punitiua ſeruat æqualitatem, ergo. Reſpondetur æqualitatem ſe habere materialiter, quia primariò intendit ordinare, quod eſt deordinatum.

44 Obijcies ſecundò. Peccatores obſtinati debentur Dęmoni. Ioannis 8. *Vos ex patre diabolo eſtis.* ergo Deus puniendo reddit ius ſuum dęmoni. Reſpondetur. Peccatores non propriè deberi dęmoni, quaſi habeat ius ad illos; ſed tantum ex Dei deſtinatione, quæ facta eſt ſecundum iuſtitiam legalem.

45 Obijcies tertiò. Peccatorum pęna eſt debita Deo, ergo exercetur ſpecialis iuſtitia. Reſpondetur. Eſſe debitam ex vi iuſtitiæ legalis, quia eſt debitum, vt omnis creatura ordinatè ſe habeat cum vltimo fine.

46 Obijcies quartò. Deus eſſet iniuſtus, ſi ſupra condignum puniret, ergo in punitione interuenit iuſtitia. Reſpondetur. Eſſet iniuſtus, quia faceret contra iuſtitiam legalem, quæ exigit, pęnam eſſe proportionatam delicto.

An in Deo ſit iuſtitia ſpecialis propriè dicta.

SECTIO IV.

47 IVſtitia ſpecialis eſt duplex. Commutatiua, & diſtributiua. Commutatiua reſpicit æqualitatem arithmeticam, quæ eſt illa, quæ tantum ponit ex vna parte, quantum eſt ex alia, vt ſi ex vna parte ſint duo, & etiam ex alia ſimiliter duo. Diſtributiua reſpicit æqualitatem geometricam, quæ conſiſtit in eo, quod ſeruetur debita proportio ad perſonas, quibus fit diſtributio habita ratione meriti, & dignitatis, ita vt digniori plus tribuatur; vndè non reſpicit æqualitatem rei ad rem, ſed rei ad perſonas. Difficultas eſt de vtraque.

48 Prima ſententia tribuit Deo vtramq; iuſtitiam. Ita Aureolus *in* 1. *diſt.*46. *art.*1. Suarez *diſp. de Iuſtitia, & Iure per totam.* Valentia *prima parte diſp.*1.*q.*21. *punct.* 1. Faſolus *art.* 1. *dubit.* 2. *&* 3. Aluarez 3. *part. diſp.* 4. *num.* 23. Raguſta *diſp.* 5. §.6. Cabrera *q.*1.*art.*2. *diſp.*7. *&* 8., & alij Recentiores.

Probant. Iuſtitia commutatiua ex ſuo obiecto formali non includit aliquam imperfectionẽ; ſicut nec etiam diſtributiua, quia illa dicit tantum ius contractum ad proprium, & exactum; hoc vero ius ſecundum proportionem geometricam attendit Deus in diſtributione præmiorum, ergo. Secundò. Ex eo præciſè inter homines interuenit iuſtitia commutatiua, quando conſtituitur æqualitas in commutatione; quia ius alterius obligat ad talem æqualitatem. Ius autem creaturæ obligat ad æqualitatem præmij cum merito, ergo. Tertiò. Quia virtutes, quæ rectificant actiones conueniunt Deo, cum nullam dicant imperfectionem. Quartò. In retribuenda mercede operibus bonis interueniunt conditiones iuſtitię commutatiuæ; nam ſeruatur æqualitas præmij ad meritum; interuenit commutatio dati, & accepti; & quod exhibetur à

tur à creatura eſt aliquo modo vtile Deo, quatenus cedit in honorem ipſius ergo. Confirmatur. Gloria in ſcriptura dicitur Corona, merces, retributio &c. & confertur ex promiſsione, & dicitur Deus remunerare ex iuſtitia, ergo.

49 Secunda ſententia ponit in Deo tantum iuſtitiam diſtributiuam, non autem commutatiuam. Ita Capreolus in *prima diſt.45. quæſt. vnica. art.1. concluſ.4.* Caietanus 2. 2. *q.6. art.4. ad primum.* Ferrarienſis 1. *contra Gentes. cap.93.* Aragonius 2. 2. *q.61. art.4.* Bannes *prima part. quæſt. 21, art.1.* Nauaretus *controu.28. §.1.* Ruiz *diſp.58. de voluntate Dei. ſect.2.& diſp.59.*

Probant. Vbi Iuſtum, & æquale requirit rerum inæqualitatem; vbi eſt iuſtum diſtributiuum; iuſtum autem, & æquale beatitudinis requirit rerum inęqualitatem, ergo. Secundò. In diſtributione gloriæ inæqualitas proportionalis eſt per ſe intenta, ergo.

50 Tertia ſententia ponit in Deo Iuſtitiam commutatiuam, negat autem diſtributiuam. Ita Azorius *tom. 1. lib.1. cap.10. q.3.*

51 Quarta ſententia negat abſolutè iuſtitiam propriè ſumptam. Ita Alenſis *prima parte quæſt.39. mem. 1.* Albertus *q.80. num. 2. art.2.* Durandus *in 2. diſt.27. quæſt.2.* Bellolus *art.1.* Lorca *partis ſecūdæ diſp. 44 de gratia.* Medina *q.144. art. 3.* Molina *prima parte quæſt. 21. art.1.* Aribal *ibidem* Vaſquez *diſp.85. & 86.* Smiling *tract. 3. de Deo vno. diſp.4. quæſt.5.*

52 Notandum primò obiectum formale iuſtitiæ eſſe ipſum ius. Vndè cętera pertinent ad obiectum materiale. Hinc autem fit, quod præſcindendo à iure tam æqualitas arithmetica, quam geometrica non ſit propriè iuſtitia; quod etiam ex eo patet, quia gratitudo in rependendo beneficio poteſt vtramque æqualitatem ſeruare. Sic etiam miſericordia in ſubueniendo, & obſeruantia in deferendo cultu neceſſario ſeruat æqualitatē geometricam, quia tenetur deferre ſecundum dignitatem vniuſcuiuſque.

53 Notandum ſecundò. Aliud eſſe quod aliquis exerceat actum iuſtitię, aliud quod faciat exercere. Vt aliquis exerceat, oportet vt exerceat cum illo, quia habet ius, ita vt ius ſit inter illos, inter quos exercetur iuſtitia; vt autem faciat exercere, non eſt neceſſe, vt interueniat ius, ſed ſufficit, vt habeat vim directiuam, ſecundum quam faciat exercere. Sic Iudex, quando facit, vt fiat reſtitutio alicui, non exercet actum iuſtitiæ commutatiuæ, ſed facit exerceri.

54 Dicendum eſt. *Inter Deum, & creaturas non interuenire iuſtitiam propriè dictam, quæ ſit ſpecialis virtus.* Probatur. Creatura non habet verum, & proprium ius reſpectu Dei, nec Deus veram rationem debiti, ergo non interuenit iuſtitia propriè dicta. Conſequentia patet, quia ſine vero iure, & debito non poteſt ſaluari vera iuſtitia. Antecedens probatur. Deus habet ſupremum dominium ſupra res omnes, atque adeo ſupra omne ius creaturæ, ita vt implicet ſe priuare tali dominio; ſupremum autem dominium excludit alienum ius propriè dictum, & verum debitum. Confirmatur. Proprium ius eſt ſub poteſtate illius, cuius eſt; nec alius poteſt de ipſo ad libitum diſponere; Deus autem poteſt ad libitū diſponere ratione ſupremi dominij de omni iure creaturæ. Confirmatur ſecundò. Quandò Deus dat gloriam ex meritis adhuc gloria manet ſub pleno dominio ipſis, nec acquirimus ſupra ipſam aliquod ius, quod non ſit ſub pleno dominio Dei, ergo.

55 Reſpondet Suarez. Non eſſe de ratione iuſtitiæ, vt ille, qui tribuit ius alteri, illo ſe priuet, quia priuatio prouenit tantum ex imperfectione dominij, quod habet creatura. Contra. Implicat tribuere alteri ius ſuum, & retinere ſupra ipſum, & ſupra rem, quæ tribuitur plenum dominium, quia plenum dominium dicit totale ius proprium excludens alienum.

59 Reſpondet ſecundò. Diuerſam eſſe rationem iuſtitiæ in Deo, & in creaturis; conuenire tamen in vna ratione magis abſtracta. Contra. Non poteſt dari ratio magis abſtracta iuſtitię, quàm ſit obiectum formale, alioquin non haberet ſpecificationem ab ipſo; ratione autem obiecti formalis non poteſt Deo conuenire iuſtitia, cum creatura non habeat verum ius reſpectu Dei.

57 Reſpondent tertiò alij. Dari duplex dominium, vniuerſale, & Particulare. Dominium vniuerſale eſſe ipſius Dei, particulare autem creaturæ. Contra. Vel hoc dominium, & ius particulare eſt ſub pleno dominio Dei. Vel non. Si primum, ergo non eſt dominium, nec ius propriè dictum. Si ſecundum ergo Deus non habet plenum dominium rerum omnium.

58 Reſpondent quartò Alij. Deum habere duplicem titulum, Domini, & Contrahentis. Vt Dominus non habet iuſtitiam cum creatura. Vt contrahens autem dat ex iuſtitia. Contra quia ſunt tituli ſe inuicem deſtruentes, nam eſſe ſupremum Dominum, ita vt non poſſit plenum dominium alicuius rei à ſe alienare, dicit nihil reperiri, de quo non poſſit ad libitum diſponere; eſſe vero contrahens propriè dictum importat quod poſſit aliquod dominium à ſe alienare, & ſupponit proprium ius alterius.

59 Probatur ſecundò concluſio Iuſtitia habet pro obiecto formali, & motiuo ipſum ius; nullus autem actus volūtatis diuinę poteſt habere pro obiecto formali ipſum ius, cum habeat ſolum diuinam bonitatem.

60 Dicendum ſecundò. Præmium diſtribui à Deo ſecundum præſcriptionem iuſtitiæ legalis, atque adeo habet rationem debiti obiectiui ratione eiuſdem iuſtitiæ. Probatur. Ad hanc iuſtitiam pertinet benè ordinare communitatem; vt autem communitas beatorum ſit benè ordinata, oportet, vt muneretur ſecundum quantitatem meritorum.

61 Ad primum primæ ſententiæ negatur antecedens. Nam ius propriè dictum, ſi conueniret creaturæ, inferret imperfectionem in Deo, quia excluderet plenum dominium. Ad ſecundum negatur minor. Nam in Deo non eſt iuſtitia, quia non adeſt verum ius obligans ipſum. Ad tertium. Illas virtutes, quæ rectificant actiones conuenire Deo, ſi non ſupponant imperfectionem, iuſtitia autem ſupponit imperfectionem. Ad quartum negatur antecedens. Nam deficit principalis conditio, videlicet ius propriè dictum. Ad confirmationem. Gloriam dici mercedem, &c. quia ratione iuſtitiæ legalis habet rationem debiti obiectiui.

62 Ad primum ſecundæ ſententiæ, probare tantum Deum ſeruare proportionem geometricam, quæ non eſt obiectum proprium iuſtitiæ ſpecialis, niſi interueniat ius propriè dictum, quod cum non ſit in creatura, non ſequitur eſſe in Deo iuſtitiam diſtributiuam. Ad ſecundum. Inæqualitas proportionalis eſt ſemper per ſe intenta ex parte obiecti materialis, quia tamen non interuenit obiectum formale, nempe ius, neque iuſtitia propriè dicta interuenit.

DE ALIIS VIRTVTIBVS

DISPVTATIO XXXIX.

An in Deo ſit miſericordia ſecundum propriam rationem.

SECTIO I.

1 Miſericordia reſpicit miſeriā ſubleuādam. Hinc triplex acceptio. Prima pro ſubleuatione cuiuſcunque defectus in quacunque creatura, ſiue exiſtentis, ſiue imminentis. Secunda pro ſubleuatione mi-

ſeriæ

ſeriæ creaturę rationalis. tertia pro ſubleuatione miſeriæ iam exiſtentis in creatura rationali; & hæc eſt propria acceptio.

2 Prima ſententia tribuit Deo miſericordiam ſecundum ſuam propriam rationem formalem. Ita Scotus *in 4. diſt. 46. q. 2.* Carthuſianus *q. 3.* Alenſis *prima parte quæſt. 39. mem. 1.* Ruiz *diſp. 61. de voluntate Dei. ſect. 1.* Smiſing *tract. 2. de Deo vno. diſp. 4. ſect. 6. num. 92.*

Probant. Quia nullam includit imperfectionem, nam effectus compaſſionis materialiter tantum ſe habet.

3 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Albertus *1. parte q. 8. mem. 2. art. 4.* deſumitur ex D. Thoma *1. p. q. 31. art. 3.* Vbi docet, miſericordiam importare affectum ex miſeria aliena conceptum, qui Deo non conuenit, & *ſecunda ſecundæ q. 30. art. 2.* Vbi docet, Deum miſereri propter amorem.

4 Dicendum eſt. Deo non conuenire miſericordiam ſecundum ſuam propriam rationem. Deſumitur ex D. Anſelmo *cap. 10. Proſologij.* Miſericors es, *non quia tu ſentis affectum; ſed quia nos ſentimus effectum.* Probatur. Actus diuinę voluntatis poteſt tantum habere pro motiuo formali diuinam voluntatem, non vero aliquid ad extra; miſericordia autem habet eſſentialiter pro motiuo miſeriam alienam. Confirmatur. Subleuatio à miſeria eſt effectus prouidentiæ, ergo. Antecedens probatur. Quia ad prouidentiam pertinet repellere defectus redigendo in ordinem quidquid deficit. Confirmatur ſecundo. Miſericordia ſubleuat miſeriam ex eo, quod afficitur ab ipſa, cum motiuum ſubleuandi ſit ipſa miſeria, quatenus mouet media compaſſione ad ſubleuandum; Deus autem non afficitur ex miſeria alicuius.

5 Ad fundamentum in oppoſitum negatur aſſumptum; Ad probationem. Compaſſionem reſpicere miſeriam ſub ratione motiui, cum autem miſeria ſit obiectum formale miſericordiæ oportet, vt compaſſio pertineat ad eſſe formale miſericordię.

An in Deo ſit liberalitas.

SECTIO II.

6 LIberalitas verſatur circa pęcuniæ largitionem, vel illius, quod pęcunia æſtimatur, vt docet Ariſtoteles *4. Ethicorum cap. 5.* Quia tamen obiectum formale eſt largitio, per accidens ſe habet, quod inter homines verſetur tantum circa pęcuniam, & id, quod pęcunia æſtimatur; vndè ex hoc capite non debet negari in Deo, vt negat Vaſquez prima parte diſp. 85. cap. 7.

7 Dicendum eſt. In Deo non eſſe liberalitatem ſecundum propriam ſuam rationem. Probatur. De ratione liberalitatis eſt, vt reſpiciat largitionem vt merè vtilem illi, cui fit, & non illi, à quo fit; atque adeo non poteſt eſſe volita à largiente propter ſe ipſum, quia ſtatim ac eſt propter ipſum largientem, non eſt amplius liberalitas, ſed actus amoris erga ſe ipſum; ſed Deus quidquid operatur, & largitur, propter ſe ipſum operatur, & largitur, ergo.

8 Dices Ita largiri, vt ſecundum ſuam largitionem ſiſteret in creatura, ſi poſſet. Contra. Si ſiſteret in creatura, largitio illa eſſet liberalitas, ergo quia non ſiſtit, non poteſt eſſe liberalitas.

(?)

DE PROVIDENTIA DEI.

De exiſtentia, & eſſentia prouidentiæ.

DISPVTATIO XXXX.

Quomodo prouidentia Deo conueniat ſalua noſtra libertate.

SECTIO I.

1 PRouidentia nihil aliud eſt, quam directio rerum in ſuos fines; dupliciter autem ſumitur; Ab intra, & Ab extra; ſeu in actu primo, & in actu ſecundo. Primo modo dicit actum intrinſecum Dei importantem illam diſpoſitionem, ſecundum quam res diriguntur. Secundo modo dicit ipſam directionem poſitam in actu exercito, & rebus applicatam.

2 Supponendum autem eſt tanquã certum de fide contra Epicureos. Deum habere prouidentiam de rebus omnibus non ſolum in vniuerſali, ſed etiam in particulari. Sap. 6. *Puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus*, & cap. 8. *Attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter*, & c. 12. *Non eſt alius Deus, quam tu, cui cura eſt de omnibus*, & c. 14. *Tua autem Pater prouidentia gubernet* Matthei 10. *Vnus paſſer non cadit ſuper terram, Et veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, &c.* Ratio autem eſt. Quia Deus eſt cauſa prima, & vniuerſalis, vndè debet diſponere ordinem, ſecundum quem res diriguntur in ſuos fines; quia, cum res habeant huiuſmodi ordinem, vt experientia conſtat, debet hic ordo eſſe à cauſa prima, quia omne agens operátur propter finem, atque adeo ordinat operationem ſuam ad finem. Vndè cum Deus ſit vniuerſale agens, ordinat etiam res omnes tanquam ſuos effectus ad ſuos fines. Difficultas autem eſt. Quomodo Prouidentia ſtet cum libertate.

3 Ratio dubitandi eſt. Quia ſi Deus diſponit de actibus liberis, aut prouidentia fruſtrari poterit ex libertate creata, quod implicat, cũ ſit immutabilis, & efficax; aut actiones liberæ erunt neceſſariæ, quia non poterunt non eſſe. Eadẽ autẽ eſt ratio de prouidẽtia, & de prædeſtinatione.

4 Notandum 1. voluntatem non poſſe exire in actũ aliquem, niſi in virtute intellectus proponentis obiectũ; vndè nihil eſt in actu voluntatis, quod non ſit proportionaliter in intellectu. Hinc fit, quod ſicut omnis actus non ſolum abſolutè eſt poſſibilis, ſed etiam in comparatione aliorum, ita vt poſſit voluntas potius ad ipſum ſe determinare; ita etiam eſt poſſibilis actus intellectus, qui ratione propoſitionis, & ſuaſionis potius inferat hunc in comparatione aliorum, quam cęteros.

5 Notandum ſecundò. Deum ſcientiã ſimplicis intelligentiæ cognoſcere omnes actus liberos ſecundum omnem habitudinem ad quoſcunque actus intellectus concurrentibus quibuſcunque circumſtantijs; vndè etiam cognoſcit, quomodo potius hic actus, quam alius conſequi poſsit à voluntate ratione ſuaſionis concurrentibus talibus & talibus circumſtantijs, atque adeo cognoſcit, quænam ſuaſio ſit efficax ſtantibus his, vel illis circumſtantijs ad inferendum potius hunc actum, quam illum.

6 Notandum tertiò. Prouidentiam verſari circa actiones liberas, & media ad ipſas libero modo inferendas. Vndè quando Deus de ipſis diſponit, ſicut ſequitur ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, i. actiam diſponit de medijs, per quæ poſſunt infallibiliter inferri hæ actiones; non enim diſponit de actionibus præciſè, ſed de ipſis vt per talia media inferendis.

7 Notandum quartò. Actum liberum Dei poſſe conſiderari & vt dicit intrinſecam vitalem attingentiam, & vt dicit determinationem, qua tollitur indifferentia diuinæ voluntatis. Primo modo dicit intrinſecam perfectionem, & ſicut ſe habet per modum actus primi reſpectu determinationis, qua tollitur indifferentia; ita etiam correſpondet voluntati creatæ in actu primo conſideratæ. Secundò modo dicit extrinſecum concurſum, quia voluntas diuina habet tantum indifferentiam in ratione cauſæ reſpectu effectus ad extra, vt ſuo loco diximus, & correſpõdet operationi eiuſdẽ voluntatis, imo eſt idem cum ipſa.

8 Dico primò. Decretum liberum Dei, quod importatur à prouidentia primo modo conſideratum eſſe cauſam operationis liberæ, non tamen officere libertati, quia eſt cauſa ſimul cum voluntate creata. Probatur. Deus eſt cauſa prima ratione ſuæ voluntatis; & voluntas creata ſubordinatur diuinæ, & operantur eadem indiuiſibili actione, ergo non tollitur libertas operationis, quia ex vi huius ſubordinationis non ponitur determinatio concernens operationẽ, quia adhuc volũtas remanet indifferens.

9 Dico ſecundò. Poſita determinatione diuinæ voluntatis, qua tollitur indifferentia ipſius, & per quam prouidentia determinato modo ſe habet, non tollitur libertas, quia non antecedit determinationem cauſæ liberæ. Probatur. Talis determinatio eſt concurſus Dei, qui eſt idem cum operatione cauſæ liberę, ergo non tollit libertatem talis operationis, quia non determinat ipſam antecedenter, ſed tantum facit neceſſariam neceſſitate conſequenti fundata in ipſo eſſe operationis.

10 Obijcit Ruiz, *diſp. 55. de Prædeſtinatione, ſect. 6.* Implicat intentio actus liberi vt certiſſima, & prudentiſſima, niſi præſupponatur ſcientia media oſtendens, quæ media eſſent habitura ſuum effectum, ſi adhiberentur. Reſpondetur. Negando antecedens, nam ſufficit ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quia hęc oſtendit cum qua ſuaſione actus liber habeat infallibilem connexionem.

11 Obijcit ſecundò. ſec. 7. Poſita quacunque ſuaſione cum quocunque motiuo, adhuc phyſicè eſt poſſibile, non elici conſenſum, ergo prouidentia non habet omnimodam certitudinem. Reſpondetur. Eſſe poſſibile poſſibilitate antecedenti, non autem conſequenti; infallibilitas autem non excludit potentiam ad oppoſitum, alioquin tolleretur libertas; & ideo oppoſitum ſemper eſt poſſibile poſſibilitate antecedenti.

12 Obijcit tertiò. Conſequutio infallibilis non ſe extendit ad omnes actiones liberas, cum ſint aliquæ æquabiliter liberæ, quæ non habẽt ex tota collectione motiuorum infallibilitatem, ergo. Reſpondetur negando antecedens. Nam omnis actus voluntatis habet connexionem infallibilem cum aliqua ſuaſione non ſolum abſolutè, ſed etiam comparatiuè ad oppoſitas ſuaſiones, quia eſt talis naturæ, vt poſſit efficaciter ſequi ſtante quacunque ſuaſione in oppoſitum; & cum ſequatur ex vi alicuius ſuaſionis, debet dari aliqua ſuaſio, cum qua habeat infallibilem connexionem.

13 Obijcit quartò. Auctoritates D. Auguſt. & aliorum Patrum docentium, Deum vocare eodem modo, quo ſcit congruere, vt faciat certam ſuam prædeſtinationem, & prouidentiam. Reſpondetur. Vocare eodẽ modo, quo ſcit congruere non per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & vocatione alta, atq; ſecreta, qua ſic agit ſenſum, vt accomodet aſſenſu, vt ait D. Auguſt. epiſt. 10. Deinde D. Auguſt. intelligit de vocatione externa, vt alibi dictum eſt.

In quonam actu conſiſtat prouidentia.

SECTIO II.

14 EAdem eſt ratio de prouidentia, ac de prædeſtinatione, quia prædeſtinatio eſt pars prouidentię. Difficultas autem eſt, An conſiſtat in actu intellectus; An voluntatis; An in vtroque; certum eſt enim vtrumque concurrere, Deus enim quidquid operatur, per intellectum, & voluntatem operatur.

15 Supponendum autem eſt tanquam certum. Ad prouidentiam prærequiri ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ oſtendat ordinem, quo res diſponi poſſunt; In hac autem ſcientia non poteſt conſiſtere prouidentia ſecundum ſuum eſſe completum, quia eſt ſcientia neceſſaria; prouidentia autem liberè conuenit Deo, & verſatur tantum circa futura.

16 Prima ſententia aſſerit, principaliter importare actum voluntatis, connotare verò actum intellectus. Ita Scotus in 1. *diſt. 40. q. 1.* D. Bonau. *art. 2.* Ariminenſis *art. 1.* Gabriel *ibid.* Aureol. *ar. 4.* Vaſq. 1. *p. q. 87. c. 3.* Amicus diſp. 15. *ſect.* 1. Smiſing *tract. 3. de Deo vno. diſ. 6. q. 2.*

Probant. Scriptura vocat prouidentiam circa electos decretum, propoſitum, electionem, qui ſunt actus voluntatis. Secundò. Prouidentia eſt ordinatio efficax; efficacia autem habetur à ſola voluntate. Tertiò. Nullus actus intellectus poteſt habere rationẽ prouidentiæ; non quia intercedit actum voluntatis, quia ille eſt neceſſarius; non qui ſubſequitur, quia eſt ſcientia viſionis, quæ ſupponit prouidentiam.

17 Secunda ſententia aſſerit, conſiſtere in quodã actu intellectus, qui ſubſequitur intentionem finis, & electionem mediorum, qui ſe habet per modum imperij imperantis exequutionem ordinis rerum in finem. Ita Gonzalez 1. *par.* diſp. 65. *ſect.* 2. Nauaretus *q. 22. controu. 29.* & alij recentiores Thomiſtæ. Probant. Quia ſcriptura tribuit hunc actum imperij Deo Geneſis 1. *Fiat lux &c.* & nullam habet annexam imperfectionem, & eſt ille, ex quo efficaciter conſequitur effectus ergo. Secundò. Quia prouidentia humana exigit hunc actum vt cõplementum.

18 Tertia ſententia aſſerit conſiſtere in actu intellectus ordinante media ad finem, & antecedente actum voluntatis. Ita D. Thom. 1. *par. q. 22. art. 1.* Caietanus, & Bannes *ibidem.* Faſolus *dub. 1.* Cumel. *q. 23. art. 1.* diſp. 1. Richardus *in 1. diſt. 41. art. 1. q. 2.* Durandus *q. 1.* Capreolus *diſt. 40. art. 1. & 2.* Ferrarienſis. 1. *contra Gentes cap. 6.* Molina 1. *par. q. 23. art. 3. diſp. 1.* Ruiz *diſp. de prædeſtinatione. ſect. 6.* & communiter Thomiſtæ.

Probant. Quia ſcriptura ponit prædeſtinationem in actu intellectus. Ad Rom. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit.* Secundò. Predeſtinare, & prouidere eſt ordinare; ordinare autem eſt actus intellectus. Tertiò. Prouidentia eſt actus prudentiæ; prudentia autem pertinet ad intellectum.

19 Quarta ſententia docet æqualiter conſiſtere in actu Intellectus, & voluntatis. Ita Alẽſis 1. *p. q. 26. mem.* 2. Albertus *q. 67. mem.* 2. Marſilius in 1. *q. 41. art. 1. notabili* 2.

20 Dico primò. *Non conſiſtere in illo actu imperij intimantis &c.* Probatur. Antequam intelligatur actus voluntatis diuinæ terminatus ad obiectum ad extra, non poteſt intelligi actus liber determinato modo ſe habens, ergo ad æxequendum, quod voluntas diuina decernit non poteſt interuenire actus imperij ſubſequens determinationem voluntatis. Conſequentia probatur. Quando intelligitur actus diuinus terminatus ad extra, intelligitur etiã obiectum terminas, atque adeo aut exiſtens, aut abſolutè futurum, ergo cum ex vi decreti liberi prçcisè intelligatur, non poteſt interuenire imperium ſubſequens, quia ſi interueniret non poſſet intelligi obiectum abſolutè futurum, aut exiſtens, niſi præintelligeretur imperium, ex vi cuius fieret exiſtens, aut futurum.

21 Dico 2. *Prouidentiã importare formaliter actũ intellectus.* Probatur. Obiectum, quod conſtituitur per prouidentiã, eſt ordo ille, quo res ita diſponuntur, vt ordinatè ſe habeãt ad ſuos fines, ergo prouidentia importat actum intellectus. Conſequentia probatur. Prouidentia formalis, & obiectiua idem dicunt proportionaliter, ergo cum obiectiua dicat ordinem applicatum rebus, formalis dicet ordinem formalẽ abſtractũ à rebus; hic autem ordo non poteſt in alio actu conſiſtere, quam intellectus.

22 Di-

22 Dico tertiò. *Prouidentiam importare etiam formaliter actum voluntatis decernentem ponere in rebus ordinem qui est in intellectu; vnde completur per actum voluntatis.* Desumitur ex D. Damasceno 1. de Fidei c. 29. *Prouidentia est voluntas Dei, per quem omnia, quæ sunt, conuenientem gubernationem suscipiunt.* Et Augustino de bono perseuerantiæ, cap. 14. *Prædestinatio Sanctorum nihil aliud, quam præscientia, scilicet, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur.* Probatur. Prouidentia non est ordo mediorum in finem quomodocunque, sed communicatiuo modo se habens, ergo debet compleri per actum voluntatis. Antecedens probatur. Quia prouidentia debet inferre suum effectum ad extra, & ponere in rebus illum ordinem, quem in se formaliter dicit, quod non potest saluari, nisi communicatiuo modo se habeat. Consequentia probatur. Quia vis communicatiua consistit in voluntate. Confirmatur. Efficax, & vltima determinatio de aliquo effectu est à sola voluntate, ergo prouidentia includit actum voluntatis. Consequentia probatur. Quia prouidentia, vt patet in prædestinatione, est efficax, ita vt implicet non sequi effectum dispositum. Confirmatur secundò. Per prædestinationem, quæ est quædam prouidentia, prædestinati certissimè liberantur, vt patet ex Augustino *citato*, & est transmissio creaturæ rationalis ad beatitudinẽ; transmittere autem, & liberare non est tantum intelligibiliter ordinare, sed etiam aliquid efficere.

23 Ad primum primæ sententię. Scripturam explicare per actum voluntatis, quia completur per ipsum. Ad secundum. Probare, quod includat actum voluntatis, ratione cuius sit efficax. Ad tertium. Illum actum intellectus habere ratione prouidentiæ, qui præscribit ordinem, hic autem est scientia necessaria antecedens decretum liberum; prouidentia autem est libera, quia ex voluntate libera applicatur ad influendum.

24 Ad primum secundæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam Deus habet actum imperij antecedentem ex genere suo omnem actum liberum, non tamen est ex se efficax ad extra, sed tantum ratione voluntatis, quia solum facit, quod voluntas communicatiuo modo se habeat. Ad secundum negatur assumptum, & paritas.

25 Ad primum tertiæ sententiæ scripturam explicare prædestinationem per pręscientiam tanquam per aliquid veluti concomitans, quia præsciẽtia est simul cum prædestinatione. Ad secundum Prædestinare esse ordinare, pro vt ordinare dicit communicare ordinem rebus; hoc autem ordinare includit actum voluntatis. Ad tertium. Prouidentiam esse actum prudentiæ efficacis, & communicatiuæ, & ideo includit etiam actum voluntatis.

Quodnam sit obiectum prouidentiæ.

SECTIO III.

26 Obiectum formale esse diuinam bonitatem, certum est ex dictis de diuina voluntate; vndè difficultas est de obiecto materiali, & secundario. Cum enim prouidentia practico modo se habeat, debet constituere suum obiectum; & quia certum est, versari circa ordinem constituendum in rebus, ideo solum difficultas est, An sub obiecto claudantur sola media, quibus constituitur ordo, an etiam finis.

27 Prima sententia asserit, prouidentiam versari tantum circa media. Ita Durandus *in* 1. *dist.* 41. *q.* 2. *n.* 10. Vasquez *prima parte disp.* 87. *cap.* 4. Suarez *lib.* 1. *de prędestinatione cap.* 5. *num.* 17.

Probatur. Prouidentia est pars prudentiæ, hæc autem versatur tantum circa media ex 6. *Ethic. cap.* 9. Secundò. Obiectum prouidentiæ est obiectum gubernationis; gubernatio autem versatur tantum circa media. tertiò. Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem, ergo non habet pro obiecto finem.

28 Secunda sententia asserit versari etiam circa finem. Ita Molina *prima parte q.* 22. *art.* 1. *disp.* 2. *ad primum.* Smiling *tract.* 3. *de Deo vno. disp.* 6. *n.* 30.

29 Dico primò *Finem Cui non esse obiectum prouidentiæ, sed materiam circa quam.* Probatur. Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem, ergo supponit obiectum, quod ordinetur; quia cum ordo sit effectus prouidentiæ, debet supponere subiectum, in quo ponatur.

30 Dico secundò. *Finem vltimum, ad quem res ordinantur, non esse obiectum prouidentiæ quò ad suum esse.* Probatur. Prouidentia se habet practico modo, ergo debet habere obiectum operabile; finis autem vltimus quò ad suum esse non est obiectum operabile.

31 Dico tertio. *Fines, qui non sunt vltimi, sed secundum suum esse sunt producibiles, sunt obiectum prouidentiæ; vndè etiam assequutio finis vltimi, quatenus est aliquid in creatura.* Probatur. Prouidentia dicit rationem ordinis rerum in fine, ita vt faciat, vt suum finem assequantur, ergo habet pro obiecto ipsum finem. Consequentia probatur. Quia non potest facere, vt res aliqua assequatur finem, nisi illi tribuat suum finem; quod non potest facere, nisi ponat ipsum in esse. Confirmatur. Talis prouidentia vt prædestinatio habet pro obiecto talem finẽ, ergo prouidentia vt sic habet pro obiecto finem correspondentem ordini rerum vt sic, quia dicit proportionaliter, quod dicit talis prouidentia. Confirmatur secundò. Gubernatio habet finem pro obiecto, ergo etiam prouidentia, quia gubernatio non est aliud, quam prouidentia posita in exequutione. Consequentia probatur. Quia gubernare est perducere rem ad suum bonum dando illi suam perfectionem; finis autem est bonum, & vltima perfectio rei.

32 Ad primum respondetur. Prouidentiam, licet non dictet de fine in vniuersali, dictare tamen de fine in particulari, & ideo habet ipsum pro obiecto; deinde prouidentia non est pura prudentia, sed includit etiam actum voluntatis, qui intendit bonum creaturarum. Ad secundum. Gubernationem versari etiam circa finem, vt patet ex dictis. Ad tertium. Eo ipso, quod habet pro obiecto ordinem, habere etiam finem tanquam partem integrantem ordinem.

An prouidentia respiciat immediatè, & æqualiter res omnes.

SECTIO IV.

33 Dico primò. *Deum habere prouidentiam immediatam de rebus omnibus, si sumatur, prout dicit actus intrinsecos Dei.* Ita D. Thomas *prima p. q.* 22. *art.* 3. & communiter, & est de fide Iob 34. *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est.* Probatur. Deus per suum actum intellectus importantem ordinem rerum, & per actum voluntatis decernentem talem ordinem respicit immediatè res omnes, ergo. Antecedens probatur. Quia iste ordo non consistit in alio, quam in actibus diuinis, quia nulla est alia causa vniuersalis, in qua iste ordo vniuersalis possit subsistere, & deriuare ad res omnes.

34 Dico secundò. *Quamuis in exequutione prouidentiæ Deus vtatur causis secundis, ipse tamen semper est immediatus exequutor illius.* Probatur. Deus immediatè concurrit ad omnes effectus, & operationes, ergo vt causa vniuersalis immediatè exequitur prouidentiam; nam omnis ordo vt quid participatum, dependet immediatè à concursu causæ primæ.

35 Dico tertiò. *Prouidentia esse æqualem proportionaliter circa omnia æqualitate geometrica.* Probatur. Vnicuique prouidet secundum suam exigentiam, quantum satis est, ergo seruat æqualitatem proportionis.

36 Dices. Homines habent æqualem capacitatem, & tamẽ vni prouidit maiora auxilia gratię, ergo. Respõdetur. Negãdo consequentiã. Quia auxilia gratię sunt in ordine

ſupernaturali, & non ſunt ſecundum exigentiam, ſed merè gratuita, & ideo illa dat ſecundum illam menſuram, quæ illi placet.

37 Dices ſecundò. Aliquibus non prouidere neceſſaria, vndè aliqui fame, & ſomno pereunt, ergo. Reſpondetur Deum adminiſtrare ſuam prouidẽtiam per cauſas ſecundas, atque adeo ſecundum curſum illarum; quia autem aliquæ cauſæ ſecundæ ſunt defectibiles, ideo ex defectu aliquarum, fit vt ſubtrahantur alicui neceſſaria; Deus autem ex generali prouidentia non tenetur hos defectus impedire.

38 Dico quartò. *Deum non prouidere omnibus æqualiter quò ad bona promiſa æqualitate arithmetica.* Probatur. Quia maiora bona confert vni, quam alteri.

An prouidentia ſemper aſſequatur ſuum finem.

SECTIO V.

39 QVæſtio non procedit de prouidentia in genere, prout præſcindit à creata, & diuina; tum quia non datur iſte communis conceptus; tum quia certum eſt, prouidentiam creatam aliquando fruſtrari ſuo fine; vel quia non habet media ſufficientia; vel quia non rectè applicat; vel quia deficit in electione; vel ex aliquo alio capite. Ratio autem eſt, quia exercetur per cauſas defectibiles; vndè difficultas procedit tantum de diuina.

40 Supponẽdum autem eſt tanquam certum prouidentiam eſſe efficacem circa media, quæ diſponit, vt docet D. Thomas 1. *parte q.* 22. *art.* 1. & eſt de fide. Cum enim res de facto ordinentur in finem, & Deus operetur vt prima cauſa ex intentione finis, ordo ille, quem habent, eſt ex efficacia diuinæ prouidentiæ.

41 Prima ſententia aſſerit, non ſemper aſſequi ſuum finem. Ita D. Thomas *q.* 6. *de veritate art.* 2. *& in* 1. *diſt.* 40. *q.* 1. *art.* 2. Molina *prima parte q.* 22. *diſp.* 2. Cumel *ibidem*. Faſolus *dubit.* 2. Vaſquez *diſp.* 87. Suarez 1. *de prædeſtinatione. cap.* 18. Probant. Quia prouidentia circa reprobos non aſſequitur ſuum finem beatitudinis. Secundò, Cum Deus ſit prouiſor vniuerſalis, debet exhibere prouidentiam ſecundum conditionem cauſarum ſecundarium, ergo cum aliquæ ſint liberæ, & defectibiles, debent dirigi per media fallibilia. Tertiò. Prouidentia non adhibet neceſſariò media efficacia; neque eſt neceſſe omnem voluntatem diuinam impleri, vt ſi ſit conditionata, ergo.

42 Secunda ſententia aſſerit, ſemper aſſequi ſuum finem. Ita *Caietanus prima parte q.* 22. *art.* 1. Banes *ibidem*. Nauarretus *controu.* 30. & deſumitur ex D. Thoma *prima parte q.* 22. *art.* 4. *ad ſecundum*, vbi docet; Ordinem diuinæ prouidentiæ eſſe immobilem, quia omnia eueniunt eo modo, quo prouidentur, & *tertio contra Gentes. cap.* 94. Vbi habet, quod exequutio diuinæ prouidentiæ non poteſt impediri.

43 Dicendum eſt, Prouidentiam diuinam ſemper aſſequi ſuum finem infallibiliter, ad quem diſponit media. Ita D. Bernardus *tract. de gratia, & libero arbitrio*, vbi habet. *Nihil horum ei aduenit, quod non, prout vult, potenti præordinet prouidentia.* Probatur. Si prouidentia poſſet fruſtrari ſuo fine, poſſet aliquid poni in actu, quod non eſſet ex volũtate Dei, hoc autem implicat; quia cum ſit cauſa prima, & vniuerſalis nihil extra voluntatem ipſius fit, ergo. Sequela probatur. Poſitis medijs, ſi non poneretur finis, ſequeretur impediri à creatura, cum de ſe ſint ſufficientia ad ponendum. Vel ergo hoc impedimentum eſt ſecundum diſpoſitionem cauſæ primæ ſaltem permiſſiuo; vel non. Si primum, ergo coniungitur cum alijs medijs impeditiuis ad inducendum alium finem, & Deus diſponit quod illa media impediantur. Si ſecundum, ergo impedimentum eſt extra diſpoſitionem Dei, atque adeo non eſt ex voluntate ipſius.

Confirmatur. Prouidentia diuina verſatur circa media abſoluta, & efficacia, & efficaci voluntate, vt media ſunt, ergo etiam circa finem; quod autem eſt volitum efficaciter, & abſolutè, infallibiliter euenit. Antecedens patet, Quia cum reſpiciat ordinem rerum in finem, reſpicit etiam media cum ordine ad finem, atque adeo vt media ſunt, & cum ponantur in eſſe, debent eſſe obiectum voluntatis efficacis. Conſequentia probatur, quia volitio medij vt medium eſt, eſt etiam volitio finis, ergo volitio efficax mediorum in Deo eſt etiam volitio finis. Confirmatur Secundò. Omnia ratione prouidentiæ ordinantur ad finem vniuerſalem, quem ſemper obtinent, ergo prouidentia ſemper obtinet finem diſpoſitum. Antecedens patet. Quia etiam ea, quæ deficiunt reordinantur à Deo, quia vt cauſa vniuerſalis nihil ſinit inordinatum. Conſequentia probatur. Res non ordinantur ad finem vltimum niſi mediantibus finibus intermedijs particularibus, & res exigit tantum ad illos fines particulares ordinati, qui ſunt neceſſarij, vt attingatur finis vniuerſalis, ergo eo ipſo, quod obtinetur finis vniuerſalis, obtinentur etiam particulares.

44 Dicendum ſecundò. *In prouidentia diuina non poſſe inuolui aliquam voluntatem conditionatam, cuius adimpletio dependeat à conditione ponenda ex libertate creata.* Probatur. Vel prouidentia diſponit de hac conditione; vel non. Si primum, ergo conditio tranſit ad eſſe abſolutum, quia poſita diſpoſitione Dei conditio eo pacto eſt futura, quo diſponitur. Si ſecundum, ergo prouidentia eſt imperfecta, quia non diſponit de omnibus, quæ ingrediuntur ordinem prouidentiæ; hæc autem conditio ingreditur talem ordinem.

45 Dices diſponere, ſed conditionaliter. Contra Ordo prouidentiæ eſt abſolutus, ergo omnia, quibus integratur, abſoluto modo debent ſe habere, vt ordo ſecundum omnes ſuas partes ſit perfectus. Secundo, Si Deus non diſponeret abſolutè de hac conditione, cauſa ſecunda determinaret hanc conditionem, ergo cauſa ſecunda determinaret quò ad aliquam partem ordinem prouidentiæ.

46 Ad primum negatur antecedens. Nam media, quæ dat reprobo, aſſequuntur ſuum finem, qui eſt, quod ſalus fiat ipſi aſſequibilis. Ad ſecundum. Deum exhibere ſuam prouidentiam proportionato modo ſibi, & cauſis ſecundis; vt autem ſit ipſi Deo proportionata, debet eſſe infallibilis in aſſequutione finis, quia Deus vt prima cauſa debet ita mouere, vt efficaciter ponatur ordo intentus; vt autem ſit proportionata cauſis liberis, ſufficit ſi relinquat ipſi libertatem. Ad tertium negatur aſſumptum. Quia non poteſt prouenire in diſpoſitione prouidentiæ, niſi voluntas abſoluta, & efficax.

An Deus per prouidentiam prædefiniat res futuras ante cooperationem cauſarum ſecundarum.

SECTIO VI.

47 QVæſtio præſcindit de modo, quo prædefinitio ponitur in exequutione, & ſolum ſenſus eſt. An actus diuinæ voluntatis prædefiniens præceſſerit cooperationem cauſarum ſecundarum. Iſta autem præceſſio vel poteſt eſſe ſecundum durationem, vel ſecundum cauſalitatem; rurſus comparari poteſt ad effectus naturales, & ad liberos. Nunc agimus de effectibus naturalibus.

48 Supponendum autem eſt tanquam certum de fide. Diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ prædefiniſſe omnia anteceſſione æternæ durationis, non ſolum naturalia, ſed etiam libera. Ad Rom. 4. *Vocat ea,*

cat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Difficultas ergo solum est de præcessione quoad causalitatem.

49 Prima sententia asserit, prædefinitionem Dei antecedere ordine causalitatis omnem effectum, & operationem creatam. Ita quidam Recentiores Probant. Quod cooperatio causæ secundæ sit futura, oritur ex diuina voluntate, & prædefinitione tanquam ex causa, ergo. Secundò Deus in tempore præmouet causam secundam, ergo ab ęterno antecedenter prædefinit.

50 Secunda sententia asserit, prædefinitionem diuinæ prouidentiæ neque antecedere, neque subsequi, posse tamen adesse aliam prædefinitionem efficacem, quæ ordine causalitatis antecedat cooperationem causæ liberę. Ita Suarez 3. *de auxilijs cap*. 18. Bellarminus 2. *de gratia, & libero arbitrio*. c. 14. Annibal 1. *p. disp*. 65. *c*. 3. & 4. Probant. Sciptura ad significandam potentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis docet, non posse impediri, hoc autem saluari non potest, nisi antecedenter se habeat; quia quod non possit impediri, dum concomitanter se habet, non arguit potentiam. Secundò. Pertinet ad perfectionem voluntatis diuinę ex absoluta intentione finis posse adhibere media, quibus finis intentus obtineatur; hæc autem intentio sicut præcedit ordine causalitatis exequutionem, ita etiam cooperationem causæ secundæ.

51 Notandum primò Prędefinitionem esse actum liberum diuinæ voluntatis, quo aliquid decernit, vndè potest dupliciter considerari; & prout dicit vitalem attingentiam intrinsecam diuinæ voluntatis, & pro vt dicit terminationem ad extra, atque adeo determinationem, qua tollitur indifferentia voluntatis, quæ cum sit tantum respectu effectus ad extra, tollitur per ipsam operationem ad extra.

52 Notandum secundò. Decretum Dei liberum, vt dicit vitalem attingentiam, posse comparari cum causa secunda, & cum cooperatione ipsius. Primo modo se habet vt subordinans sibi causam secundam, cum qua constituit vnam causam totalem, ita tamen, vt causa secunda dependeat ab ipso decreto. Quartò. Secundo modo comparatur vt actus primus ad actum secundum.

53 Dico primo. *Prædefinitionem diuinæ prouidentiæ dicentem actum liberum vt importantem vitalem attingentiam esse necessario ordine causalitatis antecedentem ad cooperationem causæ secundæ*. Probatur. Omnis actus primus est antecedens causalitate ad actum secundum, ergo prædefinitio diuina hoc modo sumpta antecedit cooperationem causæ secundę. Consequentia probatur. Quia sic accepta se habet vt actus primus, nam est ratio, per quam Deus vltimò constituitur in ratione primę causę, quia voluntas est ratio operandi.

54 Dico secundò. *Prædefinitionem, vt importat determinationem, qua tollitur indifferentia diuinæ voluntatis, non posse antecedere causalitate cooperationem causæ secundæ*. Probatur. Hæc determinatio est concursus Dei ad extra, ergo non potest antecedere cooperationem causę secundę. Antecedens patet ex dictis de actu libero Dei. Consequentia probatur quia concursus Dei est idem indiuisibiliter cum cooperatione causæ secundę. vbi autem est identitas, non potest esse antecessio secundum causalitatem.

55 Dico tertio. *Præter prædefinitionem diuinæ prouidentiæ, quæ respicit exequutionem, non dari aliam, quæ per modum intentionis secundum completam rationem decreti liberi antecedat causalitate cooperationem causæ secundæ*. Probatur. Actus liber non potest concipi determinato modo se habens circa determinatum obiectum, nisi concipiatur terminatus ad tale obiectum, ergo non potest causalitate antecedere suum obiectum, ergo quando habet pro obiecto cooperationem causę secundę, non potest illam antecedere. Consequentia prima probatur. Quia terminatio actus liberi fit per operationem causæ primę terminatam ad obiectum ad extra, quę est eadem cum operatione causę secundę.

56 Dices. Etiam actionē non posse concipi sine termino, & tamen esse priorem causalitate. Contra. Quia aliud est non posse concipi sine termino; & aliud terminum ingredi intrinsecam constitutionem ipsius; cooperatio autem causę secundę, & obiectum diuinę voluntatis ingrediūtur intrinsecā constitutionē terminationis actus liberi.

57 Confirmatur. Voluntas diuina eo ipso, quod est efficax, est communicatiua illius, quod vult, quia velle Dei est amare, & amare est communicare bonum, ergo non potest dari voluntas causalitate antecedens cooperationem causę secundę. Consequentia probatur. Quia si daretur, non esset communicatiua.

58 Dices. Solam voluntatem exequutiuam esse communicatiuam, non autem intentionem. Contra. Intentio est actus voluntatis volens id quod intendit, ergo cum omnis actus diuinę voluntatis sit amor, oportet vt sit communicatio illius boni, quod amat, cum tale bonum non pręsupponatur.

59 Dico quartò. *Quando aliqua media ordinantur ad aliquos effectus naturales, Deus prædefinit tales effectus in particulari ante cooperationem causæ secundæ, non in se ipsis, sed in suis medijs*. Probatur. Exequutio mediorum antecedit operationem causę secundę respectu effectus, ad quem ordinantur; & dicit ordinem ad illum effectum in speciali, ergo cum Deus prędefiniat hæc media, vt media ad talem effectum, prędefinit etiam in ipsis effectum ante cooperationem causę secundę.

60 Ad primum primę sententiæ. Cooperationem causę secundę esse ex diuina voluntate vt causa, pro vt dicit vitalem attingentiam; non autem vt dicit determinationem, qua tollitur indifferentia. Ad secundum. Deum in tempore non pręmouere causam secundam, nisi cooperando, & manutenendo virtutem ipsius, & ponendo media, vndè ab ęterno debet tantū prędefinire in medijs.

61 Ad primum secundæ sententię. Quando scriptura docet, voluntatem diuinam non posse impediri, significat efficaciam in actu primo, atque adeo solam vitalem attingentiam, quę antecedit causalitate. Ad secundum. Pertinere ad perfectionem voluntatis habere efficacem intentionem finis, ex qua sequatur exequutio, quando voluntas non est communicatiua illius, quod vult; in Deo autem est communicatiua.

An actus liberi boni prædefiniantur à Deo.

SECTIO VII.

62 EAdem est ratio de actibus bonis, & indifferentibus, si tamen dantur, quia tota difficultas oritur ex libertate, cum qua exercentur.

Supponendum autem est. Deum prędefinire hos actus saltem concomitanter ad cooperationem voluntatis, ita tamen, vt relinquat illęsam voluntatem, & hoc voluit D. Damascenus, quando 2. *de Fide cap*. 30. & *dialogo contra Manichæos. in fine*. Negat, Deum prędefinire; intelligit enim de prędefinitione, quę determinet ad vnum, & tollat libertatem.

63 Supponendum secundò. Cum actus boni indigeant gratia excitante, vt est definitum in pluribus Concilijs, prę sertim Tridentino, hęc gratia ordine causalitatis antecedit ipsum actum, pertinet enim ad motionem, qua mouetur voluntas ad eliciendam suam operationem.

64 Supponendum tertio. Inter concursum Dei, & operationem liberam nullam interuenire realem prioritatem, aut posterioritatem, quia est idem indiuisibiliter cum ipsamet operatione libera.

65 Prima sententia asserit, Deum per modum intentionis prędefinire actus bonos ante cooperationem liberi arbitrij ordine causalitatis. Ita Suarez 1. *de Auxilijs cap*. 16. Ruiz *disp*. 32. *de Prædestinatione. sec*. 2. & alij Recētiores.

Probant. Potest Deus flectere voluntatē creatā, quocū-

que voluerit, ergo potest antecedenter velle quemlibet actum. Secundò. Deus ex se habuit intentionem efficiendi Beatam virginem Matrem Dei, quod erat exequendum mediante consensu ipsius, & hæc intentio præcessit exequutionem mediorum, ergo. Tertiò. Promissio adimplenda per actum liberum antecedit, cum sit causa rei promissæ; Deus autem ex se promittit bona assequenda libero modo, ergo intentio dandi talia bona antecedit cooperationem liberam. Quartò. Habet Deus in sua potestate media efficacia ad inferendum quelibet actum, ergo potest prædefinire ipsum ante cooperationem causæ liberæ, quintò. Actus liber est effectus prædestinationis, ergo prædefinitio antecedit causalitate.

66 Secunda sententia asserit, prædefinire ante cooperationem causæ liberæ absolutè futuram, non autem futuram conditionatè. Rursus non prædefinire separatim à medijs, ex quibus inferuntur, sed coniunctim cum ipsis. Ita Arrubal *prima par. disp. 67. c. 4. & sequentibus.* Probat. Si prædefinitio non esset antecedens, non saluaretur efficacia diuinæ voluntatis, cui non posit resisti; quia posita cooperatione causæ liberæ non est maior efficacia diuinæ voluntatis, quam cuiuscumque causæ creatæ. Secundo. Opera, quæ nunc liberè fiunt, non possunt sine libertate procedere ab iisdem principijs, nisi in ipsis ponatur aliquid, quod mutet modum operandi; potest autem Deus antecedenter prædefinire nihil ponendo in ipsis principijs, atque adeo non tollendo libertatem.

67 Dico primò. *Prædefinitionem voluntatis diuinæ, vt dicit vitalem attingentiam obiecti, præcisa determinatione, qua tollitur indifferentia voluntatis diuinæ, antecedere causalitate operationem liberam.* Probatur. Quia comparatur ad operationem liberam vt actus primus ad secundum, nam simul cum voluntate creata ratione essentialis subordinationis, constituit vnicam causam totalem.

68 Dico secundò. *Deum prædefinire antecessione causalitatis operationẽ liberam in medijs ordinatis adipsam libero modo inferendam, ita tamen, vt prioritas causalitatis sistat in medijs.* Probatur. Media, vt causa efficax antecedunt causalitate operationem liberam, & continent ipsam in virtute, ergo sicuti ante operationem liberã ponuntur in esse, decretum quoque de ipsis debet causalitate antecedere. Confirmatur. Media sunt virtualiter ipsa operatio, quia causatiuè se habet, ergo dũ ipsa prædefiniuntur, prædefinitur etiam operatio in ipsis medijs.

69 Dico tertiò. *Prædefinitionem diuinam, vt importat etiam determinationem, qua tollitur indifferẽtia voluntatis, non antecedere ordine causalitatis operationem liberam.* Probatur. Concursus diuinus, quo Deus concurrit ad operationem liberam non potest ipsam causalitatem antecedere, quia cum illa identificatur, ergo neque etiam prædefinitio. Consequentia probatur. Quia prædefinitio, cum sit actus liber, inuoluit in suo esse hunc concursum vt rationem formalem, qua tollitur indifferentia. Confirmatur. Si efficax prædefinitio causalitate antecederet operationem liberam, tolleretur libertas. Sequela probatur. Necessitas antecedens vsum libertatis, & tollens indifferentiam, etiam si sit ex suppositione antecedenti, tollit libertatem, quia non prouenit ex ipsa libertate, vt docet Anselm. *cap. 2. de libero arbitrio.* Necessitas autem actus liberi prædefiniti antecedenter, esset talis necessitas; quia prædefinitio faceret, vt voluntas esset determinata ad vnum, & actus esset necessariò futurus, & antecederet exercitium libertatis. Vnde non esset ex determinatione voluntatis, quia ante ab extrinseco esset determinatus.

70 Dices. Hanc prædefinitionem, licet sit antecedens, versari tamen circa actum vt libero modo futurum ex talibus medijs. Contra. Vel stantibus talibus medijs ista prædefinitio ponit necessitatem antecedentem, vel non. Si primum, ergo, cum causatiuè se habeat, infert actum necessario modo, & licet ex vi mediorum sit libero modo futurus, ex vi tamen prædefinitionis est futurus necessario modo; quia implicat, quod ex vi ipsius non sit. Si secundum, ergo poterit non esse, atque adeo prædefinitio in sensu composito poterit non esse efficax, quod implicat.

71 Dices secundò. Hanc prædefinitionem supponere vsum libertatis conditionatè futurum, & ideo non tollere libertatem. Contra. Vsus libertatis conditionatè futurus non ponit in esse actum; hæc autem prædefinitio ponit in esse secundum esse absolutum, ergo si comportat necessitatem antecedentem ad esse absolutum, facit quod secundum esse absolutum, necessario modo fiat. Secundò. Si hæc necessitas antecederet actum conditionatè futurum, tolleret libertatem quò ad illam consequutionem conditionatam, ergo quia antecedit futuritionem absolutam, tollit libertatem futuritionis absolutæ.

72 Ad primum primæ sententiæ negatur consequentia, Nam ex eo, quod Deus possit flectere voluntatem, quocunq; voluerit, sequitur tantum, quod antecedenter prædefiniat in medijs congruis, quibus flecti potest voluntas; & quod habeat prædefinitionem antecedentem, quatenus importat intrinsecum esse actus liberi. Ad secundum negatur, habuisse intentionem antecedentem efficiendi Beatam Virg. matrem Christi, sed ordinauit media, & prædefiniuit actus liberos cõcomitanter ad cooperationem voluntatis. Ad tertium. Promissionem diuinam esse actum liberum, & vt dicit vitalem attingentiã, est causa rei promissæ, & antecedit cooperationem liberam; non autem, vt dicit determinationem, qua tollitur indifferẽtia voluntatis. Ad quartum negatur consequentia. Quia media in voluntate Dei non faciunt, vt possit per antecedentem necessitatem inferre actum liberum; sed solum quod possit prædefinire antecedenter in ipsis medijs. Ad quintum. Liberum actum esse effectum prædestinationis, pro vt prædestinatio dicit vitalem attingentiam; & prædefinitionem in medijs, non autem prout dicit determinationem tollentem indifferentiam diuinæ voluntatis.

73 Ad 1. secundæ sententiæ negatur sequela. Quia Deus habet media, quibus infert assensum liberum creatum infallibiliter; dicitur autem non posse resisti diuinæ voluntati in sensu composito, non in sensu diuiso, quia si aliter efficacia mediorum implicat in sensu composito non sequi effectũ, alias essent, & non essent efficacia. Ad secundum negatur minor, Nam eo ipso, quod ponitur prædefinitio, immutantur principia actus liberi, quia voluntas determinatur ad vnum, vnde non esset amplius domina sui actus, quia illum non determinaret.

An Deus prædefiniat actus malos.

SECTIO VIII.

74 Supponendum est certum esse. Nullo pacto posse Deum prædefinire actum malum secundum rationem malitiæ, alioquin vellet ipsam malitiam. Cum tamen actus peccati sit quid reale physicum, indiget concursu causæ primæ; & ideo Deus debet habere decretum circa ipsum de iis omnibus, quæ tenetur exhibere vt causa prima; vndè permissio, cum non dicat positiuum concursum, non respicit actum liberum, vt positiuè prouenit à Deo, sed tantum vt deficientem à recta regula, in quo defectu consistit malitia.

75 Supponendum secundò. Quod cum Patres docent, Deum non esse causam actus mali, non possunt excludere causalitatem circa ipsum, quatenus est aliquid physicum, & prout dicit materiale peccati; quia cum sit aliquid participatum, est essentialiter dependens à prima causa. Vndè solum intendunt, quod voluntas mala, vt deficiens est, non sit à Deo, vt auctore talis defectus; & quod Deus non inducat ad malum, sicut inducit ad bonum, atque adeo quod non prædestinet ad ipsum præparando media, quæ

quæ sint ordinata ad malitiam, vt definit Concilium Arausicanum secundum *can.* 25. & Tridentinum *sess.* 6. *cant.* 17. Difficultas autem est de actione mala entitatiuè sumpta.

76 Prima Sententia docet, Deum prædefinire materialem actionem peccati ita vt ex se intendat talem actionem, & ad ipsam promoueat voluntatem. Ita Capreolus *in 2. dist.* 37. *quæ.* 1. *artic.* 3. Ferrariensis 3. *contra Gentes cap.* 70. & 71. Bannes 1. *p. q.* 14. *art.* 3. & communiter Recentiores Thomistæ, & alij, qui ponunt prædeterminationem physicam ad materialem actionem peccati. Fundamentum est. Quia causa secunda non potest operari, nisi determinetur, & promoueatur à causa prima.

77 Secunda sententia asserit; Deum circa actum peccati non habere aliquam voluntatem absolutam, sed tantum conditionatam, qua vult actum illum produci, si voluntas creata voluerit. Ita Marsilius *in* 1. *q.* 45. *art.* 2. Andreas de Nouocastro *dist.* 22. *q.* 2. & alij. Probant, Quia Concilium Tridentinum sess. 6. can. 6. definit, Deum operari mala opera tantum permissiuè. Secundò. Quia ad prædefinitionem requiritur intentio actus vt finis, hoc autem repugnat Deo, quia non potest procurare materialem actionem peccati.

78 Tertia sententia asserit, Deum prædefinire concomitanter ad operationem liberam, Ita Conradus 1. 2. *q.* 79. *art.* 1. Caietanus 1. *p. q.* 19. *art.* 8. Corduba *lib.* 2. *q.* 51. *notabili* 2. Vasquez 1. *p. disp.* 87. *q.* 1.

79 Notandum 1. Actum peccati posse considerari, & vt est secundum mensuram causæ particularis, atque adeo pro vt habet determinationem ab ipsa, & vt est secundum mensuram causæ primæ, & vniuersalis. Primo modo habet rationem defectus, & peccati, quia deficit à debita mensura. Secundo modo habet debitam rectitudinem, quia causa prima est indefectibilis.

80 Notandum secundò. Vt aliquis actus prædefiniatur in suis medijs, non sufficere, quod ponantur in actu illa media; sed debent poni cum intentione finis, & quatenus virtualiter continent talem actum, quia actus in tantum prædefinitur in medijs, in quantum ipsum virtualiter continent.

81 Dico primò, *Deum prædefinire entitatem actus mali, quatenus est secundum mensuram causæ primæ, & hæc prædefinitio, vt dicit solam vitalem attingentiam antecedit causalitate talem actum.* Probatur. Prædefinitio sic sumpta importat actum voluntatis Diuinæ, qui per modum actus primi coniungitur cum voluntate creata, & cum ipsa ratione subordinationis constituit vnam causam totalem, ergo Deus habet hanc prædefinitionem. Consequentia probatur. Quia talis actus secundum esse physicum, & vt est secundum regulas causæ vniuersalis, est positiuus effectus ipsius.

82 Dico secundò, *Deum prædefinire actum peccati physicè consideratum, & vt est secundum regulas causæ vniuersalis completa prædefinitione importante determinationem voluntatis Diuinæ, quæ tamen non antecedit sed concomitatur operationem causæ liberæ.* Probatur. Deus concurrit positiuo concursu ad talem actum, & dat illi determinationem, quam habet secundum regulas causæ vniuersalis, ergo prædefinit concomitanter. Consequentia probatur. Quia concursus positiuus est formalis determinatio, qua tollitur indifferentia Diuinæ voluntatis, ergo adest prædefinitio modo explicato concomitans cooperationem causæ liberæ, cum qua talis concursus identificatur.

83 Dico tertiò, *Deum ponere in actu media, quibus vtitur voluntas creata ad actus malos.* Probatur. Quia talia media existunt, nihil autem existit sine decreto Dei.

84 Dico quartò. *Deum in his medijs non prædefinire actus malos.* Probatur. Si prædefiniret, intenderet peccatum, quia talia media dantur non propter entitatem peccati præcisè, sed etiam, pro vt habet talem determinationem à voluntate creata, nam respiciunt actum vt est determinatio voluntatis creatæ.

85 Dico quintò. *Deum non prædefinire in his medijs actum malum quatenus secundum entitatem physicam est secundum regulas causæ primæ.*

Probatur. Quia talis determinatio est immediatè à causa prima absque vllo medio, vndè media ipsam non respiciunt.

86 Dico Sextò. *Deum constituere hæc media in debito ordine, inseruire autem actui malo ex eo, quod voluntas deficiens ea deflectat.* Probatur. Deus omnia operatur secundum leges æternas, atque adeo cum omni ordine, & rectitudine. Rursus media subiacent vsui voluntatis creatæ, ergo dum deficit, deflectit ipsa à debito ordine.

87 Ad Fundamentum primæ sententiæ. Promotionem, & determinationē causæ primæ in actu primo esse ipsum actum voluntatis Diuinæ vt dicit vitalem attingentiam, qui antecedenter se habet, in actu autem secundo sunt ipsa motio per media congrua, quę facit voluntatem operari, hæc autem non habet locum in ordine ad actus malos.

88 Ad primum Secundæ sententiæ. Tridentinum intelligere de malis operibus, vt mala sunt, quia certum est Deū concurrere, vt causam primam, ad actum peccati. Ad Secundum. Procedere tantum de prędefinitione, quæ fit in medijs antecedentibus, non autem de concomitanti.

An Deus præintendat finem ex permissione peccati assequendum.

SECTIO IX.

89 Prima sententia asserit, posse præintendere aliquem finem bonum ex permissione peccati assequendum, si sit aliquid bonum non præsupponens necessariò peccatum. Ita ij, qui docent permissionem peccati esse effectum prædestinationis. Probant. Deus permisit peccatum crucifixorum Christi ob nostram salutem ergo. Secundò. Ad Rom. 9. *Sustinuit in multa patientia vasa iræ, vt ostenderet diuitias gloriæ in vasis misericordiæ*, ergo ostensio diuitiarum fuit præintenta. Tertiò. Quia Patres docent, Deum permittere peccata, vt indè eliciat aliquod bonum. Quartò. Permissio non est volita propter se ipsam, ergo propter finem bonum. Quintò. Quia etiam homines permittunt aliqua mala ob bonum finem.

90 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez 1. *p. disp.* 93. *cap.* 2. & ij, qui docent permissionem non esse effectum prædestinationis.

91 Notandum primò. Permissionem posse considerari dupliciter. Primò præcisè, vt dicit, quod Deus sinat causam liberam in illo statu, in quo videt peccaturam, & hoc modo supra illud positiuum, quo causa libera constituitur in tali statu, non interuenit aliquid aliud positiuū, quod sit effectus Dei, sed tantum negatio maioris auxilij, quo posset Deus impedire peccatum. Secundò vt est coniuncta cum peccato, & tunc includit in suo conceptu ipsum peccatum.

92 Notandum secundò. Bona, quæ ex permissione oriri possunt, & dicunt ordinem ad ipsam primo modo sumptam, esse bona absoluta; quæ verò dicunt ordinem ad ipsam secundo modo acceptam, si ordo sit essentialis, non sunt bona absolutè, sed tantum occasionaliter, videlicet ex occasione alicuius mali existentis.

93 Notandum tertiò. Permissionem formaliter consistere in negatione, non in aliquo positiuo, alioquin, cum ex ipsa sequatur peccatum, Deus faceret aliquid ordinatum ad peccatum, atque adeo esset causa illius.

94 Dico primò. *Deum non intendere aliquem finem ex permissione formaliter sumpta obtinendum, etiamsi absolutè sit bonus.* Probatur. Ex permissione formaliter non potest obtineri aliquis finis, ergo. Antecedens probatur. Quia negatio, cum sit merum nihil, non potest esse causa alicuius positiui; medium autem debet esse causa, cum debeat conducere ad assequendum finem.

95 Di-

95 Dices. Posse esse causam negatiuam. Contra. Vel esse causam negatiuam dicit aliquam causalitatem, ratione cuius finis dependeat à medio; vel non. Si primum, ergo debet esse talis, vt inferat dependentiam, quæ tamen non potest poni in effectu, nisi per aliquid positiuum. Si secundum, ergo nullo modo est causa.

Confirmatur. Sequeretur, quod Deus vellet negationem per se primò, quia intendens finem, vult etiam directè media, hoc autem implicat, ergo. Minor probatur. Quia cum motiuum Diuinæ voluntatis sit bonitas Diuina, quidquid vult, bonificatiuo modo vult, videlicet communicando aliquod bonum, negationi autem non potest communicari aliquod bonum.

96 Dico secundò. *Deum intendere tantum illos fines, qui sequuntur ex permissione fundamentaliter sumpta, & sunt absolutè boni.* Probatur. Quia ex ipsa non potest sequi alius finis, nisi ille, quem potest inducere secundum suum esse materiale.

97 Dico tertiò. *Deum non posse præintendere finem bonum occasionaliter, seu qui essentialiter dependeat ex permissione simul cum peccato accepta.* Probatur. Si præintenderet talem finem, intenderet etiam peccatum; qui enim vult finem, vult etiam illud medium, quod est absolutè, & simpliciter necessarium, ita vt finis ab ipso essentialiter dependeat.

98 Dices. Id esse verum, quando medium est volibile ab eo, qui vult finem, peccatum autem non est volibile à Deo. Contra. A destructione consequentis sequitur destructio antecedentis, ergo cum finis non possit esse sine medio, si medium non est volibile, neque etiam finis erit volibilis. Confirmatur. Implicat, effectum existere non existente causa, à qua dependet, ergo etiam implicat aliquem velle effectum existere, & non velle existere causam; hoc autem contingeret, si quis vellet finem, & non vellet medium, à quo essentialiter dependet.

99 Dices secundò. Sufficere, si velit solam permissionem, quia, cum infallibiliter sequatur peccatũ, potest etiã velle id, quod supponit peccatum. Contra. Quod supponit peccatum dependet essentialiter ab ipso, & volitio finis est virtualis volitio omnium, à quibus in esse essentialiter dependet, ergo si Deus vult id, quod supponit peccatum, ante preuisionem peccati, vult etiam peccatum.

100 Ad primum. Respondetur. Salutem populi Israelitici, & crucifixionem Christi non fuisse præintentam saltem dependenter à permissione peccati, sed præuiso peccato, tunc fuisse præintentam. Ad secundum. Dum sustinuit in multa patientia, iam supponebatur id, quod sustineret, atq; adeo supponebatur peccatum, quo supposito voluit ostendere diuitias, &c. Ad tertium. Deum non permittere peccatum ex intentione eliciendi bonum, sed sciens posse se elicere bonum, permittit, & hoc tantum volunt Patres. Ad quartum. Deum nullo modo velle permissionem formaliter sumptam, cum non sit obiectum volibile, sed tantum vult permissionem fundamentalem, quæ de se respicit finem bonum absolutè, & per accidens sequitur peccatũ, permissio autẽ formalis dicitur impropriè volita, quatenus posset impediri, & nõ impeditur.

Ad quintum negatur antecedens, nam homines non possunt præintendere bonum occasionatum ex peccato, si intentio sit recta, quia implicitè intenderent peccatum.

An Deus præintendat finem, quando ad ipsum ordinat media.

SECTIO X.

101 QVæstio præcipuè procedit de fine ex humana libertate assequendo, & sensus est, An voluntas illa, quæ disponit media ad talem finem acquirendum, supponat aliam voluntatem, quæ sit intentio talis finis,

Prima sententia est affirmatiua. Ita ij omnes, qui docent, prædestinationem ad gloriam esse factam ante præuisionem meritorum. Probant. Prior est intentio finis, quàm electio mediorum, cum hęc ab illo causetur, ergo. Secundò. Si quis habeat in sua potestate media efficacia ad finem ex aliena voluntate assequendum, si applicet talia media, colligitur habere intentionem efficacem talis finis, Deus autem habet in potestate, & applicat media efficacia ad finem ex humana libertate assequendum, ergo.

102 Secunda sententia, Intentionem actus liberi, quæ est in Deo versari circa ipsum vt coniunctum cum medio, non autem separatum à medio. Ita Arrubal 1. *p. disput. 68. cap.* 1.

103 Tertia sententia absolutè negat, Deum præintendere finem. Ita Vasquez 1. *p. disp. 89. cap.* 15. & alij, qui docent, prædestinationem ad gloriam esse factam post præuisa media.

104 Notandum primò. Intentionem finis esse causam electionis mediorum, posse accipi dupliciter, formaliter, & obiectiuè: primo modo dicit, quod intentio sit causa alterius actus, qui sit electio versans circa media. Secundo modo se tenet ex parte obiecti, & dicit, quod finis in ratione obiecti sit causa, quod media sint volibilia, vndè causatio est in genere formali obiectiuo, & facit quod finis sit veluti forma, cui substernantur media.

105 Notandum secundò. Voluntatem Diuinam differre à creata, quod illa est causa rerum, & volendo facit obiectum, voluntas verò creata non est causa rerum, quia habet tantum virtutem elicitiuam volitionis; vnde, vt aliquid aliud faciat, debet applicare virtutes causatiuas. Rursus voluntas Diuina non habet aliquid ad intra, quod de nouo sit ratio terminandi ad obiectum; voluntas vero creata habet actum productum de nouo, per quem terminatur ad obiectum.

106 Dicendum est. *Deum non præintendere aliquem finem ante volitionem mediorum, qui per ipsa media sit obtinendus.* Probatur. Si in Deo daretur intentio finis antecedens volitionem mediorum, poneretur finis in actu independenter à medijs; hoc autem implicat, quia supponitur, quod sit obtinendus per talia media, ergo. Sequela probatur. Volitio Diuina, quando est efficax, est causatiua illius, quod vult, quia velle aliquid, est illi communicare esse, ergo si voluntas efficax finis antecedit electionem mediorum, iam ex vi talis volitionis antecedẽtis electionem mediorum finis poneretur in actu. Dices. Intentionem non esse immediatè causatiuam, sed mediante electione.

Contra. Finis, vt positus in actu, est obiectum alicuius volitionis Diuinæ, quæ circa ipsum causatiuo modo se habeat, & hæc volitio non est electio, quia non habet media pro obiecto, ergo intentio causatiuo modo se habet immediatè circa finem, quia circa ipsum non versatur aliquis alius actus. Secundò. Ita se habet intentio ad finem, sicut electio ad media; sed hæc immediatè, & per se præcisè causat media, ergo. Confirmatur. Nihil est in fine, quod non sit obiectum intentionis, ergo nihil est in ipso, quod non sit causatum ab ipsa intentione.

107 Dices secundò. Intentionem ferri in finem, non vt præcisè obtinendum, sed vt obtinendum per talia media, quorum electio subsequitur. Contra. Intentio secundum se præcisè est efficax, & eo ipso, quod ponitur, ponitur etiam obiectum, quia non potest esse sine ipso, ergo si antecedit electionem, ponit in esse finem antecedẽter ad media. Secundò. Eo ipso, quod intentio fertur in finem obtinendum per talia media, vult existentiam ipsius dependenter ab existentia mediorum, ergo cum non supponat media existere, vult simul existere, nam implicat, aliquid esse absolutè futurum dependenter ab existentia alterius, nisi & hoc sit absolutè futurum: nam dependens est posterius eo, à quo dependet, ergo implicat, quod Deus faciat per suam intentionem finem absolutè futurum, nisi faciat etiam media absolutè futura, ergo impli-

cat, quod intentio absoluta præcedat electionem mediorum.

108 Confirmatur. Non potest intelligi actus liber Dei determinato modo attingens obiectum, nisi terminetur ad ipsum, & habeat determinationem, qua tollitur indifferentia Diuinæ voluntatis, ergo non potest intelligi intentio præcedens electionem mediorum. Consequentia probatur. Quia terminatio Diuinæ voluntatis ad obiectum ad extra, cum sit contingens, habetur tantum ratione alicuius extrinseci, quod est operatio Dei ad extra. Rursus, cum determinatio Diuinæ voluntatis non fiat per aliquid intrinsecum, alioquin haberet voluntas intrinsecam potentialitatem; sed per extrinsecam operationem, eo ipso, quod intelligitur actus liber determinato modo, intelligitur etiam operatio Dei circa tale obiectum, ergo si intentio præcedit electionem, intelligitur etiam præcedere positio obiecti.

109 Dicendum secundò. Deum intendere finem in ipsis medijs intentione exequutiua, deindè in se ipso, ita vt intentio finis sit causa electionis mediorum obiectiuo modo, quatenus media sunt volita, pro vt stant sub bonitate finis. Probatur. Voluntas Diuina se habet causatiuo modo, ita vt velle sit causare, ergo ille ordo, qui est in causatione, est etiam in decretis Diuinis. Tum quia desumitur ex ordine ad obiecta; Tum quia ipsum decretum ratione terminationis ad obiectum includit ipsam causationem.

110 Ad primum distinguitur antecedens. Intentio finis formaliter est prior electione in voluntate, quæ mouetur ab extrinseco obiecto, quia non potest eligere, nisi moueatur à fine; non autem in voluntate Diuina, quia non mouetur ab obiecto extrinseco, respectu cuius finis tantum obiectiuo modo est prior medijs. Ad secundum. Colligi intentionem formalem antecedentem electionem, quando voluntas non est causatiua rerum eo ipso, quod vult, si autem sit causatiua, colligitur tantum intentio virtualis contenta in ipsa electione mediorum.

111 Ex dictis Colligitur. Quod cum dicitur Deus ex intentione finis eligere media, non intelligitur, quod intentio præcedat electionem; sed solùm, quòd media terminent volitionem Diuinam, quatenus stant sub bonitate finis, ita vt finis sit directè volitus, media autem tantum ratione finis.

DE PROVIDENTIA SVPERNATVRALI, & prædestinatione.

DISPVTATIO XLI.

An, & quid sit prædestinatio, & prouidentia supernaturalis.

SECTIO I.

1 PRædestinatio idem est ac præmissio, & importat antecessionem tum causæ, quia quatenus est actus Dei ad intra est causa salutis, & mediorum ad ipsam assequendam; Tum durationis, quia ab æterno est in Deo.

2 Dico 1. *Prædestinationē, quatenus dicit actus Diuinos terminatos ad trasmittendos electos ad finem supernaturalem, conuenire Deo ab æterno.* Ita communiter Patres, & est de fide. Probatur. Ad Ephes. 1. *Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti.* Ratio autem est, quia homines de facto perducuntur ad beatitudinem ex eo, quòd Deus ab æterno disposuit perducere, alioquin mutatus fuisset.

3 Dico secundò. *Prædestinationem conuenire Deo liberè non solum absolutè, sed etiam comparatiuè; ita vt potuerit prædestinare, quos non prædestinauit, & econtra.* Est de fide. Probatur Iacobi 4. *Vnus est legislator, & iudex, qui potest perdere, & liberare.* Ioannis 5. *Filius quos vult, viuificat.* Ratio autem est. Quia omnis effectus prædestinationis est quid contingens, cum sit quid creatum, & gratuitum.

4 Dico tertiò. *Prædestinationem formaliter non ponere aliquid in prædestinato, sed tantum causatiuè.* Ita D. Thomas 1.*p.q.23.art.2.* & communiter. Probatur. Quia consistit formaliter in actibus Diuinis immanentibus, qui nihil ponunt in obiecto, nisi denominationem extrinsecam. Confirmatur. Licet sit præparatio beneficiorum, quia tamen est præparatio actiua, non passiua, ideo, nihil ponit in eo formaliter, cui fit.

5 Dico quartò. *Prædestinationem esse prouidentiam supernaturalem, vndè consistit in actu intellectus, & voluntatis circa ordinem supernaturalem.* Probatur. Quia disponit ordinem creaturæ rationalis ad finem supernaturalem.

6 Dicò quintò. *De ratione prædestinationis est respicere aliquem finem supernaturalem.* Ita D. Thomas 1.*p.q.23.art.1.* Probatur. Prædestinatio, vt sit propria, debet fieri ab extrinseco, & per extrinsecam virtutem, quia eleuatur prędestinatus, ergo debet esse ad aliquid supernaturale, quia eleuatio est tantum ad id, quod est super naturales vires.

7 Dico sextò. *Prædestinationem respicere tanquam subiectum personam rationalem.* Probatur. Quia sola est capax beatitudinis, & beneficiorum supernaturalium.

8 Dico septimò. *Prædestinationem respicere bona supernaturalia, & ea omnia, quæ conducunt ad finem supernaturalem.* Probatur. Quia habet pro obiecto ordinem supernaturalem, hic autem ordo fundatur in prædictis bonis.

9 Dico octauò. *Non omnem prouidentiam supernaturalem esse prædestinationem.* Probatur. Prædestinatio intendit finem supernaturalem beatitudinis, prouidentia autem supernaturalis non semper assequitur hunc finem, vt contingit in reprobis.

10 Dico nonò. *Prædestinationem esse partem obiectiuam integralem prouidentiæ.* Ita D. Thomas 1.*p.q.23.art.1.* Caiet. Bannes *ibid.* Fasolus *dub.1.* Arrubal *disp. 63. cap.5.* & alij. Probatur. Prouidentia totaliter accepta respicit omnes res ordinabiles in finem, atque adeo omnia media, & omnes fines; prædestinatio autem respicit aliquas res, nempè rationales creaturas, & aliqua media, & aliquem finem, ergo

11 Dico decimò. *Prouidentiam precisè consideratam, pro vt abstrahit à singularibus non esse genus respectu prædestinationis, atque adeo prædestinationem non esse partem subiectiuam illius.* Est contra Arrubal citatum Valentiam 1.*p.q.23.pun.1.* Smising *trac. 3. de Deo vno disp.6.q.2.num.30.*

Probatur. Si prædestinatio esset pars subiectiua, deberet dari alia species prouidentiæ constituta per aliam differentiam, cum qua esset incompossibilis; hoc autem implicat, quia omnes rationes formales, quæ sunt in Deo ratione infinitatis si inuicem quidditatiuè includunt, aut saltem non sunt incompossibiles. Confirmatur. Si tali pacto distingueremus rationem prouidentiæ, conciperemus in Deo aliquid ipsi repugnans, videlicet finitatem, quia prouidentia finito modo se haberet, nam vna prouidentia non esset alia. Confirmatur secundò. Distinctio specifica fundatur in limitatione, nam prouenit ex modo essentiæ limitato. ergo

12 Dico vndecimò. *Ex parte obiecti prouidentiæ posse dari aliquam rationem genericam præcisam, & aliquas rationes determinatiuas, atque adeo prouidentiam, vt includit obiectum habere ratione ipsius, genus, & species.* Probatur. Potest sumi ratio ordinabilis vt sic ad finem, & hæc ratio est determinabilis per ordinabilitatem aut natu-

naturali, aut supernaturali modo faciendam, ergo interuenit ratio communis cum rationibus determinatiuis.

13 Dices. Ex parte obiecti dantur genus, & species, ergo etiam ex parte actus. Respondetur negando consequentiam. Quia actus Diuinus non sumit suam denominationem ab obiectis creatis.

14 Ex dictis colligitur. Quidnam sit prædestinatio, est enim illa dispositio, secundum quam Deus disponit media, quibus ordinat creaturam rationalem ad finem supernaturalem, vndè definitur ab Augustino cap. 10. de bono perseuerantiæ. *Est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur*, vel, vt desumitur ex D. Thoma 1. *p.q.23.art.1.* *Est trāsmissio creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ*, & hæc definitio complectitur etiam prędestinationem Christi, & Angelorum, quam non complectitur definitio D. Augustini, cum Christus, & Angeli non sint liberati.

An Prouidentia supernaturalis supponat decretum de creatione.

SECTIO II.

15 Prima sententia est negatiua. Ita nonnulli recentiores. Fundamentum est. Quia vltimum in exequutione est primum in intentione, collatio autem gloriæ est vltimum in executione.

16 Secunda sententia. Prædestinationem, & decretum de creatione esse simul, ita vt prædestinatio ipsum includat. Ita Suarez 1. *de prędestinatione cap.18.n.12.* Prob. Quia Christus est prædestinatus, vt esset filius Dei, ergo per prædestinationem est ordinatus, vt esset, & vt ita esset.

17 Tertia sententia asserit, prædestinationem supponere tale decretum. Ita D. Thomas *3.p.q.1.art.3. ad 4.* Alensis *1.p.q.28.mem.2. art. 1.* Caietanus *citato loco tertiæ partis.* Vasquez *1.p.disp.82.cap.5.* Fasolus *q.23. art. 5. dub. 2.*

18 Dico primò. *Prædestinationem non praecedere decretum de creatione*. Probatur. Prædestinatio includit decretum de productione gratiæ, & gloriæ; Deus autem non potuit seorsim decernere talem productionem in abstracto, quia hæc non sunt entia per se subsistentia, sed essentialiter ordinata ad subiectum. Confirmatur. Gratia est ordinata ad gratos faciendos homines, & gloria includit actus vitales, qui essentialiter petunt decerni dependenter à principio vitali. ergo

19 Dico secundò. *Decretum creationis præsupponi prædestinationi*. Probatur. Prædestinatio respicit beneficia gratiæ, vt beneficia, ergo etiam decretum de creatione. Consequentia probatur. Quia beneficium dicit essentialem ordinem ad personam, cui fit, & illam supponit. Confirmatur. Prædestinatio habet tantum pro obiecto beneficium, vndè dicitur ab Augustino, *Præparatio beneficiorum*, ergo non importat voluntatem de creatione, sed præsupponit.

Confirmatur secundò. Prædestinatio habet pro obiecto finem cuius, creatio autem finem cui, finis autem cuius supponit finem Cui; tanquam illum, à quo dependet in esse, cum sit propter ipsum.

20 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur. Finem *Cui*, quatenus perficitur, esse vltimum in exequutione, vndè ex ipso, & ex fine *Cuius* fit vnus totalis finis, Deindè assumptum valet tantum respectu voluntatis createę, in qua est duplex ordo intentionis, & executionis.

21 Ad primum secundæ sententiæ. Prædestinationem Christi non respicere solam gloriam, & gratiam ipsius, sed etiam vnionem hypposticam, quæ pertinet ad esse ipsius, & ideo eius prædestinatio non supponit decretum de creatione. Ad secundum. Valere de ordinatione ad finem connaturalem; non autem supernaturalem, quia adhuc non ordinatur ex intrinseca sua virtute.

An Prouidentia supernaturalis supponat naturalem.

SECTIO III.

22 Prima sententia vult, Deum prius prædestinasse, & deindè instituisse naturalem prouidentiam in ordine ad supernaturalem. Ita Smiling *trac.3.de Deo vno disp.6.q.12.nu.748.* Mendozza *controuers. 5. Scholastica num.4.*

Probant 1. Corinth.3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*, & ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt*, ergo omnia sunt propter prædestinatos, vt tales sunt. Secundò. Ordinatè volens prius vult finem, & prius media propinquiora fini, quam remota, natura autem rationalis secundum gratiam, & gloriam propinquiùs attingit finem vltimum, quàm secundum ordinem naturæ. Tertia. Quia constat, plures effectus rationales esse posterius volitos tanquam media ad supernaturales.

23 Secunda sententia vult, prædestinationem supponere prouidentiam naturalem. Ita Caietanus *3.p.q.1.art.3.* Vasquez *1. p. disp. 82. cap. 5.* & desumitur ex D. Thoma *3.p.q.1.art.3.ad 2.* Dum docet, prædestinationem supponere scientiam futurorum.

24 Dico primò. *Prouidentia naturalis est propter se volita à Deo*. Probatur. Prouidentia naturalis, cum sit ordo rerum in finem, includit etiam vltimum finem naturalem, vt rationem volendi talem ordinem, ergo est volita à Deo propter se ipsam. Consequentia probatur. Quia vltimus finis est bonitas Diuina, propter quam Deus omnia vult, vndè quod est volitum propter ipsam, non potest esse volitum propter aliud. Confirmatur. Prouidentia naturalis immediatè attingit vltimum finem, & hæc attingentia non destruitur à supernaturali. ergo

25 Dico secundò. Prædestinatio supponit prouidentiam naturalem. Desumitur ex D. Augustino de prædestinatione, & gratia cap.5. *Ante quam faceret nos, præsciuit nos, & in ipsa nos præscientia, cum nondū fecisset, elegit*. Probatur. Prouidentia naturalis obiectiua est à Deo propter se volita independenter à supernaturali, vndè non dependet ab ipsa in esse, & econtra supernaturalis dependet in esse à naturali, vt à subiecto, quod eleuatur, ergo naturalis præsupponitur. Consequentia probatur. Quia ordo Diuinorū actuum desumitur ex ordine obiectorum. ergo cum naturalis antecedat caussalitate, & non dependeat à supernaturali, etiam decretum de ipsa antecedet.

26 Dico tertiò. *Prouidentia supernaturalis neque est ratio volendi prouidentiam naturalem, etiam vt eleuabilem*. Probatur. Naturalis secundum se est propter se volibilis; vt autem eleuabilis non est medium, sed materia, circa quam, quæ præsupponitur, & est volita ratione finis supernaturalis.

27 Ad primum respondetur. Primum locum scripturæ esse intelligendum de ordine Dominij, ita vt naturalia subijciantur Christo vt principi naturalium mediante homine, & Deo mediante Christo; supernaturalia vero sine Christi mediante homine, & ordinentur à Deo mediante Christo. Secundus vero locus debet intelligi, quod omnia cooperentur in bonum prædestinatis, quatenus illis inseruiunt aut vt media, aut vt occasio, aut alio modo, & sensus est de singulis in particulari, non autem de toto ordine prouidentiæ. Ad secundum. Valere de volente, cuius volitio non est caussatiua obiecti; secus autem quando est caussatiua. Ad tertium. Id esse verum de illis effectibus, vt sunt res quædam particulares, non autem vt ingrediuntur ordinem prouidentiæ, quia tunc, vt pars illius, sequuntur conditionem totius.

De

DE SIGNO, IN QVO FACTA est prædestinatio.

DISPVTATIO XLII.

An prædestinatio sit facta ante præuisionem peccati originalis.

SECTIO I.

1 Quæstio procedit de anteceſſione ſecũdum ſigna, quæ nos diſtinguimus in actibus Diuinis, quæ non ſunt ſigna *in quo*, ſed tantum *à quo*, quatenus non poſſumus concipere vnum actum, niſi præconcipiamus alium propter ordinem ad obiectum; Prædeſtinatio autem dupliciter poteſt ſumi. Vel in particulari, vt terminatur ad ſingulas perſonas, vel in communi, vt in confuſo omnes prædeſtinat.

2 Prima ſententia aſſerit, prædeſtinationem eſſe factam ante præuiſionem peccati originalis. Ita Scotus *in 1. diſt. 41. quæſt. vnica* Aegidius, Herueus *ibidem* Gabriel *in 2. diſt. 20. q. vnica art. 1.* Molina *1. p. q. 23. art. 5. diſputat. 1. mem. 7.* Suarez *1. de prædeſtinatione cap. 1* t. Smiſing *trac. 3. de Deo vno diſp. 6. q. 2. n. 18.*

Probant. Adam fuit electus prius ad gratiam habitualem, quam præuideretur eius peccatum, ergo etiam ad gloriam, quia ordinatè volens prius vult finem quam media. Secundò. Chriſtus fuit prædeſtinatus ante præuiſionem peccati originalis, ergo etiam omnes ad illius exemplar. Confirmatur. Beata Virgo fuit prædeſtinata ante præuiſionem originalis, quia non potuit præuideri, vbi non erat futurum, ergo. Tertiò. Permiſſio peccati originalis ſupponit reprobationem negatiuam vt effectus illius, ergo etiam peccatum originale. Quartò. Angeli prædeſtinati ſunt ante præuiſionem peccati, nam poſt præuiſum omnes fuerunt damnati, ergo etiam homines.

3 Secunda ſententia docet, eſſe factam poſt præuiſionem peccati. Ita ij omnes, qui volunt eſſe factam ex præuiſione meritorum, & præcipuè Capreolus *in 2. diſt. 20. art. 3.* Ariminenſis *in 1. diſt. 41. art. 2.* Cumel *1. p. q. 23. art. 1. diſp. 2.* Ruiz *diſp. 13. de prædeſtinatione ſec. 5.*

4 Dico primò. *Deum ante præuiſionem peccati originalis habuiſſe aliquem actum ordinandi ad beatitudinem omnes homines in ipſo Adamo tanquam in capite, atque adeo aſſuiſſe prædeſtinationem incompleto modo; terminatam tantum ad aliquos effectus.* Probatur. Deus non potuit præuidere peccatum originale, niſi vt prouenient ab Adamo, vndè talis præſcientia ſupponit Adam futurum & decidentem à gratia, & habentem auxilia ſufficientia ad non peccandum, ergo ante præuiſionem fuit decretum de ordinando homine ad beatitudinem. Conſequentia probatur. Quia decretum de conferendis auxilijs ad non peccandum eſt decretum de ordinando homine ad beatitudinem.

5 Dices. Primam gratiam fuiſſe datam Adamo ſuppoſita præſcientia conditionata de peccato. Contra. Poſita præſcientia conditionata, peccatum non eſt abſolutè futurum, decretum autem de gratia conferenda Adamo antecedit præuiſionem peccati abſolutè futuri, quia non poteſt præuideri abſolutè futurum, niſi præuideatur prouenire à perſona potente non peccare.

6 Dico ſecundò. *Numerum prædeſtinatorum non fuiſſe determinatum ante præſcientiam abſolutam peccati originalis.* Probatur. Numerus prædeſtinatorum eſt quædam gratia extenſiua facta dependenter à meritis paſſionis Chriſti iuxta id Iſaiæ. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum*, ergo non fuit determinatus ante præuiſionem paſſionis Chriſti, quia Incarnatio, licet ponatur volita ante præuiſionem peccati, non tamen fuit volita paſſio Chriſti.

7 Dices. D. Auguſtinus *1. Retractationum c. 13.* habet, quod ſi Adam non peccaſſet, naſceretur certus numerus prædeſtinatorum, ergo. Reſpondetur tantum velle, quod in illo caſu generationes non duraſſent in infinitum; non autem, quod de facto numerus prædeſtinatorum ſit determinatus ante præuiſionem peccati.

8 Dico tertiò. *Prædeſtinationem completam fuiſſe factam poſt præuiſionẽ peccati originalis.* Ita docet D. Aug. *1. ad ſimplicianum q. 2. & cap. 8. de bono perſeuerantiæ, & cap. 7. de correptione, & gratia, & Epiſt. 105. 106. & 107. & in Enchirid. cap. 95. & 96.* & alibi frequenter. Proſper *ſententia 307. & ad excerta Genuenſium reſponſione 6. & 8.* Fulgentius *de Incarnatione, & gratia cap. 21. & lib. 1. Ad Monimum cap. 6. 26. & 28.* loquuntur autem non de ipſa exequutione, ſed de ipſo propoſito Dei, quod habuit ab æterno, & volunt prædeſtinationem ſe habere per modum liberationis, qua Deus decreuit aliquos liberare à maſſa damnato per peccatum originale ratione ſuæ miſericordiæ.

Probatur. Prædeſtinatio terminatur ad perſonas in particulari, & abſolutè futuras ita vt aut ſupponat futuras, aut faciat, ergo ſupponit peccatum originale. Conſequentia probatur. Quia non poſſunt homines à Deo præuideri vt abſolutè futuri, niſi præuideantur vt deſcendentes ab Adam, ergo cum ratione deſcendentię ſint infecti peccato originali, & deſcendentia ſupponat Adam peccaſſe, dum prędeſtinabat in eodem ſigno præuidebat peccatum.

9 Dices. Prędeſtinationem fuiſſe ante peccatum originale circa eoſdem homines vt deſcenſuros ab Adam pręciſo peccato originali. Contra. Non potuerunt præuideri aliter deſcenſuri, quam eo modo, quo deſcenderunt, ergo cum deſcenderint ab ipſo vt infecto, non potuerunt pręuideri vt deſcenſuri, niſi pręuiſo peccato.

10 Dico quartò. *Si Adam non peccaſſet, non fuiſſent ijdem homines prædeſtinati, & reprobati.* Ita Diuus Thomas *quodlibeto 3. q. 11. art. 25.* & alij Probatur. Quia tunc fuiſſet alius ordo, & diſpoſitio Diuinę prouidentię, & nemo ratione peccati originalis caruiſſet effectu prędeſtinationis.

11 Obijcit Scotus *in 2. diſt. 20. q. 2.* Ex D. Gregorio *4. Moralium cap. 36.* Si Adam non peccaſſet, ij, qui nunc per redemptorem ſaluati ſunt, ſoli ab illo naſcerentur electi, ergo. Reſpondetur ſolum velle, quod in illo caſu naſcerentur tantum illi, qui eſſent prædeſtinati, non autem, quod ijdem numero, qui nunc, prædeſtinati eſſent.

12 Ad primum reſpondetur probare tantum, quod ante peccatum originale fuerit aliqua determinatio perducendi homines ad beatitudinem. Ad ſecundum. Controuerſum eſſe, An Chriſtus fuerit prędeſtinatus ante pręuiſionem peccati, quidquid tamen ſit, negatur conſequentia, & diſparitas eſt, quia prędeſtinatio ipſius non ſupponit ipſum eſſe, prędeſtinatio autem hominum ſupponit ipſos homines, atque adeo deſcendentiam ab Adam. Ad confirmationem Beatam Virginem fuiſſe pręuiſam vt deſcendentem ab Adam, & cum debito contrahendo peccatum originale; ratione autem prædeſtinationis præſeruatam fuiſſe, ne contraheret, vndè adhuc prædeſtinatio ipſius ſupponit pręuiſionem peccati. Ad tertium. Permiſſionem peccati non eſſe effectum reprobationis negatiuę, quia negatiuum non poteſt habere ali quos effectus. Ad quartum Angelos non fuiſſe reparatos poſt lapſum, & ideo ipſorum prędeſtinatio non ſupponit pręuiſionem peccati.

An prædestinatio ad gratiam sit ex præuisione alicuius meriti.

SECTIO II

13 SVpponendum est. Quod cum prædestinatio terminetur ad gratiam, & gloriam, vt supra diximus, possunt in ipsa distingui duo decreta; alterum circa gratiam; alterum circa gloriam: Cum enim actus diuini distinguantur ex ordine ad obiecta, & inter gratiam, & gloriam sit ordo causationis finalis, possumus distinguere vnum decretum, quod versetur circa media, & aliud circa finem.

14 Supponendum secundo. Posse etiam nos accipere prędestinationem, vt importantem vnum adęquatum decretum, quod simul terminetur ad media, & ad finem: cum enim finis sit ratio volendi media, & media sint tantum bona bonitate finis, hinc fit, vt vnica sit tantum ratio, quæ ex parte obiecti sit veluti forma determinans volibilitatem tam mediorum, quam finis. In præsenti autem distinguimus duplex decretum, & de illo, quod terminatur ad gratiam, quærimus, an supponat præuisionem alicuius meriti; atque adeo an ex parte obiecti sit ratio, cur gratia conferatur. Nomine autem gratiæ intelligimus illam specialem, quæ vnicuique determinatè datur in ordine ad salutem.

15 Primus error fuit Origenis, qui asserebat animas fuisse creatas antequam infunderentur corporibus, & fuisse prædestinatas, vel reprobatas iuxta opera, quæ fecerunt antequam infunderentur. Ita *lib. 1. Periarcom. cap. 7. 8. & 9.*

Secundus fuit Pelagij, qui docuit, prædestinationem esse factam intuitu meritorum procedentium ex viribus naturalibus, vt refert Augustinus *hæresi* 88. *& alibi*.

Tertius fuit semipelagianorum, qui etiam dicti sunt Massilienses, quorum auctor fuit Ioannes Cassianus, & Faustus Episcopus Vegiensis, qui, vt habet idem Cassianus *collat.* 13. asserebant, initium fidei christianæ esse à nudo libero arbitrio, & intuitu ipsius dari gratiam, atque adeo gratiam esse prædestinatam ex merito naturali liberi arbitrij.

16 Inter catholicos autem. Prima sententia asserit, bonum vsum gratiæ præuisum à Deo esse rationem, cur Deus prædestinet ad gratiam; vult autem hunc bonum vsum fundari in ipsa gratia. Ita Henricus *quodlibeto* 8. *q.* 5. Alensis *prima par. q.* 28. *mem.* 3. Bacconus *in* 1. *dist.* 45. *quæst. vnica artic.* 2. Aureolus *artic.* 1. & nonnulli alij.

Communis tamen sententia Catholicorum asserit, nullam dari causam meritoriam prędestinationis ad gratiam. Ita D. Thomas *prima parte quæst.* 23. *art.* 5. & alij communiter.

17 Dico primo. *De Fide esse, neminem esse prædestinatum ad gratiam ex operibus animæ factis ante, quam infunderetur corpori.* Probatur. Ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aliquid boni egissent, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est; Iacob dilexi, Esau autem odio habui.*

18 Respondet Origenes. Intelligi de operibus in hac vita factis. Contra. Quia negat Apostolus prædestinationem absolutè esse ex operibus, sed ex proposito Dei.

19 Dico secundò. *Prædestinationem ad gratiam nullum supponere meritum.* est de fide definitum in Concilio Palestino *can.* 7. 8. 11. *&* 12., & in Concilio Mileuitano *can.* 4. & in Arausicano secundo *can.* 2. 4. 5. 6. 14. *&* 17., & in Tridentino *sess.* 6. *capit.* 5. *&* 8. & *canone*, contra Pelagianos, & Massilienses, & traditur à Patribus, præsertim D. Augustino, qui plures libros scripsit contra heresim Pelagianorum, & semipelagianorum, & eius doctrina approbatur circa hanc materiam, à Gelasio Papa, vt habetur in cap. *Sancta Romana dist.* 15. Probatur. Isaiæ 55. *Inuentus sum à non quærentibus me.* Ioannis 3. *non potest homo facere quidquam, nisi fuerit ei datum de cęlo.* & cap. 15. *Sine me nihil potestis facere.* 1. Corinthiorum 4. *Quis enim te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* 2. Corinthiorum 3. *Non quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est;* & Ad Ephesios 2. *Gratia saluati estis ex fide, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est,* & ad Ephesios. 1. *Qui cæpit in vobis opus bonū, perficiet.* Confirmatur. Paruuli non possunt prædestinari ad gratiam ex aliquo merito, ergo neque adulti. Consequentia probatur. Tum quia scriptura non distinguit inter prædestinationem paruulorum, & adultorum, sed vtramque ponit ex Dei misericordia. Tum quia ea, quæ tanquam absurda inferebant Pelagiani ex prędestinatione ad gratiam sine meritis, sequerentur etiam ex prædestinatione paruulorum, vt quod Deus esset acceptor personarum, & iniquus, eum aliquos paruulos prædestinet sine meritis, & alios reprobet; vndè, eum in paruulis hoc non habeat locum ex eo, quod prædestinatio sit merè gratuita, nec etiam habebit locum in prædestinatione adultorum. Ita arguit D. Augustinus *Epist.* 105.

20 Respondent Pelagiani. Esse diuersam rationem, quia, si paruuli non prædestinantur, nullam pęnam habent post mortem, adulti verò traduntur supplicijs. Contra. Quia non traduntur supplicijs ex eo, quod non sint prędestinati ad gratiam, sed quia moriuntur in peccato actuali. Secundò. Tàm paruuli sunt inter se æquales, quando prædestinantur ad gratiam, quàm sunt adulti, ergo si in paruulis non interuenit acceptio personarum, nec etiam interueniet in adultis. Tertiò paruuli puniuntur saltem pæna damni, ergo.

21 Confirmatur secundò. Si gratia prædestinaretur ex meritis præuisis, non prædestinaretur vt gratia, sed vt meritum, atque adeo gratia non esset gratia. Ita arguit Augustinus 4. *contra Iulianum cap.* 3. *& alibi*.

22 Respondent Pelagiani. Primam gratiam esse ipsum liberum arbitrium, quod gratis datur. Contra. Quia scriptura nomine gratię non intelligit naturam, sed id, quod datur naturæ, vt ipsi indebitum. Secundò. Ad Romanos 4. & 11, quando Apostolus ait, quod si gratia esset ex operibus, non esset gratia, loquitur de illa, quæ supponit naturam, & illam perficit.

23 Respondent secundò. Gratiam esse legem, atque doctrinam, quę data est gratis. Contra ex Augustino 1. *de gratia Christi cap.* 8. quia legis cognitio, si desit gratiæ auxilium, non prodest, sed potius dat occasionem præuaricationis. Secundò. Plenitudo legis est dilectio ex Charitate, Charitas autem diffunditur in cordibus nostris, non per legem, sed per Spiritum Sanctum.

24 Respondent tertiò Semipelagiani. Meritum, quod præcedit gratiam, esse de congruo, & ideo non tollere rationem gratiæ, quia est tantum impetratorium, non obligatorium. Contra. Si præcederet meritum de congruo, ipse homo inciperet, contra illud ad Philippenses 1. *Deus, qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet.* Secundò. Quia homo se ipsum discerneret contra illud 1. Corinthiorum. 4. *Quis enim te discernit.* Tertiò. Quia posset homo aliquo modo gloriari de gratia accepta contra illud. *Quid gloriaris, quasi non acceperis.*

25 Respondent 4. Fidem contradistingui ab operibus, & ideo ex eo, quod gratia sit ex fide naturali, non sequi quod sit ex operibus. Contra. Fides, est quoddam opus iuxta illud Ioannis 6. *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.* Secundò. Quia etiam fides est donum Dei, iuxta illud ad Ephesios 2. *Salui facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.*

26 Dico tertiò. *Deum nec de potentia absoluta potuisse prædestinare ex bonis operibus præuisis factis ex viribus naturalibus.* Est contra Ruiz *disp.* 5. *de Prædestina-*

tione

tione sec. 3. Probatur. Deus non potest immutare naturas rerum, ergo nec dare gratiam ex operibus naturalibus. Consequentia probatur. Natura est ordinis inferioris respectu gratiæ, nec habet vires, quibus se sola extendatur ad supernaturalia, alioquin non essent supernaturalia, quia essent secundum vires naturæ, ergo si Deus faceret, vt opera naturalia essent aliquo modo causa prædestinationis, immutaret naturas rerum.

Confirmatur. Si ratione operum naturalium fieret prædestinatio ad gratiam, haberent aliquam congruitatem respectu gratiæ, & gratia esset debita naturæ debito congruitatis. Secundo confirmatur. Prædestinatio est ordo ad finem supernaturalem, ergo initium ipsius non potest esse à creatura, esset autem, si opera naturalia essent causa prædestinationis. Sequela probatur. Quia ordo prædestinationis est supernaturalis, ergo debet incipere à Deo vt supernaturaliter operante, quia omnis effectus requirit causam proportionatam.

27 Dico quartò. *Prædestinationem paruulorum non esse factam intuitu meritorum conditionatorum, quæ habuissent, si superuixissent.* Est de fide contra Semipelagianos. Probatur. Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat*, non dicit. *Quod periturum fuerat.* Ita Augustinus *epist.* 106. Confirmatur. Si Deus puniret peccatum sub conditione futurum, non esset verum illud sapientiæ. Quartò. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius:* Ita Augustinus *cap.* 14. *de prædestinatione Sanctorum.* Confirmatur secundò. Ad Romanos 9. Apostolus inquirens causam, cur Esau sit reprobatus, & Iacob electus, recurrit ad iudicia Dei inscrutabilia; facilis autem fuisset responsio, si Deus prædestinasset, & reprobasset intuitu operum conditionatorum. Ita Augustinus *epistola* 105.

28 Dico quintò. *Nec de potentia absoluta posse prædestinationem esse ex meritis conditionatè futuris.* Est contra Ruiz *disputat.* 5. *de prædestinatione sectiou.* 6. Probatur. Meritum consistit in exercitio libertatis, & est alicuius meritum, nulla autem operatio libera est alicuius personæ determinatæ, nisi ab ipsa eliciatur, operatio autem conditionata à nullo elicitur. Confirmatur. Quilibet non habet magis merita conditionata, quam demerita, ergo. Confirmatur secundò. Prædestinari ex meritis, facit, quod effectus prædestinationis dependeat in exequutione ab ipsis; Implicat autem, aliquid secundum existentiam dependere ab illo, quod non existit, vt sunt merita conditionata, nec est habitum existentium.

29 Obijcit Ruiz. Deus facit, quod mors præueniat aliquos, quia scit, quod, si superuiuerent damnarentur, ergo opus conditionatè futurum est motiuum Diuinæ voluntatis. Respondetur negando antecedens. Nam Deus non accelerat mortem intuitu peccati conditionati, quia adhuc posset ab illo præseruare, sed quia impleta est illa mensura gratiæ, ad quam prædestinarat.

30 Obijcit secundò. Potest Princeps moueri ad dandum gladium alicui, quem scit benè vsurum in bello, ergo. Respondetur. Ideo posse, quia supponit in eo, cui tribuit aptitudinem ad benè vtendum, quam ipsi non dat, Deus autem dat etiam bonum vsum gratiæ.

31 Dico sextò. *Neque bonum vsum gratiæ procedentem à libero arbitrio fuisse præsuppositum prædestinationi ad gratiam.* Probatur. Quia ille, qui haberet hunc bonum vsum, se ipsum discerneret contra illud 1. Corinth. 4. *Quis autem te discernit.* Secundò. Quia homo ex proprijs viribus inciperet iustificationem contra definitionem Concilij Arausicani secundi, & Tridentini, vt supra.

32 Dico septimò. *Neque bonum vsum gratiæ conditionatè futurum esse rationem prædestinationis.* Est contra Molinam *prima parte quæst.* 23. *artic.* 5. *disputat.* 1. *mem.* 6. & 11. Probatur. Bonus vsus gratiæ conditionatè futurus est effectus prædestinationis conditionatæ, ergo non potest esse ratio prærequisita. Antecedens patet. Quia consequitur ex prædestinatione posita in esse conditionato. Consequentia probatur. Quia nullus effectus potest esse conditio prærequisita ad suam causam, cum sit natura sua posterior.

33 Dices secundum esse conditionatum posse esse conditionem prærequisitam respectu prædestinationis secundum esse absolutum.

Contra. Quia semper comparatur vt effectus ad prædestinationem, & semper retinet dependentiam secundum suam naturam.

34 Dices secundò. Hunc bonum vsum, pro vt est conditio, non fundari in gratia, sed in libero arbitrio. Contra. Quia tunc liberum arbitrium se discerneret, inciperet iustificationem, haberet aliquid ex proprijs viribus in ordine ad gratiam, quod non accepisset, & prædestinatio non esset merè ex proposito Dei.

35 Dico octauò. *Bonum vsum liberi arbitrij fundatum in gratia, quo benè vtitur ipsa gratia, non potest esse ratio prædestinationis.* Probatur. Bonus vsus gratiæ est effectus gratiæ, ergo non potest esse ratio cur Deus prædestinet. Consequentia patet. Quia non potest Deus præuidere hunc bonum vsum absolutè futurum, nisi absolutè decreuerit gratiam, effectus enim non potest esse absolutè futurus, nisi causa sit absolutè futura. Antecedens est de fide ex Celestino Papa *epist. ad Episcopos Galliæ*, in qua approbat sententiam Augustini, & Tridentinam *sess.* 6. *cap.* 15. definit. Quod nos non præuenimus gratiam, sed ipsa nos præuenit.

36 Respondet Henricus dari gratiam specialē ad hunc bonum vsum, quæ non est effectus prædestinationis, sed prouidentiæ vniuersalis. Contra. Prædestinatio amplectitur totum ordinem supernaturalem, quo homo ordinatur ad beatitudinem, hæc autem gratia est aliquid de hoc ordine. Secundò. Quia esset initium iustificationis; initium autem iustificationis, sicut est à vocatione, ita etiam est effectus prædestinationis. Tertiò. Per hanc gratiam homo primò discernitur, ergo est effectus illius propositi, quo Deus absolutè separat à massa perdita.

37 Obijciunt Pelagiani. Scriptura docet, Deum dare gratiam intuitu nostrorum operum. Matthei 7. *Petite, & dabitur vobis, quærite, & inuenietis*, & alia huiusmodi habet.

Respondetur. Non intelligere de prima gratia, sed de posteriori, quæ supponit in nobis aliquam operationem prouenientem ex gratia, vt orationem, desiderium pœnitentię, & salutis, & alia eiusmodi.

38 Obijciunt secundò. Vni dedit quinque talenta, alij duo, alij vero vnum vnicuique secundum propriam virtutem. Respondetur intelligi de gratijs gratis datis, quas Deus distribuit iuxta capacitatem.

39 Obijciunt tertiò. Bona opera moralia merentur remissionem peccatorum. Iob. 4. *Elemosina ab omni peccato, & à morte liberat*, ergo. Respondetur mereri impetratiuè, quando fiunt ex gratia, secus autem si ex viribus tantum naturę.

40 Obijciunt quartò. Deus vult omnes saluos fieri. primę Timothei secundo, cum autem non omnes sint salui, potest tantum velle conditionate, si videlicet ipsi velint, ergo debet pręcedere primam gratiam voluntas salutis.

Respondetur. Velle omnes saluos fieri voluntate pręcedenti, quatenus creauit genus humanum in ordine ad salutem; non autem voluntate consequenti, quia multos relinquit in peccato. Et quos non relinquit, sed saluat, non saluat intuitu alicuius pręcedentis voluntatis ipsorum, sed ex mera misericordia.

41 Obijciunt quintò. Eſt in poteſtate hominis, vt ſit prædeſtinatus, ergo ratione propriæ voluntatis præuenientis gratiam. Antecedens patet. Apocalypſis tertio. Poteſt quis ammittere coronam 2. Thimothei 2. Poteſt ſe facere vas in honorem. Reſpondetur negando antecedens.

Ad probationem poſſe quidam ſecundum præſentem iuſtitiam amittere coronam, & etiam in æternum, quia peccatum eſt in poteſtate cuiuſque, non autem facere ſe vas in honorem. 2. Ad Timotheum 2. dicitur quod ſi quis emendauerit ſe à peccatis, erit vas in honorem, emendare autem ſe non poteſt, niſi in virtute gratię, vt alibi paſſim habet Apoſtolus.

42 Obijciunt ſextò. D. Ioann. Chryſoſtomus, qui *homil.* 17. *in Ioannem* ait. *Deus ſuis in nos beneficijs noſtras non præuenit voluntates, ſed à nobis incipiendum eſt, & alibi ſimilia habet.* Reſpondet Vaſquez *p.p.diſp.* 81.*cap.*8. Chryſoſtomum fuiſſe in errore, ſemipelagianorum; ſed. Contra quia *homilia* 28. *in Geneſim* docet, præuenientem gratiam tollere impedimenta ſalutis, & *homil.* 30. petitionem Cananeę initium habuiſse à gratia, & *hom.* 2.*in Pſal.*50. Prouocat *nos Deus dicens, da & tu aliquid*. Et homil. 7. in Ioannem. *Non enim veſtris præcedentibus meritis debitum perſolui, ſed ego incepi,* & alibi ſimilia docet, ex quibus patet primam gratiam nullum ſupponere meritum. Reſpondetur igitur. Deum nos expectare, non vt tribuat primam gratiam, ſed vt det ſubſequentem, & hoc intelligunt etiam alij Patres græci, quando habent huiuſmodi loquutiones.

43 Obijciunt ſeptimò. D. Auguſtinus *in propoſitionibus in epiſtolam Ad Romanos propoſitiones* 50. habet *Fidem elegit in præſcientia, vt quem crediturum eſſe præſciuit, ipſum elegerit*, & in infra. *Quod credimus noſtrum eſt, quod autem operamur, illius*. Reſpondetur D. Auguſtinum ſcripſiſſe hunc librum antequam eſſet Epiſcopus, & quando erat in errore Semipelagianorum; hoc tamen retractauit *lib.* 1.*retract. cap.* 23. & *cap.*4. *de Prædeſtinatione Sanctorum*. Notat, confutationem huius contineri *in quæſt.*2. *lib.* 1. *ad ſimplicianum*.

44 Obijciunt octauò. D. Auguſtinus *quæſtio.* 68. ex 83. ait quod voluntas Dei, qua miſeretur, venit de occultiſſimis meritis, Ait enim. *Venit enim de occultiſſimis meritis, quia & ipſi peccatores, cum propter generale peccatum vnam maſſam fecerint non tamen nulla eſt inter illos diuerſitas. Præcedit, ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis non ſint iuſtificati, digni efficiuntur iuſtific. tione, vt item præcedit in alijs peccatoribus, quo digni ſint obtuſione.*

Reſpondetur intelligere de meritis in impropriè ordine ad gratiam iuſtificantem, quæ fundantur *in gratia* auxiliante. Vnde ſubdit. Quod Deus volentibus ſubuenit, ita tamen, vt nemo poſſit velle niſi ab ipſo vocetur.

45 Obijciuntur nono. Eundem Auguſt. *lib. ſex quæſtionum quæſtion.* 2., vbi docet Verbum non fuiſſe incarnatum, niſi quando ſciebat adeſſe, qui crederent. Reſpondetur ſenſum eſſe, quod tunc voluerit incarnari, quando exiſtebant illi, qui erant prædeſtinati à Deo ad credendum, vt ipſe explicat *cap.*9. *de bono perſeuerantiæ*.

46 Obijciunt decimò. Chriſtus æqualiter pro omnibus eſt mortuus, ergo ratione meriti Chriſti debetur omnibus gratia æqualis, ergo, ſi non datur, debet prouenire ex præſcientia meritorum. Reſpondetur. Chriſtum æqualiter pro omnibus eſſe mortuum quò ad oblationem pretij, non autem quoad ęqualitatem omnium beneficiorum.

47 Obijciunt decimo primò. Per ſolam gratiam ſufficientem nemo ſaluatur, ergo ſi dat hāc gratiam abſque demerito, qui illam recipiunt damnabuntur abſque demerito. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia damnatio non prouenit ratione gratiæ ſufficientis, ſed quia liberè à voluntate reſpicitur.

An prædeſtinatio ad gratiam ſupponat opus morale vt diſpoſitionem.

SECTIO III.

48 Quæſtio procedit ſuppoſito, quod poſſit dari aliquod opus bonum morale, quod fiat ex ſolis viribus naturæ, quia, ſi fit ex gratia, iam ſupponit primam gratiam aut ſi non poteſt, ceſſat difficultas.

Prima ſententia aſſerit, opera bona moralia naturalia eſſe diſpoſitionem de congruo ad gratiam, atque adeo prædeſtinationem ſupponere ipſius præuiſionem. Ita Gabriel *in* 1. *diſt.* 41. *q. vnica art.*3.*dub.*1. & *in* 2. *diſt.* 27. *q.*1.*art.*2. Durandus *diſt.*38.*q* 5. Caiet. *tom.*1.*opuſc. trac.*4.*q.*1. Fundamentum eſt. Quia ſine hac diſpoſitione præuiſa Deus eſſet acceptor perſonarum.

49 Secunda ſententia aſſerit, bona opera moralia regulariter non eſſe diſpoſitionem ad gratiam, ſed tantum *in* aliquo caſu maximè neceſſitatis, Ita Vega *lib.* 6. *in Tridentinum cap.*17.

50 Tertia ſententia. Opera moralia poſſe eſſe diſpoſitionem non reſpectu gratiæ ſanctificantis, ſed reſpectu tantum excitantis. Ita Richardus *in* 2. *diſt.* 28. Gerſon *Alphabeto* 4. *littera M.* Sotus *de natura, & gratia cap.* 5.*lib.*2.

Probant. Quia talis diſpoſitio non dicit aliquod meritum neque etiam de congruo, quia opus meritorium ſupponit dignitatem perſonæ operantis, vel ſaltem proportionem operis. Secundò. Quia eſt congruum Diuinæ æquitati, vt acceptet hos actus tanquam diſpoſitionem; vndè ſcriptura promittit auxilium gratiæ peccatoribus benè operantibus. Tertiò. Natura rationalis habet capacitatem gratiæ, ergo bona opera ipſius eam diſponunt ad gratiam.

51 Quarta ſententia eſt abſolutè negatiua. Ita D. Thomas *p.*2.*q.*109. *art.*6.& *q.*112.*artic.*2.& 3. & communiter.

52 Dico primò. *Nullum opus naturale moraliter bonum eſſe diſpoſitionem aut primam, aut ſufficientem ad iuſtificationem, atque adeo prædeſtinationem ad ipſam non eſſe ex præuiſione talis diſpoſitionis*. Eſt de fide ex Concilio Tridentino *ſeſſ.*6.*cap.* 5. & *cant.* 1. vbi definit exordium iuſtificationis deſumendum eſſe ex ipſa gratia præueniente. Probatur. Prima diſpoſitio ad iuſtificationem eſt fides ex Tridentino *ſeſſ.* 6.*cap.*6. & ratio eſt, quia iuſtificatio eſt acceſſus ad amicitiam Dei. Vndè diſpoſitio debet eſſe aliquis liber motus in Deum, primus autem motus eſt per fidem, ergo prima diſpoſitio non poteſt eſſe aliquid naturale, ut enim fides ſit diſpoſitio, non poteſt eſſe ſine gratia Diuina, vt definitur in Tridentino *ſeſſ.*6.*can.*3.

53 Dices. Id valere de prima diſpoſitione conditionata, non autem de illa, quæ eſt aliqualis diſpoſitio. Contra. Ante primum motum in Deum nulla eſt omnino diſpoſitio; hic autem primus motus debet eſſe per fidem. Confirmatur. Per diſpoſitionem id, quod diſponitur, accedit ad formam, ad quam diſponitur; primus autem acceſſus ad amicitiam Dei debet eſſe aliquis motus in ipſum, quo homo incipiat eleuari ad ordinem ſupernaturalem.

Confirmatur. Diſpoſitio ex vi formalis diſpoſitionis dicit intrinſecam exigentiam illius, ad quod diſponit, etiamſi diſpoſitio ſit remota; nullum autem naturale poteſt exigere ſupernaturale, alioquin ſupernaturale non eſſet ſupernaturale.

54 Dico ſecundò. *Opus bonum morale ex viribus naturæ non eſt conditio requiſita ad obtinendam primam gratiam excitantem*. Eſt de fide, & deſumitur ex Auguſtino 1. *ad Simplicianum q.*2. & 1.*de peccatorum meritis capit.* 22. & 4. *contra Iulianum capit.* 3. Probatur. Concilium Arauſicanum *can.* 4. definit; Deum non expe-

expectare nostras voluntates, vt à peccato purgentur; expectaret autem, si esset necessarium aliquod opus morale vt conditio.

55 Dices. Concilium intelligere de illa voluntate, qua volumus purgari à peccato, non autem de omni bono opere. Contra. Concilium definit, Deum non expectare nostram voluntatem, quia de se non potest præparari ad gratiam, si autem homo poneret aliquam dispositionem, se præpararet ad gratiam. ergo

Confirmatur. Si requireretur conditio aliqua naturalis ad gratiam, homo se disponendo quæreret Deum, contra illud. Isaię 65. *Inuentus sum à non quærentibus me*, & gratia subijceretur labori humano, quod damnatum est in Concilio Arausicano. Confirmatur secundò. Ista dispositio se haberet per modum impetrationis, ergo gratia daretur ex impetratione nostra.

56 Dico tertiò. Actus morales bonos naturales nullo pacto posse disponere ad gratiam in quocunque genere hominum; desumitur ex D. Augustino *cap. 1. de prędestinatione Sanctorum*, vbi habet. *Fides non est ex operibus ne forte quis extollatur, solet enim dici, ideo credere meruit, quia vir bonus erat, antequam crederet, quod de Cornelio dici potest, cuius, vt narratur Actorum 10. acceptæ sunt eleemosinę, & exauditę orationes ante, quam crederet in Christum, nec tamen sine fide donabat, & orabat.* Probatur. Vel opera ista supponunt fidem, vel non. Si primum, ergo supponunt primam gratiam, si secundum, contra, quia prima dispositio incipit à fide.

57 Dices. Posse esse dispositionem ad fidem, licet non sint ad gratiam. Contra quia eo ipso, quod essent dispositio ad fidem, essent etiam dispositio remota ad iustificationem. Secundò sine fide impossibile est placere Deo; ergo non potest dari dispositio ad fidem. Tertiò. Quia fides esset ex operibus, contra illud. Ad Ephesios 2. *Fides non est ex operibus.*

58 Confirmatur. Hæc dispositio, esset moralis, de cuius ratione est, vt disponat dignificando, ergo Deus inueniret aliquam dignitatem ex viribus naturæ contra definitionem Conciliorum.

Dices. Potest quis audita prædicatione fidei, quamuis tunc non crediderit, postea excitari illam recogitando ad affectum fidei, ergo iste naturalis affectus erit dispositio. Respondetur negando consequentiam. Quia erit solum excitatio ad acquirendam illam naturalem instructionem, sicut etiam potest aliquis fidelis excitari ad desiderium acquirendi instructionem religionis infidelium.

59 Dices secundò. Cum peccator habeat fidem, poterit ipse saltem disponi ad gratiam per talia opera, ergo. Respondetur non posse, quia fides in ipso absque gratia se habet veluti mortuo modo, nec operatur ex vi illius.

60 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur sequela. Nam acceptio personarum habet tantum locum in ijs, quæ dantur ex distributiua iustitia, gratia autem datur merè gratis.

61 Ad primum tertię sententiæ negatur consequentia. Nam eo ipso, quod opus morale non supponit dignitatem personæ, neque dicit aliquam proportionem, non potest esse dispositio, quia dispositio deesse aliquid proportionatum. Ad secundum negatur assumptum. Quia non est congruum Diuinæ æquitati, quod est contra naturam, vt quod gratia habeat pro dispositione aliquod naturale, scriptura autem promittit gratiam ijs operibus, sed factis cum auxilio gratiæ. Ad tertium, negatur consequentia. Quia dispositio debet esse in eodem ordine, in quo est forma.

62 Quæres. An saltem prædestinatio ad gratiam sit, ex dispositione negatiua, qua tollitur peccatum.

Respondetur negatiuè, alioquin posset assignari ratio, cur Deus potius hunc eligeret, quam alium contra exemplum de figulo. Ad Romanos 9. qui ex eadem massa facit aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam, & gratia non esset merè ex proposito Dei, sed etiam ex homine se ipsum discernente aliquo pacto, vndè quando scriptura assignat ignorantiam tanquam rationem, cur Deus misereatur, non intelligit, quod sit ratio motiua, aut dispositiua, sed tantum quod finis misericordię sit tollere ignorantiam, ob quam aliquis peccat, & ideo particulæ causales, quas adhibet, significant consequutionem finalem.

DE PRAEDESTINATIONE AD Gloriam.

DISPVTATIO XLIII.

An sit ex prauisis meritis.

SECTIO I.

1 LOqnimur de Prædestinatione, pro vt dicit decretum dandi gloriam, & quęrimus, An supponat decretum dandi gratiam, atque adeo etiam merita præuisa.

Supponendum autem est contra Valentiam *prima parte disput. 1. quæstion. 23. punc. 4. conclus. 2.* Prædestinationem ad gloriam secundum signa, quæ distinguimus in actibus Diuinis, non esse simul cum cooperatione liberi arbitrij meritoria, licet enim omnes effectus prædestinationis sint connexi cum tali cooperatione, quia tamen actus habēt illum ordinem proportionaliter, quem habent obiecta, & gloria, & merita non sint simul, sed habeant ordinem dependentiæ ad inuicem, ideo etiam actus Diuini ad ipsa terminati non sunt simul, sed habent ordinem ad inuicem.

2 Prima sententia asserit decretum de gloria esse ante præuisionem meritorum. Ita D. Thomas *q. 6. de veritate art. 2. ad 9. & in 1. dist. 41. q. 1. art. 2. & p. p. q. 23. art. 4.* Herueus *in 1. dist. 40. q. 1. art. 3.* Capreolus *dist. 41. q. 1.* Scotus *quæst. 1.* Durandus *ibidem* Ariminensis *art. 2.* Caietanus *citato loco primæ partis*. Bannes, Ripa, Cumel *ibidem* Molina *disp. 1. mem. 6.* Fasolus *art. 1. dubit. 3.* Suarez *1. de prædestinatione cap. 8.* Ruiz *disp. 8. de prædestinatione, & sequentibus*, & communiter tam Thomistæ, quàm Scotistæ.

Probant. Ad Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori*, hæc autem propositio, cum sit in materia dogmatica, debet accipi vniuersaliter, & intelligi ne dum de prædestinatione ad gratiam, sed etiam ad gloriam. Confirmatur. Esau non fuit reprobatus à prima gratia, sed à gratia finali, ergo Iacob fuit prædestinatus ante præuisionem operum ad gratiam finalem, atque adeo ad gloriam, quæ est connexa cum gratia finali. Secundò, Agens intellectuale non potest velle media vt media, nisi præhabeat intentionem finis, ergo Deus non potest velle merita, nisi præhabeat intentionem gloriæ. Tertiò. Paruuli non possunt prædestinari ex meritis, ergo neque etiam alij. Confirmatur. Aliqui moriuntur in gratia, dum dormiunt, tunc autem perseuerantia non est meritum, sed donum Dei, ergo, etiam gloria non est ex meritis, cum detur ratione perseuerantiæ. Quartò. Non posset assignari ratio, cur Deus aliquibus daret media infallibilia ad salutem, & aliquibus tantum sufficientia. Quintò. Præ-

destinatio Christi ad gloriam non fuit ex meritis præuisis ergo neque etiam nostra. Sextò, Sequeretur quod, Deus non haberet specialem prouidentiam de electis vsque ad vltimum punctum perseuerantię, quia etiam reprobi habent gratiam efficacem ad plures actus bonos, & perseuerantiam pro aliquo tempore, nisi daret illis omnia media ex efficaci intentione gloriæ.

3 Secunda sententia ait, Aliquos ex speciali priuilegio esse prædestinatos ad gloriam, ante præuisa merita, vt Beatam Virginem, Apostolos, Hieremiam, & nonnullos alios, cæteros vero fuisse prędestinatos ex præuisis meritis. Ita Ochamus *in 1, dist. 41.*

4 Tertia sententia absolutè asserit, prædestinationem ad gloriam esse ex præuisis meritis. Ita D. Bonauentura *in prima distinct. 41. art. 1. quæst. 2.* Argentinas *quæst. 1. artic. 2.* Aureolus *artic. 1. & 2.* Bacconius *artic. 2.* Henricus *quodlibeto 8. quæst. 1.* Vasquez *prima parte disput. 89. cap. 2. & sequentibus.* Lessius *opuscul. de prædestinatione disput. 1. artic. 2.* Turrianus *opusc. de electione ad gloriam disput. 1. dubit. 5.* Amicus *prima parte disput. 15. sec. 4.* & alij.

5 Notandum primò. Aliquid esse prius volitum contingere dupliciter. Primo modo ex parte volitionis, cum inter actus adest ordo ita, vt vnus actus prius terminetur ad obiectum, quàm alter actus. Secundo modo ex parte obiecti, & tunc prioritas est in genere formali obiectiuo, & dicit, quod aliquid vt forma determinet volibilitatem obiecti, & tunc interuenit tantum vnus actus, quo attingitur obiectum determinans, & determinatum.

6 Notandum secundò. Finem esse determinationem, cur media sint volibilia, vndè obiectiuo modo est prius volitus, quia determinat ipsa media; hæc autem determinatio fit dupliciter, Formaliter, & in recto, quando videlicet finis per se primo attingitur, media vt stant sub fine, & determinatiuè, quando videlicet finis vt terminus determinat volibilitatem mediorum, & tunc determinatio consistit formaliter in illo ordine, quem habent media ad finem. Hinc primo modo eadem volitio attingit in recto tam finem, quam media, posteriori modo attingit formaliter media, & connotatiuè vt terminum ipsum finem.

7 Notandum tertiò. Aliud esse, media esse volita in ordine ad finem, & aliud esse volita ex intentione finis. Primum dicit, quod volitio tendat in media vt causatiua finis; secundum, quod præcedat aliquis actus attingens finem in se ipso, & ratione huius sequatur alius actus tendens in media.

8 Notandum quartò. Ad saluandum, quod media sint volita propter finem, atque adeo causationem finalem inter obiecta sufficere, si media sint volita secundum determinationem, quam habent à fine. Ratio est, quia tali pacto finis ratione suæ bonitatis tribuit volibilitatem medijs, vndè media attinguntur dependenter à bonitate finis.

9 Notandum quintò. Prædestinationem habere pro fine vnionem creaturæ intellectualis cum suo vltimo fine, ita vt ipsum participet eo modo, quo potest. Duplici autem modo participat suum finem supernaturalem, videlicet in essendo, & in fruendo. Primo modo participatio fit per gratiam, quæ perficit habitualiter, & eleuat ad quoddam esse Diuinum, gratia enim est quædam participatio Diuinæ naturæ iuxta illud. *Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc Diuinæ efficiamur consortes naturæ.* Secundò modo importat operationes fundatas in participatione in essendo, quæ sunt possessio ipsius finis, & fruitio.

10 Notandum sextò. Gratiam sanctificantem huius vitæ ordinari ad gratiam alterius vitæ tamquam dispositionem, disponitur enim homo ad illud esse supernaturale, quo coniūgitur suo vltimo fini, ita vt illi sint debitæ operationes beatificæ, hęc autem gratia est vita supernaturalis ipsius animæ iuxta illud Ioānnis 5. *Filius quos vult viuificat.* Et ratio est, quia illud est vita, quod est principium operationum vitalium; gratia autē est principium illarum operationum, quibus creatura rationalis versatur circa finem supernaturalem.

11 Dico primò. *Finem primarium, & per se primò intentum, ad quem per se primò ordinantur media in prædestinatione, esse ipsum esse supernaturale in esse consumato, quod consistit in gratia consumata, & completa per omnia dona supernaturalia.* Probatur. Ad Romanos 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*, ergo prædestinatio per se primò respicit vitam supernaturalem. Consequentia probatur. Quia prædestinatio tendit ad comunicandam imaginem, & fraternitatē Christi, hæc autem communicatio fit ratione gratiæ iuxta illud. *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus, & imaginem illius, qui de cælo est.* Confirmatur. Ad Ephæs. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sācti, & immaculati*, ergo finis electionis est sāctitas, quæ consistit in gratia; vndè subdit Apostolus. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum*, ergo finis fuit adoptio, quæ formaliter habetur per gratiam. Confirmatur secundò. Quando interuenit finis *Cuius*, & finis, *Cui*, quod primò intenditur est finis, *Cui*, ergo quod primo intenditur in prædestinatione est homo constitutus in esse supernaturali. Antecedens patet. Quia finis, *Cuius*, est propter perfectionem finis *Cui*, nam est aliquid bonum propter ipsum volitum. Consequentia probatur quia esse supernaturale importat ipsam vitam supernaturalem, qua constituimur in esse filiorum Dei, & gloria est propter perficiendum hominem vt constitutum in hoc esse supernaturali, & ideo hoc esse supernaturale est finis *Cui*, gloria autem finis *Cuius*.

12 Dico secundò. *Gratiam consumatam tamquam finem determinare volibilitatem eorum omnium; quæ, vt effectus prædestinationis, ipsam antecedunt.* Probatur. Omnes effectus prædestinationis, qui antecedunt gratiam consumatam, integrant illum ordinem, qui perducit ad ipsam gratiam, ergo determinantur ab ipsa gratia quò ad suam volibilitatem tanquam à fine.

13 Dico tertiò. *Hunc ordinem in Diuinis decretis esse constituendum, vt Deus decernat primum medium, deinde secundum, quousque perueniatur ad finem, & postea ea, quæ consequuntur finem. Ita tamen vt media terminent Diuina decreta secundum determinationem quam habent à fine.* Probatur. Media sic considerata habent vt possint terminare Diuinum decretum, etiamsi prius, non sit volitus finis, ergo prius sunt volita. Antecedens patet. Quia media non sunt volibilia, nisi ratione finis, ergo vt determinata à fine habēt, vt possint terminare volitionem. Consequentia probatur. Quia in tantum est necessarium, vt præcedat volitio finis, in quantum debet determinare volibilitatem mediorum, sufficienter autem determinat, si in esse obiectiuo sit ratio volendi. Confirmatur. In tantum media non possent esse prius volita, in quantum volitio finis debet esse prior; sed hoc non valet de fine mediorum, sed de illo tantum, qui est finis ipsius volentis, ergo cum Deus non habeat alium finem, nisi propriam bonitatem, potest velle media ante volitionem finis rerum creatarum.

14 Dico quartò. *Gloriam decerni à Deo præuisis meritis tanquam mercedem, & tanquam hæreditatem, præmissa gratia consumata.* Probatur Iacobi 2. *Deus elegit pauperes in hoc modo diuites in fide, & hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se*, hoc est elegit, quos fecit diuites in fide; deindè, cum promissum consistat in decreto conferendi aliquod bonum, & respiciat diligentes, iam tale decretum supponit media. Matthei 25. dicitur regnum præparatum electis à constitutione mundi quia exercuerunt opera misericordiæ.

15 Dices explicari tantum causam exequutionis tēporalis,

lis, non autem præparationis ęternę. Contra. Explicatur cauſa beatitudinis; ergo ſicut media in exequutione ſunt cauſa exequutionis, ita in præuiſione ſunt cauſa præparationis. Confirmatur. Deus ab æterno præuidit merita; & quia attingit comprehenſiuo modo omne obiectum, debuit illa ab æterno attingere vt remunerabilia, ergo voluit ipſis remunerationem.

16 Dices ſecundò. Ex his ſequi, quod ſit in Deo poſt præuiſionem meritorum alius actus iuſtitię remuneratiuę. Contra. Decreta diuina ſunt cauſatiua illius, quod vult voluntas diuina, ergo non debent multiplicari plus, quàm neceſſe ſit in ordine ad communicationem; alioquin aut plus influerent, quàm eſſet in effectu, quod implicat; aut aliquid ipſorum fruſtratorium eſſet, & nihil influeret, quod ſimiliter implicat; ſed decretum de gloria per modum mercedis præuiſis meritis eſt ſe ſolo ſufficiens ad ponendum gloriam, ergo. Confirmatur. Quia non poteſt dici, quod ſit idem decretum, cui addatur aliqua cõditio, quia primum eſſet intrinſecè decretum liberale; ſecundum verò actus iuſtitię remuneratiuę. Secundò. Tale eſt decretum, quale eſt obiectum in tempore, cum ſit tale ex ordine ad obiectum, ergo cum in tempore ſit tantum obiectũ iuſtitiæ remuneratiuæ, non poteſt decretum habere aliam rationem, quam iuſtitiæ. Tertiò. decretum liberum non poteſt concipi, niſi terminetur ad obiectum ad extra aut futurum, aut exiſtens, ergo non poteſt eſſe multiplex, niſi ſit multiplex obiectum; ſed gloria ſiuè futura, ſiuè exiſtens, ſemper dicit rationem mercedis, ergo. Quartò. Actus diuini liberi colliguntur tantum ex obiectis exiſtentibus, ergo cum ſit gloria tantum per modum remunerationis, non poteſt poni circa ipſam alius actus, quam remuneratiuus.

17 Secundò probatur ex Patribus Fulgentio 1. ad Monimum cap. 24. *Prædeſtinauit ad regnum, quos ad ſe præſciuit miſericordia præuenientis auxilio redituros.* Chryſoſtomo homil. 80. in cap. 20. Matthęi. *Antequam nati ſitis, quia ſciebam vos huiuſmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuerunt.* Cyrillo 10. Theſauri cap. 6. *Non eſt meum dare primum honorem vobis petentibus, qui reſeruatus eſt in præſcientia Patris illis, quos exceſſus certandi commendauerit.* Epiphanio hæreſi 69. *Hoc vult oſtendere, quod non iuxta perſonarum acceptionem res iſta fiat, ſed pro dignitate;* loquitur autem de electione ad gloriam. Hieronymo in cap. 1. Malachiæ. *Quos præſciuit de gentibus credituros, elegit, & ex Iſrael eiecit incredulos.* Ambroſio 5. de fide. cap. 2. *Apoſtolus ait ſolus ait, quos præſciuit, & prædeſtinauit, non enim ante prædeſtinauit, quam præſciret; ſed quorum merita præſciuit, eorum præmia prædeſtinauit.*

18 Reſpondent. Hos Patres eſſe intelligendos de electione ſecundum ordinẽ exequutionis; adeſſe tamen aliam electionem per modum intentionis ante præuiſa merita. Contra. Quia ita docent elegiſſe poſt præuiſa merita, vt excludant omnem aliam electionem. Tum quia loquuntur de pręparatione; præparatio autem ſe habet per modum intentionis; Tum quia hoc dicunt, vt excludatur perſonarum acceptio.

19 Tertiò probatur. Electio ad gloriam eſt tamquam ad hereditatem, & mercedem, ergo eſt decreta ex præuiſione gratię conſummatæ, & meritorum. Conſequentia probatur. Quia hæreditas dicit ordinem eſſentialem ad eſſe filiorum Dei, & merces ad merita, & ad labores.

ao Reſpondent. Deum decreuiſſe gloriam dandam ex meritis, non autem decreuiſſe intuitu meritorum. Contra. In illo ſigno, in quo Deus decernit gloriam vt coronam, ſe habet vt corona, nedum poſſibiliter, ſed etiam efficaciter quò ad futuritionem, ergo cum ratio coronæ dicat ordinem ad merita, non poteſt eſſe abſolutè futura, niſi etiam merita ſint abſolutè futura. Secundò. Quę ſunt neceſſariò connexa, nec pręciſiuè poſſunt ſeparari, ergo cum merces exiſtens, ſit neceſſario connexa cum meritis exiſtentibus, non poſſunt ſeparari in ordine ad exiſtentiam.

21 Reſpondent ſecundò. ſufficere, ſi media pręuideantur conditionatè futura. Contra. Quia corona abſolutè futura dependet ex meritis abſolutè futuris. Secundò. Quia merita conditionata non ſunt merita huius determinatę perſonę, quia ſunt tantum illius de eo, quod exerceantur ab ipſa. Tertiò. Quia Deus ſub conditione non magis cognoſcit merita, quam demerita.

22 Reſpondent tertiò. Deum prius intendere gloriam ſecundum ſe; deinde velle merita, & poſtea pręuiſis meritis, decernere gloriam vt mercedem. Contra. In tantum deberet intentio glorię pręcedere, in quantum deberet eſſe ratio, cur eligerentur media in ordine ad gloriam; ſed non poteſt eſſe, ergo. Minor probatur. Quia finis, prout ſtat in intentione, eſt ratio eligendi media; atque adeo eſt ratio eligendi illa tantum, quę ipſi proportionata ſunt ſecundum eſſe, quod habet in intentione, media autem non correſpondent gloriæ ſecundum ſe præciſè, ſed prout eſt merces, ergo ſi ſecundum rationem mercedis non ſtat in intentione, neque etiam poteſt eſſe ratio eligendi merita vt media.

23 Reſpondent quartò. Primum actum intentionis gloriæ eſſe ex meritis in communi, deindè Deum eligere talia media, & his præuiſis decernere gloriam, vt coronam tali perſonę determinatæ. Contra. Primus actus intentionis ſupponit merita in communi, quia corona dicit eſſentialiter ordinem ad illa, ergo primum decretum dandi gloriam huic determinatæ perſonę ſupponit merita ipſius in particulari.

Quartò probatur. Ideo intentio ad gloriam deberet pręcedere merita, quia finis extrinſecus, prout ſtat in intentione, debet eſſe principium electionis mediorum; ſed in Deo non poteſt eſſe, ergo. Minor probatur. Quia non acquirit eſſe intrinſecum in Deo, alioquin Deus moueretur ab obiecto extrinſeco, ſed ſola eius bonitas eſt ratio vt velit, quidquid vult.

24 Dices. Intentionem finis non ſolum debere pręcedere, vt ſit principium electionis mediorum, ſed etiam, vt ſit ratio, cur voluntas diuina terminetur ad aliud obiectum, nam vult vnum propter aliud. Contra. Vt velit media propter finem, ſufficit, ſi voluntas diuina terminetur ad ipſa, prout dicunt ordinem ad finem; quia eſſe propter finem nihil aliud dicit, niſi ordinari ad finem, ergo non eſt neceſſe, & pręcedat intentio.

15 Dico quintò. *Nec de potentia abſoluta poſſe Deum ante præuiſa merita intendere gloriam efficaciter, ſuppoſito, quod ſit danda ex meritis.* Probatur. Omnis actus liber diuinæ voluntatis efficax debet habere in tempore aliquod obiectum, ad quod terminetur, ergo non poteſt, antequam pręuideat merita, vt abſolutè futura, decernere dare gloriam, quę ſit danda ex meritis.

Conſequentia probatur. Obiectum terminat actum diuinum ratione futuritionis, & exiſtentię, quam eſt habiturum in tali differentia temporis, ergo ſi ante pręſcientiam meritorum adeſt efficax actus circa gloriam, ex vi ipſius intelligitur gloria terminans actum ſecundum futuritionem, & independenter à meritis, cum in illo ſigno non ſint merita, à quibus dependeat.

Confirmatur. Eadem ſemper eſt terminatio actus diuini ab ęterno, & in tempore, alioquin actus diuinus mutaretur terminatiuè, ergo ſi ab ęterno in primo ſigno eſſet terminatio ad obiectum independens à meritis, eſſet etiam in tempore.

26 Dices. Deum non decernere gloriã quocunq; modo, ſed dandam ex meritis. Contra. Vel in illo ſigno gloria terminat actũ diuinũ ſecundum dependentiam à meritis;

vel non. Si primum. Contra. Quia non poteſt abſolutè eſſe futura dependentia, niſi etiam abſolutè ſint futura merita. Si ſecundum, ergo non decernitur gloria cum dependentia à meritis.

27 Dices ſecundò. In primo ſigno gloriam eſſe futuram inadæquatè, pro vt prouenit à voluntate Dei. Contra. In primo ſigno non habet futuritionem ex parte omnium cauſarum, ergo nullam, quia indiuiſibiliter dependet ab omnibus. Secundò. Nihil eſt in effectu, quod non habeat dependenter à voluntate Diuina, ergo ſi in primo ſigno gloria non habet dependentiam à meritis, nunquam habebit.

28 Dico ſextò. *Quidquid in tempore datur dependenter à meritis, fuit ab æterno decretum ex præuiſione meriti, ſi conſideretur vt quidam ſpecialis effectus prædeſtinationis ſeorſim ab alijs.* Probatur. Nam ſi datur ex merito, dicit ordinem ad merita, atque adeo ſecundum hunc ordinem terminat decretum Diuinum.

29 Dico ſeptimò. *Deum decreuiſſe prædeſtinatis ante præuiſa merita gloriam non in ſe ipſa, ſed in gratia efficaci tamquam in medio infallibili.* Deſumitur ex illo Lucæ 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*, verbum enim, *Complacuit*, ſignificat gratuitam voluntatem, quæ terminetur ad regnum contentum in gratia efficaci, quod ex eo patet, quia Chriſtus hoc dixit, vt expelleret timorem, & ſpem excitaret, quia ratione huius complacentiæ aderat fundamentum maximum ſperandi; hoc autem fundamentum eſt gratia. Probatur. Media eliguntur à Deo vt media, ergo vt virtualiter continentia ipſum finem, ergo dum vult media, vult etiam finem, vt in ipſis contentum.

30 Ad primum reſpondetur. Scripturam eſſe intelligendam de prædeſtinatione adæquatè ſumpta, quæ, vt diximus, non ſupponit merita, quia inuoluit etiam gratiam, non autem de præciſa electione ad gloriam. Neq; ex eo, quod ſit materia dogmatica, quod dicitur de prædeſtinatione ad gratiam, aut de prædeſtinatione adæquata, debet dici de præciſa electione ad gloriam, cum non ſit eadem ratio. Ad Confirmationem negatur conſequentia. Nam ſicut gratia finalis non eſt gloria, ita nec prædeſtinatio ad ipſam præciſè, eſt prædeſtinatio ad gloriam; vndè ex eo, quod vna ponatur gratuita, non ſequitur, quod debeat poni etiam altera, deinde ibi non eſt ſermo de prædeſtinatione Iacob, & de reprobatione Eſau reſpectu gratiæ finalis, ſed de prædeſtinatione, & reprobatione adæquata. Ad ſecundum. Antecedens eſſe verum, quando finis non ſolum eſt finis mediorum, ſed etiam ipſius agentis: ita vt circa ipſum exerceat vim motiuam. Secus autem ſi non moueat, quia in tantum debet præintendi, in quantum debet mouere agens ad electionem mediorum; Deus autem non mouetur ab aliquo obiecto creato. Ad tertium negatur conſequentia. Nam ſicut paruulis non datur gloria vt merces, ita neq; ipſis prædeſtinatur vt merces, & ideo electio ipſorum ad ipſam non debet eſſe ex præuiſis meritis. Ad Confirmationem. Cum quis dormiendo moritur, datur gloria ipſi intuitu perſeuerantiæ vt hæreditas, intuitu vero præcedentium meritorum vt corona: vndè etiam ipſis commenſuratur, & ideo decernitur ex meritis præuiſis. Ad quartum negatur conſequentia. Nam quod Deus vni det media infallibilia ad ſalutem, non prouenit ex præintentione finis, ſed quia illa elegit cum ordine ad finem, qui in ipſis meritis efficaciter intenditur. Ad quintum negatur conſequentia. Quia Chriſtus non habuit ex meritis, nam ſtatim in primo inſtanti conceptionis fuit beatus, quia tanquã vniuerſale caput debuit habere omnia dona. Ad ſextum negatur ſequela. Quia quælibet gratia, quæ datur prædeſtinatis, datur in ordine ad finem, atque adeo eligitur à Deo tamquam medium determinatum ſecundum ſuam volibilitatem à bonitate finis.

31 Ex dictis colligitur. Omnes homines eodem modo fuiſſe prædeſtinatos ad gloriam ex præuiſis meritis. Rationes enim allatæ pro omnibus militant, nec ex ratione, aut ex Scriptura, aut ex Patrum auctoritate habetur fundamentum conſtituendi diſcrimen, nam licet aliqui ſint confirmati in gratia, & alij in ventre ſanctificati, non per hoc fit, vt debuerint ante præciſa merita prædeſtinari, quia ſanctificatio in ventre dicit tantum, quod tunc infundatur gratia.

Confirmatio verò in gratia dicit tantùm ſpecialem aſſiſtentiam, qua Spiritus Sanctus aſſiſtit, ne quis peccet.

32 Colligitur ſecundò. Angelos quoque fuiſſe eodem modo prædeſtinatos tam ad gloriam ex præuiſis meritis, cum ſit eadem ratio, vt de hominibus, quàm ad gratiam abſque præuiſione meritorum. Et licet hoc de Angelis non ſit expreſsè definitum à Concilijs, implicitè tamen definitum fuit, quia vniuerſaliter decernunt, gratiam non poſſe eſſe ex meritis.

An prædeſtinatio adæquata ſupponat merita præuiſa.

SECTIO II.

33 Svmimus prædeſtinationem, prout terminatur ad omnes ſuos effectus per modum vnius decreti, atque adeo prout eſt decretum quoddam gratiæ, & gloriæ ſub vna ratione obiecti conſurgente ex formali determinatiuo finis.

34 Dicendum eſt. *Prædeſtinationem ſecundum eſſe adæquatum non habere cauſam moralem meritoriam, atque adeo non eſſe ex præuiſione alicuius meriti.* Ita D. Thomas *prima p. q. 23. art. 5.* & communiter.

Probatur. Ad Romanos 9. vbi Apoſtolus exemplo Iacob, & Eſau probat, prædeſtinationem non eſſe ex operibus, ſed ex libero propoſito Dei.

Dices eſſe intelligendum de ſola prædeſtinatione ad gratiam. Contra. Quia loquitur de iſta prædeſtinatione, qua quis diſcernitur ab alio, & conſtituitur vas honoris, hæc autem eſt prædeſtinatio adæquata.

35 Confirmatur. Prædeſtinatio explicatur à ſcriptura per modum creationis, quæ eſt productio nihil ſupponens ex parte producti. Ad Epheſios 2. *Ipſius enim factura ſumus creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus*, & cap. 4. *Induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis*, ergo prædeſtinatio non ſupponit aliquod meritum, alioquin non ſe haberet per modum creationis. Confirmatur ſecundò. Prædeſtinatio adæquata includit totam collectionem gratiæ, & reſpicit puram naturam, ergo non poteſt eſſe ex meritis, quia pura natura non habet aliquam proportionem meriti ad ſupernaturalia.

36 Obijcies: ſequeretur ſi prædeſtinatio non eſſet ex meritis, quod merita eſſent inutilia, quod ſuperflua eſſet induſtria ad benè operandum, exhortatio, prædicatio &c. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia prædeſtinatio reſpicit finem mediantibus meritis, & alijs medijs, & ideo ad ipſius exequutionem neceſſaria eſt cooperatio liberi arbitrij.

37 Obijcies ſecundò. Deus non operatur irrationabiliter, ergo prædeſtinando habet aliquam rationem ex parte prædeſtinati. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia operatio Dei eſt rationabilis non ratione motiui extrinſeci, ſed quia eſt ſecundum regulas diuinæ rationis.

Quæ

Quæ ſit mens Diui Auguſtini.

SECTIO III.

38 Quia Eccleſia plurimum defert doctrinæ D. Auguſtini quò ad prædeſtinationem, ideo videndum eſt, quid in hac materia ſenſerit, vnuſquiſque enim in ſuam ſententiam ipſum trahere conatur.

Dico primò. *Diuum Auguſtinum poſuiſſe prædeſtinationem ante præuiſa merita; tunc autem ſumpſiſſe prædeſtinationem adæquatè.* Probatur. Quia vbi tradit hanc gratuitam electionem, ſemper coniungit gratiam cum gloria, vt *cap. 7. de correptione, & gratia.* Quicunque, *ergo ab originali damnatione iſta diuinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium, quod & procuratur eis audiendum Euangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, perſeuerant.* Et infra explicans ad quid electi ſint ait. *Electi autem ſunt ad regnandum cum Chriſto;* & rurſus de Apoſtolis, & Iuda dicit. *Illos debemus intelligere electos per miſericordiam, illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum ſuum, illum ad effundendum ſanguinẽ ſuum.* Et *cap. 15. de prædeſtinatione Sanctorum,* cum docuiſſet, Chriſtum non potuiſſe mereri ſuam prædeſtinationem, ſubdit. *Quiſquis in capite noſtro præcedentia merita ſingularis illius generationis inuenerit, ipſe in nobis membris eius multiplicatæ regenerationis inquirat.*

39 Dico ſecundò. *Diuum Auguſtinum potuiſſe etiam electionem poſt præuiſa merita, & tunc loqui de electione ad gloriam præcisè.* Probatur. Quia ponit electionem, quæ proueniat ex diſcrimine eorum, qui eliguntur, ab iis, qui non eliguntur, vt 1. Ad Simplicianum quæſtio. 2. *Non ergo ſecundum electionem propoſitum Dei manet, ſed ex propoſito electio: id eſt non quia inuenit Deus opera bona in hominibus, quæ eligat, ideo manet propoſitum iuſtificationis, ſed quia illud manet, vt iuſtificet credentes, ideo inuenit opera bona, quæ iam eligat ad regnum cælorum.* Et infra. *Non tamen electio præcedit iuſtificationem, ſed iuſtificatio electionem, nemo enim eligitur, niſi iam diſtans ab eo, qui reijcitur. Vnde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video, quomodo ſit dictum, niſi præſcientia.*

40 Reſpondent. Diuum Auguſtinum ſcripſiſſe hos libros, dum eſſet iunior, & poſtea aliter docuiſſe. Contra nam 2. *Retractationum cap. 1.* & *de prædeſtinatione c. 4.* & *de bono perſeuerantiæ. cap. 12.* laudat doctrinam ibi traditam, & notat in illa citata quæſtione contineri confutationem erroris Maſſilienſium.

41 Confirmatur. *Sermone 7. de Verbis Domini ſecundum Matthæum,* vbi habet. *Quos voluit Dominus, elegit; elegit autem ſecundum ſuam gratiam, & ſecundum illorum iuſtitiam.* Et infra. *Ego illos elegi, quia vidi mentes eorum de me præſumentes, non de ſe.*

Reſpondent. Diuum Auguſtinum eſſe intelligendum de electione ſecundum ordinem executionis. Contra. Quia nunquam expreſſit electionem ad ſolam gloriã per modum intentionis ante præuiſa merita. Secundò. Quia excludit poſitiuè talem electionem, dum inquit. *Non ergo ſecundum electionem propoſitum Dei manet, ſed ex propoſito electio.*

42 Obijcies. Donum perſeuerantiæ per D. Auguſtinum eſt ex voluntate dandi gloriam, ergo electio ad gloriam eſt ante decretum de gratia. Antecedens patet ex *cap. 9. de Correptione, & gratia.* Reſpondetur. Diuum Auguſtinum in citato loco tantum docere, quia donum perſeuerantiæ detur prædeſtinatis, quia prædeſtinati ſunt, intelligit autem de prædeſtinatione adæquatè ſumpta.

43 Obijcies ſecundò. Donum perſeuerantiæ eſt gratuitum, vt docet D. Auguſtinus *cap. 6. de Correptione, & gratia,* & *cap. 13. de Bono perſeuerantiæ.* ergo etiam vita æterna; quia eo ipſo, quod decernitur perſeuerantia, decernitur etiam vita æterna. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia, ſicuti gloria eſt diuerſum obiectum à perſeuerantia, ita etiam terminat diuerſum decretum. Vndè non fit vt ſi decretum de perſeuerantia ſit gratuitum, ſit etiam gratuitum decretum de gloria. Deindè perſeuerantia non decernitur vt corona, ſicuti decernitur gloria.

DE EFFECTIBUS Prædeſtinationis.

DISPUTATIO XXXXIV.

An natura, & creatio ſint effectus prædeſtinationis.

SECTIO I.

1 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Suarez 3. *de Prædeſtinatione cap. 7.* Ruiz *diſp. 24. de Prædeſtinatione ſect. 7.* qui citant etiam D. Thomam *prima p. q. 23. art. 8.*, ſed ibi tantum docet, quod preces Sanctorum poſſunt impetrare aliquid neceſſarium ad prædeſtinationem.

Probant. Natura partim ſubiectiuè, partim efficienter concurrit ad alios effectus prædeſtinationis, ergo. Secundò. Subſtantia hominis poſita in actu ex intentione glorificandi eſt maius beneficium, & melius verificatur, quod ſit creata ad beatitudinem, ergo. Tertiò. Natiuitas vnius hominis poteſt eſſe effectus prædeſtinationis alterius, vt Natiuitas B. Virginis prædeſtinationis Chriſti, ergo etiam propria Natiuitas.

2 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Vaſquez *prima parte diſp. 93. cap. 4.* Smiſing *tract. 3. de Deo vno diſp. 6. q. 5. num. 240.*, & alij.

3 Dicendum eſt. Naturam, & creationem non eſſe effectus prædeſtinationis. Probatur. Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio ex D. Auguſtino *cap. 10. de Prædeſtinatione Sanctorum*, ergo cum natura non ſit gratia, non poteſt eſſe præparata à prædeſtinatione, atque adeo nec effectus illius. Confirmatur. Diuus Auguſtinus cum alijs Patribus Africanis *epiſt. 95. ad Innocentium*, aſſignans gratiam, quæ eſt effectus prædeſtinationis, excludit naturam, & ait, Aliam eſſe gratiam, qua prædeſtinati vocamur, iuſtificamur, & glorificamur. Confirmatur ſecundò. Prædeſtinatio ex eodem Auguſtino. *cap. 14. de Bono perſeuerantiæ*, eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur, ergo hæc beneficia, quæ ſunt effectus prædeſtinationis, ſupponunt naturam, quæ liberetur.

4 Reſpondet Ruiz. Naturam eſſe effectum prædeſtinationis, quia præreq uiritur, vt producatur gratia. Contra. Vel ex vi prædeſtinationis ponitur in eſſe; vel non. Si primum. Contra, quia prædeſtinatio non eſſet præparatio ſolius gratiæ liberatiuæ. Si ſecundum; ergo non eſt effectus.

5 Reſpondet Suarez. Naturam præcisè ſpectatam non eſſe effectum prædeſtinationis, ſed vt fundat gratiam, & finem intentum à prædeſtinatione. Contra. Vt fundat, præſupponitur, ergo non cauſatur effectiuè. Secundò. D. Auguſtinus excludit naturam à gratia prædeſtinationis, & nume-

numerat cum Apoſtolo tres tantum effectus, videlicet Vocationem, Iuſtificationem, & Glorificationem.

6 Ad primum negatur conſequentia. Nam ex eo, quod natura concurrit ſubiectiuè ad effectus prædeſtinationis, non poteſt eſſe effectus illius, quia ſubiectum præſupponitur ad operationem efficientis. Ex eo autem, quod concurrit effectiuè, non ſequitur quod ſit effectus prædeſtinationis, quia non concurrit, niſi vt eleuata per gratiam; & ideo ſolum eleuatio eſt effectus. Ad ſecundum. Hanc maiorem rationem beneficij implicare, quia beneficium naturę non poteſt eſſe à cauſa ſupernaturaliter operante. Homo autem dicitur creatus ad gloriam, quia eſt capax illius. Ad tertium. Illam ſolam Natiuitatem poſſe eſſe effectum prędeſtinationis alterius, quæ inuoluit aliquid ſupernaturale.

An alia bona naturalia ſint effectus prædeſtinationis.

SECTIO II.

7 Alia bona naturalia ſunt illa, quę inſeruiũt aliquo pacto ipſi homini, vt ingenium, indoles, corporis diſpoſitio, & complexio; vitę breuitas, aut longitudo, liberales diſciplinæ, & alia huiuſmodi. Dupliciter autem poſſunt conſiderari, vel vt merè naturalis ordinis; vel prout aliquando ſupernaturali modo fiunt.

8 Prima ſententia eſt abſolutę affirmatiua. Ita Molina *1. parte q.23. art.2. diſp.3.* Cumel *diſp. vnica, concluſ. 6.* Suarez *3. de Prædeſtinatione c.7.* Ruiz *diſp.24. de Prædeſtinatione ſect. 2. & ſequentibus* Smiling *tract. 3. de Deo vno, diſp.6. q.5. num.232.* & alij.

Probant. Ad Rom.8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti*, ergo cum inſeruiant fini prędeſtinationis, ſunt effectus illius. Secundò. Bona temporalia ſunt obiectum ſpei theologicę, quatenus iuuant ad ſpiritualia, ergo ſunt etiam effectus prædeſtinationis. Tertiò. Vocatio externa eſt effectus prędeſtinationis; hęc autem aliquando exercetur per res merè naturales. Quartò. Quod vocatio ſit congrua, eſt effectus prędeſtinationis, ergo etiam ingenium, & indoles, quia congruitas conſiſtit in proportione ad ipſa. Quintò. Sapientię 8. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius*, ergo mors prematura eſt effectus prędeſtinationis.

9 Secunda ſententia aſſerit, illa tantum bona naturalia eſſe effectus prędeſtinationis, quę dantur ex meriti Chriſti. Ita Vaſquez *prima parte diſp.93. cap.4.*

10 Tertia ſententia ait, illa bona naturalia eſſe effectus prędeſtinationis, quę per modum medij, aut diſpoſitionis conducunt ad gloriam, vel ad incrementum illius. Ita Amicus *prima parte diſp.15. ſect.5. concluſ.1.*

11 Quarta ſententia. Ea tantum bona naturalia eſſe effectus prędeſtinationis, quæ fiunt ſupernaturali modo. Ita Faſolus *prima parte q.23. art.2. dub.5.* Gonzalez *diſp. 82.* Arubal *diſp.81.*

12 Dico primò. *Bona naturalia, quæ nullam habent ſupernaturalitatem, concernunt ad prædeſtinationem, vt aliquid de fundamento ipſius gratiæ.* Probatur. Iſta bona poſſunt fundare aliquam gratiam, quæ ſit effectus prędeſtinationis, ergo. Antecedens patet. Quia ex natura ſua concurrunt vel vt obiecta, & vt diſpoſitionis; vel vt conditiones, vel alio modo ad operationes humanas, ergo poſſunt fundare aliquam gratiam quia ſicut operatio humana poteſt eleuari ad eſſe ſupernaturale, ita etiam talia bona poſſunt coniungi cum aliqua gratia, que ſit in ordine ad eleuandam operationem.

13 Dico ſecundò. *Bona merè naturalia non eſſe effectus prædeſtinationis.* Probatur. Apoſtolus *Ad Rom.8.* aſſignans prædeſtinationis effectus tres tantum nominat, videlicet Vocationem, Iuſtificationem, & Glorificationem, vt explicat Proſper *ad excerpta Genuenſium. dub. 8.* & Auguſtinus cum alijs Epiſcopis *epiſt. 95. ad Innocentium*, vbi excludit à gratia prædeſtinationis bona, quæ pertinent ad naturam.

14 Dices. Hęc bona pertinere ad vocationem, quatenus adiuuant gratiam vocantem. Contra. Vel ſunt ſecundum ſe gratia prædeſtinationis; vel non. Si primum; ergo ſunt aliquis effectus ex illis tribus. Si ſecundun, ergo non ſunt effectus prædeſtinationis.

15 Confirmatur. Prędeſtinatio eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſsimè liberantur quicunque liberantur, ergo bona naturalia non ſunt effectus prædeſtinationi. Conſequentia probatur. Tum quia cum prędeſtinatio ſit in ordine ad liberationem, ſupponit peccatum originale, atque adeo ordinem prouidentiæ naturalis, in quo continentur bona omnia naturalia. Tum quia nemo per bona naturalia liberatur. Confirmatur ſecundò. Effectus debet eſſe proportionatus ſuæ cauſæ; ergo cum prędeſtinatio ſit prouidentia ſupernaturalis, debet effectus ipſius eſſe intra ordinem ſupernaturalem.

16 Dices. Bona naturalia eſſe intra ordinem ſupernaturalem, ſi accipiantur vt inſeruiunt fini prædeſtinationis. Contra. Vel quando inſeruiunt, acquirunt aliquod eſſe de nouo, vel non. Si primum; ergo hoc tantum erit effectus prædeſtinationis, ſi ſit aliquid ſupernaturale. Si ſecundum; ergo cum ſit ſecundum proprium eſſe effectus prouidentiæ naturalis non poſſunt eſſe effectus prædeſtinationis.

17 Dico tertiò. *Bona naturalia ſupernaturali modo facta eſſe effectus prædeſtinationis, ſi habeant infallibilem connexionem cum fine illius.* Probatur. Illud eſt effectus prædeſtinationis, quod eſt medium efficax ad finem aſſequendum; huiuſmodi autem ſunt hæc bona ratione infallibilis connexionis.

18 Dico quartò. *Bona naturalia ſupernaturali modo facta, ſi non habeant infallibilem connexionem cum fine prædeſtinationis, non ſunt effectus illius.* Probatur. Effectus prędeſtinationis debent eſſe ex illo propoſito, quo Deus vult ſaluare, ergo quæ non habent infallibilem connexionem cum ſalute, non poſſunt eſſe effectus prædeſtinationis. Antecedens probatur. Quia prædeſtinatio conſiſtit in huiuſmodi propoſito. Conſequentia probatur. Quia, cum propoſitum Dei non poſſit falli, ex intrinſeca ſua ratione terminatur tantum ad media infallibilia.

19 Ad primum reſpondetur. Omnia cooperari in bonum, vel vt media, vel vt occaſiones, vel aliquo alio modo. Sola autem media ſunt effectus prædeſtinationis. Ad ſecundum. Bona temporalia non eſſe effectus ſpei theologicæ, niſi prout ſtant ſub obiecto formali illius. Non poſſunt autem ſtare ſub ratione formali effectus prædeſtinationis, cum non ſint media proportionata fini illius. Ad tertium. Vocationem externam merè naturalem non eſſe effectum prędeſtinationis, ſed tantum quatenus eleuata per internam vocationem ſupernaturalem. Ad quartum negatur conſequentia. Quia indoles non cauſatur ex eo, quod cauſetur congruitas vocationis; ſed ſupponitur. Ad quintum. Breuitatem vitæ non eſſe ſecundum ſe effectum prædeſtinationis, ſed tantum vt ſtat ſub finali perſeuerantia. Ex dictis colligitur. Quid dicendum de operationibus moraliter honeſtis; ſuppoſito enim quod poſsint exerceri abſque auxilio gratiæ; dicendum eſt non eſſe effectus prędeſtinationis, quia, cum ſint intra ordinem naturalem, non habent illam rationem gratiæ, quę ſupperadditur naturę, & eſt propria prędeſtinationis; nec iuuant ad aſsequendum finem, cum non ſint media proportionata.

(?)

An

An vocatio sit effectus prædestinationis.

SECTIO III.

20 CVm prædestinatio sit dispositio mediorum, quibus homo trasmittitur ad vitam æternam, consequenter versatur circa gratiam tanquam medium, quo transmittatur, atque adeo gratia est effectus illius. Nunc videndum est quænam gratia sit effectus prædestinationis, & primò inquirendum est de vocatione.

21 Dico primò. *Aliquam vocationem esse effectum prædestinationis.* Probatur. Ad Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit.* Ad Timot. 1. *Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum.* Secundò. Vocatio est medium necessarium in ordine ad finem prædestinationis, non enim potest homo libero modo tendere ad vltimum finem supernaturalem, nisi excitetur, & illuminetur, quod fit per vocationem, ergo.

22 Dico secundò. *Vocationem externam præcisè consideratam non esse effectum prædestinationis.* Est contra, Ruiz *disp. 22. de prædestinatione. sect. 2.* Probatur. Vocatio externa, etiamsi supernaturali modo fiat, præcisè sumpta non potest habere aliquem effectum supernaturalem, nisi coniungatur cum vocatione supernaturali interna, ergo non est effectus prædestinationis. Antecedens est definitum in Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 16.* vbi habetur Gratiam antecedentem, qua Christus influit in singulos homines, esse necessariam ad omne opus bonum. Consequentia probatur. Quia effectus prædestinationis, quod ex natura sua ordinatur ad alium causandum, est proportionatus tali causationi. Vocatio autem externa ordinatur ad causandum consensum, & non est proportionata ad consensum supernaturalem. Confirmatur. Patres, & Concilia damnantes doctrinam Pelagij docent, vocationem externam non esse veram gratiam, quæ datur per Christum; sola autem vera gratia est effectus prædestinationis.

23 Obijcit Ruiz. 2. Corinth. 1. *Hac confidentia volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis;* hoc autem dixit quia habuerant primam gratiam per epistolam, ergo præsentia prædicantis est gratia. Respondetur esse intelligendum non de vocatione externa præcisè, sed vt coniuncta cum interna, quam Deus dat posita vocatione externa tamquam aliqua opportunitate.

24. Dico tertiò. *Illam tantum vocationem in prædestinatis esse effectum prædestinationis, quę habet infallibilem connexionem cum fine prędestinationis, atque adeo quæ est efficax.* Ita Valentia *pri. p. q. 23. puncto* 3. Vasq. *disp. 93. cap. 3.* contra Suarez 3. *de Prædestinatione cap. 6.* Ruiz *disp. 22. de prædestinatione sect. 2.* Arrubal *1. par. disp. 84. cap. 2.* Amicum *disp. 15. sect. 5. num. 150.* & nonnullos alios. Probatur Vocatio, quæ est effectus prędestinationis debet causari ab illo proposito Dei, quo prędestinat, ergo tantum vocatio infallibiliter connexa cum fine est effectus prædestinationis. Consequentia probatur. Quia vocatio, quæ est secundum propositum, debet esse ipsi proportionata, ergo cum propositum Dei sit infallibile, & si de vocatione vt de medio, non potest fieri nisi in vocationem, quæ sit medium infallibile.

25 Dices. Sufficere si tota collectio mediorum sit infallibilis, non autem esse necesse, vt singula media seorsim sint infallibilia. Contra. Medium fallibile non conducit ad finem, ergo non est à proposito Dei, quod semper est efficax.

26 Obijcies. Quod dirigit ad assequendum finem prædestinationis est effectus illius, bona autem omnia supernaturalia diriguntur, ergo. Respondetur. Id esse verum, si dirigantur ab ipso proposito, atque adeo si habeant infallibilem connexionem.

27 Obijcies secundò. Vocatio inefficax, licet non habeat effectum, ad quem ordinatur, habet tamen postea aliquem alium effectum, quando reuocatur in memoriam, quia est causa, vt qui recepit, accuset suam negligentiam ergo. Respondetur. Non habere postea alium effectum, vt vocatio est; sed solum vt quædam occasio obiectiua; & ideo, vt habeatur effectus prædestinationis, est necessaria alia vocatio.

An gratia per modum habitus sit effectus prædestinationis.

SECTIO IV.

28 NOmine gratiæ per modum habitus non solum intelligimus gratiam iustificantem, sed etiam alios habitus supernaturales, vt Fidem, Spem, Charitatem, & ipsam perseuerantiam finalem.

Supponendum autem est Gratiam iustificantem esse effectum prædestinationis, & de finali certum omnino est Ad Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit; quos vocauit, hos & iustificauit.* Et ad Ephes. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum.* Gratia enim iustificans eleuat ad esse supernaturale, quod intenditur per prędestinationem.

29 Supponendum secundò. Perseuerantiam quoque esse effectum prædestinationis, vt communiter Patres docent, est enim simpliciter necessaria, vt quis assequatur finem prædestinationis; & ideo in Tridentino *sess. 6. cap. 13.* definitum est; perseuerantiam esse donum, quod non potest haberi nisi ab ipso Deo.

30. Supponendum tertiò Alios habitus supernaturales esse effectus prędestinationis eo modo, quo est iustificatio; pertinent enim ad integritatem iustificationis. Vndè solum difficultas est de gratia iustificanti, quæ per peccatum interrumpitur, & de meritis, quæ mortificantur. Quæstio autem procedit ex suppositione, quod per pœnitentiam gratia reparetur, & merita reuiuiscant.

31 Prima sententia docet, non esse effectum prædestinationis, nisi vt reparata per pœnitentiam. Ita Valentia *prima parte quæst. 23. punct. 3.* & Vasquez *disp. 93. cap. 3.*

Probant. Quia gratia, & merita sine reparatione sunt communia etiam reprobis. Secundò. Quia non conferunt ad beatitudinem, nisi vt reparata. Tertiò. Quia non habent continuationem cum alijs medijs, nisi ratione reparationis; omnis autem effectus debet cum alijs continuari.

32 Secunda sententia est absolutè affirmatiua. Ita Suarez *3. de prædestinatione cap. 4.* Fasolus *1. p. q. 23. art. 2. dub. 3. concl. 4.* Arrubal *disp. 83. c. 1.* Amicus *disp. 15. sect. 5. concl. 3. & alij.*

33 Dico primò. Gratiam interruptam per peccatum, & merita mortificata esse effectus prædestinationis. Probatur. Dum gratia reparatur, & merita reuiuiscunt ne dum reduplicatiuè, sed etiam specificatiuè tribuūt prædestinato ius ad vitam æternam, vt ad hęreditatem, & mercedem, ergo. Antecedens patet. Quia tale ius fundatur in gratia, vt gratia est, & in meritis, vt merita sunt. Confirmatur. Gloriam secundum quantitatem commensuratur meritis, ne dum quæ acquiruntur per pęnitentiam, sed etiam ijs, quæ reuiuiscunt, ergo quæ reuiuiscunt sunt media ad gloriam.

Confirmatur secundò Merita mortificata, & gratia interrupta retinent ordinē reparabilitatis, ita vt sint infallibiliter reparanda, ergo etiam retinent ordinem infallibilem ad vltimum finem, ergo sunt effectus prædestinationis.

34 Dices non reparari eamdem gratiam in indiuiduo. Contra. Quidquid sit, reparatur tamen in virtute præcedentis, ergo præcedens est effectus prædestinationis, quia est causa alterius effectus subsequentis.

35 Dices secundò. Gratiam reparari ratione pænitentiæ,

tiç, non autem ratione gratiæ amissç. Contra. Quia alia est gratia, quæ datur intuitu pœnitentiç, & alia intuitu reparationis.

36 Dico secundò. *Reparationem esse conditionem, vt gratia interrupta sit effectus prædestinationis.* Probatur. Quia mediante reparatione connectitur infallibiliter cum fine prædestinationis.

37 Ad primum respondetur, probare tantum, quod reparatio sit conditio requisita, qua posita gratia retinet ordinem ad finem. Ad secundum. Conferre ad beatitudinem secundum se posita conditione reparationis, vt patet ex dictis. Ad tertium negatur antecedens. Nam sufficit, si continuetur cum ipsa reparatione, quç est effectus quidam prædestinationis, & medium ad finem.

An opera supernaturalia vt sunt à libero arbitrio sint effectus prædestinationis.

SECTIO V.

38 Respondetur affirmatiuè cum Ruiz *disp. 22. de prædestinatione sect. 4.* Smiling *tract. 3. de Deo vno. disp. 6. q. 5. num. 252.* & alij. Probatur Deus per suam gratiam ne dum excitat, & adiuuat liberum arbitrium, sed etiam facit, vt operetur, ergo bona opera, vt preueniunt à libero arbitrio, sunt effectus prędestinationis. Antecedens patet ex modo loquendi scripturæ, quæ docet, quod Deus facit, vt faciamus. Ezechielis 11. Ad Ephesios 1. & alibi; & ita etiam docet Concilium Arausicanum secundum *can. 23. & 25.* Ratio autem est, quia liberum arbitrium est omnino dependens à Deo. Confirmatur. Liberum arbitrium dependet à Deo, ergo eo ipso, quod operatio, dicit ordinem ad liberum arbitrium dicit ordinem etiam ad Deum.

39 Obijcies. Quod actus supernaturalis sit liber, non prouenit à prędestinatione, sed à libero arbitrio, ergo sub hac ratione non erit effectus prædestinationis. Respondetur. Prouenire à libero arbitrio, vt à principio formaliter denominante, & à prædestinatione, vt ab ea, quæ facit, vt liberum arbitrium operetur.

40 Obijcies secundò. Quod ex duobus habētibus çqualia auxilia alter conuertatur, & alter non, prouenit ex libero arbitrio, ergo quod cooperatio sit à libero arbitrio non est effectus prædestinationis. Consequentia probatur. Si operatio, vt proueniens à libero arbitrio esset effectus prædestinationis, proueniret ex prędestinatione, quod ex habentibus æquale auxilium vnus conuertatur, alter non. Respondetur negando consequentiam. Nam qui conuertitur, habet gratiam, quç facit ipsum conuerti; qui verò non conuertitur, non habet.

An permissio peccati sit effectus prædestinationis.

SECTIO VI.

41 Supponendum est tanquam certum de fide. Peccatum non posse esse effectum prędestinationis, cum Deus non possit esse causa illius. Vndè quando Patres docent in prædestinatis peccata conuerti in bonum, debet intelligi occasionaliter, quatenus peccatum est aliqua occasio, ex qua Deus elicit aliquod bonum; & eodem modo permissio quoque peccati est occasio, ex qua aliquod bonum eliciatur, nec aliquid amplius colligitur ex Patrum auctoritate, quando docent permissionem esse propter bonum prędestinatorum. Solum difficultas est, An sit etiam effectus prædestinationis.

42 Prima sententia est affirmatiua. Ita Suarez 3. *de prædestinatione c. 8.* Bannes *1. p. q. 23. art. 2. dub. 2.* Molina *art. 2. disp. 3.* Pelantius *disp. 4.* Ruiz *disp. 23. de prædestinatione sect. 1.* Falolus *citato loco primæ partis. dub. 4.* & ferè communiter Recentiores. Probant. Quia D. Augustinus *cap. 9. de correptione, & gratia* enumerat permissionem inter ea, quç Deus vult propter bonum prędestinatorum. Confirmatur. Quia Petrus Apostolus multum profecit ex permissione sui peccati. Secundo. Permissio est effectus Dei, quo prædestinatus potest multum iuuari, ergo. Tertiò. Quia est melior modus prouidendi, si Deus velit permissionem vt effectum prædestinationis.

43 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez *1. p. q. 93. c. 2.* Arrubal *disp. 82.*

44 Dico primo. *Deum non posse intendere permissionem sub ratione permissionis.* Probatur. Deus non potest illam causare sub ratione permissionis, quia causando bonificatiuo modo se habet, & semper communicat aliquod bonum, ergo neque intendere, quia permissio vt talis non est aliquod bonum, sed subtractio boni.

Dices permissionem esse bonam, prout stat sub aliquo bono, quod simul cum ipsa intenditur. Contra. Nunquam secundum se formaliter dicit aliquam bonitatem, ergo nunquam secundum se potest esse intenta.

45 Confirmatur. Si vellet permissionem formaliter, vellet aliquid, cum quo est infallibiliter annexum peccatum, ergo etiam vellet peccatum, quia quando duo sunt infallibiliter annexa, si quis cognoscens talem connexionem vult vnum, vult etiam aliud, quomodocunque se habeat connexio.

46 Dico secundò. *Permissionem non posse esse effectum prædestinationis.* Probatur. Non est vtilis fini prædestinationis, sed secundum se dicit subtractionem beneficij, quod est effectus prædestinationis, videlicet gratiæ; quod autem non est vtile, & subtrahit effectum prædestinationis, non potest esse effectus ipsius. Confirmatur. Permissio non est bona, nisi pro vt coniungitur cum pœnitentia, ergo non potest esse volita vt medium ad prædestinationem, nisi etiam sit volita pœnitentia, ergo nisi etiam sit volitum peccatum, quia pœnitentia dicit essentialem ordinem ad peccatum, vt ad essentiale fundamentum.

47 Respondet Ruiz. Posse intendi pœnitentiam absq; eo, quod intendatur peccatum, quia cum peccatum non sit vtile, non potest amari ex intentione. Contra. Pœnitentia non potest subsistere sine peccato ob essentialem ordinem, ergo non potest quis illam velle ante existentiam peccati, nisi etiam velit peccata, alioquin vellet aliquid impossibile. Secundo. Pœnitentia est bonum occasionatum, ergo non existente peccato, non est bonum.

48 Respondet Falolus. Pœnitentiam non esse causam per se illorum bonorum, quæ Deus colligit ex permissione peccati; & ideo non est opus vt ex intentione illorum sit volita pœnitentia. Contra. Implicat permissionem peccati coniungi cum fine prædestinationis absq; pœnitentia, effectus autem prædestinationis debet coniungi aut mediatè, aut immediatè. Secundo. Licet illa bona non dependeant per se à pœnitentia, depēdent tamen eo ipso, quod dependent à permissione; permissio enim non potest illa inferre secundum se, quia, cum sit causa negatiua, potest tantum inferre defectum.

49 Respondent tertiò alij. Sufficere, si peccatum præuideatur conditionatè futurum, vt possit intendi pœnitentia. Contra. Vel permissio, vt sit effectus prędestinationis, debet perducere ad finem mediante peccato; vel non. Si primum; ergo in eo statu, in quo est permissio, debet etiam esse peccatum, quia media subordinata, debent esse in eodem statu. Si secundum. Contra. Quia non potest perducere nisi mediante pęnitentia.

50 Ad primum Respondetur D. Augustinum ibi non loqui de effectibus prædestinationis, sed de ijs, quæ sunt occasio, ex qua Deus elicit bonum prædestinatorum, quod ex eo patet; quia enumerat etiam peccatum, quod nullo pacto est effectus prædestinationis. Ad Confirmationem D. Petrum occasionaliter profecisse ratione sui peccati, & permissionis. Ad secundum negatur assumptum, vt patet ex dictis. Nam permissio est quid negatiuum,

tium, & ideo non habet causam; potest autem prędestinatus ab ipsa iuuari occasionaliter. Ad tertium negatur antecedens. Quia permissio non perducit ad finem, sed finit ab ipso deficere.

DE REPROBATIONE.

DISPVTATIO XXXXV.

Quid sit reprobatio.

SECTIO I.

1 Reprobatio significat refutationem; vndè in Deo importat actum illum, quo aliquos refutat in ordine ad aliquod beneficium. Solent autem reprobi diuersis nominibus appellari; sed specialiter dicuntur præsciti, non quia etiam prædestinati non sint pręsciti; sed quia Deus tantum præscit, non autem facit reprobos.

2 Supponendum est de fide esse dari reprobationem in Deo ab eterno. Ad Rom. 9. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*; conuenit autem libere iuxta illud Ad Rom. 9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.*

3 Supponendum secundò. Reprobationem non conuenire Deo metaphoricè. Ratio autem est; quia in exequutione dependet ab actibus diuinis. Vndè hi actua debent esse propriè in Deo, vt rationes causatiuæ.

4 Supponendum tertiò. Reprobationem esse quandam prouidentiam, versatur enim circa ordinem eorum, qui ob peccatum deordinati sunt; quia autem iste ordo eleuat reprobos vt modo quodam supernaturali, videlicet per punitionem ordinentur ad finem supernaturalem, ideo est quædam prouidentia supernaturalis, atque adeo consistet in actu intellectus, & voluntatis. Difficultas autem est; quinam sint isti actus.

5 Dico primò. *Hunc actum non esse scientiam simplicis intelligentiæ de peccato, & pęna possibilibus.* Probatur. Quia talis cognitio non magis attingit peccatum, quam merita possibilia eiusdem personę.

6 Dico secundò. *Neque consistere in illo actu, quo intellectus proponit talia media, quibus potest homo saluari, & tamen ex propria malitia non saluabitur.* Probatur. Hic actus pertinet ad prouidentiam, quæ confert beneficia vt media ad salutem; reprobatio autem non est talis prouidentia.

7 Dices. Prædestinatio cōsistit in actu, quo proponuntur media infallibilia, ergo reprobatio, cum illi opponatur, consistit in actu, quo proponuntur media fallibilia. Respondetur negando consequentiam. Nam opponuntur inter se, quia vna respicit beneficia, & beatitudinem, altera vero iustitiam, & pęnam; media autem fallibilia adhuc sunt beneficia, & respiciunt beatitudinem.

8 Dico tertiò. *Neque consistere in præscientia peccati.* Probatur. Reprobatio aliquid operatur ad extra; pręscientia autem peccati nihil operatur.

9 Dico quartò. *Consistere in iudicio practico, quo Deus iudicat reprobos indignos suis beneficijs, & dignos pœna.* Probatur. Quia talis actus sufficit, vt causetur totus ordo reprobationis.

10 Dico quintò. *Consistere etiam in illo actu voluntatis, qui decernit quod per tale iudicium proponitur.* Probatur. Quia reprobatio debet esse efficax, & constitutiua illius ordinis, qui ab intellectu præscribitur.

An detur aliqua reprobatio negatiua.

SECTIO II.

11 Solet duplex reprobatio constitui tam respectu gratię, quam respectu gloriæ. altera negatiua, & altera positiua. Positiua est illa, qua Deus actu positiuo excludit vel à gratia, vel à gloria; negatiua verò est, cum Deus negatiuè se habet quò ad illos effectus, quos decernit prædestinatis, aut cum positiuo actu terminatur ad aliquid negatiuum. Difficultas autem est, An detur huiusmodi reprobatio negatiua; & quia post præuisionem peccati certum est non dari, cum ad ipsum sequatur reprobatio positiua, ideo videndum est, An detur ante præuisionem peccati.

12 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 1. dist. 41. §. Contra istud.* Bannes *prima parte quæst. 23. artic. 3. dub. 2.* Nauarretus *controu. 34. §. 1.* Fasolus *concl. 4.* Smising. *tract. 3. de Deo vno. disp. 6. q. 11. num. 729.* & alij Recentiores.

Probant. Non potest assignari ratio, cur hunc prædestinet, & illum non prędestinet, ergo debet dari aliqua reprobatio, quæ non habeat causam; hæc autem potest esse tantum illa, quæ negatiuo modo se habet. Secundò. Perfectiori modo se habet agens intellectuale, si positiuè velit non agere, quæ nunquam faciet; quam si se habeat suspenso modo, quia hoc importat maiorem sapientiam, & dominium, ergo.

13 Secunda sententia est negatiua. Ita Molina *prima p. q. 23. art. 3. §. Verum hac sententia.* Vasquez *disp. 95. c. 2.* Arrubal *disp. 87. cap. 3.* Bellarminus *lib. 2. de gratia, & libero arbitrio, cap. 16.*

14 Dico primò. *Non esse ponēdum in Deo hunc actum positiuum, quo velit aliquos non prędestinare, seu quo nolit prædestinare, aut non includere in regno.* Probatur. Vel ista reprobatio negatiua præcedit pręuisionem peccati originalis; vel subsequitur. Si primum; Contra. Quia ante pręuisionem peccati originalis Deus voluntate antecedenti omnibus in Adam, vt in capite voluit salutem, & dedit gratiam, quam si conseruasset, omnes posteri habuissent, vt de fide est, atque adeo non potuit habere actum, quo nollet dare gratiam, vtpote oppositum actui, quem habuit, atque incompossibilem; nam voluisset omnes in Adam saluari, & etiam voluisset in ipso aliquos non saluari, quod implicat. Si secundum; ergo non est reprobatio negatiua, sed positiua, quia qui post præuisionem peccati originalis non habent gratiam, excluduntur actu positiuo à gratia, nam non habent gratiam in pœnam peccati, cum ratione ipsius fiant indigni omni beneficio Dei. Confirmatur. Si Deus in priori signo nollet glorificare, dum in posteriori dat media ad salutem, deberet ita dare, vt substarent huic intentioni, atque adeo vt ordinata ad malum creaturæ, quia daret vt infallibiliter inefficacia, hoc est contra rationem gratiæ, quę debet ordinari ad bonum illius, cui fit.

15 Dices. Non dare alia media pręter ea, quæ dat, non quia intendat non dare finem; sed quia non tenetur. Contra. Cum Deus voluntate efficaci intendat talem finem, tenetur in sequenti signo adhibere media congrua pro assequutione illius, ergo tenetur ex vi talis intentionis eligere media vt inefficacia.

16 Dices secundò. Ista media eligi, vt inefficacia negatiuè, non verò vt inefficacia positiuè, quatenus coniunguntur cum resistentia liberi arbitrij. Contra. Dum eliguntur vt inefficacia negatiuè, adhuc eliguntur vt non habitura suum finem, ergo adhuc eliguntur in ordine ad malum creaturæ.

17 Dico secundò. *Neque dari reprobationem merè negatiuam, seu per non actum.* Probatur. Antequam Deus positiuè reprobet, habet actum circa reprobos de ipsis ordinandis ad finem, quia decernit media, quibus ad ipsum se pro-

se promoueant, ergo. Antecedens patet. Nam omnes saltem in Adam ordinati sunt ad finem supernaturalem. Confirmatur. Reprobare est separare ab eo, à quo quis reprobatur, ergo in eodem signo, in quo Deus decernit media, quæ conducunt ad beatitudinem, non potest ab ipsa separare, ergo. Confirmatur secundò. Non dare beatitudinem non est reprobare, alioquin etiam prędestinati essent reprobi ab illis gradibus glorię, quos nō habēt.

18 Ad primum negatur consequentia. Nam ex eo, quod non possit assignari ratio, cur potius vnus, quam alius prędestinetur, non sequitur dari reprobationem negatiuam, sed solum quod aliquibus negetur gratia in pœnam peccati originalis, quę est positiua volitio pœnę. Ad secundum negatur sequela. Quia saltem in casu nostro talis actus repugnat Deo, vt patet ex dictis.

An reprobatio sit post peccatum originale præuisum.

SECTIO III.

19 Prima sententia ponit ante pręuisionem originalis reprobationem in confuso. Ita Ruiz *disput. 13. de prædestinatione sect. 2.*

20 Secunda sententia ponit reprobationem negatiuam. Ita Marsilius *in 2. q. 13. art. 1.* Gabriel *dist. 20. art. 1.* Scotus *in 1. dist. 41. §. Contra istud.* Suarez 1. *de prædestinatione cap. 12.* & alij.

Probant. Permissio originalis fuit effectus reprobationis negatiuę, ergo.

21 Tertia sententia nullam reprobationem admittit ante præuisionem originalis. Ita ij, qui docent prędestinationem esse factam ex meritis.

22 Dico primò. *Non posse Deo conuenire reprobationem in confuso.* Probatur. Reprobatio est efficax, ergo non potest concipi in confuso; quia de ratione decreti liberi efficacis est, vt terminetur ad aliquid determinatum in singulari.

23 Dico secundò. *Nullam reprobationem esse in Deo ante præuisionem peccati originalis.* Ita D. Augustinus in ijs locis, in quibus hoc ipsum docet de prędestinatione, quos supra citauimus. Probatur. Reprobatio est alicuius reprobatio, ergo supponit futuritionem reprobati. Deus autem non cognoscit homines esse futuros, nisi vt descendentes ab Adam, atque adeo vt infectos peccato originali.

24 Ad fundamentum secundę sententię negatur assumptum. Quia permissio non est effectus Dei, cum sit tantum aliquid negatiuum.

An destinatio ad pœnas sit ante præuisionem peccati.

SECTIO IV.

25 Dicendum est. *Deum non destinare aliquos ad pęnas ante præuisionem illius peccati, ratione cuius pęna infertur.* Est de fide contra Caluinum 3. *Institutionum cap. 22. & 23.* vbi asserit, Deum ex se destinare ad pœnas ante pręuisum peccatum, & deindè, vt man. det executioni suam voluntatem instigare ad peccatum. Traditur autem à D. Augustino *de bono perseuerantiæ cap. 6.* Itaque *per misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in ijs, qui puniuntur sine vlla dubitatione credamus*, & Epist. 106. *Cum per liberū arbitrium primi hominis in condemnationem vniuersa massa defluxerit, procul dubio quod ex eo fiunt vasa in honorem, non ipsius iustitia, quam gratia nulla praecessit, sed Dei misericordia; quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei (quæ absit, vt sit apud Deum,) sed iudicio deputandum est.* & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Non igitur Deus Esau hominem odit, sed odit Deus Esau peccatorem,* Et 3. contra Iulian. c. 8. *Bonus est Deus. Iustus est Deus. Potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest sine malis meritis damnare, quia iustus est.* Probatur Tobię 3. *Nō delectaris in perditionibus nostris.* Haię 59. *Iniquitates vestræ diuiserūt inter vos, & Deum vestrum.* Ezechielis 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij?* 2. Petri. 3. *Nolens aliquem perire*; hęc autem non possunt saluari, nisi quò ad voluntatem antecedentem, nam voluntate consequenti vult mortem, perditionem, &c. Si autem ponatur voluntas antecedens de damnatione aliquorum, non possunt verificari hæ scripturæ. Probatur secundò. Cum pęna dicat ordinem essentialem ad peccatum, si antecedenter ad culpam præuisam Deus vellet illam alicui inferre, vellet etiam peccatum ipsius, ergo. Sequela patet. Quia peccatum est medium omnino necessarium ad punitionem.

26 Dices. Non sequi quod Deus velit peccatum, quia non est medium ab ipso ponendum, nec ab ipso volibile. Contra. Si non est volibile, nec etiam erit volibilis pœna antecedenter ad ipsum, quia pęna includit peccatum, vt essentiale fundamentum. Secundò. Volitio pœnę antecedenter ad peccatum continet implicitè volitionem peccati, ergo cum Deus non possit velle peccatum, nec etiam potetit velle pœnam antecedenter.

27 Dices secundò. Sufficere si cognoscat, quod peccatum erit infallibiliter, si illud permittat; & ideo sufficit, vt ex intentione puniendi, velit permittere peccatū. Contra. Permissio non est medium sufficiens ad pœnam, sed requiritur etiam peccatum; qui autem vult finem, vult etiam omnia media necessaria. Secundò. Quia Deus vellet permissionem vt infallibiliter connexā cum peccato, nam vellet illam vt medium infallibile ad punitionem; velle autem aliquid in ordine ad peccatum, & vt infallibiliter connexum cum illo, est velle peccatum. Tertiò. Medium non potest esse ex complacentia finis, nisi sit etiam ex complacētia sui effectus, ergo non potest eligi permissio ex cōplacentia punitionis, nisi eligatur etiam ex complacentia sui effectus, videlicet peccati.

28 Probatur tertiò. Deus destinans aliquos ad pęnam, facit illam necessariā necessitate consequenti, ergo etiam peccatum debet esse in eo signo necessarium, necessitate consequenti, quia necessarium consequens non potest fundari in eo, quod non est necessarium eadem necessitate, ergo cum peccatum non sit necessarium necessitate consequenti, nisi quando est futurum, quando fit destinatio ad pœnas, aut debet supponi futurum, aut fieri futurum.

29 Probatur quartò. Velle punire non cognita culpa est actus crudelitatis, & iniustitiæ, præsertim cum homines sint creati ad beatitudinem, & in primo parente ad ipsam ordinati, ergo.

Dices. Hoc esse verum in eo, qui non habet plenum dominium. Deus autem habet supra omnes plenum dominium. Contra. Quia dominium Dei est secundum regulas diuinæ rationis, secundum quas punitio non est iusta, & bona, nisi supponat peccatum, ergo. Secundò. Talis destinatio ad pœnas esset opposita misericordiæ, & amori; & non esset iustitia, quia non supponeret malum, ergo esset crudelitas.

30 Obijcit Caluinus illud Ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, non ex operibus, &c.* ergo Deus destinat ad pœnam ante pręuisum peccatum. Respondetur Apostolum loqui de reprobatione, quæ supponit peccatum originale, & qua reprobat à gratia. Instat. Quia adhibet exemplum figuli, qui facit ex eadem massa aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam; reprobi autem non sunt vasa contumeliæ, nisi ratione damnationis. Respondetur. Exemplum adhiberi, vt ostendat, quod Deus non facit iniuriam, si eos, qui iam sunt in statu damnationis ratione peccati originalis, relinquat in eodem statu, non conferendo ipsis beneficia, quibus plenè liberentur.

31 Obijcit secundò. Deus reprobat, vt habet Apostolus, ex intentione ostendendi suam iustitiam, ergo ante pręuisionem peccati intendit damnare. Respondetur.

Apostolum docere Deum sustinere peccatores, qui iam sunt tales, vt in eis ostendat suam iustitiam, ait enim *Quod si Deus volens ostendere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ*. Vndè solum intendit iustitiam existente peccato.

32 Obijcit tertiò. Apostolus ait, hominem non posse respondere Deo dicendo *Cur me fecisti sic?* ergo damnatio est ex sola voluntate Dei antecedenti. Respondetur. Non posse respondere, *Cur me fecisti sic?* posito peccato originali, quia, si relinquitur in statu damnationis, iustè relinquitur, quia non tenetur Deus liberare; sed, si liberat, ex gratia liberat.

33 Obijcit quartò. Prouerbiorum 30. *Omnia propter se ipsum operatus est, impium quoque ad diē malum.* ergo intendit punire ex amore suæ iustitiæ, vt illam ostendat. Respondetur negando consequentiam. Nam sensus est, Quod Deus ordinet omnia ad se ipsum. Vndè etiam ordinat peccatores, quos in peccato relinquit, vt in ipsis ostendat suam iustitiam, non autem quod prius intendat damnare, vt ostendat iustitiam.

An peccatum originale sit causa damnationis.

SECTIO V.

34 Dico primò. *Peccatum originale esse sufficientem causam punitionis æternæ in ijs, qui moriuntur cum ipso.* Ita D. Augustinus *Epist. 106. ad Bonifacium. Per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem vniuersa massa defluxit.* Et Epist. 157. *Meritò videretur iniustum, quod fiant vasa iræ in perditionem, si non esset ipsa vniuersa ex Adam massa damnata; quod ergo fiant inde nascendo vasa iræ, pertinet ad debitam pœnam.* Probatur. Quia peccatum originale importat veram culpam, qua homo constituitur inimicus Dei; vbi autem est culpa, pœna iusta est.

35 Dico secundò. *Quando remittitur non esse causam proximam damnationis.* Probatur. *Quia si puniretur, non esset verè remissum.*

Dices. Redire per subsequens peccatum. Contra. Si rediret, non esset plenè remissum.

36 Dico tertiò. *Etiamsi remittatur, esse tamen primā radicem damnationis.* Desumitur ex D. Augustino *c. 7. de Correptione, & Gratia*; vbi habet. Omnes reprobos ex vno peccato ire in damnationem. Probatur, quia etiamsi remittatur, sublata tamen prædestinatione, sicut non fit plena liberatio, sed tantum secundum præsentem iustitiam, ita neque eruitur homo à statu damnationis plenè, quid incepit à peccato originali, ergo peccatum originale est prima radix.

An detur aliqua alia reprobatio.

SECTIO VI.

37 Supponendum est. Quod cum Adam, vt primus parens omnium, creatus fuerit in gratia in ordine ad beatitudinem, omnes homines fuerunt ordinati in ipso ad gratiam, & beatitudinem. Vndè, si ipse non peccasset, ex vi talis ordinationis, omnes nati fuissent in gratia, & per ipsum ordinati ad beatitudinem.

38 Dico primò. *Homines ratione peccati originalis contraxisse meritum carendi beatitudine, & cæteris beneficijs gratiæ.* Desumitur ex D. Augustino de Bono perseuerantiæ c. 8. *de tam debita perditione, si neminem liberaret, non esset iniustus; ex vno quippe omnes in condemnationem, non iniustitia iudicati sunt filij iræ, sed iustitia.* Probatur. Quia originale, vt definitum est in Tridentino *sess. 5.* habet veram rationem peccati, & inficit omnes, ergo constituit hominem dignum, qui careat beneficijs Dei.

39 Dico secundò. *Deum reprobasse præscitos ab illa gratia, quæ habet infallibilem connexionem cum vltimo fine, atque adeo à liberatione plena, & absoluta; & hanc reprobationem esse per actum positiuum.* Probatur. Quia de facto non habent huiusmodi beneficium, quod habent electi, ergo repelluntur ab ipso, ergo per decretum positiuum. Consequentia vltima probatur. Quia, cum sint ordinati in primo homine ad gratiam, & beatitudinem, debet tolli ista ordinatio per positiuum decretum, quod terminetur ad aliam ordinationem oppositam.

40 Dico tertiò. *Hanc reprobationem à gratia esse per modum pœnæ intuitu peccati originalis.* Desumitur ex D. Augustino. *Epist. 107.* vbi loquens de gratia, habet. *Scimus eis, quibus non datur, iusto iudicio Dei, non dari.* Et de correptione, & gratia cap. 11. *Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est.* Probatur. Homo per originale nascitur filius iræ, ergo meretur carentiam beneficiorum Dei in pœnam peccati.

An detur causa adæquata reprobationis.

SECTIO VII.

41 Sumimus reprobationem, prout dicit exclusionem à gloria, & à gratia per modum vnius actus.

Prima sententia est negatiua. Ita Bannes *1. p. q. 23. art. 5. parte 2.* Cumel *disp. 4.* Molina *disp. 3.* Nauarretus *controu. 35. §. 3.* Suarez *2. de auxilijs cap. 5.* Citant etiam plures ex antiquis scholasticis, sed hi tantum docent, non dari causam reprobationis comparatiuæ; Cur videlicet potius vnus, quam alter reprobetur.

42 Secunda sententia asserit, causam reprobationis adæquatæ esse peccatum originale. Ita D. Thomas *quæst. 6. de veritate, art. 2. ad 9. & lect. 3. & 4. in c. 9. Ad Romanos. & secunda secundæ q. 2. art. 5. ad primum* Bellarminus *2. de gratia. cap. 16.* Valentia *prima parte quæst. 23. parte 2. punct. 3.* Fasolus *artic. 5. dubit. 1.* Vasquez *disp. 88.*

Notandum primò. Certum esse, reprobationem comparatiuè sumptam non habere causam, quia siue considerētur homines in pura natura, siue vt infecti peccato originali, sunt omnes æquales; nec est maior ratio, cur potius vnus, quam alius aut prædestinetur, aut reprobetur, & habet Apostolus *cap. 9. Ad Romanos*, & ex hoc capite reprobatio, & prædestinatio pertinent ad iudicia Dei imperscrutabilia.

43 Notandum secundum. Ratione peccati originalis omnes homines esse constitutos in statu damnationis, nisi misericorditer liberentur; prædestinatio autem adæquatè sumpta ponit talem liberationem, quia ponit gratiam cum ordine infallibili ad vitam æternam; in reprobis autem non fit talis liberatio, quia non decernitur ipsis gratia cum tali ordine infallibili. Vndè dicuntur à D. Augustino non liberati, non absoluti, non vocati secundum propositum; & ideo non sunt liberati absolutè, sed tantum secundum quid, videlicet secundum præsentem iustitiam, quando contingit, eos esse in gratia, & ideo neque absolutè sunt extracti de statu damnationis.

44 Notandum tertiò. Peccatum remissum posse adhuc puniri aliqua pœna temporali, vt patet in ijs, qui in purgatorio existunt. Ex quo fit, posse Deum in pœnam originalis remissi negare aliqua beneficia gratiæ; atque adeo potuit ab æterno videns omnes homines infectos originali, in pœnam illius non decernere plenam liberationem per gratiam, quæ habeat infallibilem connexionem cum vita æterna; & hanc pœnam in tempore exequi postquam est remissum.

45 Notandum quartò. In hoc casu peccatum originale immediatè connecti cum hac pœna, quia infertur intuitu ipsius. Hæc autē pœna cōnectitur cum finali peccato, quia

nunquam reprobus habet gratiam cum infallibili connexione cum vita æterna; & hoc pacto coalescit adequata reprobatio radicata in peccato originali.

46 Dicendum est peccatum originale esse causam reprobationis adæquatè sumptæ. Ita docet D. Augustinus *cap.8. de prædestinatione Sanctorum*. Et *cap. 9. & 14.* & *cap.8. de bono perseuerantiæ*, & *Epist,106,*, & alibi passim, cuius sententiam non rectè existimant parum tutam Bannes, & Cumel supra citati. Probatur. Tota reprobatio refunditur in peccatum originale, vt in primum demeritum, ergo tota reprobatio habet causam. Antecedens patet. Quia reprobatio à gratia est in pœnam originalis, cum enim Deus illam neget, debet illam velle vt pęnam, vt ordinet, quod est deordinatum. Rursus priuatio gloriæ est debita ratione originalis, & reprobus nunquam plenè liberatur à tali debito, quia licet constituatur in gratia pro aliquo tempore, cum talis gratia non dicat ordinem infallibilem ad gloriam, non plenè tollitur ordo peccati originalis ad damnationem. Confirmatur. Quia peccatum originale in reprobis dicit ordinem infallibilem ad peccatum finale, & consequenter ad damnationem, ergo licet talis ordo aliquando interrumpatur per gratiam, adhuc tamen redit per subsequens peccatum; sicut ordo gratiæ, vel gloriam in electis interruptus per peccatum, redit per subsequētē iustificationē.

47 Obijcies, Ad *Romanos 9.* Habetur, reprobationem non esse ex operibus. Respondetur. Ex hoc loco colligi tantum, quod non sit ex demeritis propria operatione contractis.

48 Obijcies secundò. Peccatum remissum non punitur, ergo originale remissum non est causa damnationis. Respondetur. Peccatum remissum posse puniri illa pęna, quæ fuit determinata, antequam remitteretur. Vndè quando originale dimittitur, potest durare pęna ipsius, quæ habetur ex subtractione gratiæ; & ratione hujus pęnæ connectitur cum finali peccato, & sic est causa remota damnationis, peccatum verò finale est causa proxima.

49 Obijcies tertiò. Peccatum remissum eodem modo se habet, ac si non esset contractum, ergo. Respondetur. Eodem pacto se habere quò ad reatum culpæ; non autem quò ad pęnam; nec quò ad ordinem ad damnationem, quem retinet mediante peccato subsequenti.

De effectibus reprobationis.

SECTIO. VIII.

50 DIco primo. *Creationem, & naturam non esse effectus reprobationis*. Probatur. Reprobatio supponit peccatum originale, ergo etiam creationem, & naturam.

51 Dico secundò. *Neque creationem cum talibus circumstantijs esse effectum reprobationis*. Est contra Ruiz *dis.38.de prædestinatione sec.9.* Probatur. Quia tales circūstantiæ naturales sunt effectus prouidentiæ naturalis.

52 Dico tertiò. *Neque mortem in tali tempore, & cum circumstantia peccati esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia mors contingit secundum cursum causarum secundarum, atque adeo ex dispositione naturalis prouidentiæ. Neque Deus vult, aliquē mori in peccato, sed tantū permittit, alioquin sibi complaceret de peccato.

53 Dico quartò. *Permissionem peccati originalis non esse effectum reprobationis*. Probatur. Quia reprobatio est posterior peccato originali. Secundò. Si permissio peccati originalis esset volita à Deo, vt effectus reprobationis, esset volita ex complacentia finis reprobationis, ergo etiam ex complacentia medij, per quod conducit ad ipsam; hoc autem medium est peccatum.

54 Dico quintò. *Negationem gratiæ, quatenus fundat rationem pœnæ, esse effectum reprobationis*. Probatur. Quia talis punitio ponit aliquam rationem ordinis ex suppositione peccati.

55 Dico sextò. *Permissionem peccati non esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia permissio est aliquid negatiuum, quod per se non causatur, sed tantum consurgit ex aliquo positiuo; Deus autem reprobando non causat aliquid positiuum, ex quo consurgat permissio, quia permissio supponit, quod voluntas fiat extra ordinem finis, & quod Deus nolit impedire.

56 Obijcies. Permissio conducit ad finem reprobationis, ergo est effectus. Respondetur. Secundum se præcisè non conducere, quia est aliquid negatiuum; sed tantum conducit ratione peccati, quod ponitur à voluntate.

57 Obijcies secundò. Reprobatio non esset certa, nisi decerneret permissionem peccati personalis. Respondetur negando sequelam. Nam reprobatio, vt dicit destinationem ad pœnas, & post peccatum personale præuisum; & ideo non debet decernere permissionem; reprobatio autem à gratia; sicut non dependet in suo esse à peccato personali, ita neque secundum certitudinem.

58 Dico septimò. *Peccatum non esse effectum reprobationis*. Est de fide. Probatur. Quia non potest esse effectus Dei, nec Deus prædestinat ad peccatum, vt desinitum est in Concilio Arausicano.

59 Dico octauò. *Neque pęnam, quæ est intrinsecè annexa peccato, esse effectum reprobationis.* Probatur. Tū Quia peccatum non est obiectum pęnificum, nisi sub ratione mali; vndè si Deus causaret hanc pœnam causaret etiam malitiam peccati. Tum quia Deus non concurrit ad actum peccati, nisi vt causa prima vniuersalis, vt autē talis non causat aliquem effectū reprobationis. Tū quia pœna ista non est vera pęna, quia de ratione pęnæ, est quod sit aliqua ordinatio creaturæ ad vltimum finem.

60 Obijcies. Omne bonum mixtum peccato tribuitur Deo; pœna autem est aliquid bonum secundum quid, ergo. Respondetur Pœnam propriè dictam esse bonum secundum quid; non autem, quæ consurgit ex peccato formali, quatenus peccatum ratione suæ turpitudinis est obiectum pęnificum.

61 Dico nonò. *Deum causare pœnam formalem, quæ cōsurgit ex peccato vt obiecto pœnifico*. Probatur. Quia Deus facit, vt apprehendatur peccatum tamquam obiectum pœnificum.

62 Dico decimò. *Pęnam in reprobis esse effectum reprobationis*. Probatur. Quia est finis reprobationis, & importat illam ordinationem, qua reprobi ordinantur ad vltimum finem.

DE LIBRO VITAE.

DISPVTATIO XXXXVI.

An Deo conueniat liber vitæ.

SECTIO I.

1 DIco 1. *Deo cōuenire librū vitę*. Probatur. Exod, *34. dele me de libro, quem scripsisti* Psal. 58. *deleantur de libro viuentium*; & alibi habentur similia.

2 Dico secundò. *Librum vitæ conuenire Deo metaphoricè*. Ita D. Thom. *1.p.q.24.art.1.* & communiter. Probatur. Quia liber vitæ non est aliud, quam diuina præscientia, quæ ideo dicitur liber vitę, quia in ipsa exprimitur vita electorum.

3 Dico tertiò. *Librum vitæ differre formaliter à prædestinatione*. Ita D. Thomas *citatus*. Probatur. Quia liber vitæ est illa cognitio, qua cognoscuntur prædestinati vt tales, nec includit actum voluntatis, sicut includit prædestinatio, sed supponit.

4 Dico quartò. *Hunc librum vitæ esse vitæ beatificæ*. Ita D. Thomas *citat. q. art. 2.* Probatur. Apocalypsis 20. *Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnū ignis*. Ratio est. Quia est solum liber electorū vt tales sunt, vt autem tales ordinantur ad vitam beatificam.

An de-

An detur in Deo liber mortis.

SECTIO II.

5 Certum est, esse in Deo præscientiã reproborum, atque adeo reperiri in ipso id, quod potest significari per librum mortis.

Dico primo. *In scriptura, & in re adesse fundamentum constituendi librum mortis.* Ita D. Basilius *in cap. 4. Isaiæ.* Nazianzenus *oratione 9.* Cyrillus *Alexandrinus in c. 3. Malachiæ.* Probatur Danielis 7. *Iudicium sedit, & libri aperti sunt*; & psal. 138. *In libro tuo omnes scribentur.* Ratio autem est. Quia Deus habet eamdem præscientiam respectu reproborum, quam habet respectu electorum.

6 Dico secundò. *Congruentius poni tantum librum vitæ.* Probatur. Quia eo ipso quod aliqui non sunt scripti in libro vitæ, intelliguntur damnati; tum quia Deus, cum nolit peccatum, auertit oculos a reprobis, & dicitur obliuisci ipsorum Oseæ 1. *Obliuione obliuiscar eorum.* Tum quia liber vitæ non solum importat certam cognitionem, sed etiam causalitatem, qua Deus facit electos.

An possit aliquis deleri de libro vitæ.

SECTIO III.

7 Dico primo. *Neminem posse deleri de libro vitæ deletione intrinseca ipsi libro; est de fide.* Probatur. Quia Deus in cognitione, & prædestinatione est immutabilis.

8 Dico secundò. *Posse aliquem deleri extrinseca deletione, quæ fit per carentiam gratiæ, & secundum præsentem iustitiam.* Probatur. Cum quis non est in gratia, non habet ius ad vitam æternam, ergo censetur deletus de libro vitæ.

9 Dico tertiò. *Aliquem deleri de libro vitæ secundum externam manifestationem.* Ita D. August. *in psal. 68.* Probatur. Quia per talem manifestationem, qua manifestatur aliquem non esse scriptum in libro vitę, fit quędam extrinseca deletio.

10 Dico quartò. *Aliquos deleri de libro vitæ, quatenus decidunt à gratia, quam habent pro aliquo tempore, ratione cuius ordinantur aliquo modo ad gloriam; & secundum quid dicuntur scripti in libro vitæ, vt sunt omnes reprobi, qui in hac vita sunt aliquando in gratia.* Ita D. Thomas *prima parte quæst. 24. art. 3.* Probatur. Quia dum tollitur ordo ad gloriam, fit aliqua deletio extrinseca.

DE VISIBILITATE DEI.

De possibilitate visionis Dei intuitiuè.

DISPVTATIO XXXXVII.

An Deus possit videri per essentiam à creatura.

SECTIO I.

1 Svmimus visionem pro cognitione intuitiua; est enim duplex cognitio, alia abstractiua, & alia intuitiua. Abstractiua cognitio est illa, quæ licet attingat obiectum secundum existentiam, & præsentiam, non tamen attingit præsentiali modo. Intuitiua verò quæ attingit obiectum non solum secundum existentiam, & pręsentiam, sed etiam præsentiali modo ita, vt experiatur, obiectum esse præsens; vndè tota differentia consistit solum in modo attingendi, non autem in re, quæ attingitur.

2 Dicendum est. *Deum esse visibilem ab intellectu creato secundum suam essentiam.* Ita communiter cum D. Thoma *prima parte q. 12. ar. 1.* & est de fide definitum in Extrau. Vnigenitus, & in Concilio Florentino in litteris vnionis contra Armenos, & recentiores Græcos. Probatur prima Corinthiorum 10. *Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum*; cognitio autem faciei ad faciem est cognitio intuitiua, vndè Apostolus illam contraponit cognitioni enigmaticæ. Matthei 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in Cælis est. 1.* Ioannis 3. *Videbimus eum sicuti est.* Confirmatur. Beatitudo obiectiua consistit in Deo vt summo bono, ergo debet esse possibilis clara visio ipsius. Antecedens patet. Quia cum noster appetitus sit capax cuiuscunque boni, non potest satiari, & beatificari nisi per bonum infinitum. Consequẽtia probatur. Debet esse possibilis assequutio, & fruitio talis boni, ergo cum sit bonum spirituale, atque adeo spirituali modo assequibile, non potest esse assequibile nisi per potentias spirituales, atque adeo nisi per visionem, quæ est operatio intellectus; & per fruitionem, quæ est operatio voluntatis.

3 Obijcies. Deus est inuisibilis, vt habetur Ad *Romanos 1.* & *1. ad Tim. 6.* ergò, &c. Respondetur. Dici inuisibilem, tum quia non potest videri oculo corporeo; tum quia neque per intellectum potest naturaliter videri.

4 Obijcies secundò ex D. Io: Chrysostomo, qui pluribus in locis docet non esse possibile Deum videri, præsertim *hom. 7. in Ioannem.* Respondetur D. Ioannem Chrysostomum agere contra Anomœos; vndè negat visibilitatem Dei in eo sensu, in quo ab ipsis ponebatur; volebant autem; quod Deus esset naturaliter visibilis ab intellectu creato visione comprehensiua, & ideo D. Ioannes Chrysostomus negans hominibus, & Angelis talem visionem, intelligit de comprehensiua, & quæ sit ex viribus naturæ, & eodem modo intelligendi sunt cęteri Patres, quibus Vasquez 1. *parte disp. 27. c. 2. & 4.* tribuit errorem, quod voluerint, Deum non esse absolutè visibilem.

5 Obijcitur tertiò. Sequeretur Deũ esse intra obiectum adæquatum intellectus, atq; adeo posse naturaliter videri.

Respõdetur negãdo secundã partẽ sequelę. Quia licet sit intra obiectũ adęquatũ, non tamẽ est intra proportionatũ, & proinde intellectus indiget aliquo proportionatiuo.

6 Obijcitur quartò. Quo perfectius est obiectum, eo perfectiorem visionem causat, cum ipsam specificet, ergo si est infinitum, causabit visionem infinitam, ergo cum non sit possibilis visio infinita, nec etiam obiectum infinitum erit visibile.

Respondetur, ommissis varijs responsionibus, quæ videri possunt apud Doctores, negando consequentiã. Quia cognitio non specificatur ab obiecto considerato secundum esse, sed secundum rationem motiui; & ideo non crescit, nisi pro vt crescit obiectum in ratione motiui; Deus autem, licet sit infinitus in essendo, non tamen in ratione obiecti motiui, nam mouet intellectum finito modo.

7 Obijcitur 5. Oculus non potest eleuari ad videndum Angelũ, ergo nec intellectus ad videndũ Deum, quia plus distat Deus ab intellectu creato, quàm Angelus ab oculo.

Respondetur negando consequentiam. Quia solũ plus distat in ratione entis, non autem in ratione obiecti, siquidẽ Angelus nullo modo est intra obiectũ oculi; cum nullo modo sit coloratus; Deus verò est intra obiectũ ĩtellectus vndè de facto illum cognoscimus cognitione abstractiua.

8 Instabis. Cognoscibilitas sequitur esse, ergo si Deus plus distat in ratione entis, plus etiam distabit in ratione cognoscibilis.

Respõdetur. Distinguo cõsequens. Plus distat in ratione cognoscibilis intensiuè, non autem extensiuè; sola autem distantia extensiua facit obiectũ extra sphęrã potentiæ, quia tollit omnino proportionem; non autẽ distantia

intenſius, quia relinquit proportionaliter idem prædicatum ex parte obiecti, & potentiæ; potentia enim eſt intellectiua, & Deus, cum habeat ſuam veritatem, atque adeo rationem formalem obiectiuam intellectus, eſt intelligibilis; & ideo conueniunt proportionaliter in eodem prędicato.

An Deus poſſit naturaliter videri.

SECTIO II.

9 DIcendum eſt. *Deum non poſſe naturaliter videri.* Eſt de fide ex Concilio Viennenſi contra Beguardos, & Beguinos, & traditur communiter à Patribus, & ſcolaſticis cum D. Thoma *prima parte quæſt.* 12. *art.* 4. Prob. Matthei 11. *Nemo nouit Filium, niſi Pater neq; Patrem quis nouit, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare*, ergo ſi non cognoſcitur, niſi mediāte reuelatione, non poteſt naturaliter videri; & ad Rom. 3. Vita æterna, quæ conſiſtit in viſione, & fruitione diuinæ eſſentiæ, dicitur gratia Dei, quia nimirum non poteſt haberi, niſi per auxilium ſupernaturale. Confirmatur. Ideo gratia eſt neceſſaria ad actus ſupernaturales, vt definitur in Concilio Arauſicano ſecundo, & in Tridentino *ſeſſ.* 6. quia ſunt ſupernaturales, & diſpoſitiones ad vitam æternam, ergo erit etiam neceſſaria ad viſionem Dei, quæ eſt ipſa vita æterna, ergo viſio erit ſupernaturalis.

10 Obijcitur. Poteſt aliquis intellectus naturaliter videre viſionem beatā Beati, ergo illam videns videbit etiam Deum, & per ipſam repræſentatum.

Reſpondetur. Quicquid ſit de antecedenti, negando conſequentiā. Quia viſio beata reprę́ſentat Deum vt quo, & vitali modo, atque adeo ſolum reſpectu illius intellectus, cuius eſt viſio.

Inſtabis. Viſio beata dicit ordinem tranſcendentalem ad obiectum, ergo videns hanc viſionem videbit etiam hanc ordinem, atque adeo etiam obiectum. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ordo tranſcendentalis non eſt aliud, quam ipſa repræſentatio, quæ cum ſe habeat *vt quo*, non poteſt ordo vt cognitus ducere in cognitionem repræſentati, ſicut nec poteſt ipſa repręſentatio.

11 Obijcitur ſecundò. Non obſtante infinitate adhuc Deus eſt ſub obiecto adæquato, ergo poterit videri. Reſpondetur negando conſequentiā. Quia infinitas elungat obiectum à debita proportione; vndè licet ſit intra obiectum adęquatum, non eſt tamen proportionatum, quia intellectus non eſt completa potentia, ſed tantum inchoata, ita vt poſſit compleri reſpectu talis obiecti.

12 Obijcitur tertiò. Felicitas humana conſiſtit in contemplatione Dei ex 10. *Ethicorum c.* 7. ergo talis contemplatio debet eſſe naturaliter poſſibilis. Reſpondetur Humanam felicitatem, de qua ibi Ariſtoteles loquitur, conſiſtere in contemplatione Dei abſtractiua, quam acquirimus ex rebus creatis; nō autem in clara viſione Dei.

An Deus vt viſibilis ſit terminus appetitus naturalis.

SECTIO III.

13 PRima ſententia aſſerit, eſſe terminum appetitus naturalis innati. Ita Scotus *q.* 1. *prologi*, & *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 9. & 10. Durandus *q.* 8. *num* 8. Paludanus *q.* 7. *art.* 1. Maior *q.* 6. D. Bonauentura *parte* 1. *quæſt.* 2. & communiter Scotiſtæ. Probant. Omnis homo appetit appetitu innato propriam perfectionem; viſio autem Dei eſt maxima perfectio. Secundò. Appetitus innatus habendi beatitudinem ſatiatur per viſionem Dei; ſatiatur autem ſolum per id, ad quod dicit naturalem inclinationem, ergo. Tertiò. Appetitus innatus eſt ad beatitudinem in communi, ergo ad omne id, in quo eſt talis beatitudo; alioquin, ſi non appeteret, poſita ſola naturali beatitudine, homo quieſceret.

14 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita D. Thomas 1. *p. q.* 12. *art.* 1. Caietanus, & Bannes. *ibid.* Capreolus *q.* 1. *prologi* Suarez *lib.* 2. *de Deo vno. cap.* 7. & communiter Thomiſtæ.

15 Dico primò. *Creatura intellectualis habet naturalem capacitatem ad videndum Deū.* Ita D. Aug. *de prędeſtinatione Sanctorū. c.* 5. vbi habet, *Poſſe habere fidē, ſiue poſſe habere Charitatem naturę eſt hominū, in qua natura nobis data eſt poſſibilitas habēdi fidē.* Probatur. Natura intellectualis eſt ex ſe talis, vt ei non repugnet eleuari ad videndum Deum, ergo habet naturalem capacitatem, quia capacitas non eſt aliud niſi non repugnantia proueniens ex eo, quod ſubiectum ex intrinſecis ſuis principijs poſſit recipere aliquam formam.

16 Dico ſecundò. *Creatura intellectualis non habet appetitum innatum ad clarè videndum Deum.* Probatur. Appetitus innatus reſpicit bonum ſibi connaturale, atque adeo debitum, ergo cum beatitudo, ſeu clara viſio Dei nō ſit bonum connaturale, non eſt terminus appetitus innati. Antecedens patet. Quia appetitus non ſolum dicit capacitatem, ſed etiam exigentiam naturę, quæ ab intrinſeco ſe promoueat ad ſuum terminum.

17 Dico tertiò. *In creatura intellectuali eſt naturalis appetitus elicitus cognoſcendi Deum ſecundū proprium eſſe eo modo, quo eſt cognoſcibilis, præſcindendo ab eo, quod ſit tali, vel tali modo cognoſcibilis.* Probatur. Voluntas tendit naturaliter in ſuam felicitatem, ita, vt tendat ad omne bonum, quod continetur ſub Beatitudine vt ſic, ergo tendit etiam naturali modo ad cognoſcēdum Deum. Conſequentia probatur. Homo ex effectibus cognoſcit naturaliter Deum vt primam cauſam; qui autem cognoſcit effectum deſiderat naturaliter cognoſcere cauſam, ſicuti eſt cognoſcibilis: nam apprehendit talem cognitionem, vt aliquam fęlicitatem.

18 Dico quartò. *Suppoſita reuelatione, qua cognoſcitur eſſe poſſibile, Deum videri, poteſt voluntas naturali appetitu elicito id appetere.* Ita Caietan. *prima parte quæſt.* 12. *art.* 1. Ferrarienſis *tertiò contra Gentes cap.* 41. Probatur. Poteſt talis viſio proponi vt poſſibilis per cognitionem naturalem, ſicuti proponitur in hæretico per fidem naturalem, ergo poteſt voluntas tendere naturali appetitu in ipſam, quia poteſt naturaliter tendere in omne id, quod proponitur per cognitionem naturalem.

19 Ad primum diſtinguitur maior. Omnis homo appetit appetitu innato ſuam perfectionem connaturalem, non autem ſupernaturalem; viſio autem Dei eſt perfectio ſupernaturalis. Ad ſecundum negatur conſequētia. Quia appetitus innatus nedum ſatiatur per terminum proprium connaturalem; ſed etiam per id, in quo talis terminus eminenti modo continetur. Viſio ergo beata ſatiat appetitum innatum, quia eminenti modo continet terminum connaturalem ipſius, nempè fęlicitatem naturalem. Ad tertium diſtinguitur conſequens. Poteſt appetere omne id, in quo eſt ratio beatitudinis in communi, quatenus ſtat ſub determinatione beatitudinis in communi; non autem poteſt appetere ſecundum propriam rationem ipſius; niſi talis ratio ſit connaturalis appetitui.

20 Obijcies ex D. Auguſtino 1. *Confeſſionum cap.* 10. Feciſti *nos ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* ergo datur appetitus innatus ad videndum Deum, & fruendum. Reſpondetur negando conſequentiam, quia D. Auguſtinus loquitur de inquietitudine, quæ oritur ex cognitione per reuelationem de poſſibilitate viſionis Dei; non autem, quæ oriatur ex appetitu innato.

21 Quæres. An appetitus elicitus ad beatitudinem, qui conſurgit ſuppoſita reuelatione, ſit abſolutus, & efficax. Reſpondetur. Affirmatiuè, quia abſoluit obiectum ab omni conditione, & appetit vt eſt in ſe, & eſt ſufficiens ad applicandam omnia media, quæ poteſt, nec obſtat, quod non poſſit omnia applicare cum ſit ſupernaturale, quia ſufficit, quod moueat ad ipſa petendā

da à Deo, quæ petitio facit, quod est in homine in ordine ad finem.

An possit naturaliter ostendi Deum esse clarè visibilem.

SECTIO IV.

22 Prima sententia est affirmativa. Ita Scotus *in 4. dist. 8.* Vasquez *prima parte disp. 20. c. 2.* Arrubal *disp. 15. cap. 1.* Smising *tract. 2. de Deo uno. disp. 6. n. 41.* & communiter Scotistæ.

Probant. Quando obiectum continetur intra adæquatam potentiam, cognoscitur naturaliter, quod potentia possit circa ipsum elicere actum perfectissimum saltem supernaturali modo; Deus autem continetur intra obiectum potentiæ intellectiuæ, vndè ab ipsa abstractiuè cognoscitur. Secundò est naturaliter notum, quod id, quod conuenit inferiori in aliquo genere, conuenit etiam superiori in eodem genere; sed potentiæ visiuæ conuenit cognitio intuitiua totius sui obiecti; ergo etiam intellectiuæ. Tertiò, Viso effectu adest naturale desiderium cognoscendi causam perfecta cognitione, ergo ex hoc ostendi potest possibilitas visionis Dei, quia Deus naturaliter cognoscitur vt causa rerum creatarum.

23 Secunda sententia est negatiua. Ita Medina *prima secundæ q. 5. art. 1.* Aluarez *disp. 28.* Montesinus *disp. 7. q. 1.* Molina *prima parte q. 12. art. 1. disp. 1.* Bannes *dub. 1.* Salmaticenses *disp. 1. dub. 3.* & communiter Thomistæ.

24 Dicendum est. Non posse naturaliter demonstrari Deum esse clarè visibilem. Desumitur ex D. Augustino *13. de Trinitate cap. 9.* vbi ait *Fides hominem futurum verè beatum, non argumentatione humana, sed diuina authoritate promittit.* Probatur. Vt aliquid demonstretur possibile, debet probari per suas causas sufficientes in quibus possibilitas contineatur; sed respectu visionis Dei non adsunt istæ causæ in ordine naturali, ergo. Maior patet. Quia demonstratio possibilitatis est per causam. Minor probatur, nam istæ causæ vel sunt intra ordinem naturæ; & tunc clara visio Dei esset naturaliter possibilis, quod est contra fidem, vel non sunt, & tunc non possunt naturaliter cognosci.

25 Dices. Intra ordinem naturalem adesse causas inadæquatas, nempè intellectum. Contra. Possibilitas non potest cognosci, nisi ratione causæ continentis talem effectum, ergo non potest cognosci, nisi ex vi causæ adæquatæ, quia effectus, vt consistens in indiuisibili secundum suam essentiam, dependente indiuisibiliter à causa adæquata.

26 Dices secundò. Licet non possit cognosci à priori, posse tamen cognosci à posteriori ex eo, quod natura rationalis non debet relinqui inquieta. Contra. Ex hoc solum potest inferri, quod debeat dari aliquod quietatiuum; non autem, quod Deus clarè visus sit huiusmodi quietatiuum.

27 Ad primùm negatur antecedens. Quia non potest naturaliter cognosci, quod Deus vt clarè visibilis contineatur intra obiectum adæquatum intellectus; neque ex eo colligitur, quod de ipso habeatur cognitio abstractiua, quia hæc est solum cognitio per effectum, per quam Deus non cognoscitur, vt est in se, sed in effectu, vndè motiuū cognitionis est aliquid creatum, nempè dependentia creaturæ à Deo. Et ratio est, quia Deus non est ens, sed supra ens, neque est aliquid verum, sed ipsa veritas per essentiam; & ideo eleuatur supra obiectum naturale potentiæ intellectiuæ, & necesse est, quod potentia eleuetur, vt possit ad ipsum pertingere; quod autem sit possibilis talis eleuatio, non potest naturaliter cognosci.

28 Instabis. Ex eo, quod color est obiectum potentiæ visiuæ, colligimus, omnem colorem posse videri, etiamsi sit infinitus; saltem si oculus eleuetur, & ideo color est obiectum, quia talis, & talis color est obiectum, ergo quia tale, & tale ens est obiectum intellectus, erit etiam obiectum ens infinitum. Respondetur negando consequentiam. Quia infinitas non eleuaret colorem ad modum essendi superiorem in ratione coloris, nam esset infinitas accidentalis, vndè adhuc vniuocè participaret eandem rationem coloris; in Deo autem infinitas quia est in ratione entis, & essentialis, eleuat ipsum secundum rationē entis ad modum essendi superiorem, atque adeo ad superiorem rationem obiecti, vndè non est intra rationem entis, sed supra ens, cum sit ipsum esse per essentiam.

29 Instabis secundò. Obiectum nostri intellectus non est verum, quatenus potentiale, sed quatenus verum, ergo cum hæc ratio veri reperiatur in Deo, & sibi substernat actum purum, faciet ipsum obiectum nostri intellectus. Respondetur negando consequentiam. Quia obiectum nostri intellectus est verum, quod in suo esse formali inuoluit potentialitatem; nam ratio veri vt talis dicit conformitatem ad suam mensuram. Hæc autem ratio veri non est in Deo, quia non conformatur alicui mensuræ; sed est ipsa veritas per essentiam, & actus purus veritatis; vndè eleuatur supra obiectum intellectus.

30 Ad secundum distinguitur maior. Quod conuenit inferiori, conuenit etiam superiori seruata proportione; non autem eodem modo: in casu autem nostro potentia visiua potest cognoscere intuitiuè totum suum obiectum connaturale: vndè solum sequitur, quod etiam intellectus possit intuitiuè cognoscere totum suum obiectum connaturale. Deus autem est supra obiectum connaturale. Ad tertium. Viso effectu adesse naturale desiderium cognoscendi causam, non quomodocunque, sed quatenus talis cognitio est necessaria, ad perfectè cognoscendum effectum, & quatenus causa est cognoscibilis, vndè ex hoc non potest colligi possibilitas claræ visionis Dei, quia, vt perfectè cognoscatur creatura tanquam effectus Dei, sufficit cognitio abstractiua ipsius.

An sit possibilis creatura, à qua Deus possit naturaliter videri.

SECTIO V.

31 Prima sententia est affirmatiua. Ita Becanus *1. p. tract. 1. cap. 9. quæst. 5.* & in ipsam inclinant. Maior *in 4. dist. 49. q. 4.* Molina *prima parte q. 12. art. 5. disp. 2.*

Probant. Coniunctum ex intellectu, & lumine gloriæ est quid finitum, & tamen est illi connaturalis clara visio Dei, ergo cū creatura intellectualis possit fieri perfectior, & perfectior in infinitū poterit ita crescere, vt equivaleat illi coniuncto. Secūdò datur accidens supernaturale, ergo est etiā possibilis substantia supernaturalis, cui sit connaturale, quia cum accidens dicat ordinem essentialem ad subiectum, debet habere subiectum proportionatum, & connaturale. Tertiò. Intellectus creatus est quædam participatio intellectus diuini, ergo poterit naturaliter participare lumen, quo Deus videt se ipsum, saltem in aliquo gradu inferiori.

32 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Thomas *1. p. q. 12. art. 4.* Bannes *ibidem.* Fasolus *dub. 1.* Gonzalez *disp. 27.* Suarez *lib. 2. de Deo vno. cap. 9.* Ledesma *q. 4. de diuina perfectione artic. 7.*

33 Dicendum est. Non esse possibilem creaturam, seu substantiam supernaturalem, quæ per suas vires connaturales possit videre Deum clarè, aut cui sit connaturale lumen gloriæ. Probatur. Sequeretur, quod tali creaturæ esset connaturalis gratia, & amicitia Dei, vt fundamentum claræ visionis ipsius; sed hoc implicat, ergo. Sequela patet. Quia si esset connaturalis clara visio Dei, esset etiam connaturalis fruitio, atque adeo Charitas, & amicitia. Minor probatur. Tum quia creatura est per naturam, & essentialiter serua Dei; inter seruum autem, & domi-

num non potest esse amicitia connaturalis. Tum quia gratia facit filium adoptiuum, adoptio autem non potest esse connaturalis illi, qui ex sua natura est seruus. Probatur secundò. Ideo Deus in ratione obiecti excedit intellectum creatum, quia est actus purus, & ens per essentiam, & intellectus est quid potentiale; sed posita quacunque creatura, semper erit potentialis, & Deus actus purus, ergo semper interueniet idem excessus, & ideo non poterit per suas vires connaturales exprimere Deum intentionali modo per modum actus puri, quia non poterit tribuere cognitione in ratione repræsentatiui maiorem perfectionem, quam habeat in se ipso proportionaliter, deberet autem tribuere, quia deberet tribuere rationem actus puri in repræsentando.

34 Dices. Sequeretur. Angelum inferiorem non posse intuitiuè videre Angelum superiorem, quia exceditur in modo essendi, & in perfectione. Respondetur negando sequelam. Quia licet excedatur in perfectione, non tamen exceditur in modo essendi, quia sunt æquiualenter immersi in potentialitate.

35 Dices secundò. Posito lumine gloriæ, adhuc cognoscens est potentialis, nec habet eundem modum essendi cum Deo, ergo, Respondetur negando consequentiam. Quia licet lumen gloriæ simul cum intellectu sit quid potentiale, quia tamen simul cum specie impressa est virtus actus puri, determinat intellectum ad recipiendum, & exprimendum obiectum per modum actus puri; & ideo potest intellectus attingere, vt est in se, etiamsi cognoscens non habeat eundem modum essendi; ex hoc enim solum fit, quod lumen, & species vt virtutes expressiuæ actus puri non possint esse connaturales naturæ potentiali, quia natura potentialis ratione sui modi essendi est determinata ad omnia cognoscenda ad modum entis potentialis, nam potentiæ connaturales sequuntur principium radicale in modo cognoscendi.

36 Dices tertiò. Non potest dari virtus, quæ infinito modo exprimat Deum, licet sit virtus, quæ agat in virtute obiecti infiniti, ergo nec virtus, quę exprimat actualissimo modo. Respondetur negando consequentiam. Quia exprimere actualissimo modo non excludit potentialitatem in essendo, cum expressio non sit modus mensurans ipsum esse; exprimere autem infinito modo excludit finitatem, quia infinitas est modus mensurans ipsum esse.

37 Dices quartò. Visio beata est quid potentiale, nec habet eundem modum essendi cum Deo, ergo nec etiam erit necessarius in cognoscente. Respondetur negando consequentiam. Quia in cognitione non requiritur alia proportio, nisi in ratione repræsentatiui, non autem in essendo; in cognoscente autem requiritur proportio in modo essendi vt cognitio sit connaturalis, quia debet ex vi sui modi essendi mediante potentia formare quid ad esse intentionale modum essendi obiecti, vndè debet ipsum virtualiter continere; quod fieri non potest, nisi proportionetur in modo essendi; & ideo virtus effectiua repræsentationis actus puri per modum actus puri non potest esse connaturalis substantiæ potentiali, quia non est conformis virtuti radicali ipsius.

38 Dices quintò. Intellectus pro hoc statu omnia intelligit materiali modo, & tamen non est immersus materię, ergo modus cognoscendi non sequitur modum essendi. Respondetur distinguendo consequens. Non sequitur per accidens, concedo; non sequitur per se, & nego; est autem per accidens, quod intellectus intelligat ad modum entis materialis, quia videlicet non habet species, nisi rerum materialium desumptas ex obiectis sensibilibus.

39 Dices sextò. Visio beata est potentialis, ergo potest esse connaturalis naturæ potentiali. Respondetur. Esse potentialem in essendo, non autem in repræsentando, & ideo non potest esse connaturalis naturæ potentiali, quia connaturalitas attenditur etiam secundum modum repræsentationis, quia repræsentatio prouenit à virtute substantiæ.

40 Dices septimò. Datur visio beata, quæ vt forma exprimit, & repræsentat Deum, ergo potest etiam dari potentia, & natura, quæ vt principium vitale ipsum exprimat. Respondetur negando consequentiam. Quia visio exprimit obiectum vt *Quo*, & ideo nō debet habere similitudinem in modo essendi, & exprimit in virtute obiecti, quatenus per aliquam virtutem sui ipsius se communicat cognoscenti in esse intentionali; potentia autem, & natura deberet exprimere effectiuè, ita vt potentia exprimeret in virtute naturæ; vndè principium radicali deberet esse simile in modo essendi.

41 Dices octauò. Proportio in modo essendi non requiritur in potentia, nec in natura, vt attingat connaturaliter obiectum, ergo. Sequela probatur. Quia alioquin sequeretur, quod potentia accidentalis non posset attingere substantiam; rursus nec talis proportio est necessaria in natura cognoscitiua, alioquin potentia sensitiua in homine affixa organo posset intelligere vniuersale, quia natura, cuius est potentia, nempè anima rationalis, non est affixa organo. Respondetur negando secundum partem antecedentis. Ad probationem, non sequi, quod potentia sensitiua possit attingere vniuersale, quia talis potentia non est potentia totius animę, sed etiam totius coniuncti, nam completur per organum in ratione potentiæ; vndè principium radicale est ipsa natura consurgens ex anima, & corpore; tumquia potentia vt præcisa ab organo sequitur gradum sensitiuum animæ, qui ex sua natura est immersus in materia; & in anima rationali non est immersus per accidens, quia identificatur cum gradu intellectiuo.

42 Ad primum Respondetur. Illud coniunctum esse finitum, sed inuoluere virtutem actus puri, & ideo posse ipsum exprimere intentionali modo; nulla autem natura creata potest ad hoc pertingere, quia omnis facultas connaturalis sequitur in operando modū essendi ipsius tamquam principij radicalis; & ideo non solum est potentialis in essendo, sed etiam in repræsentando; lumen autem gloriæ licet sit quid potentiale in essendo, est tamen quid actuale in repræsentando, quia sequitur naturam actus puri, cuius est virtus. Ad secundum negatur consequentia. Quia accidens supernaturale, vt tale, respicit vt proprium subiectum substantiam naturalem, nam est essentialiter eleuatiuum ipsius, & ideo non debet habere subiectum, cui sit connaturale, alioquin non esset eleuatiuum, & supernaturale. Ad tertium negatur consequentia. Quia lumen gloriæ retinet ordinem ad actum purum, ita vt operetur tanquam virtus ipsius, & ideo non potest fieri connaturale alicui substantiæ creatæ quia non potest habere proportionem cum principio radicali ipsius, accidentia enim supernaturalia sunt virtutes propriæ Dei, per quas concurrit ad operationes supernaturales.

An Deus possit intuitiuè videri ab oculo corporeo.

SECTIO VI.

43 Ratio dubitandi est. Quia Iob 19. habetur. *In carne mea videbo Deum meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt*; & cap. 42. *Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te*. secundò quia D. Augustinus *lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29.* videtur docere, Deum videri à beatis oculis corporeis. tertiò. Corpora possunt eleuari ad effectus supernaturales, vt ignis ad torquendos Dæmones, aqua ad causandam gratiam, ergo etiam oculus ad videndum Deum.

44 Dicendum est. *Oculus nullo modo potest eleuari ad videndum Deum*. Hęc conclusio ab aliquibus censetur esse de fide, alij verò nolunt esse de fide, sed tamen proximè accedere; traditur autem communiter cum D. Thoma *1. parte quæst. 12. art. 3.* Probatur. Nulla potentia potest eleuari ad aliquod obiectum, nisi secūdum proportionem suæ specificationis, ergo nec oculus ad videndum Deum.

Ante-

Antecedens patet. Alioquin non operaretur vt talis potentia, ſed vt alia potentia, quæ conſtitueretur per eleuationem. Conſequentia probatur. Oculus eſt potentia corporea, & ex vi ſuæ ſpecificationis tendit materiali modo in tale obiectum ſenſibile, ergo ſi eleuaretur ad operandum ſpirituali modo circa obiectum intelligibile vt tale eſt, eleuaretur ad operandum extra ſuam ſpecificationem.

45 *Dices*. Potentia, quæ ex ſua ſpecificatione operatur circa obiectum potentiale, poteſt eleuari ad obiectum, quod ſit actus purus, ergo etiam potentia materialis ad obiectum ſpirituale. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia obiectum operari potentiali modo prouenit ex imperfectione talis ſpeficationis, quæ poteſt ſuppleri per virtutem actus puri; vndè eleuatio non eſt extra ſpecificationem; eleuatio autem potentiæ materialis ad obiectum ſpirituale eſſet extra ſpeſicationem,

46 Ad primam rationem dubitandi. Reſpondetur. Senſum eſſe, quod in carne exiſtens poſt reſurrectionem videbit Deum redemptorem, ſeu Chriſtum, qui, cum habeat corpus, eſt viſibilis oculo corporeo, & hoc deſumitur ex præcedentibus verbis, ait enim; *Credo quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circundabor pelle mea, & in carne mea* &c, & ita explicat D, Auguſt, *lib.22. de Ciuitate Dei cap,29.* Secundus autem locus intelligitur de auditu per fidem, per quam Iob cognoſcebat Deum; poſt quam autem tribulatus eſt, cognouit Deum cognitione euidenti, quatenus ex tribulatione tanquam ex effectu acquiſiuit huiuſmodi euidentiam, & proindè dicit, *Nunc autem oculus meus videt te*, intelligens de oculo intellectuali. Ad ſecundum D, Auguſtinum proponere dubitationem circa hanc difficultatem, ipſe vero ſentit quod nequaquam poſſit oculus videre Deum, nam cum adduxiſſet plures Patres negantes, oculos poſſe videre Deum, concludit, *Hanc autem etiam meam ſententiam eſſe confiteor*. Ad tertiam. Quicquid ſit de antecedenti, negatur conſequentia, cum ſit diſpar ratio, nam ſi corpora poſſent eleuari ad effectus ſpirituales, eleuatio non eſſet in ordine ad reſpiciendum in ſe cognoſcitiuo modo aliquod obiectum, & ideo eleuatio non eſſet extra ſpecificationem eleuati; ſicut eſſet ſi oculus corporeus eleuaretur ad videndum Deum, quia eleuaretur cognoſcitiuo modo, & ideo eſſet neceſſaria proportio receptiui ad receptibile modo cognoſcitiuo, & vitali. Ex dictis.

47 Colligitur, Non eſſe poſſibilem potentiam ſenſitiuam, per quam Deus poſſit attingi vitaliter, & cognoſcitiuo modo; nam eo ipſo, quod eſt ſenſitiua, eſt determinata ex vi ſuæ ſpecificationis ad obiectum ſenſibile, nec poteſt habere pro obiecto aliquid commune ſenſibili, & ſpirituali, tum quia hæc ratio communis non eſſet quid ſenſibile, atque adeo nec intra obiectum adæquatum talis potentiæ; tum quia in tantum eſt potentia ſenſitiua, in quantum ex vi ſuæ ſpecificationis eſt determinata ad obiectum ſenſibile.

DE EO, QVOD IN DEO VIDERI poteſt.

DISPVTATIO XLVIII.

An per viſionem intuitiuam videantur omnia quæ ſunt in Deo.

SECTIO I.

1 PErfectiones, quæ ſunt in Deo formaliter, aliæ ſunt neceſſariæ, quæ ipſi neceſſariò conueniunt, vt ſunt attributa, & aliæ liberæ, quæ poſſent non conuenire, vt ſunt actus liberi, in præſenti autem agimus de neceſſarijs.

Prima ſententia negat, videri omnia attributa, quatenus ſumuntur cum ordine ad creaturas. Ita Ochamus in *4.q.13.art.1.* Paludanus *diſt.49. q.2. artic. 1.* Gabriel *in 3.diſt.14.q.1.*

Probant. Attributa ſunt infinita, ergo ad ea videnda requiritur virtus infinita, nam quo plura videntur in Deo requiritur maior virtus, beati autem non habent virtutem infinitam.

2 Secunda ſententia aſſerit, Deum non poſſe videri ſecundum omnes gradus virtualis perfectionis, ſecundum quos poteſt magis, aut minus ab intellectu creato penetrari. Ita Ferrarienſis *3.contra Gentes cap.5.* Argentinas *in 3.diſt.14.q.7.art.3.* Albertinus *tom.1.coroll.4.punc.7. & 8.* Salas *p.2.trac.2.diſp.4.ſec.2.& 3.* & alij.

Probant. Si videretur Deus intenſiuè, & extenſiuè ſecundum omnes gradus, comprehenderetur, quia nihil ipſius lateret cognoſcentem, hoc autem dici non poteſt, ergo. Secundò. Viſa tali pacto omnipotentia, viderentur omnes creaturæ poſſibiles; hoc autem fieri non poteſt, ergo. Tertiò. Deus eſt infinitus, ergo non poteſt ſecundum ſe totum penetrari.

3 Tertia ſententia docet, Deum ſecundum ſe totum videri, quò ad omnem perfectionem, modum, & gradum in ipſo formaliter exiſtentem. Ita D. Thomas *p.p.q.12. art.7.ad 2. & 3.* Bannes *dub. 2.* Cumel *diſp. 1.* Vaſquez *diſp.48.* Scotus *in 4.diſt.15.q.5* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap.22.* Smiſing *tracc.2. de Deo vno diſp.6. numer.99.* & alij.

4 Dico primò. *Ea omnia videntur in Deo, quæ neceſſaria ſunt, vt videatur Deus ſicuti eſt, atque adeo videntur omnia, quibus conſtituitur in eſſe vnius, & trini.* Eſt de fide Probatur 1. Ioannis 3. *Videbimus eum, ſicuti eſt*, & in Concilio Florentino *in litteris vnionis* definitur beatos clarè videre Deum trinum, & vnum ſicuti eſt, ergo debent videri omnia, quibus conſtituitur in eſſe vnius, & trini.

5 Dico ſecundò. *Beati de facto vident in Deo omnes perfectiones neceſſarias, quæ ſunt in ipſo formaliter, ſiue ſint modi, ſiue gradus, ſiue quocunque alio modo ſe habeant.* Probatur. Omnia, quæ ſunt in Deo formaliter, pertinent ad conſtitutionem ipſius vel ſecundum vnitatem, vel ſecundum trinitatem, ergo cum videatur Deus ſicuti eſt vt eſt de fide, debent hæc omnia videri. Antecedens patet, quia, cum ſit actus purus, quidquid eſt in ipſo, ſe habet per modum actus, atque adeo per modum conſtitutiui, cum nihil accidentale poſſit eſſe in ipſo. Conſequentia etiam patet. Quia non poteſt videri ſicuti eſt, niſi videatur ſecundum tale eſſe conſtitutum per talia conſtitutiua.

6 Dico tertiò. *Deus videtur à beatis per vnicum conceptum*. Ita communiter cum D. Auguſtino 13. De

Trinitate cap.16. Probatur. Visio Dei exprimitur, pro vt intellectus mouetur ab obiecto, ergo non potest exprimi, nisi per vnicum conceptum, quia obiectum mouet vnica motione indiuisibili, siquidem mouet vt summum ens per essentiam.

7 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Quia attributa secundum se neque sunt finita, neque infinita, cum non habeant numerum, sed sint simplicissima perfectio infinita; numerus autem ponitur à nostro intellectu, à quo ponitur distinctio rationis inter ipsa.

8 Ad primum secundæ sententiæ negatur sequela. Quia comprehensio non consistit in eo, quod videntur omnia quæ sunt in obiecto, sed in eo, quod cognitio in modo repræsentandi adæquet cognoscibilitatem obiecti, vt dicemus suo loco. Ad secundum conceditur sequela in eo sensu, in quo infra explicabimus, & negatur minor. Ad tertium negatur consequentia, Quia licet Deus sit infinitus, est tamen indiuisibiliter visibilis, & ideo non potest videri, nisi secundum se totum penetretur, & solum sequitur quod ratione infinitatis non possit comprehendi.

An de potentia absoluta possit Deus videri secundum essentiam, & non secundum personas, aut secundum vnam rationem, & non secundum aliam.

SECTIO II.

9 Difficultas procedit de visione intuitiua, an videlicet possit videri essentia sine personis, & econtra, aut vna persona sine alia, aut essentia sine attributis, & econtra, aut vnum attributum sine alio.

Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 1. dist. 1. q. 2. art. 2.* Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Palatius *disp. 3.* Bassolus *in 3. dist. 14. q. 2. art. 2.* & communiter Scotistæ, & præterea Salas *p. 2. trac. 2. disp. 4. sec. 3.* Hurtadus *in metaphysica di sp. 6. sec. 6.* & alij.

Probant. Pater prius origine, quam generet Filium, perfectè intelligit suam essentiam, ergo cum in hoc priori non sint productæ personæ, neque etiam videntur à Patre, sed sola essentia, ergo essentia est visibilis sine personis. Secundò. Cognito vno relatiuo intuitiuè non est necesse, quod videatur alterum, sic Dæmon cognoscit creaturam vt dependentem à Deo non cognito Deo intuitiuè, ergo visa vna persona non est necesse, quod altera videatur. Tertiò. Actus potest terminari ad obiectum primarium, etiamsi non terminetur ad secundarium, ergo potest terminari ad essentiam, etiamsi non terminetur ad relationes Diuinas, quia relationes Diuinæ sunt obiectum secundarium. Quartò. Non obstante eæ itate, & simplicitate Dei potest essentia communicari non communicata personalitate, ergo etiam videri. Quintò. Vnio hypostatica terminatur ad personam, & non ad essentiam immediatè, ergo etiam visio poterit terminari.

10 Secunda sententia asserit, posse videri essentiam sine personis, & sine attributis, & vnum attributum sine alio, & vnam personam sine alia, hanc tamen visionem non futuram beatam, sed confusam. Ita quidam Recentiores.

Probant. Potest aliquid videri secundum se totum, & non distinctè secundum omnes suas rationes. Sic beati de facto vident omnipotentiam, & tamen non vident omnes eminentiales continentias, seu habitudines ad creaturas, ergo. Secundò, Quando oculus videt intuitiuè albedinem, non videt omnia, cum quibus identificatur albedo, vt est ratio accidentis, qualitatis, &c. ergo non est de ratione visionis intuitiuæ, quod attingat omnia, quæ identificantur cum obiecto. Sic etiam quando intellectus cognoscit intuitiuè albedinem mediante visione, non cognoscit intuitiuè rationem accidentis, &c. Tertiò. Potest beatus ratione distinctionis virtualis intuitiuè videre essentiam communicatam, & non relationem, quod fieri non potest sine aliqua præcisione, ergo cum in visione intuitiua sit possibilis præcisio, poterit essentia videri sine attributis. Quartò. Potest videri creatura non visa eius potentia obedientiali, licet cum ipsa identificetur, vt contingit in visione naturali Angeli, quæ, cum non possit extendi ad terminum supernaturalem, neque etiam potest attingere potentiam obedientialem. ergo

11 Tertia sententia absolutè negat. Ita D. Thomas *secunda secundæ q. 6. art. 8. ad 3.* Caietanus. *ibidem.* Capreolus *in 4. dist. 49. q. 6. ar. 3. ad argumēta Aureoli cōtra primam conclusionē* Durandus *q. 2. n. 5.* Sotus *q. 3. art. 3. conclusione secunda.* Ochamus *in 1. q. 5.* Gabriel *ibidem* Banes *1. p. q. 12. art. 7. dub. 7.* Molina *art. 8. disput. 4.* Vasquez *disp. 48. art. 2. & alij.*

12 Dico primò. *Non potest videri essentia sine personis, aut econtra, nec essentia sine attributis, aut econtra, vnum attributum sine alio, nec vna persona sine alia, ita, vt non possit videri Deus, nisi videatur quidquid est in ipso formaliter, vt quid necessarium.* Desumitur ex D. Augustino *in psalmo* 84. vbi ait. *Fortè videndo Patrem, non videndo Filium, erimus beati? Ipsum audi Christum. Qui me videt, videt & Patrem, cum vnus enim Deus videtur, Trinitas videtur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.* Et in Psalmum 85. *Vbi non vnius separatur natura, & substantia, visio separari non potest, &* lib. 1. *de Trinitate cap. 8. Siue ergo audiamus, ostende nobis Filium, siue audiamus, ostende nobis Patrem, tantundem valet quia neuter sine alio potest ostendi, vnum quippe sunt, sicut & ipse ait Ego, & Pater vnum sumus.* Et sequitur ex dictis in *Meth. p. 2. disput. 58. sec. 2.* vbi ostendimus in cognitione intuitiua necessariò videri totum obiectum secundum omnes rationes. Probatur. Non potest Deus intuitiuè cognosci, aut aliquid ipsius, nisi cognoscatur quidditatiuè, ergo nisi cognoscatur cum ijs omnibus, quæ sunt de quidditate, omnia autem, quæ sunt in Deo, sunt de quidditate Dei, quia secundum se totum est vnus simplicissimus actus purus.

Confirmatur. Est essentiale essentiæ identificari cum attributis, & personis, & econtra, ergo non potest vnum videri non visa hac identificatione, nun potest autem videri identificatio, nisi videantur ea, quæ identificantur. Confirmatur secundò. Non potest Deus, aut aliquid ipsius intuitiuè attingi, nisi attingatur vt ens per essentiam, & vt actus purus, cum debeat attingi sub illa ratione, quæ correspondet cognitioni intuitiuæ, ergo non potest intuitiuè videri, nisi videantur omnia, quæ sunt in ipso formaliter. Consequentia probatur. Eo ipso, quod attingitur sub ratione entis per essentiam, attingitur secundum omne id, quod est formaliter ens per essentiam; ens autem per essentiam dicit formaliter omnem rationem entis, & quidditatis.

13 Dico secundò. *Non potest dari visio intuitiua Dei, quæ sit confusa, & non beatificans, per quam aliquid sine alio in Deo videatur.*

Probatur. Quod videretur per talem visionem, deberet videri sub ratione intelligibilis, ita vt intelligibilitas esset ratio formalis obiectiua, ergo non posset videri, nisi viderentur omnia, quæ sunt in Deo. Consequentia probatur. Intelligibilitas substernit sibi omnem rationem quæ est in Deo, cum sit vna, & eadem intelligibilitas indiuisibilis, ergo applicat indiuisibiliter intellectum ad omne id, quod est per ipsum intelligibile.

14 Ad primum primæ sententiæ. Quidquid sit de antecedenti, negatur consequentia; nam fit transitus à prioritate *à quo* ad prioritatem *in quo* neque enim datur aliquod signum, in quo Pater cognoscat prius suam essentiam, & non personas, sicut non datur aliquod signum, in quo sit Pater, & non sint aliæ personæ. Ad secundum di-

distinguitur antecedens. Potest videri intuitiuè vnum relatiuum non viso alio, quando hæc relatiua non sunt vnum in essentia, & natura, secus autem si sint vnum, vt sunt personæ Diuinæ; quia tunc vnitas est ratio, cur inseparabiliter se habeant in visione, sicut inseparabiliter se habent in entitate. Ad tertium. Actum posse terminari ad obiectum primarium, & non ad secundarium, quando hæc obiecta distinguuntur realiter, secus autem si non distinguantur, deindè personalitates Diuinæ pertinent ad obiectum primarium, *vt Quod*, vt ostendimus suo loco. Ad quartum negatur consequentia. Est enim dispar ratio, ideo enim potest communicari essentia, & non relatio, quia relatio habet oppositionem ad communicari, si autem communicatio fieret sub aliqua ratione communi essentiæ, & personalitati, tunc non posset non communicari, in casu autem nostro nec relatio, nec essentia habent oppositionem ad videri intuitiuè, & cognitio intuitiua terminatur ad intelligibilitatem per essentiam, quæ sibi substernit tàm essentiam, quàm personalitates, & ideo non potest videri essentia sine personis, nec econtra. Ad quintum distinguitur antecedens. Vnio hypostatica non terminatur ad essentiam formaliter, terminatur tamen materialiter, & identicè, ratione identitatis cum personalitate; vndè negatur consequentia. Imò, sicut implicat, quod personalitas vniatur hypostaticè, & non vniatur essentia sub personalitate, ita etiam ex eo, quod Deus secundum esse intelligibile vnitur intellectui, implicat, quod non vniatur sub esse intelligibili quidquid identificatur cum ipso, atque adeo quod non videatur simul essentia, & persona, siquidem esse intelligibile substernit tam essentiam, quam personam.

15 Ad primum secundæ sententiæ negatur assumptum; & ad probationem respondetur, Omnipotentiam non habere illas habitudines, vndè, vt videatur secundum se totam, sufficit si videatur secundum continentiam eminentialem, ratione cuius Deus potest se communicare modis infinitis, & ideo non potest videri, nisi videantur omnia identificata cum ipso. Ad secundum distinguitur antecedens. Oculus non videt omnia identificata cum albedine, vt stant sub determinatione coloris, & nego. Non videt omnia sub proprijs rationibus concedo, vndè negatur consequentia. Quia intellectus est potentia vniuersalis attingens obiectum sub vniuersalissima ratione entis, cui cum substernantur omnes rationes, attingit ipsas distinctè secundum proprias quidditates; oculus autem est potentia particularis, & ideo non potest attingere obiectum, nisi secundum specialem determinationem cognoscibilitatis; vnde, licet attingat ipsum totum, non tamen penetrat omnes rationes ipsius, intellectus verò non cognoscit intuitiuè colorem, tum quia attingit mediante alia potentia, tum quia non attingit per propriam speciem quidditatiuam, quæ est necessaria ad cognitionem intuitiuam, & proinde circa obiecta sensibilia procedit discursiuo modo. Ad tertium negatur minor. Nam cum Beatus videt essentiam communicatam, & non relationem; solum videt esse Dei, vt est in se, sicuti autem vt est in se, vnum non præscindit ab alio, ita nec in cognitione fit aliqua præcisio.

Ad quartum Negatur assumptum. Implicat enim, quod videatur creatura, & non videatur potentia obedientialis ipsius, quatenus est quid ipsi intrinsecum, & cum ipsa identificatum. Ad probationem. Vt cognoscatur potentia obedientialis intuitiuè, non est necesse quod cognoscatur intuitiuè terminus ipsius, sed sufficit si cognoscatur abstractiuè, nec est necesse, quod cognoscatur in particulari, sed sufficit si cognoscatur in vniuersali, pro vt dicit omne id, quod non implicat; nam potentia obedientialis est non repugnantia ad omne id, quod non implicat.

Quomodo decreta libera Dei sint cognoscibilia.

SECTIO III.

16 SVpponendum est. Actum liberum in Deo nihil superaddere intrinsecum supra actum necessariũ, sed solum importare actum necessarium pro vt causatiuo modo terminatur ad aliquid ad extra, vndè, vt cognoscatur, debet attingi actus necessarius, causatio, & terminus causatus.

17 Prima sententia asserit cognosci ex speciali reuelatione Dei, vndè Deus dicitur respectu actuum liberorum speculum voluntarium. Ita Durandus *in 3. dist* 14. *q.* 2. *n.*4. Vasquez 1.*p.disp.*50.*n.*23. Molina *q.*12.*art.*8. *disp.* 5.*mem.*5.*&* 6.

18 Secunda sententia docet, actus liberos Dei videri ex speciali concursu, & determinatione, quatenus Deus mediante lumine, & specie determinat ad videndum actũ necessarium cum connotatione obiecti ad extra. Ita Suarez *lib.*2.*de Deo vno cap.*24.*n.*12. Fasolus 1.*p.q.*12.*art.* 5.*n.*112. Machinus *disp.*9.*sec.*3.

19 Dico primò. *Viso Deo non videntur necessariò omnes actus liberi Diuini*. Ita communiter cum D. Thoma 1.*p.q.*12.*artic.*6. *&* 8. & desumitur ex D. Dionysio *cap.*3.*de Diuinis nominibus* quatenus docet, quod Angeli inferiores illuminantur à superioribus, quod non esset verum, si viderent omnia consilia Diuina. Probatur. Actus liberi possunt Deo conuenire, & non conuenire, ergo ex eo, quod videatur esse Dei, non sequitur, quod videantur actus liberi, cum non habeant connexionem necessariam cum ipso.

20 Dico secundò. *Beati ex vi visionis Dei vident actus liberos vt terminatos ad creaturas, pro vt sunt in se ipsis*. Ita D. Dionysius *citatus*, vbi docet, Angelos superiores videre in Verbo consilia Dei. Probatur. Actus liber, vt importat etiam obiectum extrinsecum, dicit vnam rationem obiecti, quatenus obiectum ad extra est obiectum secundarium, ergo potest cognosci eodem actu; quo videtur Deus, quia, vbi est vnum obiectum, potest esse vnicus actus cognitionis.

21 Dices. Effectus ad extra est obiectum secundarium respectu cognitionis Diuinæ, non autem respectu creatæ: Contra. Etiam respectu creatæ attingitur, vt stat sub primario obiecto, ergo se habet vt obiectum secundarium.

22 Dico tertiò. *Ad videndos actus liberos Dei est necessaria specialis determinatio obiectiua*. Probatur. Vbi est nouum obiectum, debet esse noua determinatio obiectiua, sed actus liber Dei est nouum obiectum, quia dicit voluntatem Diuinam non quomodocunq., sed vt causantem talem effectum. ergo

23 Dico quartò. *Hæc determinatio obiectiua est subordinata determinationi obiectiuæ, qua intellectus determinatur ad videndum Deum*.
Probatur. Obiecta sunt subordinata tanquam primarium, & secundarium, ergo etiam determinatio obiectiua, quia determinatio obiectiua sequitur naturam obiecti.

24 Dico quintò. *Hæc determinatio obiectiua fit ex vi obiecti primarij in ordine ad intellectum eleuatum, quatenus actus diuinus mouet intellectum, & diuina essentia pro vt continet creaturas fœcundat ipsum ad eas cognoscendas, etiam pro vt sunt in se ipsis*.

Probatur, Actus Diuinus in ratione obiecti habet, quod se extendat causatiuo modo ad effectus creatos, & essentia Diuina cõtinet esse creaturarum, ergo potest haberi ab ipsis determinatio obiectiua in ordine ad talem extensionem causatiuam, & ad esse creaturarum, quia quodlibet obiectum potest determinare in ordine ad cognitionem sui ipsius.

25 Obijcies. Plura decreta libera non terminantur ad

obiectum

obiectum extrinsecum, vt sunt decreta conditionata, ergo non possunt hoc modo cognosci. Respondetur negando antecedens. Quia non datur decretum liberum, cui non correspondeat aliquid ad extra, vt suo loco ostendemus. Ad probationem respondetur. Non dari decreta conditionata, sed tantum ob absoluta.

26 Obijcies secundò. In decreto libero solum superadditur actui necessario effectus ad extra, ergo ad videndum actum liberum sufficiet videre effectum ad extra. Respondetur negando consequentiam. Quia actus liber non solum dicit obiectum extrinsecum, sed etiam vitalem attingentiam, qua actus necessarius coniungitur causatiuo modo cum obiecto ad extra.

An, & quomodo creaturæ sint visibiles in Deo.

SECTIO IIII.

27 SVpponendum est, Posse dupliciter aliquid in alio cognosci, nempè causaliter, & formaliter. Primò modo cognoscitur, quando attingitur actu distincto, ita tamen, vt hic actus causetur ex vi prioris ex eo, quod obiectum mouens ad sui cognitionem, moueat etiá ad cognoscendum quod in se continet, sicuti principium mouet ad cognoscendum se ipsum, & etiam conclusionem per actum distinctum. Secundo modo cognoscitur eodem actu indiuisibili, qui per se primò terminetur ad continens, & secundariò ad contentum.

28 Supponendum secundò. Eos, qui docent possibilia esse cognoscibilia in se ipsis, sumere possibilia secundum proprium esse, quod habent contradistinctum à Deo; sed cum per nos non sint aliquid extra omnipotentiam, neque etiam sunt cognoscibilia in se ipsis, nisi quatenus intellectus ea cognoscens in Diuina omnipotentia, potest de ipsis seorsium sibi formare aliquem conceptum, & veluti extrahendo secundum esse obiectiuum ab ipsa omnipotentia, vndè aliud est videre creaturas in se ipsis, & aliud videre secundum proprium esse ipsarum in Deo. Primum dicit, quod creaturæ terminent cognitionem secundum illud esse, quod sunt in se ipsis, vt quid contradistinctum à Deo. Secundum dicit, quod terminent cognitionem secundum illam mensuram essendi, secundum quam virtualiter sunt in Deo, præciso tamen illo modo communicationis, quo ratione infinitatis communicant in eadem infinitate possibilitatis, vndè debent per cognitionem veluti extrahi secundum esse obiectiuum ab illa infinitate Diuinæ omnipotentiæ.

29 Prima sententia negat, creaturas videri in Deo formaliter, seu ex vi visionis, & eiusdem actus, quo videtur Deus. Ita Ochamus *in 4. q. 13. art. 2. & 3.* Gabriel in 3. *dist. 54. art. 1.* Maior *q. 3.* Vasquez 1. *p. disput. 15. cap. 6.* Vadingus *disp. 6. de Incarnat. dub. 6. punc. 2.*

Probant. Essentia Diuina non dicit ordinem ad creaturas, ergo non potest esse medium ad ipsas cognoscendas. Secundò. Creaturæ non sunt in Deo formaliter, sed solum eminenter; quatenus est in ipso creatrix potentia, ergo illo viso non videntur formaliter. Tertiò. Sequeretur, quod necessariò omnes viderentur, quia in tantum, in quantum est causa ipsarum; causa autem ducit necessariò in cognitionem effectus. Quartò. Quo plures creaturæ viderentur, visio esset perfectior, ergo sequeretur, quod Beatus inferioris meriti esset magis beatus altero maioris meriti, quod est absurdum. Consequentia probatur. Fieri potest, quod ratione status, qui est inferioris meriti, debeat videre plures creaturas, tamquam concernentes ad statum ipsius, tunc autem haberet visionem beatam perfectiorem.

30 Secunda sententia asserit, videri formaliter eodem actu indiuisibili, quo videtur Deus. Ita D. Thomas 1. *p. q. 12. art. 4* Caietanus, Medina, Bannes *ibidem*. Molina *disp. 5.* Fasolus *dub. 1.* Alensis 2. *p. q. 23. mem. 5.* Scotus *q. 3. prologi*. Richardus *in 3. dist. 14. art. 1. q. 3.* Durandus *dist. 49. q. 3.* Amicus 1. *p. disput. 9. sec. 20.* Arrubal *disp. 25.* Smising *trac. 2. de Deo vno disp. 6. mem. 157.*

31 Dico primò. *Creaturas esse visibiles in Deo secundum proprias rationes eodem actu, quo videtur Deus.* Desumitur ex Cõcilio Senenti si decreto 131. vbi habet; Deum esse speculum, in quo Beati vident, quidquid ipsorum interest, & ex D. Augustino *lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 23.* vbi ait. *Multum interest inter cognitionem rei cuiuscumque in Verbo, & cognitionem in ratione ipsius, & illud meritò ad diem, hoc ad vesperam pertinet*, & lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 7. *Cognitio creaturę in se ipsa decoloratior est, vt ita dicam quàm cum in Dei sapientia cognoscitur veluti in arte, qua facta est.*

32 Respondet Vasquez. Loqui de cognitione creaturarum in Verbo causaliter. Contra. Diuus Augustinus ponit duplicem cognitionem, aliam, qua creaturæ cognoscuntur in Verbo, & aliam, qua cognoscuntur in se ipsis, visio autem creaturarum in Verbo causaliter est cognitio creaturarum in se ipsis. Deindè D. Augustinus ait, creaturas cognosci in Dei Sapientia, si autem esset tantum cognitio in Verbo causaliter, non cognoscerentur in Dei sapientia, vt in arte, qua factæ sunt, sed in se ipsis.

33 Respondet secundò. Non intelligere, quod creaturæ videantur in Verbo secundum proprium esse, sed solum secundum esse eminentiale, quod non est aliud, quam ipsa creatrix essentia. Contra. Creaturæ videntur vt descriptę in veritate, & in ratione incommutabili, vt ait D. Augustinus *lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 24.* & *lib. 11. de Ciuitate cap. 29.* sunt autem descriptæ secundum proprias rationes.

34 Probatur. Si creaturæ non viderentur in Verbo formaliter, nõ possent videri eodem actu, quo videtur Deus, sed debent videri, ergo. Sequela probatur. Actus visionis beatæ fit à lumine glorię, ergo cum lumen gloriæ possit tantum pro se primò respicere actum purum, à quo specificatur, non potest aliquid attingere, nisi attingat in Deo, vt in ratione cognoscendi. Minor probatur. Nisi viderentur in Deo, non cognosceretur Deus vt continens creaturas secundum proprium esse ipsarum; atque adeo neque secundum rationem omnipotentiæ, neq. secundum rationem ideæ, quæ debet exprimere ideatum secundum propriam rationem.

35 Dico secundò. *Esse formale creaturarum, quod Beati vident in Verbo, non stat sub modo essendi passiuo, sed sub modo essendi actiuo, quo creaturæ originatiuè existunt in potentia Dei.* Est autem aduertendum, quod creaturæ habent duplicem modum essendi, alium, quo sunt in se ipsis vt quid extractum à potentia Dei, & hic est modus essendi passiuus, quia dicit esse receptum, alium verò, quo existunt in Deo, vt in sua origine, & importat esse creaturarum, quod potest fluere à prima causa secũdum illas determinationes, quæ exprimuntur in Diuinis ideis, & hic dicitur modus essendi actiuus, quia stat sub determinatione virtutis communicatiuę.

Probatur. Deus est ratio videndi creaturas, quatenus illas continet, ergo creaturæ videntur eo modo, quo subijciuntur cognitioni per ipsam rationem videndi, ergo videntur secundum modum essendi originatiuum, quia subijciuntur cognitioni ex vi continentiæ, qua continentur in Deo, ita vt continentia sit ratio videndi.

36 Dico tertiò. *Quomodo Beati vident creaturas in Verbo, possunt ex vi fæcundationis illas cognoscere veluti extractas secundum esse obiectiuum à Dei omnipotẽtia, formando de singulis seorsim proprium conceptum.* Probatur. Intellectus est fæcundus in ordine ad exprimendum esse creaturarum in esse intentionali secundum proprias rationes ipsarum, ergo cum possint exprimi secundum proprias rationes singulæ seorsim, sicut etiam possunt existere vt quid extractum à Diuina potentia, poterit etiam exprimere ex vi talis fæcundationis.

37 Dico quartò. *Hæc cognitio fit per extensionem visionis*

sionis beata, quatenus extenditur ad percipiendas creaturas singulas seorsim secundum proprias mensuras. Fit autem extensio ex eo, quod beatus videns Diuinas ideas, format sibi conceptum specialem de tali, & tali creatura, vt de obiecto secundario stante sub primario, nempè sub repræsentatione Diuinarum idearum. Probatur. Beatus videt Diuinas ideas repræsentantes creaturas secundum proprium esse, quod possunt à Deo participare, ita vt repræsentetur etiã ille modus se habendi seorsim a quocunque alio, ergo cum videns ideas possit sibi formare conceptum ideati adæquantem repræsentationem ideæ, poterit beatus formare sibi conceptum talis, & talis creaturæ secundum proprium modum essendi.

38 Ad primum negatur consequentia. Quia essentia Diuina non ducit in cognitionem creaturarum, vt in correlatiuum, sed vt in id, quod in se ipsa continet tanquam effectum producibilem. Ad secundum. Distinguitur antecedens. Creaturæ non sunt formaliter in Deo, si Iij *formaliter* cadat supra modum essendi; si verò cadat supra esse creaturarum, sunt formaliter in ipso, quia sicuti secundum proprium esse formale proueniunt a Deo, ita etiam secundum idem esse continentur in ipso, vt in causa.

Ad tertium. An omnes creaturæ videantur in Deo videbunt infra.

Ad quartum negatur sequela. Q iã visio Beatorũ non correspondet meritis, vt tendit in obiectum secundarium, sed vt tendit in primarium; vnde si quis minoris meriti videat plures creaturas, esset ratione extentionis visionis beatæ. Hæc autem extensio non auget perfectionem visionis, vt tendit in obiectum primarium, atq; adeo nec etiam beatitudinem, sed qualibet visiõ potest extendi ad quascunq. creaturas.

Quomodo Deus sit medium ad videndas creaturas.

SECTIO V.

39 Supponendum contra Granad. 1. part. trac. 6. disput. 1. sect. 5. & alios Recentiores, Deum non esse mediũ cognoscendi creaturas relatione ordinis transcendentalis ad ipsas, tum quia non dicit talem ordinem, tum quia etiamsi diceret, non esset tamen medium faciens cognoscere creaturas, quia licet non possit cognosci vnum Relatiuum sine alio, non tamen vnum cognoscitur in alio.

40 Supponendum secundò, Deum in repræsentando creaturas non habere propriam rationem speculi, vt docet D. Thom. q. 8. de ver. art. 4. Quia speculum recipit imagines rerum ab ipsis rebus, non autem res sunt originatiuè in speculo, sicuti sunt creaturæ in Deo. Vnde quando Patres docent, creaturas videri in Deo, vt in speculo, loquuntur metaphoricè, quia sicuti in speculo repræsentantur res secundum proprium esse, ita etiam creaturæ in Deo.

41 Supponendum tertiò. Ex eo, quod Deus sit ens per essentiam, ipsum habere quidem in se illam perfectionem, per quam potest repræsentare creaturas, non tamen esse ipsam rationem entis per essentiam, quia ens per essentiam non magis importat vnam perfectionem, quàm alteram, & ideò est assignabilis aliqua ratio specialis, ex vi cuius Deus sit medium repræsentans creaturas.

42 Prima Sententia asserit, creaturas esse visibiles in Deo, vt in speculo, ratio autem speculi in eo consistit, quod Diuina essentia repræsentat etiam esse creaturarum Ita Scotus in 3. *distinct.* 14. *quæst.* 2. Aureolus *quodlib.* 10. *art.* 1. *& aly.*

43 Secunda sententia asserit esse visibiles in Diuinis ideis, ita Henricus *quad.* 7. *q.* 4. *&* 5. Suarez *lib.* 2. *de Deo vno cap.* 2. *numero* 19. Saas 1. 2. *tract.* 2. *disput.* 4. *sec.* 4. *num.* 61.

44 Tertia sententia asserit, creaturas esse visibiles in Deo, vt in causa, ita vt medium obiectiuum, per quod videntur, sit ipsa ratio causæ ita Capr. *in* 4. *dist.* 49. *q.* 6. *artic.* 5. Palud. *quæ.* 2. *art.* 1. Durand. *q.* 6. Sotus *q.* 5. *art.* 3. Caietan. 1. *p. q.* 12. *art.* 8. Bannes *in responsione ad vltimum* 2. *sententiæ*. Molin. *disput.* 2. Falol. *dub.* 8. Egid. *lib.* 5. *de beatitud. q.* 18. *art.* 5. §. 1.

45 Dico Primò. *Ratio causæ, quatenus completur per ideã est medium, per quod creaturæ sunt visibiles in Deo* Est autem aduertendum, quod Ideæ Diuinæ sunt ideæ subsistentes ex sua formali ratione, quia cum consistant in esse expresso verbi Diuini, & hoc esse expressum sit terminus productionis, debet vt tale esse subsistens. Ex quo fit, vt non solũ repræsentent *vt quo* sed etiã *vt quod*, & proinde quod possunt repræsentare etiam alteri ab ipso Deo.

Desumitur ex D. Dionys. *cap.* 7. *de Diu. nominibus* vbi assignat hanc rationem tanquam illam, ex vi cuius etiã ipse Deus cognoscit creaturas, & ex Diuo Augustino *lib.* 4. *de Genes. ad literam cap.* 24. vbi cum dixisset, creaturas videri in verbo, assignat rationem inquiens. In quo sunt omnia, etiam quæ temporaliter facta sunt æternę rationis, tanquam in eo, per quod factæ sunt per æternas autem rationes intelligit ideas.

Probatur, Creaturæ non possunt videri in Deo, nisi eo modo, in ipso continentur, ergo non possunt videri nisi ex vi illius rationis, per quam continentur. Antecedens patet. Nam quando aliquid in alio videtur, vt visio sit conformis obiecto debet ipsum attingere eo modo, quo est in ipso. Consequentia probatur. Ratio continendi est ratio coniungendi creaturas cum ipso Deo in ratione obiecti, ergo est ratiõ cognoscibilitatis creaturarum in Deo, Quia sicuti ratio essendi est ratio cognoscibilitatis, ita ratio essendi in alio est ratio cognoscibilitatis, qua contentum potest cognosci in continente. Hæc autem ratio, per quam Deus continet creaturas, est ratio causæ non solum vt dicit potentiam, sed etiam ideas tanquam illas, per quas potentia determinatur ad communicandum esse creaturis secundum talem mensuram, vt etiam contingit in artificibus creatis.

46 Dices primò. Essentiam Diuinam facere innotescere creaturas, vt speciem eminentialem ipsarum. Contra. Non facit innotescere vt medium cognitum, quiã se haberet vt quo, Creaturæ autem videntur in Deo vt in medio cognito.

47 Dices secundò. Diuinam essentiam mouere ad cognoscendas creaturas supplendo concursum obiectiuum ipsarum. Contra. Tunc debet suppleri concessus obiectiuus, quando deficit, & deberet prouenire ab obiecto, ergo, cum in cognitione creaturarum in Deo, vt in medio cognito, non debeant creaturæ concurrere obiectiuo modo, non erit supplendus concursus. Deinde. Si Creaturæ præberent concursum obiectiuum proprium, non viderentur in Deo, sed in se ipsis, ergo etiamsi suppleretur concursus, adhuc non viderentur in Deo.

48 Dico secundò. *In tali visione essentia Diuina nedum est obiectum motiuum, sed etiam terminatiuum*. Est contra Amicum 1. *par. disp.* 9. *sec.* 21. Prob. Licet creaturæ cognoscantur secundum propriam mensuram, & vna seorsim ab alia adhuc tamen cognoscuntur ex vi virtutis causatiuæ, quæ est in Deo, vt stant sub ipsa secundũ proprium esse possibile, ergo adhuc cognoscuntur vt obiectum secundarium, & Diuina essentia vt primarium atq; adeò vt terminatiuum.

49 Obijcies. Concursus obiectiuus in ordine ad visionem intuitiuam est tantum assimilatiuus respectũ illius obiecti, à quo originatur, ergo cum concursus obiectiuus Diuinæ essentiæ non originetur ab esse creaturarum, non erit assimilatiuus respectũ ipsarum, sed solum respectũ Diuinæ essentiæ, ergo non facit illas cognoscere.

Respondetur negando consequentiam. Quia talis concursus originatur à Diuina essentia, vt continet esse formale

male creaturarum; & ideo potest assimilare etiam in ordine ad creaturas, vt contentas in Diuina essentia.

An ex vi visionis Dei videantur omnia possibilia.

SECTIO VI.

50 PRima sententia asserit, ex necessitate videri omnia possibilia: ita Goffred. *quod.6.q.3.* Arimin. *quæst. 4. prolog. art. 2.* Bassolus *in 3. dist.14.q.2.art.2.* Durandus *in 4. dist.49.q.4.* Henricus *quodlib.4.quæ.5.* & alij.

Probant. Viso Deo videtur tota Omnipotentia, ergo videtur quicquid ab ipsa potest effici; alioquin si non videretur potentia productiua cuiuscunque rei particularis, non videretur aliqua perfecto Diuina.

Secundò. Deus repræsentat naturaliter tam creaturas, quàm se ipsum, ergo non potest ostendere se ipsum, nisi ostendat & creaturas.

Tertiò. Minus est videre omnes effectus possibiles, quàm videre essentiam Dei, ergo si hæc videtur, videntur etiam effectus possibiles.

51 Secunda sententia asserit, non posse videri omnia possibilia; imo posse dari visionem, quæ nullum attingat possibile secundum propriam rationem: ita Bannes 1. *p.q.12.art.7.* & 8. Molin. *disp.5.mem.1.* Fasol. *dub. 15.* & sequent. Nauarret. *controu.34.* Vasq. *disp.49.cap.2.* Capr. *in 4. dist.49.quæst.6.art.1.* Sot. *q.3. art.3.* Argentinas *quæst.1.art.4.* Suarez *lib.2. de Deo vno.cap.26.* & alij.

Probant. Si viderentur omnia possibilia, comprehenderetur Diuina Omnipotentia, quia nihil lateret, quod esset in ipsa aut formaliter, aut eminenter, ergo comprehenderetur & Deus quod dici non potest.

52 Tertia sententia asserit, posse videri omnia possibilia non per vnicum actum, sed per diuersa. ita Albertin. *coroll. 4. Theol. ex 1. princip. philos. puncto 9, num.15.* Hurtad. *disp. 54. de Incarnat. sect. 2.* & 4.

Probant. Nulla adest implicatia, quod per plures actus videantur omnia possibilia.

53 Quarta sententia asserit, non posse in Deo videri actu omnia possibilia, posse tamen videri habitu. Quod diuersimodè explicatur. Vnde Primus modus est, quod hoc fiat per habitum, quo Beati sint potentes ad videnda singula possibilia; non possent autem actu considerare omnia, quia cum sint infinita, requireretur virtus infinita, ita Diuus Bonauent. *in 3. dist. 14. art.1. quæst. 2.* & *3.* Maril. *q. 10. artic. 5.*

Alter modus est; quod ratione visionis beatæ, quatenus intuetur verbum, possint attingi omnia, quæ sunt in ipso, non tamen omnia actu attingantur; quia potentia finita non potest simul attendere ad infinitum; vnde contingit, quod modò hæc attingat, modò illa: ita Scotus *in 3. dist. 14. quæst.2.* Aureolus *q.1.* Gabriel *q. vnica.art.1.* Rubio *q.2.* Palat. *disp. 1.* & communiter Scotistæ.

54 Notandum 1. Possibilia posse videri à Beatis dupliciter modo. Primò. Si attingantur secundum proprias rationes prout tamen omnia simul communicant in eandem infinitatem Diuinæ Omnipotentiæ. Secundò modò; Si attingantur singula seorsim ab alijs, vt stant sub proprio modo essendi, atque adeo etiam seorsim à Diuina Omnipotentia, ita tamen vt tanquam obiectum secundarium ipsi subordinentur.

55 Notandum secundus. Intellectum creatum non posse videre omnia possibilia in Deo, nisi omnia, & singula exprimat secundum proprias rationes per verbum mentis; & ideo, vt cognoscat singula seorsim ab alijs, debet singula seorsim exprimere. Sic Deus, quia omnia cognoscit, omnia, & singula exprimit in verbo, omnia constituendo in esse ideali. Hæc autem expressio fieri potest, vel per verba diuersa repræsentatiua singulorum, vel per vnicum verbum. Vt autem fiat hoc posteriori modo, debet interuenire aliqua eminentialis ratio verbi, quæ in se contineat omnes alias rationes omnium verborum.

56 Notandum tertiò. Quod cum Deus exprimat omnia possibilia secundum proprias rationes in se ipsis, non tamen per hoc extrahuntur ab esse potentiali suæ possibilitatis: quia per illam expressionem constituuntur in esse exemplari, quod pertinet ad rationem causæ. Nam idea est complementum efficientis; quando verò exprimuntur ab intellectu creato, quia illa expressio non pertinet ad primam rationem essendi, ideo aliquo pacto extrahuntur à sua possibilitate, & aliquo pacto ponuntur in esse tempe in actu intentionali.

57 Notandum quartò. In cognitione hæc interuenire, nempe actum primum intellectus completum, qui importat intellectum fæcundum, ad determinatum per speciem; expressionem Verbi, qua obiectum ponitur in esse intentionali per vitalem repræsentationem illius, & hæc expressio est actio quædam productiua, quæ est dicere; Rursus mens, seu intellectus debet informari verbo, ut forma repræsentatiua obiecti; deinde ex hac informatione consurgit perceptio obiecti, quæ est motus quidam vitalis, quo intellectum se conuertit in obiectum, & circa ipsum attendit, in quo propriè consistit ratio cognitionis.

58 Notandum quintò. Perceptionem obiecti posse fieri per multiplex verbum mentis, si tamen interueniat aliqua connexio inter ipsa verba: quando enim aliqua verba sunt inuicem subordinata, induunt rationem vnius verbi, & possunt informare mentem in ordine ad eundem actum, seu perceptionem obiecti.

59 Dico 1. *Ex vi visionis Dei videntur in ipso necessariò omnia possibilia secundum proprias rationes, quatenus communicant in eadem infinitate omnipotentiæ.* Probatur, Beatus videt Omnipotentiam sub ratione Omnipotentiæ, & Diuinas ideas sub ratione formali ideæ, ergo videt omnia possibilia modo explicato. Antecedens patet. Alioquin non videret Deum, quia non videret, quæ sunt essentialia ipsius. Consequentia Probatur. Non potest cognosci Omnipotentia vt talis, nisi cognoscatur vt potens facere omne possibile: quia sicuti non esset ōmnipotentia, si non contineret aliquod possibile, ita etiā non videretur vt omnipotentia, si videretur absque eo, quod videretur continentia alicuius possibilis; sic etiam esse ideale repræsentat essentialiter omnia ideabilia, ergo si non videretur vt repræsentans omnia, non videretur secundum esse ideale infinitum, & per essentiam.

60 Dices. Ex eo, quod videtur Omnipotentia, videri possibilia solum secundum esse eminentiale, non autem secundum proprias rationes.

Contra. Propriæ rationes possibilium secundum esse determinatum continentur in Deo, nam secundum esse determinatum ab ipso proueniunt, & repræsentantur in esse ideali infinito, ergo videntur secundum proprias rationes, siquidem esse ideale repræsentat propriam rationem.

Confirmatur. Creaturæ sunt vita in esse ideali Diuino, iuxta illud Ioannis.1. *Quod factum est in ipso vita erat*, & de ratione idealis est, quod contineatur secundum propriam rationem in idea, ergo &c.

61 Dico secundò. *Omnes creaturæ secundum proprias mensuras essendi non possunt cognosci in Deo ex vi visionis ipsius, prout singula seorsim se habent ab alijs in ratione obiecti, & veluti extra communicationem infinitatis Diuinæ potentiæ.*

Probatur. Beatus videns Deum, non cognoscis modo infinito, cum cognitio beata sit finita, ergo non potest simul cognoscere omnia possibilia singula seorsim secundum proprias rationes. Consequentia probatur. Vt cognosceret tali pacto omnia possibilia, deberent singula seorsim ponere in esse intentionali secundum proprias rationes repræsentatiuas; siquidem omnia possibilia simul sumpta important quicquid est repræsentabile.

62 Dico

62 Dico tertio. *Neque per extensionem visionis beatam, quae extenditur per Verbum secundarium possunt omnia possibilia simul videri singula seorsim secundum proprias mensuras.*

Probatur. Omnia possibilia non possunt simul poni in actu, ergo nec simul videri ab intellectu creato secundum proprias rationes, vt quid extractum secundum esse obiectiuum à Diuina potentia. Antecedens patet. Quia possibilia sunt infinita sincathegorematicè. Et de ratione huius infiniti est, vt implicet poni in actu secundum se totum eum essentialiter constet ex actu, & potentia. Rursus. Semper in Deo remanet potentia, ita vt semper tanquam ens per essentiam possit alio, & alio modo se communicare. Consequentia probatur. Dum possibilia cognoscuntur ab intellectu creato, ponuntur in actu secundum esse intentionale, ita vt si omnia videret, omnia poneret in actu, atque adeò cognosceret omnia extracta secundum esse obiectiuum à Diuina potentia, ita vt nihil amplius remaneret extrahendum secundum esse obiectiuum; hoc autem implicat.

63 Dices. Repugnare tantum poni in actu omnia possibilia secundum esse reale non autem secundum esse intentionale.

Contra. Quod non repugnat secundum esse obiectiuum, nec etiam repugnat secundum esse reale, quia repugnantia attenditur secundum esse formale, quod est idem tam in esse obiectiuo, quàm in esse reali à parte rei, ergo si non repugnat omnia possibilia poni in actu secundum esse obiectiuum, nec etiam repugnabit secundum esse reale.

64 Dices Beatus videt esse ideale creaturarum, & ipsum exprimit in proprio verbo, ergo cum in tali esse ideali contineantur omnia possibilia, beatus omnia exprimet in proprio verbo.

Respondetur. Videre esse ideale visione finita, non autem infinita; & ideo finito modo ipsum exprimit. Ex quo fit, vt solum exprimat omnes creaturas, prout communicant in infinitate diuinæ potentiæ, vt repræsentationis idealis, non autem singulas seorsim vt quid extractum ab esse ideali.

65 Dico 4. *Neque possunt cognosci omnia possibilia simul singula seorsim per diuersos actus, & diuersa verba.*

Probatur. Tum quia omnia possibilia adhuc simul ponerentur in actu secundum esse intentionale. Tum quia adhuc deberent produci rationes infinitæ repræsentatiuæ; atque adeo dari virtus infinita expressiua, quæ deberet continere infinitos effectus.

66 Dices. Beatus videt intuitiuè ipsum Deum, qui est quid infinitum simpliciter, & non exprimit verbum infinitum, ergo poterit videre omnia possibilia absque eo, quòd exprimat infinita verba.

Respondetur negando consequentiam. Quia licet Deus sit infinitus, videatur tamen finito modo; possibilia autem non possunt omnia simul videri, nisi videantur infinito modo, hoc est exprimendo infinitas rationes repræsentatiuas; quia deberent videri singula secundum proprias rationes seorsim ab alijs, quod non contingit, quando videtur Deus, quia videtur finito modo secundum vnicam rationem infinitam.

67 Dico 5. *Omnia possibilia possunt videri in Deo, non simul, sed diuisim secundum proprias rationes singula seorsim ab alijs, ita vt videns Deum, possit se conuertere modò ad hæc, modò ad illa.* Hoc autem contingit eodem actu visionis beatæ, quatenus exprimitur verbum secundarium repræsentatiuum huius, vel illius possibilis, quod subordinatur verbo repræsentatiuo Dei: & ideo concurrit simul cum ipso ad eundem actum.

Probatur. Intellectus potest attingere quicquid potest ponere in esse intentionali, & potest ponere in esse intentionali omne id, cuius habet fœcunditatem; sed intellectus fœcundus in ordine ad visionem Dei, est etiam fœcundus in ordine ad omnia possibilia seorsim attingenda, ergo. Minor probatur. Intellectus eo ipso, quòd est fœcundus in ordine ad Deum, est etiam fœcundus in ordine ad omnia, quæ continentur in ipso, ergo erit fœcundus etiam in ordine ad omnia possibilia seorsim attingenda: quia quæ cognoscuntur simul, vt contenta in aliquo, possunt etiam cognosci singula seorsim extra ipsum: Sic cognoscens numerum millenarium potest seorsim cognoscere omnia binaria, ternaria, &c. quæ continentur in ipso formando sibi de singulis proprium conceptum.

68 Dices sequeretur, quòd Beatus contineret in sua virtute infinita verba, quod fieri non potest, nisi habeat virtutem infinitam.

Respondetur negando sequelam. Quia non exprimit hæc verba in virtute propria, sed in virtute obiecti, in quo cum contineantur omnia possibilia, sicuti sufficit fœcundatio ab ipso proueniens, vt possit ea cognoscere in eodem obiecto: ita etiam sufficit, vt possit ea extrahere secundum esse obiectiuum ab eodem obiecto. Sic cognoscens numerum infinitum, posset in virtute eiusdem fœcunditatis cognoscere seorsim quemlibet numerum finitum, qui in ipso contineretur.

69 Instabis. Verbum non exprimitur nisi in virtute intellectus, & speciei impressæ, ergo si intellectus potest exprimere successiuè alia, & alia verba repræsentatiua omnium possibilium, habebit virtutem infinitam saltem ratione speciei impressæ.

Respondetur negando consequentiam. Quia talia verba non producuntur in virtute solius speciei impressæ, sed etiam in virtute Diuinarum idearum, quatenus obiectiuo modo determinat intellectum ad formandum conceptum de tali, & tali possibili. Vnde species non concurrit ad formationem talis verbi, nisi vt species Diuinæ ideæ, atque adeo finito modo; quia non facit cognoscere possibilia nisi ex vi Diuinarum idearum, tanquam obiectum secundarium resultans ex repræsentatione primarij. Sic intellectus secundum suam virtutem naturalem potest cognoscere alia, & alia obiecta in infinitum, si applicentur, producendo alia, & alia verba, licet habeat virtutem finitam, quia semper operatur finito modo ex vi determinationis obiectiuę respectu aliorum, & aliorum obiectorum.

70 Dices secundò sequeretur visionem beatam esse variabilem, quod est contra rationem beatitudinis.

Respondetur. Esse variabilem in ordine ad obiectum secundarium; non autem in ordine ad primarium, atque adeò non esse variabilem, vt dicit rationem beatitudinis.

71 Instabis. Creaturæ videntur in Deo, ergo non potest variari visio secundum obiectum secundarium, nisi varietur etiam secundum primarium.

Respondetur negando consequentiam. Quia non videntur eadem indiuisibili repræsentatione, sed per extensionem visionis beatæ, & productionem noui verbi secundarij, sine qua posset stare attingentia primaria, seu visio ipsius Dei.

72 Ad prim. Primæ sententiæ. Visa omnipotentia videri omnia possibilia, prout inuicem communicant sub modo essendi actiuo in infinitate Diuinæ potentiæ; non autem singula seorsim secundum proprias rationes, vt stant sub modo essendi passiuo.

Ad secund. Deum repræsentare tàm naturaliter se ipsum, quàm creaturas, quando creaturæ considerantur vt inuicem communicant in omni-

potentia; non autem, vt considerantur singulæ seorsim secundum proprias rationes.

Ad tertium. Minus est videre omnes effectus possibiles, quàm Diuinam essentiam ex parte obiecti, non autem ex parte cognitiuis, quia Diuina essentia potest videri cognitione finita, non autem omnis effectus possibiles simul sumpti, & constat ex dictis. Et notat etiam Diuus Thomas *quæst. 12. ar. 8. ad 3.*

73 Ad Fundamentum secundum sententiæ negatur sequela. Quia ad comprehensionem non sufficit videri quicquid est in Deo siue formaliter, siue eminenter, sed debet videri infinito modo, vt dicemus suo loco; nam comprehensio debet adæquare cognoscibilitatem obiecti.

74 Ex dictis colligitur. Quod si omnia possibilia essent cognoscibilia in se ipsis extra Deum, sequeretur cognitio infinita, quia videlicet talis cognitio non attingeret Deum; deberet tantum habere infinitatem repræsentationis, vt posset repræsentare omnia possibilia.

75 Colligitur secundò. Posse dari visionem beatam, quæ nullum attingat possibile, vt habeat proprium modum essendi passiuum seorsim à quocunque alio; quia talis attingentia habetur per extensionem prioris cognitionis, & per productionem noui verbi secundarij, hæc autem extensio est in potestate beati, & ideo potest eam separare.

76 Colligitur tertiò. Quomodo ex cognitione omnium possibilium inferatur compræhensio Dei. Infertur enim, si talis cognitio attingat omnia possibilia singula seorsim ab alijs secundum modum essendi passiuum; talis tamen cognitio non esset formaliter compræhensio, sed illam supponeret, quia esset cognitio infinita, vnde supponeret etiam, quod Deus infinito modo videretur, quod etiam habet locum, si possibilia possint cognosci extra Deum actu diuerso ab eo, quo Deus attingeretur.

77 Colligitur quartò contra Scotum, Non posse eandem visionem inuariatam secundum repræsentationem repræsentare modò hæc, modò illa possibilia. Quia repræsentatio, dum est in intellectu, repræsentat quicquid potest repræsentare; nam repræsentaretur etiam effectus formalis primarius ipsius. Deinde si posset inuariata repræsentare successiuè omnia possibilia, haberet in se omnem rationem repræsentationis, atque adeò esset infinita.

78 Colligitur quintò contra Scotum *in 4. distinctione 49. quæst. 3. artic. 3.* Suar. *3. parte disputatione 26. sect. 4.* Molinam *1. parte quæstione 12. artic. 8. disput. 5. membro 4. & 7.* Nullum beatum posse in Deo cognoscere infinitum, vt docent Ocham *in 4. quæstio. 13. artic. 5. dubio 4.* Richardus *in 3. distinctione 14. articulo 2. quæstione 5.* Gabriel *quæstione 1. artic. 1.* Smising. *tractatu 2. de Deo vno, disputatione 6. numero 194.* Quia talis visio deberet continere infinitas repræsentationes correspondentes infinitis obiectis sub vna ratione eminentissima, quod fieri non potest, nisi repræsentatio sit infinita in sua ratione quidditatiua repræsentationis, vnde esset etiam necessaria infinita attentio, quia deberet esse proportionata repræsentationi, & deberet esse tanta, quantus esset concursus intellectus, ergo esset infinitus, siquidem eliceret repræsentationem infinitam.

Vnde proueniat, quod hæc potius possibilia videantur in Deo, quam alia.

SECTIO VII.

79 Ratio dubitandi est. Quia cum Diuina essentia vt causa vniuersalis contineat omnia, eo modo, quo vnum repræsentat, repræsentat etiam cætera, & ideo est necessaria aliqua determinatio, per quam intellectus determinetur ad hæc potius videnda, quàm illa. Omissis autem varijs responsionibus.

80. Dico Primò, *Non posse oriri ex diuersa differentia indiuiduali luminis gloriæ, quod hæc potius possibilia secundum speciem, quàm alia videantur, atque adeo nec etiam ex differentia indiuiduali visionis beatæ.* Est contra Suar. *lib. 3. de Deo vno cap. 26. & 27.* Granad. *prima parte tractatu 6. disp. 1. sectione 6.* Gonzal *disput. 31. &* alios Recentiores.

Probatur. Quodlibet indiuiduale lumen potest tendere in obiectum formale, & primarium, cum sit manifestatiuum ipsius Dei, ergo etiam in quodlibet materiale, seu secundarium, atque adeo in quodlibet possibile, quia creaturæ attinguntur vt obiectum secundarium. Sic etiam habitus fidei, & charitatis, quia tendunt in obiectum primarium, possunt etiam attingere quodlibet secundarium.

81 Dico secundò. *Neque ratione differentiæ indiuidualis luminis gloriæ prouenit, vt ex pluribus in Diuinis eiusdem speciei hæc potius videantur, quàm illa.* Est contra nonnullos Recentiores.

Probatur. Omnes potentiæ, & habitus tàm naturales, quàm supranaturales, qui possunt attingere aliqua indiuidua alicuius speciei, possunt etiam attingere omnia, vt patet inductione. Et ratio est, quia cum attingant sub aliqua ratione formali communi, & non sub esse indiuiduali, possunt attingere ea omnia, in quibus talis ratio formalis proportionatiua reperitur, ergo lumen gloriæ, quod potest attingere aliqua indiuidua alicuius speciei, poterit etiam attingere cætera.

82 Dico tertiò. *Nec ex diuersitate intensionis luminis fit, vt hæc potius possibilia, quàm illa videantur, siuè secundum speciem, siuè secundum indiuiduationem.* Est contra Capreol. *in 4. distinct. 49. quæst. 2. artic. 3.* Bannes *1. p. quæstione 12. articulo 8.* Fasol. *dubio. 22.* Molinam *disputat. 5. membro 1.* Vasquez *disput. 50. n. 27.* & alios.

Probatur. Lumen gloriæ non variatur ratione intensionis secundum speciem, aut virtutem productiuam, sed tantum secundum magis, & minus, ergo ex diuersa intensione non potest fieri, quod hæc potius possibilia, quàm illa videantur. Consequentia probatur. Effectus proportionatur causæ, & ea solum diuersitas potest ex vi causæ redundare in effectum, quæ est in ipsa causa, ergo ex diuersa intensione virtutis causatiuæ sequetur solum effectus magis, vel minus intensus, non autem diuersa ratio repræsentatiua.

83 Dices. Maiorem intensionem facere, vt magis penetretur obiectum primarium, & ratione maioris penetrationis videri plura possibilia.

Contra ex maiori intensione habetur solum diuersitas in visione, non autem in obiecto primario, ita vt aliquid amplius in ipso cognoscatur, & diuersitas visionis in eo solum consistit, quod intensius manifestet obiectum primarium, ergo ex maiori intensione non fit, quod plura possibilia videantur; quia intensio non variat formalem rationem repræsentationis, sed tantum perficit.

Confirmatur. Ideò ratione maioris luminis sensibilis possunt aliqua penetrari in obiecto sensibili, quia lumen se tenet ex parte obiecti, & ipsum perficit in esse visibili, ita vt possit secundum aliquid mouere potentiam, secundum quod antea non poterat. Lumen autem gloriæ non se tenet ex parte obiecti, nec ipsum perficit; sed se tenet ex parte potentiæ. ergo

84 Dico quartò. *Lumen gloriæ ex sui natura respicit omnia possibilia vt cognoscibilia in verbo nec magis est determinatum ad vnum, quàm ad aliud.*

Probatur. Quodlibet lumen gloriæ secundum quamlibet intensionem ex sua specifica ratione respicit obiectum primarium formale secundum omnes suas perfectiones, alioquin non eleuaret ad videndum Deum, ergo quantum est de se, respicit omnia possibilia. Consequentia Probatur. Omne lumen,

quod

quod reſpicit aliquod obiectum primarium, & formale, habet eandem latitudinem, quam habet obiectum, ſi quidem ab ipſo ſpecificatur, ergo cum obiectum primarium ſe extendat ad omnia poſſibilia, ita vt omnia ſint cognoſcibilia ſub determinatione ipſius etiam lumen ad omnia ſe extendet.

85 Dices primò. Obiectum formale poſſe conſiderari ſecundum diuerſum gradum attingibilitatis, & huic diuerſo gradui correſpondere diuerſum lumen, & etiam diuerſa poſſibilia.

Contra. Lumen gloriæ attingit Deum ſecundum omnem perfectionem, quæ eſt in ipſo formaliter, ergo etiam ſecundum omnem gradum attingibilitatis; quia cum cognoſcibilitas ſequatur eſſe, non poteſt poni diuerſus gradus cognoſcibilitatis, niſi ponatur diuerſus gradus perfectionis.

86 Dices ſecundò. Creaturas poſſe cognoſci in Deo dupliciter nempe comprehenſiuè; vel tantum intuitiuè, vt autem cognoſcantur comprehenſiuè, requiritur certus gradus luminis commenſuratus connexioni earum cum Deo.

Contra, Ergo erunt intuitiuè viſibiles ſaltem per quodlibet lumen. Deinde quodlibet lumen attingit omnem gradum perfectionis in Deo, alioquin non attingeret totum Deum ſub ratione entis infiniti, ergo poteſt attingere omnem gradum quem ſupponit quælibet connexio cuiuſcunq; creaturæ cum Deo.

87 Dico quintò. *Neque ex diuerſa determinatione obiectiua proueniente à Diuina eſſentia, fit vt hæc potius poſſibilia, quàm alia videantur*. Eſt contra Arrubal *prima parte diſput.st.26. cap.2.* Machinum diſput. 9. ſec. 5. & alios Recentiores.

Probatur. Diuina eſſentia vnitur intellectui ſecundum illam rationem, ſecundum quam eſt ratio cognoſcendi poſſibilia, ergo non determinat ad hæc potius, quàm illa, ſed ad omnia. Antecedens patet. Quia niſi vniretur ſecundum talem rationem non attingeretur Deus ſecundum aliquam perfectionem, qua conſtituitur in eſſe Dei. Conſequentia probatur. Determinatio obiectiua fit ab obiecto motiuo in ordine ad ea, reſpectu quorum eſt ratio cognoſcendi. Diuina autem eſſentia, vt continet poſſibilia, eſt obiectum motiuum reſpectu ipſorum, & omnia ſibi ſubſternit. ergo

Confirmatur. Secundum vnam, & eandem rationem formalem, & idealem nempe omnipotentiam, eſt ratio cognoſcendi omnia poſſibilia, ergo non poteſt vniri, vt eſt ratio cognoſcendi aliquod, niſi vniatur vt eſt ratio cognoſcendi omnia.

88 Dices primò. Licet vniatur, non tamen mouet ad omnia cognoſcenda.

Contra, Vnitur vt mouens actu ad cognitionem ſui ipſius, ergo vt mouens ad cognoſcenda omnia poſſibilia, quia mouet ad ea cognoſcenda eo ipſo, quod mouet ad cognitionem ſui ipſius.

89 Dices ſecundò. Poſſibilia omnia non eſſe cognoſcibilia, vt ſtant quocunque modo ſub obiecto formali primario, ſed vt ſtant ſub ipſo comprehenſiuè cognoſcibili.

Contra. Comprehenſibilitas non eſt ratio continendi omnia poſſibilia, ſed omnipotentia, vt talis eſt, ergo cum Deus cognoſcatur ſecundum rationem omnipotentiæ, mouet ad cognoſcendum omnia poſſibilia, quia quando obiectum manifeſtatur ſecundum vnam, & eandem formalem rationem, qua reddit aliquid cognoſcibile, facit etiam ipſum manifeſtare.

90 Dices tertiò. Comprehenſibilitatem non eſſe quidem rationem cognoſcendi, eſſe tamen conditionem, ſub quâ ratio cognoſcendi debet attingi, vt faciat innoteſcere omnia poſſibilia.

Contra. Obiectum materiale, & ſecundarium poteſt ſecundum ſe totum attingi, etiamſi primarium non attingatur comprehenſiuè; Sic oculus poteſt attingere omnes colores, etiamſi non attingat comprehenſiuè colorem; intellectus poteſt attingere omnia reuelabilia, etiamſi non attingat comprehenſiuè obiectum formale, nempe Diuinam veracitatem; voluntas poteſt amare ex charitate totum obiectum ſecundarium, etiamſi non amet comprehenſiuè Deum qui eſt obiectum primarium. ergo

91 Dico ſextò. *Prouenire ex voluntate beatorum, quod hæc potius poſſibilia, quàm alia videantur, quatenus habentes intellectum fæcundum in ordine ad omnia, & ea cognoſcentes, vt contenta in Diuina omnipotentia, poſſunt vti tali fæcundatione, modo in ordine ad hæc, modo in ordine ad illa, extrahendo ipſa ſecundum eſſe obiectiuum à Diuina Omnipotentia.*

Probatur. Intellectus eſt fæcundus in ordine ad formalem rationem, quâ Deus facit innoteſcere poſſibilia, cum ſit fæcundus in ordine ad omnipotentiam, vt infinito modo ſe habentem, ergo eſt fæcundus in ordine ad omnia poſſibilia, quatenus continentur in Diuina potentia, ergo poterit ad libitum conſiderare extra Diuinam potentiam modo hæc, modo illa.

92 Dices. Voluntas non poteſt velle incognitum, ergo non poteſt applicare intellectum ad hæc vel illa poſſibilia cognoſcenda, quia cum non ſint cognita, non poteſt velle, quòd ſint obiectum cognitionis.

Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ſufficit, quod præcognoſcantur, vt contenta in Diuina Omnipotentia, & quod præcognoſcantur tanquam ea, quæ poſſunt extrahi ab ipſa ſecundum eſſe reale, & ſecundum eſſe obiectiuum.

An Exiſtentia cognoſcantur in Verbo?

SECTIO VIII.

93 Dicendum eſt. *Exiſtentia poſſe cognoſci in Verbo formaliter*. Ita communiter cum D. Thoma *prima parte quæſtione 12. artic.8.* Et deſumitur ex Diuo Dionifio *capite 7. & 8. de Diuinis nominibus*, vbi docet, Angelos ſuperiores illuminare inferiores de his, quæ cognoſcunt in verbo. Et ex Diuo Auguſtino libro 4. *de Geneſi* ad litter. cap. 24. 29. 30. & ſequen. vbi diſtinguit in Angelis duplicem cognitionem eorum, quæ facta ſunt nempe vnam quâ cognoſcuntur in ſe ipſis, & aliam quâ cognoſcuntur in verbo.

Probatur. Eſſentia Diuina poteſt in ratione obiecti fecundare intellectum in ordine ad exiſtentia, ergo exiſtentia poſſunt in ipſa cognoſci, vt in obiecto motiuo, quod non eſt aliud, niſi quod eſſentia Diuina moueat ad cognitionem exiſtentium, dum mouet ad cognitionem ſui ipſius. Antecedens patet; Quia eſſentia Diuina continet eſſe creaturarum, atq; adeò earundem intelligibilitatem, & ideo poteſt emittere fæcunditatem in ordine ad ipſas.

94 Dicendum ſecundò. *Exiſtentia de facto videri in Verbo*. Probatur. Talis cognitio pertinet ad integritatem beatitudinis, ergo viſio Dei, in qua fundatur beatitudo, debet ſe extendere ad huiuſmodi obiectum.

95 Dicendum tertiò. *Exiſtentia cognoſci per extenſionem viſionis Dei, per verbum ſecundarium ſubordinatum verba expreſſiua Diuinæ Eſſentiæ.*

Probatur. Non poſſunt cognoſci vt contenta in Diuina eſſentia, cùm ſint extra ipſam, vt quid productum, ergo per extenſionem cognitionis, cum non poſſint exprimi eodem verbo, quo exprimitur Diuina eſſentia.

96 Dices primò. Sequeretur, quod quilibet beatus poſſet cognoſcere omnia exiſtentia, nam videt Diuinam eſſentiam, quæ eſt omnium repræſentatiua, & fæcundat intellectum in ordine

ad omnia. Respondetur negando sequelam. Quia fæcundatio intellectus beati fit secundum ipsius exigentiam; vndè licet fæcunditas sit talis, vt sufficiat pro omnibus, non est tamen debitus concursus in ordine ad omnia; vndè neque in actu primo beatus potest omnia cognoscere, quia fæcunditas non habet concursum paratum, nisi in ordine ad ea, quæ debet beatus cognoscere.

97 Dices secundò. Existentia non sunt in Deo vt in causa, ergo non possunt in ipso videri, præsertim cum non habeant necessariam connexionem cum ipso.

Respondetur distinguendo consequentiam. Non possunt in ipso videri, vt in obiecto terminatiuo, possunt tamen videri vt in obiecto motiuo; quia ex eo, quod est causa existentium, potest fæcundare intellectum in ordine ad ipsorum cognitionem.

98 Dices tertiò. Existentia non possunt cognosci in decreto libero, tum quia nihil addit supra necessarium, tum quia non viderentur intuitiuè, sed abstractiuè, ergo non possunt cognosci in Deo.

Respondetur. Non posse cognosci in decreto libero adæquatè, posse tamen cognosci in ipso, & simul in essentia Diuina, quatenus continet esse ipsorum, & fæcundat in ordine ad ipsa, vnde solùm sequitur, quod non cognoscantur vt contenta in Deo; non autem quod non cognoscantur in Deo, vt in motiuo cognoscendi.

99 Ex dictis colligitur. Beatos videre præterita, & futura sub ratione præteriti, & futuri, quia ea cognoscunt, vt sunt, vnde non cognoscunt intuitiuè, quia cognitio intuitiua requirit obiectum præsentialiter in se ipso existens, quod non habet locum in præteritis, & futuris respectu beatorum.

Quænam existentia videantur de facto à Beatis.

SECTIO IX.

100 Dico primò. *Beati vident in Verbo hoc vniuersũ cũ omnibus suis perfectionibus, dispositione, & ordine*. Ita communiter, & desumitur ex D. Augustino *lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 29.* Probatur. Beati habent naturale desiderium innatum, & elicitum cognoscendi veritates naturales, ergo cum hoc desiderium sit rationabile, debet ex vi beatitudinis expleri.

101 Dico secundò. *Beatus videt in singulari ea, quæ de existentibus cognoscit*. Ita Diuus Thomas *prima parte quæstione* 85. *articulo* 8. & alij contra Smising. *tractatu 2. de Deo vno disputatione 6. numer.* 220. & alios.

Probatur. Appetitus naturalis est ad cognoscendas res in esse indiuiduali, quia non possunt cognosci vt existentia, nisi cognoscantur in indiuiduo, ergo talis appetitus debet expleri.

102 Dico tertiò. *Beati cognoscunt omnia mysteria fidei, quæ in via crediderunt siue explicitè, siue implicitè, atque adeo totum ordinem supernaturalem*. Desumitur ex Diuo Augustino *libro 2. de Ciuitate cap. 25.* Et Diuo *Gregorio lib. 18. Moralium*.

Probatur. Fides euacuabitur iuxta illud 1. corinthiorum 17. *Cum venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est*, ergo beatus clarè videbit, quæ credidit, alioquin remaneret in ipso appetitus rationabilis non satiatus.

103 Dico quartò. *Beati vident ea omnia ex contingentibus, quæ pertinent ad ipsorum statum*: Ita communiter cum Diuo Thoma *quæstione 12. articulo 8. & 4.*

Probatur. Cognitio sui ipsius est debita cognoscenti, ergo perfectè cognoscenti est debita cognitio omnium, quæ cum ipso connexa sunt. Omnia autem sunt connexa, quæ pertinent ad statum cognoscentis. Hinc Beati cognoscunt, quæ liberè à nobis fiunt per actus exteriores, & spectant ad statum ipsorum, vnde Fundatores Religionum vident omnia, quæ pertinent ad religionem. Principes quæ pertinent ad principatum, Patres familias, quæ pertinent ad domum, vident etiam ea quæ ad ipsos diriguntur, & alia huiusmodi.

104 Obijcies ex Diuo Augustino *lib... de cura pro mortuis c. 13.* vbi docet, Mortuos nescire, quid agatur apud nos, sed audire ab eis, qui dum moriuntur perueniunt ad ipsos.

Respondetur. Diuum Augustinum hoc dixisse dubitando, vel solum velle, quod non possint scire quæ apud nos aguntur, quià sunt à nobis loco distantes, nisi eis specialiter reuelentur, hæc autem reuelatio fit Beatis in verbo, quoad ea, quæ concernunt statum ipsorum, quo autem ad cætera, fit ipsis manifestatio ab ijs, qui moriuntur.

105 Dico quintò. *Beati non cognoscunt libera decreta Dei de futuris contingentibus, nec secreta cordis, nisi specialiter ad ipsos pertineant.*

Probatur. Danielis 10. vnus Angelus restitit alteri, quia nesciebat decretum Dei. Et ratio est, quià liberæ cogitationes habent rationem secreti, & ideo non sunt manifestandæ, nisi ex speciali consensu illius, cuius sunt cogitationes.

106 Obijcies ex Diuo Augustino *libro vltimo de Ciuitate Dei capite 29.* vbi habet, Quod nostræ cogitationes nobis inuicem patebunt. Et *Epistola 6. Tunc nihil latebit proximi nec erit quid suis quisque aperiat, abscondat alienis.* ergo &c.

Respondetur loqui de statu beatitudinis post diem Iudicij, quando erit omnino perfectus; tunc enim nulla cogitatio Beatorum habebit rationem secreti, quia beati erunt inuicem vniti per summam charitatem in vltimo fine, & omnes cogitationes tendent in gloriam Dei, atque adeo pertinebunt ad statum beatitudinis.

107 Dico sextò. *Beati vident existentia, prout successiuè ponuntur in actu per expressionem verbi secundarij*. Probatur; visio Beati potest crescere extensiuè quoad obiectum secundarium, ergo cum cognitio futurorum, antequam existant, non sit debita Beatis, neque cognoscent ipsa, nisi quando existunt.

108 Obijcies ex Diuo Augustino libro 15. de Trinitate cap. 16. *Fortassis volubiles non erunt nostra cogitationes, ab alijs in alias euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram vnico simul conspectu videbimus.*

Respondetur intelligere, quod non erunt volubiles circa obiecta, quæ ratione existentiæ sunt in se cognoscibilia, non autem, quòd non attingantur de nouo, quæ de nouo fiunt.

109 Ex dictis colligitur. Quomodo sint intelligendi aliqui Patres, quando videntur tribuere Beatis cognitionem omnium præexistentium, & futurorum, non enim intelligunt de omnibus simpliciter, sed de his solum, quorum cognitio est ipsis debita ratione status. Vel etiam possunt explicari, quod intelligant de Beatis post vniuersalem resurrectionem, quando beatitudo erit in statu omnino perfecto.

An

An Præterita, & futura cognoscantur à Beatis per propriam speciem.

SECTIO X.

110 **D**Icendum est. *Cognosci per propriam speciem, ita vt repræsententur secundum existentiam, & cum coexistentia ad tempus, cui coexistunt, & distantia temporis præteriti, vel futuri à tempore præsenti.* Est contra Vading. *disputatione 6. de Incarn. dubio 7.* §. 2. & 3. Probatur. Præterita, & futura sunt cognoscibilia vt talia per propriam speciem, quia omne cognoscibile est perfecto modo intelligibile, & dicit ordinem ad intellectum, vt proprium obiectum ipsius. Proprium autem obiectum exigit intelligi per propriam speciem, vt perfecto modo intelligatur. Confirmatur. Species aliena supplet defectum propriæ, quatenus per accidens deest, & si esset impossibiliter, nec per alienam speciem posset obiectum intelligi, quia non esset repræsentabile, ergo

111 Obijcit Vadingus. Species repræsentans rem existentem est impossibilis, nisi dependeat ab esse existentiæ ergo est impossibilis species futuri, vt futuri. Antecedens probatur. Nam alioquin sequeretur, quod ex natura sua esset principium tàm apprehensionis veræ, quam falsæ quia posset repræsentare obiectũ vt existens, etiamsi non existat. Respondetur. Quicquid sit de antecedenti, negatur consequentia. Quia sufficit, quod species futuri repræsentet existentiam simul cum futuritione, quod fit dum repræsentatur existentia rei, & coexistentia ad tale tempus, & distantia talis temporis à tempore præsenti.

An Deus sit visibilis à Viatoribus, & an quis eum viderit.

SECTIO XI.

112 **S**Vpponendum est de potẽtia ordinaria non posse videri, vt doceat, communiter cum D. Tho. 1. *parte quæstione 12. articulo 11.* & est de Fide 1. Timot. vltimo, *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Et ita etiam communiter docent Patres; quia terminus, seu assequutio vltimi finis non debetur homini, quamdiù est in via.

113 Supponendum secundò. De potentia absoluta, & ex dispensatione posse videri in hac vita, vt docet communiter cum Diuo Thoma *citato*, & patet in Christo, qui simul fuit viator, & compræhensor; neque enim adest vlla repugnantia, quod intellectus eleuetur per lumen gloriæ, etiam dum anima est vnita corpori. Vnde solum difficultas est, an de facto fuerit dispensatum alicui, vt in hac vita videret Deum, saltem per breui tempore. Quam plures autem concedunt hanc dispensationem Beatæ Virgini, Moysi, & Diuo Paulo. Alij verò etiam nonnullis prophetis, vt Esaiæ, & Ezechieli. Alij etiam Adamo, Alij etiam Ioanni Euangelistæ, Alij etiam Diuo Petro: Iob, & Diuo Hieronymo, & Benedicto: Sancto Ioseph & Sancto Stephano, & denique alij etiam Diuo Francisco.

114 Dicendum est. Cum nullo puro homine fuisse dispensatum, vt in hac vita videret Deum intuitiuè, etiam pro breuissimo tempore. Ita Molina 1. *p. quæst. 12. artic. 1. disputat. 2.* Vasquez *disput. 15. & 56.* Trigosus *quæst. 7. articulo 3. dubio 1.* Granad. *tractatu 7. disput. 1.* Salas *prima secundæ trac. 2. disp. 10. sec. 4.* Lorca *disput. 31. de Beatit.* Desumitur autem ex Diuo Dionisio *Epistola 1. ad Caium. & capite 4. de cælos Hierar. & capite 1. de mystica Theologia.* Euaristo Papa *epistola 1. decretalium.* Basilius *Oration. 20.* Athanas. *quæstione 12. ad Antonium.* Ambrosius *capitulo 8. de fide contra Arianos.*

Probatur Ioan. 6. *Numquid Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est à Deo; hic vidit Patrem* 1. Timoth. 6. *Qui lucem habitat in accessibilem, quam nullus hominum vidit, sed nec videre potest.*

Confirmatur. In lege ordinaria non debet introduci dispensatio, nisi de ipsa constet; non constat autem, quòd alicui facta fuerit huiusmodi dispensatio, imò scriptura, & Patres id negant, præsertim quòad eos, de quibus potest dubitari, an cum ipsis fuerit dispensatum, vt de Moyse, & Paulo, ergo

115 Obijcies Moyses dicitur vidisse Deum facie ad faciem. ergo

Respondetur, vidisse sub corporali specie, non autem visione quidditatiua, vnde Deus dixit ipsi. *Non videbit me homo, & viuet.*

116 Obijcies secundò. Paulus raptus est vsq. ad tertium cælum, & audiuit arcana verba, ergo. Respondetur negando consequentiam. Quia per arcana verba intelliguntur aliqua secreta mysteria, non autem visio Diuinæ essentiæ.

117 Obijcies tertiò. Prophetæ dicuntur vidisse Deum. ergo

Respondetur. Vidisse Deum corporali apparitione, vndè Isaias. *Vidi Dominum sedentem.*

DE MEDIO, QVO DEVS est visibilis.

DISPVTATIO XLIX.

An sit possibilis species impressa in ordine ad videndum Deum intuitiuè.

SECTIO I.

1 **N**Omine speciei impressæ intelligimus aliquam entitatem creatam, quæ compleat, & determinet intellectum ad videndum Deum, sicut contingit in cæteris cognitionibus.

Prima Sententia negat, esse possibilem. Ita Durandus *in 4. dist. 49. q. 2.* Sotus *ibidem* Palud. *quæstio. 1.* Capreolus *quæst. 5.* Palat. *disp. 9.* Ferrar. *3. contra Gentes cap. 49.* Caietanus 1. *parte quæst. 12. articulo 2.* Bannes *dubio 1.* Zumel *disp. 2.* Nazar. *controu. 1.* Amicus *disput. 9. sectio 4.* Gonzalez *disputat. 25. sectione 3.* Granad. *tractat. 4. disputat. 5. sectio. 3.* Salmaticen. *tractat. 2. de visione disputat. 2. dubio 4.* & communiter Thomistæ.

Probant. Speciei, & obiectum sunt eiusdem rationis, licet differant in modo essendi, siquidem species dicit in esse intentionali, quod dicit obiectum in esse reali, nihil autem potest esse eiusdem rationis cum Deo.

2 Species non debet excedi ab obiecto in gradu immaterialitatis, sicut neque etiam debet excedi intellectus, vt connaturaliter attingat obiectum. Implicat autem species, quæ non excedatur à Deo in gradu immaterialitatis, cum nulla species possit esse actus purus, sicuti est Deus.

3 Quo obiectum est perfectius, eò perfectior debet esse species, cum ipsi proportionetur, ergo cum obiectum est infinitè perfectum, debet species esse infinitè perfecta, quod implicat.

4 Etiam si species sit extra obiectum, connotat tamen in ipso indigentiam, quia supponit non habere totam intelligibilitatem. Hoc autem non habet locum in Deo, cum sit actu, & proximè intelligibilis per essentiam.

5 Productio talis speciei non esset Deo libera, quia species emanat naturaliter ab obiecto; vnde sicut essentia in Deo præcedit volútatem, ita etiam præcederet emanatio species consequens essentiam, & anteuerteret voluntatem, ergo talis species esset adæquata intelligibilitati Diuinæ, atque adeo infinita causans cognitionem comprehensiuam.

6 Species se tenet ex parte obiecti, ita vt sit accidens obiectiuum, & complementum obiecti, sed Deus non potest compleri ab aliquo extrinseco, ergo

2 Secunda sententia asserit, esse possibilem; ita Diuus Bonauentura *in 3. distinct. 14. articulo 1. quæstione 3.* Argentinas *quæstione vnica articulo 1. ad 3. & 6.* Aureolus *quodlib. 8. articulo 1.* Scotus *in 2. distinctio. 3. quæstione 9.* Maytonius *quæstione 15. articulo 2.* Molina *1. parte quæstione 12. articulo 2. disputat. 1.* Vasquez *disputation. 38.* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap. 13.* Smising *tractatu secundo de Deo vno disputa. 6. numero 69.* Aegidius *lib. 8. de Beatitud. quæstione 2. articulo 2.* & alij.

3 Dico primò. *Non est possibilis repræsentatio creata, quæ, vt quod, repræsentet Deum.*

Probatur. Repræsentatio *vt quod*, debet in se continere repræsentatum secundum id, quod de ipso repræsentat. Non potest autem aliquid creatum continere in se quidditatem Dei. ergo

4 Dices. Non esse necesse, quod contineat esse Dei substantiali modo; sed sufficere, si contineat repræsentatiuè, sicuti imago Cæsaris continet Cæsarem tantum repræsentatiuè. Contra. Imago non repræsentat formaliter substantiam corporis, sed tantum molem corporis, cum figura dispositione membrorum, colore, &c. Hæc autem omnia sunt formali modo in imagine.

5 Dices secundò. Sicuti imago parua potest repræsentare magnum corpus; ita etiam repræsentatio finita poterit repræsentare infinitum.

Contra. Ideò parua imago potest repræsentare magnum corpus, quia eadem figura, & modus essendi quantitatiuus potest subsistere in minori, & minori proportione quantitatis. Sed perfectiones Diuinæ, non possunt esse in minori proportione virtualis quantitatis, quia eo ipso, quod essent in perfectione finita, destruerentur: ergo.

6 Dico secundò. *Non implicat species impressa, quæ sit virtus fœcundatiua intellectus in ordine ad visionem quidditatiuam Dei.*

Probatur. Lumen gloriæ eleuans intellectum exigit determinari obiectiuo modo, ergo hoc determinatiuum debet esse ipsi connaturale, cum sit secundum exigentiam ipsius, ergo non potest esse Diuina essentia, sed debet esse quid finitum; quia cum lumen sit quid finitum, exigit etiam connaturale determinatiuum finitum. Essentia autem Diuina, si haberet rationem speciei impressæ, esset infinita, ergo non posset esse connaturale determinatiuum luminis gloriæ, ergo est possibilis species impressa, quæ sit connaturale determinatiuum.

7 Dices. Lumen gloriæ non exigere connaturale determinatiuum, quia visio non est connaturalis videnti, & lumen gloriæ se habet vt eleuatiuum.

Contra. Etsi lumen gloriæ sit eleuatiuum, & visio non sit connaturalis beato, adhuc tamen est secundum exigentiam luminis gloriæ, ergo etiam determinatiuum, cuius virtute fit visio, erit secundum exigentiam luminis, ergo connaturale.

8 Confirmatur. Visio Dei, vt talis, potest dependere à causa creata, ergo est etiam possibilis in ordine creato causa adæquata, atque adeo species. Consequentia probatur. Visio ex ratione sua non dicit immediatum ordinem ad virtutem increatam; diceret autem, si non esset possibilis species impressa.

9 Confirmatur secundò. Quando in ordine creato est possibile aliquod principium effectus indiuidualis, est etiam possibile principium totale determinatum, ergo cum sit possibile lumen gloriæ vt principium visionis Dei, & visio sit indiuidualis, erit etiam possibilis species, vt complementum talis principij. Antecedens probatur. Quia effectus, vt talis, non excedit virtutem creatam; Sit econtra; quia creatio excedit virtutem creatam, non est possibile principium creatum ipsius, licet incompletum.

10 Dices. Visionem Dei dicere ordinem immediatum etiam ad obiectum.

Contra. Non dependet ab obiecto, nisi quatenus vitalis expressio illius, ergo non dependet nisi mediante potentia, à qua vitaliter exprimitur obiectum, ergo potentia vitaliter expressiua debet constitui in tali statu, vt possit virtualiter exprimere, atq. adeo per aliquod distinctum ab obiecto, cum obiectum non sit vitaliter expressiuum sui ipsius.

11 Ad primum negatur assumptum. Nam species impressa non est formalis similitudo obiecti, sed tantum virtualis. Deindè ex eo, quod species expressa dicat in esse intentionali, quod dicit obiectum in esse reali, non sequitur, quod sit eiusdem rationis, sed diuersæ, quia non est conformis in essendo, sed solum in repræsentando, repræsentatio autem intentionalis *vt quo*, & esse reale non sunt eiusdem rationis.

Ad secundum. Distinguo Antecedens. Species non debet excedi ab obiecto in gradu immaterialitatis, quando est ipsi adæquata, & ordinatur ad ipsum repræsentandum vt connaturale obiectum illius atq. adeo ad cognitionem comprehensiuam, secus autem, quando non ordinatur ad connaturaliter repræsentandum, nec ad cognitionem comprehensiuam, atque adeo non est adæquata obiectũ.

Ad tertium. Speciem crescere secundum proportionem obiecti, quando est ipsi adæquata, & quando obiectum mouet secũdum suam adæquatam intelligibilitatem. In casu autem nostro Deus mouet finito modo, & ideo species non crescit secundum proportionem ipsius.

12 Ad quartum negatur assumptum. Quia species non ponitur ob indigentiam obiecti, sed ob indigentiam potentiæ, nec vt obiectum fiat intelligibile obiectiuo modo, sed vt fœcundetur potentia, & fiat completè intellectiua, & obiectum fiat intelligibile virtuali modo, hoc est contineatur in virtute potentiæ intellectiuæ in ordine ad expressionem, per quam ex vi speciei impressæ fiat intelligibile formali modo.

Ad quintum negatur sequela. Quia species non emanat naturaliter à Deo, neque anteuertit voluntatem ipsius, sed producitur per potentiam subordinatam voluntati, virtus enim productiua speciei in quocunque obiecto est aliqua potentia, & ideo in Deo coalescit in eadem rationem omnipotentiæ.

Ad sextum negatur assumptum. Quia species non dat aliquam actualitatem obiecto, aut complementum, sed est complementum potentiæ, & solum se tenet ex parte obiecti, vt virtus ipsius qua fœcundatur potentia.

13 Quæres. Quid dicendum de mente Diui Thomæ.
Respondetur esse obscuram; nam aliquando
videtur solum negare speciem quæ sit
medium *vt quod*, aliquando etiam,
quæ sit medium *vt quo*
vnde videndi sunt
expositores.

(∴)

An

An de facto Deus videatur per speciem impressam.

SECTIO II.

14 Prima sententia est negatiua; vult enim, quod Diuina essentia vniatur intellectui loco speciei impressę. Ita ij, qui negant possibilitatem speciei impressæ, & etiam fere omnes qui eam admittunt, *est praced. citati*.

Probant obiectum est maximè intelligibile, est sufficienter vnitur cum intellectu, ergo frustrantia est species impressa.

2 Species ponitur ad supplendam distantiam obiecti, & ipsius impotentiam, ergo non datur, quando obiectum est potens, & indistans, vt in casu nostro.

15 Secunda sententia asserit, Deum de facto videri per speciem impressam, ita Diuus Bonauentura *in 3. distinct. 14. artic. 1. quæst. 3.* Aureolus *quodlib. 5. Ægidius Lusitanus lib. 8. de Beatitudine parte 2. quæst. 3. art. 3.* Turrian. *opusculo de possibilitate speciei impressa. dub. 13.* & hanc sententiam putant probabilem, Richardus *in 3. dist. 14. artic. 1.* Argentinas *in 4. dist. 49. q. 2. art. 2. ad 3.*

16 Dicendum est *Deum de facto videri per speciem impressam creatam*. Probatur. Essentia Diuina non potest habere rationem speciei impressę, ergo non potest vniri cum intellectu vt species impressa. Antecedens probatur. Tum quia species non est obiectum, sed virtus, & semen obiecti, & dicit quid intentionale, quo obiectum in esse intentionali se communicat potentiæ. Tum quia species, vt talis, exigit eleuari per virtutē vitalem, ita vt ex vi eleuationis concurrat ad expressionem vitalem obiecti; talis autem eleuatio repugnat diuinę essentiæ, quia dicit subiectionem ad potentiam. Tum quia species, vt talis, est fęcunditas potentiæ, atque adeo est quid potentiale, cum sit complementum principij ipsius, intra rationem talis principij, atque adeo in ordine potentiali.

17 Dices. Licet essentia Diuina non habeat rationem speciei, esse tamen obiectum perfectissimum, & secundum rationem obiecti concurrere ad visionem.

Contra. Non potest concurrere vt obiectum, nisi vniatur cum intellectu vt obiectum; nec potest vniri vt obiectum, nisi sit virtus fœcundatiua potentiæ. Sed non potest esse virtus fęcundatiua, quia virtus fœcundatiua substernitur potentiæ fęcundatæ, & eleuatur à virtute vitali ipsius. ergo

18 Confirmatur. Supposita possibilitate speciei connaturalis est, quod visio fiat per ipsam, ergo est ponenda talis species; quia visio debet fieri connaturali modo. Antecedens patet. Quia modus influendi obiecti in cognitionem est fęcundare potentiam, & mediante fęcundatione concurrere ad visionem; potentia autem connaturalius fœcundatur per id, quod est formaliter fęcunditas, & est secundum ipsius exigentiam.

19 Ad 1. Distinguo antecedens, obiectum est vnitum potentiæ localiter; non autem intentionaliter, & modo intelligibili; quia licet sit maximè intelligibile, non tamen potest per se ipsum concurrere, quia non potest fœcundare intrinsecè potentiam, vt dictum est.

Ad 2. negatur assumptum. Quia species non supplet distantiam obiecti, seu impotentiam ipsius; sed vt semen obiecti fęcundat potentiam, & in esse intentionali determinat; vndè semper est necessaria, siue obiectum sit distans, siue præsens.

20 Quæres, An huiusmodi species sit supernaturalis quo ad substantiam. Respondetur affirmatiuè cum communi sententia. Contra Scotistas; est enim virtus obiecti supernaturalis, atque adeo supra efficacitatem cuiuscunque causæ creatæ, & supra exigentiam totius naturæ.

An præter speciem impressam sit etiam necessaria species expressa.

SECTIO III.

21 Prima sententia est negatiua. Vult enim, quòd ipse Deus, quatenus intimè præsens intellectui inseruiat loco speciei expressæ. Ita Ferrar. *primo contra Gen. cap. 53.* Durandus *in 4. dist. 49. q. 2.* Caietanus *1. p. q. 12. artic. 2.* Bannes *art. 1. dubio 9.* Nazar. *contr. 2.* Salmatic. *trat. 2. de Visione disputatione 2.* & communiter Recentiores Thomistę.

Probant. Deus est præsens intellectui, & est summè intelligibilis, ergo non est necessaria alia species expressa, quia solum producitur, vt faciat obiectum actu intelligibile.

2 Non potest dari medium, in quo Deus clarè, & intuitiuè videatur, ergo nec species expressa; hæc enim est medium cognitum, & id quo intellectus fit res cognita per assimilationem cum ipsa.

3 Si daretur species expressa, Deus contineretur adæquatè in ipsa; nam esset imago adæquata obiecti; hoc autem implicat, ergo

22 Secunda sententia est affirmatiua; ita Capreolus *in 4. dist. 49. q. 1. art. 3.* Sotus *q. 2. art. 3.* Richardus *art. 1. q. 1.* Torres *q. 27. de Trinit. art. 1. disp. 1.* Vasquez *1. part. disput. 38. c. 2.* Suarius *lib. 1. de Deo vno. cap. 11.* Molina *1. p. q. 12. art. 2. disputat. 1.* Arriubal *disputat. 17. cap. 2.* & alij.

23 Notandum 1. Speciem expressam nihil aliud esse, nisi repræsentationem intentionalem constituentem obiectum in statu proximo, vt possit percipi ab intellectu; & proinde facit, *vt quo*, ipsum apparere constituendo illud in esse intentionali, seu in esse apparenti, & manifesto; vnde debet adæquari cum virtute propria intellectus.

24 Notandum secundò. Speciem expressam, seu verbum mentis proportionari cum verbo externo vocali; sicuti enim per verbum vocale manifestatur res, quatenus vt docet Aristoteles in logicis substituuntur loco rei medijs conceptibus, ita per verbum internum intellectus sibi ipsi loquitur manifestando sibi obiectum. Ex hoc etiam fit, quod sicut omnis loquutio debet esse proportionata audienti, ita etiam verbum mentis debet esse proportionatum intellectui, prout dicit virtutem perceptiuam. Commensuratio autem in eo consistit, quod verbum, vt manifestatiuum, sit tale, quale exigitur ab intellectu.

25 Dicendum 1. *Verbum Diuinum, seu essentiam Diuinam non posse stare loco verbi, seu speciei expressæ creatæ, ita vt intellectus creatus per ipsum attingat obiectum.*

Probatur. Essentia Diuina non habet debitam proportionem cum virtute auditiua intellectus in ratione verbi, ergo non potest stare loco verbi creati. Antecedens probatur, Non potest per modum formæ actuare vim perceptiuam intellectus, nec in ratione manifestatiui est in eadem specificatione, in qua est virtus audiitiua intellectus. ergo

Confirmatur. Mens non potest cogitare aliena cogitationis, ergo nec intellectus intelligere aliena verba. Antecedens patet. Quia cogitare est actus vitalis modo vitali productus, atque commensuratus potentiæ vitali. Consequentia probatur. Cogitare est sibi exprimere verbum, per quod obiectum manifestetur. ergo

26 Dicendum 2. *Videntes Deum exprimere Verbum manifestatiuum Diuina essentia.* Desumitur ex Diuo Thoma *prima parte q. 27. artic. 1.* vbi ex eo, quod omnis intelligens producit verbum, infert, Deum quoque producere, & *in 1. disc. 27. q. 2. art. 2. ait.* Impossibile esse, quod aliquis intelligat, nisi Verbo sui intellectus. Et ex Diuo Augustino *libr. 9. de Trinitate cap. 11.* vbi ait *eum Deum nouimus, illa notitia verbum est, & fit aliqua* Dei

Dei similitudo. Et libro 14. capite 17. *In hac imagine tunc perfecta erit Dei similitudo, quando Dei perfecta erit visio*.

27 Probatur. Posito eodem concursu proportionali, debet etiam poni idem effectus proportionabiliter, sed in visione Dei ponitur idem cōcursus proportionabiliter, qui ponitur in cæteris cognitionibus, ergo. Minor probatur. Quia in visione Dei concurrit intellectus, & adest concursus obiectiuus qui fit à specie, vel saltem ab obiecto loco speciei. ergo

Confirmatur intellectus nō potest intelligere, nisi operetur intellectiuo modo, ergo nisi producat verbum. Consequentia probatur. Non potest operari intellectiuo modo, nisi operetur secundum suam virtutem completam, atque adeo vt fæcundus, ergo nisi producat verbum, quia eo ipso, quòd operatur intellectiuo modo, ponit in actu quod continet in sua virtute intellectiua, atque adeo in sua fæcunditate. Continet autem in se ipso verbum, quia importat speciem impressam, quæ est virtualis repræsentatio obiecti. ergo

Confirmatur 2. Licet Deus sit summè intelligibilis, & sit sibi ipsi præsens, adhuc tamen, dum se ipsum cognoscit, producit verbum. Hoc autem non contingeret si essentia Diuina haberet rationem verbi, & posset pro ipso supplere.

28 Ad 1. respondetur. Deum esse summè intelligibilem obiectiuo modo; non autem formali modo, seu intentionali modo; & ideo est necessaria aliqua repræsentatio, per quam actu repræsentetur intellectui, & fiat ipsi formali modo intelligibilis.

Ad 2. Negatur consequentia. Quia Verbum non est medium, in quo obiectum cognoscatur, sed medium quo, quia est tantum ratio cognoscendi.

Ad 3. Negatur sequela. Quia obiectum non continetur in Verbo secundum esse reale, sed secundum esse repræsentatiuum intellectuale, quod cum sit proportionatum intellectui finito, repræsentat finito modo, vnde non debet habere in se aliquam infinitatem, sed tantum dicere ordinem ad obiectum infinitum, quatenus est repræsentatiuum ipsis.

DE INCOMPREHENSIBILITATE Et ineffabilitate Dei.

DISPVTATIO XXXXX.

An Deus sit incomprehensibilis.

SECTIO I.

1 SVpponendum. Comprehensionem aliquando sumi pro cognitione possessiua, qua aliquid cognoscitur in ordine ad fruitionem iuxta illud 1. Corinthiorum 9. *Sic currite, vt comprehendatis*: aliquando verò accipi pro quacunque cognitione perfecta in suo genere, siue sit intuitiua, siue abstractiua, iuxta id ad Ephesios 3. *Vt possitis comprehendere, quæ sit latitudo, longitudo, &c.* & denique sumi rigorosè pro illa cognitione, quæ adequat cognoscibilitatem obiecti, & de hac est difficultas. Certum est enim, quod Deus primo, & secundo modo non est incomprehensibilis.

2 Suppon. 2. De ratione huius comprehensionis esse, vt attingat omnia, quæ sunt in obiecto, saltem per identitatem; alioquin non clauderet in sua repræsentatione obiectum secundum totum suum esse. Vnde Diuus Augustinus *epist*. 112. *cap*. 8. ait. *Aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere, quando quidem id videtur, quod vt præsens vtcunque sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt*. Et lib. 12. de Ciuitate Dei, capite 15. *scientia comprehenditur, quod scientis cognitione finitur*. Nempe adæquatè. Ex quo fit, quod si in aliquo obiecto possit videri vna formalitas alia non visa, illa cognitio non esset comprehensiua, neque etiam illius formalitatis, quia non videretur prout communicat cum alia.

3 Dicendum est. *Deum esse incomprehensibilem respectu cuiuscunque intellectus creati*. ita communiter cum Diuo Thoma *prima parte q. 12. art. 3. & 3. parte, q. 10. artic.* 1. & est de fide ex definitione Concilij Basiliensis sess. 22. celebrati anno 1435. quando nimirum Concilium perseuerabat legitimè congregatum, & fuit approbatum à Nicolao V. Et in Cap. Damnamus, & Cap. Firmiter. De Summa Trinitate. Et tradunt communiter Patres: Martialis *epist. 1. ad Magdeburgenses cap.* 10. Hieronymus *Dialogo 3. contra Pelagium*. Cyrillus Alexandrinus *lib. 1. in Ioannem capite* 22. Theodoretus *dialogo 1. immutabilis* Ireneus *lib. 4. capite* 37. Augustinus *epistola* 111. & 112.

4 Dices hos Patres loqui de Deo respectu viatorum. Contra loquuntur etiam de cognitione, quam habent Angeli de facto de ipso Deo, & asserunt, esse impossibilem illam exquisitam cognitionem, quæ adæquet cognoscibilitatem Dei; & hanc impossibilitatem colligunt ex conditione creaturæ.

5 Probat Hierem. 32. Incomprehensibilis cogitatu. Ad Roman. 11. Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.

Dices. Deum dici incomprehensibilem secundum sua consilia, & cogitationes, quia non possunt comprehendi, nisi reuelentur: non autem secundum suam substantiam:

Contra. Licet loca scripturæ possint admittere hanc explicationem, adhuc tamen, Patres intelligunt de incomprehensibilitate, quoad substantiam, præsertim Crysostomus *homilia 5. de incomprehensibile Dei natura*. Athanasius *Dialogo 2. de Trinitate contra Arrianos*. Nyssenus *de vita Moysis, post medium*, Ambrosius *lib. 1. in Lucam. cap*. 3. Et accedit definitio Concilij Lateranensis vt habetur in dicto Cap. Firmiter: vbi Concilium ex his locis colligit incomprehensibilitatem Dei.

Confirmatur, Deus est actus purissimus abstrahens ab omni potentialitate; & proinde habet etiam cognoscibilitatem intra rationem actus purissimi; & econtra omnis creatura est necessariò immersa in potentialitate, vnde omnis eius cognitio est intra ordinem potentialem, ergo non potest esse perfecta adæquatio inter cognitionem creaturæ, & cognoscibilitatem Dei, quia quod est in ordine potentionali, non potest adequare actum purum.

6 Obijcies. Beati ita vident Deum, vt nihil de ipso eos lateat, ergo possunt ipsum comprehendere, quia tunc obiectum comprehenditur, quando nihil de ipso latet videntem. Respondetur negando consequentiam. Quia ad comprehensionem non sufficit, quod nihil lateat de obiecto; sed debet ita attingi, vt finiatur cognitione attingentis. Quod fieri non potest, nisi adæquet cognoscibilitatem obiecti. Cognitio autem finita non potest adæquare cognoscibilitatem infinitam.

7 Obijcies 2. ex Diuo Isidoro *lib. 3. de summo Bono. cap. 3.* vbi habet quod Trinitas sibi soli perfectè nota est, & humanitati Christi, ergo humanitas Christi comprehendit Deum.

Respondetur. Textum esse mendosum, & esse legendum quòd Trinitas sibi soli perfectè nota sit, & humanitas Christi quia videlicet humanitas Christi non potest secundum suam dignitatem perfectè cognosci nisi cognoscat etiam Verbum Diuinum eam dignificans: Verbum autem non potest perfectè cognosci, nisi comprehendatur, atque adeo nec dignitas humanitatis Christi, nisi ab eo, qui comprehendit Verbum, qui est ipse solus Deus.

In quo formaliter consistat Incomprehensibilitas.

SECTIO III.

8 PRima sententia asserit, consistere in eo, quod cognitio non posit attingere omnia prædicata, quæ conueniunt Deo; tribuitur Ocham *in 4. quæstione 13.* Gabriel. *in 3. dist. 14. quæstione vnica artic. 3. Dubio 2.* qui tamen non loquuntur de incomprehensibilitate Dei, sed de obiecto, quod habet partes metaphysicas. Impugnatur, In Deo non est pluralitas prædicatorum nisi secundum nostrum modum concipiendi, sed vnica perfectio indiuidualis, ergo aut omnia prædicata attinguntur, aut non attingitur illa indiuidualis perfectio. Confirmatur Beati vident Deum, ita vt non remaneat aliquod prędicatum quod non attingatur, alioquin non viderent Deum secundum totum suum esse, & tamen non comprehendunt. ergo

9 Secunda sententia asserit, in eo consistere, quòd non attingatur omnis realis intensio, & gradus perfectionis; ita Paludan. *in 4. distinc. 49, quæst. 5, artic. 3,* & alij. Impugnatur, si non videretur omnis realis intensio, & gradus, cum talis intensio, & gradus dicat aliquam perfectionem, aliqua realis perfectio Dei lateret. Ergo sicuti Deus sine hac reali perfectione non esset Deus; ita etiam non videretur vt Deus, si sine ipsa videretur,

10 Tertia sententia vult, in eo consistere, quòd cognitio non habeat tantam perfectionem, quantam potest habere; Ita Bassol. *in 3. distinctione 54. quæst. 1. articulo 2,* Sotus *in 4. distinct. 49. quæst. 3. articulo 1. ad 1.* Maironius *quæst. 15.* Ariminensis *in 1. distinct. 44. artic. 2.* Impugnatur, Sequeretur, quòd nulla creatura posset aliam comprehendere, quia non posset illam attingere cum tota illa perfectiore cognitione, qua potest attingi, siquidem omnis creatura est attingibilis cognitione infinita vt de facto à Deo attingitur,

11 Quarta sententia asserit, ad comprehensionem requiri, quod tanta sit perfectio cognoscentis, quanta est perfectio obiecti cogniti. Ita Scotus *in 3. dist. 14. quæst. 2.* Diuus Bonauentura *artic. 1. quæst. 3. ad 3,* Durandus *in 1. distinct. 35. quæst. 9.* & alij præsertim Recentiores. Vnde volunt incomprehensibilitatem Dei in eo consistere, quòd non sit possibilis cognoscens tantæ perfectionis, quantæ est Deus, Impugnatur. Quia hæc Responsio petit principium. Nam idem est dicere Deum esse incomprehensibilem respectu cuiuscunque creaturæ, ac dicere, ad comprehensionem requiri, quòd cognoscens sit tantæ perfectionia quantæ est Deus. Confirmatur. Natura inferior potest habere cognitionem, quę contineat repræsentatiuè totum esse obiecti, ergo quæ sit comprehensiua, nisi aliud obstet, quia cum cognoscibilitas sequatur esse, si obiectum secundum totum suum esse continetur in cognitione, continetur etiam secundum totam suam cognoscibilitatem.

12 Quinta sententia asserit, comprehensionem in eo consistere, quòd obiectum cognoscatur totum, &. totaliter; & vult lij *totaliter*, se tenere ex parte obiecti, ita vt obiectum attingatur etiam secundum ea, quæ continet eminenter; & proinde incomprehensibilitatem Dei in eo consistere; quòd licet totus attingatur, non tamen potest attingi totaliter, quia non possunt attingi in ipso omnia, quæ continet virtualiter. Ita Alensis *prima parte quæstione 7. membro primo* Capreolus *in 4. distinctione 49. quæstione 6. articulo 3.* Argentinas *articulo 3,* Ferrariensis *3, contra Gentes capite 16,* Suarez *libro 2. de Deo vno. capit. 29.* Banpes *prima parte quæst. 12. articulo 8,* Molina *disputatione 2.* Fasolus *articulo 7. Dubio 3.* Vasquez *disputatione 53. capite 4.* & communiter Recentiores,

Impugnatur, quod continetur virtualiter non est distinctum ab eo quod continetur formaliter, ergo, si hoc videtur sine comprehensione, debet etiam videri, quod continetur virtualiter. Confirmatur. Ex visione omnium possibilium non sequitur per ipsos comprehensio, nisi quatenus cognoscuntur ex vi Diuinæ essentiæ. Vel ergo, quando cognoscuntur, aliquid de nouo cognoscitur de Diuina essentia; vel non? Si primum, ergo antea non cognoscebatur totus Deus. Si secundum, ergo sicuti ex vi cognitionis Diuinæ essentiæ cognoscuntur omnia possibilia, debent etiam cognosci per quamlibet cognitionem, quæ attingat totum esse Dei,

13 Dices. Quando cognoscuntur omnia possibilia, melius penetratur esse Diuinum. Contra. Vel hæc melior penetratio facit aliquid de nouo attingi in obiecto; vel non, sed solum dicit maiorem claritatem cognitionis, Si primum, ergo obiectum præcisè comprehensum non videtur secundum totum suum esse, quod est falsum. Si secundum. Contra; Quia maior claritas non eleuat cognitionem ad altiorem modum, & ideo non facit, quod sit comprehensiua.

14 Sexta sententia asserit, ad comprehensionem non sufficere, quòd attingantur omnia, quæ sunt virtualiter in obiecto, sed insuper requiri, quòd cognitio sit æqualis cognoscibilitati obiecti. Ita Goffredus *quodlib. 3, quæstione 3.* Mayron. *in 3. distinctione 14. quæstione 2,* Baccon. *distinctione 13. quæstione pri. articulo 3.* Smising *tractatu secund, de Deo vno. disputat. 7. quæstione pr.* Ruiz *disputatione 6, de scientia Dei sectione 4.* Heric. *prima parte quæstione 12. disputat. 4. capite 4.* Impugnatur. Quia certum est, quod comprehensio consistat in tali æqualitate cognitionis cum cognoscibilitate obiecti; & solum quæritur, quid de suo formali dicat ista coęqualitas, non etiam cognitio non comprehensiua adæquat obiectum, quatenus repræsentat ipsum totum,

15 Notandum prim. Comprehensionem importare quandam inclusionem, secundum quam comprehensum includitur in comprehendente, vnde quia obiectum includitur intentionali modo in cognitione, comprehensio cognitionis debet esse secundum rationem repræsentationis,

16 Notandum secund. Vt res dicatur comprehendi, debere secundum se totam claudi in comprehendente; & ideo tanta debet esse capacitas comprehendentis, quanta est vis repletiua rei comprehensæ; vnde vt obiectum comprehendatur à cognitione, debet secundum omnem rationem repræsentabilis continere in repræsentatione cognitionis; & ideo dicitur finiri per cognitionem, non quia finito modo se habeat, sed ad significandum, quòd nulla ratio repræsentabilitatis debeat esse extra cognitionem, Vnde Diuus Augustinus *libro 12. de Trinitate cap. 18.* ait *Si quicquid scientia comprehenditur scientis comprehensione finitur, profecto, & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est,*

17 Notandum tert. In qualibet re posse duo considerari, nempe essentiam; & modum essendi. Essentia dicit perfectionem quidditatiuam, quæ aliquando includit etiam modum essendi qualificatiuum, qui se habet per modum differentiæ, vt esse per se in substantia, modus vero essendi dicit illam mensuram, secundum quam essentia determinatur ad certam perfectionis quantitatem; vnde est modus essendi quantitatiuus, quia dicit virtualem quantitatem perfectionis. Hæc autem duo etiam in Deo proportionabiliter reperiun-

perimetur, nam efficatia dicit plenitudinem eſſendi; modus verò quantitatiuus dicit infinitatem.

18 Notandum quart. Hunc modum eſſendi poſſe dupliciter contineri in cognitione, vel ſecundum propriam menſuram proportionaliter: vel ſecundum diuerſam menſuram, quæ prouenit à cognitione. Primo modo continetur, quando res in eſſe intentionali habet illum modum, quem habet in eſſe reali; quod tunc contingit, quando cognitio ſecundum eſſe repræſentatiuum habet æqualem modum eſſendi cum obiecto, vt ſi obiectum habet modum eſſendi infinitum, cognitio quoque habeat modum infinitum repræſentandi. Secundo modo continetur, quando modus eſſendi obiecti determinatur à cognitione ad alium modum eſſendi ſecundum eſſe intentionale, quod tunc fit, quando cognitio habet diuerſum modum eſſendi proportionaliter ad obiectum.

19 Dico prim. *Comprehenſio in conformaliter conſiſtit, quod modus repræſentandi cognitionis adæquet proportionaliter modum eſſendi obiecti, ita vt obiectum exiſtat in eſſe intentionali, ſeu in cognitione cum eodem modo eſſendi proportionaliter, quo exiſtit in ſe ipſo, atque adeo quod cognitio habeat eundem modum eſſendi ſecundum eſſe repræſentatiuum, quem habet obiectum ſecundum eſſe reale.*

Probatur. Niſi obiectum habeat in cognitione eundem modum eſſendi proportionaliter, non habet in eſſe intentionali illam amplitudinem eſſendi, quam habet in ſe ipſo, ergo non comprehenditur, quia comprehenſio dicit aliquid contineri in alio ſecundum exigentiam propriæ menſuræ, ita vt in continente ſit ſufficiens capacitas in ordine ad menſuram, & modum eſſendi quantitatiuum virtualis perfectionis rei contentæ.

Confirmatur, Corpus Chriſti non comprehenditur quantitatiuè à ſpeciebus Sacramentalibus, aut à pyxide, quia licèt ſecundum ſe totum in ipſis contineatur, non tamen continetur ſecundum naturalem ſuum modum eſſendi quantitatiuum, quia non adeſt in ipſis capacitas, vt illum contineant cum ſuo modo eſſendi quantitatiuo, ergo nec cognitio erit comprehenſiua, ſi contineat obiectum abſque illo modo eſſendi, quem habet in ſe ipſo.

Dico ſecund. *Ad comprehenſionem Dei requiritur cognitio infinita ſecundum ſuam rationem quidditatiuam*: Ita Diuus Thomas *prima parte quæſt. 12. articulo 7.* Probatur. Cognitio, qua Deus cognoſcit ſe ipſum non eſt maior, quam requiratur ad ipſius comprehenſionem, ergo pro comprehenſione requiritur cognitio infinita. Antecedens probatur. Cognitio Diuina adæquat cognoſcibilitatem Dei, alioquin non eſſet perfectiſſima, nec tamen excedit, quia cum eſſe Diuinum habeat infinitam cognoſcibilitatem, requirit etiam infinitam cognitionem, ergo. &c. Confirmatur. Niſi ſit infinita in ratione quidditatiua, non poteſt infinito modo continere obiectum, ergo obiectum quò ad modum eſſendi excederet capacitatem cognitionis, atque adeo non comprehenderetur.

20 Ex Dictis colligitur. In quo conſiſtat incomprehenſibilitas Dei reſpectu cuiuſcunque creaturæ; quia nimirum ſemper ratione ſui modi eſſendi excedit capacitatem cognitionis creatæ; nam cum exiſtat in ſe ipſo infinito modo, & cognitio creata ſemper finito modo repræſentet non adæquat repræſentabilitatem obiecti, quia non continet ipſum in ſe infinito modo.

21 Colligitur ſecund. Naturam intellectualem inferiorem poſſe comprehendere naturam ſuperiorem creatam; quia natura ſuperior non excedit inferiorem in modo eſſendi, ſed tantum in eſſentiali perfectione; nam modus eſſendi cuiuſcunque creaturæ eſt finitus, & ideo quando cognitio poteſt repræſentare totum eſſe naturæ ſuperioris, poteſt etiam adæquare cognoſcibilitatem ipſius; quia non habet modum eſſendi ſuperiorem ratione cuius excedat, ſed poteſt habere in cognitione eundem modum eſſendi, quo exiſtit in ſe ipſa.

An Deus poſſit per aliquod nomen comprehenſiuè ſignificari.

SECTIO III.

22 Cum ineffabilitas non ſit aliud, niſi impoſſibilitas ad explicare, per ſermonem, ideo, vt videamus, an, & quomodo Deus ſit ineffabilis, inquirendum eſt, an poſſit per aliquod nomen ſignificari, & primo, an comprehenſiuè?

Prima ſententia eſt affirmatiua, Ita Smiſing *tract. 3. de Deo vno, diſputatione 7. numer. 42.* qui vult, Deum poſſe ſe ipſum comprehenſiuè ſignificare per aliquod nomen.

Probat. Eodem modo poteſt ſe ipſum ſignificare, quo ſe ipſum cognoſcit, ergo cum cognoſcat comprehenſiuè, poteſt ſe ipſum comprehenſiuè ſignificare, 2. vt nomen ſignificet comprehenſiuè Deum, non eſt neceſſe, quod explicet explicitè omnem rationem ſignificatam; ſed ſufficit, ſi explicet aliquo modo, & confuſè, ergo, &c.

23 Secunda ſententia eſt negans. Ita communiter præſertim Henri. *articulo 77. quæſtione 9.* Vaſquez *prima parte diſputa. 57. capit. 3. in fine.* Faſolus *q. 12. art. 1. dub. 3. num. 16.*

24 Dicendum eſt. *Non poſſe dari nomen ſignificans Deum comprehenſiuè à quocunque impoſitum, & in ordine ad quemcunque.* Probatur. Deus non eſt comprehenſiuè ſignificabilis, ergo implicat nomen ſignificans comprehenſiuè; quia implicat ſignificans, quando implicat ſignificatum. Antecedens probatur. Deus non eſt comprehenſiuè ſignificabilis reſpectu intellectus creati, quia vt vidimus non poſſet cum comprehenſiuè percipere; nec etiam reſpectu ſui ipſius, quia cum ſit eſſentialiter comprehenſiuus ſui ipſius, non poteſt ſe ipſum comprehenſiuè percipere ex vi ſignificationis alicuius nominis.

25 Ad prim. negatur aſſumptum. Quia ſignificatio eſt in ordine ad percipientem, vnde, vt ſit poſsibilis, debet eſſe poſsibilis percipiens. Ad ſecund. negatur ſimiliter aſſumptum. Quia ſicuti cognitio, vt repræſentet comprehenſiuè, debet explicitè repræſentare omnem rationem, ita etiam nomen vt ſignificet comprehenſiuè, debet explicitè ſignificare omnem rationem ſignificabilem.

An viatores poſſint Deum nominare nomine quidditatiuo, vt eſt in ſe.

SECTIO IV.

26 Deum poſſe nominari aliquo nomine à Viatoribus certum omnino eſt. Solum difficultas eſt, an tale nomen poſſit quidditatiuo modo ſignificare.

Prima ſententia eſt affirmatiua. Scotus *in prima diſtinctione 22. quæſtione vnica*, Ocham *ibidem*, Gabriel *articulo 3.* Molina *prima parte quæſtione 13. articulo 1. diſp. 2.*

disputatione 2. *Vasquez disputatione* 57. *capit.* 2. & alij.

Probant, nomen potest plus significare, quàm percipiat loquens, cum significet iuxta mensuram audientis, vt si quis solum ex relatione cognoscat Neapolim, & ipsam nominet, qui visu cognoscit, melius percipiat audito hoc nomine, quàm qui loquitur, ergo licet Viatores non cognoscant Deum quidditatiuo modo, poterunt quidditatiuo modo nominare respectu Beatorum; quia Beati audito nomine aliquo modo percipiunt.

2 Si cæcus imponeret nomen rebus, melius significaret apud non cæcos, quàm apud ipsum, ergo, &c.

3 Nomina sunt symbola inter eum, qui loquitur, & eum, qui audit, & faciunt venire in cognitionem rerum, ergo significant respectu audientis, ergo perfectio significationis mensuratur ex audiente, ergo beati audito hoc nomine Deus poterunt quidditatiuè cognoscere Diuinam essentiam.

27 Secunda sententia est negatiua. Ita Diuus Thomas *prima parte quæst.* 13. *artic.* 1. Caietanus, Bann. Nazar. *ibidem* Fasolus *dubio* 1. Machia *disputatio* 20. *sect.* 2. Diuu. Bonauentura *in* 1. *distinct.* 22. *artic.* 1. *quæst.* 1. Ricardus *ibidem*. Durandus *quæst.* 1. *n.* 5. Bassol. *art.* 2. & communiter.

28 Dicendum est. *Deum non posse quidditatiuo modo nominari à Viatoribus*. Desumitur ex illo Prouerb. 30. *Quod est nomen eius? aut nomen filij eius?* & ex Patribus, præsertim ex Diuo Dionysio *cap.* 1. *de Diuinis nominibus*. Cyrillo Hierosolimit. *Cath.* 6. Nazianzeno *tract. de fide*. Augustino *lib.* 1. *de Trinit. capit.* 4. Gregorio *libr.* 2. *moral. cap.* 24. & alijs. Probatur. Nomen est essentialiter significatiuum illius, quod quis vult alteri significare, vnde dicit ordinem essentialem ad loquentem, & audientem, ergo non plus, aut aliter potest significare, quàm velit loquens significare, quia habet totam vim significandi ab ipso loquente, vt à causa communicante, quæ vtitur nomine manifestatiuo suæ intentionis, ergo cum loquens non possit velle significare non plus aut aliter, quàm percipiat, & viatores non percipiant Deum quidditatiuo modo, non possunt quidditatiuo modo ipsum nominare.

29 Ad prim. negatur assumptum, & ad probationem, Respondetur. In illo casu nomen excitare maiorem cognitionem in audiente, quàm sit in loquente, non ex vi significationis; sed per accidens, quia talis maior cognitio supponitur aliunde acquisita. Et eodem modo respondetur etiam ad secundum. Ad 3. Nomina esse symbola significatiua rerum, prout sunt significabiles à loquente, vnde significant audienti iuxta mensuram loquentis.

30 Obijcies Habemus cognitionem quidditatiuam de Deo, si quidem de ipso affirmamus prædicata propria, & quidditatiua, vt quod sit ens per essentiam, ergo possumus etiam quidditatiuè nominare. Respondetur. Habere cognitionem de quidditate Dei sed non quidditatiuam, & quidditatiuo modo, quia est cognitio confusa, & sub alienis conceptibus, non autem propria, & vt est in se ipso, & ideo possumus solum ipsum nominare confuso modo, non autem quidditatiuè, vt est in se.

An Beati possint nominare Deum quidditatiuo modo.

SECTIO V.

31 PRima sententia asserit, Beatos posse nominare Deum quidditatiuo modo inter se ipsos, non autem respectu viatorum. Ita Henr. Bassolus. D. Bonauentura; Ricardus, Argentinas, Caietanus, Molina, Fasolus, Vasquez, & alij: citant etiam Diu. Thomam *prima parte quæstione* 13. *articulo* 1. Et *in prima distinctione* 2. *quæstione*. 1. *articulo* 3. & 1. *contra Gentes cap.* 3.

1. Probant Zachariæ 14. Erit in die illa Dominus vnus, & nomen eius vnum.

2. Quilibet potest nominare res, sicut cognoscit: vnde in tantum Viatores non possunt nominare Deum quidditatiuè, quia non cognoscunt: ergo cum Beati cognoscant quidditatiuo modo, poterunt etiam nominare.

32 Secunda sententia negat, Beatos posse etiam inter se ipsos quidditatiuo modo Deum nominare. Ita Bannes *prima parte quæstione* 13. *articulo* 1. Ripa *ibidem*, Cumel *controu.* 4. Machin *disput.* 2. *sect.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno. c.* 31. *n.* 18.

33. Dico 1. *Beati non possunt de facto nominare inter se Deum quidditatiuo modo*. Probatur semper sunt in actuali cognitione quidditatiua Dei, ergo non possunt Deum inter se nominare quidditatiuè. Consequentia probatur. Vt nomen significet, debet ex vi significationis causari cognitio, quando autem supponitur actualis cognitio, non potest de nouo causari.

34 Respondet Vasquez. Hoc esse per accidens, & sufficere si Beati cognoscant, quod nomen correspondeat cognitioni, quam habent de Deo. Contra. Nomina substituuntur loco rerum, prout à nobis intelliguntur ad generandam cognitionem in alio earundem rerum, ergo quando non possunt substitui, nec etiam possint ex natura rei significare, quando autem obiectum per se ipsum immediatè causat cognitionem, non possunt nomina pro ipso substitui, ergo &c.

35 Dico 2. *Beati non possunt nominare Deũ quidditatiuo modo Viatoribus*. Probatur. Nomen est essentialiter significatiuum respectu alterius, ergo non potest plus significare, quàm audiens percipere, ergo cum Viatores non possunt percipere Deum quidditatiuè, neque etiam potest dari nomen significans ipsum ex natura sua quidditatiuo modo.

36 Dico 3. *Implicat absolutè nomen significans Deum quidditatiuo modo*. Desumitur ex Diuo Dionysio *cap.* 1. *de Diuinis nominibus*. Nazianzen. *orat.* 2. *de Theol.* Augustin. *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 11. & alijs Patribus. Probatur. Non potest Deus significari quidditatiuo modo, nisi in ordine ad perceptionem quidditatiuam, atque adeo in ordine ad cognitionem intuitiuam, ergo non est possibile nomen significans ipsum quidditatiuo modo. Antecedens patet. Quia cum existentia, & præsentia sit de quidditate Dei, cognitio quidditatiua ipsius est necessariò intuitiua. Consequentia probatur. Nomen est medium cognitum faciens aliud cognoscere, ergo non potest causare cognitionem intuitiuam, sed tantum abstractiuam: Vnde de facto nihil possumus ex vi nominum intuitiuè cognoscere.

37 Dico 4. *Neque ex natura sua potest dari nomen excitatiuum cognitionis quidditatiuæ Dei*. Probatur. Nomina sunt obiectum proprium auditus; vnde prius

cauſant cognitionem ſenſitiuam, & hac mediante exci-tant ad intellectiuam, quatenus eſt coniuncta cum ſenſi-tiua, ergo cum ſola cognitio, quæ eſt dependens à phan-taſia ſit coniuncta cum ſenſitiua, & cognitio quidditati-ua Dei ſit omnino independens, non poterit aliquod nomen ad ipſam excitare.

38 Ad 1. negatur conſequentia. Quia per illum locum ſcriptura tantum ſignificat vnitatem nominis in Eccleſia triumphante; non autem quòd illud nomen Dei vnum ſit futurum quidditatiuum. Ad 2. Diſtinguitur antecedens. Quilibet poteſt rem nominare, ſicut cognoſcit, quando eſt nominabilis; ſecus autem ſi non ſit, ſicuti eſt Deus: qui non eſt nominabilis quidditatiuè. Quod autem Via-tores non poſſint nominare quidditatiuè, quia non co-gnoſcunt quidditatiuè, non eſt cauſa adæquata: nam li-cet ex defectu cognitionis arguatur impotentia nominan-di; non tamen expoſitione ipſius ſequitur ſtatim poten-tia nominandi, ſed inſuper requiritur, quod res ſit nomi-nabilis.

39 Colligitur ex dictis Deum eſſe ineffabilem, quia non poteſt nominari quidditatiuo modo, vt eſt in ſe. Et cum ſolus Deus non poſſit quidditatiuè cognoſci, niſi etiam cognoſcatur intuitiuè, & non poſſit aliquod no-men ordinari ad cognitionem intuitiuam, ſequitur, quod Deus ſit ineffabilis per quodcumque nomen, quod ipſum quidditatiuo modo ſignificet. Cætera autem quæ per-tinent ad Diuina nomina, facilia ſunt, & videri poſſunt apud D. Thom. *1. p. q. 13. art. 2. & 3. & ſequentibus.*

SACRÆ

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA,

AD Scholasticæ Lecturæ Methodum.

DE DEO TRINO.

DE EXISTENTIA TRINITATIS.

DISPVTATIO XXXXX.

An Deus sit Trinus.

SECTIO I.

1 RINITAS idem est, ac trium vnitas, vnde duo importat, nempe Vnitatē, & Numerum, & vt in pręsenti sumitur, dicit vnitatem Naturæ, & Numerum Personarum; Numerū quidem in recto, vt docet Nyssenus *lib. de Opificio homin. cap. 6.* & D. Thomas *prima parte quæst. 31. art. 1.* In obliquo autem vnitatem naturæ. Vt igitur videamus, an Deus sit Trinus, videndum est, an dentur in ipso tres personę, & vnitas naturæ.

2 Dicendum est. *De fide esse dari in Deo tres Personas:* Ita definitum est in Concilio Nicęno, vt habetur in Symbolo Nicæno in 5. Synodo Constantinopolitana, *Collatione 8. cap. primo in* Concilio *Toletano primo in confessione fidei*, & Toletano. 4. *cap. primo*, & in Lateranensi *cap. primo* vt habetur, in cap. *Firmiter de summa Trinitate* contra Hæreticos, Montanum Sabellium, Priscilbianum, & eorum sequaces.

Probatur, Matthei. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti.* ex quo loco colligunt Trinitatem personarum, Nazianzenus Orat. 32. Nyssenus Oratione 4. cap. 39. Basilius lib. 3. contra Eunomium, Iustinus, in Expositione suæ fidei de Trinitate.

Confirmatur. Prima Ioannis 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cęlo. Pater Verbum, & Spiritus Sanctus*; per quod ostenditur pluraritas personarum, vt ait Athanasius, *lib. primo de vnita Deitate*.

3 Dices. Ex his locis, non colligi distinctionem realem, Personarum, sed tamen diuersa nomina.

Contra. Quia his personis assignantur alibi in scriptura, diuersa munera, quæ non possunt saluari sine distinctione; Spiritus enim Sanctus dicitur mitti, Ioannis 14. *Quem mittet Pater in nomine meo*, & etiam Filius dicitur mitti, Ioannis 8. *Qui misit me Pater*, missio autem non potest intelligi sine distinctione.

Rursus tribuitur testificari Ioannis. 8. *Testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*, & de Spiritu Sancto: Ioannis. 15. *Ille testimonium perhibebit de me*. Nemo autem de se ipso testificatur.

Rursus Filius procedit à Patre, Ioannis. 8. *Ego ex Deo processi*, & etiam Spiritus Sanctus, Ioannis. 15. *Paraclitus qui à Patre procedit*. Nemo autem procedit à se ipso.

4 Dicendum secundò. *Licet loca noui testamenti de se sufficiant vt conuincant Trinitatem Personarum, non sunt tamen efficacia, nisi supponant bonum effectum credendi*. Prima pars est certa, quia Mysterium Trinitatis, est sufficienter reuelatum. Secunda pars probatur, quia respectu Hæreticorum non sunt efficacia ex prauo affectu, quem habent erga fidem, vnde adhibent diuersas interpretationes falsas.

5 Obijciunt Sabelliani Exodi 20. *Deus tuus Vnus eſt*. Deuteronomij 4. *Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter ipſum*, & cap. 32. *Vide, quod ego ſim ſolus; & non eſt alius Deus præter me*. Ioan. 10. *Ego, & Pater vnum ſumus*: & cap 8. *Pater in me manens, ipſe facit opera*. Rurſus, *Qui videt me, videt & Patrem meum*. ergo non dantùr plures perſonæ. Reſpondetur. In his omnibus locis, dici vnum Deum Patrem, & Filium, eſſe vnum, & Patrem eſſe in Filio, &c. ratione naturæ, quæ eſt vna numero, in omnibus perſonis. Dicitur autem non eſſe alium Deum, ad excludendam multiplicitatem Deorum. Omnes enim tres perſonæ ſunt vnus Deus, qui dicitur ſolus, quia non habet conſortium alterius Dei, non tamen Pater dicitur ſolitarius, quia habet conſortium aliarum perſonarum.

6 Obijciunt ſecundo. Ioannis 16. *Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt*; & cap. 17. *Omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt*, ergo nihil remanet, in quo filius realiter diſtinguatur à Patre. Reſpond. Omnia Patris eſse etiam Filij, & è contra, ratione vnitatis Naturæ, quam Pater communicando filio, omnia etiam ſua communicat, præter eſſe Patrem, vt definitur in Concilio Florentino *in litteris Vnionis*; & nos ſuo loco explicabimus.

An Filius Sit Conſubſtantialis Patri.

SECTIO II.

7 IDem eſt eſſe conſubſtantialem Patri, ac eſſe eiuſdem naturæ numero. Hanc autem conſubſtantialitatem negauerunt Hæretici Ariani aſſerentes; Filium Dei, eſſe Creaturam omnium tamen nobiliſſimam, Eunomius aſſerens, Filium eſſe alterius ſubſtantiæ a Patre; & ipſi diſſimilem.

Macedoniani, qui etiam dicti ſunt Semiarriani, volebant, filium eſſe ſimilem Patri, ſed tamen minorem.

8 Dicendum eſt. *Filium Dei eſſe conſubſtantialem Patri*, eſt de fide definitum in Concilio Nicæno contra Arrianos, & in 6. Synodo, *actione* 1. & 17. vbi habetur, *profitemur Christum conſubſtantialē Patri, ſecundū Deitatē.*

Probatur Ioannis 10. *Ego, & Pater vnum ſumus*; ex quo loco probant communiter Patres, conſubſtantialitatem filij, præſertim Athanaſius *Orat*. 4. et 5. *contra Arrianos* & D. Aug. *tractatu* 36. *in Ioannē* & 4. *de Trinit. c.* 9.

9 Reſpondent Arriani. Intelligi tantum de vnitate concordiæ & confirmant ſuam reſponſionem ex illo Ioann. 17. *Vt ſint vnum ſicut, & nos; vt omnes vnum ſint, ſicut Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint.*

Contra; Chriſtus loquens de prædeſtinatis dixerat, *Nō rapiet eas quiſquam de manu mea*, & rationem reddit, *Quia nemo poteſt rapere de manu Patris mei*, vt autem oſtendat conſequentiam ſtatim ſubdit. *Ego, et Pater vnū ſumus*, vt oſtendat æqualitatem potentiæ, atque adeo vnitatem Naturę, ita Chryſoſtomus *homilia* 60. *in Ioannem*, & Hilarius 7. *de Trinitate* ſecundo. Quia Iudæi non intellexerunt de vnitate concordiæ, ſed naturæ: vnde volebāt eum lapidare, dicentes *Et tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum*, & licet Chriſtus ſubiunxerit. *In lege veſtra ſcriptum eſt: ego dixi Dij eſtis* hoc non dixit, vt oſtenderet, ſe eſſe Deum per gratiam, ſed vt reſponderet obiectioni, de humanitate oſtendens, quod quamuis homo, poterat tamen eſſe Deus; & ita arguebat, ſi Iuſti, qui ſunt filij Dei per adoptionem, poſſunt dici Dij, ergo multo magis ego ipſe, qui ſum filius Dei Naturalis. Tertiò quia Chriſtus poſtea declarat, quomodo ſit vnum cum Patre, in illis verbis, *Quia dixit Filius Dei ſum*, eſſe autem Filium Dei, non eſt eſſe vnum per concordiam. Vnde Iudæi permanſerunt in ſua opinione, quod ſe fecisset Deum, & proinde quærebant ipſum interficere. Nec obſtant loca ſacræ ſcripturæ adducta ab Arrianis. Dominus enim rogauit Patrem, quod ſicut Pater, & filius ſunt vnum in Natura, ita omnes ſint vnum in concordia per gratiam, vt explicat Athanaſius *oratione* 4. *contra Arrianos*;

10 Confirmatur, quod debeat intelligi de vnitate naturæ ex illo Ioann. 14. *Qui videt me, videt & Patrem meum*; & c. 17. *Mea omnia, tua ſunt, & tua mea ſunt*; quæ non poſſent verificari, niſi eſſentia Patris eſſet etiam eſſentia filij, vnde etiam cap. 5. dixerat eſſe voluntatem Patris, vt omnes honorificent Filiū, ſicut honorificāt Patrē; vnde cū idē cultus ei debeatur, neceſſe eſt, quod ſit Deus.

11 Obijciunt Arriani. Ioan. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*, ergo ſolus Pater eſt Deus. Reſpond. Patrem dici ſolum Deum verum, vt excludatur multitudo Deorū; & ſenſus eſt; Vt cognoſcant te, qui es Deus verus ſolus; quia non habes conſortium alterius Dei; vnde, *Ly ſolum*, cadit ſupra Deum excludendo alios Deos; non autem ſupra Patrem excludendo alias perſonas, quæ ſint Deus. ita Nazian. *Orat*. 4. *de Theologia*.

12 Obijciunt ſecundo quaſdam ſcripturas, in quibus filius dicitur minor Patre, aut aliquid ei tribuunt, ex quo infertur minoritas. Reſpond: Has Scripturas procedere de Chriſto, & eſſe intelligendas de ipſo, quatenus eſt homo iuxta illud Athanaſi, in Symbolo *Aequalis Patri ſecundum Diuinitatem; Minor Patre ſecundum humanitatem.*

13 Obijciunt tertiò filius non operatur eodem modo, ac Pater 1. Corinth. 5. *Vnus eſt Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia* per quod Significatur, quod ſit inſtrumentū Patris, ergo non eſt Deus. Reſpond. Patrem dici operari per filium, quia filius operatur per virtutem ſibi communicatam a Patre; imò præpoſitio *per*, tribuitur aliquādo etiā Patri ad Romanos 6. *Chriſtus reſurrexit à mortuis per gratiā Patris.*

14 Obijciunt quartò filius Dei eſt Creatura, Eccleſiaſtici 24. *Ab initio, & ante ſeculā creata ſum*, & Ioannis 1. *Ante me factus eſt*. Reſpond. Hæc loca intelligi de Chriſto, ratione Humanitatis, & dicitur, *Ab Initio* quia ab æterno fuit prædeſtinatus; ita Nazian. *orat*. 3. *de Theolog*. Athanaſius *ſerm*. 3. *contra Arrianos*, Baſilius *lib*. 4. *contra Eunomium*.

15 Quæres, quid dicendum de nomine *Homouſios*. Reſpond. Hanc vocem fuiſſe in Vſu ad ſignificandam conſubſtantialitatē filij ante Conciliū Nicænum etiam apud Apoſtolos, vt conſtat ex Lyturgia D. Iacobi, & Marci, vnde non poteſt reijci ab eo, qui benè ſentit de fide Catholica; nā Conciliū Nicænum defendit hanc vocem, cōtra Arrianos, & decreuit filium dicendum eſſe *Homouſion Patris*, vnde in Symbolo Nicæno habetur. *Genitum nō factum Homouſion Patri*, Nec obſtat, quod hæc vox nō ſit in Scriptura, quia ſufficit, quod implicitè in ea contineatur, nempe ſecundum rem ſignificatam iuxta illud, *Ego, & Pater vnum ſumus.*

16 Obijciunt Arriani. Iſta vox fuit damnata in Cōcilio Ariminenſi, ergo. Reſpond. Tunc fuiſſe damnatam, quando illud Concilium non erat legitimum, ſed conſtabat ex Hæreticis fauente Imperatore Heretico, vt notat D. Aug. 3. *contra Maximinum c.* 14. Vnde quando cepit eſſe legitimum, & catholicum, reiecta ſunt, quæ anteà fuerant decreta, & fuit approbatum nomen *Homouſion*, ſic etiam Conſtātinus Imperator deceptus ab Arrianis exiſtimauit, expedire ſilentium imponi quæſtioni de hoc nomine tanquam inutili; ſed poſtea cognita fraude Hæreticorum laudauit decretum Concilij Nicæni.

17 Obijcies ſecundò Concilium Antiochenum reiecit hoc nomen, ergo. Reſpond. Reiecisse hoc nomen in eo ſenſu, in quo vſurpabatur à Paulo Samoſateno, qui volebat, filium eſſe ſolum eiuſdem naturæ Specificæ cum Patre, & ad hoc ſignificandum vtebatur nomine *Homouſios*.

18 Colligitur ex his Hereticum eſſe dicere filium eſſe *Homiuſion* Patri hoc eſt Similē in natura; hanc enim vocē inuenerunt Semiariani, vt affinitate nominis, traherent ad ſe Catholicos; ſignificabant autem filium eſſe omnino ſimilem Patri, ſed excludebant identitatem naturæ, vt tradit D. Ambroſius, *cap*. 2. *de Diuinitate filij*.

19 Col-

19 Colligitur secundò Hæreticum esse tribuere Diuinis Personis vocem, *Siminsioi*, hoc est simul substantiam habens; quia per hanc vocem & potest excludi distinctio Personarum, & etiam importari diuersitas Naturæ, vt docet Epiphanius *in Anchorato*.

An Spiritus Sanctus sit consubstantialis Patri, & Filio.

SECTIO III.

20 SPiritum Sanctum esse consubstantialem Patri, ijdem negauerunt, qui etiam hoc ipsum negabant de Filio, asserentes, esse creaturam creaturæ, & esse quoddam donum, & virtutem Dei, vt refert Augustinus Heresi 49. & præterea Macedon. asserentes esse creaturam Ministrantē Patri, & Filio, & alij etiam Heretici.

21 Dicendum est. *De fide esse Spiritum Sanctum esse consubstantialem Patri & Filio*. Ita est definitum in Concilio Nicæno, *lib.* 2. vnde in Simbolo ipsius dicitur, *Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur*. Et in Concilio Constantinopolitano, *1. cap. 1. &* 7. & Constantinopolitano 4. *collatione*. 8. *Can.* 1. Si *quis non confitetur Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vnam naturam, & virtutem, & potestatem, Trinitatē consubstantialem, vnam Deitatem in tribus subsistemijs, siue Personis adorandam talis anathema sit*, & passim idem habemus definitum in alijs Concilijs.

22 Probatur. Matthei 28. *Baptizantes, eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Ex his autem colligitur Diuinitas Spiritus Sancti, quia concurrit ad baptismum æquali authoritate, & virtute, ac Pater, ita vt sit Auctor Iustificationis, quæ est opus proprium Dei, ita arguunt Nazianz. *Orat.* 5. *de Theolog.* Cyril. *lib.* 16. *Thesauri cap.* 7. Ambros. *lib.* 1. *de Spiritu Sancto cap.* 14. Fulgentius *Responsione* 8. *ad obiectiones Arrianorum*, & communiter Patres.

23 Probatur secundò Act. 3. *Dixit autem Petrus Ananiæ; cur tentauit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritū Sancto; non es mentitus hominibus, sed Deo*. ergo Spiritus Sanctus est Deus. Ita arguunt Nazianz. *orat.* 5. *de Theolog.* Chrysostomus *sermone de Consubstantiali Trinitate*, Epiphanius *haresi* 59. Augustinus 3. *contra Maximum cap.* 25. & alij plures.

24 Probatur 3. Quędam loca veteris testamenti, in quibus Deus dicitur loquutus, in nouo testamento explicantur de Spiritu Sancto, sic illud Psal. 94. *Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbationem secundum diem tentationis in deserto, vbi tentauerunt me Patres vestri*; ad Hæbreos 3. exponitur de Spiritu Sancto, & plura alia eodem modo explicantur.

Confirmantur ex Lyturgia D. Iacobi, vbi habetur. *Quærimus in omnibus subsidium, & auxilium ab Vnigenito filio tuo, & à bono, & viuificante, & consubstantiali Spiritu* Sic etiam in Lyturgia Diui Marci de Spiritu Sancto dicitur, *Simplex nec natura diuisus, Auctor diuinorum, Charismatum fons, tibique consubstantialis.*

25 Obijciunt Arriani, & Macedoniniani. Ioannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, nempe per Verbum, ergo etiam Spiritus Sanctus. Respondetur neg. conseq. Quia sensus est, quod omnia, quæ facta sunt, sint facta per Verbum. Spiritus autem Sanctus, sicuti non est factus, ita nec per Verbum factus, sic respondet Nazianz. *orat.* 37.

26 Obijciunt secundò. Ad Romanos 3. *Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. ergo cum postulet Deum, inferior est. Respond. Dici postulare, quia facit, vt nos postulemus, excitando per suam gratiam, ita Nazianz. *citatus*.

27 Obijcies tertiò. Ioan. 16. *Non enim loquetur à semetipso*, ergo est creatura. Respondetur. Hoc dici ad significandam eius Processionem, quia dum procedit à Patre, & Filio, accipit ab ipsis intelligentiam, loquutionem. Ita Basilius *lib.* 5. *contra Eunomium*.

28 Obijcies 4. Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum & quem misisti, Iesum Christum, ergo Spiritus Sanctus non est Deus, cum hic non nominetur. Respond. Spiritum Sanctum includi in Vero Deo, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; neque semper ponuntur explicitè omnes Diuinæ Personæ. Ita Basilius *lib.* 5. *contra Eunomium*, & Athanasius *Epist. ad Serapionem*.

An ex Veteri Testamento probetur Trinitas.

SECTIO IV.

29 HAebrei, qui tantum vetus testamentum recipiunt, non possunt conuinci ex nouo de existentia Trinitatis; ideo videndum est, an possint conuinci ex veteri. Supponendum est. In pluribus locis veteris testamenti, fuisse adumbratam Trinitatem, vt in illo Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; cum enim solus Deus produxerit hominem, & loquatur in plurali, *Faciamus*, significatur pluralitas personarum operantium; & similiter in illa visione Abrahę Genesis 18. cum enim Deus apparuisset Abrahæ, vidit tres viros stantes, quos adorauit.

30 Dicendum 1. *Ex his locis, in quibus adumbratur Trinitas, non posse colligi pluralitatem Personarum, seclusa reuelatione, vel peculiari illustratione. Posita verò reuelatione posse colligi*. Prima pars patet; quia valde obscurè in ipsis indicatur hoc Mysterium. Secunda verò pars probatur; nam facta reuelatione, si cōferatur Mysterium, cum his adumbrationibus, clarè cognoscimus, *in* ijs figuratum esse. Vnde communiter Patres ex his locis colligunt pluralitatem personarum.

31 Dicendum 2. *In Veteri Testamento nedum fuisse adumbratas Diuinas personas, sed etiam reuelatas, licet satis obscurè*. Probatur Psalmo 33. *Verbo Domini Cęli firmati sunt; & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*. Hic autem nominantur tres personæ, nempe Dominus, seu Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus; & ex hoc loco probant Trinitatem Concilium Nicænum *lib.* 4. Athanasius *orat.* 4. & 5. *contra Arrianos*, Augustinus *concione* 2. *in Psalmum* 32. & sic etiam explicatur à Rabbi Moysę *in cap.* 42. *Genes.*

32 Dicendum 3. *Ex vi præcisè testamenti veteris non haberi euidentem manifestationem Trinitatis*. Ita Epiphanius *in Anchorato* S. Gregorius *lib.* 2. *in Ezechielem*, Nazianz. *Orat.* 37. Probatur Ioannis 17. *Pater manifestaui nomen tuum hominibus*, ergo si manifestauit, non erat manifestatum, intelligitur autem de manifestatione Trinitatis, vt docet Augustinus *tract.* 36. *in Ioannem*. Chrisostomus *homil.* 80. & alij Patres.

Et ratio est. Quia loca veteris testamenti, non sunt adeo clara, quin possint recipere aliam explicationem.

33 Dicendum 4. *In Veteri testamento adesse efficacia testimonia ad probandam Trinitatem respectu eorū, qui bene affecti sunt ad credendum scripturis, quamuis non possint esse efficacia respectu proteruorum*. Prima pars, probatur. Christus, vt conuinceret Iudeos de sua Diuinitate. Marci 22. adduxit locum Psalm. 109. inquiens. *Quomodo Dauid vocat eum Dominū, dicens; Dixit Dominus, Domino meo*, & Paulus Ad Hębreos. adducit locum Ps. 2. *Dominus dixit ad me filius meus es tu; ego hodie genui te.*

Probatur etiam 2. pars. Testimonia Veteris Testamenti, non sunt adeo clara, quin possint per lumen Naturale ad alium sensum retorqueri. ergo.

34 Ex his colligitur. Hæbreos non posse conuinci ex Veteri Testamento de existentia Trinitatis, tum quia proterui sunt: tum quia carent lumine fidei, & ideo cum non sint benè affecti ad credendum scripturis, possunt eas secundum alium sensum accipere, *Nisi enim credideritis*, inquit Isaias, *non intelligetis*.

DE COGNOSCIBILITATE Trinitatis.

DISPVTATIO XXXXXI.

An Trinitas poſſit naturaliter oſtendi.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt. Philoſophos Gentiles habuiſſe aliquam notitiam de Myſterio Trinitatis, vt colligitur ex ijs, quæ dicit Plato in Epiſtola ad Dionyſium, Regem; vnde Platonici aſſerebant, tria eſſe principia, Vnitatem, Mentem, & Amorem, denotantes Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Sic etiam Triſmegiſtus nonnulla ſcripſit de hoc Myſterio, vnde in libro, cui eſt titulus *Monas*, *Dialogo* 4. ait, *Monas genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem*, & D. Auguſtinus 7. *Confeſſionum, cap.* 9. ait ſe legiſſe in libro Platonico, ſed alijs Verbis, quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Fuit tamen hæc cognitio imperfecta, & potius verba tenebant, quàm rem ſignificatam.

2 Supponendum ſecundò. Hanc cognitionem non acquiſiuiſſe lumine naturali, ſed ab Aegyptijs, quibus ab Hebreis fuerat communicata; vel ex libris Hebreorum; vel ex Oraculis Sybillinis. Sybillę enim prædixerunt de Myſterijs fidei ex inſtinctu Spiritus Sancti, vt docet Clemens Alexandrinus, *libro primo Stromatum* Iuſtinus, *Orat. Hortatoria ad Gentes*, Lactantius 1. *diuinarum inſtitutionum. cap.* 6. & Hieronymus *libr.* 1. *contra Iouinianum*.

3 Raymundus Lullus putauit poſſe demonſtratiuè, & euidenter oſtendi Trinitatem. Fundamentum eſt. Quia naturaliter, & euidenter cognoſcitur, eſſe in Deo bonificatiuum, bonificabile, & actum bonificandi; vnde cum illa ſit perfectiſſima natura, in qua eſt vnica actio, vnica paſſio, & vnicus actus, & in illa eſſentia ſit perfectiſsima diſtinctio, in qua eſt vnicum diſtinctiuum, vnicum diſtinguibile, & vnicum diſtinguere, debent in Deo dari tres perſonę, vna ſecundum bonificatiuum, altera ſecundum bonificabile, & tertia ſecundum actum bonificandi.

4 Dicendum eſt. *Non poſſe naturaliter cognoſci Myſterium Trinitatis*. ita communiter, cum D. Thoma 1. *p. q.* 32. *artic.* 1. & Scotus *in* 1. *diſtinct.* 2. *q.* 7. & cæteri Scolaſtici iiſdem locis.

Probatur Matthei. 11. *Nemo nouit Filium, niſi Pater, & Patrem quis nouit, niſi filius, aut cui voluerit filius reuelare*. Lucæ 10. *Nemo nouit, quis ſit Filius, niſi Pater, & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare*. Matthei 16. *Caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus*. Et ex his locis colligunt, Myſteriũ Trinitatis non eſſe naturaliter cognoſcibile, Concilium Nicęnum *libr.* 2. §. *Ne quæras* Clemens Papa *epiſt. ad Iacobum Fratrem Domini*; Baſilius 1. *contra Eunomium*, Hilarius 2. *de Trinit.* Cyril. Aleſſandr. *Orat. de Verbi Incarnatione*.

Ratio eſt. Quia intellectus noſter non poteſt aliquid de Deo cognoſcere, niſi ex creaturis, iuxta illud, ad Romanos primò. *Inuiſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*; Creaturæ autem ducunt tamen in cognitionem Dei, vt primæ cauſę; & non requirunt per ſe in Deo pluralitatem perſonarum.

5 Dicendum ſecundò. *Neque Angelos poſſe naturaliter cognoſcere Myſterium Trinitatis*. Ita Concilium Nicęnum *citatum*. Hilarius 2. *de Trinitate*. Clemens Romanus *Epiſt. citata*. Nazianz. *orat.* 35. & alij Patres.

Probatur. Vel Angelus cognoſcit per ſpecies proprias, vel arguitiuè. Neutro autem modo poteſt cognoſcere Trinitatem naturaliter; non per ſpeciem, quia, cum obiectum ſit ſupernaturale, ſpecies non eſt illi debita; non arguitiue, quia ex creatis, non poteſt argui pluralitas perſonarum in Deo.

6. Dicendum 3. *Trinitatem eſſe de Deo demonſtrabilem per cauſam virtualem, eo pacto, quo vnum attributum demonſtratur ex altero*.

Probatur. Perſonalitates conueniunt diuinæ naturæ ratione fęcunditatis; ergo cognita fęcunditate, poteſt, vt ex cauſa virtuali, inferri pluralitas perſonarum.

7 Ad fundamentum Raymundi, reſpond. Supponere aliqua, quę non cognoſcuntur, niſi ex reuelatione; nempe eſſe in Deo actum bonificandi, & realem productionem. Deinde quod bonificatio fiat cum identitate Naturæ, & reali diſtinctione perſonarum: Rurſus etiam continet plura abſurda, quæ proſequitur Vaſquez *prima p. diſp.* 132.

8 Obijcies. Eſt naturaliter cognoſcibile, bonum eſſe communicatiuum ſui ipſius; & per bonum infinitum infinitè communicatiuum, ergo cum Deus ſit bonum infinitum, infinito modo ſe communicabit ad intra, cum non poſsit ad extra. Reſpond. Naturaliter cognoſci, bonum eſſe communicatiuum ſui ipſius, ſed non cum æqualitate ad ſe ipſum; neque quod ſe communicet alteri diſtincto cum identitate naturæ, & ſine dependentia illius, cui ſit communicatio.

An facta reuelatione poſſit naturaliter demonſtrari Trinitas.

SECTIO II.

9 DIfficultas eſt, an poſita reuelatione Trinitatis poſsit intellectus inuenire aliquas rationes, quibus Myſterium demonſtret.

Prima ſententia eſt affirmatiua. ita Richard. Victorin. 1. *de Trinit. cap.* 3. Henricus *quodlibeto* 8. *q.* 14. & *quodlibeto* 11. *q.* 2 Aureolus *in* 1. *diſtinct.* 9. *q.* 1. *art.* 4. Fundamentum eſt. Quia putant, quod poſsit fieri demonſtratio, de omnibus neceſſarijs.

10 Secunda ſententia eſt oppoſita, & traditur communiter cum D. Thoma, 1. *p. q.* 32. *artic.* 1.

11 Dico primo. *Neque ſuppoſita reuelatione poſſe Trinitatem demonſtrari, per aliquid extrinſecum ipſi Myſterio*. Probatur per reuelationem manifeſtatur tantum Myſterium, vt in ſe eſt; non autem aliquod medium, per quod fiat demonſtratio; ergo non poteſt oſtendi per aliquod medium extrinſecum. Confirm. In creatis, nullum adeſt medium ducens in cognitionem Trinitatis, quia Creaturæ oſtendunt tantum Deum vt vnum, ergo non poteſt intellectus inuenire aliquod medium, per quod cognoſcat Trinitatem.

12 Dico ſecundò. *Facta reuelatione, poſſe intellectũ inuenire aliquid ſimile, per quod manuducatur ad aſſentiendum Myſterio Trinitatis, aſſenſu naturali, diſtincto ab aſſenſu fidei*. Probatur cum Deus perfectiſsime intelligat, nihil ei debet deeſſe, quod pertineat ad intellectionem ſublata omni imperfectione. De ratione autem intellectionis eſt quod producat Verbum, & proinde Deus etiam producet. Rurſus de ratione voluntatis eſt, quod dum amat, producat amorem, & proinde etiam Deus producet. Ita paſsim D. Auguſt. *in lib.* 6. *de Trinitate* & Anſelm. *cap.* 9. *Monology.*

13 Dicendum tertiò. *Suppoſita reuelatione poſſe ſolui omnia argumenta, quæ fiunt contra Myſterium Trinit.* Probatur. Sunt contra veritatem, & continent falſitatem intra ordinem Naturæ, ergo ſubijciuntur lumini naturali,

tali, ergo poterit Intellectus agnoscere talsitatem.

14 Ad fundamentum in opposito. Respond. Falsum esse posse fieri demonstrationem de omnibus necessarijs; nam rerum quidditates, quæ definiuntur, non possunt demonstrari, vt quod homo sit animal rationale, quia non habet causam priorem suæ essentiæ, nisi idealem in mente diuina, quæ nobis Ignota est, & ita docet Aristoteles 3. *Metaphis. Tex. 6.* & *lib. 4. Tex. ij.* Deinde neque possumus demonstrare omnia, quæ sunt demonstrabilia, quia Intellectus noster, non pertingit ad medium demonstrationis.

15 Obijcies. Euidens est, Deum mentiri non posse. Rursus est euidens, reuelasse Trinitatem, ergo facta reuelatione possumus euidenter colligere Mysterium. Respõd. neg. conseq. Quia reuelatio, & Deum non posse mentiri sunt media extrinseca, & contingenter connexa cum Mysterio Trinitatis; vnde non possunt causare euidentiam ipsius in se ipso; sed tantum colligitur, esse euidens, quod Deus reuelauerit Trinitatem, non autem erit Euidens Trinitas in se ipsa.

16 Obijcies secundò. Quando aliquid ex natura sua, est principium productiuum, est etiam euidens, quod erit tale in quocunque ponatur, sed est euidens, Intellectum, & voluntatem esse principia productiua, ergo etiam in Deo. Respond. distinguendo Maiorem. Est enim vera, si principium productiuum seruet eamdem rationem in quocunque ponatur; secus autem, si non seruet. Intellectus autem & volu ntas in Deo non seruant eandem rationem, quia in creatis sunt quid potentiale, & indigent aliquo supperaddito, vt attingant Obiectum, in Deo autem se habent per modum actus puri.

17 Quæres. An in Creaturis sit vestigium Trinitatis. Respond. affirmatiue cum D. Augustino, *6. de Trinit. cap. 10.* & alibi; vestigium autem nihil aliud est, nisi quædam impressio facta ab aliquo, quæ ducit in cognitionem imprimentis, non tanquam formalis repręsentatio, sed per modum cuiusdam signi. Vestigium autem Trinitatis consistit in Creaturis, in Modo, specie, & Ordine. Modus repręsentat Patrem, quia importat quandam mensuram, per quam indicat potentiam, quæ attribuitur Patri. Species indicat Verbum, quia importat quandam expressionem, qua exprimitur aliqua Idea, & ideo indicat Sapientiam Patris, nempe Filium, Ordo etiam, cum respiciat vltimum finem, ad quem creaturæ ordinantur, est quidam effectus amoris, & ideo, indicant spiritum Sanctum, qui est Amor. ita D. August. *cap. 23. de natura boni.*

18 Quęres secundò. An ex hoc vestigio possit cognosci Trinitas. Respond. negatiue pręcisa reuelatione. Quia vestigium per se ducit tantum in cognitionem virtutis imprimentis, non autem illius, cuius est vestigium; sic vestigium equi non duceret in cognitionem illius, nisi supponeretur cognitio equi, supposita autem reuelatione, potest ex vestigio acquiri aliqua cognitio, qua Intellectus excitatur ad veram cognitionem per fidem, vt per se patet.

An in Creaturis sit Imago, per Quam cognoscatur Trinitas.

SECTIO III.

19 SVpponendum est. Imaginem esse repręsentationem illius, cuius est imago. Hinc requiritur Primò vt sit similitudo quædam ab ipso transumpta, & ex natura sua ordinata ad repræsentandum, vt notat D. August. *Quæst. 74. ex 83.* secundò vt adęquatè repræsentet id, cuius est imago, quia cum sit similitudo ab ipso transumpta, oportet, vt totum referat; tertiò vt repræsentatiuo modo ducat in cognitionem illius, cuius est imago.

20 Supponendum secundò solum in Creatura rationali posse esse imaginem Trinitatis, vt docet D. Augustinus *15. de Trinit. cap. 1.* Quia imago debet repræsentare secundum vltimam speciē, irrationalia autem non pertingūt ad Dei similitudinem secundum vltimam rationem, cum non sint in gradu intellectuali. Hæc autem imago potest contingere dupliciter, perfectè, & imperfecte secundum quandam analogiam, ad imaginem propriè dictam. Certum est, non posse esse perfectam Imaginem, quia non est propria repræsentatio trium personarum subsistentium in vnica natura, sicuti diceretur esse, si esset propria imago.

21 Dico primò. *In Creatura Intellectuali esse imaginem Trinitatis secundum quandam proportionem* ita cõmuniter Patres, & Scholastici pręsertim Magister *in 1. distinct. 3.* Scotus *q. 9.* Ochamus, & Gabriel *Quæst. 10.* Probatur Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram:* vnde cum Deus loquatur in plurali, indicatur, hominem esse ad imaginem Trinitatis, & ita arguit August. *12. de Trinitate cap. 6.*

22 Dico secundò *Modus, quo magis propriè assignatur imago Trinitatis, est, quod consistat in mente seu memoria, in Verbo seu intelligentia, & in Amore:* ita Nyssenus, *orat. chatechetica cap. 1.* Anselm. *in Monolog. cap. 45.* Tertullianus *contra Praxeam cap. 5. 6. & 7.* & passim August. *in lib. de Trinit.* Probatur. Memoria, cum sit fæcunda, & productiua Verbi, refert Patrem, Verbum autem mentis refert Filium tanquam illum, qui procedit per Intellectum. Amor autem vt terminus voluntatis refert Spiritum Sanctum, vt procedentem per voluntatem.

23 Dico tertiò. *Imaginem Trinitatis pręcisa reuelatione nullo modo ducere in cognitionem Trinitatis, posita verò, tantum manuducere ad eam intelligendam, quatenus ex hac proportionali repręsentatione, possumus persuadere Intellectui, ipsum Mysterium.* est contra Aureol. *in 1. distinction. 3. part. 2. quæst. 5.* desumitur autem ex Diuo Augustino *15. de Trinit. capitul. 24.* Probatur. In Creatura non est propriè imago Trinitatis, sed solum secundum quandam Analogiam, ergo pręcisa reuelatione, non potest ducere in cognitionem Trinitatis, quia neque cognoscetur vt imago illius.

24 Obijcit Aureolus. Omne intelligens subsistit in tribus suppositis, & hoc naturaliter cognoscitur, sed Deus est Intelligens, ergo. Maior probatur. Intelligens subsistit in proprio supposito reali, & intelligendo se ipsum producit in esse cognito, intentionali, & ideo in eo subsistit. Rursus amat se ipsum, & amor, quia est vnitiuus amantis cum obiecto, facit, vt amans subsistat intentionali modo in amore, ergo. Respond. Quidquid sit de maiori, consequentiam valere tantum secundum virtutem præmissarum: procedendo autem secundum naturale lumen nihil amplius concludit, quàm quòd Deus subsistat in tribus suppositis vno reali, & duobus intentionalibus, quod non est aliud, quàm habere actum intelligendi, & amandi: non autem, quod subsistat in tribus suppositis realiter distinctis.

An Trinitas possit Cognosci, euidenter cognitione abstractiua, Quidditatiua.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit etiam de potentia Dei absoluta, manente tamen homine in statu naturali absque vlla eleuatione. Prima Sententia est affirmatiua, ita Scotus *in 2. distinction. 3. quæstion. 9.* Ochamus *Quæst. 1. prologi. Art. 3.* Alliacensis *art. 2.* Bassolis 76. idem Gabriel *artic. 3.* Maior *in 2. Dist. 3. Quæst. 5.* Aureolus *in proemio prolog. Quæst. 3. articul. 4.* Probant. Notitia abstractiua est prior intuitiua,

ergo cum non dependeat ab ipſa, poteſt dari ſine intuitiua. Confirmatur poteſt Deus conſeruare notitiam intuitiuam in abſentia obiecti; tunc autem fieret abſtractiua. 2. Talis cognitio non eſſet beata, cum ſola intuitiua beatificet, & abſtractiua poteſt ſeparari ab intuitiua, vt experientia patet, ergo. 3. Hæc cognitio non implicat, cum non implicet intuitiua, quę eſt perfectior. ergo

26 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Capreolus *in 2. diſtinct. 23. q. 1. artic. 3. ad Tertium*, Durandi *contra ſecundam concl.* Richardus *q. 3. prol.* Herueus *quodl. 1.* Vaſquez *1. p. diſp. 134. cap. 3.* Suarez *lib. 1. de Trinit. cap. 11.* Ruiz *diſput. 42. de Trinitate ſeſſ. 1. & ſecunda* Cuniga *diſput. 7. de Trinit. dubio 2. & alij.*

27 Dico primo. *Cognitio Trinitatis quidditatiua abſtractiua per alienas ſpecies, non eſt poſſibilis reſpectu intellectus creati, in ſtatu naturali.* Prob. Non eſt poſſibile medium, quod cognitum ducat in cognitionem Trinitatis, ergo. Antecedens patet; nam deberet eſſe aliquis effectus ad extra, qui ratione connexionis, & dependentię duceret in cognitionem. Nullus autem effectus ducit in cognitionem Dei, vt eſt Trinus, ſed tantum, vt eſt prima cauſa.

28 Dices. Viſio Beata, cum ſit repræſentatiua Dei, vt Trinus eſt, exigit neceſſario Deum Trinum, ergo qui illam cognoſceret, argueret Deum Trinum. Reſpond. exigere Deum Trinum, vt eſt quædam repræſentatio, non autem, vt eſt quidam effectus; quia autem repræſentatio cauſat cognitionem intuitiuam, ideo non poteſt ducere in cognitionem abſtractiuam Trinitatis.

29 Inſtabis. Si quis videret viſionem beatam alicuius, cognoſceret repræſentationem illius, ergo illa cognita veniret in cognitionē abſtractiuam Trinitatis. Reſpond. negando antecedens, quia repræſentatio ſe habet, vt quo, & ideo poteſt tantum exercere vim repræſentatiuam, reſpectu intellectus, qui illam elicit.

30 Inſtabis 2. Viſio beata, vt repræſentatiua, dicit ordinem tranſcendentalem ad Deum Trinum, ergo ex vi huius ordinis cognoſceretur Deus Trinus. Reſpond. Dicere ordinem, *vt quo*, non autem, *vt quod*; quia ordo tranſcendentalis, non eſt aliud, quam ipſa repręſentatio; & ideo talis ordo non poteſt cognoſci, vt ducens in cognitionem obiecti, niſi ab intellectu, qui informatur tali repræſentatione. Deinde viſio beata eſt quædam cogitatio Beati; cogitationes autem non ſunt cognoſcibiles in ſe ipſis, ab aliqua creatura, ſed ſolum in manifeſtatione, ſeu loquutione cogitantis, vt in tractatu de Angelis, explicatur.

31 Dico 2. *poſſe dari cognitionem abſtractiuam, Trinitatis, per propriam ſpeciem reſpectu intellectus non eleuati.* Probatur. Si eſſet poſſibilis talis ſpecies, non eſſet proportionata intellectui, alioquin eſſet debita intellectui Angelico, ſequitur enim naturam obiecti, quod non eſt proportionatum cum ſit ſupernaturale. ergo

32 Ad 1. negat. conſeq. Nam ex eo, quod cognitio abſtractiua ſit prior intuitiua, ſequitur tantum, quod poſſit dari ſine intuitiua, niſi aliunde implicet. Abſtractiua autem cognitio Trinitatis aliunde implicat. Ad confirmationem, ſi Deus in abſentia obiecti conſeruaret notitiam intuitiuam, non euaderet abſtractiua, quia adhuc repræſentaret obiectum, præſentiali modo. Deinde non poteſt conſeruare cognitionē ſui ipſius intuitiuam, niſi etiam conſeruaret lumen gloriæ, vnde ille intellectus non eſſet in ſtatu naturali. Ad ſecundum. Quicquid ſit, an talis cognitio eſſet beata, ſuppoſito quod eſſet poſſibilis, eſſet improportionata intellectui non eleuato. Cum autem dicitur quod cognitio abſtractiua poteſt ſeparari ab intuitiua, ſolum verum eſt, quando de eodem obiecto poteſt haberi vtraque cognitio, & reſpectu illius intellectus, & ſecundum illum ſtatum, cui intuitiua eſt proportionata. Ad tertiam cognitionem abſtractiuam de Trinitate per diſcurſum implicare, an autem ſit poſſibilis per propriam ſpeciem, alibi videndum eſt; nunc autem ſufficit quod non ſit proportionata intellectui non eleuato.

An Viatori ſit poſſibilis euidentia de exiſtentia Trinitatis.

SECTIO V.

33 DVpliciter excogitari poteſt euidentia exiſtentiæ Trinitatis; vel ratione reuelationis, quæ fiat euidens, & per ipſam acquiratur notitia euidens, de exiſtentia Trinitatis; vel ratione alicuius medij cogniti, quod ducat euidenter in cognitione Trinitatis. Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Durandus *in 3. diſtin. 23. quæſtione 9.* Caietan. *ſecunda ſecundę quæſt. prima. art. 4.* Suarez *3. parte diſp. 27. ſect. 5.* Cuniga *diſput. 7. de Trinit. dub. 3.* & alij Recentiores. Probant. Ex duabus propoſitionibus euidentibus ſequitur concluſio euidens. Exiſtentia autem Trinitatis poteſt colligi ex duabus euidentibus; nempe quod Deus non poſsit mentiri, & quod reuelauerit ſuppoſito quod reuelatio ſit euidens. Secundò Chriſtus cognouit Myſteria fidei, euidenter cognitione diſtincta à beata; nam vt Viator orabat Patrem, loquebatur de Deo vt Trino. Non poterat autem vt viator vti ſcientia beata quia non erat proportionata diſcurſui, quo probabat ſuam doctrinam.

34 Secunda ſententia abſolutè negat. Ita Bannes *1. 2. quæſtione 32. articulo primo dubio 2.* Vaſquez *diſput. 138. capit. 2. & 3.* Ruiz *diſputat. 32. de Trinitat. ſect. 3.*

35 Dico primo. *Etiamſi poſſit dari euidentia reuelationis Myſterij Trinitatis, non tamen ex hoc colligi poteſt euidenter exiſtentia ipſius.* Probatur. Etiamſi reuelatio ſit euidens, connectitur tamen cum exiſtentia Trinitatis, vt reuelatio atteſtantis, ergo contingenter, & ratione extrinſeci reuelantis, ergo non cauſabit euidentiam, vt etiam contingit, quando perſona creata euidenter teſtificatur de aliquo; euidentia enim ſolum cauſari poteſt ex vi connexionis euidentis, atque adeò quæ ſit per ſe, & ab intrinſeco extremorum.

36 Dico ſecundò. *Neque ex aliquo effectu ſupernaturali colligi poteſt euidenter ratione obiectiua connexionis cum Deo vt Trino exiſtentia Trinitatis.* Probatur. Tota connexio conſiſtit in ratione repræſentatiui, & repræſentati, ergo non poteſt percipi, niſi ab eo, ratione cuius talis effectus ſe habet vt repræſentatiuus, ergo non poteſt eſſe medium cognitum ducens in cognitionem exiſtentiæ Trinitatis. Prima conſequentia probatur. Quia ſi connexio conſiſtit in ratione repræſentationis, eſt tamen cognoſcibilis ab eo, à quo cognoſcitur repræſentatio. Secunda conſequentia probatur. Quia cum ſit tantum repræſentatio *vt Quo*, erit tantum reſpectu illius, à quo elicitur actus repræſentatiuus. Confirmat. Tales effectus connectuntur tantum, *vt Quo*, cum Deo Trino, non *vt Quod*, quia connectuntur tantum vt repræſentatiui, ergo cognoſcens illos vt obiectum, *vt Quod*, non percipiet talem connexionem.

37 Ad Primum; Ex duabus præmiſsis euidentibus ſequi concluſionem euidentem, quando extrema connectuntur, cum medio connexione intrinſeca euidente; ſecus autem, quando connectuntur ratione extrinſeci, quia tunc non habetur euidens connexio extremorum. Deum autem eſſe Trinum, & quod Deus dixerit, ſe eſſe Trinum, connectuntur inter ſe ab extrinſeco. Ad ſecundum negatur minor. Nam ſicut Deus poteſt vti ſua ſcientia Diuina manifeſtando Myſteria Fidei, & accomodando noſtræ capacitati; ita etiam Chriſtus poterat vti cognitione beata, quando tradebat eadem Myſteria accomodando loquutionem captui

viato-

captui viatoris, & poterat etiam orare Patrem, quia per aliam scientiam deducebat esse orandum.

38 Obijcies. Si quis videret Deum intuitiuè,& postea cessaret à visione, recordaretur, se vidisse Deum Trinum; ex hac autem memoria veniret in cognitionem euidentem Trinitatis, ergo. Respondetur negando Minorem. Nam vel recordatio caderet supra Obiectum aliàs cognitum, & tunc esset visio beata; vel caderet supra cognitionem præhabitam, & tunc perciperet solum, se habuisse cognitionem de Deo, non autem perciperet, quòd per illam cognitionem fuerit repræsentatum.

39 Obijcies secundò. Si tres Personę Diuinę assumerentur hypostaticè tres Naturas, & aliquis eleuaretur ad videndas illas vniones, tunc ex illo effectu Supernaturali veniret in cognitionem Trinitatis. Respond. negando sequellam. Nam supposito, quod illę vniones sint aliquid superadditum, si quis illas cognosceret, posset tantum arguere, aut vnam personam infinitam, quæ terminaret illas naturas, aut tres personas, non tamen Eiusdem Naturæ.

An Misterium Trinitatis repugnetur rationi Naturali.

SECTIO VI.

40 Ratio dubitandi est, quia adest principium communiter receptum, & notum lumine naturali, quod videtur contrarium huic Mysterio; vid. *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*. Omissis autem varijs expositionibus, quas tradunt Theologi. Celebris est illa, quæ limitat hoc principium, vt locũ habeat quando extrema identificant sibi adequatè tertium; tunc enim ex vi adæquatę identificationis, sunt idem inter se, quod si non identificant sibi adæquatè, neque sunt idem inter se, vt contingit, quando Tertium habet aliquam latitudinem communicabilitatis. Sic Petrus identificatur cum homine, prout dicit naturam Communem, & similiter etiam Paulus, non tamen sunt idem inter se. Cum, ergo essentia Diuina habeat latitudinem communicabilitatis, qua, licet vna singularis, potest communicari tribus Personis, vna Persona non eam sibi identificat adæquatè, & ideo non sequitur, vt Personæ Diuinæ debeant identificari inter se ita exponũt Capreolus in 1. *Dist.* 2. *quæst.* 3. *artic.* 1. Marsil. *Quæst.* 6. *art.* 3. Bassolis *quæst. vltima ad* 4. Durand. 1. *distinct.* 38. *q.* 1. Molina 1. *p.q.* 28. *artic.* 3. *disp.* 2. Vasquez *disp.* 123. *cap.* 3. Ruiz *disp.* 10. *de Trinit. sect.* 4.

41 Obijcies. Nulla talis inadæquata identificatio invenitur in Creatis, ergo Respond. Neque etiam in creatis aliquid singulare inueniri, quod ratione infinitatis sit pluribus communicabile.

42 Obijcies secundò. Posset quis dicere, Actionem, & passionem inadæquate identificari cum motu, & ideo non esset idem inter se. Respond. Hoc dici sine fundamento, quia non colligitur ex aliquo talis inadæquata identificatio.

43 Obijcies tertiò. In Patre est tota essentia Diuina, ergo Paternitas Diuina, eam sibi identificat adæquatè, Respond. in Patre esse totam essentiam Diuinam, sed non totaliter, quia cum sit communicabilis, non habetur in ipso suam adæquatam communicationem.

44 Instabis quia respondetur per id, quod controuertitur, hoc enim excluditur ex vi Principij, quod plura sint idem vni singulari communi, nam eo ipso, quod sunt idem cum illo, euadunt idem inter se. Respond. Principium supponere incommunicabilitatem Tertij, qua supposita ex identificatione aliquorum, cum ipso infertur identificatio eorundem inter se, quod inde prouenit, quia se habet incommunicabiliter; Essentia autem Diuina non obstante singularitate habet Communicabilitatem, & ideo cessat ratio, ob quam identificatio cum tertio infert identificationem inter se.

45 Instabis secundò. Essentia Diuina est simplicissima, & nihil est ipsius, quod non sit idem adæquatè cum qualibet Personalitate, ergo adæquatè intensiuè, & extensiuè identificatur, cum qualibet Personalitate.

Respond. Antecedens esse verum, si *Ly adæquate* cadat supra esse, & perfectionem, non autem, si cadat supra terminabilitatem ratione communicationis, neque obstat simplicitas, quia sicuti non excludit, communicabilitatem, ita nec facit, vt terminetur adæquatè per vnam Personalitatem.

46 Obijcies quartò. Sequeretur, quod idem esset inconuertibiliter sibi ipsi excedens, & excessum, idem esset maius se ipso. Respond. negando sequellam. Nam posita identitate Personalitatis cum essentia, licet sint vnum entitatiuè, adhuc tamen essentia habet terminabilitatem, ratione cuius potest terminari per alias relationes, & ratione terminabilitatis excedit personalitatem, vnde non eadem entitas excedit se ipsam, sed terminabilitas excedit vnum Terminum.

47 Instabis. Secundum terminabilitatem Essentia est inæqualis Paternitati, ergo realiter distinguitur, quia sicuti æqualitas requirit distinctionem ita etiam inæqualitas. Respond. Tunc requirere distinctionem, quando est secundum esse entitatiuum, non autem, quando est secundum aliquam formalitatem sic genus est inæquale differentiæ, nec tamen ab ipsa distinguitur realiter.

48 Obijcies quintò. Quando aliqua entitas secundum se totam est idem cum alia, quidquid in ipsa continetur est etiam idem cum ipsa, ergo cum tota entitas Diuinæ essentiæ sit idem cum Paternitate, & in ipsa continenatur aliæ relationes, hæ quoque erunt idem cum Paternitate. Confirmatur. Paternitas identificat sibi entitatem essentiæ, ergo etiam quidquid est entitas essentiæ. Sed filiatio est Entitas Essentiæ, ergo. Respondetur.

Quando aliquid secundum se totum identificatur cum allo, identificatur etiam, quidquid est idem cum ipso, si substernatur formali termino identificationis. Ratio autem formalis identificationis essentiæ cum relationibus est Communicabilitas, vnde cum relatio non substernatur communicabilitati, non trahitur ratione essentiæ ad identificationem cum alia relatione. Si vrgeas, ergo non secundum se totam identificatur, conceditur, si *Ly totum*, consideretur, prout importat quidquid dicit, nam identificatio non contingit secundum extrema: vnde in eadem entitate potest esse aliquid, quod identificetur, & aliquid, quod non identificetur, & licet essentia Diuina, & proprietas personalia sint eadem Entitas, potest essentia identificari, cum proprietatibus licet proprietates non sint idem inter se. Sic etiam proprietas personalia identificat sibi essentiæ Entitatem, secundum quod communicabilis est, non autem vt dicit alias proprietates Personales incommunicabiles.

Quomodo soluendi sint Syllogismi contra Mysterium Trinitatis.

SECTIO VII.

49 Stante illo Principio, *Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se*, complures Syllogismi fieri possunt, contra Mysterium Trinitatis, vt autem dissoluantur.

50 Notandum primò. Formam syllogisticam, præscindendo à quacunque materia, esse necessariam, & inferre conclusionem necessariam, & habet locum etiam in Diuinis, quia tamen in ratione materiæ contingunt plura vitia, ideo quando committitur aliquod vitium, non verum, sed falsum infert.

51 Notandum secundò. Radicem qua omne vitium in

in ſyllogiſmis circa Trinitatem occurrit, eſſe eſſentiam Diuinam, quia habet conditiones, quæ in creatis ſe mutuò excludunt, nempe ſingularitatem, & communicabilitatem, quando enim terminus in Creatis ſumitur vt ſingularis, ſumitur etiam vt incommunicabilis; in Diuinis autem ſumitur vt ſingularis, & communicabilis, vnde diuerſo modo ſupponit, ac in creatis, & poſſunt committi Fallaciæ ex variatione ſuppoſitionis.

52 Notandum tertiò. Cum eſſentia Diuina ſit vna ſingularis, & communicetur tribus perſonis, habet quandam latitudinem ſuppoſitionis, per quam pôteſt ſupponere pro omnibus perſonis; Vnde, ſi diſtributiuè ſumatur, debet ſupponere pro omnibus, & proinde habet ampliorem ſuppoſitionem, quam ſingulæ perſonæ ſeorſim.

53 Notandum quartò diſtributionem cadere ſupra ea formaliter, pro quibus ſupponitur terminus communis; diſtributio enim importat pluralitatem, quia dicit, quod terminus ſupponat pro hoc, & illo; hinc cum in Deo non ſit pluralitas, niſi ratione perſonarum, debet diſtributio cadere ſupra perſonas.

54 Notandum quintò. Omnes fallacias reduci ad hęc capita, vt probent, aut perſonas non diſtingui inter ſe; aut eſſentiam diſtingui in perſonis; aut conuenire eſſentiæ, quod conuenit perſonis; aut perſonis, quod conuenit eſſentiæ; aut non conuenire eſſentiæ vel perſonis, quod de facto conuenit.

55 Notandum ſextò. Omnes fallacias oriri, vel quia variatur ſuppoſitio huius termini Deus, ita vt modò ſumatur diſtributiuè, modò ſine diſtributione; vel quia non ſumatur cum debita diſtributione; vel quia ſupponit modò materialiter, modò formaliter; vel quia variatur ſuppoſitio proprietatum perſonarum de ſenſu materiali ad formalem, aut e contra. Ex hoc autem fit, quod, vt rectè procedant ſyllogiſmi in hac Materia, ſi ſint communes, hoc eſt ſi medius terminus ſumatur, vt quid commune, & diſtributiuè, tunc non licet arguere à Deo communiter ſumpto ad aliquam peculiarem perſonam; ſi verò ſyllogiſmus ſit expoſitorius, & conſtet terminis ſingularibus, tunc terminus Deus debet ſumi ſingulariter, vt ſtet pro determinata perſona, quia prout ſumitur vt quid commune diſtributum, non connectitur cum vna tantum Perſona, ſed cum omnibus ex his autem;

56 Colligitur, quomodo ſoluendi ſint ſyllogiſmi, contra Trinitatem, & quia plures eſſe poſſunt, nonnullos afferemus iuxta diuerſitatem fallaciarum.

Primus eſt illius generis, quod tollit diſtinctionem perſonarum, vt Deus eſt Pater: Filius eſt Deus, ergo Filius eſt Pater. Reſpond. Medium ſupponere ex natura ſua pro Omnibus perſonis, & ideo falſas eſſe præmiſſas, quia falſum eſt, quod Deus ſit ſolus Pater, cum ſit etiam Filius, & Spiritus Sanctus.

57 Secundus eſt illius generis, quod infert diſtinctionem in eſſentia, vt Pater diſtinguitur a Filio, Deus eſt Pater, ergo. Reſpond. Medium terminum in maiori ſumi formaliter, in minori verò materialiter, & ideo variatur ſuppoſitio.

58 Tertius eſt eorum, qui inferunt conuenire Eſſentiæ, quod cōuenit perſonæ, vt Pater generat, Eſſentia Diuina eſt Pater. ergo. Reſpond. Variari ſuppoſitionem, nam Pater in maiori ſupponit formaliter pro ſuppoſito, in Minori verò Materialiter.

59 Quartus eſt eorum, qui inferunt conuenire perſonæ, quod conuenit eſſentiæ; vt Deus eſt communicabilis pluribus perſonis; Pater eſt Deus, ergo. Reſpond. Variari ſuppoſitionem medij, quia in Maiori ſumitur communicabiliter, vt aliquid commune omnibus, in Minori autem ſumitur perſonaliter, alioquin Minor eſſet falſa.

60 Quintus eſt eorū, qui inferunt non conuenire Eſſentiæ quod conuenit; vt Pater non eſt communicabilis pluribus; Deus eſt Pater, ergo. Reſpond. Variari ſuppoſitionem medij; nam in Maiori ſupponit formaliter, in Minori identicè.

61 Sextus eſt eorum, qui inferunt non conuenire Perſonis, quod conuenit, vt Eſſentia Diuina non eſt genita; Filius eſt Eſſentia Diuina, ergo. Reſpond. Variari ſuppoſitionem medij, quia in Maiori ſupponit formaliter, in Minori identicè.

An Ratione Contradictionis Myſterium Trinitatis repugnet lumini Naturali.

SECTIO VIII.

62 Ex alio capite Myſterium Trinitatis videtur repugnare lumini Naturali; lumen enim naturale oſtendit, non poſſe contradictoria verificari de eodem, poſito autem hoc Myſterio videntur verificari; nam a parte rei eſſentia, & relatio ſunt omnino idem, & tamen à parte rei eſſentia communicatur, relatio verò non communicatur, ergo præciſa operatione Intellectus ponentis diſtinctionem, contradictoria verificantur, nempe communicari, & non communicari, de eo, quod eſt omnino vnum, à parte rei, omiſſis autem varijs reſponſionibus.

63 Notandum primo Deum eſſe Obiectum excedens noſtrum modum intelligendi, præſertim quia ipſum intelligimus per alienas ſpecies, vnde neceſſitamur, omnia de ipſo intelligere finito modo, etiam ex parte obiecti, hinc cogimur per plures conceptus concipere ſimpliciſſimam perfectionem Dei, & per varios diſcurſus procedendo à Creaturis ad Deum.

64 Notandum ſecundò Reuelationem Trinitatis fuiſſe accomodatam noſtræ capacitati, alioquin non potuiſſemus percipere, quod reuelabatur, cum autem noſter intellectus non poſſit agnoſcere Deum, niſi per varios conceptus, vt dicta reuelatio eſſet accomodata, explicata eſt per varios conceptus, quod etiam ſeruauerunt Patres, & Concilia, dum explicauerunt Myſterium. Hinc autem fit, quod omnia, quæ de Trinitate enunciantur, non habeant locum, niſi prout iſta ſubſtant; noſtris Conceptibus vnde cum dicitur, Eſſentiam communicari, & non relationem, non verificatur, niſi de Myſterio, prout ſubeſt reuelationi, & eſt accomodatum noſtro modo intelligendi, & proinde ſupponitur facta ab ipſa diſtinctio inter eſſētiam, & Relationem, ex ui conceptuum obiectiuorum, ſub quibus eſt reuelatum.

65 Notandum tertiò. Ad ponendam contradictionem non ſolum requiri, quod cōtradictoria ſint reſpectu eiuſdem, ſed etiam, quod illud adęquent: quia ſi non adęquāt, erunt virtualiter reſpectu diuerſorum, nam idem madæquatè ſumptum poterit fundare vnum Contradictorium, & inadæquatè alterum; Sufficit enim, quod Obiectum poſſit concipi diuerſis conceptibus, vt tollatur contradictio.

66 Notandum quartò. Contradictoria ex ſuo modo ſignificandi ſe habere finito modo, etiam ſi cadant ſupra aliquid infinitum, quia ſignificant dependenter à noſtris conceptibus, qui ſemper finito modo manifeſtant Obiectum, vnde quando cadunt ſupra rem infinitam, non terminantur ad ipſam adæquatè ſumptam, ſed ſolum aliquid de ipſa enunciant, & ideo remanet aliquid aliud, quod poſſit vlterius explicari.

67 Notandum quintò. Modum eſſendi Dei eſſe infinitum, cum ſit imparticipatus, hinc non poteſt concipi vnico conceptu, licet ſit ſimpliciſſimus, nec vno nomine, aut enunciatione ſignificari.

68 Notandum ſextò. Communicabilitatem, & incommunicabilitatem in Diuinis pertinere ad modum eſſendi, dicit enim, quod illa perfectio, quæ eſt Deus, ita ſe habeat, vt communicabiliter exiſtat, prout nomine eſſentiæ ſignificatur, incommunicabiliter verò, prout nomine Perſonæ, ita tamen vt incommunicabilitas, licet negatiuo modo explicetur, importet aliquid poſitiuum, & conſequenter non dicat negationem communicationis, quæ intelligitur in Eſſentia. Ex dictis.

69 Col-

69 Colligitur resolutio difficultatis. Cum enim dicitur sequi contradictionem in hoc Mysterio, eo quod essentia communicatur,& non relatio, cum tamen relatio, & Essentia sint vnum, & Idem. Respond. Communicari, & non communicari, licet pręcisè considerata sint contradictoria, non esse tamen talia, quando de Deo dicũtur; tunc enim cadunt supra modum essendi, & singula inadæquatè ipsum explicant, stante infinitate ipsius,& modo significandi ipsorum finito. Deinde quia cadunt supra Deum, vt est reuelatus, & accomodatus nostro modo intelligendi, & prout varijs conceptibus est inadæquatè cognoscibilis, vnde vna eadem Entitas dicitur communicari, & non communicari in ordine ad nostrum modum intelligendi; Cum autem vrgent. Communicari, & non communicari, sunt contradictoria, quando cadunt supra idem secundum esse reale ante opus Intellectus. Respond. Esse contradictoria, quando cadunt supra idem finitum, & alterum ipsorum ipsum adæquat; non verò, quàndo cadunt supra idem infinitum, quia stanté infinitate vnum contradictorium non adæquat obiectum, sed remanet aliquid vlterius enunciandum. Et proinde vnum non negat, quod ponit alterum, sed ambo explicant quid positiuum. Nam non communicari dicit positiuum terminum personalem; communicari verò essentiæ Diuinæ perfectionem, ratione cuius exigit esse in pluribus.

DE DIVINIS PROcessionibus.

DISPVTATIO LII.

An in Deo Dentur Processiones Reales.

SECTIO I.

1 PRocessio nihil aliud dicit, nisi quod vnum sit ab alio, & in hoc sensu quæritur, an sint in Deo seclusis imperfectionibus; intelligitur autem de Processione reali, & non tantum Metaphorica, alioquin non sufficeret, vt ratione ipsius plurificarētur realiter Diuinę Personę. Hinc diuerso modo sumitur, ac sumatur in creatis, quia dum in creatis aliquid procedit ab alio, acquirit de nouo esse, quod non habet locum in Deo, quia cum processio sit ad intra, oportet, vt sit Deus, & quod per ipsam communicetur Deitas, alioquin Personæ procedentes, non essent Deus.

2 Supponendum autem est. Quod licet per has processiones communicetur eadem numero Natura producentis, oportet tamen, vt seruetur distinctio realis, inter producens,& productum, quia non potest idem producere à se ipso, & ideo debet interuenire distinctio secundum personas, cum non possit interuenire in aliquo alio.

3 Dicendum est. *Dari in Diuinis Processiones, secundum quas vna persona procedat ab alia.* Est de fide, & ita docent communiter cum D. Thoma *prima parte quæstione 27. Articolo primo.* Probatur Sap. 7. *vapor est virtutis Dei, & emanatio quædam claritatis Omnipotentis Dei sincera, & ideo nihil inquinatum in eam incurrit: Candor est enim Lucis æternæ, & speculum sine macula Dei Maiestatis, & Imago Bonitatis illius;* Quod de Filio interpretatur Apostolus. *Ad Habreos primo.* Ioannis 5. *Sicut Pater habet vitam in semetipso sic dedit, & Filio vitam habere in semetipso;* dare autem vitam est producere, & cap. 7. *Ego scio eum, quia ab ipso sum,* & cap. 8. *Ego ex Deo processi.* Ratio autem est quia eadem Natura Diuina est in tribus personis, ergo cum non possit esse in omnibus per se primò, debet esse per communicationem; Confirm. Nisi vna persona esset ab alia, non haberent incommunicabilitatem, per quam inuicem distinguerentur, nam stante infinitate, quæ omnia vnit, non possunt personæ alio modo distingui, nisi per processionem vnius ab alio.

4 Dices. Posse distingui per proprietates absolutas. Contra. Non potest poni in Deo incommunicabilitas personarum, nisi etiam ponatur fundamentum; hoc autem non potest esse aliud, quàm productio, quia cum non possit prouenire ratione limitationis, debet prouenire ratione oppositionis, quæ non potest saluari, nisi ratione processionis vnius ab alio.

5 Dico secundò. *Processiones in Deo esse duplicis generis Actiuas, & Passiuas, licet actiuę melius dicantur Productiones.* Probatur. Nequit intelligi productio, nisi intelligatur producens, & productum, ergo nisi intelligatur productio Actiua, & Passiua.

6 Dico tertiò. *Has Processiones esse cum ordine inter se,* est de fide. Fides enim docet, filium procedere à Patre,& Spiritum Sanctum à Patre, & Filio Prob. in prima processione communicatur quidquid non habet oppositionem cum termino producto, ergo communicatur etiam principium alterius productionis, ergo vna processio est ratione alterius.

7 Obijcies. Sequeretur, quod vna persona esset essentiatrix, & altera essentiata; vnde poneretur inæqualitas. Respond. negando sequelam. Quia esse essentiatrix, & essentiata importat productionem secundum naturam, per has autem processiones non producitur natura, sed ea, quæ est in producente, communicatur alteri.

8 Obijcies secundò. Persona producta esset dependens à producente, quia acciperet esse ab ipsa. Respondetur negando sequelam. Quia dependentia sequitur tantum id, quod accipit esse finitum, distinctum ab eo, à quo procedit, nam dependentia nihil aliud importat, nisi ita participare esse, vt non habeat intrinsecam necessitatem essendi. Hinc persona producta non esset, nisi esset producens, non quia dependeat, sed quia habet eamdem numero essendi necessitatem.

9 Obijcies tertiò. Sequeretur, personam productam non esse ens à se, atque adeo non esse Deum. Respond. negando sequelam. Quia persona producta accipit ex vi productionis idem esse personę producentis, vnde esse ens à se non excludit processionem consubstantialem, sed tantum non consubstantialem.

10 Obijcies quartò. Persona non esset æterna, quia haberet principium. Respond. negando sequelam. Quia tunc productio excludit æternitatem, quando incipit, non autem quando est productio coæterna.

11 Obijcies quintò. Repugnat rationi primi Principij procedere ab alio, ergo cum Filius sit Deus, & primum principium, non potest ab alio procedere. Respondetur. Repugnare primo principio procedere ab alio causatiuè, & accipere esse in tam distinctam, non autem procedere ab alio personaliter, cum identitate essentiæ.

12 Obijcies sextò. Si in Deo essent Processiones, esset etiam prius, & posterius, quia producens est prior producto. Hoc autem est contra illud symboli Athanasij. *In hac Trinitate nihil prius, aut posterius.* Respondetur. Trinitate excludi prioritatē Naturæ, aut aliam maiorem, non autem prioritatem originis, quæ sufficit ad saluandam processionem, cum solum dicat vnum esse ab alio. Differt autem prioritas originis à prioritate naturæ, quod illa est tantum secundum progressionem, non autem secundum naturam, cum ex vi ipsius non possit in aliquo signo concipi natura prioris, nisi etiam concipiatur natura posterioris, in prioritate autem naturæ importatur distinctio Naturarum, & in aliquo signo potest concipi natura prioris, non concepta natura posterioris, vt docet Aristoteles *in post prædicamentis cap. de priori.*

An

An Processiones Diuinæ Sint à Natura.

SECTIO II.

13 CVm Intellectus noster distinguat in Deo Intellectum, & voluntatem ab ipsa Natura, hinc Oritur difficultas, an Processiones sint immediatè à Natura; an verò per Intellectum, & voluntatem.

Prima Sententia asserit, esse immediatè a natura, quia illi conueniunt ratione fœcunditatis, quam habet ex vi infinitatis; Filium autem dici procedere per Intellectum, & Spiritum Sanctum per voluntatem, non propriè, sed secundum quandam approprlationem. ita Durandus *in 1. dist. 6. Quæst. 2.* Probat. In Creatis fœcunditas conuenit ratione naturæ, & non ratione intellectus, ergo etiam in Diuinis. 2. Generatio Verbi est opus naturæ ex Damasc. 1. *Fidei cap. 13.* ergo tertiò per actionem Intellectus, & voluntatis nihil producitur, *9. Metaph. text. 16.* ergo. quartò productiones in Diuinis sunt actus notionales, & non essentiales, ergo non possunt conuenire per intelligere, & velle, quia sunt actus essentiales; quintò productiones personarum differunt realiter. Intelligere autem & velle non distinguntur realiter, sextò Natura est prior Intellectu, et voluntate, & est Infinita, ergo vt prior poterit generare.

14 Secunda Sententia asserit, Processiones esse per Intellectum & voluntatem ita D. Thomas *1. part. Quæst. 27. Art. 2.* Caiet. *art. 5.* Ferrar. *4. contra gentes cap. 11. & sequentibus.* Scotus *in 1. dist. 2. Quæst. 7.* D. Bonau. *art. 1. quæst. 2.* Canariensis *Quæst. 27. de Trinit. art. 5. Disputat. Vnica.* Vasquez *1. part. Disp. 111. Cap. 2.* Cuniga *Disp. 2. de Trinitate Dub. 2.* Ruiz *Disputat. 2. de Trinit. sect. 2.* & alij.

15 Dicendum est. *Naturam Diuinam vt contra distinctam ab intellectu, & voluntate, non habere formaliter fecunditatem, atque adeo processiones conuenire Deo ratione intellectus, & voluntatis.* Probatur. Fœcunditas naturæ est proportionata gradui ipsius, ita vt quælibet natura habeat suam propriam fœcunditatem, ergo debet fundari in proprio gradu ipsius, ergo cum Natura diuina sit intellectualis, debet fœcunditas fundari in esse intellectuali, ita vt fœcunditas sit in genere intellectuali. Confirmatur. Præcisa intellectualitate, natura Diuina non est completa in esse Deitatis, ergo præcisa intellectualitate non potest ipsi conuenire fœcunditas, quæ supponit naturam completam.

16 Dices præcisa intellectualite, naturam diuinam adhuc esse infinitam, & ideo habere fœcunditatem. contra. Infinitas includit tantum implicitè omnem perfectionem, & eodem modo includit fœcunditatem ac intelligere, ergo sicuti nondum concipitur cum intellectu, ita nec etiam concipitur cum fœcunditate.

17 Probatur secundò Filius est Verbum, vt de fide est. Joann. primo est Sapientia Patris, prima Corinthiorum primo est figura, & imago substantiæ Patris, ad Hebreos primo & ad Colossenses primo. Item Spiritus Sanctus est Donum, Actor. secundo. Hæc autem saluari non possunt, nisi Filius procedat per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem.

18 Respond. Durand. Nec intelligi secundum quandam appropriationem: non autem propriè. contra Quia hæc Responsio est contra communem sensum Sanctorum Patrum; & quia Scripturæ sunt accipiendæ cum proprietate, quando non sequitur aliqnid absurdum. Rursus coincidit cum errore Allogianorum, qui negabant, Verbum esse personam, & esse propriè Verbum.

19 Ad primum negatur consequentia. Nam cum fœcunditas conueniat Deo proportionaliter, ac creatis, sicuti naturæ creatæ conuenit ratione sui vltimi complementi, ita etiam Deo. Ad secundum generationem Verbi esse opus naturæ, quia tendit naturali modo, & non liberè seu voluntariè; non autem quia sit a natura. Ad tertium Aristotelem velle, quod per actiones intellectus, et voluntatis, non producatur aliquid, quod remaneat transacta actione, vt patet ex contextu.

Ad quartũ negatur consequent. Nam processiones conueniunt Deo, ratione intellectus, & voluntatis, prout notionaliter se habent. Quid autem dicant, prout notionaliter se habent, explicabimus infra. Ad quintum neque naturam habere in se distinctionem realem, & tamen per Durand. est principium distinctarum productionum; vnde hoc etiam dici potest de intellectu, & voluntate, licet non distinguantur ad inuicem; vnde negatur conseq. nam ab eodem principio possunt esse diuersi termini. Ad sextum negatur consequent. Nam natura diuina non potest concipi fœcunda, nisi concipiatur perfectè constituta in suo esse, & ideo non sufficit sola infinitas.

Quot Sint Processiones in Deo.

SECTIO III.

20 RAtio dubitandi est, quia per vnam processionem perfectè communicatur tota Deitas, ergo erit vna tantum Processio secundò. In omni natura est tantum vnus modus communicandi se ipsam, ergo. contra verò cum sit maior fœcunditas in Deo, quàm in nobis, cum in nobis producantur plura verba, & plures amores, multò magis hæc plurificatio erit in Deo.

21 Dicendum est. *De fide esse, duas tantũ Processiones esse in Deo.* desumitur ex eo, quod tantum duæ sint reuelatæ. Ioann. 5. de Filio dicitur. *Ego ex Deo processi* & cap. 15. de Spiritu Sancto *Paraclitus qui à Patre procedit:* & in Concilio Nicæno definitum est, vt habetur in Symbolo, Filium procedere à Patre, & Spiritum Sanctum a Patre, & a filio, & ita docet communiter Patres, & Scholastici cum D. Thoma *1. p. quæst. 27. art. 5.* & in *1. dist. 2.* cum Magistro.

Probatur de fide est, duas tantum esse personas productas, & Patrem esse improductum, ergo cum processiones tendant ad productionem personarum, erunt tantum duæ. Rursus cum sint operationes immanentes, & in natura intellectuali sit tantum duplex actio immanens, nempe intellectus, & voluntatis, erit etiam tantum duplex processio.

22 Obijcies. Ideo ponitur communicatio secundum intellectum, & voluntatem, quia sunt quædam perfectiones, communicatiuæ sui ipsius. Sed etiam alia attributa sunt talia, ergo. Respond. Ideo poni processionem secundum intellectum, & voluntatem, quia sunt perfectiones communicatiuæ sui ipsius modo immanenti, et cum perfectione intrinseca naturæ intellectualis; cætera autem attributa non sunt huiusmodi, sed tamen sunt communicatiua sui ipsius ad extra.

23 Obijcies secundò. Ideo intellectus, & voluntas important duplicem processionem, quia important duplicem actum, ergo cum in intellectu diuino sit multiplex actus, vt scientia Practica speculatiua, &c. erit etiam multiplex processio. Respond. negando consequentiam. Quia Omnes actus intellectus diuini, habent eumdem modum communicationis, & idem Obiectum formale. Deinde Deus nõ habet scientiam practicam de se ipso, & ideo ratione sui ipsius habet vnicum tantum actum, & proinde etiam vnicam communicationem.

24 Ad primam Rationem dubitandi per vnam processionem communicari quidem adequatè Deitatem, sed non omni modo, quo est communicabilis. Ad secundam in Creatis esse vnicum tantum modum communicandi naturam, quia non communicatur intellectuali modo. Ad tertiam. In nobis multiplicari Verba, & Amores ratione finitatis, in Deo autem Verbum est infinitum, & amor quoque, & ideo non possunt multiplicari.

An Processiones realiter distinguantur.

SECTIO IIII.

25 LOquimur nunc de processionibus Passiuis, quia hæ sunt illæ, ratione quarum plurificantur Personæ. Ratiò dubitandi est. Quia actus intelligendi, & volendi, in Deo non distinguuntur, ergo neque processiones, cum sint secundum actum intelligendi, & volendi.

Secunda Processio Diuina est infinita, & adæquatur virtuti productiuæ, ergo vna processio infinita adæquatè correspondebit virtuti productiuæ infinitæ.

Tertiò. Posita vna Processione habetur tota perfectio possibilis processionis, ergo non est possibilis alia processio, sicuti non est possibilis alter Deus, quia includit omnem perfectionem Deitatis.

26 Communis sententia docet. Processiones passiuas realiter distingui inter se, & hoc certum est de fide, sicuti certum est, personas productas realiter distingui. Verum Cuniga *disp. 2. de Trinitate dub.* 16. ait, quod si quis assereret, processiones passiuas non importare relationes Personarum productarum, sed intellectionem, & volitionem, vt coniunctas relationibus, non esset contra fidem asserere, Processiones passiuas non distingui realiter.

27 Dico primò. *Processiones passiuas non posse assignari ex parte essentiæ, ita vt sint intelligere, & velle, vt connotant relationes in obliquo.* Probatur. Processio passiua est formaliter ratio, qua aliquid producitur, & est ratio distinguendi personam productam à producente, ergo non potest assignari in recto ex parte Diuinæ Essentiæ, alioquin Diuina essentia produceretur, si quidem diceret in se formaliter, & intrinsecè rationem productionis, & distingueretur ab Essentia producentis, cum processio ex natura sua ponat distinctionem.

28 Dico secundò. De Fide esse. *Processiones passiuas, inter se realiter distingui.* Desumitur ex D. Augustino 15. *de Trinitate cap.* 17. Vbi ex distinctione processionum concludit distinctionem Personarum. Probatur. De fide est, Personas ex vi suæ Processionis, formaliter Vnam procedere, vt Filium, & aliam vt Amorem, ergo cum distinguantur secundum esse Filij, & Amoris spirati, distinguuntur ex vi suarum Processionum, ergo de fide est, Processiones realiter distingui, quia si est de fide, aliqua distingui realiter, est etiam de fide, ea realiter distingui, quæ ab ipsis, vt talia importantur.

29 Ad primam rationem dubitandi patebit ex infra dicendis.

Ad secundam negatur consequen. Nam licet per vnam Processionem communicetur tota Deitas; non tamen sufficit, quia non adæquat omnem modum communicabilitatis naturæ Diuinæ.

Ad tertiam disting. Antecedens. Habetur tota perfectio processionis, non secundum omnem modum; sed tantum secundum vnicum; nam vni virtuti possunt correspõdere plures termini adæquati in diuerso genere: vnde cum natura Diuina sit communicabilis diuerso modo, ex eo quod potest esse in tribus Personis, habet etiam diuersos actus communicationis, quibus adæquatur omnis modus communicabilitatis.

30 Instabis. Modus communicationis vnius Processionis est infinitus, ergo non potest esse multiplex, quia infinitus non multiplicatur. Respondetur. Modum vnius processionis esse infinitum in se, sed ea infinitate, quia est infinita essentia; ratione autem talis infinitatis habetur etiam alter modus communicationis, & ideo ad constituendum infinitum modum communicationis requiritur vterque modus.

Quomodo Intellectus, & voluntas sint Principium distinctarum Processionum.

SECTIO V.

31 DIfficultas in eo consistit, quomodo, cum intellectus, & voluntas sint vnum, processiones tamen quæ sunt ab ipsis, realiter distinguantur; vt autem punctus difficultatis percipiatur. Aduertendum est. Aliud esse quærere, per quod hæ Processiones distinguãtur, & aliud, quomodo possint distingui, cum non habeant distinctionem in suo principio. Primum requirit formalem rationem distinctionis. Secundum supposita distinctione, quæritur, quomodo distingui possit absque distinctione in principio, & de hoc secundo agimus in præsenti.

32 Prima sententia asserit, distingui, quia principia non sunt omnino idem, nam Intellectus, & voluntas distinguuntur ex natura rei. Ita Scotus *in* 1. *Distinct.* 13. *quæst. vnica ad* 3. & communiter Scotistæ.

33 Secunda sententia asserit, posse processiones esse distinctas, quia principia distinguuntur secundum rationem cum fundamento in re, quod sufficit, vt vna sit per intellectum, & altera per voluntatem. Ita Molina. 1. *p. quæst.* 27. *artic.* 4. *disput.* 4. Suarez 1. *de Trinitate c.* 9. Cuniga. *disput.* 2. *de Trinitate dub.* 15. *membro* 3. & communiter Recentiores.

34 Notandum primò. Actus intellectus, & voluntatis ita comparari, vt vnus sit posterior altero, ipsumque supponat; quia videlicet voluntas fertur in id, quod est iam cognitum. Et hoc etiam in Diuinis habet locum proportionaliter; vnde Processio Amoris supponit Processionem verbi. Rursus sicut Amor in beatis prouenit ratione cognitionis, ita etiam in Deo productio Amoris prouenit ratione Productionis verbi.

35 Notandum secundò. Processiones Diuinas non esse à Natura Diuina, prout dicit intellectum, & voluntatem quocunque modo; sed prout terminatur ab hypostatibus, ita vt processio proueniat formaliter ratione illius terminationis, qua exigit terminari tali, & tali hypostasi; Habet enim ratione suæ infinitatis, quod sit Principium talis, & talis Processionis, prout terminatur tali, & tali hypostasi; quod ex eo patet, quia prout terminatur hypostasi Patris, est Principium Verbi, & vt sit Principium Spiritus Sancti, exigit vlterius terminari hypostasi Filij, quia cum Spiritus Sanctus procedat vt Amor, supponit productum verbum, tanquam illud, quod pertinet ad intelligere.

36 Notandum tertiò, Virtutem spiratiuam, prout est in Patre, non intelligi in statu proximo vt sit Principium amoris, quia non potest esse principium Spiritus Sancti, nisi etiam sit in Filio, sicut enim Amor creatus procedit ratione cognitionis, quæ inuoluit verbum creatum, ita neque Amor Diuinus potest procedere, nisi ratione verbi Diuini, & ideo exigit esse ab ipso, vt à terminante naturam Diuinam secundum virtutem spiratiuam.

37 Notandum quartò. Aliqua posse immediate se ipsis distingui, vt patet de differentijs, quæ diuidunt genus, & in rebus physicis, licet non sit distinctio in principio productiuo, possunt distincta ab ipso prouenire, quãdo ex vi Processionis accipiunt formale distinctiuum, quale est limitatio ad tale, vel tale esse.

38 Colligitur ex his solutio difficultatis. Processiones enim passiuæ habent distinctionem etiam radicaliter à principio quatenus non est idem principium vtriusq; licet enim principium sit natura Diuina fæcunda, quia tamen ita se habet, vt in ordine ad vnam, ex intrinseca sua ratione petat terminari per vnicam hypostasim, & in ordine ad aliam per duplicem hypostasim, ita vt non sit in statu proximo spirandi, nisi vt duplici hypostasi terminata, hinc constituitur distinctum principium, nam respectu

vnius

vnius Proceſſionis tantum vna Perſona; reſpectu verò alterius eſt multiplex perſona ſecundum alium modum terminandi naturam diuinam.

39 Secundo etiam Reſponderi poteſt. Non requiri diſtinctionem in principio, quia vt diſtinguantur ſufficit, ſi tali modo procedant, vt ex vi ſuæ proceſſionis habeant rationes diſtinctiuas; quod in eo conſiſtit, quod procedant cum oppoſitione ad inuicem, ſeu ordine originis. Ita D. Thomas 1. *part. Quæſt.* 27. *art.* 3. *ad* 3.

40 Obijcies. Quod vna Proceſſio ſit ab vno, & altera a duobus, importat diſcrimen ex parte proceſſionis, non ex parte principij, ergo non per hoc aſſignatur radix diſtinctionis ex parte principij. Reſpond. negando ſecundam partem anteceden. Quia aſſignatur etiam radix ex parte principij, quæ tamen colligitur à poſteriori, & in eo conſiſtit, quod natura Diuina cum vna hypoſtaſi ſit principium vnius Proceſſionis, & cum duplici hypoſtaſi ſit principium alterius.

41 Obijcies ſecundo. Ideo Proceſſio Spiritus Sancti diſtinguitur à Proceſſione verbi ratione Principij, quia illam ſupponit; ſed etiam velle eſſentiale ſupponit intelligere eſſentiale, & tamen non diſtinguentur, ergo. Reſpōd. Velle eſſentiale ſupponere intelligere eſſentiale ſecundum noſtrum modum intelligendi; non autem ſecundum realem ordinem originis, ſicut proceſſio amoris ſupponit proceſſionem verbi.

42 Inſtabis. Ergo tantum ratione ordinis diſtinguuntur, non autem ratione principij. Reſpond. negando conſequen. Quia ordo originis reducitur ad principiū, vt ad radicem; ideo enim proceſſiones habent hunc ordinem, quia vna eſt à natura terminata vna Hypoſtaſi, & alia à natura terminata duplici hypoſtaſi.

43 Obijcies tertiò principium naturali modo principians habet principiare ſiue ſit in vno, ſiue in pluribus, ergo Proceſſio Spiritus Sancti non eſt diſtincta ex eo, quod ſit à duobus; nam adhuc eſſet talis, ſi ab vno tantum proueniret. Reſpond. anteced. valere quando in vno habet omnia requiſita; ſecus autem, Quando non eſt in ſtatu proximo principiandi, vt in caſu noſtro, nam natura diuina non habet omnia requiſita ad productionem Spiritus Sancti, niſi ſit terminata etiam Hypoſtaſi Filij.

Per Quid Formaliter Proceßiones Paßiuæ diſtinguantur.

SECTIO VI.

44 PRima ſententia aſſerit, proceſſiones paſſiuas diſtingui ſe ipſis, primo, & formaliter, nec aliunde quærendum eſſe diſtinctionem. Ita Scotus *in* 1. *Diſt.* 13. *Quæſt. vnica* D. Bonauentura *art.* 1. *quæſt.* 3. Durandus *Quæſt.* 2.

45 Secunda Sententia aſſerit, has proceſſiones diſtingui realiter, quia ſunt in Suppoſitis realiter diſtinctis, & ſe habent diſparatè tanquā proprietates perſonales, ita Aegyd. *in* 1. *diſt.* 12. 1. *p. quæſt.* 2. Argent. *quæſt.* 1. *artic.* 2.

46 Tertia ſententia aſſerit, diſtingui in Ordine ad diuerſos terminos, ſeu perſonas, quia licet non ſint propriè motus, aut actiones, ſe habent tamen inſtar motus, & actionis; vnde ſicut motus & actio diſtinguntur ex termino, ita etiam hæ Proceſſiones. Ita Ruiz *diſp.* 84. *de Trinit. ſect.* 1. & alij Recentiores.

47 Quarta ſententia aſſerit, diſtingui per ordinem originis, quem habent ad inuicem, & ratione oppoſitionis. Ita D. Thomas 1. *part. quæſt.* 27. *art.* 3. *ad Tertium* Caiet. Bannes Zumel. *ibidem.* Ferraren. 4. *contra gentes cap.* 1. Capreolus *in* 1. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 1. Carthus *q.* 1.

48 Dico primo. *Etiam ſi Proceßiones poſſent concipi vt via ad terminum, neque adhuc diſtinguerentur in ordine ad ipſum, tanquam per formale diſtinctiuum alterius* Probatur. Quod eſt diſtinctiuum alterius, debet habere prius diſtinctionem in ſe ipſo, nec poteſt illam accipere ab eo, quod diſtinguit. Sed diſtinctio perſonarum non eſt prius in perſonis, quàm ſit in proceſſionibus, ergo. Minor probatur. Quia perſonę diſtinguuntur ratione proceſſionum, ita vt in ſuo diſtinctiuo inuoluant proceſſiones, ergo.

49 Dico ſecundo. *Proceßiones paßiuas ſe ipſis diſtingui ratione intrinſeci ordinis originis, & oppoſitionis.* Probatur vnitas, quam ponit infinitas, non poteſt impediri in proceſſionibus, niſi ratione originis, & oppoſitionis, ergo. Antecedens probatur. Tum quia ratio diſparata non poteſt impedire, vt patet in relationibus paternitatis, & Spirationis actiuæ. Tum quia omnis diſtinctio; quæ non prouenit ratione originis, prouenit ratione limitationis. Tum quia in Diuinis omnia ſunt, vnum, vbi non obſtat relationis oppoſitio, vt docet Anſel. *cap.* 3. *de proceſſione Spiritus Sancti*, & Concilium Florentinum *ſeſſ.* 19.

50 Obijcies per Proceſſionē paſſiuam filius eſt a Patre, non autem eſt Principium Spiritus Sancti, ergo inter vnam, & aliam proceſſionem paſsiuam, non eſt ordo originis. Reſpond. negando conſequentiam, quia ſicuti filius eo ipſo, quod eſt à Patre, conſtituitur cum ratione principij ſpiratiui, ita etiam proceſſio paſſiua Spiritus Sancti, dicit ordinem originis ad proceſſionem paſſiuam Filij quatenus eſt ratio conſtituens filium in eſſe ſpirantis; vnde eadem proceſſio paſsiua Filij reſpicit patrem vt principium à quo eſt, & proceſsionem Spiritus Sancti vt principium ipſius.

Quomodo Proceßiones Paßiuæ inter ſe differant.

SECTIO VII.

51 PRima ſententia aſſerit, differre ſolo num. ita nonnulli Thomiſtæ probant. In Deo nulla eſt diſtinctio eſſentialis, alioquin eſſet ſecundum naturam, ergo. ſecundo perſonę procedentes differunt ſolo num. cum diſtinguantur ſolum perſonaliter, ergo etiam proceſſiones; anteced. patet Nam in creatis perſonæ ſolo num. diſtinguuntur.

52 Secunda ſententia eſt Communis, & aſſerit differre pluſquam num. nimirum formaliter ita D. Thomas 1. *p. quæſt.* 27. *art.* 4. *&* 5. Bannes *dub.* 2. Zumel *diſp.* 2. Scotus *in* 1. *diſt.* 7. *quæſt. vnica.* Cuniga *diſp.* 2. *de Trinit. dub.* 18. *membro* 2.

53 Dico primo *proceßiones diuinas diſtingui inter ſe pluſquam numero.* Probatur vna eſt generatio, altera verò ſpiratio, vt eſt de fide, & habent oppoſitionem ad inuicem, ergo diſtinguuntur pluſquam numero, quia generatio habet diuerſum modum tendendi, & oppoſitio non eſt inter ea, quæ ſolo numero differunt.

54 Dico ſecundo *Hanc diſtinctionem eſſe ſolum ſecundum modum procedendi, ita vt non ſit propriè quidditatiua, ſeu eſſentialis, ſed peculiaris quadam diſtinctio.* Probatur tota diſtinctio prouenit ſolum ex modo ſe habendi harum proceſsionum, cum diſtinguantur ſolum inter ſe ratione ordinis originis, non autem ratione limitationis, ergo eſt tantum ſecundum modum procedendi.

55 Ad primum Reſpondetur. Hanc diſtinctionem non eſſe propriè eſſentialem, ſed perſonalem, quia dicit tantum diuerſum modum procedendi perſonarum.

Inſtabis terminus formalis harum proceſſionum nullo modo diſtinguitur, cum ſit ipſamet natura diuina, quæ eſt eadem in omnibus perſonis, ergo neque proceſſiones. Reſpond. negando conſequentiam, quia ſufficit ad diſtinctionem, quod diuerſo modo communicetur natura diuina per has proceſſiones.

56 Ad ſecundum neg. Anteced. ad probationem neg. paritas, quia in Diuinis differunt pluſquam num. quia terminant naturam diuinam, ſecundum diuerſum modum terminabilitatis. Deinde etiam in creatis, quando natura eſt ſpecie diuerſa, etiam perſona pluſquam num. differt.

In quo consistat fœcunditas, ex qua proueniunt diuinæ Processiones.

SECTIO VIII.

57 COmmuniter ferè docent, istam fœcunditatem ex parte intellectus esse ipsam intellectionem diuinam, quatenus est, vel principium *quo*, vel productio Verbi; ex parte verò voluntatis esse ipsum velle, seu amare ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 27. *art.* 1. Caietanus *ibidem*. Bannes *art.* 2. *dub.* 2. Molin. *art.* 5. *disp.* 2. Vasquez *disp.* 102. *cap.* 3. Suarez 1. de *Trinit. cap.* 6. & alij.

Prob. quia patres, & Concilia docent, verbum, & Spiritum Sanctum procedere non solum per intellectum, & voluntatem, sed etiam per intellectionem, & volitionem.

Secundo. Ideo duæ sunt tantum processiones, quia duæ sunt tantum operationes immanentes, nempe intellectio, & volitio, ergo intellectio & volitio importat fœcunditatem. Tertiò intellectus, & voluntas in Deo se habent per modum actualis intellectionis, & volitionis; ergo si processiones sunt per intellectum, & voluntatem, erunt ex fœcunditate, quę habetur per actum intelligendi, & volēdi.

58 Secunda sententia docet, Verbum procedere ex memoria fœcunda; vnde fœcunditas consistit formaliter in memoria, quatenus est talis, vt ab ipsa proueniat productio, per quam verbum exprimitur, ita Scotus *in* 1. *dist.* 2. *q.* 7. §. *obijcit contra ipsam* Ocham. *quæst.* 2. Gabriel. *art.* 5. Maior. *dist.* 32. *quæst.* 6.

59 Notandum primo. Memoriam tam in creatis, quam in Diuinis, non esse aliud, quam ipsum intellectum; quia sicuti actus ipsius est intellectio, ita etiam principium est intellectus; importat autem vim quandam, ex qua prouenit actualis cogitatio; ideo enim recordamur, quia in memoria aliquid habitualiter conseruatur, quod potest causare talem actualem cogitationem.

60 Notandum secundo, memoriam non solum respicere præteritum, sed etiam præsens, vt docet D. August. 4. *de Trinit. cap.* 11. vbi ait, *Cum ergo sibi præsens est, nullo modo sui meminisset, nisi ad res præsentes, memoria pertineret*. Et ratio est, quia sicuti memoria importat vim quandam, quæ obiecta sunt præsentia intelligibili modo, ita cum etiam respectu præsentium requiratur eadem vis, erit eadem ac memoria.

61 Notandum tertiò. Memoriam in nobis hoc pacto fœcundari: obiectum excitat potentiam immittendo speciem, quæ vt quoddam semen obiecti cõiungitur cum naturali fœcunditate potentię, hinc potentia cum suam exercens concipit mentale verbum ipsum formando, vt illud postea exprimens, per actualem dictionem in operto, ponat, & consurgat actualis cognitio. Vnde proxima fœcunditas memoriæ consistit in hac conceptione, ex qua immediatè exprimitur Verbum. Ista autem conceptio est notitia quędam latens in memoria, quæ correspondet vt principium actuali cogitationi; ita docet D. Augustinus 14. de *Trinitate cap.* 7.

62 Notandum quartò verbum, quod de memoria exprimitur, esse distinctum ab illa habituali notitia, ex qua exprimitur; vnde D. August. 11. de Trinit. c. 5. *Hinc aduerti aliquanto manifestius potest, aliud esse, quod reconditum memoria tenet, & aliud, quod inde in cogitatione recordantis exprimitur, quamuis cum fit vtriusque copulatio, vnum idemque videatur*. Ratio est, quia potentia per actualem cogitationem non fit sterilis, vnde adhuc retinet suam formam fœcunditatis.

63 Notandum quintò. Ex his sequi, duplicem esse notitiam, seu intelligentiã, aliã in actu primo, quæ importat fœcunditatē memoriæ; & aliam in actu secundo, quæ dicit actualem cogitationem; vtraque autem pertinet ad vnam plenam intellectionem, nam intelligere importat exercitium vitę intellectualis; cogitatio autem dicit præcisam rationem talis exercitij, memoria autem completa per suam fœcunditatem importat vitam, quæ exercetur.

64 Notandum sextò voluntatem esse eandem potentiam cum intellectu, cum hoc solo discrimine, quod intellectus in ratione potentiæ non debet informari actuali cognitione, vt autem habeat rationem voluntatis, debet informari, ita vt cognitio concurrat ad volitionem, & ita Docet D. August. 15. *de Trinit. cap.* 27. vbi ait, *Quam quidem voluntatem de cognitione procedere, cernat, discernatur, qui potest*. Hinc etiam fit, vt quidquid attingit voluntas, attingat etiam intellectus, secundum eandem rationem, quia veritas, quæ est obiectum intellectus, non aliud dicit, nisi esse, quatenus per cognitionem exprimi potest, & bonitas idem esse obiecti, quatenus trahit ad se cognoscentem.

65 Notandum septimo fœcunditatem voluntatis esse illam, ex qua immediate procedit amor. Quia autem amor consistit in quadam inclinatione, qua amans impellitur in amatũ, hinc fit, vt ista fœcunditas consistat in cognitione: cum enim cognitio trahat obiectum ad amantem, habet amans ex vi illius, vt inclinetur in obiectum, quia habet iam ipsum pręsentatum sub ratione boni allicientis, & amor ex eo procedit, quod amans sentit se allici, quod fit formaliter per cognitionem.

66 Dico primo. *Fœcunditatem intellectus ratione cuius procedit verbum, esse memoriam completam, prout habet notitiam latentem, in se ipsa* desumitur ex D. Aug. 15. *de Trinit. c.* 7. vbi ait *Filius autem intelligentia Patris de intelligentia genitus, quod est Pater, hoc est de memoria, non inconuenienter dici potest*, & ex D. Anselm. c. 46. Monolog. *Hinc itaque liquido animaduerti potest de summa Sapientia, quæ sic semper se dicit sicut semper sui memor est, quia de æterna memoria coæternum Verbum nascitur; sicut igitur Verbum congruè intelligitur proles, ita memoria parentis nomen aptissimè suscipit*.

67 Probatur. Verbum non est aliud, quam quædam loquutio mentalis manifestans ipsi menti per actualem expressionem illius, quod est in memoria, ergo debet exprimi ex memoria, quatenus dicit notitiam per modum actus primi, consequentia probatur. Nam de ratione manifestationis est, vt sit expræssio quędam actus primi, transumpta à re repræsentata, ergo debet præcedere in memoria aliqua notitia, ex qua transumatur verbum.

68 Dico secundo. *Fœcunditatem, ex qua procedit Spiritus Sanctus, consistere in voluntate, quatenus dicit virtutem spiratiuam, quæ nihil aliud est, nisi ipsa perceptio obiecti cogniti*. Probatur. Amor prouenit ex eo, quod obiectum alliciat, vnde prouenit ab amante quatenus impellitur. Sed hęc compulsio habetur ratione perceptionis obiecti, ergo. Minor probatur. Quia perceptio obiecti ita mouet animam, vt sentiat se trahi, & impelli in obiectum, quod ipsi præsentatur.

69 Ad primum respond. cum patres, & Concilia docent verbum procedere per intelligere, & Spiritum Sanctum per amorem, intelligunt de intelligere, quod dicit notitiam existentem in memoria per modum actus primi, vt patet ex patribus citatis, & de amore, prout dicit illum impulsum, quo amans impellitur, vt eliciat amorem; cum enim amor sit ille, qui producitur, non potest esse fœcunditas sui ipsius.

70 Ad secundum. Nos quoque ponere duas actiones immanentes, intellectiuam, & Spiratiuam, quę sunt productiones, & proueniunt ratione fœcunditatis, sed modo explicato. Ad tertium disting. secunda pars anteced. processiones sunt per intellectum, & voluntatem, vt dicunt fœcunditatem producentem, non autem vt dicunt actualem attingentiam obiecti, nam alia est fœcunditas, alia attingentia obiecti, seu actuale intelligere, & velle, vt constat ex dictis, fœcunditas autem, quia est actus producens, se habet per modum actus puri.

DE PROCESSIONIBVS Actiuis, ſiue originibus.

DISPVTATIO XXXXXIII.

An detur in Deo duplex intelligere & Duplex velle.

SECTIO I.

1 RAtio dubitandi eſt. Quia intelligere, & velle eſſentiale, eſt commune tribus perſonis. Rurſus filius dicitur procedere per intelligere, & Spiritus Sāctus per velle, ergo aut omnes perſonæ producent, cum habeant intelligere, et velle eſſentiale; aut ponendum eſt duplex intelligere, & velle.

2 Prima ſententia eſt Gandauen. *quodlibet* 1. *q.* 1. qui ponit duplex intelligere, & velle; nēpe eſſentiale, & notionale, quod ſit propriū ſolius perſonæ producētis. Aſſerit enim, intellectū, & voluntatem eſſe principiū paſſiuum, & actiuum, vt paſſiuum perfici per motū, qui fit ab obiecto, & habere primum actum, qui eſt aliquid confuſum; vt verò actiuum perfici ex propria virtute, & habere complementum ſuæ operationis; & hoc proportionaliter reperiri in Deo, ita vt intelligere, & velle eſſentiale æquiualeat primo actui, notionale verò ſecundo.

3 Communis ſententia docet, in Deo eſſe tantum vnicū intelligere, & velle, nempe eſſentiale, ita D. Thomas 1. *p. quæſt.* 27. *art.* 1. *&* 2. Caietanus *ibidem* Molin. *art.* 5. *diſp.* 16. Vaſquez *diſp.* 112. *c.* 1. Suarez 1. *de Trinit. c.* 7. Cuniga *diſp.* 2. *de Trinit. dub.* 8.

4 Dicendum eſt *dari in Deo vnicum tantum intelligere, & velle eſſentiale*, Probatur vel intelligere, & velle notionale importat aliquam rationem intelligendi, & volendi, vel non, ſi primum, ergo non poteſt eſſe extra intelligere, & velle eſſentiale, quia hæc ſunt infinita, & talia per eſſentiam, & important omnem perfectionem intelligendi, & volendi, ſi ſecundum, ergo non ſunt aliquid intelligere, & velle ad rationē dubitādi patebit ex infra dicēdis.

An detur dicere, & quomodo ſe habeat ad intelligere.

SECTIO II.

5 COmmuniter docent, patrem dicendo producere filium. Videndum eſt igitur, quid ſit hoc dicere & quomodo ſe habeat ad intelligere: loquimur autem de dicere, quo Deus ad intra loquitur.

Prima ſententia eſt Scoti *in* 1. *diſt.* 2. *q.* 7. §. *Obijcitur contra iſta*; vbi docet, principium productiuum verbi eſſe memoriam fæcundam, quæ importat intellectum diuinum cum eſſentia diuina præſenti in ratione obiecti. Ex hac autem memoria prouenire actum ſecundum intelligendi, & ipſam intelligētiam, qua producitur verbum; ita vt talis productio ſit dicere, quod tamen non fundatur in intelligere, ſed tantum ordine quodam ipſum præſupponit, ſequuntur omnes Scotiſtæ. Fundamentum eſt, quia actus dicendi eſt proprius ſolius Patris, cum ſolus generet; intelligere verò eſt commune omnibus perſonis.

6 Secunda ſententia aſſerit, dicere importare ipſum intelligere eſſentiale, cum relatione patris, ratione cuius determinatur ad producendum, vnde intelligere comparatur ad dicere tanquam incluſum ad includens ita D. Thomas 1. *p. q.* 43. *art.* 1. *ad Tertium*. Caietanus *quæſt.* 27. *art.* 1. *dub.* 2. Bannes *ibidem* Molina *diſp.* 7. Vaſquez *diſp.* 112. *cap.* 3. Ruiz *diſp.* 59. *de Trinit. ſect.* 4. & communiter.

7 Notandum primo. Tam in diuinis, quam in omni natura intellectuali ponendum eſſe dicere, quia non eſt aliud quam quoddam loqui, vnde cum in intellectione quilibet apud ſe loquatur, habet etiam apud ſe dicere, vt docet D. Auguſt. 11. *de Trinit. cap.* 14. Sumitur autem aliquando impropriè, & tunc ſignificat actum intelligendi, vt deſumitur ex D. Anſel. *c.* 28. *Monol.* quia cum dicimus; etiam intelligimus, vnde ſumitur pars pro toto. Propriè verò ſumptum in diuinis importat aliquid notionale conueniens ſoli Patri, quia eſt quædam loquutio, ſeu prolatio Verbi; vnde cum ſolus Pater proferat Verbum, quia ſolus generat, ipſi ſoli conuenit dicere.

8 Notandum ſecundo, dicere, vt ſe tenet ex Patre Patris, differre ab intelligere, quod intelligere conſideratur vt manifeſtatiuum obiecti, & cum ordine ad ipſum. Dicere verò vt productiuum termini, & cum ordine ad ipſum, vt ait D. Thomas 1. *p. q.* 34. *art.* 1. *ad Tertium*. Ratio eſt, quia intelligere formaliter facit obiectum percipi, & ideo intellectio debet eſſe manifeſtatiua ipſius; per dicere autem vt per loquutionem aliquid profert.

9 Notandum tertiò. Cum in cognitione actuali duo concurrant, potentia fæcunda, & actualis cogitatio, actualis cogitatio duo importat, nempe aciem mentis, & formam repræſentatiuam obiecti. Acies mentis eſt intellectus quatenus per conatū vitalē intendit in obiectum ex vi ſimilitudinis, quæ in ipſa imprimitur, vt docet Auguſt. 11. *de Trinit. cap.* 2. Forma verò repræſentatiua obiecti, qua informatur acies mentis, exprimitur ex illa habituali notitia, quæ eſt in memoria, ipſa autem acies mentis non exprimitur, quia non eſt aliud, quam vis animæ, qua percipitur. Obiectum ita D. Auguſt. 11. *de Trinit. cap.* 7.

10 Notandum quartò; intelligere hæc omnia importare memoriam fæcundam cum notitia latente, aciem animę coniungentem potentiam cum obiecto, & formam, qua acies informatur, quæ ſit expreſſa de memoria. Ratio eſt, quia intelligere eſt actuale exercitium vitæ intellectualis; vnde requiritur vita intellectualis, quæ exerceatur, Acies mentis vt ratio exercendi, & forma expreſſa de memoria fæcunda, qua acies mentis informetur, tanquam medium, quo potentia coniungetur cum obiecto.

11 Notandum quintò intelligere Diuinum hæc omnia importare ſecluſis imperfectionibus; vnde nō poteſt intelligi in eſſe completo, niſi poſita productione verbi. pater .n. dicit naturā diuinā per modū memoriæ fæcundæ, itaut ſecundū talē rationē terminetur propria hypoſtaſi, & dicat relationē ad filiū, vt docet Aug. 9. *de Trinit. c.* 11. filius autem dicit naturam diuinam tanquam aciem mentis, habentem formam expreſſam de memoria, quę nihil aliud eſt, niſi illa ratio verbi, quæ terminat productionem.

12 Notandum ſextò. Intellectionem aliquando ſumi pro ſola actione productiua verbi, ſicuti calefacio ſumitur pro ſola actione productiua caloris, aliquando verò ſumi pro perceptione obiecti, qua mens ipſum intelligit, & importat formaliter exercitium vitæ intellectualis.

13 Dico primo *dicere propriè ſumptum non importare ipſum verbum* deſumitur ex D. Auguſt. 15. *de Trinit. c.* 15. vbi ait, *Verbum verò noſtrum intimum, niſi noſtra cogitatione non dicitur*, Si autem verbum dicitur non eſt ipſū dicere. Prob. dicere non eſt aliud, quam loqui. Verbum autem non eſt loqui, ſed terminus loquutionis, vnde dicere comparatur ad Verbum, vt productio ad terminum.

14 Dico ſecundo *ſi dicere ſumatur pro manifeſtare, tunc importat ipſum verbum; non tamen ſumitur ſecundum propriam rationem* ita D. Anſelm. *cap.* 32. *Monol.* & D. Auguſt. 15. *de Trinitate cap.* 21. Probatur: verbum eſt manifeſtatiuum, *vt quo*, obiecti, cum ſit ſimilitudo expreſſiua illius, ergo ſi dicere ſumatur pro manifeſtatione, importat Verbum.

15 Dico 3. *Dicere non importare actū immediate prouenientē a memoria, qui ſit extra intelligere, & ipſū præſupponat.* Prob. Act' adæquatus, intellect' vt talis, eſt intelligere, ergo extra intelligere adęquatè ſūptū, nō poteſt dari ali' actus. Antecedēs patet, quia intellectus eſt tātū virt' intellectiua; vnde non pōt operari, niſi intellectiuo modo.

16 Reſpondetur. Rada intelligere eſſe actum adæquatum in ratione operationis; non autem in ratione produ-

ductionis. Contra. Intelligere est finis vltimus intellectus, & vltima perfectio, ergo posito intelligere non est possibilis alius actus, quia posito vltimo fine, potentia non amplius operatur.

17 Dico quartò: *Dicere non importare, neque aliquo modo includere intelligere, prout dicit perceptionẽ obiecti*. Prob. Essentiale non est formaliter notionale, neque è contra, sed intelligere est essentiale, dicere verò notionale: vnde dicere in suo conceptu est aliquid relatiuum, & non communicatur filio; intelligere verò est quid absolutum, & communicatur filio, ergo. Confir. De suo formali dicere non importat aliud, nisi rationem productionis. In Diuinis autem productio secundum se totam est relatiua, & personalis. ergo

18 Dico quintò. *Dicere de suo formali, importare actionem intellectualem prouenientem à memoria fecunda, quæ formaliter est productio Verbi, & dici potest intellectio, quatenus intellectio sumitur, non pro perceptione obiecti, sed pro actione productiua verbi*. Prob. Dicere est aliquid intra rationem intellectualitatis, & ordinatur ad Verbum, vt ad id, quod dicitur; vnde dicere Diuinum est verbum generare, vt ait Aug. *Tract. 14. in Ioannem*, ergo erit actio intellectualis productiua Verbi. Confirm. Dicere est actus notionalis Patris, tendens ad notionalem; vnde ipsi soli conuenit in ordine ad Verbum, quod dicitur, ergo se habet per modum actionis intellectualis importantis productionem. Quod autem dictum est de dicere, debet proportionaliter intelligi de spirare, ita vt sit aliquid per modum productionis, in ratione amoris, proueniens à voluntate fæcunda, & sit productio ipsius Amoris Personalis.

19 Ad fundamentum Scoti nos quoque ponere dicere distinctum ab intelligere, non vt actum præsupponentem ipsum intelligere; sed ingredientẽ adæquatã rationẽ ipsius.

20 Obijcies. Dicere se habet per modum actionis, relatio verò per modum termini in facto esse, ergo dicere non importat formaliter relationem. Resp. Relationem, quando fundamentum est in facto esse, se habere per modum termini in facto esse. Quando verò est in fieri, relatio quoque se habet in fieri, cum ergo dicere se habeat per modum actionis, relatio quoque ipsi proportionatur, & proinde erit relatio actualis generationis.

21 Ex dictis colligitur. Quomodo accipiendum, quando dicitur Verbum produci per intellectionem; tunc enim intellectio non accipitur pro ipsa perceptione obiecti, sed pro actione intellectuali, quæ importat exercitium virtutis productiuæ.

An, & quomodo sint assignanda Principia, et Productiones Processionum Passiuarum.

SECTIO III.

22 Licet in Diuinis non sit actus primus distinctus ab actu secundo; quia tamen adest aliquid æquiualens vtrique, ideo cogimur vti ad ipsum concipiendum conceptu tàm actus primi, quàm actus secundi.

Prima sententia asserit, intelligere, & amare, prout se habent per modum operationis, esse productiones; intellectum verò, & Voluntatem principia à quo. ita D. Tho. 1. *p. q. 27. art. 5.* Bannes *dub.* 1. Molina *disp.* 2. Zumel *disp.* 1. Torres, *p. 2. eiusdem disputationis*. Granadus *tract.* 2. *de Trinit. disp. 3. sess. 3.* Ruiz *disp. 85. de Trinitate sect.* 1. & alij: Probant. Productio mediat inter principium, & terminum; huiusmodi autem intellectio, ergo. Secundò. In creatis productio verbi est intellectio. ergo

23 Secunda sententia asserit, intellectionem, & volitionem, esse principia *quo*, non verò productiones. Ita Henricus *quodlib. 6. q.* 3. Suarez 1. *de Trinit. cap.* 8. Cuniga *disp. 2. de Trinit. dub. 6.* & alij Recentiores. Probant. Filius est sapientia genita de sapientia, vt docent Patres. Sapientia autem in Deo, non est per modum actus primi, sed secundi. Secundò. Verbum habet notitiam sibi communicatam à Patre, ergo intellectio est principium, quia illud est principium, quod formaliter communicatur. Tertiò. Pater est Beatus priusquam producat verbum, ergo prius intelligens, ergo intellectio præcedit productionem.

24 Tertia sententia distinguit duas actiones, nempe aliam, qua communicatur essentia, & aliam, qua producitur relatio, & vult respectu prioris, quam vocat actionẽ absolutam, principium esse intellectum; respectu verò posterioris, quam vocat relatiuam, principium esse ipsum intelligere. Ita Albert. *tom. 2. Corol. 12. ex prædicam. Ad aliquid.*

25 Dico primò. *Intelligere, & velle, quatenus essentialia sunt, non esse principium quo, ex quibus procedat verbum, & Amor*. Probatur. Intelligere in genere intellectuali est vltima perfectio, & vltimus finis, ergo non potest esse principium, *quo*, productionis verbi. Antecedens patet. Tum quia est ipsa perceptio obiecti, vltra quã intellectus nõ potest vlterius perfici. Tum quia Deus per intelligere est beatus; beatitudo autẽ est vltima perfectio. Consequ. Probat. Si intelligere constituitur pro principio, non erit vltima perfectio, cum de ratione principij sit dicere ordinem ad vlteriorem actum.

26 Dico 2. *Intelligere, & velle neque esse productiones*. Proba. Productio in Diuinis est notionalis, vnde non conuenit Spiritui Sancto, ergo non potest consistere in intelligere, & velle, quia hæc sunt essentialia.

27 Dices. Intelligere non esse absolutè productionem, sed prout est cum tali relatione. Cõtra. Vel participat intrinsecam rationem productionis, vel non. Si primũ, ergo etiam in Spiritu Sãcto erit formaliter ratio productionis. Si secundum, ergo solum erit productio id quod superadditur. Confirmatur. Si esset productio cum tali relatione, semper exigeret aliquam relationem, cum qua exerceret rationem productionis.

28 Dico tertiò. *Principium, quo, productiuum verbi esse memoriam fæcundam, & Spiritus Sancti voluntatem fæcundam, vt supra explicauimus*. Prob. Illud est principium, *Quo*, ex quo exprimitur verbum. Sed exprimitur ex memoria fæcunda, ergo minor patet. Tũ quia Memoria fæcunda continet verbũ vt conceptum. Tum quia ita docet Aug. 12. *de Tri. c. 7.* & *l. 15. c. 7. &* 10. D. Ant. *c. 45. Mon.*

29 Respond. Cunigi memoriam esse fæcundam per ipsum actuale intelligere, quia non est memoria per modũ habitus, sed per modum actus secundo. Contra. Intelligere est operatio intellectus sequens ex ipsa fæcunditate, ergo non potest esse ipsa fæcunditas, Confir. Ex eo, quod memoria sit per modum actus secundi, sequitur solum, quod ipsa fæcunditas sit actualiter producens, ipsum verbum, non autem quod sit, formaliter ipsum intelligere.

30 Resp. Albertin. D. August. tantum velle, quod memoria sit principium actionis absolutæ, qua communicatur essentia, non autem relatiuæ. Contra. August. docet, Memoriam esse principium, *quo*, respectu verbi, verbum autem producitur per actionem relatiuam.

31 Dico quartò. *Productiones Diuinas consistere formaliter in dicere, & spirare*. Prob. Productio verbi in eo consistit, quo exprimitur id, quod est in memoria. Exprimitur autem per ipsum dicere, nam dicere est quædam loquutio mentalis, qua de fæcunditate memoriæ formatur verbum, vnde etiam mediat inter principium, & terminũ.

32 Dices cum Suarez. Verbũ Diuinum immediatè procedere ex principio, *quo*, absque intermediatione, quia talis actio importat imperfectionem, Contra. De fide est in Diuinis non solum adesse terminum, & principiũ, sed etiã processiones actiuas, quę sunt generatio, & spiratio, hę autem non sunt formaliter termini, nec principia, alioquin principium se haberet per modum actus primi, & non per modum actus secundi.

33 Ad primum primæ sententiæ resp. Dicere, & spirare mediare inter terminum, & principium. Ad secundũ. Etiã in creatis verbum produci, ex memoria fæcũda per dicere.

34 Ad primum secundę sententiæ respondet. Verbum procedere vt sapientiam de sapientia, quia procedit ex memoria, in qua est sapientia, quoad fæcũditatem expres-

ſiuam ipſius Sapientię per modum repræſentationis ipſius obiecti;hęc autem ſapientia ſe habet per modũ actus ſecundi, quia non eſt productiua, ſed actu producens.

Ad ſecundum negat. conſeq. quia ſufficit, quod Filius procedat à notitia, quæ eſt in memoria patris per modum fęcunditatis, vt habeat notitiam ſibi communicatam à patre, Ad 3. neg. aſsumptum Quia ſicuti pater intelligit producendo Verbũ, ita etiam eſt beatus; imo ſicuti pater conſtituitur per ipſum producere, ita non poteſt concipi prius beatus, quàm producat.

In Quo nam ſint origines Actiuæ.

SECTIO IV.

35 PRima ſententia aſſerit eſſe in perſona producta ita Henricus *quod libeto 6 q. 1.* Albertin. *corol.* 12. *ex prędicamento relationis quaſt.* 12. *Dub.* 3. & alij Recentiores. Probatur; origo actiua eſt actio realis, ergo non poteſt identificari cum perſona producente, nam debet ab ipſa emanare. Secunda origo actiua correſpondet actioni, actio autẽ eſt in termino. Tertiò origo actiua, & Paſſiua non opponuntur, ergo nec diſtinguuntur, ergo origo actiua eſt in ea perſona, in qua eſt paſſiua;

36 Secunda ſententia eſt communis, & aſſerit eſse in perſona producente ita D. Thomas 1. *p. quæſt.* 41. *art.* 1. *ad* 2. Scotus *in* 1. *diſt.* 28. *Quaſt.* 3. §. *His communiter* Suarez *lib.6. de Trinit. cap.*2. & alij.

Probatur primo ex patribus, qui docent, patrem, & Filium ex eo diſtingui, quod ille generat, iſte vero nõ. Secũdò producens, & productum debent diſtingui, ergo cum in Diuinis non diſtinguantur, ſecundum principium, *quo*, debent diſtingui ſecundum influxum. Tertio perſona producens cum ſit infinita, identificat ſibi omnes perfectiones in ſuo genere qualis eſt origo actiua; nec implicat talis identificatio, quia inter actum primum & ſecundum nulla eſt oppoſitio, ergo.

37 Notandum. Actionem duo importare; primum eſt facere in actu ſuæ virtutis principium; eſt enim reale exercitium virtutis productiuę, quę licet ſit extrinſeca agenti, eſt tamen exercitium ipſius, quia virtus productiua exigit exerceri per aliquid extrinſecum. Secundum eſt, vt ſit id, quo effectus formaliter profluit ab agente; & ideo eſt ratio communicatiua illius eſſe, quod effectus recipit, ſecundum autem vtramque rationem, ſe habet *vt quo*.

38 Notandum ſecundo, in diuinis originibus reperiri has duas rationes, quæ cum ſint ratio, cur vna perſona ſit ab alia per realem productionẽ, faciũt, vt perſona producẽs exerceat ſuam vim, & vt producta ſit à producente.

39 Notandum tertiò. Licet in Diuinis proceſsionibus non detur motus, & dependentia, datur tamen aliquis quaſi influxus, per quem vna perſona eſt ab alia; cum enim perſona verè producatur, debet poni actus ſecundus productionis, qui ſit formalis principiatio, & æquiualeat influxui: vnde ſecluſo motu, & dependentia non remanent puræ Relationes, ſed etiã aliquid quod ſit quaſi influxus.

40 Notandum quartò: diuerſo modo ſe habere productionem in Diuinis, ac in creatis; quia in creatis operatio eſt contingens, & operans poteſt operari, & non operari; in Diuinis verò eſt neceſsaria, & conuenit per eſsentiam. Rurſus in creatis ſupponit operans plenè conſtitutum in ſuo eſſe; in Diuinis verò præciſa operatione non eſt perſona producens conſtituta in ſuo eſſe.

41 Dico primò. *Originem actiuam prout dicit rationẽ exercitij virtutis productiuæ eſt in perſona producente*, Prob. Perſona producens eſt producens per eſſentiam, & nõ contingenter, ergo origo actiua importans exercitium virtutis productiuæ, eſt in perſona producente, quia quod eſt tale per eſſentiam, habet formaliter illam rationem ſibi intrinſecam, per quam eſt tale.

42 Dices. Sufficere, ſi origo ſit neceſſaria; tunc enim perſona erit producens per eſsentiam, quia erit talis conditionis, vt habeat neceſſariò originem actiuam, in perſona producta. Contra, pater in Diuinis non eſt filius per eſſentiam non alia ratione, niſi quia ab ipſo diſtinguitur, ergo nec erit producens per eſsentiam, ſi origo actiua ab ipſo realiter diſtinguatur; quia quod eſt realiter diſtinctum, non poteſt conſtituere eſse intrinſecum Patris. Quod autẽ eſt tale per eſsentiam, eſt tale extrinſecè, & quidditatiuè.

43 Dico ſecundo. *In Diuinis originem actiuam diſtingui realiter in illas duas rationes, nẽpe in rationem exercitij virtutis: & in rationem communicationis.* Prob. perſona eſt eſsentialiter producens, & vt talis importat priorem rationem originis, vt perfectionem in genere producentis, & melius eſt conſtitui in eſse producentis, per aliquid intrinſecum, quam per aliquid extrinſecum. Rurſus altera ratio originis eſt per modum tranſmiſſionis influxus in perſonã productam, ergo cum formali modo tranſmittat, debet eſſe in influxu tranſmiſso, atque extra perſonam producentem, ergo ſeruat cum ipſo oppoſitionem termini, *vt Quo*.

44 Dico tertiò. *Originem actiuam ſecundum rationem, quæ facit perſonam originari, eſse in perſona producta.* Prob. effectus formalis huius rationis eſt in perſona producta, ergo etiam cauſa formalis, cum ſit inſeparabilis ab effectu. Antecedens patet. Quia perſona producta dicit egreſsum per originem a producente.

45 Dices, effectum formalem actionis eſse duplicem, nempe conſtituere agens in ratione agentis; & conſtituere terminum extra cauſam, & hunc poſteriorem effectum eſse potius in genere efficientis. Contra, actio eſt forma communicationis, & ſe habet, vt Quo, reſpectu eſse communicati, ergo ſe habet in genere cauſæ formalis: vnde progredi à principio eſt intrinſecum termino.

46 Ad primum negatur cõſeq. Nã ideo in creatis actio ex natura ſua emanat a producente, quia emanat, vt eſt ratio, qua effectus fit, & non dicit exercitium virtutis productiuæ, quod ſit intrinſecũ, & eſſentiale producenti. In diuinis vero dicit, & ideo emanat tantum vt eſt ratio cõmunicationis. Ad ſecundũ diſtinguo minorẽ. Actio accidentalis eſt in termino, non autem eſsentialis; vnde quia etiam in Diuinis perſona eſt producens intrinſecè, & eſſentialiter, ideo exigit in ſe originem, & dicit rationem exercitij. Ad tertium negat. antecedens, ſi intelligatur de origine actiua, vt dicit rationem exercitij.

47 Ad primum Secundæ Sententiæ. Patres eſse intelligendos de origine actiua, vt importat rationem exercitij generandi

Ad ſecundum diſtinguo conſequens. debent diſtingui ſecundũ influxũ, ita vt ſecũdũ exercitiũ producendi ſit in producente, & ſecundũ rationẽ cõmunicationis ſit in producto concedo. Non autẽ alio modo. Ad tertiã perſonam producentẽ identificare ſibi omnia, cũ quibus non habet oppoſitionẽ; origo autem actiua, vt dicit rationem communicationis, habet oppoſitionem, vt patet ex dictis.

48 Obijcies. Actio, & Paſsio opponuntur, ergo cũ tota origo actiua ſit actio, opponetur origini paſſiuæ, ergo ſecũdũ ſe totam diſtinguetur, & erit in perſona producente: Reſpond. Actionẽ, & paſſionẽ opponi ratione terminorũ, quia vna reſpicit agens, & altera paſsũ, ſecundũ autem ſe non opponũtur, cum ſint idem influxus. In diuinis autem etiã illa ratio, quæ importat cõmunicationem, opponitur cũ altera ratione, quæ dicit exercitiũ virtutis, & oppoſitio prouenit, quia eſt ratio, cur terminus prodeat à producente, & ideo non opponitur cum origine paſſiua,

Quomodo ſint explicandæ orgines,

SECTIO V.

49 CErtũ eſt. Origines actiuas importare rationẽ productionis, atq. adeo operationis, & hęc operatio eſt intra ordinẽ intellectionis, & volitionis, nõ eſt autẽ factio, & cõſequẽter nec operatio proprie dicta, vt eſt de fide

ex

ex Symbolo Niceno, vbi de filio dicitur *Genitum non factum*. Factio enim importat terminum distinctum, secundum naturam. Neque etiam est Creatio, quia cum personæ productæ sint consubstantiales producenti, sunt de substantia ipsius, non autem ex nihilo; Neque est eductio, quia non est ex præsupposito subiecto, neque est actio propriè dicta, quia actio importat exitum de potentia ad actum, & motum, quo res mouetur de non esse ad esse; & connotat terminum dependentem a producente. Difficultas autem est, an origo se habeat ad modum actionis, seclusis imperfectionibus; An vero ad modum relationis prædicamentalis.

50 Prima sententia asserit, se habere tantum ad modum relationis prædicamentalis, pro qua solet citari, Scotus *in 4. dist. 13. quæst. 1.*

51 Secunda sententia ait, origines actiuas se habere per modum actionis, ita D. Thomas *1. p. quæst. 41. art. 1. ad 2.* Capreol. *in 1. dist. 27. art. 3. ad 2.* Cuniga *disp. 2. de Trinit. dub. 12. memb. 1.* Ruiz *disp. 33. sect. 4.* & communiter.

52 Dico primo *origines actiuas non se habere per modum relationis purè prædicamentalis*. Probatur relatio prædicamentalis, cum sit purus respectus, tantum purè refert; Origines autem non sunt rationes purè referentes, cum constituant personas in ratione producentis.

53 Dico secundo *Origines actiuas se habere ad modum actionis seclusis imperfectionibus, et intrinsecè importare respectum ad terminum æquiualentem respectui transcendentali, quem dicit principium ad suum terminũ*. Probatur de ratione originis est secundum suam præcisam rationem, vt ponat in esse terminum, ipsum inferendo ex vi virtutis productiuæ; è contra autem de ratione relationis prædicamentalis est, vt supponat terminũ, ergo cũ de ratione actionis sit ponere in esse terminũ, eo modo, quo poscit, origo se habebit per modũ actionis.

54 Dico tertio. *Origines actiuas esse immanentes*. Pro cuius intelligentia, Aduertere oportet, actionem non dici immanentem, quia non exeat à producente tendendo ad terminum distinctum, sed quia non recipitur in subiecto distincto a producente; vnde in Diuinis est maior ratio immanentiæ, quia origo ponit suum terminum in natura producentis, per identificationem. Et licet terminus sit suppositum distinctum, saluatur tamen immanentia, quia stat cum vnitate naturæ, Conclusio est de fide. Probatur Joannis 1. *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum* Et rursus. *Vnigenitus, qui est in sinu patris*, & cap. 14. *Ego in Patre, & Pater in me est*.

55 Dico quarto, *Origines Diuinas esse per modum actionis vitalis*. Probatur operatio intellectualis, & volitiua in creatis ideo est vitalis, quia importat exercitium vitæ intellectualis; sed etiam in Deo productiones secundum intellectũ, & voluntatem sunt tale exercitium, ergo.

56 Obijcies ex D. August. *de Trinit. cap. 5.* vbi docet, In Deo nihil aliud esse, præter essentiam, & relationẽ, ergo non est actio. Respond. negando consequentiam; quia per relationem non intelligit purum respectum, sed quidquid non est absolutum; vnde includit etiam originem, quia est ad aliud.

57 Obijcies secundo. In natura intellectuali sunt tantum duæ operationes immanentes, intelligere, & velle, origo autem non est aliqua ex his, ergo. Respond. esse duas tantum operationes immanentes adæquate sumptas, in quibus tamen distinguuntur diuersi actus; alius qui est productio termini, & alius qui est attingentia obiecti, origines autem important productiones.

58 Obijcies tertiò. Actio ex intrinseca sua ratione importat dependentiã, ergo si in Diuinis est actio, saltẽ personalitas, quæ producit? dependebit. Respond. Actionem propriè dictã importare dependentiã, quia tendit ad terminũ habentem, esse participatum. Personalitas verò, licet producatur, non tamen est quid participatum, quia ex identificatione cum Diuina essentia est ens à se.

59 Obijcies quartò de ratione operationis vitalis est, vt viuens aliquid per ipsam operetur intra se, quod non pertineat ad sui cõstitutionem. Sed per has operationes producitur aliquid, quod pertinet ad complementum naturæ diuinæ, ergo. Respond. de ratione operationis vitalis esse tantum, vt tendat ad perficiendum viuens; in creatis autem perficit accidentali modo, & ideo non pertinent ad constitutionem viuentis: in Diuinis autem pertinent ad constitutionem, quia sunt operationes, quæ conueniunt Deo per essentiam.

60 Quæres. An origines passiuæ se habeant per modum passionis. Respond. negatiue; quia in passione nihil potest considerari, quod sit pura perfectio, semper enim passum importat aliquam potentialitatem.

An Origines Actiuæ Importent formaliter aliquid de Essentia.

SECTIO VI.

61 PRima sententia asserit, de suo formali importare intelligere, & Velle quatenus sunt in personis producentibus, & connotare relationes. Citantur pro hac sententia, Caiet. *1. part. quæst. 27. art. 1.* Torres *art. 5. disput. vnica p. 2.* Capreol. *in 1. disp. 27. quæst. 2. art. 1. conclus. 2.* Et tradit, ex professo a Zumel. *1. p. quæst. 51. art. 1. disp. 1. Conclusione 1.* Probatur producere Patris, est esse ipsius, esse autem patris est intelligere. Secundò. In Deo potentia, & actus sunt idem, potentia autem generatiua est intelligere, Confirmatur. Origo dicit exercitium facultatum immanentium, facultates autem immanentes sunt intellectus, & voluntas tertio Diuina actio est eius substantia, substantia autem est quid essentiale. Quartò. Verbum non potest repræsentare formaliter, nisi cognitio sit productio ipsius, ergo.

62 Secunda sententia ait, originem actiuam importare aliquid notionale, nempe habitudinem producentis ad productum ita D. Thomas *1. p. q. 41. art. 1.* Scotus *in 1. dis. 28. q. 2.* Bannes *1. part. q. 40. art. 2. dub. 3.* Molina *disp. 2. Membro 3.* Suarez *6. de Trinit. c. 2.* Ruiz *disp. 84. de Trinit. sect. 2.* & alij.

63 Dicendum est, *Originem actiuam non importare in recto, & formaliter aliquid essentiale, sed tantum aliquid notionale*. Probatur per originem constituitur formaliter suppositum in esse producentis, ergo non potest importare aliquid essentiale, Antecedens patet; quia origo actiua importat actuale exercitium productionis, consequentia probatur persona producens secundũ rationẽ principij distinguitur à producta, quia de ratione actualis principij est, vt distinguatur ab eo, quod à se ipso procedit, ergo.

64 Dices. Hoc procedere de origine actiua adæquatè sumpta, nã tali pacto dicit etiam relationem, Contra; quia procedit de origine secundum formalem rationem originis, origo autem vt talis, est ipsa ratio principiandi, et ideo est aliquid notionale.

65 Ad primum Respond. producere patris esse Ipsum esse Patris, vt Pater est, intelligere autem non est esse Patris, vt pater est, sed vt Deus est. Ad secundum negatur minor; nam potentia generatiua est memoria fœcunda, nõ autẽ intelligere, & ideo actus memoriæ dicit Originẽ, hic autem actus est ipsum dicere, quod est quid notionale. Ad confir. Originẽ esse actum facultatum immanentium, sed productiuum, & ideo esse ipsum dicere, & spirare notionale. Ad tertiũ. Diuinam actionem esse substantiam Dei, quatenus quidquid est in Deo pertinet ad substantiã ipsius, non autẽ quatenus substãtia sumitur pro essẽtia contradistincta à notionalibus. Ad quartũ vt verbũ repræsentet formaliter, sufficere si producatur per actionem intellectiuam, hæc autem actio non est intelligere, sed dicere.

66 Colligitur ex dictis origines actiuas secundum quod sunt in persona producente, distingui realiter a passiuis, correspondentibus ratione oppositionis, quam habent ad inuicem, & similiter etiam ab actiuis, prout sunt

in perſona productæ, cum ſimiliter habeant oppoſitionē cum ipſis. Hæc autem diſtinctio eſt pluſquam numerica, quia, quę ſolo numero differunt, non habent Oppoſitionem ad inuicem, prouenit autē hæc diſtinctio formaliter ab oppoſitione, connotatiuē autem ex diuerſis terminis.

67 Colligitur ſecundò. Origines actiuas comparatas cum Paſſiuis correſpondentibus, vt eſt generatio actiua, cum proceſſione paſſiua diſtingui realiter; quia generatio actiua eſt propria Patris, nec communicatur Spiritui Sancto, & hæc ſimiliter diſtinctio eſt pluſquam numerica ratione diuerſi modi ſe habendi, & ratione diuerſi effectus veluti formalis.

68 Colligitur tertiò. Origines actiuas, prout ſunt in eadem perſona, diſtingui inter ſe ex diuerſo modo productionis ſecundum noſtros conceptus in ordine ad terminos diſtinctos; reſpiciunt enim Filium, & Spiritum Sanctum, & ſunt actuale exercitium fœcunditatis, in diuerſo genere. Non eſt autem realis diſtinctio, cum inter ipſas nulla ſit origo, & oppoſitio.

69 Colligitur quartò. Origines Actiuas ſecundum illas rationes, ſecundum quas ſunt in Perſonis productis, non diſtingui realiter à Paſſiuis, earundem Perſonarum, quia non adeſt oppoſitio inter ipſas, ſed tantum ſecundum noſtros conceptus; quia origo actiua importat rationem communicationis, Paſſiua verò dicit ipſum recipere: vnde actiua reſpicit Perſonam producentem tanquam ratio dandi; Paſſiua verò tanquam ratio recipiendi.

70 Colligitur quintò. Origines actiuas, ſecundum quod ſunt in perſonis productis, diſtingui realiter inter ſe, quia perſonę productę nihil habent commune notionale; hæc autem ratio originis eſt quid notionale.

Quid formaliter per origines, ſeu Proceſſiones communicetur.

SECTIO VII.

71 Certum eſt de fide, Proceſſiones Diuinas importare communicationem Diuinæ naturæ, & Productionem perſonalitatis. Rurſus certum eſt etiam per quamlibet Proceſſionem totam Diuinam naturam communicari cuilibet perſonę, alioquin non eſſent conſubſtantiales; ſolum ergo difficultas eſt, quid communicetur ex vi Proceſſionis, formaliter nimirum, an tota natura, an verò aliquid ſpeciale attributum.

72 Prima ſententia aſſerit, Diuinam naturam communicari tantum materialiter; formaliter verò ex vi proceſſionis attributum, nempe Filio intelligere, & Spiritui Sancto Amor, ita Recentiores communiter, præſertim Suarez *11. de Trinitate cap. 5.* Probatur primò ex Patribus, qui docent, Filium eſſe Sapientiam genitam de ſapientia, & quatenus filium, eſſe Verbum. Secundò. Verbum procedit formaliter vt ſummè repræſentatiuum; eſſe autem repræſentatiuum habetur per intelligere. Tertiò. Filius procedit formaliter vt Verbum; Verbum autem nequit intelligi ſine notitia, cum ſit id, quo Perſona intellectualiter loquitur. Quartò. Pater, dum producit Verbum, intendit tantum formaliter exprimere ſuam ſcientiam. Hoc autem fit, dum intelligere communicatur Perſonę productæ. Quintò. Si ex vi proceſſionis formaliter communicaretur eſſentia Diuina, etiam Spiritus Sanctus eſſet genitus, nam ex vi proceſſionis haberet eandem num. naturam cum producente; vnde procederet vt ſimilis.

73 Secunda ſententia negat, communicari ex vi proceſſionis formaliter aliquid ſpeciale attributum. Ita Torres *q. 27. de Trin. art. 2. p. 4. in reſp. ad 2.* Vaſquez *1. p. diſput. 113. cap. 6.* Cuniga *diſp. 2. de Trin. dub. 20. Memb. 8.*

74 Dico primò. *Ex vi Proceſſionis formaliter communicari totam, & adæquatam naturam Diuinam.* Prob. Proceſſio formaliſſimè ſumpta eſt infinita ſecundum rationem proceſſionis, & infinitas imbibitur in eius formali modo tendendi, ergo ex vi ipſius formaliter communicatur tota natura Diuina. Antecedens eſt certum. Quia infinitas imbibitur in omni ratione, quæ eſt in Deo. Tum quia ſi non eſſet infinita, eſſet finita, atque adeo haberet terminum finitum. Conſequentia probatur. Quia cum ſit infinita in ratione Proceſsionis, eſt etiam in ratione communicationis, atque adeo formaliter eſt communicatiua alicuius infiniti ſimpliciter.

75 Dices ſufficere, ſi formaliter communicetur attributum infinitum. Contra. Licet attributum ſit infinitum in ſua propria ratione, non tamen eſt infinitum in ratione communicabilis, quia non adæquat quidquid in Deo eſt communicabile. Communicatio autem infinita adæquat quidquid eſt communicabile, & ideo totam naturam Diuinam, vt formaliter correſpondentem communicationi, quia cum communicatio ſit infinita in ratione communicationis, debet illi correſpondere aliquid infinitum in ratione communicabilis. Confir. Si ex vi proceſsionis formaliter communicatur tantum ſpeciale attributum, Filius ex vi proceſsionis formaliter, & explicitè, non eſſet æqualis Patri, quod dici non poteſt, quia formaliter procedit vt Filius, de cuius ratione eſt æqualitas in natura. Sequela probatur. Nam attributum non eſt tota natura, & Pater ratione naturæ importat adæquatam Deitatem.

76 Dices. Sufficere, ſi communicetur Diuinum intelligere; in quo implicitè continetur Deitas. Contra. Vel Deitas communicatur ex vi proceſsionis formaliter, vel non. Si primum, ergo ex vi proceſsionis formaliter communicatur tota natura. Si ſecundum, ergo ex vi proceſsionis formaliter filius non eſt ęqualis patri, cum ęqualitas conſiſtat in eo, quòd ſit Deus, vt docent patres, præſertim Auguſt. *1. de Trinit. cap. 6.*

77 Dico ſecundò. *Ex vi Proceſsionis formaliter communicari naturam, ſecundum ſpecialem rationem terminabilitatis Perſonalis, ita vt terminabilitas ſit illud formale, ſub quo communicatur tota natura.* Probatur. Natura Diuina ſecundum ſe totam, eſt in qualibet Perſona, & infinito modo cuilibet communicatur, ergo debet habere diuerſos modos communicabilitatis, ratione quorum exigat eſſe in pluribus, iſte autem modus eſt formalis ratio, ſub qua Natura Diuina communicatur. Confirmatur. Perſonalitates habent diuerſum modum terminandi, ergo etiam natura diuerſos modos terminabilitatis, ergo etiam diuerſas rationes, ſub quibus communicetur, quia communicatur, vt eſt terminabilis.

78 Ad primum. Illas loquutiones Patrum, & Conciliorum, quibus ſignificatur, filium procedere vt ſapiētiam genitam, & Spiritum Sanctum vt Amorem, atque alias huiuſmodi nihil aliud indicare, quàm diuerſas proceſsiones, videlicet generationem, & ſpirationem, quarum vna ſit ab intellectu, & altera à voluntate, & quod natura ſub diuerſa ratione formali communicetur; non autem, quod ex vi proceſsionis formaliter communicetur ſolum aliquid attributum.

79 Ad ſecundum. Verbum non eſſe repræſentatiuum, niſi vt verbum eſt, vt autem tale non importat intelligere, quia intelligere, eſt aliquid eſſentiale, vnde ſequitur ſolum quod ex vi proceſsionis procedat vt Verbum infinitum. Ad tertium. Ex eo, quod Verbum non poſſit intelligi abſque notitia, non ſequitur, quod formaliter communicetur intelligere, ſed ſolum, quod in Diuinis detur intelligere, quia datur etiam verbum. Ad quartum. Pater in productione verbi intendere, exprimere ſcientiam, quam habet in memoria fœcunda, quod ſit formaliter ratione verbi, quod tamen formaliter non eſt ipſum intelligere eſſentiale. Ad quintum. Cur Spiritus Sanctus non ſit genitus, videbimus infra; interim ſufficit, quod non procedat ex memoria fœcunda, ſicuti procedit Verbum.

DE EXISTENTIA DIVINARVM Relationum.

DISPVTATIO XXXXXIV.

An in Deo dentur relationes Reales.

SECTIO I.

1 EX Processionibus, quas certum est dari in Diuinis, consurgunt relationes, quia persona producens, & producta dicunt ordinem ad inuicem in ratione principij, & termini.

Dicendum est. *Personas Diuinas importare relationes reales*; est de fide ex Concilio Tolet. 12. *in Confessione fidei*, ex Epistola *Sophrony approbata in 6. Synodo, actione* 3. & desumitur ex scriptura, quatenus Personæ Diuinæ nominantur nominibus relatiuis, nempe Patris, Filij, & Spiritus, qui est à Patre. Probatur. Quando aliqua ex creatis tribuuntur Deo, tribuuntur etiam cætera, quæ in ipsis inuoluuntur, aut sunt necessariò connexa, & non dicunt imperfectionem, ergo cum de fide sit, Deum esse realiter Patrem, & in ipso esse Generationem, & Processionem, debet etiam tribui relatio, quæ est connexa cum productione, & quia producens, & productum inuicem ordinantur.

2 Objcies. Vnum relatiuum habet totum suum esse ad aliud, & cum ipso se mutuò infert, ergo dependet. In Deo autem non est dependentia. Respond. Quidquid sit, an vnum relatiuum dependeat ab alio; in Diuinis esse disparem rationem, quia sunt relationes per essentiam; vnde vna tantum coexigit aliam, & hæc coexigentia fundatur in essentia, quæ exigit tres Personalitates pro termino adæquato.

3 Obijcies secundò. Relatio non potest importare essentiam, atque in persona producente supponit actionem productiuam, atque adeo Personam constitutam, ergo Pater, Verbi gratia, erit Pater, antequam referatur. Respond. negando secundam partem Antecedentis. Quia relatio, non est pura relatio, sed simul refert, & constituit Personam, & importat productionem.

4 Obijcies tertiò. Relatio non est necessaria, vt pater sit realiter pater, nam Deus est realiter Dominus absque relatione reali, ergo. Respondetur negando antecedens & ad probat. Deum esse Dominum prout dicit aliquid reale, nempe potentiam coercitiuam supra creaturas.

5 Obijcies quarto. Relatio non potest conuenire Deo, secundum substantiam; quia omnia substantialia sunt absoluta, & neque secundum accidens, ergo. Respond. Conuenire secundum substantiam, quatenus substantia importat totum esse Dei; vnde conueniunt necessariò. Si autem substantia sumatur pro essentia, non conuenit secundum substantiam.

6 Obijcies quinto. Relatio supponit extrema realiter distincta; in diuinis autem non potest habere locum alia distinctio, quam personalis, ergo non est ponenda vlterior distinctio secundum relationem. Respond. Supponere extrema distincta, quando contingenter aduenit, & est pura ratio referendi. In Diuinis autem nec contingenter aduenit, nec est pura ratio referendi, & ideo est ratio distincti ua.

An Relationes Diuinæ sint reales secundum esse Ad.

SECTIO II.

7 IN Relatione distinguitur esse *ad*, & esse *in*, primum dicit propriam rationem relationis, per quã à cæteris entibus contradistinguitur. Secundum importat rationem communem cum alijs accidentibus & est id, quo realiter est in subiecto.

8 Prima sententia asserit, non esse Reales, secundum esse *Ad* præcisè & vult quod esse *Ad* relationis præscindat ab esse reali, & rationis, & solum fiat reale per esse *In*. Ita Caietanus *parte prima q.* 28. *art. primo* Ferrariens. 2. *contra Gentes cap.* 9. Torres *q.* 28. *de Trinit. art.* 1. Nazar. *prima parte q.* 28. *art.* 1. *controu. vnica concl.* 2. citant etiam D. Thomam eodem loco *primę partis*. Probatur Relatio realis conuenit in esse *Ad*, cum relatione rationis, ergo non potest esse reale. Secundo. Quidquid est in Deo, est substantia, aut formaliter, aut Identicè, ita vt subsistat in natura Diuina, sed esse *Ad* relationis, neq; formaliter est substantia, neque in ipsa subsistit, quia non dicit esse *in*. Ergo. Tertiò distinctio personarum secundum relationem est quasi extrinsecus intellecta, vt docet Cyril. 2. *Thesaur. cap.* 3. vnde relatio, vt talis, non potest prædicari de Deo, vt docet Boetius *de Trinitate*. ergo.

9 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Bonauent. *in primo dist.* 27. *quæst.* 2. Durandus *ibidem*. Maior. *q.* 1. Molina *p. p. q.* 28. *art.* 1. Bannes *dub.* 1. Vasquez *disput.* 114. *cap.* 2. Suarez 5. *de Trinit. cap. primo* Cuniga *disp.* 3. *dub.* 1. & desumitur ex D. Thoma *prima par. quæst.* 28. *artic.* 1.

10 Notandum primò. Cum à scriptura, & Concilijs tribuantur diuinis Personis nomina relatiua, debent relationes esse reales, eodem pacto proportionaliter, quo sunt reales in creatis, quia nomina idem proportionaliter significant; realitas autem relationis secundum esse *Ad* non importat aliquid supra extrema absoluta, sed ipsa tantum, prout veniunt in mutuam complexionem; & ideo respectus est realis, quia extrema ex natura sua important quandam mutuam connexionem. Neque tamen sequitur, quod relatio secundum esse *Ad*, sit tantum obiectiuè in intellectu: nam re vera intellectus attingens talem connexionem, aliquid intelligit imbibitum in esse obiecti.

11 Notandum secundo. Realitatem Diuinarum relationum non esse aliud, quàm esse notionale cuiuscunque personæ, quatenus ab intrinseco suo venit in complexionem cum notionali alterius, & cum ipso connectitur; vnde illud notionale non erit merus respectus, sed aliquid aliud ex cuius intrinseco sequatur talis connexio, quæ tamen sit necessaria simpliciter ea necessitate, qua Deus habet esse.

12 Dicendum est. *Relationes Diuinas esse reales etiam secundum esse Ad*. Probatur. Personæ Diuinæ ita se habent, vt ex vi sui esse intrinseci vna coexigat alteram, nec possit esse sine illa, ergo dicunt relationem realem secundum esse *Ad*. Antecedens patet. Nam non possumus intelligere Patrem secundum esse Patris, nisi ex vi esse obiectiui Patris cõceptus noster extendatur etiam ad Filium; & quando intelligimus Patrem, intelligimus aliquid quasi intrinsecum, ergo vna Persona vt talis, exigit aliam & ad ipsam ordinatur. Consequent. prob. quia esse *Ad* relationis non est aliud, quàm ille ordo, quo vnum connectitur cum alio. Confirmatur. Quod conuenit Deo ex vi suæ infinitatis, est reale, sed relationes secundum esse *Ad* conueniunt Deo ex vi infinitatis, ergo. Minor probatur. Nam ex vi suæ infinitatis conueniunt tres Personalitates, quibus terminetur natura cum ordine originis ad inuicem; In hoc autem ordine importat hoc esse *Ad* relationis.

13 Ad

13 Ad primum. Respond. Esse *Ad* relationis rationis esse ipsum esse *Ad* relationis realis, quia relatio rationis concipitur ad modum realis; omne enim ens rationis mutuat ab ente reali illam rationem entis, secundum quam concipit. & ideo non est diuersum esse *Ad*, ita vt interueniat conuenientia.

Ad secundum Esse *Ad* Diuinæ relationis esse quid reale realitate diuinæ substantiæ; neque adhoc est necessarium esse *In*, quia non dicit aliquid superadditum Personalitati; sed est ipsa Personalitas, vt coexigens aliam Personalitatem, & ideo realitas relationis, non est realitas alicuius inexistentis, sed alicuius subsistentis, cum coexigentia termini.

Ad tertium. D. Cyrillum distinctionem personalem vocare quasi extrinsecus intellectum, quia non potest intelligi, nisi per terminum realiter distinctum. Boetius autem docet, quod relatio non faciat prædicationem, quia non ponit in relatiuo aliquid de nouo, sed tantum ipsum ordinet ad aliud, vnde loquitur de prædicatione inexistentiæ, non autem ordinis.

DE RELATIONIBVS Comparatis ad essentiam.

DISPVTATIO XXXXXV.

An relationes distinguantur realiter ab essentia.

SECTIO I.

1 EX Hæreticis Thodosiani, Angelitę, & Damianistæ omnes, ex tertia secta seuerianarum, asserunt, Personas Diuinas non esse ipsam naturam Diuinam, sed habere communem naturam, seu Deitatem in se ipsis existentem. Ex Catholicis autem Gilbert. Poretan. realiter distinguebat relationes ab essentia, asserens ab æterno esse aliquid in Deo, quod non esset Deus.

2 Dicendum est. *De fide esse relationes diuinas non distingui realiter ab essentia*. Ita communiter cum Magistro in *pr. dist. 33.* & D. Thomas *p. p. q. 28. art. 2.* & definitum fuit contra Gilbert. in Concilio Rhemensi *s. b. Eugenio 3.* quod fuit approbatum quoad hanc partem ab ipso Pontifice. Probatur. Si relatio est distincta realiter a natura Diuina, vel esset Deus, vel non. Si primum, ergo quatuor Dij. Si secundum, ergo aliquid creatum, quia quidquid est, & non est Deus, seu ens per essentiam, est aliquid participatum.

3 Dices. Non esse Deum, sed aliquid de ipso Deo. Contra. Relationes, vt contradistinctæ à natura Diuina, habent proprium esse, quod neque identice est ipsa natura, ergo vel hoc esse est quid creatum, & sic erit creatura, vel increatum, & sic erit Deus.

4 Obijcit Gilbert. Si essentia, & relatio esset eadem res, sicuti Persona Filij est incarnata, & passa; ita etiam esset incarnata Deitas. Respond. Disting. sequel. natura diuina esset incarnata, & passa, prout in Filio, seu ratione Personæ Filij ex identitate cum ipso; non autem simpliciter incarnata, quia non terminauit naturam humanam secundum rationem Deitatis.

5 Obijcit secundo. Sequeretur, quod Diuina essentia generaretur. Respond. negando sequelam. Quia sola Persona distinguitur & ideo sola generatur; quia terminus generationis debet esse distinctus à generante, vnde solum quod est generatio respectu Personæ, est communicatio respectu essentiæ.

6 Obijcit 3. Esse relatiuum est aliquid præter relationem, ergo supponit absolutum. Resp. Esse aliquid præter relationem, non per realem distinctionem; sed secundum modum concipiendi, vt contingit in creatis, in relatiuis trascendentalibus.

An Relationes distinguantur ab essentia aliquo pacto ante opus intellectus.

SECTIO II.

7 PRima sententia est Durandi in *primo dist. 13. q. 1.* qui ait, distingui ab essentia aliquo modo realiter, nempe tanquam modum à re; non autem tanquam rem à re, seu realitatem à realitate. Prob. essentia Diuina est in aliquo supposito, in quo non est relatio; vnde in filio non est paternitas, ergo seclusa operatione intellectus adest distinctio.

8 Secunda sententia asserit, distingui ex natura rei formaliter, ante operationem intellectus, ita Scotus *in 1. dist. 2. q. 7. §. sedhic restat* Lychet. & Tutaret. *ibidem.* Maior. *q. 13.* Gabriel *q. 1. art. 1. & 3.* Marsil. *q. 6. art. 2.* Rada *1. p. contr. 4.* & communiter Scotistæ; hęc autem distinctio formalis ex natura rei, stat cum identitate entitatiua, & simplicitate, & consistit in eo, quod in obiecto sint aliquę formalitates, quæ ex natura sua secundum esse formale se excludant; ita Scotus *citatus*. Probat. Deus seclusa omni actu intellectus non est Deus Paternitate, sed Deitate; nec Pater Deitate, sed Paternitate, vt ait August. *7. de Trinitate cap. 2.* ergo Deitas, & Pater ex natura rei distinguuntur. Secund. Diuina essentia à parte rei est communicabilis, non autem Paternitas. communicabile autem, & incommunicabile ex natura sua non sunt idem. Confirmatur Pater cognoscit suam essentiam esse ex natura sua communicabilem, & non Paternitatem, nec format distinctionem rationis, ergo. Tertio. Si Paternitas esset idem formaliter cum essentia, ante opus intellectus, essentia vt essentia constitueret Patrem distinctum à Filio, & esset ratio distinguendi, ergo. 4. Pater, & Filius sunt idem in essentia, & distincti in relationibus, ergo.

9. Tertia sententia asserit, non distingui ante opus intellectus, D. Thomas *p. p. q. 28. art. 2. ad secundum.* Bannes *dub. 3.* Zumel *disp. 2.* Molina *disp. 5.* Vasq. *disp. 120. cap. 4.* Suarez *4. de Trinitate cap. 8.* Ruiz *disp. 22. de Trinit. sect. 3. & sequentibus*, & alij.

10 Notandum primo; modum concipiendi posse considerari, vel ex parte intellectus, vel ex parte medij. Primo modo dicit illam modificationem, quam res habet in esse repræsentatiuo, fundatam in virtute præcisiua intellectus. Secundo modo dicit illam modificationem, quam habet ratione medij, per quod concipitur, nempe ratione speciei. Hinc obiectum modificatur iuxta vim repræsentatiuam speciei. Ex hoc autem sequitur, intellectum ratione medij cogi concipere finito modo, quidquid de Deo intelligit, quia habet tantum species rerum finitarum, per quas concipiat.

11 Notandum secundo, Ad distinctionem formalem ex natura rei non sufficere, quod proueniat, ratione modi concipiendi, se tenentis ex parte medij; nam se debet tenere ex parte obiecti, & ab intrinseco illius prouenire. Sic quando Deus concipitur corporeo modo, non prouenit ex natura obiecti, sed ratione medij, quia species, quibus vtimur, sunt rerum corporearum; & ideo non licet inferre, quod distinctio proueniens, ratione medij, sit in Deo; præsertim quia ex nostro modo concipiendi, aliqua distinguimus in Deo, vt sint accomodata nostræ capacitati, quæ distincta non sunt, quod etiam factum est in reuelatione, & Doctrina Patrum, & conciliorum.

12 Dico primo. *Relationes non distingui realiter, secundum quid ab essentia eo modo, quo ponit Durandus.* Prob. sequeretur eadem distinctio, quam ponebat Gilbertus, nam totum esse Personale deberet distingui ab essentia, cum sit eadem ratio; hoc autem esse Personale, es-

set res

set res aliqua, quia non est purus respectus. Vnde inquiri potest, an hæc res sit Deus, an non. Deinde etiam esset in Deo quaternitas, nempe natura, & tres relationes, ab ipsa realiter distinctæ quod est damnatum in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refert in cap. *Damnamus. De sum. Trinit.*

13 Dico secundo *Relationes Diuinas non distingui ab essentia ex natura rei formaliter*. Probatur, infinitas ex vi suæ rationis formalis omnia in Deo vnit, etiam secundum esse formale, quæ non habent oppositionem, ergo etiam essentiã, & relationẽ. Antecedens probatur. Quia infinitas excludit limitationem in eo, in quo est; atque adeo excludit etiam, quod vnum non sit aliud, ergo cum sit secundum esse formale, excludet etiam secundum esse formale. Confirmat. omnis distinctio tollit aliquam identitatem, ergo non esset in Deo summa identitas, & possemus aliquid melius concipere in Deo. Confirm. 2. Si essentia Diuina esset ex natura rei distincta à relationibus, esset etiam ex natura rei terminabilis per ipsas, ergo etiam ex natura rei esset potentialis.

14 Ad fundamentum Durandi respondetur. Ex eo quod essentia Diuina sit in vno supposito, in quo non est relatio alterius; non sequi distinctionem, sicut non sequitur separatio essentiæ ab eodem supposito; hoc enim prouenit ex eo, quod eadem natura sit in omnibus Personis.

15 Ad primum secundæ sententiæ. Deum Patrem non esse Deum Paternitate, nec Patrem Deitate, loquendo de ipso, secundum quod est reuelatus; quia nutem est reuelatus cum accomodatione ad nostram capacitatem, est etiam explicatus per plures cõceptus rerum creatarum, atque adeo cum distinctione rationis, seu conceptuum obiectiuorum; & ideo tales propositiones formantur supposita distinctione conceptuum. Ad secundum, eandem difficultatem procedere etiam de identitate reali. Respond. autem. Communicari, & non communicari non se habere contradictoriè, quando cadunt supra esse diuinum infinitum, Tum quia ipsum non adæquant; ita vt quod dicit vnum, tollat alterum, Tum quia pronunciatur de esse Diuino, vt explicato per plures conceptus. Hinc eadem simplex formalitas ob suam infinitatem potest per contradictoria explicari, quatenus est conceptibilis per diuersos conceptus.

16 Dices: essentia, & Paternitas sunt eadem formalitas, ergo dum communicatur essentia, communicatur etiam Paternitas. Respondetur negando consequentiam. Quia cum Pater communicat Filio totam suam essentiam, vt de fide est, non illam communicat, sub ratione relationis; vnde ita communicat, vt non obstante communicatione habeat relatio semper constituere Patrem, quod inde prouenit, quia ex suo formali habet semper referre ad Filiũ; atque adeo distinguere ab ipso; vnde cum communicatio non destruat rationes formales rei communicatæ, possibile est, quod eadem formalitas secundum se tota communicetur Filio, & adhuc constituat Patrem distinguendo à Filio, & remanendo propria ipsius secundum quod ipsum constituit.

17 Ad Confirmationem, Patrem cognoscere suam essentiam, & Paternitatem, absque vlla distinctione cum modo essendi infinito, quę tamen per ordinem ad nostros conceptus sit explicabilis, per hæc contradictoria communicabile, & non communicabile. Ad tertium idem esse formaliter ante opus intellectus constituere Patrem, & essentiam in suo esse, ita tamen, vt constituat Patrem, vt distinctum à Filio, & vt idem cum ipso; nam idem esse formale dicit in se rationem vnitiuam, nempe infinitatem, & distinctiuum, nempe Personalitatem. Non hinc tamen fit, quod essentia, vt essentia, distinguat Patrem à Filio; sed quòd illa infinita perfectio, quæ est simul Paternitas, & essentia distinguat. Ad quartum, sicuti eadem entitas, vt de fide est, potest fundare vnitatem, & distinctionem, quia ob suam infinitatem importat communicationem eiusdem naturæ, cum reali Productione; ita etiam idem esse formale ex natura rei, quia ipsum quoque importat infinitatem. Vnitas autem, & distinctio sunt compossibiles in eodem esse formali infinito, quia neque vniunt, neque distingunt absolutè, sed tantum inadæquatè.

An relationes sint de quidditate essentiæ Diuinæ.

SECTIO III.

18 Svpponendum est. Actu esse communicatum esse de essentia naturæ diuinæ, quia de facto reperitur in tribus Personis, & cum sit actus purissimus, non potest habere hanc communicationem potentiali modo, & per modum actus primi; sed debet habere cum actuali exercitio: vnde quando concipitur per modum communicabilitatis, id prouenit ex nostro imperfecto modo concipiendi.

19 Supponendum secundo. Certum esse, naturam Diuinam exigere tria supposita, in quibus exerceat suam communicationem, vnde essentialiter requirit Personalitates, vt terminum, & ipsæ sunt essentialiter connexæ per identificationem, cum natura Diuina, vnde saltem in obliquo sunt de eius essentia, & de conceptu Deitatis.

20 Supponendum tertio. Actualem Communicationem, nil aliud dicere, quàm naturam Diuinam esse identificatam cum tribus Personis. Vnde ratio, in qua formaliter consistit exercitium cõmunicationis, non est aliud, quàm terminari tribus Personalitatibus, & cum Personalitates sint rationes terminandi, erunt formaliter illa ratio, qua exercetur communicatio, & ipsis præcisis tolletur formalis actus communicationis. Quod ex eo patet, quia essentia Diuina non est propriè in Personis, sed est ipsamet Persona, vt est definitum in cap. *Damnamus De Summa Trinit.* vnde cum actualis communicatio consistat in eo, quod natura Diuina sit in tribus personis, & esse in tribus Personis dicat esse tres Personas, importabit formaliter tres Personalitates, vt id, quo formaliter intelligitur natura communicata; præsertim, quia actualis communicatio habetur ratione Processionum, & Processiones sunt formaliter Personalitates.

21 Prima sententia negat, Personalitates esse de quidditate essentię diuinæ, atque absque ipsis saluari perfectam Deitatem; ita ij omnes, qui ponunt distinctionem ex natura rei. D. Bonauent. *in* 1. *dist.* 24. *q.* 1. & 2. Argent. *q.* 1. Ferrar. 4. *contra Gantes. cap.* 31. Molina *p. p. q.* 29. *artic.* 1. *disp.* 5. Torres *art.* 3. Vasquez *disp.* 121. *cap.* 4. Suarez 4. *de Trinit. cap.* 5. Ruiz *disp.* 14. *sect.* 3. Cuniga *disp.* 3. *dubio* 16. & fere communiter Recentiores. Prob. Vna Persona habet perfectè totam Deitatem, & non relationem alterius, ergo relationes non sunt de quidditate essentiæ. 2. Quando concipimus adæquatè essentiam, non concipimus relationes, ergo 3. Si relationes essent de intrinseca ratione Deitatis, ipsam plurificarent in ratione Deitatis, quia ponerẽt in ipsa essentialiter numerum, quod est contra definitionem Cap. *Firmiter. De Summa Trinitate.* 4. essentia præcedit relationes, vt determinabilis per ipsas, ergo. Quinto. Quando prędicatum dicitur de subiecto, quidquid de prædicato dicitur, etiam dicitur de subiecto, ergo si relatio dicitur de essentia, dicitur etiam de omnibus Personis, de quibus dicitur essentia. 6. Relatio producitur, non verò essentia, sed præintelligitur productioni, ergo. 7. Pater communicat Filio totam suam substantiam, & Capite. *Damnamus, De Summa Trinit* non verò Paternitatem, vt habetur ex Concilio Florentino, *in Litteris vnionis.* ergo. 8. Sequer., quod essentia esset relatiua, & non absoluta. Contra communem sensum Sanctorum Patrum, qui docent, essentiam esse quid commune, & illam distinguunt ab Hypostatibus.

22 Secunda sententia est Albertini *tom.* 1. *quæst. prima circa primum corollarium, ex* 7. *principio philosophico, dub.* 3. *puncto* 1. & 2. qui asserit, Relationes non esse de quiddi-

quidditate eſſentiæ collectiuè, aut diuiſiuè ſumptos, ſed tantum diſiunctiuè, hoc eſt quod non omnes ſimul ſunt, de eſſentia Diuinitatis, tanquam terminus adæquatus, neque etiam Paternitas, Filiatio, & ſpiratio diuiſiuè, prout quælibet eſt aliquis terminus diuinæ communicationis; ſed ſolum omnes ſub diſiunctione, nempe quod hæc, vel illa abſque determinatione ſit de eſſentia Diuinitatis, & ideo de eſſentia Dei eſt Pater, vel Filius, vel Spiritus Sanctus, quatenus de eius ratione eſt, quod modificata per vnam relationem excludat alias. Probatur. Eſſe communicabile pluribus eſt eſſentiale naturæ diuinæ, nec poteſt explicari, niſi ſub diſiunctione, alioquin non ſaluaretur, quomodò omnia prædicata naturæ conueniant cuilibet perſonæ. ergo.

23 Tertia ſententia abſolutè aſſerit, Eſſe de quidditate naturæ diuinæ. ita Caietanus *p. p. q. 27. art.* 2. Bannes *q. 28. art. 2. dub.* 6. Aureolus *in* 1. *diſt.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 2. *& ſequentibus* & *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 1. *&* 3. Valent. *tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. *in reſponſione ad quartum contra Pluralitatem diuinarum Perſonarum*; & deſumitur etiam ex D. Thoma *p. p. q. 27. artic. 2. ad tertium*. Vbi habet, *in ipſa perfectione Diuini eſſe continet etiam Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi, ſicut & quacunque ad eius perfectionem pertinent.*

24 Dico primo *Relationes non eſſe de quidditate eſſentiæ, quatenus eſſentia importat formale conſtitutiuum, per quod conſtituitur in eſſe Deitatis*; hanc concluſionem probant tantum argumenta primæ ſententiæ. Probatur. formale conſtitutiuum Deitatis importat id, per quod Deus diſtat infinito modo à creaturis, ergo vt tale non dicit formaliter perſonalitates. Antecedens patet. Quia ſicuti Deus infinitè diſtat à creaturis, ita formale conſtitutiuum eſt id, quo diſtat. Conſequentia probatur. Id, per quod diſtat, eſt eſſe ens per eſſentiam, & habere infinitatem ſimpliciter; hoc autem non dicit explicitè perſonalitates Diuinas.

25 Dico ſecundo. *Relationes eſſe de intrinſeca ratione eſſentiæ adæquatè ſumptæ, ita vt non poſſit ſaluari completa ratio deitatis, ſine ipſis*, Deſumitur ex pluribus Patribus. Nazianz. *orat. 5. de Theolog.* vbi ait *Filius non eſt Pater, ſed quod Pater, nec Spiritus Sanctus eſt Filius, ſed quod Filius, atque ita inconfuſa trium perſonarum diſtinctio, in vna diuinitatis natura conſideratur.* à Cyrillo. Alexand. *Dialogo* 2. *de Trinitate* poſt initium. *Diuinam ſi quis agnominaret naturam integram nobis quaſi in vno ſignificato, oſtenderet ſtatim Trinitatem Diuinam, quæ in vna deitate intelligitur.* S. Ephrem in Sermone de Pentec. *Nec enim ſola vnitas, neque Trinitas eſt diuinitas ſed vtrumque ſimul.* Athanaſio orat. contra Gregal. Sabell. *Vniuerſa plenitudo & integritas Deitatis eſt Pater, vt Pater; vniuerſa item plenitudo Deitatis eſt Filius, vt Filius.* & Serm. 4. contra Arrianos. *Quoniam Filius eſt imago Patris, neceſſe eſt, vt cogites Deitatem, & proprietatem Patris, ipſam eſſentiam Filij conſtituere.*

26 Probatur Perſonalitates pertinent ad integritatem Diuinæ naturæ cum ſint termini perſonales ipſius; vnde ſine ipſis non ſubſiſteret perſonaliter, & per ſe illi conueniunt, ergo ſunt de eſſentia ipſius. Conſequentia probatur. Natura diuina, vt natura eſt, ex vi deitatis eſt infinita ſimpliciter, de ratione autem infiniti, eſt vt eſſentialiter importet omnem ſuam integritatem, alioquin aliquid deeſſet eſſentiæ; vnde limitaretur.

27 Dices. Naturam diuinam ratione infinitatis habere perſonalitates ſibi identificatas, quæ cum ſint reſpectiuæ; ſunt proprietates illius; non verò aliquid eſſentiale. Contra, vel eſſentia diuina vt concipitur ad modum eſſentiæ, & importans adæquatam Deitatem, eſt infinita, vel non. Si primum, ergo importat quidditatiuè omnem ſuam integritatem, quia nedum eſt infinita entitatiuè, ſed etiam quidditatiuè. Si ſecundum, ergo non eſt adæquata Deitas, quia Deitas adæquata eſt infinita ſimpliciter.

28 Probatur ſecundo. De eſſentia naturæ Diuinæ eſt communicari tribus perſonis, ergo de eſſentia illius eſt, quicquid requiritur ad conſtituendam formaliter talem communicationem; ſed requiruntur perſonalitates, ergo. Minor probatur. Quicquid conuenit Deo, conuenit per eſſentiam, & per modũ actus puriſſimi, ergo etiam communicabilitas; communicabilitas autem per modũ actus importat actualem communicationem, & actualis communicatio dicit perſonalia. Tum quia formaliter conſiſtit in proceſſionibus. Tum quia naturam Diuinam communicari tribus perſonis, eſt eſſe tres Perſonas.

29 Dices. Sufficere, ſi habeat identice actum communicationis. Contra. Formaliter, & quidditatiuè eſt actus puriſſimus, ita vt ex vi ſuæ quidditatis excludat omnem potentialitatem, ergo formaliter, & quidditatiuè dicit actum vltimum communicationis.

30 Dices ſecundo. Actum communicationis non importare perſonalia, ſed quod eſſentia ſit in perſona. Contra. Actualis communicatio veluti in fieri conſiſtit formaliter in proceſſionibus, ergo in facto eſſe in perſonalitatibus.

31 Dices tertio. Naturam non diſtingui à perſonalitatibus, niſi ratione; ſic autem conceptam non habere actum ſecundum communicationis, ſed tantum actum primum. Contra vel concipitur vt importans adæquatam Deitatem, vel non. Si primum; ergo concipitur cum infinitate, & cum actu puriſſimo communicationis. Si ſecundum, ergo non ſequitur, perſonalitates non eſſe de eſſentia Deitatis adæquatè ſumptæ.

32 Probatur tertio. Eſſentia diuina ex vi ſuæ quidditatis formaliter eſt ipſum intelligere, infinitum, & per eſſentiam per modum actus puriſſimi, ergo includit omnẽ perfectionem in tali genere, & omnem rationem, quæ pertinet quocunque modo ad intelligere, ergo etiam rationem Verbi, quæ eſt aliqua ratio intra rationem intelligendi, & quid neceſſarium, & debitum diuino intellectui ratione fœcunditatis.

33 Dices. Rationem Verbi non pertinere ad eſſe intrinſecum ipſius intelligere. Contra. Eſt intra intrinſecum ordinem intellectualem, & pertinet ad actuale intelligere, ergo eſt illi intrinſecum, quia dum intelligere ſit infinitũ, includit quidquid eſt ſibi debitum.

34 Ad primum. Reſpondetur negando, quod vna perſona non habeat relationes alterius ratione Deitatis; vna enim perſona eſt in alia, & ideo relatio vnius, eſt de quidditate alterius, non prout eſt altera perſona, ſed prout eſt Deus, licet enim perſonæ diſtinguantur in relationibus, ſunt tamen vnum in eſſentialitate eſſendi, & ideo vna perſona eſſentialiter exigit aliam in ſeipſa. Ad ſecundum negatur aſſumpt. Licet enim, quando concipimus eſſentiam cum ſolis abſolutis, non concipiamus relationes; non tamen concipimus adæquatam rationem Deitatis. Ad tertium negatur ſequela. Quia relationes plurificant eſſentiam, ea plurificatione, quam de ſe important; quia autem ſunt termini perſonales, ideo plurificant tantum perſonaliter, & facit, quod deitas, ſeu vna ſumma res ſit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, vt habetur in Capite *Damnamus*, vnde ponunt numerum non in eſſentialitate eſſendi, ſed in termino perſonali. In Capite autem *Firmiter* dicitur eſſentiam eſſe quid indiſtinctum, quia ſumitur, vt dicit eſſentialitatem eſſendi; non autem vt dicit terminos perſonales. Ad quartum, eſſentiam præcedere relationes ſecundum noſtrum modum concipiendi, qui non cadit ſupra eſſe adæquatum Deitas. Ad quintum illam regulam æquiualere illi principio, quæ ſunt eadem vni Tertio, ſunt eadem inter ſe, & proinde quod dicitur de prædicato, dicitur etiam de ſubiecto, quando adæquat prædicatum ſecundum illam rationem, ſecundum quam dicitur de ſubiecto. Secus autem, quando non adæquat, vt in caſu noſtro, nam relatio dicitur de eſſentia, prout eſt terminata, vna autem relatio non adæquat terminationem eſſentiæ. Deinde vt valeat talis regula, debet dici de prædicato, prout eſt quid prius ſubiecto; relationes autem non

dicun-

dicuntur de essentia diuina, prout concipitur prior personis, nam tunc concipitur tantum inadæquatè, nempe secundum absoluta. Ad 6. essentia non produci, prout importat sola absoluta, producitur autem aliquid, quod est in adæquata ratione deitatis. Ad 7. Sicut Pater communicat Filio totum suum esse reale. In quo includitur et iam esse Patrem, & tamen adhuc valet, quod non communicet esse Patrem. Ita licet communicet totam suam essentiam, in qua includitur essentialiter Paternitas, adhuc tamen non communicat esse Patrem, quia Paternitas ab oppositione semper habet distinguere à Filio. Ad 8. Quando Patres docent, essentiam esse absolutam, loquuntur de ipsa, prout stat in nostris conceptibus, secundum quos distinguimus, inter ipsam, & Personalitates, vt possimus assignare per quid Personæ sint Deus, & per quid tales personæ, non autem loquuntur de essentia considerata secundum totam suam adæquationem.

35 An fundamentum secundæ sententiæ distinguo antecedens. Prædicatum communicabilitatis, prout dicit actû communicationis, conuenit diuinæ naturæ, prout esse in personis, atque adeo ratione personalitatum; non autem seorsim à personis, & ideo non debet adæquatè conuenire cuilibet personæ, sed solum inadæquatè.

An Relationes dicant formaliter essentiam.

SECTIO IV.

36 IDem est, ac si quæratur, an essentia sit de quidditate Relationum. Prima sententia ait, esse de quidditate relationum in obliquo, sicut sedens est de conceptu sessionis; non autem in recto, ita ij omnes, qui distinguunt relationes ab essentia, aut ex natura rei, aut secundum conceptus adæquatos & specialiter Molina 1. p.q.28. art.2. disp.6. Vasquez disp.121. Cuniga disp.3. de Trinit. dub.16. & fere communiter Recentiores. Prob. Relatio concipitur aduenire essentiæ vt determinabili, & communicabili personis, ergo essentia est extra relationes. 2. Si paternitas includeret essentiam, hæc esset formalis propositio, Paternitas est essentia, vnde sicut Pater essentia intelligit; ita etiam intelligeret Paternitate, & Filius esset Verbum ex eo, quod est sapientia, quod est contra D. Augustinum 6. *de Trinit. cap.*2. Tertiò pater non plus diceret, quam Paternitas, vnde Paternitas non esset proprietas Patris, Quartò. Essentia est quid absolutum, ergo non potest contineri in quidditate relationis. Quintò, Relatio dicit aliquid, quod non dicit essentia, secundum quod est incommunicabilis, ergo Sextò. Sequeretur, cum dicitur Paternitas est Deitas, prædicationem esse in primo modo dicendi per se, vnde esse Patrem esset esse Deum, contra D. Augustinum 7. *de Trinit. cap.* 2. Septimo. Relatio esset essentialiter substantia, quod est falsum, quia non dicitur de Deo substantialiter, vt docent Patres.

37 Secunda sententia asserit absolutè. Esse de quidditate relationum ita Alens. 1. p. quæst.68. memb.5. art.2. & 5. Marsil. in 1. dist.23. art.3. Aureolus dist. 1. q.1. art. 1. & 3. Capreolus dist.2. q.3. art.3. Suarez lib. 4. de Trinitate cap.7. Ruia disp.13. sect.1. & 2. Amicus 1. p. disp.19. sect. 6. & alij Recentiores.

38 Notandum primò. Non obstante reali distinctione personarum, totum esse Dei, etiam prout importat personas, esse vnam summam rem infinitam, vt definitur in Capite. *Damnamus*. de *Summa Trinit*. vnde Personalitates non solum in obliquo, sed etiam in rectò sunt vna summa res. Cum autem res importet illud intrinsecum, quo vnumquodque est aliquid, atque essentiam, qua res in se consistit. Hinc fit, vt importet essentialitatem essendi, qua quodlibet formaliter in se ipso essentiatur, vt sit id quod est. Ex quo fit, quod cum Diuinæ personæ sint vna res, sint etiam vna essentialitas essendi.

39 Notandum secundò. Mysterium Trinitatis posse dupliciter considerari, primo prout est in se, & proinde prout infinito modo se habet, 2. prout est in repræsentatione nostrorum conceptuum; & tunc finito modo se habet, quia repræsentatur per species rerum finitarum.

40 Notandum 3. Quod licet debeamus loqui de hoc Mysterio, prout per nostros conceptus repræsentatur, tum quia Concilia, & Patres sic loquuti sunt. Tum quia etiam reuelatio est facta cum accomodatione ad nostrum modum concipiendi, quando tamē quidditatem Mysterij inquirimus, corrigendus est modus concipiendi, ne aliquid ipsi tribuamus, vt conueniens à parte rei, quod conuenit tantum ratione nostri modi concipiendi.

41 Dico primo. *Si consideretur relatio prout est in repræsentatione nostrorum conceptuum, essentia non est de quidditate ipsius*. Probatur. Conceptus formalis repræsentatiuus essentiæ distinguitur à conceptu formali, repræsentatiuo personalitatis, ita vt repræsentatio vnius, non contineatur in repræsentatione alterius, ergo essentia non est de quidditate relationis, vt stat in repræsentatione nostri conceptus, quia tali pacto sequuntur naturam repræsentationis, & se habent eo modo, quo repræsentantur.

42 Dico secundò *Ex natura obiecti relationes, seu personalitates, includere quidditatiuè diuinitatem*. Probatur. Quælibet trium personarum est illa res, nempe natura diuina, vt definitur in cap. *Damnamus* De *Summa Trinit*. Rursus abstractum essentiæ prædicatur in rectò, non solum de personis, sed etiam de abstracto personarum, vnde Athanasius *Dialog*. 1. *de Trinitate* immortalitas *est Hypostasis Patris*, & infra, *Hypostasis est incorruptibilitas, Iustitia, sanctificatio &c.* ergo essentia est de quidditate personalitatis, nam ad verificandas has propositiones, non sufficit sola identitas, & proinde falsa est ista propositio, Rationalitas, & Animalitas. Confirmatur. Ad verificationem prædicationis requiritur identitas prædicati cum subiecto, ergo quando abstractum prædicatur de concreto, aut de alio abstracto in rectò, debet adesse identitas essentialis, quia abstractum debet identificari ex vi illius esse, quod importat in abstracto, quod est esse formale, & quidditatiuum. Confirmatur, 2. Non potest vsurpari propositio abstracti de concreto, cum reduplicatione, quæ cadat supra concretum, nisi prædicatum sit intrinsecum rationi reduplicatæ; sic non potest dici homo vt homo, est, animalitas, quia animalitas non includitur formaliter in esse formali hominis. Sed diuinitas prædicatur de persona, vt persona est, ergo. Minor probatur ex D. Athanas. *orat. contra Gregal. Sabel*. Vniuersa plenitudo, & integritas Deitatis est Pater, vt Pater.

43 Probatur secundo. Personalitas Diuina est entitatiuè diuinitas, vt est de fide, ergo etiam essentialiter, quia ex eo, quod est entitatiuè Deitas, trahit ad se Deitatem entitatiuo modo, ergo etiam quidditatem, ita vt coalescat cum ipsa in idem esse quidditatiuum. Consequentia probatur. Quidquid pertinet ad essentiam Dei, aliquo modo est illi essentiale, vnde etiam existentia est de quidditate ipsius, ergo etiam esse entitatiuum est de quidditate diuinæ essentiæ, ergo si relatio trahit ad se esse entitatiuum, vt sit idem cum ipso, trahit aliquid quidditatiuum diuinæ essentiæ, ergo totam essentiam, quia cum sit omnino simplex, non potest trahi secundum partem.

44 Probatur tertio. Personalitates sunt quid reale ea ratione entis, qua est quid reale diuina essentia, prout Deus secundum se totum est vnum simplicissimum ens per essentiam, ergo quando concipiuntur secundum se, debent concipi vt quid reale ex vi entis per essentiam, cum non debeant concipi, esse quid reale alia ratione entis, qua mca, qua sunt quid reale à parte rei, ergo quidditatiuè includunt ens per essentiam, & consequenter diuinam essentiam; quia ens per essentiam, est essentia diuina.

45 Dices. Rationem entis, quam dicunt Relationes, vt præcisè conceptæ, non esse ens per essentiam; sed quid præscin-

nunt originem ponunt etiam relationem, quę imbibitur in ipsa intrinsecè. Instabis: potest saluari origo absq; relatione, vt cum Deus producit creaturas ad extra, ergo. Resp. Ideo posse saluari, quia origo ad extra non est intrinseca Deo, origo autem ad intra est intrinseca Personæ producentis. Ad Confirmationem. Resp. ex Auctoritate negatiua nihil concludi. Ad secundam rationem, spirationem actiuam non poni inter proprietates personales, quia cum sit communis Patri, & Filio, non constituit seorsim aliquam Personam.

An Relatio spirationis actiua constituat quartam Relationem.

SECTIO II.

6 PRima Sententia est negatiua, ita Ocham *in* 1. *dist.* 19. *q.* 1. *&* *dist.* 27. *q.* 1. Gabriel *ibidem, &* *dist.* 28 *q. vnica. art.* 3. Maior *dist.* 27. *q. vnica ad* 3. Prob. Non potest intelligi, quomodo sint plures relationes, nisi sint plures res, spiratio autem actiua nō est res distincta à Paternitate, & filiatione, quia ipsis identificatur; vnde neque essent ibi ob identificationem cum personis est res distincta 2. secundò. Eadem relatio potest esse ad plures terminos, ergo Pater potest referri ad Filium, & Spiritum Sanctum eadem relatione, tertiò. Non plurificatur relatio, nisi plurificetur fundamentum, aut ratio fundandi, in Diuinis autem non plurificatur.

7 Secunda sententia asserit, constituere quartam relationem, ita D. Tho. 1. *p. q.* 28. *art.* 4. Bannes, & Caietanus *ibidem* Molina *disp.* 1. Vasquez *disp.* 138. ca. 2. Ruiz *disp.* 18. *sect.* 1. & Communiter.

8 Notandum 1. Ad plurificandas relationes, non esse necesse, vt res plurificentur secundum esse reale; in creatis enim eadem res refertur ad plures terminos, per plures relationes, à se indistinctas: sic albedo dicit relationem similitudinis, ad aliam albedinem, & ad nigredinem relationem dissimilitudinis.

9 Notādum 2. Cum relatio importet habitudinē vnius ad aliud, ad plurificandam relationem sufficere, si plurificetur hæc habitudo; vnde vt sit diuersa relatio, sufficit si extrema inter se connectantur secundum diuersam rationem, & quia extrema sunt de conceptu relationis, ideo ad ipsam diuersificandam sufficit diuersitas alterius saltem extremi.

10 Dicendum est. *Relationem spirationis actiua, importare quartam relationem.* Probat. Pater connectitur cum Spiritu Sancto, secundum diuersam rationem, ac cum Filio; & similiter Filius diuersa ratione connectitur, cum Patre, & Spiritu Sancto, ergo dicunt ad ipsum diuersam relationem. Antecedens patet, quia Pater, & Filius connectūtur cū Spiritu Sācto, secūdū rationē spirationis. Conf. Pater, & Filius debent habere specialem oppositionē cum Spiritu Sancto, alioquin non distinguerentur ab ipso, ergo etiam debent dicere ad ipsum specialem relationem.

11 Ad 1. negat. Antecedens. Quia ad intelligendas plures relationes sufficit intelligere plures connexiones, seu habitudines extremorum, præsertim quando termini sunt distincti, vt in casu nostro. Ad secundum. Eandem relationem posse esse ad plures terminos, quando induunt rationem vnius adęquati, vt contingit in spiratione passiua, & in relatione Filij ad Patrem, & Matrē. In casu autē nostro adest distinctus terminus adęquatus, & distincta ratio referendi. Ad tertium. Supposito, quod relatio non distinguatur à fundamento, nego antecedens; nam potest plurificari, illo non plurificato. Deinde in Diuinis adest etiam sufficiens distinctio ex parte quasi fundamentali, quia relationis spirationis actiuæ fundamentum est duplex persona: nam relatio paternitatis fundatur solum in Patre, & relatio Filiationis in solo Filio; spiratio autem per se exigit duplicem personam.

An Relatio dicat Perfectionem in Deo.

SECTIO III.

12 QVæstio procedit de perfectione entitatiua, seu transcendentali, & quia certum est, nihil esse in Deo, quod non sit perfectū, ideo punctus difficultatis in eo consistit, an relatio pręcise sumpta, vt contradistinguitur ab essentia, importet propriam perfectionem relatiuā, ita vt plurificetur perfectio sicuti plurificatur relatio.

13 Prima sententia affirmat; ita Ocham *in* 1. *dis.* 19. *q.* 1. Gabriel *ibidem* Argent. *dist.* 7. *art.* 1. Suarez 3. *de Trinit. cap.* 9. *&* 10. Cuniga *disp.* 5. *de Trinit. dub.* 12. Amicus 1. *p. disp.* 19. *sect.* 8. Granad. *tract.* 3. *de Trin. disp.* 5. *sect.* 2. & communiter recentiores. Probat. Relatio, vt talis, est ens reale, & in Diuinis est quid subsistens, & faciens numerum, ergo dicit perfectionem, quia perfectio conuertitur cum ente. Conf. Pater est perfectio, quatenus Pater, & sibi complacet, quod sit Pater, ergo. 2. Patres docent contra arrium, quod, si Deus ab æterno non genuisset, caruisset aliqua perfectione. Rursus generationem Diuinam esse perfectionem naturæ, ergo. 3. Relationes Diuinę, habent quidquid requiritur ad rationē relationis realis, ergo dicunt suam perfectionem in esse relationis, 4. Pertinent ad perfectionem Dei, & nulla est ratio in Deo, quæ non dicat perfectionem, ergo. 5. Personalitas in creatis dicit propriam perfectionem, ergo multo magis in Diuinis. Conf. Trinitas, vt talis, adoratur. Patres iuxta illud Athanasij in Symbolo. *Trinitatem in vnitate veneremur.* 6. Paternitas est conueniens Patri, & non Filio, ergo habet propriam bonitatem, quæ consistit in conuenientia.

14 Secunda sententia est negatiua, ita Capreol. in 1. *dist.* 9. *q.* 1. *ad* 3. *contra* 1. *conclus. &* *d.* 33. *q.* 1. *art.* 3. Scotus d. 2. *q.* 7. §. *ad* 1. *q.* Ariminensis *d.* 19. *q.* 1. *art.* 1. Caietanus 1. *p. q.* 28. *art.* 1. *&* 2. Ferrarien. *lib.* 4. *contra gentes, cap.* 14. Smiling. *disp.* 3. de *Deo Trino*, *q.* 1. n 49. & alij.

15 Tertia sententia asserit, Relationes importare perfectionē, non tamen extra perfectionem essentiæ, ita vt non sint tres perfectiones relatiuæ, sed vnica tātum: ita Aureolus *in* 1. *dist.* 19. *art.* 3. Vasquez 1. *p. disp.* 122. *cap.* 6.

16 Dico 1. *Personalitates Diuinas, quatenus dicunt formale relationis, seu præcisum Esse ad non importare perfectionem propriam.* Prob. *Esse ad*, nihil ponit in eo, cuius est, *Esse ad*, sed solum ordinat ad aliud esse ipsius, alioquin importaret aliquid absolutum, nam subiectum constitueretur in se per ipsum, *Esse ad*; quod autem constituitur in se, est quid absolutum, nam constituitur ad se, ergo non importat de suo formali aliquam propriam perfectionem. Consequentia probatur. Si de suo formali importaret perfectionem, perficeret id, cuius est *Esse ad*; atq; adeo poneret in ipso aliquam perfectionem, quia in se ipso perficeret.

17 Dices. Non importare perfectionem absolutam, sed relatiuā. Contra. Non potest perfici in ordine ad aliud, nisi in se recipiat perfectionem, sicut non potest esse in ordine ad aliud, nisi sit in se, ergo non potest perfici, nisi in se recipiat aliquam perfectionem, secundum quam constituatur in se ipso.

18 Prob. 2. Perfectio ex genere suo est quid absolutum ergo non potest dari perfectio relatiua, ergo relatio, vt talis, non dicit perfectionem. Antecedens probatur. Perfectio secundum suam formalem rationem comparatur ad id, cuius est perfectio vt quoddam constitutiuum ipsius, & sicuti quodlibet per esse quod habet in se, constituitur in se, & ad se, ita etiam perfectio ex genere suo habet constituere rem in se, & ad se. Confirmatur. Omnis perfectio, quæ est in Deo est substantialis: vnde D. Augustin. 7. *de Trinit. cap.* 1. docet, Perfectionem Dei esse ipsam magnitudinem Dei, ergo dicitur absoluto modo, non autem relatiuè, quia substantiale ex genere suo est quid absolutum, & subsistit ad se, & quæ sunt substātialia

in Deo, non ſunt relatiua, vt docet idem Aug. 5. *de Trinit. c.* 15. vnde etiam loco cit. *lib.* 7. *de Trinit.* docet, quod pater, & Filius ſunt vna magnitudo, nempe perfectio.

19 Dices. Quod ſicut ens præſcindit ab abſoluto, & reſpectiuo, ita etiam præſcindat perfectio. Contra. Ens, quod eſt ratio alicui eſsendi in ſe, non præſcindit ab abſoluto, & relatiuo, ergo nec perfectio, cum ſit ratio, qua res perficitur in ſe. Deinde quod ex genere ſuo importat aliquam rationem, non poteſt ab illa præſcindere; perfectio autem ex genere ſuo importat aliquid abſolutum.

20 Dico ſecundo. *Perſonalitates diuinas importare perfectionem, prout ſunt termini naturæ diuinæ, ita vt concurrant ad perfectum eſſe Dei intra rationem deitatis.* Deſumitur ex Concil. Nicæno *lib.* 2. §. *Non difficile*; vbi habetur, *vna eſt Diuinitas Sancta Trinitatis, quæ in tribus ſubſiſtētijs perfectis, & æqualibus conſideratur*, & ex 1. Synodo Conſtantinopolit. *Credimus æqualem honorem, ac dignitatem, & imperium coæternum, in tribus perfectiſſimis ſubſiſtentijs, ſeu tribus perfectis perſonis.* Et idem docent frequenter etiam patres. Prob. fęcunditas dicit perfectionem in Deo, & pertinet vt quid reale ad eſse Dei, ita vt ſine ipſa non eſset Deus, ergo etiam perſonalitates, quia important actualitatem fæcunditatem, ſeu terminum actualem, quo exercetur fęcunditas, ita vt præciſo hoc termino, natura diuina non eſset cōpleta, quia adhuc exigeret terminari termino poſitiuo, quod autem eſt complementū naturæ diuinæ dicit perfectionē.

21 Dico 3. *Perſonalitates importare aliquā perfectionē rōe modi eſsēdi naturæ diuinæ, quē habet ratione ſuæ cōmunicabilitatis.* Habet. n. natura diuina diuerſos modos, quibus exigit terminari perſonaliter, nā ſi vno tantū modo eſset terminabilis, haberet tātū vnā perſonalitatē. Prob. perſonalitates importāt totā ſuā perfectionem, quia ſunt termini cōplentes exercitiū cōmunicationis naturæ diuinæ, ergo ratione modi eſsendi, quia natura, præciſis perſonalitatibus, dicit hos modos eſsendi, veluti incompletè, & radicaliter; ratione autē pſonalitatis habet cōpleto modo.

22 Dico 4. *Perſonalitates diuinas non importare tres perfectiones, ſed tantū vnam, qua omnes ſint perfectæ, & quæ ſit perfectio eiuſdē eſſētiæ* deſumit. ex D. Thoma *in* 1. *diſt.* 7. *q.* 2. *art.* 2. *ad vltimū*, vbi habet, *Dignitas eſt de abſolutè dictis, & ideo eſt eadē dignitas Patris, & Filij numero, ſicut eadā eſſētia; vnde ſicuti paternitas in patre eſt eſſentia, & eadē eſſētia in Filio eſt nō Paternitas, ſed filiatio; ita eadē dignitas num. quæ in Patre eſt Paternitas, in filio eſt filiatio.* Prob. ſi tres perſonæ dicerent tres perfectiones relatiuas, nō eſsēt vna perfectio, ſicuti neq; ſunt vna perſona; ſed Trinitas vt talis eſt vna perfectio, ergo. Minor probatur. Trinitas vt talis eſt vna ſumma res, vt definitur in cap. *Damnamus. De ſumma Trinit.* ergo vna ſumma perfectio, quia perfectio ſequitur rem, nec multiplicatur, niſi ad multiplicationem illius.

23 Secūdo perſonæ diuinæ ſunt inter ſe æquales, nec plus perfectionis dicit vna, ne dum intenſiuè, ſed nec etiam extēſiuè, quā dicāt aliæ duæ, aut omnes ſimul, ergo perfectiones perſonales nō plurificātur, alioquin ſicuti eſsent tres perfectiones perſonales, ita etiā plus perfectionis eſſet in tribus, quā in vna. Antecedens traditur cōmuniter à Patribus. D. Bernardus Epiſ. 190. ad Innocentiū, *Totum eſt Pater quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Totū Filius, quod ipſe, & Pater, & Spiritus Sanctus, Totum Spiritus Sanctus, quod & ipſe & Pater & Filius* Anſel. c. 23. Proſolog. *Quod eſt ſingulus quiſq; hoc eſt tota Trinitas ſimul Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.* Aug. 6. de Trinit. c. 8. *Cū itaq; tātus eſt ſolus Pater, vel ſolus filius, vel ſolus Spiritus S. quātus eſt ſimul Pater, fili⁹, & Spiritus S. nullo modo triplex dicēdus eſt.* Ex Cōc. Tolet. 6. in profeſs. fidei. *Trinitas nec minor ex ſingulis, quam in omnib⁹, nec maior in omnib⁹, quā in ſingulis pſonis manet.*

24 Reſpond. Tantū eſse vnā perſonā, quantę omnes ſimul, quia perfectiones relatiuæ continentur eminenter in eſsētia. Contra: quælibet perſona, dū dicit eſsentiam, dicit perfectiones relatiuas, cōtentas in ipſa, & inſuper propriā perſonalē formali modo ſe habentē, ergo duæ perſonę dicerēt plus perfectionis, quā vna, quia dicerent duas perfectiones relatiuas, formali modo ſe habētes. Cōfirmat. vel perſonalitas addit aliquā perfectionē ſupra eſsentiam; vel nō, ſi primū, ergo perſona ex eo, quod habet eſsentiā, non habet perfectionē aliarū perſonarū, ſi 2. ergo non tres perfectiones relatiuæ, cum nihil addatur ſupra eſsentiam.

25 Dices ſecundò, vnam perſonam habere perfectionem alterius per identitatem cum eſsentia. Contra: vel Idētitas facit, vt perfectio perſonalis vnius ſit perfectio alterius, vel nō: ſi primum, ergo non tres perfectiones, quia numerus eſt tantum ſecundum ea, quæ opponuntur: ſi ſecundū, ergo plus perfectionis eſt in duabus, quàm in vna.

26 Dices tertiò. Patres loqui de æqualitate ratione eſſentię. Contra: comparant perſonas inter ſe, prout faciunt numerū perſonalē, & aſserūt nō plus eſse omnes perſonas ſimul, quam vna, ita vt omnino excludant exceſsum, ergo.

27 Dices quartò. Omnes perfectiones perſonales eſse in ſingulis perſonis ratione circuminſeſſionis, Contra: circuminſeſſio non tollit numerum perfectionum, ergo neq; facit, quod non ſint plus duæ, quam vna.

28 Prob. tertiò. Si darētur tres perfectiones relatiuę, vel eſsent infinitę in quātitate perfectionis, vel finitę. Non 1. quia infinitū ſimpliciter eſt per eſsētiā ſingulare, nec poteſt plurificari. Non 2. quia aliquid finitum eſset in Deo.

29 Dices nō eſse finitas, nec infinitas, ſed abſtrahere ab vtroq. Contra. Dicūt perfectionem, ergo vel illam dicunt cū termino, vel ſine termino. Rurſus finitum, & infinitum priuatiuè opponuntur, ergo cum ſint rationes conuenientes perfectioni, ſecundum ſuum eſse intrinſecum; debet altera ipſarū ſemper cōuenire. Confirmat. Illę perfectiones exiſterēt realiter à parte rei, ergo nō poſsēt pręſcindere à modis intimè imbibitis in qualibet perfectione, nēpe finitate, & infinitate, quia præciſio eſt tātū per intellectū.

30 Dices 2. eſse infinitas in genere ſuo, non autē ſecūdū rationē entis. Cōtra. Quod non eſt infinitū ſimpliciter in ratione entis, eſt abſolutè finitū, & ſolum ſecūdū quid infinitū, quod autē eſt finitū in ratione entis, participat conditiones finitatis, nēpe limitationē, depēdētiā &c. 2. quod non eſt infinitū ſecundū rationē entis, non eſt ens per eſsētiā, ſed participatū, & depēdēs 3. illę pfectiones relatiuę deberēt eſſe ens illa rōe entis, qua De⁹ eſt ens, alioquin eſſet in Deo aliquid, quod eſset Deus, diuerſa rōe entis, ergo cū Deus ſit ēs per eſsētiā, etiā pfectiones relatiuę erūt ens ex vi entis per eſsentiā, atq. adeo infinitę in ratione entis.

31 Ad 1. Reſp. relationes eſse quid reale realitate eſsentię, atq. adeo non habere aliā perfectionē, niſi perfectionē eſsentię, non autē realitate propria. Inſtabis. Eſse *Ad* pręcisè eſt aliquid reale, ergo. Reſp. Eſse quid reale realitate illius, quod refert, nam nihil aliud importat, niſi eſse reale vnius extremi, prout venit in cōplexionē cū alio: vnde relationes diuinę ſūt quid increatū, ſubſtātiale, &c. eodē eſse, & ſubſtātialitate, qua eſt talis eſsētia. Ad Confirmationē negat. conſeq. Nā quod Pater ſit perfectus, quatenus Pater, nō aliud dicit, quā eſſe perfectū ratione propriæ perſonalitatis, hæc autē eſt perfecta eadem perfectione, qua eſt perfecta eſsentia, ita vt illa perfectio, quæ in Patre eſt perſonalitas ipſi⁹, eadē in filio ſit eius perſonalitas ex ſola diuerſitate ordinis originis, quæ ponit diſtinctionem ſecundū modū terminandi, nō verò ſecundū perfectionem.

32 Ad ſecundum. Si Pater non genuiſset ab æterno, caruiſset aliqua perfectione, quia caruiſset fæcūditate, atq. actu illius, vnde nec fuiſset actus puriſſimus. Nō autem, quia caruiſset ſpeciali perfectione relationis. Generatio autē diuina eſt perfectior humana, quia eſt generatio infinita infinitate eſsentiæ. Ad 3. negat. conſeq. Quia, vt ſint perfectæ, ſufficit perfectio eſsētiæ. Ad 4. pertinere ad perfectionē Dei, vt nulla ratio ſit in ipſo, quæ non dicat perfectionē, pertinet tamē etiā ad perfectionē ipſius, vt non dicat perfectionē diſtinctam ob ſummam ſimplicitatem, & infinitatem. Ad 5. negat. cōſeq. Ideo enim perſonalitas

creata

creata dicit propriã perfectionẽ, quia naturã est limitata, & non potest esse tota sua perfectio; in Diuinis autem natura est tota sua perfectio. Ad Confirm. negatur conseq. nam quando adoratur Trinitas, non adorantur relationes præcisæ, sed ipsæ personæ, quæ dicunt etiam essentiam.

33 Ad 6. Paternitatem secundum perfectionem ita conuenire Patri, vt sit etiam conueniens filio, quia eadem perfectio est Paternitas in Patre, & filiatio in filio, vt ait D. Tho. *cit.* secundum vero ordinem originis non est conueniẽs Patri, sed Diuinæ essentiæ, cui omnes relationes sunt conuenientes, quia essentia Diuina exigit esse tam Paternitas, quàm Filiatio; vnde ratione huius conuenientiæ non habet relatio aliud esse, quàm esse essentiæ, & consequenter nec aliam perfectionem.

An relationes habeant fundamentum.

SECTIO IIII.

33 PRima sententia asserit, fundari in essentia, vt in remoto fundamento, & in Persona vt in proximo, ita Henricus apud Carthus. *in 1. dist. 26. q. 8.*

35 Secunda sententia vult, fundari in intelligẽte, & velle essentiali, quia natura Diuina est prius intelligens, & volens, quàm determinetur ad personas.

36 Tertia sententia asserit, nullum habere fundamentum aut rationem fundandi, neq; etiam secundum nostrum modum inadęquatum concipiendi, ita Suarez 7. *de Trin. c. 5.* Ruiz *disp. 91. de Trinit. sect. 3.* Cuniga *disp. 3. de Trinit. dub. 19.* & communiter Recentiores.

37 Quarta sententia, originem esse rationem fundandi relationem, ita D. Tho. *in 1. dist. 27. q. 1. art. 2.* D. Bonau. *1. p. art. 1. q. 2.* Richard. *q. 3.*

38 Dico 1. *Essentiã non esse fundamentũ, aut rationem fundandi relationem.* Prob. Fundamentũ, & ratio fundandi debent esse propria illius, cuius est relatio, vt patet inductione. Nihil autem essentiale est proprium personæ, cuius est propria relatio.

39 Dico 2. *Neque Personam esse fundamentum relationis.* Prob. Relatio nõ ingreditur constitutionẽ sui fũdamenti; relatio autem ingreditur constitutionem personæ.

40 *Si relatio Diuina concipiatur inadæquate, prout dicit puram rationem ardinis, habet personam pro fundamento.* Prob. Vt purus ordo non dicit rationem termini personalis, immo supponit, ergo supponit personam constitutam, tanquam fundamentum.

41 Dico 4. *Secundum nostrum modum concipiendi inadæquatũ Origines sunt rationes fundandi relationẽ, prout dicũt purũ respectũ.* Prob. Relationes istę concipiuntur inadęquatè vt puri respectus, ergo cũ in esse notionali interueniat ratio originis, potest ratio originis concipi vt præcedens hos respectus, ergo erit ratio fundandi.

42 Obijcies. Origo actiua debet cõuenire Patri rõe alicuius personalitatis; hęc autem non potest esse alia, quã Paternitas. Resp. Productionem conuenire ratione esse personalis, quando ipsum non constituit; in Diuinis autem constituit personam.

43 Obijcies 2. Persona cõstituitur per relationẽ, ergo nõ potest esse fundamentum ipsius. Resp. constitui per relationem vt æquiualet transcendentali, non autem vt ęquiualet prædicamentali, vt suo loco videbimus.

Qualem terminum habeant relationes Diuinæ.

SECTIO V.

44 PRima sententia vult, terminari ad aliquid absolutum; seu ad aliam relationem, non vt relatio est, sed quatenus est forma hypostatica. Ita Capreol. *in 1. dist. 26. q. 1. art. 3. ad 1.* Ferrar. *4. contra Gentes, cap. 26.* Marsil. *in 1. q. 29. art. 1. dub. 1.*

45 Secunda sententia vult, terminari formaliter ad relationes sibi correspondentes, vt relationes sunt; ita Suarez *5. de Trinit. cap. 8.* Vasquez *1. p. disp. 159. cap. 6.* Ruiz *dis. 91. de Trin. sect. 4.* Cuniga *disp. 3. de Trinit. dub. 20.*

46 Dico 1. *Relationes Diuinas nõ terminari ad relationes sibi correspõdẽtes, prout dicunt esse ad, ita vt hoc esse ad, sit ratio formalis terminandi.* Prob. Quælibet relatio habet suum proprium conceptum distinctum à conceptu alterius relationis, & extrema relationis ingrediuntur talẽ cõceptũ iuxta exigẽtiã ipsius, ergo quãdo aliquid est extremũ duarũ relationũ diuersarũ, nõ potest ingredi conceptũ vtriusq; secũdũ eãdẽ rationẽ, ergo cũ personę, vt tales ingrediãtur cõceptũ duarũ relationũ, vt Pater Paternitatis qua ipse refertur ad filiũ, & filiationis qua Filius refertur ad ipsum, debent ingredi secũdũ diuersã rationem, ergo si ingrediũtur eã, qua referũtur secũdũ esse *Ad*, non possunt secundum idem esse *Ad*, ingredi eam, quam terminant.

47 Dico 2. *Personas Diuinas terminare relationes formaliter ratione originis, quam important.* Prob. Terminus formalis relationis est id, per quod formaliter cõnectitur, cũ alio extremo; sed personæ connectũtur inter se ratione originis, ergo. Minor prob. Quia tota connexio inter personas Diuinas est in ratione producentis, & producti.

48 Obijcies. Relatio diuina ita distinguit, vt distinguat à termino correlato, ergo requirit formaliter terminum, vt correlatum. Resp. Distinguere secundum totum suum esse adęquatum, & ideo relatio terminatur ad correlationem adæquatè sumptam; quia tamen non est pura correlatio, ideo habet aliquid aliud, ratione cuius formaliter terminet; & hoc est origo.

DE PERSONA, IN COMMVNI.

DISPVTATIO LVII.

Quid significet Persona.

SECTIO I.

1 PErsona à Philosophis, & Theol. vsurpatur pro indiuiduo, intellectualis naturæ, quia natura, prout est in aliquo indiuiduo, & incommunicabiliter existit, habet quandam determinatam apparentiam, & cognoscibilitatem sui ipsius, qua secundum proprium esse sit conspicua, & nota. Hinc Damasc. *cap. 13. Dialect.* *Persona est qua per suas actiones, & proprietates perspicua est.*

2 Dico 1. *Personã significare esse substãtiale naturę; est contra Laur.* Vallam. *lib. 6. elegantiarum cap. 58.* vbi vult Personam non conuenire Deo, quia significat qualitatem; desumitur autem ex locis scripturæ, vbi dicitur Deum non esse acceptorem Personarum, & Nazianz. *orat. 32.* testatur decretum fuisse, vt persona apud catholicos significaret suppositum, substantiali proprietate distinctum.

Prob. Vnusquisque ex vi suæ indiuidualis substantiæ habet suam indiuidualem apparentiam; ergo si attendamus significationem huius vocis, significat naturam, cum speciali proprietate substantiali, quia persona non aliud significat, quàm illam apparentiam, qua quisque vt diuersus ab alio apparet.

3 Dico 2. *Personam significare substantialem naturam, non quocunque modo, sed quadam propria, & singulari nota, caracterizatam, substantiali modo.* Prob. Personæ importat propriam apparentiam, qua quisque ab alio distinguitur, ergo importat substantialem naturam, proprio signo determinatam, quia ratione propriæ apparentiæ redditur talis, qualis nulla alia est.

4 Dico 3. *Personam significare etiam qualitates, & alia accidentia, quæ caracterizant naturam, non per se, sed quatenus indicant substantialem proprietatem.* Desumitur ex D. Damasceno *loco citato.*

Prob. Persona de suo formali significat proprietatem substantialis naturæ indiuidualis, quatenus dat propriam apparentiam, ergo ex tua significatione extenditur ad omne id, quod importat talem apparentiam, accidentia autem vt signum important hanc apparentiam.

Quid sit Persona.

SECTIO II.

5 Definitur persona à Boetio *lib. de duabus naturis c.* 2. quod sit *natura rationalis indiuidua substãtia*, & hæc definitio, vt conformis doctrinæ SS. Patrum, recipitur ab omnibus excepto Scoto in 1. *d.* 23. *q. vnica* §. *ad inuestig.* qui loco *Indiuiduæ substantiæ* ait, ponendum *Incommunicabilis existentiæ*.

6 Notandum 1. Certum esse, Naturam intellectualẽ ingredi constitutiuum adæquatum personæ; cùm autem natura sit communis omnibus personis, neç importet illam determinationem, quam habeat persona in quo libet indiuiduo, se habet materialiter, & determinatur per aliquid, quod tribuat specialem modum subsistendi.

7 Notandum 2. Rationem personæ dicere, quod natura intellectualis ita subsistat in se, vt se habeat incommunicabiliter, quia dicit naturam iam determinatã secundum suum modum essendi, si quidem illum dicit vltimò completam. Ad hanc autem incommunicabilitatem, non sufficit indiuiduatio, vt patet ex Mysterio Incarnationis; nam in Christo est humana natura indiuidua, quæ sufficit, vt sit terminus productionis, absque tamen incommunicabilitate personali, quia communicatur Verbo tanquam personæ assumẽti eandẽ naturam ad propriã hypostasim.

8 Dico 1. *Personam de suo formali importare aliquam proprietatem, realem, substantialem, per quam natura ita in se constituitur, vt illi repugnet communicare cum alio in modo subsistendi*; Prob. Persona subsistit in se, vt indiuidua, ergo præter indiuiduationem debet habere aliquam substantialem proprietatem, per quam determinato modo subsistat, quia indiuiduatio determinat naturam, & facit, vt sit hæc, non autem modum subsistendi, vt patet in natura assumpta à Verbo; vnde cum natura intellectualis debeat subsistere per se, debet etiam dari determinatio, secundum hunc modum subsistendi.

9 Dico 2. *Hanc substantialem proprietatem importare formaliter, quendam substantialem characterem, quo natura intellectualis sit secundum modum subsistendi determinata, vt secundum ipsum habeat propriam apparentiam qua discernatur à quacunque alia secundum modum subsistendi, & operandi.* Prob. Quodlibet esse habet suã conspicuitatẽ, secundũ quam innotescit, & quæ illi prouenit ex suo vltimo constitutiuo, cum tale esse habet talem conspicuitatem sibi propriam, ergo quod habet esse omnino proprium, & completum, debet habere omnino propriã, & completã conspicuitatẽ; talis autẽ est ratio personæ.

10 Dico 3. *Incommunicabilitatem in modo subsistendi non importari formaliter per personalitatem, sed consequi ad ipsam, vt proprietatem.* Prob. Personalitas importat rationem vltimò determinatiuam naturæ secundum modum subsistendi. Hæc autem non est formaliter incõmunicabilis, quia incõmunicabilitas est respectu alterius, vltima autẽ determinatio cũ sit in esse substãtiali, est ad se.

11 Colligitur ex dictis, Quomodo intelligenda sit definitio personæ, dicitur. n. *Natura rationalis*, vt assignetur pars veluti materialis, quam importat. Persona dicitur. *Indiuidua substantia*, hoc est incommunicabilis; accipitur enim de indiuiduatione, quatenus importat omnimodam incõmunicabilitatem, per quam significatur ille peculiaris character, per quẽ natura vltimò determinatur secundum modum subsistendi. Traditur autem definitio per incommunicabilitatem, quia ponitur proprietas loco differẽtiæ.

12 Colligitur 2. Personam respectu indiuidui se habere vt quid posterius, quia natura prius est indiuidua, quam persona. Item respectu suppositi se habere vt quid minus vniuersale; suppositũ. n. est idẽ in oĩbus naturis substãtialibus, quod est persona in natura intellectuali; vnde persona est ẽr suppositũ, & insuper dicit peculiarẽ rationẽ, excellẽtiæ, secũdũ quã natura fit cõspicua in modo subsistendi.

DE PERSONA IN DIVINIS.

DISPVTATIO LVIII.

An in Deo sit ponenda ratio Personæ.

SECTIO I.

1 Dicendũ est. *Nomẽ personæ conuenire Deo*, est de fide, & ita docẽt cõmuniter Patres, & Scholastici, contra Transyl. & Illyricos. Licet aũt nõ reperiatur expresse in scriptura, habetur tamen in ipsa idẽ significatũ, nẽpe ratio Patris, Filij, & Spiritus Sancti, de quibus ea dicũ tur, quæ in creatis fũdãtur in esse personali. Prob. Deus est natura intelligẽs, perfectè subsistens, & determinata in modo subsistendi, ergo debemus illi tribuere nomen personæ ad significandum talem modum subsistendi, nam perfectiones Diuinas explicamus, per voces, & conceptus perfectionum creatarum.

2 Dico 2. *Rationem Personæ conuenire Deo, non secũdũ eũdẽ cõceptũ, sed secũdũ aliũ infinitè distãtẽ.* Prob. Quod in Deo nomine personæ significatur, est aliquid infinitũ; in creatis vero quid finitũ, ergo ratio personæ secũdũ aliũ cõceptũ infinitè distãtẽ dicitur de Deo, quia vbi in aliqua additate reperit. infinitas, facit infinitè distare ab õi finito.

3 Obijcit, Persona est simpliciter incõmunicabilis, quod tamẽ nõ cõtingit in Deo, nã natura terminata vna personalitate, potest vlterius cõmunicari, ergo. Resp. Naturã Diuinã terminatã vna personalitate non posse vlterius communicari, eodem modo communicationis, sed tantum diuerso ideo autem potest diuerso modo cõmunicari, quia est communicabilis pluribus modis, ita vt per terminationem vnius personalitatis non adæquatè communicetur.

4 Obijcies 2. In Diuinis non est differentia secundum substantiam, ergo nec persona, cum persona sit rationalis naturæ indiuidua substantia. Resp. negan. conseq. Quia ad plurificandum personam, sufficit, plurificari formaliter constitutiuum, quod consistit in proprietate personali, quæ in Diuinis plurificatur.

Quid formaliter dicat Persona Diuina.

SECTIO II.

5 Supponendum est. Personam in suo adæquato conceptu importare tum naturam diuinam, tum etiam aliquid notionale, quia cum sit natura intellectualis incommunicabiliter subsistens, debet includere tum naturã; tum etiam aliquid, ratione cuius incommunicabiliter se habeat. Hinç notionale debet pertinere ad formale constitutiuũ personæ, quia ratione ipsius personæ distinguũtur.

6 Dico 1. *Personam Diuinam de suo formali non importare aliquid negatiuum, sed aliquid positiuum*. ita Scot. in 1. *d.* 23. *q. vnica* Prob. Personæ Diuinæ distinguũtur solũ in esse personali, ergo esse personale debet formaliter dicere aliquid positiuum; alioquin personæ Diuinæ non distinguerentur realiter positiuo modo; nã idẽ est cõstitutiuũ & distinctiuũ. Rursus cum Incarnatio sit facta in persona formaliter, nõ autem in natura, sequeretur, quod verbum non terminasset naturam humanam per aliquid positiuũ.

7 Dico secundò. *Personam Diuinam de suo formali importare esse subsistens peculiari nota characterizatum, seu cum aliquo peculiari modo, ex quo prouenit incommunicabilitas.* Probatur. Persona Diuina de suo formali non aliud importat, quam determinationem quamdam naturæ, ex qua acquirat determinatam appa-

apparentiam, ergo importat Diuinum subsistere vt peculiari; si pro determinandum, nam ex hoc natura habet determinatam apparentiam.

8 Dico tertiò. *Personam Diuinam importare personales proprietates, seu relationes, prout dicunt peculiares modos subsistendi.* Prob. Persona est vltimò completa in ratione subsistendi, cum sit incommunicabiliter subsistēs, ergo cum in Diuinis id non habeat à natura, habebit à proprietate personali, vt ab vltimo determinatiuo.

9 Dico quartò. *Personā importare aliquid absolutum, ita vt quāuis constituatur per relationem, significetur tamen absoluto modo ratione naturæ.* Licet enim proprietas personalis sit vltimum determinatiuū personę, quia tamē se habet vt modus quidam, natura verò vt res, ideo persona sequitur conditionē naturæ; sic etiam homo est corporeus, licet anima sit spiritualis. Prob. Personalitas concurrit ad cōstituēdā personā, tāquā character quid subsistēdi, discriminans vnum modum ab alio in ratione subsistendi, ergo persona, quę constituitur, se habet absoluto modo, quia character non aliud præstat, quàm facere innotescere Diuinum subsistere secundum specialem apparentiam; vnde persona principaliter dicit ipsum subsistere, characterem verò vt modum subsistendi.

10 Dico 5. *Ex eo quod character personalis est relatio, persona constituta secundum suum esse personale absolutum, refertur ad aliud.* Aliud enim est, personā esse quid absolutum, & aliud quod secundum esse absolutum, referatur. Primum dicit habere tale esse, quod in se ipso, & ad se ipsum subsistat. Secundum dicit, quod ex eo, quod aliquid sibi subsistat, dicat ordinem ad aliquem terminum, & hæc duo sunt possibilia, vt patet in relationibus trāscendentalibus. Prob. Persona Diuina in suo esse absoluto imbibit relationem, quia imbibit notionale, ergo secundum suum esse absolutum refertur.

11 Obijcitur. Relatio vt talis constituit personam, ergo persona se habet relatiuo modo; Resp. negando conseq. Quia relatio Diuina non est pura relatio, sed etiā aliquid aliud præstat, & ideo cōstituit personā exhibendo personalē characterem, vnde potest persona significari absoluto modo, sicuti significātur etiā alia relatiua trāscendentalia.

12 Obijcitur 2. Sola relatiua plurificantur in Diuinis, ergo si personæ plurificantur, erunt relatiuæ. Resp. Relatiua plurificari nō solum vt puri respectus, sed etiam prout aliquid aliud præstant, & ideo cum personæ non sint aliquid purum relatiuum, possunt significari absoluto modo ratione relationis sumptę, non vt refert, sed prout constituit tanquam terminus personalis.

An in Deo sit ponenda hypostasis.
SECTIO III.

13 HYpostasis idem est, quod substans: vnde quia substantię indiuiduales substant accidentibus, à Græcis hypostases dictę sunt. Quia autem, quod alijs substat, se habet per modum substentaculi, & consequēter per se subsistit, ita vt non indigeat substētari, ideo nomen hypostasis significat etiam primas substātias, quatenus per se subsistunt, & in hoc sensu ponitur in Diuinis tàm à Patribus, quàm à Concilijs, & solum difficultas est, an hoc nomen sit tribuendum essentiæ, ita vt sit idem, ac vsia, seu essentia, atque adeo sit tantum vna hypostasis in Deo; an verò idem sit ac persona, seu suppositum.

14 Dico 1. *Nomen hypostasis ab antiquis Patribus fuisse vsurpatum, pro vsia, et in hoc sensu vnicam tantum hypostasim positam fuisse in Deo.* Prob. ex D. Athan. *orat. 5. contra Arrianos,* Quemadmodum *vnum principium, & pro principio vnus Deus, ita planè, ac re vera vna est essentia, & hypostasis, quæ dicit, Ego sum, qui sum.*

15 Dico 2. *Consueuisse distingui inter hypostasim, & vsiam, ita vt hypostasis staret pro persona, vsia verò pro natura, seu essentia,* ita Boet. *l. de duabus naturis.* Prob. ex D. Athan. tr. de Definit. *Essentia quidem, genus, natura, & forma, sicut dictum est, idem sunt, persona autem, character, hypostasis, indiuiduum, & propriū etiam ipsum vnū sunt* & idem etiam habet Damascenus 3. *de fide cap. 4.* & Augustinus 5. *de Trinit. cap. 8.*

16 Dico 3. *Hypostasim in Diuinis significare personam, ita vt licet aliquando fuerit vsurpata pro eßentia, communis tamen vsus fuit pro persona, & nunc pro sola persona debet vsurpari.* Prob. ex D. Athan. tract. de Definit. *Si quis quærat, quas confitearis naturas, dico vnam, hypostases verò tres,* Idem etiam docet D. Dionysius *cap. 1. de Diuinis nominibus,* Niss. *orat. cathechetica c. 1.* Damasc. *Epist. de Trisagio,* & Conciliū Ephæsinum, *t. c. 1. anathematis. 2.* & Constantinopolit. *2. collat. 8. can. 1.* vbi anathematizat, qui non confitetur vnam deitatem in tribus hypostasibus.

DE CONSTITVTIVO Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LIX.

An dentur proprietates constituentes Personas.

SECTIO I.

1 NEgauit proprietates personales Præpositiuus apud D. Thom. *1. p. q. 32. art. 2.* asserens, quod stante simplicitate Diuina non poterat distingui inter essentiam, & proprietatem, & ideo non debere dari abstractum proprietatis. Tribuitur hæc opinio etiam Ariminensi *in 1. dist. 26. & 27.* sed re vera solum in modo loquendi discrepat à communi sententia.

2 Dicendum est. *Personas Diuinas habere suas proprietates personales, secundum quas ad inuicem distinguantur* Ita communiter cum D. Tho. *1. p. q. 40. art. 2. & 3.* & est de fide, & desumitur ex cap. *Firmiter. De summa Trinitate* vbi habetur. *Hæc Sancta Trinitas, secundum essentiam indiuidua, & secundum proprietates personales discreta,* & ex Concil. Tolet. 11. *in profess. fidei.* vbi habetur; *vnicuique personę manere suam proprietatem.* Prob. Personæ Diuinę sunt plures, ergo cum non possint habere pluralitatem ex aliquo cōmuni, debēt habere ex aliquo proprio.

3 Dicendum 2. *Has proprietates personales eße reales, ita vt se teneant formaliter ex parte obiecti, & non tantum fundamentaliter.* Prob. Ratio personæ est realiter, & formali modo in Diuinis, vt est de fide, ergo etiam proprietas personalis, quia persona constituitur per ipsam tanquam per propriūm characterem.

4 Dicendum 3. *Has proprietates personales non esse aliquas entitates, seu res, quæ ita sint in vna persona incommunicabiliter, vt non sint in alia.* Prob. Pater communicat filio totam suam entitatem, & substantiam, vt definitur in cap. *Damnamus. De summa Trinit.* ergo non est in ipso aliqua entitas, seu res, quæ non cōmunicetur. Conseq. prob. Si proprietas diceret hanc entitatem, seu rem incommunicabilē; vel esset substantia Patris; vel nō. Si primū, ergo nō cōmunicaretur tota substantia Patris, cōtra definitionē allatā. Si secūdū; ergo esset in Deo aliquid distinctū, quod nō esset substātia personæ, quod est error Gilberti.

5 Dicendum 4. *Proprietates personales importare diuinam essentiam secundum peculiarem modum se habendi, in qualibet persona, ratione originis, ita vt quod est una proprietas in vna persona, sit alia proprietas in alia persona, ex solo diuerso modo se habendi, quoad originem.* ita D. Thoma *in 1. dist. 7. quæst. 2. art. 2. ad vltimum.* Probatur. Proprietas personalis non importat aliud, quàm illud esse personale cuiuslibet personæ, ergo cum hoc sit tātum quidam character subsistendi, non importat aliud, quàm Diuinam naturam cum tali modo se habendi.

Confirmatur. Quia ſic ſaluatur quomodo Trinitas ſit vna ſumma res, quæ ſit veraciter Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, iuxta definitionem capitis. *Damnamus*, De *ſumma Trinitate*. Nam non ponit alia, & alia res ſecundum pluralitatem perſonarum, ſed tantum alius, & alius modus ſe habendi eiuſdem rei.

6 Dicendum quintò. *Licet in Deo idem ſit abſtractum, & concretum, proprietates tamen perſonales, poßunt, & debent in abſtracto quoque ſignificari*. Deſumitur ex Patribus, & Concilijs, quatenus vtuntur nominibus abſtractis, ad illas ſignificandas. Probatur. Nomina, quę Deo tribuuntur, debent ſignificari in ordine ad noſtram capacitatem, ergo cum noſter intellectus non poſſit intelligere, niſi per diuerſos conceptus abſtracti, & concreti, nomina quæ Deo tribuunt debent ſignificari tum in abſtracto, tum in concreto.

7 Obijcit, Torres contra tertiã concl. Pater cõmunicat Filio Paternitatẽ, eſt propoſitio hæretica, ergo etiã quod cõmunicet propriã entitatẽ, ergo habet aliquam entitatẽ, incõmunicabilẽ. Reſp. Eſſe hæreticum dicere, quod cõmunicet eſſe Patrem, quia tũc ſequeretur indiſtinctio perſonarum; non autem quod communicet entitatem, quæ eſt ipſa Paternitas, ſeu quod communicet Paternitatem per modũ entis, ita vt Filius ſit totũ illud eſſe, quod eſt Pater, iuxta definitionẽ capitis. *Damnamus*. De *ſumma Trinit*.

8 Obijcit ſecundò. Patrem eſſe Patrem, eſt infinita entitas, & tamẽ non cõmunicatur Filio ex Florent. *in litteris vnionis*, ergo. Reſp. Patrẽ eſſe Patrẽ, eſſe infinitã entitatẽ, quæ ſit entitas, & infinitas eſſentiæ: hæc autẽ cõmunicatur Filio, quia ſecundum Florent. *Pater dat omnia Filio, præter eſſe Patrem*, quia nimirum hæc infinita entitas ratione originis habet in Filio aliũ modũ eſſendi, ita vt illa infinitas entis, quæ in Patre habet rationem Patris, in Filio habeat rationem Filij, & hoc pacto Filius non eſt Pater, licet habeat realitatem Paternitatis, quia ratione communicationis talis realitas habet alium modum eſſendi.

9 Quæres, An conſtitutio Diuinarũ perſonarũ per proprietates ſit realis. Reſpon. Eſſe realem materialiter, & quò ad rem conſtituta, quia perſona eſt quid reale; eſſe autem rationis quòad modum conſtitutionis, quia modus conſtitutionis, dicit diſtinctionem, & compoſitionem, quæ in Diuinis perſonis non eſt niſi ſecundum noſtrum modum concipiendi, quatenus, ſecundum inadęquatos conceptus, diſtinguimus inter eſſentiam, & proprietatẽ.

An proprietates conſtituentes Perſonas ſint abſolutæ, an relatiuę.

SECTIO II.

10 PRima ſententia aſſerit, eſſe abſoluta. Ita tamen vt non plurificentur, niſi ratione originis, & relationes ſuperueniãt perſonis iam conſtitutis, ita Ioan. de Ripa *in 1. diſt.* 26. Guiliel. Pariſien. apud Carth. *in 1. diſt.* 26. *q.* 1. & vt probabilem defendunt Scot. *in 1. diſt.* 26. *q. vlt.* §. *Tertia opinio*. Baſſol, *q.* 2. *art.* 3. Prob. Prouer. Tertiò. Quod nomen eſt eius, aut nomen Filij eius? indica mihi ſi noſti. Si autem perſonæ conſtituerentur per relationes, nomina Patris, & Filij, eſſent propria, & interrogatio eſſet irrationabilis. Secundò. Relatio terminatur ad abſolutum, ergo cum perſonæ vt tales, terminent inuicem relationes, debent habere proprietates abſolutas, quibus eas terminent.

11 Secunda ſententia aſſerit, Perſonas cõſtitui per proprietates, relatiuas, ita communiter cum D. Thoma. 1. *p. q.* 40. *Art.* 2. & Magiſtro *in 1. diſt.* 26.

12 Dico primò. *Proprietates perſonales non eſſe purè abſolutas, ſed etiam relatiuas, ita vt intrinſecè, & formaliter dicant relationes.* Hęc concluſio eſt certa ex principijs fidei, quãuis nõ ſit definita, & deſumitur ex Concil. Toletan. 11. *in Confeſſ. fidei*, vbi habetur; *In relationes perſonarum numerus cernitur.* Et rurſus. *In hoc ſolũ numerum inſinuant, quod ad inuicem ſunt, & in hoc numero carent, quod ad ſe ſunt*, & ex Florent. *in litteris vnionis* definitur; *Omnia quæ Patris ſunt, ipſe Pater vnigenito filio ſuo gignendo, dedit præter eſſe Patrem.* Si ergo ſolum eſſe Patrem eſt proprietas Patris, quia id ſolũ habet propriũ, quod Filio non communicat, proprietas erit aliquid relatiuũ; nã eſſe Patrẽ, eſt quid relatiuũ; Prob. Vbicumque in Diuina Scriptura nominãtur perſonæ Diuinæ, adhibẽtur nomina relatiua, Matthęi vltimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. 1. Io. 5. *Tres ſunt, qui teſtimoniũ dãt in Cęlo, Pater, Verbũ, & Spiritus Sãctus*, ergo cum nomina exprimant Diuinas perſonas, ſecũdũ ſuas proprietates, ſunt proprietates aliquid relatiuũ.

13 Reſp, Scotus. Explicari per nomina relatiua, tanquã per notiora; non autem quia relationes ſint proprietates conſtituentes. Contra. De his, quæ ſola reuelatione habemus, debemus opinari ſolũ iuxta id, quod eſt reuelatũ, ergo cum perſonæ Diuinæ ſint reuelatæ, ſolũ cum proprietatibus relationis, poſſumus ſolũ affirmare eſſe relatiuas. Cõf. In reuelatione nõ eſt magis, aut minus notũ, & intellectus in aſſẽtiẽdo reſpicit ſolã auctoritatẽ reuelãtis. ergo

14 Prob. ſecũdò. In Diuinis omnia ſunt vnũ, vbi nõ obſtat relationis oppoſitio, vt docet D. Anſ. c. 3. *de proceſſ. Spiritus Sancti*, & Cõcil. Flor. *ſeſſ.* 19. ergo perſonę non poſsũt conſtitui, & diſtingui per proprietates abſolutas, quia inter illas proprietates non eſſet oppoſitio relatiua.

15 Reſp. Scot. Sufficere, ſi proprietates abſolutę ſint referibiles per relationẽ; nã tũc radicaliter dicũt relationẽ, quod ſufficit ad oppoſitionẽ. Contra. Quia D. Anſel. docet, ex ſola oppoſitione formali haberi diſtinctionem. Deinde oppoſitio non cauſat diſtinctionem, niſi ex vi rationis formalis oppoſitionis, ergo vbi non eſt formaliter oppoſitio, nec etiam eſt diſtinctio.

16 Prob. tertiò, Si proprietates eſſent abſolutæ, perſonæ Diuinæ eſſent limitatę, ergo. Sequella probat. Quod intra idem genus diuiditur, eſt limitatum ſecundum illud eſſe, in quo diuiditur, quando diuiſio non prouenit ex oppoſitione relatiua, ſic perſonæ, & indiuidua creata ſunt limitata, quia contrahuntur per aliquid ſui generis; limitatio enim inde prouenit, quod vnum ex vi ſui eſſe non ſit aliud.

17 Dico ſecundò, *Proprietates perſonales non eſſe purè relatiuas ſed habere admixtum aliquid abſolutũ.* Prob. Illud eſt purè relatiuum, quod eſt pura relatio importans purum eſſe *Ad* Proprietates autem perſonales non ſunt purũ eſſe *Ad*, ergo. Minor prob. Quia pura relatio habet tãtũ referre; hę autẽ proprietates nõ purè referunt, ſed etiã conſtituunt perſonas, & terminant hypoſtaticè naturam.

18 Obijcit. Spiratio actiua communicatur Filio, ergo relatio eſt communicabilis, ergo non eſt proprietas perſonalis, quæ debet eſſe incommunicabilis. Reſpond. Relationem eſſe incommunicabilem reſpectu ſuæ correlationis, & hoc ſufficit, vt proprietas perſonalis, poſſit eſſe relatiua; nam quando debet diſtinguere à pluribus perſonis, importat plures relationes, coaleſcentes in vnum per ſummam ſimplicitatem, & conſtituitur vna adæquata proprietas perſonalis, quæ refert ad omnes perſonas, à quibus diſtinguitur.

19 Ad 1. Per illam interrogationẽ indicari, nõ quod nomina Patris, & Filij, non ſint propria, ſed quod non explicent adæquatè, & quidditatiuè perſonas Diuinas, quia ſicuti nõ ſũt à nobis in hac vita adęquatè cognoſcibiles, ita neq; etiã poſsũt adęquatè exprimi. Ad 2. Quinã ſit terminus formalis relationũ diuinarũ, diximus ſupra *d.* 56. *ſe.* 5.

An proprietates conſtituentes perſonas dicant origines.

SECTIO III.

20 SVppon. eſt. Totã diſtinctionẽ diuinarũ perſonarũ prouenire ratione originis; niſi .n. vna perſona ab alia procederet, non diſtingueretur ab ipſa, & hoc intelligũt Patres, quãdo docẽt, perſonas diſtingui rõe originis.

21 Suppon. 2. Realiter loquẽdo à parte rei eſſe formale

ori-

originis constituere, & distinguere personas, nam totum esse notionale pertinet ad esse personale, ita vt sit vna simplex ratio, quæ sit origo, relatio, & proprietas personalis; vnde sicut proprietas constituit, & distinguit, ita etiam origo.

22 Supponendum tertiò. Nostros conceptus posse considerari, vel ex parte modi concipiendi, vel ex parte rei conceptæ, secundo modo certum est, origines constituere personas, quia formaliter important relationes, ex eo quod intrinsecè sint ad aliud; vnde si vna constituit, altera quoque constituet. Difficultas ergo est de originibus secundum nostros conceptus ex parte modi concipiendi, an nimirum vt concipiuntur per modum originis, concipiantur vt constitutiuę personarum.

23 Prima sententia est affirmatiua. Ita D. Bonauentura *in 1. dist. 26. quæst. 2. & 3.* Probatur secundum modum concipiendi origo præcedit relationem, & cum sit distinctiua, prius concipiuntur personæ distinctæ, quam referri. ergo.

24 Secunda sententia negat, proprietates debere concipi ad modum originis, ita communiter cum D. Thoma *1. p. quæst. 40. art. 2.*

25 Dico primò. *Proprietates personales non se habere quoad modum concipiendi ad modum originis.* Probatur. Constitutiuum debet esse proportionatum constituto, ergo constitutiuum personę non potest esse proprietas per modum originis. Consequentia probatur, quia persona dicit aliquid per modum essendi, non autem per modum operandi; origo autem dicit aliquid per modum relationis.

26 Dico secundò. *Origines, quæ se tenent ex parte personarum producentium in ordine ad aliam, secundum nostrum modum concipiendi, supponere personas producentes constitutas.* Probatur ex natura sua prior est ratio principij, quàm ratio originis, ergo cum eadem formalitas sit principium, & origo, quando concipitur sub ratione originis, non concipitur sub ratione principij; sed supponitur, ergo neque sub ratione constitutiua. Hoc tamen solum valet secundum nostrum modum concipiendi, quia ad concipiendas proprietates personales, debemus vti conceptu principij, & originis, nam in re adest solum actualis productio, quia principium in diuinis est per essentiam actu producens.

27 Dico tertiò origines, quæ se tenent ex parte personæ productæ, præcedere secundum nostrum modum concipiendi constitutiuum eiusdem personæ. Probatur origo, & constitutiuum in diuinis concipiuntur ad modum originis, & constitutiui vt sunt in creatis quia concipiuntur per conceptus creatos. In creatis autem origo præcedit constitutiuum, quia est ratio, cur constitutiuum ponatur in esse.

28 Ad fundamentum primę sententiæ respondetur originem præcedere relationem ad summum secundum nostrum modum concipiendi, quatenus æquiualet prædicamentali: vnde solum sequitur, quod non possit concipi, vt constitutiuum, quando concipitur vt æquiualens prædicamentali.

Sub qua ratione relatio constituat personam.

SECTIO IV.

29 PRima sententia asserit, Relationem posse considerari secundum esse conceptum, & secundum esse exercitum. Primo modo est relatio prout est in subiecto, non considerando distinctè, quid in ipso efficiat secundo modo est relatio considerata vt formaliter referens; vult ergo constituere personas, prout dicit esse exercitum Ita Caiet. *1. p. quæst. 40. art. 2. ad 2. difficult.* & alij Thomistæ.

30 Secunda sententia asserit, relationes constituere personas, prout dicit esse, *in* quia verò est relatio substantialis, hoc esse *in* non est secundum inexistentiam, sed secundum subsistentiam; ita nonnulli Thomistę.

31 Tertia sententia asserit, relationem, constituere personam, vt est quædam forma hypostatica importans esse subsistens, quod dicit aliquid absolutum; ita Ferrar. *4. contra gentes, cap. 26.* Marsil. *in 1. q. 29. art. 1.* Capreol. *dist. 26. quæst. vnica art. 3.* Cuniga *disp. 15. de Trinit. dub. 15. memb. 4.* & alij.

32 Quarta sententia asserit, relationem, prout dicit esse *in* subsistens constituere personas prout autem dicit esse *Ad* eas distinguere ita Bannes *1. part. quæst. 40. artic. 4. dub. 1.*

33 Quinta sententia vult, relationes constituere personas secundum proprias rationes relationis prædicamentalis, ita Aureol. *in 1. dist. 26. art. 3.* Durand. *dist. 27. quæst. 1.* Scotus *dist. 28. quæst. 3. §. Ad quæstionem.* Suarez *7. de Trinit. cap. 7.* Ruiz *disp. 89. & 90. de Trinit.* & ferè communiter recentiores.

34 Dico primò. *Relationes constituere personas, quatenus sunt quædam forma, seu modi hypostatica, & characteristicè determinantes diuinam naturam, ad talem modum subsistendi.* Prob. personæ vt tales incommunicabiliter se habēt, & important proprium characterem subsistendi, ergo relatio vt vltimum constitutiuum personæ debet importare aliquam propriam rationem incommunicabilitatis, & proprij characteris.

35 Dico secundò. *Relationes importare hanc determinationem hypostaticam, vt sunt peculiares relationes singularum personarum, ita vt relatio Patris, vt talis est, dicat propriam rationem characteristicam Patris.* Probatur. Quod constituit personas in esse personali, debet formaliter exprimere id, per quod quælibet persona seorsim se habet ab alia; cum in hoc consistat proprietas characteristica; hoc autem est relatio determinata, talis personæ, quia ex vi ipsius nobis innotescit secundum suam propriam rationem.

36 Dico tertiò. *Relationes constituere personas, prout æquiualent transcendentalibus.* Probatur constituere personam non est purè referre, sed determinare naturam ad specialem modum subsistendi, & conferre peculiarem characterem, ergo non potest relatio constituere personam, nisi vt æquiualet transcendentali, alioquin constitueret purè referendo, quod implicat. Hinc vt æquiualent prædicamentalibus, nullo pacto constituunt personas, quia referre non est constituere rem in se.

37 Obijcitur. Operari supponit esse, ergo multò magis ipsum referri ratione operationis, ergo personæ debent constitui, per relationem sub aliqua ratione, quæ præcedat operari, & referri. Respondetur in creatis operari supponere esse operantis, quia contingenter conuenit, non autem in diuinis, quia conuenit necessariò, & intrinsecè, & per essentiam.

38 Obijcitur secundò. Relatiua transcendentalia non sunt vera relatiua, sed quid absolutum, ergo personæ constituuntur per aliquid absolutum. Respond. neg. antecedens. Nam important verum respectum; dicuntur autem absoluta quia non sunt purè respectus; hæc autem relatio sufficit pro constitutiuo diuinarum personarum, quia ponit oppositionem, & distinctionem.

39 Obijcitur tertiò. Pater, vt Pater, est prior origine filio, ergo relatio Paternitatis non potest concipi, quod subsequatur generationem; subsequeretur autem, si Pater constitueretur per relationem, vt æquiualet transcendentali. Respond. Patrem esse priorem origine ratione eiusdem originis formaliter, non autem ratione paternitatis, prout æquiualet relationi prædicamentali, quia tunc origo, & relatio sunt vnum, & idem, & solum distinguuntur secundum nostrum modum concipiendi; ideo Pater dicitur prior origine filio.

40 Obijc. quartò pater constituitur, per actuale generare, ergo non per relationem, vt æquiualet transcendentali. Respondetur negando consequentiam, quia actuale generare

generare importat relationem tranſcendentalem, quia reſpicitur Filius vt terminus exiſtens, ex vi generationis. In Deo autem relatio tranſcendentalis non eſt relatio potentiæ, ſed actualis productionis.

41 Colligitur ex dictis. An præciſis relationibus, remaneant hypoſtaſes: ſi enim præſcinduntur, vt æquiualent tranſcendentalibus, non remanent, quia tunc præſcinduntur characteres hypoſtatici, atque adeo formale conſtitutiuum hypoſtaſis. ſi autem præſcinduntur, vt ſolum æquiualent prædicamentalibus; tunc remanent hypoſtaſes, quia remanet notionale, ſecundum illam rationem, qua conſtituit perſonam, nempe ſecundum rationem termini hypoſtatici.

DE IDENTITATE DIVINARVM Perſonarum.

DISPVTATIO LX.

Qualis ſit iſta identitas.

SECTIO I.

1 IDentitas diuinarum perſonarum habetur ratione eiuſdem naturæ, vt dictum eſt alibi. Communiter autem docent, diuinam naturam eſſe vnum omnimoda vnitate, & quia omnimoda vnitas in creatis eſt indiuidualis, ſeu ſingularis, ideo docent, diuinam naturam eſſe indiuidualem, & ſingularem; difficultas ſolum eſt, an ſit indiuidualis propriè dicta.

2 Dico primo. *Quamuis perſonæ diuinæ habeant maximam vnitatem in natura, hæc tamen vnitas non eſt propriè ſingularis, aut indiuidualis.* Deſumitur ex Patribus, Hilario 7. *de Trinit.* circa finem vbi ait. *Patrem ſingularem Deum prædicare ſacrilegum eſt.* Ambroſ. 5. de fide ad Gratian. cap. 1. *Quod ad ſubſtantiam pertinet, non eſt ſingularitatis, ſed vnitatis; ſingularitas ad perſonam pertinet, vnitas ad naturam.* Auguſt. quæſt. 9. Veteris teſtamenti. *Vnus quidem Deus, ſed non ſingularis.* Probatur: vnitas ſingularis eſt incommunicabilis, vnitas autem diuinæ naturæ eſt communicabilis, cum communicetur tribus perſonis ſibi omnino identificatis, & inter ſe realiter diſtinctis, ergo. Confirmatur: vnitas ſingularis eſt vnitas limitationis, quia determinat naturam communem, vt ſit hæc numero; vnde limitat, vt non claudat totaliter eſſe naturæ; in Deo autem nulla eſt limitatio.

3 Dico ſecundò. *Naturam Diuinam ſimul cum qualibet perſonalitate importare vnam, & eandem vnitatem:* Probatur: vbi eſt ſimplicitas ſumma, ibi eſt etiam vna tantum vnitas, nam ſicuti ſimplicitas excludit omnem compoſitionem, ita etiam excludit concurſum plurium vnitatum; ſed perſona diuina eſt ſummè ſimplex, ergo.

4 Dico tertiò. *Naturam diuinam importare rationem formalem vnitatis, qua perſona diuina ſit vnum vt quod, perſonalitatem verò importare rationem determinatiuam talis vnitatis.* Probatur: natura diuina importat illam infinitam perfectionem, qua perſona eſt infinitè perfecta, ergo eſt formalis ratio vnitatis, quia vnitas diuinę perſonæ eſt vnitas ſimplicitatis, quæ debet fundari in perfectione ſimpliciter infinita, cum vnitas proportionaliter ſequatur eſſe. Rurſus: vnum quodque concurrit ad vnitatem, eo modo, quo concurrit ad eſſe, ergo cum perſonalitas concurrat ad perſonam, vt determinatiua, concurret etiam vt determinatiua vnitatis ipſius.

5 Dico quartò. *Diuinam naturam importare quandam rationem vnitatis, qua non ſolum ſit ratio, qua perſona ſit vnum, ſed etiam, qua ſit vnitiua perſonarum ad inuicem in eſſentialitate eſſendi.* Probatur vnitas diuinę naturæ eſt infinita, ergo debet vnire omnia, quæ ſunt in Deo, quantum vnibilia ſunt, ergo cum perſonæ ſint vnibiles ſecundum eſſentialitatem eſſendi, vnientur ex vi ipſius.

6 Dico quintò. *Vnitatem diuinæ naturæ eſſe quandam vnitatem ſupereminentem longè diuerſam ab omnibus creatis.* Probatur: vnitas proportionatur cum eſſe, cuius eſt vnitas, ergo quantum eſſe ſupereminet vnitas; eſſe autem diuinum ſupereminet infinito modo omnibus creatis.

7 Dico ſextò. *Licet vnitas diuinæ naturæ non ſit propria indiuidualis, explicatur tamen per vnitatem indiuidualem.* Probatur: quę ſunt in Deo, explicantur per conceptus rerum creatarum, ergo cum in creatis non ſit maior vnitas indiuidualis, debet conceptus ipſius adhiberi ad explicandam vnitatem diuinæ naturę.

An Perſonæ diuinæ ſint vnum in aliqua ſubſiſtentia abſoluta.

SECTIO II.

8 NOmen ſubſiſtentiæ aliquando ſumitur pro omni eo, quod habet eſſe reale: dicitur. n. ſubſiſtere, quia re vera habet eſſe. Propriè tamen ſumitur pro modo eſſendi per ſe, vnde conuenit tantum ſubſtantiæ completæ, & excludit indigentiam alterius, tanquam ſubſtentatiui, poteſt autem ſumi, & in abſtracto, & in concreto. Primo modo importat rationem pertinentem ad complementum naturæ ſubſtantialis, quæ dat illi formali modo eſſe per ſe. Secundo modo importat ipſam naturam, quatenus per talem rationem determinatur ad eſſendum per ſe.

9 Prima ſententia negat, dari ſubſiſtentiam abſolutam, in qua perſonæ diuinæ ſint vnum. Ita Albert. 1. *p. quæſt.* 57. *memb.* 3. D. Bonauent. *in* 1. *diſt.* 23. *art.* 2. *quæſt.* 1. & 2. Aureol. *diſt.* 26. *art.* 4. Henricus 2. *part. ſum. art.* 53. *quæſt.* 6. Molin. 1. *part. quæſt.* 29. *art.* 2. *diſp.* 3. Vaſquez *diſp.* 125. *cap.* 3. Cuniga *diſp.* 5. *de Trinit. dub.* 10. Amicus *diſp.* 21. *ſect.* 1. & alij. Probatur: Patres, & Concilia, dum aſſignant, ſub qua ratione Deus ſit vnus, & ſub qua trinus, pro vnitate aſſignant eſſentiam, & pro pluralitate ſubſiſtentiam, ita vt negent poſſe eſſe vnam ſubſiſtentiam, ergo. Secundo Patres Concilij Alexandrini, & Nicæni admiſerunt nomen ſubſiſtentiæ, vt per ipſam diſtinguerent perſonam contra Sabellianos, ergo. Tertiò ſubſiſtentia fundat negationem cuiuſcunque aptitudinis eſſendi in alio, quæ non conuenit, niſi ſubſtantiæ omnino completæ, & ſuppoſitatæ, ergo. Quartò. Ad ſubſiſtendum non ſufficit independentia à ſubiecto, nam natura præciſa ſubſiſtentia adhuc eſt independens, ſed requiritur non ordinari ad aliud. Deitas autem ordinatur ad perſonas. Quintò: ſubſiſtere Deitate eſt habere deitatem, ergo ſi præciſis perſonalitatibus daretur habens deitatem, poſſet dici, quod deitas generetur. Sextò: ſubſiſtentia abſoluta eſſet infinita, ergo non relinqueret locum ſubſiſtentiis relatiuis, vnde ſi Deus non eſſet Trinus, ſubſiſtentia abſoluta ipſius eſſet omnino incommunicabilis. Confirmatur: ſequeretur, quod in diuinis eſſent quatuor ſubſiſtentiæ, nam non obſtaret identitas ſubſiſtentiæ abſolutæ cum relatiuis, ſicuti nec obſtat, quin ſpiratio actiua ſit quarta relatio.

10 Secunda ſententia ponit vnam ſubſiſtentiam abſolutam, quę deitas ſubſiſtat, & quæ ſit communis omnibus perſonis: Ita Durand. *in* 1. *diſt.* 26. *quæſt.* 1. Scotus *quæſt. vnica* Bannes 1. *part. quæſt.* 40. *articul.* 4. *dub.* 2. Caiet. *quæſt.* 30. *art.* 4. Suarez *lib.* 4. *de Trinit. cap.* 11. Smiſing. *diſp.* 2. *de Deo trino quæſt.* 4. Granad. 1. *part. tract.* 4. *de Trinit. diſp.* 5. *ſect.* 3. & alij.

11 Notandum primo. Totam difficultatem prouenire ex diuerſa vſurpatione huius nominis ſubſiſtentię, quando enim Patres, & Concilia docent, Trinitatem diſtingui

gui secundum subsistentias, per subsistentiam non aliud intelligunt, quam totum illud esse, quod importat personam, vnde Concilium Constantinopolitanum primum. *Epistola ad Damasum*, ait. *In tribus perfectissimis subsistentijs, siue in tribus perfectis personis.* Accipitur etiam subsistentia, pro ratione, quæ facit aliquid per se subsistens, seu ita in se existens, vt sibi sufficiat quoad existendū hinc Boet. li. de duabus Naturis. *Deus est hypostasis idest subsistentia, subsistit enim nullo indigens.* Si primo modo sumatur subsistentia quoad catholicos nulla est difficultas, & quia omnes conueniunt, quod nulla detur persona absoluta, & consequenter nulla subsistentia absoluta, vnde difficultas procedit de subsistentia, vt dicit peculiarem rationem determinatiuam existentiæ.

12 Notandum secundò. Subsistentiam, vt dicit determinatiuum existentiæ, duo dicere, nempe aliquam rationem, qua existentia ita determinetur, vt ex vi ipsius natura sibi sufficiat quoad existendum; & aliquam rationem ita determinatiuam existentiæ, vt eam trahat ad esse personale, conferendo proprium characterem, secundum quē incōmunicabiliter se habeat. Si posteriori modo accipiatur nulla est difficultas, quia sicuti certum est, non dari personam absolutam, ita etiam certum est, non dari hanc rationem subsistentiæ absolutæ.

13 Dicendum est. *Dari rationem subsistendi absolutam determinatiuam existentia ad talem modum existendi, qua conueniat diuina natura, ex vi sui esse absoluti.* Desumitur ex Patribus. August. 7. de Trinit. cap. 4. *Omnis res ad se ipsam subsistit, quanto magis Deus* Hieronymi Ep. 57. ad Damasum. *Vna est Dei, & sola natura, qua verè est: id enim, quod subsistit, non aliunde habet, sed suum est.* Cyrillo Alexandr. *in compendiaria expositione fidei*, loquens de diuina essentia ait. *Quid est essentia? res, qua per se est, neque altero indiget, ad hoc, vt subsistat.* Hilar. lib. de Synodis. *Idcirco etiam substantia est, quia res, qua est, necesse est, vt subsistat in se.*

14 Probatur: ratio formalis subsistendi est quædam perfectio intra latitudinem existentiæ determinatiua ipsius ad perfectum modum existendi, ergo debet conuenire Deo ex vi esse absoluti. Antecedens patet; Quia, quod non subsistit per se, indiget alio. Consequentia probatur: ex vi infinitatis conuenit Deo secundum esse absolutum existere per essentiam, ita vt existentia pertineat formaliter ad esse absolutum, ergo etiam ratio subsistendi, quia cum existentia sit infinita, includit omnem perfectionem existendi, secundum omnem modum existendi.

15 Dices sufficere, si importet rationem subsistendi sibi identificatam in esse relatiuo. Contra. Quando aliqua perfectio in diuinis est absoluta, est etiam absoluta quæcunque ratio, quæ est intra eius latitudinem, quia, cum sit talis formaliter, debet formaliter dicere omnem perfectionem; secundo. Si non diceret secundum esse absolutum rationem subsistendi, non posset intelligi existētia absoluta, vt infinito modo se habens, nec vt perfecta in ratione existendi.

16 Probatur secundò: ratio subsistendi est perfectio simpliciter simplex, ergo debet conuenire Deo secundum esse absolutum. Antecedens probatur. Tum quia in vnoquoque est melior ipsa, quàm non ipsa. Tum quia existere est perfectio simpliciter simplex; quando autem aliqua perfectio est simpliciter simplex, etiam est tale omne complementum ipsius. Consequentia probatur. Quia omnis perfectio simpliciter simplex pertinet ad esse absolutum, nam cum sit melior in vnoquoque, est etiam melior in ipso.

17 Respondetur nō esse perfectionem simpliciter simplicem quia redderet essentiam incommunicabilem, & excluderet aliam perfectionem. Contra, quia non loquimur de ratione subsistendi, vt importat modum characteristicum, quæ sola reddit incommunicabile; Deinde illud est melius in vnoquoque, quo posito excluditur aliqua indigentia. Huiusmodi autem est ratio subsistentiæ, nam ea posita, etiam in natura diuina secundum esse absolutum, excluditur indigentia alterius ad existendum, & sublata ponitur existentia indigens.

18 Respondetur secundò. In Patre, & filio, & Spiritu Sancto esse subsistentiam, quæ cum se habet ad modum transcendentis, plurificatur iuxta numerum personarum. Contra. Perfectio simpliciter simplex non potest plurificari, alioquin darentur plures perfectiones simpliciter simplices cum oppositione ad inuicem; vna autem perfectio simpliciter simplex non potest opponi cum alia, nam per hoc destrueretur eius ratio, quia non posset esse simul cum ipsa; & ideo in quo ipsa esset melior, non esset melior altera apposita.

19 Respondetur tertiò. Hinc tantum sequi, quod Deitas non sit completa sine relationibus in ratione Deitatis. Contra. Præcisis omnibus relatiuis debet essentia remanere cum omni perfectione simpliciter simplici, cum omnis talis perfectio sit communis omnibus personis, ergo etiam cum ratione subsistendi.

20 Respond. quartò. Existere per se cum independentia à subiecto, conuenire substantiæ vt tali absque aliqua subsistentia. Contra. Essentia diuina habet perfectissimum modum subsistendi, ex vi suæ quidditatis, ergo etiam rationem subsistendi, quia ex hoc determinatur existentia ad perfectum modum existendi. Confirmatur: essentia ex vi suæ quidditatis excludit omnem indigentiam in ordine ad existendum, & habet omnem perfectionem simpliciter simplicem, ergo etiam subsistentiam, quæ est necessaria, ad excludendam indigentiam.

21 Respondetur quintò; relationes esse de quidditate essentiæ, & ideo reddere ipsam quidditatiuè subsistentem absque subsistentia absoluta. Contra. Adhuc secundum esse absolutum careret aliqua perfectione, simpliciter simplici: secundò. Perfectio simpliciter simplex non potest plurificari, & consequenter nec potest esse relatiua.

22 Ad primum respondetur patres, & Concilia, quando assignant subsistentiam pro pluralitate, illam sumere, prout significat personam, & sic patet ad secundum. Ad tertium. Subsistentiam fundare negationem cuiuscunq; habitudinis ad essendum in alio, quando est simul cum termino suppositali; non autem præcisè, vt dicit rationem determinatiuam existentiæ. Ad quartum ad subsistendum sufficere illam independentiam, quæ reddit naturam sibi sufficientem ad existendum; hæc verò conuenit etiam deitati, quia non ordinatur ad personas ratione indigentiæ, sed vt habeat suum terminum suppositalem. Ad quintum. Præcisis personalitatibus adhuc manere habens deitatem, nempe hunc Deum communem omnibus personis, quia tamen non est suppositum, non potest dici, quod deitas generetur, quia generatio terminatur ad suppositū. Ad sextum subsistentiam absolutam esse infinitam ea infinitate, qua est infinita natura; vnde relinquit locum terminis personalibus, quia subsistentia in sua formali ratione illis non importat; vnde nec reddit naturam incommunicabilem. Ad confirmationem negatur sequela, quia aliud est subsistentia, & aliud terminus personalis, & in diuinis est tantum vnica subsistentia, & tres termini personales, vt latius explicabimus *disp. 62. sect. 1.*

An Persona diuina conueniant in aliqua ratione communi Persona.

SECTIO III.

21 PRima sententia asserit, rationem personæ esse quid commune omnibus personis, sicut indiuiduum vagū. ita D. Thomas 1. *p. quæst. 30. art. 4.* Caiet. *ibidem*. Prob. quia persona significat subsistens in natura cum determinato modo subsistendi; vnde potest vage dici de qualibet persona, cum quælibet dicat determinatum modum subsistendi.

22 Secunda sententia asserit, personam importare aliquid

quid commune vniuocum, ita Gabriel *in 1. dist. 25. quæst. vnica art. 1.* Suarez 2. *de Trinit. cap. 3.* Cuniga *disp. 5. de Trinit. dub. 4. & 5* Smiling. *disp. 2. de Deo Trino quæst. 5. num. 113. & 131.* Probatur: potest abstrahi conceptus communis, qui sit omnino idem, nempe qui dicat rationem subsistentis incommunicabiliter. ergo.

25. Tertia sententia vult, importare aliquid commune analogum, ita D. Bonauent. *in 1. dist. 25. art. 2. quæst. 1. & 2.* Argent. *quæst. vnica.* Auers. *1. p. quæst. 29. sect. 5. dub. 2.* Probatur: quando concipitur determinatè talis persona, non concipitur aliquid superadditum personæ vt sic, sed tantum concipitur magis explicitè, quod prius concipiebatur implicitè, ergo conceptus personæ vt sic non est vnus, sed multiplex ad modum vnius.

26 Quarta sententia negat, personas diuinas conuenire in aliquo communi conceptu personæ formaliter sumptæ ita Aureolus *in 1. dist. 19. quæst. 2. art. 1.* Scotus *dist. 13. quæst. vnica §. Ad quæstionem*, & *dist. 23. quæst. vnica.*

27. Dico primò. *Si persona consideretur secundum esse adæquatum importat aliquid commune, quod tamen inadæquatè exprimit rationem personæ, licet implicitè dicat totā rationem personæ.* Probatur: Persona secundum esse adæquatum importat intellectuale subsistens incommunicabiliter, sed personæ diuinæ habent aliquid commune in ratione subsistentis incommunicabiliter, ergo. Minor probatur: Quia dicunt communem naturam, quæ includitur vt constitutiuum intrinsecū in tali subsistentia.

28 Dices. Fundare conceptum communē naturæ, non autem personæ, sicuti ratio generica non fundat communē conceptum speciei, sed generis. Contra: natura concurrit diuerso modò ad constitutionem personæ ab eo, quo concurrit genus ad constitutionem speciei, quia non concurrit per modum superioris, sed veluti pars; ergo ingreditur conceptum personæ, sicuti pars conceptum totius.

29 Dico secundò. *Personalitates diuinas, prout dicunt præcisè terminos personales, non conuenire in aliquo conceptu communi, siue vniuoco, siue analogo.* Probatur: non potest abstrahi conceptus communis, nisi reperiatur aliquid commune in sis, à quibus abstrahitur: Sed personæ diuinæ, vt dicunt personalia, non habent aliquid, in quo conueniant; ergo. Minor probatur. Personæ diuinæ vt personæ, distinguuntur secundum totum esse personale, ergo vt dicunt personalitates, non habent, in quo conueniant, quia quod est ratio distinctionis, non potest esse ratio conuenientiæ.

30 Dices distinguere solum, vt sunt tales personalitates, non autem vt personalitates. Contra: vel ista ratio personalitatis, secundum quam non distinguuntur, est relatiua, & incommunicabilis vel non; si primum; ergo dicit oppositionem, & est ratio distinguendi; si secundum; ergo non est ratio personalitatis, quia quod non est relatiuum, est absolutum, & pertinet ad essentiam;

31 Dices secundo. A realiter distinctis posse abstrahi conceptum, qui sit vnus secundum rationem in esse obiectiuo. Contra: licet possit abstrahi talis conceptus, non tamen qui importet formaliter id, per quod distinguuntur; quia in eo, in quo distinguuntur, non conueniunt; totum autem esse personalitatis est ratio distinguendi.

32 Dices tertiò. Personalitates, licet distinguant, adhuc tamen facere conuenire in eo, quod omnes sint personę. Contra: distinctiuum non potest secundum formalem rationem distinctiui ponere conuenientiam, ergo cum personalitates secundum formalem rationem personalitatis sint ratio distinctiua, non possunt secundum ipsam causare conuenientiam; alioquin personæ diuinæ essent vnum in ratione personę.

33 Ad fundamentum primæ sententiæ respond. Personam posse dici vagè de qualibet persona, quando consideratur secundum esse adequatum, ita vt aliquid explicitè dicat, & aliquid implicitè, vt explicatum est in prima conclusione.

Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur assumptum, vt patet ex dictis.

Ad fundamentum tertię. Quando concipitur determinatè talis persona, concipitur cum proprio termino personali, secundum quem nihil habet commune, cum alia persona.

DE DISTINCTIONE Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LXI.

Qualis sit ista distinctio.

SECTIO I.

1 Dico primo. *Nō esse proprie specificā.* Ita communiter cum Magistro *in 1. dist. 19.* & desumitur ex D. Augustino, *7. de Trinit. cap. 6.* vbi docet, quod si tres personæ diuinæ essent tres species, possent dici tres substantiæ, & tres essentiæ. Prob. species habet sub se plura indiuidua, per quę diuiditur, & continetur sub aliqua natura vniuersali, & importat diuersitatem essentiæ; hæc autem non conueniunt diuinis personis.

2 Dico secundò. *In distinctione diuinarum personarum intelligi aliquid amplius in ratione distinctionis, quam intelligatur in distinctione indiuiduali*: Prob. relationes, quibus constituuntur personæ, habent aliquam maiorem diuersitatem, quam indiuidualem, cum sint veluti relationes disquiparantiæ; & ex personis productis vna se habet vt verbum, altera vt Amor. ergo.

3 Dico tertiò. *Licet persona diuina ita distinguatur, vt vna non sit alia, non tamē distinguuntur n. propriè dicto*, ita communiter cum Magistro *in 1. dist. 19.* & D. Thom. *4. contra gentes cap. 11.* & desumitur etiam ex D. Augustino *7. de Trinit. cap. 6.* Vbi docet; Tres personas diuinas, non esse tria indiuidua. Probat. de ratione indiuidui est, quod diuidat, & multiplicet naturam materiali modo; hoc autem non conuenit personis diuinis.

4 Dico quartò. *Distinctionem personalem in diuinis in ratione distinctionis dicere etiam aliquid minus, quam dicat distinctio numerica.* Prob. distinctio numerica excludit vnitatem secundum esse entitatiuum; distinctio verò personalis in diuinis non excludit, ergo.

5 Dico quintò. *Distinctionem personalem in diuinis explicari, per distinctionem numericam.* Prob. In creatis nulla est distinctio, quæ magis ipsi assimiletur, quam numeralis; ergo debemus ipsa vti.

6 Obijc. ex D. Damasc. *lib. 1. de fide c. 11.* vbi de personis diuinis ait, *secundum omnia vnum sunt, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, præter, si ita dicamus, ingignentium, gignentiam, & processionem, ratione autem, & intelligentia hoc distinctum*, ergo personæ, non distinguuntur realiter, sed ratione. Resp. D. Damascenum velle, personas diuinas distingui ratione, & intelligentia, non quia distinctio formetur ab intellectu sed quia sit in ordine ad ipsum, quia tantum ab intellectu, percipi potest, non autem à sensibus, vnde subdit *Non enim localem distinctionem ceu in nobis possumus in incircumscripta assignare deitate.*

An ratione personarum detur numerus in Diuinis.

SECTIO II.

7 Communiter fere docent, in diuinis non esse numerum simpliciter dictum, sed solum secūdum quid: alij verò volunt esse numerum, transcendentalem propriè dictum vt Ruiz *disp. 37. de Trinit. sect. 2. & 3.*

8 Dico

8 Dico primò. *Diuinas personas posse, & debere per numerum ternarium explicari.* Prob. quia scriptura, Concilia, & Patres ita explicant, alioquin non posset alio modo Mysterium Trinit. nobis innotescere.

9 Dico secundo. *Numerum non reperiri in diuinis secundum propriam, & formalem rationem numeri.* Desumitur ex D. Ambrosio 4. de fide ad Gratian. cap. 4. *distinctionem accipiunt Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non pluralitatem*, & D. Bernard. *lib. 5. de considerat. ad Eugen.* loquens de Trinit. ait *Nō habens quod ad numerum diuidat.* Prob. non potest dari numerus, nisi cadat supra entitatem rei, illam multiplicando, sed in diuinis non est multiplicatio secundum entitatem, quia Trinitas est vna res, ex cap. *damnamus De sum. Trinit.* ergo. Maior probatur: Quia numerus coalescit ex vnitatibus; vnitas autem est passio entis, & vnitas physica passio entis physici; vnde non potest multiplicari, nisi etiam multiplicetur entitas physica.

10. Dices relationes diuinas esse aliquid reale, & distinguere realiter, & ideo fundare vnitatem numericam. Cōtra. Si fondarent propriam vnitatem, vel secundum ipsam ponerent numerum in essentia, vel non; si primum, ergo essentia numeraretur, quod dici non potest, cum sit omnino vna; si secundum, ergo haberent propriam vnitatem physicam, & consequenter propriam entitatem; vnde in diuinis darentur plures entitates, & Trinitas non esset vna summa res.

11 Dico tertiò. *Quod in Trinitate per numerum explicatur, importat vnam, & eandem vnitatem entis per essentiam, secundum varios modos determinantes hanc vnitatem.* Prob. eo pacto se habet numerus, quo se habet ens; & tanta est distinctio in ijs, quæ numerantur, quanta est in ente. In Trinitate autem non est distinctio secundum esse, cum sit vnicum ens per essentiam, sed tantum secundum modos essendi, ergo neque secundum vnitatem, sed tantum secundum modos eiusdem vnitatis.

12 Obijc. Modi essendi personarum sunt reales, & distinguuntur inter se, ergo debent habere propriam vnitatem; nam distinctio sequitur ex vnitate. Respond. negando consequentiam. Quia tale est fundamentum, ex quo sequitur distinctio, qualis est ipsa distinctio; diuersæ autem personę non distinguuntur secundum esse, sed tantum secundum modum essendi, vnde distinctio ipsarum, non debet prouenire ex distinctą vnitate, sed solum ex distinctis modis eiusdem vnitatis.

Quæres, an hæc nomina multiplicitas, triplicitas, & alia huiusmodi possint dici de Trinitate respond. posse dici, cū soleāt vsurpari a Patribus prę sertim Cyrillo Alexandr. lib. 3. dialog. de Trinit., & Nazian. orat. 39. Non tamen possunt dici secundum suam proprietatem; vnde in Conc. Tolet. 11. in professione fidei habetur nō triplex, sed Trinitas, & dici, & credi debet. Ratio autem est. Quia multiplicitas cadit supra esse, & importat secundum ipsum quandam diuisionem, quæ Deo repugnat.

DE IIS, QVAE Plurificantur ad Plurificationem Personarum.

DISPVTATIO LXII.

An Tres personæ dicant tres subsistentias relatiuas.

SECTIO I.

1 PRima sententia asserit, dari tres subsistentias relatiuas. Ita ij omnes, qui negant absolutam, & prętereą ex ijs, qui eam ponunt Caiet. *1. part. quæst. 39. art. 2. & 3.* Medina *3. part. quæst. 2. art. 2.* Bannes 1. *part. q. 3. art. 4. dub. 2.* Smising. *disp. 1. de Deo Trino num. 68.* Cuniga *disp. 5. de Trinit.* Suarez 4. *de Trinit. capit. 11.* Prob. Patres & Concilia docent, Trinitatem, importare tres subsistentias, ita vt Trinitas sit numerabilis secundum ipsas, & vtuntur nomine substantiuo, ergo. Confirmatur. Non distinguunt inter personam, & subsistentiam, & vocant subsistentiam personalem, ergo. Secundo; personalitas diuina dicitur subsistens, & incommunicabilis, ergo cum sint tres personalitates, erunt tres subsistentiæ. Tertiò. Quia est vna tantum forma essentiæ, non possunt dici tres essentiæ, ergo neque tres subsistentię, si subsistentia esset vna tantum forma absoluta. Quartò quia in Christo est vna tantum subsistentia, est etiam vnum tantum suppositum, ergo etiam in Trinitate esset vnum tantum suppositum. Confirmatur. Diuinæ personæ distinguuntur in ratione subsistentis, quia suppositalitas includit subsistentiam, alioquin non daret esse incommunicabile, ergo. Quintò Natura humana in Christo, subsistit subsistentia verbi, quia ipsum solum fuit incarnatum, ergo verbum habet propriam subsistentiam.

2 Secunda sententia ponit vnicam tantum subsistentiam absolutam, & negat tres relatiuas, ita Durand. *in 1. dist. 26. quæst. 1. & in 3. dist. 1. quæst. 2.* Palud. *ibidem:* Albert. *1. part. quæst. 43. membro 1. & membro 2. art. 1.* Ferrar. 4. *contra gentes cap. 26. §. Attendendum.* Capr. *in 1. dist. 26. quæst. 1. art. 1. conclus. 3.* Argent. *quæst. 1. art. 3. ad 3.* Marsil. *quæst. 30. art. 2. ad 4. & 10.* & desumitur etiam ex D. Thoma, *quæst. 8. de potentia art. 3.* vbi habet. Relationes diuinas, & si constituant hypostases, & faciat eas subsistentes, hoc tantum facere, in quantum sunt essentia diuina, quia relatio non habet, quod subsistat, vel faciat subsistere, cum hoc sit solius substantiæ.

3 Notandum primo certum esse, dari tres subsistentias relatiuas, si subsistentia sumatur pro persona, vt sumitur in Concilio Constantinopolitano, 11. *Actione 8. si quis non confitetur vnam deitatem in tribus subsistentijs, siue personis adorandam, anathema sit.* Cum autem subsistentia sit nomen substantiuum, & substantiuè significet, dum Patres, & Concilia docent, dari tres subsistentias, oportet, vt intelligant de subsistentijs substantiuè acceptis.

4 Notandum secundò. Nomen subsistentiæ esse abstractum, vt patet ex modo significandi. Potest autem dupliciter sumi, vel vt abstractum totius, vel vt abstractum formæ. Primò modo importat in abstracto totum esse subsistentis, seu personæ, ita vt dicat partem formalem, & materialem, vt constituunt vnum, sed per modum abstracti; & tanquam formam totius, sicuti se habet humanitas respectu hominis. Secundo modo importat tantum esse formale suppositi, secundum esse abstractum, sicuti rationalitas importat tantum esse formale hominis.

5 Notandum tertiò. Subsistentiam, vt supra docuimus, duo importare, nempe rationem determinatiuam existentiæ, & rationem terminatiuam naturæ, seu ipsius subsistere, conferentem talem, & talem modum subsistendi.

6 Dico primò. *Si subsistentia accipiatur pro abstracto adæquato suppositi dantur in diuinis tres subsistentiæ substantiuè acceptæ.* Prob. Nomen numerale non potest tribui nomini adiectiuo, quod significat formam substātiuam communem personis; sic non possumus dicere tres increatos, tres immensos, quia tunc nomen numerale cadit supra formale significatum nominis substantiui, ergo cum in diuinis possint dici tres subsistentiæ, vt patet ex Concilijs, & Patribus, debet subsistentia plurificari, atq; adeo esse triplex substantiuè, alioquin, nec etiam adiectiuè possent dici tres subsistentiæ, sicuti non possunt dici tres increati.

7 Dico secundò, *Personas diuinas plurificari, & distingui secundum aliquam rationem subsistentiæ*, Desumitur ex Conc. Nicæno 1. *lib. 2. §. Cum sit copiosior*; vbi

distin-

diſtinguuntur perſonæ diuinæ deinde ſubdit, *Quidquid per ſe ſubſiſtit, quatenus per ſe ſubſiſtit, propria natura perſonam, ſiue faciem, ſiue figuram habere dicitur*, & ex litteris Theodori Patriarchæ approbatis ab eodem Concilio, vbi de diuina natura habet. *Diuiſa eſt enim numerarijs ſubſiſtentijs, & numerata perſonalibus alteritatibus*. Probatur: vel perſonæ diuinæ totaliter communicant in modo ſubſiſtendi, vel non. Si primum; ergo non diſtinguuntur, quia cum diſtinctio non ſit ſecundum eſſe, ſed ſolum ſecundum diuerſos modos eſſendi eiuſdem entis, ſi conueniunt in modo ſubſiſtendi, communicant etiā in modo eſſendi, quia eſſe Dei eſt, ipſum ſubſiſtere. Si ſecundum; ergo debent dari intra ipſum ſubſiſtere aliquæ peculiares rationes, ſecundum quas diſtinguantur.

8 Dico tertiò. *Has rationes ſubſiſtendi proprias diuinarum perſonarum, ſecundum quas inuicem diſtinguuntur, importare quaſdam rationes determinatiuas ſubſiſtentiæ eſſentialis, ad peculiares modos ſubſiſtendi*. Probatur: Ratio ſubſiſtendi, vt eſt propria cuiuslibet perſonæ, dicit illam rationem, qua perſona innoteſcit ſecundum proprium modum eſſendi, ergo importat rationem determinatiuam ſubſiſtere ſubſtantiæ, & eſſentialis. Antecedens probatur: Perſonæ diuinæ non habent per quid ſingulæ innoteſcant, niſi per id, quo incommunicabiliter ſe habent. Hoc autem eſt proprius modus ſubſiſtendi. Hinc Sophonius in *Epiſtola approbata in VI. Synodo* ait. *Eſt vnus Deus, vna Deitas in tribus ſubſiſtentijs fulgens*.

9 Dico quartò. *Has tres rationes ſubſiſtendi importare præcisè modos determinatiuos ſubſiſtentiæ tanquam quoſdam characteres; non autem formalem rationem ſubſiſtendi*. Probatur: omnia quæ conueniunt Deo, & non concernunt formaliter ad plurificandas perſonas, conueniunt ipſi ſingulari modo ſine aliqua plurificatione ita exigente infinitate, ſed perfectio ſubſiſtentiæ, prout facit eſſe per ſe, ſine indigentia alterius, non ſpectat ad plurificandas perſonas, ſed ſunt tantum modi determinatiui ſubſiſtentiæ, ergo. Minor probatur. Tum quia id tantum ſpectat ad plurificationem perſonalē, quod Deus non haberet, ſi non eſſet trinus; tunc autem haberet ſubſiſtere per ſe, ſine indigentia alterius. Tum quia exiſtere per ſe abſque indigentia alterius conuenit cuilibet perſonæ, nec importat aliquid proprium ipſius. Tum quia eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, quæ vt diximus in ſuperioribus, non poteſt habere oppoſitionem relatiuam.

10 Ad primum reſpondetur, ex auctoritate Patrum, & Conciliorum, quatenus ponunt numerum ſecundum ſubſiſtentiam, colligi tantum pluralitatem perſonalem, quia ſumunt ſubſiſtentiam pro perſona, vel ſolùm numerum terminorum perſonalium, qui dicuntur ſubſiſtentiæ, quatenus ſunt modi determinatiui ſubſiſtentiæ; vel ſolum numerum ſubſiſtentiarum, prout ſunt quædam abſtracta totius ſuppoſiti. Hinc patet etiam ad confirmat. ad ſecundum. Perſonalitatem diuinam, ſubſiſtere ratione eſſentię, cum qua identificatur, eſſe autem incommunicabilem, quia importat modum determinatiuum ſubſiſtentię. Ad tertium. Dici tres ſubſiſtentias, quatenus ſunt tria abſtracta perſonarum, & quatenus dicunt tres modos ſubſiſtendi. Ad quartum. In Chriſto eſſe vnam tantum ſubſiſtentiam, & vnum ſuppoſitum, quia eſt tantum vnus modus ſubſiſtendi, ſeu vnus terminus perſonalis. Ad Confirmationem. Dicimus perſonas non diſtingui in ratione ſubſiſtentiæ, ſed in modo ſubſiſtendi, quia ſuppoſitalitas importat ſolum modum ſubſiſtendi, qui facit, quod perſona incommunicabiliter ſe habeat. Ad quintū Humanam naturam in Chriſto ſubſiſtere ſubſiſtentia Verbi, quia cum terminetur perſonalitate verbi, ſtat ſub modo eſſendi ipſius, vnde in operando trahitur ad communicandum cum verbo, itaut actiones ipſius ſint actiones verbi, quia habet proprium characterem perſonalem verbi diuini. De ſe autem ſubſiſtit ſubſtantialiter, ſed quia ſubſiſtentia ipſius determinatur per modum, quo determinatur ſubſiſtentia Verbi, ideo dicitur ſubſiſtere ſubſiſtentia ipſius.

11 Quæres. An tres perſonæ diuinæ poſſint dici tres ſubſtantiæ. Reſpondetur negatiuè cum D. Thoma *1. part. q. 29. art. 2. ad 2.* quia Patres, & Concilia ita docent, eſſe vnam ſubſtantiam, vt negent, eſſe tres ſubſtantias; ſubſtantia enim importat naturam, & quidditatem, quæ non plurificatur. Aliquando tamen à Patribus, & Concilijs dicuntur tres ſubſtantiæ, quia accipiunt ſubſtantiam pro ſubſtantia prima, ſeu ſuppoſito.

An perſonæ diuinæ dicant tres exiſtentias relatiuas.

SECTIO II.

1 Svpponendum eſt, Deum habere vnam exiſtentiam abſolutam, quæ ipſi conuenit per eſſentiam, & deſumitur ex illo exodi, 3. *Ego ſum qui ſum*, & rurſus. *Qui eſt miſit me*. Iob. 23. *Ipſe ſolus eſt*, & cum Patres ex his, & alijs huiuſmodi locis colligunt, Deum per eſſentiam exiſtere, de fide eſt, dari exiſtentiam abſolutam, quod etiam eſt notum lumine naturali, vnde Philoſophi gentiles hoc agnouerunt.

2 Prima ſententia aſſerit, dari etiam tres exiſtentias relatiuas, ita Scotus in 1. *diſt. 11. quæſt. 1.* Medina 3. *p. quæſt. 47. art. 2. dub. 2.* Suarez *diſp. 11. de Incarnatione ſect. 2.* Cumel. 1. *part. quæſt. 28. art. 2. diſp. 4.* Cuniga *diſp. 5. de Trinit. dub. 11.* Smiſing. *diſp. 1. de Deo trino quæſt. 4. n. 82.* Amicus 1. *part. diſp. 19. ſect. 7.* & alij. Probatur. Relationes diuinæ habent ſuam actualitatem, & quando concipiuntur, vt contradiſtinctæ ab eſſentia, ſunt neceſſariò, & à ſe, ergo. Secundo. Perſonæ diſtinguuntur inter ſe realiter, diſtinctio autem realis eſt inter extrema actualiter exiſtentia. Tertiò. Perſonalitas in creatis dicit propriam exiſtentiam, ergo, etiam in diuinis. Confirmatur. Paternitas dat Patri eſſe actu Patrem, ergo importat aliquid exiſtens. Quartò. In diuinis ſunt tres exiſtentes incommunicabiliter, & perſonæ conuenit primo, & immediatè exiſtere, ergo ſunt tres exiſtentiæ relatiuæ.

3 Secunda ſententia eſt negatiua; ita Capreol. *in 1. diſt. 23. quæſt. vnica art. 3. ad 5.* Bannes 1. *par. quæſt. 40. ar. 4. dub. 2.* Caiet. *quæſt. 28. art. 2.* Vaſquez *diſp. 126. cap. 2. & 3.* Ruiz *diſp. 25. de Trinit. ſect. 3. & 4.* & deſumitur ex D. Thoma *quæſt. 2. de potentia art. 6.* & *in 1. diſt. 33. quæſt. 1. art. 1. ad 1.*

4 Dico primò. *Non dari in diuinis tres exiſtentias relatiuas*. Probatur: ſi darentur, filius eſſet poſterior Patre natura, quod dici non poteſt. Probatur ſequela. Vbi eſt prioritas naturæ, & temporis, ibi eſt prioritas ſecundum durationem, & ibi eſt prioritas ſecundum durationem, vbi eſt ſecundum exiſtentiam, quia duratio, aut eſt exiſtentia, aut ſaltem inſeparabiliter, ad ipſam conſequitur. Si autem darentur tres exiſtentiæ relatiuæ, perſona producens originaret exiſtentiam alterius, & illam præcederet ſecundum exiſtentiam, ſicut præcedit ſecundum originem, ergo eſſet prior ſecundum exiſtentiam, quia eſt prior ſecundum ea omnia, inter quæ exercetur origo.

5 Dices. Supra exiſtentiam cadere tantum prioritatem originis. Contra: talis eſt proprietas, qualis exigitur ab eo, quod eſt prius; ſicut quando præcedit tempus, prioritas eſt temporis, & quando præcedit æternitas, eſt prioritas ęternitatis, ergo quando præcedit exiſtentia, eſt prioritas exiſtentiæ. Vel ergo perſona eſt prior altera ſecundum perſonalem exiſtentiam. Vel ſecundum puram rationem originis: ſi primum, ergo eſt prioritas exiſtentiæ, atque adeo naturæ. Si ſecundum, ergo non dantur exiſtentię perſonales, quia tunc vna deberet eſſe prior altera, nam vna proueniret ab alia.

6 Probat. ſecundò; ens per eſſentiam non plurificatur realiter in diuinis, ergo neque exiſtentia. Antecedens patet; quia ens per eſſentiam cum ſit infinitum, excludit omnem

nem plurificationem: vnde definitur in cap. *Damnamus*. De *sum. Trinit.* Quod vna persona sit illud, quod est alia; vnde omnes personę, sunt vnum ens per essentiam. Conseq. Probatur: quia existentia per essentiam, quæ sola potest esse in Deo, imbibitur in esse per essentiam; vnde non potest plurificari, nisi plurificetur ens.

7 Dices. Licet existentia sequatur ens per essentiam, posse tamen plurificari, ipso non plurificato, sicut plurificantur etiam relationes. Contra: ideo plurificantur relationes, quia ex vi suæ formalitatis dicunt oppositionem. Existentia autem non dicit, vnde si darentur tres existentiæ relatiuæ, deberent esse singulæ imparticipatæ, atque adeo existentiæ per essentiam. Existentia autem per essentiam est ipsum ens per essentiam.

8 Dico secundò. *Eamdem existentiam ita esse in omnibus personis, vt tamen habeat diuersos modos actualitatis ratione personalis characteris, terminantis eandem existentiam*. Prob. Inter diuinas personas exercetur realis productio, qua esse, & existere vnius communicatur alteri, ergo persona producta, cum habeat esse, & existere ex vi productionis, debet habere specialem modum existendi, per quem intelligatur habere esse productum.

9 Ad primum: Diuinas relationes habere suam actualitatem ratione essentiæ; quando autem præcisè concipiuntur cum actualitate, concipitur inadæquatè actualitas essentiæ. Ad secundum. In creatis distinctionem realem importare distinctionem secundum existētiā, quia ne dum est secundum modum essendi, sed etiam secundum esse ratione finitatis. In diuinis verò est tantum secundum modum essendi. Ad tertium. Personalitatem creatam importare propriam existentiam, quia distinguitur realiter à natura, quæ est finita, vnde etiam existentia ipsius finito modo se habet. Ad Confirmationem. Paternitatem ea se dare tantum esse Patrem; quia autem existit existentia absoluta, facit Patrem actu Patrem. Ad quartum: in diuinis esse tres existentes adiectiuè, non substantiuè, existere autem non conuenit primo, & per se personæ, sed entitati, & ideo plurificatur tantum ad plurificationem entitatis.

10 Quæres. An tres personæ diuinæ possint dici tres essentię, seu naturæ. Respond. negatiuè, vt definitur in cap. *Firmiter*, & cap. *Damnamus* De *sum. Trinit.* alioquin excluderetur vnitas essentiæ, & Naturæ.

11 Quæres secundò. An possit dici tres quidditates relatiuę. Respond. negatiuè. Nam sensus esset, quod personę haberent distinctas essentias, quæ essent relatiuæ; nam nomen substantiuum addito adiectiuo significat principaliori modo, & trahit ad se significationem adiectiui, atque adeo significat, quidquid potest significare.

An attributa negatiua plurificentur in diuinis.

SECTIO III.

12 LOquimur de attributis negatiuis, quæ fundantur in essentia, vt increabilitas, immutabilitas, & alia huiusmodi. Communiter autem docent, non plurificari. Suarez autem 3. *de Trinit. cap.* 12. Ruiz *disp.* 28. *de Trinit.* asserunt, illa attributa negatiua plurificari, quæ ex sua ratione abstrahunt ab absoluto, & relatiuo, vt est infinitas, & sequuntur plures Recentiores, quorum aliqui absolute docent, omnia attributa negatiua plurificari.

13 Dico primo. *Non dari tres increabilitates relatiuas*, est de fide ex Symbolo Athanasij; *Et tamen non tres increati, sed vnus increatus*. Si autem darentur tres increabilitates, darentur etiam tres increati substantiuè. Prob. esse increatum, sicuti opponitur creato, ita requirit perfectionem simpliciter infinitam, & est quid imparticipatum, perfectio autem simpliciter infinita non plurificatur in Deo.

14 Dico secūdò. *Non dari tres immutabilitates relatiuas*. Prob. Immutabilitas fundatur in summa necessitate essendi, quæ in Deo non plurificatur, quia ipse est vna tantum summa ratio entis: ergo

15 Dico tertio. *Neque dari tres immortalitates relatiuas*. Probatur: immortalitas opponitur mortalitatis & sicut mortalitas dicit capacitatem ad amittendam vitam, ita immortalitas fundatur in vita, quę non possit amitti. In Deo autem est vnica ratio vitæ.

16 Dico quartò. *Neque dari tres impassibilitates relatiuas*. Prob. Impassibilitas sequitur ea immutabilitate, ergo si immutabilitas est vna, erit etiā vna impassibilitas.

17 Dico quinto. *Non multiplicari independentias in personalitatibus*. Prob. Non potest plurificari independentia, nisi plurificetur id, quod non dependet, sed plurificatis personalitatibus nō plurificatur; quia infinitas simpliciter est illa, quę excludit dependentiam, & sicuti esse independens est esse per essentiam, ita independentia fundatur in ente per essentiam.

18 Dico sextò. *Neq; dari tres incorporeitates, seu immaterialitates relatiuas*. Prob. incorporeitas, & immaterialitas conuenit Deo, quia vt actus purus abstrahit ab omni materia, ergo cū ratio actus puri non plurificetur in Deo, neque plurificabitur immaterialitas.

19 Dico septimo. *Neque dari tres indiuisibilitates relatiuas*: Prob. Indiuisibilitas cum in Deo sit summa, idē est ac simplicitas, simplicitas autem non plurificatur, quia fundatur in infinitate perfectionis.

20 Dico octauo. *Neque dari tres incomprehensibilitates relatiuas, & consequenter nec tres ineffabilitates*. Prob. ideo Deus est incomprehensibilis, quia excedit infinito modo intellectum creatum, ergo cum incomprehēsibilitas proueniat ratione infinitatis simpliciter, non potest plurificari, sicut non plurificatur infinitas.

21 Quod autem spectat ad infinitatem, dictum est in superioribus, non posse plurificari, nam in Deo non potest reperiri aliquid infinitum, secundum quid, quia esset simpliciter, & absolutè finitum.

22 Obijc. Plura ex his prædicatis se habent transcendētaliter, ergo possunt plurificari. Resp Quidquid sit de antecedenti, negando conseq. quia prædicata negatiua non possunt plurificari, nisi plurificato fundamento.

23 Obijc. secundo: quælibet persona diuina est indepēdens, cum excludat causam, ergo tres independētiæ. Resp. negando conseq. quia independentia solum excluditur ratione entis imparticipati, atq. adeo solum ratione essentiæ. Vnde omnes personæ sunt independentes eadem independentia essentiæ.

An plurificentur attributa positiua.

SECTIO IV.

24 NOn loquimur de attributis, quæ propria sunt essentiæ, vt talis est, vt sunt intelligere, omnipotentia, & alia huiusmodi, quia cum non plurificetur essentia, nec etiam ipsa possunt plurificari, vt tanquam certum de fide docet Aug. 5. *de Trinit.* c. 8. Vnde solum difficultas est, de quibusdam prædicatis, quæ se habent ad modum transcendentis, vt est æternitas &c.

25 Suarez 3. *de Trinit.* c. 11. Cuniga *disp.* 5. *de Trinit. dub.* 11. Amicus 1. *p. disp.* 19. *sect.* 6. *num.* 183. asserunt, durationem plurificari, non vero æternitatem, & sequuntur alij Recentiores.

26 Dico primo. *Non dari tres æternitates relatiuas*, est de fide ex Symbolo Athanasij. *Non tres æterni, sed vnus æternus*, & ex D. Aug. 1. de doctrina Christiana c. 5. *Eadē omnibus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem maiestas*. Prob. Aeternitas ea intrinseca sua ratione importat ens per essentiam, ergo non potest relatiuè plurificari, sicut nec plurificatur ens. Antecedens prob. Aeternitas est formaliter duratio omnino indefectibilis, atq. adeo excludens causā, à qua dependeat, vnde est duratio per essentiā: duratio autē per essentiam, dicit ipsū esse per essentiam.

27 Dico secundo. Non dari tres immensitates relatiuas

est de fide ex Symbolo Athanasij. *Nec tres immensi, sed vnus immensus*. Probatur; immensitas importat actum essendi vbique per essentiam, atque adeo esse præsens ex vi suæ essentiæ, ergo importat perfectionem simpliciter infinitam, quia esse necessariò vbique præsens dicit actum essendi necessarium; perfectio autem simpliciter infinita non potest plurificari.

27 Dico tertiò. *Non dari tres durationes relatiuas*. Desumitur ex Nazianz. *orat*. 17. vbi ponderans illud Ioã. 1. *Erat lux vera*, ait *Erat*, *& erat*, *& erat; sed vnum erat. Lux, & lux, & lux; sed lux vna, Deus vnus*. Prob. vel duratio relatiua esset participata; vel non. Si primum; ergo aliquid participatum esset in Deo. Si secundum; ergo est æternitas, quia duratio imparticipata importat formaliter æternitatem, quæ non potest plurificari.

28 Dico quarto. *Neque dari tres vbiquitates relatiuas*. Prob. Tum quia personalitates non sunt vbique, nisi prout sunt in essentia. Tum quia vbiquitas consequitur tantum esse infinitum simpliciter.

29 Obij. Duratio se habet vt prędicatum transcendens, ergo plurificatur. Respond. Quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam. Quia in Deo non est alia ratio durationis, pręter æternitatem, cui repugnat plurificari.

An tres Personæ diuinæ sint tres entitates, & tria entia.

SECTIO V.

30 QVæstio nõ procedit de ente adiectiuè sumpto, quia certũ est, posse dici tria entia adiectiuè, cum nihil aliud significet, nisi quod sint tria habentia esse, sed procedit de ente substantiue sumpto.

Prima sententia est affirmatiua. Ita *Ledesma quæst. 3. de diuin. perfectione art. 3.* Suarez *3. de Trinit. cap. 6.* Ruiz *disp. 26. de Trinit. sect. 2.* Bmiling. *disp. 1. quæst. 4. num. 69.* Amicus *1. part. disp. 19. sect. 7. num. 184.* & ferè communiter recentiores. Prob. important triplex esse personale, ergo triplex ens secundo. Sunt tres relationes reales secundum proprias rationes, ergo tria entia. Confirmatur. Plurificato inferiori plurificatur superius, ergo si plurificantur relationes, plurificatur etiam ens.

31 Secunda sententia est negatiua, ita D. Thomas *in 1. dist. 25. q. vnica art. 2. ad 4.* D. Bonau. *dist. 23. art. 2. q. 2. ad vltimum*. Alens. *1. p. quæst. 49. memb. 3.*

32 Dico primo. *Ens non plurificari relatiuè; nec diuinas personas esse tria entia, seu tres entitates*. Probatur. Si plurificaretur, ratio entis in diuinis personis, vel ista ratio entis esset infinita in ratione entis; vel non. Si primum. Contra. Quia infinitum simpliciter non potest plurificari, quod autem est infinitum in ratione entis, est infinitum simpliciter. Si secundum; ergo est finitum, atque adeo aliquid finitum in Deo.

33 Dices pręscindere ab esse finito, & infinito. Contra. Eo ipso, quod pręscindit, non includit id, à quo præscindit, ergo limitatur, vt non sit quælibet ratio entis, & finito modo se habet, si quidem limitatur, vt non sit id, à quo præscindit.

34 Dices secundo. Esse infinitum in genere, non autem simpliciter. Contra. Implicat infinitas entis in genere, nam infinitas in genere est ratio aliqua determinatiua generis, ens autem non est in aliquo genere determinato, & ideo si est infinitum in ratione entis, erit infinitum simpliciter. Rursus infinitum in genere clauditur intra terminos generis, nec se extendit ad habendum, quod important alia genera. Quod autem clauditur intra terminos, est finitum.

35 Dico secundo. *Plurificari modus entis, ita vt vnum, & idem ens sit cum tribus modus essendi, qui sint ens, & aliquid vna, & eadem ratione entis*. Prob. personæ, inter se realiter distinguuntur, & quælibet habet proprium characterem personalem, ergo cum non possit plurificari ratio entis, plurificabitur modus essendi.

36 Dices. Huiusmodi essendi sunt aliquid, atque adeo ens, ergo si plurificantur, plurificatur etiam ens. Respondetur. Esse ens, non propria ratione entis, sed ea, qua ipsa essentia est ens; quæ cum sit infinita, est ratio essendi cuilibet formalitati reali, quæ sit in Deo.

37 Ad primum respondetur; Si per esse personale intelligatur terminus, & modus essendi, conceditur plurificari, si vero intelligatur ratio entis, negatur assumptum. Ad secundum. Relationes esse tres secundum rationem relationis, & esse reales vna, & eadem ratione entis, vnde per tres diuersas rationes sunt relationes, per eamdem autem sunt reales. Ad Confirmationem. Relationem, & ens in diuinis non se habere vt superius, & inferius, quia quidquid est ens in Deo, est ens per essentiam, quod est essentialiter singulare, non autem aliquid commune, superius, vnde cum non se habeat per modum superioris, nec relationes determinant ens per essentiam, vt aliquid inferius, sed vt termini personales.

38 Instabis. Ergo saltem ens vt sic plurificabitur, quia non est infinitum, nec per essentiam. Respondetur neg. sequel. Quia ens in Deo est determinatum, vt sit imparticipatum, & per ipsum vt tale, omnia sunt quid reale; vnde cum ipsi repugnet plurificatio, nec alia ratio entis sit in Deo, nulla plurificatio erit in ipso, secundum rationem entis. Neque enim in Deo est ratio entis, vt sic vt alibi dictũ est, quia talis ratio entis, est diuisibilis, & finita, sed tota ratio entis, quæ est in Deo, est secundum se totam, & totaliter per essentiam.

An tres Personæ sint tres res.

SECTIO VI.

39 SVpponendum est. Quamlibet personam diuinam esse rem, quia in se habet suum esse ratum, & stabile, vnde August. 2. *de doctrina Christiana, cap. 5.* ait. *Res igitur, quibus fruendum est, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est*. Vnde asserere personas diuinas non esse res, idem est, ac asserere non esse à parte rei.

40 Supponendum secundo. Rem ex vi suę significationis indifferenter se habere ad significandum substantiuè, vel adiectiue, quia ex se importat tantum illud ratum se habere in suo esse siue reali, siue obiectiuo, quod conuenit tam ijs, quæ substantiuè significantur, quam ijs, quæ significantur adiectiuè, quia tam forma, quàm habens formam est aliquid ratum in suo esse.

41 Prima sententia est negatiua, ita Henricus *1. p. sum. art. 34. quæst. 2.* Alens. *1. p. q. 68. memb. 4. dub. 7.* Arimin. *in 1. disp. 27. q. vnica, art. 2. conclusione 3.*

42 Secunda sententia asserit, tres personas esse tres res. Ita D. Thomas, *1. part. quæst. 39. art. 3. ad 3.* & cum eo communiter.

43 Dico primo. *Esse tres res adiectiuè; hoc est tres habentes formam realitatis*, & hoc intendũt Patres, quando dicunt, Personas diuinas esse tres res, vt D. Anselmus, *c. 3. de Incarnatione verbi* vbi ait. *Solemus vsu dicere rem, quidquid aliquo modo dicimus esse aliquid: qui autem dicit de Deo Patrem, aut filium, aliquid de Deo dicit, & omnes sciunt in Deo Patrem non esse filium*. Prob. Sunt tres habentes esse firmum & ratum à parte rei, ergo sunt tres res adiectiuè.

44 Dico secundo. *Personas diuinas non esse tres res substantiuè, sed tantum vnam*. Prob. ex cap. *Damnamus. De sum. Trinit.* vbi habetur. *Trinitas est vna summa res, quæ est veraciter Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, ergo si tres personę diuinę sunt vna summa res, non sunt tres res.

45 Dices, Esse vnam rem secundum esse absolutum. Contra si solum, secundũ esse absolutũ esset vna res, Deus tantum esset vna res, non autem Trinitas, sed Trinitas est vna res ex allata definitione, ergo secundo. Hęc vna res, nõ

solum est Pater, filius, & Spiritus Sanctus, seu tres personæ simul, sed etiam vt ibi habetur, singillatim quælibet ipsarum; si autem essent tres res relatiuæ, vna res non esset quęlibet ipsarum singillatim, quia res, quæ esset vna persona, non esset alia, nec Pater esset omnino idem, ac filius, contra dictam definitionem. Confirmatur. Vbi definitur, Trinitatem esse vnam rem, quæ sit singillatim quælibet persona, itaut vna persona sit omnino idem, quod altera, vt excludatur quaternitas; non excluderetur autem, si personæ diuinæ essent tres res relatiuę, quia esset in Deo vna res absoluta, & tres relatiuę.

46 Dico tertiò. *Personas diuinas esse vnam rem cum tribus modis habendi realitatem.* Prob. Hæc res, quæ est Trinitas, est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, atque adeo dicit in se rationes characteristicas ipsarum, ergo importat diuersos modos habendi ratitudinem, quia sicuti hæ rationes characteristicę determinant naturam, ita etiam determinant rem substantiuè acceptam, quę est natura diuina, ad diuersos modos se habendi, secundum suam ratitudinem.

47 Obij. Quælibet relatio importat suam formam relatiuam, quæ est aliquid reale, ergo sunt res substantiuè. Resp. negando antecedens. Quia relatio importat tantum modum habendi realitatem, vnde non est quid reale, nisi per realitatem essentiæ.

48 Obij. secundò; personę diuinæ distinguuntur realiter, ergo sunt tres res. Respond. Non distingui realiter in esse rei; sed tantum in modo habendi eandem rem, quia solum distinguuntur ratione originis, per quam eadem res communicatur; vnde debent importare tantum plures modos habendi ratitudinem.

49 Obij. tertiò. Res est transcendens, ergo plurificatur ad plurificationem eorum, in quibus est. Respond. Plurificari, quando ea, in quibus est important rationem talis rei, non autem quando important plures modos habendi eandem rem; Deinde transcendentia solum plurificantur ad plurificationem eorum in quibus sunt, quando se habent per modum superioris. In diuinis autem res, non se habet per modum superioris respectu inferiorum, cum sit essentialiter singularis, vt dictum est supra etiam de ratione entis.

An plurificentur in Personis cætera transcendentia.

SECTIO VIII.

50 DE vnitate dictum est in superioribus, sicuti etiam de bonitate, seu perfectione, vnde restat solum difficultas de veritate.

Prima sententia asserit, plurificari. Ita Vasquez 1. *p. disp.* 122. *c.* 7. Suarez 3. *de Trinit. cap.* 8. & ferè communiter recentiores.

Probatur. Relatio diuina habet propriam conformitatem cum intellectu, in quo consistit veritas, ergo. Secundò. Personæ diuinæ nedum sunt verus Deus, sed etiam, talis persona vera; vnde Patres docent, Patrem esse verè Patrem. Filium esse verè filium, ergo. Tertiò in Christo non est veritas personæ humanæ, ergo personalitas dicit propriam veritatem. Quartò in persona libris possunt fundari aliquæ veritates enunciatiuę, vt quod Pater generet, filius non generet, ergo habent propriam veritatem transcendentalem.

51 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.* 19. *quæst.* 5. *art.* 3. Richar. *art.* 3. *quæst.* 3.

52 Dico primò. *Personas diuinas esse tres veritates adiectiuè, hoc est tres veras personas, & hoc sufficere vt singula dicantur vera.* Prob. singulę personę habent in se diuinam essentiam, & eiusdem veritatem, ergo sunt tres verè adiectiuè, hinc Damasus Papa *in Anathemat. contra hæreses Apollinaris, & Arij*, anathematizat eum, qui tres personas non dixerit veras.

53 Dico secundò. *Personas diuinas non importare tres veritates substantiuè.* Desumitur ex D. Anselmo *cap.* 23. Prosolog. ibi. *Verbum tuum sic est verum, quomodo tu verax, & idcirco est ipsa veritas, sicut tu, & non alia, quam tu.* August. 7. *de Trinit. cap.* 2. vbi inquit. *Pater igitur, & filius simul vna essentia, & magnitudo, & vna veritas, & vna sapientia.* Prob. Tota veritas, quę est in Deo, est imparticipata, ita vt non sit aliqua ratio veritatis, quæ non sit veritas per essentiam, quia quidquid est in Deo, est tale per essentiam, ergo est tantum vna veritas, quia quod est tale per essentiam, infinito modo se habet, & non potest plurificari.

54 Dices. Relationes conuenire Deo per essentiam, & tamen plurificari; vnde sic etiam poterit plurificari veritas. Contra. Ideo relationes plurificantur, quia ex sua formali ratione importat cum plurificatiuam, nempe oppositionem: veritas autem non importat, imò cum sit perfectio simpliciter simplex, non potest plurificari.

55 Dico tertiò. *Dari tres modos eiusdem veritatis, per quos determinatur in esse veritatis.* Prob. natura diuina ratione personalitatum determinatur, vt tali, & vt tali modo se habeat in essendo, ergo etiam veritas diuina, quę, cum sequatur esse, eodem pacto proportionaliter determinatur.

56 Ad primum respond. veritatem participatam consistere in conformitate ad primum intellectum; non autem imparticipatam; sunt autem relationes diuinæ intelligibiles, non ratione sui præcisè, sed ratione essentię determinatæ, in ratione veritatis, per modos personales; hęc autem determinatio non est veritas, sed modus veritatis. Ad secundum. Patrem esse verum Patrem, non aliud significare, nisi quod sit talis à parte rei; & veritas essendi consistit in veritate diuinæ naturæ determinatæ per talem modum. Ad tertium. Personalitatem humanam dicere propriam veritatem, quia est quid distinctum ab ipsa natura, vnde non est eadem ratio, ac de diuina. Ad quartum. Illas veritates enunciatiuas personales fundari in veritate diuinę essentię consideratæ cum tali determinatione in ratione veritatis, & ideo sunt proprię singularum personarum; quod etiam valet, quãdo personalitates cõsiderantur in abstracto, quia adhuc inadequato modo concipitur veritas diuinæ naturæ, quatenus est necessaria pro fundandis illis rationibus.

DE NOTIONIBVS DIVINARVM Personarum.

DISPVTATIO LXIII.

An dentur Notiones.

SECTIO I.

1 NOtio sumitur dupliciter formaliter, & obiectiue, primo modo dicit actũ intellectus, quo aliquid cognoscitur, secundo modo dicit aliquam rationem ex parte obiecti, quę obiectiuo modo facit rem innotescere; vnde semper notio est aliquid proprium illius, cuius est notio, alioquin non faceret ipsum innotescere. Prout autem tribuitur personis diuinis definitur à D. Thoma 1. *p. q.* 32. *art.* 3. Esse propriam rationem agnoscendi personã diuinam, quia videlicet importat rationem obiectiuam, qua vna persona seorsim ab alia distinguitur.

2 Dico primo. *Esse in diuinis admittendas notiones.* Contra Valentinum hereticum, & Transiluanos, & licet non sit de fide oppositum tamen est proximum errori: vnde Patres communiter vtuntur nomine Notionis vt. Nazianzen. *oration.* 35. Cyril. 1. *Thesauri*

capitul. 5. *&* 6. Baſilius *epiſtol.* 43. Auguſtinua 5. *de Trinit. cap.* 6. Probatur: perſonæ diſtinguuntur inter ſe realiter ſecundum eſſe perſonale, ergo poteſt intellectus de ipſis formare proprios conceptus, quibus ſingulas intelligat, vt ſeorſum ſe habeat.

3 Dico ſecundò. *Notiones eſſe ſignificabiles etiam in abſtracto*. contra præpoſitiuum, vt docent communiter cum D. Thoma 1. *p. quæſt.* 32. *art.* 2. Prob. Tum quia patres vſi ſunt nominibus, quæ in abſtracto important notiones. Tum quia etiam attributa ſignificant in abſtracto. Tũ quia debemus poſſe aſſignare, per quid perſonæ formaliter diſtinguantur, quod fieri non poteſt, niſi aſſignentur ootiones in abſtracto.

4 Obijciunt Tranſyluani. Scriptura non vtitur nomine Notionis, ergo. Reſp. Scripturam non fuiſſe vſam omoibus oominibus, quibus diuina explicari poſſunt, ſed ijs tantum, quæ fuerunt neceſſaria ad ea explicanda, qua ab ipſa tradita ſunt; ſufficit autem, quod ex ſcriptura habeatur id, quod nomine notionis explicatur.

5 Quæres. Cur quædam prædicata, quæ dicũtur de perſonis, non poſſint dici de notionibus, ſic non valet, paternitas generat, intelligit, &c. Reſpond Non poſſe dici, quia in enunciatione connectuntur extrema, vt ſtant in repræſentatione noſtrorum conceptuum; prædicata autẽ, quæ in repræſentatione noſtrorum conceptuum, apta ſunt, vt tribuantur concreto, non ſunt aqua, vt tribuantur abſtracto; ſiquidem ratione modi ſignificandi, ſeparatim ſe habent reſpectu concreti.

6 Quæres ſecundò. Ao ootio, & proprietas poſſiot ſe ipſas denominare. Reſp. negatiue. Quia denominatio, quæ fit ſecundum notionem, ex vi modi ſignificandi, dicit ordinem ad ſuppoſitum, quia ſignificat concreto modo, non enim forma denominat niſi ratione effectus formalis; atque adeo ex eo tantum, quod eſt in ſubiecto; vnde non poteſt dici generatio generat.

Quot ſint Notiones.

SECTIO II.

7 QVinque communiter aſſignantur, nempe innaſcibilitas, paternitas, Filiatio, Spiratio, & proceſſio, duæ priores tribuuntur Patri, Tertia filio, quarta filio, & Patri, & quinta Spiritui Sancto; difficultas autẽ eſt, an omnes ſint notiones, & an ſint plures his quinque.

8 Prima ſententia negat, innaſcibilitatem eſſe notionem ita Gabriel *in* 1. *diſt.* 28. *q. vnica art.* 2. *&* 3. Prob. innaſcibilitas eſt aliquid negatiuũ, ergo non poteſt eſſe ratio, per quá perſona innoteſcat in ſe ipſam, nec ſignificat aliquam dignitatem perſonæ: Secundò. Non poteſt importare diſtinctam rationem à paternitate, vnde Patres ſumunt ingenitum pro paternitate.

9 Secunda ſententia addit ſextam notionem, nempe inſpirabilitatem, quæ cõueniat filio. Ita Scotus *in* 1. *diſt.* 28. *q.* 1. qui tamen non abſolutè determinat. Prob. inſpirabilitas eodem modo ſe habet ad filium, ſicuti innaſcibilitas ad Patrem. ergo

Tertia ſententia aſſerit ootiones eſſe quinque, nec plures, nec pauciores. Ita communiter cum D. Thoma 1. *p. q.* 34. *art.* 3. *&* 4.

10 Dico primò. *Innaſcibilitatem ſecundum propriam rationem eſſe veram notionem, Patris diſtinctam a paternitate*. Ita communiter Patres, & Concilia, præſertim Tolet. 11. *in profeſſ. fidei* & Sixtus Papa *epiſt.* 1. *decretalium*. Prob. innaſcibilitas eſt ratio cognoſcendi patrem, ſecundum aliquam propriã rationem, ſecundũ quã non cognoſcitur ex vi Paternitatis, ergo eſt vera notio. Antecedens prob. Paternitas facit innoteſcere Patrem vt principium filij: Innaſcibilitas verò facit innoteſcere vt primam perſonam Trinitatis habentem naturam a ſe, & non ab alio communicatam, ergo facit innoteſcere ſecundum ſpecialem rationem hypoſtaticam, quam habet ex vi ſui termini perſonalis.

11 Dices. Spiritus Sanctus eſt vltima perſona Trinitatis, nec tamen ponitur aliqua notio, per quam innoteſcat ſecundum hanc rationem, ergo. Reſpondetur innoteſcere vt vltimam perſonam Trinitatis, per ſpirationem paſſiuam; nam eo ipſo, quod procedit per ſpirationem, procedit vt vltima perſona, ſpiratio eſt vltimus actus naturæ intellectualis.

12 Inſtabis. Productio per intellectum eſt prima in natura intellectuali, ergo intellecta paternitate intelligitur prima perſona abſque aliqua notione. Reſpond. negando conſequentiam, quia paternitas ex vi ſui conceptus nõ dicit primam productionem, neque adęquatè explicat rationem primæ ſententiæ, quia concipitur per conceptum paternitatis createæ, qua non dicit, quod Pater ooo habeat naturam communicatam ab alio.

13 Dico ſecundò. *Spirationem actiuam eſſe notionem communem Patri, & filio*. Prob. quia per ipſam Pater, & filius innoteſcunt vt principium Spiritus Sancti.

14 Dico tertiò. *Spirationem actiuam eſſe notionem vnius formaliter, ſed plurium materialiter*. Prob. Quia facit innoteſcere duas perſonas, ſecuodum vnam rationem principij.

15 Dico 4. *Notiones eſſe tantũ quinque, nec plures nec pauciores*, quod non ſint pauciores conſtat ex dictis, quod verò non ſint plures. Probatur: Iſtæ quinque ſufficiunt ad exprimendum eſſe notionale omnium perſonarũ, ergo. Antecedens probatur: Quia cum perſonæ habeant totum ſuum eſſe notionale ex vi originis, per has quinque notiones ſufficienter explicatur quidquid aduenit ratione originis. Nam proceſſio adæquatè explicat eſſe notionale Spiritus Sancti, cum ratione originis ſolum habeat, quod procedat vt talis perſona. Vt autem explicetur eſſe notionale filij, requiritur duplex notio, vt explicetur eſſe producens, & productum, nec aliud eſt explicandum; vnde ſufficit filiatio, & ſpiratio actiua. Rurſus Pater ratione originis habet, quod producat filium, & Spiritum Sanctum, vnde debet habere notionem propriam producentia, quę eſt paternitas, & communem cum filio, quę eſt Spiratio actiua. Et quia originat vt prima perſona, debet habere aliam ſpecialem notionem innaſcibilitatis.

16 Ad primum primę ſententię reſpondetur innaſcibilitatem, licet explicetur negatiuo modo, ſignificare tamen aliquid poſitiuum, nempe primum terminum perſonalẽ. Ad ſecundum. Quomodo innaſcibilitas ſit diſtincta notio, conſtat ex dictis; ſumitur autem indifferenter à Patribus pro paternitate, quia per vtranque innoteſcit Pater, vt perſona diſtincta.

17 Ad Fundamentum ſecundę ſententię omiſſis varijs reſpooſionibus. Reſpond. inſpirabilitatem habere pro fundamento modum, quo filius procedit; quia enim procedit per generationem excludit omnem alium modum procedendi, vnde cum ratio negatiua ponatur ad explicandum fundamentum, non eſt neceſſaria inſpirabilitas, quia iam fundamentum explicatur per generationem. Fundamentum autem innaſcibilitatis non explicatur per paternitatem.

18 Obij. Produci ab alio eſt commune filio, & Spiritui Sancto, & tamen non conſtituit ſpecialem notionem, ergo neque ſpiratio actiua, cum ſolum dicat, quod Spiritus Sanctus procedat ab vtroque. Reſpond. negando conſequentiam. Quia produci ab alio non dicit ſpecialem rationem ſupra filiationem, & proceſſionem paſſiuam, ſicut dicit eſſe principium Spiritus Sancti. Hinc neque eſt ſpecialis notio, quod filius ſit ab vno, & Spiritus Sanctus à duobus, quia hoc totum non aliud dicit, quàm proprias proceſſiones paſſiuas, & ſimiliter neque alia predicata vt imago, verbum, amor, donum, & alia huiuſmodi non important ſpeciales notiones, quia includuntur in aſſignatis.

Quo-

Quomodo se habeat notio, proprietas, & relatio.

SECTIO III.

19 OMnes notiones dici possūt proprietates, prout proprietas importat aliquid incōmunicabile, licet enim spiratio actiua sit cōmunis Patri, & filio, respectu tamen Spiritus Sancti, se habet incommunicabiliter. Si autem proprietas sumatur pro constitutiuo personarum, tres tantum sunt proprietates, quia constitutiuum non potest habere maiorem pluralitatem, quam habeat constitutum, & in hoc sensu loquuntur Patres, quando docent proprietates esse tres. Hinc communiter cum D. Thoma 1. *p. q.* 32. *art.* 3. docent. Notiones esse quinq; relationes quatuor, proprietates tres. Difficultas autem est, quomodo innascibilitas sit propria Patris, & an dicat quid relatiuum. Rursus quomodo innascibilitas, & spiratio actiua sint notiones, & tamen non pertineant ad proprietates personales.

20 Dico primò. *Licet innascibilitas absoluto modo significetur, ratione tamen fundamenti est quid relatiuum.* Probatur. Facit innotescere Patrem, vt personam distinctam à filio, & Spiritu Sancto; ergo spectant ad esse relatiuum, cum personę distinguantur solum ratione relationis, Hinc August. 5. de Trinit. cap. 7. *Non ergo recedit à relatiuo, prædicamento, cum ingenitus dicitur.*

21 Dico secundò. *Innascibilitatem contineri in adæquata proprietate personali.* Prob. proprietas personalis dicit totum id, quo natura terminatur incommunicabiliter, in hoc autem imbibitur innascibilitas, quia terminus personalis ex intrinseca sua ratione respicit primam exigentiam naturæ.

22 Dico tertiò. Spirationem actiuam imbibi inadęquata proprietate personali Patris, & filij. Prob. Proprietas personalis fundat incommunicabilitatem, & adæquata proprietas adæquatam incommunicabilitatem, ergo totum id requiritur ad adæquationem proprietatis, quod requiritur ad fundandam adæquatam incommunicabilitatem; requiritur autem in Patre, & filio spiratio, quia ratione ipsius incommunicabiliter se habent respectu Spiritus Sancti, cum ratione ipsius opponantur.

23 Obij. Proprietas personalis debet esse propria cuiuslibet personæ; spiratio autem actiua non est propria. Respondetur, proprietatem personalem adæquatè sumptam esse propriam; vnde licet spiratio sit communis Patri, & Filio, non est tamen proprietas personalis Patris, quia hæc non dicit spirationem præcisè, sed illud coniunctum ex paternitate, & spiratione, vt in prima persona, & in filio proprietas personalis coalescit ex filiatione, et spiratione, vt communicata.

24 Quæres. Quā certa sit doctrina de Notionibus. Respond. id, quod explicatur per has quinque notiones, non posse negari, sine hæresi, quia negaretur id, quod est definitum de fide. Si quis autem hoc totum admitteret, nec admitteret tot notiones, solum temerariè loqueretur, quia sine sufficienti fundamento sentiret contra communem sensum Theologorum fundatum in auctoritate Patrum.

DE ACTIBVS NOTIONALIBVS Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LXIV.

An detur potentia ad actus Notionales.

SECTIO I.

1 ACtus notionales sunt ij, qui sunt proprij diuinarum Personarum: vnde important ipsas processiones. Possunt autē considerari vel secundum terminum, seu personam productam, vel secundum originem actiuam, vt est in persona producente, & vtroque modo quæritur, an detur potentia ad ipsos.

2 Prima sententia est negatiua, asserens, quod potentia generandi, & spirandi non importat aliquod principium productiuum; sed est sicut potentia, qua Deus potest esse Deus, quę nihil aliud est, nisi ipsa possibilitas. Ita Aureol. *in* 1. *dist.* 6. *part.* 1. *articul.* 2. *proposit.* 1. *& 2.* Fundamentum est. Quia vbi non est aliquid elicitum, ibi non est potentia, productiones autem diuinæ non sunt elicitæ.

3 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 41. *art.* 4. Caiet. *ibid.* Torres Ban. Molin. *ibidem* Cumel *disp.* 1. Capreol. *in* 1. *dist.* 7. *q.* 5. Scotus *q. vnica* Durandus *quæst.* 1. Vasquez 1. *p. disp.* 163. Amicus *disp.* 23. *sect.* 1. Suarez 6. *de Trinit. cap.* 5. Ruiz *disp.* 99. *de Trinit. sect.* 2. *& sequentibus*, & alij. Prob. In Deo datur realis productio, & realis terminus productus, ergo etiam potentia ad producendum. Secundò. Omne producēs aliquid producit, id autem, quo producit, est potentia, tertiò patres concedunt essentiæ diuinæ potentiam generandi, ergo cum non possit esse principium, *quod*, erit principiū, *quo*, seu potentia. Quartò in Deo non est necessaria distinctio inter potentiam, & productionem, sicut nec inter productionem & principium; *quod*, ergo licet non sit distincta, non obstabit quo minus sit potentia. Quintò causa ideo habet potentiam physicam, quia est apta, vt ab ea procedat effectus. Sed vna persona est apta, vt ab ea procedat alia. ergo

4 Notandum primo, certum esse, dari principium respectu actuum notionalium passiuorum, quia cum verè producantur, oportet, vt producens dicat veram rationem principij. Hæc autem ratio principij, eminentiori modo se habet, ac in creatis, quia transit ad esse infinitum.

5 Notandum secundò. Cum principium sit illud, à quo aliquid progreditur, debet in ipso includi vis aliqua, ratione cuius progrediatur terminus; & hoc sufficit ad saluandas loquutiones Patrum, cum dicunt, Patrem habere potentiam ad generandum, & futurum impotentem, si non generaret, quia solum volunt declarare, quod Pater habeat vim generatiuam.

6 Notandum tertiò. Hoc esse discrimen inter productiones creatas, & diuinas; quod creatæ sunt contingentes, & absque ipsis saluatur totum esse producentis; diuinæ autem sunt productiones per essentiam, quia illis conuenit existere per essentiam, nec sine ipsis saluatur esse producentis. Ex quo fit, quod termini quoque existant per essentiam, & habeant æqualem necessitatem essendi, sicut habet Deus, non solum materialiter, sed etiam formaliter ex sua intrinseca ratione: quia licet producantur, productio tamen est existens per essentiam.

7 Dico primò. *Non dari potentiam, siue realem, siue obiectiuam respectu originis, quæ est in persona producente, itaut non possit intellectus concipere aliquam rationem, quæ se habeat per modum potentiæ.* Quod non detur potentia realis patet, quia alioquin debet realiter distingui ab ipsa origine. Probatur. Tunc possumus aliqua distinguere in Deo, quando secundum suam formalem rationem in ipso reperiuntur: alioquin non esset distinguere, quæ in Deo sunt idem, sed aliquid concipere, quod in ipso non est. Sed formalis ratio potentiæ non est in Deo respectu originis, ergo. Minor probatur. Quando aliquæ formalitates ita se habent, vt vna ex intrinseca sua ratione destruat aliam, si aliqua ipsarum reperitur in Deo, non potest reperiri apposita, ratio autem potentiæ respectu eorum, quæ sunt in ipso producente, & ratio actus puri, se inuicem destruunt: nam vbi est ratio potentiæ, ibi non est totum, quod reperitur per modum actus puri, sed est aliquid in potentia. ergo

8 Dices potentiam esse in Deo seclusis imperfectionibus. Cōtra: vel seclusis imperfectionibus remanet formalis ratio potentiæ; vel non. Si primum; ergo remanet id, quod

deſtruit actum primum. Si ſecundum, ergo neque ſecundum eſſe obiectiuum remanet potentia.

9 Dico ſecundò. *Neque reſpectu terminorum dari in perſona producente realem potentiam ſecundum formalem rationem potentiæ.* Probatur: Termini producti ſunt exiſtentes, per eſſentiam, ergo non datur potentia reſpectu ipſorum. Conſequentia probatur. Quia potentia, vt formaliter potentia, continet realiter in ſua virtute terminum productum, & per hoc conſtituitur in eſſe potentiæ, implicat autem vt id, quod eſt per eſſentiam in actu, potentiali modo contineatur in alio, quia tunc contineretur in illo ſecundum ſuum eſſe, & non ſecundum exercitium ſuæ actualitatis, & ideo tale exercitium non illi conueniret ex vi ſuæ quidditatis.

10 Dices. Id eſſe verum de potentia, quæ non eſt ex neceſſitate actu producens. Contra. Quod potentia ex neceſſitate, producens, non tollit, quin dicat rationem potentiæ, atque adeo quod terminus non contineatur potentiali modo in ipſa, ergo eſt contra rationem termini exiſtentis per eſſentiam, habere potentiam, à qua producatur. Vnde ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, adhuc creaturæ eſſent ens potentiale.

11 Dico tertiò. *Principium producens in diuinis importare fæcũditatem diuinæ naturæ cum tali modo exercitij eiuſdem fæcunditatis.* Probatur. Perſonæ diuinæ productæ ideo ſunt in Deo, quia ex vi fæcunditatis adeſt actualis productio, ergo principium producens nihil aliud dicit, niſi exercitium fæcunditatis; nam per ipſum natura diuina communicatur, atque adeo producuntur perſonæ.

12 Ad primum ſecundæ ſententiæ reſpondetur. Dari potentiam reſpectu termini producti, quando eſt potentialis; non autem quando exiſtit per eſſentiam. Ad ſecundum. Omne producens aliquid producere per potentiam, quando producit productione contingenti, & quæ non pertineat ad cõſtitutiuum ipſius, non autem quando producit per eſſentiam. Ad tertium. Quando Patres concedunt eſſentiæ diuinæ potentiam generandi, intelligere diuinam fæcunditatem. An autem ſe habeat per modum potentiæ, an verò per modum actualis exercitij, id nõ explicant. Ad Quartum negatur aſſumptum. Nam ſi ad productionem daretur potentia realis, eſſet neceſſaria diſtinctio realis, quæ non eſt neceſſaria inter productionem, & principium, quia præciſa productione non datur principium, nam in diuinis non eſt principium in actu primo, ſed in actu ſecundo. Ad ſecundum. Cauſam ideo habere potentiam, quia continet effectum potentiali modo; non autem quia ab ipſa præcisè proueniat. Quod non contingit in diuinis nam ſicut terminus eſt per eſſentiam, ita etiam principium per eandem principiat.

13 Ex dictis colligitur. In principio productiuo diuinarum perſonarum, poſſe diſtingui ſecundum noſtrum modum concipiendi, vim productiuam ab ipſo principio; ita tamen vt non ſe habeat per modum potentiæ, ſed diſtinctio ſit in ratione concreti, & abſtracti; tunc enim concipitur vis aliqua, ex qua formaliter principium habet, vt producat.

Quid formaliter dicat vis productiua.

SECTIO II.

14 PRima ſententia aſſerit, de ſuo formali importare tantum relationem. Ita D. Bonau. *in* 1. *diſt.* 7. *art.* 1. *quæſt.* 1. Durand. *quæſt.* 2. Probatur. Actus qui conuenit vni ſuppoſito, & repugnat alteri, habet illi conuenire ratione propriorũ; ſed actus notionales ita conueniũt vni perſonæ, vt repugnent alteri, ergo; Secundò. Ratio eſſendi, eſt etiam ratio operandi, ergo cum paternitas ſit ratio eſſendi Patri, erit etiam ratio generandi.

15 Secunda ſententia aſſerit, importare tantum aliquid abſolutum, & eſſentiale, ita Ocham. in 1. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. Gabriel *ibidem* & *quæſt.* 2. Probatur: natura præciſa ſuppoſitalitate habet ſuas potentias integras, vt patet in natura humana Chriſti, ergo principium conſiſtit tantum in aliquo abſoluto.

16 Tertia ſententia vult importare tum eſſentiam, tum etiam relationem, ita tamen, vt dicat eſſentiam in recto, relationem verò in obliquo, ſicut conditionem. Ita D. Thomas 1. *part. quæſt.* 45. *art.* 5. Caiet. *ibidem.* Bannes *dub. vnico,* Molina, *concluſ.* 1. *&* 2. Vaſquez *diſp.* 164. *cap.* 3. Scotus *in* 1. *diſt.* 7. *quæſt. vnica.* Capreol. *quæſt.* 1. Baſſol. *quæſt.* 3. Suarez 6. *de Trinit. cap.* 15. Ruiz *diſp.* 100. *de Trinit. ſect.* 5. Prob. nullum agens agit per ſuam ſuppoſitalitatem, ſed per id, in quo aſſimilat ſibi productum, ergo. Confirmatur ſubſiſtentia increata eſt tantum conditio, vt patet in natura humana Chriſti; neque enim perſonalitas diuina influit in operationes humanas Chriſti. ergo

17 Quarta ſententia aſſerit importare ex ſe eſſentiam, & relationem, ita vt relatio ſit aliquid de ipſo principio, ita Henricus *Quodlibeto,* 3. *quæſt.* 3. Richardus *in* 1. *diſt.* 7. *art.* 1. *q.* 1. Cuniga *diſp.* 16. *de Trinit. dub.* 3.

18 Dico primò. *Solam eſſentiam non eſſe principium quo.* Prob. *eſſentia,* ne dum eſt in Patre, ſed etiam in filio, & Spiritu Sancto, & tamen ipſis repugnat generare, ergo debet dari aliqua ratio repugnantiæ, quę non poteſt eſſe alia, niſi quia in ipſis non reperitur principium, *quo,* formali modo.

19 Dices repugnantiam prouenire, quia virtus productiua impeditur, ne habeant ſuum exercitium. Cõtra. Hoc impedimentum non eſt contingens, ſed neceſſarium, & æternum, ergo non eſt impedimentum, ſed impoſſibilitas, cum ſit ex intrinſeca natura rei; vbi autem eſt impoſſibilitas, ibi non eſt potentia, pręſertim in ęternis, in quibus idem eſt poſſe, & eſſe.

20 Dico ſecundò. *Neque ſolam relationem importare vim productiuã,* & proinde Patres tribuunt etiam eſſẽtię vim producẽdi. Prob. Principiũ, *quo,* debet importare fæcũditaté, ergo in diuinis debet importare etiã eſſẽtiã, quia fæcũditas cõſiſtit in intellectu, & volũtate, vnde vna proceſſio eſt ſecũdũ intellectũ, & altera ſecundũ voluntatem.

21 Dices. Intellectum, & voluntatem eſſe fundamentum principij *quo,* quia principium, *quo,* eſt illud, quo immediate elicitur actus. Contra Principium *quo,* & *quod,* cõparantur vt virtus elicitiua, & id, quod eſt tali virtute elicitiuum; virtus autem elicitiua eſt ipſa fæcunditas, quæ in diuinis eſt in intellectu, & voluntate, ſi quidem verbũ ex intrinſeca ſua ratione non reſpicit fæcunditatem intellectiuam, & amor fæcunditatem voluntatis.

22 Dico tertiò. *Relationes non eſſe ſolas conditiones, ſed pertinere ad formalem rationem principij.* Prob. vbi eſt principium *quo,* ſecundum integram, & ſufficientem virtutem, ibi eſt etiam actus ipſius, ergo ſi eſſentia diceret integrum principium, *quo,* cum ſit in omnibus perſonis, eſſet etiam in ipſis actualis productio.

23 Reſpond. Bannes. In Filio eſſe potentiam generandi, ſed non generare, quia repugnat ex parte termini, nam non poteſt eſſe alius Filius. Contra. Tum quia in æternis actus non ſeparatur à potentia, ſed ſunt idem realiter. Tũ quia, quando actus eſt impoſſibilis, eſt etiam impoſſibilis potẽtia. Tum quia etiã in Spiritu S. eſſet potentia generatiua, vnde ſimul cum Patre deberet generare Filium.

24 Reſpond. alij potentiam non habere ſuum actum in omnibus perſonis defectu conditionis. Contra. In Deo idem eſt poſſe, & eſſe, ergo ſi in alijs perſonis eſt potẽtia, erit etiam actus, Confirmat. Ideo deficeret conditio, quia terminaretur diuerſa perſonalitate; hoc autẽ nõ ponit impedimẽtum nã etiã in Chriſto natura humana terminatur diuerſiſſima perſonalitate, & tamẽ operatur eaſdẽ operationes, quas operaretur, ſi haberet propriã perſonalitatẽ.

25 Dico quartò. *Principium, quo, ſeu vim productiuã importare eſſẽtiam, & notionale itaut vna & eadẽ ratio principij, includat vtramque, ſed diuerſo modo nempe* eſſen-

essentiam, vt quid materiale, seu vt id, ex quo habetur vis producendi. Notionale verò, vt formale determinatiuum. Determinatio autem in hoc consistit, quod essentia sit communicabilis; Notionale verò determinet hanc communicabilitatem, vt tali modo exerceatur. Prob. Ratio principij in Deo, est ratio principij per essentiam, ergo ita dicit essentiam, & notionale, vt hoc formali modo se habeat, illa verò materialiter. Consequentia probatur. Quæ sunt talia per essentiam, non sunt talia potentiali modo, sed habent omnem rationem actus, ergo etiam ratio principij debet importare actum sui generis; hic autem actus habetur tantum per esse notionale.

26 Dices. In Spiritu Sancto nulla est ratio principiandi ergo essentia nullo modo pertinet ad rationem principij. Respond. negando consequentiam. Nam in Spiritu Sancto non est natura sub determinatione fæcunditatis, sed tantum est *in ipso*, quod in alijs personis est fæcunditas ratione determinationis personalis; vnde hic tantum fit, vt essentia materiali modo se habeat ad rationem principij.

27 *Instabis.* Si natura Diuina pertinet ad principium *Quo*, importabit aliquam fæcunditatem, ergo in Spiritu Sancto exiget habere complementum talis fæcunditatis. Respond. negando consequentia. Tunc enim requiritur complementum, quando in aliqua persona reperitur ratio principij secundum propriam rationem formalem, essentia autem Diuina præcise non se habet per modum fæcũditatis, sed solum vt dicit intellectũ, & voluntatem, secundum autem has rationes exigit complemẽtum, & quia habet, ideo consurgunt duæ primæ personæ; in Spiritu Sancto autem nullam dicit rationem, qua determinetur ad aliquem modum fæcũditatis, & ideo nec etiam in ipso debet habere complementum. Imo ex vi esse notionali Spiritus Sancti, excluditur tale complementum, quia vt terminus productus per voluntatem est vltimus, & proinde ita terminat productionem, vt excludat à se vim producendi.

28 Ad primum primæ sententiæ. Quomodo actus notionalis conueniat personæ ratione proprietatum, patet ex dictis. Ad secundum respond. Paternitatem esse rationem principiandi, quia tamen sola non est ratio essendi, sed ratione essentiæ, ideo neque etiam sola est ratio principij.

29 Ad fundamentum secundæ Sententiæ. Esse disparem rationem, quia in creatis producere non constituit in esse supposita creata, sicut constituit Diuinas personas.

30 Ad fundamentum tertiæ sententiæ respond. Relatinem, & suppositalitatem non esse actiuam in creatis; secus autem in Diuinis, nam importat rationem originis, quæ pertinet ad formalem rationem principij; quia cum sit essentialiter producens, dicit intrinsecè ipsum exercitium producendi; Hinc patet ad confirmationem.

31 Ex dictis colligitur. Vim productiuam esse in omnibus personis secundum esse materiale, quia tota ratio essendi, quæ est in vna persona, est etiam in alia; non autem formaliter, quia tali pacto importat esse notionale, & exercitium producendi. Non hic tamen fit, quod aliqua perfectio sit in vna persona, quæ non sit in alia, quia vis productiua formaliter importat tantum esse notionale; vnde solum sequitur, quod infinita perfectio, quæ in vna persona est sub determinatione productionis, sit in alia, sub alia determinatione, vnde D. Thomas 1.*p.q.*42.*art.*6. *ad* 3. ait; Quod potentia productiua in vna persona, in alia persona transit in aliam potentiam; vnde potentia, per quã Pater generat, in Filio est potentia, per quam generatur; quod fit ratione diuersi modi essendi, quo determinatur essentia.

32 Colligitur secundò. Potentiam Notionalem non pertinere ad omnipotentiam, vt docet Aureol. *in* 1. *dist.* 20.*art.*3. Scotus *q. vnica.* Suarez 4. *de Trinit. cap.*10. & alij. Tum quia omnipotentia respicit res creatas sub ratione factibilis. Tum quia ex intrinseca sua ratione non est actu operans, sed operatiua. Tum quia secundum suam formalem rationem est communis omnibus personis.

33 Colligitur tertiò. Quomodo Patres ex omnipotentia arguant, quod Pater produxerit Filium sibi æqualem, arguunt enim ad hominem contra Arrianos qui ponebant Patrem omnipotentem, & volebant, quod per suam omnipotentiam genuisset sibi filium inæqualem, vnde Patres ita arguunt. Quod Pater non esset omnipotens, nisi filium sibi æqualem generaret; Nam illi tribueretur proportionaliter minor potentia, quam generanti creato, nam hic potest generare sibi æqualem.

An actus notionales sint de aliquo?

SECTIO III.

34 INter Hæreticos Arriani negabant actus notionales esse de aliquo, asserentes Personas Diuinas produci ex nihilo, vt refert Epiphanius. *Hæres.* 69. Est autem certum de fide. Actus notionales esse de aliquo, nempe de substantia producentis, quatenus ipsa communicatur personæ productę, & ita definitum est in Concilio Nicæno, *lib.* 2. & in Tolet. 11. *in Confess. fidei*, & in Lateran. vt in cap. *Damnamus*. De *sum.Trin.* Ratio est; Quia cum Personæ Diuinæ sint consubstantiales, natura producentis debet communicari producto, vnde non producitur ex nihilo, sed de substantia producentis. Inter catholicos autem difficultas est, quam habitudinem principij importet hoc esse de aliquo.

35 Prima sententia vult, importare habitudinem quasi causæ materialis, ita vt substantia Diuina se habeat proportionaliter vt Materia. Ita Henricus *quol.* 8. *q.* 9. Durand. *in* 1. *dist.* 5. *q.* 2. Prob. Essentia Diuina præexistit Filio, & ipsi inexistit, ergo; secundò. Filius constituitur ex natura Diuina, & proprietate personali, quæ se habet vt determinatiuus, ergo; tertiò. Particula, *De*, importat principium intrinsecum materiale iuxta illud Genesis 2. *Formauit Deus hominem de limo terræ.* ergo

36 Communis sententia cum D. Thoma 1.*p.q.*41.*art.* 3.*ad* 2. asserit, importare habitudinem principij formalis, ita vt significetur Diuina essentia, vt forma totius.

37 Dico 1. *Hæc particula non importat aliquam habitudinem causæ materialis.* Prob. secundum communem vsurpationem Sanctorum Patrum importat consubstantialitatem, ergo non importat habitudinem alicuius conditionis materialis. Consequentia prob. Quia materia, cum sit tantum pars constituti, non potest secundum aliquam propriam conditionem, ponere consubstantialitatem: nam consubstantialitas est secundum totum esse substantiale.

38 Dico secundò. *Neque importare habitudinem formæ totius.* Probatur. Forma totius non habet rationem formæ, nisi respectu alicuius materialitatis, in Diuinis autem nulla reperitur materialitas, sed in ijs tantum, in quibus aliud est concretum, & aliud abstractum. Rursus cum forma non sit totum substantiale esse rei, non potest ponere consubstantialitatem.

39 Dico tertiò. *Hanc particulam significare, quod illa essentialitas quæ est ratio essendi vni personæ, sit etiam ratio essendi alteri personæ, cum ordine originis, quo significetur cõmunicatio eiusdẽ essẽtialitatis essendi.* Prob. Significatur principaliter consubstantialitas, quàm habet vna persona cum alia, ex vi originis. ergo

40 Ad primum negatur assumptum. Nam Essentia Diuina neque præexistit Filio, neque inexistit, quia præexistentia dicit saltem prioritatem naturæ, inexistentia verò dicit rationem partis. Ad secundum. Constitutionem Personæ, ex essentia, & proprietate esse tantum secundum nostrum modum concipiendi, non autem secundum diuersas formalitates, quæ se habeant vt actus, & potentia, vnde hæc particula non potest importare aliquam conditionem materialem, præsertim quia in Deo non est formalis ratio potentiæ, hæc autem particula significat independenter à nostro modo concipiendi, & exprimit modum realem

com-

communicationis, prout eſt à parte rei. Ad tertium. Particulam, *De*, ſignificare conſtitutiuum intrinſecum, ſed ſecundum ſubiectam materiam, & ideo diuerſo modo ſignificat in Diuinis, ac in creatis; nam ratione ſubiectæ materiæ in Diuinis ſignificat conſubſtantialitatem.

An actus notionales ſint voluntarij.

SECTIO IV.

41 Actus notionales in ratione voluntarij, & neceſſarij habent aliquid commune, quatenus ambo ſunt obiectum voluntatis, & ex Diuina fœcunditate proueniunt, & aliquid particulare, quatenus vnus eſt per intellectum, & alter per voluntatem. Voluntarium autem eſt duplex, alterum purè obiectiuum, quod correſpõdet cognitioni ſpeculatiuæ, & aliud eſt voluntarium, efficiens, quod tanquam effectus dependet a voluntate, quatenus operatur dependenter à cognitione practica. Rurſus voluntarium vtroque modo acceptum, aliud eſt cum indifferentia, quod fundatur in aliquo contingenti, quod poteſt eſſe, & nõ eſſe, & dicitur voluntarium cõtingens, & aliud abſq; indifferẽtia, & dicitur volũtariũ ſpontaneum, quia voluntas ita tendit in obiectum, vt non poſſit non tendere, & tamẽ ab intrinſeco principio ſe mouet, & cum dominio proprij actus.

42 Dico primo *Actus notionales non eſſe voluntarios cum indifferentia*, eſt de fide ex Concilio Sirmienſi, vt refert Hilarius *lib. 6. de Synodis. Anathematis* 24. Probatur Actus notionalis eſt idem cum Deo, atq; adeo ens per eſſentiam, ergo excludit omnem contingentiam.

43 Dico ſecundò. *Actus notionales non eſſe voluntarios voluntate deliberatiua*, eſt de fide, ex Concilio Toletano 11. in *Profeſs. fidei*. Prob. vbi eſt deliberatio, ibi eſt aliquid contingens, nam deliberatio eſt de ijs, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe, vt docet Ariſtoteles 7 *Ethicorum*, c. 1. & 2. In Deo autem nihil eſt contingens.

44 Dico tertiò. *Actus notionales eſſe neceſſarios, neceſſitate intrinſeca*, vnde excluditur qualibet neceſſitas, quæ ab extrinſeco proueniat, ſiue ſit coactionis, ſiue indigentiæ, ſiue ex alia imperfectione. Prob. Fœcunditas Diuina, habet ex ſua ratione intrinſecam neceſſitatem eſſendi, cum ſit ipſum ens per eſſentiam, ergo etiam actus notionales, quia non eſt fœcunditas potentialis; ſed in actu 2. vnde dicit actus notionales, quibus exercetur.

45 Dico quartò. *Actus notionales eſſe voluntarios voluntate concomitanti, ſeu obiectiuè* eſt de fide Mathæi 8. *Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*, ita docent communiter Patres. Prob. Deus complacet ſibi de ſe ipſo, & de omnibus, quæ ipſi ex intrinſeca neceſſitate conueniunt, vt de iis, quæ pertinent ad proprium eſſe, ergo etiam de actibus notionalibus.

46. Dico quintò. *Actus notionales eſſe naturales, quatenus ſunt ſecundum exigentiam naturæ Diuinæ, ita tamẽ vt relinquantur in proprio modo tendendi, & cũ iis proprietatibus quæ ipſis conueniunt ex proprio modo tendẽdi*, & hoc intelligunt Patres, quando tribuunt aliquã naturalitatem, his actibus. Prob. Actus notionales radicantur in infinitate, & fœcunditate Diuinæ naturæ, ergo ſunt naturales, quia ſicuti infinitas, & fœcunditas eſt naturalis Diuinæ naturæ, ita etiam quæ radicantur in ipſis.

47 Obiicitur. Conuenit Deo perfectiſſimus modus, operandi; perfectius autem eſt operari cum deliberatione, ergo. Reſp. Eſt perfectius, quando materia, circa quam verſatur operatio, eſt capax deliberationis, atq; adeo operatio eſt contingens, actus autem notionales, quia ſunt neceſſarij, non ſunt capaces deliberationis.

48 Colligitur ex dictis. Quomodo intelligendi ſint Patres, quando docent, Filium natum eſſe ex voluntate, & conſilio Patris. Volunt enim oſtendere, Patrem non genuiſſe ex aliqua paſſione, aut coactione, ſed cum complacentia, quæ enim facimus cum conſilio, libenter facimus; ideo ad declarandam complacentiam vtuntur nomine cõſilii, intelligentes nomine conſilii illud iudicium practicũ, in quo Pater iudicat, bonum eſſe producere.

An voluntas generandi ſit prior generatione.

SECTIO V.

49 Quæſtio procedit de prioritate non reali, ſed ſecundum noſtrum modum concipiendi. Prima ſententia aſſerit voluntatem generandi præcedere generationem. Ita Scotus *in 1. d. 6. q. vnica*. Caiet. 1. *p. q.* 41. *art.* 2. Ruiz *diſp.* 94. *de Trinit. ſect.* 2. Amicus 1. *p. diſp.* 22. *ſect.* 3. *nu.* 56. Fundamentum eſt. Quia pater cognoſcens ſuam eſſentiam communicabilem, per generationem, tendit per voluntatem in ipſam vt actu communicetur, atque adeo vult generare.

50 Secunda ſententia aſſerit, voluntatem generandi eſſe tantum concomitantem, non autem priorem. Ita Arimin. *in 1. diſt. 6. q. vnica*. Capreolus, & Baſſol. *ibidem*. Molina 1. *p. q.* 41. *art.* 2. *diſp.* 2. Vaſquez *diſp.* 160. *cap.* 3. Suarez *lib. 6. de Trin. cap.* 4. Cuniga *diſp.* 10. *de Trin. dub.* 2. Horum fundamentum eſt. Quia actus voluntatis eſt ex natura ſua poſterior cognitione, & ideo Pater prius cognoſcit generationem, atque adeo generat, quam velit generare.

51 Dico primò. *Voluntas generandi non eſt prior generatione*. Deſumitur ex Patribus, quatenus docent, voluntatem generandi non antecedere generationem, quamuis enim agant contra hæreticos, qui volebant; Filium genitum fuiſſe in tempore, & ita prius tempore præceſſiſſe voluntatem generandi, adhuc tamen ſequitur, quod volũtas generandi à parte rei, nec tempore, nec natura poſſit eſſe prior generatione, quia ſi eſſet prior, etiam ſolum natura, generatio eſſet dependens, atque adeo non eſſet generatio æterna, & per eſſentiam, vt volebant hæretici. Quod ſi non eſt prior vllo modo à parte rei, quia neque eſt principium, aliàs verbum procederet etiam per voluntatem, nec etiam erit prior ſecundum noſtrum modum concipiendi, quia cum conciperetur prior, tribueretur prioritas, quę illi repugnat.

52 Probatur. Primus actus intellectus eſt prior quocũque actu voluntatis, ergo etiam generatio eſt prior quocunque actu voluntatis; atque adeo nullus actus voluntatis poteſt præcedere generationem. Antecedens probatur. Quia actus voluntatis ex natura ſua eſt poſterior actu intellectus, & ideo debet dari aliquis actus intellectus, qui vt primus præcedat omnem actum voluntatis. Conſeq. prob. Actus intellectus, prout dicit ipſum intelligere, vel eſt poſterior generatione, vt dicemus infra ſuo loco, quia generatio eſt ipſum dicere, quod prouenit à memoria fœcunda Patris, & per productionem verbi conſurgit intelligere, vel ſaltem ita exigit verbum tanquam terminum, vt non poſſit concipi ſine ipſo Verbo terminante, ergo cum intelligere, quod vel conſurgit ex Verbo, vel ipſum exigit tanquam terminum, ſit primus actus Diuini intellectus, quia primus actus eſt ille, qui vel conſurgit ex productione Verbi, vel ad ipſum primò terminatur, Verbum, atque adeo generatio erit prior, quocunque actu voluntatis, atq; adeo nullus actus voluntatis præcedet generationẽ. Conf. Actus volũtatis, qui præcedit actum intellectus, eſt prior ipſa cauſalitate, quia habet ipſum pro obiecto in ordine ad exiſtentiam, ergo cum cauſalitas in Diuinis tranſeat in principiationem, ſi aliquis actus voluntatis, præcederet generationem, haberet reſpectu ipſius aliquam rationem principiationis, atque adeo voluntas eſſet aliquo modo principium Verbi.

53 Dicendum ſecundò. *Voluntatem Diuinam non verſari circa Diuinam generationem, niſi per actum complacentiæ*. Quod generatio ſit obiectum complacentiæ voluntatis Diuinę, de ſe conſtat, quia eſt obiectum ſummè bonum. Vnde Matthæi 3. *Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*. Quod autem non ſit obiectũ

alterius

alterius actus. Prob. Voluntas versatur tantum circa bonum duplici modo, vel illum supponẽdo, & amando amore veluti speculatiuo, & per complacentiam, & tendendo in ipsum in ordine ad fruitionem; vel non supponẽdo, sed causando bonum, atque adeo amore veluti practico, voluntas Diuina non potest hoc posteriori modo versari circa Diuinam generationem, quia non solum non potest habere circa ipsum aliquam causalitatem, sed nec aliquam principiationem, alioquin voluntas esset principium generandi, ergo versatur tantum priori modo, atque adeo per solam complacentiam.

54 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Nam sicuti essentia Diuina non est communicabilis per generationem, quasi illi conueniat communicabilitas in actu primo, sed actu, & per essentiam communicatur, ita Diuina cognitio, & voluntas non attingunt essentiam, vt communicabilem, ita vt possit talis actus voluntatis præcedere communicationem, sed solum attingit vt actualiter communicatam per generationem; vnde in eodem signo attingit etiam generationem si quidem; tàm cognitio, quàm voluntas attingunt Diuinam essentiam, vt in se est, atque adeo non secundum communicabilitatem; sed secundum actualem communicationem.

An processio Spiritus Sancti sit libera.

SECTIO VI.

55 PRima sententia est negatiua; asserens esse tantum spontaneam, & voluntariã, ita tamen, vt sit naturalis, quatenus procedit à principio determinato ad vnum. Desumitur ex D. Thoma 1. *p.q.*41, *art.*2. & eam tradit. Caiet. *ibidem*. Bannes *dub.*2. Molina *disp.*2. Vasquez *disp.* 162. *cap.*3. Capreolus *in* 1. *dist.* 10. *q.* 1. *art.* 1. Ariminen. *art.*2. Ruiz *disp.*92. *de Trinit. sect.*2. & alij. Prob. Actus liber non est ex principio determinato ad vnum, sed indifferenti, ergo; secundò. Necessitas antecedens, quam voluntas non potest tollere, repugnat libertati. Huiusmodi autem est necessitas spirandi; tertiò. Nisi ad libertatem esset necessaria indifferentia, motus primò primi essent liberi, & imputarent ad peccatum, ergo; quartò. Si ad libertatem sufficeret agere ex sola cognitione, etiam bruta agerent liberè. ergo

57 Secunda sententia, licet concedat productionem Spiritus Sancti esse necessariam, vult tamẽ libero modo procedere. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 10. *q.* *vnica* §. *Aliter dico*. Lichet. *ibidem*. Bassol. *art.* 3. Maior *q.* 1. Rubio *q.* 2. Ocham, & Gabriel *ibidem*. Marsil. *in* 1. *q.* 23. Rada 1. *p. controuer.* 13. Smising. *disp.* 3. *de Deo Trino*, *q.*6. *n.*311. & communiter Scotistæ.

57 Notandum primò. Aliud esse considerare libertatẽ secundum subiectam materiam, seu in ordine ad obiectum & aliud secundum se præcisè, Primo modo importat illas conditiones, quæ radicantur in obiecto ex eo, quod ab ipso determinatur, vt tendat tali, vel tali modo; vnde quod voluntas feratur in obiectum cum indifferentia, prouenit ex conditione obiecti, quia proponitur cum indifferentia obiectiua; secundo autem modo illud tantum importat, quod fundatur in eius præcisa virtute.

58 Notandum secundò. Quando Patres docent, libertatem consistere in indifferentia, illam considerant secundum conditionem, quam habet ratione obiecti, formalis tamen ratio potentiæ liberæ saluatur sine indifferentia, quia saluatur totum illud positiuum, quo voluntas libero modo se mouet, vt docet D. Aug. c. 105. *Enchiridij*, vbi loquẽs de statu beatitudinis, ait. *Postea verò sic erit, vt mala velle non possit, nec ideo libero carebit arbitrio; multò quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit seruire peccato*, & D. Ansel. *Dialog. de libero arbitrio*, *cap.*1. ait. *Libertatem arbitrij non esse potentiam peccandi, & non peccandi, quippe si hoc eius esset definitio, nec Deus, nec Angelus, qui peccare nequeunt liberum haberent arbitrium, quod nefas est dicere.*

59 Notandum tertiò. Libertatem, vt se tenet præcisè ex parte potentiæ in eo consistere, quod voluntas habet dominium supra proprium actum; exercet autem hoc dominium, quatenus vtens mensura, & regula rationis, quam sibi format mouendo intellectum ad formandum propriũ dictamen rationis, determinat propriam operationem, vt sit secundum talem vel talem mensuram.

60 Notandum quartò. Libertatem posse stare cum determinatione ad vnum, quando obiectum non potest proponi cum indifferentia obiectiua; adhuc enim voluntas exercet dominium supra propriam operationem, quatenus eam determinat, secundum mensuram rationis, & proinde procedit cum iudicio mensuratiuo, & approbatiuo intellectus.

61 Notandum quintò. Libertatem posse considerari secundum suam formalem rationem, & secundum existẽtiam. Primo modo dicit modum attingendi obiectum. secundo modo dicit propriam actualitatem. Hinc necessitas secundum rationem existendi non opponitur libertati, quia non destruit modum attingendi obiectum; sed tantum facit, quod necessario existat.

62 Dicendum est. *Processionem Spiritus Sancti esse liberam libertate perfectissima.* Prob. Processio Spiritus Sancti est ex fæcunditate summi boni, quod ita proponitur amandum, vt simul intellectus iudicet, voluntatem debere amare, & voluntas Diuina ex intrinseca sua ratione determinatur secundum mensuram cognitionis ad tendendum in obiectum, ita vt ex se habeat illam determinationem, & per essentiam, quam in se causaret, si produceret proprium actum, ergo procedit libero modo, quia habet eminentissimo modo, & ex se illum modum tendendi, quem habet voluntas creata ex eo, quod tendat cum Dominio, supra propriam operationem.

63 Dices. Ex hoc tantum sequi, quod processio sit voluntaria; non autem libera. Contra. Etiam actus, qui non sunt ex perfecta cognitione intellectus, sunt voluntarij, vt motus primi, ergo quando actus est ex perfecta cognitione, ita vt sit mensura formata ab ipso intellectu pro determinando actum voluntatis, & voluntas se ipsam mouens ea vtatur, non solum actus erit voluntarius, sed etiam liber.

64 Ad primum respondetur. Actum liberum non requirere necessariò indifferentiam, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur minor. Quia spiratio non est necessaria necessitate antecedenti, quæ tollit libertatem; sed tantum necessitate sibi intrinseca non secundum modum tendendi, sed secundum existentiam.

Ad tertium neg. sequel. Nam motus primi non sunt liberi, quia per ipsos voluntas mouetur ex impressione obiecti, non autẽ se ipsam mouet: vnde nec habet dominiũ supra ipsos. Ad quartum negatur sequel. Nam Bruta non agunt liberè, quia non habent mensuram rationis, secundum quam ab intrinseco determinent proprias operationes.

Quisnam sit terminus actuum notionalium.

SECTIO VII.

65 TErminus totalis est ipsa persona, sufficit enim, si secundum aliquid producatur, vt possit esse terminus; sic etiam in creatis producitur sola forma, & non materia, & tamen terminus totalis est compositum, difficultas ergo tantum est de termino formali.

66 Prima sententia vult, esse ipsam essentiam, ita Scotus *in* 1. *dist.* 5. *q.* 2. Capreolus *q.* 1. Vasquez 1. *p. disput.* 162. *cap.*3. Suarez 6. de *Trinit. cap.*6. Cuniga *disp.* 16. *de Trin. dub.*9. Ruiz *disp.*97. *sect.*7. & communiter Recentiores. Prob. Terminus formalis, *Quo*, est ille, per quem terminus, *Quod*, accipit esse, hoc autem est essentia Diuina, ergo.

go. Secundò. In productione vniuoca producens aſsimilat ſibi productum ſecundum formam, & forma eſt terminus, *quo*, vnde in generatione terminus *quo*, eſt natura ſecundum quā genitum aſſimilatur genitori, ergo. Tertiò. In Reſurrectione terminus formalis eſt anima, licet non producatur, ergo etiam eſſentia Diuina, licet non producatur, erit terminus *Quo*.

67 Secunda ſententia vult, terminum formalem eſſe perſonam productam, quæ tamen eſt terminus formalis totalis; negat autem, dari in Diuinis terminum formalem contradiſtinctum à totali. Ita Ocham. *in 1. diſt. 5. quæſt. 3.* Gabr. *art. 2.* Arimin. *q. 2. art. 2.* Aureol. *art. 2.*

68 Dico primò. *Eſſentia præcisè accepta ſecundum rationem eſſentiæ non eſt terminus formalis.* Probatur, Si eſſentia eſſet terminus formalis, cum in perſona producta nihil aliud ſit, quàm eſſentia, & relatio, ſequeretur, quod eſſentia ex ſe diceret rationem termini formalis, ergo cum conueniat omnibus perſonis, quod conuenit vni, ratione eſſentiæ, ratio termini formalis eſſet in qualibet perſona, quod eſt falſum.

69 Dices. Eſſentiam importare rationem termini, prout coniungitur cum relatione perſonę productæ. Contra, ſi ex ſe formaliter diceret rationem termini, eſſet id, quo formaliter terminus totalis conſtitueretur in eſſe termini, ergo vbicumque eſſet eſſentia, ibi eſſet terminus, quia poſita ratione formali, ponitur etiam effectus.

70 Dico ſecundò. *Eſſentiam ſub ratione communicati eſſe terminum formalem, ita vt ratio communicati, formaliter conſtituat eſſentiam, in eſſe termini.* Probatur. Ex vi productionis formaliter habetur Diuina eſſentia, ſpeciali modo communicata, ergo. Conſequentia probatur. Quia ille eſt terminus formalis, ad quē tendit productio, & eſt ratio, cur productum ſub ſpeciali ratione proueniat à producente, & correſpondeat fecunditati principij; hoc autem habet terminus in Diuinis ratione eſſe communicati.

71 Dico tertiò. *Eſſentiam ſub ratione communicati importare eſſe notionale perſonæ productæ; vnde terminus formalis, vt, quo, importabit eſſentiam, cum determinatione notionali; ſed totum eſſe perſona conſideratum per modum abſtracti.* Probatur. Terminus formalis vt, *quo*, correſpondet principio, vt, *quo*, principium autem vt, *quo*, eſt vis communicatiua determinata à tali eſſe notionali, ergo terminus vt, *quo*, erit eſſentia communicata, vt determinata per tale eſſe notionale. Confirmatur. Ratione eſſe notionalis perſonæ productæ diſtinguuntur in ratione geniti, & ſpirati, ergo etiam in ratione termini formalis, quia ratione termini formalis habent proprium modum productionis, ergo eſſe notionale eſt etiam conſtitutiuum termini formalis.

72 Ad primum reſpondetur. Terminum formalem, *quo*, non ſolum eſſe id, per quod res accipit eſſe; ſed etiam, per quod accipit diſtinctionem à producente, & in ſuo eſſe ſpecifico conſtituitur, & per quem terminat productionē, prout tali modo tēdit, hæc autem non ſaluantur in Diuinis ratione ſolius eſſentiæ, ſed requiritur etiam eſſe notionale, vt patet ex dictis. Ad ſecundum. In creatis ſolum formam eſſe terminum formalem, quia poteſt fundare omnes conditiones, quas non poteſt fundare ſola eſſentia Diuina, & quia ad productionem vniuocam requiritur ſimilitudo ſecundum eſſe, ideo in Diuinis eſſentia ingreditur terminum formalem, & proinde in creatis natura eſt terminus formalis generationis, quia habet omnes conditiones termini formalis, nam producitur, & diſtinguitur à producente, quod non conuenit eſſentiæ Diuinæ præcisè. Ad tertium. In reſurrectione terminum formalem non eſſe animam præcisè, ſed vt denouo informantem corpus, ita vt informatio cōſtituat ipſam in eſſe termini, vnde etiam in Diuinis eſſentia Diuina non præcisè, ſed ſub ratione communicati erit terminus formalis.

DE DISTINCTIONE, ET qualitate actuum notionalium.

DISPVTATIO LXV.

In quo diſtinguantur actus notionales.

SECTIO I.

1 Dico primò. *Proceſſionem verbi eſſe generationem.* Eſt de fide contra Arrianos, qui negabant, Filium eſſe genitum, ne concederent eſſe conſubſtantialem Patri. Probat. Pſalm. 109. *Ex vtero ante Luciferum genui te.* Intelligitur autem de ſecunda perſona Trinitatis incarnata, vt explicatur ad Hebræos quinto, & Chriſtus Matthæi 22. affert hunc locum ad probandam propriam Diuinitatem; Matthæi 3. *Hic eſt filius meus dilectus & cap. 16. Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Marci 14. *Filius Dei benedicti*, & definitum eſt in Symbolo Nicæno, & in Symbolo D. Athanaſij.

2 Dico ſecundò. *Solam proceſſionem verbi eſſe generationem, non autem proceſſionem Spiritus Sancti, & in hoc vna diſtinguitur ab alia.* Eſt de fide. Prob. In Scripturis Filius vocatur frequenter vnigenitus, Ioan 1. *Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris*, 1. Ioan. 4. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum vnigenitum miſit Deus.* Vnde Patres communiter colligunt. In Diuinis eſſe vnicam tantum generationem, & definitum eſt in Symbolo Apoſtolorum. *Et in vnum dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei vnigenitum*, & in Symb. Athanaſij *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus nec genitus, ſed procedens.* Ratio autem eſt: Quia, ſi eſſent plures generationes; ſicuti diſtinguerentur in ratione generationis, ita etiam limitato modo ſe haberent, nam omnis diſtinctio, quæ non eſt ex oppoſitione relatiua, eſt ex limitatione.

3 Dico tertiò. *Proceſſionem verbi eſſe propriè generationem abſque metaphora*, eſt de fide contra Arrianos, Prob. 1. Ioann. 5. *Vt ſimus in vero filio eius.* Præterea Filius eſt conſubſtantialis Patri, vt ſuo loco oſtenſum eſt, & ideo ita generatur, vt ſit eiuſdem naturæ cum ipſo, ergo Filius abſque metaphora.

4 Dico quartò. *Generationem Diuinam eſſe eminentioris rationis, quàm ſit creata, atque adeo ratione perfectionis longè diuerſam*, Deſumitur ex D. Thoma, 1. p. q. 33. art. 2. ad 4. & *lib. 4. contra Gentes cap. 11.* & ex D. Baſilio *lib. 5. contra Eunomium*, vbi ait. *Neq. enim Filius, neque generatio proprium Deitatis eſt, ſed ex humana ſimilitudine adductum*, ex Nazian. orat. 37. num. 18. *Non enim, quia ſecundum excelſiorem quandam relationem filius eſt filius, quod videlicet aliter, quàm hoc modo, indicatur, negaremus id, quod ex Deo eſt eſſentiale idem cum ipſo, idcirco terrena quoque omnia, cognitioniſque noſtra nomina ad eum neceſſariò transferenda, putandum eſt.* Et idem etiam docet D. Dionyſius c. 5. *de myſtica Theologia.* Prob. Vt ſeruetur idem conceptus ſecundum eſſe formale vniuoco modo, debet ſeruari etiam eadem ratio obiectiuæ formalis; hæc autem non ſeruatur, quotieſcumque adeſt diuerſitas perfectionis formalis, vt contingit in generatione creata, & Diuina, ergo

5 Dico quintò. *Licet generatio Diuina ſecundum ſuam formalem rationem infinitè diſtet à creata, rectè tamen explicatur per conceptum creatum detractis imperfectionibus.* Probatur. Ad explicanda Diuina non habemus alios conceptus, quàm rerum creatarum, ergo.

6 Obijcitur. Vnigenitus dicitur etiam de eo, qui habet

bet alios Patres; vnde Prouerbio. 4. Salomon dicitur vnigenitus, ergo non ex eo, quod in Diuinis filius dicitur vnigenitus, sequitur, Spiritum Sanctum non esse filium. Respondetur. Nomen vnigeniti propriè dici de eo, qui non habet fratres; metaphoricè autem etiam de eo, qui habet fratres ad significandam specialitatem amoris, quo amantur vnigeniti, secundum hanc autem significationem non habet locum in Diuinis, quia cum in filio, & Spiritu Sancto sit eadem ratio amabilitatis, non potest vnius magis specialiter amari, quam alter.

7 Obijcitur secundò. Filius est primogenitus ad Hebræos 1. Ad Romanos 8. Ad Coloss. 1. ergo Spiritus Sanctus est secundogenitus. Respondetur. Dici primogenitum in ordine ad creaturas, vt colligitur ex contextu, & intelligitur de Filio, vt homo, est quatenus Christus est primus prædestinatorum, & primus ex ijs, qui resurrexerunt.

Quid requiratur ad formalem rationem generationis.

SECTIO II.

8 Vt assignetur ratio, cur processio Spiritus Sancti non sit generatio, videndum est, quid requiratur ad formalem rationem generationis. Sumitur autem generatio pro ea, quæ exercetur inter viuentes, & definitur; *origo viuentis à viuente per principium vitæ conjunctum in similitudinem naturæ*. Dicitur *Origo* loco generis. Dicitur *Viuentis à viuente* vt determinetur ad solam generationem, viuētium, & significetur esse actionem vitalem: vndè nomen viuentis sumitur formaliter, quia ista origo debet exerceri inter viuentia, quatenus talia. Addit. *à Principio vitæ coniuncta*, vt significetur, debere genitum accipere substantiam, quæ sit propria generantis, ita vt in virtute ipsius, incipiat viuere ex eo, quod vita in ipso contineatur, vt in radice. Denique debet esse. *In similitudinem naturæ*. Quia viuens communicando substantiam genito, debet ministrare principium, quo genitum viuat eadem vita, qua viuit generans. Difficultas, ergo est, an ista similitudo in natura debeat haberi ex vi modi formalissimi tendendi generationis, an verò sufficiat, si quocunque modo habeatur.

9 Recentiores ferè communiter cum Caiet. Ferrarien. Capreol. & cæteris Thomistis, vt saluent, quomodo Verbum sit genitum, & non Spiritus Sāctus, docent, Genitum debere procedere simile in natura ex vi formalissimi modi tendendi generationis. Prob. Si homo eleuaretur, vt per creationem, aut transsubstantiationem produceret aliū hominem, non generaret; quia productio ex proprio modo tendendi, non produceret simile in natura, ergo; secundò. Idem terminus potest produci per generationem, & creationem, ergo productio distinguitur tantum ex modo tēdendi; tertiò. Quod ex generatione producitur simile, debet esse intra eandem lineam specificam generationis, ergo generatio ex formalissimo modo tendendi, debet producere similem.

10 Dico primò. *Similitudinem in natura debet haberi ratione generationis, ita vt generatio ex natura sua ponat similitudinem*. Prob. similitudo in natura non se habet per accidens, sed per se ad generationem, ergo generatio ex natura sua est illatiua similitudinis, alioquin non se haberet per se.

11 Dico secūdò. *Vt similitudo habeatur ex natura generationis, sufficit si ex intrinsecis sua ratione communicet eandem naturam, quam habet generans, nec requiritur quod ex formalissimo modo tendendi sit assimilatiua*. Probatur. In creatis saluatur vera ratio generationis, & tamen ex formali modo tendendi non assimilat, ergo talis assimilatio non requiritur. Antecedens probatur. Generatio in creatis procedit tantum communicatiuo modo, & tendit solum ad consubstantialitatem specificam; non autem modus tendendi est assimilatiuus exprimendo similitudinem repræsentatiuam generantis, in ratione obiecti, vt contingit in generatione Diuina, ergo. Confirmatur. Quando productio ex vi modi tendendi ponit aliquid in termino, illud importat in se formaliter, vt est in fieri, generatio autem hominis non importat in fieri similitudinē; nam similitudo habetur ratione Animæ, quæ non importatur, vt in fieri, per generationem.

12 Ad primum Respondetur. Illas productiones non futuras generationes, quia homo sic eleuatus non produceret, quatenus viuens, neque actione vitali, neq; per principium vitæ coniunctum. Ad secundum. Productiones posse quidem specie distingui ex solo modo tendendi, solum tamen sequitur, quod si tenderet assimilatiuo modo, esset formale constitutiuum generationis, & posset illam distinguere ab omnibus alijs productionibus, sed non est eius formale constitutiuum, vt patet ex dictis. Ad tertium negatur conseq. Nam per generationem producitur simile intra eandem lineam specificam, quia generatio ex intrinsecis suis principijs, est communicatiua eiusdem naturæ; absque eo, quod procedat assimilatiuo modo.

Cur prima processio sit generatio, & non secunda.

SECTIO III.

13 Ratio dubitandi, est. Quia etiam Spiritus S. procedit viuens à viuente per principium vitę coniunctum, quia illi communicatur Diuina substantia, & in similitudinem naturæ; nam habet eamdem naturam, quam habet Pater, & filius, & est omnino similis. Vt autem hanc difficultatem resoluamus, nonnullæ explicationes examinandæ sunt.

14 Prima est Canariens. q.27. *de Trinit. art.2. p.3. Comentar.* Vasquez 1.p.*disp.*113.*cap.*6. Ruiz *disp.*7.*de Trinit.sect.*1.& aliorum, qui volunt, Verbum ideo esse genitum, & non Spiritum Sanctum, quia Verbum procedit vt Imago expressa Diuinæ essentiæ ex eo, quod producitur per cognitionem, de cuius ratione est exprimere imaginē obiecti. Nec tamen sententia impugnatur à Suarez 11. *de Trinitat. cap.*5. Cuniga *disput.* 2. *de Trinit. dub.* 20. & alijs.

15 Dico primò. *Filius ex eo, quod est filius, est etiam imago Patris*, ita communiter Patres præsertim Nazian. *orat.* 36. Clemens rom. *Epistola* 1. *ad Iacobum*. Prob. De ratione generationis est, vt viuens procedat à viuente in similitudinem naturæ, stante autem hac similitudine genitum repræsentat genitorem in esse naturę.

16 Dico secundò. *Quando Patres docent, Filium esse Filium, quia est imago Patris, procedunt à posteriori, ita vt ex ratione imaginis colligant esse filium*. Probat. Ratio imaginis consequitur ex eo, quod in generatione communicatur eadem natura, & fundatur in ipsa, ergo à posteriori se habet.

17 Dico tertiò. *Rationem Imaginis, quæ est propria filij, esse imaginem naturalem, non autem illam, quam dicit præcisè Verbum, vt Verbum est, & ideo non rectè assignari rationem, quod Filius sit genitus, ex eo, quod procedit vt Verbum*. Desumitur ex Patribus, qui quando dicunt, Filium esse genitum ex eo, quod est imago, intelligunt de imagine naturali, quæ importat consubstantialitatem. Ita Athanas. *orat.* 2. *contra Arrianos*. Basilius 2. *contra Eunom.* Hilarius *lib. de Synodis ad can.* 3. *orientalium*. Vbi ait. *Hoc verè est esse filium, Paterna scilicet formæ veritatem coimaginatæ in se naturæ, perfecta similitudine retulisse*.

Prob. In creatis Filius verè generatur, & tamen non habet aliquam rationem imaginis per modum speciei expressæ, ergo in Diuinis ratio imaginis, per modum speciei expressę non dat formaliter esse filij, quia filiatio, & generatio proportionaliter reperiuntur in Diuinis, & creatis.

18 Di-

18 Dices. In humanis sufficere solam identitatem naturæ ad fundandam repræsentationem, non autem in Diuinis. Contra. Cum sit eadem ratio formalis in Diuinis, & creatis proportionaliter, debet etiam proportionaliter fundari in eodem. Secundò. Si natura, vt natura, non fundaret rationem imaginis filius non esset imago naturalis. Tertiò. In definitione generationis ponitur sola similitudo naturæ, non autem imaginis intensionalis ergo

19 Probat. 2. Hæc ratio imaginis non fundatur per se in identitate naturæ, ergo per se non confert ad rationem filij. Antec. prob. Verbum Diuinum non importat rationē Verbi, quia illi communiecetur natura Patris, sed quia exprimitur ex cognitione Diuinæ essentiæ, & est quadam repræsentatio obiecti. Consequentia probatur. Quia imago per se concernens ad esse filij, debet illi conuenire ex eo, quod conuenit natura Genitoris.

20 Dico quartò. Neque ex ratione imaginis naturalis, rectè assignari discrimen, vt Filius sit genitus, & non Spiritus Sanctus. Prob. Imago naturalis vel consequitur ad rationem filij, & tunc non est formale constitutiuum, Vel idem est, ac ratio filij, & tunc erit idem, ac si dicatur, Filium esse genitum, quia est filius, & erit petitio principij. Deinde debet assignari ratio, cur Spiritus Sanctus non sit imago naturalis.

Expenditur alia responsio.

SECTIO IV.

21 Secunda responsio est D. Tho. 1. p. q. 37. artic. 4. Caiet. *ibidem*. Molina *ibidem*. Ferrar. 4. *contra Gentes c.* 11. Capr. *in* 1. *dist.* 9. *q.* 1. *art.* 1. Ocham. & Gab. *dist.* 13. *q. vnica*, & communiter Thomistar. & aliorum Recentiorum. Volunt autem, verbum esse genitum, quia procedit simile ex vi suæ processionis formaliter; non autem Spiritum Sanctum, quia procedit tātum similis identicè, hoc autem prouenire, quia intellectus ex genere suo procedit assimilatiuo modo, & in Diuinis ista assimilatio, quæ in creatis est tantum intentionalis, transit in naturalem ratione infinitatis, & Diuinitatis, à quibus ita perficitur, vt perfectissimo modo se habeat, perfectissima autem assimilatio euadit naturalis.

22 Dicendum est. *Processionem verbi non esse generationem ex eo, quod tendat assimilatiuo modo*. Prob. In creatis nulla generatio procedit assimilatiuo modo, sed tātum modo communicatiuo, & similitudo habetur ex eo, quod communicetur eadem natura, ergo etiam in Diuinis.

23 Dices. Requiri hanc conditionem, quia generatio Diuina est secundum intellectum. Contra. Quod tendat assimilatiuo modo, habet ex modo tendendi intellectus vt sic, non autem ex peculiari ratione, ex qua habeatur vera, & consubstantialis generatio per intellectum. Deinde. Conditio propria, per quam aliquid intrinsecè constituitur, non potest alteri conuenire, ergo cum procedere assimilatiuo modo reperiatur, vbi non est generatio, non potest pertinere ad formale constitutiuum generationis. vt sic. Tum quia neque potest reperiri, nisi constituat talem generantem. Confirmatur. Ideo similitudo constituit filium in esse filij, quia transit in naturalem; quia identificatur cum natura Diuina ratione infinitatis, ergo filius, tantum identicè procederet similis naturaliter, quod etiam conuenit Spiritui Sancto.

24 Probatur secundò. Sequeretur, quod Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter procederet similis in Natura, atque adeo esset genitus. Sequela probatur. Ex vi suæ processionis formaliter procedit vt vnio affectiua, & hæc vnio ratione Diuinitatis ita perficitur in ratione vnionis, vt transeat in vnionem naturalem, ergo Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formalis procedit vt vnum in natura cum Patre, & non tantum identicè ergo vt similis, quia vnitas naturæ ponit similitudinem.

An verbum sit Genitum, quia formaliter ipsi communicetur intelligere.

SECTIO V.

25 Respondetur affirmatiuè Suarez *lib.* 11. *de Trinit. cap.* 5. & 6. & alij Recentiores, qui tenent intelligere esse formale constitutiuum Diuinæ naturæ; cum enim communicetur ex vi processionis formaliter hoc formale constitutiuum, sequitur, quod Filius accipiat à Patre naturam sub ratione naturę, atque adeo sit filius; Spiritū autem Sanctum non esse genitum, quia cum non communicetur formaliter intelligere, nec etiam formaliter communicatur natura, sed tantum identicè.

26 Dicendum est. *Processionem Verbi, non esse generationem ex eo, quod per ipsam formaliter communicetur intelligere, vt formale constitutiuum Diuinæ naturæ*; sequitur ex dictis in superioribus vbi ostendimus ex vi processionis formaliter non communicari aliquid speciale attributum.

Probatur; debet assignari discrimen inter vtramque processionem independenter à nostro intellectu, quia sicut à parte rei vna processio est generatio, alia spiratio, ita debent id habere ratione alicuius, quod sit tale à parte rei. Natura autem à parte rei non dicit solum intelligere. Tum quia in ratione naturæ est infinita simpliciter, & est natura per essentiam, atque adeo infinita in ratione entis. Tum quia quidquid pertinet adeo essentiale Constitutiuum realiter, & physicè, pertinet etiam ad realem, & physicam naturam; omnes autem perfectiones sunt de essentia Dei. Tum quia natura Diuina à parte rei consistit in ratione Deitatis; Deitas autem dicit omnē perfectionem, ita vt vna ablata non saluetur ratio Deitatis. Confirmatur. De ratione geniti est, vt procedat talis in natura realiter, & physicè, qualis est genitor, ergo Filius in Diuinis debet procedere vt Deus, hoc autem non saluatur per id, quod formaliter communicetur intelligere, quia vt procedat vt Deus, debet procedere vt consubstantialis in tota natura.

27 Probatur secundò. Quia natura intellectualis, quatenus est radicaliter vita intellectualis, in Diuinis transit ad esse actualissimum, debet in suo esse actualissimo, dicere, quod dicit in creatis in esse radicali, sed in creatis ne dum dicit in esse radicali intellectionem, sed etiam volitionem, ergo in Diuinis ne dum dicet intelligere, sed etiam velle, ergo per id, quod præcisè communicatur intelligere, non communicatur adæquata vita Dei. Confirmatur. Amare in creatis est vita accidentalis, ergo in Deo transit ad vitam substantialem. Vnde Aug. 13. de *Trin. cap.* 20. ait *secundum hoc viuit quisque, quod diligit*, ergo si communicatur tantum intelligere, non communicatur vita Diuina adæquata.

An Verbum sit genitum quia procedat simile principio quo totali.

SECTIO VI.

28 Prima sententia est affirmatiua: vult enim, quod de ratione geniti sit, quod procedat similis principio *quo* totali, quod conuenit soli Verbo, quia natura, seu intellectus est principium radicale, & veluti genericum, sit autem proprium ratione fœcunditatis secundum intellectum, vnde natura cum intellectu fœcundo, est principium *Quo* totale; Fœcunditas autem consistit in eo,

eo, quod essentia se habeat per modum speciei impressæ, & ideo cum solum verbum procedat simile speciei impressæ, procedit simile suo principio *quo* totali. Ita Amicus 1. *part. disput.* 18. *sect.* 7. *num.* 16. & alij Recentiores.

29 Dicendum est. *Verbum non esse genitum ex eo, quod procedat simile principio, quo, totali, prout se habet ad modum speciei impressæ*. Probatur essentia, vt se habet ad modum speciei impressæ, non se habet ad modum naturæ, sed est in genere obiecti, ergo assimilatio cum ipso non concernit ad formalem rationem generationis, quia generatio tendit ad similitudinem geniti cum natura genitoris in ratione naturæ. Confirmatur ex hoc sequitur, quod procedat simile obiecto, non autem principio generandi; nam assimilatur ipsi vt obiectum est, non verò, vt est principium. Confirmatur secundò. Sine tali modo assimilationis, adest similitudo naturalis, quæ ex genere suo sufficit ad saluandam rationem filiationis, ergo. Probatur secundò fæcunditas voluntatis est fæcunditas inclinatiua per modum principij, & terminus est ipsa inclinatio, ergo terminus procedit vt similis principio totali, prout secundo, & tamen non est filius,

An Verbum sit genitum, quia ipsi communicetur natura sub ratione naturæ.

SECTIO VII.

30 Prima sententia est affirmatiua. Asserit enim, quod similitudo geniti ad genitorem debet attendi inter principium formale, & terminum formalem; non autem inter principium materiale, & terminum materialem, & vult, quod principium formale Verbi, sit communicatiuum formaliter naturæ, sub ratione naturæ, quia est virtus productiua, quæ accipit determinationem in agendo à natura, & exprimit adæquatam efficaciam ipsius in ratione naturæ; quod non conuenit secundariæ virtuti, & ideo est etiam communicatiua naturæ, sub ratione naturæ, vt termini formalis. Ita Richard. *in* 1. *distinction.* 3. *quæst.* 3. Scot. *quæst. vnica* §. *Ad quæstionem respondeo*, Smising. *disp.* 3. *de Deo Trino. quæst.* 2. *num.* 125.

31 Dicendum est. *Verbum non esse genitum ex eo, quod procedat per primariam virtutem communicatiuam naturæ sub ratione naturæ*. Probatur, Non minus filius procedit consubstantialis Patri, quàm Spiritus Sanctus, ergo procedit vt habens eamdem naturam, ita vt terminus processionis sit eadem natura secundum essentialia.

32 Dices. Esse eandem naturam, sed sub diuersa ratione formali. Contra. Consubstantialitas est communis, vtrique termino, ergo non potest in aliquo ipsorum esse formalis ratio, quia formalis ratio debet esse propria cuiuslibet processionis. Confirmatur. Eodem modo, & ex eadem radice vterque terminus requirit consubstantialitatem, nimirum quia processio est diuina, & infinita, ergo in nullo potest esse formalis ratio termini, & consequenter neque ratio naturæ, quia ratio naturæ importat consubstantialitatem. Confirmatur secundò. Vbicunque est illud, in quo consistit ratio formalis, ibi est etiam constitutum, quia non potest poni causa formalis sine effectu formali, etiamsi non se habeat formali modo, sed materialiter. Sic quia ratio sensitiua est constitutiua animalis, tam in brutis, quam in homine adest ratio animalis, licet in brutis se habeat formali modo, in homine verò materialiter, ergo si ratio naturæ in filio constituit ipsum in ratione geniti, constituet etiam Spiritum Sanctum saltem materiali modo, cum in ipso quoque reperiatur.

33 Probatur secundò. Vel intellectus ponit in filio naturam sub ratione naturæ, vt virtus intellectiua. Vel vt diuina, & infinita; Non primum quia ex genere suo virtus intellectiua neque materialiter communicat naturam, sed tantum ponit in termino repræsentationem obiecti per modum speciei expressæ. Si secundum; ergo conueniet etiam voluntati, quia est similiter infinita virtus diuina. Confirmatur natura diuina non communicatur per processiones, vt eadem numero, cum producente, nisi quatenus processiones sunt infinitæ ad terminum infinitum, ergo quod in filio sit eadem cum producente, non prouenit ex aliqua peculiari determinatione, virtutis intellectiuæ, quæ sit à natura, atque adeo, non potest ratio naturæ se habere in filio, vt terminus formalis.

Assignatur ratio, cur tantum prima processio sit generatio.

SECTIO VIII.

34 Notandum primò. Quod sicut generatio contracta ad generationem viuentium, acquirit aliquam specialem rationem, qua determinetur ad talem generationem, ita etiam contracta ad generationem viuentium cognoscitiuorum, acquirit aliquam aliam specialem determinationem. Cum enim vita communicata sit cognoscitiua, habet aliquid speciale genitum in ratione similitudinis, non solum materialiter, sed etiam formaliter, quod in eo consistit, quod genitor, & genitus agnoscant inter se hanc similitudinem, vnde similitudo non est pura similitudo, quia hæc quoque reperitur inter inanimata, sed est etiam imago, nam exercet rationem imaginis inter genitum, & genitorem ille enim cognoscit in se Patrem secundum similitudinem naturalem, & Pater se cognoscit in filio, vt in naturali imagine.

35 Notandum secundò. Ex hoc sequi mutuum amorem; cum enim quodlibet cognoscens sit ex natura sua inclinatũ ad se amandum pater cognoscens se repræsentari in filio, amat filium naturali amore tanquam aliquid sui, & filius amat patrem, quia cognoscit patrem tanquam illum, cuius ipse est naturalis imago, vt docet Aristoteles 8. *Ethicorum capit.* 12. Hinc tantum genito, & genitori cognoscentibus tribuuntur, cum proprietate nomina Patris, & filij, quia sunt nomina amoris, & important illam mutuam conuersionem, qua genitor, & genitus in se inuicem per amorem conuertuntur, vt etiam ait D. Thom. *lect.* 4. *in cap.* 3. *Epistol. ad Ephes.*

36 Notandum tertiò. Hoc esse discrimen inter modum operandi intellectus, & voluntatis; quod voluntas non præconcipit in se, neque format terminum, sed fundatio ipsius consistit solum in virtute inclinatiua; Intellectus, vero ita fæcundatur, vt veluti concipiendo, quod est emissurus, formet in se similitudinem obiecti, vt docet D. August. *lib.* 14. *de Trinit. cap.* 7.

37 Notandum quartò. Discrimen generationis, & spirationis non posse desumi ex natura, vt etiam docet D. Thom. *quæst.* 10. *de potentia art.* 2. Quia natura, & essentialia sunt eadem omnino in omnibus personis; & ideo non possunt ponere inter ipsas aliquam distinctionem. Deinde filius est genitus ex vi sui esse notionalis, vnde ratio generationis debet fundari in esse notionali.

38 Notandum quintò. Cum generatio non possit saluari, nisi terminus sit similis in natura ipsi producenti; hinc fit, vt ad rationem generationis, & geniti in diuinis debeat etiam natura concurrere; quia tamen non potest ex se ipsa constituere discrimen generationis, constituet vt determinatam per esse notionale. Ita

vt ipſa importet ſimilitudinem; eſſe verò notionale determinet ſimilitudinem, vt ſit illa, quæ requiratur ad generationem.

39 Dico 1. *Filium eſſe genitum, quia producitur, vt præconceptus, & præformatus in memoria paterna per modum fœtus, et conſequenter procedit per modum partus, & hoc eſt primum diſcrimen, vtriuſq. proceſſionis.* Prob. ex proprio modo tendendi generationis filius in creatis procedit vt fœtus præconceptus, ita vt hoc ſit proprium ipſius, ſed in Diuinis Filius procedit, vt præconceptus in mente Patris, quia procedit vt Verbũ, de cuius ratione eſt vt præconcipiatur, ergo. Maior probatur. Quia talis modus procedendi nulli alteri competit, quam generationi, & ideo illi conuenit, vt generatio eſt. Præterea ex eo illi conuenit, quod eſt quædam vitalis communicatio ſubſtantiæ eiuſdem genitoris: illa enim præconceptio fœtus fit de ſubſtantia genitoris, & infra ipſum fœtus vitali modo formatur.

40 Dices. In purè vegetatiuis ſaluatur ratio generationis, & tamen non adeſt præconceptio fœtus. Reſpond. negando ſecundam partem aſſumpti. Quia etiam in purè vegetatiuis præformatur ſemen, vnde in omni generatione præconcipitur fœtus, magis vel minus, perfectò modo.

41 Confirmatur. Mens paterna æquiualet vtero, vt habetur Pſalm. 109. *Ex vtero ante Luciferum genui te*, & proportionaliter præſtat id, quod præſtat vterus, quatenus in ipſo præformatur Verbum exprimendum tanquam fœtus, ergo ex ſuo modo tendendi, habet, quod ſit genitus, cum habeat illum modum procedendi, qui eſt proprius filiorum, vnde Nazian. orat. 49. ait. *Vides, ergo hoc Verbũ bonum filium Dei eſſe, quem non aliunde, quam de paterno pectore, & de vtero cordis Dei credimus extitiſſe*, & Hilarius lib. 12. de Trinitat. *Non ne ſignificatio, qua ex vtero Deus Deum genuit, veræ natiuitatis oſtenſio eſt.* Et Athanaſ. *Dial. 1. de Trinit. contra Anomeos*, docet, differentiam inter filium, & Spiritum Sanctum eſſe ex eo, quod vnus ex vtero ſit, alter ex ore.

42 Dico ſecundò. *Filium eſſe genitum, quia procedit vt notionaliter, viuens, & Spiritum Sanctum non eſſe genitum, quia non procedit vt notionaliter viuens.* Cum enim de ratione geniti ſit, vt quatenus viuens terminet generationem, quia in Deo vita ſe habet per modum actua, & importat exercitium vitæ, quod in creatis conſiſtit in operationibus vitalibus, & operationes vitales ſunt in duplici genere, ita vt aliæ dicant attingentiam obiecti, aliæ vero productionem termini vitalis, & primæ important in Deo vitam eſſentialem, quia attingere obiectum eſt commune omnibus perſonis, poſteriores verò vitam notionalem; ideo Filius procedit vt viuens, quia procedit vt producens, atque adeo vt habens vitam notionali modo. Prob. Ad ſaluandam rationem geniti in Diuinis non ſufficit vita eſſentialis, ſed requiritur etiam notionalis, ſed hæc eſt in ſolo filio, ergo. Maior prob. De ratione geniti eſt, quod procedat vt viuens à viuente, ergo eo modo debet illi conuenire ratio viuentis, quo conuenit ratio geniti, ſed ratio geniti conuenit, vt quid notionale, ergo. Minor etiã patet. Quia licet vita eſſentialis ſit communis omnibus perſonis, exercitium tamẽ virtutis vitalis productiuę, quod importat aliquam rationem vitæ, non eſt commune, quia importat ipſum producere, quod non conuenit Spiritui Sancto.

43 Dices. Ratio vitæ eſt quid abſolutum, cum ſit vita per eſſentiam importans ſummam perfectionem, ergo non poteſt plurificari. Reſp. Vitam poſſe conſiderari, & ſecundum eſſe, & ſecundum modum illum habendi. Primo modo non plurificatur: ſecundo autem modo plurificatur, & modus determinat ipſam vitam ad exercitium productionis vitalis, & hoc pacto reperitur in Patre, & Filio.

44 Dices 2. Spiritus Sanctus procedit vt viuens etiam notionaliter, quia procedit vt amor qui cum in creatis ſit vitalis, in Deo eſt vita. Reſ. eo pacto, quo aliquid in creatis eſt vitale, in Diuinis eſſe vitam. In creatis autem aliquid eſt vitale per modum exercitij vitæ, quod importat productiones, & hoc tranſit in Diuinis in vitam formalem, actu exercitam. Aliud vero in creatis eſt vitale, vt terminus talis exercitij, & hoc in Diuinis tranſit in vitam, prout habet rationem termini, quod non eſt aliud, quàm vita eſſentialis, vt perſonaliter terminata; ſicut enim ratio termini in creatis non importat formaliter vitalitatem, ſed tantum identicè: ita nec in Diuinis importat vitam. Ratio autem exercitij in creatis formaliter importat vitalitatem, & ideo in Diuinis importat formaliter aliquam rationem vitæ.

45 Dico tertiò. *Filium eſſe genitum, quia eſt ex principio vitæ coniuncto, non autem Spiritum Sanctum, quia non eſt ex tali principio.* Prob. Ex vi generationis debet genitum habere tale principium vitę coniunctum, vt ex vi ipſius, tanquam ex radice habeat illum actum vitæ, quo conſtituitur in eſſe viuentis: hoc autẽ præſtat eſſentia diuina reſpectu Filij, & non reſpectu Spiritus Sancti, ergo. Minor prob. Quia vita, qua viuit genitum, debet eſſe propria illius, alioquin non erit vita genita, & ideo in Diuinis debet eſſe notionalis. Eſſentia autem Diuina ſolum in filio determinatur ad vitam notionalem, & ideo in ipſo eſt principium vitæ coniunctum.

46 Dico quartò. *Ex eo quoque filium eſſe genitum, quia ratione generationis habet illam ſimilitudinem, quæ eſt propria filiorum.* Prob. Similitudo naturæ in filio non dicit habere tantum eamdem naturam cum Patre vitali modo communicatam: ſed inſuper dicit ſimilitudinem, quæ exigat habere annexum principium cognoſcitiuum, quo filius ſe cognoſcat vt imaginem Patris, & etiam aliud principium, quo per amorem ſe conuertat in Patrẽ, ſed tãtum filius habet annexum tale principium, ergo. Minor patet. Quia cum Spiritus Sanctus non ſpiret non ſe conuertit per amorem in Patrem.

47 Dices. Spiritus Sanctus amat Patrem, & Filium, ergo Reſp. Amare amore eſſentiali, qui modus amandi non importat conuerſionem naturalem in rem amatam, nec habet talem amorem ex eo, quod in ſe cognoſcat ſimilitudinem Patris, nec eſt ipſe amor notionalis, quo filius conuertitur in Patrem, & Pater in filium, & ideo non habet producere ratione ſui eſſe notionalis aliquem nexum, quo ſe connectat cum Patre, & Filio, ſicut connectuntur Pater, & Filius ſpirando Spiritum Sanctum, vnde non eſt amans notionaliter, ſed eſt amor notionalis, quo cæterę perſonę ſe amant.

Soluuntur nonnullę difficultates.

SECTIO IX.

48 PRima difficultas eſt. Quomodo Filius eo ſit filius, quo eſt Verbũ, & è cõtra vt ait Aug. 7. *de Trin.* c. 2. & tamen ratio filij non conſiſtat in ratione imaginis intentionalis. Reſp. Filiũ eſſe Filiũ per id, quod eſt Verbũ non ſub quocunq; conceptu Verbi; ſed tantũ per id, quod Verbũ eſt terminus vitalis habens vitã notionalẽ, non autẽ prout repręſentat obiectũ. Et ratio eſt, quia ratio imaginis intentionalis in Diuinis tranſit in naturalem, ſiquidẽ Verbum eſt naturalis imago: vnde non eſt in Deo ſecundum hanc rationem. Imago autem naturalis determinata per alias notiones explicatas conſtituit in eſſe filij.

49 Secunda difficultas. Quomodo cum terminus productus ex ſuo modo tendendi debeat correſpondere principio ſpecifice conſiderato, filius vt genitus non debeat eſſe imago intẽtionalis, ſiquidẽ principiũ ipſius eſt intellectus, qui ex ſua ratione ſpecifica tendit ad imaginem intentionalem. Reſp. Verbum vt terminum correſpondere quidem ſuo principio, non tamen ſequitur, quod ſit imago intentionalis. Nam ſicuti in creatis Verbum eſt imago intentionalis, quia exprimitur ex principio, cuius

fœcunditas est aliquid intentionale, nempe species impressa. Ita in Diuinis cum exprimatur in memoria Patris, cuius fœcunditas non est aliquid intentionale, cum non sit species impressa obiecti, sed ipsamet natura obiecti, vnde est fœcunditas naturalis, & ideo, vt Verbum correspondeat, debet esse imago naturalis, in qua tamen saluatur expressio obiecti, quia expressio, quæ in creatis fit intentionali modo, in Diuinis fit naturali modo.

50 Tertia difficultas. Quomodo secundum esse notionale saluetur, quod Filius ingenitus, cum debeat esse eiusdem rationis cum genitore, & esse notionale Filij, non sit eiusdem rationis cum esse notionali Patris. Resp. Debere procedere eiusdem rationis, quò ad naturam, & ideo sufficit, si eadem natura sit in Filio cum tali determinatione, qua determinetur ad esse geniti; ita tamen, vt saluetur discrimen Patris, & Filij; hæc autem determinatio, fit per esse notionale.

51 Quarta difficultas. An Spiritus Sanctus procedat vt Deus, ex vi suæ processionis formaliter. Resp. affirmatiuè Quia procedit vt consubstantialis, & vt amor infinitus diuinus; vnde debet habere ex vi processionis formaliter totum id, quo eleuatur ad esse Diuinum infinitum, quod nõ est aliud, quàm infinitas essendi.

DE PERSONA PATRIS.

DISPVTATIO LXVI.

Quomodo nomen Patris dicatur de prima Persona.

SECTIO I.

1 NOmen Patris in Diuinis dicitur notionaliter, seu ad intra, & essentialiter, seu ad extra in ordine ad creaturas, iuxta illud Deuter. 32. *Nonne ipse est Pater tuus?* Difficultas autem est, quomodo dicatur de prima persona.

2 Dico primò. *Nomen Patris dicitur de prima persona propriè.* Proprietas autem consistit in hoc, quod excludatur metaphora, & appropriatio: est de fide. Tum quia de fide est in Diuinis dari verum filium ad intra consubstantialem, vt habetur ex symbolo Niceno. Tum quia vna tantum ex tribus personis est Pater, vt habetur ex symbolo Athanasij, Tum quia id est definitum in Cap. *Damnamus De sum. Trin.* vbi habet Trinitatem esse vnam summam rem, quæ est veraciter Pater. &c.

3 Dico secundò. *Hoc nomen Patris non explicare adæquate esse notionale primæ personæ.* Prob. Quia non explicat ipsum, in quãtũ spirat; nec secundũ rationẽ ingeniti.

4 Dico tertiò. *Nomen Patris excellentiori modo conuenire primæ personæ quam conueniat creatis, & ratione supereminentiæ transire ad diuersum conceptum in perfectione.* Prob. Transit in Paternitatem, per essentiam, & infinitam, ergo infinito modo eleuatur supra paternitatem creatam.

5 Dico quartò. *Nomen Patris quo ad rem significatam conuenire primæ personæ cũ maiori veritate, & proprietate, quàm conueniat creatis.* Prob. Quæ sunt participata, sunt talia per ordinem ad ea, quæ sunt per essentiam, & habent suam veritatem ex participatione, paternitas autem in Diuinis est paternitas per essentiam, in creatis autem participata. ergo

6 Dico quinto. *Paternitatem notionalem prius conuenire primæ personæ, quam conueniat Deo paternitas in ordine ad creaturas, ita* communiter cum D. Thoma 1. p. q. 33. artic. 2. Prob. Per prius Deo conuenit, quod dicitur de ipso propriè, quam quod dicitur metaphoricè, quia metaphoricum ex natura sua est posterius proprio. Nomen autem Patris in ordine ad creaturas est metaphoricum, quia creaturæ non habent naturalem similitudinẽ, cũ Deo. ergo

7 Obijcitur. Deum esse Patrem respectu creaturarum, & esse quid essentiale, essentialia autem sunt priora notionalibus, ergo. Resp. Deum esse Patrem respectu creaturarum conuenire quidem ratione essentialium, sed supposita operatione ad extra, quæ sicuti est posterior omnibus notionalibus; ita etiam ratio Patris.

An esse ingenitum conueniat Patri.

SECTIO II.

8 SVpponendum est. Patres aliquando respuisse nomen *ingeniti*, quia heretici in prauo sensu illud accipiebant, nempe pro eo, quod non est Pater, vnde inferebant, Filium esse Patrem, quia est genitus, & in hoc sensu fuit reiectum à Patribus.

9 Supponendum secundo. Nomen *ingeniti* significare exclusionem cuiuscunque productionis, vnde multipliciter accipitur, Primo pro eo, quod non est factum per generationem, potest tamen fieri. Sic Adam dicitur ingenitus. 2. pro eo, cui repugnat fieri per generationẽ, sic Angeli dicũtur ingeniti; tertio pro eo, quod nullo modo est factũ, sed habet esse per essentiã, sic Deus dicitur ingenitus; quarto pro eo, cui repugnat omnis productio, etiam quæ non sit factio, & hoc pacto dicitur tãtũ de 1. persona Trinitatis.

10 Dicendũ est. *Nomen ingeniti esse proprium Patris, ita vt nulli alteri conueniat, si sumatur vt importat exclusionem cuiuscumq; productionis.* Desumitur ex Concilio Niceno *lib. 2. §. Sæpe numero* vbi hæc tanquã credẽda proponuntur. *Vnus ingenitus Deus Pater, Vnus ex eo genitus vnigenitus Filius Deus.* Et ex Concilio Toler. 11. *in confess. fidei* Prob. In Patre Diuino reperitur, quod explicatur per nomen, *ingeniti*, ergo debet illi conuenire vt proprium. Antec. prob. Pater secundũ suũ peculiarẽ modũ subsistendi in hoc distinguitur ab alijs personis quod excludat omnem productionem, & principium. ergo

11 Colligitur ex dictis. Spiritum Sanctum, non posse dici ingenitum, quia licet excludat productionem per generationem, non tamen excludit omnem productionem.

Quid dicat ratio ingeniti.

SECTIO III.

12 SVpponendum est. Nomen, *ingeniti*, nõ importare positiuã relationẽ supra Paternitatẽ, & spirationẽ; nã nõ potest esse relatio ad terminũ prędictũ, quia hęc est relatio principij, nec relatio ad principium, vt patet. Nulla autem alia relatio potest in Diuinis reperiri.

13 Supponendum secundo. Neque importare illam auctoritatem vniuersalem, qua Pater est fontalis plenitudo diuinitatis, quia hæc fontalis plenitudo importatur per Paternitatem, & spirationem, & licet ex eo, quod Pater sit ingenitus, sit etiam fontalis plenitudo; non tamen formaliter, sed veluti consequutiuè.

14 Communis sententia docet, de suo formali importare aliquid negatiuum, quod habeat fundamentum positiuum. Ita D. Thomas. 1. p. q. 33. art. 4. ad 1.

15 Dico 1. *Nomen ingeniti, quò ad modũ significandi se habere negatiuo modo,* & hoc Patres intelligũt, quãdo docẽt significare aliquid negat. Probat. Quia per hoc nomen concipimus exclusionem cuiuscunq; productionis.

16. Dico 2. *Nomen ingeniti quò ad rem significatã, importare aliquid positiuũ.* Desumitur ex Conc. Tol. 11. *in prof. fidei vbi habetur, si modũ, quo Pater consistit, quæras cũ eum à nullo alio ortũ videas, ingenitum appellamus;* Et D. August. in explicatione fidei, de Trinitat. *Si verò ingeniti vocabulum considerans, subsistentiæ modũ significare ad inuenies,* Prob. Habere essentiam communicatã

ab alio importat modum poſitiuum ſubſiſtendi, ergo habere, & non communicatam ab alio, importabit alium modum ſubſiſtenti. Hinc Nyſſen. *lib. Quod non tres Dij* ait, *Si quis dicet aliquid ita eſſe, quaſi non genitum ſit, quomodo ſit, ponit.*

17 Dices. Significare modum ſubſiſtendi materialiter, non autem formaliter. Contra. Modus ſubſiſtendi poſitiuus eſt ratio, cur Perſona Patris ſubſternatur ſignificationi ingeniti. ergo

18 Dico tertiò. *Hoc poſitiuum importare eſſe notionale Patris, quatenus dicit rationem primi termini perſonalis.* Prob. Pater eſt Pater ex ſe, & non ex vi productionis, ergo hypoſtaſis ipſius importat rationem primi termini, quæ per rationem ingeniti explicetur.

19 Obijcitur: in Deo nihil poſitiuum poteſt ſignificari niſi natura, & relatio, ergo. Reſpondet. negando conſequentiam; Nam nomen ingeniti ſignificat relationem, non ſub conceptu referendi, ſed primi termini perſonalis; quia relatio patris ex eo, quod eſt paternitas, eſt etiam in natura Diuina primus terminus perſonalis.

An, & quomodo Pater ſit principium.

SECTIO IV.

20 De fide eſt, Patrem eſſe principium Filij, & Spiritus Sancti, vt habetur in 6. Synodo *act.* 11. *in Epiſt. Sophron.* & cap. 1. *de ſumma Trinit. in 6.* Ratio eſt, quia Pater eſt id, à quo procedunt aliæ Perſonæ per veram originem. Difficultas autem eſt, an cum etiam filius ſit principium, conueniat Patri aliquo peculiari modo eſſe principium.

21 Dico primò. *Patrem ſpeciali modo eſſe principium ex eo, quod eſt principium omnino à ſe, & Filius eſt principium de principio.* Ita D. Auguſt. *lib. 3. contra Maximum cap.* 17. Prob. Tota ratio principij, quam habet Pater, non eſt ab alio, ſicuti eſt in filio cui communicatur à Patre. ergo

22 Dico ſecundò. *Patrem ex eo ſpeciali modo eſſe principium, quia eſt principium totius Deitatis* ita in Concil. 6. Tolet. *cap.* 1. & in Tolet. 11. *in profeſs. fidei.* Prob. Hypoſtaſis Patris ita terminat naturam, vt illam ſpeciali modo reddat conſpicuam in Patre. Rurſus eſt ratio, cur eſſentia communicetur alijs perſonis, ergo eſt ratio cum in ipſis conſpicua fiat ſecundum proprios modos hypoſtaſis, ergo hoc pacto eſt principium totius Deitatis.

23 Obijcitur; ſequeretur, Patrem eſſe principium ſui, quia habet in ſe Deitatem. Reſpon. negando ſequelam. Quia eſt ratio, per ſuum eſſe notionale, cum Deitas habeat ſpeciales modos hypoſtaſis, vnde ſequitur tantum, quod ſit principium faciens terminari deitatem proprijs characteribus; non autem, quod ſit principium productiuum ſui ipſius.

24 Obijcitur ſecundò. Sequeretur, etiam Filium eſſe principium Deitatis, quia ratione ſuæ hypoſtaſis etiam terminat, & facit, vt communicetur Spiritui Sancto. Reſpond. negando ſequellam. Quia non eſt prima ratio, principij, ſicuti eſt Pater.

25 Dico tertiò. *Patrem ex eo etiam ſpeciali modo eſſe principium quia eſt principium Trinitatis.* Deſumitur ex Concilio Tornac. *in profeſs. fidei.* Probat. Pater eſt prima perſona Trinitatis, ergo erit principium Trinitatis, ſicuti vnitas eſt principium numeri, quia ab ipſa incipit numerus.

26 Quæres. An Pater poſſit dici initium. Reſpond. negatiuè; Quia initium ſignificat principium durationis, vt potat Athanaſius *orat. 3. contra Arrianos.*

27 Quæres ſecundo. An poſſit dici Filium habere principium, Reſpond. Licet poſſit dici Filium eſſe à principio, non tamen poteſt dici habere principium, nam habere principium ſignificat incipere.

28 Quæres tertio. An filius poſſit dici principiatus. Reſpond. negatiuè cum D. Thoma *opuſc.* 1. *contra Græcorum errores cap.* 1. Quia licet principiatum ſit correlatiuum principij; non tamen dicit ſolam rationem correlatiui, ſed importat etiam quandam dependentiam, & inferioritatem.

Quomodo ſe habeat ratio principij in Deo.

SECTIO V.

29 Principium in Deo dicitur notionaliter, & eſſentialiter quæritur; ergo quomodo ratio principij ſe habeat ad vtrumque. Communiter aſſerunt, ſe habere analogicè: ita vt per prius dicatur de notionali, quàm de eſſentiali; Durand. tamen *in 1. diſt. 29. q. 1. n. 9.* aſſerit, per prius dici de eſſentiali, quia per omnipotentiam terminus producitur ſimpliciter. Gabriel vero *in 1. diſt. 29. q. 1.* vult dici æquiuocè.

30 Dico primo, *Principium eſſentiale, & notionale importare diuerſas rationes principij, quæ in ratione principij ſint diuerſæ.* Probat. Tota ratio principij notionalis eſt per modum actualis productionis, & ex prima ſua ratione eſt actu principians; principium vero eſſentiale, ſecundum ſe totum eſt per modum potentiæ, & illi repugnat ex intrinſeca ſua ratione, eſſe actu principians, ergo ſunt rationes principij ſe totis diuerſæ.

31 Dico ſecundo, *A parte rei nullam eſſe analogiam, aut æquiuocationem.* Prob. A parte rei nulla eſt diſtinctio inter has rationes principij; ad analogiam autem, aut æquiuocationem requiritur aliqua diſtinctio.

32 Dico tertio, In eſſe obiectiuo ſe habere æquiuocè æquiuocatione incompleta, hoc eſt, quæ non ſit ſecundum aliquam integram eſſentiam. Probatur. In eſſe obiectiuo, ſunt rationes principij omnino diuerſæ, & habent nomen commune. ergo

33 Quæres, An Pater poſſit dici cauſa filij. Reſpondet. A Græcis poſſe dici, quia apud ipſos principium, & cauſa, nullo modo diſtinguuntur, vnde in Concilio Florentino definitur Patrem, & filium ſecundum Græcos eſſe cauſam Spiritus Sancti; ſecundum latinos vero principium. Hinc apud latinos non poteſt dici, quia diſtinguuntur inter principium, & cauſam in eo, quod principium ſolam originem; cauſa vero connotat etiam dependentiam in termino.

34 Quæres ſecundo. An Pater ſit auctor filij. Reſpond, affirmatiuè, & hunc modum loquendi vſurpant Patres, vt Dyonyſius *cap. 1. de Cæleſti hierarchia.* Athanaſius *dialogo 5. contra Macedonium.* Aug. *lib. 3. contra Maximũ cap.* 14. Nomen enim Auctoris ſignificat tantum originem vnde etiam filius poteſt dici Auctor Spiritus Sancti, vt loquuntur Patres, vt Athanaſius *Epiſtola ad Serapien.* Hilarius *lib. 2. de Trinit.* & alii, Dicitur tamen auctor de auctore, ſicuti eſt principium de principio.

DE SECVNDA PERSONA Trinitatis.

DISPVTATIO LXVII.

An ſit propriè Verbum.

SECTIO I.

1 Svmitur Verbum prout eſt conceptus mentis, expreſſiuus obiecti cogniti, per modum imaginis. Dicendum eſt. *De fide eſſe Filiũ Dei eſſe propriè Verbũ ſine metaphora.* Probatur. Ioan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat*

Vrr

Verbum. Et rursus. *Et Verbum Caro factum est*. Non poterat autem metaphoricè loqui, quia ordinauit narrationem ad explicandum, quomodo incarnatio sit facta in persona Filij Dei.

2 Dico secundò. *Hoc Verbum, non esse prolatiuum, sed substantiale; viuens, & Aeternum*, est de fide. Prob. Ioan. 1. *Deus erat Verbum*, ergo si Deus est Verbum, oportet, vt sit substantiale, viuens, æternum; hinc Athanasius orat. 2. contra Gregal. Sabel. *Si Deus Verbum in mente habet, non autem re vera, ex ipso genitum, vt Deum de Deo, quomodo poterit esse apud Deum, Verbum, aut quomodo Deus fuerit? Non enim Verbum in mente hominis conceptum homo est apud hominem, cum nec viuat, nec subsistat*.

3 Dico tertiò. *Verbum in Diuinis dici secundum rationem longe diuersam, ac dicatur in creatis ratione perfectionis*. Prob. Verbum in creatis significat conceptum mentis accidentalem; in Diuinis autem importat Verbum viuens, & eiusdem naturæ cum producente, ita vt in ijs omnibus, in quibus proportionaliter conueniunt, infinitè distent, ergo

An Verbum dicatur essentialiter, an verò Notionaliter.

SECTIO II.

4 PRima sententia est Durandi *in 1. dist. 7. q. 2.* qui vult, Verbum dici essentialiter, sicuti etiam dicitur intelligere, & solum per appropriationem conuenire secundæ personæ. Prob. Verbum non est aliud, quàm actus intelligendi, nam per ipsum constituitur formaliter intelligens, ergo; secundò. Intelligere non est aliud, quàm concipere Verbum; omnes autem personę intelligunt; tertiò. Si Deus non esset Trinus, haberet Verbum sibi essentialiter conueniens, ergo; quartò. Actus notionalis non transit ad creaturas, nec reflectitur supra personam producentem, sed dicere transit ad creaturas, & reflectitur; nam Pater dicit creaturas, & etiam se ipsum, ergo dicere non est notionale, ergo nec etiam Verbum; quintò, Pater loquitur ad Filium, ergo Filius non est Verbum, sed audiens Verbum.

5 Secunda sententia ait, Verbum dici personaliter, & ita accipi à scripturis, & à Patribus, & ideo ita loquendum esse, quantum tamen est ex vi significationis, posse accipi etiam essentialiter. Ita D. Tho. *in 1. dist. 27. q. 2. art. 2.* Capreolus *art. 1. conclus. 4.* Ferrar. *4. contra Gentes cap. 13.* Valentia *in controuersijs lib. 1. de Trinitat. cap. 3.* Prob. Verbum correspondet ipsi dicere, quod nedum est notionale, sed etiam essentiale, ergo dicitur essentialiter, & notionaliter, sicuti etiam dicitur amor.

6 Tertia sententia asserit, Verbum dici tantum notionaliter, ita Alens. *1. p. q. 62. mem. 2.* D. Bonau. *in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 1. & 2.* Scotus *q. 2. & 3.* Gabriel *q. 7.* Caiet. *1. p. q. 34. art. 2.* Vasquez *disput. 141. cap. 3.* Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 3.* D. Thomas *1. p. q. 34. art. 2.* vbi præcedentem sententiam retractauit.

7 Dico primò. *De fide esse Verbum in Diuinis accipi notionaliter*; desumitur ex Concil. Nicæno *lib. 2. § Sancta, & magna, & in profess. fidei*, & Concil. Calced. *act. 5. in def. 2.* Constantinop. *2. act. 8. can. 4. & sequent.* Probat. Ioan. 1. *Verbum Caro factum est*. Loquitur autem de Verbo, quod erat apud Deum. Tum quia de ipso subdit, *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti*, ergo cum sit sermo de Persona, vt contradistincta ab alijs, quæ sit Verbum, non potest Verbum importare aliquid essentiale.

8 Respondet Durandus. Dici Verbum per appropriationem. Contra. Quia personæ Diuinæ non contradistinguuntur ad inuicem, per appropriationem. Deinde intendebat Ioan. declarare mysterium Incarnationis, & quomodo secunda persona Trinitatis sit incarnata, vt autem statueret fundamentum huius declarationis, docet existentiam talis personæ sub nomine Verbi, ergo Verbum importat esse personale ipsius, nam oput erat exprimere personam secundum proprium esse.

9 Dico secundò. *Verbum secundum propriam rationem non posse accipi essentialiter*. Probatur. Implicat, quod eadem ratio, quæ dicitur essentialiter, dicatur notionaliter, & è contra, ergo. Antecedens probatur. Quod semel dicitur essentialiter ex intrinseca sua ratione est communicabile, & exigit esse in pluribus, quod verò dicitur notionaliter, non potest esse in omnibus personis, ergo. Rursus, quod dicitur notionaliter, est quid relatiuum; relatiua autem non possunt esse essentialia. Confirmatur. Quod dicitur notionaliter, est aliquid productum per essentiam, quod autem dicitur essentialiter, non potest esse productum,

10 Ad primam primæ sententiæ negatur assumptum. Nam Verbum non est formaliter actus intelligendi, nec per ipsum formaliter constituitur intelligens, alioquin Pater in Diuinis intelligeret Verbo, quod negat August. *lib. 15. de Trinit. cap. 7.* sed est tamen ratio repræsentatiua obiecti. Ad secundum. Omne intelligens concipere Verbum, non vt formaliter intelligens, sed vt habet intellectum fœcundum; ista autem fœcunditas formali modo reperitur tantum in Patre, vt supra explicauimus, & ideo solus Pater exprimit Verbum.

Ad tertium. Si Deus non esset Trinus, nec etiam esset intelligens, quia sicuti tunc tolleretur Verbum ita consequutiuè tolleretur intelligere. Ad quartum. Actum notionalem posse considerari, & secundum rationem productionis, & secundum rationem Termini. Primo modo neque transit ad creaturas, neque reflectitur supra producentem, quia tantum terminus est ille, qui producitur; secundo modo transit ad creaturas, & reflectitur supra producentem, & sic Pater per Verbum dicit se ipsum vt obiectū, & etiam creaturas. Ad quintum. Patrem loqui ad Filium communicando illi suam scientiam, loquitur autem per ipsum Filium, quia Filius non est purè Verbum, *vt quo*, sed est Verbum subsistens, & ideo potest habere simul rationem loquutionis, & esse audiens.

11 Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam dicere se habet tantum notionaliter; Amor autem dicitur notionaliter, & essentialiter secundum diuersas rationes.

12 Ex dictis colligitur. Intelligere essentiale habere Verbum sibi correspondens, non tamen essentiale, sed notionale, quia ex intrinseca sua ratione debet exprimi tanquam partus memoriæ Paternæ, sufficit autem, quod Verbum notionale correspondeat intelligere essentialiter: nam solum exigitur Verbum, vt intellectus coniungatur cum ipso, sufficit autem si in aliqua persona coniungatur.

Quid dicat Verbum de suo formali.

SECTIO III.

13 IN Verbo Diuino duo considerantur essentia, & Notionale, & vtrumque concurrit ad eius constitutionem: non enim esset infinitum, nisi diceret naturam, nec esset Verbum, nisi diceret notionale, difficultas autem est, quid de formali dicat.

14 Prima sententia asserit, importare formaliter, & in recto essentiam, relationem verò in obliquo. Ita Diuus Thomas *in prima distinction. 27, quæstion. 2. artic. 2.* Capreol. *art. primo.* Ferrarien. *libr. 4. contra Gentes cap. 13. ad secundum dubium.* Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 3. n. 4.* & Alij. Prob. verbum est sapientia genita, sapientia autem dicit essentiam: secundò. verbum in creatis dicit qualitatem absolutam, expressiuam obiecti, ergo etiam in Diuinis dicit aliquid absolutum: tertiò. verbum, & Filius non sunt synonyma, ergo cum Filius dicat formaliter relationem, verbum dicet formaliter essentiam.

15 Secunda sententia vult, formaliter importare relationem, & essentiã in obliquo, ita D. Thom. 1. p. quaest. 34. art. 1. & 3. Caiet. ibidem. D. Bonauent. in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 1. & 2. Sc. q. 3. Gabriel art. 2. Molina 1. p. q. 27. art. 1. disp. 7. & 8. Vasquez disp. 144. cap. 1. Amicus disp. 26. sect. 1. Ruiz disp. 50. de Trinit. sect. 1. Probatur. Quia nomina personarum primariò significant relationem, Verbum autem est aliquid personale.

16 Notandum primò, Verbum Diuinum importare proportionaliter, quod importat creatum detractis imperfectionibus. Creatum autem non est aliud, nisi quædam ratio, quæ per modum puræ repræsentationis intentionalis continet obiectum cognitum, & ideo constituit obiectum præsens intellectui intentionali modo, vt docet Aug. lib. 11. de Trin. cap. 4. Vnde nihil aliud est nisi obiectum existens in intellectu intentionali modo.

17 Notandum secundò. Imperfectionem Verbi creati in eo consistere, quòd tantum intentionali modo dicat esse obiecti, in hoc enim deficit ab esse obiecti, vt importet tantum quandam repræsentationem ipsius. Hoc autem in Verbo Diuino non habet locum, quia nihil, quod sit in ipso, potest deficere ab esse Diuino, alioquin aliquid esset in Deo, quod non esset Deus: vnde Verbum Diuinum ita debet esse repræsentatio intentionalis obiecti, vt simul etiam dicat esse Diuinum, quod est in obiecto.

18 Dico primò. *Verbum Diuinum de suo formali importare esse Diuinum, positum per communicationem in esse obiectiuo fundato in realitate eiusdem esse, ita vt non dicat intentionali modo esse Diuinum, sed modo reali per realem expressionem.* Probat. Verbum non est aliud, quàm terminus productionis intellectualis, per quam trahitur obiectum ad existendum in intellectu intentionali modo, ergo Verbum Diuinum importat esse Diuinum constitutum in esse obiectiuo, non intentionali, quia hoc dicit imperfectionem, sed reali expresso intellectualiter. Antecedens patet: Quia Verbum est imago obiecti, continens ipsum repræsentatiuo modo, Consequentia prob. Quia Verbũ Diuinũ producitur ex notitia esse Diuini, & ideo esse diuinũ debet poni per Verbũ in esse obiectiuo.

19 Dico secundò. *Hoc esse Diuinum sic constitutum nõ importare essentiam in recto, & relationem in obliquo.* Prob. Si Verbum Diuinum diceret essentiam in recto, constitueretur, & determinaretur in esse Verbi per essentiam, ergo essentia constitueret omnes personas in esse Verbi, quia vt talis esset determinatiua Verbi.

20 Dico tertiò. *Neque in recto importare solam relationem.* Probatur. De ratione Verbi est, quod sit expressa imago obiecti, atq; adeo quod repræsentatiuo modo ipsum contineat, ergo debet dicere in recto hanc repræsentationem, hæc autem repræsentatio non saluatur per solam relationem, nam debet continere totum esse Diuinum, cum debeat fundari in aliquo esse, ex vi cuius reali modo sequatur talis repræsentatio.

21 Dices. Ex hoc sequitur, quod esse Diuinum, se habeat tantum materiali modo; non autem formali modo. Contra. Repræsentatio non se habet materiali modo, ergo nec etiam esse Diuinum, in quo subsistit, quia repræsentatio dicit formaliter ipsum esse repræsentatiuum.

22 Dico quartò: *Verbum de suo formali importare tum relationem, tum essentiam, quatenus ex ipsis secundum nostrum modum concipiendi, consurgit aliquid tertium, ita vt Verbum de suo formali importet hoc tertium, & secundario essentiam, & relationem, vt intrinseca constitutiua.* Prob. De ratione perfectissimi Verbi, & Diuini est vt procedat tanquam imago adequata obiecti cogniti, ergo dicit id, quod consurgit ex essentia, & relatione. Consequentia prob. Quia non potest esse imago perfectissima, nisi perfectissimè dicat repræsentationẽ, quã nõ potest perfectissimè dicere, si sit purè intentionalis; vnde debet dicere realiter, atq; adeò importare essentiam determinatam per modum repræsentationis per esse notionale.

23 Dico quintò. *Verbum relatiuè dici, ita vt importet totum, quod consurgit ex essentia, & relatione sub ratione relatiui*, ita communiter Patres, præsertim August. 5. de Trinit. cap. 13. Prob. Verbum est aliquid expressum ab intellectu per modum imaginis, ergo dicit relationem ad exprimentem, & ratione ipsius ad id, cuius est imago.

24 Dico sextò. *Hanc relationem verbi esse ad Patrem, quatenus Pater est.* Prob. Verbum, vt tale, est alicuius dicentis Verbum, ergo in Diuinis dicit relationem ad Patrem, quatenus est producens, quia producit per dicere.

25 Dico septimò. *Verbum in ratione verbi respicere etiam Spiritum Sanctum.* Probatur. De ratione verbi est, quod exprimat in se totum id, cuius est verbum, ergo cũ in Diuinis Pater sit spirator, & Verbum dicat per modũ verbi totum id, quod dicit Pater, vt docet August. lib. 15. de Trinit. cap. 14. debet verbum in ratione verbi exprimere totum id, quod Pater dicit vt communicabile, ergo etiam rationem spirationis, atque adeo vt Verbum respiciere Spiritum Sanctum.

26 Ad primum primæ sententiæ respond. Verbum non solum esse sapientiã, sed sapiẽtiã genitam, & ideo in recto dicit tũ essẽtiã, tũ relationẽ. Ad 2. In creatis quoq; verbum dicere ordinẽ intrinsecũ ad exprimẽtẽ; vnde etiã in diuinis ita debet importare aliquid absolutũ, vt tamẽ dicat etiam ordinẽ, ad exprimẽtẽ. Ad 3. Filiũ, & Verbũ in hoc differre, quod Filius importat naturam cõmunicatã sub ratione viuentis, in similitudinẽ naturæ. Verbum autem importat naturam cõmunicatam sub ratione repræsentationis.

27 Ad fũdamẽtũ 2. Sẽtẽtiæ resp. Nomina personalia in abstracto significare primariò relationẽ, in concreto verò significare illud totũ, quod cõsurgit ex essẽtia, & relatione.

28 Quæres. Quomodo verbum sit sapientia, ita enim nominatur in scripturis vt 1. ad Corinth. Respond. Dici sapientiam genitam per appropriationem, quod nihil aliud significat, quàm sapientiam, essentialem ipsi appropriatam ex eo, quod procedit vt Verbum, vt docet Augustin. lib. 2. de Trinit. c. 2.

29 Quæres 2. An Pater sit sapiens sapientia genita, Respond. negatiuè cum D. Augustino lib. 6. de Trinit. cap. 1. & 2. & lib. 1. Retractationum cap. 26. vbi retractat doctrinam oppositam, quam tradiderat q. 23. ex 33. & sequuntur communiter scholastici, quia cum Pater dicitur sapiens sapientia genita, sensus est, quod sit sapiens per filium, atque adeo quod non sit sapiens essentialiter est tamen sapiens sapientia genita specificatiuè sumpta, hoc est illa sapientia, quæ in Filio habet annexam generationem.

30 Obijcitur. Pater amat Spiritu Sancto, ergo est etiam sapiens sapientia genita. Respond. negando conseq. Quia cum dicitur sapiens, significatur aliquid essentiale; quod autem est essentiale, non potest esse genitum; quando verò dicitur amare Spiritu Sancto, significatur aliquid notionale, nempe illam notionalem conuersionem, qua Pater per amorem se conuertit in Filium.

An verbum sit imago Patris.

SECTIO IV.

31 IMago alia est purè artificialis; & est similitudo repræsentatiua expressa ab arte. Alia intentionalis, & est quædam specialis imago, quæ tantum in intellectu reperitur; quando producitur verbum ad repræsentandum obiectum. Alia verò naturalis, quæ naturali modo repræsentat, vnde debet esse eiusdem rationis cum repræsentato. Est autem de ratione imaginis, quod sit similitudo expressa ad repræsentandum id, cuius est imago vt docet D. August. q. 74. ex 83. Ex quo fit, quod debeat progredi saltem exemplariter ab eo, cuius est imago, vt ibidẽ docet D. August.; nam non potest esse repræsentatio, nisi sit aliquid illius, cuius est repræsentatio, cum de ratione repræsentationis sit, quod dicat esse repræsentatum per modum cuiusdam repræsentationis.

32 Suppono. est. Ad rationem imaginis naturalis requiri simili-

similitudinem in natura, per quam determinetur ad rationem talis imaginis. Hinc Patres communiter docent, Filium in diuinis esse imaginem naturalem Patris, quia habet eamdem naturam cum ipso. Requirit autem imago naturalis, quod per generationem producatur ab eo, cuius est imago; cum enim debeat continere repræsentatiuo modo id, quod repræsentat, debet esse repræsentatum transfundi in imaginem, vt in ipsa reluceat secundum proprium esse; vnde quando imago est naturalis, debet transfundi non solum secundum similitudinem, sed etiam secundum realitatem, quod solum fieri potest per generationem, quia sola est origo per principium vitæ coniunctum, per quod transfunditur natura generantis in genitum.

33 Supponendum secundò. Rationem imaginis naturalis reperiri solum in viuentibus cognoscitiuus; quia de ratione ipsius est, quod sit repræsentatiua respectu illius, à quo formatur; in formatione enim imaginis, debet formans procedere exemplariter, quod fieri non potest, nisi agnoscat in ipsa rationem imaginis.

34 Prima sententia asserit, imaginem reperiri in diuinis tantum impropriè, & dici essentialiter; conuenire autem Filio per appropriationem, ita Durand. *in 1. dist. 28. q. 3.* Probatur. Non sequitur, filium in diuinis esse imaginem propriam ex eo, quod in Scriptura dicitur imago; nam etiam homo dicitur imago Dei, 1. Corinth. 2. 2. In diuinis non est realis similitudo, sed tantum per relationem rationis; de ratione autē imaginis est similitudo. 3. similitudo, quæ concurrit ad imaginem, est secundum essentiā; essētia autem non importat similitudinem, sed identitatem.

35 Secunda sententia asserit, imaginem dici notionaliter, & propriè conuenire filio; Ita communiter cum D. Thoma *1. p. quæst. 35. art. 1. & 2.*

36 Dico primò. *Imaginem dici personaliter, & conuenire filio*, ita communiter Patres, & desumitur ex script. Ad Hebræos primo. Filius dicitur figura substantiæ, secunda. Ad Corinth. 4. *qui est imago Dei*. Ad Coloss. 1. *Imago Dei inuisibilis.* Prob. Filius verè, & propriè generatur, & procedit vt Verbum, ergo est imago naturalis, & similitudo expressa ad repræsentandum.

37 Dico secundò. *Filium esse imaginem respectu Patris, non autem respectu essentiæ*. Prob. Tum quia Filius est imago genitoris. Tum quia non distinguitur ab essentia; imago autem debet distingui ab eo, cuius est imago.

38 Dico tertiò. *In ratione imaginis includi etiam naturam diuinam* Probatur: Ad rationem imaginis naturalis requiritur similitudo naturalis, quæ non habetur sine natura, ergo cum filius sit imago naturalis, debet in ratione imaginis importare naturam.

39 Ad primum negatur assumptum. Ad prob, quando homo dicitur imago Dei, non infertur esse propriè imaginem, quia non habet fundamentum imaginis propriè dictæ, sicut habet verbum in diuinis. Ad secundum Distinguo minorem: similitudinem imaginis non esse similitudinem vnitatis, sed repræsentationis, quæ in diuinis est realis, quia verbum realiter repræsentat Patrem. Ad tertium distinguo minorem. Similitudo imaginis habetur fundamentaliter à natura; formaliter autem, & determinatiuè ab esse notionali; & ideo non est identitas, sed vna similitudo repræsentatiua, quia per aliquid realiter distinctum a Patre determinatur ad esse repræsentatiuum.

40 Colligitur ex dictis Spiritum Sanctum non esse imaginem, quia non procedit vt verbum, & Filius. Vnde quando Patres docent esse imaginem Filij, non loquuntur de imagine propriè dicta, sed solum significant, quomodo sit consubstantialis Filio, vel vtuntur figurata loquutione, vt significent, quomodo in nobis per dona gratiæ causet imaginē Dei, qua cōstituimur filij adoptiui ad imaginem Christi, qui est Filius naturalis, quod indica Ath, *Ep. ad Scrap.* & Amb. *3. de Spiritu Sancto cap. 6.*

Cur Spiritus Sanctus non sit imago.

SECTIO V.

41 Ratio difficultatis est. Quia ipse quoque habet eamdem naturam communicatam a Patre; nō potest autem assignari discrimen ratione naturę præcisæ cum sit eadem in omnibus, sed debet assignari ex parte esse notionalis.

42 Dico primò. *Natura in Filio determinatur ad imaginem realem, quia determinatur ad vitam notionalem.*

Probatur: vt Filius sit imago Patris, debet se habere vt viuens, eo modo, quo se habet Pater. Pater autem habet vitam essentialem determinatam ad vitam notionalem.

43 Dico secundò. *Habere rationem imaginis, quia essentia determinatur ad rationem verbi, quod ex sua natura est expressiuum producentis, quando producitur ex notitia ipsius.* Prob. De ratione Verbi est, quod sit expressa similitudo obiecti, ergo.

44 Ex his colligitur. Cur Spiritus Sanctus non sit imago, quia videlicet secundum suum esse notionale neque est viuens, neque expressa similitudo obiecti.

45 Quæres. An verbum sit imago creaturarum. Resp. negatiuè. Tum quia non est similitudo transumpta à Creaturis. Tum quia debet esse perfectissima imago, atq. adeo naturalis continens formali modo naturam illius, cuius est imago.

Quomodo se habeat verbum in ratione loquutionis, & dictionis.

SECTIO VI.

46 Pater in diuinis loquitur per Verbum, vt docet Athanas. *orat. 2. contra Arrianos*. Cyril. *libr. 10. Thesauri cap. 6.* Aug. *in Psalm. 44.* Difficultas autem est, quomodo Verbum se habeat in ratione loquutionis.

47 Dico primo. *Patrem loqui sibi ipsi, per Verbum*, est contra Amicum *1. p. disp. 26. sect. 1. num. 37.* Probatur. Pater exprimendo Verbum loquitur ad intra, & percipit, quid loquatur, ergo etiam sibi ipsi loquitur, quia loquutio mentalis est in ordine ad ipsum loquentem.

48 Obijc. Pater non producit verbum, vt se ipsum in illo cognoscat, sed vt se manifestet alteri, ergo non loquitur sibi. Respondetur distinguendo antecedens. Nam producit Verbum vt se ipsum in illo cognoscat, tanquam in obiecto cognito, concedo: Tanquam in ratione manifestatiua, qua ponit suam essentiam in esse actualis manifestationis intelligibilis nego.

49 Dico secundò. *Pater per verbum loquitur etiam ad ipsum Filium.* Ita Aug. *tract. 34. in Ioann.* Cyril. *7. Thesauri, cap. 3.* & desumitur ex illo Ioann. 15. *Omnia, quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis.* Prob. Filius intelligit, quod Pater loquitur, alioquin esset ignarus, ergo Pater loquitur ad ipsum, alioquin filius non perciperet loquutionem.

50 Obijc. Filius est id, quo Pater loquitur, ergo non potest loquutio esse ad ipsum. Respond. negando consequentiam. Nam filius est simul Verbum, & audiens, cum sit verbum subsistens in natura intellectuali: vnde est ratio loquendi, quatenus est manifestatiuum, & est audiens, quatenus est subsistens intellectualiter.

51 Dico tertiò. *Patrem per suum verbum loquitur etiam Spiritui Sancto.* Est contra Amicum *citatum*. Probatur. Spiritus Sanctus habet eandem naturam, quam habet filius; auditio autem habetur ratione naturæ, & proinde audit, quod loquitur Pater.

52 Dico quartò. *Patrem non loqui formaliter Verbo*

ad creaturas. Probatur Verbum diuinum non est manifestatiuum, nisi ad intra, cùm de ratione verbi sit, quod tantum manifestat intellectu exprimenti. ergo

53 Dico quintò, *Patrem dicere suo Verbo se ipsum, prout dicere significat manifestare*. Ita Anselm. *in Prosolog. cap. 23.* August. *lib. 15. de Trinit. cap. 21.* Prob. verbum est expressiuum, loquutiuo modo ipsius Patris: id autem dicitur per verbum, quod per ipsum exprimitur.

54 Dico sextò, *Patrem non dicere verbum, vt verbum est, tanquam obiectum, sed solum tanquam terminum suæ loquutionis*. Probatur; verbum, vt Verbum, non est formaliter obiectum, sed loquutio, & expressio obiecti: idem autem secundum eandem rationem non potest esse loquutio, & obiectum eiusdem loquutionis.

55 Dico septimò, *Neque Patrem dicere Spiritum Sanctum*, est contra Smising. *disp. 3. de Trinit. num. 230.* & alios Recentiores. Probatur. Quod dicitur tanquam obiectum, communicatur secundum esse ipsi Verbo. Sed esse Spiritus Sancti communicatur verbo à Patre, vt de fide est, ergo; Maior probatur: ideo filius habet substantiam Patris, quia illam Pater dicit tanquam obiectum, vt docet August. *lib. 15. de Trinit. cap. 14. & 21.* ergo

56 Obijc. Pater intelligit Spiritum Sanctum, ergo ipsum dicit, vt obiectum, quia debet repræsentari, vt obiectum. Respond. negando consequentiam: Quia, vt Spiritus Sanctus repræsentetur, sufficit si repræsentetur ens per essentiam, quia sicut in hac continetur, quidquid est in Deo, ita etiam in ipsius repræsentatione repræsentatur, quidquid est in Deo.

57 Dico octauò. *Si dicere largè sumatur, prout dicit cogitare, & percipere obiectum, etiam practico modo, conuenit Deo essentialiter ratione Verbi*. Ita Cyril. *1. cap. Iulian. post med.* Anselm. *in Monolog. cap. 60. & 61.* Probatur. Omnes Personę habent intellectionem essentialem, ergo dicere sumptum pro attingentia obiecti, conuenit omnibus personis.

58 Dico nonò, *Patrem producendo Verbum dicere creaturas ad intra tanquam obiectum*. Ita D. Thomas *1. part. quæst. 34. articul. 1. ad 3.* & desumitur ex D. August. *libr. 15. de Trinit. capitul. 3.* Probatur: Pater producens Verbum dicit suam omnipotentiam, in qua continentur creaturæ, vt in causa, ergo illas dicit, dum dicit ipsam causam, ergo creaturæ sunt in Verbo, vt in loquutiua expressione.

59 Dico decimò, *Patrem, & omnes alias Personas dicere creaturas ad extra vt obiectum communi dictione essentiali, ita tamen vt hæc dictio habeatur ratione verbi*. Ita D. Thomas *1. part. quæst. 34. art. 1. & 3.* & communiter, & traditur à Patribus. August. *1. de genesi ad litteram, capitul. 3. & tract. 21. in Ioannem*; Athanasio *oration. 5. contra Arrianos*. Nazianz. *orat. 49.* Anselm. *in Monolog. capitul. 23.* Probatur: Deus est operans intellectualis, ergo debet præconcipere, quod facit, ergo quando exequitur, debet exprimere ad extra, quod expressit ad intra per Verbum.

60 Dico vndecimò. Verbum in loquutione ad extra se habere vt *quod*, ita D. Thom. *in 1. dist. 27. quæst. 2. Art. 3.* & alij contra Smising. *disp. 3. de Trinit. num. 221.* & desumitur ex D. August. *libr. 7. de Trinit. cap. 3.* Probatur Verbum est subsistens in natura intellectuali, ergo non solum se habet vt *quo*, sed etiam vt *quod*, ergo non solum est ratio loquendi ad extra, sed etiam loquens, seu dicens.

DE PRODVCTIONE VERBI.

DISPVTATIO LXVIII.

An Verbum procedat ex notitia contingentium.

SECTIO I.

1 PRima sententia est affirmatiua, ita Valent. *tom. 1. disp. 2. quæst. 8. puncto 2.* Cuniga *disp. 9. de Trinit. dub. 7.* Ruiz *disput. 60. de Trinit. sect. 4.* Probatur. Quia D. Augustinus, & Anselm. docent creaturas futuras dici, & exprimi Verbo secundo. Pater loquitur cum filio de rebus contingentibus, nec sufficit ad talem loquutionem scientia simplicis intelligentię, ergo requiritur scientia visionis. Tertiò. Verbum debet procedere de notitia eorum omnium, quę in ipso dicuntur, ergo. Quartò procedit ex scientia perfectissimè comprehensiua, hęc autem attingit etiam futura. Quintò. Verbum habet actus liberos sibi à Patre communicatos, ergo etiam notitiam liberam, per quam communicentur, ergo procedit ex notitia libera.

2 Opposita sententia traditur à Calet. *1. p. quæst. 34. art. 3.* Molin. *disp. vnica.* Vasquez *disp. 143.* Suarez *9. de Trinit. c. 7.* Smiling. *disp. 3.* & alijs.

3 Notandum primò. Verbum procedere ex notitia alicuius obiecti importare quandam rationem originis dependenter ab illo obiecto. Dependentia autem in eo consistit, quod obiectum fęcundet intellectum, & ex vi talis fęcundet intellectum, & ex vi talis fęcundationis producatur verbum, vnde procedere ex cognitione obiecti, non debet intelligi de formali attingentia, qua attingitur obiectum, sed de fæcundatione cognoscitiua, vt patet in creatis, in quibus certum est cognitionem formalem non esse principium productiuum verbi. Hinc Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, quod per se formaliter est fęcundatio talis obiecti, & est per se necessaria, vt verbum tale procedat, quale est.

4 Notandum secundò. Fęcunditatem, ex qua producitur verbum, & verbū vt tale est, & ipsum intelligere proportionaliter, sibi correspondere, itaut quodlibet in suo genere dicat id, quod dicit alterum in suo: fęcunditas enim est expressiua verbi; vnde ponit in ipso per modum repræsentationis, quod ipsa continet per modum fęcunditatis.

5 Notandum tertiò. Diuinum intellectum esse ex intrinseco suo fæcundum ratione diuinæ essentię, quę importat fęcunditatem infinitam, vnde non accipit fęcunditatem ab obiectis. Hęc autem fęcunditas correspondet vt obiecto tantum diuinę essentię, itaut ipsam non excedat: quia enim diuina essentia est infinitum intelligibile, exigit infinitam fęcunditatem; in diuino autem intellectu non est nisi fęcunditas infinita, & ideo non excedit intelligibilitatem obiecti. Rursus hęc fęcunditas habetur tantum à diuina essentia, quia sola intelligitur vnita cum intellectu diuino per modum speciei impressę.

6 Notandum quartò. Diuinam essentiam importare intelligibilitatem, per essentiam, & infinitam, & ideo extra ipsam non esse aliquam intelligibilitatem, quę non sit ab ipsa participata, quia extra infinitum per essentiam, non est aliud, quod non sit participatum ab ipso: & cum fęcunditas correspondeat intelligibilitatis, datur in Deo vna tantum fęcunditas infinita, & per essentiam, itaut extra ipsam non sit alia fęcunditas, nisi participata, ex quo fit, quod cum concipimus aliqua à Deo cognosci, quę sint extra hanc intelligibilitatem, cognoscuntur ratione intelligi-

telligibilitatis eiusdem essentię, quia sicuti ipsarum intelligibilitas participatur ab intelligibilitate essentię: ita etiã in ipsa continetur; & ideo sufficit intelligibilitas essentię, quod proportionaliter dicendum est etiam de fęcunditate.

7 Dicendum est. *Licet notitia, seu fæcunditas, ex qua procedit verbum, sit etiam in ordine ad cognoscenda futura, non tamen verbum procedit ex notitia futurorum, vt talia sunt.* Probatur: Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, de cuius propria fæcunditate per se exprimitur, sed nõ exprimitur per se de fæcũditate futurorũ, ergo. Maior patet quia, fęcunditas est principium, in cuius virtute exprimitur verbũ, & solũ procedit de notitia obiecti, ratione fæcunditatis, ergo si fæcunditas per se non cõcurrit, neque etiam concurrit obiectum. Minor probatur: Quia tota fæcunditas, quæ est in diuino intellectu, est propria diuinæ essentiæ, non autem futurorum vt patet ex dictis. Confirmatur. Si verbum procederet ex notitia futurorum, esset in ipso aliqua intrinseca ratio verbi, quæ posset non esse; hoc autem implicat, ergo: sequella probatur. Vel ratione futurorum haberet specialem rationem repræsentationis supra repræsentationem, quam habet in ordine ad tale obiectum; vel non. Si primum; ergo, cum futura potuerint non esse, potuit non esse in verbo hæc ratio repræsentationis. Si secundum; ergo non procedit ex notitia futurorum, quia Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, ex cuius fæcunditatem habet aliquam rationem repræsentationis.

8 Dices. In Verbo adesse aliquid contingens, nempe respectum ad creaturas. Contra. Vel hic respectus dicit aliquid reale intrinsecum; vel non. Si primum, ergo aliquid intrinsecum potuit non esse in Verbo. Si secundum; ergo non procedit ex notitia futurorum, quia procedere ex notitia obiecti, ponit aliquid intrinsecum in verbo.

9 Ad primum respondetur. D. August. & Anselm. docere tantum, quod futura exprimantur verbo, quod non est aliud, quam quòd ratione verbi repræsententur, quod ratione suæ infinitæ repræsentationis extenditur ad illa repræsentanda. Ad secundum, Patrem loqui ad filium de contingentibus, quatenus illi communicat propriam sciẽtiam, quæ sicut in Patre extenditur ad futura, ita etiam in Filio; non autem quia ex notitia futurorum procedat. Ad tertiũ. Verbum procedere ex notitia omnium, quæ in ipso dicuntur formaliter, & per se primò non autem, quæ secundario dicuntur. Nec autem sunt tantum ea, quæ formaliter exprimuntur per infinitam repræsentationem; futura autem non repræsentantur per se primò, sed ratione extensionis eiusdem repræsentationis. Ad quartum, Verbum non procedere ex scientia comprehensiua, sed ex fęcunditate in ordine ad scientiam comprehensiuam. Deinde scientia comprehensiua non requirit per se terminari ad futura; sed sufficit, quod attingat Deum, quantum cognoscibilis est, et postea extenditur ad futura in eo signo, in quo sunt futura absque eo, quod acquirat aliquam intrinsecam perfectionem, vt suo loco dictum est. Ad quintũ, verbum habere actus liberos communicatos a Patre sicut habent cætera, quæ circa creaturas exercentur, quæ solum communicantur per productionem veluti in radice, videlicet in omnipotentia, sic etiam actus liberi communicantur, quatenus communicatur actus necessarius, qui ratione infinitatis se extendit etiam ad contingentia. Vnde est solum communicatio quædam consequutiua, per quam nil intrinsecum supra actum necessarium, communicatur; sed solum extrinseca terminatio; & ideo non fundatur in aliqua intrinseca fæcunditate super addita, ex qua exprimatur verbum; & ideo nec procedit ex notitia futurorum.

An verbum procedat ex notitia possibilium.

SECTIO II.

10 PRima sententia est affirmatiua ita Caiet. 1. *part, quæst.* 34. *artic.* 3. Bann. *ibidem.* Torres *quæst.* 27. *de Trinit. art.* 5. *disp. vnica.* Suarez *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 6. Ruiz *disp.* 65. *sect.* 1. Perez *disp.* 14. *sect.* 8. & ferè communiter, exceptis Scotistis. Probatur: verbum est essentialiter expressiuum creaturarum possibilium, & ea tãtum exprimit, ex quorum notitia procedit, ergo: Secundo comprehensiua cognitio importat etiam cognitionem possibilium; Verbum autem procedit vt terminus cognitionis compræhẽsiuę: Tertiò, possibilia sunt per se connexa cum obiecto, primario, nempe diuina essentia. ergo

11 Secunda sententia est negatiua. Ita Scot. *in* 1. *dist.* 10. *quæst. vnica, & in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 1. *art.* 2. Bassol. *q.* 1. Rada 1. *p. contron.* 11, Smiling. *disp.* 3. *de Trinit. n.* 383. & Scotistæ.

12 Notandum est possibilia posse considerari secundũ se præcisè, vt sunt aliquid contradistinctum ab essentia diuina, & prout sunt aliquid in ipsa contentum, vt in causa. Primo modo dicunt suum esse præcisum, quod est aliquid finitum, secundo modo, sicut non sint aliquid contradistinctum ab essentia diuina, ita etiam nihil aliud sunt nisi ipsamet omnipotentia; vnde ex eo, quod verbum procedat ex notitia possibilium, vt continentur in omnipotentia, non fit, quod procedat ex notitia possibilium; sed tantum essentię.

13 Dico primò. *Verbum procedere ex notitia omnipotentiæ, quatenus est causa possibilium, & ea in se continet.* Probatur. Verbum procedit ex fæcunditate diuinæ essentiæ infinito modo se habente; & illi correspondente, quatenus intelligibilis est secundum omnem rationem intelligibilitatis, ergo procedit ex notitia omnipotentiæ, vt continet possibilia, quia possibilia, vt contenta in causa, dicunt perfectionem causæ, atque adeo aliquid intelligibile.

14 Dico secundò. *Verbum non procedere ex notitia, seu fæcunditate possibilium, prout sunt quid contradistinctum ab omni potentia.* Probatur, Verbum non procedit, nisi ex illa notitia, qua fæcundatur intellectus diuinus, quia verbum adæquatur fæcũditati diuini intellectus, & tantũ est, quanta est fæcunditas, ergo non potest procedere ex notitia, seu fęcunditate possibilium. Consequentia probatur. Possibilia non habent propriam fæcunditatem supra fæcunditatem, quæ correspondet diuinę essentię, quia essentia, vt infinitum intelligibile, exigit omnem rationem fęcunditatis, ita vt nulla sit ratio fęcunditatis, quę non sit propria essentię, ergo. Confirmatur. Si possibilia haberent in intellectu diuino propriam fęcunditatem, intellectus diuinus perciperet fęcunditatem ab obiecto finito, nec esset suamet fęcunditas, quod implicat.

15 Dices. Fęcunditatem correspondentem diuinę essẽtiæ ob suam infinitatem esse etiam fæcunditatem omniũ possibilium. Contra. Fæcunditas secundum totam suam infinitatem correspondet diuinæ essentiæ vt infinito intelligibili, ergo non potest importare aliquam rationem fæcunditatis, quæ vt propria correspondeat possibilibus, præsertim quia est idem realiter cum obiecto.

16 Dices secundò. Possibilia non esse obiectum motiuum, & ideo non concurrere in genere obiecti, quamuis cognitio ipsorum sit necessaria ad productionem verbi. Contra: ideo obiectum concurrit in ratione obiecti ad productionem verbi, quia concurrit fæcunditas, & notitia ipsius, ergo si fæcunditas possibilium, & notitia ipsorum per se requiritur, obiectum quoque per se concurret, atque adeo vt motiuum.

17 Probatur secundò. Sequeretur, verbum esse imaginem possibilium; quia de ratione verbi est, quod sit simi-

litudo

litudo expressa obiecti, ex cuius notitia producitur; hoc autem est falsum, vt docet Ansel. *in monolog. cap. 29. & 30.* & communiter Patres.

18 Dices. Ad rationem imaginis non sufficere, quod procedat ex cognitione obiecti, sed requiri, vt ab ipso obiecto; cognito procedat tanquam à principio. Contra. Obiectum non se habet vt principium immediatè influens in Verbum, sed tantum mediante fœcunditate; & hoc pacto influit etiam diuina essentia, ergo si fœcunditas possibilium per se concurrit ad productionem Verbi, concurrent, & possibilia vt obiectum, & verbum erit imago ipsorum.

19 Ad primum respondetur. Vt verbum exprimat possibilia, sufficere, si procedat ex notitia omnipotentiæ: exprimit enim possibilia, per modum entis intentionalis ex eo, quod exprimit omnipotentiam, atque adeo quidquid in ipsa continetur, Ad secundum. Notitiam comprahensiuam importare cognitionem, possibilium, prout continentur in omnipotentia, quia solum dicit, quod obiectum attingatur, quantum est attingibile, vnde Verbum ex eo, quod procedit ex notitia comprahensiua, procedit tantum ex notitia omnipotentiæ vt continet possibilia. Ad tertium negatur assumptum. Quia possibilia non sunt aliquid extra omnipotentiam, & si essent, neque Verbum procederet ex notitia ipsorum, quia non habent in diuino intellectu aliquam specialem fœcunditatem sibi propriam.

An Verbum procedat ex notitia diuinarum Personarum.

SECTIO III,

20 SVpponendum est tamquam certum. Verbum procedere ex notitia eorum omnium, quæ cōmunia sunt omnibus personis, quia de ratione verbi est, quod procedat, vt expressio alicuius obiecti: vnde per se procedit ex notitia illius obiecti, cuius est imago; Verbum autem diuinum est imago Patris, secundum quod Deus est, & cum sit imago, perfectissima debet exprimere omnia attributa. Difficultas est, an etiam procedat ex notitia Personarum.

21 Prima sententia est affirmatiua. Ita Bannes. 1. *part. quæst. 34. art. 3.* Molin. *ibidem*. Torres *quæst. 27. art. 5. disp. vnica part. 3*, Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 4.* Smising. *disp. 3. num. 263.* Perez *disp. 14. sect. 5.* & communiter recentiores. Probatur. Verbum procedit ex notitia comprahensiua, quę est etiam notitia personarum, ergo: Secundo. Verbum debet adæquari in ratione verbi cum notitia, ex qua procedit, ergo cum de ratione verbi sit exprimere omnes veritates diuinas, debent omnes veritates diuinę per se contineri in notitia, ex qua procedit. Tertiò. Personæ, vt tales sunt, pertinent ad integritatem Dei, & sunt cognoscibiles in 1. signo, verbum autem procedit ex integra notitia Dei.

22 Secunda sententia vult, verbum procedere per se ex notitia Patris, & sui ipsius, non autem Spiritus Sancti: ita Vasquez 1. *part. disp. 142, cap. 3. & 4.* Turrian. *disp. 2. de proces. verbi dub. 2.*

23 Tertia sententia asserit, verbum non procedere ex notitia personarum, sed solius essentię: ita Scotus *in 1. dist. 10. q. vni. a, & in n. dist. 1. quæst. 1.* & communiter Scotistæ, præsertim Rada 1. *part. controuers.* 11. quia nimirum sola essentia est obiectum primarium.

24 Notandum primò. Aliud esse procedere ex notitia comprehensiua, & aliud ex notitia eorum, quæ attinguntur cognitione comprahensiua. Primum dicit, quod notitia, ex qua procedit Verbum, comprehensiuo modo se habeat circa obiectum. Secundum. Quod ea, quæ cognitione comprahensiua attinguntur, habeant correspondentem fœcunditatem, ex vi cuius exprimatur verbum.

25 Notandum secundò. Verbum non procedere ex notitia alicuius obiecti, nisi concurrat fœcunditas ipsius tāquam virtus expressiua verbi. Ex quo fit, vt omne obiectum, ex cuius notitia procedit, se habeat vt motiuum, quia in tantum se habet vt motiuum, in quantum concurrit fęcunditas ipsius; vnde si Deus infunderet speciem ad aliquid obiectum intelligendum, adhuc illud obiectum se haberet vt motiuum, licet non influeret in verbum, nec efficeret speciē. Quod specialiter dicendum est in diuinis, in quibus fęcunditas identificatur cum obiecto, & sicut motiuè concurrit essentia, quia fœcunditas cum ipsa identificatur, ita etiam concurrent personæ, si habeant propriam fœcunditatem.

26 Dicendum. *Non procedere ex notitia personarum, vt tales sunt, sed tantum essentiæ*, desumitur ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 21.* vbi explicans, quod Pater per verbum exprimat, ait. *Omnia, quæ substantialiter habet, in coæterno Verbo suo dicit; & Verbum nec plus, nec minus aliquid habet substantialiter, quàm quod est in illo,* & D. Anselm. in Monolog. cap. 6. *Hinc illud quoque liquidò cognosci potest, quia cum hi tres dicuntur, vel à seipsis, vel ad inuicem, non sunt plura, quæ dicuntur. Quid namque ibi dicitur, nisi eorum essentiam, si ergo illa sola est, vnum solum est, quod dicitur.*

27 Probatur: Personæ diuinæ, vt tales, non habent in diuino intellectu, aliquam specialem rationem fœcunditatis, ergo Verbum non procedit ex notitia ipsarum. Antecedens probatur: fœcunditas commensuratur intelligibilitati obiecti, nec adest ratio fęcunditatis, cui non correspondeat specialis intelligibilitas; diuinę autem personę, vt tales, non habent propriam intelligibilitatem, sed sunt intelligibiles intelligibilitate essentię, vt diximus suo loco. Confirmatur: fęcunditas in diuinis identificatur cum obiecto, & ex intrinseca sua ratione est in actuali exercitio, quod dicit ipsum actuale exprimere. Rursus: fęcunditas est in Patre determinata, per generare actiuum ad exprimendum verbum, ergo si Filiatio, & spiratio passiua haberent propriam fęcunditatem, essent in Patre per modum termini personalis determinati per generare actiuum ad producendum Verbum, quod dici non potest.

28 Dices. Personas, vt tales, esse ex se intelligibiles secundum proprias rationes personales, & ideo habere propriam fęcunditatem. Contra. Rationes personales sunt ens per essentiam, ergo intelligibiles intelligibilitate entis per essentiam, ergo est intelligibilitas essentię.

29 Probatur secundò. Si Verbum procederet ex notitia personarum, esset formaliter Pater, & Spiritus Sanctus, quod dici non potest: sequella probatur. De ratione verbi est, quod sit expressio obiecti, ex cuius notitia procedit: & in hoc consistit ratio formalis verbi. Rursus de ratione verbi diuini est, quod non sit pura repręsentatio intentionalis, sed dicat reali modo, quod repręsentat, quia repręsentatio ratione infinitatis transit in esse reale, ergo si procedit ex notitia Patris, & Spiritus Sancti, vt tales sunt, continebit reali modo, & formaliter rationem Patris, & Spiritus Sancti; quia debet continere id, ex cuius notitia procedit, non intentionaliter vt Verbum creatum; sed realiter, & naturaliter. Confirmatur: In productione verbi debet communicari id, ex cuius notitia procedit, quia processio ex genere suo cōmunicat verbo esse intentionale obiecti, & in diuinis esse reale, vt patet in essentia, ergo si verbum procederet ex notitia personarum; illi communicaretur esse Patris, & Spiritus Sancti, vnde esset formaliter Pater, & Spiritus Sanctus.

30 Ad primum. Respond. Verbum procedere ex notitia comprehensiua, non prout dicit attingentiam obiecti, sed fœcunditatem, atque adeo prout est eorum omnium, quę habent propriam fęcunditatem; vnde est fęcunditas comprehēsiua, quatenus est in ordine ad attingentiā compræhensiuam. Instabis. Verbum debet adęquari cognitioni, vt comprehensiua est, ergo debet procedere ex notitia omnium, quę per ipsam attinguntur. Respondetur negando

do consequentiam, quia adęquatio in eo consistit, quod Verbum repręsentet quidquid per cognitionem compręhensiuam attingitur, hoc autem habet ex eo, quod procedit vt infinita repręsentatio essentię, atque adeo vt dicens omnem rationem repræsentationis.

31 Ad secundum. Quomodo Verbum adæquetur cum notitia, ex qua procedit, constat ex dictis. Exprimit autem omnes veritates diuinas, quia exprimit vnam veritatem infinitam, quæ dicit omnem rationem veritatis, atq; adeo etiam personarum, quia personæ habent totam suam veritatem ratione essentiæ, vt suo loco, diximus. Ad tertium. Verbum procedere ex notitia integri Dei, quatenus habet rationem obiecti, fęcundationi. Hoc autem pacto dicit tantum essentiam, quia personæ non habent propriam fœcunditatem, vt patet ex dictis.

DE TERTIA PERSONA Trinitatis.

DISPVTATIO LXIX.

An, & quomodo tertia persona sit Spiritus Sanctus.

SECTIO I.

1 TErtia persona appellatur Spiritus Sanctus. Difficultas autem est, quomodo hoc nomen illi conueniat, siquidem etiam Pater, & Filius sunt Spiritus, & sunt Sancti; vnde esse Spiritum Sanctum, est quid commune omnibus personis, vt docent Cyril Hierosol. *Cathechesi* Basil. *lib. 3. contra Eunomium*. August, *libr. 5. de Trinit. cap. 11.* Hilar. *lib. 8. de Trinit.* Hoc tamen non obstante nomen Spiritus Sancti tribuitur vt proprium tertiæ Personæ, vt Matthæi vltimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*.

2 Dico primò. *Nomen Spiritus conuenire tertia personæ ex quadam accomodatione fundata in esse notionali ipsius*. Ita communiter cum D. Thoma 1. *part. quæst. 36. artic.* 1. Probatur. Spiritus significat impulsum; vnde ventus dicitur Spiritus. Tertia autem persona procedit per modum impulsus amatiui, quo amans impellitur in amatum.

3 Dico secundo. *Tertiam personam dici etiam Spiritum ex quadam analogia, ad habitum corporalem*. Probatur. In scriptura significatur sub similitudine halitus. Ioann. 20. *Insufflauit, & dixit Accipite Spiritum Sanctum*. Psalm. 32. *Verbo domini Cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*, Consistit autem analogia in hoc, quod sicuti per halitum corporalem formatur vox, quę manifestat conceptum mentis; ita etiam Spiritus Sanctus per internas illustrationes manifestat, quod Verbum loquitur; iuxta illud Ioann. 14. *Ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia*.

4 Dico tertiò. *Nomen Spiritus significare tertiam Personam, etiam secundum proprium esse notionale*. Probatur. Spiritus de suo formali importat aliquid sese agitans, penetrans, & mouens; vnde halitus dicitur Spiritus, quatenus vitali modo mouet viuens. Hinc Ezech. 1. *Vbi erat impetus Spiritus, illuc gradiebatur*; hoc autem conuenit proportionaliter tertiæ personæ ratione sui esse notionalis, ergo. Minor probatur; quia Spiritus Sanctus est inclinatio amantis in amatum, & quidam impulsus, quo Pater inclinatur in filium, & Filius in Patrem. Rursus est ratio, cur Deus se communicet ad extra, & ideo veluti mouet ad se communicandum.

Quomodo Spiritui Sancto conueniat nomen Amoris.

SECTIO II.

5 AMor in diuinis dicitur essentialiter. Deus enim amat se ipsum, & creaturas amore essentiali; vnde D. August. *lib. 15. de Trinit. capit. 18.* docet, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt vna charitas, sicuti vna sapientia. Difficultas autem est, an dicatur etiam notionaliter.

6 Negat. Durand. *in 1. dist. 12. quæst. 1.* inquiens, dici tantum essentialiter, & Spiritum Sanctum dici amorem per appropriationem. Probatur. Voluntas dicitur tantum essentialiter, ergo etiam amor, sicuti etiam intelligere.

7 Communiter docent, dici etiam notionaliter. Ita communiter Patres, qui simul cum Concilijs hoc supponunt tamquam certum, quamuis non fuerit definitum.

8 Notandum primò. Ex scriptura posse difficile conuinci, nomen amoris, aut charitatis esse proprium Spiritus Sancti; quia omnia loca, quæ hoc insinuant, possunt aut de amore essentiali, aut de charitate creata explicari, sicut etiam explicantur à Patribus.

9 Notandum secundò. Amorem in diuinis non posse dici essentialiter, & notionaliter secundum eamdem rationem, quia non potest proprium vnius personæ esse commune omnibus. Quia tamen potest amor considerari, & prout dicit attingentiam obiecti, & prout dicit terminum productum à voluntate. Ideo primo modo est operatio vitę, qua natura intellectualis se exercet circa bonum; secundo modo est ratio, cur voluntas inclinatiuo modo se habeat erga obiectum.

10 Dicendum est. *Amorem dici notionaliter, & conuenire tantum Spiritui Sancto, si accipiatur, vt dicit terminum progredientem à voluntate*. Probatur: Spiritus S. procedit vt terminus voluntatis, ergo est aliquid intra rationem amoris, quia à voluntate, vt volitiua est, non potest aliquid prouenire, quod non sit intra rationem volitionis, & amoris.

11 Ad fundamentum Durand. negatur consequentia. Nam ex eo, quod voluntas dicitur essentialiter, sequitur tantum, quod amor, vt dicit attingentiam obiecti, dicatur essentialiter, quo pacto dicitur etiam intelligere.

Quid dicat amor notionalis.

SECTIO III.

12 SVpponendum est. Intellectum, & voluntatem, eodem modo se habere proportione seruata, quatenus tendunt in suum obiectum, vt docet D. Thomas 1. *part. quæst. 27. art.* 1. & communiter. Hinc autem fit, quod sicut per intellectum producitur aliquis terminus, qui est repræsentatio obiecti; Ita etiam per voluntatem producitur proportionalis terminus: nec enim potest dari productio, qua virtus aliqua exeat in actum, nisi detur etiam aliquis influxus, atque adeo aliquis terminus. Difficultas autem est, quid de suo formali dicat iste terminus: non enim potest dicere repræsentationem obiecti, sicut dicit Verbum, quia voluntas non trahit ad se obiectum, sicut trahit intellectus.

13 Dico primò. *Terminum voluntatis importare quemdam egressum intentionalem amantis in rem amatam*. Probatur: Voluntas, & intellectus opposito modo se habent in attingentia obiecti; itaut sicut intellectus dicit vim qua anima trahit obiectum ad existendum in mente intentionali modo. Ita voluntas est vis quædã, qua amans inclinatur, & impellitur in rem amatam, ergo sicut verbum importat ingressum obiecti in mentem ad existendum in ipsa intentionali modo, itaut obiectum quodammodo à

se ipso egrediatur, vt ponatur in intellectu. Ita terminus voluntatis importabit egressum intentionalem amantis in rem amatam, quia termini debent se proportionaliter habere, sicut se habent potentiæ.

14 Dico secundò. *Spiritum Sanctum, prout est amor notionalis, importare esse diuinum per modum cuiusdam egressus affectiui realis intentionalis, quo constituitur in esse dati, & doni*. Probatur. Spiritus Sanctus est Spiritus quidam amoris, quo Pater, & Filius ad se inuicem conuertuntur per amorem: vnde ex modo suo procedendi est vnio affectiua. Rursus vnio ista non est purè intentionalis, sed etiam realis, ergo debet importare esse diuinum sub ratione egressus affectiui, & doni. Consequentia probatur: Quia vnio affectiua in eo consistit, quod amans per affectum vniatur amato, & ipsi se exhibeat: hoc autem fieri non potest, nisi per egressum affectiuum.

15 Obijcitur. Spiritus Sanctus amat, & tamen non constituitur in esse doni per modum egressus affectiui, ergo. Respondetur. Spiritum Sanctum amare essentialiter, non autem notionaliter, & ideo non debet cōstitui in esse doni per egressum affectiuum realem intentionalem; sed tantum debet esse donum, & ratio quædam, qua amans vniatur cum amato.

An Spiritus Sanctus sit amor, quo personæ diuinæ diligunt.

SECTIO IV.

16 IDem est, ac si quæratur, an Pater, & filius diligāt Spiritu Sancto, & an Spiritus Sanctus diligat se ipso, Supponendum est Spiritum Sanctum esse amorem, quo Pater, & filius se diligant mutuò, vt docet D. August. *lib. 6 de Trinit. c. 5.* & *lib. 15. cap. 19.* & D. Hieronym. *in Psal. 17.* Ex hoc autem colligitur alia propositio, quæ solet communiter vsurpari, videlicet Patrem, et filium diligere Spiritu Sancto.

17 Supponendum secundò. Certum esse, Patrem & filium non se diligere Spiritu Sancto, tanquam amore essentiali; amor enim essentialis, est communis omnibus personis, & pertinet ad naturam diuinam; & ita docet D. August. *lib. 15. de Trinit. cap. 7.*

18 Prima sententia asserit, propositionem in hoc sensu esse veram, quod videlicet Pater, & filius diligunt, Spiritu Sancto, quatenus Spiritus Sāctus est, amor essentialis per appropriationem. Ita Alens. 1. *p. q. 67. membr. 3. art 3.* Albert. *quæst. 50. memb. 1. q. 3.* incidenti Tores *de Trinit. quæst. 57. art. 2.*

19 Secunda sententia simpliciter admittit hanc propositionem in sensu proprio. Ita D. Thom. 1. *p. quæst. 37. art. 4.* & communiter.

20 Dico primò. *Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto quatenus Spiritus Sanctus est ratio formalis, per quā habetur formalis delectio*. Probatur. Spiritus Sanctus est vnio affectiua, qua amans coniungitur amato, ergo est illud formaliter, per quod habetur tanquam per formalem rationem inclinationis ipsum amare.

21 Dico secundò, *In hac propositione diligere significare dilectionem essentialem*. Probatur: Dilectio essentialis est illa, quæ habetur ratione Spiritus Sancti; ergo illa significatur. Antecedens est certum. Quia diligere essentiale est causa, quod amans vniatur cum amato, hæc autem vnio habetur formaliter ex vi formalis inclinationis, per quam amans inclinatur in amatum.

22 Dico tertiò. *Etiam Spiritum Sanctum diligere Spiritu Sancto, seu seipso*. Prob. quia Spiritus Sanctus diligit essentialiter; diligere autem essentiali habetur, ex eo, quod natura diuina, quę est formaliter diligens, habet inclinationem affectiuam ex eo, quod terminetur esse notionali Spiritus Sancti.

23 Dico quartò. *Deum diligere creaturas Spiritu Sancto*. Probatur. Deus dicit creaturas Verbo ex eo, quod Verbum illas exprimit, ergo etiam amat Spiritu Sancto ex eo, quod per ipsum inclinatur erga illas.

24 Obijcitur. Actus notionalis non denominat principium; denominaret autem, si diceretur, Patrem diligere Spiritu Sancto. Respondetur. Actum notionalem non denominare principium sub ratione productionis, denominat tamen sub ratione termini, quia cum sit immanēs habet exhibere veluti suum effectum formalem suo principio, ratione naturæ, quam terminat; vnde principium potest recipere à termino omnes illas denominationes, quæ non sunt oppositæ esse notionali ipsius.

An Spiritus Sanctus sit propriè donum,

SECTIO V.

25 DOnum, vt desumitur ex Aristotele 4. *Topicorum in cap. 4. loco 54.* Est quędam datio irredibilis hoc est quæ non reuertitur ad datorem, liberaliter, & gratuito facta, & ideo excludit omnem obligationem. Difficultas, ergo est, an Spiritus Sanctus sit donum propriè dictum,

26 Prima sententia est Durandi *in 1. dist. 18. quæst. 1.* qui negat, Spiritum Sanctum esse propriè donum, quia non est donum, ad intra, cum nihil liberaliter detur, sed ex necessitate naturæ. Sed neq; ad extra respectu creaturarum, quia hoc non magis competit Spiritui Sancto, quam toti Trinitati; nam tota Trinitas se donat vt fruenda.

27 Communis sententia cum D. Thoma 1. *part. quæst. 38. articul. 2.* docet, Spiritum Sanctum esse propriè donum.

28 Dicendum est. *Nomen doni conuenire propriè Spiritui Sancto*. Ita D. August. *lib. 7. de Trinit. cap. 4. & 6.* vbi docet, Spiritum Sanctum secundum suam propriam significationem esse donum, & dici relatiuè, & *lib. 13. capit. 17.* habet. *Sic Pater genuit filium, vt etiam de illo donum omne procederet*; idem etiam docent cæteri Patres.

Probatur. Spiritus Sanctus procedit per voluntatem, quatenus fertur amando in obiectum, ergo procedit vt donum. Consequentia probatur. Quia ex vi processionis formaliter habet illum modum procedendi, quo donum procedit à donante; procedit enim ex inclinatione amatiua in eum, cui fit donum. Confirmatur Spiritus Sanctus procedit vt amor notionalis, seu vt ipsa inclinatio amatiua in amatum, ergo procedit vt donum. Consequentia probatur. Quia ista inclinatio habet rationem primi doni, & facit, vt cætera omnia, quę dantur, sint dona.

Quomodo Spiritus Sanctus sit donum,

SECTIO VI.

29 DIfficultas est. An ad intra habeat completam rationem doni, an verò compleatur per aliquam habitudinem, ad extra; donum enim dicit ordinem tum ad donatorem, tum etiam ad eum, cui donatur. Communis sententia docet, Spiritum Sanctum compleri in ratione doni per habitudinem ad creaturas: quatenus illis donatur, itaut ratio doni in eo consistat, quod procedat à Patre, & à Filio vt donandus creaturis.

30 Ochamus tamen *in 1. dist. 18. quæst. 2.* Gabriel *art. 2.* Aureol. *ibidem*. volunt Spiritum Sanctum etiam ad intra habere propriam rationem doni completi.

31 Notandum primò. Donum secundum esse materiale, prout dicit rem, quæ donatur, & secundum esse formale, prout dicit modum, quo res ad alterum transfertur, nempe ex liberalitate, & amore. Quod autem detur ex libertate, non prouenit ex formali ratione doni. sed ex materiali, quia videlicet, quod datur, non est talis condi-

tionis,

tionis, vt possit non dari; ratio enim formalis doni consistit in modo, quo aliquid datur, quia si datur ex liberalitate, & ex amore erga illum, cui datur, saluatur ratio doni, quia habetur specialis ratio dationis, quæ non potest esse aliud, quam donatio.

32 Notandum secundò. Donum aliud esse reale, quod importat rem aliquam, quæ realiter a teri datur, & aliud intentionale, quod dicit dationem exhibitam amatiuo modo, seu per affectiuam vnionem cum amato, & hoc pacto amans dicitur se donare amato. Hæc autem donatio non exercetur realiter, sed tantum intentionaliter; habet tamen veram rationem doni, quia est ex liberalitate & inclinatione amatiua.

33 Dico primò. *Diuinam essentiam, & Personas esse donum materialiter ad extra respectu creaturarum.* iuxta illud. Ad Rom. 8. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo nō etiam cum illo omnia nobis donauit?* Probatur. Tam diuina essentiæ, quam personæ communicantur fruendæ beatis ex liberalitate, & amore, quatenus nobis donatur gratia ad merita, quibus debetur fruitio, ergo.

34 Dico tertiò. *Spiritum Sanctum esse donum ad extra formaliter ratione sui esse notionalis, ita vt quæ ad extra habent rationem doni materialis, dicant specialem ordinem ad ipsum tanquam ad eum, ratione cuius dicuntur dona.* Prob. Spiritus Sanctus procedit vt nexus, quo amans vnitur cum amato, ergo importat formalem rationem doni, quia donum ex eo formaliter est tale, quod substernitur inclinationi affectiuę amantis; quæ autem nobis à Deo donatur procedunt ex affectiua inclinatione.

35 Dico tertiò. *Spiritum Sanctum esse proprie donum ad intra intentionali reali modo, quo Pater se tradit filio, & filius Patri.* Probatur. Spiritus Sanctus est vinculum amoris, quo amans inclinatur in amatum, ergo est donum intentionale reale, quia ratione vnionis affectiuæ importat amantem intentionali reali modo, per modum dati, & infusi erga amatum.

36 Obijcitur. Persona producta potius accipit, quàm det, & producens præhabet, quod dat, ergo Spiritus Sanctus non est donum ad intra. Respondetur negando consequentiam. Quia persona producens, licet habeat totum esse diuinum, non tamen habet aliam personam comproducentem, vt sibi exhibitam affectiuo modo; sed hæc exhibitio fit per Spiritum Sanctum, qui licet accipiat realiter esse, est tamen ratio dandi, affectiuo modo.

37 Obijcitur secundò. In Patre nulla est relatio accipientis ad filium, ergo filius non se illi donat. Resp. negando consequentiam. Quia Pater eo ipso, quod respicit filium, vt filium, respicit ipsum, vt se dantē affectiuo modo; quia ex eo, quod est filius, conuertitur in Patrem per amorem.

38 Obijcitur tertiò. Bonitas conuenit Deo ratione essentiæ, ergo etiam ratio doni in ordine ad creaturas, cum se communicet ratione bonitatis. Respondetur: negando consequentiam, quia bonitas non est ratio se communicandi ad extra, nisi vt determinata per esse notionale Spiritus Sancti.

39 Obijcitur quartò. Deus ab æterno nihil donat creaturis, ergo cum Spiritus Sanctus sit donum ab æterno, non habet rationem doni in ordine ad creaturas. Respondetur negando consequentiam. Quia sufficit, quod secundum suum esse æternum sit donandum, vt docet August. *lib. 5. de Trinit. cap. 15.*

40 Quæres. Quid dicat Spiritus Sanctus, vt est donum. Respondet. Principalius importare habitudinem ad donatorem, nam habitudo ad eum, cui donatur, nō habet rationem doni, nisi vt determinatum ab habitudine ad donatorem. Si quidem de ratione doni est, quod procedat ex liberalitate, & amore.

41 Quæres secundò. An ratio doni conueniat Spiritui Sancto, ratione essentiæ, an verò ratione relationis. Resp. conuenire ratione vtriusque, quia dicit esse diuinum per modum affectiuæ vnionis amantis in amatum. Est enim prima ratio doni, & ideo importat formalissimam rationem, per quam omnia, quæ dantur induunt rationem doni.

42 Quæres tertiò. An Spiritus Sanctus possit dici bonum nostrum. Resp. affirmatiuè. Quia nomen doni significat possessionem; de ratione autem doni est, quod possideatur ab eo, cui datur.

DE PRODUCTIONE SPIRITUS Sancti.

DISPUTATIO LXX.

An Spiritus Sanctus procedat à Filio.

SECTIO I.

1 Nestoriani negant procedere, quorum error renouatus fuit à Totio Patriarcha, & post multos alios à Michaele Patian. contendente Romanum Pontificem fuisse excommunicatum, quia in Symbolo Niceno addidit, *Filioque procedit*, & sequuntur Greci Schismatici, qui tamen in Concilio, Florentino veritate conuicti errorem agnouerunt, licet postea relapsi sint.

2 Dicendum est. De fide esse Spiritum Sanctum ne dum procedere à Patre, sed etiam à Filio, vt definitum est in Concilio Ephesino. *Tom. 1. cap. 4.* Later. *sub Innocentio III.* & Florent. *sess. 25. in Litteris vnionis.* Probatur Ioannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*, hoc autem importat originem, quia cum sit Deus, non potest accipere ab alio ratione indigentiæ, & ideo debet accipere, quia communicetur esse diuinum, & ita arguit Athanasius *dialog. 5. contra Macedonium*, Nazianzeno, *orat. 49.* Cyrill. Hierosolim. *catechesi 16.*

3 Respondent Greci, De meo accipiet idem esse, ac de meo thesauro, qui est Pater. Contra. Filius est thesaurus Patris, Ad Colos. secundo, ergo secundo. Accipere de meo dicit habitudinem ad possidentem. ergo

4 Probatur secundo. Ioannis 16. *Omnia, quę habet Pater, mea sunt*, & capitul. 17. *Omnia mea tua sunt, & tua mea sunt*, & Matthæi 11. *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*; ergo etiam vis Spiratiua, quæ est in Patre, est etiam in Filio, & hinc deducunt processionem Spiritus Sancti, etiam a Filio; Athanasius *Dialogo 5. contra Maced.* & *Epistola priori ad Serapion.* Didimus *libr. 2. de Spiritu Sancto.* Cyrillus Alexand. *lib. 11. in Ioann. capit. 2.* Eugen. *4. in Concilio Florentino in litteris vnionis.*

5 Probatur tertiò ex eodem cap. Ioannis. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos*, & cap. 13. dixerat. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Missio autem in diuinis significat originem, quia cum non possit significare superioritatem, ratione cuius persona mittatur, nec collationem auctoritatis, significat communicationem auctoritatis per communicationem naturæ. Hinc inferunt processionem Nazianz. *orat. 37.* August. *libr. 1. de Trinit. cap. 20. & 21.* Ansel. *epist. de processione Spiritus Sancti, cap. 7.*

6 Respondēt Gręci. Spiritum Sanctum mitti à Filio meritorie, quia illum nobis meruit. Contra. Quia posset dici, quod etiam Pater mitteretur, quia nobis meruit, vt faceret mansionem apud nos secundo. Mereri Spiritum Sanctum est impetrare, non autem mittere.

7 Respondetur secundò. Mittere Spiritum Sanctum, quia mittit ipsius donum. Contra. Quia scriptura non loquitur de donis, sed de ipsa persona. Secundo. Quia

mitteret etiam Patrem, ná mittit ipsius dona, tertiò, quia mittit eodem pacto, & eadem missione, qua mittit Pater,

8 Arguunt Græci. Jo. 13. *Cum venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*; ergo non procedit a filio, quia si ab ipso procederet, addidisset etiam a filio. Resp. Explicasse tantũ processionem à Patre, vt significaret solum Patrem esse primum principium, qui non sit ab alio principio. Ita D. August. *tractat. 93. in Ioannem*, & *lib. 15. de Trinit. cap. 27.* Adde etiam explicasse implicitè processionem Spiritus Sancti, à se ipso, dum dixit, *Quem ego mittã vobis*. Nam si mittit, etiam producit, & illi cõmunicat esse,

9 Arguunt secundò. Plures Patres Græci docent Spiritum Sanctum procedere à Patre, nulla facta mentione de processione à filio, ergo, Respondetur, Eosdem Patres alibi explicasse etiam processionem a filio; quando autem exprimunt processionem tantum à Patre, implicitè ponunt etiam processionem a filio, cum filius omnia habeat, quæ Patris sunt,

10 Arguunt tertiò. In Symbolo Nicæno exponitur fides, catholica de Trinitate, & nil dicitur de processione. Spiritus Sancti à filio ergo. Resp. Concilium fuisse congregatum ad decernendam consubstantialitatem personarum contra Macedonium; & quia ipsi dicebant Spiritum Sanctum procedere à solo filio, & non esse consubstantialem, ideo Concilium decreuit procedere etiam à Patre, & esse consubstantialem. Hinc in Symbolo expressit tantum processionem à Patre, tamquam eam, quę sola à Macedoniani negabatur,

11 Arguunt quartò. In Concilio Ephesino, cum Cyrillus protulisset suos anathematismos, quibus processio Spiritus Sancti à filio continebatur. Theodoret. hoc impugnabat, & Concilium tacuit, & in fine Concilij prohibetur omnis alia fides, præter approbatam ab ipso Concilio, ergo. Resp. Patres Concilij tacuisse, quia non conuenerant vt de hoc decernerent; approbauerunt tamen summo consensu, doctrinam Cyrilli, & damnauit doctrinam Nestorianorum; Prohibetur autem omnis alia fides, quæ sit contraria approbatæ non autem explicatio eiusdem fidei; explicatur autem per illam additionem Symbolo approbato factam, nempe *filioque procedit*,

An Pater, & filius sint vnum principium Spiritus Sancti.

SECTIO II.

12 Ratio dubitandi est; quia hoc nomen principij potest supponere tantũ pro supposito; sunt autem duo supposita secundò. Principiũ significat proprietatem personæ, ergo plura principia, cum sint plures Personæ. Durand. *in 1. dist. 29. q. 2. & 3.* Arimin. *dist. 12. q. 1.* Gabr. *q. 1. art. 1. concl. 2.* licet asserant, in Patre, & filio esse vnicam virtutem spiratiuam, volunt tamen, de rigore posse dici duo principia, licet hic modus loquendi non sit vsurpandus, cum oppositum sit secundum vsum Ecclesiæ.

13 Dico primò. *Pater, & filius sunt vnum principium Spiritus Sancti*, Ita communiter cum D. Thomas *1. p. q. 27. art. 4.* & est definitum in Conc. Lugdunensi, *sub Gregorio X.* et in Flor. *in Litteris vnionis*. Prob. Nomen substantiuũ, significat fundamentũ, vnde non potest plurificari nisi plurificata forma. Pater autẽ, & filius dicũt vnã formam spirãtem, videlicet vnam fęcunditatẽ spiratiuam,

14 Dico 2. Pater, & filius sunt idem principium. Ita D. Th. *1. p. q. 36. art. 4. ad 6.* & alij communiter contra Alens. *1. p. q. 50. memb. 3. art. 4.* Prob. quia sunt Deus eadem Deitate, sunt idem Deus, ergo quia sunt principium eadem virtute spiratiua, sunt idem principium. Cõfirmatur. Idem nomen ponit identitatem, supra quod cadit; cadit autem supra rationem principij, non autem supra suppositum.

15 Dico tertiò. *Pater, & filius sunt vnus spirator*; Ita D. Tho. *1. p. q. 36. art. 4.* & alij, Probatur nomen spirator est substantiuum, & significat formam, per quam spirant, quæ non plurificatur. ergo

16 Dices. Spirator significat principiũ *quod*, ergo suppositalitatem, quæ est forma principij *quod*. Resp. significare aliquid concretum ex virtute spiratiua, & suppositalitate, quia tamen formalius dicit virtutem spiratiuam ex eo, quod per ipsam spirat, ideo significat principium, *quod*, secundum rationem principiatiuam, quę cum sit vna erit etiam vnius spirator.

17 Ad primam rationem dubitandi respond. Nomen principij habere significationem partim confusã, partim determinatam; ratione significati formalis habet determinatam significationẽ, & significat virtutem spiratiuam. Ratione materialis habet confusã significationem, & significat suppositũ, in quo reperitur virtus spiratiua; quia autẽ eadẽ virtus reperitur in duobus suppositis ideo nomen principij significat rationẽ vnius principij subsistẽtẽ in duobus suppositis. Ad 2. rationẽ. Principiũ significare proprietatem, personalem materialiter, formaliter verò virtutem spiratiuam, & ideo est vnum principium,

18 Ex dictis colligitur. Patrem, & filium esse duos spirantes, quia licet sit vnum principium, sunt tamen duo supposita, in quibus eadem ratio principiandi reperitur, & ideo habetur adiectiua plurificatio,

19 Colligitur secundò, In Patre, & filio esse eamdem virtutem spiratiuam; hæc autem vnitas non importat solã vnitatẽ voluntatis, sed etiã vnitatem spirationis actiuę, quę ingreditur conceptũ formalẽ virtutis spiratiuæ. Tum quia est virtus per modũ actualis exercitij, & actus purissimi, & ideo dicit formaliter ipsum spirare. Tum quia voluntas est etiam in Spiritu Sancto; vnde Pater & filius debent habere aliquid speciale, per quod sint vnum principium, quod non potest præstare sola voluntas, cum hæc ponat eamdem virtutem inter personas,

An Pater, & filius vt vnum principium, sint vnum subsistens.

SECTIO III.

20 Cum Pater, & filius sint vnum principium Spiritus Sancti, difficultas est, an sint vnũ subsistẽs realiter, & incõmunicabiliter, quod constituitur ex essentia, & spiratione actiua, quod tamen non sit persona.

Prima sententia est affirmatiua Ita Ocham *in 1. dist. 12. q. 1.* Gabriel *art. 2. & 3.* Mol. *1. p. q. 36. art. 2. disp. 2.* Prob. quia principium *quod* Spiritus Sancti est realiter vnum, hoc autem dicit aliquid per se subsistens secundò. Spirator importat essentiam diuinam, et relationem oppositam Spiritui Sancto, & ex vtroque fit vnum per se, ergo.

21 Secunda sententia est negatiua ita D. Th. *1. p. q. 36. art. 4.* D. Bonau. *in 1. dist. 11. ar. 2. q. 2.* Richar. *q. 1.* Caiet. *loco cit. primę partis*, Suarez *lib. 10. de Trin. c. 8.* & alij.

22 Dico primò. *Principium productiuũ Spiritus Sancti importare solum vnitatem in ratione principij*. Prob. Tota vnitas, quæ habetur, non est ratione essentię præcisę, quia ipsa non est principium, sed ratione relationis, ergo est tantum vnitas in ratione principij. Conseq. prob. quia tota vnitas, quæ habetur ratione relationis, fundat distinctionem respectu alterius personæ, ergo cum omnis distinctio sit in ratione producentis, & producti, omnis etiam vnitas est in ratione principij, & termini.

23 Dico 2. *Hoc vnum in ratione principij exprimere in recto duas personas secundũ esse personale inadæquatum*. Prob. Exprimit secundum aliquam rationem actualis productionis: hęc autem sicut importat oppositionem relatiuã, ita ẽt est ratio distinguẽdi, et consequẽter cõstituẽdi, quia distinctiuũ cõstituit. Nõ est autẽ ratio personalis adæquata, quia hæc in Patre dicit etiam generare.

24 Dico 3. *Hoc vnum in ratione principij dicere in obliquo pluralitatem suppositorum*. Prob. importat vnitatem in ratione principij spirantis, ergo connotat pluralitatem, suppositorum. Conseq. probatur quia dicit in obliquo id, in quo subsistit virtus spiratiua.

25 Dico 4. *Hoc vnum non importare aliquod 4. constitutum, subsistens*. Probat. Spiritus Sanctus ex intrinseca

sua ratione est mutuus nexus amoris, duorum, ergo non potest prouenire ab vno constituto, quia ex vi suæ processionis debet amatiuè connectere, à quibus prouenit, ergo debet prouenire a pluribus, quoa connectat, & non ab vno constituto.

26 Ad primum respond. Principium, *quod*, esse realiter vnum in ratione principij, non tamen in ratione incommunicabilitatis, aut vnius constituti. Ad secundum neg. consequentia, quia licet se habeat incommunicabiliter respectu Spiritus Sancti; non tamen adæquatè; vnde fit solũ, vt dicat esse personale inadæquato modo, & quod exprimat in recto duas personas inadęquato modo, & connotet vt duas in obliquo.

Quomodo se habęat relatio spirationis actiua ad Paternitatem, & filiationem.

SECTIO IV.

27 PRima sententia asserit, distingui realiter realitate relatiua. Ita Duran. in 1. *dist.* 12. *q.* 2. Bassol. *art.* 5. Baccon. *dist.* 10. *ar.* 1. §. 4. Prob. Termini adæquati paternitatis, & spirationis distinguuntur realiter, ergo. secundo, sicut se habet generare ad generari, ita spirare ad spirari, ergo commutata proportione ita se habet generare, & spirari, sicut se habet generari, & spirari. Sed generari, & spirare distinguũtur realiter, ergo 3. Vna actio infert tantũ vnã passionẽ, ergo cum generari, & spirari sint quasi duæ passiones, requirũt duas actiones, seu relationes originis. quartò. Non potest eadem relatio esse producentis, & producti, ergo filiatio, & spiratio sunt distinctæ relationes Quintò, essentia diuina non potest esse idem cũ absolutis realiter distinctis, ergo nec eadẽ relatio potest esse idẽ cum relationibus realiter distinctis.

28 Secunda sententia asserit, distingui ex natura rei. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 7. Gabriel *dist.* 27. *q.* 1. Marsil. *quæst.* 6. *art.* 2. & communiter Scotistæ.

29 Tertia sententia asserit, nullo pacto distingui ante operationem intellectus. Ita D. Tho, 1. *p.q.* 32. *art.* 3. *ad* 3. Caiet. *ibid.* Molin. *disp.* 3. Bannes *dub.* 2. Vasquez *disp.* 138. Amicus *disp.* 19. *sect.* 2. Suarez *lib.* 5. *de Trinit. cap.* 5. Ruiz *disp.* 17. *de Trinit. sect.* 2

30 Dico primò. *Spirationem actiuã non distingui realiter à paternitate, & filiatione.* Prob. si distingueretur, daretur quartũ constitutũ ex essentia, & relatione realiter distinctũ, quod est contra definitionem cap. *Damnamus*. De *summa Trin.* ergo. Confirmatur. Posita distinctione in eodem supposito, aliquid esset communicabile, & aliquid non, ratione distinctionis realis, & suppositum non esset summè simplex, quod est contra definitionem eiusdem capitis, vbi definitur, Patrem communicare totam suam substantiam, quia simplex est, & indiuisibilis.

31 Resp. Durand. Damnari quaternitatem rerum, quarum tres sint personæ, & vna essentia. Contra. Ita damnat quaternitatem, vt ponat tantum Trinitatem; tunc autem non esset tantum trinitas, sed quaternitas constitutorum, quæ realiter distinguerentur. Deinde totum quod communicat Pater, est simplex, & indiuisibile ex eodem cap. Communicat autem etiam spirationem.

32 Dico secundo. *Neq; distingui ex natura rei.* Probatur. Ista distinctio prouenit ratione limitationis, secundum esse formale; in Deo autem nulla ratio formalis se habet limitato modo.

33 Dico tertiò. *Distingui secundum conceptus inadæquatos.* Prob. Aliud intelligimus, quando concipimus Paternitatem, & aliud, quando spirationem. Rursus habetur terminus distinctus. ergo

34 Dico quartò. *Spirationẽ actiuam esse eamdem n. in Patre, & filio*, est de fide ex Conc. Lugdunẽsi, vt habetur à c. vlt. De *summa Trin. in* 6. & ex Conc. Flor. *in litteris vnionis*. Prob. De fide est, Patrẽ, & filiũ esse vnicũ principiũ Spir. Sãcti, quod nõ potest esse nisi ratione spirationis actiuæ; nã volũtas nõ ponit vnitatẽ, cũ sit etiã in Spir. S.

35 Ad primum negatur consequentia. Quia relatio non sumit distinctionem realem ex termino, sic calor dicit relationem, vt vis calefactiua ad calorem, & vt accidens ad subiectum. Ad secundum commutationem proportionis valere, quando seruatur eadem ratio proportionis: secus autem, quando variatur, vt in casu nostro, quia generare comparatur ad generari secundum rationẽ originis; quando verò generare comparatur ad spirare, non comparatur secundũ rationem originis, quorũ vna inferat aliã. Ad tertiũ vnã actionẽ inferre vnã passionẽ in creatis, quia mutuẽ identificantur; origo autem actiua, vt est in producente, realiter distinguitur à passiua. Ad 4. Eãdem relationem nõ posse esse producentis, & producti in ordine ad eamdem productionẽ, secus autẽ in ordine ad diuersã: nam producẽs, & productũ sicuti distinguuntur, ita ratione eiusdem productionis habeãt relationes oppositas; at quãdo considerantur in ordine ad aliã productionẽ, relatio potest esse eadẽ, si habeant eamdẽ formã, & principiationẽ, per quod producãt, quia relatio sequitur rationem principiationis. Ad. 5. neg. conseq. quia absoluta non afferunt secũ distinctionẽ, sicuti possũt afferre relatiua ratione oppositionis.

An Spiritus Sanctus requirat per se duas personas, vt principium.

SECTIO V.

36 PRima sententia est negatiua. Ita Scot. *in* 1. *dist.* 12. *q.* 1. Durand. *dist.* 11. *q.* 3. *&* *dist.* 12. *quæst.* 1. Ocham. *quæst.* 1. *&* 2. Gabriel *quæst.* 2. *art.* 1. Aureol. *art.* 1. *&* 3. Bassol. *art.* 1. Smising. *disp.* 4. *de Trinit. n.* 16. Prob. virtus spiratiua est perfecta, & integra in vno supposito, ergo Pater non indiget auxilio filij ad spirandũ. Secundò. Si Deus esset vna tantũ persona, adhuc crearet, sicut modo creat, ergo etiam si non esset Verbum, adhuc spiraret. Tertiò. Voluntas est principiũ Spiritus Sancti, non quatenus communicabilis filio, sed quatenus voluntas. ergo

37 Secunda sententia asserit Spiritum Sanctum, vt de facto est, exigere esse a duobus; posse tamen cum alia cõditione personali procedere tantum ab vno. Ita Molin. 1. *p. q.* 36. *art.* 4. *disp.* 5. Suarez *lib.* 10. *de Trinit. c.* 6. Perez *disp.* 10. *de Trinit. sect.* 3. & alij Recentiores.

38 Tertia sententia vult, absolutè exigere esse à duobus ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 36. *art.* 4. *ad* 1. Alens. *quæst.* 43. *memb.* 3. *art.* 3. Ariminin 1. *dist.* 11. *quæst. vnica.* Capreolus *conclus.* 4. Vasquez 1. *p. disp.* 150. *cap.* 1. Ruiz *disp.* 71. *de Trinit. sect.* 1.

39 Dico primo. *Spiritum Sanctum, prout de facto est, ex vi sui esse notionalis petere esse à duobus suppositis.* Probat: ex vi sui esse notionalis procedit vt nexus, & vnio affectiua, qua Pater per amorem coniungitur filio, & Filius Patri, vt docet D. August. *lib.* 6. *de Trinit. cap.* 5. & *lib.* 7. *c.* 9. ergo ex intrinseca sua ratione petit esse à duobus, quia non potest esse vinculum affectiuum amborum, nisi ab vtroque procedat; amor enim coniungit cum amato in quantum procedit ab amante. Hinc Concilium Toletanum 11. *in Confessione fidei*. ait. *Simul processisse ab vtroque monstratur, quia charitas, siue Sanctitas amborum agnoscitur.*

40 Dico secundò. *Supposito Verbo diuino tanquam secunda persona Trinitatis, ex necessitate Spiritus Sanctus procedit ab ipso, itaut impossibile sit, quod non procedat ab vtroque.* Probatur. Posito verbo ex intrinseca ratione spirationis amor spiratus est posterior origine, & supponit verbũ, ergo ex intrinseca sua ratione petit esse à verbo. Antecedẽs patet. Quia actus productiuus voluntatis supponit productionem secundũ intellectum; & habetur ratione illius. Consequentia probatur, quia voluntas personaliter terminata est actu producens, si quidem productio pertinet ad terminationẽ, et est quid personale, ergo si amor spiratus supponit verbum, supponit etiã vo-

luntatem perſonaliter terminatam in ipſo Verbo, atque adeo producentem.

41 Dico tertiò. *Impoſsibile eſſe abſolute amorem ſpiratum diuinum prouenire ab vnico tantum ſuppoſito*, Probatur: De ratione voluntatis eſt, vt tendat in obiectum inclinatiuo modo ex allectione eiuſdem obiecti, ergo de ratione termini ipſius eſt, vt ſit inclinatio, ergo de ratione ipſius eſt, vt procedat etiam à Verbo. Conſequentia vltima probatur. Quia debet procedere à voluntate quatenus allicitur, atque adeo ratione illius, quo formaliter allicitur, ergo cum obiectum non attrahat voluntatem per ſuum eſſe reale formaliter, ſed per aliquid exiſtens in ipſa, & per nihil aliud exiſtat, quam per ſuum eſſe intentionale, quod continetur in verbo, ipſum Verbum erit ratio, qua obiectum formaliter alliciet voluntatem, atque adeo ratione Verbi producet ſuum terminum.

42 Ad primum diſting. antecedens. Tota vis ſpiratiua eſt, in vno ſuppoſito, non tamen cum omnibus requiſitis, & in ſtatu proximo, nam, vt ſpiret, requiritur eſſe notionale verbi, vt patet ex dictis; vnde Pater non indiget filio vt auxiliante, quaſi ipſe non habeat ſufficientem virtutem; ſed quia vis ſpiratiua exigit terminari duobus ſuppoſitis, vt ſit in ſtatu proximo. Ad ſecundum, quidquid ſit de antecedenti, negatur conſequentia. Quia vis ſpiratiua non eſt determinata ad ſpirare niſi terminata per eſſe notionale filij. Ad tertium voluntatem eſſe principium Spiritus Sancti, non quatenus præcisè voluntas eſt, ſed quatenus terminata notionaliter in Patre, & filio; quia eſt principium ratione fœcunditatis; fit autem proximè fœcunda ratione verbi, cum ratione ipſius alliciatur ab obiecto.

An, & quomodo Pater per Filium ſpiret.

SECTIO VI.

43 SVpponendum eſt tanquam certum. Spiritum Sanctum procedere à Patre, & filio æqualiter, nec magis perfectè ab vno, quam ab alio, quia procedit ab vtroque per eandem indiuiſibilem vim ſpiratiuam, vt docet D. Anſelm. *capit. 16. de proceſs. Spiritus Sancti*, vnde procedit ab vtroque immediatione virtutis, & ſuppoſiti, nec prius origine ab vno, quam ab alio: nam ſunt vnum, & idem principium, & ſpirant vna, & eadem ſpiratione.

44 Dico primò. *Poſſe dici Spiritum Sanctum magis principaliter procedere à Patre ſignificando, quod Pater habeat à ſe, quod ſpiret*. Ita loquitur D. Auguſt. *lib. 15. de Trinit. cap. 17.* Ratio eſt. Quia Pater eſt principium, & fons totius diuinitatis.

45 Dico ſecundò. *Poſſe dici Spiritum Sanctum procedere a Patre, per Filium*. Ita communiter Patres Græci, & nonnulli etiam ex Latinis præſertim Anſel. *de proceſs. Spiritus Sancti*, circa finem, & hic modus loquendi receptus fuit a Latinis in Concilio Florentino, & declaratus *in litteris vnionis*, ita vt ſignificet Filium eſſe principium Spiritus Sancti per virtutem ſibi communicatam à Patre. Probatur: quia particula per, nil aliud ſignificat, niſi conſortium filij, in eadem ratione principij.

46 Dico tertiò. *Poſſe etiam dici Spiritum Sanctum procedere mediatè à Patre, ſignificando ſolum ordinem perſonalem*. Ita D. Thomas *1. par. q. 36. art. 3. ad 1.* & deſumitur ex Nyſſeno *lib. Quod non tres dij.* circa finem. Probatur: quia ſecundum ordinem perſonarum Filius mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum.

An ſi Spiritus Sanctus non procedat à Filio, diſtingueretur ab ipſo.

SECTIO VII.

47 QVæſtio procedit ſupponendo, quod tam filius, quàm Spiritus S. exiſtãt, & procedant à Patre; & quia Spiritus S. non procederet à Filio, deberet concipi filius abſq; ſpiratione actiua, ita vt Spiritus S. procedat per voluntatem à Patre, & Filius per intellectum, quia autem ex hoc ſequerentur plura impoſſibilia, ideo non ſunt attendenda, ſed tantum conſideratur, an præciſa proceſſione à Filio tollatur etiam diſtinctio.

48 Prima ſententia aſſerit, quod adhuc diſtingueretur; Ita Scot. *in 1. diſt. 11. q. 2.* Maior *ibid.* Anton. Andr. & Rubio *ibid.* Baſſolis *diſt. 19. q. 2.* Rada *1. p. controu. 15.* & communiter Scotiſtæ. Prob. Adhuc manerent in filio, & Spiritu Sancto diuerſi, & incompoſſibiles modi productionis paſſiuæ, ergo. 2. Manerent eadẽ conſtitutiua formalia, ergo etiã eadẽ diſtinctiua, quia generatio, & ſpiratio ex intrinſeca ſua ratione diſtinguuntur 3. ſi Spiritus S. procederet à ſolo Filio, diſtingueretur etiam à Patre. ergo

49 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita D. Thomas *1. p. q. 36. art. 2.* Caiet. *ibid.* Bannes *dub. 3.* Tores *2. p. commẽtarij*, Molina *diſp. 3.* Vaſquez *diſp. 147. c. 4.* D. Bonau. *in 1. diſt. 11. art. 1. q. 1.* Durand. *q. 2.* Aegydius *q. 3.* Capreol. *q. 1.* Suarez *li. 10. de Trin. c. 2.* Ruiz *diſp. 68. de Trinit. ſect. 4.* Cuniga *diſp. 11. dub. 3.*

50 Dicendum eſt. *Si Spiritus Sanctus non procederet à filio, non diſtingueretur ab ipſo*. Prob. In diuinis nulla eſt diſtinctio, niſi ratione relatiuæ appoſitionis. Sed data tali hypotheſi, nulla eſſet oppoſitio relatiua inter filium, & Spiritum Sanctum, quia appoſitio relatiua fundatur in origine, ergo. Maior eſt axioma commune, & deſumitur ex Concilio Toletano 11. *In Confeſſ. fidei*, & ex Florẽtino *ſeſſ. 18.* vbi tacitè approbante Concilio, & conſentiẽtibus Græcis docebant, ſolum relatiuam oppoſitionem reperiri in diuinis. Et traditur, à D. Anſel. *c. 2. & 3. de proceſſ. Spiritus Sancti*, & cõmuniter Patres docent, perſonas ex eo tantũ diſtingui, quod ad inuicẽ ſunt. Et ratio eſt quia diſtinctio, quæ non eſt ex relatiua oppoſitione, debet eſſe ex incompoſſibilitate extremorum intrinſeca; hoc autem importat limitationem, quia vnum extremum ex intrinſece limitatur, vt non importet eſſe alterius.

51 Reſpondet Scotus? Filium, & Spiritum Sanctum diſtingui in tali caſu per relationes diſparatas. Contra. Tũc deeſſet ratio formalis diſtinctiua, nempe oppoſitio; vnde ſpiratio actiua, & paternitas non diſtinguunt, licet ſint relationes diſparatæ, quia non opponuntur.

52 Reſpondet ſecundò. Scot. Paternitatem, & ſpirationem actiuam non diſtinguere, quia ſunt origanes actiuæ, relationes autem diſparatæ in terminis productis diſtinguũt, quia repugnat eundem terminũ bis produci. Contra Tum quia hæc reſponſio petit principium, quia in tãtum bis produceretur, in quantũ ſupponuntur proceſſiones diſtinctæ; ſublata autem oppoſitione non eſſent diſtinctæ. Tum quia infinitas omnia vnit, quod non habent repugnantiam ad vniri; proceſſio autẽ paſſiua ex eo, quod paſſiua eſt, non habet repugnantiam ad vniri cum alia paſſiua. Tum quia eſſentia diuina bis cõmunicatur per duplicẽ cõmunicationem, nec tamen in ipſa ponitur diſtinctio. Tũ quia, ſi relationes diſparatæ diſtinguerent, etiã in perſonis producentibus diſtinguerent, quia, quæ ex natura ſua ſũt diſtinctiua, ſemper ſunt talia in quocunque ponantur.

53 Reſpondent alij 3. Spirationẽ actiuam non eſſe proprietatẽ perſonalem, & ideo non diſtinguere. Cõtra. Ideo non eſt proprietas perſonalis, quia ſe ſola non conſtituit perſonã, & tamen eſt relatio diſparata reſpectu paternitatis. ergo, ſi Spiritus S. non procederet à filio, non haberet propriã perſonalitatẽ, ex vi relationis diſparatæ, quia tunc ſpiratio paſſiua eſſet abſque oppoſitione relatiua.

54 Dices. Pater non opponitur Spiritui Sancto ratione paternitatis, nec Filius ratione filiationis, et tamen ratione ipſarũ diſtinguuntur, ergo diſtinctio non ſemper habetur

rati ne

ratione oppositionis. Respondetur. Oppositionem debere attendi secundum relationem adęquatè consideratam; Paternitas autem, & filiatio adęquatè considerata oпponuntur relatiuè Spiritui Sancto; nam Spiritus Sanctus vt persona spirata dicit esse vltimam personam claudentem totam communicabilitatem diuinę naturę. Pater autem ratione talis Paternitatis non solum habet, quod generet, sed etiam, quod sit prima persona, & ideo sub ratione primæ personæ respicit Spiritum Sanctum sub ratione vltimæ personæ. Filiatio autem dicit rationem secundę personæ. Rursus ex eo, quod est Filius, est notionaliter viuens, atque adeo dicens spirationem, & ideo tum ratione spirationis, tum ratione secundę personæ dicit ordinem ad Spiritum Sanctum.

55 Ad primum. Resp. negando assumptum. Quia modi productionis filij, & Spiritus Sancti non sunt incompossibiles, nisi ratione oppositionis; generatio enim passiua ideo distinguitur à spiratione passiua, ratione oppositionis, quatenus de ratione filij est, quod procedat vt spirator. Ad secundum negatur assumptum. Quia constitutiuum filij est quid coalescens ex filiatione, & spiratione, sicut constitutiuum Spiritus Sancti est relatio ad Patrem, & filium. Instabis: filius adhuc procederet per intellectũ, & Spiritus Sanctus per voluntatem, ergo. Respond. Procederet diuerso modo, quia tunc intellectus, & voluntas non essent principia duplicis processionis passiuæ, sed tãtum vnius, quæ æquiualeret vtrique. Ad tertium. Hypothesim implicare in se ipsa; nam implicat, quod filius procedat à Patre, & habeat virtutem spiratiuam, & illam non accipiat à Patre, atque adeo, quod Pater non spiret; ea tamen data Pater distingueretur à Spiritu Sancto ratione oppositionis relatiuæ, quia, dum produceret filium, qui esset principium Spiritus Sancti, referretur ad Spiritum Sanctum vt prima persona ad vltimam.

56 Objicitur ex D. Anselm. *cap. 2. de Spiritu Sancto*, vbi habet. *Quomodo filius existit de Deo, nascendo, & Spiritus Sanctus procedendo ipsa diuersitate natiuitatis, & processionis, referuntur ad inuicem vt diuersi, & alij ab inuicem*, & similia habet etiam *c. 4.* Respond. D. Anselmus tantum velle, quod stante formali ratione natiuitatis, & processionis adhuc filius, & Spiritus Sanctus debent distingui, ea tamen stare non potest, nisi Spiritus Sanctus procedat a filio, vt patet ex dictis.

57 Quæres. Quid sit appropriatio, & quomodo fiat. Respond. esse attributionem eorum, quę communia sunt determinatis personis; vnde Patri tribuitur omnipotentia, filio Sapientia, & bonitas Spiritui Sancto; & habet fundamentum in ipsa Scriptura, & Concilijs, & Patribus, & est apta ad manifestandas diuinas personas, quia attributa essentialia notiora sunt personalibus. Fundatur autem in correspondentia, & proportione attributorum ad esse personale, & ideo potẽtia appropriatur Patri, quia est primum principium; sapientia filio, quia est Verbum, bonitas Spiritui Sancto, quia est amor.

DE AEQVALITATE Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LXXI.

Quid importet æqualitas diuinarum Personarum.

SECTIO I.

1 CErtum est de fide. Diuinas Personas esse omnino ęquales, cum sint eiusdem naturæ, vt suo loco ostendimus; hæc autem æqualitas non est commensurationis, quia hęc conuenit solum rebus finitis, quę possunt claudi aliqua mensura: sed est eminentioris ordinis. Difficultas autem est, an importet aliquam relationẽ, & quænam sit ista relatio: eadem autem est ratio de identitate, & similitudine, & ideo solum agemus de æqualitate.

2 Prima sententia asserit, importare relationem rationis. Ita D. Thomas 1. *part. q. 42. art. 1. ad* 4. Caiet. & Ban. *ibid.* Molina *disp. 2.* Vasquez *disp. 166. c. 2.* Durand. *in 1. dist. 31. q. 1.* Capreolus *art. 1.* Richar. *q. 2.* Suarez *lib. 4. de Trinit. c. 15.* Ruiz *disp. 103. sect. 4.* Cuniga *disp. 19. dub. 3.* & alij. Probatur: Personæ diuinæ non distinguuntur in eo, in quo sunt ęquales, nempe in natura, relatio autem realis requirit distinctionem realem inter extrema, prout dicunt illam rationem, secundum quam referuntur.

3 Secunda sententia asserit importare relationem realem. Ita D. Bonau. *in 1. dist. 31. art. 1. quæst. 1. & 2.* Scotus *ibid.* Maior *ibidem.* Ochãm *q. vnica.* Gabriel *art. 3.*

4 Notandum primò. Aliud esse id, quod immediate refertur, & aliud id, ratione cuius refertur, primum se habet vt, *quod*, & connectitur per habitudinem cum alio extremo; secundum se habet vt, *quo*, & est ratio, ex vi cuius habetur connexio.

5 Notandum secundò. In relationibus, quæ fundantur in vnitate extrema connecti secundũ habitudinem vnionis, vnde ratio, per quam extrema referuntur, exercet hanc vnionem, & est communis vtrique extremo; sic quando duę albedines referuntur relatione similitudinis, non referuntur ex vi esse indiuidualis, in quo distinguuntur, sed ex vi esse specifici, in quo sunt vnum, & ideo hæ relationes dicuntur fundatæ in vnitate.

6 Dico primò. *Relationem æqualitatis inter diuinas personas esse realem.* Probatur: Personæ diuinæ possunt secundum esse personale relatiuè connecti ex vi illius rationis, quæ ponit æqualitatem, ergo relatio est realis, quia relatio realis consistit in reali habitudine extremorum. Antecedens probatur. Perfectio essentialis, quæ est ratio æqualitatis in omnibus personis ponit vnitatem inter ipsas, ergo est ratio connexionis secundum vnitatem perfectionis. Confirmatur. Non est de ratione vnionis, vt distinguatur in se ipsa, sed quod ea tantum distinguantur, quæ per ipsam vniuntur. Ratio autem, ex vi cuius habetur æqualitas, est ratio vnitatis inter extrema. Confirmatur secundò. Relationes disquiparantiæ important in extremis quamdam separationem, quæ fit secundum diuersas rationes, per quas referuntur, ergo relationes æquiparantiæ, quæ fundantur in vnitate, important extremã, prout accedunt ad vnitatem ex vi rationis, per quam referuntur, ergo ratio fundans relationem non requirit distinctionem in se ipsa.

7 Probatur secundò. Relatio æqualitatis fundatur in vnitate perfectionis, ergo ex vi ipsius non requiritur distinctio in perfectione: imo quo maior est vnitas, eo maior est ęqualitas, quia perfectio fundat relationẽ ęqualitatis, ratione vnitatis, non autem ratione distinctionis.

8 Dices. Summam vnitatem obstare realitati relationis, quia perfectio ita est fundamentum referendi, vt sit etiam extremum. Contra. Quia perfectio non refertur vt extremum, sed id, in quo est perfectio. Confirmatur. Relatio æqualitatis fundatur in vnitate, vt vnitas est, ergo summa vnitas non destruit, sed perficit relationem.

9 Dico secundò. *Relationem æqualitatis imbibi intrinsecè in alijs relationibus, ita vt vna, & eadem relatio referat personam vt æqualem, & vt producentem, seu productã.* Prob. Relationes diuinæ sunt infinitę in ratione relationis, ergo eadẽ relatio refert personã, quantũ est referibilis. Vt autẽ est producens, est referibilis vt æqualis, cum producat vt ęqualis, nam producit vt communicatiua essentiæ diuinæ, & similiter etiam vt producta, quia vt talis dicit essentiam diuinam sibi communicatam.

10 Dico tertiò. *Aequalitatem esse tantum secundum essentiam, non autem secundum relationem.* Ita D. Tho. *1. par. quæst. 42. art. 4.* & communiter contra Ariminẽs.

in 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 1. *art.* 1. Maiorem *quæſt.* 3. Cuniga *diſput.* 17. *de Trinit. dub.* 3. Et deſumitur ex D. Athanaſio *ſerm. de Deipara*, & D. Auguſtin. *lib.* 5. *de Trinit. cap.* 6.

Probatur Aequalitas attenditur ſecundum perfectionem; hæc autem habetur tantum ratione eſſentiæ, vt ſuo loco dictum eſt. Deinde Relationes faciunt diſtingui perſonas, æqualitas autem facit conuenire.

51 Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondetur. In relationibus, quæ fundantur in vnitate, debere diſtingui realiter ſola extrema; non autem illam rationem, ex vi cuius referuntur, cum fundet relationem ratione vnitatis.

DE CIRCVMINSESSIONE Diuinarum Perſonarum.

DISPVTATIO LXXII.

An detur Circuminſeſſio.

SECTIO I.

1 Circuminſeſſio in eo conſiſtit, quod vna perſona ſit in alia, vnde dicendum eſt. *De fide eſſe dari Circuminſeſſionem*, Probatur Ioan. 10. *Pater in me eſt, & ego in Patre*, & c. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?*

2 Dicendũ ſecundò. *Perſonas diuinas eſſe in ſe inuicem ſecundum ſe totas, itaut non ſolum vna ſit in alia ſecundum eſſentiam, ſed etiam ſecundum hypoſtaſim.* Ita communiter Patres, Fulgent. *cap.* 7. *de fide ad Petrum. Totus Pater in filio, & Spiritu Sancto eſt, Totus filius in Patre, & Spiritu Sancto eſt. Totus quoque Spiritus Sanctus in Patre, & filio eſt.* Nyſſen. *orat. de Deitate filij:* Anſelm. c. 17. *Monolog.* Aug. *lib.* 6. *de Trinit. c.* 10. Athanaſius *orat.* 4. *contra Arrianos*, Cyril. Alexandr. *lib.* 3. *Theſauri c.* 1. Prob. idem non poteſt eſſe in ſe ipſo, ſed tantum in alio, ergo perſonæ diuinæ non poſſunt eſſe in ſe inuicẽ, niſi ſecundum quod à ſe inuicem diſtinguuntur.

3 Obijcitur. Quod egreditur ab alio, non poteſt eſſe in ipſo, Filius autem egreditur à Patre, ergo. Ioan. 16. *Exiui à Patre.* Reſpond. id eſſe verum de egreſſu per productionem tranſeuntem; non autem de egreſſu per immanẽtẽ productionẽ, qualis eſt productio diuinarũ perſonarũ.

4 Obijcitur ſecundò; perſonæ diuinæ inuicem opponuntur; vnum autem oppoſitum non poteſt eſſe in alio Reſp. Id eſſe verum, de oppoſitis, quæ ſe inuicem deſtruunt; non autem de relatiuis.

5 Obijcitur tertiò. Si Pater eſſet in filio, & filius in Patre, Pater eſſet in ſe ipſo; quia quod eſt in filio, eſt etiã in Patre. Reſpond. negando ſequelam. Quia, cum Pater nõ diſtinguatur à ſe ipſo, deeſt neceſſaria conditio ad circuminſeſſionem; vnde Pater non ſeruat eandem habitudinem ad ſe ipſum, quam ſeruat filius ad Patrem.

In quo conſiſtat Circuminſeſſio.

SECTIO II.

6 Supponendum eſt. Perſonas diuinas eſſe in ſe inuicem modo quodam ſpeciali proprio ipſarum, vnde erit modus diuerſus eſſendi in alio, ab ijs omnibus, quos enumerat Ariſtoteles 4. *Phyſicorum textu* 13.

7 Prima ſententia aſſerit, conſiſtere in identitate naturæ. Ita Ferraricn. *lib.* 4. *contra gentes cap.* 9. Aureol. *in* 1. *diſt.* 19. 1. *p. art.* 3. & alij.

8 Secunda ſententia aſſerit, conſiſtere formaliter in intima præſentia inſeparabili. Ita Scotus *in* 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 3. Ocham, *quæſt.* 2. Gabriel *art.* 2. Suarez *lib.* 4. *de Trin. cap.* 16. Ruiz *diſp.* 107. *de Trinit. ſect.* 7.

9 Dico primò. *Vnitatem ſubſtantiæ diuinæ eſſe radicem Circuminſeſſionis diuinarum perſonarum*, deſumitur ex *cap.* 10. Ioan. vbi Chriſtus aſſignans rationem, cur Pater ſit in filio, & filius in Patre, ait. Quia Pater, & filius vnum ſunt. Probatur. Pater communicat filio totam ſuam ſubſtantiam ſimpliciſſimam, vt habetur ex cap. *Damaſcenus. De ſum. Trinit.* ergo Pater eſt in filio, quia in ipſo eſt ſubſtantia Patris, cum ipſe Pater ſit ſuamet ſubſtantia, itaut etiam Paternitas ſit ſubſtantia Patris.

10 Obijcitur. Pater eſt in filio vt ſubſiſtens in ſubſiſtente, natura autem non eſt in Filio, vt ſubſiſtens in ſubſiſtente, ergo. Reſpondetur. Ex hoc tantum ſequi, quod circuminſeſſio non ſit ſecundum naturam; non autem, quod natura non ſit radix, vnde vna perſona ſit in alia, vt ſubſiſtens in ſubſiſtente.

11 Dico ſecundò. *Circuminſeſſionem non importare formaliter identitatem naturæ, ſed ſolum fundamentaliter.* Probatur; eſſe vnum formaliter excludit diſtinctionem; Circuminſeſſio autem illam requirit in ſuo conceptu, quia in tantum vnum concipitur eſſe in alio, in quantum concipitur diſtingui ab ipſo. ergo

12 Dico tertiò. *Circuminſeſſionem importare formaliter quamdam rationem præſentiæ, qua vna perſona eſt præſens alteri inſeparabiliter.* Ita Damaſc. *lib.* 1. *de fide cap.* 11. Probatur. Circuminſeſſio habetur ex eo, quod vna perſona ſit in alia, ex hoc autem conſurgit ratio quædam præſentiæ. ergo

An ſola vnitas naturæ ſit ratio Circuminſeſſionis.

SECTIO III.

13 Dico primò. *Perſonas diuinas eſſe in ſe inuicem, etiam ratione relationis*, hoc autem ita intelligi debet, nõ quod relatio præciſe faciat vnam eſſe in alia; ſed quod poſita identitate naturæ, ex vi quoque relationis habeatur aliquis ſpecialis modus, quo vna perſona ſit in alia.

Probatur: de ratione relationis eſt connectere vnum extremum cum alio, ergo ſtante identitate naturæ relatio facit vnum eſſe in alio, quia connectit extrema, prout exigunt connecti, ſtante autem identitate naturæ exigunt connecti, vt in ſe inuicem exiſtentia.

14 Dico ſecundò. *Originem quoque facere, vt vna perſona ſit in alia.* Prob. origo in diuinis importat proceſſionem immanentem, de ratione autem productionis immanentis eſt, quod terminus ſit in producente, & quod producens non ſeparetur à termino. ergo

15 Dico tertiò. *Ex ratione communicationis naturæ haberi circuminſeſſionem.* Probatur: Dum perſona producens communicat ſuam naturam, communicat quidquid eſt idem cum ipſo ob ſummam ſimplicitatem, ergo communicat etiam relationem; quia tamen adhuc diſtinguit à perſona producta, cum ipſi opponatur, ideo ſolum facit producentem eſſe in producto.

16 Obijcitur. Relatio, vt talis, dicit *Eſſe ad*, Circuminſeſſio verò dicit *Eſſe In*, ergo. Reſpondetur. Ex hoc tantum ſequi, quod relatio præciſè non dicat circuminſeſſionem, quia tamen poſita identitate Naturæ connectit extrema, vt ſibi inuicem præſentia, ideo importat ſpecialem modum determinatiuum inexiſtentiæ vnius in alio.

17 Quæres. An vna perſona ſit in alia ratione relationis primo, & per ſe formaliter; an verò per accidens. Reſp. eſſe in alio primò, & per ſe. Ita Scot. *in* 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. & alij. Ratio eſt; Quia eſt in alia vt ſubſiſtens incommunicabiliter in ſubſiſtenti incommunicabili, quod non eſt aliquid merè abſolutum, cum non poſſit concipi, niſi

conci-

concipiatur esse personale. Hinc etiam vna persona continet aliam secundum se totam formaliter, ita vt etiam relatio, sit ratio continendi; non enim est necesse, quod continens excedat contentum, quia non est continentia quantitatiua, sed per intimam presentiam.

DE MISSIONE DIVINARVM Personarum.

DISPVTATIO LXXIII.

Quid sit Missio.

SECTIO I.

1 MIssio in præsenti sumitur, prout dicit destinationem alicuius personæ ad aliquid exequendũ. Est autem de fide, Dari in Diuinis missionem detractis imperfectionibus præsertim inæqualitatis inter mittentem, & missum. Ioan. 3. *Misit Deus Filium suum in mundum*, & cap. 14. *Paraclitus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo*. Vnde non solum mittuntur dona, quæ appropriantur Personis, sed etiam ipse Personę. Persona enim missa dicitur nobis, vt patet in Verbo Incarnato, & ita docent communiter Patres.

2 Dicendum est. *Processionem æternam esse de conceptu missionis, ita ut ratione tantum processionis conueniat Personæ mitti*: Ita communiter cum D. Thoma *1.p.q. 43. art. 2.* contra Magistrum *in 1. dist. 15. cap. 1. & 2.* & desumitur ex Patribus August. *lib. 2. de Trinitat. cap. 12.* Hilario *lib. 6. de Trinit. post medium* Nazianz. *orat. 37.* Athanas. *Dial. 3. de Trinit. contra Macedonium*. Prob. De ratione missionis est, vt persona missa accipiat aliquid à mittente, vt mandatum, aut auctoritatem, aut quid simile, ergo in Diuinis de ratione missionis est processio, quia debet esse missio excludens omnem imperfectionem. Persona autem missa non potest aliquid accipere à mittente, nisi per processionem.

3 Dico secundò. *Missionem importare processionem sub ratione communicationis Diuinæ essentiæ secundum illam rationem formalem, ad quam terminus missionis dicit ordinem*. Probatur. Missio formaliter est destinatio personæ ad aliquid exequendum, ergo id, quod accipit persona missa à mittente, debet esse formaliter in ordine ad terminum missionis, ergo cum in Diuinis accipiat essentiam, debet essentia importari cum ordine ad terminum missionis. Consequentia prima probat. Missio est in ordine ad terminum formaliter, ergo non potest intelligi, nisi sub ea ratione, quæ formaliter respicit terminum.

4 Dico tertiò. *Operationem alicuius effectus ad extra esse de conceptu missionis*. Ita communiter. Patres Prob. De ratione missionis est ordinari ad aliquid præstandum, ergo de conceptu ipsius est aliquis effectus ad extra, quia nulla exequutio respectu Diuinarum Personarum excogitari potest, nisi sit effectus ad extra.

Quid de formali dicat Missio,

SECTIO II.

5 PRima sententia vult, de materiali dicere processionem de formali vero effectum ad extra, seu ordinem ad ipsum. Ita Richard. *in 1. dist. 15. art. 1. q. 1.* Scotus *ibidem*. Durand. *q. 2.* Capreol. *q. 2. art. 1.* Ruiz *disp. 108. de Trinit. sect. 6.* Prob. Quia ordo, seu effectus ad extra determinat processionem ad rationem missionis.

6 Secunda sententia asserit, importare in recto processionem, connotare verò effectum temporalem. Ita Albert. *1. p. q. 32. memb. 2. art. 1.* Alensis *q. 71. memb. 2. & sequentibus*. Suarez *lib. 12. de Trinit. cap. 1.* Vasquez *1. p. disp. 170. cap. 2.* Probat. Quia missio de suo formali importat exitum missi à mittente, qui in Diuinis consistit in processione.

7 Tertia sententia vult, importare in recto tam processionem æternam, quam temporalem alicuius effectus ad extra. Ita D. Bonau. *in 1. dist. 15. p. 1. art. 1. q. 1. & 2.* Ferrar. *lib. 4. contra Gentes cap. 23.* Caiet. *1. p. q. 43. art. 1. & 2.* Molina *ibidem*.

8 Dico primò. *Missionem importare in recto processionem æternam*. Prob. Missio dicit, quod Persona missa accipiat aliquid à mittente, quod in Diuinis habetur tantum ratione processionis.

9 Dico secundò. *Processionem æternam compleri in ratione missionis per communicationem decreti liberi de aliqua exequutione facienda*. Prob. Missio formaliter exercetur inter Personam mittentem, & missam, quatenus destinatur ad aliquid liberè exequendum, ergo formaliter completur per communicationem decreti liberi, quia sola ista communicatio, exercetur inter personam mittentem, & missam in ordine ad effectus liberos.

10 Dico tertiò. *Processionem effectus ad extra pertinere tantum in obliquo ad missionem*. Prob. Exequutio missionis supponit missionem secũdum suum esse formale, quia causatiuè prouenit ab ipsa, ergo processio ad extra non pertinet ad formalem rationem missionis, quia importat ipsam exequutionem.

11 Ad fundamentum primę sententiæ resp. Assumptum esse verum, si intelligatur de ordine, qui habetur ratione decreti liberi.

12 Ad fundamentum secundę. Missionem in creatis importare exitum, quia fit cum motu locali; formaliter autem dicit tantum destinationem personæ ad aliquid exequendum, quod in Diuinis consistit in communicatione decreti liberi.

13 Ex dictis colligitur. Missionem importare aliquid notionale, quia persona est illa, quæ mittit, & mittitur; & simul etiam aliquid essentiale, quia dicit decretum liberum. Absolutè tamen dicenda est notionalis cum Diuo Thoma *in 1. dist. 15. q. 1. art. 2.* & communiter, quia conuenit tantùm determinatis personis.

14 Colligitur secundò. Missionem esse partim æternã, quatenus dicit processionem, & communicationem decreti liberi, & partim temporalem quatenus dicit exequutionem, quæ consistit in progressione alicuius effectus ad extra.

15 Colligitur tertiò, Filium mitti à Patre, & Spiritum S. à Patre, & Filio, vt patet ex scripturis allatis. Patrẽ autem non mitti, quod est certum apud omnes, & tradit D. August. *lib. 4. de Trinit. cap. 21.* quia videlicet non procedit ab alio, vnde eum simpliciter non mittatur, nec etiam potest mittere se ipsum.

16 Colligitur quartò. Personas, quæ mittuntur, non mittere se ipsas missione propriè dicta, quia missio fundatur in processione; impropriè tamen mittere, quatenus eadem virtus, ex vi cuius fit missio, est in omnibus, & in hoc sensu intelligendi sunt Patres, quando dicunt Filium misisse se ipsum; vel quod miserit se ipsum, secundum humanitatem, quam assumpsit.

17 Colligitur quintò. Spiritum Sanctum non mittere Filium, quia non est principium ipsius: vnde quando apud Patres reperitur, quod ipsum miserit, vt etiam habetur in Concilio Tolet. 11. *in Professione fidei, &* Isaię 48. *Dominus misit me, & Spiritus eius*. Debet intelligi de Christo, qui ratione humanitatis fuit missus à Spiritu Sancto.

De Missione Visibili, & Inuisibili.

SECTIO III.

18 Missio visibilis est illa, qua persona Diuina mittitur sub aliquo sensibili signo. Inuisibilis veró, quæ mittitur sine sensibili signo, vt cum persona mittitur per dona gratiæ.

19 Quæres primò. An visibilitas supponat inuisibilem. Respond. Supponere aut antea factam, aut quod simul fiat. Ita D. Thomas *1.p.q.43.art.7.* Quia visibilis est quædam repræsentatio inuisibilis.

20 Quæres secundò. An inuisibilis pertineat ad constitutionem visibilis. Respond. negatiuè. Quia visibilis potest fieri sine inuisibili, vt cum Spiritus Sanctus missus est in baptismate Christi; tunc enim non fuit facta inuisibilis missio, quia Christus non accepit aliquid donum gratiæ.

21 Quæres tertiò. An corpora, per quæ fuit facta visibilis missio Spiritus Sancti, fuerint ipsi vnita hypostaticè. Respond. negatiuè, vt docent communiter Patres contra Tertullianum, *cap.5.de carne Christi*; Quia talis vnio non habet aliquid fundamentum.

22 Quæres quartò. Quando fiat inuisibilis missio. Respond. Fieri quando infunditur gratia sanctificans, Ioan. 14. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & ad eum veniemus, &c.*

23 Quæres quintò. An possit fieri missio inuisibilis absque gratia sanctificante. Respond. Adæquatam missionem non posse fieri, quia missio Diuinæ personæ dicit, quod ipsa speciali modo inhabitet in anima, quæ inhabitatio nequit fieri sine gratia iuxta illud sapientiæ 1. *Nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Inadæquata autem potest fieri per alia dona supernaturalia, sic in consecratione sacerdotis mittitur Spiritus Sanctus iuxta illud. Ioan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum*, & tamen aliquando contingit, non dari gratiam sanctificantem.

24 Quæres sextò. An per augmentum gratiæ fiat inuisibilis missio. Respond. Negatiuè, si sit eiusdem ordinis, quia augmentum non est nouus effectus, sed perfectio præcedentis, si vero sit alterius ordinis, tunc fit missio, vt in Sacramento confirmationis.

25 Quæres septimò. An vna persona possit mitti visibiliter sine alia. Respond. affirmatiuè. Sic Filius est missus in Incarnatione sine Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus sine Filio in die Pentecostes.

26 Quæres octauò. An vna persona possit mitti sine alia in missione inuisibili. Respond. cum D. Thoma *1.p.q.43. art.5.* Non posse mitti missione adæquata, quia hæc missio fit per dona gratię in ordine ad finem supernaturalem, vnde important ea, quæ concernunt cognitionem, & amorem ipsius, vnde debet per ipsum tribui dona, quæ appropriantur Filio, & Spiritui Sancto, atque adeo vtraque persona mitti.

SACRA

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA AD

Scholasticæ Lecturę Methodum.

DE DEO HOMINE REDEMPTORE.

Hriſtus eſt ſpeciale obiectum theologico modo cognoſcibile; nempe ea reuelatio, & notis lumine naturali, cum enim dicat vnionem humanæ, & Diuinæ naturæ in vna perſona, habet ſpecialia prędicata, quæ de ipſo poſſunt oſtendi, vt habere operationes theandricas, ſummi valoris, & alia huiuſmodi. Nec obſtat, quod ſit aliquid ſingulare, quia adhuc ſe habet immutabiliter, & neceſſario modo quò ad ſua prędicata, nec quod ſit aliquid cõtingẽs, quia non eſt tale quo ad eſſentiã, ſed quo ad exiſtẽtiam, & ideò fundat ſpecialem partem Theologiæ tanquam ſpeciale obiectum; cuius ratio formalis eſt ille peculiaris modus cognoſcibilitatis, qui conſurgit ea ſpeciali modo eſſendi, in quo natura Diuina, & humana communicant; hæc enim ſpecialis cognoſcibilitas determinat obiectum ad ſpecialem conſiderationem theologicam; de ipſo igitur agemus in præſenti tractatu.

DE EXISTENTIA, ET CONuenientia Incarnationis.

DISPVTATIO LXXIV.

An Incarnatio ſit facta.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt. Prçcipuum myſterium noſtrę fidei eſſe, quod Incarnatio ſit facta, ita vt exiſtat Chriſtus homo Deus. Ioan. 1. *Et Verbum Caro factum eſt*. Math. 10. *Tu es Chriſtus Filius Dei Viui, qui in hunc mundum veniſti*; vnde ſolum exiſtentia incarnationis contra Hebręos probanda eſt.

2 Dicendum eſt. *Meſsiam veniſſe conuincei contra Hebręos ex veteri teſtamento*; nomine autem Meſsiæ intelligitur ille, qui fuit promiſſus Iudęis, vt Rex liberator, &c. Probatur Genes. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium*; textus hebręus habet; *Non recedit ſceptrum de Iuda, & Legislator de medio pedum eius, donec veniat Silhò*. Non poteſt autem dici, quod licet ſit ablatum ſceptrum, non ſit tamen traslatum ad aliam Tribum; quia ſcriptura ſolum dicit, quod auferetur à Iuda, nec conſtat, quod in Babylonia aut alia Prouincia teneant ſceptrum.

3 Reſpond. hunc locum eſſe intelligendum de Samuele, qui in Silhò eſt vnctus. Contra. Quia tunc non eſt ablatum ſceptrum à Iuda.

4 Reſpondent, ſecundam Prophetiam eſſe impletam tempore Ieroboam, quia tunc eſt diuiſum Regnum. Contra. Licet tunc Regnum fuerit diminutum, non tamen fuit ablatum.

5 Reſpondent tertiò. Fuiſſe impletum, quando Nabuchdonoſor tempore Sedechiæ duxit Populũ in captiuitatem. Contra. Quia Nabuchdonoſor non dicitur Silhò, nec fuit expectatio gentium, ſicut nec quiſquam alius.

6 Probatur ſecundò. Daniel. 9. *Scito ergo, & animaduerte ad exitus ſermonis, vt iterum ædificetur Hieruſalem vſq. ad Chriſtum Ducem, hebdomadæ ſeptem, & hebdomadæ ſexaginta duæ erunt, & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum, & poſt hebdomadas ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & nõ erit eius corpus, qui eum negaturus eſt, & Ciuitatem, & Sanctuarium diſsipabit Populus cum duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium, & erit in Templo abbominatio deſolationis, & vſq. ad conſummationem, & finem perſeuerabit deſolatio*. Per hebdomadas autem non intelliguntur hebdomadæ dierum, ſed annorum. Certum eſt autem, has hebdomadas eſſe tranſactas, ſiue incipiant numerari à tempore, quo Angelus loquutus eſt Danieli, ſiue à tempore, quo fuit conceſſum Hebręis ædificare Templum.

7 Reſpondent, per has hebdomadas intelligi hebdomadas Iubilęorum. Contra. Quia in hoc ſenſu nunquam ſumuntur in ſcriptura. Deinde deſtructio Hieruſalem congruit hebdomadis annorum, non Iubilęorum.

8 Reſpondent ſecundò. Hanc prophetiam non eſſe de Meſsia, quia tunc Daniel non poſtulabat aduentum Meſſiæ, ſed liberationem Populi. Contra. Quia Angelus antea dixerat; *Vt adducatur iuſtitia ſempiterna, & vngatur Sanctus Sanctorum*; ſolus autem Chriſtus eſt Sanctus Sanctorum, & ſolum per ipſum poteſt adduci iuſtitia ſempiterna.

9 Reſpondent tertiò. Intelligi de Agrippa filio Herodis, aut de Hircano ſummo Sacerdote. Contra. Quia Agrippa nec fuit occiſus à Iudęis, nec negatus ab ipſis; & Hircanus fuit occiſus ante ſeptuageſimam hebdomadam ab Herode; non autem à Iudęis.

10 Objcitur. Meſsia debet eſſe Dominus vniuerſi. Pſal. 71. *Et dominabitur à Mari vſq. ad Mare*. Reſpon. Intelligi de regno ſpirituali, iuxtà illud Zacch. 9. *Ecce rex tuus venit tibi iuſtus, & Saluator, & ipſe pauper.*

11 Obij-

11 Obijcitur secundò. Psalm. 17. & 40. Christi aduentus debet esse cum gloria, & Maiestate. Resp. Intelligi de secundo aduentu.

12 Obijcitur tertiò. Messias veniet tantum in nouissimis diebus iuxtà illud Isaiæ 2. *Et erit in nouissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium*. Resp. Per nouissimos dies intelligi tempus legis euangelicæ, quia ipsa erat futura vltima, quam Deus erat daturus.

13 Obijcitur quartò. In aduentu Messiæ promittitur liberatio Populi Hebræi à captiuitate; non sunt autem liberati. Respond. Intelligi de captiuitate spirituali. Deinde etiam à temporali sunt sufficienter liberati; quia in tantum sunt captiui Christianorum, in quantum nolunt vti liberatione concessa sequendo suum ducem Christum,

An Christus sit verus Homo, & verus Deus,

SECTIO II.

14 DIco primo. *Christum esse verum hominem*. Probatur. Sæpe in veteri testamento dicitur futurus filius Dauid, ex semine Abrahæ. Ioan. 8. *Quæritis me interficere hominem, qui veritatem loquutus sum vobis*. Marci 15. *Verè hic homo filius Dei erat*.

15 Dico secundo. *Fuisse etiam verum Deum*. Probatur Psalm. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quo testimonio vtitur Paulus ad Heb. 1. Isaiæ 9. *Paruulus datus est nobis, & vocabitur nomen eius Deus fortis*; in textu autem hebræo ponitur nomen proprium solius Dei, Probatur secundò. Ex nouo testamento contra Hæreticos negantes diuinitatem Christi, vt Carpopratium, Corinthum, & alios, quos refert Irenæus *lib. 1. cap. 24*. Ioan. 8, *Antequam Abraham fieret ego sum, & cap. 20*. Thomas adorans Christum dixit, *Dominus meus, & Deus meus*, & Christus approbauit hanc Confessionem. Ad Coloss. 2. *In quo habitat plenitudo Diuinitatis corporaliter*. Ad Rom. 9. *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est Deus super omnia benedictus*, & Apostolus *cap. 1. & 2.* ad Heb. confirmat hanc veritatem.

16 Obijcitur, Deuter. 19. *Prophetam de gente tua, & fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus*, quod de Christo explicatur. Act. 4. & 7. Confirmatur; ibi dicitur, quod iste Propheta sit futurus similis Magi, ergo purus homo. Resp. Illum Prophetam futurum de fratribus, & similem Magi, quia erat futurus verus homo, & legislator, non autem negat, quod sit futurus Deus, licet hoc non explicet,

An supposita existentia Incarnationis posit naturaliter cognosci.

SECTIO III.

17 CErtum est de fide; Ante existentiam non potuisse absq; Diuina reuelatione aliquem cognoscere, quod aliquando esset futura. Isaiæ 64. *A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit Deus absq. te, quæ præparasti expectantibus te*, qui locus 1. *Corint.* 2. explicatur de mysterio Incarnationis, & ad Rom. *vltimo* dicitur mysterium tacitum sæculis æternis, & soli Deo notum, supposita autem existentia.

18 Prima sententia est affirmatiua: ita Scotus in 4. *dist. 10. q. 8. 9. & 10.* & cõmuniter Scotistæ, qui volunt, Dæmones non cognouisse ex speciali Prouidentia Dei. Probant. Angelus conprehendit naturam humanam, & cognoscit, quando habeat, vel non habeat propriam subsistentiam, ergo cum viderit humanitatem Christi absq; propria subsistentia, potuit inferre, quod subsisteret subsistentia Diuina. Secundò. Non repugnat naturæ humanæ subsistere aliena subsistentia; nec implicat, quod subsistat Diuina, ergo. Tertiò. In veteri testamento fuit reuelatum, quod Christus erat futurus Deus homo, & etiam tempus incarnationis, quæ omnia facta reuelatione poterat naturaliter Angelus cognoscere. ergo

19 Secunda sententia est negatiua: ita Suarez *disp. 3. de Incarn. sect. 2*. Cabrera 3. *parte quæst. 1. art. 1. disp. 4. §. 2.* & communiter.

20 Dicendum est. *Non posse naturaliter cognosci*. Probatur. Nõ potest cognosci Incarnatio, nisi cognoscatur personalitas Diuina terminãs naturam humanam. Hæc autem non potest cognosci intuitiuè, quia excedit naturalem facultatem; nec arguitiuè, quia non adest medium, cum quo connectatur; nam supernaturale non habet necessariam connexionem cum naturali. ergo

21 Ad primum negatur conseq. Nam ex carentia propriæ subsistentiæ non potest cognosci, quod subsistat subsistentia Diuina, quia vel potest conseruare sine subsistentia, vel potest propria occultari,

Ad secundũ. Non potest naturaliter cognosci, quod nõ repugnet personæ Diuinæ terminare naturam humanam; & ex eo, quod natura humana comprehenditur, cognoscitur tantum, quod positiuè exigit, non autem, quod non repugnet. Ad tertium neg. conseq. Nam ex vi reuelationis potest tantum cognosci, quod illo tempore determinato fuerit Christus: non autem, quod fuerit hic, vel ille. Deinde cognosceretur ex vi reuelationis, non autem naturaliter,

An possibilitas Incarnationis posit naturaliter cognosci.

SECTIO IV.

22 SVpponendum est. Certum esse, non posse euidenter demonstrari, Incarnationem esse impossibilem, quia demonstratio est tantum de obiecto vero, nõ est autem verum, Incarnationem esse impossibilem.

23 Dicendum est. *Licet Angelus cognoscat comprehensiuè humanam naturam, & quamlibet aliam, atq. adeò quod subsistentia ab ipsa distinguatur, non poss: tamen naturaliter cognoscere, quod posit suppleri modo supernaturali*, Probatur. In natura humana non est aliquod principium huius possibilitatis, ergo ex vi comprehensionis non potest attingi, cum non faciat innotescere aliquid, quod cognitum ducat in cognitionem ipsius. Antecedens probatur. Non adest principium actiuum, quia cum talis modus sit supernaturalis, non potest fieri naturali virtute, nec etiam passiuum, quia non habet potentiam passiuam exigitiuam ipsius,

24 Dices sufficere si cognoscatur, quod possit subsistere aliena subsistentia.

Contra. Subsistere aliena subsistentia non est debitum naturæ, atq. adeo natura non importat ad ipsam aliquem ordinem, ergo ex vi comprehẽsionis non potest cognosci.

25 Dices secundo. Ex vi comprehensionis attingi potentiam obedientialem, quam habet natura ad subsistentiã Diuinam. Contra. Potentia obedientialis dicit tantum, quod creatura subijciatur voluntati Dei in ordine ad id, quod non repugnat, ergo ex eo, quod creatura comprehendatur, non attingitur determinatè id, ad quod est potentia, sed tantum in confuso id, quod non repugnat.

26 Dices tertio. Angelum cognoscere subsistentiam distingui à natura, atq; adeo Deum posse ponere aliam loco ipsius, & multo magis Diuinam, cum non sit minus sufficiens. Contra. Ideo posset cognoscere, posse Deum ponere aliam subsistentiam creatam, quia est intra adæquatum actum naturæ, hoc autem non cognoscit de Diuina.

27 Dicendum secundo. *Non posse intellectum angelicum naturaliter cognoscere, quod subsistentia Diuina possit supplere pro creata, vnde absolutè non potest cognoscere possibilitatem incarnationis*; ità communiter Patres, dum docent Incarnationem esse mysterium ineffabile, superans omnem intelligentiam, & alia huiusmodi.

Probatur. Quod subsistentia Diuina se exhibeat natu-

ra

tæ creatę, ita vt fiat communicatio naturarum in eadem persona, importat obiectum supernaturale, quoad substātiam inuoluens esse Diuinum, ergo non est cognoscibile naturali modo. Conseq. probatur, Non potest cognosci per propriam speciem, quia talis species non est debita intellectui naturali, & esset species personæ Diuinæ, quæ non possit reseruire virtuti naturali, nec etiam potest cognosci arguitiuè, quia supernaturale non habet connexionem cum naturali, itaut hoc cognito veniamus in cognitionem ipsius.

28 Dices. Ex cognitione naturali Diuinæ omnipotentiæ colligimus, Deum possit aliquid facere supra vires totius naturæ, & super exigentiam ipsius, & ideo possumus etiam colligere possibilitatem Incarnationis.

Contra. Non potest colligi aliquid possibile ex vi omnipotentiæ, nisi cognoscatur contineri in virtute ipsius, non possumus autem cognoscere, quod contineatur, nisi à posteriori, ergo non possumus cognoscere, contineri aliquid supernaturale, nisi ex eo, quod videmus facere aliquid supernaturale, ex hoc autem solum colligitur, quod possit facere alia, & alia supernaturalia in confuso, non autem hoc, vel illud determinatum.

29 Obijcit. Angelus cognoscit naturaliter, Deum habere personalitatē infinitā, ergo posse supplere pro creata. Resp. nego consequentiam, Quia non cognoscit, quod habeat correspondentiam cum natura creata.

30 Obijcitur secundò. Potest naturaliter cognoscere, quod Deus posit supplere efficientiam causarum secundarum, ergo etiam, quod subsistentia Diuina posit supplere creatam, Resp. nego conseq. Quia cognoscit quidem, quod Deus habeat infinitam virtutem ordinatam ad operandum ad extra, atq. adeò continere omnem effectū: non autem cognoscit subsistentiam Diuinam ordinari ad operandum ad extra.

31 Obijcitur tertiò. Incarnatio est obiectum naturale, nam extrema sunt Deus, & natura humana, quæ sunt naturaliter cognoscibilia, ergo. Resp. nego assumptum, Quia licet Deus cognoscatur lumine naturali, non tamen lumine naturali cognoscitur, vt vnibilis personaliter cum natura creata.

32 Instabis. Talis vnio fundatur in proprietatibus naturalibus extremorum, nam posse suppositare naturam humanam est attributum naturale Dei, & posse suppositari aliena subsistentia est proprietas naturalis creaturæ, ergo est naturaliter cognoscibilis. Res. nego assumptum, Quia non est naturalis proprietas naturæ posse suppositari aliena subsistētia, alioquin illam naturaliter exigeret. Deinde non omnia attributa connaturalia Dei possunt naturaliter cognosci, sed solum illa, quæ sunt connexa cum rebus creatis.

33 Obijcitur quartò. Possunt ab Angelo solui euidenter argumenta contra Incarnationem, ergo potest ostendi ipsius posibilitas, cum non posit ostēdi quod talium assumant, nisi per principia contraria, per quæ posit ostendi posibilitas, Resp. Non posse ostendi positiuo modo. fallitatem ipsorum, sed tantum negatiuè, quatenus non apparet veritas, quæ conuincat, & ideò possunt solui tantum negatiuè.

34 Obijcitur quintò, Vel intelellectus relictus suis viribus iudicat hoc mysterium esse posibile, vel imposibile. Non secundum, ergo primum. Resp. Hoc mysterium non posse naturaliter occurrere: quod si occurreret intellectus suspenderet iudicium, & si vellet iudicare, indicaret potius, ese imposibile, & falleretur.

35 Obijcitur sextò. Potest Deus loqui alicui loquutione naturali manifestando hoc mysterium, tunc autem posset alius audiens naturaliter cognoscere mysterium. ergo Resp. Nō pose dari loquutionem naturalem de mysterijs supernaturalibus, nisi sub aliquo naturali, quia specificatur ab obiectis. Deinde cognosceretur mysterium non in se, sed in ipsa loquutione, vt cognoscit Hæreticus misteria in reuelatione naturali: Vnde adhuc mysterium non cognosceretur absque reuelatione.

An Incarnatio fuerit conueniens.

SECTIO V.

36 Dicendum est. *Incarnationem fuisse conuenientem secundum se, quia resultat suppositum hominis, maximè nobilem, cum subsistat subsistentia Diuina, fuisse etiam conuenientem Deo, quia manifestat Diuinas perfectiones*. Nempe amorem erga genus humanum 1. Ioan. 3. *Sic Deus dilexit Mundum, vt Filium suum vnigenitum daret*. Sapientiam, quia ineffabili modo redemptionem nostram est operatus. Iustitiam; quia redimit hominum cum perfecta satisfactione; fuisse etiam conuenientem naturæ humanæ, quatenus ratione ipsius acquisiuit maximam dignitatem toti generi humano, quia ex ipso est desumptum caput omnium creaturarum, ratione cuius obtinuit plurima dona, iuxtà illud. Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus*, & toti Vniuerso, quia fuit maximè conueniens toti Vniuerso in ordine gratiæ habere perfectissimum gradum.

37 Obijcitur, Quæ infinitè distant, non possunt conuenienter vniri, natura autem Diuina, & humana infinitè distant, ergo. Resp. nego assumptum. Nam distantia non impedit vnionem, vnde quæ minus distant, aliquando non possunt vniri, vt duo contraria, & quæ magis distant, possunt vniri vt anima, & corpus, solum infinita distantia facit, vt non possint vniri per modum actus, & potentiæ.

38 Obijcitur secundò. Quod est contra exigentiam naturæ, non est ipsi conueniens, est autem contra exigentiam quod duæ naturæ habeant eandem subsistentiam, ergo. Respond. Non esse contra exigentiam, quando subsistentia potest vtraq. adæquare.

39 Obijcitur tertiò. Ratione Incarnationis Deus fit in similitudinem carnis peccati, possibilis, mortalis, quæ maximè repugnant Deo, ergo. Resp. repugnare Deo secundum esse intrinsecum: non autem ratione naturæ assumptæ.

40 Obijcitur quartò. Deus per Incarnationem mutaretur, quia de non homine fieret homo vniens sibi naturam, quam prius non habebat, sicut mutaretur suppositum creatum, si assumeret aliquam naturam de nouo, & anima rationalis, dum in resurrectione reunitur corpori, & ipse Deus, si fieret præsens loco, in quo antea non fuisset, ergo. Respond. nego sequellam. Nam Deus per Incarnationem non mutaretur, quia non vnitur naturæ humanæ secundum aliquam rationem potentialitatis ex eo, quod infinito modo se habeat, mutatio autem fit tantum cum aliquid per modum subiecti accipit aliquam actuationem, sicut reciperet suppositum, si vniretur cum alia natura, nam esset determinabile per talem asumptionem & anima dum vnitur corpori, quia cum sit pars, potentialiter se habet ad totum, & Deus si fieret præsens de nouo alicui loco, quia potentialiter se haberet respectu illius loci, & careret immensitate.

Instabis. Si non habet rationem potentialitatis, ergo non est vnibilis. Respond. Non ese vnibilem vt perfectibile, sed tantum vt perficiens.

41 Obiicitur quintò. Natura humana habet potentiam naturalem ad propriam subsistentiam, ergo non est conueniens ipsi subsistere subsistentia Diuina, quia hæc non explet naturalem appetitum, & facit ese in statu violento.

Respond. nego conseq. Quia naturalis appetitus satiatur, vel per terminum connaturalem, vel per aliquid nobilius ipsi ęquiualens, nec natura est in statu violento, sed eleuatur ad statum supernaturalem, qui perficit naturalia, non autem ipsius contrariatur.

An

An Incarnatio fuerit conueniens pro redimendo genere humano.

SECTIO VI.

42 REdemptio generis humani fuit conueniens. Tũ quia ostendit diuinam bonitatem. Tum quia liberat ipsum à seruitute Diaboli. Potuit autem fieri diuersis modis, vel per liberalem condonationem iniuriæ, quam poterat Deus condonare vt supremus Dominus; vel cum aliqua satisfactione imperfecta, vt illa quę posset esse ab homine, vel cum satisfactione æquiualenti.

43 Dico primo. *Redemptionem generis humani cum æquiualenti satisfactione fuiße magis conuenientem, quam alio modo.* Probatur. Quia tali modo fuit ex misericordia, & iustitia iuxtà illud Psal. 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi.*

44 Obijc. maioris virtutis gratis condonare iniuriam, ergo. Respondetur: Id esse verum, quando læsus non dat, vnde fiat satisfactio; læsus autem dedit.

54 Dico secundo. *Incarnationem fuisse maximè conuenientem ad redimendum hoc pacto genus humanum.* Probatur. Ad Heb. 2. *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consumare.* Ratio est, quia non poterat aliunde, quam à Christo haberi satisfactio æquiualens, vt videbimus infra.

46 Ob. Vbi interuenit rigor iustitię, minuitur misericordia. Est autem magis conueniens misericordia, ergo. Respondetur. Tunc minui, quando iustitia ipsam excludit; in casu autem nostro non excludit, sed supponit.

47 Quæres. Cur Deus homines potius redemerit, quam Angelos. Respondetur 1 quia ita ipsi placuit, adsunt autem diuersæ conuenientiæ, primo, quia homo ex imbecillitate peccauit, Angelus ex malitia, ita August. *cap. 29. Enchir.* 2. quia tota natura humana ceciderat, non autem Angelica, ita August. *ibid.* 3. Quia singuli Angeli propria voluntate peccauerunt, homines autem in sola voluntate Adæ, vt ait Greg. 4. *Moral. capit.* 9. 4. ne Diabolus gloriaretur, se compleuisse desiderium suum. Ita Leo Papa *sect. 2. de Natiu.* & aliæ afferuntur à Patribus.

DE NECESSITATE Incarnationis.

DISPVTATIO LXXV.

An Incarnatio fuerit necessaria secundum se.

SECTIO I.

1 RAymundus Lullus operabat, quod supposito, quod Deus voluerit creare Mundum, necessaria fuerit Incarnatio, etiam si non fuisset homo redimendus.

2 Dicendum est. *Supposita creatione Mundi, Deum ex nulla necessitate siue physica, siue morali voluisse Incarnationem, sed merè ex libertate sua.* Ex opposita ad minus est temerarium, & ab aliquibus censetur error in fide. Probatur Deus, vt de fide est, operatur liberè ad extra, ità vt possit non facere, quod facit, nisi sit necessaria connexio cum aliquo antecedente. Sed incarnatio non habet necessariam connexionem cum existentia Mundi, cum nihil supernaturale necessariò exigatur à naturali. ergo

3 Ob. Lullus. Deus est optimus artificium, ergo debuit eligere, quod optimum est, alioquin imperfectè operatus fuisset, ergo. Respondetur: esse optimum artificium, sed liberum; & ideò sufficit, quod faciat optimo modo, quod facit.

4 Obijc. secundò. Deus ex infinita sua bonitate habet infinitam inclinationem ad bonum; quò autem est maior inclinatio ad bonum, eò minor est libertas ad oppositum, ergo cum Deus habuerit infinitam inclinationem ad Incarnationem, non habuit libertatem ad oppositum. Resp. nego anteced. nam Deus non supponit bonum, sed facit, & ideo non habet aliquam inclinationem antecedentem, qua necessitetur, aut moueatur necessariò ad operandum, sed tantum amat bonum, dum facit.

5 Dicendum secundò. *Neque Deum ex notitia suæ bonitate necessitari moraliter ad faciendum, quod optimum est in ijs rebus, in quibus potest assignari optimum, atq; adeo nec ex hoc capite necessitari ad Incarnationem.* Est contra nonnullos Recentiores, qui volunt, in ijs rebus posse assignari optimum, in quibus non est possibile aliud, & aliud melius in infinitum, vt est Incarnatio in ordine gratiæ. Probatur: non adest à quo Deus determinetur, vt velit necessario moraliter, quod optimum est, ergo. Anteced. probatur. Quia vt determinaretur à sua bonitate, deberet ante decretum præsupponi in obiecto ratio optimi; non præsupponitur autem, quia non habet aliquod esse, nisi dependenter à voluntate Dei. Confirmatur. Assignato quocumque optimo, adest motiuum, ratione cuius intellectus diuino iudicat non esse faciendum, ergo potest non facere.

6 Obijc. Ex eo, quod Deus communicat bonum, laudabiliter operatur, ergo si non communicat, quod est optimum, minus laudabiliter operatur, quod dicit carentiam maioris perfectionis. Respondetur disting. laudabiliter operatur laudabilitate extrinseca; non intrinseca, quia actus diuinus non sumit bonitatem ab obiectis extrinsecis, sicut sumit creatus, sed est per essentiam summa rectitudo, & ideo non sequitur, quod minus laudabiliter se habeat.

7 Obijc. secundò. Qui amat aliquem efficaciter, vult omne bonum ipsius, ergo cum Deus amet se ipsum perfectissimè, vult omnes creaturas, quæ magis conducunt ad gloriam ipsius. Respondetur negando conseq. quia amicus vult alteri amico bonum ex eo, quod ipsum amat, quia per tale bonum perficitur. Deus autem non perficitur per aliquod bonum creatum.

8 Obij. 3. Ex clara visione Dei Beatus necessitatur ad volendum obiecta secundaria, quę sunt in gloriam Dei, ergo etiam Deus necessitatur ex clara visione sui ad volendum eadem obiecta. Respondetur nego conseq. Quia Beatus se debet conformare voluntati diuinæ; Deus autem non tenetur se conformare alterius voluntati.

9 Obijc. quartò. Qui potest facere meliora in obsequiũ Dei, & non facit, conuincitur non amare Deum perfectè, ergo idem dicendum de Deo respectu Sui ipsius. Respondetur nego conseq. Quia homo ex amore vltimi finis tenetur se dirigere in ipsum per suas operationes; & quia amor est mensura dilectionis, vbi est minor dilectio, est minor amor; adest autem minor dilectio, quando prætermittuntur meliora; Deus autem non tenetur se dirigere in aliquem finem.

10 Obijcitur quintò. Patres docent, Deum semper facere quod melius est, ergo. Respondetur: Aliquando loqui absolutè, & velle, quod quidquid facit, optimum sit, non comparatiuè, sed absolutè, quatenus secundum proprium esse est omnino perfectum; aliquando verò loqui cum habitudine ad finem, quem Deus intendit, & volunt, quod eligat res illas, quę meliori modo hic, & nunc conducunt ad finem; aliquando etiam loquuntur comparatiuè ad ordinem, & dispositionem vniuersi, vt videlicet faciat, quod optimè congruit tali ordini, & dispositioni. Non autem, quod faciat, quod in comparatione omnium melius est.

An supposito peccato fuerit necessaria Incarnatio.

SECTIO II.

11 DIco primò. *Supposito peccato reparationem generis humani non fuisse necessariam, sed tantum conuenientem, atq. adeò nec Incarnationem fuisse necessariam*: ita D.Thom. 3. *part.q.*1.*art.*2. Et communiter, & oppositum est temerarium. Probatur. Sapient. 12. *Quis tibi imputabit si perierint nationes, quas tu fecisti*, & subditur ratio, quia Deus est liber ad reparandum ratione supremi dominij.

12 Dico secundò. *Neq. Incarnationem fuisse necessariam, supposito quod Deus voluerit reparare genus humanum*: ità communiter Patres. Athan. *serm.* 3. *contra Arrian.*Aug. 13. *de Trin.cap.* 10. Leo *serm.*1.*de Natiuit.* & alij.

Probatur. Incarnatio non fuit necessaria, vt peccatum remitteretur, quia cum Deus sit supremus Iudex, & Dominus, potuit gratis condonare offensam, aut acceptare inæqualem satisfactionem, qualis esset actus contritionis. ergo

13 Dico tertiò. *Necessariam fuisse vnionem hypostaticam ad redimendum hominem ex iustitia*. Dixi vnionem hypostaticam, non Incarnationem, quia non erat necesse, quod homo satisfaceret pro genere humano, sed poterat assumi alia natura rationalis ad satisfaciendum: ità communiter Patres Leo Papa *serm.*4.*&* 10.*de Natiu.* Anacletus Papa *epist.* 2.*decret.*Cyril. Alex.*lib.* 2.*Thesauri cap.* 2. Ambros.*lib.*8.*in Lucam initio*. August. *cap.* 108. *Enchir.* Probatur. Nulla creatura pura poterat satisfacere Deo ad æqualitatem pro iniuria, vt videbimus, ergo cum ad redemptionem ex iustitia fuerit necessaria æquiualens satisfactio, fuit etiam necessaria vnio hypostatica.

14 Obijcies. Est contra iustitiam exigere satisfactionem ab innocente pro nocente; Christus autem fuit innocens, & homo nocens, ergo. Respond. Non esse contra iustitiam, si innocens voluntariè suscipiat obligationē satisfaciēdi, sicuti suscepit Christus, vt habetur ad Heb. 10

15 Obijcitur secundò ex D. Ansel. *lib.*1.*cur Deus homo cap.* 16.*&* 17. vbi docet, fuisse necessarium, quod homo redimeretur, & Athan. *lib.de Incarn. Verbi* ait fuisse indignum bonitate Diuina, quod homo perderetur ex Diaboli impostura. Respond. Diuus Anselm. loqui de quadam necessitate conuenientiæ. Athanas. autem loquitur cum quadam exageratione; nec vult aliud, nisi, quod fuisset minus conueniens, si natura humana non fuisset reparata: vnde *serm.*3.*contra Arrian.* concedit Deum solo verbo potuisse soluere maledictum peccati, si voluisset, & eodem modo intelligendi sunt alij Patres, quando habeant similia.

DE CAVSA FINALI INCARNATIONIS.

DISPVTATIO LXXVI.

Quænam fuerit causa finalis Incarnationis.

SECTIO I.

1 SVb alio etiam titulo proponitur quæstio, videlicet, An si homo non peccasset, Verbum fuisset Incarnatum, & quia certum est, quod poterat incarnari etiā non existente peccato, & nobis non potest innotescere, quid in tali casu futurum fuisset, cum sit casus conditionatus, nam tota determinatio fuisset dependens ex libertate Dei, ideò solum quæritur, an ex vi præsentis decreti, quo de facto est facta incarnatio, sequuta fuisset adhuc peccato non existente, & difficultas in hoc consistit, an Incarnatio fuerit determinata ante, vel post præuisionem peccati.

2 Supponendum primò. Certum esse de fide. Finem principalem, & vltimum fuisse ipsum Deum, & gloriam ipsius. Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est. Dominus*, & cum Deus non moueatur ab obiectis creatis non potest assignari motiuum ex parte ipsorum in ordine ad voluntatem Diuinam. Vnde difficultas procedit de causa finali ex parte obiectorum, ratione cuius vnum est propter aliud.

3 Supponendum secundò. Certum esse de fide. Verbum incarnatum fuisse non solum pro redimendo genere humano ad Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ*, sed etiam, vt esset caput, à quo prouenirent influxus gratiæ, vnde ad Ephes. 1. dicitur Deus nos benedixisse omni benedictione cælesti in Christo, & Ioan. 14. *Sine me nihil potestis facere*, vbi etiam habetur similitudo de vite, & palmite, & in Trid. *ses.*6.*c.*6. definitur, Christum iugiter influere suam virtutem in iustificatis, sicut influit vitis in palmites, & caput in membra. Difficultas ergo est, an ex parte obiectorum redemptio fuerit primariò intenta, ità vt ipsa non existente, neq; etiam fuisset Incarnatio.

4 Prima sententia asserit, decretum de Incarnatione fuisse ante præuisionem peccati, atq; adeò etiam si homo non peccasset, Verbum fuisset incarnatum: ità Alens. *p.* 3.*q.*2.*memb.*17. Albert. Magnus *in* 3.*dist.*10.*art.*4. Scotus *dist.*7.*q.*3. Suar. *disp.*5.*de Incar. sec.* 2. & communiter Scotistæ, qui tamen diuersimodè explicant suam sententiam. Alij enim volunt, Deum decreuisse incarnationem, vt Christo communicaret summam gloriam. Alij vt exaltaret humanam naturam. Alij in primo signo prędestinasse Christum secundum substantiam propter excellentiam mysterij; post præuisionem verò peccati decreuisse passibilitatem. Probant 1. Corinth. 2. Christus dicitur prędestinatus in gloriam nostram; nec fit mentio de præuisione peccati, & Ioan. 10. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant*, ergo. 2. Ioan. 15. Christus rogabat Patrem, vt ipsum clarificaret claritate, quam habuit, prius quam Mundus fieret, non autem claritate Diuinitatis, quia iam illam ex se habebat, sed humanitatis, quam cum non habuerit in se priusquam Mundus fieret, fit quod habuerit in intentione Dei, atq; adeò, quod fuerit prędestinatus independenter à passibilitate. Tertiò. Ad Philip. 2. Christus exinaniuit semetipsum non secundum Diuinitatem, ergo secundum humanitatem; quatenus in primo signo non fuit prędestinatus secundum formam serui, sed tantum post pręuisum peccatum. Quartò. Christus est medium magis propinquum glorię Diuinę, & gloria Christi est maius bonum, quam gloria hominum, qui autem vult ordinatè prius vult medium magis propinquum. Quintò. Sequeretur, incarnationem fuisse bonum occasionatum occasione peccati.

Sextò. Christus non fuisset primus prędestinatus, quia fuisset prędestinatus ex intentione efficaci dandi gloriam hominibus. Septimò. Amor Christi fuisset dependens ab amore Peccatorum; vnde potius Christus esset electus in nobis, quam nos in Christo, contra illud. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso*.

5 Secunda sententia asserit, Incarnationem futuram, etiam si homo non peccasset, sed discrepat à pręcedenti, quia vult, Deum in primo signo antequam decerneret producere aliquam creaturam, prędestinasse Christum, in secundo prędestinasse Angelos, & homines, & in tertio decreuisse creationem omnium rerum. Ita Chaterinus *lib.*1.*de præd.Christi.* Pighius *lib.*8.*de liber. arbitr.*

*cap.1.art.*8. Viguer *capit.20. Instit.§.1.vers.3.* Mendozza *quodlib.1.quæst.1.* Scholast. Rada parte 3. controu. 5. artic. 3.

Probant. Prouerb. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio*, & explicatur à pluribus Patribus de sapientia incarnata, ergo 2. Ad Corint.3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi: Christus verò Dei*, & ad Colossens. 1. Christus dicitur primogenitus omnis creaturæ, & in ipso omnia esse condita, ergo. Christus erit primum volitum, cum omnia alia sint volita propter ipsum. Tertio. Nihil magis conducit ad gloriam Dei, quàm *Incarnatio*, ergo cum finis, propter quem omnia sunt volita, sit gloria Dei, illud est prius volitum, quod magis conducit. Quartò. Si prædestinatio Christi non fuisset facta ante preuisionem originalis, Deus preuidisset ante ipsum omnes posteros Adæ infectos, & etiam B. Virginem; nam in illo ligno non fuissent merita Christi, quorum intuitu præseruaretur, quod tamen est falsum.

6 Tertia sententia asserit, Incarnationem non fuisse determinatam, nisi post absolutam præuisionem originalis, atque adeò non fuisse futuram, si homo non peccasset: ità D. Thom. *3.p.q.2.art.3*. Caiet. Medina *ibidem*. Pesant. *disput.1.& 2.* Cbelisson. *dub.1.* Vasquez *disp.10.cap.4.* Ragusa *disp.18.§.9.*& communiter Thomistæ.

7 Notandum primò. Certum esse, quod à parte rei nulla datur prioritas, aut posterioritas in actibus Diuinis, sed tantum secundum nostrum modum concipiendi in ordine ad obiecta; in hac autem distinctione actuum non debet tribui Deo aliquid repugnans, quia ex habitudine ad dispositionem obiectorum, non consequitur alia implicantia.

8 Notandum secundò. Tunc haberi vnum actum, etiam si obiecta sint plura, quando sunt ita connexa, vt vnum non possit esse sine alio; quia tunc se habent per modum vnius, & ideò idem decretum terminatur ad substantiam rei, & ad ordinem, quem habet in dispositione Vniuersi. Quia tamē obiecta sunt diuersa, possumus idem decretum concipere inadæquatè in ordine ad vnum, & non in ordine ad aliud; inadæquatio autem in eo consistit, quod decretum præcisiuè concipiatur absq; terminatione ad aliud obiectum, ità tamen vt non habeat efficaciam expeditam ad ponendum obiectum in actu ex eo, quod sit inadæquatum.

9 Notandum tertiò. Cum Deus velit omnia ex motiuo propriæ bonitatis; atq; adeò ea ordinando ad se ipsum vt vltimum finem, non potest habere decretum adæquatum de aliqua re, nisi terminetur ad hunc ordinem.

10 Notandum quartò. Aliud esse ordinare aliquid vt medium ad finem, & aliud vt efficiens ad operationem; Primum dicit esse tantum expetibile propter finem; secundum dicit dignitatem, quia facit cætera subordinari operanti, vt ea, quæ ab ipso participant esse, vnde non est propter operationem, sed est tanquam pars constitutiua ordinis causarum administrantium prouidentiam Diuinam.

11 Notandum quintò. Quandò operans mediante sua operatione ordinatur in finem, non sequi quod operatio sit nobilior, quia sit immediatior respectu finis: nam cum se habeat vt, *quo*, est tantum ratio ordinatiua inseruiens operanti, & ideò operans nobiliori modo se habet.

12 Notandum sextò. Christum dupliciter fuisse ordinatum ad vltimum finem nempe, substantialiter ratione fruitionis beatæ, quam habuit ab instanti conceptionis, & accidentaliter mediante passione, quatenus per ipsam acquisiuit gloriam accidentalem, iuxtà illud, Lucæ 24. Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.

13 Notandum septimò. De fide esse, Christum fuisse prædestinatum, vt caput totius Ecclesiæ. Ad Colos. 1. *Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis.* Ex hoc autem fit, vt debeat producere homines per influxum gratiæ ad finem supernaturalem, atque adeò supposito peccato eos redimere, cum redemptio sit necessaria pro assequutione talis finis, Ex hoc tamen non fit, vt sit medium respectu salutis humanæ, quia non ordinatur per modum medij, sed per modum capitis ad suas operationes, & ideo salus humana est in gloriam Christi, & consequitur ex eo, quod Christus eo modo se ordinet in vltimum finem, quo vt caput se debet ordinare.

14 Notandum octauo. Si Adam non peccasset, non solum fuisset diuersa dispositio ab ea, quæ fuit post peccatum, sed etiam ab ea, quæ fuit ante peccatum: nam in principio Mundi fuisset talis dispositio, ex qua infallibiliter fuisset sequuta perseuerantia primi Parentis, vnde Adam non habuisset consumationem gratiæ dependentem ab aliqua subleuatione.

15 Notandum nono. Non esse incompossibile, quod Christus sit prædestinatus ante præuisionem peccati, & quod Incarnatio non fuisset futura, si homo non peccasset. Ratio est, quia cum Christus habuerit duplicem ordinem ad vltimum finem, nempe substantialem, & accidentalem, potuit secundum vnum prædestinari ante præuisionem peccati, & secundum aliud post præuisionem: ità tamen, vt prior prædestinatio se habeat tantum præcisiuè à posteriori, non negatiuè, & dicat inadæquatum decretum. Ex hoc autem fit, quod valeat arguere a negatione posterioris prædestinationis ad negationem prioris ob connexionem, quam habent inter se ratione inadæquationis, & quia decretum antecedens non habet efficaciam expeditam.

16 Dico primo. *Vnionem hypostaticam cum natura humana fuisse determinatam à Deo in primo signo, in quo instituit ordinem gratiæ, atque adeò ante præuisionem cuiuscunq. peccati.* Probatur. Deus, vt homo, est primogenitus, vt habetur. Ad Rom. 8. Ad Colos. 1. & in Conc. Sard. *Ep. ad omnes fideles*, & in Conc. Eph. r. 1. c. 4.& 5. & vt docent communiter Patres, & ità est primogenitus, vt sit caput corporis Ecclesiæ in omnibus primatum tenens, ergo Christus vt homo, fuit prædestinatus in primo signo gratiæ ante præuisionem peccati. Consequentia probatur. Ante præuisionem peccati fuit institutus status adoptionis filiorum Dei, ergo vt Christus fuerit primogenitus inter tot filios, debuit ipsi primo decerni filiatio Dei.

17 Dices Illum. Locum ad Colos. Intelligi de Christo quoad Diuinitatem, & dici primogenitum omnis creaturæ, quia est causa, cur creaturæ producantur ex nihilo, vt explicant plures Patres. Contra. Quia ab ijsdem Patribus explicatur etiam de Christo secundum humanitatem, & alio in loco non admittunt hanc explicationem, & locus ad Rom. & Concil. loquuntur de Christo, vt homine.

18 Dices secundo. Dici primogenitum inter homines, vt redemptos. Contra homines per redemptionem non generantur, sed regenerantur, vnde baptismus dicitur regeneratio, ergo non esset verè primogenitus, quia ante ipsum supponeretur generatio per gratiam.

19 Dices tertio. Dici primogenitum solum ratione dignitatis. Contra. Dignitas, licet faciat nobiliorem, non tamen facit primogenitum, ergo

20 Dices quarto. Esse primogenitum, quia est filius Dei naturalis. Contra. Christus est primogenitus ratione filiationis Diuinæ, ergo debet primum ipsi prædestinari filiatio Diuina, quàm destinaretur alteri gratia, alioquin non esset primogenitus.

21 Dico secundo. *Ante præuisionem peccati Christum fuisse prædestinatum secundum substantiam, atque adeò secundum hanc numero humanitatem, non autem secundum rationem Redemptoris, nec secundum passibilitatem.*

Pro-

Probatur. Illud tantum debemus concipere volitum ante præuisionem peccati, à quo dependet id, quod fuit determinatum ante eandem præuisionem; quæ autem fuerunt determinata dependent tantum ad substātiam Incarnationis, repugnat enim Christum poni vt Redemptorem ante præuisionem peccati,

22 Dices. Hoc decretum repugnare Deo, quia terminaretur ad aliquid confusum. Respond. nego anteced. Nam terminaretur ad Christum, vt ex quo Ecclesiæ, & ad omnes circumstantias, quæ pro illo signo sunt necessariæ; vnde non terminatur ad aliquod confusum.

Instabis. Perfecta prouidentia respicit media, finem, & omnes circumstantias, ergo ex vi prouidentiæ, qua Christus fuit prædestinatus, erat futurus in Mundo in tali tempore, in ordine ad talem finem, cum talibus circumstātijs, atq; adeo passibilis; vel impassibilis. Respond. Id esse verum id prouidentia adæquatè considerata, vt est à parte rei, & hoc pacto nec præcedit, nec subsequitur præuisionem peccati, sed est simul; in ipsa possumus tamen distinguere diuersa decreta inadæquata, vt iam diximus.

23 Dico tertiò. Si homo non peccasset, Verbum non fuisset incarnatum ex vi præsentis decreti. Probatur. Non potest sciri, quid agens liberum sit facturum circa ea, quæ sunt in potestate ipsius, nisi eius voluntas manifestatur. Deus autem erat liber circa incarnationem, & ex manifestatione voluntatis illius habemus, quod incarnatio sit facta ad tollendum peccatum, ergo. Minor probatur. Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Marci 8. *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.* 1. Ad Thimot. 1. *Venit Iesus peccatores saluos facere.* Et frequenter habetur incarnationem esse factam pro redimendis hominibus. Confirmatur. Patres docent quod verbum non fuisset incarnatum, si homo non peccasset. Aug. *serm.* 8. de verb. Christi. *Si homo non perijsset, filius hominis non venisset*, & serm. 9. *Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores saluos facere.* Ireneus 1. contra hæres. & 14. *Si non deberet caro saluari nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Athan. ser. 3. contra Arrianos. *Non igitur propter se ipsum, sed propter nostram salutem aduenit.* Leo magnus in lib. 4. Rursum cap. 1. *Si peccata deessent, Deum venire non oporteret.* Cyril. dialog. 5. de Trinitat. *Si non peccassemus, neque factus esset nobis similis.* Et alij Patres similia docent.

24 Dices. Incarnationem habuisse plura motiua adæquata, atque adeò sublato vno remedio peccati, adhuc fuisset facta ex alio motiuo. Contra. Quia Patres docent, sublata occasione peccati non fuisse faciendam.

25 Dices assignari motiuum incarnationis in carne passibili. Contra. Patres absolutè docent, Christum non fuisse venturum, nisi fuisset peccatum.

26 Dices tertiò. Scripturam assignare finem extrinsecum, non autem intrinsecum; qui est intrinseca bonitas incarnationis. Contra. Assignat id, ad quod fuit ordinata, ergo decretum incarnationis fuit cum ordine ad redemptionem, ergo non fuisset facta, nisi opus fuisset redemptione.

27 Dices quartò. Ordine intentionis fuisse intentam ante præuisionem peccati, ordine verò exequutionis fuisse volitam post præuisionem peccati in ordine ad remedium. Contra. Quia Patres assignant solum remedium peccati, sine quo non fuisset incarnatio. Deinde semper est idem finis intentionis, & exequutionis.

28 Dico quartò. *Christum, prædestinatum secundum substantiam, vt caput hominum, fuisse ordinatum per modum capitis ad influendum in membra post præuisionem peccati influxu subleuatiuo, itaut ordinatio ista fundetur in natura capitis ex eo, quod ad ipsum pertinet subleuare genus humanum.* Probatur. Christus in ordine gratiæ habet rationem capitis, à quo est omnis influxus gratiæ. Ad Ephes. 1. ergo ità fuit ordinatus ad subleuānda membra, vt non habeat rationem medij, quia est contra rationem capitis esse medium ad ea, quæ pertinent ad membra.

29 Ad primum primæ sententiæ negan. conseq. Nam Christus dicitur prædestinatus in gloriam nostram, non vt finem, sed quia ab ipso prouenit vt à capite.

Ad secundum. Christum petere clarificationem humanitatis, quæ ipsi conuenit ex eo, quod est Filius Dei, quatenus talis claritas debeat redundare etiam in humanitatem, vt explicant Patres, apud Toletum, in illum locum.

Ad tertium. Intelligi de vna visione Diuinitatis quoad extrinsecam æstimationem: ità Basil. 4. *contra Eunom.* & alij Patres.

Ad quartum. Valere de medio magis propinquo, quando est ratio volendi media remotiora; respectu autem Dei sola bonitas ipsius est ratio volendi.

Ad quintum negatur sequela. Quia bonum occasionale est illud, quod non habet propriam expetibilitatem, sed tantum ex aliqua occasione præsupposita. Ad sextum Non procedere contra nostram sententiam, neq; absolutè aliquid probat, quia prædestinatio est facta post præuisionem peccati. Ad septimum. Procedere, si Christus fuisset volitus post peccatum præuisum.

30 Ad primum secundæ sententiæ, significati tantum, quod prædestinatio Christi sit facta ab æterno, non enim dicit antequam quidquam intenderet facere; sed antequam faceret, Ad secundum. Christum dici primogenitum omnis creaturæ, nempe illius, qua est capax filiationis, atq; adeò tantum in ordine gratiæ. Ad tertium. Supponi quod in Deo sit duplex ordo intentionis, & exequutionis, quod tamen est falsum, vt suo loco ostendimus. Ad quartum negatur sequela. Quia prædestinatio Christi secundum substantiam fuit facta ante præuisionem originalis peccati, & statim post præuisionem ipsius Christus fuit prædestinatus vt Redemptor, antequam præuideretur peccatum originale actu contractum à posteris, vnde quia præuidebatur solum vt contrahendum potuit Beata Virgo in virtute redemptionis præseruari ab ipso.

An Incarnatio sit facta principalius propter remedium originalis.

SECTIO II.

31 Dicendum est. *Christum venisse principalius in remedium originalis*, ita communiter cum D. Thoma. 3. *parte q.* 1. *art.* 4. & traditur à Caio Papa. *Epist. ad Feliceem Episc.* & Leone Papa *epist.* 82. *ad episcopos Palestinæ cap.* 3. Probatur. Ad Roman. 5. & 1. Corinth. 15. Christus vt Redemptor generis humani opponitur Adæ vt corruptori totius naturæ, ergo. Christus principaliter venit ob remedium originalis.

32 Obijcitur. Peccatum actuale est grauius, cum plus habeat voluntarij, ergo. Respond. Peccatum actuale esse maius intensiuè; non autem extensiuè, neq; est malum naturæ, sicut est originale, sed personale.

Instabis. Peccata actualia sunt plura, & extenduntur ad omnes, nisi aliquis ex speciali priuilegio præseruetur, ergo etiam extensiuè sunt quid maius. Respondetur. Esse plura, & extendi ad omne per accidens, nempe ratione liberi consensus; originale autem extenditur per se ratione propagationis, & est radix omnium peccatorum.

An Chriſtus veniſſet, ſi fuiſset originale ſine actuali, aut econtra.

SECTIO III.

33 QVæſtio procedit, quantum eſt ex vi præſentis decreti; non enim poſſumus ſcire, quid futurum fuiſſet ex vi alterius decreti, cum adſint congruentiæ pro vtraq; parte.

Prima ſententia aſſerit, quod ſi exſtitiſſet aut ſolum originale, aut ſolum actuale, Chriſtus non veniſſet: ità Cabrera *3.p.q.1.art.*4. Probat cum ſolo remedio originalis pauci ſaluarentur, ergo cum Chriſtus venerit, vt omnes ſaluaret, non veniſſet, ſi tantum extitiſſet originale.

Secundum. In Adultis non remittitur originale, niſi etiam remittatur actuale, ergo eo ipſo, quod Deus voluit remedium pro vno, voluit etiam pro altero.

Tertium. In eo ligno, in quo eſt prædeſtinata redemptio, eſt etiam prædeſtinata paſſio Chriſti, ergo cum paſſio non potuerit prædeſtinari, niſi præuiſo peccato actuali Iudeorum, prædeſtinata eſt etiam in remedium actualis, nec potuit aliter prædeſtinari. Confirmatur. Peccatum originale non potuit præuideri, niſi cum dependentia ab actuali, vt in ijs, qui naſcuntur ex fornicatione, ergo non potuit prædeſtinatio redemptionis terminari ad originale independenter ab actuali.

34 Secunda ſententia aſſerit, quod ſi extitiſſet ſolum originale, Chriſtus adhuc veniſſet; ſecus autem, ſi fuiſſet ſolum actuale. ità Suar. *diſp.*5.*de Incarn. ſec.*6. Vaſquez *diſput.*13.*cap.*2. Raguſa *diſput.*33. Merar. *diſput.*9.*ſec.*3, & alij.

35 Dico primò. *Exiſtente ſolo originali Chriſtus adhuc veniſſet ex vi præſentis decreti.* Probatur, Chriſtus fuit prædeſtinatus vt caput, ergo cum teneatur producere membra ad finem ſupernaturalem, debuit venire exiſtente ſolo originali. Hinc prima Corint. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ità & in Chriſto omnes viuificantur.*

36 Dico ſecundò. *Redemptionem ab actuali peccato fuiſse virtualiter volitam in redemptione ab originali, & præuiſo actuali fuiſse ſimpliciter extenſam ad ipſum.* Probatur. Chriſtus ex vi præſentis decreti fuit prædeſtinatus vt caput, & redemptor ad perfectè ſubleuandum genus humanum, ergo cum non poſſit perfectè ſubleuari, ſi ſubleuetur à ſolo originali, debuit decretum redemptionis ità ad ipſum terminari, vt etiam terminaretur virtualiter ad actuale.

37 Dices. Quando eſt decreta redemptio, non præuidebantur actualia peccata, ergo non præuidebantur propagationes hominũ, quæ fuerunt dependenter à voluntate Adæ generandi, & hæc voluntas à meritis Chriſti, quia fuit bona voluntas, ergo non potuit decretum redemptionis terminari ad ipſa. Reſpondetur. Potuiſse terminari eo pacto, quo præuidebantur; præuidebantur autem vt virtualiter futura, quatenus fuit generaliter determinata propagatio hominum ex ipſo Adam.

38 Dico tertiò. *Exiſtente ſolo actuali Chriſtus adhuc veniſset vt redemptor.* Probatur. Decretum Incarnationis eſt de Chriſto vt capite, atq; adeò de omni eo, quod pertinebat ad rationem capitis pertinet autem ad rationem capitis ſubleuare membra quocunq; modo indigeant. Exiſtente autem ſolo actuali, adhuc homo indiguiſset ſubleuatione.

39 Dices. Redemptio fuit decreta cum ordine ad tale peccatum, ergo. Reſpondetur nego anteced. Nam fuit tantum determinata pro indigentia generis humani; vnde cum adſit indigentia ex quocunq; peccato, ſiue actuali, ſiue originali; ex vi præſentis decreti haberetur redemptio exiſtente ſolo actuali.

Inſtabis redemptio terminet cum habitudine ad peccatum decretum Diuinum, ergo poſita diuerſitate in peccato ponitur etiam diuerſa habitudo in redemptione, atq. adeò terminat diuerſum decretum. Reſpondetur. Redemptionem terminare decretum cum habitudine ad indigentiam generis humani, quæ de facto fundatur in vtroque peccato; quocunq; tamen ablato remanet indigentia, & ideò habet ſuum motiuum redemptio.

40 Dico quartò. Si fuiſſent ſola venialia, Chriſtus non veniſſet ex vi præſentis decreti. Probatur. Præſens decretum habet pro obiecto Chriſtum vt reparatorem generis humani; tunc autem non habuiſſet locum reparatio, quia homo non receſſiſſet ab vltimo fine.

41 Ad primum negat. conſeq. Nam ſi fuiſſet ſolum originale omnes ſoluerentur cum remedio ſolius originalis, vnde argumentum ſupponit, quod exiſtēte peccato actuali, Chriſtus non veniſſet ex vi præſentis decreti pro ſolo originali.

Ad 2. diſt. conſ. Eo ipſo, quod voluit remediũ pro vno voluit ēt pro altero ratione ſubiectæ materiæ cōcedo; ratione decreti, & nego; quia decretũ voluit ſubleuationem, quæ fuit tam ab originali, quam ab actuali, quia tunc vtraq; indigebat.

Ad 3. diſtin. conſeq; Redemptio prædeſtinata eſt in remedium, etiam actualis materialiter ratione ſubiectæ materiæ, concedo formaliter, nego, quia formaliter eſt prædeſtinata in ſubleuamentum generis humani, & conſequenter pro tota illa ſubleuatione, qua indigebat. Ad confirmationem diſt. anteced. Non potuit originale præuideri, niſi cum dependentia ab actuali vt contractum à particulari perſona; potuit tamen præuideri vt contrahendum in communi à ſingulis ſine tali dependentia; Deinde negatur conſeq. Quia hæc dependentia ſe tenet ex parte motiui materialis; non verò ex parte formalis, quod fuit vnicum nempe ſubleuatio à peccato, quodcunque illud ſit, & ideo ſiuè hoc extitiſſet, ſiue illud, ſemper extitiſſet incarnatio.

DE CAVSA FORMALI Incarnationis, ſeu vnionis hypoſtaticæ.

DISPVTATIO LXXVII.

An vnio ſit facta in natura.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt, Cauſam materialem incarnationis fuiſſe naturam humanam, quia ipſa fuit eleuata ad ſubſiſtendum Diuino modo in perſona Verbi, non fuit autem neceſſaria aliqua gratia habitualis, vt communiter docent contra Alens. 3.*p.q.*7.*memb.*2.*ar.*1. quia natura redderetur capax, nam ſequeretur, quod fuiſſet vnita mediante aliquo accidentali, atq. adeo non ſubſtantiali modo. Nec item fuit neceſſaria per modum ornamenti, vt voluerunt Gabriel *in* 3.*diſt.*2.*q.*3.*art.*1. D. Bonau. *q.*2. quia gratia non potuit præcedere vnionem hypoſtaticam; nam ſubſiſtentia Diuina perficit naturam humanã eo modo, & ordine, quo perficeret propria, natura autem perficitur prius per ſubſiſtentiam tanquam per complementum ſubſtantiale, quàm perficiatur aliqua accidentali cōplemēto, cũ ſubſiſtentia ſit prior natura accidentibus.

2 Supponendum ſecundò. Euthychetam, vt vitaret errorem Neſtorij ponentis duas perſonas in Chriſto, poſuiſse tantum vnicam naturam, diſcrepant autem Auctores, quomodo voluerit, quod ex natura Diuina, & humana ſit facta vna natura, certum tamen eſt, quod in hoc errauerit quod poſuerit vnicam tantum naturã in Chriſto.

3 Dicendum est. Vnionē non esse factam in natura, sed permansisse in Christo naturam Diuinam, & humanam integras, & distinctas. Est de fide, & definitur in Concil. Ephes. primo in Calced. *act. 3. præsertim in definit. fidei* in 5. Synodo *artic. 1. & collat. 8. & cantic. 8.* in 6. Synodo *artic. 11. 13. & 18.* in Lateranensi *sub Martino primo a canone 4. vsque ad 9.* in Florent. *in Litteris vnionis*, & in alijs. Desumitur etiam ex Patribus ante hanc hæresim exortam. Eutichiano Papa *Epist. 1.* Caio Papa in *Epist. quæ habetur tom. 1.* Concilior. Leone primo *Epist. ad Leonem Augustum* Gregor. Nysseno *contra Eunomium*. Basil. *lib. 1. contra Eunom.* Athan. *hom. de sanctis. Deipara*. Dyonisio *cap. 7. de cælesti hierar.* & alijs.

4 Probatur. Ex scriptura habetur, Christum esse verum Deum, & verum hominem, vt suo loco vidimus; hoc autem saluari non potest nisi perseueret natura Diuina, & humana. Confirmatur. Deus est immutabilis, ergo non potest fieri vnum cum natura homana siue per compositionem, siue per mixtionem, siue per conuersionem in ipsam.

5 Obijcitur. Ioan. 1. Verbum Caro factum est, *ergo*. Respondetur ly *factum* non significare conuersionem, sed vnionem cum carne.

6 Obijcitur secundò. Hæc vnio est similis vnioni animæ, & corporis *ex* symbolo Athanas. *ergo*, & hac vnione fit tertia natura. Respondetur. Esse similem, quatenus facit, quod extrema distincta coalescant in vnum suppositum; esse autem dissimilem, quatenus non est per modum compositionis.

7 Obijcitur tertiò. Cyril. & Athanas. relati in Concil. Chalcedon. *act. 1.* asserebant, post vnionem non debere dici duas naturas, sed vnam naturam Verbi incarnatam, ergo. Respond. ita fuisse loquutos, vt explicarent veram vnionem, qua natura Diuina, & humana vniebantur in vna persona, vnde non dicebant simpliciter vnam naturam, ad vnam naturam incarnatam, quia Deus est incarnatus: hoc est vnitus carni in persona Verbi.

8 Obijcitur 4. ex Damasceno ca. 65. Dialect. *Illud scire attinet hypostaticam vnionem vnam rerum coniunctarum compositam naturam efficere*. Respondetur in græco non adesse nomen Vsiam, sed Hypostasim, & proinde non debuit transferri vnam naturam, sed vnam personam, seù hypostasim.

9 Quæres. An possit dici natura Diuina incarnata. Negant Damascenus *3. fidei capit. 3.* & Nicetas *3. Thesauri cap. 11.*

Affirmant autem Bernard. *serm. 1. de passione*. Aug. *1. de Trinit. cap. 7. & 34.* Nazian. *orat. 1.* Leo Papa *Epist. 10.* & plures scholastici cum D. Thom. *3. parte quæst. 2. art. 2. ad 3.* quia ad verificandam hanc propositionem sufficit, si Deitas communicet aliquo pacto cum carne.

An vnio sit facta in Persona.

SECTIO II.

10 NEgant hæretici Carpocrates, Gnostici, & Tonitæ, Theodotus, Bilantius, Samnsatinus, & Nestorius, qui hanc hæresim propugnauit; ponebant enim in Christo duplicem personam Diuinam, & humanam, atq; adeò Deum se communicasse illi homini tantum secundum specialem affectum. Hunc errorem sequutus est etiam Theodoretus, vnde damnatus fuit in 5. Synodo; sed postea retractauit errorem.

11 Dicendum est. *Christum esse vnam tantum personam, atq. adeo vnionem factā esse in persona*. Est de fide ex Symbolo Apostolor. Nicæno, Athanasij, Concil. Ephes. *cantic. 2. & 4.* Chalced. *articol. 1.* Sexta Synodo *act. 9.* & passim in alijs Concil. definitum, & traditur communiter à Patribus. Dyon. *Epist. ad Caium* Cyril. Hierosolim. *cathech. 11.* Athanas. *orat. contra Arrianos.* Basil. *Epist. 65.* Hilario *9. de Trin.* Amb. *2. de fide cap. 4.* August. *13. de Trin. cap. 17.* & alijs.

Probatur. In scriptura, quando fit mentio de Christo vt homine, de eodem dicitur, quod sit Deus, quod non esset verum, nisi esset vna persona. Ioan. 9. *Tu credis in filium Dei, quis est domine, vt credam in eum, dixit ei Iesus, & vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* Lucæ 1. *Quod, ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei.*

12 Obijcitur. Ioan. 2. *soluite templum hoc*, ergo persona Diuina, & homo possunt inuicem solui. Respond. Nomine templi intelligi humanitatem, quæ est solubilis per separationem animæ à corpore.

13 Obijcitur secundò. Act. 10. Deus dicitur fuisse cum Christo, ergo Christus erat persona distincta. Respondetur; quando dicitur, Deus esse cum Christo homine, intelligi de Deo Patre, iuxtà illud Ioan. 7. *Ego non sum solus, sed Pater mecum est.*

14 Obijcitur tertiò. Ad Philip. 2. *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo*, ergo induit hominem extrinseco modo ad modum vestimenti. Respondetur. Nomine similitudinis intelligi speciem humanam; dicitur autem habitu inuentus vt homo, quia extrinsecè apparebat tantum homo.

15 Obijcitur quartò. Act. 2. *Certissimè sciat omnis domus Israel, quia & Dominum meum, & Christum fecit Deus hunc, quem vos crucifixistis*, ergo si factus est Deus, & Dominus, non erat filius Dei.

Respondetur. Id dici ratione humanitatis, quatenus assumpta est ad communicandum in Dominio cum filio Dei naturali.

16 Obijcitur quintò. Vnio non est facta realiter in natura, ergo nec etiam in persona, quia natura, & persona non distinguntur realiter in Deo.

Respondetur. Esse factam in Diuina entitate, quæ est realiter natura, & persona, quia tamen ratio vniendi est ratio personæ, ideò dicitur facta in persona, non in natura.

17 Ex dictis colligitur. Vnionem non solum factam fuisse in persona, sed etiam in supposito, vt communiter docent cum D. Thom. *3. p. q. 2. art. 3.* & est de fide definitum in quinta Synodo *can. 5.* vbi Damnantur ponentes in Christo duas subsistentias.

18 Colligitur secundò. Terminum vnionis hypostaticæ esse personam, vt docent communiter contra Durand. *in 3. dist. 5. q. 2.* Quia Incarnatio est ordinata ad vniendum Verbum cum natura humana; vnde id, in quo facta est vnio, est terminus.

19 Colligitur tertiò. Christum posse dici personam humanam, vt docent Damascen. *3. fidei cap. 11.* Ambros. *Epist. 40.* Diuus Thoma *4. contra Gentes cap. 49.* Ratio est, quia persona est ipsa natura incōmunicabiliter subsistens, natura autem humana subsistit in Christo incommunicabiliter.

An vnio naturarum in Christo sit substantialis.

SECTIO III.

20 DIcendum est. *Esse substantialem*; ita communiter contra Durand. *in 3. dist. 6. q. 4.*

Probatur ex Concil. Alexand. in Epist. quæ est 10. inter Epist. Diuo Cyril. Alex. Anathematis 2. *Si quis non confitetur carni secundum substantiā vnitum Dei Patris Verbū, anathema sit*, & hic canon approb. etiam in concil.

Ephes. & in Concil. *Lateran. sub Martino primo Consul. 5. cant. 6. Si quis secundum Sanctos Patres non confitetur propriè, & secundum veritatem in duabus, & ex duabus naturis substantialiter vnitis, &c.* Ratio est. Quia extrema, quæ vniuntur, substantialia sunt, & substantiali modo sibi inuicem communicant; nam personalitas Diuina perficit substantiali modo naturam humanam. ergo

21 Obiicitur. Quod aduenit enti in actu completo, non potest ipsi vniri substantialiter; humanitas autem aduenit Verbo, quod est ens summè completum. Respondetur. Quod aduenit enti in actu, non potest vniri substantialiter, si vtrumq; se habeat per modum actus; secus autem si vnum se habeat per modum potentiæ, vt in casu nostro: nam humanitas se habet potentiali modo.

22 Instabis. Humanitas est omnino extra rationem Verbi, ità vt possit adesse, & abesse præter illius corruptionem, ergo accidentali modo vnitur.

Respondetur negando consequentiã. Quia cum dicitur, accidens posse adesse, & abesse præter subiecti corruptionem, per subiectum intelligitur esse primarium, quia, cum accidens sit entis ens, importat tantum esse secundarium, humanitas autem licet sit extra Verbum, non tamen est extra esse primarium illius suppositi, quod est Christus; nam pertinet ad constitutionem substantialem ipsius, & per absentiam ipsius destruitur ille modus subsistendi, quo vna persona subsistit in duabus naturis.

23 Quæres. An hæc vnio possit dici naturalis. Respondetur affirmatiuè, quatenus naturale contradistinguitur ab artificiali, & morali, ad significandum esse vnionem physicam, & realem, & ità dicitur in Epist. *ad Concil. Alex. Anathem.* 3. quæ est approbata à Concil. Ephes. & à 6. Synodo *in Epist. ad Sophron.*

24 Quæres secundò. An possit dici essentialis. Respondetur affirmatiuè, non quia sit vnio essentiarum, sed quia est vnio per se in genere substantiali, & quia facit essentias inuicem communicare in eodem modo substantiali, & ità appellatur à Nazianzeno *Epist. 1. ad Cletum*, & Damas. 3. *fidei c. 3.* non est tamen dicenda simpliciter naturalis, & essentialis, nisi ex circumstantiis constet, in quo sensu dicatur.

An hæc vnio sit omnium maxima.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit de hac vnione comparata ad alias vniones, quę fiunt per compositionem; vnde non comparatur ad vnitatem Diuinarum personarum in vna essentia, quia hæc est vnitas per identitatem. Certum est autem excedere alias vniones, quatenus est magis admirabilis, vt loquitur Cyril. *in Scholys de Incarn. cap. 7.*

26 Prima sententia asserit, secundum rationem vnionis non esse omnium maximam; sed tantum secundum dignitatem: ità Durandi *in 3. dist. 5. quæst. 3. numer. 7.* Probatur. In vnione materiæ, & formæ non solum fit vnum in supposito, sed etiam in natura, ergo ista est maior.

27 Secunda sententia asserit, esse omnium maximam, non solum in ratione illius, in quo fit vnio, sed etiam ratione extremorum, ità Paludanus *in 3. dist. 5. quæst. 3. art. 3.* Caiet. *3. part. quæst. 2. art. 9.* Probant. Vnio hypostatica difficilius soluitur, cum ex natura sua sit æterna, vt ait Leo Papa *serm. 17. de passione*, ergo est maior.

Secundò. In hac vnione alterum extremum est persona Diuina, quæ est simplicissima, atq. adeò magis vnibilis alteri extremo. ergo

Tertiò. In nulla alia vnione extrema de se inuicem prædicantur, sicut in ista; nam Deus est homo, & homo est Deus, ergo. Quartò. Hæc vnio est ex natura, & subsistentia, quæ etiam reperitur in Angelis, in quibus non reperitur vnio ex materia, & forma, ergo est maior, cum magis accidat ad simplicitatem.

28 Tertia sententia asserit, esse omnium maximam non ratione extremorum, sed ratione illius, in quo facta est vnio, ità Diuus Thomas 3. *parte quæstione 2. art. 8. &* communiter.

29 Dico primò. *Extrema vnionis hypostaticæ, videlicet naturam Diuinam, & humanam, non maximè vniuntur.* Probatur. Non maximè communicant in essendo, cum remaneant impermixta, nec componant tertiam naturam; vt materia, & forma. ergo

30 Dico secundò. *Si considerentur extrema, quæ immediatè vniuntur, videlicet persona Diuina, & natura humana, neque est maxima vnio.*

Probatur. Persona superexcludit capacitatem naturæ, in aliis autem vnionibus extrema sunt inuicem commensurata, quæ autem vniuntur vt sibi inuicem commensurata, magis vniuntur. Tum quia adæquatè vniuntur. Tum quia vniuntur secundum positiuam aptitudinem, quam habent ad vniri.

31 Dico tertiò. *Esse omnium maximam, si consideretur id, in quo vniuntur natura Diuina, & humana.*

Probatur. Quando aliqua vniuntur in tertiò, eadem vnitate vniuntur, quam importat illud tertium, ergo cum hæ naturæ vniantur in persona Diuina, quæ est simplicissima, vniuntur maximâ vnitate.

32 Dices. Etiam accidentia vniuntur cum Christo in eadem vnitate suppositi, ergo. Respond. Non vniri, nisi mediante subiecto, vnde vnio ipsorum est secundum mensuram subiecti.

33 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Nam ea vi vnionis materiæ, & formæ fit tantum vnum in natura, non in supposito.

34 Ad primum secundæ sententiæ. Hanc vnionem esse æternam, & difficilius solui, non ex natura sua, sed ex Christi voluntate, & ideò ea hoc capite non excedit.

Ad secundum negat. consequent. Nam simplicitas extremorum non confert ad vnionem, quæ mensuratur tantum ex modo, quo extrema sibi inuicem communicant. Ad tertiũ. Ideò extrema de se inuicem prædicantur, quia vniuntur in vnitate suppositi, & ideò est maxima in ratione illius, in quo fit. Ad quartũ. Licet vnio hæc sit vnio ex natura, & subsistentia, quia tamen subsistentia est aliena, & infinita, habet minorem vnibilitatem.

35 Quæres. An sit omnium maxima in ratione beneficii, & boni. Respondent communiter affirmatiuè cum Diuo Thoma 3. *parte quæst. 2. artic. 10. ad 1.* & *artic. 11.* Ratio est. Quia, cum vnio sit quædam communicatio, attenditur, quod per ipsam communicatur, in hac autem vnione communicatur id, quod est omnium maximum, nempe esse Diuinum secundum esse reale, & non secundum esse intentionale vt in beatitudine, vnde hoc donum trahit secum ex natura rei omnia alia dona iuxtà id. Ad Rom. 8. *Qui proprio filio non pepercit, quomodo non omnia cum illo nobis donantur.*

Quid dicat vnio hypostatica.

SECTIO V.

36 PRima Sententia vult, esse modum substantialem superadditum naturæ, & ab ipsa distinctum, qui subiectetur in ipsa natura, & terminetur ad Verbum: ità Vasquez *disputation. 18. de Incarnat. capit. tertiò* Suarez *disputat. 8. section. 2.* Ragusa *disputation. 39. §. 6.* Hurtad. *disp. 21. sect. 2. & sequentibus*, & ferè communiter Recentiores. Probant: Incarnatio est actio communis toti Trinitati, vt habetur in cap. *Firmiter De sum. Trinit.*

nit.

nit. Ergo cum omnis actio debeat habere suum terminũ, nec possit esse in hac actione, nisi modus vnionis, debet dari talis modus; vnde in V. Synodo *act. vlt. can.* 5. *&* 8. definitur, factam fuisse vnionem. Secundò. Non potest humanitas de non vnita fieri vnita sine aliqua mutatione intrinseca, cum non possit dari denominatio de nouo sine forma de nouo, ergo sine nouo modo vnionis non potest fieri vnita.

Tertiò potest existere humanitas, & non vnita verbo, ergo quod sit vnita, dicit aliquid superadditum. Quartò. Humanitas, & Verbum possunt separari realiter ab vnione, ergo vnio est aliquid realiter ab ipsis distinctum.

37 Secunda sententia asserit, humanitatem vniri Verbo se ipsa sine nouo modo vnionis superaddito, & deinde resultare relationem, qua humanitas refertur vt vnita ad Verbum, ita Scotus *in* 3. *dist.* 1. *quæst*.2. Ocham. *ibidem*. Durand. *dist*. 5. *quæst*.2. Baccon. *dist*. 1. *quæst*. 1. *art*. 1. Capreol. *art*.5. Arim. *in* 4. *dist*.28. *quæst*. 2. Caiet. 3. *p. quæst*. 2. *art*.7. Aluar. *disp*.13. *de Incarn.* & desumi ex D. Th. 3. *part*. *quæst*.2. *art*.7. dum ponit supra extrema vnita solam relationem.

38 Notandum primo. Cum de fide sit, humanam naturam esse verè vnitam Verbo, oportet etiam concedere veram rationem vnius, qua Christus constituatur in esse vno, & ideo debet dari esse vnitum; cum hoc vsum non sit tale per simplicitatem. Cum autem non possit dari effectus formalis sine causa formali, non potest dari hoc esse vnitum sine vnione, cum vnio sit ratio formalis, ex qua consurgit vnitum.

39 Notandum secundò. Extrema, quę vniuntur vnione, per se habere intrinsecam vnibilitatem, ipsa inuicem possunt coaptari per modum actus, & potentiæ, vel alio modo; hæc autem vnibilitas importat communicabilitatem, qua vicissim potest vnum alteri se communicare; quia autem secundum determinatas rationes sibi inuicem communicant, ideo hæ rationes sunt communicabilitas extremorum.

40 Notandum tertiò. Licet natura humana, & Verbum non sint extrema ex natura sua ordinata ad vnionem, adhuc tamen proportionaliter requiritur in ipsis vnibilitas; natura enim ratione potentiæ obedientialis sub ratione naturę est terminabilis à Verbo, & Verbum potest exercere respectu ipsius rationem termini, & se illi communicare sub ratione personalitatis.

41 Notandum quartò. Quando aliquid conuenit in genere formali, non indigere aliquo superaddito, vt ponat aliquid de nouo à parte rei, sed sufficit, si se ipsum exhibeat, quia cum sit formaliter tale, ex vi communicationis sui ipsius facit aliquid consurgere, vt est effectus formalis respectu causæ formalis; hæc autem communicatio non est aliquid superadditum rei communicatę, sed solum dicit, quod se exhibeat vt perfectiuum perfectibili.

42 Dicendum est. *Vnionem hypostaticam non esse modum substantialem superadditum natura, sed extrema se ipsis formaliter vniri ex vi communicationis, qua sibi inuicem communicant in ratione naturæ, & termini personalis*. Probatur: Extrema se ipsis formaliter sunt rationes vniendi, ergo, se ipsis vniuntur. Anteced. probatur. Vnio non est aliud, quàm communicatio extremorum, qua sibi inuicem communicant, ergo illud est ratio vniendi, quod est ratio communicandi; in vnione autem hypostatica, quæ est ratio naturæ, & termini personalis, extrema sunt rationes communicandi, nam natura ex intrinseco suo est communicatiua sui ipsius sub ratione naturæ, & personalitas sub ratione personalitatis. Conseq. probatur. Nam quæ sunt talia vt, *quo*, se ipsis habent suum actum, sic quia actio est ratio agendi, se ipsa fit ab agente. Confirmatur esse vnum per se ex vi vnitionis, est habere vnum esse, quia vnum est passio entis; vnde consurgit ex eo, quod ponatur vna ratio essendi. Sed extrema, quę per se vniuntur, fiunt vna ratio essendi per id formaliter, quod communicant in essendo, & per id communicant, quod vnum perficiat aliud, ergo cum vnum perficiat aliud se ipso formaliter, etiam se ipso vnitur, & communicatur.

43 Secundò probatur. Vnio ista, si esset modus superadditus, non posset vnire Verbum, quia vnit vt causa formalis: quæ non tribuit suum effectum, nisi illi, in quo subiectatur. ergo

44 Dices vnire Verbum terminatiuè. Contra Non potest vnire, nisi in genere causæ formalis, atque adeo nisi se ipsum exhibeat per modum actus.

45 Dices secundò. Esse causam formalem extrinsecam. Contra. Vnire est effectus vniuocus vnionis; effectus autem vniuocus causæ formalis, non potest esse à causa formali extrinseca, quia identificatur cum ipso.

46 Dices tertiò. Verbum vniri esse effectum secundarium vnionis. Contra. Effectus formalis secundarius causæ formalis non potest esse vniuocus. Deinde esset idem cum effectu, quam exhiberet humanitati, qui est effectus primarius.

47 Ad primũ. Incarnationem esse actionem communicatiuam; non autem productiuam, quia per ipsam solum Verbum communicatur naturæ humanæ, quã nõ est propriè actio, quia est tantum communicatio termini existentis; dicitur autem esse à tota Trinitate, quia est à voluntate totius Trinitatis; dicitur autem Verbum factum caro, quia per illam actionem, qua producta est humanitas, non est producta quomodocumque, sed ad subsistendum in verbũ, & ob hanc causam dicitur vnio fieri. Ad secundo nego conseq. Nam quod humanitas de non vnita fiat vnita, recipit mutationem subsistentiæ, quia ex non habente subsistentiam diuinam fit habens. Ad tertium. disting. conseq. humanitatem esse vnitam Verbo, dicit aliquid amplius, quàm existere hoc tempore, &c. non quia dicat aliquem modum superadditum; sed quia dicit, quod perficiatur subsistentia Verbi, & ab ipso substentetur quod sit personalem exhibitionem subsistentię. Ad quartũ. Ea realiter distingui, quæ sunt separabilia separatione immediata seu ratione sui; secus autem, si separatione mediata, & ratione alterius; vnio autem separatur ab humanitate, & Verbo non ratione sui, sed quia Verbum, & humanitas separantur ad inuicem.

48 Ex his colligitur. In humanitate resultare relationem prædicamentalem, qua vt vnita refertur ad Verbum, cuius fundamentum proximum est communicatio humanitatis in subsistentia Verbi, ratione cuius humanitas habet specialem ordinem ad Verbum.

DE ASSVMPTIONE.

DISPVTATIO LXXVIII.

Quid de humana natura assumpsit.

SECTIO I.

1 DIco primò. *Assumpsisse verum corpus humanum*. Est de fide contra Cerdonem asserentem assumpsisse corpus phantasticum, quem secuti sunt Marcion, & Priscillanistæ. Definitur autem in Concil. Ephes. *can*.2. *&* 5. in Toletano 1. *in confess. fidei*, & in Later. vt refertur in Cap. *Firm.ter*. Probatur: Ioann. 1. *Verbum caro factum est*. Ad Hebr. 7. *Semen Abraæ apprehendit*.

2 Obijcitur secundò Corint. 5. *Et si cognouimus secundum carnem, sed iam non nouimus*: hoc est, vt explicat Faustus Manicheus, existimauimus Christum habere veram carnem, sed iam mutauimus sententiam. Respondetur.

tur. Intelligi de cognitione, quam habuit de Chriſto ante conuerſionem, qua putabat eſſe purum hominem, iudicans ſecundum carnem, hoc eſt ſecundum ſenſum. Deinde ait, *ſed iam non nouimus*, quia non amplius iudicabat ſecundum ſenſum.

3 Dico ſecundò. *Corpus aßumptum Verbo fuiße terrenum, formatum ex Virgine*. Eſt de fide contra Valentinum, qui voluit fuiſſe corpus aereum, definitum in Côcil. Chalcid. *in confeſ. 2. fidei*.

Prob. Lucæ 1. *Quod enim ex te naſcetur Sanctum*, & Ad Rom. 1. *Qui factus eſt ei, ex ſemine Dauid ſecundum carnem*.

4 Obijcitur 1. Corinth. 15. *Primus homo de terra terrenus; ſecundus homo de cælo cæleſtis*. ergo Reſpondetur dici de cælo cæleſtem ratione diuinitatis, vt explicat Nazian. Epiſt. 1. ad Petr. & Aug. 13. *de Trin. cap. 23*. Vel etiam ratione conceptionis ſuper naturalis.

5 Dico tertiò. *Verbum aſſumpſiße veram animam rationalem, ſeu mentem*. Eſt de fide contra Arrianos dicentes, Verbum fuiſſe in Chriſto loco mentis, & Apollinarem, qui licet concederet animam, negauit omnem mentem. Probatur Ioann. 3. *Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi*. Deinde eſt de fide, quod fuerit Deus homo. ergo

6 Obijcitur. Eſſet in Chriſto quaternitas, quia eſſet in ipſo Corpus, Anima, Natura diuina, & Perſona. Reſp. neg. ſequel. Quia numerus attenditur ſecundum perſonam, quę eſt vna.

7 Dico quartò. *Chriſtum aßumpſiſſe corpus, & animam, prout conſtituebant vnam naturam*. Eſt de fide ex Conc. Epheſ. *can. 13*. & vj. Synodo *in Epiſt. ad Sophron.* vbi definitur, Verbum aſſumpſiſſe carnem animatam anima rationali. Probatur: ſine vnione partium non adeſt vera natura humana, ergo cum ſit de fide aſſumpſiſſe veram naturam humanam, debuit aſſumere partes vnitas.

8 Dico quintò. *Naturam humanam aſſumptam à Verbo fuiſſe ſingularem*. Eſt de fide, quatenus eſt de fide, Chriſtum fuiſſe hunc hominem ſingularem genitum ex Virgine. Probatur: Quia Chriſtus fuit homo diſtinctus à cæteris.

9 Dico ſextò. *Non fuiſſe conueniens, quod aſſumeret naturam in omnibus indiuiduis*. Ita D. Thom. 3. *part. quæſt. 4. art. 5.*

Probatur; quia tolleretur ordo gratiæ adoptionis, nam omnes eſſent filij Dei naturales; & multitudo quoq; ſuppoſitorum.

10 Dico ſeptimò. *Fuiſſe conueniens, quod aßumeret naturam ex ſtirpe Adæ.* ità D. Thom. 3. *p. quæſt 4. art. 6.* Probatur: Quia pertinet ad iuſtitiam, vt qui peccauit, etiam ſatisfaciat.

11 Obijcitur. Si non aſſumpſiſſet de ſtirpe Adæ, eſſet magis ſegregatus a peccatoribus, quod eſt magis conueniens. Ad Heb. 7. *Talis decebat, vt eſſet nobis Pontifex, ſegregatus à peccatoribus*. Reſpondetur debuiſſe eſſe ſegregatum quoad culpam, non quò ad naturam, in qua debuit aſſimilari. Ad Heb. 2.

12 Dico octauò. *Verbum non aßumpſiſſe perſonam*, Ita communiter cum D. Thom. 3. *p. q. 4. ar. 2.* Probatur: perſona humana nec permanſit, nec præceſſit in humanitate Chriſti, ergo non potuit aſſumi.

13 Obijcitur ex Innoc. in quadam decretali. Perſona Dei conſumpſit perſonam hominis, ergo. Reſpondetur. Conſumpſiſſe non deſtruendo, ſed impediendo, ne reſultaret.

14 Quæres. An poſſit dici, Verbum aſſumpſiſſe hominem. Reſpondetur negatiuè, cum ita decernat Concil. *Epheſ. can.* 8. Homo enim ſignificat naturam vt ſubſiſtẽtem in ſuppoſito; ſi tamen nomine hominis ſignificetur natura, vt completa, poteſt vſurpari iſta propoſitio, ſicut vſurpauit Concil. *Tolet. 6. can. 1.* & Tolet. 11. *in Confeſſ. fidei*.

15 Quæres ſecundò. An poſſit dici, quod in Chriſto ſint tres ſubſtantiæ; nempe natura diuina, corpus, & anima. Reſpondetur poſſe abſolutè dici, quia licet corpus, & anima vniantur, retinẽt tamen ſuã ethereogeneitatem.; vnde vſurpatur hæc propoſitio à Concil. *Tolet. 11.* ab Aug. 13. *de Trin. cap. 17.* Gelaſio *lib. de duabus naturis*, oppoſitum tamen ſentit Damaſcenus 3. *fidei cap. 16.*

An Verbum aſſumpſerit hypoſtaticè ſanguinem.

SECTIO II.

16 Certum eſt. Verbum aſſumpſiſſe corpus integrum, atque adeo omnes partes, quæ pertinent ad integritatem, cum ſit perfectus homo ex Symbolo *Athan.* Concil. Chalcid. *act. 1.* v. Synodo *act. 8. can. 4. & 11.*

17 Supponendum eſt. Dari duplicem modum aſſumptionis; videlicet. In hypoſtaſi; & ſecundum hypoſtaſim. Primus dicit, quod id, quod aſſumitur, non vniatur immediatè cũ hypoſtaſi Verbi, ſed tantũ cũ eo quod immediatè vnitur. Secundus quod id, quod aſſumitur, terminetur immediatè hypoſtaſi Verbi. Certum eſt autem. Verbum aſſumpſiſſe ſecundum hypoſtaſim omnes partes, quæ informantur anima rationali, cum aſſumpſerit ſecundum hypoſtaſim naturam humanam, atq; adeo corpus humanum; vnde difficultas eſt de nonnullis alijs partibus.

18 Prima ſententia aſſerit, ſanguinem non fuiſſe aſſumptum ſecundum hypoſtaſim, ſed tantum in hypoſtaſi. Ita Durand. *in 4. diſt. 10. quæſt. 1.* Gabriel. *lect. 53. in canonem miſſæ*. Probant: ſanguis non eſt pars animalis ex Ariſt. 2. *de partibus animalium cap.* 10. nec eſt animatus, ſed eſt tantum in venis ſicuti in vaſe. ergo. Secundò. Sanguis eſt vltimum alimentum: vnde nondum eſt conuerſus in ſubſtantiam viuentis, ergo non eſt aſſumptus. Tertiò. Si fuiſſet aſſumptus, ratione communicationis idiomatum Verbum eſſet ſanguis, eſſet effectum in paſſione, &c.

19 Secunda ſententia ait, alium eſſe ſanguinem nutrimentalem, qui nondum eſt benè concoctus, nec eſt pars animalis, & hunc non fuiſſe aſſumptum: alium verò eſſe ſanguinem vitalem, qui eſt perfectus, & animatus, & hunc fuiſſe aſſumptum. Ita Caiet. 3. *part. quæſt. 54. artic. 2.* Aluar. *diſput. 28. de Incarnat.* Syluester in *Roſa aurea quæſt. 35.*

20 Tertia ſententia aſſerit, ſanguinem fuiſſe vnitum ſecundum hypoſtaſim, quando erat intra corpus, non autem quando in triduo mortis manſit effuſus, quia tunc deſiit eſſe pars. Ita Mayronius *in 4. diſt. 43. q. 1.* Richardus *in 3. diſt. 2. art. 1. quæſt. 1.*

21 Quarta ſententia ait, totum ſanguinem fuiſſe vnitum ſecundum hypoſtaſim, etiam in triduo mortis, ita D. Th. 3. *part. quæſt, 38. art. 1.* Capreol. *in 4. diſt. 10. quæſt. 1 art. 3.* Maior. *diſt. 3. quæſt. 2.* Sotus *in 4. diſt. 10. quæſt. 1. art. 2.* Suar. *diſp. 15. de Incar. ſect. 6.* Vaſq. *diſp. 37. c. 4.* Raguſa *diſp. 60.* & alij.

22 Dico primò. *Totum ſanguinem Chriſti fuiſſe vnitum Verbo ſecundum hypoſtaſim*. Probatur: ſanguis ſecundum ſe totum eſt pars humanæ naturæ, & de neceſſitate ipſius, non ſolum vt proximum nutrimentum, ſed etiam ob alia munera animaſtica exercenda, vnde in Trid. *ſeſſ. 13. can. 3.* definitur, ſanguinem eſſe ſub ſpeciebus panis ob naturalem connexionem, & concomitantiam, qua partes Chriſti domini inter ſe copulantur, ergo fuit aſſumptus ſecundum hypoſtaſim, quia Verbum aſſumpſit ſecundum hypoſtaſim humanam naturam ſecundum totam integritatem ipſius.

23 Dico ſecundò. *Sanguinem Chriſti remanſiſſe vnitũ hypoſtaticè in triduo mortis.*

Probatur: Tota humana natura in triduo mortis manſit vnita hypoſtaticè ſecundum ſuas partes, ergo etiam ſanguis, cum antea fuerit vnitus.

24 Dico ſecundò. *Suppoſito, quod remanſerit apud*

nos aliquid de sanguine Christi, non remanet hypostaticè vnitus. Est contra Valentiam 3. *part. disput.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 1. Probatur: Ille sanguis non est amplius pars corporis Christi, ergo nec vnitus hypostaticè, quia in tantum conuenit vniri, in quantum est pars.

25 Dices. Quod semel assumpsit, nunquam dimisit, ergo. Respondetur id esse intelligendum de partibus, quæ vt totalis pertinent ad integritatem naturæ: certum est enim illas partes fuisse dimissas, quæ continuo resoluebantur à calore naturali.

26 Ad primū. Aristotelem tantum velle, quod sanguis non sit pars organica, non autem, quod non sit pars integralis. Nec obstat quod sit in venis, vt in vase, quia adhuc est inseparabilis à corpore secundum exigentiam dictam, cum vita dependeat in conseruari à sanguine.

Ad secundū. Sanguinem ita esse vltimum alimentum, vt tamen sit constitutus in illo statu per actionem vitalem, atque adeo factus pars viuentis. Ad 3. negatur sequela. Quia communicatio idiomatum non fit, nisi secundum ea, quæ possunt repræsentare totaliter ipsam naturam, quia fundatur in communicatione naturarum in eodem supposito, & ideò non potest prædicatum vnius naturæ transire ad aliam, nisi fundetur in aliquo, quod repræsentet totam naturam, vt est corpus, quod sensibiliter repræsentat totum hominem, & anima, quæ cum sit tota intellectualis repræsentat totum esse formale hominis.

An cæteri humores fuerint assumpti secundum hypostasim.

SECTIO III.

27 DIco primò. Flegma, atram, & flauam bilem non fuisse assumptas secundum hypostasim. Est contra Suar. *disp.* 15. *de Incar. sect.* 6. Ragusam disp. 61. Probatur hi humores producuntur præter intentionem naturæ ex eo, quod deficit, nec potest conuertere cibum totaliter in alimentum, vnde sunt excrementa naturæ, vt ait Arist. 4. *de partibus animal. cap.* 2. ergo cum non sint partes de integritate naturæ, nec etiam vniuntur hypostaticè.

28 Obijcies ex Innocentio 3. Cap. *In quadam de celebratione Missarum*. Qui ait, quatuor esse humores de compositione humani corporis. Respond. Hos humores dici impropriè concurrere ad constitutionem humani corporis, quatenus videlicet homo consideratur vt mundus paruus, & hi quatuor humores assimilantur elementis.

29 Obijcies quartò. In Eucharistia ponuntur sub speciebus hi humores, ergo debent esse partes. Respondetur, De facto non poni quia vt excrementa non sunt in corpore Christi glorioso, dum autem Christus erat passibilis, probabile est non fuisse ponendos, si autem fuissent positi, hoc fuisset factum, quia vt in mixti sanguini censebantur moraliter sanguis.

30 Dico secundò. Nos, & cambium fuerunt assumpta secundum hypostasim. Probatur. Quia non differunt substantialiter à sanguine, sed important illas mutationes accidentales, quas habet sanguis antequam conuertatur in substantiam viuentis.

31 Quæres. An spiritus fuerint assumpti secundum hypostasim. Respond. affirmatiuè quia sunt de integritate humanæ naturæ, & necessarij tum ad sustentationem vitę, tum ad operationes vitales.

An dentes, vngues, & pili sint assumpti secundum hypostasim.

SECTIO IV.

32 DIco primò. *Dentes fuisse assumptos secundum hypostasim.* Probatur quia sunt partes animatæ, saltim anima vegetatiua, & de integritate organizationis humani corporis, deseruiunt vt instrumenta operationis animasticæ.

33 Dico secundò. *Vngues fuisse assumptas secundum hypostasim.* Prob. quia pertinent ad integritatem organizationis, & contrariæ sunt ad perfectum statum humani corporis.

34 Dico tertiò. *Capillos, & alios pilos non fuisse assūptos secundum hypostasim*. Est contra Suar. *disp.* 15. *de Incarn. sect.* 7. & alios. Prob. non pertinent ad integritatem humanæ naturæ, sed sunt partes excrementitię. ergo

35 Obijcies ex Athanas. *Epist. ad Epitet.* & Amb. *lib. de Incar. cap.* 6. qui inferunt secundum hæreticos dicentes, diuinitatem fuisse conuersam in naturam humanam, fuisse etiam conuertendam in capillos, hæc autem illatio non valeret, nisi essent pars humanæ naturæ. Resp. Hos Patres deducere hanc consequentiam, quia capilli sunt de integritate accidentali: si autem diuinitas conuersa esset in humanam naturam, etiam integritas accidentalis fuisset terminus conuersionis.

36 Obijcies secundò. Corpus Christi continetur in Eucharistia cum capillis, ergo debent poni vt partes sub speciebus: si autem sunt partes debuerunt assumi. Respond. poni sub Eucharistia, quia nomine corporis significatur corpus secundum omnem integritatem: non tamen fit, quod sint assumptę secundum hypostasim, nam etiam accidentia ponuntur sub speciebus, & tamen non sunt assumpta secundum hypostasim.

37 Quæres. An accidentia possint assumi secundum hypostasim. Resp. negatiuè quia non possunt terminari termino suppositali, cum hoc conueniat tantum natura substantiali.

An in assumptione fuerit aliquis ordo temporis.

SECTIO V.

38 DIco primò. *Humanitatem Christi non prius extitisse, quam fuerit assumpta.* Est de fide ex Concil. Ephes. can. 13. Chalced. *act.* 1. V. Synodo, *act.* 8. *can.* 6. & vj. Synodo *in epist. sophron. contra Nestorianos.* Probat. Lucæ 1. Quod enim ex te nascetur Sanctum vocabitur Filius Dei, ergo cum sit natus filius Dei, ab initio fuit facta vnio.

39 Dico secundò. *Neque animam praextitisse assumptioni, nec prius assumptam fuisse, quàm corpus.* Est de fide ex vj. Synodo *in Epist. Sophron.* & Leone Papa *epist.* 11. contra Euthic. & Originem. Probat. Anima Christi est eiusdem rationis cum cęteris, & vt forma corporis exigit produci in ipso: nec adest fundamentum asserendi oppositum. ergo

40 Dico tertiò. *Neque corpus prius extitisse, quam fuerit assumptum, atque adeò non prius fuisse conceptum quam assumptum.* Est de fide ex Concil. Ephes. *can.* 15. Probat. si prius fuisset conceptum, quam assumptum, Beata Virgo non concepisset Deum, quod est contra fidem.

41 Dico quartò. *Neque prius animam fuisse assumptam, quàm vnitam corpori.* Est de fide ex ijsdem Concil. Probat. B. Virgo concepit hominem Deum, ergo in instanti conceptionis ad fuit homo, atque adeo mutua vnio animæ, & corporis.

An interueniat aliquis ordo natura.

SECTIO VI.

42 DIco primò. *Animam non fuisse medium vt quo, assumptionis respectu corporis.*

Probat. sequeretur, quod corpus non vniretur hypostaticè, quia tantum vniretur parti, quę est medium vt quod.

43 Dico

43 Dico secundò. *Non prius natura animam fuisse assumptam, quàm sit vnita corpori, aut econtra etiam ordine exequutionis*, est contra Suar. *disp.* 17. *de Incarnat. sec.* 1. 2. & 3.

Probatur. Per assumptionem assumitur natura humana ad subsistendum in persona Diuina, ergo assumptio per se primò terminata est ad naturam, quia per se primò est terminata ad id, quod subsistit in persona diuina.

44 Obijcit Suar. In morte Christi soluta est vnio animæ cum corpore, non autem vnio partium cum Verbo, ergo vnio hypostatica non dependebat ab vnione partium. Respondetur: Licet non dependeret, debuit tamen præcedere, vt esset constituta natura quæ erat assumenda. Nec hinc fit, quod ablata vnione animæ, & corporis debeat auferri vnio hypostatica, quia non terminatur ad ipsam, sed ad partes, vt inuicem subordinatas, quàm subordinationem retinent etiam, quando sunt separatæ.

45 Dico tertiò. *Verbum assumpsisse carnem mediante anima, & animam mediante spiritu tanquam medio vt quo* desum ex 6. Synod. *act.* 8. Vbi habetur *Verbum animam, & corpus per spiritum, & carnem mediante anima rationali sibi compaginasse*. Probat. Anima est formale constitutiuum naturæ humanæ, ergo cum sit assumpta natura sub ratione naturæ humanæ, debuit Anima esse medium *quo* in ordine ad assumptionem.

46 Obijc. Si anima esset medium, *quo*, in morte Christi soluta fuisset vnio corporis cum Verbo. Respond. negando seq. quia Verbum vnitur immediatè etiam cum corpore, quia anima est tantum medium *quo*, quatenus subordinat sibi corpus in ordine ad talem vnionem, quæ subordinatio remanet ablata etiam vnione.

47 Dico quintò, prius natura esse assumptum totum, quam partes etiam quoad exequutionem. Probat. Illud primò fuit assumptum ordine exequutionis, quod primò debuit terminari à personalitate creata, cum diuina suppleat creatam; totum autem debuit primò terminari, quia subsistentia non reddit partes per se primò incommunicabiles, sed totum.

48 Dices. Animam prius subsistere, quàm totum. Contra. Etiam si subsisteret suppositaliter, non tamen subsistentia humana, quia hæc non est possibilis, nisi sit natura humana.

49 Obijc. Patres docent, per carnem, & animam fuisse assumptam humanam naturam, ergo partes prius fuerunt assumptæ.

Respond. negando conseq. quia tantum volunt, quod humana natura fuerit assumpta in suis partibus, vt in intrinsecis constitutiuis.

50 Obijc. secundò partes sunt priores toto, ergo debuerunt prius assumi. Respond. esse priores toto in ratione principij constitutiui: non autem in ratione assumptibilitatis, vnde negatur conseq.

An potuerit assumi natura cum propria personalitate.

SECTIO VII.

51 Certum est. Naturam non posse assumi cum propria personalitate, itaut assumatur personalitas, cum hæc non possit terminari alia personalitate eo, quod sit incommunicabilis. Rursus posse assumi naturam subsistentem in propria personalitate destructa ipsa personalitate. Vnde difficultas est, an possit assumi conseruata propria personalitate.

52 Dicendum est. *Non posse assumi*. Ita communiter. Probat. subsistere in propria personalitate, & in aliena importat modos fundãtes contradictionem; nam subsistere in propria personalitate est subsistere in se incommunicabiliter, atque adeo non in alio; subsistere autem in aliena, est subsistere in alio communicabiliter, & non in se subsistere autem in se, & non subsistere in se sunt contradictoria.

53 Dices. Natura humana verè subsistit in Verbo per se non secus, ac per propriam subsistentiam, ergo si haberet propriam personalitatem non sequeretur, quod esset in se, & non in se.

Respondet. licet subsistas in Verbo per se, non tamen in se, sed in alio; & ideo sequitur contradictio, si habeat propriam personalitatem.

54 Dices secundò. In Diuinis eadem natura terminata personalitate Patris vt propria, potest terminari etiam personalitate Filij, & Spiritus Sancti, ergo terminata propria personalitate non redditur incommunicabilis alteri Personę. Respondetur. Esse disparem rationem, quia in Diuinis terminus adæquatus personalis importat tres personalitates, quæ omnes faciunt naturam subsistere in se. In creatis autem quælibet personalitas se sola est terminus adæquatus, & ideo natura terminata per ipsam non potest esse in alio. Adde, quod in Diuinis terminata secundum vnum modum terminabilitatis, non potest vlterius terminari secundum illum modum.

An vna Persona possit assumere plures naturas.

SECTIO VIII.

55 Dicendum primò. *Posse assumere non solum successiuè, sed etiam simul*. Ita omnes cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 3. *art.* 3. Probatur. Persona Diuina habet personalitatem infinitam, ergo si potest terminare vnam naturam, poterit etiam aliam, cum nulliús terminatio exhauriat vim terminatiuam.

56 Dicendum secundò. *Posse etiam simul assumere, naturam humanam, & Angelicam*. Probatur: naturæ sunt assumptibiles: & asumens habet vim terminatiuam infinitam, ergo potest omnes simul asumere: alioquin finita retur virtus asumptiua.

57 Dices. Repugnare ex parte naturarum, quia non possunt vniri in eodem supposito. Contra. Possunt vniri in eodem supposito natura Diuina, & humana, quæ infinitè distant. Ergo etiam humana, & Angelica.

88 Quæres. An in tali casu haberetur communicatio idiomatum inter naturas asumptas? Respondetur affirmatiuè cum D. Thoma *in* 3. *distinct.* 1. *quæst.* 2. *art.* 5. Ratio est, quia communicatio idiomatum fundatur in communicatione in eodem supposito.

59 Quæres secundò. An si Persona asumeret plures naturas humanas esset vnus homo? Respondetur affirmatiuè cum D. Dhomas 3. *part. quæst.* 3. *art.* 7. & alijs contra Scotistas *in* 3. *dist.* 1. *quæst.* 3. & alios. Ratio est, quia concretum substantiuum naturæ non significat naturam quomodocunque, sed cum modo subsistendi, illę autem plures naturæ haberent vnum, & eundem modum subsistendi, quia subsisterent in eodem supposito.

60 Obijcies: Natura Diuina, licet subsistat in tribus personis, non sunt tamen tres Dij, quia nomen Deus significat explicitè naturam, ergo cum etiam homo significet explicitè naturam, erunt plures homines, quando sunt plures humanitates. Respondetur negando consequentiam. Quia nomen homo in creatis significat in recto, & in obliquo personalitatem: sicut etiam significat nomen Deus in Diuinis. In Christo verò, quia natura humana non subsistit in se, sed in Verbo significat in recto ipsam personalitatem, in qua subsistit; in obliquo autem humanitatem; & ideo, quia plures humanitates subsisterent in eodem supposito, se haberent per modum vnius hominis.

An Verbum potuerit asumere aliam naturam.

SECTIO IX.

61 Natura humana, vt ait D. Thomas 3. *par. quæst.* 4. *art.* 1. fuit magis asumptibilis, quam cæteræ, non ratione potẽtiæ positiuę, sed ratione cõueniẽtię,

62 Prima

62 Prima sententia asserit, naturam Angelicam non fuisse assumptibilem. Ita Albertus *in 3. distinct. 2. artic. 7.* & alij. Quia videlicet ratio suppositi non distinguitur ab ipsa, quod tamen est falsum.

63 Secunda sententia asserit, posse asumi quamlibet naturam, etiam irrationalem: ita Caietanus *3. p. quæst. 4. art. 1.* Medina *ibidem* Scotus *in 3. dist. 2. quæst. 1.* Durandus *ibidem*. Capreolus *art. 1.* Suarez disp. 4. *de Incar. sect. 3.* Vasquez *disput.* 17. *cap.* 2. Ragusa *disput.* 56. & communiter Recentiores. Probant ex Tertulliano *cap. 3. de carne Christi*, vbi ait, quod si Verbum venisset prædicare regnum cælorum in corpore alicuius feræ, debuissemus credere, & ex Augustino *cap. 16. de vera religione* vbi habetur, quod poterat apparere in corpore æthereo, secundò. In triduo mortis corpus, quod erat natura irrationalis, fuit vnitum hypostaticè. ergo

64 Tertia sententia asserit, posse assumi solam rationalem naturam, ita Alensis *3. part. quæst. 2. memb. 2.* D. Bonauentura *in 3. distinct. 1. art. 1. quæst. 1.* Richard. *dist. 2. art. 1. quæst. 4.* Carthus. *q. 2.* Gabriel *dist. 1. quæst. 2. art. 1. ad 2.*

65 Dico primo. *Naturam Angelicam potuisse assumi*. Desumitur ex illo ad Hebræos 2. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*. Ratio est, quia natura Angelica non est capax personalitatis, & subsistentia Diuina, cum sit infinita, potest pro ipsa supplere.

66 Dico secundò. *Verbum non potuisse asumere naturam irrationalem ex incapacitate eiusdem naturæ*. Probatur. Non potest Persona Diuina se communicare in ordine ad vnionem hypostaticam, nisi se communicet sub ratione personæ, quia cum secundum se totam sit ratio personalitatis, non potest se exhibere, nisi secundum rationem personalitatis, ergo cum natura irrationalis non sit capax personalitatis, non potest terminari à Personalitate Diuina. Confirmatur. Natura Irrationalis non potest constitui in esse filij Dei naturalis, quia non est capax filiationis, nec Sanctitatis, nec beatitudinis, ergo non potest terminari personalitate verbi, quia in ipsa non est aliquid, quod non sit formaliter filiatio, quia tota distinctio qua filius distinguitur à Patre, & Spiritu Sancto, est solum in ratione filij.

67 Ad primum respondetur Tertullianum loqui tantum ex suppositione; an autem fuerit possibile, vel impossibile, non decernit. Diuus autem August. solum dicit, quod Verbum poterat visibiliter apparere sub æthereo corpore, non autem quod potuerit ipsum sibi vnire hypostaticè. Ad secundũ Corpus fuisse vnitum in triduo, vt partem humanæ naturæ, atque adeo cum subordinatione ad animam, ratione autem talis subordinationis est capax personalitatis: quia tota humana natura est capax.

DE PERSONA ASSVMENTE.

DISPVTATIO LXXIX.

An sola Persona Filij carnem assumpserit.

SECTIO I.

1 Dicendum est. *Solam Personam Filij esse incarnatam* est de fide contra Sabellianos, & Petrũ Cinaicum, qui volebant, totam Trinitatem fuisse incarnatam, & passam in Christo, & ab ipso dicti sunt Theopaschitæ, & Patripassiani. Definitur autem in 1. Synodo *act. 8. can. 4. & 10.* & in Lateran. *sub Innocentio tertio*, vt habetur in cap. *firmiter. De summa Trinitate*. Ratio est, quia Scriptura tradit, Filium specialiter esse incarnatum, nec aliquid dicit de cæteris Personis.

2 Obijcitur. Ex D. Augustino *1. de Trinit. cap. 7. & 11.* vbi habet, Formam Dei assumpsisse formam hominis, & alij Patres simili modo loquuntur, ergo. Respondetur. Hos Patres ita loqui, quia Persona incarnata identificat sibi naturam Diuinam, quæ ratione identitatis communicauit cum carne.

3 Obijcitur secundo. Personalitas est omnino idem enim essentia, ergo si persona est incarnata, etiam essentia, atque adeo etiam quicquid est idem cum essentia. Respondetur. Licet persona sit idem cum essentia, non tamen se exhibet naturę humanæ sub ratione essentiæ; sed personalitatis, atque adeo vt distincta à cæteris personis.

4 Quæres. An cæteræ Personæ sint speciali modo in Christo. Respondetur Affirmatiuè cum Gabriele *lectio 4. in Cano: missæ concl. 2.* & alijs Ratio est Quia; cum verbum sit idem in essentia cum cæteris personis, sicuti essentia est speciali modo in Christo, ita etiam cęteræ personæ.

5 Obijcies Tridentinum *sess. 13. cap. 3.* Enumerans ea, quæ sunt in Sacramento Eucharistiæ per concomitantiã, ponit Diuinitatem, non autem Patrem, & Spiritum Sanctum. Essent autem per concomitantiam, si ex vi vnionis hypostaticæ essent speciali modo in Christo. Respondetur negando sequelam minoris. Quia solum ponitur in Eucharistia per concomitantiam quod pertinet ad constitutionem Christi, et non significatur ex vi verborum: hinc neque pater, & Spiritus Sanctus dicuntur manducari etiam impropriè.

Per quod Verbum terminauerit naturam humanam.

SECTIO II.

6 Prima sententia asserit, vnionem humanæ naturæ esse factam immediatè cum indiuiduo Deitatis, vt est commune tribus personis; deinde cum proprietate personali Verbi, ratione cuius verbum dicitur incarnatum. Fundamentum est. Quia persona humana, quæ constituitur in hac vnione, est absoluta, & ideo debet immediate terminari per aliquid absolutum; ita Durand. *in 3. distinct. 7. quæst. 2.*

7 Secunda sententia asserit, naturam primariò vniri cum proprietate personali; secundario vero cum subsistentia absoluta Deitatis, atque adeo interuenire duplicem vnionem, ita Capreol. *in 3. distinct. 1. quæst. vnica, art. 7. Conclus. 4.*

8 Tertia sententia absolutè asserit, verbum terminare naturam humanam per suam proprietatem personalem: ita Caietan. *3. part. quæst. 3. art. 2.* Medina *ibidem*. Scotus *in 3. distinct. 1. quæst. 1.* Gabriel *ibidem* Ocham. *art. 3.* Suar. *disp. 12. de incarnatione sect. 2.* Vasquez *disp. 26. cap. 3.* & communiter.

9 Dico primò. *Et si in Deo sit vnica tantum subsistentia absoluta, ratio tamen terminandi humanitatem fuit sola proprietas personalis*. Desumitur ex Concilijs, & Patribus quatenus docent, vnionem factam fuisse in sola persona. Probatur ex Concilio Toletano 6. capit. 1. *Cum tota Trinitas cooperata sit formationem suscepti hominis, solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in vnitate Diuinæ naturæ, idest in eo, quod est proprium filij, non quod commune est Trinitati*. Et eadem Verba repetit Concilium Tolet. 11. *in confessione fidei*. Ratio est, quia si vnio facta fuisset in subsistentia communi, fuisset facta in natura, sicuti facta est in persona ex eo, quod est facta in personalitate verbi.

10 Dico secundò. *Ex vi vnionis hypostaticæ naturam assumptam non dependere à Verbo, prout dicit subsistentiam absolutam, sed tantum, vt dicit suum terminum personalem*. Probatur natura assumpta indiget tantum termino personali, non autem subsistentia absoluta, cum hęc pertineat ad naturam, & non det esse personale, ergo dependet tantum a termino personali, quia ab eo dependet, quo indiget.

11 Ad fundamentum primæ sententiæ. Respondetur. Personam humanam esse personam absolutam ratione naturæ humanæ, non autem ratione personalitatis.

An hic Deus communis tribus Personis possit assumere.

SECTIO III.

12 SVb alio titulo solet etiam proponi quæstio, nempe an natura abstractis personalitatibus possit assumere aliam naturam ad subsistendum in se ipsa.

Prima sententia est affirmatiua, et vult, quod in tali casu vnio non fieret in persona, sed in ratione subsistentis, vnde natura assumpta esset hic Deus subsistens, ita Richard. *in 3. distinct. 5. quæst. 1. art. 4.* Durand. *quæst. 4.* Scotus *quæst. 2.* Caietanus *3. part, quæst. 3, artic. 3.* Medina, Aluarez *ibidem*. Ragusa *disput. 50. de Incarnatione* Vadingus *Disp. 4. dub. 6.* Suarez *disput. 13. de Incarnat, sect. 1.* Probant subsistentia absoluta cum sit infinita non est minus potens ad terminandum, quam personalitas, ergo 2. Hic Deus est, qui immediatè creat. Personæ autem secundariò, ergo potest etiam immediatè assumere.

13 Secunda sententia est negatiua. Ita Alensis *3. part. quæst. 2. memb. 3.* D. Bonauentura *in 3. disp. 1. art. 1. q. 3.* Vasquez *disp. 27. de Incarnat. cap. 2.*

14 Dicendum est. *Posita subsistentia absoluta neque adhuc potest natura præcisis personalitatibus assumere.* Probatur. Natura humana non potest assumi, nisi suppleatur personalitas; nam si deberet suppleri aliquid naturæ, iam non esset natura humana, quia consistit in indiuisibili: natura autem Diuina ratione subsistentiæ absolutæ non potest formali modo supplere personalitatem creatam, quia, quod non est tale formaliter, non potest formali modo supplere pro eo, quod est formaliter tale.

15 Ad primum. Respond, subsistentiam absolutam non habere rationem termini suppositalis, & ideo non posse terminare naturam. Ad 2. negatur assumptum, quia personalitates requiruntur ad complendum in Deo principium operatiuum. Deinde negatur etiam consequentia, quia hic Deus habet virtutem creatiuam non autem terminatiuam.

An plures personæ Diuinæ possint simul assumere eandem naturam.

SECTIO IV.

16 PRima sententia est affirmatiua, ita D. Thomas *3. part. quæst. 3. artic. 6.* Caietanus Medina, Syluius, Aluarez *ibidem*. Durand. *in 3. dist. 1. quæst. 4.* Suarez *disp. 13. de Incarnatione sect. 3.* Vasquez *disputat. 29. cap. 2.* Ragusa *disputat. 53.* & alij. Probant Personæ Diuinæ non se excludunt à communicatione in eadem natura, vt patet in Diuina, ergo neque etiam à communicatione in eadem natura creata. 2. natura assumitur secundum potentiam obedientialem quæ mensuratur secundum potentiam assumentem. ergo

17 Secunda sententia est negatiua: ita Scotus in *3. dist. 1. quæst. 2.* Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Richardus *art. 7. q. 3.* Albertus *q. 1. artic. 10.* & cæteri Scotistæ.

18 Dicendum est. Non posse plures personas Diuinas assumere simul eamdem numero naturam. Desumitur ex D. Anselmo *lib. 2. Cur Deus homo cap. 9.* vbi supponit tanquam impossibile plures personas eamdem naturam assumere. Probatur. Vna persona implet totam capacitatem naturæ assumptæ, ita vt, si adhuc esset capax vlterioris personalitatis, adhuc impleret ratione suæ infinitatis, ergo non possunt aliæ personæ assumere, quia vbi non est capacitas, non potest fieri assumptio. Confirmatur. Potentia obedientialis non ponit capacitatem nisi proportionatam subiecto, ergo non ponit in natura, nisi capacitatem termini personalis finiti; atque adeo hac capacitate impleta, non remanet capacitas pro vlteriori personalitate.

19 Dices. Duo corpora possunt esse simul in eodem loco, etiamsi singula ipsum adæquatè repleant, ergo etiam plures personalitates in eadem natura. Respondetur negando consequentiam. Nam duo corpora simul penetrata non habent maiorem vim repletiuam, quàm vnum, quia vis repletiua attenditur secundum extensionem localem. Plures autem personalitates habent maiorem vim terminatiuam, quia terminant cum plurificatione, vt patet in Diuinis. Natura autem Diuina, quia est terminabilis secundum diuersos modos, est capax plurium personalitatum.

Ad prim. Respondetur. Esse attendendam etiam capacitatem naturæ. Ad 2. potentiam obedientialem esse secundum mensuram potentiæ Diuinæ, sed intra capacitatem subiecti, vnde cum subiectum non sit capax, nec etiam personalitas poterit terminare.

DE CAVSA MERITORIA Incarnationis.

DISPVTATIO LXXX.

An humanitas Christi meruerit vnionem hypostaticam.

SECTIO I.

1 CErtum est de fide contra Origenem *2. Periarch. cap. 6.* Animam Christi non præcessisse tempore incarnationem, vt definitum est in V. Synodo. Similiter etiam contra Phosin. Christum, vt hominem, non præcessisse tempore, nec meruisse summam vnionem cum Deo: vnde difficultas est, An humanitas meruerit per actus, quos habuerit in aliquo priori naturæ, antequam ipsa verbo vniretur.

2 Dicendum est. *Humanitatem Christi non meruisse incarnationem per opera, quæ ipsi conueniunt in priori naturæ.* Ita D. Thomas *3. part. quæst. 2. art. 11.* D. August. *Sermon. 8. de verbis apost.* & *De prædestinatione sanctorum cap. 15.* & communiter. Probatur: Meritum supponit esse merentis, quia fundatur in operatione, quæ ex sua natura supponit esse completum: vnio autem hypostatica pertinet ad esse Christi, cum ipsum constituat in ratione suppositi. Confirmatur. Natura non respicit operationem, nisi mediante supposito, ergo operatio ex natura sua supponit esse suppositi.

3 Dicendum 2. *Neque per opera subsequentia Christum meruisse vnionem hypostaticam.* Ita communiter. Probatur meritum facit debitum præmium, quod alias non est debitum, nec habetur propriè. omnia autem opera Christi supponunt vnionem iam habitam a Christo, & quando fuerunt præuisa, fuerunt dependentia ab ipsa vnione.

4 Obijcitur. Apocalyp. 5. *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & Diuinitatem.* ergo. Resp. Intelligi de acceptione laudis, in qua manifestatur Diuinitas, ita Lyranus, Rupertus & alij hic.

5 Obijcitur 2. Psalmo 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus.* Respondetur particulam, *propterea*, explicare ordinationem, quia vnctio fuit ordinata ad hoc, vt Christus diligeret iustitiam; vnde est quidam Hebraismus, quia cum hæbrei careant præterito imperfecto, vtuntur pro ipso præterito perfecto, vnde sensus est vt diligeret iustitiam, propterea vnxit te Deus.

6 Obijcitur tertiò. Præmium potest antecedere meritum, vnde gratia collata ante aduentum Christi, fuit ex meritis Christi. Respondetur posse antecedere duratione, non autem causalitate; sufficit enim, quod Deus præuideat meritum, vt det præmium, antequam meritum ponatur in actu.

An de potentia absoluta potuerit Christus mereri Incarnationem.

SECTIO II.

7 PRima sententia asserit, nō implicare, quod Christus potuerit mereri de cōdigno exequutionē Incarnationis, ita Suar. *disp.* 10. *de incar. sect.* 4. Vadingus *dub.* 4. Probant. Potuit Deus conferre gratiam vnionis humanitati non absolutè donando, sed quasi sub conditione, per modum anticipatæ solutionis, vt videlicet ipsam postea per opera mereretur: *sicuti potest Rex tribuere militi arma, & stipendium futuri laboris.*

8 Secunda sententia est negatiua. ita D. Thom. 3. *par. quæst.* 2. *artic.* 10. Caietanus *ibidem*. Aluarez *disput.* 16. *de Incarnatione* Ragusa *disput.* 42. Vasquez *disput.* 27. *capitul.* 3.

9 Dico primò. *Non potuisse humanitatem Christi etiā de potentia absoluta mereri incarnationem*. Probatur. Actiones sunt suppositorum, & non potest natura operari, nisi sit supposita, ergo non potuit humanitas habere aliquas operationes, per quas mereretur vnionem.

10 Dices. Actiones esse suppositorum Denominatiuè; *non autem quia debeant præcedere supposita*. Contra licet Personalitas non sit ratio agendi, est tamen complementum constituens naturam in statu proximo operandi, ergo cum omne agens debeat prius habere suum esse completum, quam alteri se communicet, non potest aliqua actio prouenire ab ipso nisi sit suppositatū: sic in Diuinis essentia nec generat, nec spirat, sed persona.

11 Dices secundò. Licet subsistētia sit prior operatione, non tamen prioritate causalitatis. Contra. Subsistentia constituit principium *quod*, principium autem *quod* est prius causalitate, quia operatio dependet ab ipso.

12 Dico secundò. *Neque per opera subsequentia potuisse Christum mereri vnionem hypostaticam*. Probatur. Principium meriti non cadit sub meritum; & ideo antequam meritum habeat esse, præsupponitur principium in eo, qui meretur, sed non potest accipere esse ab ipso merito, ergo, cum de ratione meriti sic, quod causet præmium, non potest principium meriti habere rationē præmij respectu eiusdem meriti. Sed in Christo vnio hypostatica est principium omnis meriti. ergo

13 Dices. Vnionem esse principium physicum meriti; meritum autem esse causam moralem incarnationis: non implicat autem, quod causæ diuersi ordinis sint sibi inuicem causæ. Contra Adhuc in genere efficientis essent sibi inuicem causæ; nam incarnatio causaret meritum vt meritum, & meritum vt meritum causaret incarnationem; vnde talis vnio esset prior, & posterior merito secundum existentiam.

14 Dico tertiò. *Nec de potentia absoluta potuisse Christum mereri per opera subsequentia exequutionem incarnationis*. Prob. Merita subsequentia in esse præuiso sūt posteriora causalitate exequutione incarnationis, cum præuideantur, vt dependentia ab ipsa, ergo non potest exequutio esse ex meritis præuisis.

15 Dices. Potuisse Deum conferre Christo vnionem cum conditione alicuius operis exhibendi per modum compensationis. Contra. Meritum non est ad compensandum, sed ad obtinendum, ergo hoc opus non habet rationem meriti.

16 Dices secundò. Potuisse Deum decernere vnionem cum hac, vel illa persona Diuina disiunctim, & deinde præuidens merita illius hominis, decernere subsistentiam verbi intuitu ipsorum. Contra. In illo signo non præuiderentur merita personalia Christi; quia non essent dependentia à tali determinata persona: immo nulla præuiderentur, quia meritum est essentialiter dependens à determinato principio, ergo. Confirmatur. Si præuiderentur merita, deberent præuideri vt procederent à tali persona vnita humanitati, quia talis effectus essentialiter exigit causam singularem determinatam.

17 Dico quartò: *Neque potuisse mereri continuationem Incarnationis.* Est contra Suarez *disp.* 10. *de Incarnatio. sectio.* 6. Probatur. Non potuit mereri, quod primò ipsi conferretur vnio hypostatica, ergo nec continuationem, quia Deus decernens vnionem, debuit ipsam decernere necessariò cum aliqua duratione, atque adeo simul etiam decernere perpetuitatem.

18 Dices. Potuisse Deum decernere vnionem pro aliquo tempore, in quo Christus mereretur: deinde præuidens merita decernere perpetuitatem. Contra. Deus non potest decernere durationem rei pluribus decretis, alioquin mutaretur, ergo. Antecedens probatur ex vi primi decreti vellet tantam durationem, atque adeò illam limitaret ad tantam mensuram, deinde ex vi secundi decreti superadderet nouam durationem, ergo mutaretur: sicut mutaretur, qui vellet ambulare per horam, deinde per aliud decretum vellet continuare vltra illam horam.

19 Ad Fundamentum Oppositæ sententiæ negatur paritas. Quia in illo casu solutio anticipata potest esse obiectum meriti, nam is, cui fit, non acquirit ius, nisi posito merito, & antecedit meritum solus vsus; vnio autem hypostatica fuit primò data Christo absolutè, nec poterat aliter dari, quia pertinebat ad constitutionem ipsius.

20 Ex Dictis colligitur. Neque Christum potuisse mereri vnionem hypostaticam cum illis partibus carnis, ossibus, &c. quę de nouo acquirebantur ex vi nutritionis; quia cum Christus fuerit decretus homo simul etiam fuit decretus cum ijs omnibus, quæ ipsi, vt homini conueniebant; atque adeo cum augmentatione: vnde etiam in illo signo fuit decreta vnio hypostatica cum illis partibus, & ideo erat debita ex natura rei, nec poterat habere rationem premij.

21 Colligitur secundò: Christum potuisse mereri de condigno, & probabiliter meruisse illas circumstantias incarnationis, quæ sunt extrinsecæ productioni, & esse eiusdem Christi, nec per se connexæ, quia licet hæ circūstantiæ, vt reuelatio incarnationis tempore præcesserint, non tamen præcesserūt causalitate merita Christi: & ideo potuerunt decerni intuitu ipsorum meritorum: secus autem de ijs, quæ præcesserint causalitate.

An antiqui Patres meruerint Incarnationem.

SECTIO III.

22 SVpponendum est, Certum esse, antiquos Patres non meruisse de condigno Incarnationem, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 2. *art.* 11. quia opera ipsorum ex natura sua ordinabantur ad beatitudinem, in qua habebant adæquatum præmium condignum: imo nec potuisse mereri etiam de potentia Dei absoluta, quia etiamsi habuissent merita independentia à meritis Christi, adhuc tamen non fuissent tanti valoris, posito etiam pacto Dei, vt adæquarent valorem vnionis, nec ex natura sua ordinarentur ad ipsam obtinendam.

23 Supponendum secundò contra D. Bonauenturam *in* 3. *distinct.* 10. *artic.* 2. *quæst.* 2. Neque de condigno potuisse mereri effectum incarnationis, qui est apertio regni cælorum, talis enim apertio est aliquid de redemptione, & importat collationem primæ gratiæ, quæ est gratuita, nec potest condignè obtineri à pura creatura: vnde ad Tit. 3. *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam.*

24 Supponendum tertiò. Neque de condigno, neque de congruo potuisse mereri prædestinationem Incarnationis. Quia omne meritum ipsorum fundabatur in fide Christi, & prædestinatio incarnationis fuit principium omnis gratię, atque adeo omnis meriti, vnde tota difficultas est de merito de congruo respectu Incarnationis, & circumstantiarum.

25 Prima sententia asserit, meruisse de congruo tàm substantiam Incarnationis, quam circumstantias, præsertim accelerationem, ita Suarez *disput.* 10. *de Incarnatione sect.* 6. Ragusa *disput.*44. Aluarez *disp.* 17. Caietanus 3. *part. quæst.*2. *artic.*11. Medina *ibidem*. & communiter Thomistæ. Probant. Patres orabant, non solum pro circumstantijs, sed etiam pro substantia incarnationis, vt passim habetur in Scriptura, ergo cum oratio habuerit debitas conditiones, fuit meritoria de congruo, secundò. Patres se ipsos disponebant per actus amoris ad beneficiũ incarnationis, ergo. tertiò. Potuerunt impetrare Incarnationem, ergo etiam mereri de congruo, quia si impetrationi non obstat, quod fundetur in meritis Christi, nec etiam obstabit merito de congruo, quartò. Abraham meruit de congruo per obedientiam, vt Christus nasceretur ex semine ipsius. Genes. 22. Simeon ob sua merita obtinuit vt videret Christum Lucæ 2. Daniel obtinuit, ne incarnatio differretur vltra 70. hebdomadas. Danielis 9.

26 Secunda sententia docet, non meruisse de congruo incarnationem quoad substantiam, sed tantum aliquas circumstantias, ita Scotus *in* 4. *distinct.*2. *quæst.* 7. Gabriel *distinct.*4. *art.*3. Richardus *art.*3. *quæst.*1. Vasquez *disp.*23. *de Incarnatione cap.* 2. Hurtadus *disput.*27. *sect.* 2. §. 23. & *disp.*29. *& per totum*.

27 Dico primo. *Antiquos Patres etiam de potentia Dei absoluta stante dispositione, quæ de facto fuit, non potuisse mereri Incarnationem*. Probatur. Quia merita ipsorum secundum præsentem dispositionem fuerunt ex gratia Christi; vnde non potuit Deus illa præuidere, nisi cum dependentia à meritis Christi, ergo non potuerunt præuideri, nisi preuisa incarnatione, vt exequutio mandata, ergo non potuit exequutio incarnationis esse dependens à meritis Patrum.

28 Dico secundò. *Nec potuisse de congruo mereri accelerationem, seu determinationem temporis, quo fieret incarnatio*. Definitur ex D. August. *quæst.* 83. *ex nouo testamento*. Vbi habetur. *Idcirco non quæres, quando debuit venire, voluntatis suæ rationem sequutus, non meritorum: nam si merita perpendas, venire non debuit*. Probatur. Totum meritum veterum Patrum fuit fundatum in meritis Christi, quæ de facto fuerunt; atque adeo non potuit præuideri, nisi cum dependentia ab ipsis vt futuris in tali differentia temporis, & consequenter cum dependentia etiam à Christo vt futuro in tali differentia temporis, ergo quando præuisum est, ex necessitate supponebat determinatum tempus incarnationis.

29 Dico tertiò. *Patres antiquos meruisse de congruo aliquas circumstantias incarnationis per accidens connexas cum ipsa, vt reuelationem, &c.* Probatur. Hæ circumstantiæ sunt personale beneficium, & non antecedunt causalitate merita Christi, ergo potuerunt cadere sub merito de congruo.

30 Dico quartò. *Non potuisse mereri de congruo circumstantias per se connexas cum incarnatione*. Prob. Hæ circumstantiæ debuerant decerni à Deo, antequã preuideret merita Christi, vt per se cõnexæ cũ ipsa incarnatione, ergo antequam præuideret merita veterum Patrum.

31 Ad primum. Respondetur. Illas petitiones non fuisse merita, sed tantum manifestationem desiderij de exequutione incarnationis. Ad secundum. Illos actus non disposuisse Patres positiuo modo, quia dispositio ponit aliquam exigentiam, quę non poterat fundari respectu incarnationis in actibus puræ creaturę. Ad 3. negatur assumptum. Quia impetratio non potest tẽdere in id, quod iam intelligitur concessum. Ad quartum. Abraham tantum de congruo meruisse, quod ipsi reuelaretur benedictio, quam Deus decreuerat conferre. Ad illud Danielis respondetur eodem modo sicut etiam ad illud Simeonis.

An Beata Virgo meruerit esse Mater Dei.

SECTIO IV.

32 SVpponendum est. Aliquomodo meruisse, cum ita communiter Patres loquantur. Ambrosius *lib.* 2. *de virgine*. Epiphanius hęresi 38. Aug. *cap.* 36. *de natura, & Gratia*. Certum est tamen, non potuisse mereri esse matrem Dei antecedenter ad decretum incarnationis, vt docent communiter cum Diuo Thom. 3. *par. q.* 2. *art.* 11. *ad* 3. Quia cum non posit esse maternitas Dei sine incarnatione, si illam meruisset antecedenter ad incarnationem, meruisset etiam incarnationem. Vnde difficultas procedit, supposito iam decreto incarnationis.

33 Prima sententia asserit, meruisse de condigno, ita Gabriel *in* 3. *distinct.*4. *quæst.*7. *dub.*3. Almain. *ibidem*. Maior. *quæst.*4. & alij Recentiores Thomistæ. Probant, se disposuit condigne ad hanc dignitatem ex diuina motione, & gratia, quæ fuit ordinata ex Dei dispositione ad maternitatem, ergo

34 Secunda sententia asserit, meruisse de congruo. ita Richard. *in* 3. *distinct.*4. *artic.*3. *quæst.*1. Caietan. 3. *par. quæst.*2. *art.*11. Medina *ibidem* Cabrera *disput* 6. Suarez *disp.*10. *sect.*8. Vasquez *disp.*23. *cap.* 4. Aluarez *disp.* 17. Vadingus *disp.*10. *dub.*8. & alij. Probant. Se disposuit dignissimè; dispositio autem importat meritum de cõgruo, 2. Lucæ 1. *Beata, quæ credidisti, quia perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino*, & in Cantico Magnificat. *Quia respexit humilitatem, &c.* ergo ratione fidei, et humilitatis meruit maternitatem.

35 Tertia sententia asserit, nec de condigno, nec de congruo meruisse ita Lorca. *disp.*23. *de incarnat*. Nazar. 3. *part. quæst.* 2. *artic.* 11. *controu.*3. *conclus.* 11.

36 Notandum primò. Meritum sumi propriè; & impropriè: primò modo fundatur in actione morali bona, et tendit assequutiuo modo respectu præmij; secundo modo non fundatur in actione, sed in habituali excellentia personæ, & tendit dignificatiuo modo ponendo aliquam congruam capacitatem, vt cum quis ratione doctrinæ dicitur mereri cathedram.

37 Notandum secundò. Meritum impropriè dictũ posse habere fundamentum vel in persona, quæ dicitur mereri; vel in acceptatione conferentis gratiã, quatenus ex sua beneuolẽtia aliquẽ acceptat, vt ipsi conferat beneficium.

38 Notandũ tertiò. Quando Patres tribuunt meritum Beatæ Virgini respectu maternitatis, loquuntur de merito impropriè dicto; nam ipsum fundant in habituali dignitate personæ, vt pręsertim explicat Basilius *homilia de humana Christi generatione*.

39 Dico primò. *Beata Virgo fuit digna mater Christi*. Probatur. Angelus illam salutans dixit, Aue gratia plena, & fuit pręseruata ab Originali, ergo cum non potuerit alio pacto dignificari, quàm per gratiam, eo ipso, quod erat plena gratia, erat digna.

40 Dico 2. *Non potuisse mereri de condigno maternitatem*. Prob. Non potuit de condigno mereri incarnationem, ergo nec maternitatem, quia esse matrẽ Dei est idẽ realiter cum incarnatione, nam dicit concipere Deum hominem, quod non est aliud, quàm Deum incarnari.

41 Dico 3. *Nec de congruo potuisse mereri maternitatẽ, merito propriè dicto*. Prob. quia merita Beatę V. fundantur in meritis Christi, ergo illa supponũtur vt exequutioni mandata, ergo etiam Christum vt causam ipsorum, atque adeo generationem ipsius, & maternitatem.

42 Resp. Vasq. Potuisse præuideri Christũ independẽter à Virg. & postea Virg. habere ex meritis Christi gratiã, qua mereretur maternitatẽ. Cõtra. Christus nõ potuit pręuideri, vt realiter futurus, in aliqua differẽtia tẽporis,

nisi

nisi cum ijs omnibus, quæ erant per se connexa cum ipso, ergo cum in nulla differentia temporis fuerit sine illa parte materiæ, ex qua est formatum corpus ipsius, atq; adeo sine dependentia Beatę Virginis, non potuit prę uideri, nisi præuisa etiam maternitate.

43 Respondetur secundò. Principium essendi, & merendi immediate non posse cadere sub merito; posse tamen mediatè, qualis fuit maternitas. Contra. Ideò non potest cadere sub meritum principium immediatum merendi, quia secundum existentiam præsupponitur ad meritum, sed etiam præsupponitur mediatum. ergo

44 Respondent tertiò Recentiores aliqui. Non repugnare, quod illud, quod nunc est causa, sit postea effectus pro alio tempore, dummodo non detur mutua dependentia in eodem instanti, & ideo potuisse Beatam Virginem ex meritis Christi, quæ habuit in passione, obtinere gratiam, per quam mereretur maternitatem, quia illa merita, & existentia Christi tempore passionis non dependebant à maternitate. Contra. licet Christus tempore passionis non dependeret à Virgine, erat tamen posterior natura in ordine ad existentiam maternitate Virginis; quia conseruabatur vt genitus ex semine Abrahæ, quod essentialiter supponebat, esse genitum ex tali Virgine, ergo adhuc in ordine ad existentiam fuisse prior maternitate, quatenus vt causa meritoria illam obtinuisset, & posterior, quatenus existentia ipsius atque merita præsupponebant prioritate causalitatis ipsam Virginem, & eius maternitatem.

45 Respondent quartò Alij. Christum fuisse productum duplici actione adæquata, quarum vna fuit à solo Deo, & altera à Virgine: atque vt dependentem à prima fuisse præuisum habere merita, quibus obtineret gratiam Virgini, qua mereretur maternitatem. Contra sequeretur, quod idem esset causa sui ipsius in eodem instanti, atque adeò prius, & posterius se ipso. Quia Christus in primo instanti per suum meritum obtinuisset gratiam, qua Virgo mereretur maternitatem, & productionem, qua in eodem instanti produceretur idem Christus.

46 Probatur secundò ex Patribus, qui tale meritum excludunt Hieronim. dialog. 1. contra Pelag. *Aduerte, quod Beatam se sic dicit, non proprio merito, atque virtute, sed Dei in se habitantis clementia.* Fulgentio de Incarnatione capitul. 7. *Ipsum Deum hominem factum, non humanis meritis, sed concepti nascentisque ex ea summi Dei dignitate promeruit.* Bernardo sermone de Natiuitate Virginis. *Maria non prætendit meritum, sed gratiam quærit.* Et idem habet D. August. de *prædestinatione Sanctorum, cap.* 15.

47 Dico quartò. *Meruisse maternitatem merito impropriè dicto.* Probatur. Hoc meritum consistit in dignitate habituali: hæc autem fuit maxima in Beata Virgine.

48 Ad Fundamentum primæ sententiæ Respondetur. Illam dispositionem fuisse tantum præparationem per modum excellentię personalis, & ideo fundauit tantum meritum improprium.

49 Ad primum secundæ sententiæ. Illam tantum dispositionem importare meritum de congruo, quæ fundat aliquam connaturalitatem respectu præmij, quod non interuenit in dispositione Virginis. Ad secundum Virginem ratione fidei, & humilitatis fuisse dispositam; non autem meruisse de congruo; & illa particula causalis significat non meritum, sed solam dignitatem disponentem.

DE TERMINO Incarnationis.

DISPVTATIO LXXXI.

Quinam sit terminus Incarnationis.

SECTIO I.

1 INcarnatio solet explicari nomine vnionis, & assumptionis, quę licet sint idem realiter, differunt tamē in modo significandi ex D. Thoma *3. p. q. 2. ar.* 8. quia videlicet vnio nō magis determinat vnum extremum, quam aliud; assumptio verò determinat, nam facit, quod vnum sit assumens, & alterum assumptum. Deinde vnio significat interri per modum actionis, assumptio verò per modum motus, nam assumere est ad se sumere.

2 Supponendum est Terminum adæquatum in carnationis esse ipsum Christum, vt docent communiter cum D. Thom. *3. p. q. 2. artic.* 6. Vnde in iij. Synodo *act. viij. canone iij.* habetur, Incarnationem esse terminatam ad vnitatem verbi Dei secundum compositionem ad corpus animatum; vnde difficultas est de termino formali.

3 Dico primò. *Terminum formalem non esse humanitatem secundum se consideratam*, est contra Vasquez *disp.* 19. *de Incarnatio* c. 2. Probatur. Humanitas secundum proprium esse præsupponitur ordine naturæ ad incarnationem, nec est forma, qua constituatur terminus totalis, vt substernitur actioni incarnatiuę, quia talis forma habetur ex vi incarnationis formaliter. ergo

4 Dico secundò. *Terminum formalem Incarnationis esse ipsam communicationem passiuam, qua extrema sibi inuicem communicant.* Probatur. Hæc communicatio est ratio, per quam fit terminus totalis, & cui conuenit per se primò fieri, ergo est terminus formalis.

5 Dico tertiò. *Terminum formalem assumptionis non esse humanitatem*, est contra Recentiores quosdam. Probatur. Humanitas in assumptione se habet materiali modo, cum sit id, quod assumitur, ergo non est terminus formalis assumptionis.

6 Dico tertiò. *Terminum formalem assumptionis esse terminationem personalem, qua verbum terminat naturam.* Probatur? Ille est terminus formalis, quo perficitur natura vt assumptibilis; ista autem terminatio est id, quo perficitur.

7 Quęres. An assūptio habeat terminū à quo positiuū. Respond. Affirmatiuè; & esse statum essendi naturalem, quem habet humanitas in priori naturæ, antequam assumatur, consequentem proprium esse humanitatis; non autem esse suppositi, quia non præcedit naturam.

An Terminus ad quem sit Persona composita.

SECTIO II.

8 SVpponendum est. Esse de fide, in Christo esse extrema ita realiter distincta, vt tamen constituant vnum per se; vnde in Christo est compositio saltem impropria; & hoc tantum volunt Concilia, quando definiūt, in Christo esse compositionē vt VIII. Synodus *can.* 4. & vj. Synodus *act.* 4. & *in Epist. ad Sophron.* agebant enim contra Hæreticos, qui ponebant vnicam tantum naturam in Christo per confusionem, est contra illos, qui negabāt veram vnionem: vnde vt significarent impermixtionem naturarum, & veram vnionem, adhibuerunt nomen compositionis. Inter Catholicos autem difficultas est, an interueniat compositio propriè dicta.

9 Prima sententia est affirmatiua. ita Caietanus 3.

part. quæst. 2. *art.* 4. Medina *ibidem*. Suarez *disp.* 7. *de Incarnatione section.* 4. Ragusa *disp.* 37. Hurtadus *disp.* 39. §. 2. & communiter Recentiores. Probant, Illud est compositum, quod est vnum ex pluribus. Talis autem est Christus, cum constet ex duabus naturis: secundò. Christus non est simplex, ergo compositus; quia inter simplex, & compositum non datur medium.

10 Secunda sententia est negatiua, ita Magister *in* 3. *dist.* 6. D. Thomas *quæst.* 2. *artic.* 3. D. Bonauentura *art.* 1. *quæst.* 2. Scotus *dist.* 7. *quæst.* 3. Durandus *ibid.* Gabriel, *quæst.* 7. *artic.* 3. & alij.

11 Dicendum est. *Personam Christi non esse compositam compositione propriè dicta*. Probatur. Non potest fieri compositio, nisi extrema sint inuicem compossibilia compositione propriè dicta; verbum autem, seu natura diuina, & humanitas non sunt talia, ergo. Minor Probatur. Tum quia componibile dicit ordinem ad aliud, cum quo potest componere, & ratione huius ordinis est commensuratus exigentiæ ipsius, quod non potest conuenire verbo. Tum quia componibile se habet potentialiter, & potest perfici per actum compositionis. Tum quia componibile ordinatur ad compositũ, & est propter ipsum, quod repugnat verbo. Tũ quia componibile est pars compositi, verbum autẽ non potest esse pars, vt docet Augustinus 3. *contra Maximinum. cap.* 10.

12 Dices hæc esse vera, quando componentia sunt finitæ perfectionis. Contra. Nam hæ conditiones sunt essentiales componibili vt tale est, atque adeo inseparabiles.

13 Dices 2. Id esse verum de componibili, quod ex natura sua ordinatur ad compositionem. Contra. Componibile ex intrinseco suo ordinatur ad compositionem, ergo quod nõ ordinatur nõ est componibile propriè dictũ.

14 Dices 3. Non esse de ratione compositionis, quod fiat ex partibus, sed sufficere, si fit ex pluribus realiter distinctis. Contra. Compositio propriè dicta est ex cõponibilibus propriè dictis, quæ sunt essentialiter partes. ergo

15 Dices quartò. Verbum esse partem seclusis imperfectionibus. Contra. Pars essentialiter est minor toto, & potentialiter se habet ad ipsum ratione ordinis transcendentalis, quem dicit vt pars est.

16 Dicendum 2. *Hanc compositionem impropriè dictam non esse vnius ex duobus, sed vnius ad alteram attendendo modum compositionis*. Prob. si esset vnius ex duobus resultaret tertium, quod haberet modum essendi diuersum à singulis, quod est falsum, quia tota vnitas est vnitas Personæ, nam humanitas trahitur ad participandum modum essendi personalem verbi.

17 Ad primum Respondetur. Christum non constare ex pluribus componibilibus propriè dictis; & ideo non esse propriè compositum.

Ad 2. Inter simplex, & compositum non dari medium, si per compositum intelligatur omne id, quod fundat negationem simplicitatis, quæ fundatur etiam in composito impropriè dicto.

18 Ex his colligitur, quomodo in Christo nõ sit duplex persona, alia simplex, & alia composita. Quia videlicet, quæ erat simplex ante incarnationem, fit cõposita, nõ quia mutetur, sed quia incipit subsistere in alia quoq; natura.

DE CHRISTI FILIATIONE.

DISPVTATIO LXXXII.

An Christus sit Filius adoptiuus Dei.

SECTIO I.

1 SVpposito mysterio Incarnationis certũ est, Christum esse filium Dei naturalem; quia habuit in se Diuinam subsistentiam Verbi, per quam constituitur filius naturalis. Quæritur autem, an sit etiam filius adoptiuus.

2 Supponendum est. Deum mediante gratia adoptare sibi filios. Ad Gal. 1. *Vt adoptionem filiorum reciperemus*. adoptare enim est admittere aliquem tãquam filium ad communicandum in proprijs bonis, tribuendo ius hæreditatis. Deus autem per gratiam tribuit ius hæreditatis ad communicandum in proprijs bonis beatitudinis.

3 Supponendum secundò. De ratione adoptionis esse, vt sit assumptio alicuius, qui non est filius in locum filij, atque adeo quod sit persona extranea, vt docet Concilium Francofordiense *circa finem*.

4 Dicendum est. *Christum ita esse filium Dei naturalem, vt non sit adoptiuus*. Est contra Felicem Episcopum Vrgelitanum, & Elipandum Archiepiscopum Toletanum. Et definitum est in Concilio *citato*. in *Epistola ad Episcopos Hispaniæ*, & ab Adriano 1. in *Epistola ad eosdem Episcopos*, quæ habetur in eodem Concilio. Probatur; Christus significat, Deum esse sibi patrem speciali modo Ioan. 12. *Pater clarifica filium tuum*, & cap. 20. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum*: non dixit autem ad Patrem nostrum, ne faceret sibi communem filiationem cum cæteris hominibus. Ad Romanos 8. *Proprio filio suo non pepercit*. Ad Hebr. 7. *Cui enim Angelorum aliquando dixit, filius meus es tu*. Ergo cum Christus, secundum quod homo, sit speciali modo filius, non erit filius adoptiuus, sicut cæteri.

5 Obijcitur: Christus est simul ens imparticipatum, & participatum: ergo etiam simul filius naturalis, & adoptiuus. Respondetur negando consequentiam. Quia ratio participati, & imparticipati conuenit ratione diuersæ naturæ, & ideo non se inuicem excludunt, sicut filiatio naturalis, & adoptiua, quæ requirunt conditiones contradictoriè oppositas; nempe quod persona sit extranea adoptata, & non sit extranea.

6 Obijcitur secundò: Christus habuit formale constitutiuum filiationis adoptiuæ videlicet gratiam, ergo etiam habuit effectum formalem. Respondetur negando antecedens, quia gratia non est formale constitutiuum adoptionis, nisi prout connotat voluntatem Dei accipientis in filium, qui non est filius, & negationem filiationis naturalis.

An, & qua certitudine Christus vt homo sit Filius Dei naturalis.

SECTIO II.

7 PArticula reduplicatiua reduplicat ipsam humanitatem. Vnde sensus est, An Christus secundum humanitatem sit filius Dei naturalis, an verò possit dici adoptiuus.

Prima sententia asserit, Christum posse dici filium adoptiuum ratione humanitatis: hanc tamen propositionem non esse vsurpandam simpliciter, ne faueamus hæreticis, posse tamen vsurpari cum aliquo addito, quo significemus filium adoptiuum tantum secundum humanitatem: ita Durandus *in* 3. *distinction.* 14. *quæst.* 7. Scotus *distinctione* 10. *quæst.* 11. Bassolis *articul.* 2. Probant ex Diuo Irenæo. 3. *contra hæreses.* Hilario 2. *de Trinit. post medium*, qui Christo tribuunt adoptionẽ. 2. Christus, in quantum homo, fuit filius Dei, non naturalis, quia nõ fuit naturaliter genitus, ergo adoptiuus. Tertiò. Christus vt homo ex vi gratiæ habitualis est admissus ad hæreditatem cælestem, Ad Heb. 1. *Quem constituit hæredẽ vniuersorũ*, ergo est filius adoptiuus, quia hæreditas non conuenit filio Dei naturali. 4. Si Spiritus Sanctus assumeret humanitatem cũ gratia habituali, illud suppositũ, quatenus homo esset filius Dei adoptiu', quia nõ esset naturalis, ergo etiã de facto Christus vt homo ratione gratiæ est adoptiuus.

8 Secunda sententia asserit, nullo modo esse filium adoptiuum: ita Diuus Thomas 3. *part. quæst.* 23. *art.* 4.

Caietanus, Medina, & alij ibidem Suarez *disp.49.de Incarnat. sect.2.* Vasquez *disp.89. cap.6.* Ragusa *tomo 2. disp. 2.* & alij differunt tamen inter se Recentiores, nam aliqui negant esse de fide, vt Medina Suarez Ragusa, alij verò affirmant.

9 Dicendum est. *Concilium Francofordiense damnasse errorem, quod in Christo fuerit filiatio adoptiua: & sensisse, quod ponere in Christo filiationem adoptiuam, esset ponere duos filios, atque adeo duas personas, et hoc pacto asseruisse felicem, & Elipandum excitasse errorem Nestorij.* Probatur Adrianus Papa in epistola ad Episcopos Hispaniæ, cum protulisset plura loca scripturæ, quæ probant, Christum non esse filium adoptiuum, sed naturalem, subdit. *Quod si callida tergiuersatione ea referantur ad Diuinitatem, separari à communione Ecclesiæ,* & concludit. *Animaduertant, quia nihil nobis restat, vt secundum Diuinitatem tantum modo credatis dixisse Patrem, hic est filius meus dilectus, sed potius secundum humanitatem.*

10 Probatur secundò: Concilium habet hęc verba. *Item vnitas personæ, quæ est in Dei filio, & filio Virginis adoptionis tollit iniuriam.* Ergo intentio Concilij est excludere à Christo, ratione vnitatis personæ adoptionem, vt quid iniuriosum. 3. Probatur Concilium in epistola ad Episcopos Hispaniæ habet. *Quam adoptionem prauissimo sensu ad Christi volunt transferre humanitatem, in qua peruersit ste sensus vtrumque, & imperitia scribendi pater, & mala voluntas,* & postea concludit. In vtraque natura non esse adoptiuum.

11 Obijcitur. Concilium damnat tantum Elipandum, quatenus volebat in Christo duas personas, vt colligitur ex *Epistola Adriani*, & ex alijs scriptoribus, qui agunt de errore Elipandi, ergo. Respondetur, Elipandum non sensisse explicitè cum Nestorio, nam ponebat vnitatem personæ in Christo, vt patet ex confessione fidei, quam ipse fecit; & quia alioquin non fuisset tam stultus, vt scriberet ad Carolum Magnum, se sperare, quod sua doctrina deffiniretur à Concilio; sed solum in errore ipsius continebatur implicite error Nestorij, quia dum, ponebat Christum filium naturalem, & adoptiuum ponebat implicitè duas personas, alteram extraneam, quæ esset adoptata, & alteram non extraneam.

12 Dicendum secundò. *Præcisa auctoritate Concilij non posse dici, Christum esse adoptiuum secundum humanitatem.* Probatur scriptura vocat Christum proprium filium Dei, etiam secundum humanitatem. Ad Roman.8. *Proprio filio suo non pepercit,* non pepercit autem, secundum quod homo erat. ergo: Confirmatur. Ad Hebræos 1. *Cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu,* ergo cum hoc fuerit dictum Christo, debet esse filius meliori modo secundum humanitatem, quam sint Angeli, atque adeo naturalis. Ratio est. Quia humanitas Christi perficitur filiatione Dei naturali, nam subsistat in tali filiatione.

13 Ad primum, respondetur. Illos Patres esse intelligendos de adoptione impropria, quatenus Christus secundum humanitatem assumptus fuit ad filiationem Dei naturalem: Deinde, in textu D. Hilarij adest error, nam in alijs codicibus loco adoptati, legitur adorati. Ad secundum. Christum vt hominem fuisse filium Dei naturalem: non quia secundum humanitatem sit genitus à Deo, sed quia secundum ipsam perficitur intrinsecè à filiatione Dei naturali. Ad tertium Christum esse hæredem bonorum cælestium, sed ratione filiationis Dei naturalis sibi communicatam. Ad quartum si Spiritus Sanctus assumeret humanitatem, ille homo non esset filius Dei naturalis, quia non haberet in se filiationem naturalem; sed nec etiã adoptiuus, quia non esset persona extranea respectu Dei, sed esset persona naturalis Trinitatis, & vt talis haberet ius ad cælestia bona,

An Christus dicat relationem filiationis ad Matrem.

SECTIO III.

14 Supponendum est contra Henricũ *quodlib.4.q.3.* Christum non referri ad matrem per relationem filiationis increatæ, quia hæc relatio potest esse tantum ad terminum increatum, cum terminus creatus non possit esse simul existentia.

15 Prima sententia est negatiua. ita D. Thomas *3.p. quæst.35.art.1.* Caietanus, & Medina *ibidem*, & communiter Thomistæ. Probant. Relatio filiationis cadit tantum supra suppositum, sicut etiam relatio Paternitatis, quia generari conuenit tantum supposito: in supposito autem Christi non potest esse relatio creata. Secundo Si verbum dimitteret humanitatem, & relinquaret in ipsa propria subsistentia: tunc ille homo esset filius Virginis; nam maneret in ipso relatio filiationis, quod tamen est falsum.

16 Secunda sententia est affirmatiua: ita Scotus *in 3. distin.8. quæst. vnica.* Durandus *quæst.3.* Richardus *art. 2. quæst. 2.* Gabriel *Conclus. 3.* Suarez *3.par.tom.2. disp. 22.sect. 2.*

17 Dico primò. *Non esse in humana natura Christi relationem filiationis eiusdem rationis cum cæteris.* Probatur. Relatio filiationis in alijs hominibus, nedum est ad matrem, sed etiam ad Patrem, vt ad causam adæquatam, ergo

18 Dico secundò. *In humanitate Christi fuisse relationem realem ad Virginem.* Probatur. Ex omni causalitate consequitur relatio realis producti ad producens, ergo cum humanitas Christi per realem causalitatem dependeat à Virgine, dicet realem relationem ad ipsam.

19 Dico tertiò, Hanc relationem esse filiationem vt *quo*, nam importet illam habitudinem; quam dicit natura in proprio supposito vt terminus formalis generationis, quæ dicitur filiatio *vt quo*, quia consequitur ad naturam, quæ in esse filij se habet *vt quo*, Probatur. In Christo sunt duæ natiuitates, altera æterna, & altera temporalis, vt docent communiter Patres, ergo etiam duæ filiationes modo explicato, quia natiuitas est ratio fundandi filiationem, & eo ipso, quod natura est capax natiuitatis, est etiam capax filiationis.

20 Dico quartò: Hanc relationem denominare Christum, non tamen constituere duplicem filium, quia ratio filij non multiplicatur, nisi multiplicato supposito. Probatur. Forma, quæ est in aliquo supposito, denominat ipsum: vnde etiam humanitas denominat Christum hominem. ergo

21 Ad primum respondetur. Filiationem, *vt quod*, posse esse tantum in supposito; Filiationem autem, *vt quo*, posse esse in sola natura. Ad secundum conceditur sequela. Quia vt aliquis sit filius alterius, sufficit si habeat ab ipso naturam communicatam: nam ex vi talis communicationis ponitur in natura propria subsistentia, nisi impediatur: Si autem Spiritus Sanctus assumeret humanitatem à Verbo dimissam; tunc ille homo non esset filius Virginis, quia humanitas non subsisteret in ipso ex vi suę productionis: sicuti de facto subsistit in Verbo,

DE PRAEDESTINATIONE Chriſti.

DISPVTATIO LXXXIII.

An Chriſtus poſſit dici prædeſtinatus.

SECTIO I.

1 PRima ſententia eſt negatiua ita Scotus *in 3. diſt. 7. quæſt. vnica* Martil. *quæſt. 7. art. 1.* Durand. *quæſt. 3.* & alij; loquuntur autem de prædeſtinatione, qua eſt in ordine ad aliquem finem. Probant. Quod non poteſt dici de Filio Dei, nec etiam dici poteſt de Chriſto, cum chriſtus ſit nomen ſuppoſiti, de Filio Dei autem non poteſt dici, quod ſit prædeſtinatus.

2 Secunda ſententia eſt affirmatiua. Ita D. Thomas *3. part. quæſt. 24. articul. 1.* Caietanus Medina *ibidem* & communiter.

3 Dico primò. *Chriſtum vt filium Dei, ſeu vt verbum non poſſe dici prædeſtinatum.* Probatur. Prædeſtinari eſt ſubijci prouidentię Diuinę, quod non poteſt conuenire verbo. ergo

4 Dico ſecundò. *Non poſſe dici filium Dei eſſe prædeſtinatum, vt fieret homo,* eſt contra Suarez *diſput. 50. de Incarnatione ſection. 1.* Probatur. Prædeſtinati eſt eſſe obiectum Diuinæ prouidentiæ, & eleuari ad participandum aliquid, quod non poſſit proprijs viribus obtineri. ergo

5 Obijcitur, verbum dicitur factum caro per ſolam mutationem factam in natura, ergo poterit etiam dici prædeſtinatum per prædeſtinationem humanæ naturæ. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia fieri caro ſignificat vniri carni, quod non repugnat verbo; prædeſtinari autem dicit aliquid, ipſi repugnans, vt patet ex dictis.

6 Dico tertiò. *Chriſtum æterna Dei prædeſtinatione eſſe prædefinitum: vt eſſet in tempore, atque adeo hoc pacto fuiſſe prædeſtinatum.* Probatur: Chriſtus in tempore extitit vt maximum donum gratiæ ratione vnionis, ergo cum omne id, quod eſt in tempore, ſit ab æterno à Deo prædefinitum, fuit etiam prædefinitum, quod Chriſtus exiſtat.

7 Dico quartò. *Chriſtum poſſe dici ſimpliciter prædeſtinatum abſque vllo addito ſiue ex parte ſubiecti; ſiue ex parte prædicati,* deſumitur ex D. Auguſt. *cap. 15. de prædeſtinatione Sanctorum.* Probatur *1. Petri 1.* Chriſtus dicitur agnus immaculatus, præcognitus ante mundi conſtitutionem hoc eſt prædeſtinatus. Ratio eſt quia quod conuenit ſimpliciter Chriſto ratione humanitatis dicitur de ipſo ſimpliciter: prædeſtinatio autem conuenit ratione humanitatis.

8 Dico quintò. *Chriſtum vt hominem, eſſe prædeſtinatum ad gratiam, & gloriam.* Probatur. Prędeſtinatio eſt deſtinatio creaturæ ad ea, quæ ſunt ſupra ipſam: Chriſtus autem ratione humanitatis fuit ab æterno deſtinatur, ad gratiam, & gloriam.

9 Dices. Prædeſtinatio reſpicit ſummum bonum prædeſtinati. Gratia autem, & gloria non eſt ſummum bonum Chriſti, cum maius bonum ſit vnio hypoſtatica.

Reſpondetur. Prædeſtinationem reſpicere omnia bona ſupra naturalia, quæ ſimul ſumpta ſunt ſummum bonum: ſeorſim verò ſunt terminus inadęquatus prædeſtinationis.

10 Ad Fundamentum primæ ſententiæ negatur aſſumptum. Nam nomen Chriſti non ſolum eſt nomen ſuppoſiti: ſed etiam naturarum, quia dicit duas naturas in vno ſuppoſito. Sic etiam dicitur Chriſtus paſſus, & mortuus, licet non poſſit dici formaliter de filio Dei.

11 Quæres. An humanitas poſſit dici pręḍeſtinata. Reſpondetur. Seorſim non fuiſſe prædeſtinatam, ſed tantum in Chriſto eo modo, quo partes alicuius ordinantur ad illos terminos, ad quos ordinatur totum: fuit tamen in Chriſto ratio prædeſtinabilitatis.

An Chriſtus vt hic homo ſit prædeſtinatus, vt ſit filius Dei.

SECTIO II.

12 PRima ſententia eſt negatiua. Ita Durand. *in 3. diſtinct. 7. quæſt. 3.* Paludanus *ibidem*. Scotus *quæſt. 1. vnica*. D. Bonauentura *artic. 2. quæſt. 3.* & alij. Probant. Vt Chriſtus vt hic homo eſſet prædeſtinatus, vt ſit filius Dei, deberet importare rationem huius hominis antequam eſſet filius Dei, hoc autem eſt falſum, quia eo ipſo, quod eſt hic homo, eſt etiam filius Dei, cum hic homo dicat rationem ſuppoſiti. 2. Non poteſt dici, quod homo ſit prædeſtinatus, vt ſit Petrus, etiamſi poſſit reperiri homo, qui non ſit Petrus, ergo licet poſſit reperiri hic homo, qui non ſit filius Dei, non poteſt dici prædeſtinatus, vt ſit filius Dei. 3. Non poteſt dici, homo eſt factus filius Dei, ergo neque prædeſtinatus filius Dei, quia a factione ad prædeſtinationem valet conſequen. 4. Non poteſt dici homo eſt factus filius Dei, ergo neque prædeſtinatus filius Dei, ergo neque hic homo, cum ſupponat pro perſona.

13 Secunda ſententia eſt affirmatiua, ita D. Thomas *3. part. quæſt. 24. artic. 1.* Caietanus, Medina *ibidem*. Suarez *diſp. 50. de Incarnatione ſect. 2.* & alij Recentiores.

14 Dicendum eſt. *Chriſtus, vt hic homo, eſt prædeſtinatus, vt ſit Filius Dei.* Probatur Ad Romanos 1. *Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundum gratiam ſanctificationis;* qui locus intelligitur de ipſa prædeſtinatione ab Auguſtino c. 15. *de prædeſtinatione Sanctorum*. Hilario *7. de Trinit.* Hieronymo, Anſelmo, Lyrano in illum locum, & ab alijs. Ratio eſt. Quia verum eſt, quod hic homo participat filiationem Dei ex gratia ex vi ſpecialis decreti Diuini, hoc autem eſt prædeſtinari.

15 Ad primum Reſp. probare tantum, quod hic homo non ſit prędeſtinatus, vt ſit filius Dei diuerſo decreto ab eo, quo eſt determinata ipſius exiſtentia; non autem, quod nō ſit prędeſtinatus eodem decreto, quia cum Chriſtus terminet hoc decretum ſecundum duplicem rationem, nempe ſub ratione huius hominis dicentis capacitatem ad dona ſupernaturalia, & ſub ratione filij Dei, potuit, prout dicit primam rationem, eſſe obiectum prędeſtinationis, & prout dicit ſecundam, eſſe terminus. Ad 2. Ideo hominem non prędeſtinari, vt ſit Petrus, quia ratio Petri eſt aliquid in ordine naturę; non autem in ordine gratię. Ad 3. negatur conſequentia. Quia, vt hic homo ſit factus filius Dei, debuiſſet pręcedere tempore. Ad Probationem valere conſequentiam à prędeſtinatione ad factionem, ſi loquamur de illa, quę inuoluitur in prędeſtinatione; hęc autē in caſu noſtro non eſt factio, qua aliquid fiat aliud, ſed qua fit, vt aliquid ſit tale, vnde per ipſam eſt factum, vt hic homo ſit filius Dei, Ad 2. negatur conſeq. Quia hęc perſona ſtat ſub determinatione perſonalitatis explicito modo, quę eſt incapax prędeſtinationis, hic autem homo ſtat explicitè ſub determinatione humanitatis, quę dicit capacitatem ad prędeſtinationem.

16 Quęres. An Prędeſtinatio Chriſti ſit exemplar noſtrę. Reſpondetur; affirmatiuè cum Diuo Thoma *3. p. quęſt. 24. art. 3.* Non tamen vniuocè, ſed ſecundum quandam proportionem, vnde ad Romanos 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui.*

DE

DE SVBIECTIONE, ET SERVITUTE Christi.

DISPVTATIO LXXXIV.

An Christus fuerit ſubiectus Patri.

SECTIO I.

1 DIcendum eſt. *Chriſtum vt hominem fuiſſe ſubiectum Deo, ita vt poſſit dici ſimpliciter ſubiectus abſque addito*, ita communiter cum D. Thom. 3. *p.q.* 20. *art.* 1. Prob. Chriſto conueniunt ſimpliciter omnia, quæ per ſe conueniunt naturæ humanæ. Naturæ autem conuenit per ſe ſubiectio ad Deum.

2 Obiicitur primò. Corinth. 15. *Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei*, nẽpe Patri, ergo nondum eſt ſubiectus. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia tantum loquitur de aliqua ſubiectione, quam Chriſtus non habuit, quæ conſiſtet in eo, quod deſinet regnum Chriſto, quod nunc exercet in Eccleſia, exercendo rationem capitis, tunc enim deſinet Eccleſia militans, atque adeo regnum Chriſti ſuper ipſam.

3 Obijcitur ſecundò. Subiectio eſt prædicatum tranſcendentale, quod poteſt conuenire per ſe etiam ſuppoſito, ergo cum Chriſtus ſecundum eſſe ſuppoſiti non ſit ſubiectus, non poteſt dici ſimpliciter ſubiectus. Reſpondetur negando conſequentiam. Nam etiam eſſe factum non poteſt dici de ſuppoſito, & tamen dicitur ſimpliciter de Chriſto. Sufficit enim, quod verificetur ratione humanitatis.

An Chriſtus fuerit ſubiectus legibus.

SECTIO II.

4 DIcendum eſt. *Chriſtum fuiſſe ſubiectum legibus* ita communiter cum D. Thoma 3. *p.q.* 20. *art.* 1. & deſumitur ex vj. Synodo *act.* 17. *in definitione fidei*, vbi definitur, voluntatem Chriſti fuiſſe ſubiectam Diuinæ. Probatur. Humanitas Chriſti ſubordinatur Deo, vt ſuo auctori, & ſequitur eius voluntatem. Ioan. 5. *Non quæro voluntatem meam, ſed eius, qui miſit me*, ergo tenebatur obedire, quia ſubordinatio erat in ordine ad regimen, quo Deus regit creaturas rationales.

5 Obijcitur. Eſſe capax præcepti eſt eſſe ſubiectum virtuti comminatiuę, & reatui culpæ. Chriſtus autem non erat ſubiectus. Reſpondetur negando aſſumptum. Quia per accidens ſe habet comminatio ad virtutem præcepti ſuam, & ſolum ponitur ad præponderandam inclinationem ad oppoſitum; reatus autem culpæ habet tantum locum, quando is, cui imponitur præceptum, poteſt deficere.

Quibus legibus Chriſtus fuerit ſubiectus?

SECTIO III.

6 DIco primò. *Chriſtum fuiſſe ſubiectum legi naturali*, ità communiter cum D. Thoma 1. 2. *q.* 93. *art.* 4. *ad* 2. Probatur. Voluntas humana Chriſti fuit voluntas rationalis, ergo debuit operari ſecundum regulam rationis, hoc autem eſt eſſe ſubiectum legi naturali, quia lex naturalis non eſt aliud, quam directio expreſſa in recta ratione.

7 Dico ſecundò. *Non fuiſſe ſubiectum humanis legibus*. Probatur. Chriſtus fuit caput totius generis humani; vnde habuit poteſtatem ſupra omnes homines, ergo non ſubijciebatur ipſorum legibus.

8 Obijcies. Filij ſubduntur parentibus iure naturali, ergo etiam Chriſtus: vnde Lucæ 2. *Et erat ſubditus illis.*

Reſpondetur. Filios ſubdi Parentibus iure naturali fundato in indigentia, quatenus indigent regimine; Chriſtus autem non indigebat, vnde ſpontaneè ſubdebatur.

9 Dico tertiò. *Chriſtum non fuiſſe ſubiectum legibus, quas condidit, pro Eccleſia, quam inſtituit*. Probatur. Tales leges erant pro dirigendo humano genere ad ſalutem. Chriſtus autem non indigebat tali directione.

10 Dico quartò. *Chriſtum non fuiſſe ſubiectum legibus poſitiuis Diuinis veteris teſtamenti*, ita communiter cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 37. *artic.* 3. *&* 4. Probatur. Lex fuit data populo Hebræo pro ſe, & ſua poſteritate, quæ ordinario modo deſcendebat ab ipſo, & fuit in ordine ad directionem vitæ æternæ, & ceſſauit in Chriſto, ergo non obligabat Chriſtum. Hinc Matth. 12. Chriſtus ait, ſe eſſe Dominum Sabbati.

11 Obiicitur. Matt. 5. *Non veni ſoluere legem, ſed adimplere*. Reſpondetur id dixiſſe, quia voluntariè ſe ſubiecit legibus.

12 Obiicitur ſecundò. Ad Galat. 5. *Teſtificor omni carni circumcidenti ſe, quia debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ*. Chriſtus autem fuit circumciſus. Reſpondetur. Eſſe diſparem rationem de Chriſto, quia cum Chriſtus eſſet omnino liber a lege ex eo, quod voluntariè vni parti ſe ſubijciebat, non ſequebatur, quod eſſet toti legi ſubiectus.

13 Dico quintò. *Chriſtum habuiſſe præceptum de morte*, ita D. Thom. 3. *part. q.* 47. *art.* 2. Caietanus, Medina *ibidem*. Suarez *diſp.* 44. *de Incarn. ſect.* 2. Hurtadus *diſp.* 77. *ſect.* 5. & alii contra Paluda. *in* 3. *diſt.* 12. *q.* 2. *artic.* 3. Albertum Magnum *cap.* 3. *de Virtutibus*. Lorcan. *diſpu.* 63. *de Incarn.* & nonnullos alios. Probatur Ioan. 10. *Hoc mandatum dedit mihi pater* loquitur autem de morte, & Ioannis 14. *vt cognoſcat mundus, quia diligo patrem, ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio*. Ratio eſt. Quia fuit conueniens tale præceptum, vt poſſet exercere obedientiam.

14 Obiicies. Ex Chryſoſtomo *hom.* 50. *in Ioannem*. Cyrillo Alex. *lib.* 4. *in Ioan. cap.* 7. & aliis Patribus negantibus huiuſmodi præceptum. Reſpondetur negare præceptum in eo ſenſu, in quo ponebant Arriani, qui volebant, Chriſtum eſſe puram creaturam, & abſolutè ſecundum omnem voluntatem accepiſſe præceptum.

15 Obijcitur ſecundò. Sufficiebat Chriſto manifeſtatio voluntatis Diuinæ, ergo non fuit neceſſarium præceptum. Reſpondetur negando conſequent. quia Deus egit cum Chriſto, vt cum ſubdito, & ideo compoſuit præceptum.

An Chriſtus ſit ſeruus propriè dictus.

SECTIO IV.

16 PRima ſententia eſt affirmatiua. ita Palud. *in* 3. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 2. Suar. *diſp.* 44. *de Incarnatione ſect.* 1. *&* 2. Lorca: *diſ.* 78. Aluarez *diſp.* 74. Vadingus *diſp.* 13. *dub.* 7. & alij Recentiores. Probant: ſcriptura vocat Chriſtum ſeruum, vt Iſaiæ 42. 45. & 63. Ezechiel. 34. Zachar. 4. & alibi. ſecundò. Plures Patres docent, Chriſtum eſſe ſeruum, vt Cyrillus *lib. ad Enotium in defenſio.* 6. *Anathemat.* Nazianzenus *tract.* 35. Ambroſius *lib.* 5. *de fide capitul.* 6. Auguſtinus *epiſtola* 178. & alij. 3. Creatura habet ſeruitutem ad Deum ex eo, quod eſt creatura; vnde ſeruitus eſt de iure naturali, Chriſtus autem habuit naturam creatam. Quartò Chriſtus eſt ſubiectus Deo vt Domino Deſpotico; vnde habet vis ad Chriſtum, vt hominem, vtendi ipſo ad bonum

pro-

proprium, talis autem subiectio est seruilis.

17 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez. *disp. 80. de Incarnat. cap. 3.* Hurtadus *disp. 78. sect. 7. & sequenti.*

18 Dico primò. *Christum non fuisse seruum illa seruitute, quæ radicatur in peccato,* Est de fide. Probatur. In Christo non fuit, nec potuit esse peccatum, ergo, & ita definit Concilium Francofordiense. *Epistola ad Episcopos Hispaniæ.*

Dico secundo. Nec fuisse seruum respectu alicuius creaturæ: est de fide ex eodem Concilio. Probatur. Christus fuit caput hominum, & Angelorum, ergo non potuit esse seruus.

19 Dico tertiò. *Christum ratione humanitatis habuisse illam seruitutem, qua creatura rationalis tenetur per suas operationes inseruire Deo, vt vltimo fini, & ipsum agnoscere, vt suum auctorem, quæ est quædam seruitus ciuilis.* Probatur. Christus fuit subiectus Deo, & tenebatur exercere opera obsequiosa, ergo habebat seruitutem obsequij.

20 Dico quartò. *Christum non fuisse seruum propriè dictum ea seruitute, quæ ponit inæqualitatem in statu, ita vt non sinat seruum æquiparari Domino.* Probatur ex *epistola* Concilij Francofordiensis, vbi cum exclusisset à Christo diuersas seruitutes, excludit etiam seruitutem respectu Dei, ex eo quod sit filius naturalis, & Adrianus in *Epistola ad Episcopos Hispaniæ*, ait. *Tanta nimirum vos temeritatis dementia delludit, vt adoptiuum eum filium, quasi purum hominem calamitati humanæ subiectum,* & quod pudet dicere, seruum *impij, & ingrati tanti beneficijs liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa falce insusurrare.*

21 Dices. Adrianum loqui de seruitute orta ex peccato. Contra seruitus ex peccato non stat cum adoptione; Adrianus autem excludit seruitutem, quæ stat cum adoptione, & quam tribuit alijs Sanctis.

22 Dices secundò; cum Suarez negare tantum in Christo illam seruitutem, quam volebat Elipandus, qui ponebat in Christo duas personas, ita vt ratione ipsius esset seruus.

Contra. Si Pontifex excluderet seruitutem solum secundum duplicem hyposthasim, non explicaret loca Scripturæ, in quibus Christus dicitur seruus, sed diceret fuisse seruum ratione humanæ naturæ. Ergo cum absolutè dicat fuisse seruum tantum impropriè, excludit omnem seruitutem.

23 Probatur secundò. De ratione serui est, vt sit sub Dominio alterius, & non communicet cum ipso in honore, & sede ex Aristotele 1. *Politicorum c. 3.* Natura autem humana in Christo, sicut communicat in subsistentia verbi, ità etiam communicat in honore, vnde adoratur cultu latriæ, & in sede, iuxta illud. Psalmi 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.*

24 Dices. Non omnem communicationem in bonis excludere seruitutem, sed illam tantum, quæ ponit æqualitatem, Christus autem semper remanet inferior ratione naturæ humanæ. Contra. Quia sufficit æqualitas secundum dignitatem personalem; vnde seruus, & Dominus sunt eiusdem naturæ, & solum differunt secundum dignitatem personalem.

25 Dices secundo. Illam tantum communicationem in bonis excludere seruitutem, in qua non attenditur bonum communicati, sed illius, cui fit communicatio: quicquid autem fuit communicatum Christo, fuit propter ipsum Deum. Contra. Seruitus essentialiter dicit, quod seruus sit inferior Domino in exigentia honoris, ergo quocunque modo fiat communicatio in bonis, excluditur seruitus.

26 Ad primum respondet Adrianus Papa. Christum dici tantum seruum in veteri testamento figuratè, sicut dicitur agnus, Leo, &c. quod ex eo confirmat, quia in nouo testamento nunquam dicitur seruus, sed Dominus. Ad secundum Patres esse intelligendos de seruitute obsequij, quæ stat simul cum ingenuitate. Ad tertium Christum habuisse naturam creatam, sed humanitatem Christi fuisse extractam à statu serulli, quia eleuata est ad subsistendum in subsistentia Diuina. Ad quartum Christum ratione humanitatis subijci Deo subiectione Ciuili; non autem seruili: quia talis subiectio excludit communicationem in honore; potest autem Deus ad libitum disponere de humanitate Christi, non ratione seruitutis, sed ratione dependentiæ secundum esse.

27 Ex Dictis colligitur contra Suarez *disp. 44. de Incar. sect. 2.* Nō posse dici Christum vt hominem esse seruum, quia neque secundum naturam humanam illi conuenit seruitus; vnde Adrianus Papa in *Epistola citata* docet, Christum non potuisse vocare Deum Dominum suum eo modo, quo dixit se esse minorem Patre, dixit autem se esse minorem Patre secundum humanitatem.

DE COMMVNICATIONE Idiomatum.

DISPVTATIO LXXXV.

An detur in Christo propria communicatio Idiomatum.

SECTIO I.

1 COmmunicatio idiomatum est cōmunicatio prædicatorum, quæ sibi inuicem communicant naturæ in Christo, itaut prædicata vnius tribuantur alteri, & econtra: vnde non consistit in eo, quod ea, quæ sunt diuinitatis fiant propria humanitatis, aut econtra, vt volebant hæretici; alioquin sequeretur permixtio naturarum.

2 Supponendum est. Dari communicationem idiomatū fundatam in vnitate personali, per quam sicuti naturæ inuicem communicant in eodem supposito; sic etiam sibi inuicem communicant propria prædicata, vt de fide est ex Concilio Ephesino, vnde definit. *Beatam* Virginem esse Deiparam, quia ille homo, cuius est mater, est vere Deus. Difficultas est, an cum dicitur, Deus est homo, & econtra, sint propositiones propriæ.

3 Dicendum est. Esse propositiones proprias: ita communiter cum D. Thoma *3. p. quæst. 16. art. 1. & 2.* contra Durandum in 7. *distinct.* 4. *q.* 2. Probatur. Beata Virgo est verè, & propriè mater Dei, vt definitur in Lateranensi *sub Martino 1. consultatione 5. Canone* v. ergo ille homo, qui est genitus à Virgine, & propriè Deus. Ratio est. Quia illa propositio est propria, quæ fundatur in identitate prædicati cum subiecto. Cum autem dicitur, Deus est homo, adest identitas ratione suppositi, quia suppositum Dei identificatur cum Supposito hominis.

4 Obijcit Durandus Petrus non constituitur in esse Petri per aliam naturam, quam hominis. Deus autem constituitur in esse Dei per aliam naturam, quam hominis, ergo magis proprie dicitur Petrus est homo, quam Deus est homo. Respondetur negando consequentiam. Nam tantum sequitur, quod sint diuersæ prædicationes, quia homo prędicatur de Petro, vt superius de inferiori; de Deo autem prædicatur homo, vt natura communicans in eadem subsistentia.

5 Obijcitur secundò. Prædicatum sumptum a parte constitutiua suppositi non prædicatur, nisi adiectiuè, vnde homo non est corpus, sed corporeus: humanitas autem est pars suppositi Christi. Respondetur. Prędicatum

sumptum

sumpto in à parte non dici substantiuè, quando significat partem extra concretionem suppositi, quia tunc non stat sub identitate suppositali; quando autem significat partem in concretione suppositi, tunc potest dici substantiuè, vt cum homo dicitur de Deo.

6 Ex dictis colligitur, Communicationem idiomatum se extendere etiam ad proprietates naturales, vt dessinitur in Concilio Lateranensi citato.

7 Colligitur secundò. Communicationem idiomatum non posse fieri secundum abstracta, vnde in Cócilio Chalcedonensi *in Confessione fidei*. Damnantur, qui dicunt Deitatem esse passam, quia naturæ permanserunt in Christo impermixtæ; quod non esset verum, si abstracta de se inuicem prædicarentur.

8 Colligitur tertiò. Communicationem Idiomatum non posse fieri inter abstracta ex vna parte, & concreta ex alia, quia abstractum est extra concretionem suppositi; vnde quando dicitur apud aliquos Patres, Deitas est incarnata, sensus est, quod sit vnita humanitati, & tales propositiones faciunt virtualiter sensum obliquum.

9 Colligitur quartò. Communicationem idiomatum fieri in sensu specificatiuo, vt docet D. Thom. *3.p.q.16. art.11.* quia talia prædicata non se inuicem communicant naturis vt propria ipsarum, sed tantum vt conuenientia ratione vnitatis in supposito.

10 Colligitur quintò. Communicationem idiomatum non fieri secundum ea prædicata, quæ fundantur in supposito, quia cum fundetur in vnitate suppositi, debet esse secundum ea, quæ vniuntur ratione suppositi.

11 Colligitur sextò. Communicationem idiomatum non posse fieri secundum proprietates relatiuas, quæ conueniunt Deo; nam proprietates relatiuæ Patris, & Spiritus Sancti non communicantur ratione vnionis hypostaticæ; relatiua autem filij non dicuntur per communicationem idiomatum, sed vt intrinsecè perficientia humanitatem.

12 Colligitur septimò. Cum dicitur, hic homo est Deus, prædicatum Deus non supponere pro concreto naturæ, sed pro persona Verbi, determinatur enim ab identitate suppositali, in qua fundatur communicatio idiomatum, vt stet pro persona Verbi.

13 Colligitur octauò, Non posse propriè dici, Deum humanatum, seu humanum, vt definitur ex Concilio Francofordiensi *epistola ad Episcopos Hispaniæ*, quia significaretur, quod humanitas non esset vnita substantialiter verbo. Sed tantum accidentaliter, sicut vestis vnitur corpori.

14 Colligitur nonò. Christum non posse dici hominem Dominicum, vt docet Augustinus *lib. 1. Retractat. c. 19.* Athanasius *Epist. ad Epict.* & alij Patres contra Apollinaristas. Ratio est, quia Christus non est aliquid Domini, sed ipse Dominus.

15 Colligitur decimò. Neq. Christum posse dici, hominem Deificum, seu Deiferum, vt docet Damascenus *lib. 3. de fide cap. 12.* contra Nestorium, nam per talem loquutionem tolleretur vera vnitas suppositalis.

16 Colligitur vndecimò. Christum posse dici hominem Diuinum, non enim per hoc excluditur, quod sit Deus, nam etiam verbum dicitur verbum Diuinum ad significandum, quòd constituitur ipsa Diuinitate.

17 Colligitur decimosecundò. Posse dici de Christo, quod sit Deus carnifer, vt docet Athanasius *sermone de sanctissima Deipara*. Ratio est. Quia verbum subsistat in se naturam humanam, quod nihil aliud est, quàm portare carnem, seu humanitatem; non tamen econtra potest dici de Christo, quod sit Deifer, quia humanitas non substentat verbum.

18 Quæres. An hæc Propositio, Homo factus est Deus sit vera? Respondetur negatiue cum D. Thoma *3. par. q. 16. art. 7.* & Damasceno *lib. 3. de fide cap. 2.* Quia cum dicitur, homo factus est Deus, subiectum supponit pro supposito, & ly factus dicit transitum de esse hominis ad esse Dei; vnde significatur præexistentia suppositi humani. & ideò, quando Patres vtuntur hac propositione, debent intelligi vel de homine in genere, quatenus natura humana est eleuata, vt fieret Deus, vel debet sumi concretum pro abstracto.

19 Quæres secundò. An ista propositio Deus factus est homo sit vera. Respondetur affirmatiuè, & est de fide ex Symbolo Nicæno. *Et homo factus est*. Ratio est, quia esse factum cadit tantum supra terminum ad quem.

Quales sint hæ Propositiones, Deus est homo, & homo est Deus.

SECTIO II.

20 Dicendum est. *Istas Propositiones non esse per se, sed contingentes*: ita D. Bonauentura in *3. distinct. 7. art. 1. q. 1.* Scotus *q. 1.* Durandus *ibidem*. Basssolis *ibidem*. Vasquez *disput. 68. de Incarn. cap. 2.* contra Caietanum *3. p. q. 16. artic. 12.* Ferar. *4. contra Gentes cap. 45.* Ragusam *disp. 101.* & aliter. Probatur. Licet Diuina natura, & humana vniantur vnione per se in eodem supposito, non tamen talis vnio redundat in modum prædicationis, nam Deus ita est homo, vt possit non esse, ergo cum non ponat necessariam connexionem inter prædicatum, & subiectum, relinquit propositionem contingentem.

21 Dices. Prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, prout subiectum stat in concretione substantiali cum ipso prædicato. Ergo est propositio per se. Respondetur negando antecedens. Nam sequeretur, quod omnis propositio contingens esset per se, quia subiectum inuoluit intrinsece prædicatum, prout stat in concretione cum ipso; sic paries vt stat in concretione cum albedine, inuoluit intrinsece albedinem, & tamen cum dicitur, paries est albus, est propositio contingens.

22 Ex his colligitur. Has Propositiones, Christus est Deus: Christus est homo, esse propositiones per se, quia intrinsecum constitutiuum prædicatur de constituto; Christus enim est quid subsistens in duplici natura.

An Christus possit dici Creatura.

SECTIO III.

23 Prima sententia est negatiua; ita D. Thomas *4. contra Gentes cap. 48.* & *in 3. dist. 11. q. 1. art. 2.* Palud. *q. vnica*. Capreolus *art. 5.* Durandus, & Scotus *q. 1.* Ragus. *disp. 123. de Incarn.* Probatur esse Creaturam dicit esse ex nihilo, & dicitur de toto ratione singularum partium, ergo cum Christus ratione suppositi non sit quid creatum, non potest dici creatura. Secundò. Fieri communissimè sumptum, prout cadit supra esse, determinat suppositum, ergo cum creare dicat fieri communissimè sumptum, si tribueretur Christo, caderet supra suppositum.

24 Secunda sententia asserit, posse dici Creaturam secundum proprietatem sermonis, licet talis propositio non sit vsurpanda, ne faueamus hæreticis, ita D. Thoma *3. p. q. 16. art. 8.* Caietanus, Medina, Chelisson *ibidem*. Vasquez *disp. 65. de Incarn. cap. 2.* & alij.

25 Dicendum est. *Christum in rigore posse dici creaturam, licet ob malum sensum, in quo potest accipi propositio, non sit absolutè vsurpanda*. Probatur. Ita loquuntur Patres, vt Sophronius *in Epistol. in vi. Synod.* Cyrillus *lib. 10. Thesauri cap. 4.* Nazianzenus *orat. 38.* Damascenus *lib. 3. de fide cap. 4.* Augustinus *in Enchiridio cap. 30.* Fulgentius *de fide ad Petrum cap. 5.* Ambrosius *serm. 5. in Psalmum 118.* vocant enim Christum absolute creaturam. Confirmatur. Creatura est prædicatum proprium naturæ humanæ, ergo cum conueniant Christo simpliciter prædicata vtriusque naturæ, conuenit etiam hoc prædicatum.

26 Dices.

vitam Spiritualem, nec principium per modum naturæ operationum supernaturalem. ergo

7 Dices, ergo non perfectè sanctificat. Respondet negando consequentiam. Nam solum sequitur, quod non sanctificet eodem modo; non autem, quod non sanctificet perfectè quia sanctificatio formaliter consistit in consortio ipsius Dei in ordine ad communicandum in bonis ipsius, quod perfectè habetur ratione vnionis hypostaticæ.

8 Ad primum. Effectum formalem, qui est connaturalis formæ, non posse haberi sine ipsa: Sanctificatio autem quam humanitas habet à verbo, est diuersa ab ea, quæ habetur à gratia habituali.

Ad secundum negatur assumptum. Nam Christus vt homo est Filius Dei naturalis. Ad tertium negatur consequentia. Ideò enim attributa non communicantur humanitati, quia non supplent aliquid ipsius. Subsistentia autem supplet, & ideo etiam sanctificat, quia Sanctificatio dicit participationem esse Diuini, quæ formaliter habetur per communicationem Diuinæ subsistentiæ.

9 Obijcies. Si humanitas Christi posset perfici sanctitate increata, possunt etiam ipsi communicari alia attributa Diuina. Sed hoc est falsum, ergo. Resp. negando sequel. Tum quia cætera attributa non habent secundum se rationem termini; vnde non possunt communicari sub ratione termini sicut communicatur personalitas, & sanctitas ipsi annexa, sed deberent communicari per modum formæ, quod ipsis repugnat. Tum quia attributa, quæ correspondent perfectionibus accidentalibus creaturę, aut sunt operationes vitales, aut in ipsis fundantur, aut sunt modi. Si primo, aut secundo modo se habeant, non possunt communicari, quia operationes vitales, aut quæ in ipsis essentialiter fundantur, ex genere suo habent repugnantiam ad communicari alteri supposito. Si vero secundo modo se habeant adhuc habent repugnantiam ad communicari, quia modus, sicut non potest subsistere sine subiecto, ita nec communicari, vnde in Deo sunt incōmunicabiles, quia si sunt modi attributorum sequuntur conditionem ipsorum. Si verò naturę, sicut non potest communicari natura, cum nō possit tribuere aliquid affectum naturæ creatæ, ita nec modi naturæ.

Quomodo humanitas ratione hypostaticę vnionis sanctificetur.

SECTIO II.

10 Dico primò. *Diuinitatem, vt virtualiter distinctam à personalitate, non sanctificare per se primò humanitatem Christi*, est contra Vasquez *dispu.41. de Incarn.cap.30.* Probatur. Deitas non potest alio modo sanctificare, quàm illo, quo communicatur, ergo cum non communicatur vt contra distincta à personalitate, neque vt talis sanctificabit.

11 Dices effectum formalem posse prouenire à forma mediate vnita. Contra. Personalitas est ratio formalis, sub qua Deitas communicatur, ergo est etiam ratio formalis sub qua sanctificat.

12 Dico secundò. *Humanitatem sanctificari ab esse Diuino, prout ipsi communicatur sub ratione personæ.* Probatur. Illud sanctificat, quod dat participationem in esse Diuino. Hæc autem participatio formaliter habetur per communicationem Diuini esse personalis.

13 Obijcies. Patres docent humanitatem sanctificari Deitate, & Deitatem esse vnctionem, quà vngitur humanitas, ergo Deitas sanctificat. Respondetur. Patres esse intelligendos de Deitate, prout communicatur sub ratione personæ.

14 Obijcies secundò. Deitas est ipsa Sanctitas, ergo vt contradistincta à personalitate sanctificat. Respondetur negando consequentiam. Quia non communicatur vt contradistincta à Personalitate.

Quanta sit Sanctitas humanitatis ex vnione.

SECTIO III.

15 Dico primò. *Humanitatem Christi non esse sanctam infinitè simpliciter*, est contra Hurtad. *disp.47. de Incarn. sect.6.* Lorcam *disp.42.* Probatur. Licet sanctificatiuum sit infinitum simpliciter, communicatur tamē finito modo humanitati iuxta capacitatē ipsius ergo non sanctificat infinito modo, quia effectus formalis commensuratur causæ, vt stat sub modo communicationis.

16 Dico secundò. *Neque esse infinitam in genere determinato.* Probatur. Quantitas huius sanctificationis non est secundum gradus intensionis, sed secundum essentiam specificam, omnis autem essentia specifica est finita.

17 Dico tertiò. *Esse summam sanctitatem excogitabilem in genere creato, atq. adeò habet infinitatem virtualem syncategorematicam quâ ratione suæ eminentiæ æquiualet omni sanctitati.* Probatur. Sanctificatiuum est summum æquiualens omnibus sanctificatiuis, ergo etiam sanctitas.

18 Obijcies. Verbum non est minus amabile vt terminat humanitatem, quàm secundum se, ergo humanitas, vt verbo terminata, est æqualiter sancta, ac verbum. Respondetur negando assumptum. Quia verbum vt dicit terminationem humanitatis, dicit aliquid finitum, quia finito modo ipsum terminat.

19 Obijcies secundò. Humanitas adoratur adoratione latriæ qua adoratur Christus, ergo est Sancta infinita Sanctitate. Respondetur negando consequentiam. Quia ideò adoratur latria ex eo, quod communicat in subsistentia verbi, & hæc adoratio per se primo ordinatur ad personam. Sanctitas autem consideratur, vt se tenet ex parte humanitatis.

20 Obijcitur tertiò. Christus vt homo est filius Dei naturalis, ergo infinitè Sanctus. Respondetur. Esse infinitè Sanctum, vt dicit filiationem naturalem, qua est Filius Dei æternus, non autem, vt est Filius Dei in tempore; quia tunc non dicit filiationem Dei naturalem simpliciter, sed vt stat sub communicatione, quæ finito modo fit.

An, & qua certitudine ponenda sit in Christo gratia habitualis.

SECTIO IV.

21 Dico primò. *In Christo ponendam esse gratiam habitualem.* Ita communiter cum Diuo Thoma *3. parte quæst.7.art.1.* Probatur Ioann. 1. Christus dicitur plenus gratia, non esset autem plenus, nisi omnis capacitas esset impleta, atque adeo etiam capacitas gratiæ habitualis.

22 Dico secundò. *Necessariam fuisse hanc gratiam, vt humanitas Christi esset principium connaturale operationum supernaturalium.* Probatur. Hypostatis verbi perficit tantum secundum esse personale, ergo fuit necessaria gratia, vt daretur principium radicale supernaturale operandi.

23 Dico tertio. *Fuisse etiam necessariam, vt tribueret humanitati vitam supernaturalem.* Probatur. Humanitas Christi fuit ordinata ad finem supernaturalem, ergo debuit viuere vita spirituali supernaturali, vt posset se promouere vitali modo in talem finem. Gratiam autem est huiusmodi vita, cum sit participatio Diuinæ naturæ.

24 Dico quarto. *Negare in Christo gratiam habitualem non est contra fidem, sed tantum temerarium*, ita communiter contra Suarez *disput. 18. de Incarnatione*

sect.

section. 2. Ragus. *disputat.* 67. Probatur. Quia Patres, Concilia, & Scriptura, & si non loquantur expresse de gratia habituali, possunt exponi de gratia vnionis.

25 Dices. Est de fide dari hanc gratiam in alijs hominibus, ergo etiam in Christo. Respondetur negando consequentiam, quia Christus aliunde sanctificatur.

26 Dices secundo. Est de fide, quod in Christo fuerit infusa Charitas, ergo etiam gratia, quia vel non distinguitur à Charitate, vel saltem supponitur.

Respondetur negando antecedens. Quia Christus potuit habere aliunde, quod cæteri habent ab habitu charitatis. Deinde negatur etiam consequentia. Quia connexio gratiæ cum charitate habet locum in nobis, quia non constituimur aliunde filij, & amici Dei. Denique non est de fide, quod charitas non distinguatur à gratia, quomodo distinguitur, non possit separari.

27 Dices tertio. Concilium Teidentinum vniuersaliter definit, instificationem fieri per gratiam habitualem, ergo compræhendit etiam Christum.

Respondetur negando consequentiam, quia loquitur de Iustificatione à peccato.

28 Quæres. Quando Christus habuerit gratiam habitualem? Respondetur, Habuisse in primo instanti conceptionis, vt docent communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quæstione* 7, *art.* 11. *&* 12. quia erat debita ratione vnionis, atque adeò debuit conferri simul cum ipsa.

An Gratia habitualis fuerit Christo necessaria, vt mereretur.

SECTIO V.

29 PRima sententia est negatiua, ita Scotus *in* 4. *distinction.* 19. *quæstion.* 1. *artic.* 2. Medina 3. *parte quæstione* 7. *articulo* 1. Suarez *disputation.* 39. *de Incarnatione sect.* 2. & alij. Probatur. Præcisa gratia habituali Christus fuit gratus Deo, & opera ipsius dignificata. ergo

Secundo. Præcisa Gratia opera Christi habuissent eundem valorem infinitum, quem modo habent, ergo fuissent meritoria.

30 Secunda sententia est affirmatiua, ita Durandus *in* 3. *distinctione* 19. Cabrera 3. *parte quæstione* 7. *artic.* 1. *disputatio.* 3. Aluarez *ibidem*, & desumitur ea D. Thoma *q.* 29. *de veritate art.* 1. *&* 5.

31 Dicendum est. Gratiam habitualem fuisse necessariam, vt Christus condignè mereretur. Probatur. Fuit necessaria, vt viueret vita Spirituali in ordine supernaturali, ergo etiam vt mereretur, quia meritum est operatio vitali modo exercita intra ordinem vitæ supernaturalis; nam debet vitali modo promouere in finem supernaturalem, & ideo debet supponere in eodem ordine primam vitam radicalem.

32 Dices. Habere debitum ordinem ex eo, quod sint opera suppositi Sancti. Contra. Per hoc præcise non sunt exercitium vitæ, ergo non possunt tendere vitali modo in finem supernaturalem.

33 Ad primum negatur Consequentia. Nam licet Christus sine gratia habituali fuerit gratus, non tamen viuebat vita supernaturali; atque adeo nec in ordine ad finem supernaturalem; vnde non poterat vt viuens ad ipsum se promouere. Ad secundum negatur consequentia; Nam ille valor præcisa gratia non erat determinatus, vt stet per modum meriti, & ideo vt determinaretur necessaria erat gratia.

An Gratia Christi fuerit infinita.

SECTIO VI.

34 PRima sententia asserit; esse infinitam, non solum materialiter in ratione gratiæ, sed etiam physicè: ita Durandus *in* 3. *distinction.* 17. *quæst.* 1. Scotus *ibidem*. Albertus *artic.* 7. Maior. *distinct.* 17. *quæst.* 3. Hurtadus *disput.* 48. *de Incarnatione* §. & alij. Probant. Gratia Christi debuit esse secundum mensuram vnionis, ergo infinita.

Secundò. Nisi esset infinita, posset Christus superari in gratia à puro homine.

35 Secunda sententia In esse physico vult esse finitam, & tantum esse infinitam secundum moralem dignitatem, ex eo, quod est coniuncta cum vnione hypostatica: ita Diuus Thomas 3. *parte quæstione* 7. *articulo* 11. Caietanus, & Gabriel *ibidem*. Vasquez *disp.* 26. *cap.* 3. Suarez *disp.* 22. *sect.* 1. & alii.

36 Dico primò. Gratiam Christi non esse infinitam Categorematicè secundum esse physicum sub quacunque ratione consideretur. Probatur. Secundum omnem rationem est quid participatum, ergo non potest habere aliquam infinitatem. Consequentia probatur. Quia eo ipso, quod est quid participatum, est pars virtualis sanctitatis per essentiam; pars autem limitatur, vt sit tanta, & non amplius, atque adeò vt finito modo se habeat.

37 Dico secundò. *Neque esse infinitam ex eo, quod sit coniuncta cum vnione hypostatica.* Probatur. Infinitas est modus intrinsecus, cum sit quantitas perfectionis, ergo nihil potest infinitari per aliquid à se distinctum.

38 Dico tertiò. *Neque esse infinitam ex eo, quod operetur omnes effectus gratiæ.* Probatur. Hi effectus secundum speciem sunt finiti, & secundum numerum sunt tantum infiniti syncategorematicè, ergo non exigunt infinitatem in gratia, quia etiam finita potest habere effectus infinitos syncategorematicè.

39 Dico quartò. *Habere quandam infinitatem impropriè virtualem Syncategorematicè ex eo, quod sit gratia vniuersalis, & dignificata ratione vnionis hypostaticæ.*

Probatur. Omnes gratiæ deriuant ab ipsa; vnde se habet vt causa vniuersalis in ordine ad omnes effectus gratiæ, quatenus dependent à merito Christi, & meritum à gratia, ergo.

43 Ad primum respondetur. Gratiam Christi fuisse commensuratiuè ad vnionem, non arithmeticè; sed Geometricè, seu secundum quandam proportionem, quæ sicuti non importat æqualitatem, ita nec infinitatem, sicut nec vnio hypostatica fuit infinita. Ad secundum negatur sequella. Quia gratia puri hominis est gratia particularis: gratia verò Christi est vniuersalis; vnde nunquam potest æquiparari; præsertim, quia tota gratia puri hominis est dependens a gratia Christi.

(∴)

An

An Gratia Christi possit augeri.

SECTIO VII,

41 Certum est, non posse augeri secundum moralem dignitatem, quam habet ex persona verbi: neque etiam secundum vim sanctificatiuam, quia sanctificat cum subordinatione ad vnionem hypostaticam.

42 Dico primò. *Gratiam Christi secundum se non potuisse augeri de potentia ordinaria*. Ita communiter cum Diuo Thoma 3. *part. q. 7. art. 12.* Probatur. Deus dedit Christo totam gratiam, quæ erat ipsi necessaria vt capiti, ergo non potest conferre maiorem, quia non potest mutari.

43 Dico secundò. *Terminum gratiæ Christi fuisse determinatum ex natura rei secundum exigentiam finis*. Probatur. Deus non operatur sine consilio, ergo quando determinauit Christo talem mensuram gratiæ, determinauit in ordine ad finem, atque adeò secundum exigentiam ipsius.

44 Dico tertiò. *Nec de potentia absoluta potuisse Christum habere maiorem gratiam stante dispositione, quæ de facto fuit*. Non quia Gratia secundum se non possit augeri, sed quia Deus non potest facere contra regulas suæ sapientiæ. Probatur. Non potest tribuere maiorem gratiam, quam exigat finis, pro quo tribuitur, alioquin faceret aliquid superfluum contra regulas suæ sapientiæ, quæ exigit omnia fieri in pondere, & mensura. Sed finis ad quem in Christo ordinatur gratia, non potest exigere maiorem gratiam, ergo. Minor probatur. Finis gratiæ est coniunctio cum Deo. Christus autem secundum humanitatem non potest magis vniri; nam vnitur quantum exigit vniri ex eo, quod sit subsistens in persona Diuina.

45 Obiicies. In Christo est capacitas ad maiorem gratiam, ergo potest augeri. Respondetur negando consequentiam, quia Gratia non debet commensurari capacitati; sed fini ad quem ordinatur.

46 Quæres. An, & quomodo Christus fuerit plenus gratiæ? Respondetur. Esse de fide quod fuerit plenus gratia. Ad Colossens. 1. *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare*. Est autem plenus. Tum quia ratione vnionis hypostaticę eleuatur humanitas ad supremum gradum gratiæ. Tum quia habuit gratiam habitualem excellentiori modo, & in maiori mensura, quàm cæteri. Tum quia habuit omnia genera gratiarum veluti in fonte, à quo in cæteros deriuarent. Vnde hæc plenitudo est propria christi: nam cęteri fuerunt quidem pleni gratia, non autem habuerunt plenitudinem gratię, Nam gratia ipsorum fuit gratia particularis determinata ad ipsorum bonum; Gratia autem Christi fuit vniuersalis ordinata ad influendum in homines.

(∵)

DE VIRTVTIBVS Animę Christi.

DISPVTATIO LXXXVII.

An in Christo fuerint Virtutes Theologales.

SECTIO I.

1 Certum est, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst. 7. art. 3.* In Christo non fuisse fidem, quia non habuit locum prima veritas, vt obscurè reuelans; nam de omnibus habebat euidentiam. Item fuisse in Christo habitum, & actum charitatis; nam ab instanti conceptionis fuit beatus, atque adeò habuit amorem beatificum. Similiter non fuisse in ipso spem Theologicam, vt docet idem D. Thomas *articul. 4.* circa Deum, & beatitudinem iuxta illud. Ad Romanos 8. *Quod videtis, qui sperat*, Christus autem videbat essentiam Diuinam, & habebat præsentem suam beatitudinem. Vnde difficultas est, an habuerit spem circa alia bona, quæ nondum possidebat.

2 Prima sententia asserit, habuisse non solum actum, sed etiam habitum spes Theologicæ, ita Suarez 3. *par. q. 7. art. 4.* Præposit. *ibidem*. Vadingus *disp. 5. de Incarn. dub. 4. num. 28.* Probant. Quod obiectum sit assequendum, vel assequutum, non variat rationem formalem obiecti spei, ergo habuit spem circa bonum consequutum, atq; adeo eodem habitu potuit sperare bona nondum consequuta.

3 Secunda sententia affirmat fuisse in Christo actum spei Theologicæ, non autem habitum, ita Vasques *dispu. 43. de Incarn. cap. 2.* Probat. Obiectum formale spei non est id, quod speramus, sed id, à quo speramus. Christus autem sperabat à Deo gloriam sui corporis. ergo

4 Tertia sententia, Fuisse in Christo actum spei, sed non Theologicæ, ità D. Thomas *3. p. q. 7. art. 4.* Caietanus, Medina ibidem, & alij.

5 Dico primò, *Christum habuisse actum spei circa gloriam sui corporis*. Probatur. Talis gloria erat bonum expectatum dependenter à voluntate Dei, ergo erat obiectum sufficiens spei, hinc Ps. 15. *caro mea requiescet in spe.*

6 Dices. Obiectum spei debere esse dubium, Christus autem erat certus de gloria futura sui corporis. Respondetur. Per accidens esse dubium, quatenus voluntas illius à quo dependet aut est ignota, aut mutabilis, non autem per se.

7 Dico secundò. *Non fuisse spem Theologicam*. Prob. obiectum primarium materiale spei theologicę est essentia Diuina, cætera autem sunt obiecta secundaria, quæ essentialiter petunt attingi, cum subordinatione ad primarium, ergo nō possūt attingi spe Theologica seorsim à primario, ergo cum Christus non attingens primarium spe Theologica, nec etiam potuit attingere secundarium.

8 Dices. Respectu Christi, fuit obiectum formale spei Theologicæ, nempe Diuina voluntas reddens assequibilē talem gloriam, ergo. Respondetur negando assumptum. Quia obiectum formale spei Theologicæ non est Diuina voluntas quomodocumque, sed cum ordine ad obiectum beatificatiuum.

9 Dico tertiò. *Hunc actum spei potuisse elici ab habitu charitatis, quatenus charitas inclinat ad amandos nos ipsos propter Deum, atque adeò ad desiderium proprij boni.*

Probatur. Charitas habet pro obiecto Deum, & omnia amabilia propter ipsum: gloria autem corporis Christi, ita est bonum eiusdem Christi, vt tamen sit amabilis propter Deum. ergo

10 Ad Fundamentum primæ sententiæ nego assumptum. Nam quod obiectum sit assequutum, variat obiectum spei, quia non habet amplius locum voluntas Dei, vt promittens, & reddens assequibile bonum promissum.

11 Ad Fundamentum secundæ sententiæ. Obiectum formale spei Theologicæ esse voluntatem Diuinam terminatam ad propriam bonitatem, vt ad obiectum beatificatiuum communicandum, quæ non habuit locum respectu Christi, quia hoc non sperabat à Deo.

An in Christo fuerint Virtutes morales supernaturales.

SECTIO II.

12 DIco primo. *Fuisse in Christo has virtutes eo modo, quo sunt in nobis:* ita communiter cum Diuo Thoma 3. *par. quæst.* 7. *art.* 2. Probatur. Anima Christi debuit esse perfectè disposita in ordine ad omne bonum supernaturale, ergo debuit habere habitus omnium virtutum.

13 Dices. Quædam obiecta virtutum non fuisse attingibilia à Christo. Vnde Christus non exercuit liberalitatem, & magnificentiam, quia versantur circa diuitias, quas Christus non habuit, ergo. Respondetur negando assumptum. Nam obiecta omnium virtutum sunt bona, atque adeò potuerunt attingi ab ipso Christo saltem per simplicem complacentiam.

14 Dico secundò. *In Christo non fuisse virtutem pænitentiæ*, ità D. Thomas 3. *parte quæstione* 95. *articulo* 3. Richardus *in* 4. *distinctione* 14. *articulo* 2. *quæstione* 3. Paludanus *quæstione* 4. Sotus *quæstione* 2. *articul.* 5. circa finem, & alij. Probatur. Motiuum formale pænitentiæ mouet ad detestandum peccatum vt proprium, quia mouet ad retractationem, ergo cum idem motiuum semper moueat ad actum eiusdem rationis, semper mouebit ad retractationem, ergo cum in Christo non potuerit esse peccatum, nec etiam habuit locum motiuum pænitentiæ, ergo nec virtus dependens à motiuo.

15 Dices. Christus satisfecit pro peccatis generis humani, ergo debuit tendere in ipsa detestatiuo modo per virtutem pænitentiæ. Respondetur negando consequentiam. Nam detestatus est peccatum per odium abominationis quatenus erat Dei offensa, atq; adeò per actum secundarium charitatis, quo amabat Deum; non autem per actum pænitentiæ.

An Christus habuerit virtutes morales acquisitas.

SECTIO III.

16 COmmunis Sententia asserit, in Christo fuisse tales virtutes, non acquisitas proprijs actibus, sed infusas à Deo in primo instanti suæ conceptionis; quia Christo erat debita omnis perfectio ratione vnionis hypostaticæ.

17 Econtra negat Lorca 3. *part. Disp.* 38. *de Incarnat, numer.* 22. & desumitur etiam ex Diuo Thoma 3. *parte quæstione* 7. *articulo* 2. Vbi resoluit, illas virtutes fuisse in Christo, quæ procedunt ex gratia, & cum ipsa habent connexionem; virtutes autem acquisitæ nec procedunt ex gratia, nec cum ipsa habent connexionem. Idem docet *in* 3. *distinctione* 33. *quæstione* 1. *articulo* 4. Sequuntur. Capreol. *ibidem*. Richardus *articulo primo quæst.* 6.

18 Dico primò. *Christum non acquisiuisse has virtutes per proprios actus.*

Probatur. Christus nunquam operatus est in ordine naturali; sed solum in ordine supernaturali, quia semper operabatur ex perfecta charitate, & in ordine ad finem supernaturalem, ergo non acquisiuit has virtutes, quia hæ virtutes acquiruntur solum per proprios actus naturales, cum habitus producatur ex frequentatis actibus.

19 Dices. Habuit scientiam experimentalem acquisitam per proprios actus, ergo etiam has virtutes. Respondetur negando Consequentiam. Quia exercuit actus cognitionis circa obiecta contingentia, per quos acquisiuit scientiam experimentalem, at non habuit actus harum virtutum, per quos acquireret habitus.

20 Dico secundò. *Virtutes morales naturales non fuisse Christo infusas....*

Probatur. Ideò fuissent infusæ, quia fuissent aliqua perfectio ipsi debita; Sed non fuerunt perfectio debita, ergo

Minor probatur. Hæ virtutes non dant purè operari, quia supponũt potẽtiã, sed tantùm dant facilè operari, & ideò dant facilè operari, quia firmant inclinationem voluntatis naturalem ad actus honestos suæ speciei, & illam roborant contra oppositas inclinationes appetitus sensitiui. Vnde tunc virtus est in gradu heroico, quando ita eleuat voluntatem supra passiones, vt absque permixtione ipsarum operetur, vt docent Aristoteles *lib.* 7. *moralium Nicomach. capit.* 1. & Diuus Thomas *in hunc locum Aristotelis*.

Hæc autem facilitas operandi nec fuit necessaria, nec potuit locum habere in Christo, quia eius voluntas fuit perfectissimo modo inclinata ad actus honestos, nec sensit vllam repugnantiam ex parte passionum, ita vt esset opponenda facilitas habituum.

Tum quia hæ virtutes ponuntur, vt voluntas præponderet passionibus appetitus sensitiui, & ideo supponunt, quod ab ipsis trahatur ad bonum concupiscibile, & ideò per actus producuntur, quia per ipsos voluntas retrahitur à motu, quem habet ab impulsu appetitus, & reducitur ad statum suæ inclinationis naturalis; vnde tales virtutes non habent locum, nisi voluntas aliquo modo deordinetur ab impulsu appetitus.

21 Dices. Fuisse Christo infusas has virtutes, vt haberet hanc quoque perfectionem.

Contra. Non sunt perfectiones absolutè, sed solum secundum quid, loquendo quò ad habitus præcisè, & tantum ex occasione voluntatis inclinantis ratione appetitus ad bonum sensibile. ergo

Secundò. Quia non est perfectio, nisi quatenus reducit voluntatem ad suam facilitatem naturalem, iuxta mensuram naturalis inclinationis, hæc autem reductio non habuit locum in Christo.

22 Ex his colligitur. Quòd neque in Christo sint admittendæ hæ virtutes, si habitus consisterent in illa cognitione practica, quæ directiuo modo determinat voluntatem in ordine ad obiectum harum virtutum, ita vt perficeret ipsam voluntatem per modum cuiusdam ideę in ordine ad operationem, vt alibi explicatum est, Nam Adhuc talis cognitio acquisita non fuit in Christo complens principium operationum, cum fuerit in ipso cognitio supernaturalis, qua perfectissimo modo voluntas dirigeba-

rigebatur. Vnde quamuis Christus ex obiectis desumeret scientiam experimentalem, non tamen ex hac formabat dictamina practica pro operatione, sed illa formabat ea scientia supernaturali infusa.

An in Christo fuerint dona Spiritus Sancti.

SECTIO IV.

23 Dicendum est. *Dona Spiritus Sancti fuisse in Christo, etiam donum timoris*: ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quæstio. 7. artic. 5. & 7.* Contra Durandus in 3. *distinctio. 35. quæst. 3.* qui negat, fuisse in Christo actus consilij, fortitudinis, pietatis, & timoris: est de fide.

Probatur. Isaiæ 11. *Requiescat super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ, & intellectus*, &c. §. *& replebit eum Spiritus timoris Domini*, Quem locum explicant communiter Patres de Christo. Ratio est, quia dona Spiritus Sancti sunt perfectiones potentiarum, secundum quas fiunt aptæ, vt moueantur à Spiritu Sancto, anima autem Christi perfectissimè mouebatur, & erat apta, vt moueretur.

24 Obijcitur. Modus operandi horum donorum importat imperfectionem, quia facit, quod operatio fiat inconsulta ratione. ergo

Respondetur negando antecedens. Quia licet Spiritus Sanctus aliquando præueniat rationem; aliquando tamen mouet cum perfecta cognitione, vt fuit in Christo.

25 Obijcitur secundo. Consilium est de dubijs; respectu autem Christi nihil erat dubium. Respondetur. Per accidens esse de dubijs; nam formaliter importat cognitionem practicam, quæ sit mensura operandi.

Quomodo in Christo fuerit donum timoris.

SECTIO V.

26 Ratio dubitandi est. Quia obiectum timoris, vt est donum Spiritus Sancti, est malum culpæ, quod à Deo permittitur, aut malum pœnæ propter culpam; Christus autem erat securus ab vtroque. Omissis varijs responsionibus.

27 Supponendum est. Timorem esse duplicem, seruilem, & Filialem, seu Reuerentialem. Seruilis oritur ex amore, quo nos ipsos amamus, & habet pro obiecto per se primo malũ, quod cruciat. Reuerẽtialis verò vtitur ex charitate erga eũ, quẽ timemus, & habet pro obiecto per se primò bonum, quia respicit eminentiam illius boni, cuius potestate potest infligi malum, vt docet D. Thom. 3. *par. qua. 7. art. 6. ad* 2. & solum secundariò respicit malum.

28 Supponendum secundo. Timorem reuerentialem non attingere bonum vt se communicat, sed prout facit bonum in se illum, qui timetur. Ratio est. Quia hoc bonum est potestas infligendi malum, quæ non se communicat, nisi malum infligat, vt autem malum infligit, non timetur reuerentialiter, sed seruiliter.

29 Dicendum est. *In Christo fuisse timorem Reuerentialem*. Probatur. In Christo fuit perfecta charitas erga Deum, ergo etiam Timor. Reuerentialis, quia hic timor prouenit ex charitate, & facit, quod voluntas reuerẽtialiter coniungatur cum Deo, vt dicat potestatem infligendi malum.

An in Christo fuerint Gratiæ gratis datæ.

SECTIO VI.

30 Gratiæ gratis datæ sunt quædam dona ordinata ad aliorum vtilitatem, quæ enumerat Apostolus 1. ad Corinth. 12.

Supponendum est. Christum habuisse has gratias, vt communiter docent cum Diuo Thoma 3. *parte quæstio. 7. articul.* 7. Cum enim Christus fuerit auctor salutis vniuersalis, & debuerit instruere, & ordinare ecclesiam, erant ipsi necessariæ hæ Gratiæ: Vnde passim in Euangelijs legimus, illas exercuisse. Solum difficultas est de prophetia, quia videtur requirere obscuritatem respectu rerum, quæ annunciantur, quæ non fuit in Christo.

31 Dicendum est. Etiam prophetiam fuisse propriè dictam in Christo, ita communiter tam Patres, quam Scholastici contra Abulensem *quæstion. 64. in capitul. 11. dum errorum*.

Probatur Deuteronomij. *Prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius*: Et hic locus explicatur de Christo. Actorum 3.

Ratio est, quia obscuritas non est de ratione prophetiæ, cum sit propria fidei ex eius obiecto formali; sed tantum dicit annunciationem futurorum, quæ fuit in Christo.

32 Obijcitur. Christus modo habet totam illam cognitionem, quam habuit iuria, & tamen non est propheta. ergo.

Respondetur. Non esse prophetam, quia mutauit statum, nec eius cognitio modo ordinatur ad ea annuncianda, quæ procul sunt à nostra cognitione.

DE GRATIA CHRISTI VT capitis.

DISPVTATIO LXXXVIII.

Quorum Christus sit Caput.

SECTIO I.

1 Supponendum est de fide; Christum esse caput Ecclesiæ. Ad Ephesios 1. *Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam.*

Ratio est, quia sicut caput influit in cætera membra, sic Christus influit virtutem, & motum gratiæ: vnde Ioannis 1. *de plenitudine eius omnes accepimus*. Hinc respectu creaturarum irrationabilium non est caput, sed Dominus, quia non influit in ipsas, vt caput.

2 Supponendum secundò. Rationem capitis conuenire Christo vt homini; vnde illi conuenit ratione animæ, & corporis, cum in vtroque consistat humana natura: hinc exercet rationem capitis non solum respectu animarum, sed etiam respectu corporum, quia per gratiam mediante anima mouet ad exequutionem actuum externorum.

3 Supponendum tertiò. Christum esse caput omnium hominum, quia in omnes influit, cum pro omnibus mortuus sit, vnde etiam respectu infidelium exercet influxus

vocando ad fidem, qui sunt membra, nō in actu, sed in potentia.

4 Supponendum quartò. De fide esse, Christum esse caput Angelorum. Ad Coloss. 2. *Qui est caput omnis principatus, & potestatis.* Difficultas autem est, an sit caput vt homo, an verò tantum vt Deus.

5 Prima sententia negat esse caput vt homo est, ita Sotus in 4. *distinct. 49. quaestion. 4. artic. 2.* Diuus Bonauentura in 3. *distinction. 13. artic. 2. quaestio. 3. ad 3.* Gabriel *quaestion. vnica dubio 2.* Probant, Augustinus *capit. 56. Enchirid.* solum dicit, esse caput Ecclesiæ, quæ est in hominibus, & Chrysosthomus *homilia prima in caput 1. ad Ephesios.* Esse caput hominis secundum carnem, Angelorum vero, vt Deus est. ergo

Secunda. Caput debet esse consubstantiale membris, cum debeant participare in eadem natura. Christus autem, vt homo, non est consubstantialis Angelis.

6 Secunda Sententia asserit, esse caput vt homo est, ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quaestion. 8. articulo 2.*

7 Dicendum est. *Christum esse caput Angelorum secundum humanitatem*, ita Diuus Augustinus *vnione 3. in Psalmo 33.* vbi habet non solum nos, sed etiam Angelos esse corpus illius capitis, qui est Christus. Probatur. Ad Ephesios 1. *Suscitans illum à mortuis, & constituens illum ad dexterā suam in cælestibus super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Ergo cum Apostolus deducat rationem capitis conuenientem Christo, vt homo est, ex eo, quod fuit exaltatus super omnem creaturam, cum fuerit etiam exaltatus super Angelos, debet etiam esse caput illorum. Confirmatur. Ad Coloss. 2. *Quia in ipso inhabitat plenitudo Diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis.*

Ratio est. Quia ex Angelis, & hominibus fit vna Ecclesia. Tum quia communicant in gratia, & charitate. Tum quia sunt coadunati in ordine ad eundem finem supernaturalem, & habent vnum, & eandem societatem, ergo sicut Christus vt homo est caput hominum, est etiā Angelorum, cum sit caput totius Ecclesiæ.

8 Ad primum Respondetur. Diuus Augustinus, licet dicat, eum esse caput hominum, non tamen excludit, quod sit caput Angelorum: Chrysostomus autem tantum vult, quod Christus vt homo sit speciali modo caput hominum ratione redemptionis.

Ad secundum. Caput non debere esse consubstantiale, nisi quatenus communicat in eadem vita cum membris. Christus autem communicat cum Angelis in participatione Diuinæ naturæ per gratiam habitualem, quę est vita spiritualis.

9 Ex his colligitur. Christum non esse caput damnatorum, cum non recipiant ab ipso aliquos influxus gratiæ.

Quænam sit Gratia capitis.

SECTIO II.

10 PRima Sententia vult, consistere in gratia habituali simul cum gratia vnionis, ita Suarez *disp. 28. de Incarnat.* Vasquez *disp. 48. cap. 8.* Vadingus *disp. 5. dubio 9.* & alij.

11 Secunda sententia, consistere in sola gratia habituali, ita Diuus Thomas 3. *part. q. 8. art. 5.* Caietanus, Medina, Cabrera, Ragusa *ibidem.* Alensis 3. *p. q. 11. memb. 3.* & alij.

12 Dico primo. *Gratiam vnionis non esse formaliter gratiam, qua Christus constituitur in esse capitis.* Probatur. Gratia capitis est principium influendi in membra. Gratia autem vnionis, cum det esse personale, non dat huiusmodi principium.

13 Dices. Gratiam vnionis esse principium influendi quatenus dat valorem summum operibus Christi. Contra. Licet gratia vnionis dignificet, non est tamen principium influendi, cum non sit principium merendi, sed tantum dignificandi meritum. ergo

14 Dico secundo. *Gratiam capitis esse gratiam habitualem.*

Probatur. Christus per gratiam habitualem fit in actu secundum quandam eminentiam respiciens vniuersaliter membra, ergo cum vnumquodque agat, quantum est in actu per formam, Christus ratione huius gratiæ aget in membra.

14 Dico tertio. *Gratiam vnionis pertinere ad gratiam capitis vt dignificatiuum.* Probatur. Quia facit, quod Gratia habitualis ordinetur ad opera summi valoris.

15 Quares, An esse caput sit proprium Christi. Respondetur de facto esse proprium, si adæquatè consideretur ratio capitis, prout dicit regimen interius, & exterius, quia solus dirigit interius, de potentia tamen absoluta potuisset alteri communicari, quia gratia capitis est quid creatum.

DE SCIENTIA CHRISTI in communi.

DISPVTATIO LXXXIX.

An in Christo fuerit Scientia creata.

SECTIO I.

1 CErtum est de Fide. In Christo fuisse humanum intellectum, vt definitur in vj. Synodo *act. 4. in epistola Agathonis, & Canone viij.* intellectus enim est perfectio naturæ humanæ.

2 Dico primo. *Christum cognouisse secundum intellectum creatum.* Est de fide ex Epistola citata Agathonis Papæ, & ex Epistola Sophronij *act. 11. eiusdem Synodi.* Probatur. Scriptura tribuit Christo cognitionem humanam. Ioannis 8. *Scio eum, & sermonem eius seruo*, & capitulo 13. *Sciens Iesus, quia venit hora eius*, & talis cognitio erat necessaria, vt Christus mereretur, & satisfaceret. ergo &c.

3 Dico secundo. *Hanc cognitionem Christi fuisse creatam.* Est de fide ex ijsdem definitionibus. Probatur Lucæ 2. *Iesus autem proficiebat sapientia*, quod non potest intelligi de increata. Isaiæ 11. *Requiescet super eum Spiritus Sapientiæ.* Sapientia autem, quæ est donum Spiritus Sancti, est sapientia creata.

Ratio est. Quia cognitio creata est perfectio humanæ naturæ.

4 Dico tertio. *Nec de potentia absoluta potuisse Christum secundum intellectum creatum cognoscere scientia Diuina;* ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quaestione 9. artic. 1.* & Desumitur ex Concilijs, & Patribus quatenus ex impossibilitate: quod operatio vnius naturæ sit in Christo operatio alterius, inferunt, esse in Christo operationes humanas, & Diuinas.

Probatur. Intelligere est actio vitali modo exercita,

cita, ergo cum sit necessariò ab intrinseco principio vitæ, non potest intellectus cognoscere, nisi per cognitionem à se ipso procedentem, quod non contingit in subsistentia; quia subsistere non est vitaliter operari.

5 Obijcies. Tantum debet esse conceptus formalis, quantus est obiecturus, ergo cum conceptus obiecturus visionis beatæ Christi sit infinitus, simpliciter, etiam formalis debet esse talis, atque adeò increatus. Respondetur. Hanc adæquationem reperiri tantum in cognitione comprehensiua, quæ trahit ad se obiectum secundum eundem modum essendi, quo existit in se ipso cognitio autem beata Christi non fuit comprehensiua Dei.

Qualis sit cognitio creata Christi.

SECTIO II.

6 Cognitio creata Christi fuit habitualis iuxta illud Ioannis 1. *Plenum gratia, & veritatis*, & fuit non solum supernaturalis, sed etiam naturalis, quia intellectus Christi debuit perfici in vtroque ordine.

7 Dico primò. *Cognitionem Christi naturalem fuisse certam, & euidentem*, ita communiter. Probatur. Hæc cognitio dirigebatur à cognitione beata, vt à prima regula, ergo fuit certa, & euidens.

8 Dico secundò, *Etiam supernaturalem fuiße certam & euidentem*. Probatur: Omnis cognitio supernaturalis vel est obscura, & tunc est certa ex testimonio Diuino; aut euidens, & tunc habet certitudinem ratione euidentiæ.

9 Obijcitur Ex Damasceno 3. *de Fide cap.* 2. vbi habet, Verbum assumpsisse naturam ignorantem; & Ambrosio *lib.* 2. *de fide*, & Augustinò *in Psalm.* 21. qui ait fuisse in Christo dubitationem. Respondetur. Verbum assumpsisse naturam ignorantem, quia talis erat ex sua conditione; fuit tamen supra conditionem illustratam, Ambrosius autem, & Augustinus solum dicunt, Christum ita se gessisse, ac si esset dubius.

10 Obijcitur secundò. Error in intellectu oritur ex errore in sensu, ergo cum in sensibus Christi potuerit esse error, potuit etiam esse in intellectu. Respondetur. Quicquid sit, an sensus Christi potuerint errare. Si errassent, statim error correctus fuisset à cognitione supernaturali, & ideò non redundasset in intellectum.

11 Dico tertiò. In Christo non potuisse esse cognitionem opinatiuam, aut fidem humanam. Probatur. Hæ cognitiones sunt imperfectæ, cum sint admixtæ dubitatione, & non possunt esse simul cum euidentia: Christus autem habuit certam, & euidentem cognitionem de omnibus.

12 Obijcies. Christus cognoscebat rationes probabiles cuiuscunque opinionis, ergo. Respondetur. Cognouisse euidenter ipsam probabilitatem.

13 Obijcies secundò. Actus opinionis est connaturalis humano intellectui, ergo. Respondetur. Esse connaturalem ex suppositione, quod intellectus non habeat cognitionem euidentem.

Obiicitur tertiò. Christus credebat hominibus aliquid sibi dicentibus. Respondetur. Non credidisse, quia non assentiebatur ex ipsorum testimonio; sed ratione euidentiæ, quam habebat de iis, quę dicebantur.

DE COGNITIONE BEATA Christi.

DISPVTATIO LXXXX.

Quando Christus fuerit beatus.

SECTIO I.

1 Quæ de cognitione beata traduntur in communi, intelligenda sunt etiã de cognitione beata Christi; vnde in præsenti solum agemus de iis, quæ propria sunt Christi. Certum est autem, Christum post resurrectionem habuisse visionem beatam, hoc enim est vniuersaliter definitum de omnibus iustis, qui sine peccato moriuntur in Concilio Florentino *in litteris vnionis*; vnde quæritur, an fuerit beatus ante mortem.

2 Dico primo. *Christum fuiße beatum, dum erat viator in carne passibili*, est de fide ex cõmuni sensu Ecclesiæ contra Recentiores hæreticos. Lutherum, Caluinum, & alios. Probatur Ioannis 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti*, ergo. Si gloria Christi fuit gloria vt vnigeniti debuit habere visionem beatam, quia hæc est gloria, quæ est debita humanitati ipsius ex eo, quod ipsi communicatur filiatio Dei naturalis.

3 Dico secundo. Habuisse visionem beatam à primo instanti suæ Conceptionis. Probatur. Humanitas Christi ratione vnionis habuit ius naturalitatis ad communicandum in bonis Diuinitatis; vnde ad Hæbreos 1. Christus dicitur hæres omnium bonorum Patris, ergo statim, ac facta est vnio, habuit visionem beatam tanquam sibi debitam debito connaturalitatis. Et hoc argumento vtitur Athanasius. *oratio 4. contra Arrianos*.

4 Obiicies. Si fuisset beatus, cognouisset decretum Patris de sua passione; vnde non orasset. *Pater, si possibile est*, &c. Respondetur. Ita fuisse loquutum, non quia ignoraret decretum, nam iam acceptauerat mortem, sed vt exprimeret affectum suæ volũtatis, quo refugiebat mortem; in quo tamen non repugnauit Diuinæ voluntati; nam subdidit, *Non mea, sed tua voluntas fiat*.

5 Obiicitur secundo. Lucæ 24. *Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*. Respondetur. Intelligi de gloria accidentali resurrectionis, ascensionis, &c.

Quomodo in Christo fuerit summum gaudium ratione Beatitudinis cum summa tristitia ratione passionis.

SECTIO II.

6 Notandum primo. Beatitudinem nedum tendere in obiectum primarium, sed etiam in secundarium, quia voluntas beati, cum sit omnino conformis Diuinæ, complacet sibi in iis omnibus, quæ sunt iuxta dispositionem Diuinæ voluntatis.

7 Notandum secundo. Tristitiam propriam posse esse obiectum delectationis, potest enim quis gaudere de sua tristitia, quatenus est occasio habendi aliqua bona; vnde si sit de obiecto à Deo ordinato, aut permisso poterit beatus de ipsa delectari ex vi amoris beatifici, vt de obiecto conformi Diuinæ voluntati.

8 Notandum tertiò. Obiectum delectationis non destruere, sed perficere ipsam delectationem: vnde nec etiam destruit obiectum primarium ipsius, aut modum, quo voluntas vitaliter afficitur. Hinc tristitia tunc solum destruit obiectum gaudij, & pugnat cum ipso gaudio, quando opponuntur, non autem quando se habent subordinato modo, quia tunc vnum se habet vt fundamentum alterius; vnde voluntas inquiete se habet circa aliquod obiectum, vt in alio perfectè quiescat, non tamen sequitur quod sit formaliter inquieta, quia vult vniri cum obiecto sibi dissono, vt quiescat in alio.

9 Dicendum est. *Potuisse esse in Christo summum gaudium cum summa tristitia, quia Christus tristabatur de obiecto, quod erat secundum Dei dispositionem; atque adeò ex vi amoris beatifici amabat illam tristitiam, & ideo non tollebat aliquid de summo gaudio, sed erat obiectum ipsius.*

10 Dices. Quæ ex genere suo habent annexam contradictionem, semper habent, & nunquam possunt esse simul: tristitia autem, & summum gaudium habent annexam ex genere suo, ergo. Respondetur habere annexam, quando se habent opposito modo; secus autem, quando vna subordinatur alteri, quia tunc materialiter se habet exeos, quod communicet cum aliqua ratione boni, sub qua attingitur.

An Christus cognouerit in Verbo omnia futura.

SECTIO III.

11 PRima sententia asserit, cognouisse, non in Verbo, sed tantum ex speciali reuelatione Dei: ita Scotus *in 3. distinct. 14. quæ. 2.* D. Bonauent. *art. 2. q. 3.* & communiter Scotistæ cum ijs, qui negant, Creaturas posse videri in verbo.

12 Secunda sententia asserit, cognouisse omnia futura in Verbo, ita D. Thomas *3. p. q. 10. art. 2.* Caietanus, Medina, Pesantius *ibidem.* Suarez *disp. 26. de Incarnat.* & alij.

13 Dico primò. Christum cognouisse omnia futura: est de fide ex communi consensu Patrum contra Caluinum, Lutherum, & alios. Probatur. Ioannis 16. *Nunc scimus quia scis omnia,* & cap. 21. *Domine tu omnia scis,* ex quibus locis colligunt Patres, quod cognouerit præsentia, præterita, & futura, vnde in vj. Synodo *act. 11. in epistola Sophron.* anathematizatur Thomistius asserens, Christum vt hominem ignorasse diem iudicij.

14 Obijcitur. Matth. 24. *De die illa nemo scit, neque Filius hominis,* ergo. Respondetur, omissis varijs responsionibus, Christum voluisse negare Discipulis manifestationem diei Iudicij, & ostendere eos irrationabiliter interrogare; & ideo respondit, se diem illum nescire, quia cognitio, quam habebat de ipso, non erat sub ipsius dispositione, sed ipsam habebat veluti in deposito tanquam secretum Patris, & ideo non poterat de ipsa disponere eam cæteris communicando.

15 Obijcitur secundò. Ex Athanasio *sermo. 4. contra Arrian.* Vbi habet. Christum vt hominem simul cum hominibus non nouisse diem Iudicij. Et similia habet Cyrillus *lib. 9. Thesau. cap. 4.* Respondetur. Ita loqui, quia non sciebat diem iudicij humanitus, hoc est in virtute humanitatis, sed Diuinitus ex reuelatione Dei, & proinde dicunt, quod vt homo nesciuerit, quia non sciebat scientia humano modo acquisita.

16 Obijcitur tertiò. Si Christus videret in verbo omnia futura, comprehenderet scientiam visionis, qua Deus videt futura, ergo. Respondetur negando sequellam. Nam sufficit, quod essentia Diuina fæcundet in ordine ad cognoscenda futura, nec est necessaria cognitio comprehensiua visionis Diuinæ.

17 Obijcitur quartò. Sequeretur, quod Christus videret in Verbo etiam suos actus liberos, vnde non operaretur liberè, quia posita tali visione, cum sit infallibilis, non posset non operari. Respondetur negando sequellam. Quia per talem scientiam videt suos actus ex suppositione, quod sint liberè futuri. Instabis. Potest Christus videre in verbo miseriam alicuius, & moueri ad misericordiam; tunc autem illa misericordia videbitur in verbo, vt futura, & non libero modo, quia erit futura ex vi visionis beatæ; vnde visio beata antecedet non solum tempore, sed etiam causalitate. Respondetur. Visionem beatam non antecedere causalitate misericordiam, quia talis misericordia dependet in esse ab alia cognitione, in cuius virtute Christus exercebat suos actus liberos.

DE SCIENTIA INFVSA Christi.

DISPVTATIO LXXXXI.

An Christus habuerit aliquam scientiam infusam per se.

SECTIO I.

1 NOmine Scientiæ infusæ intelligitur aliqua cognitio, quæ per se primo versetur circa res, vt sunt in proprio genere. Potest autem esse duplex, videlicet infusa per se, quæ non possit haberi, nisi à Deo infundatur, & infusa per accidens, quæ etiam naturali modo acquiri possit.

2 Prima sententia est negatiua, ita Richardus *in 3. dist. 14. art. 3. q. 1, & 2.* D. Bonau. *ibidem.* Gabriel *art. 2.* Almain. *q. 1. art. 2.* & alij. Probant. Christus ratione cognitionis beatæ, & infusæ per accidens habet totam perfectionem debitam in ratione cognitionis, tam in ordine naturæ, quàm in ordine gratiæ, ergo omnis alia est superflua.

3 Secunda sententia asserit, habuisse scientiam per se infusam circa ea, quæ non possunt cognosci naturaliter; circa autem naturaliter cognoscibilia habuisse scientiam infusam per accidens, Ita Scotus *in 3. distinct. 14. q. 3.* Durandus *ibidem.* Probant. Si habuisset scientiam infusam per se circa naturaliter cognoscibilia, fuisset eiusdem rationis cum acquisita, duo autem accidentia eiusdem rationis non possunt esse simul in eodem subiecto.

4 Tertia Sententia absolutè ponit scientiam infusam per se: ita D. Thomas *3. part. q. 9. art. 3.* Caietanus, & Medina *ibidem.* Suarez *disp. 25. de Incarnat. sect. 3.* Vasquez *disp. 52. cap. 1.* Ragusa *disp. 85.* Hurtad. *disp. 65. sect. 3.* & alij.

5 Dico primò. *Fuisse in Christo scientiam per se infusam.* Probatur. Humana natura debuit in Christo perfectissimo modo se habere, cum ratione vnionis sit illi debita omnis inferior perfectio, tam in ordine naturali, quam in supernaturali, ergo cum sit in potentia ad hanc scientiam, debuit per ipsam perfici.

6 Dices. Habere tantum potentiam obedientialem ad hanc scientiam, & ideò si ipsa careat, non se habere imperfecto modo. Contra. Est debita ex suppositione vnionis hypostaticæ, ergo ex hac suppositione natura se haberet imperfecto modo.

7 Dico secundò. *Hanc scientiam fuisse supernaturalem quò ad substantiam, quatenus erat in ordine ad dirigendam voluntatem ad finem supernaturalem.* Probatur. Hæc scientia inseruiebat gratiæ per modum potentiæ, &

stabat

stabat loco fidei, et habebat motiuum supernaturale in ordine ad actus supernaturales secundum substantiam, ergo vt esset proportionata, debuit esse supernaturalis quoad substantiam.

8 Dico tertiò. *Christum circa alia obiecta naturalia habuisse cognitionem infusam solum supernaturalem quoad modum, non autem quoad substantiam*. Probatur: specificatur ab obiecto, ergo non potest esse supernaturalis quoad substantiam, nisi obiectum formale motiuum sit tale: in his autem obiectis non adest motiuum supernaturale.

9 Ad fundamentum primæ sententiæ, respondetur. Non sufficere cognitionem beatam, quia hęc non perficit in ordine ad omnem modum cognoscendi, quia non potest cognoscere obiecta creata immediatè secundum se, vt obiecta primaria.

10 Ad Fundamentum secundæ sententiæ. Quicquid sit, an duo accidentia solo numero diuersa possint esse in eodem subiecto, hæc scientia non est eiusdem rationis cum acquisita, quia diuersò modo repræsentat obiectum.

An hæc scientia fuerit dependens à phantasia.

SECTIO II.

11 PRima sententia est affirmatiua, ita Durand. *in 3. distinct. 14. quæst. 3.* Probat. Omne, quod recipitur, per modum recipientis recipitur: hæc autem scientia fuit recepta in subiecto determinato ad cognoscendum per conuersionem ad phantasmata.

12 Secunda sententia asserit, ita fuisse absolutam à phantasmatibus, vt non potuerit Christus illa vti cum conuersione ad ipsa; ita Vasquez *disput. 52. de incarnat. capitul. 2.*

13 Tertia sententia ait, esse independentem à phantasmatibus, potuisse tamen Christum illa vti cum conuersione ad ipsa ita D. Thomas *3. part. quæst. 11. art. 4.* Caietanus *art. 3.* Medina *ibidem.* Ragusa *disp. 96. de Incar.* Merantius *tomo 2. sum. disput. 29. de Incarnatione sect. 2.* & alij.

14 Dico primò. *Fuisse ex natura sua independentem à phantasmatibus*. Probatur. Species huius scientiæ non sunt ex natura sua alligatæ phantasiæ, quia illæ solum sunt alligatæ, quæ desumuntur ab obiectis medijs sensibus, & sunt determinatæ ad repręsentandum sensibili modo, ergo neque scientia, quia alligatio ad phantasiam prouenit tantum ratione specierum.

15 Dico secundò. *Non potuisse in hac scientia interuenire conuersionem ad phantasmata propriè dictam, sed tantum impropriè, quatenus ex eo, quod intellectus operabatur circa aliquod obiectum, poterat etiam circa ipsum operari phantasia per speciem sibi propriam*, & hoc tantum voluit D. Thomas *citatus*. Probatur, Conuersio ad phantasmata propriè dicta dicit, quod intellectus intelligat sub repræsentatione sensibili, hoc autem non habet locum, quando cognitio est per propriam speciem.

16 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur. Hãc scientiam non recipi in intellectu, prout est alligatus sẽsibus, & ideo non debuit determinari ad cognoscendum cum conuersione ad phantasmata.

17 Quæres. An huiusmodi scientia fuerit discursiua. Respondetur non fuisse ex natura sua; an autem Christus potuerit vti tali scientia cum discursu, eadem est ratio de ipsa ac de Angelis, de quibus suo loco. An autem Christus ex rebus cognitis per hanc scientiam potuisset per lumen naturale elicere discurrendo cognitionem aliarum rerum. Negatiue resp. Quia, cum res cognitæ per hanc scientiam repræsententur per proprias species, adæquatè repræsentantur etiam secundum omnes connexiones, quas habent cum cæteris rebus, & ideo primo, & vnico intuitu cognoscebat Christus, quicquid nos possumus ex rebus cognitis deducere per discursum.

An hæc scientia sit habitus distinctus à speciebus.

SECTIO III.

17 PRima sententia est negatiua, ita Vasquez *disput. 54. de Incarnat. capit. 2.* qui etiam alios citat. Probat. Intellectus concurrit ad huius scientiæ actus sub ratione intellectionis, & species vt determinatiua in ordine ad obiectum, ergo sufficit, quod species sit supernaturalis, vt etiam actus sit talis.

18 Secunda sententia asserit, esse necessarium habitum luminis distinctum à speciebus: ita Caietanus *3. part. q. 11. articul. 6.* Medina *ibidem*. Cabrera *disput. 4.* Suarez *disput. 29. de Incarnation. section. 2.* Ragusa *disput. 100.* & alij.

19 Dico primò. Scientiam infusam circa obiecta naturali modo cognoscibilia, non importare aliud, quam species. Probatur. Obiectum non excedit lumen naturale intellectus, cum sit naturali modo cognoscibile, ergo non est necessarius habitus eleuans intellectum.

20 Dico secundò. *Neque in ordine ad obiecta supernaturalia* creata esse necessarium habitum luminis supernaturalis, Probatur. Intantum esset necessarius, inquantum est necessaria proportio inter obiectum, & potentiam: sed non est necessarius ad ponendum hanc proportionem, ergo, Minor probatur. Inter obiectuum formale, & potentiam est debita proportio, atque adeo inter omnia obiecta materialia, quæ continentur sub formali; nam hoc ponit in ipsis proportionem: omnia autem supernaturalia creata continentur sub obiecto formali intellectus creati.

21 Dices. Sequeretur, quod etiam Deus posset in se ipso intuitiuè cognosci absque habitu eleuante, nam est sub obiecto formali intellectus. Respondetur negando sequellam. Et ad probationem respondetur. Deum non esse sub obiecto formali intellectus, sed supra ipsum, quia non est ens, sed supra ens; siquidem est ens per essentiam, quod in ratione entis dicit aliam rationem longe supereminentem vt diximus in metaphys. par. 1. disp. 29. sect. 6.

22 Ex his colligitur. Lumen gloriæ non concurrere ad actus huius scientiæ. Tum quia non est necessarius concursus ipsius: Tũ quia lumen gloriæ respicit essentiam Diuinam, vt obiectum adæquatum primarium, & ideò non potest ferri extra ipsam in aliquid aliud, vt obiectum primarium: hæc autem scientia attingit suum obiectum vt primarium.

DE OBIECTO SCIENTIAE infusæ.

DISPVTATIO LXXXXII.

An possibilia sint obiectum huius scientiæ.

1 SVpponendum est. Christum per hanc scientiam non cognoscere omnia possibilia. Duplici enim modo solum possunt cognosci in Diuina essentia vt in causa, & velut quod extractum à Diuina essentia secundum esse obiectiuum. Primo modo non possunt cognosci, nisi per visionem beatam, secundo modo non possunt omnia cognosci, vt suo loco ostendimus: vnde difficultas est, an aliqua pertineant ad obiectum huius scientiæ.

2 Dicendum est. *Non pertinere*. Est contra Ragusam *disp. 95. de Incarn.* Sum. Merat. *orat. 3. sum. disput. 25. de Incarnatio. conclus. 2.* & alios Recentiores communiter. Probatur; scientia infusa ordinatur ad cognoscendas res

in proprio genere iuxta ipsarum cognoscibilitatem: possibilia autem non sunt cognoscibilia in proprio genere, quia non habent esse, nisi in causa, vt patet ex alibi dictis.

3 Dices. Posset Deus communicata cognitione essentiæ communicare cognitionem aliquorum possibilium, ergo. Respondetur id non posse iuxta exigentiam rerum, quia cum possibilia non sint cognoscibilia in proprio genere, species propria ipsorum non est ipsis connaturalis.

4 Dices secundò. Si hæc scientia non se extenderet ad possibilia, esset imperfecta, quia non esset adæquata appetitui sciendi. Respondetur negando sequellam. Quia appetitus sciendi non se extendit ad possibilia, nisi eo modo, quo sunt cognoscibilia, non sunt autem cognoscibilia in proprio genere.

An res naturales sint obiectum huius scientiæ.

SECTIO II.

5 Dico primò. *Per hanc scientiam Christum cognouisse omnia naturalia, quæ in quacunque differentia temporis existunt.* ita communiter cum D.Thom. *3.part.quæst.*11. *artic.*1. Probatur. Christus erat caput creaturæ rationalis; ergo illi erant debita cognitio eorum omnium, quę pertinent ad membra. Hæc autem sunt omnia naturalia, cum omnia sint propter creaturam rationalem.

6 Dico secundò: *Obiectum huius scientiæ non solum esse naturas vniuersales, sed etiam singularia.* Probatur. Tum quia est cognitio rerum in proprio genere. Tum quia illas attingit, vt sunt in dispositione vniuersi tanquam partes ipsius.

7 Dico tertiò. *Res naturales præcisa habitudine ad finē supernaturalem cognosci per hanc scientiam sub illa ratione formali, sub qua cognoscerentur, si naturali modo attingerentur,* Est contra Suarez *disp.*22. *de incarn. sect.* 1. Raguſ. *disp.*90. & alios recentiores. Probatur. Pertinent ad scientiam naturalem sub ratione entis veri, ergò etiam ad istam; alioquin si attingerentur sub alia ratione, quia ista ratio esset inferior ente, non attingerentur perfectè, & secundum totam quidditatem, quia cum ratio entis sit prima ratio quidditatis, nisi secundum ipsam attingantur, non attinguntur secundum adæquatam quidditatem.

8 Dices. Ergo hæc scientia non differt ab acquisita naturali. Respondetur. Non differre ex vi specificationis, quam habet ab obiecto; sed solum secūdum maiorem perfectionem, sicut differt cognitio Angeli à cognitione hominis circa idem obiectum.

9 Dico quartò. *Res naturales, vt dicunt habitudinem ad finem supernaturalem, pertinere ad hanc scientiam sub alia ratione obiecti.* Probatur, pertinent ad ipsam vt stant sub determinatione finis supernaturalis. ergò.

An actus liberi, & futura contingentia fuerint obiectum huius scientiæ.

SECTIO III.

10 Differunt actus liberi, & futura contingentia, quod actus liberi important puros actus internos, seu secreta cordis. Futura vero contingentia dicunt effectus actuum liberorum, vt sunt operationes externæ, & quæ in esse dependent ab actibus liberis. Certum est autem de fide, Christum hæc omnia cognouisse certo, & infallibiliter Matthæi, 19. *Cum vidisset Iesus cogitationes eorum.* Lucę 19. *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo;* Solum difficultas est, an cognouerit per scientiam infusam.

11 Prima sententia asserit, Christum cognouisse hæc omnia per scientiam infusam clare, & euidenter: ita Caietan. *3.part. quæst.*11. *articul.* 1. Chellison. *dub.* 2. Vasquez *disput.*57. *de Incarnat. capit.* 2. Aluarez *disput.* 58. & alij.

12 Secunda sententia, quod cognouerit hæc omnia per scientiam infusam, non in se ipsis pro illa differentia temporis, in qua erant futura; sed tantum in euidenti reuelatione Dei, ita Bannes 1. *part. quæst.*57. *artic.*2. Crabrera *3.part.quæst.*11.*art.*1.*disp.*3. Suarez *disp.*27. *de Incarnatio.sect.*2. Ragusa *disp.*91. & alij.

13 Tertia sententia negat absolutè pertinere ad scientiam infusam: ita D.Thom. *in* 3. *distinct.*14.*quæst.*1.*art.* 3. Scotus *quæst.*3. Durandus *ibidem*. Gabriel *q.* 1. Quia cognitio horum futurorum non potest esse connaturalis nisi Deo iuxta illud Isaiæ 21. *Nunciate nobis ventura, & dicemus quia Dij estis;* esset autem connaturalis, si talia essent obiectum scientię infusæ, quia intellectus Christi ratione talis scientiæ inclinaret ad ipsa.

14 Dico primò. *Actus liberos, seu cogitationes cordis secundum se non esse obiectum huius scientiæ.* Probatur. Hæc scientia attingit obiectum euidenter in se ipso; cogitationes autem cordis non sunt tali pacto attingibiles, ergo. Maior patet. Quia attingit suum obiectum per propriam speciem; propria autem species repræsentat obiectum euidenter in se ipso. Minor probatur. Cogitationes cordis sunt ex natura sua secretæ, ita vt non possint alicui creaturæ innotescere, nisi per manifestationem, & non possunt manifestari in se ipsis, sed solum in loquutione; nam in se ipsis non sunt manifestabiles, nisi vt rationes facientes aliud manifestari, nempe obiectum, atque adeo nisi vt, *quo*, & proinde tantum respectu illius, cuius sunt cogitationes vt latius, vbi de cognitione Angelica disp. 110. sect. 5. & ideo non possunt manifestari, nisi in loquutione cogitantis, quæ ordinetur ad alteri manifestādum. Confirmatur. Actus liber se habet vt id, quo voluntas inclinatur in obiectum propositum per intellectum, & se habet vt *quo*, respectu illius, ergo non est cognoscibilis in se ipso. Consequentia probatur, vnumquodque est cognoscibile, sicut est, ergo quod non est vt, *quod*, sed vt, *quo*, non est cognoscibile vt, *quod*, atque adeò nec in se ipso, quia quod cognoscitur in se ipso, est cognoscibile vt, *quod*.

15 Dices. Esse cognoscibiles in se ipsis ratione obiecti formalis nempe entis, seu veri, quod est obiectū vt *quod*. Contra. Ratio entis abstrahit vt sit ens vt *quod*, & vt, *quo*, quia id habet à determinatiuo. Et ratio obiecti formalis intellectus se habet vt, *quo*, quia est ratio proportionatiua obiecti materialis. Ergo. Quod obiectum se habeat vt, *quod*, vel vt, *quo*, prouenit ab obiecto materiali, nempe à ratione talis entis.

16 Dico secundò. *Stante cognitione in verbo de actibus liberis, ac cogitationibus cordis, Christum formare sibi ex illa aliam cognitionem naturalem, & accommodatam naturali capacitati, & modo naturali intelligendi.* Probatur. Debebat vti cognitione horum obiectorum in ordine ad commercium humanum, vt constat passim ex Euangelio, & in ordine ad exercēdam auctoritatem capitis totius Ecclesiæ, ergo debuit habere cognitionem tam accommodatam capacitati humanę naturali, quam posset communicare, tum etiam accommodatam ad dirigendam auctoritatem capitis, quę non dirigebatur immediatè à scientia beata, sed à cognitione immediatą obiectorum creatorum.

16 Dices. Cognitio horum obiectorū erat debita Christo vt capiti, cum ad ipsum pertineat directio totius ordinis gratiæ, & totius Ecclesiæ. Ergo pertinebat ad illam scientiam, quę conueniebat ipsi vt maiori, atque adeò ad infusam. Respondetur negando antecedens. Nam non magis erat debita vt capiti, quam vt Compræhensori. Nam vt Compręhensori erat debita cognitio omnium, quę ad statum ipsius pertinebant: omnia autem, quę debebat cognoscere vt caput, pertinebant ad statum ipsius;

vnde quia status beatitudinis est principalior, ideo potiori modo erat debita talis cognitio Christo, vt Comprehensori, & satis erat, quod redundaret in aliam cognitionem, qua vteretur vt caput.

17 Dico tertiò. *Christum cognouisse per scientiam infusam futura contingentia, seu effectus externos actuum liberorum futuros euidenter, & in se ipsis.* Probatur. Est possibilis species hæc omnia repræsentans, ergo debuit Christo, vt cognitio haberet totam suam perfectionem. Antecedens probatur. Est possibilis species repræsentans futurum secundum totum suum esse adæquatum, quod habet in se, & etiam est possibilis species repræsentans tempus futurum sub ratione futuri, seu cum illa distantia durationis, quam habet respectu temporis præsentis, & etiam repræsentans coexistentiam futuri ad tale tempus, siue hæc species sit vna, siue multiplex, ergo poterit repræsentare futurum vt futurum in ordine ad scientiam infusam.

18 Ad fundamentum tertię sententiæ, quatenus procedit contra vltimum dictum, Respondetur. Cognitionem futurorum non esse connaturalem, nisi Deo ex propria virtute. Posse tamen fieri connaturalem creaturæ ex suppositione alicuius eleuationis supernaturalis, Sic, clara visio Dei non est connaturalis alicui creaturæ; est tamen connaturalis intellectui eleuato per lumen gloriæ.

19 Quæres. An Cognitio horum futurorum fuerit intuitiua, an abstractiua. Respondetur. Fuisse abstractiuam, quia cum obiecta non fuerint præsentia, non potuerunt intuitiuè cognosci.

An mysteria creata gratiæ fuerint obiectum huius Scientiæ.

SECTIO IV.

20 MYsteria gratiæ sunt intriplici differentia; alia purè creata, vt sunt gratia, visio beata, &c. Alia pure increata, vt mysterium Trinitatis. Alia mixta, vt mysterium Incarnationis; in præsenti inquirimus tantum de primis.

21 Prima Sententia negat, Gratiam habitualem, & visionem beatam esse obiectum huius Scientiæ, ita Bannes 2.2. *q.* 5. *art.* 1. Aluarez *disp.* 61. *de Incarn.* Ragusa *dis.* 91. & alij Recentiores. Probant. Gratia est participatio Diuinæ naturæ secundum id, quod est proprium, & connaturale Deo: vnde est in ordine Diuino, ergo non potest cognosci, nisi cognoscatur Diuina natura, quæ solum cognoscitur per visionem beatam. Secundo. Cognita aliqua visione quidditatiuè cognoscitur etiam quidditatiuè obiectum, cum sit suo modo causa intrinseca ipsius. Deus autem non potest cognosci quidditatiuè, nisi per visionem beatam.

22 Secunda sententia est affirmatiua, ita Suarez *dis.* 22. *de Incarn. sect.* 3. Vadingus *disp.* 6. *dubio* 9. Merator. *disp.* 26. & alij Recentiores.

23 Dicendum est. *Omnia supernaturalia creata esse obiectum huius scientiæ.* Probatur. Hæc omnia non excedunt cognoscibilitatem entis finiti creati supernaturalia, ergo non excedunt facultatem huius scientiæ, cum respiciat suum obiectum sub ratione supernaturalis entis.

24 Dices. Excedere ratione talis supernaturalitatis. Contra. Talis supernaturalitas continetur sub supernaturalitate vt sic, ergo se habet materiali modo in ratione obiecti, atque adeo non ponitur excessus proportionis.

25 Ad primum respondetur. Ex eo, quod Gratia sit participatio Diuinæ naturæ, non dicit in genere formali aliquid proprium Dei, & ideò non est necesse, quod ipsa cognita cognoscatur Deus quidditatiuè: Ad secundum negatur assumptum. Quia visio beata repræsentat tantum vt quo, atque adeo solum respectu elicientis, & ideo, vt ipsa quidditatiuè cognoscatur, non est necesse, quod etiam Deus cognoscatur quidditatiuè, sed solum sufficit, si cognoscatur, esse repræsentationem Dei. Hinc aliud est cognitionem manifestare obiectum, quid in se sit, & aliud manifestare se ipsum quidditatiuè; primum illi conuenit, prout se habet vt *quo*, secundum, prout se habet vt *quod*, Adde quod actus intellectus, & voluntatis non sunt à creatura cognoscibiles in se ipsis; sed tantum in manifestatione facta à Deo, vel ab eliciente.

An mysteria, quæ dicunt aliquid increatum, sint obiectum huius scientiæ.

SECTIO V.

26 SVpponendum est. Hæc mysteria, prout dicunt aliquid increatum non posse esse obiectum huius scientiæ, tanquam cognoscibilia per propriam speciem, cum talis species non sit possibilis extra visionem beatam, nec etiam tamquam cognoscibilia ex aliquo creato, vt suo loco dictum est; vnde solum difficultas est, an per hanc scientiam possint cognosci per aliquam euidentem reuelationem.

27 Prima sententia asserit, cognosci euidenter in attestante, ita vt talis cognitio sit scientia habens extrinsecam euidentem. Ita Bannes 2.2. *q.* 5. *art.* 1, Suarez *disp.* 27. *de Incarn. sect.* 2. *&* 5. Medina 3. *p.* *q.* 11. *art.* 1. Cabrera *disp.* 6. Probant. Christus habuit hunc discursum virtualem euidentiam; Quicquid Deus dicit, verum est. Dicit mihi euidenter, se esse trinum, ergo &c.

28 Secunda sententia asserit, Christum cognouisse euidenter in attestante; hanc tamen cognitionem fuisse fidei, licet participaret aliquam extrinsecam euidentiam, ita Caietanus 2.2. *q.* 1. *art.* 4. Ragusa *disp.* 94. *de Incarn. sect.* 2. & alij.

29 Tertia sententia. Nullo modo cognouisse per hanc scientiam, sed tantum per cognitionem beatam, ità Vasquez 3. *p.* *quæ.* 11. *art.* 1. Lorca *ibidem.* Chelisson *dubio* 2. *conclusio vltima*, & alij.

30 Dico primò. *Christum non cognouisse hæc mysteria euidenter in attestante per cognitionem; quæ esset scientia.* Probatur. Tota euidentia caderet tantum supra attestationem, non autem supra obiectum, ergo non potest esse scientia, cum scientia euidenter manifestet obiectum in se ipso.

31 Dico secundò. *Nec cognouisse in euidenti attestatione per cognitionem, quæ esset fides.* Probatur. Fides & clara cognitio non possunt esse simul respectu eiusdem obiecti, vt constat ex dictis suo loco, ergo cum Christus per claram visionem beatam cognouerit hæc mysteria, non potuit cognoscere per fidem.

32 Dico tertiò. *Christum habuisse aliquam cognitionem Trinitatis distinctam à beata, quæ ipsi conueniret, vt erat viator.* Probatur. Christus instruxit Discipulos quò ad notitiam Trinitatis, ergo cum loquutio externa fuerit accommodata capacitati humanæ, & sit expressiua loquutionis internæ, debuit habere cognitionem accõmodatam humanæ capacitati, quam per loquutionem externam manifestauerit.

33 Dico quartò. *Christum formasse sibi hanc cognitionem vtendo suo modo naturali cognoscendi, & illam desumpsisse à visione beata accomodando humanæ capacitati.* Probatur. Non poterat aliter de tali obiecto aliquid manifestare, nisi formando conceptum, quem manifestaret, vt autem formaret hunc conceptum, sufficiebat cognitio beata, quia per ipsam habebat præsens obiectum, de quo loquebatur.

34 Ad Fundamentum primę sententiæ respondetur. Illum discursum non generare scientiam, vt constat ex tractatu de fide, quia causat tantum euidentiam consequentiæ; non autem consequentis.

Quo-

Quomodo Christus fuerit in actu huius scientiæ.

SECTIO VI.

35 Dico primò. *Christum potuisse habere actum adæquatum huius scientiæ*. Probatur. Hæc scientia se extendebat ad ea solum, quorum cognitio erat debita Christo, ergo si non potuisset habere actum adæquatum, fuisset in ipso aliqua ignorantia.

36 Dico secundò. *Ab initio cōceptionis potuisse Christum exire in actum huius scientiæ*. Est contra Durandum *in 3. distinct. 14. quæst. 3.* Probatur. Hæc scientia fuit tunc infusa, & non fuit dependens a phantasia, ergo potuit tunc habere suum actum.

37 Dico tertiò. *Huic scientiæ correspondere plures actus*. Probatur. Habet plures species impressas, ergo etiam plures actus.

38 Dico quartò. *Christum semper fuisse in aliquo actu huius scientiæ*. Probatur. Vt caput exercebat hanc scientiam, ergo cum debuerit semper operari per suos influxus, atque adeo illos cognoscere, debuit semper esse in aliquo actu.

39 Dico quintò. *Semper fuisse in actu quoad dispositionem huius vniuersi non solum quòad ordinem gratiæ; sed etiam quòad ordinem naturæ*. Probatur. Vt caput ordinis gratiæ debuit continuo cognoscere dispositionem ordinis naturæ tanquam subiectum dispositionis ordinis gratiæ.

40 Obijcies. Si Christus non intelligeret semper omnia in actu secundo; hæc scientia fuisset imperfecta, ergo. Respondetur, negando sequellam. Quia sufficit, quod ad libitum potuerit cognoscere, quæcunque volebat; præsertim quia aderat etiam visio beata, per quam actu omnia cognoscebat.

DE SCIENTIA ACQVISITA.

DISPVTATIO LXXXXIII.

An, & quomodo Christus habuerit scientiam acquisitam.

SECTIO I.

1 CVm Christus habuerit operationes sensitiuas, vt passim sumitur ex scriptura; consequenter ex operationibus sensitiuis mouebatur intellectus ad percipienda eadem obiecta cognitione experimentali; & ideò communiter docent cum D. Thoma *3. part. quæst. 9. art. 4.* & est de fide. Quod habuerit hanc scientiam, quæ medijs sensibus acquiritur; vnde Ad Hebreos 8. *Didicit ex ijs, quæ passus est obedientiam*: solum difficultas est, an illam acquisiuerit de nouo medijs sensibus.

2 Prima sententia asserit, hanc scientiam fuisse per accidens infusam ab initio conceptionis, ita D. Thom. *in 3. dist. 14. artic. 3.* Palud. *quæst. 2.* Gabriel *artic. 3.* Durandus *quæst. 4.* & alij. Probant. Talis scientia est infusa primo parenti, ergo etiam Christo, cum fuerit perfectiori debita ratione vnionis hypostaticę. secundò. Hæc scientia pertinebat ad vsum rationis, quem Christus habuit ab initio conceptionis. ergo

3 Secunda sententia vult, Christum acquisiuisse hanc scientiam processu temporis per propriam operationem, atque adeo secundum ipsam profecisse, ita D. Thom. *3. part. quæst. 9. art. 4.* Caietanus. Medina Aluarez *ibidem.* Vasquez *disp. 55. cap. 2.* & alij.

4 Dico primò. *Christum non habuisse ab initio infusam hanc scientiam*. Probatur. Lucæ 2. *Proficiebat Sapientia*, quem locum de noua acquisitione scientiæ experimentalis explicant Ambrosius *c. 7. de Incarnatione*. Cyrillus *lib. 2. de fide ad Reginas. cap. 3.* Theodoret. in *Epitom. Diuinorum decretorum*, Fulgentius *lib. 1. ad Rajmundum cap. 7.* & alij Patres. Et Ratio est, quia Christus exercebat de nouo cognitionem sensitiuam, ergo ex vi eorundem obiectorum mouebatur etiam intellectus ad intelligendum.

5 Dico secundò. *Non fuisse infusas Christo successiue species pro hac scientia, sed illas acquisiuisse modo naturali*. Est contra nonnullos Recentiores. Probatur: species poterant desumi ab obiectis mediante phantasia, ergo superflua erat infusio.

6 Ad primum negatur consequentia. Nam ideò hęc scientia fuit infusa Adamo, quia fuit creatus in perfecta ętate, nec illi fuit communicata alia scientia. Christus autem habuit aliam scientiam, nec ista erat necessaria, nisi iuxta occasiones obiectorum occurrentium. Ad secundum. Hanc scientiam non fuisse necessariam pro vsu rationis, quem Christus exercuit in infantia, cum non fuerit exercitus cum applicatione ad phantasiam; vnde sufficiebat cognitio infusa.

Quodnam sit obiectum huius scientiæ.

SECTIO II.

7 HAec scientia habet duplicem modum tendendi alium, quo immediatè fertur in obiectū, quod per sensus repræsentatur; & alium, quo ex immediatè cognitis procedit per discursum ad alia cognoscenda. Certum est autem Christum non potuisse cognoscere immediatè omnia sensibilia in se ipsis, cum talis cognitio dependeat ab actuali motione obiecti præsentis, vnde Difficultas est de obiecto, quod correspondet huic scientiæ, quatenus procedit per discursum.

8 Dico primò. *Christum cognouisse omnia cognoscibilia existentia, partim cognoscendo à posteriori, partim à priori*, ita D. Thomas *3. part. quæst. 12. art. 1.* Caietanus. Medina Crabrera *ibidem*. Probatur. Omnia sensibilia sūt connexa ad inuicem vel ratione sui, vel ratione causæ, in qua connectuntur, quia omnia procedunt à primo principio medijs alijs causis vniuersalibus, ergo ex vi huius connexionis potuerunt cognosci à Christo, quia scientia beata, & indita manifestabat talem connexionem.

9 Dico secundò. *Cognouisse etiam plura possibilia*. Probatur. Possibilia aliqua habent connexionem cum sēsibilibus existentibus, vel ratione conuenientiæ in aliquo gradu, vel ratione potentiæ; vel aliquo alio modo, ergo potuerunt cognosci ratione huius connexionis ex vi cognitionis existentium.

10 Dico tertiò. *Secreta cordis non fuisse obiectum huius scientiæ, nisi quatenus manifestabantur per actus exteriores*. Probatur. Secreta cordis non sunt obiecta sensibilia, nec cum ipsis habent connexionem, alioquin possent naturaliter cognosci. ergo

11 Dices. Deum potuisse manifestare Christo secreta cordis absque propria specie, sicut etiam potest manifestare nobis.

Contra. Non potuit manifestare in ordine ad hanc scientiam, nisi per aliquam sensibilem manifestationem; tunc autem non fuissent amplius secreta, cum fuissent posita in esse manifesto sensibili.

12 Ex his colligitur. Christum profecisse in hac scientiā, etiam quòad augmentum habitus, vt docet D. Thomas *3. part. quæst. 12. art. 2.* Nam eodem pacto se habet, ac nostra scientia.

13 Colligitur secundò cum D. Thoma *art. 3.* quòd licet Christus acciperet species ab cunctis, & media loquutione hominum aliquid intelligeret, non tamen didi-

cit

cit ab hominibus, quia per scientiam infusam iam ea omnia sciebat, vnde quando interrogauit Doctores, non interrogauit vt discens, sed vt ipsorum responsis eos conuinceret.

14 Colligitur tertiò, cum D. Thoma, *art.* 4. Neque etiam ab Angelis aliquid didicisse, quia potuit sufficienter accipere à rebus hanc scientiam, & quoad scientiam infusam fuit magis perfectus, quam quilibet alius: Vnde quando Lucæ 22. Angelus confortauit Christum, non confortauit instruendo, sed tantum obiectiuo modo exhibendo illa obiecta, quibus confortaretur, vt erat præsentia eiusdem Angeli, compassio, exhibitio protectionis Diuinæ in illo signo extrinseco, laudatio fortitudinis.

15 Quæres. An hæc scientia fuerit formaliter discursiua. Respondetur affirmatiuè contra Recentiores quosdam. Quia Christus habuit connaturalem modum intelligendi intellectus humani; & eum cognouerit per alienas species, opus fuit, vt quando vnum cognosceret ex alio, applicaret nouas species ad ipsum repræsentandum, atque adeo eliceret nouum actum: quia species aliena non manifestat, quod est connexum cum obiecto repræsentato.

An hæc scientia potuerit esse falsa.

SECTIO III.

16 Communiter conueniunt cum D. Thoma 3. *p. quæst.* 15. *artic.* 7. Non fuisse in Christo quoad hanc scientiam ignorantiam prauæ dispositionis, in qua consistit error; imo nec ignorantiam priuationis, quia talis imperfectio erat contraria statui Christi, vnde difficultas est de potentia absoluta; in quo etiam certum est, non potuisse esse in Christo errorem culpabilem, alioquin potuisset esse in ipso etiam culpa, quod implicat, vt videbimus, & ideo quæstio tantum procedit de errore speculatiuo.

17 Prima sententia est affirmatiua. Ita Vasquez *disput.* 61. *de Incarnatio. cap.* 9. & alij Recentiores. Probatur. Totum malum, quod esset in hoc errore, esset malum pœna, quod non repugnat Christo, ergo. Secundò. Verbum non tenebatur impedire hunc errorem in humanitate assumpta magis, quàm in non assumpta. ergo

18 Secunda sententia est negatiua: ita Suarez *disp.* 24. *de Incarnatione sectiou.* 3. & desumitur ex Diuo Anselmo *lib.* 2. *Cur Deus homo. cap.* 13.

19 Dicendum est. *Nec de potentia absoluta potuisse esse errorem in intellectu Christi quoad scientiam acquisitam, supposita visione beata.* Probatur. Non potuit Deus per se immediatè causare hunc errorem, alioquin decepisset Christum, & mentitus fuisset; quia manifestaret rem aliter, ac ipse cognosceret, ergo non potuit esse in Christo talis error, quia omnis error, qui poterat aliunde causari, impediebatur à visione beata; quia manifestabat omnia obiecta, & non patiebatur sequi assensum oppositum, alioquin assensus contradictionis fuissent in eodem intellectu.

20 Ad primum. Negatur assumptum, nam talis error, quia esset immediatè à Deo, inuolueret intrinsecam deformitatem; nam esset deceptio vt patet ex dictis. Ad secundum negatur Conseq. Nam talis error implicabat in Christo, & ideo non potuit esse in ipso siue verbum teneatur impedire siue non.

DE VOLVNTATE CHRISTI, & eius operatione.

DISPVTATIO LXXXXIV.

An in Christo fuerit humana voluntas cum sua operatione.

SECTIO I.

1 Ex Hæreticis, qui concedebant in Christo duplicem naturam, & duplicem intellectum, Monotelitæ ponebant in Christo vnicam tantum voluntatem, in hoc tamen sensu. Ponebant enim potentiam voluntatis, & eius operationem, sed volebant, quod ista voluntas ita esset subordinata verbo, vt non posset à se ipsa se mouere, sed tantum tanquam instrumentum moueretur à voluntate Verbi, atque adeò non haberet ex se aliquam efficaciam.

2 Dicendum est. *Fuisse in Christo nedum duplicem voluntatem, sed etiam duplicem operationem, Diuinam & humanam, ita vt voluntas humana primò se ipsam moueret, sicut mouet se voluntas aliorum hominum;* Est de fide definitum à VI. Synodo *in Epistola Agathonis, & in VII. Synodo act.* 7. *in definitione fidei*. Probatur. Matth. 26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Lucæ 22. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Ratio est. Quia Christus habuit humanam naturam perfectam absque vlla diminutione.

3 Ex his colligitur primò. Fuisse etiam in Christo voluntatem sensualitatis, seu appetitum sensitiuum; quia natura humana includit etiam naturam sensitiuam, atque adeò eius potentias, & operationes.

4 Colligitur secundò. Fuisse in Christo omnes actus, qui ex natura sua conueniunt voluntati, præciso tamen defectu; est enim voluntas eiusdem rationis cum cæteris, & habet idem obiectum.

An voluntas Christi fuerit contraria Diuinæ.

SECTIO II.

5 Monotelitæ ideò volebant, humanam voluntatem Christi non moueri à se ipsa, ne esset contraria Diuinæ, dum tempore passionis refugiebat mortem.

6 Supponendum primò. In Christo non fuisse actus imperfectos, vt sunt in nobis primi motus, quia in quocunque momento cognoscebat singula perfectè, & ideò non contingebat in voluntate actus imperfectos: fuerunt tamen in ipso aliqui actus per modum naturæ prouenientes ex naturali determinatione voluntatis sequentis naturalem inclinationem.

7 Supponendum secundò. In Voluntate Christi nedum fuisse actus efficaces, sed etiam inefficaces, hi enim actus sunt connaturales voluntatis, & oriuntur ex prima propositione obiecti promouentis voluntatem ad vlteriorem determinationem; vnde fuerunt necessarij Christo, vt haberet connaturalem modum operandi. Dicuntur autem inefficaces, quia non inferunt determinationem voluntatis cum plena deliberatione: non quia non habeant vim inferendi, sed quia impediuntur ex eo, quod voluntas aliter mouetur ex alio motiuo.

8 Dico primò. *Nullum actum efficacem Christi fuisse contrarium voluntati Diuinæ.* ita D. Thom. 3. *part. q.* 18. *artic.* 6.

art.6. & communiter. Est de fide definitum in VI. Synodo *act. 2. in Epistola 1. Agathonis.* Probatur Ioannis 8. *Quæ placita sunt ei facio semper*, & rursus. *Nō quæro voluntatem meam, sed eius, qui misit me.* Ratio est. Quia Christus per visionem beatam cognoscebat voluntatem Diuinam, & ideò non poterat contradicere, cum cognosceret impossibile esse oppositum facere.

9 Dico secundò. *Neque habuisse actus inefficaces contrarios voluntati Diuinæ.* Desumitur ex eadem epistola Agathonis, quatenus vniuersaliter determinat, non fuisse in Christo voluntatem contrariam Diuinæ. Probatur. Christus cognoscebat voluntatem Diuinam, & habebat in potestate perfecta proprios motus; & habebat efficacem voluntatem, se conformandi perfectissimè cum voluntate Diuina, ergo non sinebat suam voluntatem habere aliquos motus contrarios Diuinę.

10 Dico tertiò. *Neque in Christo fuisse volitiones humanas contrarias inter se ex eo, quod vna volitio vellet, quod nollet alia.* Probatur. Voluntas Christi nunquam fuit contraria Diuinæ, vt habetur in dicta *Epistola Agathonis.* Ergo nec habuit volitiones inter se contrarias; alioquin altera ex ipsis fuisset contraria Diuinæ.

11 Ad rationem dubitandi respond. Voluntatem Christi, quæ refugiebat mortem, non fuisse contrariam Diuinæ, quia voluntas Diuina volebat mortem Christi vt remedium generis humani, & Christus sub hac ratione illam libenter amplectebatur, & solum refugiebat affectu inefficaci vt quoddam malum naturæ, quod non erat contrarium voluntati Diuinæ.

12 Instabis, etiamsi volitio non tendat in obiectum sub eadem ratione formali, sub quia est volitum à Deo, tamen ex eo, quod nolit ipsum sub alia ratione, sequitur quod secundum se totum sit nolitum, ergo adhuc illa voluntas est contraria, cum adhuc respuat totum obiectum sub illa ratione. Respondetur. Id esse verum, quando vtraque voluntas esset efficax; secus autem, quando altera est inefficax, quia hæc non facit, quod voluntas efficax, frustretur sua determinatione.

An voluntas humana Christi fuerit semper impleta.

SECTIO III.

13 Dico primò. *Humanam voluntatem Christi efficacem fuisse semper impletam.* Ita communiter cum Diuo Thom. 3. *part. quæst.* 13. *articul.* 4. Probatur. Christus non potuit velle efficaciter aliquid, quod non sciret etiam Deum efficaciter velle, quia debuit esse omnino conformis voluntati Diuinæ. Quod autem Deus vult efficaciter, semper fit.

14 Obijcies. Agatho Papa *in epistola, quæ habetur in VI. Synodo*, ait, voluntatem Diuinam, & humanam in Christo in hoc differre, quod Diuina semper impleta fuit, non autem humana, ergo. Respondetur. Comparare voluntatem Diuinam absolutè vt in Christo cum voluntate humana Christi absolutè sumpta; & de hac dicere, quod non semper fuerit impleta ratione actuum inefficacium.

15 Dico secundò. *Voluntatem inefficacem, seu simplex desiderium Christi nunquam fuisse impletum.* Probatur. Habemus in scriptura, quod plura desideria Christi non fuerint impleta: Matthæi 26. *Transeat à me calix iste.* Marci septimò, *voluit latere, & non potuit*, ergo. Ratio est, quia, dum voluntas est inefficax, non potest impleri.

16 Dico tertiò. *Voluntatem Christi non habuisse vires ad omnia implenda, quæ posuisset verbum, atq. adeostāte sapientia, qua regebatur, fuit determinata, vt non vellet efficaciter, quæ aliæ voluntates, quantum in ipsis est, possunt efficaciter velle.* Probatur. Christus vt homo non habuit infinitam virtutem, atque adeo potuisset velle, quæ per se non potuisset implere; rursus voluntas ipsius regebatur à summa sapientia, ergo limitabatur, nè vellet efficaciter, quæ alioquin, potuisset imprudenter velle.

An in Christi voluntate fuerit libertas.

SECTIO IV.

17 Prima sententia asserit, fuisse in Christo libertatem tantum a Coactione, non autem indifferētiæ, ita Gabriel *in 3. distin. 16. art. 3.* Marsil. *quæst. 12. ad primum*, & alij Recentiores. Probatur. Christus necessitabatur ad amandum Deum, atque adeo ad sequendum eius voluntatem in omnibus. ergo

18 Secunda sententia ponit in Christo etiam libertatem indifferentiæ, ita communiter cum D. Thom. 3. *part. q. 15. artic. 4.*

19 Dico primò. *Voluntatem Christi fuisse liberam à coactione.* Est de fide. Probatur. Isaiæ 7. *Butyrum, & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum*, qui locus intelligitur communiter à Patribus de Christo. Ratio est, quia potuit exercere actus virtutis meritorios.

20 Dico secundò. *Voluntatem Christi habuisse libertatem indifferentiæ circa obiecta indifferentia.* ita VI. Synodus *act.* 8. vbi, vt asserat libertatem in Christo, docet, fuisse in ipso humanam naturam cum tota illa perfectione, quam habuit in Adam, atque adeo cum eadem libertate. Probatur Ioannis 10. *Ego pono animam meam, & nemo tollit eam a me, sed ego pono eam à me ipso.* Ad Heb. 9. *Proposito sibi gaudio substinuit crucem confusione contempta.* Ratio est. Quia si non fuisset indifferens nullam habuisset libertatem, quia indifferentia habetur ex eo, quod voluntas dominatiuo modo se habeat supra suos actus.

Ad Fundamentum oppositæ sententiæ patebit ex dicendis.

Quomodo indifferentia voluntatis Christi stet cum impeccabilitate.

SECTIO V.

21 Ratio dubitandi est. Quia Christus, dum non potuit peccare, neque etiam proposito præcepto Diuino poterat non implere, ergo non habebat indifferentiam ad seruandum, & non seruandum præceptū. Omissis autem varijs responsionibus.

22 Notandum primò. Quod licet potentia ad peccandum requirat indifferentiam voluntatis, non tamen formaliter consistit in ipsa; quia cum peccatum dicat semper aliquam priuationem debitæ rectitudinis, oritur semper ex aliquo defectu, & ideo principium ipsius non est formaliter aliqua potentia effectiua, sed defectiua; vnde potentia indifferentiæ est tantum materialiter, & subiectiuè potentia peccandi.

23 Notandum secundò. Potentiam peccandi non pertinere ad libertatem consideratam cum sua indifferentia, vt alibi ex D. Aug. & Anselmo docuimus. Cum enim libertas cum tota indifferētia sit positiua perfectio, per quam volūtas habet in sua potestate plures determinationes suorum actuum iuxta capacitatem obiectorum, & potentia peccandi sit defectibilitas eiusdem virtutis, non potest pertinere ad formalem constitutionem ipsius. Hinc licet in Deo sit indifferentia in ordine ad creata, non tamen in ipso est defectibilitas, & potentia peccandi.

24 Notandum tertiò. Defectibilitatem voluntatis prouenire ex cognitione, cum enim sit determinata ad sequēdam cognitionem, ita vt neque possit sequi vnam partem cogni-

cognitionis, nisi in virtute eiusdem cognitionis, quæ dictet, ipsam esse sequendam, consequenter neq; deficit, nisi in virtute cognitionis, quatenus cognitio deficit, ita vt non dirigat voluntatem eo modo, quo debet dirigere.

25 Notandum 4. Hanc defectibilitatem posse tolli; quia, cum radicaliter consistat in cognitione, si ita corrigatur cognitio, vt tollatur ab ipsa omnis defectus, tollitur etiam defectibilitas à voluntate quia est talis, vt non possit reduci ad actum, nisi dependenter à cognitione deficiente. Hinc potest separari potentia peccandi à potentia libera indifferenti, quia potest cognitio ita repræsentare obiectum cum sua indifferentia, vt tamen non deficiat in dirigendo voluntatem, & tunc voluntas mouebitur cum indifferentia, quia habebit obiectum propositum cum indifferentia, & tamen non poterit deficere, cum non sit defectus aliquis in cognitione.

26 Dicendum est. *Christum habuisse libertatem indifferentiæ cum impotentia ad peccandum ex eo, quod ex vi vnionis hypostaticæ fuit impedita defectibilitas.* Quomodo autem fuerit impedita dicemus infra. Probatur: indifferentia ex eo habetur, quod obiectum proponitur cum indifferentia obiectiua. Obiectum autem respectu Christi proponebatur cum sua indifferentia, quia cognitio Christi vt perfecta, attingebat obiecta secundum ea, quæ poterant mouere ad vtramque partem: Rursus cognitio Christi ita dirigebat voluntatem, vt non sineret deficere, quia seruabatur indifferentia cum indefectibilitate.

27 Ad Rationem dubitandi respondetur. Christum non potuisse non seruare præceptum. Cum autem instatur, ergo non habuit libertatem indifferentiæ. Respondetur. Nõ habuisse libertatem indifferentiæ cum defectibilitate, sed sine ipsa; quia indifferentia est proportionata specificationi voluntatis, atque adeò non latius patet, quàm obiectum formale voluntatis, quod est bonum intra ordinem vltimi finis, vt autem quis transgrediatur præceptum, requiritur, quod voluntas fiat extra huiusmodi ordinem, atque adeò deficiat, vnde non sufficit indifferentia præcisè, sed vlterius requiritur defectibilitas.

28 Instabis. Ad meritum requiritur indifferentia, quæ respiciat tam bonum, quàm malum iuxta illud Ecclesiastici 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*. Respondetur negando antecedens. Alioquin sequeretur, quod sicut Christus fuit absolutè impeccabilis, ita etiam absolutè non potuerit mereri. Ratio est. Quia voluntas meretur laudem, non per id, quod non faciat malum, cum possit; sed quia liberè facit bonum. Dicitur autem, Quid potuit transgredi, & non transgressus est, quia cum malum non excludatur, nisi per bonum, explicatur operatio boni per exclusionem mali, vt per aliquid magis notum.

29 Instabis secundò. Stante præcepto de morte, & impeccabilitate, Christus non habuit indifferentiam ad seruandum, & non seruandum præceptum, ergo non habuit libertatem, & indifferentiam necessariam ad meritum. Respondetur neg. conseq. Quia ex eo, quod non potuerit non implere præceptum, excluditur solum defectibilitas; nam posse non implere est posse deficere, & peccare. Ex eo autem quod excluditur defectibilitas à voluntate, non excluditur vis operandi libero modo, & merendo, cum non consistat indefectibilitate. Et ideo tota illa indifferentia, quæ oritur ex defectibilitate, & excluditur ad exclusionem ipsius, non pertinet ad liberum arbitrium, nec fundat modum operandi liberè, nec meritum, quia, hæc non fundantur in defectibilitate, nec in ijs, quæ ad ipsam consequuntur; sed per accidens se habet indifferentia, ergo voluntatis, quæ non potest deficere, in eo consistit, quod possit ferri in obiectum secundum vtramque partem, secundum exigentiam vltimi finis, quia perfectio libertatis in eo consistit, quod possit diuersa eligere seruato ordine finis, vt ait D. Thom. 1. *part. quæst.* 62. *art.* 8. *ad* 3. Vnde stante præcepto de morte, in Christo indifferentia in eo consistebat, non quod possit seruare, & non seruare præceptum; nam posse non seruare est posse deficere, & peccare, atq; adeo pertinet ad indifferentiam, quæ conuenit per accidens libero arbitrio. Sed, quod possit attingere obiectum secundum vtramq. partem seruato ordine finis, & secundum exigentiam ipsius, nempe amplectendo obseruantia præcepti, vt hic, & nunc debitam iuxta exigentiam finis, & refutando non obseruantiam tanquam contrariam fini, iuxta illud Esaia 7. *Vt sciat reprobare malum, & eligere bonum*. Quare ex eo, quod excluditurà Christo, potentia non seruandi præceptum, excluditur sola indifferentia, quę conuenit per accidens ratione defectibilitatis; non autem, quæ conueniat per se, & importetur à libero arbitrio, qua liberum arbitrium est, & sit necessaria ad fundandum meritum.

Quomodo stet libertas Christi cum visione beata.

SECTIO VI.

30 Ratio dubitãdi est. Quia Beatus amat Deum sine indifferentia; vnde sequitur, quod non possit non amare, quæ præcipiuntur à Deo. Omissis varijs Responsionibus. Respondetur. Aliud esse indifferentiam, & aliud potentiam peccandi, vt iam diximus. Amor autem beatificus tollit tantum potentiam ad peccandum, non autem indifferentiam, quia non immutat modum operandi voluntatis, sed perficit supplendo illam perfectionem, cuius defectu potest voluntas deficere, quatenus firmat voluntatem in bono, & facit, quod amet omnia cũ debita subordinatione ad vltimum finem, sicuti exigit determinatio, quam habet ex vi suæ specificationis.

31 Obijcitur. Omnia obiecta, quæ debet attingere beatus, sunt determinata a Diuina voluntate, quia debet ea tantum prosequi, quæ ab ipsa sunt volita, ergo Christus non habuit indifferentiam respectu horum obiectorum. Respondetur negando consequentiam. Quia licet voluntas Diuina prædefiniat actus liberos in causis, vt in gratia mouente, non tamen prædefinit secundum se ipsos antecedenter à voluntate creata, vt suo loco dictum est, quia decretum efficax Dei non habetur, nisi simul concipiatur nostra operatio libera: & ideò voluntas beati adhuc est libera libertate indifferentiæ, quia antequam se determinet, non intelliguntur obiecta efficaciter determinata à Deo in se ipsis.

DE IMPECCABILITATE Christi.

DISPVTATIO LXXXXV.

An Christus fuerit impeccabilis.

SECTIO I.

1 Certum est de fide. Non fuisse in Christo peccatum Originale, Lucæ 1. *Quod enim ex te nascetur sanctũ, vocabitur filius Dei*. Ratio est. Quia peccatũ Originale contrahitur ex vi seminalis propagationis. Christus autem non descendit hoc pacto ab Adam, sed conceptus est de Spiritu Sancto, Lucæ 1. *Spiritus Sanctus superueniet in te*, &c. Quod autem spectat ad peccatum actuale, quidam Apostata præmonstratensis docuit, Christum peccasse desperatione, dum in cruce dixit. *Deus Deus meus vt quid dereliquisti me*, atque adeò damnatum fuisse. Caluinus autem *libro* 4. *Instit. capitul.* 16. §. 10. vult,

10. vult, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, quia appræhendit Deum ſibi iratum propter peccata noſtra, & ex metu amittendæ ſalutis paſſum eſſe illam anxietatem, quã patiuntur, qui ſciunt ſe in perpetuum perituros.

2 Dicendum eſt. *Chriſtum fuiſſe omnino impeccabilem.* Eſt de fide definitum in Concilio Epheſino *can.* 10. vbi habetur, *Qui dicit, quod pro ſe obtulit ſemetipſum oblationem, & non potius pro nobis omnibus, non enim eguit oblatione, qui peccatum omnino neſciuit, anathema ſit*, idem etiam definitur in Concilio Romano *ſub Martino can.* 5. & in VI. Synodo *can.* 11. & traditur communiter à Patribus. Prob. Ioannis 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato*, & c. 14. *Venit princeps huius mundi, et in me non habet quidquam*, ad Heb. 4. *Habemus Pontificem tentatum per omnia abſque peccato.* Et Ratio eſt, quia verbum aſſumpſit in natura humana illos tantum defectus, qui inſeruiebant fini incarnationis; peccatum autem non poteſt inſeruire.

3 Obijcies Pſalm. 21. *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti, longè a ſalute mea verba delictorum meorum.* Reſpondetur: Loqui de delictis humani generis, quæ dicuntur peccata Chriſti, qui ea in ſe ſuſcepit, vt lueret pęnas ipſorum.

An Chriſtus de potentia abſoluta potuerit peccare.

SECTIO II.

4 SEnſus eſt, an ita impeccabilitas conueniat Chriſto, vt nullo pacto potuerit ab ipſo ſeparari, an verò illi conueniat ab extrinſeco per extrinſecam Dei aſſiſtenſiam, qua ſublata potuerit peccare; quod idem eſt, an Chriſtus fuerit phyſicè impeccabiles ex vi vnionis, an verò tantum moraliter ex protectione Dei.

5 Prima ſententia aſſerit, potuiſſe peccare de potentia abſoluta, ſeu quantum eſt ex vi vnionis præcisè. Ita Durand. *in 3. diſtinct.* 12. *quæſt.* 2. Scotus *quæſt. vltima*. Gabriel *art.* 2. Baſſol. *ibidem* Marſil. *quæſt.* 3. *art.* 2. Henricus *quodlibet. 6. quæſt. 6.* Probant. Humana natura Chriſti ſecundum ſe erat peccabilis, ergo etiam in Chriſto, quia ratione vnionis non acquirit maiorem virtutem. Secundò. Si verbum aſſumpſiſſet naturam irrationalem, non teneretur regulare ipſius operationes, ergo nec etiam teneretur ita regolare operationes naturæ humanæ, vt implicet non regulare. Tertiò. Non magis peccatum repugnat Deo, quam mors, ergo ſicut ratione communicationis idiomatum dicitur, quod mortuus ſit, poteſt etiam dici peccator. 4. Si Angelus Sanctus vniret ſibi hypoſtaticè naturam, non redderet impeccabilem: neque teneretur impedire peccatum ipſius, ergo quintò. Verbum potuit aſſumere naturam exiſtentem in peccato, ergo natura aſſumpta potuit peccare, quia non magis hoc repugnat, quàm illud.

6 Secunda ſententia aſſerit, de potentia abſoluta non potuiſſe peccare, ita Magiſter *in 3. diſtinct.* 12. D. Th. *quæſt.* 2. *art.* 1. & 2. D. Bonauentura. *ibidem*. Capreolus *quæſt. vnica*. Suarez *diſput.* 34. *de Incarn. ſect.* 2. Vaſquez *diſp.* 61. c. 30. Aluarez *diſp.* 68. Raguſa *diſp.* 114. & alij.

7 Dicendum eſt. *Chriſtum fuiſſe phyſicè impeccabilem, ita vt præciſo quocunque alio ex vi vnionis illi repugnaret peccatum*, deſumitur ex VI. Synodo *act.* 8. vbi refertur, Athanaſ. *lib.* 2. *contra Apollinarem*, dicens, Chriſti voluntatem fuiſſe factam impeccabilem per aſſumptionem, & ex Patribus Hilario to. *de Trinitate* Dionyſio Alexand. *Epiſtola contra Paulum Samoſat.* Anſelm. *lib.* 1. *Cur Deus homo cap.* 7. Cyrill. Alexandrino *lib.* 10. *in Ioann.* Auguſtino *c.* 11. *de Correptione, & gratia*, & alijs. Probatur. Si potuiſſet Chriſtus peccare, verbum quoque potuiſſet peccare, non ſolum ratione communicationis idiomatum, ſed etiam vt principium, ita vt eſſet auctor peccati, tanquam actionis propriæ, ergo ſequella probatur. Actio dicit ordinem tranſcẽdentalem ad principium, à quo dependet; dependet autem non ſolùm à principio, *quo*, ſed etiam, *quod*, nam ratio ſuppoſiti eſt complementum in ratione principij, ergo cum verbum ſit principium vt *quod*, ſimul cum humanitate, actio peccaminoſa dependeret ab ipſo. Confirmatur. Quod antecedit cauſalitate aliquam operationem eſt principium illius. Verbum autem præcederet cauſalitate peccatum, quatenus ſubſtentaret in ſe humanitatem, & ipſi aſſiſteret dando poſſe operari.

8 Dices. Quod ſicut Deus concurrit ad peccatum, & tamen non eſt auctor ipſius, quia concurſus eſt indifferens ad bonum, & malum; ita etiam verbum quia ex eo, quod concurrit per ſuam ſubſiſtentiam eſt indifferens ad actum bonum, & malum. Contra. Suppoſitum humanum eſt indifferens ad actum bonum, & malum, & ſuo modo ſubordinatur voluntati creatæ, & tamen eſt principium peccati ſimul cum voluntate creata, ergo ſecundò. Concurſus verbi eſt cõcurſus particularis in ordine ad peccatũ prout eſt actio talis naturæ, & verbum ſciens, & volens ſubſtentaret humanitatem in ordine ad actionem peccaminoſam; & ſicut facit humanitatem ſibi propriam, ita etiam operationem ipſius.

9 Prob. 2. Verbũ dum ſubſtentat naturam humanã, non poteſt non dignificare operationes ipſius conferendo ſuũ valorem, ergo implicat quod actio peccaminoſa poſſit eſſe a natura aſſumpta. Antecedens patet. Quia per id præcisè habetur dignificatio, quod actiones ſunt à natura dignificata per tale ſuppoſitum. Conſequentia probatur. Quia actio non poteſt eſſe peccaminoſa, & habere ſummum valorem.

10 Dices. In tali caſu illa actio non eſſet ſummi valoris, quia non eſſet capax dignificationis. Contra. Dignificatio conſurgit ex eo, quod actio, vt propria ſuppoſiti, dicat ordinem ad ipſum; tunc autem illa actio adhuc diceret ordinem ad ſuppoſitum Diuinum, & eſſet propria ipſius.

11 Ad primum negatur conſequentia. Quia omnem naturam debet ſequi illa determinatio, quam habet ratione ſui complementi, quo conſtituitur in ratione principij, *quod*: vnde quia in Chriſto ſtat ſub determinatione ſubſiſtentiæ verbi, ideò in ipſo non poteſt peccare. Ad ſecundum. Quicquid ſit, an verbum potuerit aſſumere naturam irrationalem, ſi aſſumeret, operationes ipſius non eſſent capaces alterius directionis, quam illius, quæ fit per vniuerſalem prouidentiam, & ideò non teneretur adhibere aliam directionem: operationes autem liberæ ſunt capaces ſpecialis directionis. Deinde impeccabilitas conuenit Chriſto ante quamlibet directionem ratione vnionis præcisè. Ad tertium. Si Chriſtus peccaret, peccatum tribueretur verbo, nedum ratione communicationis idiomatum, ſed etiam vt principio cauſatiuo. Ad 4. Eſſe diuerſã rationem de Angelo, quia ipſi non repugnat peccare ratione propriæ hypoſtaſis. Deinde adhuc ipſe teneretur regere naturam aſſumptam, quia ipſam ſubſtentaret in proprio ſuppoſito: alioquin peccatum ipſi imputaretur. Ad quintum. Potuiſſe aſſumere naturam exiſtentem in peccato deſtruendo peccatum; vnde peccatum non eſſet ſimul cum vnione hypoſtatica.

An Chriſtus fuerit impeccabilis etiam ſecundum principium quo.

SECTIO III.

12 RAtio dubitandi eſt. Quia principium, *quo*, eſt virtus operatiua, deficere autem, et non deficere dependet à Virtute operatiua, vnde ſi ipſa non ſit indefectibilis, neque principium, *quo*, poteſt eſſe abſolutè indefectibile.

13 Dicendum eſt, *licet in Chriſto principium*, quo, *remotum, quantum eſt ex natura ſua, ſit defectibile, principium tamen*, quo, *proximum eſſe indefectibile, quatenus ita perficitur, dum reducitur ad ſtatum proxi-* mum

mum operandi, vt non possit deficere. Probatur. Ideo voluntas humana potest deficere, quia potest aliquo modo deficere cognitio, à qua dirigitur, & per quam constituitur proximè potens operari, ergo quod voluntas sit defectibilis, dicit, quod vt constituta in statu proximo operandi, possit habere aliquem defectum secundum id, quod constituitur in tali statu. Christus autem nō potuit habere aliquem defectum in principio proximo operandi: nam aderat cognitio beata, & infusa, quæ erant infallibiles, & dirigebant intellectum, ita vt nunquam deficeret informatione dictaminis, & mensuræ operandi.

14 Dices. Poterat Deus subtrahere à Christo visionem beatam, & scientiam infusam, tunc autem non fuisset indefectibilis. Respondetur negando assumptum. Quia supposito, quod Deus faciat vnum, tenetur etiam facere alterum: vnde quia suppositum Diuinum trahit naturam humanam ad se ipsum, tenetur etiam ipsam constituere principium determinatum ad illas operationes, quas potest sustentare in sua proprietate.

15 Ex Dictis colligitur primò. Vnionem hypostaticam diuerso modo excludere peccatum habituale, & actuale: nā primū excludit sanctificādo, secundū verò cōstituendo principiū cum tali determinatione, vt non possit deficere.

16 Colligitur 2. contra Ragusam *disp. 114. de Incar.* §. 8. Quod si verbum assumpsisset naturam, quæ antea peccasset, non potuisset remanere in ipsa reatus pænæ, siue æternæ, siue temporalis, quia reatus pænæ æternæ supponit essentialiter deordinationem ab vltimo fine, quæ non potest esse in natura sanctificata per Verbum; reatus verò pænæ temporalis dicit, quod persona subijciatur iustitiæ punitiuæ, quod derogat dignitati personæ Diuinæ.

17 Colligitur 3. contra aliquos Recentiores. Non potuisse naturam assumptā contrahere debitum peccati originalis, quia cum Christo, vt est hic homo, repugnet peccatum, non potuit voluntas ipsius transfundi in voluntatem Adæ, quia non poterat subijci peccabilitati.

An Christus potuerit peccare ita vt vnio dissolueretur.

SECTIO IV.

18 Difficultas est, an sicut homines iusti ita possunt peccare, vt amittant gratiam ex vi peccato, ita etiam Christus potuerit peccare amittendo vnionem hypostaticam saltem de potentia Dei absoluta.

19 Dico primò. *Humanitatem Christi non potuisse peccare, ita vt ex vi peccati dissolueretur vnio*. Est contra Hurtad. *disp. 60. de Incarn. sect. 4.* §. 19. Probatur. Non potest esse verum, quod humanitas in aliquo instāti possit peccare nisi habeat in illo potētiam proximam ad peccandum, in nullo autem instanti, quamdiu manet vnio, illam habet, quia semper stat in proprietate verbi, & sub determinatione ipsius. ergo &c.

20 Dico 2. *Neque in eodem instanti reali posse humanitatem peccare, ita vt in priori naturæ dissoluatur vnio & in posteriori sequatur peccatum.* Est cōtra Vasq. *disp. 61. de Incarn. c. 8.* Prob. In eo instanti, in quo operans peccat debet habere potentiam proximam, & expeditam ad peccādum; sed in quocunque instanti reali, in quo permanet vnio, non habetur, vt constat ex dictis. ergo

21 Obijcies. Potuit Christus aliquo modo mereri vnionem hypostaticam, ergo etiam demereri. Respondetur negando allumptum, vt patet ex dictis suo loco; & etiam consequentiam, quia meritum est compossibile cum vnione hypostatica, non autem demeritum.

An in Christo fuerit vel potuerit esse fomes peccati.

SECTIO V.

22 Nomine fomitis intelligitur appetitus sensitiuus, quatenus inclinat in bonum sensibile cō-trarium rationi, vt docet D. Thomas 3. *part. quæst.* 15. *art.* 2. seu inordinata Concupiscētia habitualis, vt docet *q.* 27. *art.* 3. Vnde de ratione ipsius est repugnare rationi, vel inclinando ad malum, vel resistendo bono. Prouenit autem ex eo, quod non habeat plenam potestatem supra vires appetitus, vt docet D. Thom. *quæst. 4. de malo. art. 6. ad* 16. & est pæna peccati originalis, vt idem docet 1. 2. *quæst.* 9. *art.* 6. Ratio Dubitandi est, quia Christus assumpsit pænalitates, quæ sunt pæna peccati, vt passibilitatem, mortalitatem, &c. Secundò. Fomes non est peccatum, sed inseruit exercitio virtutis. Tertiò. Fomes non est aliud, quàm appetitus sensitiuus inclinatus ad bonum sensibile, siue sit secundum rationem, siue non, hoc autem illi conuenit ex vi suæ essentiæ, cum non habeat regulam rationis, quâ mensuret proprios motus, in Christo autem fuit appetitus eiusdem rationis cum nostro.

23 Dico primò. *In Christo de facto non fuisse fomitem* ita communiter cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 15. *art.* 20. & oppositum saltem est erroneum, vnde in V. Synodo *collat.* 8. *canon.* 12. damnatur quidam Theodorus, qui asserebat, Christum pro aliquo tempore suæ vitæ passum esse rebellionem appetitus, & virtutis exercitio superasse. Probatur: Quod appetitus moueatur absq. consensu partis superioris est quidam defectus humanæ naturæ, quia nimirum pars inferior non subordinatur perfectè parti superiori, talis autem imperfectio non potuit esse in Christo in quo omnia erant ordinatissima.

24 Dico secundò. *Causa per quam fomes fuit extinctus, radicaliter fuit vnio hypostatica: principalis autem visio beata*. Probatur. Visio beata facit, quod appetitus non possit prouenire rationem, nam ostendit voluntati omnia, quę possunt occurrere appetitui, ergo facit, quod prius natura moueatur voluntas, quam appetitus, atque adeo quod non possit præuenire rationem.

25 Dico tertiò. *Omnem actum appetitus sensitiui fuisse in Christo cum consensu partis superioris.* Probatur: ex Epistola Sophronij in *VI. Synodo act.* 11. Christus sibi erat humanarum passionum, & actionum reconditor, & arbiter, & non recipiebat illas necessitatus, & inuoluntariè, sed quando, & quantum consulebat, & annuebat. ergo

26 Dico quartò. *Verbum non potuisse assumere naturam, in quo essent actus fomitis, siue cum connotatione peccabilitatis, siue non.* Est contra Vasquez *disput.* 62. *de Incarnat. cap.* 8. & alios Recentiores. Probatur. Illi actus inordinati fuissent à verbo, vt ab auctoritate sustentante naturam, atque adeò vt à causa particulari implicat autem, quod verbum sit auctor actionis inordinatæ.

27 Dico quintò. *Neque potuisse assumere naturam, in qua fomes non esset extinctus, sed tantum ligatus.* Est cōtra Ragus. *disput.* 115. *de incarnatione*. Probatur: nam potuit assumere naturam, quę non esset determinata à verbo ad standum in proprietate ipsius, ergo neque naturam, quæ non haberet fomitem extinctum; nam eo ipso, quod stat in proprietate verbi, est determinata ad illas tantum actiones, quæ possunt stare in proprietate verbi, quales non sunt motus fomitis.

28 Ad primum. Rationem dubitandi respondetur. Verbum assumpsisse illas pænalitates, quæ inseruiebant fini Incarnationis, huiusmodi autem non est fomes. Ad secundum, licet fomes non sit peccatum, inclinat tamen ad ipsū, & tantum per accidens confert ad exercitium virtutis, & ideo non debuit esse in Christo. Ad tertium. Fomitem non esse appetitum sensitiuum quomodocunque, sed vt potest insurgere contra rationem inclinando in bonum sensibile, vnde prouenit ex imperfectione, quæ imperfectio non fuit in Christo.

29 Obijcitur. Oportuit Christum esse tentatum per omnia, vt bonis exhiberet exemplum, ergo etiam per fomitem. Respondetur negando consequentiam. Quia debuit esse tentatus per omnia absque peccato, atque adeo absq; ijs, quæ inclinant ad peccatum.

An in Christo potuerint esse habitus vitiosi.

SECTIO VI.

30 CErtum est, non potuisse esse in Christo, vt acquisitos per proprios actus, cum non potuerit exercere actus vitiosos; vnde difficultas procedit ex suppositione, quod assumpsisset humanitatem, in qua prius fuissent hi habitus.

31 Prima sententia est affirmatiua. Ita Vasquez *disput.* 61. de *Incarnatio. cap.6.* Ragusa *disput.*114. §.8. & alij Recentiores. Probant. Hi habitus non denominant vitiosum, nisi accedant etiam actus voluntatis: vel actuales, vel habituales: in Christo autem non fuissent tales actus, secundo. Non magis repugnant hi habitus in natura rationali præcisa culpa, quam in irrationali, potuit autem verbum assumere naturam irrationalem cum huiusmodi inclinationibus. Tertiò. Habitus vitiosi non magis inclinant ad malum, quam natura corrupta in puris naturalibus, potuit autem assumere talem naturam. ergo

32 Secunda sententia est negatiua. Ita Suarez *disputat.* 34. *de Incarnatione sectione secunda*, & alij Recentiores.

33 Dicendum est. *Verbum non potuisse assumere naturam, in qua essent habitus vitiosi, ita vt permanerent post assumptionem.* Probatur. Omne principium operatiuum vt, *quo*, quod est in natura assumpta, dignificatur in ordine ad actus summi valoris, quia dignificatio meo formaliter consistit, quod sit in hypostasi infinite digna; implicat autem habitum vitiosum ita dignificari: nam implicat dicere ordinem ad actus summi valoris. ergo

Ad primum Repugnare ex alio capite: deinde adhuc denominaret vitiosum, quia esse vitiosum non est aliud, quàm inclinari ad actus vitiosos; vbi autem sunt habitus, ibi & inclinatio. Ad secundum. Habitus vitiosos esse dissonos regulis rationis, nam inclinant contra inclinationem naturæ, inclinatio autem naturalis naturæ irrationalis non habet talem dissonantiam. Ad tertium, naturam corruptam non inclinare secundum se ad malum, sed tantum ratione fomitis, qui tamen non potuit esse in Christo.

DE PASSIONIBVS ANIMAE Christi.

DISPVTATIO LXXXXVI.

An in Christo fuerint illi affectus, qui dicuntur passiones.

SECTIO I.

1 CErtum est, in Appetitu sensitiuo Christi nõ fuisse passiones cum illis imperfectionibus, quę sũt in nobis; nam non poterat ferri in illicita, nec præuenire rationem, aut ipsam perturbare.

2 Dicendum est. *In Christo fuisse passiones tam in parte rationali, quam in parte sensitiua.* Est de fide definitum à Leone 1. *Epistola* 11. *ad Iulianum*, & in VI. Synodo *act.*8. Probatur Matthæi 26. *Cœpit contristari, & mæstus esse.*

3 Dicendum secundò. *Hos actus in Christo habuisse veram rationem passionis.* Ita D. Thom. *3. part. quæst.* 15. *art.*4. Probatur. Non est de ratione passionis, vt dicat aliquid inordinatum; sed tantum, quod causet aliquã alterationem in corpore, quæ fuit in Christo. ergo

4 Dicendum tertiò. *Has passiones fuisse in Christo absque pugna interiori.* Ita Leo 1. *Epistola* 11. *ad Iulianum* in fine. Probatur. Talis pugna habetur ex eo, quod appetitus insurgat contra rationem; quod non habuit locum in Christo, quia plenè subijciebatur rationi.

5 Obijcitur. Quando Christus in horto factus est in agonia pars superior pugnauit contra inclinationem fugiendi mortem; vnde etiam Cyrillus *lib.* 10. *Thesauri c.* 3. habet, passiones fuisse in Christo, vt eas superaret. Respondetur. Non fuisse pugnam inuoluntariam, sed cum consensu rationis, quatenus ratio voluit excitare has passiones.

6 Ex his colligitur. Fuisse in Christo amorem sensitiuum, quia hic est primus actus, & fundamentum cęterorum; & consequenter etiam odium in ordine ad obiecta contraria, item desiderium circa bonũ absens. Hinc Christus esuriuit, sitiuit, &c. vnde etiam habuit delectationem sensibilem, quæ oritur ex bono præsenti.

7 Colligitur secundò. Potuisse esse in appetitu Christi actum spei, quia obiecta erant apta ad ipsam causandam. Rursus quia poterat Christus per cognitionem sensitiuã apprehendere aliquod malũ vt insuperabile, potuit habere locũ aliqua desperatio, quę tamẽ corrigeretur à ratione.

8 Colligitur tertiò. Fuisse in Christo audaciam; importat enim perfectionem, si sit cum debito regimine rationis; hinc fecit flagellum, & eiecit vendentes &c.

9 Quæres. An in Christo fuerit dolor. Respondetur affirmatiuè, non solum quoad partem rationalem, sed etiam quoad sensitiuam, et est de fide. Isaię 53. *verè dolores nostros ipse tulit.* Lucæ 24. *Nonne oportuit pati Christum*, &c. Ratio est, quia dolor oritur ex læsione corporis, corpus autem Christi poterat lædi, nam erat passibile.

10 Obijcitur ex D. Hilario 10. *de Trin. post initium*; vbi videtur velle, quod in Christo non fuerit passio doloris. Respondetur. Tantum docere, has passiones ita fuisse in Christo, vt non attingeret verbum, sicuti volebant Arriani, contra quos scribebat.

An in Christo fuerit tristitia?

SECTIO II.

11 DIffert Tristitia à Dolore, prout se tenet ex parte appetitus sensitiui, quod dolor habet pro motiuo læsionem corporis, prout per sensum tactus repræsẽtatur: Tristitia verò est affectus generalis, qui habet pro motiuo disconuenientiam sensibilem sub communi ratione disconuenientiæ, prout per phantasiam repræsentatur.

12 Certum est de fide. Fuisse in Christo Tristitiam sensitiuam. Matthæi 26. *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Apprehendit enim Christus obiecta noxia per æstimatiuam, & ideo cum habuerit modum connaturalem operandi potuit de ipsis tristari. Difficultas autem est, an Tristitia fuerit etiam in voluntate.

13 Dico primò. *Fuisse in voluntate.* Est de fide. Probatur Math. 26. *Tristis est anima mea*, &c. ex quo loco deducunt, vt certum de fide, fuisse in Christo operationem humanæ voluntatis, Agatho Papa *in sua Epistola*, quæ habetur *in VI. Synodo act.*4. & Sophronius *in eadem Synodo act.* 11. *in sua Epistola*, ab eodem Concilio approbata. Ratio est quia voluntas Christi habuit naturalem modum operandi, & ideo tristabatur de malo, quod occurrebat.

14 Dico secundò. *Etiam in parte superiori fuisse in Christo Tristitiam.* Ita Capreolus in 3. *distinct.* 27. *art.* 1. Vasquez disput. 73. *de Incarnat. cap.* 4. Suarez *disp.* 34. *sect.*3. Contra Caietanum 3. *part. quæst.* 46. *ar.*6. Durand. *in* 3. *distinct.* 15. *part.* 2. *ad* 1. Probatur. Portio superior non solum respicit æterna secundum, sed etiam, quæ subsunt æternis, vt motiuo formali, & procedunt secundum regulas æternas, & ex motiuo æternorum.

Sed

Sed Christus procedens secundum regulas æternas,& motiuo æterno, sed habuit obiectum disconueniens, de quo potuit tristari, nempe peccatum præsertim Iudæorum. ergo

An in Christo fuerit timor.

SECTIO III.

15 Dico primò. *In Christo fuisse illum Timorem, qui est passio animæ.* ita communiter cum D. Thoma 3. *part.quæst.* 15. *art.* 7. & est de fide. Probatur. Marci 14. *Capit pauere, & tædere, & mestus esse.* Ratio est, quia humana natura Christi erat passibilis, & capax illorum actuum, qui consequuntur passibilitatem; fuerunt proposita Christi obiecta timoris, vt mors. ergo

16 Dico secundò. *Etiam in voluntate Christi fuisse timorem*, est de fide ex epistola Agathonis, & Sophronij, *sectione præcedenti citatis*. Probatur. Voluntas Christi habuit modum connaturalem operandi, ergo debuit timere, quando erat timendum.

17 Obijcitur ex Augustino *enarratione* 2. *in Psalm.* 21. Paulus *optat mori, vt sit cum Christo, & ipse Christus timet mori?* Respondetur. D. Augustinum excludere à Christo solum timorem efficacē, qui causat fugam obiecti, quod timetur; non autem inefficacem, qui potest stare cum desiderio illius, quod timetur.

18 Obijcitur secundò. Tunc solum timor habet locum, quando adest spes euadendi, vt docet Aristoteles *lib.* 2. *Rhetoric. cap.* 5. Christus autem non habebat hanc spem nam sciebat, se certè moriturum. Respondetur. Quicquid sit de sensu Aristotelis, solum Timorem absolutum, & efficacem, qui est per modum fugæ, requirere spem euadendi; non verò inefficacem per modum displicentiæ, qualis fuit in Christo.

An in Christo fuerit admiratio?

SECTIO IV.

19 Certum est, fuisse in Christo aliquo modo admirationem Matthæi, 8. *Audiens Iesus miratus est*. Difficultas est, quomodo fuerit in Christo; Nam videtur nasci ex ignorantia, quæ non potuit esse in ipso. Omissis autem varijs responsionibus.

20 Supponendum est. Admirationem nasci ex eo, quod obijciatur aliquid insolitum, & excellens, ex quo fit vt consurgat in cognoscente quædam delectatio, ratione cuius rapitur intellectus vt sistat in consideratione obiecti. Deinde consurgit effectus laudandi obiectum, & denique desiderium sciendi causam; admiratio autem propriè consistit in illo motu vitali intellectus, qui fit ex eo, quod aliquid excellens obijciatur, qui est raptus quidam, quo intellectus rapitur vitaliter ab obiecto; quod ex eo patet, quia admiratio est quędam inchoatio extasis: in extasi autem totaliter rapitur intellectus.

21 Dicendum est. *Admirationem habere pro motiuo excellentiam rei in suo genere supra alias, quatenus ratione ipsius potest speciali modo rapere intellectum ad sui considerationem; & hoc pacto potuisse esse in Christo connaturali modo in ordine ad cognitionem experimentalem.* Probatur. Quando occurrit res noua excellens, admiramur, & non ratione nouitatis, quia plura de nouo occurrunt, de quibus non admiramur, sed ex eo, quod excellens, sed Intellectus Christi potuit eodem modo moueri ab excellenti obiecto, ergo &c.

22 Ad Rationem dubitandi respondetur. Admirationem per accidens supponere ignorantiam: vnde non est formaliter sciendi desiderium causam occultam, sed tantum causaliter, quatenus supposita ignorantia causat tale desiderium.

An in Christo fuerit ira.

SECTIO V.

23 Dicendum est. *Fuisse in Christo affectum iræ.* ita communiter cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 15. *art.* 9. & est de fide. Probatur. Ioannis secundò Cū Christus eiecisset de templo vendentes, &c. dicit Euangelista. *Recordati sunt discipuli eius, quia scriptum est, zelus domus tuæ comedit me;* zelus autem est effectus iræ. Ratio est, quia potuit Christo inferri malum, de quo tristaretur, ergo potuit habere appetitum malum vicissim inferendi per modum pœnæ, in quo consistit affectus iræ.

24 Dicendum secundò. Hunc affectum irę habuisse pro motiuo formali ipsam tristitiam. Probatur. Ira est appetitus reconciliandi, ergo habet pro motiuo ipsam conciationem, quam patitur irascens.

25 Obijcitur. Sequeretur, zelum Christi non habuisse pro motiuo formali offensam Dei. Respondetur negando sequelam. Nam offensa Dei pręcisè specificat detestationem, non autem zelum, quem specificat, prout substat tristitiæ causatæ ab offensa Dei.

DE MERITO CHRISTI.

DISPVTATIO LXXXXVII.

Quo tempore Christus meruerit.

SECTIO I.

1 Supponendum est. Christum fuisse simul viatorem & Compræhensorem, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *p. q.* 15. *art.* 10. status enim compræhensoris importat illum terminum, quem habet creatura rationalis, quando acquirit suum vltimum finem, status verò Viatoris est ille, in quo tendit ad assequutionem eiusdem finis. Hinc Christus ratione beatitudinis essentialis erat compræhensor, vt autem erat passibilis, & corpus carebat sua gloria erat adhuc Viator.

2 Supponendum secundò. Certum esse de fide. Christū verè meruisse, ad Philip. 2. *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum*, vnde etiam Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 7. definit, Christum fuisse causam meritoriam nostræ iustificationis, habuit enim omnes cōditiones requisitas ad meritum, fuit enim Viator gratus Deo, exercuit actus honestos, & supernaturales libero modo, & habentes summum valorem.

3 Dico primò. *Christum meruisse ab initio suæ conceptionis in eo primo instanti, in quo habuit exercitium libertatis.* Probatur. Ad Hebr. 10. *Ingrediens mundum dixit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem optasti mihi: Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam*, ergo ab initio Conceptionis Christus se exhibuit morti, atque adeo meruit, tunc enim cum habuerit vsum rationis, debuit statim se conuerterē in Deum.

4 Dico secundò. *Christum semper continuasse suum meritum, nec vnquam illud interrupisse.* Probatur Christus potuit continuò mereri, quia secundum scientiam infusam erat expeditus ab organis, & quia summè diligebat Deum, habebat propositum efficax placendi ipsi, quantum fieri poterat, ergo debuit continuò

mereri, alioquin minus placuisset Deo, quam potuisset placere.

Quando Christus cessauerit mereri.

SECTIO II.

5 Dicendum est. *Christum meruisse vsque ad mortem, postea autem nihil amplius meruisse.* ita communiter cum D. Thoma 3. *part. quaest.* 19. *artic.* 3. *ad* 1. Probatur. Ad Hebraeos 2. *Vna enim oblatione consummauit in aeternum sanctificatos*, ergo si vna oblatione cōsummauit sanctificatos, terminauit meritum per hanc oblationem etiam in ordine ad alios. Ratio est, quia tempus viae est à Deo destinatum, vt sit tempus meriti; in morte autem desinit tempus viae.

6 Dices. Christum fuisse exemptum ab hac regula. Contra. Ex illo Ioannis, 9. *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est, venit nox, quando nemo potest operari*, ergo, & Christus fuit comprehensus sub hac regula.

7 Obijcitur. Christus de facto nobis impetrat beneficia, ergo nobis meretur. Respondetur. Non impetrare propriè, sed tantùm exigere à Deo exequutionem illius, quod nobis meruit, & impetrauit.

8 Obijcitur secundò. Vulnus lateris fuit meritorium, vnde Patres tribuunt ipsi efficaciam Sacramentorum, & ideo Sacramenta dicuntur fluxisse de latere Christi, ergo. Respondetur amissis varijs explicationibus. Illud vulnus fuisse meritorium in eo actu voluntatis, quo à Christo fuit acceptatum, dum viuens praeuidit sibi inferendum tanquam complementum passionis.

An Christus meruerit per actus Virtutum.

SECTIO III.

9 Difficultas procedit de ijs actibus, qui cadebant sub praecepto, nā eliciebantur ex imperio charitatis, ita vt stante praecepto non potuerit non imperare: Deinde ea necessitate, qua amatur finis, amantur etiam media necessaria ad finem, actus autem praecepti sunt media necessaria ad finem supernaturalem, ergo cum Christus amauerit necessariò finem supernaturalem, elicuit etiam necessario hos actus.

10 Dicendum est. Christum meruisse etiam per actus, quibus obseruabat praecepta. Ita communiter, & traditur tanquam certum in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelem Baium. Probatur ad Philipenses 2. *Factus obediens vsque ad mortem, propter quod & Deus exaltauit illum.* Ratio est, quia Christus meruerit per mortem sicuti etiam per ipsam satisfecit pro genere humano, mors autem fuit praecepta à Patre. Ioannis 10. *Hoc mandatum accepi à Patrea meo.*

11 Ad Rationem dubitandi respondetur. Amorem Dei non reddidisse necessarios alios actus, quia solum excludebat à voluntate Christi defectibilitatem, & faciebat, quod voluntas suo connaturali modo impleret praecepta. Ad Confirmationem. Qui vult finem, vult etiam media necessariò, quae sunt necessaria ad subsistentiam finis; medium autem necessarium ad subsistentiam vltimi finis supernaturalis est, quod voluntas ordinatè se habeat, hinc ex hoc capite tantùm sequebatur, quod voluntas Christi se haberet ordinatè, seu non posset peccare: vnde remanebat libertas, quia obiecta proponebantur cum indifferentia, & voluntas ita se gerebat, vt nollet inclinari in eam partem, in qua esset defectus.

An Christus meruerit per actus charitatis.

SECTIO IV.

12 Prima sententia est negatiua. ita Vasquez *disput.* 24. *de Incarnat. c.* 3. qui citat plures alios. Probat. Amor meritorius debuisset fundari in scientia infusa, non potuit autem fundari, quia per ipsam non attingebat Deum vt Trinum, secundò. Amor tendit in rem amatam, vt in obiectum: non autem in cognitionem, ergo licet Christus per scientiam infusam cognouisset Deum, quia tamen eadem bonitas proponebatur per sciētiam beatam, erat tantùm in ipso vnicus actus amoris beati. Tertiò. Non potest idem actus amoris prouenire à scientia beata, & infusa, quia superueniente meliori cognitione, haec sola mouet ad amandum. ergo

13 Secunda sententia asserit meruisse per ipsum amorem beatum. ita Scotus in 3. *distinct.* 18. *quaest. vnica.* Gabriel *art.* 2. Almain. *q.* 1. Maior. *q.* 2.

14 Tertia sententia ponit in Christo duplicem amorem, alium fundatum in scientia beata, qui non fuit meritorius & alium fundatum in scientia infusa, qui fuit meritorius. ita Ferrar. 3. *contra gentes c.* 62. Caietanus 3. *p. q.* 11. *artic.* 1. Medina *quaest.* 19. *artic.* 3. Suarez *disput.* 39. *de incarnat. sectio.* 3. & alij.

15 Quarta sententia asserit, fuisse in Christo vnicum actum amoris prouenientem simul à scientia beata, & infusa, ita vt esset necessarius prout terminabatur ad Deū, liber autem prout terminabatur ad creaturas, simpliciter autem secundum esse physicum fuisse liberum, quia poterat Christus ipsum non elicere, eliciendo alium amorem, qui terminaretur tantùm ad Deum. ita Valent. 3. *part. q.* 19. *punct.* 2. Salas 1. 2. *tract.* 2. *disput.* 7. *sect.* 2. Aluarez *disp.* 45. & alij.

16 Notandum primò. Cognitionem proponere obiectū voluntati secundū mensurā, secundū quā ipsum attingit, vnde cum scientia infusa attingat Deum alio modo, ac beata proponit etiam diuerso modo, nempe non secūdùm totam plenitudinem bonitatis: sed secundum aliquas speciales rationes.

17 Notandum secundò. Licet scientia infusa non attingat Deum vt Trinum, adhuc tamen attingit, prout est motiuum amoris respectu viatorum, nempe sub ratione vltimi finis, quia autem Christus vt viator per scientiam acquisitam formauit sibi notitiam Trinitatis, proponebatur Trinitas voluntati ipsius vt existens in obiecto proposito per scientiam infusam, hinc autem fit, quod potuerit Christus amore supernaturali ipsam amare, quia sufficit si motiuum amandi proponatur per scientiam naturalem: sic amamus proximum cognitum naturali cognitione charitate supernaturali, quia motiuum amandi proponitur supernaturali modo.

18 Notandum tertio. Obiectum non amari, prout est in se, sed prout est in mensura cognitionis, vnde potest malum amari, si proponatur vt bonum: hinc Deus cum sit secundum diuersam mensuram in cognitione beata, & infusa, exigit etiam diuersum amorem.

19 Notandum quartò voluntatem, quando amat, producere quendam terminum, qui est inclinatio, & facit, quod voluntas se vniat cum obiecto, in hoc tamen termino non consistit formaliter amor: sed in illo motu, & conatu vitali, quo voluntas mediante tali termino se vnit cum obiecto: sicut autem intellectus, beatus nedum producit verbum repraesentans obiectum primarium, sed etiam alia secundaria verba, quibus obiecta secundaria repraesententur, sic etiam volantas beati producit terminum inclinatiuum primarium circa Deum vt fruibilem, & alios secundarios circa alia obiecta, atque adeo etiam circa Deum vt repraesentatum per scientiam infusam, quia tunc habet rationem obiecti secundarij ex eo, quod non repraesentatur secundum totam suam plenitudinem.

20 Dico

20 Dico primò. *Christum non meruisse per amorē beatificum.* Probatur. Meritum est essentialiter tendentia in præmium per modum assequutionis; amor autem beatificus non est huiusmodi, quia cum sit quies voluntatis in obiecto beatifico, non potest esse tendentia in præmium per modum assequutionis.

21 Dico secundò. *Non potuisse esse in Christo duos adæquatos amores, nempe beatificum, & alium fundatum in scientia infusa.* Probatur. Isti duo amores sunt incompossibiles, si sint inuicem condistincti; quia vnus faceret formaliter, voluntatem perfectè quiescere in termino, & alter faceret, voluntatem amare vt extra terminum, ergo cum implicet voluntatem esse perfectè in termino, & esse extra terminum, seu in via, implicat etiam, hos duos amores esse simul,

22 Dico tertiò. *Christum non potuisse mereri per actum amoris indiuisibilem, qui vt terminatus ad Deum esset necessarius, vt terminatus autem ad creaturas esset liber.* Probatur. Amor non est liber, vel necessarius, nisi in ordine ad motiuum, quando autem amatur Deus clarè visus, & creatura eodem amore indiuisibili, motiuum est Diuina bonitas clarè visa, & creaturæ sunt obiectum materiale secundarium, ergo amor determinatur, vt producatur sine indifferentia, etiam in ordine ad creaturas; quia motiuum amandi est omnino indifferens,

23 Dico quartò. *Christum habuisse actum charitatis erga Deum, prout viatoribus manifestatur, fundatum in Scientia infusa manifestante Deum vt finem supernaturalem, & importasse terminum inclinatiuum distinctum, qui conueniebat Christo vt viatori, atque adeò voluntas Christi, vt voluntas comprehensoris per eundem conatum vitalem primariò quiescebat in summo bono: secundariò autem ex vi alterius termini inclinatiui ferebatur in ipsum vt erat voluntas viatoris.* Probatur. Christus erat simul viator, & comprehensor, ergo debebat ex vi amoris, quo quiescebat in vltimo fine inclinari ad perfectum ordinem cum ipso, quod fieri non poterat, nisi per alium terminum inclinatiuum correspondentem statui viatoris; hic autem terminus non potuit esse inclinatio condistincta ab inclinatione beatifica, tum quia esset cum ipsa incompossibilis; Tum quia ex vi amoris beatifici, atque adeò cum subordinatione ad ipsum voluntas mouebatur ad se inclinandam adæquatè in vltimum finem.

24 Dico quintò. *Christum meruisse per hunc amorem veluti secundarium.* Probatur. Hic amor, licet dicat eundem conatum vitalem, quem dicit amor beatificus, dicit tamen diuersum terminum inclinatiuum, ergo cum terminus inclinatiuus sit secundum mensuram motiui, quo mouentur viatores, quādo amāt Deum supernaturali modo, amor etiam vt stat sub determinatione huius termini, habet eandem mensuram, atque adeò eandem indifferentiam, laudabilitatem, & rationem meriti.

25 Ad primum primæ sententiæ respōdetur. Hunc amorem fundari in scientia infusa, quatenus per ipsam manifestatur motiuum, quod sufficit, vt possit amari Deus vt ... mus cognitus per sciētiam acquisitam, vt patet ex dictis. Ad secūdum. Amorem tendere in bonum, vt stat in mensura cognitionis, & ideo, cum Deus secundum diuersam mensuram sit in scientia beata, & infusa, terminat etiam diuersum amorem ratione termini inclinatiui. Ad tertium. Non posse eundem actum amoris secundum eundem terminum inclinatiuum prouenire à Scientia beata, & infusa; posse tamen secundum diuersum terminum inclinatiuum,

DE EO QVOD CHRISTVS meruit.

DISPVTATIO LXXXXVIII.

An Christus meruerit sibi aliqua bona supernaturalia.

SECTIO I.

1 DIcendum est. *Christum sibi meruisse gloriam Corporis, exaltationem nominis, & alia quæ ipsi sunt parata post passionem*, ita communiter cum D. Thoma 3.*p.q.*19.*art.*3. & est de fide contra Caluinum, & alios hæreticos recentiores, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Ad Philipens. 2. *Factus est obediens vsque ad mortem propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Ioan. 17. *Ego clarificaui te super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum.*

2 Respondet Caluinus per hæc significari, quod post passionem habuerit gloriam, non autem quod habuerit ex meritis. Contra. Exaltatio fuit data Christo intuitu passionis, vt significat particula, *propter*, & ex eo, quod consummauit opus sibi impositum, petit clarificationem. ergo habuit ex meritis, cum fuerit data intuitu operis.

3 Dico secundò. *Meruisse etiam ea, quæ habuit ante passionē, vt testimonium Patris in Iordane adorationem Magorum, &c.* Probatur. Meritum Christi vt summum se extendit ad omne id, quod potest habere rationem præmij, hæc autem potuerunt habere, quia non erant per se debita ratione vnionis,

4 Obijcit Caluinus. Scriptura docet, quod Christus venerit propter nostram vtilitatē, & quod pro nobis mortuus sit; non autem pro se ipso, ergo non meruit sibi, sed tantum nobis. Respondetur. Scripturam ita docere, vt quod venerit propter nos, vt tamen etiam asserat quod sibi meruerit, & licet non sit mortuus pro se ipso, per mortem tamen tanquam per actum meritorium sibi etiam meruit.

5 Obijcitur secundò, Ex Athanasio *ser. 2. contra Arrianos.* Vbi explicans illud. Ad Philipens. 2. *Propter quod, & Deus exaltauit illum.* Inquit significare causam sublimationis, quæ redundat in nos, non autem præmium, quod sibi Christus acquisierit. Respondetur. Athanasium negare Christum pro se meruisse in eo sensu, in quo asserebant Arriani, qui volebant, quod Filius Dei per propriam voluntatem, & non per humanam obediuerit Deo, & hoc pacto meruerit, vnde inferebant ipsum verbum esse creaturam,

An Christus meruerit sibi gratiam, & Gloriam.

SECTIO II.

6 PRima sententia est affirmatiua, ita Altisiodoren. *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 7. Maior. *in* 3. *distinct.* 18. *q.* 2. Balsol. *q.* 1. *art.* 3. Albertus *art.* 4. Probant Isaiæ 53. *Pro eo quod laborauit videbit, & saturabitur.* Visio autem satians est visio beata. 2. Ioa. 10. *Propterea diligit me Pater, quia animam meam pono.* Ergo ex meritis obtinuit dilectionem Dei, atque adeo gratiam. Tertiò. Melius est habere præmium ex merito, quam sine ipso, ergo Christus debuit habere gratiam, & gloriam ex merito.

7 Se-

7 Secunda sententia est negatiua. Ita Scotus *in* 3.d.18. *q.vnica* D.Bonau.*art.*2.*q.*1.Argent.*ibidem*.Durand.*q.*3. Vasquez *disp.*78.*de Incarn.cap.*2.Suarez *dispu.*40.*sect.*3. & communiter.

8 Dicendum est. *Christum non meruisse sibi gratiam, & gloriam*. Probatur. Gratia,& gloria debentur Christo ex vi vnionis,vt partes constitutiuæ illius status supernaturalis,in quo Christus ponitur per vnionem,ergo non fuerunt ex merito, quia quod est debitũ ex vi productionis vt pertinens ad constitutionem alicuius principij,non potest esse ex merito fundato in eodem principio,

9 Dices. Gloria corporis erat debita Christo, & tamẽ fuit data propter meritũ,ergo licet gratia,& gloria debeãtur ratione vnionis, potuerunt tamen dari etiam ex titulo meriti. Respondetur. Esse disparem rationem, quia gloria corporis non erat debita vt pars constitutiua illius status, quem ponebat vnio,sed solum secundum quandam decentiam.

10 Ad primum respondetur. Illum locum intelligi de præmio accidentali,quod Christus videns,erat saturandus ob abundantiam. Ad secundum particulam illam,*propterea*,non significare causam meritoriam, sed tantũ assignare terminum,per quem Christus terminabat amorem Diuinum. Ad tertium. Id esse verum,quando modus habendi ex merito non excludit modum habendi perfectionem, qualis est habere ex vi productionis.

An de potentia absoluta potuerit mereri gratiam, & gloriam.

SECTIO III.

11 PRima sententia est affirmatiua. ita Alens. 3.*p.q.*16.*art.*1.Suarez *disp.*40.*de Incarn. sect.*1. Vadingus *disp.*10.*dubio* 5.Hurtad.*disp.*63. *sectio* 7.§.85.& 90. & alij recentiores. Probant. Meritum non debet præcedere præmium tempore,sed sufficit si præcedat natura, ergo potuit Christus per primum actum sibi mereri gratiam,& gloriam. Secundò. Potuit Deus dare Christo gratiam, & gloriam sub conditione, quod per subsequentia opera ipsas mereretur. ergo

12 Secunda sententia est negatiua. ita Scotus *in* 3. *dist.* 18,*q.vnica*.Caietanus 3.*par.q.*19.*art.*3.Medina *ibidem*. Crabrera *disp.*1.§.4.& 5.

13 Dico primò. *Supposito, quod Christus habuerit ab initio gratiam,et gloriam,nec de potentia absoluta potuit illam mereri,etiam per opera subsequentia*. Prob. Quod datur vt cõnaturale pertinens ad esse, & debitũ ex vi productionis,non potest dari cum dependentia ab operatione libera;gratia autem,& gloria est debita Christo iure connaturalitatis ex vi productionis.

14 Dico secundò. *Supposito quod Christus non habuisset gratiam,& gloriam ab initio,neque potuit illam mereri de potentia absoluta*. Probatur. De ratione meriti est quod tendat assequtiuo modo in genere morali,atq;adeo quod faciat moraliter debitum,quod non est debitum,ergo non habet locum respectu illius,quod est physicè debitum, cum non possit exercere suam vim assequutiuam. Gratia autem, & gloria est debita Christo secundum exigentiam physicam.

15 Ad primum respondetur. Licet meritum non debeat tempore præcedere præmium,debet tamen præcedere causalitate assequutiua; quod non habet locum in Christo respectu gratiæ,& gloriæ, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur assumptum, vt patet etiam ex dictis.

An Christus meruerit nobis gratiam, gloriam, & remissionem peccatorum.

SECTIO IV.

16 DIco primò. *Christum meruisse omnibus hominibus remissionem vtriusque peccati originalis & actualis* est de fide. Probatur. Ad Coloss.2. *Cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ,conuiuificauit cũ illo donans vobis omnia delicta*,1.Io.2.*Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*. Ratio est. Quia satisfecit superabundanter pro peccatis totius generis humani.

17 Dico secundò. *Christum meruisse nobis gratiam iustificantem*. Est de fide. Ad Roman.3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu*,

18 Dices. Ergo. Gratia est nobis debita ex iustitia, vnde non datur gratis. Respondet. Esse debitam ex iustitia respectu Christi;non autem respectu nostri,quia debitum fundatur tantum in meritis Christi.

19 Dico tertiò. *Christum meruisse nobis gloriam, & vitam æternam*, Est de fide. Probatur. Ad Titum 3. *vt iustificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ*. Ratio est. Quia nobis merendo gratiam, meruit adoptionem filiorum Dei,quę dat ius ad vitam æternam,

20 Dico quartò. *Nulli vnquam fuisse datam remissionem peccatorum, gratiam, & gloriam, nisi ex meritis Christi*, est de fide. Probatur. Scripturæ vniuersaliter loquuntur de omnibus, & Christus dicitur pro omnibus mortuus, & omnes redemisse.

21 Obijcitur. Patres antiqui habuerunt gratiam antequam Christus posset ipsis applicare sua merita, ergo non habuerunt ex meritis ipsius. Respondetur negando assumptum. Nam meritum est tantum causa moralis præmij, & ideò sufficit, quod antecedat in præuisione;vnde Deus intuitu meritorum Christi, quæ præuidebat contulit gratiam antiquis Patribus.

An Christus meruerit nobis applicationem suorum meritorum.

SECTIO V.

22 SVb alio titulo quæstio proponi solet, videlicet, an Christus meruerit nobis dispositiones ad gratiam; per istas enim nobis applicantur merita Christi, dum disponunt ad obtinendam remissionem peccatorum.

Prima Sententia est negatiua, ita Capreol. *in* 3.*distinc.* 18.*artic.*3. Ferrar. *lib.*4. *contra Gentes cap.* 55. Probant Si Christus meruisset dispositiones, prima gratia esset debita,quia dispositus facit illam sibi debitam ex eo, quod habet sibi applicata merita Christi, ergo. Secundò. Auxilia, quæ dantur in fidelibus,non sunt ex meritis Christi, cum non pertineant ad Christum ex eo, quod careant fide. Hæc autem auxilia sunt dispositiones ad gratiam. Tertiò. Homines per Christum recuperant, quæ amiserant in Adam, amiserant autem solam gratiam, & charitatem, quia fides, & spes non amittuntur, nisi per peccatum infidelitatis, & desperationis, quod non fuit in Adam.

23 Secunda sententia est affirmatiua, ita Vasquez *disp.* 77.*de Incarnat.cap.*2, Suarez *disput.*41.*sectio.*2. Aluarez *disput.*50, Merat. *disp.*47.*sect.*3.

24 Dicendum est. *Christum nobis meruisse omnia dona gratiæ, quæ antecedunt iustificationem, atque adeò etiam dispositiones,& applicationem suorum meritorum*. Probat.2. Ad Timot.1. *Vocauit nos vocatione sua sancta quæ data est nobis in Christo Iesu*. Ad Ph.1.*Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, &c.* Ratio

est,

est, Quia homo per peccatum contraxit debitum carendi omni auxilio gratiæ, & Christus satisfecit pro huiusmodi debito, atque nobis obtinuit omnia auxilia.

25 Ad primum negatur sequella, quia tunc solum quis facit sibi aliquid debitum, quando ex proprijs contrahit ius ad ipsum; non autem quando illud fit conueniens ex gratia alterius.

Ad secundum. Infideles pertinere ad Christum vt membra viuificabilia, & ideo influit in ipsos dispositiones ad gratiam.

Ad tertium. Deum creasse hominem ea lege, vt si peccaret, amitteret totum statum supernaturalem; & ideo in Adam perdidimus non solum gratiam, sed etiam fidem, & omnia supernaturalia.

Quid Christus meruerit iustificatis.

SECTIO VI.

26 CHristum meruisse iustificatis, est de fide, ex Tridentino *sess. 6. c. 16.* & specialiter effectus omnes Sacramentorum; vnde quæstio procedit de alijs bonis gratiæ.

27 Dico primò. *Christum meruisse iustificatis omnia auxilia gratiæ, quibus bene operantur*, est de fide. Probatur Ioannis 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic vos nisi in me manseritis*, vnde Tridentinum *citatum* definit Christum iugiter influere in iustificatos virtutem, quæ bona eorum opera antecedat, comitetur, & subsequatur.

28 Dico secundo. *Christum meruisse iustificatis donum perseuerantiæ*. Probatur. Quia habetur ratione specialium auxiliorum, quibus iusti perseuerant in bono vsque in finem.

29 Dico tertio. *Christum meruisse iustificatis augmentum gratiæ, & gloriæ*, est de fide. Probatur ex Triden. *sess. 14. cap.* 8. Vbi definit, merita nostra habere vim ex meritis Christi, quatenus meritum nostrum est pars aliqua de merito Christi nobis communicata per influxus gratiæ.

30 Dico quartò. *Christum meruisse nobis omnes actus quibus meremur*, Est de fide. Probatur. Merita sunt ex speciali influxu Christi, ergo meruit nobis nostra merita.

31 Dico quinto. *Meruisse nobis remissionem pœnæ temporalis, quæ fit per satisfactiones nostras*. Probatur. Talis satisfactio est actus supernaturalis in ordine ad salutem, ergo nisi esset ex meritis Christi, non esset verum illud Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*.

32 Dico sextò. *Christum meruisse nobis remissionem peccatorum venialium*, Est de fide, Probatur 1. Ioan. 2. *Sanguis eius emundat nos ab omni peccato*.

33 Dico septimò. *Remissionem pœnæ in purgatorio ex vi suffragiorum esse ex meritis Christi*. Probatur. Per talia suffragia speciali modo applicantur merita Christi, ergo &c.

34 Obijcitur. In operibus iusti est valor sufficiens pro obtinēdis his bonis, ergo non habet locum meritum Christi. Respondetur negando consequentiam. Quia meritum nostrum habet vim ex meritis Christi: non tamen hinc sequitur, quod opera nostra non sint meritoria de condigno; sed tantum, quod habeant hanc condignitatem fundatam in meritis Christi; vnde simul stat, quod sint opera nostra, & quod sint etiam ex meritis Christi.

35 Obijcitur secundò. Homo in ordine ad merendum habet ex meritis Christi tantum auxilia gratiæ. Hoc autem non est habere præmium ex meritis Christi, Respondetur negando minorem. Nam Christus nobis obtinuit præmium conferendo specialem vim nostris meritis, & proinde præmium, quod est ex nostris meritis, est etiam ex meritis Christi.

An Christus meruerit nobis prædestinationem.

SECTIO VII.

36 PRima sententia asserit, Christum meruisse nobis prædestinationem, quoad exequutionem, quatenus effectus ipsius sunt ex meritis Christi; non autem quoad primam intentionem, ita Scotus *in 3. dist. 19. quæst. vnica* Maior. *quæst. 1.* Smising. *tract. 3. de Deo sectio 3. num.* 618. Probant. Scriptura docet, nos esse prædestinatos secundum gratuitum beneplacitum Dei ex mera charitate. Ad Ephes. 1. Ad Rom. 4. 5. & 8. ergo. Secundò. Gloria Dei est ratio primi propositi saluandi electos Ad Ephes. 1. & 2. Hoc autem non esse verum, si prædestinatio secundum intentionem esset ex meritis Christi.

3 Ioannis 17. Electi traditi sunt Christo à Patre, ergo Christus non meruit primam acquisitionem, quia quod donatur, non datur ex meritis. Quartò. Non minus est gratuita nostra prædestinatio, quàm Christi prædestinatio, vt ait August. *c. 12. & 15. de prædestinatione sanctorum*, prædestinatio autem Christi non fuit ex alicuius meritis. Quintò. Christus non meruit, vt Deus eligeret saluandos; sed tantum, vt impleret electionem. Ioan. 17. Illud enim tantum meruit, quod petijt à Patre.

37 Secunda sententia docet, Christum meruisse nobis prædestinationem, etiam quoad intentionem, ita D. Tho. *3. p. q. 19. art. 4.* D. Bonau. *in 3. dist. 11. q. 3. art. 1.* Richar. *artic. 4. q. vltima.* Vasquez *1. p. disp. 94. c. 2. & sequentib.* & alij.

38 Notandum primò. Prædestinationem esse factam post præuisionem peccati originalis, & in Deo non esse duplicem ordinem intentionis, & exequutionis, sed exequutionis tantùm, & Christum fuisse primum omnium prædestinatorum, ita vt fuerit principium status supernaturalis, quæ omnia constant ex dictis suis locis.

39 Notandum secundò. Licet Christus non extiterit in aliquo instanti, in quo non haberet carnem passibilem, habuit tamen aliquos actus meritorios independenter à carne passibili, quatenus illos exercuit indepēdenter ab organis, & horum primus fuit actus amoris, quo se conuertit in Deum, qui etiam obiectiuè fuit independens à carne passibili, cum non habuerit ipsam pro obiecto; Hinc autem fit, quod antequam concipiamus decretum de passibilitate Christi, possumus concipere Deum præuidisse hunc primum actum amoris Christi, & intuitu ipsius aliquid decreuisse.

40 Dico primò. *Christum meruisse nostrum prædestinationem*, hæc Conclusio præscindendo à modo quo meruit, est de fide. Probatur. Ad Ephes. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.* 2. ad Timoth. 1. *vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum ex gratia, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia*, & hic locus explicatur communiter à Patribus de prædestinatione ex meritis Christi.

41 Dico secundò. *Christum meruisse nobis primum actum dilectionis, & electionis formalis, qua prædestinati sumus.*

Probatur. Iste actus habet pro obiecto bonum communicandum homini habenti capacitatem, ergo debet esse in ordine ad aliquam personam, cui fiat communicatio. Non potest autem obijci persona, quę nō sit infecta originali; quia debet obijci vt descēdens ab Adam, ergo cum Christus meruerit liberationem ab originali, meruit etiam hunc primum actum, quo Deus voluit liberare.

42 Dices decreuisse conferre tale bonum ante præuisionem originalis. Contra. Non potuit decernere conferre, nisi intuendo personam, cui conferret. Vel, ergo hæc persona obijciebatur intra statum existentiæ; vel possibilitatis. Si primum, ergo cum intra statum existentię nullum sit signum, in quo existat sine debito originalis;

non

non potuit obijci, niſi cum tali debito. Si ſecundum, cum perſona intra ſtatum poſſibilitatis non ſit capax beneficij, quia exiſtentia eſt primum beneficium, oportuit, vt Deus prius decerneret exiſtentiam, deinde beneficia gratiæ.

43 Dico tertiò. *Chriſtum meruiſſe illam primam electionem, & dilectionem, quæ terminata eſt ad genus humanum in Adam, qua voluit per gratiam ipſum eleuare ad ſtatum ſupernaturalem.*

Probatur. Chriſtus eſt prædeſtinatus vt caput generis humani, & ſecundum ſubſtantiam ante præuiſionem originalis, & primus actus meritorius ipſius fuit præuiſus ante originale, ergo per talem actum potuit mereri generi humano eleuationem ad ſtatum ſupernaturalem.

44 Dices. Chriſtus non conſummauit meritum, niſi in paſſione, ergo non potuit conferri præmium intuitu illius primi actus. Reſpondetur. Non potuiſſe conferri præmium adæquatum, potuiſſe tamen conferri præmium inadæquatum.

45 Dico quartò. *Chriſtum ex vi primi actus meruiſſe quod conſtitueretur redemptor pro reparatione generis humani.* Probatur. Quod Chriſtus ſit redemptor eſt ſpeciale beneficium factum generi humano vt membro Chriſti; omne autem beneficium huiuſmodi eſt ab ipſo Chriſto vt capite, atque adeò ex meritis ipſius.

46 Dices. Scriptura docet, Deum miſiſſe filium ſuum ex ſola miſericordia in ſalutem generis humani. Reſpondetur. Fuiſſe ſolam miſericordiam reſpectu generis humani, non autem reſpectu Chriſti.

47 Dices ſecundò. Chriſtus tenebatur vt caput redimere, & Deus tenebatur conſtituere ipſum redemptorem, quę autem ſunt debita, non ſunt ex merito. Reſpondetur: Aliud eſſe, quod pertineret ad Chriſtum redimere, & aliud, quod teneretur: primum eſt verum, ſecundum falſum.

48 Dices tertiò. Si Adam non peccaſſet, Chriſtus non veniſſet, ergo ratio redemptionis fuit determinata in prima prædeſtinatione, ergo non ex meritis. Reſpondetur: Fuiſſe determinatam in prædeſtinatione adæquata, quæ autem ſic determinantur poſſunt cadere ſub merito fundato in actibus, qui conueniunt ratione prædeſtinationis inadæquatæ.

49 Dico quintò. *Chriſtum non meruiſſe electis prædeſtinationem per diuerſam applicationem ſuorum meritorum, qua vellet ſua merita aliquibus efficaciter applicari, alijs verò tantum ſufficienter*, eſt contra Vaſquez 1. *p. diſp.* 97. *cap.* 3. & alios recentiores. Probatur. Vel præceſſit voluntas Dei manifeſtata Chriſto de ijs eligendis, & non alijs vel non. Si primum, ergo diſcretio eſt facta à deo antequam Chriſtus applicaret ſua merita. Si ſecundum, ergo in prouidentia ſupernaturali primum diſponens eſſet Chriſtus, vt homo, quod implicat, quia prima diſpoſitio debet eſſe à prima cauſa.

50 Obijcies Chriſtus Ioan. 17. facit expreſſam comparationem inter electos, & non electos. *Non pro mundo rogo, ſed pro ijs, quos dediſti mihi*, ergo meruit electionem comparatiuè. Reſpondetur negando conſequentiam. Nam oratio Chriſti ſupponit electionem factam, & eſſe in ordine ad obtinenda beneficia pro ipſis electis; non autem in ordine ad electionem faciendam.

51 Ad primum reſpondetur. Scripturam coniungere merita Chriſti cum gratuito propoſito Dei, hoc autem propoſitum fuit gratuitum reſpectu homines, & in ſua radice, quatenus prædeſtinauit Chriſtum, quia tunc virtualiter propoſuit prædeſtinare genus humanum. Dicitur autem Deus prędeſtinaſſe ex charitate, quia ex mera charitate ordinauit merita Chriſti, vt cauſam meritoriam, quia Chriſtus merendo prædeſtinationem, cooperatus eſt gloriæ Dei.

Ad ſecundum. Gloriam Dei vt cauſam finalem prædeſtinationis non excludere merita Chriſti, vt cauſam meritoriam, quia Chriſtus merendo prædeſtinationem cooperatus eſt gloriæ Dei.

Ad tertium electos fuiſſe traditos Chriſto, quia meruit ſibi tradi.

Ad quartum. Noſtram prædeſtinationem eſſe gratuitam æquè ac prædeſtinatio Chriſti, quia non eſt ex meritis noſtris; quod autem ſit ex meritis Chriſti; facit tantum, quod non ſit gratuita reſpectu Chriſti.

Ad quintum. Chriſtum per illam orationem non meruiſſe electionem, ſed tantum ſpecialia beneficia pro Apoſtolis.

Quid Chriſtus meruerit Angelis.

SECTIO VIII.

52 PRima ſententia negat meruiſſe gratiam, & gloriam, ſed tantum bona accidentalia, ita Durand. *in* 3. *diſt.* 13. *q.* 2. Palud. *q.* 1. *art.* 3. Vaſquez *diſp.* 49. *de Incarn. cap.* 2. Vading. *diſp.* 7. *dubio* 7. Meratius *diſputat.* 47. *ſectio* 1. & alij. Probant. Matthæi 18. & Lucæ 15. Paſtor (videlicet Chriſtus) relictis nonaginta nouem in deſerto, nempe Angelis, venit quærere vnam, quæ perierat, nempe hominem, ergo ſolis hominibus meruit gratiam, alioquin veniſſet quærere etiam Angelos. Secundò. Ad Hæbreos 2. Omnes ſanctificati per Chriſtum vocantur fratres, & pueri communicantes carni, & ſanguini, tales autem non ſunt Angeli. Tertiò. Patres explicantes, quod Chriſti aduentus profuerit Angelis, aſſignant tãtum gaudium, ex reparatione ſedium, ex quibus Angeli mali ceciderant: non autem aſſignant gratiam, & gloriam. ergo

53 Secunda ſententia docet, meruiſſe etiam gratiam, & gloriam, ita Caietanus 3. *p. q.* 7. *art.* 11. Albertus *in* 3. *diſt.* 13. *art.* 2. Richardus *ibidem*. Suarez *diſp.* 42. *de Incar. ſec.* 1. Hurtad. *diſput.* 63. *ſect.* 8. Lorca *diſp.* 45. & alij.

54 Dicendum eſt. *Chriſtum meruiſſe Angelis gratiam, & gloriam per primum actum amoris, quo ſe conuertit in Deum.* Probatur. Talis actus potuit eſſe meritorius talis gratiæ, & potuit præuideri ante prædeſtinationem Angelorum, vt patet ex ſupradictis, ergo cum Chriſtus ſit caput Angelorum, & merito ipſius ſit tribuendum totum id, quod poteſt, debet etiam tribui, quod meruerit gratiam, & gloriam: præſertim quia influxus gratiæ eſt principalis, & fundamentum cæterorum.

55 Ad primum reſpondetur. Ex illa parabola tantum colligi, quod Chriſtus non meruerit Angelis reparationē, ſicut meruit hominibus: quærere enim, quod perijt, eſt reparare, imo colligitur, quod meruerit gratiam, & gloriã, quia dicitur paſtor ipſorum: vnde habuit perducere ad paſcua vitæ æternæ quod fit per gratiam. Ad ſecundum. Senſum Apoſtoli eſſe, quod nos, qui ſanctificamus per Chriſtum, communicemus ipſi in carne, & ſanguine vnde vult commendare beneficium, quod accepimus, dum Deus, qui eſt noſter ſanctificator, voluit aſſumere carnem noſtram; non autem dicit, quod omnes ſanctificati per ipſum, communicent carni, & ſanguini. Ad tertium. Licet Patres doceant, Angelos percepiſſe illam vtilitatem ex Chriſti aduentu; non tamen negant, quod fuerint sãctificati ex meritis Chriſti. Deinde loquũtur ſolum de eo, quod habuerunt Angeli ex vi reparationis generis humani.

DE CHRISTI SATISFACTIONE.

DISPVTATIO LXXXIX.

An homo habeat iustitiam ad Deum.

SECTIO I.

1 VT videamus, an Christi satisfactio fuerit secundum iustitiam prius inquirendum est, an homo debeat aliquid ex iustitia ipsi Deo.

Supponendum est, Deum non habere obligationem iustitię propriè dictam respectu creaturæ ratione supremi dominij; ita vt quicquid est Creaturæ sit sub pleno dominio Dei; modo autem videndum est, an idem dicendum sit de ipsa creatura.

2 Prima sententia asserit, hominem habere iustitiam propriè dictam ad ipsum Deum, ita Suarez *opusculo de Iustificatione sect.* 2. & *disput.* 4. *de Incarn. sect.* 5. Hurtadus *disp.* 12. *de Incarn. sect.* 7. & alij, qui tenent, Deum obligari ex iustitia respectu creaturæ. Probant. Deus ratione supremi dominij habet ius prælationis circa opera nostra, ergo si ipsis vtamur contra ius Dei, peccamus contra Iustitiam; vnde peccatum est iniuria Dei. Secundò. Homo tenetur Deo satisfacere pro peccato: debitum autem satisfactionis oritur tantùm ex iustitia. Tertiò. In omni peccato peccator vtitur re aliena inuito Domino, quatenus vtitur se ipso, & suis operibus contra voluntatem Dei, ergo. Quartò. Quando homini aufertur honor debitus, fit contra iustitiam; peccator autem aufert Deo honorem debitum. Quintò. Obsequium erga Deum est seruitus, Deuter. 6. *Illi soli seruies*, seruitus autem est debita secundum iustitiam.

3 Secunda sententia asserit, posse hominem habere Iustitiam respectu Dei, non tamen omne peccatum esse strictè contra iustitiam, & rarò oriri obligationem iustitiæ ad satisfaciendum, ita quidam recentiores.

4 Tertia sententia absolutè negat in creatura iustitiam respectu Dei, ita Vasquez 1. *par. disput.* 85. *cap.* 4.

5 Dico primò. *Creaturam non habere ad Deum iustitiam propriè dictam, quæ sit specialis virtus.* Probatur. Inter Deum, & Creaturam non interuenit ius quod est obiectum iustitiæ propriè dictæ, ergo Creatura non habet iustitiam respectu Dei. Antecedens probatur. Cum iustitia sit constans voluntas reddendi vnicuique, quod suum est ius, quod est obiectum ipsius, importat proprietatem rei dependentem à voluntate aliena, per quam res appropriatur; Deus autem nō potest habere aliquod ius, quod ipsi competat ex eo, quod res ipsi appropriētur ex voluntate creaturæ, quia est essentialiter Dominus, & omnia sunt propriè ipsius per essentiam; vnde non habet locum appropriatio facta per creaturam.

6 Dices. Ius de suo formali importare tantum potestatem supra vsum rei; quod autem tali, vel tali pacto se habeat, esse quid materiale, & ideò saluari in Deo ius propriè dictum, quia saluatur talis potestas. Contra. Hoc ius, quod saluatur in Deo, non est dependens à voluntate creaturæ, ergo in Creatura non est iustitia ad Deum, conferens ipsi hoc ius. Deinde hoc ius competit Deo per essentiam, ergo non est obiectum iustitiæ, quia ius, quod est obiectum ipsius, debet posse causari ab ipsa, quia iustitia est virtus practica.

7 Dico secundò. *Creaturam habere tantum iustitiam vniuersalem, & legalem respectu Dei, quatenus secundū sua opera debet correspondere iuri legali, quod Deus habet supra ipsam.* Probatur. Creatura tenetur tantum ponere in proprijs operationibus debitam rectitudinem, & ea posita satisfacit adæquatè suæ obligationi, cum obligetur tantum ad operandum secundum dictamen rectæ rationis, ergo tenetur tantum secundum iustitiam legalem, quia hæc præscribit rectitudinem cuiuslibet operationis.

8 Ad primum. Deum debere præferri omni creaturæ ex vi iustitiæ legalis, quia ipsa præscribit, quod debeat esse finis vltimus in omni operatione, hinc peccatum habet rationem iniuriæ, quia est contra hanc iustitiam.

Ad secundum. Debitum satisfactionis oriri ex læsione iustitiæ vniuersalis.

Ad tertium. Peccatorem non vti re aliena contra voluntatem Dei absolutè. Deinde si vteretur, consurgeret tantum iniustitia opposita iustitiæ vniuersali.

Ad quartum. Esse disparem rationem, quia homines habent iura inuicem contradistincta, quæ sunt iura particularia, Deus autem habet tantum ius vniuersale, & ideò ipsum solum potest lædi, quatenus creatura se deordinat contra regulas iustitiæ vniuersalis, non autem quia aliquid Deo auferatur.

Ad quintum. Obsequium erga Deum dici seruitutem, quatenus inseruit gloriæ ipsius, non autem quia sit debitum ex iustitia propriè dicta, vnde qui adimplent consilia, dicuntur seruire Deo, licet non teneantur adimplere.

An Christus satisfecerit pro peccatis totius generis humani.

SECTIO II.

9 LIcet inter hominem, & Deum non possit esse iustitia, quę sit specialis virtus, adhuc tamen ratione iustitiæ vniuersalis habet locum offensa, & satisfactio. Est autem *Satisfactio redditio volūtaria æquiualentis pro æquiualenti*. Dicitur. *Redditio*, quia supponit aliquid ablatum, Dicitur *voluntaria*, ad differentiam satisfactionis, quia quis patitur ad æquiualentiam pro delicto commisso. Dicitur *æquiualentis pro æquiualenti*, vt seruetur æqualitas, per quam propriè constituitur satisfactio, quę de suo formali debet inęqualitatem reducere ad ęqualitatem.

10 Negant Hęretici, Christum satisfecisse pro peccatis generis humani, & volunt, Christum venisse solùm, vt doceret doctrina, & exemplo, ita Pelagiani. Probant. Nomina quibus in scriptura significatur Christi satisfactio illi conueniunt tantum per metaphoram, vt cum dicitur emptio, redemptio, &c. Secundò. Opus redemptionis fuit opus gratiæ, & misericordię, Ad Rom. 3. & ad Ephes. 1. ergo non interuenit satisfactio. Tertiò. Multi moriuntur in peccato originali, quod non contingeret, si Christus satisfecisset pro ipsorum peccatis. Quartò, Cum non possit esse idem offensus, & satisfaciens pro eadem offensa, non potuit Christus satisfacere pro ijs peccatis, quę erant committenda contra ipsius humanitatem.

11 Dico primò. *Christum verè, & propriè satisfecisse pro peccatis totius generis humani*, est de fide. Probatur 1. Ad Corinthior. 6. *Empti enim estis pretio magno.* 1. Petri, 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis, sed pretiosissimo sanguine agni immaculati Christi.* 1. Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*; quę omnia Important satisfactionem placari iram Dei.

12 Dico secundò. *Christi satisfactionem fuisse sufficientem tām pro peccato, quām pro pœna æterna peccato debita*, est de fide probatur Ioann. 14. *Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant*, quod non esset verum, nisi liberasset à morte ęterna, vnde dicitur Christus nos liberasse à potestate Diaboli.

13 Dico tertiò. *Christi satisfactionem nedum fuisse sufficientem, sed etiam superabundantem.* Est de fide, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Ad Roman. 5. *Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis abundantiam gratię, & iustitiam accipiemus*. Item. *Vbi abun-*

dauit

dauit delictum superabundauit gratia .

13 Dico quartò. *Christus ita satisfecit pro nobis, vt opus sit applicatione, qua nobis applicetur satisfactio mediante nostra operatione*. Est de fide. Probatur. Ad Hebræos 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ; hinc instituta sunt Sacramenta, quibus nobis applicarentur merita Christi.

14 Ad primum Hominem fuisse sub potestate Diaboli vt definitur Concilio Triden. *sess. 5. in decreto de peccato originali*. Eius autem captiuitas consistebat in obligatione ad pęnas, et in potestate Diaboli ad inducendum hominem tanquam seruum ad peccatum. Christus autem abstulit hanc captiuitatem satisfaciendo Deo; vnde licet in scriptura aliquando metaphoricè significetur hæc satisfactio, propriè tamen habet rationem satisfactionis. Ad secundum. Fuisse opus gratiæ, & misericordiæ radicaliter; nō formaliter, quatenus ex gratia fuit, quod Deus mitteret Christum redemptorem. Ad tertium. Non liberari homines ab originali, quia ipsis non applicatur satisfactio Christi; quæ tamen pro ipsis etiam oblata est. Ad quartum Christum satisfecisse pro peccatis factis contra ipsius humanitatem, quatenus erant Dei iniuria; vnde non fuit idem satisfaciens, & offensus; vt autem erant iniuria sui ipsius, ea liberaliter condonauit.

An Christi satisfactio habuerit ex se valorem, & condignitatem.

SECTIO III.

15 PRima sententia vult, tantum fuisse condignam ex Dei acceptatione. ita Scotus *in 3. distinct. 19. & 20. quæst. 1.* & *in 4. distinct. 15. quæst. 1.* Durandus *ibidem*, Almain *in 3. distinct. 19. & 20. quæst. 1.* Maior. *ibidem*. Rada *3. part. controuers. 13. art. 2. Conclus. 7.* & communiter Scotistæ. Probant satisfactio Christi fuit secundum ius naturæ humanæ: offensa verò contra ius naturæ Diuinæ, ergo non potest interuenire condignitas, secundò, Christus non potuit reddere Deo æquale pro beneficijs acceptis; quia Deo, & parentibus non potest par ratio referri ex 5. *ethicorum cap. 6.* ergo non remanebat, per quid satisfaceret. Tertiò si Christus per impossibile peccasset, non potuisset condignè satisfacere pro peccato proprio, ergo nec pro alieno. Quartò. Christus potuit tantum vt homo se submittere Deo, ergo cū satisfactio consistat in submissione, fuit minor quam offensa, quia offensa habet suam quantitatem à persona lęsa, satisfactio verò a submissione. Quintò. Offensa grauitas sumitur etiam ex persona offendente, quæ distat infinitè à Deo læso, ergo licet satisfactio Christi sit condigna grauitati sumptæ ex persona offensa, non tamen alteri grauitati, quæ est à persona offendente.

16 Secunda sententia asserit, Christi satisfactionem esse ex se condignam præcisa acceptatione. ita D. Thomas *3. part. quæst. 1. art. 2. ad 2.* Caietanus, & Medina *ibidem*. Vasquez *disput. 5. cap. 2.* Crabreta *disp. 4. §. 2.* Ragusa *disput. 10. §. 2.* Suarez *disp. 4. sect. 2.* Hurtad. *disp. 11. de Incarn. sect. 1. §. 6.* & communiter.

17 Notādum primò. Valorem satisfactionis crescere ex dignitate satisfacientis quando cōsistit in obsequio personali, quo se submittit offenso. Ratio est. Quia talis satisfactio est quædam exhibitio, quà satisfaciens se exhibet in obsequium læsi.

18 Notandum secundò. Operationes sumere effectiuè specialem formam, & modum essendi ab operante, nedū physicè, sed etiam moraliter, quia operans imprimit operationi illam determinationem, quam habet in se, & facit, vt habeant in actu secundo illam mensuram, quam habet ipse in actu primo.

19 Notandum tertiò. Cum personalitas verbi verè terminet naturam humanam Christi, & suppositatio sit quidam character naturæ, quo determinatur ad modum essendi per se incommunicabiliter, sequitur quod natura humana acquirat modum essendi Diuinum, & dignitatem moralem Diuinam non participatiuè, sed formaliter; quia perficitur physico modo per diuinam personalitatem.

20 Notandum quartò. Ex hoc fieri, quod suppositum Christi refundat suam dignitatem in operationes, quatenus dignificat ipsam naturam operantem vt *quo*. Hinc operationes Christi habent specialem characterem consistentem in quadam commensuratione dignitatis ad suppositum Diuinum: vnde Dionysius *Epistola 1. ad Caium* eas vocat Theandricas, hoc est Dei viri.

21 Dico primò. *Satisfactionem Christi fuisse ex se præcisa Dei acceptatione condignam*. desumitur ex Agapito Papa *Epistola ad Antimum* vbi habet. *Quæ reconciliatio esse potest. qua humano generi reconcilietur Deus, si hominis causam mediator Dei, & hominum non susciperet*, & à Caio Papa *Epistola 1. Decret. Nec est redemptio captiuitatis humanæ nisi in sanguine eius*. ex Clemente VI. *in extrauaganti vnigetus*, vbi habet, Guttam sanguinis Christi, propter vnionem ad Verbum, potuisse sufficere pro benedictione generis humani. Probatur: Ad Hebr. 10. *Impossibile est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccatum, ideo ingrediens mundum dixit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem adaptasti mihi*; loquitur autem de Christo, & eius satisfactione. Non fuisset autem impossibile, sanguine taurorum satisfieri pro peccatis, si Christus satisfecisset tantum ex Dei acceptatione, quia potuisset Deus acceptare etiam hæc sacrificia.

22 Resp. Scotus. Fuisse superabundantem ex Dei acceptatione; non in se, sed in effectu. Contra. Quia eodem pacto potuisset esse superabundans in effectu alterius satisfacientis; atq. adeò potuisset fieri sanguine taurorū etc.

23 Dico secundò. *Satisfactionem Christi habuisse hanc condignitatem ex vi vnionis hypostaticæ*. Probatur. Tunc satisfactio ex natura sua est condigna, & tanti valoris, quando est tanta, quanta est grauitas offensæ, sed satisfactio Christi fuit æqualis valoris ex vi vnionis hypostaticæ, ergo. Minor probatur. Quia persona satisfaciens fuit infinita non secus ac persona offensa; vnde potuit refundere in satisfactionem tantam dignitatem, quantam grauitatem potuit refundere persona offensa.

24 Dices. Suppositum non influere in operationes, sed tantum naturam. Contra. Licet non influat vt principiū, *quo*, complet tamen principium, *quod*, & ipsum dignificat, & determinat in suo modo essendi, ergo influit moralem, dignitatem, quatenus eleuat naturam ad modum essendi Diuinum, atque adeò etiam operationes.

25 Obijcies. Persona offensa fuit Deus secundum se, ita vt nulla condicio modificaret eius dignitatem; persona autem satisfaciens, licet sit Diuina, est tamen modificata secundum dignitatem, quia illam communicat tantùm finito modo mediante vnione hypostatica finita. Respondetur negando consequentiam. Nam operationes habent ordinem immediatum ad suppositum, & ideo sumunt ab ipso immediatè dignitatem, & licet ex natura operationis limitetur, vt stet in ipsa finito modo, quia tamen grauitas iniuriæ stat finito modo in offensa; ideò adhuc seruatur æqualitas.

26 Ad primùm satisfactionem fuisse quidem secundum ius naturæ humanæ, sed tamen vt eleuatæ, & sustentatæ à persona Diuina, atque adeò ab ipsa dignificatæ, ex quo prouenit ęqualitas. Ad secundum. Aristotelem loqui de æquiualenti, non quomodocunque, sed quod absoluat ab obligatione erga Deum, & parentes, quicquid enim faciat homo, semper remanet obligatus ad obsequium, licet pro aliquo titulo redderet ęquale. Rursus licet opera Christi fuerint debita ex gratitudine, quia tamen idem opus est capax ex natura sua, vt offeratur pluribus titulis, cum possit habere omnes illas rationes, secundum quas potest

ordinari

ordinari ad vltimum finem, ideò potuerunt offerri etiam per modum obsequij placatiui. Ad 3. Si Christus peccasset, sequuta fuisset contradictio; potuisset enim satisfacere, quia erat persona infinita, & non potuisset, quia fuisset inimicus Dei. Quando enim in antecedenti ponitur contradictio, qualis est, quod in natura humana sit vnio hypostatica, & peccet, sequitur etiam in consequenti. Ad 4. Licet principium, *quo*, submissionis fuerit natura humana, quia tamen verbum assumpsit ius naturæ humanæ, & illud Deo submitit, fuit submissio personæ æqualis, atque adeò cum æqualitate ad offensam. Ad 5. Grauitatem offensæ desumi per accidens ex persona offendente, atq. adeò non esse diuersam ab ea, quæ sumitur à persona offensa.

27 Quæres. An valor operum Christi fuerit vnus. Respondetur contra Ragusam *disp.16.de Incarn.* Fuisse multiplicem; quia licet dignitas personæ fuerit vna, dignificabat tamen singulas operationes Christi, ita vt quælibet seorsim ab alia habuerit suam dignitatem, & valorem, fuit tamen vnus integritate, quatenus Christus obtulit omnes suas actiones pro satisfactione.

Vnde sumatur valor personalis operum Christi.

SECTIO IV.

28 DIco 1. *Non desumi à Deitate, prout per modũ naturæ est in Christo, & sanctificat humanitatem,* ita Ragus. *disp.12.de Incarn.* contra Vasquez *disput. 5.cap.5.& disp.6.cap.2.* Probatur. Patres tribuunt valorem operibus Christi, quatenus ex vi vnionis hypostaticæ fiunt propriè suppositi Diuini, ergo illum non habent ex eo, quòd Deitas sanctificet humanitatem.

29 Dices. Si saltem per impossibile natura assumpta à Verbo haberet peccatum habituale, opera illius suppositi non haberent valorem, quia essent opera inimici, & tamen essent opera suppositi Diuini, ergo de facto habent valorem, quia humanitas sanctificatur à Deitate. Respondetur. Implicare, humanitatem assumi ad filiationem Dei naturalem, & esse inimicam Dei, vnde sicuti in suppositione ponuntur implicantia, ita etiam deducuntur, vnde illa opera essent grata Deo, & non essent, sicut esset operans.

30 Dico 2. *Valorem desumi à supposito ex eo, quod dignificat actum,* ita communiter Patres, dum ex qualitate operantis colligunt dignitatem operationis. Probatur. Natura humana per personalitatem Diuinam completur in ratione principij in ordine ad operandum, ergo ratione suppositi Diuini operatio eleuatur ad suam dignitatem, quatenus participat proportionaliter eundem modum essendi.

31 Dices. Actio calefactiua non tribuitur aquæ calidæ, etiam si substentet calorem, ergo licet suppositum Diuinum substentet humanitatem, non tribuetur ipsi actio humanitatis. Respondetur negando consequentiam. Quia aqua non determinatur à calore in ordine ad modum operandi, sicut determinatur natura à subsistentia Diuina.

Quem valorem habeant operationes Christi ex re oblata.

SECTIO V.

32 CErtum est de fide, Christum obtulisse se ipsum pro genere humano iuxta illud 1. Ad Timoth. 2. *Dedit semetipsum redemptionem pro omnibus,* & ad Gal. 1. *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris.* Quæritur ergo an, talis oblatio habuerit æqualem valorem ex re oblata cum eo, quem habuit ex persona offerente.

33 Prima Sententia est negatiua, ita Suarez *disput.4. de Incarn. sect.4.* Vasquez *disp.6.cap.2.* Crabrera *q.1.art. 2.disp.6.§.3.* Probant. Christus fuit oblatus in templo à B. Virgine, & tamen illa oblatio non fuit tanti valoris, quanti sunt actiones Christi, ergo 2. Obiectum non dat actui valorem sibi proportionatum, sed secundum mensurã, qua attingitur, vt patet *in actibus* virtutum Theologicarum, persona autem dat valorem sibi proportionatũ.

34 Secunda sententia est affirmatiua, ita Raguf. *disp.14. de Incarn.* & alij.

35 Dico 1. *Satisfactionem, & pretium redemptionis, quo Christus redemit genus humanum, esse vnum, & idem* ita D.Thom. *3.p.q.48.art.4.* Probatur. Redemptio fuit necessaria ad tollendam captiuitatem hominis, sub qua tenebatur, ob iniuriam factam Deo, ergo fuit formaliter satisfactio, quia quod erat reddendum pro iniuria illata, erat debita satisfactio, & rursus, quod erat soluendum pro redemptione, erat compensatio iniuriæ, quia tota captiuitas fundabatur in ratione debiti.

36 Dico 2. *Satisfactionem Christi sumere valorem ex re oblata.* Probatur. In satisfactione nedum attenditur persona satisfaciens, sed etiam qualitas obsequij, & submissionis, quia cum sit quædam compensatio, eò maior est quò plus offertur, ergo cum in Christi satisfactione ita se ipsum submiserit, vt dederit se ipsum in sacrificium propitiatorium, ex re quoque oblata desumetur valor.

37 Dico 3. *Valorẽ qui sumitur ex re oblata, esse æqualem illi, qui sumitur à persona operante.* Probatur 1. Petri 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi,* qui modus loquendi significat valorem incomparabilem, vnde Patres, dum docent, valorem redemptionis esse superabundantem, & incomparabilem, desumunt hunc excessum ex re oblata; vt Cyrillus Alexandrinus *epistola ad Max.* Nazianzenus *orat.42.* Ambrosius *in Psalm.35.* Clemens VI. *in extrauagan. Vnigenitus.* Et ratio est. Quia quo magis crescit res oblata, crescit etiam dignitas oblationis.

38 Dico 4. *Valorem ex re oblata coalescere in vnum cum valore ex persona offerente.* Probatur. Valor ex re oblata est valor oblationis, & oblatio est actus offerentis, actus autem secundùm esse quod habet, est dignificabilis ab ipsa persona. ergo

39 Ad 1. Christum diuerso modo se ipsum obtulisse, ac fuerit oblatus à B. Virgine, quia videlicet habebat plenũ dominium supra se ipsum, vnde etiam plenè se ipsum obtulit quod non potuit B. Virgo defectu talis dominij, vt etiam contingit in alijs oblationibus, in quibus Christus, & eius merita à nobis offeruntur. Ad 2. Christum non fuisse obiectum formale, sed materiam oblationis, qui, si plenè offeratur, dat oblationi dignitatem sibi correspondentem, actus autem virtutum Theologicarum non attingunt Deum, quantum est attingibilis, nec habent ipsum pro materia, quæ alteri tradatur, & ideò non sumunt ab ipso valorem.

In quo consistat valor operum Christi.

SECTIO VI.

40 DIco 1. *Non consistere in aliquo ente rationis.* Probatur. Debet interuenire vera, & realis dignitas, alioquin non plus aptæ fuissent ad satisfaciendum actiones Christi, quàm puri hominis. ergo

41 Dico 2. *Neq. consistere in aliqua denominatione extrinseca desumpta à dignitate personæ,* Est cõtra nõnullos recẽtiores. Proba. Dignitas operationũ Christi reddit eas verè æstimabiles supra alias, quod fieri nõ potest, nisi ratiõe alicuius positiui, quia res æstimatur, inquantum est. ergo

42 Dico 3. *Neque importare dignitatem personæ, quæ per modum formæ extrinsecæ dignificet.* Est contra Rag. *disput.15. de Incarn.* Prob. Valor operum Christi debet esse sub dominio humanæ voluntatis ipsius, Tum quia debuit ipsum offerre, Tum quia erat Dominus illius, dignitas autem personæ non est sub dominio humanæ voluntatis Christi.

43 Dico quartò. *Consistere formaliter in aliquo morali intrinseco, quod consurgit per modum formæ in ipsa operatione ex eo, quod dicit realem habitudinem ad suppositum Diuinum.* Prob. Actus secundus, cum sit exercitium actus primi, commensuratur cum ipso, ita vt dicat in actu exercito, quod dicit actus primus, prout applicatur ad operandum, ergo cum applicetur secundum dignitatem, dicet in actu exercito dignitatem operantis.

44 Obijcit Ragusa. Si dependentia à supposito Diuino esset de intrinseca ratione actuum Christi, non posset Angelus naturali lumine illos cognoscere. Respondetur: negando sequellam. Quia sicuti naturali lumine cognoscit naturam humanam Christi esse in statu operandi non cognita personalitate, ita etiam cognoscet actus Christi cum ordine ad illam naturam, quam scit esse suppositatam, licet non videat personalitatem; atque adeò cognoscet in actu dependentiam à supposito, licet non cognoscat determinate suppositum.

45 Obijcit secundò. Dignitas meritoria non est quid reale in nostra operatione, quia non dicit ordinem ad gratiam habitualem, ergo nec in actibus Christi. Resp. negandu antecedens. Quia cum gratia habitualis sit vita supernaturalis; actus supernaturalis est exercitium talis vitæ: vnde dicit ordinem ad ipsam. Deinde negatur consequentia. Quia gratia non constituit principium *quod*, sicut constituit personalitas Diuina.

46 Obijcitur tertiò. Sequeretur, quod actus esset in eodem gradu dignitatis, in quo est persona. Respond. Esse in eodem gradu proportionaliter, videlicet finito modo, quia ratione principij, *quo*, limitatur persona infinita, vt intuat dignitatem finito modo.

An valor Christi fuerit infinitus.

SECTIO VII.

47 PRima sententia asserit fuisse infinitum. Ita Capr. *in 3. distinct. 20. art. 2.* Palud. *quæst. 2.* Richardus *quæst. 4.* Ferrar. *4. contra gentes. cap. 55.* Sotus *in 4. distinct. 1. quæst. 3. art. 5.* Caietanus *3. part. quæst. 1. art. 2.* Suarez disput. 4. *de Incarnat. sect. 4.* Vasquez *disput. 6. cap. 2.* Ragusa *disput. 11.* Hurtadus *disput. 11. sect. 3.* Vadingus *disput. 2. dub. 2.* & communiter Recentiores, qui etiam citant D. Thomam pluribus in locis, qui tamen loquitur de infinitate impropriè dicta. Probatur. Scriptura id significat, dum ponit pretium nostræ redemptionis inæquiparabile, vt 1. Petri 1. 2. Clemens VI. in *extravag. vnigenitus*, habet, Christum reliquisse infinitum thesaurum ecclesiæ, de cuius diminutione non est formidandum propter infinita merita Christi, & Chrysostomus *homilia 10. in cap. 5. Epistol. ad Roman.* ait satisfactionem Christi superasse nostrum debitum, sicuti infinita auri talenta debitum decem obolorum: secūdò. Valor crescit ex dignitate personæ, ergo erit infinitus, cum persona sit infinita. Tertiò. Valor operum Christi sufficit pro omni grauitate, & numero iniuriarum possibilium, & est totus in actu, ergo cum iniuriæ possibiles sint infinitæ, etiam valor erit infinitus. Quartò: satisfactio Christi non est minoris valoris respectu collectionis omnium peccatorum, quàm respectu vnius, hoc autem fieri non potest, nisi sit infinitus. Quintò: opera Christi præcisa dignitate personæ sunt digna magno præmio, ergo habita dignitate personę exigunt præmium infinitum, cum finitum non sit magnum respectu personæ infinitæ, ergo habent valorem infinitum.

48 Secunda sententia est negatiua. Ita qui docent, opera Christi habuisse valorem condignum tantum ex Dei acceptatione extrinseca, quos supracitauimus.

49 Dico primò. *Valorem operum Christi non fuisse infinitum simpliciter.* Probatur. Intra ordinem moralem secundum rationem valoris est in genere determinato, cum non dicat omnem rationem valoris, & sit possibilis alius valor, qui non sit participatus ab ipso, Nam potuisset Deus producere alias creaturas rationales in ordine gratiæ independentes à Christo vt à capite, et posent habere valorem suis operationibus independenter ab ipso; ergo non est infinitus simpliciter.

50 Dices. Ese infinitum, quia ob suam eminentiam æquiualet omnibus valoribus. Contra. Ex hoc tantùm sequitur, quod sit eminentissimus; non autem, quod infinitus.

51 Dico secundò. *Nec etiam esse infinitum in genere.* Desumitur ex D. Thoma, quatenus negat esse possibile infinitum in genere; rationes enim, quæ procedunt pro impossibilitate infiniti physici, procedunt etiam proportionaliter de infinito quoad ese morale. Probatur. Infinitas suppositi Diuini non potest communicare infinitatem valoris, ergo. Antecedens probatur. Communicatio debet fieri secundùm capacitatem subiecti, subiectum autem finitum, cum habeat capacitatem finitam, potest tantum finito modo participare rem infinitā; vnde personalitas Diuina tantum finito modo se communicat naturæ, & Deus in ratione summi boni tantum finito modo se communicat beatis, ergo etiam natura humana, & operatio Christi posunt tantum finito modo dignificari ab infinita dignitate Dei.

52 Dices. Se communicare finito modo secundùm esse physicum: non autem secundùm ese morale. Contra. Ideo communicatur finito modo secundùm ese physicū, quia subiectum ratione suæ finitatis habet capacitatem finitam; sed etiam secundùm ese morale habet capacitatem finitam, ergo. Confirmatur, Si eset infinitus, eset talis ratione suæ excellentiæ, per quam excedit omnes alios valores; atque adeo ratione suę quidditatis, in qua fundatur excellentia, secundùm hanc autem non est infinitus, quia est quidditas determinata in certo genere.

53 Dico tertiò. *Valorem operum Christi fuisse summū possibilem, ita vt non possit esse maior.* Probatur. Valor crescit proportionaliter ex dignitate personæ, ergo cùm non possit dari natura creata, quæ subsistat in persona digniori, quàm Diuina, nec etiam poterit dari valor maior, quàm sit in actibus Christi.

54 Dico quartò *Hunc valorem esse infinitum syncategorematicè, non formaliter, cum non habeat partes secundùm quas possit correspondere maiori, & maiori valori, sed eminenter per æquiualentiam eminentialem ex eo, quòd est in supremo ordine.* Probatur. Est valor in supremo ordine, ergo habet hanc infinitatē; quia supremum continet per æquiualentiā perfectiones inferioris ordinis.

55 Dices. Si æquiualeret omnibus valoribus, eset in se ipso formaliter infinitus, quia diceret vnam rationem valoris, in qua omnes alij continerentur. Respondetur negando sequellam. Quia non ęquiualet per causalem continentiam, quasi sit causa omnium valorum, sed tantùm per æquiualentiam in ordine ad præmium quatenus est sufficiens pro omni præmio possibili.

56 Dices secundò. Posita quacunque re perfecta, potest Deus facere perfectiorem, ergo etiam valorem perfectiorem, quàm sit valor operum Christi. Resp. negando consequentiam. Quia hic valor non est terminus Diuinæ potentiæ, sed prouenit à Diuino supposito, vnde ipsi commensuratur secundùm capacitatem actus creati.

57 Dices 3. Si peccatum eset infinita offensa, adhuc satisfactio Christi eset sufficiens pro ipso, ergo infinita Resp. neg. conseq. Quia adhuc peccatum non requireret satisfactionem nisi personæ infinitæ; non quia non potest exigere, nisi summam satisfactionem possibilem. Tū quia sufficit æqualitas personæ satisfacientis cū persona læsa vt fiat sufficiens satisfactio. Deinde in illa hypothesi satisfactio haberet infinitatem sicur haberet peccatum, quia quod daret infinitatem peccato, tribueret etiam proportionaliter satisfactioni.

58 Ad primum Respond. Ex scriptura nihil aliud colligi quam superabundantiam satisfactionis Christi. Ad 2. & eius confirmationē respōdetur procedere tantū de infinitate

tate syncategorematica modo explicato. Ad 3. Hunc valorem crescere proportionaliter ad dignitatem personæ; sed secundum mensuram, qua potest se communicare subiecto, non potest autem se communicare, nisi finito modo ergo. Ad 4. Sufficere infinitatem syncategorematicam, quia præmia, & iniuriæ habent tantum infinitatem syncategorematicam etiam si considerētur secundum totam suā possibilitatem. Ad 5. negatur minor. Nā satisfactio Christi nō est minoris valoris respectu totius collectionis peccatorum, quia tota collectio non requirit maiorem satisfactionem, quàm requirunt singula peccata; nam quodlibet peccatum seorsim requirit summam satisfactionem. Ad 6. negatur conseq. Nam omne præmium possibile non est infinitū, nisi syncategorematicè; & ideo ex eo, quod personę infinitæ debeatur magnum pręmium, sequitur tantū, quod debeatur infinitum syncategorematicè. Deinde argumentum solum probat, quod ratione infinitatis personę debeatur pręmium infinitum; non autem ratione infinitatis valoris, qui sit in actu.

59 Ex his Colligitur non potuisse Christum plus mereri, quàm possit Deus facere. Tum quia non potuit mereri impossibile. Tum quia meritum, & præmium dicuntur relatiuè, vnde vnum non potest excedi ab alio. Et licet per vnicam actum potuerit mereri quicquid Deus potest facere, non tamen per alios potuit plus mereri, quia cæteri actua non fuissent applicabilęs ad aliud præmium.

60 Colligitur 2. Quod si Deus intuitu meritorum Christi faceret aliam vnionem hypostaticam, quà alia persona Diuina assumeret aliam naturam; adhuc valor operum Christi posset alia obtinere, quia potest indiuisibiliter applicari pro singulis præmijs.

DE CONDITIONIBVS IVSTITIAE satisfactionis Christi.

DISPVTATIO C.

An Christi satis factio sit ad alterum.

SECTIO I.

1 ARistoteles 5. *Ethic. cap.* 1. *&* 2. docet ad se ipsū non esse iniustitiam, quia nemo vult lædere se ipsum, ex quo etiā fit, quod nec ad se ipsum possit esse satisfactio, cum satisfactio supponat iniuriam, vnde difficultas est, quomodo Christus, cùm sit persona Diuina, potuerit satisfacere Deo, omissis autem varijs responsionibus.

2 Dicendum est. *Ad satisfactionē, seu iustitiam exercendam per accidens requiri distinctionem suppositorum, quatenus ex ipsis infertur distinctio naturarum, & diuersitas iurium, atq. adeò Christi satisfactionem fuisse ad alterum secundum iura diuersa Diuinum, & humanum, ratione quorum potuit consurgere debita æqualitas.* Probat. Satisfactio de suo formali importat adæquationem iuriū; hæc autem adæquatio potest fieri ab vna, & eadem persona, quæ in se substentet diuersa iura fundata in diuersis naturis. Hoc autem contingit in Christo, quia substentabat ius naturæ Diuinæ, & humanæ.

3 Obijcit Vasquez. Per hoc non saluatur, quod satisfactio sit ad alterum, sed tantùm, quod sit eiusdem ad se ipsum secundum alteram, & alteram naturam. Respondetur Non saluari quod sit ad alterum, alteritate suppositi concedo; alteritate iuris, nego. Alteritas autem suppositi est solum necessaria, vt habeatur alteritas iuris.

4 Instabis. Neque esse ad alterum alteritate iuris, quia ius hominis est sub iure Dei, vnde 5. *Ethic.* 6. habetur. Inter Dominum, & seruum nō posse esse iustitiam, quia seruus non habet proprium ius. Respondetur. Ex hoc fieri, quod non sit iustitia propriè dicta, non autem, quod non interueniant diuersa iura, quia ius hominis est diuersum à iure Dei, licet ipsi subordinatum.

5 Obijcitur 2. Principium satisfaciendi fuit etiam subsistentia Diuina, vt dignificans, ergo. Respondet. Licet dignificet, non tamen fundat ius, secundum quod est facta satisfactio, quia tale ius fundatur in principio morali dominatiuo, quod est voluntas creata.

An Christi satisfactio defecerit à Iustitia, quia ipse non tenebatur satisfacere.

SECTIO II.

6 DIfficultas est, an de ratione satisfactionis, & iustitię sit, quod fiat ab eo, qui læsit, an verò possit esse ab alio.

Prima sententia negat, ita Suarez *disp. 4. de Incar. sec. 6.* & alij. Prob. Iustitia solum intendit seruare ius alienum, ergo parum refert, quod ab hoc, vel ab alio restituatur in pristinum statū, quando est læsum 2. Cum quis alteri detrahit, si sciat iacturam famæ esse alio modo compensatā, non tenetur ad restitutionem. ergo

7 Secunda sententia est affirmatiua, & proinde vult, satisfactionem Christi non fuisse secundum iustitiam defectu huius conditionis. Ita Recentiores nonnulli.

8 Dico 1. *Ad satisfactionē ex iustitia requiri, quod fiat ab eo, qui lęsit.* Prob. In constituenda æqualitate iustitiæ idest restituēdū, supra quod læsus habet ius, læsus aūt per iniuriā ab alio habet ius supra satisfactionem propriæ excellentię, quam ille tenetur exhibere, à quo est lęsus, ita vt ius sit ad compellendam voluntatem illius, qui lęsit, ad hanc testificationem. ergo

9 Dico 2. *Ratione huius conditionis Christi satisfactionē non defecisse à vera ratione iustitiæ.* Probat. Ideò defectu huius conditionis nō haberetur vera iustitia, quia nō redditur id, supra quod lęsus habet ius. Sed in Christi satisfactione redditur totū id, supra quod Deus habet ius, ergo. Minor prob. Christus assumpsit causam generis humani, & tanquam caput satisfecit nomine ipsius habens sibi alligatas voluntates hominum, non solùm interpretatiuè, sed etiam formaliter per actuale obsequium ipsorum, ergo per ipsum redditur Deo illa testificatio excellentię, quam tenetur reddere quilibet homo. Antecedens probatur. Quia Christi satisfactio non completur, quòad effectum, nisi pro ijs, qui cooperantur per proprium obsquium.

10 Dices. Ergo Christus non plenè satisfecit, sed homo etiam satisfacit. Respondetur. Non plenè satisfecit quò ad condignitatem, & nego, quò ad effectum, & applicationem satisfactionis, & concedo. Quia, vt Christi satisfactio habeat suum effectum, debet interuenire actualis conuersio hominis in Deum.

11 Dices 2. sequeretur, quod homo non iustificaretur gratis, quia cooperatur satisfactioni Christi, ratione cuius fit remissio iniurię. Respond. negando sequellam. Quia condigna satisfactio non est ex nobis, sed ex meritis Christi, & nobis gratis applicata.

12 Dices 3. Opera Christi non satisfaciunt, nisi vt dignificata; vt autem talia, neque moraliter sunt nostra, ergo. Respondetur. Esse moraliter nostra, quia sunt capitis in quo reprę sentatur totum genus humanum, & offeruntur à Christo nomine ipsius.

13 Ad 1. Respondetur. Non posse seruari iustitiam, nisi satisfactio sit aliquo modo ab offendente, satisfactio autem pro peccato fuit aliquo modo ab offendente, quatenus fuit à capite generis humani. Ad 2. negatur paritas. Quia in illo casu supponitur positum id, ad quod lęsus habet ius, quia iam habet bonam famam, in casu autem nostro lęsus habet ius supra obsequium offendentis, & ideò nisi ipsum ponatur, non restituitur quod debetur.

An ad complendam Christi satisfactionem requiratur acceptatio.

SECTIO III.

14 Licet satisfactio Christi fuerit cōdigna, quia tamē nō est exhibita ab eo, qui tenebatur satisfacere. Difficultas est, an fuerit necessarium, quod Deus illam acceptaret pro debito generis humani, an verò ex natura sua absq; tali acceptatione extinxerit debitum?

15 Prima sententia asserit fuisse necessariam acceptationem, ita Vasquez *disp. 9. de Incarnat. cap.* 2. & alij. Probant. Nulla actio ex natura sua tollit debitum culpæ, aut pœnæ, cum nulla ex natura sua tollat peccatum, ergo. Secundò. Cum quis secundum legem incurrit pœnam corporalem, si pecunia se redimat, non satisfacit sine benigna acceptatione creditoris, ergo cum homo incurrerit reatum pœnæ, non potuit Christus satisfacere pro ipso sine acceptatione.

16 Secunda sententia asserit non fuisse necessarium, ita Vega *lib. 7. in Concilium Trid. cap. 9.* Suarez *disput. 4. de Incarnat. sectio* 5. Crabrera *3. par. quæst. 1. art. 2. disp.* 7. §. 6.

17 Dico 1. *Si in satisfactione offeratur, totum quod est debitum ex vi iustitiæ cum omnibus conditionibus requisitis, non requiritur aliqua acceptatio, sed ex natura rei extinguitur ius creditoris.* Prob. Ponitur tota æqualitas, quæ requiritur ex vi iustitiæ, quæ non dat ius, nisi ad debitā æqualitatē, ergo ex natura rei extinguitur ius creditoris, quia læsus habet tātum ius ad debitam æqualitatem.

18 Dico 2. *Christi satisfactionem esse talem, vt si non est necessaria Dei acceptatio, vt compenset iniuriam, neque etiam est necessaria, vt tollat alterum effectum peccati, videlicet reatum culpæ, & pœnæ,* est cōtra Ragusam *disput. 21. de Incarnat.* Probatur. Effectus peccati, qui consistit in priuatione amicitiæ Dei, & destinatione ad pœnas, est connexus cum primo effectu, quia homo in tātum est inimicus, & destinatus ad pœnam, in quantū Deum offendit, ergo facta compensatione iniuriæ, debet cessare id, quod est debitum ratione iniuriæ.

19 Dices. Non esse necesse, vt ad remissionem iniuriæ sequatur reconciliatio, vt patet in nobis. Contra. Non potest remitti iniuria perseuerante auersione peccatoris à Deo, cùm in ipsa auersione formaliter consistat peccatum, atque adeo offensa Dei, ergo non potest remitti, nisi ponatur conuersio opposito; atque adeò gratia habitualis, & acceptatio in amicum.

20 Dices 2. Ratione peccati perijsse ius nostrum ad gratiam. Contra. Intantùm perijt, in quantùm Deus illam subtraxit in pœnam peccati, ergo cum posita debita satisfactione extinguatur ius Dei ad puniendum, debet etiam cessare pœna.

21 Dico 3. *Cum quis est impotens ad satisfaciendum de condigno, & alter pro ipso satisfacit, ita tamen vt accedat voluntas ipsius cum illa satisfactione, quam potest exhibere, adhuc ex natura rei extinguitur ius læsi, nec est necessaria benigna acceptatio.* Probatur. Iustitia non dat ius, nisi ad possibile, ergo cum quis est impotens ad condignè satisfaciendum, & alius pro ipsò satisfacit, exhibetur illa condigna satisfactio, quæ est possibilis, ergo læsus non habet aliud ius ad alium modum satisfactionis.

22 Dico 4. *Ad satisfactionem Christi non fuisse necessariam Dei acceptationem, sed ex natura sua extinxisse debitum.* Probat. Hæc satisfactio fuit oblata à Christo vt à capite nomine generis humani, & fuit cōdigna, & adfuit noster consensus interpretatiuè in voluntate Christi, & formaliter, quando per nostrum obsequium nobis applicatur satisfactio, ergo posuit debitam æqualitatem, tàm in re, in qua erat illatum damnum, quàm in persona, quæ intulit, ergo ex natura sua extinxit debitum.

23 Dico 5. *Christi satisfactionem ex natura sua absque acceptatione extinxisse ius Dei, vt iudicis ad puniendum.* Est contra. Ragusam *citatum*. Probatur. Christi satisfactio ponit æqualitatem, quam Deus vt iudex potest exigere, ergo extinguit ius Dei, vt iudicis. Antecedens probatur. Quia Iudex habet tantum ius ad illam æqualitatem, qua constituitur debitus ordo Reipublicæ; Christi autem satisfactio ponit hanc æqualitatem, quia respublica rationalis creaturæ non exigit, nisi illam æqualitatem per quam creatura rationalis debito modo sit ordinata cum vltimo fine. Christi autem satisfactio ponit hanc æqualitatem, & ordinem, cum subijciat creaturam Deo vt vltimo fine per debitum obsequium.

24 Ad 1. Respondetur. Nullam actionem tollere peccatum in genere causæ formalis; Christi autem satisfactio tollit in genere efficientis, quatenus extinguendo ius fundatum in iniuria, tollit etiam ea, quæ consequuntur ad iniuriam. Ad secundum negatur consequentia. Quia Christi satisfactio extinguit etiam ius, quod habet Deus vt iudex, inducendo debitam æqualitatem, quam exigit respublica.

An in Deo fuerit obligatio acceptandi Christi satisfactionem.

SECTIO IV.

25 Prima sententia est negatiua, ita Medina *3. p. q. 1. art. 2.* Suarez *disp. 4. de Incarn. sect.* 5. Vasquez *disp. 9. cap.* 3. Meratius *disp. 8. sect.* 1. & alij. Prob. Christus agit gratias Deo pro impetratione eorum, quæ fecit, ergo Deus poterat non exaudire, atq; adeo non acceptare eius satisfactionem. Secundò. Deus habebat ius ad nostram satisfactionem, ergo poterat non acceptare satisfactionem Christi. Tertiò. Potuisset Deus ordinare, ne Christus offerret sua opera pro satisfactione, ergò etiam potuisset decernere, non acceptare, Si Christus offerret.

26 Secunda sententia asserit, non potuisse non acceptare; sed ex diuerso capite assignat necessitatem acceptandi. Alij enim, vt Sotus *in 4. dist. 19. q. 1. art.* 2. Quia voluntas Diuina non poterat discordare à voluntate humana Diuini suppositi. Alij vt Lorca 3. *parte disputat.* 8. Quia opera Christi erant summè digna. Alij vt Ragusa *disp. 12. de Incarnat.* §. 1. quia ex vi satisfactionis erat in Deo obligatio negatiua, orta ex eo, quod satisfactio esset æquiualens, & homo impotens ad satisfaciendum.

27 Dico primò. *Secluso quocunq. pacto siue explicito, siue implicito, adhuc Deus erat obligatus ex vi suæ rectitudinis ad acceptandam satisfactionem Christi pro genere humano.* Probatur. Christi satisfactio adæquata compensatione extinguit ius Dei, ergo ex vi suæ rectitudinis tenetur acceptare. Probatur antecedens. Quia satisfactio est condigna, & ius Dei, cùm non possit esse ad impossibile, non potest exigere condignam satisfactionem ab ipso homine, ergo potest tantùm exigere, quòd homo satisfaciat eo modo, quo potest, & quòd alius, qui possit, ponat condignitatem. Consequentia etiam probatur. Extincto iure creditoris, non potest creditor detinere debitorem obligatum, quia ius nō dat illi hanc potestatē, ergo Deus ratione suæ rectitudinis non potest detinere hominem obligatū, atque adeò debet acceptare satisfactionē.

28 Dico 2. *Deum etiam vt iudicem fuisse obligatum ex vi suæ rectitudinis acceptare satisfactionem.* Probatur. Deus vt iudex habet tantùm ius ad illam æqualitatem, qua tollatur inæqualitas inducta per peccatum, quæ consistit in deordinatione ab vltimo fine, & in tantùm habet ius ad pœnam, in quantum adest hæc inæqualitas, ergo cum per Christi satisfactionem inducatur hęc ęqualitas, vt constat ex supra dictis, extinguitur ius Dei vt iudicis.

29 Ad 1. Christum egisse gratias Deo pro beneficijs, in quibus fuit exauditus, non autem pro acceptatione satisfactionis.

ctionis. Deinde aguntur etiam gratiæ Deo pro ijs, quæ necessariò fiunt; vnde beati gratias agũt de ipsa beatitudine. Ad 2. Quomodo sit redditum totũ id, ad quod Deus habebat ius, patet ex dictis. Ad 3. negatur consequentia. Nam ante oblationem satisfactionis poterat Deus impedire, ne offerret Christus; at posita oblatione, cum sit iam extinctum ius Dei, non remanet in ipso potestas non acceptandi.

An satisfactio Christi fundetur in gratia creditoris.

SECTIO V.

30 QVod satisfactio nõ debeat fũdari in gratia creditoris, docent cõmuniter, quia si debitor vtatur gratia creditoris ad satisfaciẽdũ, iã in illa gratia virtualiter relaxatur debitũ, & ideò non potest interuenire iustitia, cum igitur satisfactio Christi fundetur in gratia, non videtur, quomodo ex hoc capite possit esse secũdũ iustitiã.

31 Notandũ 1. secundùm Regulas iustitiæ nõ esse reddendũ in satisfactione, nisi id, quod est debitũ, & eo modo, quo est debitum; quia autẽ nõ potest esse debitũ, quod est impossibile, cũ hoc nõ possit poni in bonis creditoris, ideò cum homo non possit aliquid boni facere sine gratia, neque poterit contrahere debitum reddendi aliquid Deo, quod fiat sine gratia.

32 Notandũ 2. Licet tota operatio bona sit gratia Dei, adhuc tamen est propria hominis, & sub eius dominio, & proprietas in eo consistit, quod operetur secundum regulas particulares, & dominatiuo modo. Hinc cum teneatur tantum dare, quod est sub eius dominio, non poterit contrahere aliud debitum respectu Dei, nisi ad exhibẽdas suas operationes secundum determinationem factam per regulas particulares, quia hæc sola determinatio est in potestate ipsius.

33 Dicendum est. *Gratiam, quam Christus accepit in ordine ad satisfaciendum, non tollere, quin satisfactio* sit secundùm iustitia. Probat. Tunc gratia creditoris derogat iustitiæ, quando excludit aliquid, quod sit debitum, in satisfactione autem Christi non excluditur aliquod debitum, cum non sit debitum Deo aliquid quod non sit participatum ab ipso, atq; adeo quod in ordine supernaturali non sit ex gratia ipsius.

34 Dices. Dum Deus dat gratiam, licet operatio sit secundùm regulas particulares, adhuc tamen virtualiter, relaxat debitum. Respondetur. Non relaxare, sed tantum dare potentiam ad satisfaciendum, & ideò sicut manet in potestate hominis satisfacere, vel non satisfacere; ita etiam habet ex se, quod reddat debitum.

35 Dices secundò. Ista satisfactio habet valorem à supposito Diuino, ergo est ipsa gratia creditoris. Respond. Habere hunc valorem à supposito Diuino dependenter à voluntate creata, quatenus se applicans ad operandum, facit, quod suppositum Diuinum dignificat operationem.

An Christi satisfactio sit ex proprijs.

SECTIO VI.

36 REquiritur etiam, vt satisfactio sit secundum regulas iustitiæ, quod non sit ex bonis creditoris; si enim redditur creditori, quod suum est pro eo, quod est ablatum non ponitur æqualitas debita. Vnde cum Christus in satisfactione exhibuerit opera, quæ erant sub Dei dominio, non videtur satisfactio ipsius habere hanc conditionem, præsertim quia dignificatio satisfactionis erat ex dignitate propria Dei.

37 Notandum 1. Satisfactionem, quia creatura tenetur Deo satisfacere, esse diuersæ rationis ab ea, quæ est inter homines. Ratio est, quia homines sunt personæ eiusdem ordinis, nec vnus dependet ab alio in exhibenda satisfactione. Homo autem, & Deus sunt diuersi ordinis, ita vt

cum creatura dependeat essentialiter à Deo in suis operationibus, non possit satisfacere, nisi per opera, quæ procedunt à Deo, vt à causa prima.

38 Notandum 2. Ex vi iustitiæ requiri solùm in satisfactione, vt inęqualitas reducatur ad æqualitatem. Hinc si potest reduci per ea, quæ sunt sub dominio creditoris, iàm satisfactio est secundùm iustitiam, quia ponitur totum, quod exigit iustitia.

39 Notandum 3. Creaturam non posse priuare Deum aliquo dominio, quia cum sit essentialiter Dominus, nihil potest existere, quod nõ sit sub eius Dominio, vnde quãdo non exhibet actum, quem Deus exigit, nõ priuat ipsum aliquo dominio; nam actus, antequam existat, non est sub Dei dominio, & si Deus vult efficaciter ipsum existere, non impeditur à Creatura. Hinc iniuria in eo consistit, quod homo deum contemnat se conuertendo ad bonum creatum, quod non est aliud, quàm lædere ordinem, quem vult creaturas habere ad se ipsum. Hinc tota inæqualitas in eo consistit, quod creatura tollat à se ipsa ordinem debitum respectu vltimi finis, & ideò inducetur æqualitas, si talis ordo ponatur à persona infinita per debitam submissionem.

40 Dicendum 1. *Satisfactionem Christi, vt sit secundum iustitiam, non debere esse ita ex proprijs, vt excludatur dominium Dei.* Probatur. In hac satisfactione est tantum inducenda æqualitas opposita inæqualitati ortæ ex iniuria, sed hæc sufficienter inducitur per ea, quæ sunt sub Dei dominio, ergo. Probatur minor. Quia ista æqualitas consistit tantùm in debito obsequio, per quod Deo redditur debitus honor oppositus contemptui, qui fuit in peccato.

41 Dicendum 2. *Non obstare, quod dignitas, & valor sit à persona Verbi, adhuc Christi satisfactio est secundum leges iustitiæ ex eo, quod iustitia exigit tantum tolli inæqualitatem deordinationis, quà creatura se auertit à Deo per actionem, quà eadem creatura Deo subijciatur, quæ sit tanta dignitatis, quanta est grauitas iniuriæ.*

Probatur. Tota inęqualitas consistit in deordinatione creaturę, qua deus contemnitur, & hęc sola est tollenda in satisfactione, non autem est transferendum in Deum aliquod dominium, cum Deus essentialiter illud habeat supra omnia, ergo non requiritur, quod valor satisfactionis sit ex proprijs naturę humanę, sed sufficit, si dignificetur actio humana.

An Christi satisfactio sit ex indebito.

SECTIO VII.

42 SAtisfactionem debere esse ex ijs, quę non sunt debita alio titulo creditori, docent communiter, quia quod est debitum ex vno capite, nequit inseruire ad tollendam inæqualitatem ortam ex alio; vnde cum Christi opera fuerint Deo debita ex alijs titulis, pręsertim gratitudinis, non videntur potuisse inseruire pro satisfactione.

43 Notandum 1. Actus morales posse habere plures moralitates ex diuersis obiectis; vnde cum quis ex voto tenetur dare elemosinam, ille actus habet rationem misericordię, & religionis.

44 Notandum 2. Actus morales posse ordinari in Deum ex diuersis titulis gratitudinis, obedientię, seruitutis, &c. Quia autem isti tituli respiciunt speciales rationes in Deo, hinc habetur, quod idem actus adęquatè ordinatus possit terminari ad Deum secundùm diuersas rationes, quę sint vnus terminus adęquatus.

45 Notandum tertiò. Actiones nostras quocunque titulo dirigantur in Deum, non inducere rationem satisfactionis, nisi voluntas respiciat motiuum satisfaciendi, quod est ius Dei, actus enim inducit solùm illas rationes, quas refundit motiuum. Opera autem nostra, licet Deo sunt debita ex diuersis titulis, non tamen sunt debita sub ratione satisfactionis, nisi ex titulo

iuris fundato in offensa; & ideo nisi ipse accedat, semper remanent indebita sub ratione satisfactionis.

46 Dicendum. *Christum satisfecisse ex indebitis, quatenus opera ipsius sub ratione satisfactionis non erant debita ex alio titulo.* Probatur. Secundum rationem obsequij satisfactiui non exiguntur, nisi ratione offensæ, ergo sub hac ratione sunt indebita ex alio titulo. Rursus iustitia non exigit indebitum quocunq; alio titulo, quia solùm exigit tolli inæqualitatem, quæ tollitur sufficienter per id, quod operans exhibeat sub ratione satisfactionis. ergo

Quæ iustitia interueniat in Christi satisfactione.

SECTIO VIII.

47 Vidimus, in Christi satisfactione fuisse seruatas omnes iustitiæ conditiones, quæ requiruntur ad cōdignitatem, atq; adeò interuenisse obiectum materiale, quod est æqualitas, nunc videndum de formali, quod est ius. Certum est autem, in Christi satisfactione interuenisse aliquam iustitiam, ad Rom. 3. *Quem proposuit Deus ad ostensionem iustitiæ suæ*; Vnde Christus satisfecit de toto rigore iustitiæ quò ad obiectum materiale exhibendo totum id, quod exigebat rigorosa iustitia, quod docent ferè omnes veteres Doctores.

48 Prima Sententia asserit, fuisse iustitiam commutatiuam, ita Medina 3. *p. q.* 1. *art.* 2. *dubio* 3. Corneius *disp.* 1. *dubio* 7. Crabrera *disp.* 8. §. 3. Ragusa *disp.* 22. Probant. Christi satisfactio dicitur emptio, redemptio, solutio, quę important iustitiam commutatiuam. Secundò. In satisfactione pro iniuria interuenit commutatiua, quando redditur æquale, vt docet Aristoteles. Christus autem reddidit æquale.

49 Secunda sententia asserit, fuisse iustitiam specialem, quæ est ad Deum distinctam à iustitia commutatiua, quę est inter homines, ita Suarez *disp.* 4. *de Inc. sectio* 5. Hurtadus *disp.* 12. *sectio* 12.

50 Tertia Sententia, docet fuisse actum religionis, ita Marsil. *in* 4. *q.* 10. *ad* 6.

51 Quarta sententia ait, fuisse actum plurium virtutum, quia Christus satisfecit per omnia sua opera ex motiuo charitatis, obedientiæ, &c. Ita Vasquez *disp.* 7. *de Incarn. cap.* 6. Mγrat. *dis.* 7. *sect.* 2.

52 Quinta sententia vult, fuisse actum iustitiæ vindicatiuæ, quia Christus soluit pro eo, quod homo debebat pati, ita Recentiores nonnulli.

53 Dico primò. *Non fuisse Iustitiam commutatiuam propriè dictam.* Probat. Hæc Iustitia essentialiter constituitur per commutationem iurium, quod fieri nequit, nisi ius vnius in alium transferatur; Christus autem non transtulit in Deum ius aliquod, cum non sit capax noui iuris.

54 Dico secundò. *Neque fuisse iustitiam commutatiuā diuersam à nostra.* Probatur. Vel hæc iustitia fundatur in iure propriè dicto; vel non. Si primum, ergo est iustitia commutatiua detractis imperfectionibus. Si secundum; ergo non est iustitia propriè dicta.

55 Dico tertiò. *Neque fuisse actum Religionis.* Probatur. Religio respicit in Deo pro motiuo summam excellentiam: satisfactio autem ius ortum ex offensa. ergo

56 Dico quartò. *Licet Christus satisfecerit per actus plurium Virtutum, non tamen satisfactio fuit actus plurium virtutum.* Probatur. Satisfactio vt talis habet speciale motiuum, nempe compensationem iniuriæ, ergo est actus tantùm vnius virtutis.

57 Dico quintò. *Non fuisse actum iustitiæ vindicatiuæ.* Probatur. Iustitia vindicatiua reddit æqualem mediante pœna, & Deus illam non exercet parcendo, sed exigendo pœnam. In Christi autem satisfactione non fuit exacta aliqua pœna, neque enim Christus satisfecit per pœnalitates, sed per obsequium placatiuum dignificatum à Persona infinita.

58 Dices. Satisfactio fuit facta Deo, vt Iudici, ergo per iustitiam vindicatiuam. Respondetur negando consequentiam. Quia aliud est puniri, & aliud extinguere ius iudicis, hoc secundùm non est actus iustitiæ vindicatiuę, quia qui lætit non subijt aliquam pœnam.

59 Dico sextò. *Fuisse actum iustitiæ legalis.* Probatur. Iustitia legalis est illa, quæ habet pro obiecto debitum ordinem reipublicę, seu ęqualitatem, quà cōstituitur hic ordo. Christi autem satisfactio constituit hunc ordinem, quia reconciliauit hominem Deo. ergo

60 Ad primum. Respondetur satisfactionem Christi significari nomine emptionis, &c. ad explicandam ipsius condignitatem, non autem ad explicandam iustitiam commutatiuam. Ad secundum. Iustitiam commutatiuam respicere ęqualitatem secundum commutationem iurium, quę est inter homines, quando sibi inuicem satisfaciunt, & de hac loquutus est Aristoteles: hęc autem commutatio iurium non est in Deo.

DE SATISFACTIONE PVRI Hominis.

DISPVTATIO CI.

An possit purus homo perfectè satisfacere pro suo peccato.

SECTIO I.

1 Certum est, non posse satisfacere ex viribus naturę 2. Corinth. 13. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, & ideò quęstio procedit supposito auxilio Dei.

2 Prima Sententia asserit, posse satisfacere per actum contritionis, vel amoris, ita Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 1. *art.* 2. Aureol. *ibidem*, Richaro. *distinct.* 17. *art.* 1. *q.* 7. Paludan. *in* 3. *distinct.* 20. *q.* 2. Bannes 1. *p. q.* 2. *art.* 4. Rada *p.* 3. *cont.* 13. *art.* 1. & communiter Scotistę. Probant. In satisfactione condigna solum requiritur vt tantum reddatur, quantū fuit ablatū. Cōtritio autem, & amor tātū reddunt Deo, quantum fuit ablatum, tum quia reddunt debitum obsequium, tum quia tantum bonum est contritio, quantum malum est peccatum, tum quia restituunt Deo honorem vltimi finis. Secundò. Contritio habet pro obiecto peccatum destruendum vt Dei offensam, ergo est satisfactio sufficiens ad ipsum tollendam.

3 Secunda sententia est negatiua, ita D. Bonau. *in* 3. *distinc.* 20. *q.* 3. *&* 4. Durandus *q.* 2. Ferrar. 4. *contra Gentes cap.* 54. Suarez *disp.* 4. *de Incarn. sectio.* 8. Ragusa *disp.* 5. §. 3. Hurtad. *disp.* 10. *sectio.* 1 *&* 4. Vading. *disp.* 2. *dub.* 6. §. 2. & communiter.

4 Dicendum est. *Non posse purum hominem pro peccato proprio satisfacere ad æqualitatem.* Desumitur ex Patribus, quatenus docent, fuisse necessariam incarnationem, quia solus Filius Dei poterat pro peccatis satisfacere, & redimere hominem. Probatur. Peccatum in ratione offensę crescit ex dignitate personę, sicut quęlibet alia offensa, vt docet Aristoteles 5. *Ethic. c.* 5. ergo cum Deus sit persona summè digna, ita vt non possint ipsi ęquiparari dignitates omnes aliarum personarum, etiam prout finito modo stat in mensura nostrę cognitionis, cum adhuc cognoscamus excedere in infinitum omnes alias personas, offensa ipsius erit summa, ergo non potest homo exhibere condignam satisfactionem, quia satisfactio ipsius non erit summa, quia satisfaciens non est persona summa.

5 Dices. Peccatum non esse infinitum in ratione offensę, & ideo, licet uno possit compensari aliquo determinato obsequio, poterit tamen compensari obsequiorũ multitudine, excellentia, & diuturnitate. Contra. Tota illa multitudo obsequiorum, &c. non est summa satisfactio possibilis, ergò non adæquat grauitatem iniuriæ.

6 Dices secundò. Quę sunt superioris ordinis posse cõpensari per multitudinem eorum, quæ sunt inferioris ordinis; sic plures actus temperantiæ æquiualent actui charitatis. Contra. Quę sunt inferioris ordinis secundum totum suum esse, & dignitatem mensurantur mensura inferiori, ergo nunquam adæquant res superioris ordinis; actus autem temperantiæ in ratione meriti, non est inferioris ordinis cum actu charitatis.

7 Dices tertiò. Posse à vili persona satisfieri pro iniuria quam intulit Regi, vt si pro ipso exponat vitam, quia sufficit, quod satisfactio tanti ęstimetur, quanti æstimatur damnum ex iniuria. Contra. Nulla hominis satisfactio potest tanti æstimari quanti ęstimatur iniuria illata Deo, quia hæc est summa, & satisfactio hominis est ordinis longè inferioris. ergo

8 Ad primum respondetur. Per actum amoris, aut cõtritionis non compensari grauitatem iniuriæ, sed tantum illud bonum creatum, quod per peccatum fuit ablatum, vnde licet contritio tendat in peccatum destructiuo modo, non tamen compensat iniuriam, quia ad compensandam non sufficit destructio peccati. Et hinc patet. Ad secundum.

9 Ex his colligitur. Neque in statu puræ Naturæ potuisse hominem satisfacere pro peccato, quia adhuc peccatum fuisset offensa Dei, atque adeò personæ summè dignæ.

10 Colligitur secundò. Neque hominem iustum posse condignè satisfacere; tum quia non habet locum satisfactio, tum quia, si haberet, militat eadem ratio.

An possit purus homo pro peccato proprio imperfectè satisfacere.

SECTIO II.

11 Prima sententia est negatiua, Ita Medina *par.* 3. *quæst.* 1. *articul.* 2. Caietanus *opusculo de fide, & operibus cap.* 11. Richard. *in* 4. *distinct.* 17. *quæst.* 2. *art.* 4. Cumel 1. *part. quæst.* 21. *art* 4. Probant. Quia Cõcilium Trident. Arausic. & Mileuitanum docent, iustificationem gratis fieri, quod non esset verum, si homo posset satisfacere, secundò. Contritio non potest satisfacere vt subsequitur gratia, cum iam supponatur culpa remissa, nec vt antecedit, quia tunc non habet valorem, cum omnis valor in ordine supernaturalis fundetur in gratia.

12 Secunda sententia est affirmatiua: ita Ferrar. 4. *contra gentes capitul.* 54. Suarez *disput.* 4. *de Incarnatione sectio.* 10. Ragusa *disput.* 6. Aluarez *disp.* 7. & alij.

13 Dicendum est. *Hominem posse exhibere Deo aliquam imperfectam satisfactionem*. Probatur. Contritio tendit placatiuo modo, & Deus illam acceptat. Psalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*, ergo aliquo modo satisfacit, quia satisfactio consistit in exhibitione illius, quod potest placare offensam.

14 Ad primum respondetur. Non gratis iustificari, quia hæc satisfactio, cum non sit condigna, non facit debitam reconciliationem. Ad secundum. Contritionem vt antecedit gratiam esse imperfectam satisfactionem, quia est actio placatiua, & habet suam æstimabilitatem in ordine supernaturali, cum sit actus supernaturalis. Cum autem dicitur, quod omnis valor fundatur in gratia, intelligitur de valore condigno.

15 Quæres. An homo vt membrum Christi possit condignè satisfacere. Respondetur non posse per proprias actiones, quia licet opera ipsius sint ex influxu Christi, non tamen habent illum valorem, quem habent opera Christi, non enim homines iusti communicant in dignitate personali capitis.

An possit homo condignè satisfacere pro peccato commisso sine aduertentia ad offensam Dei.

SECTIO III.

16 Quæstio supponit, quod illud peccatum, quod ex natura sua est mortale committatur ab aliquo cum ignorantia inuincibili, aut inaduertentia, quod sit offensa Dei, cognoscatur tamen habere grauem turpitudinem in ordine morali.

Prima sententia est negatiua, ita Salas 1. 2. *tractat.* 13. *disput.* 16. *sect.* 22. & alij Recentiores. Probatur. Eo ipso, quod peccatum est contra rationem, est etiam contra Deum, quia recta ratio est participatio æternæ legis, ergo, secundò. Antecedenter ad prohibitionem Dei homicidium est malum morale graue, & grauiter displicet Deo alioquin non prohiberetur sub pœna graui, ergo antecedenter ad offensam Dei est peccatum mortale. Tertiò sequeretur peccare tantum venialiter, si quis diceret, si homicidium non esset à Deo prohibitum, licet esset dissonum rationi, ergo occiderem: quia tunc actus, & obiectum præscinderent à prohibitione, & offensa Dei, quartò sequeretur, omnia peccata esse eiusdem speciei infimæ in ratione peccati mortalis, quia constitueretur per rationem offensæ Dei, & malitia, ex obiecto non esset mortalis.

17 Secunda sententia asserit, tale peccatum non futurũ mortale, atque adeo posse hominem pro ipso condignè satisfacere. Ita Suarez *lib.* 1. *de gratia cap.* 13. *& lib.* 7. *c.* 23. Coninc. *disp.* 32. *de charitate dub.* 5. Henriquez *lib.* 3. *de pœniten. cap.* 1. & alij.

18 Dico primò. *Peccatum cum ignorantia inuincibili offensæ Dei non fore mortale, quia nec erit offensa Dei*. Probatur. In tali peccato non præfertur creatura Deo, eo quod peccans ignorat præferri, ergo non est mortale, quia peccatum, in tantum est mortale, in quantum per conuersionem ad creaturam separat a Deo, & priuat gratia, quę est vita animæ.

19 Dices, licet non præferatur formaliter, præferri tamen virtualiter, quia peccatum est tale ex natura sua. Cõtra. Obiectum non influit in actum, nisi eo modo, quo stat in cognitione, ergo si nullo pacto cognoscitur creaturam præferri Deo, nullo modo præfertur.

20 Dico secundò. Posse purum hominem condignè satisfacere pro tali peccato. Probatur. Ideò non potest satisfacere pro mortali, quia est contra personam infinitam, illud autem peccatum non esset contra dignitatem Diuinam, quia non esset offensa Dei.

21 Dices. Adhuc displiceret Deo. Contra. Quia non omne, quod displicet Deo, est grauis offensa ipsius, sed insuper requiritur, quod grauiter ipsum lædat.

22 Dico tertiò. Non sequitur, quod de facto dentur apud fideles peccata in materia graui cõtra rationem, quæ non sint etiam offensa Dei. Probatur. Omnes cognoscũt Deum, & se debere operari propter vltimum finem, & solum actus bonos in ipsum dirigi, ergo si aduertant ad malitiam, aduertunt etiam saltem implicitè, & virtualiter ad offensam Dei, cum iam sciant, quod actus malus est offensa Dei.

23 Dico quartò. Etiam in infidelibus, si cognoscunt verum Deum, fieri non potest, vt aduertant aliquid esse grauiter contra rationem, & non esse offensam Dei. Probatur. Sciunt, Deum esse gubernatorem vniuersi, & intendere bonum ipsius, atque adeò vt supremum legislatorem prohibere malum, ergo eo ipso, quod aduertunt malitiam, aduertent virtualiter offensam Dei.

24 Ad primum respondetur valere de peccato, si consideretur secundum suam naturam, non autem, vt est in apprehen-

prehensione peccantis. Ad tertium. Talem actum habere suam malitiam mortalem, & esse prohibitum à Deo, vnde si quis aduertit malitiam, & ipsum eliciat, peccat mortaliter. Ad quartum, negatur sequella. Quia peccata, sunt offensa Dei secundum talem rationem malitiæ, & ideò multiplicantur iuxta multiplicationem malitiæ.

An purus homo possit pro veniali proprio condignè satisfacere.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit de puro homine iusto; quia peccator, sicut non potest satisfacere pro mortali, ita nec pro veniali, quia non potest relaxare debitum venialis, nisi relaxetur etiam debitum mortalis.

26 Prima sententia est negatiua. ita Petrus. Soto *lect. 28. de pœniten.* Zumel *1. 2. quæst. 114. artic. 5. disput. 2. Conclusio. 4.* Vading. *disp. 1. de Incarnatio. dub. 6. §. 3.* & alij. Probant. Etiam veniale peccatum est offensa Dei, atque adeò contra personam infinitam, secundo. Postulamus à Deo, nobis venisti venialia, si autem possemus satisfacere, remissio esset debita, tertiò Scriptura etiam, & Patres tribuunt Diuinæ misericordiæ remissionem peccati, quartò. Non potest homo satisfacere eodem actu pro maiori, & maiori pœna temporali in infinitum; alioquin posset etiam pro æterna, ergo nec pro quocunque veniali, cum hoc sit aliquid maius.

27 Secunda sententia asserit, posse satisfacere per vires naturales subsummendo proportionatam pœnam. Ita Scotus *in 4. distinct. 21. quæst. 1.* Gabriel *distinct. 16. q. 5. art. 1.* vel per actum moraliter bonum contrarium peccato veniali. Durand. *in 4. distinct. 16. quæst. 2.*

28 Tertia sententia vult, posse condignè satisfacere exhibendo aliquid per auxilium gratiæ, quod sit æquiualens offensæ. ita Suarez *disp. 4. de Incar. sect. 9.* Ragula *disp. 7.* Chelsson. *3. part. quæst. 1. art. 2. dub. 3.* Crabrera *disp. 15. §. 2.* & communiter Recentiores.

29 Dico primò. *Non posse condignè satisfacere ex viribus naturæ.* Probatur. Licet possit substinere pœnam debitam, atque adeò pro ipsa satisfacere, non tamen potest satisfacere pro culpa; quia in culpa veniali adest inæqualitas in ordine supernaturali, quæ non potest tolli nisi per aliquid supernaturale. ergo

30 Dico secundò. *Posse condignè satisfacere cum auxilio gratiæ.* Probatur. Ideò non potest satisfacere pro mortali, quia offensa cadit supra dignitatem Diuinam, quatenus contemnitur Deus. Sed offensa venialis non cadit formaliter supra dignitatem Diuinam, ergo. Minor probatur. Cum veniale non auertat à Deo, non tollit illum ordinem, quo Creatura ordinatur in Deum, atque adeò non contemnitur Deus per antepositionem creaturæ, ergo non lædit Deum secundum se, sed vt stat sub illo ordine, quo creatura tendit in ipsum, quatenus à tali ordine subtrahitur aliqua perfectio.

31 Dico tertiò. *Hanc satisfactionem non indigere acceptatione Dei, sed esse ex se sufficientem.* Probatur. Habet ex se vim extinguendi debitum, alioquin non esset condigna, cum condignitas in eo consistat, quod tantum exhibeatur, quantum ius creditoris exigit, ergo non est opus acceptatione.

32 Dices. Requiri acceptationem, quia debita est ex alijs titulis. Contra. Non est debita ex alijs titulis sub ratione satisfactionis, vt supra dictum est. ergo

33 Ad primum patet ex dictis. Ad secundum respondetur. Nos postulare remissionem venialium, Tum quia est difficile pro omnibus satisfacere, Tum quia est necessarium auxilium gratiæ, vt possimus satisfacere. Ad tertium. Peccata semper tolli per Dei misericordiam, aut quia immediatè condonantur; aut quia tolluntur per Sacramenta, aut quia saltem Deus dat auxilium ad satisfaciendum. Dicuntur autem dimitti à Deo, quia solus relaxat debitum posita satisfactione. Ad quartum negatur consequentia. Quod enim actus contritionis, aut dilectionis satisfaciat pro offensa, habet ex vi suæ specificationis, quia secundùm se restituit æqualitatem ablatam per peccatum veniale, quod autem satisfaciat pro pœna non habet ex vi suæ specificationis, sed ratione valoris, qui cum sit limitatus, potest compensare tantùm pœnam limitatam.

An purus homo constitutus caput generis humani possit pro alienis peccatis satisfacere.

SECTIO V.

34 PRima sententia est affirmatiua. ita Gabriel *in 3. distinct. 19. quæst. 2.* Durand. *ibidem* Almain. *quæst. 1.* Sotus *in 4. distinct. 1. quæst. 5.* Probant. Posset reddere æquiualens bono ablato per peccatum, quia bonum ablatum est rectitudo supernaturalis, & honor vltimi finis, ergo Secundò. Potuisset Deus conferre illi homini illam gratiam, quam dedit Christo, ergo potuisset satisfacere ad æqualitatem.

35 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Bonauentura *in 3. distinct. 20. quæst. 3. & 4.* Richardus *ibidem.* Vasquez *disp. 4. de Incar. c. 2.* Suarez *disp. 4. sect. 7.* & alij.

36 Dicendum est. *Nullam puram creaturam cum quauis gratia potuisse satisfacere condignè pro peccatis generis humani.* Ita communiter Patres Basilius *in Psal. 48.* Chrysost. *homilia 10. in Ioann.* Cyrillus *lib. 5. thesauri cap. 2.* August. *cap. 18. Enchiridio:* Adrianus *Epistola 1. ad Episcopos Hispaniæ.* Probatur. Iniuria Dei, & peccatum est summa offensa excogitabilis, vt vidimus; satisfactio autem puri hominis cum quauis gratia, etiamsi esset infinita, non est summa excogitabilis, cum non sit persona summè digna. ergo

37 Ad primum respondetur. Posse reddere æquiualens pro bono ablato ipsi homini, non autem pro grauitate offensæ. Ad secundum satisfactionem Christi non fuisse condignam ratione gratiæ, sed ratione personæ dignificantis.

38 Quæres. An saltem pro veniali alieno possit satisfacere. Respondetur negatiuè. Quia satisfactio illius de facto non extenditur ad extinguendum debitum offensæ alterius, cum non adsit ordinatio Dei: & offensa exigat satisfactionem ab ipso debitore. De potentia tamen absoluta posset, quia cum possit exhibere condignam satisfactionem pro veniali, posset applicari ex Dei institutione pro offensa aliena.

DE ADORATIONE CHRISTI.

DISPVTATIO CII.

An Christus sit adorandus adoratione latriæ.

SECTIO I.

1 ADoratio est inferioris respectu superioris: in quo distinguitur a laude, & gloria, nam etiam potest superior laudare, & glorificare inferiorem vnde est subiectio, qua nos alicui subijcimur ob eius excellentiam, & ex nostra indigentia: vnde etiam distinguitur, a quacunque reuerentia, & cultu, quia cultus, & reuerentia non important submissionem ex indigentia.

2 Supponendum est. Adorationem triplicem esse videlicet latriam, Duliam, & Hyperduliam. Latria secundum communem acceptationem dixit illam adorationem, quæ est pro-

est propria solius Dei. Dulia est adoratio qua colimus Sanctos. Hyperdulia verò est adoratio excellentiæ, quæ tribuitur B. Virgini.

3 Dicendum est. *Christum adorari adoratione Latriæ quæ consistit in eo, quod sit professio submissionis summæ, & totalis exhibita personæ supremæ, à qua totaliter dependemus.* Est de fide definitum in Concilio Ephesino *can.* 4. & in VI. Synodo, *collat.* 8. *Canon.* 9. Probatur Ioann. 15. *Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant Patrem.* Esaiæ 55. *Mihi curuabitur omne genu*, quod de Christo exponitur Ioan. 12. Ad Philip. 2. *Vt in nomine Iesu omne genuflectatur*, &c. Ratio est. Quia Christus est persona Diuina.

4 Obijcitur, Verbum ratione assumptionis humanæ naturæ exinaniuit semetipsum in formam serui, ergo hic homo Christus non debet adorari latria. Respondetur negando consequentiam. Quia hic homo Christus est homo Deus, & ideo exigit eandem adorationem.

An hæc adoratio redundet in humanitatem.

SECTIO II.

5 SVb alio etiam titulo proponitur quæstio, videlicet, An Christus vt homo adoretur Latria, ita vt talis adoratio per se immediatè terminetur ad humanitatem vt ad obiectum materiale, & motiuo tamen Diuinæ excellentiæ.

Prima sententia est negatiua, & vult humanitatem solum adorari quadam adoratione, quæ impropriè sit latria. Ita Alensis 3. *part. quæst.* 3. *memb.* 2. Gabriel *in* 3. *distin.* 9. *quæst.* 1. Cordub. *lib.* 5. *quæst.* 5. *dub.* 3. Probatur. Latria est adoratio propria Dei, ergo non potest terminari ad humanitatem. Secundò. Non sacrificamus humanitati, ergo nec latria ad ipsam terminatur. Tertiò si Angelus adoraret verbum, antequam assumeret humanitatem, vel posset assumpta humanitate adorare Christum eodem actu, & tunc non adoraret humanitatem; vel non posset, & tunc esset necessaria alia adoratio, ergo humanitas non adoratur eadem adoratione. Quartò Amor ergo Christum non terminatur æqualiter ad Verbum, & humanitatem, quia Verbum amatur super omnia, non autem humanitas, ergo nec adoratio. Quintò Damascenus *oratione* 1. *de imaginibus* ait, *materiam, per quam mihi salus facta est, colere non desino: non tamen vt Deum.* ergo. Nomine autem materiæ intelligit humanitatem.

6 Secunda sententia est affirmatiua. Ita communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 25. *art.* 2. & oppositum censetur damnatum.

6 Dicendum est. *Adorationem, qua Christus adoratur, terminari per se ad humanitatem, vt ad obiectū materiale.* Probatur ex Concilio Alexandrino *Epistola ad Nestorium* approbata à Concilio Ephesino; *vnus intelligitur Christus Iesus Filius Vnigenitus, qui vna adoratione propria cum carne adoratur*, & V. Synodus, *Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducit, sed non vna adoratione Deū verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, anathema sit*, & VI. Synodus *act.* 6. deffinit in adoratione Christi non separari Diuinitatem ab humanitate, sed vtramq; vt vnum adorari. Confirmatur. Concilium Trid. *sessione* 13. *Can.* 6. deffinit, Sacramentum Eucharistiæ adorari cultu latriæ, quia continet Diuinitatem: humanitas autem Christi continet Diuinitatem. Confirmatur secundò obiectum redditur dignum veneratione secundum mensuram excellentiæ, quam habet, ergo humanitas Christi, cum perficiatur per excellentiam Diuinam, quatenus perficitur, & sanctificatur per personam Verbi, est adoranda adoratione latriæ.

8 Ad primum respondetur. Latriam esse propriam solius Dei, vt habet ea se motiuum talis adorationis, posse tamen alteri communicari: nam sicut potest motiuum alteri communicari, ita etiam adoratio. Ad secundum negatur conseq. Nam sacrificium non fit humanitati, quia in ipso offertur Christus ratione humanitatis, idem autē non potest sacrificari sibi ipsi. Ad tertium. Non esset diuersa adoratio formaliter, quia esset ex eodem motiuo; sed tantùm materialiter, quia augeretur obiectum materiale. Ad quartum. Amorem Dei esse super omnia ex obiecto materiali, quatenus bonitas, quæ amatur est Deus supereminens omnia; humanitas autem Christi, cum non sit talis, non amatur super omnia; amatur tamen ex eodem motiuo, atque adeò eodem amore formaliter; vnde etiam potest adorari eadem adoratione formaliter ex eodem motiuo. Ad quintum. Damascenum tantum velle, quod humanitas non sit adoranda vt Deus; non autem, quod non sit adoranda vt aliquid Dei ex eodem motiuo latriæ.

An humanitas possit adorari præcisè à Verbo adoratione inferiori.

SECTIO III.

9 PRima sententia asserit, posse licitè adorari ratione propriæ excellentiæ creatæ, ita Caietanus 3. *part. quæst.* 25. *artic.* 2. Medina *ibidem* Præpos. *dub.* 3. Chelisson. *dub.* 4. Scotus *in* 3. *distinct.* 9. *quæst.* 1. Palud. *quæst.* 2. Durandus *quæst.* 3. Suarez *disp.* 53. *de Incarnat. sect.* 3. Hurtadus, *disp.* 85. *sect.* 2. & alij. probant. Potest humanitas præcisè concipi, non concepto verbo, & tunc habet suam excellentiam, ob quam potest adorari, & talis adoratio à nullo iure prohibetur, ergo. Secundò Diuinitas potest adorari præcisa à personalitatibus, ergo etiam humanitas præcisa à verbo. Tertiò Humanitas præcisè à verbo potest exorari, vt aliquid nobis præstet; exoratio autem est aliqua adoratio, cum sit aliquis cultus. Quartò B. Virgo vt Mater Dei potest adorari latria cum ordine ad Filium, & tamen potest etiam adorari hyperdulia ratione propriæ excellentiæ præciso illo ordine, ergo. Quintò, Potest Princeps sedere inferiori loco ratione tituli, cui conuenit inferior locus, vt si sit Canonicus potest sedere inter Canonicos, ergo etiam humanitas præcisa à Verbo potest ratione propriæ excellentiæ adorari inferiori adoratione.

10 Secunda sententia asserit posse adorari physicè præcisè à verbo, non tamen moraliter, & licitè: ita quidam Recentiores. Probant. Humanitas Christi adorabat Deū, & non se ipsam, quia adoratio est essentialiter ad alterum, ergo potest aliquid adorari absque eo quod adoretur totum, quod est in aliqua persona, ergo etiam humanitas non adorato Verbo.

11 Tertia sententia absolutè negat, Ita D. Bonauentura *in* 3. *distinct.* 9. *articul.* 1. *quæst.* 1. Richardus *articul.* 2. *quæst.* 1. Vasquez *disput.* 96. *de Incarnat.* Ragusa *tom.* 2. *disput.* 42.

12 Dico primò. *Non posse humanitatem licitè adorari præcisè à Verbo.* Probatur ex Concilio Constantinopolitano V. *collat.* 8. *canon.* 9. Si quis *in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducit separatim Deo Verbo, & separatim Deo homini, anathema sit.*

13 Dices. Concilium voluisse damnare eos, qui Christo exhibebant duas adorationes, vt duabus personis. Contra. Licet hoc intenderet damnare, adhuc tamen docet humanitatem non esse separandam à Verbo in adoratione, atq; adeò non esse duo obiecta adorabilia, alioquin possent deferri separatim duæ adorationes.

14 Probatur Secundò. Humanitas Christi ratione vnionis est facta particeps eiusdem adorationis cum Verbo, vt docent communiter Patres: Cyrillus *in desi.* 8. *anathemat.* Chrysostomus *sermone de Ascensione*. Leo Papa *ibidem*, & alij, ergo non potest adorari præcisè à Verbo; alioquin adoratio esset contra ius adorati, atque adeò esset actus

ſet actus inimicitiæ, quia ſubtraheretur, quod eſt debitū. Confirmatur. Quando concipimus humanitatem pręciſe à Verbo, non ſeparatur ab ipſa ius, quod habet ad adorationem, ergo cum debeat adorari ſecundum menſuram ſui iuria, adhuc exigit adorari eadem adoratione cum Verbo.

15 Dico ſecundò. *Nec phyſicè poſſe adorari præciſè à Verbo, ita vt ille actus retineat rationem adorationis.* Probatur. Adoratio eſt eſſentialiter actus Virtutis, ergo quando deſinit eſſe actus bonus, non eſt amplius adoratio, cum non ſit actus virtutis; in caſu autem noſtro ille actus non eſſet bonus, vnio eſſet actus iniuſtitię, quia ſubtraheret debitum cultum.

16 Ad primum. Primæ ſententiæ negatur conſequentia. Nam licet poſſit pręciſè concipi, non tamen adorari, quia adoratio ſit illicita, vt patet ex dictis. Ad ſecundum negatur paritas. Quia quando adoratur Diuinitas præciſa à Perſonis adhuc adoratur latria, & nihil ſubtrahitur de debita adoratione. Ad tertium. Humanitatem, cum ſe habeat vt, *quo*, in Chriſto, non poſſe præciſè exorari, ſed exoratur Chriſtus ratione humanitatis ex eo, quod exoratio tendit ad perſonam, prout in ſua apparentia ſubſtentat ius naturæ humanæ. Ad quartum negatur paritas. Quia Beata Virgo non habet ius propriè ad latriam, ſed quando ipſi exhibetur, exhibetur in virtute iuris alieni, quia adoratur reſpectiua adoratione tanquam aliquid Verbi, vnde non ſit ipſi iniuria, ſi adoretur iuxta proprium ius per hyperduliam. Ad quintum eſſe diſparem rationem. Quia princeps volens ſedet in illo loco, & ideò non ſit ipſi iniuria. Deinde ſeſſio ſequitur ius, vnde cum Princepa in illo loco non ſubſtentet ius Principis, ſed Canonici, ideò ſedet ſecundum ius Canonici. At humanitas in ordine ad adorationem ſubſtentat tantum ius Perſonæ Diuinæ, nam omnis alia excellentia ab ipſa determinatur.

17 Ad Fundamentum ſecundæ ſententiæ negatur vltima conſequentia. Ex eo enim, quod adoratur Verbum ſine humanitate, nulla ſit iniuria, ſicut ſit adorata humanitate ſine Verbo

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA DE

Intellectuali natura creata, atq; ad ſupernaturalem ſtatum eleuata.

Omine naturę intellectualis creatæ intelligimus illam, quæ ſupra omnem corpoream eleuata purum gradum intellectualem obtineat, vt homine perfectior ſit. In ſcriptura autem, & apud PP. dicitur Angelus, quod latinè ſignificat Nuntium: vndè non eſt nomen explicans naturam, ſed officium, vt docet D. Dionyſius *capit. 5. de cæleſti hierarch.* de hoc autem in præſenti agimus, & primo de ipſius exiſtentia.

DE EXISTENTIA Angelorum.

DISPVTATIO CIII.

An certum ſit dari Angelos.

SECTIO I.

1 Atheiſtæ, ſicuti Deum negant, ita etiã negant, dari ſubſtantias ſeparatas; & ſolum ea, quæ ſenſibus percipiuntur, concedunt exiſtentia. Saduceji quoque vt colligitur ex *cap. 21. Act.* negant Angelos, cum negent omnes ſpiritus, & Nonnulli alij Hæretici, communiter tamen philoſophi Ethnici Angelos cognouerunt, quos nomine Intelligentiarum, Dæmonis, Genij, & his ſimilibus appellabant.

2 Eſt tamen certũ de fide dari Angelos, qui ſint naturæ præſtantioris ſupra hominem. Tobiæ 12. *Ego ſum Raphael Angelus vnus ex ſeptem, qui adſtamus ante Dominum.* Pſalm. 8. *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis.* ad Heb. 2. *Cum autem qui modico quàm Angeli minoratus eſt.* Matth. 18. *Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei*, &c. Vnde non ſolum habetur, dari has creaturas, ſed etiam eſſe intellectuales, & excellentiores homine. Difficultas autem eſt, an poſſit naturaliter cognoſci exiſtentia Angelorum.

3 Prima ſententia aſſerit poſſe demonſtrari. Ita Banes *1. p. q. 55. art. 1. concl. 3.* Bubalus *de Angelis ibid. quæſt. 3. diff. 1. §. 6.*

4 Secunda ſententia negat, poſſe efficaciter demonſtrari, ſed tantum probabiliter, & cum quadam morali certitudine. Ita Scotus *quodlib. 7.* Marſil. *quæſt. 2. art. 1.* Canmel. *1. p. quæſt. 50. art. 1. quæſt. 1.* Valentia *tom. 1. diſp. 4. quæſt. 1. puncto 1.* Suarez *in Metaph. diſp. 35. ſect. 1.* & communiter.

5 Dico primò. *Exiſtentiam Angelorum non poſſe efficaciter demonſtrari lumine naturali.* Probatur. Non poteſt demonſtrari à priori, quia non habent cauſam neceſſariam ſuæ exiſtentiæ; nam cum ſint creaturæ, contingenter exiſtunt. Neque à poſteriori, quia non adeſt aliquis effectus, qui ſit per ſe connexus cum ipſis, ita vt non poſſit eſſe ab alia cauſa, ergo &c.

6 Dices motum cæli eſſe per ſe ab Angelis, quia non poteſt eſſe à cauſa naturali determinata ad vnum.

Contra. Licet exigat cauſam intellectualem, non tamen per ſe exigit Angelum, quia poteſt eſſe à Deo, & adeſt etiam congruentia, quia cum cælum ſit cauſa vniuerſalis, congruum eſt, motum ipſius regulari à prima cauſa vniuerſali.

7 Dices ſecundò. Naturale eſſe, quod diuerſi effectus habeant diuerſas cauſas; vnde cum ſint varij motus orbium cæleſtium, debent eſſe à diuerſis intelligentijs.

Contra. quia falſum eſt, non poſſe eſſe plures effectus ab eadem cauſa ſecundò. Quia ad ſummum id eſſet verum reſpectu cauſæ particularis, non autem reſpectu cauſæ vniuerſalis.

8 Dices tertiò, plura eſſe, quæ exercentur per Magiam Dæmoniacam, & etiam in arreptitijs, quæ neceſſariò exigunt cauſam intellectualem, nec in Deo referri poſſunt, quia de ſe turpia ſunt.

Cont. Quia hæc quoque poſſunt tribui alteri cauſæ, videlicet animæ ſeparatæ.

9 Dico ſecundo. *Neque poſſibilitatem Angelorum poſſe poſitiuè demonſtrari vera demonſtratione.* Probatur: Quia à poſteriori non adeſt aliquis effectus, quem euidenter cognoſcamus poſſibilem, & ita per ſe connexum cum poſſibilitate Angelorum, vt ex ipſo illam neceſſariò colligamus. Neque habemus à priori notam cauſam, quia non adeſt alia præter Dei omnipotentiam, & ipſius Ideam, quæ non ſunt nobis naturaliter cognita, ſecundum quod in particulari terminantur ad naturam Angelicam.

10 Dico tertiò. *Poſſe negatiuo modo poſſibilitatem Angelorum demonſtrari.* Probatur. Certum eſt, poſſe Deum facere, quidquid in ſe ipſo non implicat; Nam eo ipſo, quod non implicat, eſt aliquod ens, & radicatum in Diuina potentia, ſed poſſumus naturaliter cognoſcere, Angelos non implicare, ergo, &c. Min. Probatur: Qui illud in ſe non implicat, quod conſtat ex talibus rationibus, quæ ad inuicem proportionatæ ſe habent, & vna perficit aliam, Huiuſmodi autem ſunt ratio ſubſtantiæ, ſpiritualitatis, & intellectualitatis; vndè poſſunt coniungi in eadem creatura.

11 Dico quartò. *Probabiliter poſſe oſtendi exiſtentiam Angelorum cum quadam morali certitudine.* Probatur: Quia dantur aliqui effectus, qui licet non excedant faculta-

eſse, & quæ non erant compoſitæ ex alijs, fuerunt creatæ ſimul; in proceſſu autem ſequentium dierum fuerunt productæ ſpecies illæ, quæ ſunt veluti ſecundæ creaturę, eò quod ſint factæ ex primis, ergo cum Angelus ſecundum ſe totum ſit immediatè à Deo, fuit initio creatus.

Confirmatur Iob. 30. Beemot dicitur initium viarum Dei, quod non eſset verum, ſi fuiſset creatus poſt corpoream creaturam.

23 Ad primum reſpondetur tempora ſæcularia eſse iſta tempora huius mundi, dicitur autem Deus promiſiſse ante tempora ſæcularia, non quia præceſſerint aliqua duratione, ſed quia ab æterno prædeſtinauit dare vitam ęternam, & hoc propoſitum dicitur promiſſio, quia in virtute illius habetur exequutio collatiua gloriæ.

Ad ſecundum ſenſum illius loci eſse, quod Iob non extiterit in illo tempore, in quo Deus fabricauit terram, & quando ab Aſtris, & Angelis laudabatur, quod nil aliud eſt, quam quod non extiterit in Mundi initio.

Ad tertium ſi argumentum concluderet, probaret Angelos fuiſse creatos ab æterno; nam in quocũq; tempore ponantur Angeli creati, ſemper præceſſiſsent infinita ſæcula ſecundum hanc opinionem, ſecundum quam nec eſt incongruum Deum ceſsaſse ab operatione per infinita ſæcula, quia operatur libero modo, & conſequenter, quando vult. Verum tamen eſt non præceſſiſse ante mundi creationem infinita ſæcula, quia ante ipſum non fuit tempus, ſed tantùm ęternitas Dei, quæ ſola præceſſit.

Vbi Angeli ſint Creati.

SECTIO IV.

24 ALiqui aſserunt fuiſse creatos intra regionem aeris, vt Rupert. *lib. 1. in Geneſ. cap.* 11. Alij verò, Angelos nobiliores fuiſse creatos in cælo Empireo, alios verò, qui præſunt Mundo inferiori, fuiſse creatos in ſijs locis, in quibus exercent ſua officia. Alij verò, bonos Angelos fuiſſe creatos in cęlo, malos verò in inferiori Mundo. Alij omnes fuiſse creatos in cælo ſydereo, vt Suarez 1. *de Angelis cap.* 4. Denique alij fuiſse creatos in cælo Empireo. Ita D. Thom. 1. *part. quæſt.* 61. *art.* 4. & alij.

25 Dicendum eſt. *Angelos fuiſse quidem creatos intra Mundum corporeum, non tamen in aliquo determinato loco.* Quia vid. in inſtanti creationis eorum non aderat aliqua determinatio loci. Ratio eſt quia fuerunt creati in primo inſtanti inceptionis Mundi corporei: tunc autem non fuit diſtinctio rerum, & corporum, ſed facta eſt per ſequentes dies, vnde non aderat cælum ſtellatum, quia poſtea facta ſunt ſydera, non erat ſeparata terra ab aqua, neque aderat firmamentum, vt patet ex Geneſ. 1. ergo non erat diſtinctio locorum.

26 Obijc. Ad Coloſſ. 1. *In ipſo condita ſunt vniuerſa in cælo, & in terra, ſiue Throni, ſiue Dominationes, &c.* ergo Angeli creati ſunt in cælo.

Reſpondetur neg. conſeq. Quia accipitur cælum, & terra pro tota hac vniuerſitate, & ſenſus eſt, omnis, quæ in ipſis continentur, creata ſunt à Deo, non autem, quod creata ſint in tali, & tali loco.

27 Ob. ſecundò Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*, ergo cum ponatur diſtinctio cæli, & terræ, adfuit in creatione diſtinctio loci.

Reſpondetur neg. conſequentia. Quia, vt Moyſes oſtenderet, totum hoc vniuerſum fuiſſe a Deo creatum nominauit cælum, & terram diſtinctim, quia loquutus eſt de ipſis, prout de facto ſe habent, non autem, prout creati ſunt.

An Angeli ſint creati in aliquo magnó numero.

SECTIO V.

28 SVpponendum eſt tamquam certum de fide. Angelos eſſe in magno numero. Daniel. 7. *Millia millium miniſtrabant ei. & decies centena millia aſſiſtebant ei.* Iob. 25. *Numquid eſt numerus militum eius?* & ita docent communiter PP. difficultas autem eſt, quantus ſit iſte numerus in comparatione ad alias res creatas.

29 Supponendum ſecundò. Nihil certi in hac re determinari poſſe, quia cum potuerit Deus creare plures, & pauciores, prout voluit, nec nobis innoteſcat, quot voluerit creare, non poſſumus habere aliquid certum. Ex aliquibus tamen congruentijs poſſumus aliquid veriſimile determinare.

30 Dico primò. *Numerum Angelorum excedere numerum ſpecierum materialium.* Ita D. Thom. 1. *part. q.* 50. *art.* 3. Caiet. Molina, Bannes, Cunnel *ibidem*, & alij communiter, & deſumitur ex D. Dyoniſio *cap.* 4. *de cæleſt. hierarch.* Probatur: Angeli ſunt creati, vt præſiderent materiali creaturæ: vnde homines habent Angelum deputatum ad ſui cuſtodiam, prouinciæ quoque & regna, ergo congruum eſt, vt quælibet ſpecies habeat Angelum ſpecialem ſibi præſidentem ergo cum ſint quoque alij Angeli, qui ipſis non præſident, erunt plures ſpeciebus materialibus.

Confirmatur. Hunc exceſſum videntur indicare loca ſcripturæ, dum conſtituunt innumerabilem numerum Angelorum, ergo &c.

31 Dico ſecundò. *Species Angelorum excedere ſpecies materiales quoad numerum.*

Probatur: Deus produxit creaturas, vt manifeſtaret ſuam perfectionem, ergo plus debuit illam manifeſtare in creaturis perfectioribus, quàm in minus perfectis, ergo debuit plures ſpecies Angelorum producere quam rerum materialium.

32 Ob. quæ ſunt minus perfecta, ſunt vniuerſaliora, ergo ſpecies materiales, cum ſint minus perfectæ, debent eſſe plures numero.

Reſpondetur Minus perfecta ſecundum gradus Metaph. eſſe vniuerſaliora, vt eſt ratio entis, ſubſtantię; non autem minus perfecta ſecundum completam naturam.

An numerus Angelorum excedat numerum Hominum.

SECTIO VI.

33 QVæſtio procedit facta comparatione Angelorum ad homines non ſolum exiſtentes, ſed etiam præteritos, & futuros.

Prima ſententia aſſerit non excedere, ita Recentiores quidam, qui citant Durand. *in* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 4. ſed ibi nihil determinat, niſi quod res valdè incerta ſit.

Probant. Tot homines ſunt ſaluandi, quot ſunt Angeli Beati, vt docet D. Greg. *hom.* 34. *in Euang.* Rurſus minor pars Angelorum eſt damnata, et maior pars hominum damnata, ergo tota collectio hominum erit maior.

Secundò. Tot homines ſaltem ſunt ſaluandi, quot Angeli ceciderunt, quod etiam docet D. Bernard. *ſerm.* 65. *in Cant.* Rurſus tertia pars Angelorum tantum eſt damnata, iuxta illud Apoc. 12. Vbi Draco cauda trahebat tertiam partem ſtellarum, ex hominibus autem plus, quam decem partes damnantur, ergo &c.

Tertiò ſufficit, quod in principio Mundus fuerit in ſua proportione, & quod tunc fuerit exceſſus Angelorum ſupra hominem, non habita ratione eorum, qui futuri erãt, ergo non aſpiciendo totã collectionẽ hominũ erit maior.

34 2. Sententia communis eſt, & aſſerit, Angelos excedere homines. Ita Molina 1. *part. q.* 50. *art.* 1. *diſp.* 2. Bannes

dub. 2. Cumel *quæst.* 2. Vasquez disp. 180. *cap.* 3. Suarez 3. *de Angelis cap.* 13. *num.* 11.

35 Dicendum est. *Ex diuersis coniecturis probabile esse, numerum Angelorum excedere numerum omnium hominum*, hæc conclusio habet Fundamentum in parabola de Pastore, qui relictis nonagintanouem ouibus in deserto, profectus est ad inquirendam centesimam, quæ perierat; quam parabolam intelligunt PP. de Angelis, & homine.

Probatur; cum Angelus sit nobilior creatura, congruum magis est, vt magis manifestetur Diuina bonitas, & perfectio, vt plus natura Angelica plurificetur, quam humana.

Confirmatur. Quia mundus post Iudicium debet esse in statu perfecto, & habere debitam proportionem, ergo oportet, quod tunc Angeli excedant homines, quò ad numerum, cum sint creaturę nobiliores, quod enim est nobilius, debet excedere minus nobile.

36 Ad primum respondetur: Quod tot homines sint saluandi, quot sunt Angeli Beati, nullum habere Fundamentum; & congruitas est in contrarium, quia magis perfectum debet excedere minus perfectum.

Ad secundum de tertia parte Angelorum damnata nullum esse fundamentum firmum, nam illud Apoc. non solet explicari de Angelis, sed de hominibus præfulgentibus in Ecclesia Dei, qui tempore Antichristi ipsum sequentur. Deinde incertum est, an tot homines sint saluandi, quot Angeli ceciderunt, quia non est necesse numerum seruari in restauratione ruinæ. Deinde nec etiam est certum, quod numerus reprobatorum hominum tantum excedat numerum electorum, & fieri potest, quod ante finem mundi plures saluentur, quàm damnentur, quando videlicet erit vnus Pastor, & vnum Ouile.

Ad tertium. Cum Angeli sint immortales; sicut etiam anima rationalis, debuit Deus ab initio Mundi attendere proportionem Angelorum respectu hominum, etiam futurorum.

DE NATVRA ANGELORVM,

DISPVTATIO CIV.

An Angeli sint incorporei.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Non posse nos quidditatiuè in hac vita naturaliter Angelos cognoscere, sumendo cognitionem quidditatiuam pro ea, per quam innotescit quidditas rei secundum propria prædicata, & ita docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 12. *art.* 12. & *quæst.* 88. *art.* 2. & cum eo communiter. Ratio autem est, quia hæc cognitio non potest haberi per propriam speciem, cum intellectus noster habeat species rerum tantum sensibilium; nec potest esse per causam, nam hæc causa non potest esse intrinseca, cum non habeamus notitiam illius; nec potest esse extrinseca, quia nulla alia esse potest, quàm diuina omnipotentia, & diuinæ ideæ, quæ nobis non sunt naturaliter cognita. Nec etiam à posteriori ex aliquo effectu, quia nullus est, quem certò sciamus prouenire ab intelligentijs.

2 Supponendum secundò. Ex ijs, quæ de fide habemus, colligi, Angelum esse quandam naturam substantialem completam, & per se subsistentem; nam ipsi independentes à quocunque alio tribuitur operari, & significatur tamquam quoddam suppositum, quod in suo esse incommunicabiliter se habet, difficultas ergo est; an huiusmodi natura sit corporea, an verò spiritualis.

3 Veteres PP. docuerunt, Angelos esse corporeos, quibus corpora ipsorum non essent adeò crassa, sicut ista sensibilia. Ita Tertullianus *de habitu Muliebri. capit.* 2. & *lib. de velandis virginibus c.* 7. Iustinus Martyr *in prior. Apolog.* Methodius *serm. de Resurrect.* Eusebius Cæsariensis *lib.* 5. *de præparat. Euang. capit.* 4. Lactantius *lib.* 2. *diuin. Institut. capitul.* 15. Cyprianus *de discip. & hab. Virg.* Clemens Alexand. *lib.* 3. *stromatum*. Seuerus Sulpitius *lib.* 1. *de sacra hist.* Origen. *libr.* 1. *Periarch. in proœm.* insuper etiam Basilius *de spiritu Sancto. cap.* 16. Nazianzenus *orat.* 34. & 38. Damasc. 2. *de fide cap.* 2. verum complures ex his PP. loquuti sunt secundum sententiam Platonicam, sicut etiam D. August. quando nonnullis in locis constituit Angelos corporeos, aut metaphoricè ex analogia, quam habent Angeli ad corpora, vt Basilius Damasc. Et Nazianzenus; non enim absolutè dicunt, esse corporeos, sed substãtias igneas, aut aereas.

4 Communis tamen sententia, quæ certa est apud omnes, asserit, Angelos esse omninò incorporeos, & ex PP. ita docet Dyonisius *cap.* 4. *de Diuinis nominibus*. Ignatius *epist. ad Trallianos* Athanas. *de natura vnita*. Nazianzenus *oratione* 2. *de Paschate*. Epiph. *hæresi* 2. Basilius *hom. Quod Deus non est auctor malorum* Theodoret. *in epitom. diuinorum decretum* Nyssenus *de vita Moysis*, & *oratione* 4. *de oratione Dominica*. Cyrill. Alexand. *lib.* 4. *in Io. cap.* 10. Damasc. 2. *fidei cap.* 3. Isidorus *lib.* 1. *sent. cap.* 10. Chrysosth. *in capitul.* 6. *Isaiæ*, & *hom.* 22. *in Genes.* Gregorius Magnus *libr.* 4. *dialog. cap.* 29. Ambrosius *lib.* 7. *in Lucam cap.* 12. Sophronius Archiepisc. Hierosolimit. *in Encomio de Angelis*. Didimus *lib.* 1. *de spiritu Sancto*. Leo Papa *epist.* 93. *cap.* 6. Augustinus 1. *Retract. cap.* 11. & *in Psal.* 105.

5 Dicendum est. *Angelos esse omninò incorporeos, pro vt incorporeum contradistinguitur à corporeo, & importat substantiam abstractam à Materialitate*, hæc conclusio est definita in Concil. Lateran. vt habetur in Cap. *Firmiter*. De *summa Trinit.* vbi dicitur. *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur*. Deinde subditur de ipso Deo, *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & Mundanam; ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam*. Sumit autem Concil. spiritualem naturam, prout contradistinguitur à corporali, & hanc vult esse purè spiritualem, nam contradist. ab humana, quę est partim spiritualis, partim corporea. Nec dici potest, quod dicatur obiter incorporea secundum communem opinionem, quia, vt patet ex modo loquendi, intentio Conc. erat non solum definire, Deum esse creatorem rerum omnium; sed etiam determinare de qualitate rerum creatarum, & proponit tamquam dogma, Deum condidisse creaturam spiritualem contradistinctam à corporea, & hanc esse Angelicam.

6 Probatur ratione. Si Angeli essent corporei, forma ipsorum atque vis operatiua esset immersa in materia, nec posset extra ipsam subsistere, nec operari; vnde non possent intelligere, quia intelligere est operatio omnino independens à Materia, sed de fide est, Angelos esse intellectuales, ergo &c.

Confirmatur. Angeli in gradu intellectuali sunt perfectiores homine, ergo debent esse totaliter immateriales, alioquin non essent superioris ordinis.

7 Dices. Intelligere, quia sunt etiam spirituales.

Contra. Non habent operationes dependentes à Materialitate, ergo sunt omninò incorporei: antecedẽs pat. quia operationes ipsorum sunt intelligere, & velle, & mouere, quæ sunt spirituales. Conseq. prob. quia cum operatio sequatur naturam, quę est principiũ motus, vbi est operatio spiritualis tantum, est etiam natura solum spiritualis.

8 Dices. Debere esse corporeos ratione motus.

Contra. Virtus motiua sequitur cognitionem, & illi

illi proportionatur, ergo quando cognitio non indiget Organo, nec etiam indiget virtus motiua.

9 Confirmatur ex Scriptura habemus, coniungi in Angelis rationem spiritus, & rationem intellectualis, ergo Angeli sunt purè spirituales. Consequentia probatur: Quia ratio intellectualitatis ex natura sua abstrahit à materia, ergo determinat rationem spiritus ad fundandam intellectualitatem, itaut sit quid distinctum ab esse, & spiritu corporeo tamquam proportionatum fundamentum intellectualitatis, ergo cum sint totaliter spiritus, erunt natura purè intellectuales.

10 Ob. Genes. 6. *Videntes autem filij Dei filias hominum, &c.* Vbi septuaginta legunt; *Videntes autem Angeli Dei*, ergo &c.

Respondetur. Homines quoque dici filios Dei, iuxta illud Ioann. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*; intelliguntur autem ibi per filios Dei descendentes semper vnos, qui cum cœperint inuocare nomen Domini, descendentes ipsius dicti sunt filij Dei. Alij verò per filios Dei intelligunt viros robustos, & optimi temperamenti, itaut potuerint generare Gigantes.

11 Obijcitur secundò. In VII. Synodo Ioannes Tessalonicensis Episcopus dixit, rectè depingi Angelos. Quia sunt corporei, & hoc fuit approbatum à Concilio.

Respondetur Concil. Solum approbasse, quod debeant depingi Angeli, quia de hoc solum controuertebatur: Non autem approbauit rationem allatam, quod colligitur ex eo, quia Tarasius Patriarca proponens hæc approbanda Concil. corrigens motiuum dicti Ioann. dixit, *Ostendit Pater, quod Angelos pingere opporteat, quando circumscribi possint, & vt homines apparuerunt.*

An Angeli componantur ex materia, & forma.

SECTIO II.

12 Difficultas non procedit de materia corporea, quia iam vidimus, Angelos esse omnino incorporeos; sed de materia spirituali.

Prima sententia est affirmatiua. Ita D. Bonau. *in 2. distinct. 3. art. 1. quæst. 1. & 2.* Richardus *quæst. 2. & art. 2. quæst. 1. & 2.* Alensis *2. part. quæst. 20. memb. 2.* Bacconius. *Quodlibeto 2. quæst. 10. conclus. 2.* Scaliger *exercitat. 39. n. 12.* citat. etiam Aureolus *in 2. dist. 3. q. 1. art. 1. 2. & 3.* Sed reuera non ponit in Angelis materiam componentem, sed tantum potentialitatem intellectualem, seu intellectum possibilem, qui sit potentia ad omnia intelligibilia.

Probant. Angeli non pertingunt ad Dei simplicitatem, ergo debent esse compositi ex materia, & forma.

Secundò Angeli sunt compositi ex genere, & differentia, ergo ex materia, & forma, nam genus sumitur à materia, & differentia à forma.

Tertiò quia D. August. 12. *confess. cap. 21.* explicans verba illa Genes. 1. *Terra autem erat inanis, & vacua*: ait nomine terræ intelligi materiam in formam, de qua Deus fecit visibilem, & inuisibilem creaturam.

13 Communis sententia negat, constituit ex materia, & forma; sed esse naturam simplicem in sua substantia. Ita D. Thom. *1. part. quæst. 50. art. 2.* & *2. cont. gentes cap. 50. & 51.* Ferrar. *ibidem* Caiet. *cit. loco 1. part.* Bannes, & Molina *ibidem.* Cumel *quæst. 1.* Henric. *quodlib. 4. q. 16.* Heruæus *quodlib. 11. quæst. 3.* Durandus *in 2. dist. 3. quæst. 1.* Capreolus *art. 1. conclus. 7.* Suarez *in metaph. disp. 13. sect. 14.* & *1. de Angelis cap. 7.* Bub. *de Angelis q. 50. artic. 2. q. 1. & 2.* Raynaudus *in naturali Theol. dist. 2. quæst. 2. art. 3.* & alij.

14 Dicendum est. *Angelos non esse compositos ex materia, & forma siuè spirituali, siuè materiali.* Probatur. Materia in corporeis ponitur ex eo, quod in ipsis fit transmutatio, & quamuis in aliquibus non fiat, ideò ponitur, quia sunt eiusdem ordinis cum ijs, in quibus fit transmutatio, & intra eumdem gradum corporeitatis. Sed in Angelis neque est transmutatio, neque sunt eiusdem ordinis cum transmutabilibus. ergo &c.

Confirmat. In Angelo non sunt operationes, quę dependeant à materia, ergo neque potest esse materia. Antecedens pat. Quia operationes Angeli sunt purè spirituales, cum sequantur formam spiritualem, & sunt intelligere, & velle; hæ autem operationes non indigent materia neque tamquam subiecto, neque tamquam principio, vt constat in anima separata. Consequentia probatur: quia, cum esse sit propter operari, quod non est necessarium propter operari, neque etiam est necessarium propter esse.

Confirmatur. Actus spiritualis habens virtutem intellectualem est per se subsistentem, nec indiget materia, vt patet in anima rationali, ergo in Angelis non adest materia spiritualis. Consequentia probatur. Talis materia non est necessaria propter subsistentiam, quia actus, quo informaretur talis materia, esset perfectior anima rationali, atque adeo erit sibi sufficiens; nec etiam propter virtutem operatiuam, quia virtus operatiua subsistens est etiam sibi sufficiens independenter à materia.

15 Ad primum negatur conseq. Nam per id, quod Angeli admittunt compositionem accidentalem, non pertingunt ad Dei simplicitatem, quę fundata in infinitate vnit per identificationem omnes perfectiones excogitabiles.

Ad secundum negatur consequentia. Ad probationem quando dicitur genus sumi à materia, & differentiam à forma, non intelligitur de materia, & forma, quæ sint partes physicæ, sed de materia, & forma totius, quæ nihil aliud dicunt, nisi id, quod metaphysicè se habet per modum potentiæ, & per modum actus in ipsa natura.

Ad tertium D. Augustinum nihil ibi docere ex propria sententia, sed tantum afferre diuersas expositiones illorum verborum hinc indè collectas, quas neque approbat, neque reprobat.

An sit possibilis Angelus, seu natura intellectualis constans ex materia spirituali, & forma.

SECTIO III.

16 Prima sententia est affirmatiua ita non solum ij, qui de facto admittunt talem materiam in Angelis, sed etiam plures Recentiores, qui de facto eam non admittunt, præsertim Bubalus *tract. de Angelis q. 50. ar. 2. quæsit. 2. diffic. 2. §. 1.*

Probant vel implicaret talis compositio, quia talis natura esset corruptibilis, vel quia materia non esset necessaria propter operari. Neutrum dici potest, ergo &c. Min. probatur: Quia corruptibilitas non fundatur in sola compositione ex materia, & forma, sed etiam in virtute naturalis agentis potentis corrumpere compositum. Non esset autem naturale agens potens corrumpere compositum ex materia, & forma spirituali, nec etiam quia non sit necessaria propter operationem, quia sufficit, quod sit necessaria tamquam pars componens, & quod sit subiectum formæ elicientis operationem.

17 Secunda sententia est negatiua, ita Salmaticenses, *tractat. 7. de Angelis disputat. prima dub. 3.* Amicus *disput. 2. de Angelis, section. 3. numer. 31.* & alij Recentiores.

18 Dicendum est. *Non esse possibilem materiam spiritualem, atque adeo nec etiam naturam intellectualem compositam ex forma, & materia spirituali.* Videtur notum ex ipsis terminis, nam eo ipso, quod aliquid est materia, includit in se ipso,

rationem formalem materiæ, quæ est materialitas, atq; adeò est quid contradistinctum ab esse spirituali, nihilominus.

Probatur quod est essentialiter, & formaliter actus, non potest esse constitutiuum illius, quod est essentialiter pura potentia in eodem genere. Sed talis materia spiritualis esset pura potentia in genere substantiali spirituali, & spiritualitas est essentialiter actus; ergo &c. prima pars minoris patet, quia talis materia deberet dicere in genere spirituali, quod dicit materia corporea in genere materiali. Secunda probatur. Tum quia spiritualitas, vt sic est differentias diuidens substantiam vt sic, & contradistinguens ab esse corporeo. Tum quia omnes perfectiones, quæ ex creaturis tribuuntur Deo, debent secundum suum esse formale importare rationem actus, cum Deus sit actus purissimus, spiritualitas autem tribuitur Deo secundum suum esse formale.

19 Confirmatur. Si daretur ista materia tamquàm potentia susceptiua actus spiritualis, esset quædam inchoatio naturæ spiritualis, & importaret primam rationem substantiæ spiritualis, non prædicamentalem, sed fundamentalem. Hoc autem implicat, ergo &c. Min. probatur. Tum quia etiam forma tamquam spiritualis, & per se subsistens diceret hanc primam rationem substantialem, vt patet in anima. Implicat autem, quod duplex prima ratio substantialis concurrat in eodem genere ad constitutionem eiusdem naturæ. Tum quia talis materia tamquam inchoatio naturæ intellectualis esset intra gradum intellectualem, atque adeò non esset potentia, sed actus, quia gradus intellectualis dicit formaliter vitam intellectualem, quæ ex sua formali ratione secundum se totam consistit in actu substantiali, cum secundum se totum sit principium vitæ accidentalis, vt constat in anima rationali; vnde etiam in corporeis vita secundum totam rationem vitæ se habet per modum actus.

20 Confirmatur secundò. Non potest dari forma substantialis spiritualis, quę indigeat materia spiritualis, ergo neque est possibilis materia spiritualis. Consequentia patet. Quia materia non est possibilis nisi per ordinem ad formam. Antecedens probatur. Forma spiritualis non potest indigere materia spirituali in ordine ad esse, quia esset subsistens, vnde non indigeret materia tanquam substentatiuo; neque tamquam comparte tribuente primam rationem substantialem, quia in forma subsistente reperitur integra ratio substantiæ; neque indigeret in ordine ad operationem, quia non esset necessaria, vt subiectum, neque vt principium radicale, aut instrumentum; quia tota ratio operandi est in ipsa forma subsistente, vt patet in anima rationali.

21 Ad Fundamentum in oppositum negatur min. Quia materia non potest esse necessaria propter esse, nisi etiam sit necessaria propter operari; quia eo ipso, quod est pars componens, & principium intrinsecum constitutiuum naturæ, est etiam fundamentum, & radix simul cum ipsa forma omnium motuum, & operationum, quæ proueniunt a natura; siquidem natura non vt quid incompletum, sed vt quid completum est principium radicale. Deinde cum esse sit propter operari, sicut operatio sequatur esse, quod non est necessarium propter operari, nec etiam est necessarium propter esse.

An Angeli sint Immortales, & incorruptibiles.

SECTIO IV.

22 Corruptibile, & incorruptibile duplicatur accipitur, primò amplè pro omni eo, quod quocunque modo, & per quamcunque causam potest non esse; & sic quælibet res creata est corruptibilis, quia cum dependeat a continua conseruatione, potest Deus cessare à conseruando. Secundò modo corruptibile dicitur magis propriè, & est illud, quod ex vi causæ naturalis potest desinere, vt experimur in sublunaribus.

23 Supponendum primò. Angelos esse immortales, & incorruptibiles, prout immortalitas excludit corruptibilitatem secundo modo dictam, & desumitur ex scriptura: Matth. 25. *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*, & Luc. 20. *Illi qui digni habebuntur sæculo illo ex resurrectione ex mortuis neque nubent, neque ducent Vxores, neque vltra mori possunt æquales etiam Angelis sunt*; & implicitè fuit definitum in Concilio Lateranensi *sub Leone X. sess. quinta*, dum id fuit definitum de anima rationali, maior enim ratio militat de Angelis. Ratio autem est, quia sunt naturæ intellectuales, per se subsistentes; vnde non possunt desinere ex vi agentium naturalium, hæc enim nihil corrumpunt nisi, quod est incompossibile cum effectu ab ipsis producto, hęc autem incompossibilitas oritur ex Materia, quatenus in ipsa sunt incompossibiles formæ, quæ producuntur, & quæ præsupponuntur.

24 Supponẽdum secundò. Etiã respectu Dei esse incorruptibiles, quia licet posset destruere Angelos, non tamen per hoc habent potentiam ad corruptionem propriè dictam, sed tantum sunt annihilabiles. Difficultas autem est, an sint immortales per naturam, an verò per gratiam.

25 Prima sententia asserit, esse immortales tantùm per gratiam, ita Gabriel *in 2. dist. 2. quæst. 1. concl. 6.* Vasquez 1. *part. disput. 132. cap. 2.* Lessius 3. *de summo bono num. 114.*

Fundamentum est. Quia Angeli ex natura sua sunt tales, vt possint destrui; vndè si non destruuntur, id habent ex gratia.

26 Secunda sententia docet, Angelos esse immortales natura sua. Ita D. Thom. 1. *part. quæst. 50. articul. 5.* Caietanus *ibidem*. Ferrariensis 2. *contra Gentes cap. 30. & 35.* Valentia *tom. 1. disput. 4. quæst. 1. puncto 4.* Suarez 1. *de Angelis cap. 9.* Raynaudus *in naturali Theologia dist. 3. quæst. 1. art. 8.* Bubalus *de Angelis quæst. 5. art. 5. quæst. 11. difficultate 4.*

27 Notandum est. Cum Angeli habeant esse participatum à Deo, habent etiam participatam ab ipso propriam immortalitatem: vnde possunt dici immortales per gratiam, quatenus ex libera Dei voluntate habent esse, & immortalitatem. Et in hoc sensu plures DD. vocant Angelos immortales per gratiam, neque enim aliud voluit, significare, quam quod immortalitas ipsorum sit ex liberalitate Dei, & quod non conueniat ipsis per essentiam, sicut conuenit Deo, sed per participationem. Vnde sensus est, an postquam est illis communicata talis natura, consequatur ad ipsam immortalitas vt debita ex intrinsecis principijs naturæ.

28 Dicendum est. *Angelos esse immortales, immortalitate naturali modo consequente naturam ipsorum ita vt facta communicatione natura non sit opus alia gratia ad constituendos ipsos immortales.*

Probatur communicata natura, & perseuerante concursu Dei conseruante possunt Angeli subsistere in proprio esse sine nouo auxilio; nec ab aliquo naturali agente possunt destrui, immo nec etiam à Deo secundum legem ordinariam, ergo natura sua sunt immortales, quia ex nulla naturali exigentia possunt deficere, & conseruatio est ipsis connaturalis, sicut cuiuscunque rei creatæ.

Confirmatur. Si non essent natura sua incorruptibiles, essent naturà sua corruptibiles, quod autem est natura sua corruptibile, potest naturali modo corrumpi.

Con-

Confirmatur secundò. Ideò non essent natura sua incorruptibiles, quia Deus illis communicat liberaliter immortalitatem. Si autem hoc esset verum, sequeretur, quod nulla res haberet aliquid sibi connaturalè; nam quidquid habet, habet liberaliter communicatum à Deo.

29 Obijc. Angelus non est immortalis respectu Dei, ergo nec natura sua; quia quod est talè natura sua, semper est tale respectu cuiuscunq;

Respondetur Angelus non est immortalis respectu Dei immortalitate ad potentiam absolutam; est autem immortalis respectu Dei immortalitate ad potentiam ordinariam, & hoc sufficit vt natura sua sit immortalis, quia conuenientia naturalis attenditur secundum potentiam ordinariam.

30 Obijc. secundò. Non ideò Angelus potest defficere, quia Deus potest annihilare; sed ideò potest annihilare, quia est annihilabilis, ergo Angelus ex natura sua est corruptibilis.

Respondetur nego antecedens. Nam Angelum esse annihilabilem, importat denominationem desumptam à principio conseruatiuo, quia videlicet libero modo exhibet conseruationem; vnde ideò Angelus est annihilabilis, quia potest principium conseruans suspendere conseruationem.

Ad Fundamentum primæ sententię patet ex dictis.

Quomodo Angeli sint annihilabiles.

SECTIO V.

31 Cum Angeli dependeant in conseruari à Deo, vt de fide est, possunt ab ipso annihilari. In hoc autem differt annihilatio à corruptione, quod corruptio fit consequutiuè ex vi actionis positiuæ, quæ ordinatur ad aliquid producendum, quod est incompossibilè cum eo, quod corrumpitur; annihilatio verò importat per se primò substractionem concursus conseruatiui; vnde annihilatio est per se intenta, corruptio verò non est per se intenta. Difficultas autem est, an Angelus habeat aliquam intrinsecam potentiam ad annihilari.

32 Prima sententia asserit, esse in Angelo potentiam positiuam, per quam potest annihilari. Ita Argentinas *in 2. dist. 1. quæst. 1. articul. 2.* Vasquez *1. part. disput. 182. cap. 2.* & alij Recentiores.

Probant. Vel Angelus habet realem potentiam, per quam potest desinere; vel non. Si primum, ergo habet potentiam ad annihilari. Si secundum ergo non potest desinere. Confirmatur. Nisi possibile haberet intrinsecam potentiam ad produci non posset produci, ergo neque annihilari, quod non habet intrinsecam potentiam ad non esse. Secundò corruptibilitas in corporeis est positiua potentia, ergo etiam annihilibitas in spiritualibus. Tertiò Angelus ex natura sua est Deo subiectus, vt possit destrui, ergo habet intrinsecam potentiam ad annihilari.

33 Secunda sententia est negatiua. Ita Caietanus *1. par. quæst. 9. art. 2* Durand. *in 1. dist. 8. 1. part. quæst. 3.* Ferrariensis *2. cont. Gent. cap. 30.* Suarez *1. de Angelis, cap. 10.* Raynaudus *in naturali Theologia dist. 3. quæst. 1. art. 8.* & alij.

34 Dico primò. *Non est in Angelis realis, & positiua potentia ad annihilari.* Probatur. In Angelo non est positiuus appetitus ad annihilari, ergo neq; potentia Antecedens, est certum, quia Angelus naturaliter tàm appetitu elicito, quàm innato appetit sui conseruationem. Cons. probatur; quia vbi est potentia, ibi est inclinatio, & appetitus, nam de intrinseca ratione potentiæ est importare appetitum ad actum.

35 Dico secundò. *Angelum esse annihilabilem nihil aliud importare, quàm denominationem extrinsecam cõnotantem potentiam Dei tali modo communicantem esse,*

& possit non communicare. Prob. Esse annihilabilè nihil aliud dicit, nisi posse desinere, ergo cum desitio sit ex eo, quod per conseruationem non continuetur communicatio eiusdem esse, posse annihilari non erit aliud, quàm denominatio extrinseca connotans potentiam, quæ possit cessare à conseruatione.

36 Dico tertiò. *Fundamentum huius denominationis intrinsecum rei annihilabili esse modum habendi esse hic autem modus in eo consistit, quod esse communicetur cum intrinseca dependentia à libera voluntate communicantis.* Probatur: Quia fundamentum talis denominationis debet correspondere Formæ, à qua desumitur denominatio; vnde cum desumatur à potentia liberè communicante esse, fundamentum erit ipsum esse, vt dependens à libera communicatione.

37 Ad primum negatur vltima consequentia at enim Angelus possit desinere, sufficit, quod habeat esse intrinsecum dependens à causa libera; quia sufficit, quod possit suspendi influxus conseruatiuus. Ad Confirmationem negatur paritas. Quia produci dicit aliquod positiuum, & ideò potest fundari in potentia positiua; hæc autem potentia positiua est potentia obiectiua, quæ nihil aliud importat, nisi connexionem prædicatorum, prout in se ipsis non important contradictionem.

Ad secundum negatur antecedens. Nam corruptibilia non habent positiuam potentiam per se ad corrumpi; sed tantum per accidens, quatenus in ipsis est materia, quę per se est potentia ad aliud esse, & per accidens ad non esse illius, quod corrumpitur. In Angelis autem, quia non est per se positiua potentia ad aliud esse, neque per accidens est positiua potentia ad annihilari.

Ad tertium negatur consequentia. Ex eo enim, quod Angelus sit subiectus Deo, vt possit destrui, non importat aliud, quam intrinsecam dependentiam.

DE DISTINCTIONE Angelorum.

DISPVTATIO CV.

An detur inter Angelos distinctio specifica.

SECTIO I.

1 Prima sententia dicit, omnes Angelos esse eiusdem speciei. Ita Diuo Bonauentura *in 2. dist. 9. art. vnico quæst. 1.* Albertus *2. p. q. 8.*

Probatur: Quia Angeli maximè accedunt ad suam Originem, videlicet Deum. Quod autem accedit ad suam originem, colligitur in vnum, ergo cum Angeli non vniantur secundum numerum, vniuntur secundum speciem. Secundò Natura spiritualis coniuncta corpori est vnius speciei, ergo etiam separata. Tertiò omnes perficiuntur per gratiam, & lumen gloriæ eiusdem rationis, ergo &c.

2 Secunda sententia dicit, differre speciei. Ita D. Th. *1. part. quæst. 50. articul. 4.* & *2. cont. Gentes capitul. 93.* Ferrariensis *ibidem.* Caietanus *de ente, & essentia capitul. 4. quæst. 7.* Capreolus *in 2. distinct. 3. art. 1. & 3.* Gabriel *quæst. vnica.* Maior. *quæst. 4.* Bannes *1. part. quæst. 50. articul. 4. dub. 1.* Cumel *quæst. 1.* Molina *conclus. 3.* Vasquez *disput. 181. capitul. 3.* Suarez *1. de Angelis capitul. 12.* Raynaudus *in naturali Theologia distinct. 3. quæst. 1. articul. 2.* Bubalus *de Angelis quæst. 50. articul. 4. quæsito 1. diffic. 1. & 2.*

3 Notandum primò. In perfectionibus, quæ sunt formaliter in Deo, & communicantur Creaturis, vt est

ipsum viuere, posse considerari id, quod communicatur; & modus seu mensura, secundum quam commmunicatur. Quia autem quælibet ex his perfectionibus infinito modo se habet, ideò est communicabilis creaturis pluribus, & pluribus modis.

4 Notandum secundò. Vitam intellectualem, quæ est formaliter in Deo, esse pluribus modis communicabilem. Hinc autem fit, quod possit participari secundum magis, & minus, indiuisibiliter tamen, ita vt hoc magis, & minus non possit vniri ad constituendum vnum aliquod perfectius, sed incommunicabiliter se habeant, vt constitutiua diuersorum entium. Cum enim infinita sit in sua perfectione, possunt ab ipsa prouenire veluti diuersæ mensuræ, in quibus singulis aliquid de tali perfectione contineatur & plus potest contineri in vna, quàm in alia.

5 Notandum tertiò. Ex hoc sequi, aliud esse differre specie, & aliud secundum modum mensuræ. Primum dicit aliquam naturam communem, quæ distinguatur per differentias superadditas, quæ sint diuersæ formalitates tum inter se, tum ab ipso genere, vt rationalitas respectu animalitatis: secundum importat tantum discrimen secundum modum seu mensuram perfectionis, non autem diuersitatem perfectionis.

6 Dico primò. *Angelos non posse differre specie per differentias essentiales superadditas naturæ communi*. Probatur: differentia debet importare diuersam rationem formalem à genere, itaut sit quidam gradus metaphysicus ab ipso diuersus, qui perficiat genus, & determinet intra eumdem ordinem naturam magis completam ad esse, hæc autem differentia non potest dari respectu naturæ communis Angelorum, ergo &c. Min. Probatur: Quia deberet importare aliquem gradum vitæ diuersum formaliter ab intellectiuo, quo vita intellectiua communis omnibus Angelis perficeretur, & determinaretur. Non potest autem dari ista ratio vitæ, quia vita intellectiua est omnium nobilissima; nec est alterius perfectibilis per alium gradum vitæ, quo in ratione vitæ magis completo modo se habeatur.

Confirmatur. Ista differentia deberet importare aliquã rationem vitæ, quæ superadderetur intellectuali. Vel ergo hæc ratio vitæ est formaliter intellectualis, vel diuersa. Si primum, ergo non potest esse differentia, quia differentia debet importare gradum formaliter diuersum à genere. Si secundum contra. Quia non potest dari perfectior gradus vita intellectuali.

7 Secundò Probatur: Vbi non sunt diuersæ operationes vitales, neq. est diuersa ratio vitæ. Sed in Angelis non sunt diuersæ operationes vitales, ergo &c. Maior probatur: Quia de ratione vitæ substantialis est, quod sit principium operationis vitalis, ergo quoties cunque ponitur aliqua differentia, quæ sit aliqua ratio vitæ, debet poni operatio vitalis propria ipsius. Min. probatur. Quia omnes operationes Angelorum sunt tantum intellectiuæ, & volitiuæ, nec intra genus intellectuale est alia operatio vitæ, alioquin quia esset perfectio vitæ intellectualis, deberet poni etiam in Deo.

Confirmatur. Non potest assignari aliqua operatio vitalis, quæ conueniat vni Angelo, & non alteri. ergo

8 Dico secundò. *Omnes Angelos importare eamdem naturam seu vitam intellectualem, sed tantum diuersam mensuram, & modum participationis, itaut interueniat magis, & minus*. Probatur: Vita intellectualis, quæ est in Deo, est communicatiua sui ipsius secundum diuersas mensuras, quia importat communicabilitatem infinitam; & congruum est, quod Deus ita illam communicauerit, ergo &c.

Confirmatur. Vnus Angelus est superior altero, & perfectior secundum rationem vitæ intellectualis, vt passim desumitur ex S. Scriptura, ergo secundùm diuersam mensuram participat vitam intellectualem.

9 Ad primum dist. min. Ex eo, quod Angeli magis accedunt ad suam Originem, magis vniri, non secundum mensuram participationis vitæ intellectualis; sed secundùm perfectionem, quia in ipsis singulis plus perfectionis reperitur, quam in alijs entibus. Vnio enim debet esse secundùm illam rationem, secundum quam fit accessus; fit autem accessus secundum perfectionem. Ad secundum negatur conseq. Nam in natura humana mixta ex corporeitate, & spiritualitate non inuenitur hæc varietas, quia fuit creata, vt in ordine vniuersi esset veluti quidam nexus, quo vnirentur natura corporea, & spiritualis, & ideo sufficiens fuit vnicus tantum modus participationis, quia erat necessarius vnicus tantum nexus. Ad tertium. Incertum esse an gratia, & lumen gloriæ sint eiusdem rationis in omnibus. Quidquid tamen sit, potest perficere creaturas magis, & minus perfectas, quia perficit intra eumdem ordinem, & secundum eandem rationem perfectibilitatis, quæ illis conuenit ratione naturæ.

An Angeli intra eamdem speciem possint solo numero differre.

SECTIO II.

10 QVæstio procedit non solum de eo, quod de facto est, sed etiam de possibili. Prima sententia est negatiua: asserit enim omnes Angelos necessariò differre specie. Ita Caietanus *de ente, & essentia*, *cap. 4. q. 7.* Capreol. *in 2. dist. 3. q. 1. concl. 5.* Heruæus *q. 2. art. 2.* Rigidius *quodlib. 2. q. 7.* & alij Thomistæ, & videtur etiã D. Th. 1. p. q. 50. art. 4. dum docet, Angelos ideò non posse plurificari num. quia non habent materiam.

Probatur plurificatio indiuidualis desumitur à Materia, quatenus consurgit ex diuisione continui, vndè Aristot. 5. *Metaph. sect. 12.* habet, *Ea sunt vnum numero quorum materia est vna, specie vero quorum ratio vna*, & *lib. 11. text. 49.* docet ea omnia, quæ plurificantur, habere materiam, & infert primum motorem non posse numero plurificari, quia caret materia; sed Angeli non habẽt materiam ergo &c. Secundo, Differentia secundum formam est specifica, Sed tota differentia Angelorum est secundum formam tantum, quia sunt tãtum actus, ergo &c. Tertiò forma separata à materia est ipsa ratio specifica, & habet totam perfectionem speciei, et non potest consequenter plurificari. Sed Angeli sunt formæ separatæ à materia, ergo &c.

11 2. Sententia docet, omnes Angelos differre specie, sed de potentia absoluta posse fieri Angelos solo n. differẽtes Ita Ferrar. 2. *cont. gent. c. 98.* Argentinas *in 2. dist. 3. q. 1.* Bannes 1. *p. q. 50. art. 4. dub. 1. & 2.* Cumel. *q. 1.*

12 Tertia sententia asserit absolutè, Angelos etiam de potentia ordinaria posse plurificari solo numero, & de facto probabile putat, Angelos ad eadem officia deputatos solo numero differre. Ita Scotus *in 2. dist. 3. q. 7.* Durand. *q. 3.* Gabriel *q. 1.* Maior. *q. 2.* D. Bonau. *art. 2. q. 1.* & dist. *9. art. 1. q. 1.* Carth. *q. 3.* Alensis *2. p. q. 20. memb. 6. art. 1. & 2.* Henric. *quodlib. 11. q. 4.* Valentia *tom. 1. disp. 4. q. 2. punct. 3.* Molina *1. p. q. 50. art. 4.* Vasq. *disp. 181. cap. 3.* Suarez *1. de Angelis cap. 12. & 15.* Raynandus *in naturali Theol. dist. 3. q. 1. art. 2.* & alij.

13 Dicendum est. *Posse Angelos solo numero plurificari per differentias indiuiduales per se ordinatas ad plurificationẽ indiuidualem, quæ sint talis rationis, vt formaliter distinguant secundum esse indiuiduale, nec possint coalescere in vnicam indiuiduationem*.

Probatur: Indiuiduatio non est essentialis naturæ Angelicæ, ergo natura Angelica est plurificabilis indiuidualiter. Antecedens probatur; Quia nulla natura Angelica constituitur in esse naturæ per id, quod sit singularis. Tum quia sola natura Diuina est essentialiter singularis; singularitas enim essentialis fundatur in infinitate naturæ, quæ est proprietas tantum Diuina. Consequentia Probatur: Quia eo ipso, quod non est essentialiter

singularis,

singularis se habet vt potentia Metaphisica susceptiua indiuiduationis, & consequenter potest suscipere plures indiuiduationes, quia potentia, quæ respicit aliquem actum, respicit etiam actus omnes eiusdem rationis.

Confirmatur. Ideò Deus est singularis, & non multiplicabilis numero secundum eandem naturam, quia est infinitus simpliciter, ergo cum nulla natura Angelica sit infinita simpliciter, erit multiplicabilis numero, quia quando affirmatio est causa affirmationis, negatio quoq; est causa negationis.

14 Secundò. Probatur. Angeli de facto sunt singulares, & indiuidui, ergo possunt plurificari solo numero. Antecedens est certum. Quia quidquid existit singulare est, cum sit terminus actionis singularis productiuę. Conseq. probatur. Quia cum sint singulares, oportet, vt habeant suam differentiam indiuidualem, & hæc differentia debet afficere naturam secundum vltimum gradum, ergo natura secundum vltimum gradum est communicabilis; quod enim non est vltimò terminatum, est communicabile; ille autem vltimus gradus non est vltimò terminatus, cum adhuc per indiuiduationem terminetur.

15 Dices vltimum gradū naturæ esse etiam indiuiduationem. Contra. Vltimus gradus naturæ debet importare aliquem gradum vitę intellectualis; indiuiduatio autem non importat. Secundò. Quia indiuiduatio ex genere suo est extra natum, nec illam constituit in esse naturæ, sed supponit constitutam, & solum reddit incommunicabilem.

16 Dico secundò. *Quamuis incertum sit probabilè tamen est, de facto dari plures Angelos solo numero differentes.* Probatur. Quia plures sunt destinati ad idem munus, vt est custodia hominum: vndè congruum est, quod sicuti sunt pares in officio, sint etiam pares in natura.

Secundò. Quia non est consentaneum, quod tota aliqua species sit per damnationem frustrata suo fine; omnes autem species Angelorum damnatorum essent frustratę.

Tertiò. Quia plurificatio indiuiduorum non solum est propter conseruationem speciei, sed etiam propter pulchritudinem, & ordinem vniuersi.

17 Ad primum disting. maior. Plurificatio desumitur à materia totius, quæ est entitas rei, in qua imbibitur quidditas; non autem à materia, quæ sit pars physica. Materia autem totius est in omnibus rebus creatis.

Ad secundum. Differentia secundum formam quidditatiuè sumptam est specifica; non secundum formam entitatiuè sumptam.

Ad tertium. Formam præcisè consideratam secundum esse quidditatiuum importare totam perfectionem speciei, & sic non posse plurificari, alioquin plurificaretur secundum quidditatem. Forma autem abstracta à sola materia physica, & importans ne entitatiuum, potest plurificari, quia non importat esse speciei secundum totam suam latitudinem.

DE INTELLECTV ANGELICO.

DISPVTATIO CVI.

An Angelo sit intellectus agens.

SECTIO I.

1 Supponendum est. Intellectum, pro vt est virtus quædam vitalis elicitiua, non distingui à substantia Angeli, est enim eadem ratio de illum Angeli, ac de potentijs animæ, quas non distingui ab anima ostensum est suo loco. Difficultas est, an detur intellectus agens, & consequenter possibilis; solet enim à Paripateticis distingui in animam duplex intellectus: Agens, qui est potentia quædam formatiua specierum intelligibilium, & possibilis, qui percipit ipsa obiecta.

2 Prima sententia asserit, dari in Angelo intellectum agentem, ita Scotus *in 2. disp. 39. q. vnica*. Albertus de quattuor Coquis *1. p. q. 5. art. 11.* Bassolis *in 2. dist. 3. q. 4. art. 3.* Richardus *art. 6. q. 2. ad 1.*

Probant. Intellectus agens importat aliquam perfectionem in genere intellectuali, ergo dabat poni in Angelo.

Secundò. Etiam si Deus infunderet species intellectui humano, adhuc esset in ipso intellectus agens: vndè etiam fuit in Christo, licet ab initio habuerit omnem cognitionem infusam.

Tertiò. Angelus intelligit materialia, quæ cum non sint intelligibilia actu, debet per intellectum agentem facere actu intelligibilia.

3 Secunda sententia negat in Angelo intellectum agentem, ita D. Thom. *1. p. q. 54. art. 4.* Caietanus, Molina *ibi.* Cumel *q. vnica.* Capreol. *in 2. d. 3. q. 2. art. 3. ad arg. cont. 3. conclusionem* Albertin. *tom. 1. corol. 7. & 1. principio complexo dub. 1.* Valentia *tom. 1. disp. 4. q. 5. punc. 2.* Suarez *2. de Angelis cap. 2. num. 3.* & alij.

Fundamentum est. Quia Angelus intelligit per species sibi infusas à Deo.

4 Notandum 1. In intellectu esse vim quamdam productiuam verbi, ipsum verbum, & aciem mentis, quæ hoc verbo informatur. Vis productiua verbi est virtus vitalis, quæ per specię impressam fœcundatur, & concipit verbum, & postquam concepit, exprimit per actionem productiuam, quæ est dicere. Verbum dicit repræsentationem quandam obiecti, quæ intentionali modo continet ipsum obiectum. Acies mentis dicit vim intellectus perceptiuam obiecti, quæ informatur verbo, & sic informata adhibet conatum quendam vitalem, qui est operatio quędam per modum actionis.

5 Notandum secundò. Concedendum esse in Angelo intellectum agentem, quatenus importat vim productiuam verbi, & intellectum possibilem, quatenus importat potētiam receptiuam eiusdem verbi, vis autem productiua sicut producit similitudinem expressiuam obiecti, ita etiam quod est intelligibile in potentia, facit intelligibilè in actu obiectum enim non intelligitur, nisi per verbum constituatur in esse repræsentato; acies autem mentis habet rationem intellectus possibilis, quia informatur verbo mētis, & est receptiua obiecti, quatenus cōstituitur in statu actualis intelligibilitatis, & in hoc sensu posuit Aristoteles in anima intellectum agentem, & possibilem, vt docui *in lib. de anima.*

6 Dicendum est. *Non dari intellectum agentem, qui sit productiuus specierum intelligibilium impressarum.* Probatur. De se non esset magis productiuus vnius, quàm alterius, cum sit indifferens: vnde deberet intrinsecè determinari ad talem speciem producendam. Per id autem, quo determinatur ad speciem producendam, poterit etiam determinari ad eliciendam intellectionem.

Confirmatur. Non potest abstrahere species ab obiecto, nisi obiectum aliquid immitat in ipsum, ratione cuius possit illas abstrahere, ergo. Si intellectus Angelicus potest aliquid recipere ab obiecto, ex quo format species intelligibiles, poterit etiam aliquid recipere, ratione cuius formet intellectiones.

Confirmatur secundò. Quia non est in Angelo aliquis actus cognitionis præcedens, ex quo formet has species, vt est in homine cognitio sententię cum phantasmato.

7 Ad primum negatur antecedens. Nam intellectus agens importat perfectionem fictitiam, non necessariam in ordine ad intelligendum, & ideò non est admittendum quia tota perfectio intellectiua est necessaria respectu intellectionis.

Ad secundum. Infusionem specierum respectu intellectus

ctus humani eſſe præter naturam: vnde adhuc remaneret in ipſo intellectus agens, ſi daretur, vt poſſet connaturali modo operari.

Ad tertium negatur ſecunda pars antecedentis. Nam materialia in ratione obiecti ſunt ęquè intelligibilia, ac ſpiritualia, quia conueniunt cum ipſis in ratione vniuoca intelligibilitatis ſunt autem tantum remotè intelligibilia, & fiunt proximè intelligibilia ratione verbi, in quo intentionali modo exiſtunt.

DE COGNITIONE Angelorum.

DISPVTATIO CVII.

An Cognitio Angelica ſit aliquid ſuperadditam.

SECTIO I.

1 DIfficultas eſt. An Angelus intelligat per actum elicitum propriç ſubſtantiæ ſuperadditum, an verò per propriam ſubſtantiam, itaut propria ſubſtantia ſit formalis ratio, per quam cognoſcat.

Supponendum autem eſt. In Angelo eſſe tantum cognitionem intellectiuam; non enim poteſt habere cognitionem ſuperiorem, cum intellectiua ſit in ſupremo gradu, nec etiam inferiorem quia cum modus cognoſcendi ſequatur modum eſſendi, & Angelus habeat vnicum tantum modum eſſendi, & vnicum tantum gradum vitæ intellectualis, habebit etiam tantum vnum modum cognoſcendi, videlicet intellectionem.

2 Prima ſententia eſt Boneti lib. 7. theol. cap. 4. de veritate, qui aſſerit, intellectionem ſecundum eſſe abſolutum eſſe idem cum ſubſtantia Angeli ſecundum autem eſſe reſpectiuum diſtingui ab ipſa.

Fundamentum eſt, Quia omnis forma abſoluta poteſt habere ſuam operationem: vndè ſi intellectio eſſet forma abſolutè diſtincta à ſubſtantia Angeli, haberet ſuam operationem, atq; adeò aliam formam abſolutam, & ſic procederetur in infinitum.

3 Communis ſententia eſt in oppoſitum, & certiſſima theologicè loquendo. Et Traditur à D. Tho. 1. *p. q.* 54. *artic.* 1. & 2. Caietanus, Molina, Bannes, Cumel *ibidem* Vaſquez *diſp.* 198. *c.* 2. Suarez 2. *de Angelis cap.* 2. & alijs.

4 Dicendum 1. *Cognitionem Angelicam diſtingui ab ipſius ſubſtantia, ita vt Angelus non poſſit cognoſcere, niſi aliquid producat à propria ſubſtantia diſtinctum.* Deſumitur, ex D. Proſpero *ſent.* 366. vbi habet. *Nullius etiam incorporeę naturæ verè ſimplex ſubſtantia eſt, cui hoc eſt eſſe, quod noſsè, poteſt enim eſſe, nec noſſe.*

Probatur. Angelus habet intellectiones ſupernaturales realiter diſtinctas à propria ſubſtantia, vt de fide eſt, alioquin eſſet Beatus per naturam, non per gratiam, quod eſt damnatum in Clementina. *Ad noſtrum*. De *Hæreticis*, ergo ex vi propriç ſubſtantiæ non importat ſuum intelligere, & conſequenter nec etiam ſuum intelligere naturali. Si enim ſemel habet aliquam intellectionem ſuperadduam, & realiter diſtinctam, iam eſt in potentia ad recipiendam intellectionem, & virtus intellectiua ipſius eſt tantum actus primus.

5 Confirmatur. Actus volitionis realiter diſtinguntur, ergo, & actus intellectus, cum ſit eadem ratio. Antecedens probatur. Tum quia, ſi non diſtinguerentur, non eſſent liberi; tum quia cum in aliquibus Angelis fuerint mali, Deus fuiſſet auctor mali.

Confirmatur 1. Eſse finitum, & determinatum ad vnam tantum ſpem non poteſt eſse idem cum ijs, quæ ex natura ſua petunt eſse infinitarum ſpecierum ſed eſse Angeli eſt finitum, & intelligere ex genere ſuo eſt infinitū, ergo, &c. Maior patet. Quia eſſe finitum non poteſt fundari niſi perfectionem determinatæ ſpeciei. Minor probatur. Quia intelligere ex genere ſuo poteſt attingere omnia intelligibilia, per infinitas intellectiones ſyncategorematicè, quarum ſingulę habent propriam perfectionem, atq; adeo important infinitam perfectionem ſyncategorematicè.

6 Dices. Cauſa poteſt producere infinitos effectus, & tam habet eſse determinatum, ergo, &c.

Reſpondetur. Poſse producere infinitos effectus eiuſdem perfectionis; non autem diuerſæ. Hinc licet illos contineat virtualiter, non tamen continet infinitam perfectionem.

7 Dicendum ſecundò. *Etiam intellectionem, qua Angelus intelligit ſe ipſum diſtingui ab eius ſubſtantia*, eſt cont. Durand. *in* 1. *diſt.* 3. *q.* 5. Probatur. Quia intellectus Angelicus non poteſt eſse ſuamet intellectio, vt patet ex dictis.

Confirmatur. Si aliquod intelligere poſset eſse ſubſtantia Angeli, poſset etiam quodcunq; quia ex genere ſuo non illi repugnaret identificatio.

Confirmatur ſecundò. Etiam amor, quo ſe ipſum diligit, eſset eius ſubſtantia; vndè Angeli mali cum ſe inordinate dilexerint, Deus creaſset in illis amorem inordinatum.

8 Ad fundamentum in oppoſitum reſpondetur. Non omnem formam abſolutam poſse habere propriam operationem, ſed illam tantum, quæ eſt virtus operatiua, non autem illa, quæ eſt vltimus terminus virtutis operatiuæ. Deinde intelligere habet ſuo modo propriam operationem, quatenus concurrit ad actum voluntatis.

An Cognitio Angeli ſit Compoſitiua, & Diuiſiua.

SECTIO II.

9 LOquimur de compoſitione, & diuiſione formali modo ſe habente.

Prima ſententia aſserit, Angelum neq; componere, neq; diuidere, quando intelligit obiecta per eamdem ſpeciem, quando verò intelligit per diuerſas ſpecies, tunc componere, & diuidere, ita Molina 1. *p. q.* 50. *art.* 3. Vaſquez *diſp.* 223. *cap.* 1. & 2.

Fundamentum eſt. Quia tunc interuenit compoſitio, & diuiſio, quando per plures conceptus cognoſcitiuos habetur habitudo aliquorum. Angelus autem per plures ſpecies, atque adeo conceptus cognoſcit vnum non eſse aliud & tribuit aliquid alteri.

10 Secunda ſententia aſserit in ijs, quæ Angelus euidenter cognoſcit, non interuenire compoſitionem, & diuiſionem, ſecus autem in ijs, quæ non cognoſcit euidenter, ita Suarez 2. *de Angelis ca* 32. Ragnaudus *in naturali Theol. diſ.* 4. *q.* 1. *art.* 6. *n.* 120.

Probant. Ideò homo componit, & diuidit, quia intellectus ipſius non ſtatim percipit, quidquid in obiecto cōtinetur. Hoc autem accidit in Angelo in ijs, quæ non cognoſcit euidenter, vt ſupernaturalia.

Secundò. Angelus concepto obiecto complexo non ſtatim aſsentit, aut diſsentit, vnde prius fuit illi propoſita hæc propoſitio Deus eſt Trinus per fidem credendam, quàm aſsenſerit, ergo iudicium diſtinguitur ab appræhenſione.

11 Tertia ſententia. Abſolutè docet Angelum neq. componere, neq. diuidere ita D. Thom. 1. *p. q.* 58. *art.* 3. Caiet. & Bannes *ibidem*. Durandus *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 3. Aegidius *p.* 3. *q.* 2. *art.* 3. & com. Thomiſtæ.

12 Notandum 1. Angelum intelligere per proprias ſpecies, atque adeò ſecundum proprium conceptum, ſpecies enim, quibus vtitur, ſunt ordinatæ pro potentia intellectiua,

pa, atq; adeò seruant proportionem ad obiectum formale ita vt ex sua primaria ratione habeant ipsum repræsentare sub ratione intelligibilis.

13 Notandum secundò. Compositionem obiectiuè sumptam consistere in aliqua connexione extremorum; diuisionem verò in separatione formaliter verò ex parte intellectus importat perceptionem talis connexionis, aut separationis; hinc prouenit ex imperfecto modo cognoscendi, ideò enim intellectus componit, & diuidit, quia in prima apprehensione non percipit hanc connexionem, aut separationem.

14 Notandum tertiò. In compositione, & diuisione triplicem actum interuenire, duo enim sunt necessarij, vt apprehendantur extrema, & tertius qui attingat eamdem habitudinem, fieri enim potest, quod ambo extrema sint apprehensa per duplicem actum, & non adsit compositio, aut diuisio.

15 Dicendum est. *Angelum numquam componere, aut diuidere, sed simplici intuitu continenti eminenter iudicium intelligere*. Probatur. Angelus intelligit per proprias species, ergo non componit neq. diuidit. Consequentia probatur. Quia species nedum repræsentant ipsa extrema, sed etiam eorumdem habitudinem, vnde eodem actu, & eadem specie expressa, quo intelligit extremum, intelligit etiam habitudinem ipsius.

16 Dices id esse verum, quando cognoscit euidenter. Contra. Euidentia, & ineuidentia non mutat modum cognitionis, ergo, &c. Secundò non potest aliquid cognoscere in se ipso, nisi cognoscat euidenter, & statim illud attingat, quantum ab ipso attingibile est, quia cognoscit per propriam speciem, quæ causat cognitionem euidentem, ergo absq. compositione.

17 Dices primò. Aliqua extrema non habere connexionem necessariam, & ideò non posse cognosci euidenter, sed tantùm coniecturaliter.

Contra. Quia tunc cognoscit euidenter, non adesse habitudinem necessariam, sed posse adesse, & non adesse, & ideò non habet determinatam cognitionem de tali connexione, nisi aliundè innotescat habitudo.

18 Dicendum secundò. *Neque, & libertate sua posse componere, & diuidere*. Ratio est, Quia licet operari sit ex libertate operantis, non tamen modus operandi, quia hic sequitur naturam, & commensuratur principijs intrinsecis, & ijs, à quibus per se dependet operatio.

19 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Quia ad compositionem, & diuisionem non sufficit, quod per plures conceptus percipiantur extrema, sed requiritur. Tertius conceptus qui præcisè feratur in eorumdem habitudinem.

20 Ad primum secundæ sententiæ negatur minor. Nam Angelus statim percipit, quidquid potest in obiecto percipere.

Ad secundum negatur antecedens. Ad probat. Quando aliquid proponitur Angelo per fidem credendum, non priùs apprehendit, quam assentiatur, quia species, per quam elicit talem actum, est repræsentatiua obiecti intra ordinem credibilitatis adequato modo, & ideò simul mouet ad apprehensionem, & assensum.

An Cognitio Angeli sit Discursiua.

SECTIO III.

21 Prima sententia asserit, Angelum cum discursu cognoscere etiam ea, quæ euidenter, & naturaliter cognoscit, ita Ocham *in 2. q.16.* Ariminensis *disp. 7.q.5.art.2.*

Probant. Res ex natura sua habent, quod per medium cognoscantur nec omnia nota sunt se ipsis, cognoscere autem per medium est discurrere.

Secundò. Si mundus fuisset duraturus per æternitatem, non potuisset Angelus cognoscere omnes ecclipses futuros simul, sed ex cognitione aliquarum transisset ad cognitionem aliarum, ergo cum discursu.

22 Secunda sententia asserit, Angelum discurrere circa naturalia, & supernaturalia, quæ tamen tantùm coniecturaliter cognoscit, vt cogitationes cordis, ita Martil. *in 2. q.6.concl.1*, Valquez *1.p.disp. 222.cap.2. & 3.* Ragnaudus *in naturali Theologia dist.4.q.1.art.6.n. 125.* Pelanzius *1.p.q.58.art.1.& 3.* Molina *ibidem*.

Probant. Ex aliquo noto aliud conijcit. Hæc autem coniecturalis notitia est distincta, quia non est clara, sicut præcedens, & causatur à præcedenti, ergo est discursiua. Confirmatur, Quia potest cognitio posterior coniecturalis esse falsa.

Secundò. Angelus potest aliquid cognoscere intuitiuè & ratione ipsius aliquid abstractiuè, eadem autem cognitio non potest esse intuitiua, & abstractiua.

23 Tertia sententia asserit simpliciter, Angelum non discurrere, ita D.Thom. 1.p.q.58.art.3. Caietanus *ibidem*. Bannes *dub.1.2. & 3.* Cumel *art.3.dub.2. & sequentibus* Ferrar. *5.cont.Gentes cap.91.* Alensis *3.p.q.20.memb. 5.* Capreolus *in 2.dist.3.q.2.art.1.*

24 Dicendum est. Angelum non cognoscere per discursum. Probatur. Ad saluandum discursum non sufficit sola apprehensio obiecti, sed requiritur specialis actus illatiuus, quo præcisè attingatur illa connexio, qua mediante vnum infertur ex alio. Sed hic actus non interuenit in cognitione Angelica, ergo, &c. Minor probatur. Angelus primo intuitu cognoscit, quantùm potest cognoscere, quia cognoscit per propriam speciem, à qua sola mouetur ad cognoscendum, & solùm tantùm potest cognoscere quantùm ab ipsa moueri potest, ergo primò intuitu percipit illam connexionem, quæ ab intellectu attingitur per actum distinctum, & consequenter non habet actum illatiuum.

Confirmatur. Vel ista connexio est connexio identitatis, vel stat cum distinctione extremorum. Si primum, cum sit inbibita in entitate rei, attingitur per illam speciẽ, per quam res ipsa attingitur. Si secundum, adhuc repræsentatur per speciem extremorum, quia adhuc conuenit ipsis ex vi propriæ entitatis.

25 Dices. Fieri posse, quod Angelus cognoscat vnum tantùm extremum, & non habeat speciem alterius, tunc autem per discursum veniet in cognitionem illius.

Contra. Quia in tali casu non attinget alium extremum in se ipso, sed tantùm pro vt manifestatur aliquo modo in extremo cogniti, ergo non discurret. Secundò. Licet ea cognitione vnius extremi acquireret cognitionem de alio, neq. adhuc formaliter discurreret, quia non adesset actus specialis illatiuus, quo præcisè attingeretur connexio extremorum.

26 Dicendum secundò. *Neq. ex libertate sua posse Angelum discurrere*. Probatur Angelus necessariò cognoscit, quantum species repræsentat, cum autem connexio, in qua fundatur illatio, fundetur in esse rei, implicat Angelum vti spetie repræsentatiua rei. Secundum esse, & non vt repræsentatiua connexionis, & ideò non relinquitur locus actui speciali illatiuo.

27 Ad primùm. Prima sententia disting. antecedens. Aliqua ita connexa sunt, vt possent per discursum cognosci quando cognoscuntur per alteras species, non tamen sunt hoc pacto cognoscibilia ab Angelo, cx eo, quod cognoscat per proprias species.

Ad secundùm disting. secunda pars anteced. Transiret ad cognitionem aliarum per discursum, nego, per successionem alterius cognitionis, concedo. Aliud enim est, quòd simul non cognoscat omnes ecclipses futuros, aliud, quòd cognoscat per discursum primus prouenit ex eo, quòd non attendat ad omnes, & dicit tantùm, quod vna cognitio alteri succedat, & hoc pacto ad summum agnoscit Angelus. Secundum autem importat specialem actum illatiuum, qui non conuenit Angelo.

28 Ad primùm secundæ sententiæ negatur secunda pars. Minor

Minor, nam quando Angelus cognoscit aliquid certum, & aliud coniecturaliter, tunc eodem intuitu percipit habitudinem illius, quod certò cognoscit, & quia habitudo est fallibilis, etiam vt fallibilis percipitur. Ad confirmationem cognitionem non esse coniecturalem, prout versatur circa extrema, sed solum, prout simplici actu attingit eorundem connexionem: vnde in Angelo non potest esse falsa, quia percipit fallibilitatem connexionis, & non iudicat, quod sit, aut non sit, sed suspendit iudicium, ammo iudicat esse fallibilem, & hoc euidenter cognoscit.

Ad 2. negatur min. Nam non implicet quod eadem cognitio sit intuitiua, & abstractiua respectu diuersorum; sic quando effectus cognoscitur in causa præsenti, cognitio causæ est intuitiua, effectus verò abstractiua.

29 Colligitur ea dictis. Quomodo Angelus cognoscat effectum in causa, & causam in effectu. Cognoscit enim vno simplici actu, qui repræsentat causam, & effectum secundum illud esse, quod habet in causa, & similiter cognoscendo effectum cognoscit causam, quatenus secundum aliquam participationem continetur in effectum.

An cognitio Angeli possit esse falsa.

SECTIO IV.

30 CVm Angeli cognitio contineat eminenter iudiciū, est etiam vera, quia conformatur cum obiecto; nunc inquiritur, an possit esse falsa; & quæstio procedit considerando vires naturales Angelorum, nam certum est, Angelos beatos non posse falli, quia falsitas repugnat statu beatitudinis.

31 Communiter docent, Angelum posse errare circa ea, quæ non cognoscit euidenter, sed tantum coniecturaliter, vel per fidem fundatam in auctoritate creata, præsertim Suarez 2. *de Angel.* cap. 39. & D. Thom. 1. *par. quæst.* 58. *artic.* 3.

32 Dico primò. *Angelum non posse falli circa ea, quæ cognoscit propriam speciem.* Probatur, tunc cognoscit eo pacto, quo mouetur à specie. Tunc autē cognitio est talis qualis causatur à specie. Species autem non causat nisi cognitionem conformem obiecto.

33 Dico secundò. *Neque circa reuelata posse falli etiā si auctoritate creata reuelentur.* Probat. vt cognitio circa reuelata sit vera, non debet conformari rebus, prout in se sunt, sed prout stant in reuelatione, quia cognitio illa non attingit rem in se ipsa, sed in reuelatione. Angelus autem percipit res, pro vt ipsi reuelantur.

34. Dico 3. *Neque circa coniecturalia cognitio Angelorum potest esse falsa.* Probatur, Angelus ex perfectione sui luminis tantum cognoscit, quantum mouetur ab obiecto, quia non habet, vnde aliunde moueatur, nec potest cognoscere, nisi moueatur. Ergo circa coniecturalia non fallitur, quia, quæ dubia sunt, non possunt mouere ad cognitionem certam; vnde Angelus non elicit circa ipsas assensum determinatum, sed veluti suspenso modo se habet, vt se habebant dæmones respectu Christi.

35 Dices. Angelos malos ratione suæ prauæ affectionis posse iudicare tamquam certum, quod est dubium.

Contr. Angeli mali non sunt læsi in naturalibus, vnde habent perfectum lumē intellectuali; nec ad iuditium mouentur ex praua affectione, sed ab obiecto manifestato, ergo, &c. Secundò: Cognitio est secundū mensuram fœcunditatis, & fœcunditas secundum mensuram obiecti; ideò cognitio non est certa, si obiectum sit dubium.

36, Dico 4. *Posse Angelum habere cognitionem practicam falsam.* Probatur: Cognitio practica Angeli non est prima mensura agendorum, nec supponit obiectum, cui conformetur, quia ipsa est causa obiecti, sed supponit primam mensuram, quæ est in intellectu diuino, cui debet conformari, intellectus autem Angeli potest carere hac conformitate ex eo, quod Angelus in formatione ipsius deuenire potest ab obiectus creatus, vt aliter illam formet, quam debet formari, ergo potest esse falsa.

37 Obijc. Intellectus Angeli est determinatus, vt exeat in actum, prout mouetur ab obiecto, ergo non est indifferens, vt habeat cognitionem veram, & non veram.

Respondetur esse determinatum quoad cognitionem speculatiuam, non quoad practicam, quia hæc non causatur ab obiectis, sed obiecta causantur ab ipsa.

38 Quæres, quid sit cognitio matutina, & vespertina in Angelis, quæ ipsis à D. Augustino tribuitur 4. *de Genes. ad litteram.* cap. 22. & alibi.

Respondetur: Cognitionem matutinam esse cognitionem rerum, prout in verbo videntur, cognitionem verò vespertinam esse illam, qua res cognoscuntur in se ipsa, & ita explicat ipse 11. *de Ciuit.* cap. 24. Prima dicitur matutina, quia est clarior, quam posterior: & sic vocatur ex proportione ad manè, & vesperam.

DE MODO, QVO INTELLECTVS Angeli sit in actu.

DISPVTATIO CVIII.

An Angelus possit cessare ab omni actu cognitionis.

SECTIO I.

1 PRima sententia asserit Angelum posse ex libertate sua cessare ab omni actuali cognitione, ita Vasquez 1. *par. disp.* 219. *cap.* 3. Rainaudus *in natur. Theol. dist.* 6. *qu.* 1. *art.* 8. *num.* 160.

Probant in natura purè intellectuali omnis operatio vitæ est voluntaria, cum hoc pertineat ad perfectionem ipsius, ergò, &c.

2 Sensitiua possunt cessare ab omni operatione sensus, & homo ab omni operatione intellectus, ergo etiam Angelus.

3 Potest cessare ab vsu cuiuscunque speciei, ergo & ab vsu omnium collectiuè.

2 Prima sententia est in oppositum, est communis, & traditur à D. Tho. 1. *par. q.* 56. *art.* 1. *ad* 3. Caiet. *q.* 58. *art.* 2. Bannes *art.* 2. *dub.* 2. Cumel *q.* 2. Suarez 2. *de Angelis cap.* 35.

3. Dicendum est. *Angelum esse semper in aliqua actuali cogitatione naturali.* Probatur. Operatio intellectus est natura sua prior operatione voluntatis, ita vt ab intrinseco suò non dependeat ab ipsa, ergo. Angelus non potest cessare ab omni cognitione. Consequentia probatur. Ex hoc quod operatio intellectus ex natura sua non dependet ab operatione voluntatis, non est absolutè sub dominio illius, nec intellectus, vt exeat in actu debet expectare imperium voluntatis, ergo semper est in aliquo actu quia in tantum posset cessare ab omni, in quantum voluntas posset suspendere omnem actum, non potest autem suspendere, cum non sit sub Dominio illius.

Confirmatur. Intellectus in sua operatione est potentia naturalis, & ex natura sua independens à volitione, ergo semper est in aliquo actu, quia potentia naturalis non impedita necessariò operatur.

4 Dices. Intellectum esse tantum potentiam necessariam, quatenus pro libito non se determinat, non autem, quatenus sit necessario in actu, sed posse voluntatem suspendere influxum ipsius.

Contra. Sequitur operationem voluntatis ex genere suo esse priorem operationē intellectus, ita vt intellectus sequeretur voluntatem, quia illa operatio est natura sua prior,

prior, quæ in aliquo suo indiuiduo potest esse sine omnia alia alterius generis 2. Si intellectus posset suspendi, non intelligeret, non posset ferri in obiectum, nisi moueretur à voluntate, & voluntas deberet prius attingere obiectum, quà attingatur ab intellectu, quod implicat. Sequela probatur, quia voluntas deberet ab obiecto determinari, vt mo ueret intellectum potius in hoc, quàm in illud obiectum. Tertiò intellectus esset potentia subordinata voluntati, nec darentur actus aliqui merè naturales prouenientes à libertatem.

¶ Ad primum negatur assumptum. Operatio enim vitæ non est semper in libertate, neq; hoc exigitur à perfectione creaturæ intellectualis.

Ad secundum negatur assumptum. Nam etiam intellectus noster, & sensus internus est semper in aliquo actu, licet non semper aduertamus; imo experimur nos non posse cessare ex libertate ab omni actu.

Ad tertium. Non licere arguere à distributiuo ad collectiuum, quia respectu distributiui non militat ratio necessitatis sicuti respectu collectiui, creatura autem intellectualis requirit semper actum vitalem sub ratione exercitij vitæ; hoc autem saluatur in quocunque actu, & ideò aliquis tantum est necessarius, nō autem hic, aut ille.

An possit Angelus simul plura Cognoscere.

SECTIO II.

6 Quæstio procedit de cognitione naturali, & cum experientia pateat, etiam intellectum humanum simul plura cognoscere, difficultas est, an possit cognoscere plura simul per modum plurium.

Prima sententia est affirmatiua ita Arimin. *in* 1. *disput.* 11. *quæst.* 1. Durand. *disp.* 3. *quæst.* 8. Molina 1. *part. q.* 50. *art.* 2. *disp.* 1. Vasquez *disp.* 220. c. 2. Cumel *q.* 2. Suarez 2. *de Angelis cap.* 34.

Probant. Angelus potest plura cognoscere simul, quæ per diuersas species repræsentantur, vt sunt spiritualia, & corporea, ergo per plures actus, ergo per modum plurium.

Secundò non repugnant, plures species simul in intellectu Angeli, ergo neque plures actus cognitionis.

Tertiò Potest vnus actus inchoari permanente alio, qui prius incepit ergo &c.

7 Secunda sententia est negatiua ita D. Thom. 1. *par. quæst.* 50. *art.* 2. Caiet. *ibid.* Bannes *ibidem*. Ferrariens. 2. *contra gentes capit.* 5. Aegidius *in* 2. *distinct.* 3. *part.* 2, *quæst.* 2. *art.* 3.

8 Notandum primò. Ea, quæ intelliguntur per modum vnius ex parte obiecti, intelligi cum aliqua vnitate obiectiua, non est autem necesse quod hæc vnitas sit secundum esse, sed sufficit, si sit secundum rationem obiecti. Vnde quando intelliguntur plura indiuidua, prout habent eamdem naturam, intelliguntur per modum vnius obiecti. Quia enim obiectum intellectus importat aliquid intelligibile, vel ad saluandam vnitatem ipsius, sufficit, si res communicet in quacunque ratione intelligibilitatis, quę saluatur in quacunque complexione, aut ordine, qui plura complectatur. Hinc cum vnitate obiecti stat differentia rerum, quæ concurrunt in vnum obiectum, & ideò possunt intelligi cum propria diuersitate.

9 Notandum secundò. Vt aliqua intelligantur per modum vnius, non sufficere, quod obiectum se habeat per modum vnius, sed requiritur etiam, quod cognitio repræsentet per modum vnius: cognoscere enim per modum vnius importat modum, quo attingitur obiectum, modus autem quo attingitur obiectum, attendendus est secundum attingentiam obiecti.

10 Dico primò. *Quotiescunque plura intelliguntur ab Angelo, quantum est ex parte obiecti, intelligi per modum vnius, nec aliter posse intelligi.* Probatur. Non possunt obijcet intellectui, nisi per modum vnius obijciantur, ergo &c. Antecedens prob. Quia res omnes conueniunt in aliqua ratione communi, secundum quam obijciantur, & prout sunt inter se diuersa, habent inter se habitudinem ordinis, quia ex intrinseca sua ratione habent, quod sint partes integrantes vniuersi, & coordinentur in ordine ad vnum totum, & ad vnum finem.

11 Dico secundò. *Posse intellectum simul vti pluribus speciebus impressis ad intelligenda plura obiecta.* Probatur. Potest intellectus noster simul vti pluribus speciebus, cum possit simul cognoscere ea, quorum species diuerso tempore acquisiuit; & potest, quando plura cognoscit, cessare à cognitione vnius, & non alterius, quod fieri non posset, nisi vteretur speciebus distinctis, ergo etiam intellectus Angelicus, cum sit perfectior.

12 Dices. Intellectum Angelicum habere species adæquatas propriæ virtuti, & ideò non posse pluribus vti.

Contra; quia hoc dici non potest, nisi eadem species plura repræsentet; tunc autem poterit Angelus vti simul pluribus speciebus, sed singulis inadæquatè.

13 Probatur secundò. Angeli habent aliquos actus naturales, qui continuò durant, vt Angeli mali circa suas pœnas; Angeli boni circa personam, quam custodiunt; & tamen adhuc intelligunt naturali cognitione alia obiecta, quę debent repræsentari per alias species, cum sint alterius ordinis, ergo &c.

14 Dico tertiò. *Quoties Angelus vtitur pluribus speciebus impressis exprimere etiam plura verba.* Probatur: species expressa commensuratur impressæ, itaut per modum actualis repræsentationis dicat, quod dicit impressa per modum fœcunditatis, ergo si species impressa est multiplex, etiam expressa erit multiplex.

Confirmatur: quæ differunt specie, non possunt communicare in eodem esse; species autem expressæ, quæ proueniunt à diuersis impressis, differunt specie, & important diuersam repræsentationem.

15 Probatur secundò. Non possunt plures causæ concurrere ad eumdem effectum, nisi sint partes eiusdem rationis, aut sint subordinatæ, aut vna sit complementum alterius. Plures autem species impressæ neque sunt causæ particulares eiusdem rationis, neque sunt subordinatæ, quia nulla alteri subordinatur; neque vna est complementum alterius, quia nulla species impressa est in potentia ad aliam.

Confirmatur. Effectus indiuisibilis nequit prouenire a causis, quæ ex natura sua sint productiuæ effectus diuisibilis. Diuersæ autem species impressæ sunt productiuæ diuersarum expressarum.

16 Dico quartò. *Licet Angelus possit vti simul pluribus speciebus, non tamen potest intelligere plura per modum plurium,* desumitur ex Aristotele 2. *Topic. cap.* 4. vbi habet *Contingit plura scire, cogitare autem non.* Probatur. Non potest intelligere plura per modum plurium, nisi plurificet ipsum formale intelligere. Sed hoc non potest plurificari, ergo &c. Maior patet. Quia intelligere per modum plurium importat multiplex intelligere. Min. probatur. Quia intelligere Formaliter importat perceptionem obiecti, quæ in eo consistit, quod acies mentis informetur verbo, & adhibeat suum conatum vitalem, qui se habeat per modum cuiusdam actionis. Hic autem conatus non potest esse multiplex, quia prouenit à virtute indiuisibili, quæ secundum se totam applicatur ad quodlibet obiectum.

Confirmatur: perceptio obiecti est exercitium vitæ, & importat ipsum viuere accidentale, ergo non potest plurificari, quia debet commensurari vitæ intellectualis in actu primo, quę est tantum vna.

17 Ad primum negatur consequentia. Quia ex eo, quod sint plures species, non sequatur, quod sint plures actus cognitionis; quia cognitio formaliter consistit in perceptione obiecti.

Ad secundum negatur item consequentia vt patet ex dictis.

Ad

Ad tertium negatur consequentia. Nam cum aduenit de nouo aliqua cognitio permanente priori, tunc de nouo aduenit species expressa, qua informatur acies mentis, quæ eodem motu percipit etiam illud obiectum, quia videlicet idem conatus mentis indiuisibiliter applicatur ad singula obiecta.

18 Instabis. Potest Angelus simul plura intelligere, deinde cessare à cognitione alicuius, ergo sunt distincti actus.

Respondetur neg. conseq. Nam vt possit cessare sufficit, si sint distinctæ species expressæ, & possit à singularum expressione cessare; tunc enim licet remaneat idem conatus mentis, non remanet eadem cognitio deffectu speciei expressæ: vnde per eumdem conatum possunt plura, & pauciora cognosci, pro vt acies mentis pluribus, aut paucioribus speciebus informatur.

An Angelus actu cogitet de omnibus quæ potest cognoscere.

SECTIO III.

19 CErtum est, Angelum Beatum cogitare semper de Deo, quia non potest deficere à propria Beatitudine, & consequenter omnia simul in Deo cognoscere, quæ potest cognoscere quoad obiectum primarium, & secundarium contingens; vnde solum quæst. procedit de cogitatione naturali.

20 Prima sententia asserit, Angelum non posse simul cognoscere omnia, quorum species habet. Ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 55. *articul.* 1. Caiet. *ibidem*. Cumel *quæst.* 2. Bannes *art.* 2. Vasquez *disp.* 221. *cap.* 3. Ferrar. 2. *cont. gent. cap.* 101. Henric. *quodlibeto* 1. *quæst.* 14. Capreol. *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 2. *art.* 2. *concl.* 9. Maior *quæst.* 8. Aegidius *part.* 2. *quæst.* 2. *art.* 1. Suarez 2. *de Angelis cap.* 34. Raynaud. *in naturali Theol. dist.* 4. *quæst.* 1. *art.* 8. *num.* 170. & alij.

Probant. Elicere cognitionem tot obiectorum excedit facultatem intellectus Angelici, ergo &c. Confirmatur. Maior virtus requiritur ad plura consideranda, quam vnum, ergo ad consideranda simul, & obiecta non sufficit limitata virtus.

Secundò. Angelus habet species proportionatas propriæ virtuti, ergo potest tantùm habere simul vnum actũ correspondentem vni speciei.

Tertiò. Virtuti determinatę debet correspondere effectus determinatus, ergo intellectui Angelico debent correspondere, vt intellectiones, itaut non possint plures correspondere.

21 Secunda sententia asserit, posse Angelum simul ea omnia cognoscere, quorum habet species. Ita Aureolus *in* 2. *dist.* 11. *q.* 3. *art.* 3. Arimin. *quæst.* 1. Durand. *dist.* 3. *part.* 2. *quæst.* 8.

22 Dico primò. *Posse intellectum Angelicum exire in actum simul secundum omnes species impressas, quas habet*. Probatur: Quælibet species, quantum est de se, potest exire in actum simul cum alijs, ergo etiam intellectus simul cum speciebus, antecedẽs patet. Quia quælibet species præcisè habet suam propriam virtutem, in qua non communicat cum alia, quando enim erit in actum, nulla alia indiget. Consequentia probatur. In tantum non posset intellectus exercere suam virtutem simul cum omnibus speciebus, in quantum distraheretur, & virtus ipsius non sufficeret, vt simul cum omnibus influeret, hoc autem non obstat, quia indiuisibiliter se habet respectu omnium specierum, ita vt secundum se totum applicetur ad influendum cum qualibet specie, vt de facto contingit, quando simul cum pluribus concurrit, quia non habet partes, ita vt possit partialiter applicari ad vnam, & partialiter ad aliam.

Confirmatur. Virtus intellectiua potest simul fæcundari pluribus speciebus impressis, ita vt cum singulis simul constituatur in actu completo; ergo potest simul cum omnibus concurrere. Consequentia probatur, causa potest operari, secundum quod in actu primo constituitur, ergo quæ intra actum primum per plura complementa perficitur, potest secundum ea omnia simul operari, quia tunc operatio non excedit actum primum.

23 Dices. Id esse verum, quando complementa non se habeant disiunctim in ordine ad operationem.

Contra Eadem potentia potest secundum totam suam virtutem operari, ergo quando completur per diuersa complementa, quæ in ipsa perficiunt eamdem vim operatiuam, potest secundum ea omnia simul exire in actum, quia potest exire in actum secundum id totum, quo intrinsecè perficitur. Secundo. Quando aliqua causa habet diuersas virtutes operatiuas, potest secundum omnes simul operari, ergo etiam intellectus Angelicus secundum omnes species impressas.

24 Dico secundò. *Neque ex parte perceptionis obiecti implicat Angelum esse in actu secundum omnes species, quas habet, atque adeo posse actu cogitare de omnibus, quorum habet species*. Desumitur ex D. Aug. 4. de Genes. ad litt. capit. 3. vbi habet. *Secundum potentiam spiritualem mentis Angelicæ cuncta, quæ voluerit simul notitia facillimè compræhendit*, & cap. 33. *Omnia mens simul Angelica percipit, quæ singillatim per ordinem singularum causarum sermo distinguit*. Probatur: Perceptio obiecti importat conatum, quo acies mentis vitali modo se exercet circa species expressas, ergo potest simul percipere omnia obiecta, quorum habet species. Consequentia probatur: Quia potest illis omnibus informari, cum non sint incompossibiles. Rursus conatus vitalis potest indiuisibiliter se extendere ad singulas, quia sicut acies mentis secundum se totam informatur singulis speciebus, ita potest ad singulas applicare suum indiuisibilem conatum.

Confirmatur. Potest Angelus plura per modum vnius percipere, nec requiritur maior conatus, quàm ad percipiendum vnicum, ergo etiam omnia, quorum habet species eodem conatu poterit percipere, ac si vnum tantum perciperet antecedẽs prob. Quia illa plura induũt rationẽ vnius obiecti, sic oculus eodem conatu percipit omnia obiecta, quę sunt intra suam spheram, quo perciperet vnicum tantùm.

25 Ad primum primæ sententię negatur tot intellectiones simul elicitas excedere facultatem intellectus, quia habet plures species impressas correspondentes expressis, & virtus intellectus est indiuisibiliter secundum se totam applicabilis cuilibet.

Ad Confirmationem negatur requiri maiorem virtutem ad plura consideranda, quam ad vnum; quia virtus singulis indiuisibiliter applicatur.

Ad secundum supponere aliquid controuersum, videlicet Angelum habere species vniuersales; quod si haberet, essent commensuratæ obiectis, quæ potest simul attingere.

Ad tertium virtuti determinatæ correspondere effectum determinatum in eo ipso, in quo est illa determinata, & ideò, cum virtus intellectiua sit determinata in ratione agendi, & perfectione, illi correspondet determinatus effectus secundum speciem, & perfectionem. Rursus cum sit determinata in fæcunditate, & numero specierum, esset determinata in numero intellectionum, itaut posset simul habere tot intellectiones, quot habet species.

An Angelus Comprehensiuè cognoscat.

SECTIO IV.

26 COgnitio triplex est. Imperfecta, quæ fit per alienas species, vt illa, quam nos per discursũ aquirimus. Secunda perfecta, quæ est quidditata, & per

propriam

propriam speciem tertia perfectissima, seu comprehensiua, qua res cognoscitur quantum cognoscibilis est. Obiecta, quæ cognoscuntur ab Angelo, alia sunt naturalia, alia supernaturalia, in quibus continetur Deus, qui non comprehenditur ab aliqua creatura, vt de fide est. Difficultas autem est de obiectis naturalibus: obiecta autem creata supernaturalia, si cognoscuntur naturaliter ab Angelo, eodem modo cognoscentur, ac naturalia.

Communiter conueniunt in eo, quod Angelus comprehensiue cognoscat omnia obiecta naturalia, quæ non sunt superiora, sibi ipsi autem comprehensiue cognoscat Angelos superiores.

27 Prima sententia est negatiua ita Suarez 2. *de Angelis cap.* 31. qui etiam citat D.Thom. *quæst.* 16. *de malo, art.* 8. *ad* 1.

Probatur: Ad comprehensionem requiritur adæquatio inter cognitionem, & obiectum. Angelus autem superior in ratione cognoscibilitatis excedit inferiorem in ratione intellectiui, quia iam cognoscibilitas, quàm esse intellectiuum sequitur perfectionem substantiæ.

28 Secunda sententia asserit, cognoscere comprehensiuè. Ita Bannes 1. *part. quæst.* 56. *art.* 2. *dub.* 4. & citat D. Thom. 1. *cont. gent. cap.* 96.

29 Notandum primò. Obiectum, quod intelligitur, acquirere esse intentionale in intellectu; sicut autem in obiecto duo considerantur, & esse, & modus essendi; ita etiam in esse intentionale: fieri autem potest, vt inter esse reale, & intentionale sit debita correspondentia, & non sit inter modum essendi vtriusque; vt quando cognoscitur Deus ab intellectu Beato: Deus enim habet modum essendi infinitum, & existit in intellectu Beato intentionaliter finito modo, quia videlicet existit ex vi verbi finiti.

30 Notandum secundò. Ad comprehensionem requiri adæquatam cognitionem cum obiecto, ita vt tanta sit cognitio in esse repræsentatiuo, quantum est obiectum in esse repræsentabili; hæc autem adæquatio debet esse ne dum secundum esse, sed etiam secundum modum essendi; ita vt obiectum secundum esse intentionale habeat in intellectu illum modum essendi, quem habet in se ipso secundum esse reale proportione seruata.

31 Dico primò. *Angelum comprehendere omnia naturalia, & omnes alios Angelos sibi inferiores, & æquales.* Probatur. Angelus comprehendit se ipsum, ergo etiam alias creaturas inferiores, & æquales. Consequentia probatur: Quia lumen, quod sufficit ad aliquod obiectum comprehendendum, sufficit etiam ad aliud minus, aut æquale.

32 Dico secundò. *Angelum inferiorem cognoscere comprehensiue etiam superiorem.* Probatur. Ad comprehensionem sufficit æqualitas repræsentationis, & repræsentati quoad esse, & modum essendi. Sed hęc adest in cognitione Angeli inferioris, qua attingit superiorem, ergo &c. Min. probatur: quia in cognitione inferioris repræsentatur naturam Angeli superioris secundum omnem rationē cognoscibilitatis, & Angelus superior existens intentionaliter in intellectu inferioris habet eumdem modum essēdi, quem habet in se ipso, siquidem modus essendi attenditur secundum modum quantitatis perfectionis, qui solū dicit esse finito, vel infinito modo. Angelus autem superior habet modum essendi finitum, & excessus est secundum perfectionem, non verò secundum modum essendi.

Confir. In tantum Deus non comprehenditur, in quantum finito modo rationem cognitionis finitæ repræsentatur, cum tamen in se infinito modo existat, ergo cum Angelus superior repræsentetur in intellectu inferioris, eo modo, quo in se existit, comprehendetur.

33 Ad Fundamentum in oppositum respond. Ad cognitionem comprehensiuam non requiri adæquationem inter obiectum, & cognitionem secundum perfectionem, sed sufficere secundum repræsentationem, quæ saluatur in eo, quod obiectum repræsentetur secundum omnem rationem, & eo modo, quo in se existit.

Thomus Primus.

DE MEDIO COGNITIONIS Angelicæ.

DISPVTATIO CIX.

An Angelus indigeat speciebus impressis?

SECTIO I.

1 PRima sententia est negatiua asserit enim, intellectum Angelicum esse sufficienter fæcundum de se ad eliciendam intellectionem, nec requiri aliam determinationem, præter præsentiam obiecti. Ita Durand. *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 3. Gabriel. *q.* 2. *art.* 2. Bassolis *quæst.* 3. *ar.* 2. Arimin. *dist.* 7. *q.* 5. *art.* 2. Ocham. *q.* 14. 15. *&* 16. Vasq. 1. *part. disp.* 200. *cap.* 3. Prob. potest intellectus sufficienter determinari ab obiecto, qua determinatio fit tantum in genere obiecti, ergo non est necessaria species.

Secundo. Species intentionalis deberet esse eiusdem rationis cum obiecto, cum ducat in cognitionem rationem similitudinis; in intellectu autem Angeli non possunt esse formæ eiusdem rationis cum obiectis cognoscendis.

Tertiò. Aliqui sensus externi ad solam presentiam obiecti promunt suos actus; ergo etiam intellectus Angeli.

2 Secunda sententia asserit, esse necessarias. Ita D. Th. 1. *p. quæst.* 55. *art.* 1. *&* 2. Caiet. & Bannes *ibidem*. Molin. *disp.* 2. Alensis 2. *part. quæst.* 24. *memb.* 2. *&* 3. Albertus *quæst.* 19. *art.* 11. D. Bonauentura *in* 2. *dist.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæst.* 1. Capreolus *quæst.* 2. *art.* 2. Heruæus *quæst.* 4. *art.* 2. Scotus *quæst.* 10. Maior *quodlib.* 7. Suarez 2. *de Angelis cap.* 3. & communiter.

3 Dico primò. *Implicare, Angelum omnia intelligere per suam substantiam tanquam per illam, quæ deseruiat pro specie impressa omnium cognoscibilium.* Probatur: Substantia Angeli est limitatæ perfectionis, ergo non potest deseruire pro specie impressa omnium cognoscibilium. Consequentia probatur: Quia quod est determinatæ perfectionis, non potest continere infinitos effectus diuersæ rationis, quorum singuli dicant propriam, & diuersam perfectionem. Si autem substantia Angeli deseruiret pro specie impressa, contineret infinitas repræsentationes, seu species expressas.

4 Dices. Non sequi perfectionem infinitam in causa, quia non est necesse, vt contineat perfectiones obiectorum.

Contra: licet non debeat continere perfectiones obiectorum, debet tamen continere perfectiones specierum expressarum, quæ sunt infinitæ.

5 Dico secundò. *Angelum intelligere per species superadditas.* Prob. Cognitio debet aliquo pacto causari ab obiecto iuxta illud Augustini *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 12. Ab *vtroque notitia paritur cognoscente, & cognito.* Est enim cognitio aliquid obiecti, cum contineat similitudinem ipsius; obiectum autem non potest causare cognitionem, nisi aliquo pacto in ipsam influat; & non potest influere, nisi vniatur cum intellectu in ratione principij, non potest autem saltem semper vniri per se ipsum immediatè, ergo per speciem.

Confirmatur: Verbum est imago obiecti, ergo debet aliquo pacto prouenire ab obiecto, quia de ratione imaginis est, vt sit ab eo, cuius est imago.

Confir. Secundo: intellectus Angelicus est de se indifferens ad intelligēdum hoc potius, quā illud obiectum, cum possit omnia intelligere, ergo debet per aliquid intrinsecū determinari. Hoc autem non erit aliud, quàm species.

 Dices

6 Dices determinari à præſentia obiecti.

Cont. Effectus determinatus non prouenit, niſi à virtute intrinſecè determinata in ratione virtutis; quia inter cauſam, & effectum debet eſſe commenſuratio. Ergo cum virtus intellectiua Angeli ſit intrinſecè indeterminata, vt producat determinatum effectum, debet intrinſecè per aliquid inhærens determinari.

7 Ad primũ negatur antecedẽs. Nam intellectus non poteſt determinari intrinſecè ab obiecto: eſt autem neceſſaria intrinſeca determinatio, vt patet ex dictis. Ad ſecundum negatur antecedens: Quia ſpecies eſt etiam virtus quædam omnibus fæcundans intellectum.

Ad Tertium negatur antecedens. Quia nullus ſenſus externus poteſt promere ſuum actum, niſi intrinſecè determinatum: atq. adeò niſi per ſpeciem.

An ſpecies emanent à ſubſtantia Angeli,

SECTIO II.

8 PRima ſententia eſt affirmatiua: aſſerit, n. eſſe veluti proprietates fluentes à ſubſtantia Angeli; ita Capreol. *in 2. diſt. 3. quæſt. 2. art. 3. ad argum.* Durand, *con. 3. concl.* Caiet. *p. 2. quæſt. 30. arb. & quæſt. 51. ar. 3. & 3. par. q. 9. art. 3.* Medina *ibidem.* Bannes 1. *par. quæ. 55. art. 2. dub. 2.*

Probant ſi ſcientia eſt naturalis Angelo. Nõ eſſet autẽ, ſpecies ab ipſius ſubſtantia emanarent.

Secundò. Angelus eſſet inferioris conditionis homine, nam non haberet ſpecies fluentes à propria ſubſtantia; nec ad illas effectiuè concurreret.

Tertiò. Si non fluerent ab ipſius eſſentia, non eſſet Angelus in actu primo completo intellectualitatis; vndè non eſſet perfecta natura intellectualis.

9 Secũda ſent. eſt oppoſita, ita Ferrar. *2. cont. Gent.* c. 4. Molina 1. *part. quæſt. 55. art. 2. diſp. 2.* Cumel. *quæſt. 2.* Pelant. *concl.* 3. Rada. 3. *par. contron. 9. art. 3.* Deſumitur etiam ex D. Thom. 3. *par. quæſt. 9. art. 3.*

10 Dicẽdum eſt, *Species non fluere ab eſſentia Angeli tanquam ipſius proprietates.* Probatur: ſequeretur, Angelum habere ſpecies omnium poſſibilium naturaliũ; vnde illa poſſet cognoſcere ſaltem cognitione abſtractiua, quod implicat, quia omnia poſſibilia cum ſint infinita ſyncategoricè, non poſſunt cognoſci, niſi in Dei omnipotentia. Sequentia probatur; quia, ſi eſſentia Angeli eſſet radix ſpecierum, deberet eſſe radix illarum omnium, quæ poſſunt ipſi deſeruire intra latitudinem obiecti connaturalis; omnia autem poſſibilia naturalia ſunt intra latitudinem connaturalis obiecti,

11 Dices fluere à ſubſtantia Angeli tãtum ſpecies obiectorum, quæ exiſtunt, aut ſunt futura.

Cont. debent fluere illæ ſpecies, ad quas ex intrinſeco ſuo eſt determinata. Sicut autem reſpicit poſſibile natura'e tamquam connaturale obiectum, ita eſt determinata ad omnes ſpecies, quæ reſpiciunt omne poſſibile naturale, ſecundo. Quod hæc exiſtant, aut ſint futura eſt aliquid contingens pendens ex libera Dei voluntate; quod autem eſſentia Angeli ſit determinata ad has ſpecies, vel illas, eſt aliquid abſolutè neceſſarium, nec per Dei potentiam mutabile, quia fundatur in eſſentia Angeli. Quod autem eſt abſolutè neceſſarium, non poteſt dependere à contingenti.

12 Dices ſecundo. Tunc ſtantem fluere ſpecies, quando exiſtit obiectum.

Cont. Emanatio eorum omnium, quæ fluunt ab eſſentia, eſt naturalis, & neceſſaria; & ſpecies ſunt quid abſolutum, quod non requirit terminum exiſtentem. Primo, non poteſt emanatio dependere ab exiſtentia obiecti. Secundo, ſpecies poteſt exiſtere non exiſtente obiecto: vnde non habet neceſſariam connexionem cum ipſo: ergo non requiritur exiſtentia, vt emanen.

13 Ad primum reſpondetur. Scientiam eſſe naturalem Angelo; nam cum ſit natura intellectualis, exigit perfici per ipſam; non autem, quia ſpecies dimanent ab eſſentia ipſius.

Ad ſecundum negatur ſequentia. Nam neque intellectus humanus concurrit effectiuè a productione ſpecierum, vt ſuo loco dixi, Deindè ſi concurreret, neq, adhuc Angelus eſſet inferioris conditionis, quia ſufficit, quod habeat ſpecies quocunque modo ſibi connaturales.

Ad tertium negatur ſequentia. Nam vt Angelus ſit naturalitate completa intellectualis, ſufficit, ſi habeat actum primum completum quò ad virtutem vitalem, non requiritur autem, quod ex ſe habeat ſpeciem, quia hæc importat determinationem prouenientem ab obiecto, per quam ipſam quoque debet concurrere ad intellectionem,

An Angelus habeat ſpecies Concreatas,

SECTIO III.

14 DIfficultas procedit de ſpeciebus connaturalibus intellectui Angelico, & ſenſus eſt, an Deus illas produxerit eo ipſo, quod primo fuit creatus Angelus.

Prima ſententia eſt affirmatiua, ita D. Thom. 1. *par. quæſt. 55. articul. 2.* Bannes *dub. primo.* Cume. *quæſt. 2.* Albert. *ſecunda part. quæſt. 14. memb. 3. artic. ſecundo.* D. Bonauentura *in 2. diſt. 3. part. ſecunda, artic. ſecundo, quæſt. prima.* Capreolus *quæſt. ſecunda, artic. primo.* Argentin. *quæſt. ſecunda, artic. quarto.* Heruæus *quæſt. quarta, artic. tertio.* Suarez 2. de *Angelis capit. quinto, & ſexto*, & communiter Thomis. &c.

Probant primo. Sicut corpora cæleſtia ſuas perfectiones habent ſibi concretas, & inferiora paulatim perficiuntur; ita ſuperior intellectus videlicet Angelicus habebit ſpecies concreatas, ſicut humanus per ipſas paulatim perficitur.

Conficitur materiæ cæli debetur forma non cauſabilis à cauſis creatis. Ergo intellectui Angelico debetur ſpecies non cauſabilis ab obiectis creatis.

Secundo. quia Angelus habuiſſet congenitam ignorantiam, cont. illud Ezech. 28. *Tum ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia.*

Tertio. Angelicus intellectus eſt medius inter Diuinum, & humanum, ergo cum Diuinum nullas habeat ſpecies, & humanus eas acquirat ſucceſſiuè, Angelicus habebit omnes ſimul concreatas.

15 Secunda ſententia negat habere ſpecies concreatas ſaltem ſingularium: ita ij omnes, qui docent, accipere ſpecies à rebus, quos referemus *ſect. ſequenti*, & hanc defendit Molina *prima part. quæſt. 55. artic. 2. diſput. 2. memb. 5.*

16 Dico primo. *Angelus non habere ſpecies rerum creaturarum ſibi concreatas ab initio:* dixi non habere, loquendo de eo, quod de facto eſt, quia cum Deus poſſit producere has ſpecies, potuiſſet etiam infundere ſupplendo vicem obiecti.

Probatur. Quando aliqua ex natura ſua ordinantur ad aliquem finem, aut operationem, debent ex propria virtute poſſe ad ipſa peruenire. Sed intellectus Angelicus, & obiectum ordinãtur ex natura ſua ad cognitionem, ergo debent ex ſe ipſis habere virtutem etiam in ordine ad ſpecies.

Confirmatur. Natura in ordine ſuo perfecto modo ſe habet, nec deficit in neceſſarijs ergo cum intellectus, & obiectum ordinentur ad cognitionem, oportet, vt habeant in ſe virtutem neceſſariam completam pro toto eo, quod eſt neceſſarium ad cognitionem, alioquin natura deficeret in neceſſarijs,

17 Dices. Adeſſe in rerũ natura ſpecies infuſas, quæ ſũt iuncta naturalem exigentiam. Contra talis infuſio eſt ab extrin-

extrinſeco; vnde ſequeretur, quod ſpecies non fundarentur in rerum naturis. Secundo. Talis infuſio non eſt connaturalis Angelo, vt intellectiuus eſt, alioquin eſset etiam connaturalis homini; nec vt Angelus eſt, quia ex eo, quod ſit perfectior ſecundum gradum intellectiuum, non tollit quin dependeat ab obiecto. Tertiò: Quod conuenit vt connaturale ab initio productionis, radicatur in intrinſecis principijs naturæ; tales autem ſpecies debentur vt connaturales, & non ex intrinſecis principijs, ſed ex determinatione obiecti.

18 Probatur ſecundò. Si Angelus habuiſset ab initio ſpecies infuſas, cognouiſset omnia futura, quia intellectus habens ſpeciem poteſt exire in actum cognitionis, hoc autem eſt falſum.

19 Dices requiri exiſtentiam Obiecti.

Contra: ſpecies non dependet in repræſentando ab exiſtentia obiecti, alioquin non eſſet in Angelo memoria præteritorum: ſecundò. Per exiſtentiam obiecti non immutatur intrinſecè ſpecies, neque intellectus.

20 Dices ſecundò. Requiri exiſtentiam obiecti, vt poſſit ad ipſum terminari cognitio.

Contra: Præterita non exiſtunt, & tamen cognoſcuntur vt præterita, ergo &c

21 Dices tertiò. Repræſentare tantum futura abſtractiuè, hoc eſt poſſibilia.

Contra. Repræſentat præterita, non vt poſſibilia, ſed vt præterita, ergo & futura vt talia: ſecundò. Eadem ſpecies eodem modo ſemper repræſentat. Quando autem exiſtit obiectum, non illud repræſentat vt poſſibile.

22 Dices quarto: fieri mutationem in ſpeciem, per quam determinatur ad repręſentandas res exiſtentes.

Contra: vel hæc ſpeciei immutatio fit ab obiecto, & ſic poterit abſolutè cauſare ſpeciem; vel à Deo, & ſic ſuperflua fuit ſpecies poſtea immutanda, quia antea non deſeruiebat, nec neceſsaria erat, cum non ſit debita Angelo cognitio poſſibilium. Secundò: ſpecies abſque vlla commutatione repręſentat rem, quando ſit præterita, & ſi rurſus reproducatur, abſque vlla mutatione illam repræſentabit, ergo &c.

23 Dices quinto. Angelum non cognoſcere rem indiuiduam exiſtentem per vnam ſpeciem, ſed per compoſitionem plurium, & ideò antequam res exiſtant, non cognoſcere.

Contra: Antequam res exiſtant, habet omnes ſpecies, ergo poterit facere hanc compoſitionem: ſecũdò. A quo determinatur, vt faciat hanc compoſitionem, poterit etiam determinari ſimpliciter ad cognoſcendum. Tertiò deberet hæc compoſitio fieri ſecundum exigentiam obiectorum: vnde deberent prius Angeli pręcognoſcere obiecta, quod implicat.

24 Dices ſextò. Has ſpecies non repręſentare actu, ſed tantum potentia.

Contra actu fęcundant intellectum, et cõplete determinant, ergo &c. ſecundo vel debent aliquid recipere, vt actu repræſentent; vel non. Si primũ, ergo non eſt cõpleta ſpecies: imò neq; ſpecies, quia non habet vim repræſentatiuã. Si ſecundum, ergo debet actu repræſentare cauſando formalem repræſentationem: tertiò vel poteſt repræſentare non futuram; vel non. Si primum, ergo repræſentabit, quia nullum adeſt impedimentum. Si ſecundum, ergo non eſt ſpecies, quia non poteſt ſaluari ſine potentia repræſentatiua.

25 Dico ſecundò. *Angelum ab initio creationis habuiſſe infuſam ſpeciem, per quam cognoſceret Mundum cum toto ordine rerum in eſſe ideali, & decretũ liberũ de ipſius productione.* Hæc autem ſpecies fuit tantum vna, quia terminabatur non ad res in ſe ipſis, ſed ad illud vnum eſſe ideale, in quo relucebat Mundus futurus. Ratione autem ſpeciei habuit Angelus ſapientiam congenitam, & hoc ſignificatur per illud Ezechielis 28. *Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia.* Hæc autem ſpecies eſt ordinata, vt intellectus Angelicus exprimat ideam mundi, ſecundum ordinem diſpoſitionis, ſecundũ quem erat adminiſtrãdus.

Deſumitur ex D. Auguſt. 2. Genel. ad litteram cap. 8. *Conditio verò Cæli prius erat in verbo Dei ſecundum genitam ſapientiam: deinde facta eſt in creatura ſpirituali, hoc eſt in cognitione Angelorum ſecundum creatam in illis ſapientiã.* Eſt etiam conformis doctrinæ Ariſtotelis 12. *Metaph.* quatenus docet, quod intelligentiæ inferiores mouentur propter primam, & ab illa mouentur, quia ab ipſa cognoſcunt, quid agere debeant.

26 Probatur. Angeli ex natura ſua habẽt præſidere creaturæ corporeæ, & eam dirigere, vt ordinate procedat ſecundum ſuos fines, ergo debent habere notitiam infuſam, per quam practico modo attingant vniuerſam cum ordine ipſius, quia talis præſidentia ſupponit ſcientiam practicam, ſecundum quam exerceatur, ergo non debet eſſe ſcientia deſumpta ab obiectis, neque dependenter ab ipſis quia ſcientia practica non dependet ab obiecto, ſed è contra, ergo neq; per ſpecies repræſentatiuas rerum in ſe ipſis, quia tales ſpecies ſupponunt obiectum.

27 Ad primum reſpondetur. Tàm corpora cæleſtia, quã ſublunaria habere totam illam perfectionem accidentalẽ, ad quam ex vi ſuæ naturæ ſunt in actu completo. Nullus autem intellectus ex natura ſua eſt in actu primo reſpectu ſpecierum, & ideò non ſunt illi debitæ ab initio productionis.

Ad Confirmationem ſuppoſito, quod Cælum ſit incommutabile, ideò illi deberi formam non cauſabilem à cauſis naturalibus vt ſaluetur incorruptibilitas, quia forma pertinet ad conſtitutionem naturę ipſius. Species autem impreſſa non pertinet ad conſtitutionem naturæ intellectualis.

Ad ſecundum patet ex dictis in ſecunda concluſione.

Ad tertium negatur aſſumptum. Nam intellectus Angelicus non eſt medius, quia infinitè diſtat à Diuino; imò eſt in eodem gradu cum humano, & ſolum eſt magis perfectus. Ex hoc autem non ſequitur, quod habeat ſpecies infuſas, quia eodem modo, ac humanus, dependeat ab obiecto.

An Angeli deſumant ſpecies ab obiectis.

SECTIO IV.

28 PRima ſententia eſt negatiua; ita illi, qui aſſerunt habere ſpecies infuſas.

Probant. Intellectus humanus ideo vnitur corpori, vt mediante corpore deſumat ſpecies ab obiectis, ergo cum Angelus non vniatur corpori, non poterit deſumere.

Secundo. Non fit tranſitus ab extrêmo ad extremum abſque medio, ergo non poteſt Angelus accipere ſpecies ab obiectis, quia fieret tranſitus de eſſe materiali obiecti ad eſſe ſpirituale ſpeciei abſq; medio, cum non adſit phantaſma tanquam quid medium.

Tertiò Obiecta ſunt materialia, & ſpecies ſunt ſpirituales. Spiritualia autem non poſſunt prouenire à materiali, nec poteſt materiale agere ſpirituali.

29 Secunda ſententia eſt affirmatiua ita Alenſis 1. *p. q.* 23. *memb.* 3. & 4. Scotus *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 11. Baſſolis *q.* 4. *art.* 3. Gab. *q.* 2. Richard. *art.* 6. *q.* 2. Maior. *q.* 4. Marſil. *in* 1. *q.* 7. *art.* 1. *part.* 2. Non conueniunt tamen inter ſe, quia Alenſis loquitur de omnibus ſpeciebus, alij verò tantum de ſpecie ſingularium; volunt enim ſpecies rerum vniuerſalium habuiſse ab initio infuſas addit tamen Scotus quod ſi illas non haberet infuſas, poſset à rebus deſumere.

30 Notandum primò. Angelum non poſse habere ſpecies duplicatas, vt alię ſint naturarum vniuerſalium, & alię ſingularium, vt etiam docet D. Thom. 1. *part. quæſt.* 55. *articul.* 2. *ad ſecundum*. Ratio eſt. Quia ſpecies quæ ſufficit pro indiuiduo, ſufficit etiam pro natura communi; deinde cognoſcere naturam in communi eſt cognitio imperfecta, quæ non habet locum in Angelo, ſicut

enim natura non poteſt à parte rei eſſe extra indiuidua, ita neque extra ipſa cognoſcit, ſi cognoſcatur prout in ſe eſt.

31 Notandum ſecundò, ſpecies impreſſas ex genere ſuo neque eſſe materiales, neque ſpirituales, ſed intentionales; accidens enim, vt alibi diximus, intrinſecè neque eſt materiale, neque ſpirituale, cum hæc ſint differentiæ ſubſtantiæ, ſed tantum per denominationem, & ordinem ad ſubiectum, quod perficitur, & quia materiale & ſpirituale ex parte ſubiecti pertinet ad eſſe ipſius, ideò accidens dicitur materiale, & ſpirituale ex eo, quòd ordinatur ad perficiendum ſubiectum in eſſe materiali, aut ſpirituali, debet enim commenſurari in modo eſſendi cum ſubiecto. Species autem non perficiunt ſubiectum intra latitudinem eſſendi, quia ſupponunt completum, ſed perficiunt intentionali modo, ſeu in ordine ad cognitionem; & ideò ſunt accidentia alterius ordinis videlicet intentionalis.

32 Notandum tertiò. Inter agens, & paſſum eam tantum proportionem requiri, quæ neceſſaria eſt, vt poſſit paſſum recipere effectum agentis; eſt enim neceſſaria, vt poſſit agens exercere ſuam virtutem communicando effectum, vnde ſi effectus eſt proportionatus, aderit etiam proportio debita inter agens, & paſſum.

33 Dicendum eſt. *Angelos deſumere ſpecies ab obiectis tam ſpiritualibus, quam materialibus, non per intellectum agentem, ſed quia poteſt obiectum producere ſpecies proportionatas pro intellectu Angelico.* Deſumitur ex D. Dionyſio *Cap. 7. de diuinis nominibus* vbi ait. *Angelos ea ſcire, quæ in terra fiunt, ſcriptura teſtatur, non ea quidem ſenſu haurientes, ſed propria ad Dei imaginem effectæ mentis virtute, atque natura.* Haurire autem cognitionem ab obiectis, eſt cognoſcere per ſpecies ab ipſis deſumptas.

Probatur: Obiectum etiam materiale eſt proportionatum in ratione obiecti intellectui Angelico, ergo poteſt producere ſpecies proportionatas. Antecedens patet. Quia participat formalem rationem obiecti, ſecundum quam commenſuratur potentiæ. Conſeq. probatur. Quia omne agens agit proportionaliter ad formam, ſecundum quam agit; vnde cum obiectum concurrat ad producendas ſpecies ex vi rationis obiectiuæ, ſicut ſecundum ipſam proportionatur potentiæ in ratione obiecti, ita etiam ſpecies proueniens ab ipſo vt proportionato, erit in ratione ſpeciei proportionata.

Confirmatur: quod dicit obiectum in ratione obiecti, dicit ſpecies in ratione ſpeciei, ergo ſi obiectum in ratione obiecti eſt proportionatum, etiam ſpecies in ratione ſpeciei.

Confirmatur ſecundò. Species eſt virtus repræſentatiua obiecti, ergo ſtatim ac eſt ſpecies obiecti, habet debitam proportionem cum potentia, quia importat illam fæcundationem, quam exigit potentia.

34 Dices, Id eſſe verum, ſuppoſito, quod talis ſpecies poſſit prouenire ab obiecto. Non poteſt autem prouenire, quia non haberet proportionem in modo eſſendi cum potentia.

Contra. Obiectum vt proportionatum cum potentia, poteſt cauſare ſpeciẽ ſibi proportionatam, ergo etiã proportionatam intellectui Angelico, quia quidquid eſt proportionatum obiecto, eſt etiam proportionatum potẽtiæ, cui correſpondet obiectum: ſecundò: Poteſt producere virtutem repræſentatiuam ſui ipſius, & hæc virtus in ratione virtutis erit proportionata intellectui Angelico, ergo etiã in modo eſſendi, quia quod ordinatur ad aliquid proportionatum ex vi ſuæ eſſentiæ, non poteſt vniri in eadem entitate cum aliqua ratione, per quam euadat improportionatum.

35 Probatur ſecundò. Omne obiectum poteſt producere ſpeciẽ proportionatam potentiæ, cui correſpondet, ergo etiam obiectum intellectus Angelici. Antecedens patet inductione in omnibus obiectis ſenſibilibus, & ratio eſt, quia obiectũ eo ipſo, quod eſt obiectũ, eſt fæcundatiuum potentiæ, & ideò debet poſſe producere ſpeciẽ, qua fæcundetur. Conſeq. prob. Quia obiectum intellectus Angelici participat rationem formalem obiecti, atque adeò fæcundatiui. Confirmatur. Quia non debet denegari obiecto nobiliori, quod conuenit ignobiliori.

36 Prob. 3. Non poteſt obiectum intuitiue cognoſci, niſi attingatur cũ extrinſecis circunſtantijs, videlicet differentia tẽporis coexiſtentia talium rerum, ergo ſpecies debẽt prouenire ab obiectis. Conſeq. prob. Quia, vt attingantur hæ circunſtantiæ, debet fieri concurſus quidã ſpecierũ, quibus eliciatur illa cognitio. Hic autem concurſus eſt contingens, ſicut etiam eſt contingens vnio obiectorũ: vndè illæ ſpecies non poſſunt ex natura ſua ſimul vniri, neq. ex libertate Angeli, cum non cognoſcat, quonã pacto debeãt vniri, vt ſint 2. exigentiã obiectorũ, ergo debet fieri hic concurſus ex eo, quod ſimul producantur ab obiectis.

37 Ad 1. neg. anteced. Nam vnitur corpori, vt cõſtituat naturã humanã, & quia anima rationalis habet virtutem, quam nõ poteſt exercere, niſi per organa corporea. Ex eo autem, quod vnitur, ſequitur, quod habeat modum operãdi, quem habet, videlicet cũ dependentia à ſenſibus. Ad 2. neg. conſeq. Nam adhuc phantaſma eſt in ordine materiali: vndè etiam in homine fieret tranſitus ab extremo ad extremũ ſine medio. Non poteſt autẽ fieri iſte trãſitus tunc ſolum, quando medium ponit ordinẽ eſſentialẽ inter extrema, ita vt vnũ extremum non poſſit ſuccedere alteri, niſi per medium. Hoc autem nõ habet locũ in caſu noſtro quia ſpecies dicit ordinem immediatũ ad obiectũ, & depẽdet ab ipſo, quatenus importat rationem obiecti, atque adeò prout eſt in eo ordine ſecundũ aliquã participationẽ in quo eſt ſpecies. Ad tertium. Quomodo ſpecies poſſint cauſari ab obiectis materialibus, patet ex dictis.

An vna ſpecies poſſit eſſe repræſentatiua plurium.

SECTIO V.

38 SEnſus eſt, an poſſit dari vna ſpecies vniuerſalis in repræſentando, ita vt repræſentet plura obiecta, hæc autem difficultas non habet locum in noſtra ſententia, quia, cum ponamus, Angelos ſumere ſpecies ab obiectis, debent multiplicari ad multiplicationem obiectorũ.

Supponendum primò. Aliquos ex illis, qui ponunt ſpecies vniuerſales, aſſerere, neceſſariã eſſe aliquam vnitatem ex parte obiectorum, vt poſſint per vnã ſpeciẽ repræſentari, & hanc vnitatem debere eſſe ſecundum aliquam rationem communem ſiue genericam, ſiue ſpecificam. Alij verò requirunt hanc vnitatem, ſed ſolum quod obiecta habeant inter ſe aliquam connexionem.

39 Supponendum ſecundò. Hos Auctores aſſerere, Angelos ſuperiores intelligere per ſpecies magis vniuerſales, quia cum Angelus habeat ſpecies vniuerſales ex eo, quod eſt perfectior homine, debet perfectior Angelus habere ſpecies magis vniuerſales.

40 Supponendum 3. Vt ſpecies ſint in Angelo magis vniuerſales, aliquos requirere differentiã genericam, alios verò aſſerere, quod ſufficiat ſpecifica, ita vt Angelus infimi ordinis habeat ſpecies vniuerſales in ordine ad indiuidua, Angelus vero ordinis immediate ſuperioris habeat ſpecies vniuerſales in ordine ad naturas ſpeciei infimæ, & ſic deinceps creſcẽte perfectione Angelorũ debeat creſcere vniuerſalitas ſpecierũ in ordine ad naturas magis vniuerſales.

41 Supponendum quartò: aliquos ex his Auctoribus cõcedere, poſſe dari vnam ſpeciem repræſentatiuam omniũ obiectorum reſpectu ſupremi Angeli intra ordinem naturalem, quia erit in ordine ad obiecta naturaliter exiſtẽtia.

42 Prima ſent. aſſerit dari ſpecies vniuerſales. Ita D. Th. 1. *p. q.* 55. *ar.* 3. Vaſq. *diſp.* 202. *c.* 2. Ferrar. 2. *cont. gent. c.* 96. Capr. *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 2. *art.* 2. Argon. *art.* 4. Suar. 2. *de Angelis cap.* 15. & alij plures.

Probant. Intellectus Angelicus eſt medius inter Diuinum, & humanum, ergo ſicut Diuinus per nullas ſpe-

cies

cies intelligit, humanus autem per particulares, ita Angelus per vniuersales.

Secundo: species sunt participationes Diuinarum idearum, ergo sicut idea simplex repraesentat plura; ita etiam vna species.

Tertiò plures virtutes productiuae plurium effectuum possunt vniri in vna virtute superioris ordinis, ergo etiam plures species in vna perfectiori.

43 Secunda sententia est negatiua ita Scot. *in 2. dist. 3. quaest. 10.* Bassol. *quaest. 3.* Maior. *quaest. 6.* Richar. art. 6. quaest. 2. & alij.

44 Dicendum est. *Non posse dari speciem vniuersalem repraesentatiuam plurium obiectorum.* Probatur: quae ex intrinseca sua ratione sunt determinata ad aliquam speciem, non possunt conuenire in esse cum ijs, quae sunt diuersę speciei. Sed species impressae cuiusque obiecti ex intrinseco sunt determinatę ad certam speciem virtualis repraesentationis, ergo. Maior patet, quia omnis essentia determinatę speciei limitatur ex intrinseco suo, vt sit tantum talis essentiae. Min. probatur: quia respectu cuiusq; obiecti potest dari propria species impressa, quae importet determinatam rationem virtualis repręsentationis, atque adeo determinatam specificam essentiam.

Confirmatur. In tantum plures rationes, aut gradus possunt conuenire in eadem essentia, in quantum inuicem subordinantur; species autem diuersorum obiectorum non important rationes subordinatas, quia sunt incompossibiles, cum sint diuisiuae rationis communis.

45 Dices. Posse conuenire in aliqua virtute repraesentatiua eminentiori.

Contra. Vel in hac eminenti virtute retinent propriam virtutem, & rationem; vel non. Si primum, ergo non possunt conuenire in ipsa, quia habent essentiam, quae ex intrinsecis suis principijs est determinata ad tale esse, & ratione cuius illis repugnat haec communicatio. Si secundum; ergo non sunt propriae species obiectorum, quia cum ex vi talis essentiae habeant, quod sint species talium obiectorum, mutata essentia desinent esse species.

46 Probatur secundò. Sequeretur, posse dari speciem creatam in finitam in perfectione essētiali, atq; adeò in ratione essendi, quod implicat. Sequela prob. Si posset dari species plurium obiectorum, poterit ita crescere, vt sit plurium in infinitum: vnde vnirentur in ipsa perfectiones infinitarum specierum. Haec autem vnio non potest fieri in eodem esse finito, & determinato, quod ab intrinseco suo determinatur ad talem speciem.

47 Dices. Id valere, quando fit vnio in eadem essentia seruata vniuocatione eorum, quae vniuntur; secus autem, quando transeunt in aliam eminentiorem rationem.

Contra. Adhuc ista eminentior ratio contineret saltem per aequiualentiam perfectionem plurium, & plurium essentiarum, quod fieri non potest, nisi dicat perfectionem infinitam.

Confirmatur: talis species eminentior esset in determinata specie, & quid limitatum in ratione virtualis repraesentationis. Quod autem est limitatum non potest pluribus aequiualere in eo genere, in quo est limitatum.

Confirmatur secundò. Quod est in specie determinata, vel eminentiori, importat tantum perfectionem illius speciei, non autem aliarum, nisi sint subordinatae; quia perfectio vnius speciei ratione suae limitationis excludit perfectionem alterius, ergo &c.

48 Ad primum negatur, intellectum Angelicum esse medium inter Diuinum, & humanum vt supra diximus. Deinde ex hoc tantum posset inferri, habere perfectiorem cognitionem; non autem species vniuersales, quia species sequitur naturam obiecti, non autem intellectus.

Ad secundum negatur consequentia. Nam species sunt participationes diuinarum idearum, sicut etiā caeterę res, quia autem participant finito modo Diuinas ideas, ideò sunt tantum virtuales repraesentationes vnius obiecti, quia ex mensura participationis ad ipsum limitantur. Diuinae autem ideae possunt plura repraesentare, quia se habent infinito modo.

Ad tertium: plures virtutes productiuas posse vniri in eadem virtute si sint subordinatae, & quia non sequuntur naturalem effectum; secus autem, si non sint subordinatae. Species autem non sunt subordinatę, sicut nec obiecta.

DE OBIECTO INTELLECTVS Angelici.

DISPVTATIO CX.

Quodnam sit obiectum adaequatum intellectus Angelici.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Intellectum Angelicum extendi ad res omnes, etiam ad Deum; neque enim est minoris perfectionis, quam humanus, & consequenter non habet obiectum minus vniuersale. Vnde obiectum adęquatū ipsius est ens in tota sua latitudine, & omnes intellectus Angelici habent idem obiectum adaequatum, tum quia omnes conueniunt in eo, quod sint intellectus, & in modo cognoscendi; tum quia sicut omnes res participant eandem rationem obiecti, ita etiam possunt attingi ab omni intellectu Angelico. Solum difficultas est de obiecto formali adaequato, an respectu omnium Angelorum sit idem.

2 Prima sententia asserit, diuersos intellectus Angelicos habere diuersa obiecta formalia, itaut ratio entis in tota sua latitudine secundum diuersas rationes specificas correspondeat etiam diuersis intellectibus Angelicis. ita Suarez 2. *de Angelis cap. 2.*

Fundamentum est. Quia intellectus Angelici specie differunt vnde cum specificentur ab obiectis, debent habere diuersa obiecta formalia.

3 Opposita sententia desumitur ex Caiet. 1. *p. q. 79. art. 4.* & Ferrariens. 2. *contra gentes cap. 94.* quatenus doceat, diuersos actus posse tendere circa idem obiectum formale.

4 Notandum primò. Intellectus Angelicos, siuè considerentur vt proprietates naturae, siue vt potentiae, semper eodem modo differre, quia per id, quo sunt proprietates, sunt etiam potentiae, & è contra. Vnde differunt inter se, sicut differunt naturae. Naturae autem non differunt differentia specifica propriè dicta, sed tantum secundum diuersam rationem mensurae, qua participant vitam intellectualem, vt dictum est in superioribus.

5 Notandum secundò. Obiecta formalia diuersa specificare diuersas potentias, nedum secundum diuersam mensuram, & modum perfectionis, sed etiam secūdum diuersas rationes specificas propriè dictas, ita vt sint principia diuersorum actuum, ne dum secundum quantitatem perfectionis, sed etiam secūdum perfectionem quidditatiuā.

6 Dicendum est. *Omnes intellectus Angelicos habere idem obiectum formale videlicet ens sub ratione veri.* Prob. ens vt sic est adaequatum obiectum materialē respectu cuiuslibet intellectus Angelici, ergo obiectum formale debet esse idem respectu omnium. Conseq. prob. quia obiectum formale debet adaequari cum materiali, itaut aeq; latè pateat, vnde obiectum formale intellectus Angelici debet esse ęq. vniuersale ac ens. Hoc autem non potest esse aliud, nisi ratio veri. Rursus non potest esse diuersum respectu diuersorum Angelorum, quia talis diuersitas impor-

importaret diuerſas rationes entis.

Confirmatur. Si Angeli vnius ordinis haberent diuerſum obiectum formale, non poſſent cognoſcere omne ens: ſequela probatur: quia talis ratio formalis obiectiua non reperiretur in omni ente.

7 Ad fundamentum primæ ſententiæ diſting. antecedẽs, Intellectus Angelicos differre ſpecie non propriè dicta: ſed tantum ſecundum diuerſam rationem menſuræ virtutis intellectiuę: & ideò ſpecificari poſſunt ab eodem obiecto, quia talis differentia non eſt in ratione potentię, ſed in ratione menſuræ eiuſdem potentiæ ſpecificatæ ab eodem obiecto.

An Obiecta ſupernaturalia quoad modum ſint obiectum proportionatum intellectus Angelici.

SECTIO II.

8 CErtum eſt. Eſſe intra obiectum adequatum, vnde ſolum difficultas eſt, an ſint obiectum proportionatum, itaut poſſint naturaliter cognoſci. Supernaturalia alia ſunt talia quoad modum; alia verò quoad ſubſtantiam. Quoad modum important aliquid naturale ſecundum eſſe, & ſupernaturale tantum quoad modum, quo producitur, vt homo reſuſcitatus. Supernaturalia verò quoad ſubſtantiam ſimpliciter ſunt talia, quia ratione ſuæ quidditatis habent eſſe ſupernaturale, vt gratia, lumen gloriæ, & alia.

9 Supponendum tamquam certum ſupernaturalia quoad modum cognoſci ab Angelo naturaliter: ſunt enim eiuſdem rationis, ac ſi eſſent naturalia, & cum habeant idem eſſe, habent eamdem cognoſcibilitatem; vnde ſolum difficultas eſt, an poſſint cognoſcere quoad illum modum, ratione cuius ſunt ſupernaturalia.

10 Supponendum ſecundò. Modum iſtum tripliciter poſſe conſiderari. Primo ſi dicat tantum aliquid negatiuum, vt cum ignis in fornace Babylonis non combuſſit pueros. Secundò ſi dicat aliquid poſitiuum, quod in ſe naturale ſit, & tamen ſit ſupernaturale ex habitudine ad cauſam extrinſecam, vt ſi in inſtanti aliquid producatur quod naturaliter non poteſt fieri, niſi in tempore. Tertiò ſi dicat aliquid poſitiuum, quod in ſe ſit ſupernaturale, vt conuerſio panis in corpus Chriſti.

11 Dico primò. *Supernaturalia quoad modum ratione alicuius negatiui poſſe cognoſci naturaliter ab Angelo eo modo, quo* cognoſcuntur non entia. Probatur: In tali caſu totum obiectum cognoſcendum eſt naturale, & ſolum importat carentiam alicuius poſitiui naturaliter debiti, ergo non excedit cognitionem naturalem.

12 Dico ſecundò. *Supernaturalia ſecundo modo accepta poſſunt naturaliter cognoſci ab Angelo.*

Probatur: In tali obiecto nihil excedit facultatem naturalem angeli, ergo eſt proportionatum. Anteced. Probatur: quicquid eſt in ipſo naturale eſt, licet diuerſo modo ſe habeat, ergo

13 Dico tertiò. *Supernaturalia ſecundo modo accepta poſſunt naturaliter cognoſci ab Angelo.* Ita Vaſquez 1. *part. diſp.* 214. *cap.* 4. Suarez *lib.* 2. *de Angelis cap.* 30. Probatur: Hæc ſupernaturalia non excedunt facultatem naturalem Angeli. ergo &c. antecedens probatur: Non poteſt eſſe exceſſus in cognoſcibilitate, niſi ſit etiam in ratione entis; hic autem non eſt exceſſus in ratione entis, quia totus exceſſus ſe teneret ex parte actionis; actio autem non excedit; tum quia eſt ens entitate termini; quia, aut cum ipſo identificatur, aut eſt modus illius; tum quia importat influxum, ſi autem influxus excederetur, excederet etiam terminus.

Confirmat. in tranſubſtantiat. nihil interuenit excedens facultatem naturalẽ Angeli, ergo &c. antecedens probatur quia deſitio panis non excedit, cum non importet aliquid poſitiuum; nec corpus Chriſti, quod producitur, quia eſt aliquid naturale, nec quod ex pane fiat corpus Chriſti ex vi verborum, quia hoc nihil aliud dicit præter ſubſtantiam panis deſinentem, & corpus Chriſti ſuccedens cum dependentia à probatione verborum.

14 Dices. Poſſe Angelum dubitare, quod ſubſtantia panis non deſinat; ſed occultetur.

Contra; quia poſitiuè cognoſcit incompoſſibilitatem ſubſtantię panis, & corporis Chriſti ſtante veritate ſignificationis verborum,

15 Ob. Ad hanc conuerſionem requiritur virtus ſupernaturalis, ergo eſt in ſe ſupernaturalis, atque adeo excedit,

Reſpondetur: Hanc actionem poſſe conſiderari ſecundum ſubſtantiam influxus, & ſecundum ordinem ad principium: primo modo non dicit aliquid ſupernaturale, ſecundo modo connotat extrinſecam virtutem ſupernaturalem, & ideo hæc tantum virtus non poteſt naturaliter cognoſci.

16 Ob. ſecundò. Modus, quo corpus Chriſti exiſtit in Euchariſtia non eſt quid naturale, ergo: reſpondetur. Nõ eſſe quid naturale reſpectiuè ad corpus Chriſti, ſecus tamen ſecundum ſe; nam reperitur in ſubſtantia ſpirituali, Quod autem ponatur in corpore Chriſti, non dicit quid ſupernaturale in ratione entis, non quia nõ conſurgit tertia entitas; tum quia eſt modus, qui eſt ens entitate ſubiecti. Vnde ſupernaturalitas conſiſtit ſolum in ordine ad ſubiectum non connaturale.

17 Ob. tertiò Angelus non poteſt naturaliter cognoſcere connexionem, ex vi cuius corpus Chriſti ſuccedit ſubſtantiæ panis, cum non ſit ex natura rerum, ſed ex libera Dei voluntate, ergo &c.

Reſpond. neg. conſeq. Nam ex hoc ſequitur, Angelum non poſſe cognoſcere extrinſecam cauſam conuerſionis, non autem ipſam formalem conuerſionem, quę nihil aliud dicit, niſi quod expoſitione vnius altera deſinat cum dependentia à ſignificatione verborum.

18 Ex dictis colligitur Angelum poſſe naturaliter cognoſcere accidentia in Euchariſtia exiſtere abſque ſubſtantia, vt docet Vaſquez *loco cit.* Ratio eſt, quia percipit accidentia ſecundum propriam entitatem, & non percipit complexionem, ſeu inhærentiam ipſorum reſpectu ſubiecti, neque quod accidentia ſic exiſtant, dicit in ipſis aliquid ſupernaturale, ſed tantum ex parte efficientis, quat. illa conſeruat abſq; ſubiecto.

19 Colligitur ſecundò contra Vaſq. Poſſe etiam cognoſcere humanitatem Chriſti non habere propriam perſonalitatem. Licet enim excluſio proprię perſonalitatis proueniat, quia aliena terminetur, nec poſſit alteram cognoſcere, non hinc fit, quia poſſit cognoſcere naturã, vt propria carentem, cũ in hoc non interueniat aliquid excedens facultatem naturalẽ ipſius; quia tamẽ cognoſcit, fieri poſſe, vt talis perſonalitas occultetur, aut quod efficaciter ſuppleatur à Deo, ideircò nõ attingit Myſteriũ Incarnationis.

An ſupernaturalia quoad ſubſtantiam ſint Obiectum proportionatum intellectui Angelico.

SECTIO III.

20 CErtum eſt. Deum non eſſe obiectum proportionatum naturali virtuti intellectus Angelici: vnde ſolum difficultas eſt de ſupernaturalibus creatis,

Prima ſententia eſt negatiua ita D. Thom. 1. *part. q.* 57. *articul.* 5. Caiet. *ibidem.* Bannes *dub.* 1. Zumel *quæſt.* 2. Molina *diſput.* 2. Vaſq. diſput. 214. *cap.* 3. Durand. *in* 2. *diſtinct.* 3. *quæſt.* 7. Suarez 2. de *Angelis c.* 29. & communiter extra ſcholam ſcoti.

Probant. Cognoſcibilitas proportionatur naturæ, ergo cum ſecundum naturam ſint ſupra Angeli naturam, erunt etiam ſecundum cognoſcibilitatem.

Secundò ſũt in diuerſo ordine, & habẽt diuerſum modũ eſſendi, ergo non adeſt proportio in ratione obiecti.

Tertiò sicut accidentia non sunt debita, ita nec species ipsorum, ergo nec cognitio est naturalis.

Quartò secreta cordis non cognoscuntur naturaliter ab Angelis ergo neque supernaturalia.

21 Secunda sententia est affirmatiua ita Scot. *in 4. dist.* 20. *quæst.* 8. Tart. *ibidem* Ocham. *quæst.* 5. *art.* 3. Maior. *quæst.* 5. Gab. *in can. Missæ lect.* 43. Henr. *in sum. artic.* 33. *quæst* 2. & communiter Scotistæ.

22 Notandum primò. Si loquamur de his supernaturalibus, antequam fiant, certum esse, non posse ab Angelo cognosci, quia non habent causam aliquam necessariam, ratione cuius possint cognosci, sed pendent tantum ex libera Dei voluntate. Vnde 1. *Ad Corinth.* 2. *Quę sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei*, alia tamen est ratio, quando existunt, quia tunc habent propriam cognoscibilitatem.

23 Notandum secundò. Non posse Angelum naturaliter cognoscere totum ordinem gratiæ; tum quia in ipso continentur aliqua, quæ excedunt capacitatem ipsius; tum quia neque de facto existit secundum omnes suas partes, tum quia in ipsa includitur Deus vt finis supernaturalis. Qui tamen ab initio reuelatus fuit Angelis superioribus, ideò circa ipsum inferiores illuminantur.

24 Notandum tertiò. Mysterium Incarnationis non posse naturaliter cognosci, quia includit personam Verbi terminantem naturam humanam. Fuit tamen reuelata Angelis ab initio: vndè non habuerunt ignorantiam illius: Quare quando Angeli Psalm. 23. & Isa. 63 introducuntur tamquam ignorantes hoc Mysterium, est quædam figurata loquutio ad significādam excellentiam mysterij.

25 Notandum quartò. Aliquid posse esse supernaturale vel absolutè, vel cum respectu ad aliud: primo modo est tale in se independenter à quocunque extrinseco, & habet supernaturalitatem absoluto modo: vnde eleuatur supra dictū modū essendi rerū naturaliū, vt si daretur substantia supernaturalis. Secundo autem modo supernaturalitas consistit in habitudine ad aliud, vt est supernaturalitas accidentis. Hinc nō eleuatur supra modum essēdi naturalium, quia ipsis inhæret, atque ea perficit in esse proprio.

26 Notandum quintò. Supernaturalitatem in accidentibus non sequi entitatem, quia ratio supernaturalitatis in eo consistit, quod sit supra naturam; nulla autem entitas accidentalis est supra naturam substantiæ, quia vt talis est, dicit quid inferius ipsa substantia; & dependens ab ipsa: vnde supernaturalitas in eo tantum cōsistit, quod non sit accidēs debitū ex intrinsecis principijs naturę, sed debeat prouenire à causa, quæ sit extra ordinem naturæ.

27 Dico primò. *Intellectum Angelicum posse per suas naturales vires cognoscere accidentia supernaturalia*. Probatur. Hæc supernaturalia sunt in eodem modo essendi, in quo est intellectus Angelicus, ergo sunt obiecta proportionata naturalibus viribus ipsius. Antecedēs probatur: Tum quia sunt accidentia perficientia naturam; perfectio autem, qua aliud intrinsecè perficitur, debet habere eundem modum essendi. Tum quia per tale complementum non constituitur noua natura, sed præcedens perficitur. Tum quia natura dum perficitur accidentaliter, debet perfici in suo esse, atque adeò secundum id, quod est in ipsa inchoatum. Conseq. probatur: quia proportio obiecti, & potentiæ attenditur secundum modum essendi; hinc Deus non est obiectum proportionatum naturalibus viribus creaturæ, quia est in altiori modo essēdi.

28 Confirmatur. Accidentia supernaturalia, etiam vt talia, dicunt intrinsecum ordinem ad substantiam, ita vt petant ex natura sua recipi, & subiectari in ipsa, ergo sunt intra eundem modum essendi, tum quia complementum debet induere eundem modum essendi sui perfectibilis; tum quia omne, quod recipitur, per modum recipientis recipitur.

Confirmatur secundo. Accidentia non possunt fundare proprium modum essendi seorsim à substantia, ergo &c. antecedens probatur. Quia accidentia non subsistunt per se, sed sunt entia alterius; nec sibi sufficiunt ad essendum. Modus autem essendi petit fundari in esse, quod sibi sufficiat; & sicut vnus modus essendi non communicat cum alio: ita neque in quo fundatur, debet ad aliud ordinari tamquam complementum illius.

29 Probatur secundò. Accidentia supernaturalia substerπuntur rationi obiectiuæ formali, quia obiectum fit proportionatum in intellectu Angelico, ergo ipsa quoque sunt obiectum proportionatum. Antecedens probatur: Quia ratio entis, & veri finiti, & participato modo se habentis est ratio formalis obiectiua intellectus, & intimè imbibitur in ipsis. Ratio autem formalis reddit obiectum proportionatum potentiæ.

Confirmatur: si in aliqua entitate supernaturali imbiberetur ratio coloris, posset naturaliter attingi ab oculo, quia esset in ipso ratio formalis obiectiua potentiæ visiuæ, ergo &c.

Confirmatur secundò. Accidentia supernaturalia non sunt talia secundum rationem entis, aut accidentis, quia in hoc conueniunt cum alijs accidentibus; sed tantum secundum rationem talis accidentis, quę spectat ad esse materiale obiecti. Proportio autem attenditur secundum esse formale obiecti.

30 Dices. Esse proportionatum in ratione obiecti terminatiui, non autem in ratione obiecti motiui, sicut spiritualia non sunt proportionata nostro intellectui, licet habeant formalem rationem obiectiuam.

Contra: quia spiritualia sunt absolutè proportionata, & in tantum non possunt proportionato modo attingi, quia intellectus noster non habet speciem ipsorum, ergo etiam supernaturalia. Secundò sicut obiectum formale importat cognoscibilitatem determinantem obiectum, vt sit proprium talis potentiæ, ita etiam importat rationem motiuam, quia mouetur potentia ab obiecto, prout exercet rationem obiecti, ergo &c. Tertiò, proportio potentiæ attenditur secundum perfectionem ipsius, ita vt sit coadæquatio ad obiectum in ratione potentię. Potentia autem eo ipso, quod specificatur ab obiecto, ipsi coadęquatur, quia habet illam perfectionem, & modum tendendi, quem exigit obiectum, itaut tanta sit virtus potentiæ, quantam exigit obiectum; specificatio enim ponit commensurationem.

31 Dico secundò. *Cognitionem supernaturalium non esse debitam Angelo naturaliter: vnde non esset contra exigentiam ipsius, si Deus impediret talem cognitionem.* Probatur supernaturalia sunt extra ordinem naturæ; Angelus autem intra ordinem naturæ, ergo intellectus ipsius non exigit perfici, nisi per cognitionem eorum, quæ sunt intra eundem ordinem.

32 Ad primum dist. antecedens. Cognoscibilitas formalis proportionatur naturæ, nego. Materialis concedo. Formalis enim sequitur rationem formalem obiecti, quæ in his obiectis non est supernaturalis.

Ad secundum: esse quidem in diuerso ordine secundum esse specificum; non secundum esse formale obiecti; nec sunt in diuerso modo essendi, vt patet ex dictis.

Ad tertium conceditur totum. Nam aliud est, quod species supernaturalium sint naturaliter debitæ, & aliud est, quod possit illis Angelus naturaliter vti, licet enim non sint naturaliter debitæ, potest tamen vti naturaliter, vt etiam contingit in habitibus supernaturalibus.

Ad quartum negatur consequentia. Nam cogitationes cordis non cognoscuntur ab Angelo, non quia excedant vim cognoscitiuam ipsius; sed quia non manifestantur; supernaturalia autem eo ipso, quod ponuntur in actu, ponuntur in esse manifesto, & licet sint superioris ordinis, adhuc tamen sunt obiecta proportionata, vt patet ex dictis.

An cogitationes cordis ſint obiectum connaturale Angeli.

SECTIO IV.

33 PRima ſententia aſſerit, poſſe naturaliter ab Angelo cognoſci, nedum materialiter, ſeu ſecundum entitatem, ſed etiam formaliter, ſeu ſecundum terminationem ad obiectum. Ita Herueus *in* 2. *diſt*.8. *q*.3. & Durandus *quæſt*.5. Addit autem Durandus, eſſe ſolum proprium Dei cognoſcere cogitationes tàm præteritas, quàm præſentes, & futuras; Angelum autem non cognoſcere futuras. Herueus verò, eſſe proprium Dei cognoſcere intentionem actus.

Fundamentum eſt: Quia ſunt entia naturalia non ſecus, ac ipſa ſubſtantia Angeli.

34 Secunda ſententia ait, cogitationes cordis poſſe quidem ex natura ſua cognoſci ab Angelo, non tamen cognoſci, quia Deus decreuit, quod huiuſmodi ſecreta non cognoſcantur: ita Scotus *in* 2. *diſt*.9. *quæſt*. 2. *ad arg*. 2. *quæſt*. Gabriel *q*.2. *art*. 2. Baſſolis *quæſt*.2. Lychetus *quæſt*.1. Maioa *quæſt*.3. Ocham *quodlib*.4. *q*. 13. & *in* 2. *qu*.20.

Fundamentum eſt, quia nulla ratio poteſt aſſignari, cur ex ſola voluntate cogitantis occultari poſſit, & manifeſtari.

35 Tertia ſententia aſſerit; ex natura ſua non eſſe cognoſcibiles; ita D. Tho. 1. *par*. *quæſt*.17. *art*. 4. Caiet. Bannes, & Zumel *ibid*. Alenſis 2. *par*. *qu*.26. *memb*.3. Richardus *art*.2. *qu*.4. Capreolus *in* 2. *diſt*.8. *qu*.1. *ar*.2. Suarez 2. *de Angelis cap*. 2. & alij.

36 Dicendum primò *Angelum non cognoſcere cogitationem cordis*; hæc concluſio eſt certiſſima, & traditur à PP. Hyeronimo *in cap*.17. *Hieremiæ*. Chryſoſt. *hom*. 23. *in Ioan*. Baſilio 3. *contr*. *Eunom*. Auguſtino *in pſal*. 32. & aliis

Probatur: ſecundo Paralip. cap. 7. *Redde vnicuiq; ſecundum vias ſuas, quas noſti habere in corde ſuo: tu .n. ſolus noſti corda filiorum hominum*. Hierem. 17. *Prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans corda*. In his autem locis tribuitur cognitio cogitationum Deo tanquam propria ipſius, ita vt nulli alteri conueniat.

Confirm. Grauiter læderetur libertas, niſi poſſet quiſque ex libito ſuo cogitare, quæ vellet, abſque eo, quod detegeretur ſecretum cordis.

37 Dico ſecundò. *Cogitationes cordis eſſe obiectum proportionatum naturali virtuti intellectus Angelici, ſi adeſſent omnia requiſita ad cognitionem*. Prob. cogitationes iſtæ nō habent aliquid, ratione cuius excedāt vim cognoſcitiuā Angelorum; ſunt enim intra ordinem naturalem. Tum quia producuntur à cauſis naturalibus; tum quia ſunt perfectiones, quæ perficiunt intra ordinem naturalem. Ergo, &c.

Confirm. vnuſquiſq; Angelus cognoſcit proprias cogitationes tamquam obiectum proportionatum; cogitationes autem aliorum ſunt eiuſdem ordinis.

38 Ad fundamentum 1. ſent. negatur conſequ. Nam ex eo, quod ſint obiecta naturalia, ſequitur, quod ſint proportionata; non autem quod debeant cognoſci; cum hoc ſit contra exigentiā libertatis: & cum non habeant omnia requiſita, vt cognoſcantur.

Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ: Quomodo ex libertate cogitantis poſſint occultari, & manifeſtari, patebit in infra dicendis.

Cur ſecreta cordis non cognoſcantur ab Angelo.

SECTIO V.

39 SVpponendum eſt. Creaturam intellectualem habere perfectum dominium ſupra ſuos actus liberos: & proinde debet habere expeditum exercitium huius dominij: non poſſet autem habere, ſi quando elicerentur, poſſent ab aliquo alio cognoſci, quia per hoc ligaretur, & impediretur, ne plures actus produceret. Rurſus quia, quādo aliquid cognoſcitur ab alio, trahitur ad ipsū, ita vt obiectū poſſideatur à cognoſcēte, ſi ſecreta cordis cognoſcerentur, fierent aliquo modo ſub dominio cognoſcentis: vnde non eſſent totaliter ſub dominio illius, cuius ſunt. Difficultas autem eſt, vnde phyſicè proueniat, quod non cognoſcantur. Omiſſis varijs reſponſionibus.

40 Notandum primò. Secreta cordis, ſiue dicant actus intellectus, ſiue voluntatis, ſe habere, *vt quo*, quia sūt vitales attingentiæ, quibus attinguntur obiecta, & *vt quo* tribuunt ſuum effectum formalem cogitanti, & volenti, quia faciunt ipſum attingere vitali modo obiectū. Vnde ex vi ſui eſſe ſpecifici in eſſendo ſe habent *vt quo*, tāquam motiones quædam, quibus natura intellectualis vitaliter mouetur: & cum totum ſuum eſſe in hoc conſiſtat, non habent alium modum eſſendi, niſi modum eſſendi *vt quo*.

41 Notandum ſecundò. Cum cognoſcibilitas ſequatur eſſe, & modus cognoſcibilitatis modum eſſendi, ſequitur, quod ſecreta cordis, ſicut habent ſolum eſſe, *vt quo* ſint etiam ſolum cognoſcibilia, *vt quo*, hoc eſt tanquam motiones, quibus ſe viuens mouet in obiectum, atque adeò tantum cognitione experimentali, qua viuens experiatur ſe moueri in obiectum, atque adeò ex vi ſui modi eſſendi non ſunt cognoſcibilia, niſi ab eo, cuius ſunt ſecreta.

42 Notandum tertiò. Secreta cordis eſſe manifeſtabilia per loqutionem internam, ſicut enim poſſent à nobis manifeſtari per loqutionem externam, in qua interuenit etiam manifeſtatio intellectualis, cui loqutio externa ſubordinatur, ita in creatura purè intellectuali datur loqutio purè intellectualis manifeſtatiua ſecreta cordis: vnde ex natura ſua ſunt cognoſcibilia, vt ſubſtant loqutioni, non autem in ſe ipſis.

43 Dicendum eſt: *Secreta cordis non cognoſci ab Angelo ſeclusa manifeſtatione, quia cum ſe habeāt* vt quo, *ſecundum ſuum eſſe ſpecificum, tamquam rationes vitales, non ſunt cognoſcibilia in ſe ipſis immediatè, niſi à producente*. Deſumitur ex illo Hierem. 17. *Prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud?* non eſſet autem inſcrutabile, ſi poſſent quocumque modo ſecreta cognoſci in ſe ipſis, 1. Corinth. 2. *Quis hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt?* quod non eſſet verum, ſi quis alius poſſet talia ſecreta in ſe ipſis cognoſcere.

44 Prob. ſecreta cordis ex vi ſui eſſe ſpecifici ſunt occulta: ergo non ſunt in ſe ipſis immediatè cognoſcibilia. Antecedens patet, alioquin non eſſent ex natura ſua ſecreta, nec eſſent magis ſecreta, quàm ſint cætera; quæ non cognoſcuntur, vel defectu ſpecierum, vel ex alio capite. Conſequentia probat. Cognoſcibilitas ſequitur eſſe, ergo quod eſt ex natura ſua ſecretum, & non per accidens, non eſt ex natura ſua cognoſcibile: alioquin ſi eſſet cognoſcibile ex natura ſua in ſe ipſo, eſſet in ſe ipſo manifeſtabile non ſecus, ac cætera obiecta, atque adeò nō eſſet ex natura ſua ſecretum.

Confirmatur: Cogitatio eſt loqutio internā, qua cogitans loquitur ſibi ipſi; & ita determinata ad ipſum, vt non poſſit alteri ſe manifeſtare per modum loqutionis: ergo ex natura ſua non eſt cognoſcibilis in ſeipſa. Antecedens patet. In ratione loqutionis ſe habet, *vt quo*: & tan-

& tantum se manifestat, *vt quo*, manifestando simul obiectum, de qua est; vnde implicat, quod quis aliena cogitatione cogitet. Consequentia probatur. Non est cognoscibilis in se ipsa, nisi vt ratio faciens cognoscere. Ergo non est cognoscibilis nisi, *vt quo*, atque adeò vt informans, quia solum, *vt quo*, facit cognoscere.

45 Dices esse cognoscibilem in se ipsa in ratione entis, licet non vt loquutio.

Contr. ratio entis determinatur à ratione talis entis, nempè loquutionis, *vt quo*: ergo eodem modo determinatur cognoscibilitas entis; ergo cum non sit manifestabilis in ratione loquutionis, quæ est ratio talis entis, non erit absolutè manifestabilis in se ipsa. Confirmatur, vel attingitur vt loquutio est; vel non. Si primum; ergo attingitur etiam, quod manifestatur per ipsam, atque adeò attingens cogitaret aliena cogitatione. Si secundũ; ergo non est manifestabilis in se ipsa secundum proprium esse.

46 Confirmatur: motus non potest percipi in se ipso, nisi percipiatur terminus, ad quem tendit. Actus autem voluntatis est vitalis motus ipsius tendens in obiectum, prout stat in cognitione tamquam in terminum: ergo cũ non possit attingi obiectum, vt stat in cognitione, quia cognitio manifestat ipsum tantum cognoscenti, nec etiã poterit attingi motus voluntatis in se ipso.

47 Obijc. Sequeretur, quod neque à Deo possent secreta cordis attingi in se ipsis.

Respondetur neg. sequelam. Quia intellectio creata, & volitio, vt participationes diuinæ intellectionis, & voluntatis, essentialiter subordinantur Deo, & ab ipso dependent in fieri, & conseruari; vnde Deus vt concurrens effectiuè ad ipsas, illas cognoscit tanquam rationes, quibus facit intellectum, & voluntatem vitaliter moueri.

48 Obijc. secundò: Loquutio non manifestat secreta cordis intuitiuè, sed tantum abstractiuè: ergo si secreta cordis non sunt cognoscibilia, nisi in loquutione, non essent intuitiuè cognoscibilia. Hoc autem implicat, cum sint entia existentia.

Respondetur: existentia esse intuitiuè cognoscibilia, si ex vi sui esse non sint secreta; secus autem, si sint secreta, quia determinantur ex vi sui modi essendi, vt non sint cognoscibilia in se ipsis.

49 Instabis. Sunt entia, ergo cognoscibilia, ergo si sint præsentia, & existentia, erunt intuitiuè cognoscibilia, quia existentia, & præsentia determinant obiectum ad esse intuitiuè cognoscibile.

Respondetur negando 3. consequ. Ad probationem, existentia, & præsentia determinant obiectum ad esse intuitiuè cognoscibile, si ex natura sua sit cognoscibile in se ipso; secus autem, si non sit cognoscibile in se ipso: quia existentia, & præsentia vt determinent ad cognoscibilitatem intuitiuam supponunt cognoscibilitatem obiecti in se ipso, quæ determinant tantum vt conditiones, non vt ratio formalis.

50 Ob. 3. Sensationes brutorũ possũt cognosci inseipsis vt etiã ipsorũ appetiones cũ nõ sint secreta, & tamẽ se habẽt *vt quo*. Ergo non ex eo, quod secreta cordis se habeãt, *vt quo*, fit, quod non sint cognoscibilia. Antec. probat. Si non essent cognoscibiles in seipsis, nullo modo essent cognoscibiles, cum non adsit loquutio, per quam manifestentur. Respond. neg. antecedens, quia licet non sint secreta, se habent tamen, *vt quo*. Ad prob. neg. sequel. Quia sunt cognoscibiles in aliquo, quod æquiualet locutioni internę intellectuali. Natura enim cognoscitiua, sicut habet ex natura sua cognoscere, ita haberet, quod possit alteri manifestare suas cognitiones per aliquid, quod manifestet, vt quod, vnde in brutis adest etiam aliqua vox manifestatiua motuum internorum, & correspondet manifestationi internę. Sicut ergo in intellectu adest loquutio, quę est libera, & in potestate naturæ liberæ, ita in sensibilibus adest quædam impropria loquutio, quæ vt quod manifestat ipsam sensationem naturali modo conueniens naturę sensitiuę, & ideo eo ipso, quod potentia sensitiua elicit suam sensationem, obeitent hanc manifestationem, quia naturali modo agit, & non habet dominium supra proprias operationes.

51 Obijc. 4. Potest intellectus reflectere supra suas cogitationes. Ergo sunt obiectum, *vt quod*, quia sunt obiectum alterius cognitionis. Resp. Sunt obiectum, *vt quod*, ratione sui, & nego. Ratione obiecti, ad quod terminantur, concedo. Cognitio enim reflexa requirit coexistentiam directæ, aliàs non esset reflexa, sed esset recordatio directa obiecti aliàs cogniti. Et quia dicit, quod intellectus exponat, seu experiatur, se cognoscere, ideò facit, quod intellectus sua attentione indiuisibiliter applicata attendat ad obiectum, vt terminans actu directã cognitionem. Vnde non producit nouum verbum, sed vtitur verbo inseruiente directæ cognitioni, & non est aliud, quam attentio intellectus veluti virtualiter replicata circa idem obiectum.

52 Obijc. Licet se habeat, *vt quo*, habet tamen suam veritatem obiectiuam, ergo erit cognoscibilis cogitatio saltem in intellectu, vt dans illi intelligere, sicut non cognoscibilis sessio in sedente, vt faciens ipsum sedere. Cõsequ. probatur, quia omnis ens est cognoscibile. Resp. negando conseq. Ad prob. Omne ens esse cognoscibile, vel *vt quod*, vel *vt quo*. Secreta autem cordis sunt cognobilia, *vt quo*, hoc est vt facientia cognoscere, aut vt facientia velle, quia actus voluntatis, cum ferantur in obiectum, vt est in repræsentatione cognitionis, non possunt cognosci, nisi cognoscatur cognitio. Sic etiam licet omne ens finitum sit factibile, actio tamen non est factibilis, nisi, *vt quo*, hoc est, vt faciens facere illud, à quo procedit, & à quo fit, nec est alio modo factibilis.

Quid nomine cogitationis intelligatur,

SECTIO VI.

53 Difficultas est, an intelligantur tantum actus voluntatis, an etiam intellectus.

Prima sent. asserit, intelligi tantum actus liberæ voluntatis, ita Henricus *quodlib. 3. qu. 13.* Vasquez *1. par. disp. 210. ca. 2.*

Probant. Scriptura nomine cogitationis videtur intelligere solos actus voluntatis, vt Matth. 9. Luc. 2. Act. 3.

Secundò. Actus intellectus non sunt formaliter liberi in se, sed tantum imperatiuè, ergo non pertinent ad secreta cordis. Confirmatur actus externi non minus subduntur voluntati, quam actus interni, & tamen non pertinent ad cogitationes, ergo nec actus intellectus.

54 Secunda sententia asserit, intelligi etiam actus, ita D. Tho. *1. par. qu. 57. art. 3.* Bannes *ibidem ad 2. argumentum principale.* Suarez *1. de Angelis capit. 25.* & communiter.

55 Dicendum est, *secreta cordis importare etiam actus intellectus, siuè practicos, siue speculatiuos.*

Prob. Scriptura loquens de cogitationib. cordis, quas Deus solus cognoscit, intelligit tam actus intellectus, quã voluntatis; 1. Paralip. 28. *Omnia corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit.* Matt. 9. Christus arguens Pharisæos de temerario iudicio dixit. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.*

Confirmatur quia scriptura nomine cordis intelligit etiam intellectum. 3. Reg. 3. *Dabis seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit, & discernere inter bonum, & malum*: ex quibus locis deducitur, secreta cordis importare etiam actus intellectus.

Confirmatur secundò: Angeli inter se loquuntur, loquutio autem principaliter ordinatur ad manifestandos conce-

conceptus mentis, ergo conceptus mentis ſunt ex natura ſua occulti.

56 Dico ſecundò. *Omnes actus intellectus intelligi nomine ſecreti cordis.*

Probatur, eo ipſo, quod ſunt intra mentem, ſunt ſub poſſeſſione illius.

Confirm. Quia ex natura ſua ſunt manifeſtabiles libero modo per loquutionem, & ſunt loquutio, *vt quo*, qua intelligens loquitur ſibi ipſi.

57 Ad primum negatur aſſumptum. Nam nomine cogitationis intelligit etiam actus intellectus, vt dictum eſt.

Ad ſecundum negatur conſeq. Nam licet actus intellectus non ſint formaliter liberi, pertinent tamen ad exercitium libertatis, & ſunt ſub poſſeſſione cogitantis, & ideò debent eſſe occulti.

Ad confirm. negatur paritas. Nam actus externi non pertinent ad exercitium libertatis; nec remanent ſub poſſeſſione naturæ intellectualis, cum tranſeant in externum ſubiectum, nec ſunt manifeſtationes, *vt quo*.

DE COGNITIONE ſui ipſius.

DISPVTATIO CXI.

Quomodo Angelus cognoſcat ſeipſum.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt tamquam certum. Angelum ſe ipſum cognoſcere, cum ſit obiectum maximè ſibi proportionatum, ſolum difficultas eſt, an ſe cognoſcat per ſpeciem, an verò ſine ſpecie, ità vt ſubſtantia ipſius ſtet loco ſpeciei.

2 Prima ſententia aſſerit, Angelum cognoſcere ſe ipſũ abſque ſpecie. Ita D. Thoma 1. *par. qu.* 56. *art.*1. Aliqui verò volunt ſubſtantiam Angeli concurrere effectiuè loco ſpeciei impreſsæ. Alij verò nihil influere in cognitionem.

Prob. Quando agens habet in ſe formam, per quam agit, non indiget alia forma ſuperaddita. Angelus autẽ habet in intellectu propriam ſubſtantiam vnitam, ergo, &cæt.

Secundò. Species ponitur ob vnionem obiecti cum potentia. Hæc autem vnio non eſt neceſſaria, quando Angelus intelligit ſeipſum.

3 Secunda ſententia aſſerit, quod quando Angelus ſe intuitiuè cognoſcit, non intelligit per ſpeciem ſuperadditam, ſed ſolum quando ſe cognoſcit abſtractiuè. Ita Scotus *in* 2. *qu.*10. §. *Ad quæſtionem*. Maior *q.* 2. Gabriel *qu.*2. *art.*2. *par.*1.

4 Tertia ſententia abſolute aſſerit, Angelum ſe intelligere per ſpeciem, ita Henricus *quodlib.* 5. *q.* 14. Marſil. *in* 2. *q.*7. *art.*1. *concl.*2.

5 Dico 1. *Angelum indigere ſpecie ad cognoſcendum ſe ipſum.*

Probatur. Intellectus ex vi ſuæ virtutis intellectiuæ non eſt determinatus ad cognitionem ſui ipſius, ergo debet per ſpecies determinari. Antecedens probatur. Quia determinatio potentiæ imbibitur in eſſe ſpecifico, & cõſiſtit in ordine ad obiectum, à quo ſpecificatur. Sicuti autem ab obiecto formali ſpecificatur, ita etiã habet tantum determinationem in ordine ad ipſum, non autem in ordine ad tale, vel tale obiectum, quod ſub formali cõtinetur, Conſequentia probatur. Quia ſpecies ne dum requirit, quod obiectum quocunque modo vniatur cum potentia, ſed vniatur intentionali modo, & per modum cuiuſdam fecundationis, præſentia autem realis obiecti non vnit tali modo.

6 Confirmatur, intellectus ex genere ſuo eſt determinabilis per ſpeciem intentionalem tanquam per virtutem complentem vim intellectiuam, ergo debet eodem modo compleri in ordine ad quodlibet obiectum. Conſequẽt. probatur. Quia nullum perfectibile poteſt compleri per complementum, quod non ſit ſui generis, alioquin non haberet debitam commenſurationem cum perfectibilitate, nec eſſet ſecundum exigentiam ipſius.

Confirmatur ſecundò. Intellectus eſt in potentia ad ſpecies intentionales ex vi ſui eſſe incompleti, ergo non poteſt compleri per obiectum. Conſeqnentia probatur. Quia nulla potentia poteſt compleri, niſi per proprium actum, obiectum autem ex genere ſuo non eſt actus potentiæ.

7 Dices, obiectum continere eminenter virtutem fæcundatiuam.

Contr. Licet contineret, non tamen formali modo ſe haberent vt actus potentiæ. Secundò, quia omne complementum quod formali modo exibetur, debet formali modo ſe habere in eo genere, in quo exigitur, ergo &cæt.

8 Dico ſecundò. *Hanc ſpeciem fluere à ſubſtantia Angeli.*

Probatur. In inſtanti ſuę productionis poteſt Angelus ſe ipſum cognoſcere, & eſt illi debita talis cognitio, ergo per ſpeciẽ fluentẽ ab ipſius ſubſtantia. Prob. conſeq. Quia omnes naturæ debent poſſe ſe mouere ad ſuam perfectionem naturalem, quam poſſunt habere ab intrinſeco ſuo; & talis perfectio debet fluere ab intrinſecis principijs ipſius.

9 Dico tertiò. *Angelum ſecundum modum connaturalem cognoſcendi non poſſe cognoſcere ſeipſum abſtractiuè.* Probatur: connaturalis modus cognoſcendi exigit vt cognoſcat obiectum, vt in ſe eſt, & ad talem modum cognitionis ex natura ſua ordinetur medium eiuſdem cognitionis: ergo cum Angelus ſit exiſtens, & ſibi ipſi præſens, nec oppoſitum poſſit contingere, medium naturalis cognitionis ſui ipſius erit medium cognitionis intuitiuæ.

10 Ad primum negatur minor. Nam Angeli ſubſtantia eſt quidem identificata ipſi Angelo: non autem vnita intellectui fæcundatiuo modo.

Ad ſecundum ſpeciem poni, vt obiectum vniat cum potentia modo intentionali, & fæcundatiuo, non vero ſecundum eſſe reale.

11 Ex dictis colligitur, Accidentia quoque, quæ ſunt in Angelo cognoſci per ſpeciem, cum ſit eadem ratio.

12 Colligitur ſecundo, ſpecies impreſſas non indigere alijs ſpeciebus, vt cognoſcantur, quia ex ſe ipſis ſunt rationes formales fæcundatiuæ. Similiter etiam ſpecies expreſſas non indigere alijs ſpeciebus expreſſis, quia cum ſint formales rationes manifeſtandi, per ſe ipſas ſe manifeſtantur.

An Angelus poſſit ceſſare à cognitione ſui ipſius.

SECTIO II.

13 PRima ſententia aſſerit, cognitionem, qua Angelus ſe ipſum cognoſcit, non eſſe ita neceſſariam, quin poſſit ceſſare. Ita Vaſquez 1. *par. diſp.* 219. *cap.*3. Quamuis non abſolutè hoc affirmet, & Molina 1. *par. qu.* 56. *ar.*1. *concl.*2. probabilem putat hanc opinionem, eã autem abſolutè tradit Raynaud. *in natur. Theologia diſt.* 4. *quæſt.*2. *art.*8. *num.*158.

Probatur, quia coniunctio ſui ipſius cum intellectu nõ

plus

plus Angelum necessitat ad se continuò intelligendum, quàm aliæ species, ergo, &c.

Secundo: Quia potest ex libertate sua se applicare ad alia cogitanda, ita vt distrahatur à cogitatione sui ipsius, ergo, &c.

14 Communis sententia asserit, Angelum non posse cessare à cognitione sui ipsius. Ita D. Thom. 1. *par. q.* 58. *art.* 1. *ad* 3 Bannes *dub.* 2. *Cumel qu.* 2. Suarez 2. *de Angelis, cap.* 35.

15 Dicendum est. *Angelum non posse cessare à cognitione sui ipsius.* Probatur: Cognitio sui ipsius consequitur ad intellectum Angelicum naturali modo, ergo non potest ab ipsa cessare. Antecedens prob. Quia ille actus consequitur naturali modo, qui consequitur ex naturali virtute intrinseca; huiusmodi autem est cognitio Angeli respectu sui ipsius, nam ab intrinseco suo habet Angelus naturali modo virtutem completam ad talem cognitionẽ, videlicet vim intellectiuam, & speciem fluentẽ ab ipsius substantia, seu propriam substantiam vnitam in ratione obiecti. Consequent. probat. Quia actus naturalis necessariò conuenit, nec est sub potestate voluntatis.

16 Dices. Intellectum subdi voluntati, vt possit applicari ad hanc, vel illam cognitionem.

Contra. Actus intellectus ex naturá sua est præcedens omnem actum voluntatis, & omnino independens ab ipsa. Secundo: vel quæ naturali sequela consequuntur ab natura Angeli, subduntur voluntati ipsius; vel non. Si primum, erg debent omnia subdi. Si secundum, ergo neque actus cognitionis, quo se ipsum cognoscit, quia naturali sequela consequitur naturam Angeli. Tertio. Voluntas non potest exire in actum; nisi dependenter ab intellectu; ergo debet supponere ex parte ipsius aliquem actum merè naturalem, qui sit omninò independens à voluntate, in quo radicetur prima dependentia voluntatis ab intellectu.

17 Ad primum respondetur: quomodo Angelus plus necessitetur ad intelligendum se ipsum, patet ex dictis.

Ad secundum negatur antecedens. Nam ex nullius rei cogitatione potest Angelus distrahi à cognitione sui ipsius, quia hæc naturali modo consequitur, & subordinat sibi alias cogitationes.

DE MODO QVO ANGELVS cognoscit obiecta extra se.

DISPVTATIO CXII.

Quomodo Angelus alios Angelos cognoscat.

SECTIO I.

1 SVpponendum est de fide esse. Angelos se inuicem cognoscere; habemus enim ex Scriptura, Angelos inter se loqui, & alia exercere, quæ necessariò supponunt mutuam cognitionem inter se.

2 Supponendum secundò: Angelos non posse cognoscere alios per propriam substantiam, ita vt cognoscendo propriam substantiam cognoscat superiores intelligentias tamquam causas, & inferiores tamquam effectus; hic enim modus intelligendi supponit intelligentias inuicem causari, quod est hæreticum; nam omnes Angeli creati sunt à Deo, vt habetur in cap. *Firmiter de Summa Trinitate.*

3 Prima sentent. asserit, quod cum Angelus cognoscit alios intuitiuè, non cognoscit per species, sed per eorũdem essentiam, quæ concurrit ad cognitionem, quando verò cognoscit abstractiuè, cognoscit per speciẽ. Ita Ocham *in* 2. *qu.* 14. Gabr. *dist.* 3. *qu.* 2. *art.* 2. Maior *qu.* 1. Scot. *qu.* 10. *Ad quæstionem.* Bassolis *qu.* 3. *ad secundum.* Molina 1. *par. qu.* 56. *art.* 2. Hoc autem limitat, vt valeat tantum, quando vnus Angelus est intimè præsens alteri.

4 Secunda sententia asserit, intelligere per species infusas à Deo. Ita D. Tho. 1. *par. qu.* 56. *ar.* 2. & communiter Thomistæ sequitur Suarez 2. *de Angelis cap.* 1. & ferè communiter.

Probant: Angelus non potest producere speciem repræsentatiuam sui ipsius in alio Angelo naturaliter, quia cũ sit agens liber habet Dominium supra proprias rationes, nec potest producere liberè, quia in primo instanti creationis quilibet Angelus omnes alios cognoscit, nec fuit possibile omnes voluisse in primo instãti imprimere species, quia hæc voluntas supponit cognitionem aliorum Angelorum, ergo, &c.

5 Tertia sententia ait, Angelos cognoscere alios per species ab ipsis acceptas, ita Alensis 2. *p. qu.* 24. *memb.* 2. & alij, qui docent, Angelos accipere species ab obiectis.

6 Dico 1. *Angelum non cognoscere alios per propriam sui ipsius substantiam deseruientem loco speciei impressa.*

Probatur: Vnus Angelus non est virtualis repræsentatio alterius, nec ipsum continet aut formaliter, aut eminenter, ergo, &c.

Confirmatur: In tantum substantia alicuius potest deseruire pro specie impressa, in quantum aliquo modo continet esse ipsius; vnus autem Angelus nullo pacto continet esse alterius.

7 Dico 2. *Angelum non cognoscere alios absque specie impressa.*

Probatur. Intellectus Angelicus est intrinsecè indifferens ad hoc, vel illud obiectum percipiendum, ergo debet terminari per speciem impressam. Conseq. prob. Quia intellectus est in potentia passiua ad talem determinationem, & fæcundationem; vnde debet dari actus quo compleatur.

8 Dices, Obiectum posse supplere rationem actus præsertim quando est intimè præsens.

Contra: etsi sit intimè præsens, non habet rationem actus fæcundatiui. Ergo non potest actuare potentiã fæcundabilem. Secundo tali complementum complet in genere causæ formalis in ordine ad efficientiam, ergo debet esse formalis ratio fæcundatiua.

9 Dico 3. *Angelum cognoscere alios per species ab ipsis desumptas.*

Probatur, quod fieri potest per causas secundas, debet ipsis tribui; tum quia Deus operatur per ipsas, quad potest; tum quia id est magis connaturale ordini rerum. Species autem possunt produci ab ipsis Angelis, quia sunt obiecta proportionata vt constat ex supradictis *disput.* 110. *sect.* 3.

10 Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur 1. antecedens. Nam Angelus producit species naturali modo, quia licet sit agens liberum, non habet sub potestate illas actiones, quæ naturaliter consequuntur esse ipsius. Vel etiam probabile est, liberè illas producere, in primo autem instanti productionis ab omnib. Angelis promanauerint species, quia naturalis potentia exit in actum, nisi impediatur; vnde sufficit, quod in primo instanti nõ fuerit in Angelo voluntas impediendi talem productionẽ quia talis potentia non est ita subordinata voluntati Angelicæ, quin possit sine ipsa exire in actum: sed tantum in eo subordinatur, quod possit impediri.

Quomo-

Quomodo Angeli cognoſcant ſingularia.

SECTIO II.

11 SVpponendum eſt tamquam certum de fide. Angelos cognoſcere ſingularia, vt habetur ad Heb. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus*, & ex illo Pſalm. *Angelis ſuis Deus manda it de te.* Et paſſim alia habentur in quibus continetur cognitio Angelorum circa ſingularia.

12 Supponendum ſecundo. Angelos indigere ſpeciebus ad intelligenda ſingularia, & has ſpecies deſumere ab Obiecto, ex quo etiam fit, has ſpecies non eſſe repræſentatiuas directè naturę communis, & indirectè ſingularium, ſed directè repræſentare ſingularia, & naturam communem, quatenus in ipſis continetur.

13 Dico primo. *Eamdem ſpeciem indiuiſibilem non poſſe repræſentare indiuidua ſecundum ſuam naturam ſubſtantialem, & accidentia ipſorum.* Probatur, Vel ſpecies reprę ſentatiua ſingularium inuariata manet; vel ſubit mutationem. Si primum; ergo non poſſet repræſentare in eodem ſubiecto, modo vnum, modo aliud accidēs, ita vt aliquando, licet ſucceſſiuè, contraria repræſentet, quia eadem virtus repræſentatiua inuariata manens cauſat ſemper eamdem repræſentationem, atq. adeò ſemper ad idem obiectum terminatur. Si ſecundum, ergo non eſt vna indiuiſibilis, quia vbi eſt mutatio, ibi eſt diſtinctio eorum, quæ mutantur.

Confirmatur: ſubiectum poteſt carere accidentibus connaturalibus; tunc autem ſpecies ea reprę ſentaret in ſubiecto, etiam ſi non exiſterent, ſi eſſet indiuiſibilis.

14 Dico 2. *Naturam ſingularem cum ſuis accidentibus repræſentari per eamdem ſpeciem integralem coaleſcentem ex pluribus virtutibus repræſentatiuis.* Probatur: Accidentia ſimul cum natura ſubſtantiali coaleſcunt in vnum obiectum integrale, ergo etiam ſpecies ipſorum vniuntur in vnam integralem virtutem repræſentatiuam, vt ſint proportionatæ obiectum.

15 Dico tertio. *Durationem rei, pro vt dicit coexiſtentiam ad tempus, non repręſentari per ſolam ſpeciem rei durantis, ſed requiri etiam ſpeciem menſuræ extrinſecæ:* ita Caietanus 1. *par. quęſt.* 57. *art.* 2. Contra Ferrar. 2. *cont. cent. cap.* 100. & Bannes 1. *par. dub.* 2. Probatur: Non poteſt intelligi hæc duratio, niſi intelligatur res durans, & menſura extrinſeca, cum importet quamdam mēſurationē durationis. Ergo requiruntur plures ſpecies. Cōſeq. probatur. Quando cognoſcuntur obiecta, quæ ex natura ſua poſſunt cognoſci per plures ſpecies, non poſſunt cognoſci per vnam tantum, quæ ex natura ſua ſit ordinata ad vnum ſolum reprę ſentandum; ſpecies autem rei durantis ex natura ſua ordinantur ad repræſentandam ſolam rem durantem.

16 Ob. Duratio pertinet ad rem durantem, ergo poteſt per ſpeciem ipſius repræſentari.

Reſpondetur, ita pertinere ad rem durantem, vt etiam pertineat ad extrinſecam menſuram, & ideo debet reprę ſentari per ſpeciem vtriuſque.

Quomodo Angelus cognoſcat futura in Cauſis.

SECTIO III.

17 FVtura ſunt in duplici genere; alia naturalia, quæ dependent à cauſis naturalibus determinatis ad vnum; alia contingentia, quæ dependent, aut immediatè, aut mediatè à libero arbitrio. Rurſus naturalia alia ſunt abſolutè neceſſaria, ita vt non poſſint impediri. Alia, quæ poſſunt impediri, & dicuntur ad contingentia reſpectu cauſæ particularis.

18 Supponendū primo tamquam certum. Angelum cognoſcere futura naturalia primi generis in ſuis cauſis; cum.n. cognoſcat cauſas, & efficaciam ipſarum, cognoſcit etiam, quod ſint producturæ.

19 Supponendū ſecundo. Angelum non poſſe cognoſcere in ſuis cauſis futura contingentia libera: vt.n. cognoſcatur aliquis effectus in cauſa, debet habere cauſam determinatam. Cauſæ autem liberæ ſunt indeterminatæ ad vtramque partem: difficultas ergo ſolum eſt de futuris naturalibus poſterioris generis.

20 Prima ſent. aſſerit, non poſſe naturaliter cognoſci ab Angelo in ſuis cauſis, ita D. Bonauent. *in* 2. *diſt.* 7. *p.* 2. *art.* 1. *du.* 3. Heruæus *art.* 2. Aegidius *q.* 2. *art.* 2. Carth. *quæſt.* 7. Bannes 1. *part. q.* 57. *art.* 3. Cumel *ibidem.*

Probant. Huiuſmodi effectus ſunt incerti, & contingenter eueniunt; ergo, &c.

Secundo. Numquam poteſt eſſe certum, an ſint impediendi, vel non; ergo, &c.

Tertio. Non eſt veriſimile, quod Angelus ex cognitione cæleſtium corporum cognoſcat tantam varietatem effectuum, vt quot formicæ ſunt futuræ.

21 Secunda ſent. ait, naturaliter poſſe cognoſci, ita Alexand. 2. *par. q.* 28. *memb.* 4. Durand. *in* 2. *diſt.* 7. *quæ.* 3. Vaſquez 1. *par. diſp.* 207. *cap.* 2. Suarez 2. *de Angelis c.* 9.

22 Dicendum eſt. *Poſſe Angelum cognoſcere in cauſis omnia futura naturalia, quæ non pendent aliquo pacto ex libero arbitrio.* Probatur. Omnis effectus, qui reſoluitur in naturalem cauſam, eſt certò cognoſcibilis ob neceſſariam connexionem. Sed omnis effectus naturalis contingens, & impedibilis reſoluitur in cauſam naturalē, ergo &c. Probatur, Tum quæ ſi impediatur, impeditur ex concurſu alicuius cauſæ neceſſariò operantis; tum quę, ſi oritur, ex impedimento alterius cauſæ, ſiue quocumque alio modo contingens ſit, ſemper dependet ab aliqua cauſa naturali modo agente.

Confirmatur. In tota collectione cauſarum nulla eſt, quæ naturali modo non operetur; & licet effectus ſe habeat contingenter reſpectu cauſæ particularis, non tamen reſponſum totius collectionis cauſarum; ergo, &c.

23 Ad primum reſpondetur. Hos effectus non eſſe ſimpliciter contingentes, ſed tantum reſpectu cauſę determinatæ; eſſe autem neceſſarios in tota collectione cauſarum, & ſicuti omnis cauſa per accidentia reducitur ad cauſam per ſe, ita etiam effectus.

Ad ſecundum neg. aſſumptum. Nam quando cauſa naturali modo impeditur, ſemper impeditur ab alia cauſa naturali modo agente, vndè Angelus cognoſcens cauſas impeditiuas, & ipſarum efficaciam, cognoſcit certò, an aliquis effectus ſit impediendus, an non.

Ad tertium. Angelus non præcognoſcere hos omnes effectus in ſolis influxibus cæleſtibus, ſed in tota collectione cauſarum, nobis autem non videtur veriſimile, id poſſe præcognoſci, quia non attingimus in ſe ipſa collectione cauſarum.

An Angelus naturaliter cognoſcat futura in ſe ipſis.

SECTIO IV.

24 FVtura, ſi conſiderentur in ſe ipſis, habent certam & determinatam veritatem: vnde poſſunt cognoſci à Deo. Eſt autem eadem ratio de futuris liberis, & naturalibus, ſi conſiderentur in ſe ipſis, quia habēt ęqualiter determinatam veritatem, & ſunt obiecta cognoſcibilia, & in eo etiam conueniunt, quod diſtent. Secundum durationem, & nondum actu participent proprium eſſe.

25 Supponendum autem tamquam certum de fide. Cognitionem futurorum in ſe ipſis certam, & euidentem ità eſſe propriam Dei, vt nulli creaturæ poſſit naturaliter conuenire ex Iſaiæ 32. *Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis vos.* & 41 36. *Ego ſum Deus, & non eſt vltra Deus, & non eſt ſimilis mei annuntians ab exordio nouiſſimum, & ab initio, quæ nondū facta ſunt,* & ita docent communiter Patres.

26 Sup-

26 Suppon. 2. Futura posse cognosci ab Angelo non solum per reuelationem, sed etiam coniecturaliter, vt D. Aug. docet 2. *Retract. cap.* 30. Si enim homines habent hanc notitiam coniecturalem, multò magis Angeli. Difficultas autem est in assignanda ratione; cur futura non cognoscantur ab Angelis.

27 Prima ratio est Thomistarum, qui asserunt, non cognosci, quia sunt tantum cognoscibilia per præsentiã ad æternitatem; vnde cum Angeli non habeant æternitatem, non possunt habere futura præsentia.

Impugnatur. Quia licet hæc præsentia sit necessaria ad cognitionem intuitiuam, non est necessaria ad abstractiuam. Secundo quia etiam præterita cognoscuntur, & tamen non sunt præsentia Angelo.

28 Secunda ratio est Raynaudi *in naturali Theol. dist.* 4. *q.* 2. *ar.* 2. *n.* 4. qui ait, futura pertinere ad Diuinum decretum; & ideò non posse cognosci, nisi cognoscatur Diuinum decretum.

Impugnatur. Quia voluntas diuina est naturaliter cognoscibilis prout relucet in effectibus ad extra: ergo prouenit ex parte eorundem futurorum, si non potest cognosci, vt relucens in futuris.

29 Tertia ratio est. Futura in seipsis nõ cognosci, quia ad hoc requiritur vis cognoscitiua infinita, cum non importet veritatem necessariam, Ita Molina 1. *par. qu.* 87. *art.* 3. Suarez 2. *de Angelis, cap.* 30.

Contra. Id, ad quod prærequiritur virtus infinita, nõ potest vllo pacto haberi per virtutem finitam, vt patet in comprehensione Dei. Futura autem cognosci possunt per scientiam infusam finitam, vt cognouit Christus.

2. Quia ad summum est necessaria infinita virtus cognoscitiua ad cognitionem intuitiuam: non autem ad abstractiuam.

30 Quarta ratio asserit, futura non cognosci ab Angelo, quia ea non continet eminenter: vnde non potest substantia ipsius repræsentare obiecta, ita Albert. 12. *corol.* 11. *ex primo principio complexo*.

Impugnatur. Quia talis continentia solum requireretur, vt per propriam substantiam ea attingeret, non autem vt attingeret per species superadditas. Secundò quia cognoscit præterita, quę tamen non continet eminenter.

31 Quinta asserit, futura non esse intra obiectum naturale intellectus Angelici, & ideò non repræsentari per species, quas Angelus habet infusas.

Impugnatur. Quia sunt eadem secundum cognoscibilitatem, ac quando existunt, ergo &c.

Secundò. Quia connaturalitas obiecti attenditur secundum naturam ipsius, non autem secundum existentiã.

32 Respondetur, ergo *Angelum non posse cognoscere futura defectu specierum*; cum enim futura nondum habeant esse, non possunt fæcundare intellectum, vt exeat in actum cognitionis: nec tales species sunt debitæ Angelo, quia cognitio ipsius naturalis extenditur tantum ad existentia.

33 Dices. Neque præterita habent esse, quod possit fęcundare intellectũ, ergo. Resp. neg. conseq. Nam præterita iam fæcundauerunt intellectum, & quia hæc fæcunditas conseruatur, non est necessaria alia fæcunditas.

34 Ex dictis colligitur. Posse futura cognosci per species infusas, potest .n. Deus infundere speciem, quæ repræsentet futura secundum proprium esse, & aliam speciem, quæ repræsentet distantiam temporis futuri vsque ad illam differentiam, in qua res est futura: tunc .n. repræsentabit futurum cum habitudine ad determinatum tempus, in quo est futurum.

35 Quæres quomodo possit Angelus cognoscere præterita. Respondetur. Illa cognoscere tum per speciem rei præteritę, tum etiam per speciem temporis, quod fluxit postquam res desijt esse: per hanc enim percipit distantiam durationis præteritam, & consequenter cognoscit præterita sub ratione præteriti.

DE MODO QVO ANGELVS Deum cognoscit naturaliter.

DISPVTATIO CXIII.

An cognoscat naturaliter per propriam speciem.

SECTIO I.

1 Certum est, Angelum non videre Deum naturaliter cognitione intuitiua, quia, vt de fide est, hęc cognitio excedit omnẽ intellectũ creatũ. Solũ difficultas ẽ de cognitione abstractiua, quæ fit per propriam speciẽ.

2 Prima sent. asserit, dari in Angelis speciem, per quã naturaliter Deum cognoscãt conceptu proprio, sed abstractiuo, quæ quidem species quoad substantiam naturalis est, quia complet intellectum intra ordinem naturalem: est tamen supernaturalis, quatenus fit liberè à Deo, Ita Scotus in 2. dist. 3. q. 9. Mayron q. 2. Gabriel art. 3. Ocham q. 14. & 15. Alliarcus q. 1. prol. ar. 2. Molina 1. *par. qu.* 56. *art.* 3.

Probant. Cognitio abstractiua Dei non implicat, quia abstractiua ex genere suo potest esse sine intuitiua, ergo est concedenda Angelo.

2 Non posset cognoscere, quod est proprium Dei, nisi cognosceret per speciem, ergo, &c.

3 Beatitudo naturalis Angeli non esset maior beatitudine naturali hominis, cum etiam ipse cognoscat Deum ex creaturis.

3 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Tho. 1. *p. qu.* 5. *ar.* 3. Caiet. ibid. Bannes *dub.* 1. Cumel *qu.* 1. Alensis 2. *par. qu.* 29. *memb.* 1. Ferrar. 2. *contr. gent. cap.* 98. Capreol. *in* 2. *dist.* 3. *qu.* 2. *ar.* 1. *concl.* 6. Durand. *qu.* 3. *prolog.* Henricus *quodlib.* 4. *qu.* 7. Suarez 2. *de Angelis cap.* 17.

4 Dicendum est. *Non posse dari speciem propriam Dei per quam abstractiuè cognoscatur*. Prob. Vel hæc species repræsentat existentiam Dei, & immensitatem, vel non. Si primum, ergo causat cognitionem intuitiuã, quia facit obiectum attingi, vt existens, & præsens, atque adeò præsentiali modo. Si 2. ergo non est species propria, quia de ratione speciei propriæ est, vt repræsentet adæquatè quidditatem rei, atque adeò omnia, quæ in ipsa includuntur; existentia autem & immensitas sunt de quidditate Dei.

5 Dices. Hanc speciem non repræsentare adæquatè, atque adeò præscindere ab existentia, & immensitate.

Contr. Non potest repræsentare Deum, vt Deus est, nisi repræsentet secundũ ea omnia, quæ pertinent ad constitutionem ipsius: quia sicuti non potest esse constitutum sine constitutiuis, ita nec repræsentari, ergo, &c. 2. Non potest intelligi Deus, nisi intelligatur & per essentiam, & infinitum in ratione essendi: ergo nisi intelligantur omnia, quæ includuntur in hac infinitate essendi. Includitur autẽ omnis perfectio, quæ in Deo esse potest.

6 Ad primum negat. antec. Ad probationes posse dari cognitionem abstractiuam absque intuitiua, quando obiectum est cognoscibile per ipsam. Deus autẽ non potest cognosci abstractiuè, & quidditatiuè per propriã speciẽ.

Ad 2. neg. sequ. Quia nos quoque absque specie cognoscimus Deum ex creaturis secundum propria ipsius, sed non proprio, & quidditatiuo modo.

Ad 3. neg. sequ. Nam sicut Angelus perfectiori modò cognoscit creaturas, quam homo; ita etiam habet ex ipsis perfectiorem cognitionem de Deo, & consequenter perfectiorem beatitudinem naturalem, supposito, quod cognitio Dei naturalis importet beatitudinem naturalẽ.

Quomodo Angelus per ſuam ſubſtantiam Deum cognoſcat.

SECTIO II.

7 CErtum eſt, Angelum cognoſcere Deum ex creaturis, iuxta illud ad Rom. 1. *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*, Vnde etiã per propriam ſubſtantiam cognoſcit Deum tanquam cauſam per effectum. Hæc autem cognitio eſt per medium cognitum, quatenus tendit in Deum ex eo, quod tendit in aliud obiectum, ex quo fiet non poſſe cognoſcere Deũ, niſi ſimul cognoſcat propriam ſubſtantiam, quia ducitur ab ipſa ad cognitionem Dei abſque tamen diſcurſu, per ſimplicem intuitum, quo ſimul cognoſcit ſe ipſum, & Deum tamquam cauſam ſui ipſius. Difficultas autem eſt, an Angelus non ſolum cognoſcat Deum per ſuam ſubſtãtiam tanquam per medium cognitum; an verò etiam per ſpeciem, ita vt deſeruiat loco ſpeciei impreſſæ.

8 Prima ſententia aſſerit, ſubſtantiam Angeli ipſi deſeruire pro ſpecie ad Deum cognoſcendum. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 56. *ar.* 3. Ferrar. 2. *cont. gent. cap.* 98. §. ad huius euidẽtiã. Cum. 1. *par. q.* 2. *concl.* 3. Bannes *du.* 2. *cõc.* 3.

Probant Angelus debet habere perfectiorem modum cognoſcendi Deum, quàm habeat homo, nec alius eſſe poteſt, niſi propria eſſẽtia deſeruiat loco ſpeciei, ergo &c.

2 Habet in ſe quandam ſimilitudinem Dei impreſſam, ratione cuius poteſt deſeruire pro ſpecie, ergo &c.

9 Secunda ſententia eſt negatiua, ita D. Bonau. *in* 1. *d.* 3. *p.* 2. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 3. *& ad* 4. Vaſquez *diſp.* 206. *cap. cap.* 2. Baſſolis *qu.* 3. *art.* 2. Pelantius 1. *p. q.* 56. *art.* 3. Suarez 2. *de Angelis cap.* 18.

10 Dicendum eſt. *Angelum non cognoſcere Deum per ſuam ſubſtantiam tanquam per ſpeciem.* Probatur. Subſtantia Angeli non eſt ſimilitudo virtualis, neq; formalis intentionalis Dei, ſed tantum quædam imperfecta ſimilitudo in eſſendo, ergo non poteſt deſeruire loco ſpeciei, cum de intrinſeca ratione ſpeciei ſit, quod dicat ſimilitudinem intentionalem. Ant. patet. Quia eſt aliqua natura ſubſtantialis ordinata ad eſſendum; non autem ad fœcundandum intellectum.

Confirmat. Angelus non eſt ſimilitudo Dei, niſi per modum imaginis; atque adeò eſt tantum ſimilis, *vt quod* non autem, *vt quo*. Ergo non ducit in cognitionem, niſi vt medium cognitum.

11 Ad 1. Reſpondetur, Angelum non habere aliũ modum cognoſcendi Deum naturaliter, niſi illum quem habet homo; habet tamen hunc modum cum perfectione maiori, quia perfectius cognoſcit creaturas.

Ad 2. Angelum habere in ſe quandam ſimilitudinẽ Dei ad modum imaginis imperfectæ, quæ ducit tantum in cognitionem vt obiectum cognitum, & cum ſit imperfecta nõ poteſt agnoſci vt imago, niſi prius cognoſcat. exẽplar.

An Angelus cognoſcat ſe, & Deum eodem actu.

SECTIO III.

12 PRima ſent. eſt neg. ita Caiet. 1. *p. q.* 13. *ar.* 3. Molina *ibidem.* Suarez 2. *de Angelis capit.* 19. qui ait cognoſcere eodem actu, quando cognoſcit conceptu connotatiuo; ſecus autem quando cognoſcit Deum conceptu abſoluto. Probant. Cognitio Angeli reſpectu ſui ipſius eſt intuitiua, reſpectu verò Dei eſt abſtractiua, ergo non eſt idem actus.

2 Angelus poteſt cognoſcere Deum, vt obiectum primarium, atque adeo actu diſtincto.

13 Secunda ſenten. aſſerit, poſſe cognoſcere ſimul eodem actu. Ita Capreol. *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 2. *art.* 3. Ferrar. 2. *contr. gent. cap.* 98. Bannes 1. *par. qu.* 56. *art.* 3. *dub.* 1. Vaſquez *diſp.* 206. *cap.* 2.

14 Dicendum eſt. *Angelum non poſſe cognoſcere Deũ per ſuam ſubſtantiam, niſi eodem actu, quo cognoſcit ſe ipſum.* Prob. Angelus cognoſcendo propriam ſubſtantiam cognoſcit quidquid poteſt cognoſcere, cum nõ poſſit aliud cognoſcere, niſi illud, ad quod terminatur dependentia ipſius, ergo non poteſt cognoſcere, niſi eodẽ actu. Conſeq. prob. Quia in tantum eſſet poſſibilis alius actus, in quantum aliquid aliud poſſet cognoſci.

Confirm. per propriam ſubſtantiam non poteſt aliter Deum cognoſcere, quàm vt terminum propriæ dependẽtiæ: ergo tantum eodem actu, quia non poteſt cognoſc. vt terminus dependẽtiæ, niſi etiã cognoſcatur depẽdẽtia i

15 Ad primum reſpondetur, poſſe eandem cognitionẽ reſpectu diuerſorum eſſe intuitiuam, & abſtractiuã, quãdo. ſ. vnum cognoſcitur in recto, & aliud in obliquo, quia quod cognoſcitur in obliquo, non cognoſcitur per ſe primo, & per propriam ſpeciem, ſed ratione alterius.

Ad 2. neg. aſſumptum. Quia non habet medium, per quod cognoſcat Deum vt obiectum primarium.

DE LOCVTIONE ANGElorum.

DISPVTATIO CXIV.

Quomodo Angeli inuicem loquantur.

SECTIO I.

1 LOquutio ex natura ſua eſt medium quoddam ordinatum ad manifeſtanda ſecreta cordis.

Supponendum autem tanquam certum de fide. Angelos inter ſe loqui, vt deſum. ex cap. 2. & 7. Zachar. & & Apocal. 7. & 9. & docent communiter PP. Eſt enim loquutio neceſſaria ad ciuilem ſocietatem conſeruandã; exigit enim ciuilis ſocietas, vt aliquando ſecreta cordis manifeſtentur. Difficultas autem eſt, quomodo inter ipſos exerceatur.

2 Dico 1. *Locutionem non conſiſtere formaliter in verbo actus reflexi ſupra id, quod per loquutionẽ vult Angelus manifeſtare.* Eſt contra Henricum *quodlib.* 4. *ar.* 2. Heru. *in* 2. *diſt.* 11. *q.* 1. Vaſquez 1. *par. diſ.* 111. *cap.* 11. Prob. loquutio debet eſſe manifeſtatiua reſpectu audientis; verbum autem, cum ſit tantum, *vt quo*, manifeſtatiuum, manifeſtat tantum exprimenti. Confirmatur. Si aliquod verbũ poſſet loquutiuo modo manifeſtare, poſſet id omne verbũ, quia oĩa sũt eodẽ modo manifeſtatiua

Confirmatur ſecundò. Sequeretur non poſſe Angelum reflectere ſupra ſua ſecreta, niſi illa manifeſtaret; quod eſt contra libertatem cogitantis. Nec poteſt homo reflectere ſupra ſuam conſcientiam, niſi ſua ſecreta innoteſcerent dæmoni.

3 Dico 2. *Loquutionem non cõſiſtere in directione importantem actum voluntatis dirigentem conceptum manifeſtandum ad audientem.* Eſt contr. Caiet. 1. *p. q.* 107. *art.* 1. Bannes *q.* 57. *art.* 4. Capr. *in* 2. *diſt.* 11. *q.* 1. & alios Thomiſtas.

Probatur, quia hac directione non fit aliqua mutatio in audiente, qua excitetur ad audiendum; neque in conceptu mentis, neque ponitur aliquod medium manifeſtatiuum, ergo, &c.

4 Dices tolli rationem ſecreti.

Contr. Illa volitio dirigens habet pro obiecto ablationem ſecreti. ergo eſt explicandum fundamentum ablationis.

Confirm. Loquutio eſt formaliter quædam formalis manifeſtatio conceptus: illa autem directio non eſt talis, tum quia eſt actus voluntatis, tum quia habet pro obiecto ipſam manifeſtationem.

5 Dico tertio. *Loquutionem non conſiſtere in eo, quod Angelus imprimat cognitionem audienti illius rei,*

de qua

de qua procedit loquutio, est cont. Scot. *in 2. dist. 9. q. 2.* Prob. Cognitio est essentialiter actus imanens, & vitalis, ergo nõ potest prouenire ab aliqua causa extrinseca.

Confirmatur: Cognitio audientis supponit manifestationem, atque adeò loquutionem, ergo &c.

Confir. secundò. Si posset Angelus alteri imprimere cognitionem, posset etiam imprimere volitionem, cum sit eadem ratio; vndè posset Angelus violentari in volitione, & ferri in incognitum.

6 Dico quartò. *Loquutionem non consistere in eo, quod conceptus obiectiuo modo causet cognitionem in audiente.* Est cont. Ocham. in 2. q. 20. Gab. *d. 9. q. 2. art. 3.* Prob. In hoc non saluatur alia manifestatio, quam illa, quæ quodlibet obiectum se manifestat cognoscenti.

Confirmatur. Quia loquutio est vitalis manifestatio, ergo debet consistere in quodam actu speciali.

Confirmatur secundò: Sequeretur loquutionem non esse liberam, quia posito Angelo in debita distantia conceptus ipsius essent manifesti.

7 Dico quinto. *Loquutionem non fieri per id, quod Deus infundat species repræsentatiuas conceptus, quando quis vult suum secretum manifestare*, est cont. Raynaud. *in naturali Theol. dist. 4. q. 1. n. 118.*

Prob. Loquutio est medium naturale ad conseruandam ciuilem societatem; & ideò debet posse exerceri per vires naturales, quia quando Deus ordinar aliqua ad aliquem finem, confert etiam media sufficientia.

Confirmatur. Homo habet sufficientiam medij ad loquutionem, ergo etiam Angelus.

8 Prob. Secũdo. Quia ex scriptura habetur, quod causæ secundæ producant, erroneum est dicere, quod Deus agat ad præsentiam ipsarum, ergo cum scriprura doceat, quod Angeli loquantur, non potest dici, quod Deus producat manifestationem in altero Angelo, quia loquutio consistit in manifestatione.

Coofirmatur: Loquutio est manifestatio vitalis, ergo debet prouenire ab intrinseco ipsius loquentis.

9 Dico sextò. *Loquutionem non saluari ex eo, quod cõceptus mentis manifestandi imprimant species audienti ex imperio loquentis.* Est contra Alens. *2. p. quæst. 27. memb. 3. & 5.* Richard. *in 2. dist. 9. art. 2. q. 2.* Suarez *2. de Angelis cap. 27. num. 32.*

Probatur: Conceptus interni non alio modo manifestantur, quàm manifestentur alia obiecta; loquutio autem importat specialem modum manifestationis.

Confirmatur, loquutio est manifestatio obiectiua, quę se habet, *vt quod*, respectu audientis; dum autem immittitur talis species, non formatur aliqua manifestatio, quæ se habeat, *vt quod*.

Explicatur modus locutionis Angelica.

SECTIO II.

10 NOtandum primò. Loquutionem exerceri inter Angelos modo purè intellectuali; cum enim sint naturę purè intellectuales, oportet, vt habeant intellectualem modum sibi inuicem communicandi proprios cõceptus; modus enim operandi debet esse proportionatus naturæ, & ita docet D. Greg. *2. moral. cap. 5.*

11 Notandum secundò. De ratione loquutionis esse, vt causet in audiẽte aliquam motionẽ, per quã excitet ad percipiẽdam loquutionẽ, quę nulla alia esse potest, quã fęcũdatio, qua intellectus intentionali modo moueatur ab ipsa loquutione; hæc autem fæcundatio, quia fit mediante manifestatione secreti, ideò supponit in priori naturæ secreta facta cognoscibilia, ex vi manifestationis.

12 Notandum tertiò. Manifestationem, quæ fit per loquutionem debere concurrere ad excitandum audientem obiectiuo modo, hoc est tãquam obiectũ, in quo manifestetur conceptus, vt patet in loquutione vocali: vnde debet esse manifestatio, *vt quod*, hoc est vt cognita ducat in cognitionem illius, quod manifestatur, cum enim non vniatur immediatè cũ audiente, non potest tamquam forma, & *vt quo*, manifestare, alioquin non posset vna, & eadem loquutio indiuisibiliter ordinari ad plures.

13 Dicendum est. *Loquutionem Angelicam consistere in eo, quod Angelus dirigendo conceptum ad audientem producit in se actum quemdam intellectualẽ, qui, vt quod manifestat internam cogitationem, & tamquam obiectũ manifestatiuum excitat audientem per impressionem speciei ad percipiendam talem manifestationem.*

Prob. de ratione loquutionis est, quod sit manifestatiua cogitationis, & moueat tamquam obiectum audientẽ, ergo de ratione loquutionis purè intellectualis est, quod intellectuali modo, *vt quod*, manifestet cogitationẽ. Antecedens patet, quia sicuti loquutio externa manifestat sensibiliter, *vt quod*, cogitationem; ita loquutio vt sic debet manifestare *vt quod*, quod enim dicit species determinato modo, dicit genus in communi. Conseq. prob. Quia loquutio purè intellectualis debet intellectuali modo exerceri, atque adeo per actum intellectus.

14 Ob. Intellectus habet tantum virtutem intellectiuã, ergo non potest producere nisi intellectionem.

Resp. neg. antecedens. Nam intellectus est etiã potentia loquutiua, quia eo ipso, quod exprimit verbum, loquitur sibi ipsi. Quia autẽ est virtus cõpleta loquutiua, ideò potest habere actũ, quo completè exerceat vim loquutiuam, atque adeò quo alijs intellectuali modo manifestet internas cogitationes.

15 Ex dictis collig. loquutionẽ posse exerceri inter omnes Angelos, ita vt possit etiam inferior alloqui superiorẽ, cũ .n. superiores ignorẽt cogitationes inferiorũ, ptinet ad ciuilem societatem, vt possint eas ipsis manifestare.

16 Colligitur secundò. Ad loquutionem nedum concurrere actum intellectus, sed etiam volitionis, ita tamen vt actus volitionis non pertineat ad formalem rationem loquutionis, sed antecedenter se habeat applicando intellectum ad eliciendam loquutionem.

17 Collig. tertiò. Quomodo Angelus loquẽs discernat audientẽ, & è cõtra; ad loquutionẽ nãq; requiritur, vt non solum percipiatur ipsa loquutio, sed etiam à quo fit, alioquin imperfecto modo exerceretur. Discernit autem attendendo ad manifestationem illam intellectualem, quia cum subiectetur in eo, à quo fit, videns manifestationem, videt etiam, cuius sit, & eodẽ modo discernere potest inter loquutionem plurium Angelorũ, si simul ei loquantur.

Resoluuntur quædam difficultates.

SECTIO III.

18 PRima difficultas est. An possit Angelus secretò alicui loqui, resp. affirmatiuè. Quia ita exigit natura loquutionis, cũ sit ordinata ad manifestanda secreta, hoc autem fit, quia Angelus ad libitum coarctat loquutionem suam ad immittendam speciem in hunc, vel illum audientem, immissio enim specierum subditur voluntati loquentis, agens autem liber potest determinare suas operationes ad hoc, vel illud subiectum.

19 Ob. Productio speciei non est actus vitalis, ergo non subditur libertati loquentis.

Resp. neg. conseq. Quia licet non sit actus vitalis, pertinet tamen ad complementum actus vitalis, & hoc sufficit, vt subdatur libertati loquentis.

20 Secunda difficultas est. An possit loquutio exerceri in qualibet distantia. Resp. affirmatiuè cum D. Th. *q. 9. de verit. ar. 6.* & Thomistis communiter. Quia hoc pertinet ad perfectionem loquentis, & sicuti obiecta naturalia immittunt species ad maximam distantiam, ita etiam potest immittere loquutio Angelica.

21 Tertia difficultas est. An possit Angelus ad plures loqui simul in quocumque numero.

Respond. affirmatiuè cont. Vasq. *1. part. disp. 11. cap. vlt.* & Suarez *2. de Angelis c. 28. n. 3.* Ratio est, quia sicuti loquutio vocalis percipi potest ab omnibus, qui sunt

intra ſpheram ipſius, ita etiam loquutio Angelica.

Confir. Quia poteſt loquutio indiuiſibiliter applicari ad excitandum quemlibet audientem; & hoc etiam patet ex loquutione Luciferi, qua omnes allocutus eſt, perſuadens, vt à Deo deficerent, quæ in inſtanti fuit facta.

22 Quarta difficultas eſt. Quomodo loquutio ſit manifeſtatiua. Reſp. Solam loquutionem manifeſtari intuitiuè; ea verò, de quibus procedit loquutio, tantum abſtractiuè. Ratio eſt. Quia ſola loquutio attingitur per propriam ſpeciem: cœtera verò attinguntur, vt manifeſtantur in loquutione tanquam in medio cognito.

23 Quinta difficultas. Quomodo fiat loquutio inter nos, & Angelos. Reſp. non poſſe Angelos nobis loqui, niſi per ſigna ſenſibilia, quia intellectus noſter pro hoc ſtatu eſt determinatus ad vtendum tantum ſpeciebus rerũ ſenſibilium. Nos autem poſſumus loqui Angelis loquutione vitali, & per alia ſigna ſenſibilia. Deinde etiam loquutione purè intellectuali: poteſt enim intellectus noſter formare actum manifeſtatiuum internæ cogitationis quia vis loquutiua fundatur in virtute intellectiua, & hic actus erit purè ſpiritualis, quia licet intellectus noſter intelligat omnia ad modum rei materialis, ipſe tamen actus intellectionis non eſt materialis, quia non exercetur per aliquod organum; vnde nec etiam loquutio, ſeu actus manifeſtatiuus internæ cogitationis erit materialis.

24 Ex dictis colligitur. Angelum quando mentitur, vt contingit in dæmonibus, eo modo mentiri, quo & homo mentitur. Formas enim cognitionem intellectualem diſcrepantem à proprio conceptu, ordinatam ad fallendũ. Sicut autem quando homo format loquutionem mendacem, non ſolum debet interuenire conceptus, à quo diſcrepat, ſed etiam conceptus, qui ſubſtituitur loquutioni, & diſcrepat à veritate obiectiua, nam non poteſt haberi loquutio, niſi manifeſtet aliquem conceptum mentis, ita etiam quando Angelus mentitur, debet formare conceptum diſcrepantem à veritate obiectiua, quem ſubſtituat locutioni loco conceptus veri.

DE ILLVMINATIONE Angelorum.

DISPVTATIO CXV.

An vnus Angelus alium illuminet.

SECTIO I.

1 NOmine illuminationis intelligitur aliqua manifeſtatio, ex vi cuius aliquid ignotum manifeſtetur. Difficultas autem eſt, an inter Angelos exerceatur.

Negat Durand. in 2. diſt. 11. q. 2. vbi docet, omnes Angelos immediatè illuminari à Deo eum ordine quodã, ratione cuius illuminatio prius natura fiat Angelis ſuperioribus, deinde inferioribus.

Probat. Illuminatio eſt quædam beatitudo accidentalis; ſolus autem Deus beatificat.

2 Illuminatio dicit propoſitionem obiecti ſupernaturalis, & confortationem intellectus ad ipſum percipiendum. Hoc autem non poteſt fieri, niſi à ſolo Deo.

2 Dicendum eſt. Aliquos Angelos alios illuminare. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 106. *art.* 1. Caiet. Mol. Bannes, Cumel *ibid.* Vaſquez *diſp.* 216. *cap.* 1. Suarez 6. *de Angelis cap.* 13. & communiter.

Deſumitur ex D. Dyoniſ. cap. 3. de cæleſt. Hierarch. *Vbi indultum ſibi ſacratiſſimum iubar affatim hauſerint hoc ipſum poſtmodum abſque inuidia ſequentibus fundunt.* Athan. de communi eſſentia. *Cherubim, & Seraphim ſine vllo mediante, aut interprete à Deo condiſcũt, & ab iis erudiuntur inferiores ordines, atque ita deinceps cæteri pro ſuo gradu.* Damaſcen. 2. de fide cap. 3. *Illud quidem perſpicuum eſt, eos, qui præſtantiores, ſublimioreſque ſunt, ſplendorem, & cognitionem inferioribus impertire.*

Probatur. Pertinet ad dignitatem Dei, quod per aliquos principaliores miniſtros notificet deliberationes ſuas minus principalibus.

3 Ad 1. poſſe vnum Angelum cooperari ad beatitudinẽ accidentalem alterius, ſicut etiam cooperantur homines.

Ad ſecundum. Propoſitionem obiecti ſupernaturalis poſſe fieri à quocunque, qui illud cognoſcit. Sic fideles cognoſcens myſteria fidei poteſt ea cæteris declarare. Illuminatio autem corroborat intellectum illuminati excitando ad percipiendum, & declarando quod totum poteſt fieri ab Angelo.

Quid ſit illuminatio.

SECTIO II.

4 SVpponendum eſt. Illuminationem eſſe quamdam loquutionem, per quam aliquid manifeſtatur, vt docet D. Tho. 1 *par. q.* 107. *ar.* 2. differt tamen à loquutione ratione obiecti.

5 Dico 1. *Illuminationem debere eſſe de re ignota, & in hoc differre à loqutione, qua poteſt eſſe etiã de re nota.*

Probatur. Illuminatio purgat intellectum, vt ait Dyoniſ. *cap.* 8. *de cæleſti Hierarch.* purgare autem dicit expulſionem ignorantiæ.

6 Dico 2. *Illuminationem non poſſe eſſe falſam.*

Probatur. Illuminatio debet perficere intellectum, falſa autem loquutio non perficit.

7 Dico 3. *Illuminationem eſſe de obiecto, cuius cognitio ſpeciali modo perficiat intellectum.*

Probatur. Illuminatio eſt quoddam ſpeciali beneficium quod non eſt debitum, nec ſecundum naturalem exigentiam cognoſcentis. Ergo debet eſſe cauſatiua alicuius ſpecialis cognitionis, quæ ſpeciali modo perficiat.

Confirmatur. Quia de ratione illuminationis eſt, vt eleuet ad quandam ſuperiorem excellentiam rem illuminatã, vt eũ lumen corporeũ eleuat colores ad eſſe viſibile.

8 Dico 4. *Illuminationem eſſe de rebus contingentib. non autem de neceſſariis.*

Probatur. Neceſſaria naturalia cognoſcuntur naturaliter à quolibet Angelo; ſupernaturalia .v. ex vi viſionis Beatæ.

9 Dico 5. *Illuminationem debere cauſare cognitionem, quæ ſuper naturali modo fiat.*

Probatur. Si poſſet haberi naturaliter talis cognitio, non eſſet illuminatio, ergo, &c.

10 Dico 6. *Illuminationem cauſari aſſenſum firmum, & euidentem.* Probatur. Niſi eſſet euidens non congrueret ſtatui beatifico, & niſi eſſet firmus, non eſſet perfectus, quia relinqueret intellectum ſuſpenſum.

11 Dico 7. *Illuminationem debere fieri ex aliquo motiuo ſupernaturali.* Probatur. Pura manifeſtatio alicuius Angeli non eſt ſufficiens motiuum aſſentiendi infallibiliter, ergo debet interuenire motiuum ſupernaturale, mouens ad aſſenſum. Confirmatur. Deus eſt principalis illuminans, & quando Angelus alium illuminat, manifeſtat veritatem, vt prouenientem à Deo, ergo, &c.

12 Dico 8. *Illuminationem debere dirigere intellectũ ad percipiendam veritatem.* Probatur. Illuminatio doctrinali modo ſe habet, de ratione autem docentis eſt dirigere diſcentem.

13 Quæres, an per illuminationem aliquid cauſetur in illuminato. Reſp. Cauſari illam mutationem, quam cauſat loquutio, videlicet impreſſionem ſpeciei, ex vi cuius percipiatur obiectum, eum enim ſit quædam loquutio, debet proportionaliter eandem mutationem cauſare.

DE

DE VOLVNTATE ANGElorum.

DISPVTATIO CXVI.

An voluntas Angeli sit libera ad peccandum contra naturalem rectitudinem.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. In Angelis reperiri voluntatem, cum hæc sit potentia appetitiua ex genere suo consequens naturam cognoscitiuam: vnde prima Pet. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Et Psal. 102. *Qui faciunt voluntatem Dei*. Ratio autem est. Quia sicuti ad omnem formā sequitur appetitus, ita etiam ad naturam intellectualem.

2 Suppon. 2. de voluntate Angelorum eodem modo esse philosophandum, ac de volūtate animæ rationalis proportione seruata: vnde sicut voluntas hūmana habet pro obiecto omne bonum, ita etiam voluntas Angeli.

3 Supp. 3. Quod licet in Angelis non sit appetitus sensitiuus: voluntas tamen ipsorum potest exercere proportionaliter actus concupiscibilis, & irascibilis: appetitus enim iste versatur circa bonum appetibile, & arduum: vnde, cum voluntas Angeli possit in vtrumque bonum ferri, potest etiam hos actus exercere.

4 Suppon. 4. Angelum habere liberum arbitrium, etiā quoad indifferentiam, vt desumitur ex Scriptura. Quatenus tradit, Angelos esse capaces præcepti, & culpæ: & ita docent PP. Ratio autem est. Quia Angelus est capax cuiuscunque boni, & ideò cognitio ipsius proponit voluntati quodcunque bonum; quia autem non habet absolutā rationem boni, sed habet etiam aliquam rationem mali annexam, idcircò voluntas remanet indifferens ad illud prosequendum, vel non prosequendum.

5 Supponendum 5. Voluntatem Angeli non esse indifferentem quoad specificationem circa bonum in communi: sed ita esse determinatam, vt non possit exercere circa ipsum, nisi actum amoris. Debet enim attingere obiectum, secundum quod mouet voluntatem: bonum autē in communi, cum præscindat ab omni ratione mali, non mouet voluntatem nisi alliciendo. Difficultas autem est, an proposito bono honesto particulari, & turpi possit Angelus relinquere honestum, & amplecti turpè peccando contra rectitudinem naturalem.

6 Prima sent. asserit, Angelum non posse peccare contra honestatem naturalem. Ita Durand. *in 2. dist. 5. qu. 2. n. 16.* Capreol. *dist. 2. q. 2. art. 3.* Caiet. 1. *par. q. 63. ar. 2.* Ferrar. 3. *contr. gent. cap. 109.*

Prob. Non potest Angelus peccare, nisi præcedat error in intellectu, aut inconsideratio. Hoc autem non potest esse, quia perfectè cognoscit naturalia.

2 Angelus amat Deū naturaliter necessariò super omnia: omne autem peccatum est contrarium huic amori.

7 Secunda sent. asserit, Angelum non solum posse peccare contra honestatem naturalem, sed etiam non posse vitare omnē peccatum, nisi cum speciali auxilio Dei. Ita Vasquez 1. *par. qu. 60. ar. 5. & prima secundæ disp. 193. cap. 3.* Ariminens. *in 2. dist. 29. qu. 2. ar. 2. concl. 2.*

Fundam. est. Quia vt voluntas Angeli sit bona, cum sit indifferens, pendet ex cogitatione congrua ad benè operandum, quam non potest habere, nisi ex speciali auxilio Dei.

8 Tertia sententia asserit, posse peccare, si velit. Ita Scotus *in 2. dist. 23. q. 1.* Palat. *in 4. dist. 50. qu. 1.* Suarez 3. *de Angel. cap. 7.*

9 Dicendum est. *Posse Angelum peccare contra honestatem naturalem.* Prob. potest Angelus errare in cognitione practica iudicando turpè ex aliqua ratione honesta quam apprehendit esse amplectendum: ergo potest peccare contra honestatem naturalem. Antec. patet ex dictis de cognitione Angelorum. Conseq. prob. Quia operatio quæ est secundum mensuram deficientem, mala est; error autem in cognitione practica reddit mensurā deficientē.

Confir. Possunt Angeli habere actus inordinatos in ordine naturali; ergo possunt peccare contra rectitudinē naturalem. Ant. pat. in Angelis malis, qui licet manserint integri in naturalibus, mentiuntur tamen, odio habent, &c.

10 Dices: de facto habere motiuum ad peccandū, quod non habuissent in statu purè naturali.

Contra. Quia tunc habuissent alia motiua. 2. ideò de facto peccāt, quia turpe proponitur sub ratione honesti: potuisset autem tunc quoque proponi. 3. ad summum sequeretur, quod tunc non peccassent: non autem, quod non potuerint peccare, quia si fuissent impeccabiles, neque modo possent peccare, cum non sit variata natura.

11 Ad primum primæ sentent. negatur min. Nam Angelum circa naturalia posse errare in cognitione practica, licet non in speculatiua, vt suo loco diximus.

Ad secundum negatur assumptum. Nam Angelus nō amat necessariò Deum super omnia amore amicitiæ, sed tantum amore concupiscentiæ: cum hoc autem stare potest peccatum, quia potest non esse rectus.

12 Ad fund. 2. sent. neg. min. Nam ad honestè operandum sufficit cognitio honestatis, & iudicium dictans cōgruū esse, ita operari; & hoc totū potest Angelus naturaliter habere. Quando autem PP. requirunt specialem auxilium, loquuntur de operatione supernaturali.

An voluntas Angeli sit immutabilis in electione.

SECTIO II.

13 SVb alio titulo proponitur etiam hæc quæstio, an Angelus apprehēdat immobiliter, & sēsuresi, an postquam aliquid deliberauerit, possit naturaliter mutare propositum.

1. sent. asser. Angelū esse immutabilē in sua electione, Ita D. Th. 1. *p. q. 64. ar. 2.* Caiet. & Bann. *ibid.* Ferrar. 4. *cont. gent. cap. 95.* Alensis 3. *p. q. 2. mēb. 2. & 3.* Her. *quodl. 8. q. 11.* Capr. *in 2. d. 7. q. 1. ar. 1.* & alij ex Tho.

Prob. quod Angelus semel apprehendit, nunquā variat, quia statim considerat omnes rationes, & circunstantias, ergo cum non variat iudiciū, neque etiā variabit electionē.

Secunda. Angelus eodem actu apprehendit principia, & conclusiones: ergo sicut nos iudicamus de principijs immobiliter, Angelus iudicabit etiam de conclusionibus.

Tertia. Si non esset immutabilis, nulla esset ratio, cur Angelis malis negaretur omnis locus pænitentiæ.

4 Adhæret fini vlt. immobiliter, quē sibi cōstituit. Finis autem vltimus est mensura cæterorum, atque adeò facit cœteris adhærere immobiliter.

14 Secunda sententia negat, esse immutabilē in electione, ita Scot. *in 2. dis. 6. q. 1.* D. Bon. *ar. 1. q. 1.* Maior *q. 1.* Gabr. *q. vn.* Rich. *ar. 2. q. 2.* Ochā *q. 19.* Mol. 1. *p. q. 63. ar. 2.* Vasq. *disp. 239. c. 3. & 4.* Suar. 3. *de Angel. cap. 107.*

15 Dicendū est. *Voluntatē Angeli nō esse immobilem physicè in electionib. sed tantū moraliter, quaten⁹ difficile mutatur.* Desum. ex Nazianz. *orat. 38. post initium.* Fulg. *de fide ad Petr. cap. 3.* Damasc. 2. *de fide cap. 3.*

Prob. Angeli de facto mutauerunt electionem, dum ex bonis facti sunt mali, ergo, &c.

16 Dic. Tūc electionē esse immutabilē, quādo est in ordine natur. q. tūc solū depēdet à sola cognitione naturali.

Contra. Si voluntas Angeli esset immobilis in ordine naturali, esset ex natura sua talis, & consequitur etiam in ordine supernaturali, sicuti si non esset libera in ordine naturali, neque esset in ordine supernaturali.

Secundo. Quando voluntas Angeli in ordine supernaturali est bona, habet etiam Angelus iudicium naturale de tali electione, & consequenter etiā electionē naturalē

correſpondentem ſupernaturali, nec poteſt euadere malus, niſi mutet hoc iudicium, & electionem naturalem.

17 Probatur ſecundo: Dæmones de facto mutauerunt electiones, nam prius Diabolus ſuaſit Iudæ, vt traderet Chriſtum Io. 13. deinde mutauit propoſitum, & conabatur eum liberare à morte mediante vxore Pilati, vt habetur Matth. 27.

Confirmatur Daniel. 10. Cuſtodes Angeli Iudæorum, & Perſarum altercabantur ad inuicem, & poſtea alter mutauit electionem cognita voluntate Dei, ergo, &c.

18 Reſpond. Caiet. Tunc voluntatem Angelicam eſſe immutabilem, quando procedit ex pleno iudicio; illam autem ſuaſionem non fuiſſe ex pleno iudicio.

Contra. Vel per iudicium non plenum intelligit illud cui poſſit ſuccedere aliqua cognitio, quæ concernat ad illum immutandum; & tunc nullum iudicium erit plenũ, quia ſemper poſſunt proponi diuerſa obiecta, quæ ſint cauſa, vt Angelus formet diuerſum iudicium. Vel intelligit cognitionem, quæ perfectè non attingat obiectum; & hoc non eſt poſſibile, quia Angelus primo intuitu cognoſcit de obiecto, quidquid poteſt cognoſcere.

19 Ad primum reſpondetur, Quod ſemel Angelus apprehendit cognitione ſpeculatiua, numquam variari; quod autẽ apprehẽdit cognitione practica, poſſe variari.

Ad ſecundum negatur aſſumptum. Nam cum Angelus neque componat, neque diuidat, non attingit res per concluſiones, & principia; ſed attingit ea in ſe ipſis: vnde Angelus format iudicium per ſe primo tendens ad ſingularia: Hoc autem iudicium poteſt variari; tum quia poteſt dari caſus quod varietur circumſtantiæ, tum quia poteſt de nouo aliam circumſtantiam attingere quam prius non conſiderabat, tum quia poteſt eſſe falſum, atq. adeò corrigi.

Ad tertium negatur ſequela. Nam Angelis denegatur potentia, quia ſunt in termino, dum autem fuerunt in via, fuerunt ſecundum naturam ſuam capaces illius.

Ad quartum negatur antecedens: Nam Angelus non adhæret fini vltimo immobiliter quoad exercitium, & quoad illum amorem, qui eſt propter ipſum finẽ. Deinde etſi adhæreret immobiliter, neque ſequitur immobilitas electionis, quia multoties poteſt variari electio abſq. præiudicio vlt. finis, imo aliquãdo debet neceſſ. variari.

DE ACTV VOLVNTATIS Angelicæ.

DISPVTATIO CXVII.

An voluntas Angeli ſemper ſit neceſſariò in aliquo actu.

SECTIO I.

1 Difficultas eſt an iſta ſit libera, vt poſſit collectiuè ceſſare ab omni actu.

Dicendum eſt. *Voluntatem Angelicam eſſe ſemper in exercitio alicuius actus*. Ita D. Tho. 2. *contr. gent. cap.* 97. Ferrar. 3. *contr. gent. cap.* 109. Bannez 1. *part. qu.* 60. *dub. vlt.* Suarez 3. de *Angelis cap.* 3.

Probatur. Angelus debet completo modo viuere, cum hoc exigat perfectio ipſius. Non poteſt autem completo modo viuere, niſi habeat exercitium vitæ ſubſtantialis.

Confirmatur. Non poſſet voluntas ceſſare ab omni actu, niſi omnes actus collectiuè eſſent ſub ipſius dominio, ſed non ſunt, ergo, &c. Min. prob. quia voluntas non exercet ſuum dominium, niſi per aliquem actum, ſi autem ſumantur omnes actus collectiuè, non remanet aliquis, per quem exerceat dominium.

2 Obijc. Poteſt à quocunque actu ceſſare, ergò etiam ab omni collectiuè. Reſpondetur neg. conſeq. Nam alia eſt ratio de collectiuo, & diſtributiuo, quia reſpectu collectiui militat aliqua ratio neceſſitatis, quæ non militat reſpectu diſtributiui, vt patet ex dictis. Deinde non eſt certum, an poſſit ceſſare ab omni actu diſtributiuè, præſertim ſi loquamur de primo actu naturali.

An Angelus diligat ſe amore neceſſario.

SECTIO II.

3 Cum vnumquodque appetat proprium eſſe, & inclinet naturaliter in proprium bonum, ſequitur quòd Angelus neceſſariò amet ſe ipſum quò ad ſpecificationem, ita vt non poſſit ſe odio habere, neque ſibi malum appetere ſub ratione mali, ſolum difficultas eſt de neceſſitate quò ad exercitium.

4 Prima ſententia eſt negatiua, ita Vaſquez 1. *par. q.* 60. *art.* 3. Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 109.

Prob. Voluntas ſequitur iudicium practicum. Angelus autem non ſemper practicè iudicat, ſe eſſe amandum.

Secundò. Poteſt Angelus inuenire aliquam rationem boni inceſſanter ab amore ſui ipſius, vt videlicet totis viribus ſui obiectus amet Deum, ergo, &c.

5 Secunda ſententia ait, Angelum amare ſeipſum ſemper quoad exercitium aliquo actu amoris naturalis: non tamen habere ſpecialem actum amoris, qui per ſe primò terminetur ad ipſum Angelum, & ſit abſolutè neceſſarius quoad exercitium, ita Suarez 3. *de Angelis cap.* 4.

Fundamentum eſt. Quia Angelus eſt ſemper in aliquo actu amoris. Omnis autem actus amoris implicitè tendit in ipſum Angelum.

6 Tertia ſentẽtia aſſerit, Angelũ ſe amare neceſſariò quoad exercitium. Ita valentia *tom.* 1. *diſp.* 4. *q.* 9. *pun.* 1. Bannes 1. *part. qu.* 60. *ar.* 3. *concluſ.* 5. Zumel *dub. vn.*

7 Dicendum eſt. *Angelum naturaliter, & neceſſariò amare ſe ipſum, ita vt non poſſit ceſſare ab illo ſpeciali actu amoris, quo ſe amat directè.*

Probatur. Actus amoris in Angelo erga ſe ipſum eſt primus actus ex natura ſua, ergò non poteſt ab ipſo ceſſare. Antec. pat. Tum quia correſpondet primo actui cognitionis, tum quia æquiualet appetitui innato aliarũ rerum erga propriam conſeruationem; tum quia omnes alij actus in ipſo fundantur, & implicitè ipſum continẽt. Conſ. prob. Quia ſi poſſet Angelus ceſſare ab amore ſui, poſſet per alium actum talem amorem imperare. Actus autem qui ex natura ſua eſt prior omni alio, non poteſt quoad exiſtentiam dependere ab alio.

8 Confirm. Non poteſt Angelus ceſſare ab amore ſui naturaliter, nec libere, ergo nullo modo, Anteced. prob. Non poteſt ceſſare naturaliter, quia naturaliter inclinat ad ſe amandum. Ceſſatio autem actus, ad quem eſt inclinatio naturalis, non poteſt eſſe ex inclinatione naturali, nec poteſt ceſſare libere, quia tunc Angelus nollet amare ſe ipſum, quod implicat, quia tunc exerceret actũ extra ſpecificationẽ, ad quã eſt neceſſariò determinatus.

Confirmatur 2. Angelus non eſt indifferens ad amandũ ſe ipſum, vel non amandum, ergo ſemper amat, quia potentia determinata ad vnum ſemper neceſſariò operatur. Anteced. probat. Quia, vt eſſet indifferens, deberet cognitio Angelica proponere voluntati Angelum, vt amandum, & non amandum, non proponit autem vt non amandum.

9 Dices. ſufficere, ſi cognitio proponat talem amorem ſub ratione minoris boni, & proponat aliquod motiuũ ceſſandi ab ipſo.

Cõt. Volũtas cũ ceſſet ab aliquo actu, debet eſſe motiuum ex parte obiecti, ad quod terminetur ille actus, quia debet eſſe indifferentia in ordine ad ipſũ obiectũ.

2 Tunc minus bonum poteſt ſolum relinqui in comparatione maioris, quando eſt incompoſſibile cum illo, amor autem Angeli erga ſe ipſum non eſt incompoſſibilis

cum

cum alio amore, cum sit fundamentum omnium actuum.
10 Ad primum negatur minor. Nam Angelus sicut cótinuò cognoscit se ipsum, ita semper habet iudicium practicum de amore erga se ipsum.

Ad secundum negatur antecedens. Quia cognitio Angelica non potest proponere ipsum Angelum voluntati sub ratione mali, & quamuis proponat sub ratione minoris boni, non hinc sequitur quod possit desistere ab amore, quia non est bonum incompossibile cum maiori bono, immo est fundamentum amoris aliorum bonorum, quia omnis amor incipit à se ipso, vt ait Augustinus hom. 36.

11 Ob. Amor, quo Angelus amat se ipsum, potest esse inordinatus, ergo non est naturalis, & necessarius.

Respondetur. Hunc amorem, prout stat in puro esse naturali, non posse esse inordinatum, sed tantum accedente aliqua electione libera.

An Angelus amet Deum necessariò.

SECTIO III.

12 DIco primò. *Angelum non amare necessariò Deum quoad exercitium amore amicitiæ super omnia.*

Probatur: potest Angelus cessare ab huiusmodi amore, vt patet in Angelis, qui peccauerunt, qui licet fuerint in statu supernaturali, adhuc tamen ab omni amore cessauerunt, ergo &c.

Confirmatur Necessitas huius amoris non potest causari, nisi ex clara visione Dei, ergo &c.

13 Dico secundò. *Voluntatem Angelicam esse determinatam quoad specificationem ad amandum Deum super omnia propositum sub ratione boni per essentiam.* Ita D. Thom. 1. part. quæst. 60. art. 2. ad 4.

Probatur. Ille actus ex natura sua est necessarius quoad specificationem, qui attingit obiectum, quod non potest specificare oppositum actum. Huiusmodi autem est actus amoris tendentis in Deum vt bonum per essentiam, ergo &c. Min. probatur: Quia Deus sub ratione boni per essentiam importat omnem rationem boni, nec in ipso aliquid inuenitur, ratione cuius auertat voluntatem.

14 Dices. Angelum posse odio habere Deum, vt patet in Angelis malis.

Contra. Illud odium non per se primo terminatur ad Deum, sed ad pœnam, quæ infligitur à Deo, ergo Deus per se primo non potest specificare oppositum actum: secundo vt actus non sit necessarius quoad specificationem, debet admittere oppositum actum circa idem obiectum inuariatum, quando verò Deus odio habebitur, variatur obiectum, quia proponitur vt connexus cum aliquo malo extrinseco.

15 Dico tertiò. *Angelum amore concupiscentiæ amare necessario Deum quoad specificationem.*

Probatur: Angelus necessario amat se ipsum quoad specificationem, ergo & Deum tamquam bonũ propriũ.

Confirmatur. Non potest Angelus subsistere in propria bonitate, nisi dependenter à Deo, ergo eo ipso, quod amat propriam bonitatẽ, amat etiã Deũ, vt auctorẽ illius.

16 Dices. Posse Deum concipi ab Angelo, vt malum sibi eo, quod infligat pœnam.

Contra. Quia adhuc concipit vt conseruatorem proprij esse.

17 Dico quartò. *Angelum etiam quoad exercitium amare Deum necessario amore concupiscentiæ.*

Probatur: Dum Angelus continuo cognoscit se ipsum, cognoscit etiam dependentiam, quam habet à Deo, atque adeo cognoscit Deum vt auctorem illius boni, quod participat, ergo voluntas ipsius continua proportione obiecti allicitur, ergo eam continuò in actum, quia non habet, à quo retrahatur, cum non habeat aliquam cognitionem, quæ proponat Deum non esse diligendum, stante quod sit auctor talis boni.

18 Dices. Ex libertate sua posse cessare ab hoc amore.

Contra. Libertas non exercetur nisi præuia cognitione, nulla autem adest præuia cognitio, quæ proponat, Deum non esse amandum.

19 Ob. Idem obiectum non potest amari vt bonum sibi, & vt malum sibi odio haberi, ergo &c.

Respondetur. Posse amari, & odio haberi, si sit tale, vt ex vno capite sit bonum, & ex alio malum, & sicut amor ad se ipsum potest stare cum odio Dei, ita etiam amor concupiscentiæ ad Deum potest stare cum odio ipsius, quia ipsi subordinatur.

An Angelus inclinet ad magis amandum Deum, quam se ipsum.

SECTIO IV.

20 PRima sententia asserit inclinationem naturalem intensius ferri ad amandum se ipsum, quã Deũ. Ita D. Bonauent. in 3. dist. 29. q. 2. Gabriel q. vnica. Scot. dist. 27. quæst. 1. artic. 3. qui loquuntur tam de Angelis, quam de homine.

Probatur Genes. 8. *Sensus hominis, & cogitatio humani cordis proua sunt ad malum*, ergo &c.

Secundo Matth. 26. Christi naturalis inclinatio non obstante præcepto Dei erat ad propriam vitam tuendam; vnde dicit. *Pater si possibile est* &c. ergo &c.

Tertio; homo moriendo pro Deo experitur difficultatem magnam, ergo.

Confirmatur Ethic. 4. *Amicabilia ad alterum ex amicabilibus, quæ sunt ad se proficiscuntur*, ergo &c.

Quartò; pars non magis inclinat ad bonum commune, quàm ad proprium, vnde tenetur homo potius cauere propriam culpam, quam communem; Deus autem est bonum commune.

21 Secunda sententia asserit, Angelum plus inclinare ad diligendum Deum, quàm se ipsum. Ita D. Thom. 1. p. q. 60. art. 5. Capreol. in 2. dist. 27. artic. 3. circam tertiam conclusionem. Durand. d. 29. quæst. 2.

22 Dico primò. *In Angelo esse vnam, & camdem inclinationem ad amandum se ipsum, & Deum, atq; adeo secundum intensionem non magis inclinari ad vnum, quàm ad aliud.*

Probatur, Non potest plurificari inclinatio, nisi plurificentur termini. Deus autem, & Angelus non sunt diuersi termini, quia subordinato modo se habent; nec Angelus est amabilis, nisi vt participans bonitatem ab bono per essentiam.

23 Dico secundò. *Inclinationem naturalem in Angelo esse ad amandum Deum, ergo & per se, se ipsum autem in ordine ad Deum.*

Prob. Inclinatio specificatur à termino, & ipsum respicit eodem ordine, quem habet in se. Angelus autem, cum habeat suam bonitatem in ordine ad Deum, exigit etiam amari in ordine ad ipsum. Secundò. Charitas supernaturalis perficit naturalem inclinationem, nec inuertit ordinem ipsius, ergo cum charitas per se primo respiciat Deum, respicit etiam naturalis inclinatio.

24 Ad primum. Hominem esse inclinatum ad malum ratione fomitis, & appetitus sensitiui, ratione quorum traditur voluntas ex eo, quia natura humana fuit infecta peccato.

Ad secundum. Christum desiderare propriam vitam conseruare amore ordinato, ratione cuius petijt conseruationem; hic autem amor fuit subiectus voluntati exequẽdi Diuinum præceptum, vnde dixit *fiat voluntas tua*.

Ad tertium neg. conseq. Nam quando homo moritur pro Deo, experitur difficultatem, quia mors est contra inclinationem naturalem ad amandum se ipsum, & ideò debet illi mors esse violenta. Ex hoc autem non fit, vt inclinet ad amandum per se primo se ipsum. Ad Confirmationem. Aristot. loqui de amicabilibus, quæ sunt ad alteram creaturam;

creaturam; non autem de ijs, quæ ſunt ad Deum.

Ad quartum. Partem magis inclinari ad amorem totius, quia eſt propter ipſum. Homo autem tenetur magis vitare propriam culpam, quam commmem, quia per propriam amittit amicitiam Dei, non verò per communẽ; tenetur autem præferre Deum cuicumq. Creaturæ.

DE LOCO ANGELORVM.

DISPVTATIO CXVIII.

An Angeli ſint in loco.

SECTIO I.

1 NOn loquimur de modo, quo Angeli ſint in loco ſed ſolum inquirimus, an ſint in loco, quocunq. modo ſint. Quiad, vt refert Durand. *in 1. diſt. 37. pa. 2. quæſt. 1.* docuerunt, Angelos eſſe tantum in loco abuſiuè, ita vt neq. per præſentiam, neque per operationem, neq. per quodcumque aliud ſint in loco. Vnde, vt Angelus moueat aliquod corpus, non requiritur aliqua præſentia ad ipſum, ſed motum proportio mouentis ad mobile. Parum diſtant ab hac ſententia Herreus *tractat. de motu Angeli art. 1.* Hear. *quodlib. 4. art. 16.*

2 Communis tamen ſententia docet, Angelos eſſe aliquo modo in loco, ita vt ſaltem æquiuocè ſint in ipſo reſpectu corporum. Ita præſertim D. Thom. *1. par. quæſt. 52. artic. 1.*

3 Notand. 1. Carnem eſſe, corpora eſſe in loco ſecundum omnem proprietatem. Corpus autèm prout eſt in loco importat præſentiam ad ipſum; continentiam, per quam ab eodem continetur, atque determinationem, per quam determinatur, vt ſit potius in hoc loco, quam in illo. Angelus autem nullum ex his poteſt importare eo modo, quo importat corpus; non præſentiam, quia hæc eſt ſpecialis ratio præſentiæ, non tantum per contiguitatem vndè corpus ſit præſtans alteri. Similiter neque Angelus continetur in loco, quia locus continet tantum quantitatiuo modo. Neque etiam habet determinationem ab ipſe loco, quia locus determinat circumſcribendo. Quod autem non eſt quantum, non poteſt circumſcribi.

4 Notan. 2. Aliud eſſe, aliquid eſſe in loco; & aliud eſſe præſens loco. Eſſe in loco dicit continentiam, & præſentiam reſpectu loci formaliter ſumpti, ita vt exerceat rationem loci. Eſſe autem præſens loco dicit tantum indiſtantiam reſpectu loci materialiter ſumpti. Hæc autem præſentia non eſt ſufficiens, vt conſtituat in loco; tũ quia non ſe habet reſpectu loci formaliter ſumpti; tum quia conuenit etiam ijs, quæ non ſunt in loco; ſic accidentia ſunt intimè præſentia ſubiecto, nec tamen ſunt in ipſo tamquam in loco.

5 Dicendum eſt. *Angelum eſſe præſentem loco materialiter ſumpto per intimam præſentiam, qua determinatur, vt ſit potius præſens vni corpori, quam alteri.* Hæc intellecto habent fundamentum in Scriptura, quæ ita loquitur de Angelis, tamquam ſi ſint determinato loco præſentes. Io. 5. *Angelus Domini deſcendebat de cælo.* Lucæ 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel.* Apoc. 22. *Nec locus eorum inuentus eſt amplius in cælo.* Actorum 12. *Miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me;* & alia huiuſmodi, & ita docent communiter PP. Lactantius *lib. 2. de orig. erroris cap. 15. & 17.* Tertullianus *in apolog. cap. 22.* Ambroſius de *Spiritu ſancto cap. 10.* Theodoretus *quæſt. 5. in Geneſ.* Damaſc. 2. *de fide cap. 3.* Chryſoſt. *Hom. 3. ad Heb.* Greg. Magn. *moral. cap. 2.* Athanaſius *epiſt. ad Serapionem.* Didimus *lib. 1. de Spiritu ſancto poſt initium.* Auguſt. *ſerm. 118. de temp.* Niſſenus *orat. de Aſcenſione.* Epiphan. *orat. item de Aſcenſ.*

6 Probatur: Præſentia ex ſua formali ratione non aliud dicit, quàm vnum eſſe, vbi eſt aliud; ideò. n. vnum corpus eſt præſens alteri, quia eſt, vbi eſt aliud; ſic forma dicitur intimè præſens ſubiecto, quia eſt ſimul cum ipſo in eodem ſpacio. Sed Angelus eſt ibi, vbi eſt aliud corpus, vt colligitur ex operatione ipſius circa tale corpus. Ergo, &c.

Confirmatur. Angeli ſunt intra hoc vniuerſum, & habent quamdam analogiam ad corpus locatum, quia ſicut corpus locatum continetur intra locum, ita etiam Angelus ſecundum ſuam ſubſtantiam continetur intra hoc vniuerſum, ſeu intra aliquod corpus ipſius.

Confirmatur ſecundo. Deus quoque eſt præſens loco non alia ratione, niſi quia ſecundum ſuam ſubſtantiam eſt ibi, vbi ſunt corpora.

7 Ob. quod facit ſitus in corporalibus, facit ordo in ſpiritualibus. Ergo non requiritur præſentia, vt Angelus operetur in aliquo loco, ſed ſufficit ordo ad operationem.

Reſpondetur negat. conſeq. Nam hic ordo non poteſt ſaluari ſine præſentia ad corpus, quia dicit coniunctionem quamdam Angeli cum corpore in ratione actiui, & paſſiui.

8 Ob. ſecundo. Sublata operatione non poteſt aſſignari aliqua ratio, cur Angelus ſit potius præſens vni corpori, quam alteri. Ergo. &c. Reſpondetur negatur aſſumptum. Nam præſentia conſiſtit in quadam coniunctione; & prouenit ex eo, quod Angelus intra tale corpus ſecundum ſuam ſubſtantiam definitur: ſic etiam anima ratione informationis definitur, vt ſit tantum intra corpus, quod informat.

An Angelus ſit præſens loco per vbi intrinſecum.

SECTIO II.

9 NOmine vbi intrinſeci intelligitur forma aliqua inhærens Angelo, quæ ſit conſtitutiua ipſius in tali, & tali loco determinato, atque ab ipſo modaliter diſtinguatur.

Prima ſententia aſſerit, dari huiuſmodi vbi intriſeci. Ita Molina 1. *par. quæſt. 52. art. 1. diſp. vnica. memb. 5.* Vaſquez *diſp. 188. cap. 7.* Suarez in Metaph. *diſput. 51. ſect. 3. & 4. de Angelis cap. 20.* Turrian. *opuſc. de loco Angelorum diſp. 1. dub. 1.* Bubalus *de Angelis. diſp. 52. quæſt. art. 1. punct. 2. difficult. 3. §. 1.* & ſequentibus, & ferè communiter recentiores, citant autem plures ex veteribus Scholaſticis, qui tamen nihil loquuntur de hoc vbi intrinſeco, ſed tantum de vbi extrinſeco. Prob. Angelus eſt indifferens, vt ſit potius in hoc, quàm in illo loco. Ergo debet per aliquam formam determinari, ſic vt corpus ſit album, debet per albedinem determinari.

2 Angelus verè mouetur, vt conſtat in modo loquendi Scripturæ. De ratione autem mutationis eſt, quod dicat formam in eo, quod mouetur. Confirmatur: omnis motus debet habere ſuum terminum; terminus autem motus localis eſt vbi. Confirmatur 2. Angelus aliquando mouetur abſque eo, quod aliquod corpus mouetur; tunc autem non poteſt eſſe mutatio in Angelo per ſolam denominationem extrinſecam, ſed debet eſſe intrinſeca; quia tunc fit ſeparatio ab vno corpore, & coniunctio cum alio.

3 Præſentia Angeli ad locum eſt quid ſeparabile ab ipſo, quia poteſt non eſſe præſens corpori, cui eſt præſens, ergo eſt quid ſuperadditum.

10 Secunda Sententia negat dari hoc vbi intrinſecum, per quod Angelus ſit in loco. ita omnes Thomiſtæ cum D. Thoma dum aſſerit, Angelos eſſe in loco formaliter per operationem, ſeù applicationem virtutis, & illi etiam qui dicunt, Angelos eſſe in loco per propriam ſubſtantiam, ita Durandus *in 1. diſt. 37. part. 2. quæſt. 1. num. 26.*

Richar-

Richardus *art. 2. quaest. 1.* D. Bonau. *in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 1.* Gabriel *q. 2. art. 2. conclusione 4.* Maior *quaest. 7.* Marsil. *quaest. 1. art. 2. conclusione 4.* Gregorius *dist. 6. q. 1. art. 2.*

11 Notandum primò. Quasdam res esse talis conditionis, vt veniant in mutuam complexionem ex natura sua, ita vt sicut aliqua veniunt in complexionem ex vi vnionis per se, qua ita vniuntur, vt constituant vnum tertium, ita aliqua veniunt in complexionem absque vnione ex vi tantum cuiusdam habitudinis, qua ita inter se colligantur, vt nequeat vnum intelligi sine alio, vt contingit inter ea, quorum vnum est præsens alteri, fit enim quædam complexio eorum inter se, tum in esse, tum in cognosci, ita vt non possit vnum intelligi sine alio.

12 Notandum secundò. Hanc complexionem fieri quotiescunque ponuntur simul extrema, vt patet in loco, & locato, cum enim hæc extrema ex natura sua ordinentur ad hanc complexionem, eo ipso, quod simul existunt, se inuicem complectuntur, quia cum ex natura sua ad ipsam ordinentur, habent ex vi sui esse, quidquid requiritur, vt se mutuò complectantur.

13 Notandum tertiò. Ex vi huius complexionis entia, quæ se ita complectuntur, intelligi secundum aliquam rationem entis, secundum quam antea non intelligebantur. Ratio est. Quia ex eo, quod ex natura sua possunt se inuicem complecti, habent tale esse, quod ex intrinseco suo aliquo speciali modo est ordinabile cum alio mediante tali complexione, quia autem hęc ordinabilitas non est ad se, sed ad aliud, non potest intelligi, nisi intelligatur simul cum extrinseco termino, tunc autem percipitur noua ratio entis, non de nouo superaddita, sed quia extrema attinguntur secundum illam specialem rationem, secundum quam inuicem ordinantur, licet enim non datur talis specialis modus ordinationis, quamuis ex se extrema sint ordinabilia, nisi inuicem veniant in complexionem, ita neq. possunt cognosci secundum specialem rationem, nisi posita tali complexione.

14 Dicendum est. *Non dari vbi intrinsecum, per quod Angelus constituatur præsens loco, sed constitui per proprium esse, quatenus est talis conditionis, vt veniat in complexionem cum loco.*

Probatur. Esse Angeli est talis conditionis, vt veniet in complexionem cum loco secundum intimam præsentiam, ergo non requiritur aliquod superadditum, vt constituatur præsens loco. Antecedens Probatur: quia Angelus de facto est præsens loco, & ex natura sua ordinatur, vt sit illi præsens ex eo, quod ordinatur, vt præsideat corporeę creaturæ, quod sine præsentia fieri non potest, ergo cum habeat præsentiam, quæ sit secundum naturam Angeli, Angelus ex natura sua ordinabitur ad talem præsentiam. Consequentia Probatur: Quia præsentia consurgit ex complexione rerum, quæ sibi sunt præsentes, cum nihil aliud dicat, nisi quod res exerceat illam rationem, ex vi cuius venit in complexionem cum alia secundum habitudinem præsentiæ.

15 Secundò probatur. Vel vbi intrinsecum constituit, *vt quo*, Angelum præsentem; vel non. Non primum, quia supponit Angelum intimè penetrantem corpus, ad quod sit præsens, & ex vi huius penetrationis consurgit; ergo supponitur præsentia, non autem illam importat, *vt quo.* Si secundum, ergo non est ponendum; in tantum enim ponitur in quantum, *vt quo*, constituit præsens loco.

Confirmatur, penetratio in suo conceptu importat præsentiam, ergo se sola sufficit absque vbi intrinseco. Antecedens probatur: Tum quia applicat esse ad esse, & facit, vt ea, quæ se penetrant, sint in se inuicem; tum quia facit, vt vbi est esse vnius, sit etiam esse alterius.

16 Tertiò probatur. Præsentia saluatur absque vbi intrinseco, ergo non est ponendum ad saluandam præsentiam ad locum. Antecedens probatur: Anima est præsens corpori absque eo, quod habeat vbi intrinsecum respectu ipsius, sed solum ratione intimę penetrationis; non enim habet anima vbi, per quod sit præsens loco, & aliud, per quod sit præsens corpori.

17 Dices. Id esse verum de præsentia informationis; non autem de præsentia secundum ordinem loci.

Contra. Præsentia secundum ordinem informationis saluatur ex eo præcisè, quod forma penetrat subiectum tamquam actus potentiam, ergo præsentia secundum ordinem loci ex eo præcisè saluabitur, quod Angelus penetret locum, cum habeat proportionatam locabilitatem ad ipsum.

18 Ad primum negatur consequentiam. Nam determinatur, non per aliquam formam superadditam, sed ex eo, quod venit in complexionem cum hoc potius, quam illo corpore; in ijs enim, quæ consurgunt ex complexione diuersorum entium, fit determinatio formaliter per ipsam complexionem.

19 Instabis. Angelus est indifferens, vt veniat in complexionem cum hoc potius, quàm illo loco, ergo ante ipsam complexionem debet determinari.

Respond. neg. consequentiam. Nam etiam est indifferens ad hoc potius vbi, quam ad illud vnde, sicuti effectiuè determinatur ex sua voluntate, ita etiam determinatur ad complexionem cum hoc, vel illo loco, formaliter autem determinatio habetur ab ipsa voluntate.

Instabis secundò. Esse potius in hoc, quàm in illo loco est quidam effectus formalis, ergo debet prouenire ab aliqua forma.

Respondetur. Esse effectum formalem non simpliciter, sed complexum, & ideo prouenire à forma complexa, seu à pluribus rebus in quibus fundatur complexio.

20 Ad secundum respondetur minorem esse veram de motu absoluto à complexione extrinseci, quando autem motus est solum secundum complexionem vnius cum alio tunc non importat formam intrinsecam, sed tantum mutationem extremorum complexionis.

Ad primam confirmationem. Omnem motum habere terminum sibi proportionatum; quãdo importat influxũ, habet pro termino aliquam formam, quæ de nouo ponitur; quando verò importat tantum applicationem vnius ad aliud, habet pro termino ipsam complexionem extremorum. Actus autem localis non importat influxum, sed tantum applicationem moti ad locum.

Ad secundam. Confirmationem negatur minor. Nam in tali casu non fit alia mutatio, nisi secundum complexionem, quæ est inter substantiam Angeli, & locum extrinsecum.

21 Ad tertium negatur consequentia. Nam, vt præsentia Angeli ad locum sit ab ipso separabilis, sufficit, si Angelus, & locus separabiliter se habeant, in ijs enim, quæ consurgunt ex complexione plurium, separabilitas eorum, quæ conuenit ratione complexionis non fundatur in separatione alicuius formæ, sed in separabilitate eorumdem extremorum, quia sicuti tunc tollitur ipsa complexio, ita etiam tollitur quidquid in ipsa fundatur.

22 Quæres. An possit Angelus absolui ab omni loco.

Respondetur. De facto secundum legem ordinariam non potest, quia Deus decreuit, vt sit in hoc vniuerso tãquam pars ipsius, & ideò fieri non potest, vt non sit præsens alicui corpori. Si autem Deus destrueret mundum, & conseruaret Angelum; aut si illos ante mundum creasset, in tali casu absoluerentur ab omni vbi, quia non venirent in complexionem cum aliquo corpore; & in tali casu actu non essent alicubi, vt volunt Scotistę, nam non essent præsentes alicui loco.

An Angelus sit præsens loco per operationem transeuntem.

SECTIO III.

23 CVm Angelus sit præsens loco secundum intimam præsentiam, difficultas est, per quid formaliter id habeat, substantia enim Angeli debet venire in com-

complexionem cum loco ex vi alicuius rationis formalis.

Prima sententia asserit, Angelos esse in loco per operationem transeuntem, ita Aegidius *in 1. dist. 37. part. 2. art. 3.* Ferrar. *4. cont. Gentes cap. 68.* Cumel *1. par. quaest. 52. art. 1. quaest. 4. conclus. 4.* volunt autem, operationem transeuntem, ita constituere Angelum in loco, vt ea praecisa Angelus non sit praesens loco.

Fundamentum est. Quia inter locum, & locatum debet esse aliquis contactus. Cum autem inter Angelum, & locum non possit esse contactus quantitatiuus, debet interuenire contactus virtutis, seu secundum operationem.

24 Opposita sententia est Scoti *in 2. dist. 2. quaest. 6. §. Ad primam quaestionem.* Maior *quaest. 5.* Gabriel *qu. 2. artic. 2.* Richardi *in 1. dist. 87. art. 2. quaest. 1.* Molinae *1. part. quaest. 52. art. 1. disp. vnic. memb. 4.* Vasquez *disp. 188. cap. 2.* Suarez *4. de Angelis. cap. 4.* & aliorum.

25 Dicendum est. *Angelum non esse praesentem loco per operationem transeuntem tamquam per rationem formalem essendi in loco.*

Probatur. Quod ex natura sua supponit praesentiam, non potest esse ratio formalis praesentiae. Operatio autē supponit praesentiam, quia supponit esse, àquo prouenit, & operatio in hoc loco, supponit virtutem operatiuam in hoc loco. Ergo &c.

Confirmatur. Si Angelus fit praesens alicui corpori ex eo, quod in ipso operetur, si desinat operari, nec corpus, nec ipse Angelus mouentur, quaero, an sit illi praesens, an non. Si primum, ergo non per operationem transeuntem. Si secundum contra. Quia non est distans, ergo praesens; distans enim, & praesens negatiuè se habent, & vno ablato ponitur alterum.

Confirmatur 2. distantia dicit separationem ab intima penetratione. Ergo intima penetratio dicit exclusionem distantiae.

26 Secundo probatur. Angeli in caelo Empireo, & in inferno nullam possunt habere operationem, & tamen ibi sunt praesentes, ergo &c.

27 Respondet Ferrariens. Posse ibi habere aliquam operationem, & instrumenta Dei.

Cont. Quia haec actio non potest esse illis naturalis, sed supernaturalis. Esse autem praesentes loco est illis naturale.

28 Respondet Aegidius. Esse in loco per applicationem virtutis.

Cōt. Vel haec applicatio virtutis est aliqua operatio trāsiens, & tunc recurrit difficultas; vel operatio immanens, & tunc non importat contactum virtutis, vel aliquod pertinens ad actum primum, & tunc Angelus non erit in loco per operationem transeuntem.

29 Respondent alij. Esse in his locis per actionem occultam, vt in caelo Empireo per actionem, qua dirigunt virtutem, per quam influunt in haec inferiora.

Cont. Quia non omnis Angelus potest dirigere talem virtutem, sed illi tantum, qui praesident. Omnis autem Angelus potest esse in caelo Empireo. Secundo: Quia etiam anima separata potest esse praesens caelo Empireo absque eo, quod dirigat virtutem.

30 Respondent alij. Daemones esse in inferno tamquam in loco per passionem.

Cont. Quia habent eamdem passionem, quando sunt etiam extra Infernum. Secundo: Quia passio non habet locum in animabus, quae sunt in Limbo. Tertio: Quia opposito modo essent in loco Angeli boni, & mali. Quarto: Esse in loco est connaturale etiam Angelis malis, passio autem non est illis connaturalis.

31 Ad fundamentum oppositae sententiae. Contactum operationis non esse contactum virtutis, quia operatio nō est virtus operantis, sed ab ipsa prouenit. Cum autem virtus constituat in esse operantis, contactus virtutis est contactus secundum esse, & in eo consistit quod Angelus secundum proprium esse veniat in complexionem cum loco.

32 Colligitur ex dictis. Angelum non esse in loco per operationem transeuntem completiuè, quasi talis actio inferat contactum Angeli ad locum, & hic contactus sit complementum loci, vt vult Amicus *disp. 5. de Angelis sect. 2. num. 49.* Nam talis actio non est propriè contactus, sed abusiuè; & ideò Deus non est praesens loco per contactum, licet vbique agat conseruando. Nec contactus pertinet ad locum Angeli, quia Angelus est in loco tantum definitiuè quò ad praesentiam, contactus autem sicut solum sequitur ad quantitatem, ita conuenit ijs solum, quae sunt in loco quantitatiuè, neq; tamen in his pertinet ad rationem loci, sed consequitur solum ad continentiā, pro vt est quid commune omnibus quantitatiuis continentijs, vt patet in aqua respectu vasis.

An Angelus sit in loco per aliquid aequiualens actioni.

SECTIO IV.

33 Prima sentētia est affirmatiua, vult autem, Angelum esse in loco per applicationem virtutis ad operandum; hanc autem applicationem diuersimodè explicant, pro vt Angelus in diuersis locis reperitur; volunt enim aliquando consistere in eo, quod Angelus determinetur ad operari; aliquando in eo, quod exornent locum, in quo est; aliquando vero in eo, quod custodiant; addit autem Caietanus hanc applicationem importare negationem actualis distantiae; cognitionem practicam talis operationis exercendae; potentiam expeditam ad operandum, & eleuationem talis operationis. Ita Capreolus *in 2. dist. 2. quaest. 1. art. 1.* Caiet. *1. part. quaest. 52. artic. 1.* Bannes *dub. 2.* Gofied. *quodlibet 8. quaest. 13.* Argent. *in 1. dist. 37. quaest. 1. art. 2.* & communiter Thomistae; & volunt, hanc esse sententiam D. Thom. quia citato *loco 1. partis,* docet, Angelos esse in loco per applicationem virtutis, & id habet alibi frequenter.

34 Opposita sententia traditur communiter ab alijs praesertim Scoto *in 2. dist. 2. quae. 6.* Mayronio *q. 5.* Gabr. *q. 2. artic. 2.* Molina *1. par. quaest. 52. artic. 1. disp. vnica membr. 4.* Vasquez *disp. 188. capit. 3. & 4.* Suarez *4. de Angelis cap. 5.* Bubalo *de Angelis disp. 52. art. 1. quaest. 2. difficult. 2. §. 3.* & aliis.

35 Dicendum est. *Angelos non esse in loco per aliquid aequiualens operationi, siuè per applicationem virtutis.* Probatur: Angelus potest esse praesens alicui loco, respectu cuius non potest habere talem applicationem. Ergo nō est per ipsā praesens loco. Antecedens probatur: Quia applicatio potest tantum esse respectu illius, loci in quibus potest operari; non potest autem operari in omnibus, quibus potest esse praesens vt in caelo Empireo, & in inferno.

Confirmatur, quia Daemones, neque exornant Infernū, neque exornant caelum Empireum, & tamen possunt esse ibi.

Confirmatur secundo. Corpora sunt in loco semper eodem modo. Ergo etiam Angeli.

Confirmatur tertio. Quando Daemones alligantur, sūt in loco alligationis, & cū alligatio sit contra voluntatem eorum, non habent voluntatem essendi in tali loco, & consequenter neq. electio operandi.

Confirmatur quarto. In hac applicatione requiritur negatio indistantiae. Ergo ex vi illius praecisè habetur praesentia ad locum, & non est opus alia applicatione. Conf. probatur: Quia negatio distantiae debet habere suum fundamentum positiuum; hoc autem non potest esse aliud, quam praesentia, quia sicut distātia excludit formaliter praesentiam, ita sola praesentia, vt opposita, potest excludere distantiam.

36 Ob. Per talem applicationem fit quaedam vnio Angeli ad locum, ergo &c.

Respondetur. Non fieri aliquam vnionem localem, quia

quia plura ex ijs, quæ talem applicationem ingrediuntur possunt haberi sine vnione locali, vt iudicium practicum de operatione & electio illius.

An Angeli sint in loco per potentiam operatiuam.

SECTIO V.

37 Albertinus *tom. 2. corol. 5. ex prædicamento quantitatis dub. 3. conclus. 3.* asserit, Angelũ esse in loco per potentiam operatiuam, ita vt ipsa sit ratio formalis fundans præsentiam ad locũ, & sequuntur aliqui Recentiores, qui addunt, hanc potentiam debere sumi, pro vt per ipsam agere potest hic, & non alibi: vnde vocant ipsam præsentiam ordinis.

38 Dicendum est. *Angelum non esse in loco per præsentiam ordinis, pro vt dicit potentiam agendi ordinat ã ad operandum in tali loco.* Probatur ideò esset in loco per potentiam agendi, quia potest ad illum extendere operationem. Ex hoc autem sequeretur, esse in maiori loco suo adequato, quod implicat. Sequela probatur: quia locus adæquatus Angeli definitur illis terminis, quibus clauditur substantia Angeli, itaut nulla pars spacij pertineat ad locum adæquatum, nisi possit Angelus esse illi intimè præsens; & operatio consequens potentiam ordinis potest extendi, vbi non potest extendi ipsa substantia; potest enim mouere corpus causando motum, vbi ipse nõ est; tunc autem esset præsens omnibus partibus in quibus est operatio, atque adeò esset in loco maiori suo adæquato.

Quænam sit formalis ratio, per quam Angelus est præsens loco.

SECTIO VI.

39 Supponendum est. Causam effectiuam, per quã Angelus est potius in hoc, quàm in illo loco esse liberam voluntatem ipsius, ex qua prouenit prima determinatio; vndè solum inquirimus formalem rationem, per quam Angelus formaliter determinatur, vt veniat in complexionem cum loco.

40 Notandum primò. Esse in loco importare quamdam connexionem ordinis inter locum, & locatum: non enim dicit solam coexistentiam, sed præsentiam proportionatam naturæ illius, quod est in loco. Hinc corpus dicit connexionem præsentię secundum rationem continentię commensuratiuæ, quia corpus, & locus sunt eiusdem ordinis, & vtrumque est quantum; vndè quando, quod est in loco, non est eiusdem ordinis, debet secundum aliam rationem abea, qua concurrit locus fundare præsentiam, vt patet in Deo, qui est præsens cuilibet creaturæ, quatenus in ipsa operatur, conseruando illam in esse.

41 Notandum secundò. Cum Angelus sit alterius ordinis, ac sint corpora oportet, vt habeat præsentiam ad ipsa sibi peculiarem, ex aliqua peculiari ratione sibi conuenienti, quatenus est eleuatus supra naturam corporeã; & quia præsentia importat connexionem ordinis inter extrema, debet inter Angelum, & locum reperiri secundum spetialem rationem, secundum quam connectatur cum loco.

42 Notandum tertiò. Cum Angelus sit in gradu superiori ad naturam corporeã, & sit natura intellectualis, cõuenit illi ex natura sua præsidentia supra corpoream creaturam; itavt corporea creatura ipsi subsit; vnde consurgit quædam specialis connexio præsidentię, & subiectionis inter Angelum, & naturam corpoream, quæ fundatur in natura vtriusque, & importat speialem ordinem, & habitudinem, quæ conuenit Angelo, prout est in tali gradu constitutus.

43 Dicendum est. *Angelum venire in complexionem cum loco secundum suam substantiam formaliter ratione præsidentiæ ad corpoream creaturam ita vt præsidentiã formaliter fundet ordinem præsentiæ Angelicæ.* Probatur: præsentia ad locum debet fundari in illa ratione, secundum quam res præsens ex natura sua ordinatur ad locum: sic in corporibus fundatur in mole, quia secundum ipsam corpus ordinatur ad commensuratiuam continentiam loci; & in Deo fundatur in potentia, quia in eo fundatur ordo inter Deum, & creaturas, ergo etiam in Angelo debet fundari in illa ratione, secundum quam ex natura sua ordinatur ad locum: sed ratione præsidentiæ ordinatur, ergo &c.

Confirmatur præsentia debet constituere præsens secundum exigentiam rei, quæ fit præsens, ergo cum Angelus sit superioris ordinis, debet constitui præsens vt existens superioris ordinis, atque adeò secundum suam superioritatem. Hoc autem fieri non potest, nisi præsentia fundetur in præsidentia.

44 Ob. Angeli mali alligantur corporeæ creaturæ, ergo non illi præsident, sed potius illa præsidet ipsis, ergo non sunt in loco ratione præsidentiæ, ergo nullus Angelus, quia debent Angeli eodem modo esse præsentes loco.

Respondetur dist. consequens. Non illi præsident ratione ordinis, qui illis connaturaliter conuenit, nego, Non præsident exercendo Dominium concedo, quia ex dispositione Dei creatura corporea acquirit alium ordinem sibi accidentalem, quo in pænam peccati alligat Angelum.

Quomodo se habeat extensio virtualis Angeli ad locum.

SECTIO VII.

45 Supponendum est. Quod sicuti anima rationalis indiuisibiliter informat corpus, itaut sit tota in toto, & tota in qualibet parte; ita etiam Angelus indiuisibiliter coextenditur loco, itaut sit totus in toto, & totus in qualibet parte; vndè proportionaliter se habet extensio virtualis in Angelo ad extensionem formalem in corporibus. Et sicuti eadem quantitas potest habere maiorem, & minorem extensionem formalem; ita etiam Angelus potest habere maiorem, & minorem extensionem virtualem, vt patet in anima, quæ potest coextendi maiori, & minori corpori.

46 Supponendum secundo. Extensionem virtualem cõsequi substantiam Angeli, & proportionari perfectioni ipsius; habet enim substantia spiritualis rationem suę perfectionis, quæ veluti cum quadam repplicatione virtuali se extendat ad plures partes; vnde quo maior est perfectio, eo etiam maior est extensio virtualis. Potest autem hæc extensio considerari in actu primo, & in actu secundo primo modo naturaliter se habet ad substantiã Angeli, & illi necessario conuenit. Secundo autem modo importat exercitium talis virtualis extensionis, & est in potestate Angeli, quia habet Dominium sui ipsius, atque adeò etiam præsentiæ ad locum.

47 Supponendum tertiò. Hanc virtualem extensionem limitare locum Angeli adæquatum, quanta enim potest esse, tantus etiam potest esse locus adæquatus, Angelus enim dicit ordinem ad plures partes spacij tamquam ad locum adæquatum, quatenus potest esse simul in ipsis, non potest autem esse simul in ipsis, nisi ratione virtualis extensionis. Difficultas autem est, quomodo hæc virtualis extensio distinguatur ab Angelo, & an sit diuisibilis, an verò indiuisibilis. Certum est autem distingui ab Angelo separabiliter, quia potest esse cum maiori, & minori, vt patet etiam in anima rationali, quæ potest extendi ad informandum maius, & minus corpus.

48 Dico

48 Dico primò: *Distinguitur à substantia Angeli ex natura rei tamquam modus quidam*. Quod non distinguatur tamquam res, patet, quia in se non est entitas aliqua. Probatur: Quia non est aliquid consurgens ex complexione aliqua plurium, nam Angelus etiam si non esset aliud ens, cum quo veniret in complexionem, posset habere hanc virtualem extensionem, quia illam habet, vt consequentem propriam substantiam, ergo cum distinguatur, nec distinguatur ratione alterius extremi, debet distingui tamquam modus à re.

49 Dico secundò. *Hanc virtualem extensionem non esse diuisibilem, ita vt habeat partes*, est contra Molinam 1. *part. quæst.* 52. *art.* 1. *disp. vnica memb.* 5. Suarez *disp.* 40. *sect.* 5. *in Metaph.* Bubalum de *Angelis quæst.* 72. *ar.* 1. *quæsito* 2. *diff. vnica*. Probatur. Non potest habere partes ratione subiecti, quia est omnino indiuisibile; nec ratione sui, quia non habet propriam entitatem, in quam fundentur partes, ergo nullo pacto consequentia probatur. Extensio quantitatis formalis non habet alias partes, nisi quas habet quantitas, ergo cum substantia Angeli nullas habeat partes, nec etiam habebit extensio ipsius.

Confirmatur, quod est diuisibile, non potest esse ratio indiuisibilis effectus formali modo, ergo ista virtualis extensio non potest esse diuisibilis. Consequentia probatur. Quia virtualis extensio determinat, *vt quo*, formali modo modum essendi in loco ipsius Angeli, ergo cum sit in loco indiuisibili modo, videlicet totus in toto, & totus in qualibet parte, non potest extensio virtualis determinans talem modum, *vt quo*, esse diuisibilis, nam si haberet partes, cum formaliter determinet modum coexistendi ad spatium, faceret diuisibili modo coexistere.

50 Dices. Hæc virtualis extensio potest esse maior, & minor in eodem Angelo, ergo habet partes.

Respondetur dist. antecedens. Posse esse maiorem, & minorem, non quantitatiuo modo; sed tantum per applicationem eiusdem substantiæ Angeli ad plures, vel pauciores partes spacij. Vndè non est maior, vel minor formaliter, sed tantum terminatiuè.

51 Dices secundo. Extensio virtualis ita applicat Angelum in loco, vt secundum se totam applicet toti loco, & secundum partem parti, ergo &c. Antecedens probatur. Quia nisi secundum partem applicaret parti, quæ applicaret vni parti loci, applicaret etiam alteri; Vndè Angelus non posset esse in vna parte, nisi etiam esset in alia.

Respondetur negat. antecedens. Nam virtualis extensio secundum se totam applicatur toti loco, & etiam parti, quia non est aliud, quàm ipsa substantia Angeli, vt se communicans spatio. Ad prob. negatur sequela. Quia sicuti ex libertate Angeli potest ipsius substantia esse applicata vni parti loci, & non alteri, licet, si alteri applicetur, eadem omninò fit, ita ex libertate ipsius potest per eamdem indiuisibilem extensionem applicari, modo pluribus, modo paucioribus partibus spatij.

52 Dices tertio. Ista virtualis extensio potest acquiri successiuè, vt si Angelus ab inadæquata transeat ad adæquatam, ergo habebit partes.

Respondetur. Posse acquiri successiuè successione extrinseca, quæ se teneat ex parte spatij; Non autem successione intrinseca; potest autem acquiri successiuè successione extrinseca, quia substantia Angeli potest indiuisibili modo applicari modò vni, modò alteri parti spatij.

DE COMPARATIONE Angelorum ad loca.

DISPVTATIO CXIX.

An possit Angelus esse in minori, & minori loco.

SECTIO I.

1 Svpponendum est. Angelum posse esse in minori loco suo adæquato, vt docent communiter contra Ibernicum apud Ariminensem *in* 2. *distinct. secunda quæst. secunda, artic. secundo*. Non enim apparet aliqua radix huius necessitatis, per quam debeat Angelus esse in loco sibi adæquato; virtualis enim extensio quò ad actum secundum est in ipsius potestate; vndè etiam anima rationalis potest informare subiectum minus suo adæquato, vt patet in pueris. Difficultas est, an possit esse semper in minori, & minori, an vero habeat aliquem terminum paruitatis.

2 Prima sententia negat, posse esse semper in minori, & minori, sed habere terminum paruitatis. Ita Scotus *in secundo, distinct. secunda, quæst. sexta*. §. *Ad propositum*. Basolis *quæst. quarta, articul. primo ad secundum*. Lichetus *quæst. quinta*. §. *Tertio non videtur, &c.*

Probant. Si locus Angeli posset esse minor, & minor, posset esse talis secundum vnam tantum dimensionem, ita vt quantum, secundum ipsam fit minor, fiat maior secundum aliam, & semper erit æqualis, quia quod tollitur, verbi gratia, de latitudine, additur longitudini, ergo si potest minui semper in infinitum secundum vnam dimensionem poterit crescere semper in infinitum secundum aliam dimensionem, & idem Angelus posset habere longitudinem infinitam, & esse in cælo, & terra simul.

3 Secunda sententia dicit, Angelum posse esse semper in minori, & minori loco. Ita D. Bonauentura *in secundo, distinct. secunda, parte secunda, articulo secundo, quæst. tertia*. Gabriel. *quæst. secunda, artic. secundo, dub.* 2. Maior *quæ.* 2. Marsil. *quæst.* 2. *artic. secundo*, Ocam *quodlibet* 1. *quæst. quarta*, Ferrariensis 3. *contra Gentes capitul.* 68. Caietanus *prima parte, quæst.* 52. *artic. secundo*, Molina *conc. tertia*, Cumel *quæstio secunda, dub.* 2. Suarez *quarto de Angelis cap.* 11. & alij.

4 Notandum primo. Partes loci posse considerari secundum diuisibilitatem physicam, quæ potest executioni mandari; & secundum diuisibilitatem obiectiuam, quæ in eo consistit, quod posita quacumque diuisione, adhuc extrema concipiantur cum partibus. Primo modo deuenitur ad aliquod minimum, quo minus dari non potest, quia licet habeat partes intrinsecas, non est tamen vlterius physica diuisione diuisibile; Et ideo est aliquod indiuisibile physicum, non autem mathematicè. Secundo modo numquam deuenitur ad aliquod minimum, quo non possit assignari aliquid minus, quia quocumque minimo assignato, adhuc est diuisibile, & ideo aliquid minus assignari potest.

5 Notandum secundo. Præsentiam Angeli non esse considerandam tamquam aliquid quantum, quia indiuisibili modo se habet, cum dicat Angelum essentiale in toto totum, & totum in qualibet parte; vndè nec potest habere conditiones rei quantæ, vt sunt dimensiones & quæ fundantur in dimensionibus, quia dimensiones fundantur in partibus.

6 No-

6 Notandum tertio. Ex eo, quod præsentia Angeli secundum vnam dimensionem, quando est ex parte spatij minuatur, non posse crescere secundum aliam supra id, quod haberet, si secundum omnem dimensionem esset adæquata. Ratio est, quia extensio illa præsentiæ est tãtum virtualis, & non habetur ex partibus, ita vt partes, quæ vni dimensioni detrahuntur, possint alteri addi; sed habetur ex perfectione substantiæ, quę radicaliter limitat ipsam secundum omnem rationem; & ideò non potest supra terminum sibi connaturalem crescere, quia non potest crescere supra exigentiam perfectionis substantiæ.

7 Notandum quarto. Licet Angelus possit se applicare pręsentialiter spatio secundum omnem dimensionem, non tamen sequitur, præsentiam Angeli ex parte sui ipsius esse mensurabilem, sed tantum ex parte spatij. Ratio est, quia mensurabilitas fundatur in quantitate, & extensione formali, vndè præsentia Angeli ex se præcisè nullam habet figuram, sed tantum ratione spatij, cui coexistit.

8 Notandum quinto. Cum possit Angelus se coextendere loco virtuali modo secundum omnem dimensionem, hinc fit, quod posita sphera adęquata ex parte spatij spherico modo se habeat. Ratio autem est: Quia Angelus potest æqualiter in ordine ad omnem partem spatij, & ideò potest in ordine ad omnes virtuali modo suã præsentiam æqualiter extendere.

9 Dicendum est. *Angelum non posse esse in loco minori, & minori in infinitum, sed habere determinatum locum, quo ad paruitatem, in quo minori esse non possit, videlicet indiuisibile physicum.* Probatur, præsentia Angeli ad locum exercetur physico modo, & locus secundũ esse physicum terminat præsentiam Angeli, ergo habet pro termino indiuisibile physicum. Conf. probatur. Quia præsentia physica debet esse inter extrema secundum esse physicum considerata; Vnde locus debet venire in complexionem cum Angelo secundum illud esse physicum, quod est aptũ esse à parte rei; non est autem aptum esse à parte rei secundum aliquid minus, quam sit indiuisibile physicum.

Confirmatur: Si posset terminare secundum aliquod minus, quam secundum indiuisibile physicum, sequeretur quod indiuisibile physicum esset physicè diuisibile, quod implicat. Sequela probatur: Tum quia physico modo pars terminaret, & pars non terminaret; Vndè ab extrinseco fiet physica designatio diuisionis; tum quia poterit Angelus operari in illa tantum parte, cui est præsens: vndè subiectum illius operationis erit quid minus indiuisibili physico.

10 Ad fundamentum 1. sent. neg. sequela. Nam vt patet ex dictis, extensio virtualis præsentiæ Angelicæ non potest crescere secundum vnam dimensionem, quantum decrescit secundum aliam. Deinde etiam si cresceret, neque protenderetur in infinitum, quia sicut in sphera adæquata præsentia est determinata secũdum omnem dimensionem, ita etiam potest secundum aliquam dimensionem tantum determinato modo decrescere.

11 Ob. Posito Angelo in quocumque minori loco diuisibili, est secundum se totum in qualibet parte ipsius, ergo potest esse in aliqua tantum parte, atque adeò in minori; cum enim sit totus in qualibet parte, non requirit pro loco totam illam quantitatem.

Respondetur negatur consequentia. Quia, licet sit Angelus totus in qualibet parte illius indiuisibilis physici, non tamen potest esse in minori, quia de ratione ipsius, est habere virtualem extensionem, & consequenter quamdam virtualem replicationem; Vndè requirit plures partes loci. Hæ autem partes debent esse saltem indiuisibile physicum, vt possint phyico modo terminare præsentiam.

12 Ob. secundo; Præsentia Angeli est spiritualis, ergo non requirit certam quantitatem in loco.

Respondetur negatur consequentia. Quia licet sit spiritualis, supposito tamen, quod sit in loco diuisib li, requirit ex parte loci aliquod diuisibile, tamquam terminum physicum. Hinc autem fit, vt locus debeat esse saltem indiuisibile physicum.

An Angelus possit esse in loco indiuisibili.

SECTIO II.

13 Quæstio procedit de loco omninò indiuisibili, qui nullas habeat partes: vnde solum locum habet, supposito, quod dentur indiuisibilia mathematica.

Prima sententia asserit, Angelum posse se constituere in aliquo tantum ex his indiuisibilibus. Ita Capreolus, *in secundo, dist. secunda, quæst. sexta, artic. primo.* Riccardus *artic. secundo, quæst. secunda, ad tertium.* Carthusianus *quæst. tertia.* Bassolis *quæst. quarta, artic. secundo.* Maior *quæst. sexta.* Ferrariensis *tertio contra gentes, cap.* 68. Caietanus *prima parte, quæst.* 52. *artic. secundo.* Bannes *dub. secundo.* Cumel *quæst. secunda, dub. tertio.* Molina *conclus. tertia.* Suarez *quarto de Angelis, capit.* 11. Bubalus *de Angelis, quæst.* 52, *artic. secundo, quæsito* 2. *diffic.* 3. §. 1. & alij.

Probant. Angelus est indiuisibilis, ergo non requirit locum extensum.

Secundo. Angelus in tantum se collocat in loco, in quantum potest habere, quod distet, vel non distet ab alijs corporibus. Hoc autem potest habere, etiam si sit in puncto, ergo &c.

Tertio. Quando Angelus est in loco extenso, est totus in toto, & totus in qualibet parte; ita vt sit etiam totus in singulis punctis, ergo poterit coarctare suam præsentiam & remanere tantum in puncto.

14 Secunda sent. negat, posse esse in solo puncto omninò indiuisibile ita Alensis 2. *parte, quæst.* 37. *memb.* 3, D. Bonauentura *in* 2. *dist.* 2. *part. secunda, art.* 2. *quæst.* 3, Ariminensis *quæst.* 2. *artic.* 2. Gabriel *dub.* 2. Marsij. *q.* 1, Ochamus *quodlib,* 1. *q.* 4.

15 Dicendum est. *Angelum non posse esse in loco omnino indiuisibili mathematicè.* Probatur Angelus est indiuisibili spirituale, ergo diuisibile virtualiter, ergo non potest esse in loco omnino indiuisibili. Conf. hæc patet, quia esse diuisibile virtualiter dicit coexistendi virtuali modo rei diuisibili. Conf. prima probatur. Quia de ratione indiuisibilis spiritualis est virtualis diuisibilitas; per hanc enim contradistinguitur ab indiuisibili mathematico.

Dices, esse diuisibile virtualiter, non actu, sed potentia.

Cont. Angelus saltem potentia est diuisibilis virtualiter, ergo non potest habere modum essendi oppositum diuisibilitati virtuali; haberet autem, si esset in loco omninò indiuisibili, quia illic esset absque vlla virtuali extensione. Secundo, Angelus habet actu necessariò suam indiuisibilitatem, ergo debet actu esse talis indiuisibilitas, quæ sit propria ipsius; propria autem indiuisibilitas ipsius importat virtualem extensionem.

16 Conf. Modus essendi in loco sequitur substantiam rei, ergo non possunt oppositi modi sequi eamdem substantiam tamquam connaturales. Ergo cum esse in loco cum virtuali extensione conueniat Angelo ratione talis essentiæ. Secundum naturalem exigentiam ipsius, cum maneat semper eadem essentia, & eadem exigentia, debet etiam conuenire semper idem modus essendi. Sic non potest quantitas naturali modo non esse in loco cõmensuratiuè, quia talis modus essendi in loco sequitur essentiam ipsius.

Confirmatur secundo. Implicat, esse totum in toto, & totum in qualibet parte, & esse in puncto omninò indiuisibili. Sed Angelo conuenit hic modus essendi, ergo

ergo &c. Maior probatur: Quia talis modus eſsendi dicit coexiſtentiam pluribus partibus loci.

17 Dices: Conuenire Angelo actu, vel potentia tantum.

Contra. Subſtantia Angeli ſe ipſa fundamentaliter eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, ergo per ſe exigit formalem modum exiſtendi totam in toto, & totum in qualibet parte. Conſ. probatur: Quia non poteſt habere alium modum exiſtendi, niſi illum, quem exigit ex intrinſecis ſuis principijs; & quia non poteſt Angelus eſse in loco, niſi reducatur ad actum potentia eſsendi in loco, ergo non poteſt eſse in loco, niſi totus in toto, &c. Conſeq. prob. Quia non poteſt habere alium actum, niſi illum, qui eſt ſecundum intrinſecam exigentiam ſubſtantiæ ipſius, & qui commenſuretur potentiæ.

18 Ad primum reſpondetur. Angelum eſse indiuiſibilẽ ſpirituali modo, non mathematicè, & ideò ſecundum ſuã ſubſtantiam, habet virtualem extenſionem: vndè non poteſt eſse in loco omninò indiuiſibili; ſic etiam anima licet ſit indiuiſibilis, non poteſt informare, niſi corpus diuiſibilè.

Ad ſecundum neg. aſsumptum. Quia licet diſtantia ſequitur ad locum, non ponitur in loco, vt diſtet; ſed vt ſit præſens. Debet autem eſse præſens modo ſibi proportionato.

Ad tertium negatur conſeq. Quia tunc tantum haberet locum, ſi Angelus poſset eſse in loco ſine extenſione, & replicatione virtuali; cum autem non poſsit eſse, neque etiam poteſt contrahere ſuam præſentiam ad ſolum indiuiſibile. Licet enim præſentia ſit in poteſtate Angeli, ſit ad maius, vel minus ſpatium, non tamen in poteſtate ipſius eſt modus præſentiæ, ſed neceſsariò habet illum, qui conſequitur ex natura ipſius; ſic etiam quantitas poteſt eſse ſine hac, vel illa figura, non tamen abſque omni figura.

An poſsit Angelus eſſe ſimul in pluribus locis.

SECTIO III.

19 Locus Angeli alius adæquatus, alius inadæquatus. Adæquatus ille eſt, qui adæquat totã præſentiam Angeli; inadæquatus, qui eſt minor illo, quem poteſt habere ex vi ſuæ præſentiæ naturalis.

20 Supponendum eſt tanquam certum. Angelum non poſse eſse naturali virtute in pluribus locis adæquatis, immò neque in vno adæquato, & alio inadæquato, ſiue contiguus ſit, ſiue non. Sequeretur enim, quod locus adæquatus non eſset adæquatus, quia non adæquaret præſentiam, quam poteſt Angelus naturaliter habere; per Dei tamen potentiam poſita replicatione poteſt eſse in pluribus locis adæquatis. Solum eſt difficultas de locis inadæquatis.

21 Supponendum ſecundo. Loca inadæquata importare locum partialem. Conſiderari autem poſsunt, vel vt cõtigua, vel vt diſcreta, ſeù localiter ſeparata. Primo modo non poſsunt propriè dici plura loca, quia integrant vnum locum adæquatum, nec quæſtio procedit in hoc ſenſu. Certum eſt enim, poſse Angelum eſse in illis, cum poſsit eſse in loco adæquato. Solum ergo difficultas eſt de locis inadæquatis, quæ inter ſe diſtant, ita vt Angelus ſit in illis abſque eo, quod ſit in ſpatio intermedio.

22 Supponendum tertio. Quod, dum Angelus eſt in loco adæquato, poteſt intra ipſum operari in diſtinctis locis inadæquatis, & integrantibus locum adæquatum, ſic quando aſsumit corpus poteſt mouere caput, & brachiũ illius non mouendo alias partes, vt contingit etiam in anima informante corpus. Vndè, ſi Angelus eſset in loco per operationem, poſset eſse etiã in locis diſtinctis, quia poſset in ſeparatis locis operari. Difficultas tamen in hoc non conſiſtit, ſed an poſsit eſse præſens ſecundum propriam ſubſtantiam locis diſcretis.

23 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Caietanus 1. p. *quæſt. 52. artic. ſecundo*, Bannes *dub. primo, concluſ. ſecunda*. Cumel *quæſt. prima, concluſ. terza*. Ferrarienſis *3. cont. Gent. cap. 68.*

Probant. Angelus non eſt in loco cum dependentia à ſpatio, ergo dummodo non ſit extra locum adæquatum, poteſt eſse in illo, ſiuè partes ſint contiguæ, ſiuè non.

Secundo. Cum ſit in ſingulis partibus ſuæ ſpheræ, poteſt manere in extremis non manendo in medijs, quia præſentia in partibus extremis non dependet à præſentia in partibus medijs.

Tertio. Quia plures loci inadæquati diſtantes comparantur ad virtutem Angelicam, per quam poteſt Angelus eſse in loco, per modum vnius loci, nec excedunt naturalem præſentiam, quam poteſt habere.

24 Secunda ſententia eſt negatiua: ita Albertus *prima parte quæſt. 13. artic. ſecundo*. Alenſis *ſecunda parte, quæſt. 32. membr. terzo*. Richardus *in primo, diſtinct. 37. artic. ſecundo, quæſt. terza*. D. Bonauentura *in ſecundo, diſtinct. ſecunda, parte ſecunda, artic. ſecundo, quæſt. ſecunda*. Capreol. *quæſt. prima, artic. primo, concluſ. quarta*. Molina *prima parte, quæſt. 52. artic. ſecundo*. Vaſq. *diſput. 190. cap. terzo*, Suarez *quarto de Angelis. cap. 10.* Bubaldus *de Angelis, quæſt. 52. art. 2. quæſito 2. difficult. prima. §. terzo*.

25 Dicendum eſt, *Angelum non poſſe eſſe ſimul in pluribus illis locis diſcretis, etiam ſi ſint intra propriam ſpheram adæquatam*. Probatur vel eſset in illis locis per replicationem, vel abſque replicatione. Si primum: contra tum quia replicatio non eſt poſsibilis naturaliter; Tum quia non eſset neceſsè, quod loca illa eſsent intra ſpheram adæquatam, quia per replicationem poteſt habere præſentiam in loco, quantumuis diſtanti, vt poteſt in replicatione corporis Chriſti ſub Euchariſtia. Si ſecundum; Tunc ſequeretur Angelum à ſe ipſo diuidi. Sequela probatur: Quia illud diuiditur, quod ita ſecundum locum abſque replicatione ſeparatur, vt non continuetur; in tali autem caſu ſubſtantia Angeli ſecundum locum ſepararetur abſque continuatione, & replicatione. Confirmatur: Diuiſio in eo conſiſtit, vt ita vnum ſeparetur ab alio, vt non communicet cum ipſo ſecundum eſse, ſed eſse vnius ſit extra eſse alterius; in tali autem caſu eſse Angeli, pro vt in vno loco diſcreto, eſset extra eſse Angeli, quod eſt in alio loco; ſeparatio enim localis indicat quod vnum ſit extra aliud.

26 Probatur 2. Sequeretur, quod poſset eſse in pluribus locis adæquatis diſcretis, ſicut etiam contingit in corpore replicato. Sequela probatur: In ſingulis illis locis diſcretis eſt ſecundum totam ſuam ſubſtantiam, atq. adeò ſecundum totam ſuam virtutem, ergo poteſt ibi habere totam illam præſentiam, quæ naturali modo correſpondet toti perfectioni, & virtuti ipſius, ergo cum in quocumque loco ſit tota perfectio, poteſt etiam eſse tota naturalis præſentia.

27 Ad primum negatur conſequentia. Nam licet Angelus non dependeat à loco, exigit tamen præſentiam ad ipſum ſecundum proportionem ſuæ naturæ. Illi autem repugnat eſse in pluribus locis diſcretis, quia licet præſentia in extremis non dependeat à præſentia in medio, illam tamen exigit, quia ſubſtantia Angeli non poteſt diuidi à ſe ipſa.

Ad ſecundum negatur ſequela: Quia præſentia non poteſt reddere ſubſtantiam Angeli diuiſam à ſe ipſa.

Ad tertium negatur conſequentia. Nam licet plures loci ſint intra ſpheram adæquatam, dum ſunt diſcreti, non poſsunt comparari ad locabilitatem Angeli per modum vnius loci, cum obſtet ipſa diſcretio.

An possint plures Angeli esse simul in eodem loco.

SECTIO IV.

28 QVestio procedit quoad naturalem virtutem, ita vt vnus Angelus sit in eodem loco, in quo est alius; nam si loquamur de potentia Dei absoluta, certum est, posse esse simul in eodem loco, sicut possunt esse simul plura corpora.

Prima sententia est negatiua. Ita D. Thom. 1. *part. q.* 52. *art.* 3. Caiet. & Bannes *ibidem* Cumel *quæst.* 1. Carthusianus *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 3. Aegidius *p.* 2. *quæst.* 3. D. Bonau. *in* 2. *dist.* 2. *p.* 3. *art.* 2. *quæst.* 4. Capreol. *quæst.* 5. *art.* 1. Balsosis *quæst.* 4. *art.* 4. Bubalus de Angelis *q.* 52. *art.* 3. *quæst. vnica*, & communiter Thomistæ.

Probant. Angelus est in loco per operationem; eadem autem operatio nõ potest esse naturaliter à pluribus causis totalibus: si autem plures Angeli essent in eodem loco, eadem operatio haberet plures causas totales, quia singuli essent causa totalis talis operationis.

Secundo, quia omnes Angeli eodem modo comparantur ad locum. Quando autem plura comparantur cum aliquo eodem modo, non possunt esse simul cum ipso, sic non possunt duæ animæ esse in eodem corpore.

29 Secunda sententia est affirmatiua Ita Ocham *quodlib.* 1. *quæst.* 4. *dub.* 4. Gab, *in* 2. *dist.* 2. *quæst.* 2. *dub.* 4. Maior *quæst.* 7. *dub.* 2. Ariminens. *quæst.* 3. *art.* 2. Scotus *quæst.* 8. §. *In ista quæst.* Pesantius 1. *part. quæst.* 52. *ar.* 3. Molina *ibidem.* Vasquez *disp.* 193. *cap.* 4. Suarez 4. *de Angelis cap.* 9. & alij.

30 Notandum primò. Quantum est ex parte substantiæ Angeli non apparere physicam repugnantiam, cur non possint plures esse in eodem loco, si enim corpora non haberent impenetrabilitatem possent esse in eodem loco, cum Angeli illa careant non apparet vlla repugnantia, cur non possint esse simul secundum propriam substantiã, quia si affirmatio est causa affirmationis, etiam negatio est causa negationis. Hinc Luc. 8. habetur legionem dæmonum fuisse in vno corpore, non enim videtur probabile, quod omnes illi dæmones fuerint in partibus distinctis, præsertim, quia si Angelus potest esse simul in eodem loco cum anima, & corpore, nulla etiam adest repugnantia, cur non possit esse simul cum Angelo alio.

31 Notandum secundò. Quando inquiritur, an possint plures Angeli esse in eodem loco naturaliter, non solum esse attendendam repugnantiam physicam, sed etiam exigentiam vniuersi, si enim ordo vniuersi non exigeret plures Angelos esse in eodem loco, quamuis physicè non repugnaret, & possent naturali virtute se constituere in eodem loco, adhuc tamen non essent naturali modo in illo, quia esset contra exigentiam ordinis vniuersi.

32 Notandum tertiò. Angelos esse inæqualis perfectionis substantialis, & ideo aliquos esse subordinatos alijs, itaut illis subdantur præcisè in administratione creaturæ corporeæ; sicut enim in corporeis dantur quædam causæ vniuersales, quæ subdunt sibi particulares, vt patet in cælo respectu inferiorum: ita etiam dantur quidam Angeli, qui tamquam administratores vniuersales creaturæ corporeæ subdunt sibi alios Angelos, veluti administratores particulares, & ideo adest inter ipsos quædam dependentia.

33 Dico primò. *Angelos non subordinatos non posse esse simul naturali modo in eodem loco.* Prima ratione præsidentiæ ad ipsum, Angelus est in loco, per complexionem suæ substantiæ cum eodem loco, ergo non possunt plures Angeli non subordinati esse simul naturali modo, Conseq. probatur: Quia deberent omnes exercere præsidentiam supra illam creaturam absque vlla subordinatione, hoc autem est contra ordinem rerum, & ipsius vniuersi, in quo res omnes ita ordinatè dispositæ sunt, vt quotiescumque perturbatur hic ordo, contingat aliquis defectus. Minor hæc probatur. Tum quia præsidentia importat aliquod dominium, quo Angelus possidet illum locum, pertubaretur autem hoc dominium, si alius Angelus se constitueret in eodem loco: tum quia non potest idem subijci pluribus non subordinatis. Confirmatur. Quia non potest eadem res finita esse totaliter sub Dominio plurium, qui non habeant rationem vnius, Dominium enim vnius distrahit dominium alterius.

34 Confirmatur. Angeli non subordinati non communicant inter se aliquo pacto quoad esse, neque quoad operari, ergo secundum exigentiam Vniuersi non possunt esse in eodem loco. Conseq. probatur: Quia quæ non communicant aliquo pacto inter se quoad esse, neque etiam petunt esse simul, sed vnum omnino extra aliud, sicuti è contra quæ communicant quoad esse, petunt esse in se inuicem, vt patet in materia, & forma, ergo cum Angeli non subordinati non communicent inter se aliquo pacto quoad esse, non possunt esse naturali modo sibi intimè præsentes, quia tunc vnus non esset extra alium totaliter secundum esse,

35 Dices, non repugnat physicè vnum Angelum esse in loco alterius; & potest Angelus ex libertate sua se mouere quocunque vult, ergo se potest constituere in loco alterius.

Respondetur posse quidem se constituere, sed hoc esse contra ordinem vniuersi, vnde cum Angelus seruet ordinem vniuersi ex eo, quod habet voluntatem rectam, non potest circa ipsum cõmittere aliquem defectum, sicuti committeretur, si se constitueret, Dæmones autem non possunt se constituere in loco Angeli boni, quia hoc illis non permittitur, neque idem in loco alterius dæmonis, quia adhuc seruant inter se ciuilem ordinem, & subordinationem, quod si aliquando se constituit, punitur a superioribus dæmonibus.

36 Dico secundò. *Angelos subordinatos posse esse naturali modo in eodem loco.* Probatur: quia stante subordinatione habent aliquam vnitatem in ordine ad præsidentiam respectu corporeæ creaturę, ergo possunt etiam præsidere, & possidere eumdem locum.

37 Argumentum primæ sententię procedit ex falso supposito, quod scilicet Angelus sit in loco per operationem. Deinde etiam si esset in loco per operationem, cum possint plures Angeli exercere in eodem loco diuersas operationes, possunt etiam esse simul in eodem loco, immo etiam ex libertate sua possunt singuli partialiter concurrere ad eamdem operationem.

Ad secundum negatur minor, Nam ex eo, quod aliqua comparantur eodem modo cum tertio, non sequitur, quod non possint esse simul, sic plura accidentia eodem modo comparantur cum subiecto, & tamen possunt esse simul in ipso. Quod autem plures animæ non possint informare idem corpus, prouenit ex eo, quia sunt in ordine ad effectum formalem, ratione cuius corpus exigit vnicam tantum animam.

DE MOTV ANGELORVM.

DISPVTATIO CXX.

An, & quomodo Angelus moueatur.

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum. Angelum non posse moueri eo pacto, quo mouentur corpora, hæc enim commensuratiuè sunt in loco, & ideò etiam mouentur commensuratiuè ad locum, Angeli autem, cum careant partibus, non possunt tali pacto moueri. Certum tamen est, saltem moueri, quatenus ab vno loco secundum præsentiam transeunt ad alium locum, & hoc habetur ex fide Luc. 1. *Missus est Gabriel Angelus*, & rursus. *Discessit ab ea Angelus*. Matth. 8. *Si eycis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum*, & rursus. *At illi exeuntes abierunt in porcos*. Zachar. 1. *Perambulauimus terram*. Daniel. 10. *Venit ad me cito volans vir Gabriel.* & alibi frequenter tribuitur motus Angelis, & hoc etiam docent communiter Patres. Difficultas autem est, an Angelus propriè moueatur.

2 Prima sententia est negatiua. Ita Durandus *in* 1. *distinct.* 37. *part.* 2. *quæst.* 2. Henricus quodlib. 4. *quæst.* 16. Heruæus *tract. de motu Angelorum art.* 2. Caiet. 1. *par. quæst.* 53. *art.* 1.

Fundamentum est. Quia Angelus non est propriè in loco, ergo nec propriè mouetur, quia moueri sequitur ad modum essendi in loco.

3 Secunda sententia communis est, & asserit, Angelum propriè moueri ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 53. *art.* 1. Molina *ibidem* Bannes *dub.* 1. Cumel. *quæst.* 1. Vasq. *disput.* 194. *cap.* 2. Albertus 1. *part. quæst.* 74. *art.* 1. Alensis 2. *part. quæst.* 33. *memb.* 1. & 3. Capreolus *in* 2. *dist.* 6. *quæst* 1. *art.* 1. Ariminens. *quæst.* 3. *art.* 2. Scotus *dist.* 2. *quæst.* 9. Gabriel *quæst.* 2. Suarez 4. *de Angelis capit.* 12. & alij.

4 Notandum primò. In motu locali duo posse considerari, & substantiam motus, & modum, quo fit. Substantia motus dicit ipsam mutationem localem, & consistit in transitu ab vno loco ad alium. Modus, quo fit, dicit illam specialem determinationem, quo motus tali, & tali modo tendit.

5 Notandum secundò. Modum, quo fit motus, proportionari naturæ mobilis. Cum enim motus localis non sit aliud, quam translatio mobilis de vno ad alium locum, debet eo modo transferri, quo exigit natura ipsius: hinc quia corpus est commensurabile loco, ex natura sua habet, quod commensuratiuo modo transferatur. Hinc modus iste pertinet ad intrinsecam rationem motus, nec enim potest concipi, quod mobile transferatur, nisi etiam concipiatur, quod tali, vel tali modo transferatur. Rursus ex hoc fit, quod modus iste debeat correspondere modo essendi in loco, quia moueri nihil aliud dicit, nisi acquisitionem loci.

6 Notandum tertiò. Ex variatione modi tendendi, non variari proprietatem motus, sicut enim diuersitas modi essendi non tollit proprietatem rerum, sed solum facit, vt diuerso modo aliqua entia participentur, ita varietas modi tendendi non tollit proprietatem motus, sed tantum facit, vt diuerso modo participetur.

7 Dico primò. *Motum localem conuenire Angelo secundum substantiam, & in ipsa saluari proprietatem motus.* Probatur motus secundum substantiam nihil aliud est, nisi translatio mobilis de vno ad alium locum secundum præsentiam ad ipsum. Sed Angelus ita transfertur, ergo &c. Maior patet quia motus secundum substantiam nil aliud dicit, nisi mutationem secundum terminum: vnde cum terminus motus localis sit locus, motus localis secundum substantiam importabit tantum mutationem secundum locum. Min. probatur: quia cum Angelus limitetur, vt sit præsens vni tantum, & non alteri loco, potest se transferre ad alium locum.

8 Dico secundò. *Motum localem conuenire Angelo secundum diuersum modum tendendi, ac conueniat corporibus.* Hic autem modus in eo consistit, quod Angelus applicet propriam substantiam secundum ordinem præsentiæ, quæ fundatur in præsidentia. Probatur Quia vnumquodque eo modo mouetur, quo est in loco. Angelus est in loco ratione præsidentiæ, ergo &c.

9 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur, neg. assumptum. Angelus enim propriè est in loco secundum præsentiam, licet diuerso modo, ac sint corpora, & ideò propriè mouetur, licet diuerso modo.

Instabis. Motus localis est ad locum, ergo motus localis propriè dictus est ad locum propriè dictũ, locus autem propriè dictus importat superficiem corporis continentis, ad quam Angelus non mouetur, quia non continetur in loco.

Respondetur dist. antecedens. Motus localis secundum substantiam est ad locum secundum substantiam, motus localis secundum talem modum est ad locum secundum talem rationem termini, hinc motus propriè secundum substantiam est ad locum secundum substantiam, seu vt est terminus præsentiæ, vt autem dicit modum commensurationis ad locum, est ad locum, vt quantitatiuè continentem.

10 Ob. Indiuisibile non potest moueri ex Aristotele 6. *Phys. text.* 5. Angelus autem est indiuisibilis.

Respondetur per Aristotelem, indiuisibile quantitatiuum non posse moueri, quia non potest coexistere loco diuisibili: non autem indiuisibile spirituale: vnde cum Angelus sit indiuisibile spirituale, & possit coexistere loco diuisibili ratione virtualis extensionis, etiam secundum principia Aristotelis potest moueri.

An Angelus à se ipso moueatur.

SECTIO II.

11 VT punctus difficultatis percipiatur, aduertendum est, aliud esse moueri à se, aliud moueri per se. Moueri à se dicit habere in se principium elicitiuum motus. Moueri autem per se est moueri ratione sui, & non ad motum alterius, quod enim mouetur ad motum alterius, mouetur per accidens. Difficultas ergo est, an Angelus ita moueatur à se ipso, vt etiam per se, & non per accidens moueatur. Cum autem quæritur, an moueatur à se ipso, non excluduntur extrinseca mouentia necessaria. Causa prima concurrens ad illum motum, & obiectum mouens appetitum. Ratio dubitandi est. Quia omne quod mouetur debet ab alio moueri ex 7. *Physic. text.* secundò, & quando aliquid mouet se ipsum, diuiditur in partem mouentem, & motam, vnde in animali motus est à corde: secundò. Idem non potest esse in actu, & in potentia respectu eiusdem, omne autem quod mouetur est in potentia, & quod mouet est in actu illius formæ, ad quam mouet, ergo idem non potest mouere se ipsum, alioquin esset in actu, & in potentia: tertiò. Quod mouetur, habet aliquam indigentiam. Angelus autem non indiget loco, cum sit ab ipso omnino independens.

12 Prima sententia negat, Angelum mouere se ipsum per se, sed tantum per accidens, quatenus mo-

uet aliquod corpus, & ipse mouetur ad motum illius; Ita Capreolus in secund. distinct.6. *quaest. vnica, art.1.* & alij.

13 Secunda sent. asserit, Angelum mouere se ipsum, nedum per accidens, sed etiam per se; ita Alensis 2. *par. q. 33. memb.2.* Scotus *in 2. dist.2. qu.10.* Maior *qu.8.* Gabriel *qu.3.* Ayronius *qu.11.* Ariminensis *dist.6. q.3. ar.2.* Bannes 1. *par. qu.53. art.1. dub.3.* Cumel *qu.2.* Vasqu. *disp. 194. cap. 2.* Suarez 4. *de Angelis cap. 28.* & communiter.

14 Dicendum est. *Angelum mouere se ipsum propria virtute, non solùm mediatè ratione corporis, sed etiam per se immediatè, ita vt se mouere possit absque vllo motu corporis.* Desumitur ex Scriptura, in qua motus Angeli ita explicatur, vt ipsi tribuatur tamquam per se conueniens. Iob 1. *Circuiui terram, & perambulaui eam.* Luc.8. *Praecipiebat spiritui immundo, vt exiret ab homine.* 1. Petr. 5. *Circuit quaerens, quem deuoret,* & alibi passim similia habentur.

Probatur. Angelus est viuens, & habet appositum, ergo habet virtutem se mouentem, non solum per accidens, sed etiam per se. Cons. prob. Quia de ratione viuentis appetitiui est, quod possit seipsum mouere; & cum haec potentia viuentibus inferioribus cõueniat, multò magis debet conuenire Angelis.

15 Confirm. Potentia loco motiua consequitur appetitum; quia cum viuens ratione appetitus possit moueri à bono absenti, oportet, vt habeat facultatem consequẽdi illud bonum, alioquin natura defecisset in necessarijs, quia tribuisset appetitum ad aliquod bonum naturale, & non tribuisset facultatem assequendi; haec autem facultas non est alia, quam potentia loco motiua.

Confirmatur 2. Cum Angeli sint praesentes loco determinato, sunt capaces mutationis localis secundum suam propriam substantiam, ita vt per se praecisè possint illum habere; ergo sunt in potentia ad locum acquirendum; ergo debent habere potentiam motiuam, qua se ipsos per se mouere possint.

16 Ad primam rationem dubitandi respondetur. Quãdo aliquid mouet se ipsum diuidi in partem mouentem, & motam proportionaliter, vel naturalem, & ad motum quo mouentur; vnde in corporeis, & in motu quantitatiuo debet diuidi in partem mouentem, & motam corpoream. In Angelis autem sufficit, quod pars mouens sit actus intellectus practicus, & actus appetitus, qui distinguitur realiter à parte mota, & sit informatus affectione seu motione, quae prouenit à fine.

17 Vel secundò resp. Omne, quod mouetur ab alio moueri, non quia non habeat principium intrinsecũ sui motus; sed quia tale principium est essentialiter dependens ab extrinseco, quia cum sit potentiale, non potest exire in actum, nisi dependenter à primo mouente actualissimo, Aristotel. enim vtitur tali principio, vt conueniat, dari primum motorem immobilem; & ideo solum est necessarium, quod moueatur ab alio per dependentiam propriae virtutis motiuae, cum hoc solum sufficiat ad inferendum primum motorem immobilem. Ad confirmationem. Quando aliquid mouet se ipsum, diuidi in partem mouentem, & partem motam, si motus sit progressiuus; non autem si sit simplex latio. Si elementa mouent seipsa; & tamen non habent partem mouentem, & partem motam. Et si dicatur, moueri à generante, quia virtutem impressit, qua mouentur; hoc etiam dici potest de Angelo, sed cum hoc discrimine, quod virtus congenita est subordinata voluntati. Sic etiam in ijs, in quibus est pars mouens, & mota, concedenda est pars, quae primò moueat, & non moueatur ab alia parte, ne procedatur in infinitum.

18 Instabis, mouens, & motum debent distingui supposito.

Respondetur negando antecedens, vt patet in omnib. viuentibus sensitiuis, si sic absolutè intelligatur solum valet de mouente intransitiuè; nam etiam Angelus mouetur à supposito distincto intransitiuè, nempe à fine in genere finali, & à Deo in genere efficientis, tamquam ab eo, à quo causaliter dependet virtus motiua Angeli.

19 Ad 2. idem non posse esse in actu formali, & in potentia formali respectu eiusdem; posse tamen esse in potentia formali, & in actu virtuali, quia habet virtutem ad ipsum causandum.

Ad tertium negatur assumptum, si intelligatur indigẽtia intrinseca perfectionis, sed aliquando etiam est propter aliquem finem, quod praesertim contingit, quando libero modo exercetur.

An motus Angeli sit aliquid ipsi intrinsecum.

SECTIO III.

20 ALiud est loqui de motu, aliud de forma, per quã Angelus constituatur in loco, & quae sit terminus motus, fieri enim potest quod forma illa non sit intrinseca, ex eo videlicet, quod non detur, vt diximus in superioribus, & quod motus sit intrinsecus.

Prima sent. asserit, esse aliquid intrinsecum, citantur pro ipsa Scotus *in 2. dist.2. quaest.9.* Alensis 2. *par. qu. 33. memb.3.* Albertus *de quatuor Coaeuis qu.9. art.1. ad quartum.* D. Bonauentura *in 1. dist.37. art.2. quaest.2. ad secundam*; qui tamen nihil aliud dicunt, nisi quod Angelus per se, & ratione sui moueatur. Hanc etiam sẽtentiam tradunt Molina 1. *par. qu. 53. art.1. conclus. 1.* Cumel *qu.2. concl.3.* Suarez in methap. *disp.40. sect.8. & lib.4. de Angelis cap.13. & 14.* Bubal. *de Angelis, quaest.53. art.1. quaesito vnico, difficul.4. §. 2.* Raynaudus *in naturali Theologia dist.4. sect. 3. artic.2.* & ferè communiter recentiores.

Probant. Angelus potest moueri nullo moto corpore, tunc autem fit variatio denominationum, quia de vno loco debet transire ad alium: ergo per aliquid intrinsecum.

Secundò habet Angelus intrinsecam virtutem ad se mouendum, & moueretur, etiam si nullum adesset corpus, ergo, &c.

3 Quia motus ex genere suo est in mobili, cum sit actus entis in potentia, &c.

4 Si motus non esset in mobili, posset tribui Deo, quia fit praesens creaturis, quae de nouo creantur.

5 Forma existens in alieno supposito non potest denominare, quod aliud mutetur, quod autem mouetur verè mutatur.

21 Secunda sent. asserit, quod quando Angelus se solo mouetur absque aliquo corpore, tunc motus dicit in ipso aliquid intrinsecum: secus autem, quando cum corpore mouetur. Ita Ferrar. *3. contr. gent. cap.101.* §. attendendum. Et Vasquez 1. par. disp.196. cap.4.

22 Tertia sent. absolutè asserit, motũ non esse aliquid intrinsecum Angelo. Ita nonnulli Thomistae, dum asserunt, Angelum esse in loco per solam operationem, & consequenter tantum moueri ex eo, quod mutat contactum virtutis, qui consistit in applicatione. Ita praecipuè Caietanus 1. *par. q. 53. ar.2.* Bannes *dub.3.* Aegidius *in 1. dist.37. par. 2. ar. 2. q.5.* Durandus *qu. 2.* Henricus, *quodlib. 4. q. 16.* Alij verò id asserunt, quia vniuersaliter putant, motum localem non esse in mobili. Ita Ariminensis *in 2. dist.6. qu.1. ar.2.* Heruaeus *quodlib. 5. q.9.* & *quodlibeto 4. quaestione 16.* Soncin. *5. metaphor. quaest.10.*

23 Notandum primò. Eamdem esse rationem, siue Angelus moueatur sine corpore, siue simul cum corpore; solum enim discrimen est, quod motus sit primarius, vel secundarius. Quod enim mouetur sine corpore, adhuc verè secundum propriam substantiam mouetur, ita vt non solum fiat mutatio praesentiae in ipso corpore,

sed etiam in substantia Angelorum, quod præsertim verum est, quia ex libertate sua mouetur: non autem ea aliqua connexione cum ipso corpore. Et licet dicatur moueri per accidens, adhuc tamen mouetur motu proprio, quia nihil potest moueri motu alterius.

24 Notandum secundò. Aliud esse, motum esse quid intrinsecum mobili, & aliud, mobile per se moueri. Primum importat aliquam formam inhærentem mobili. Secundum autem dicit tantum cõnexionem per se cum motu, sic etiam Deus dicitur per se creare, & tamen creatio non est forma aliqua ipsi intrinseca.

25 Notandum tertiò. Cum dicitur, motum esse actum entis in potentia, &c. debet intelligi de potentia cum debita proportione, itaut commensuretur exigentiæ termini, atque adeo si terminus exigit vniri per intrinsecam informationem, debet potentia esse ad intrinsecam informationem; si verò tantum per extrinsecam applicationem, etiam potentia erit tantum ad aliquid extrinsece applicabile.

26 Notandum quartò. Locum esse terminum motus localis, quia ad ipsum mobile perducitur. Cum autem certum sit, locum non informare mobile, & mobile nihilominus esse in potentia ad ipsum, hinc fit, vt potentia ad talem terminum, & consequenter ad motum, vt est acquisitio talis termini, non sit potentia informationis, sed solum ad aliquid extrinsece applicabile.

27 Notandum quintò. In motu locali duo posse considerari, & rationem formalem motus, & ipsum moueri. Ratio formalis se habet *vt quo*, & est id, quo formaliter mobile dicitur moueri. Ipsum autem moueri importat illud aliter se habere ratione transitus ab vno ad alium terminum, & est veluti concretum ex mobili, & ratione formali motus.

28 Dico primò. *Motum Angeli, prout importat rationem formalem motus, non importare aliquid intrinsecum mobili, sed consurgere ex mobili, & loco quatenus Angelus applicat propriam substantiam modo vni, modo alteri parti loci.* Desumitur ex Aristotele 5. *Phys. text.* 59. vbi loquens de mutatione locali ait. *Hac sola nihil, quod insit, mutatur, quomodo eius, quod alteratur qualitas, aut quod augescit, & decrescit quantitas*. Probatur: In constitutione rationis formalis motus ea tantum debent interuenire, quæ necessaria sunt ad saluandum proprium conceptum motus. Sed non est necessarium aliquid intrinsecum mobili, ergo &c. Maior patet. Quia rerum quidditates important tantum necessaria ad sui constitutionem. Minor probatur: Quia eo ipso præcisè, quod intelligitur mobile applicari modo vni, modo alteri parti spatij, intelligitur moueri, quia intelligitur transire ab vno termino ad alium.

29 Dices debere intelligi formam lationis, secundum quam feratur.

Contra. Latio, secundum quam feratur per illud præcisè, intelligitur quod Angelus applicetur alteri, & alteri parti spatij, ergo &c. Antecedens probatur: quia latio nihil aliud importat, nisi transitum ab vno ad alium locum.

30 Secundo probatur: Motus non aliam motionem infert, nec aliam formam importat nisi illam, quam importat terminus, quia nihil aliud est, nisi ipsa acquisitio termini, ergo nec alio modo afficit mobile, nisi eo, quo afficit terminus, ergo non sufficit intrinsece. Conseq. probatur: Quia locus est terminus motus Angelici, & non est aliquid inhærens Angelo.

Confirmatur. Ideò in alijs motibus ponitur aliquid intrinsecum mobili, quia forma, quæ acquiritur, est aliquid intrinsecum. ergo &c.

31 Dices. Locum extrinsecum non esse adæquatum terminum, quia requiritur etiam forma præsentiæ intrinseca.

Contra quia hæc responsio assumit, quod est controuersum, Secundo, de ratione loci est, vt sit extra locatum, cum ad ipsam moueatur mobile, ergo debet esse aliquid secundum totum suum esse adæquatum, quod ex natura sua possit esse distans à locato, quod non potest conuenire formæ ipsi inhærenti. Confirmatur quod inhæret locato, continetur in ipso, & mouetur ad motum ipsius, Hoc autem est contra naturam loci.

32 Dico secundò. *Motus, prout dicit illud aliter se habere quoad præsentiam localem, fundatur in substantia Angeli quatenus de vno ad alium locum applicatur per complexionem ad ipsum*. Probatur. Angelus est ille, qui secundum suam substantiam transit de vno ad alium locum, & tota mutatio, quæ per hunc transitum importatur est secundum locum, ergo aliter se habere quoad præsentiam fundatur in præsentia Angeli, cum ipsa transeat de vno ad alium locum.

Confirmatur. In quolibet motu id mutatur, quod coniunguntur cum term. ad quem, ergo &c.

33 Ad primum negatur consequentia. Nam in tali casu fit variatio denominationis ea eo, quod Angelus secundum propriam substantiam applicatur alteri parti loci.

Ad secundum negatur secunda pars antecedentis. Nam si nullum adesset corpus, non posset moueri Angelus, quia motus localis non potest esse extra plenum.

Ad tertium negatur assumptum. Cum dicitur, motum esse actum entis in potentia, &c. debet intelligi, mobile debere esse in potentia secundum exigentiam termini: vnde quando terminus non est intrinsecus, nec etiam motus erit aliquid intrinsecè inhærens.

Ad quartum negatur sequela, quia Deus non mouetur, licet fiat præsens creaturis, quæ de nouo producuntur, tum quia ad motum requiritur finitas præsentiæ, tum quia debet præsupponi locus, ita vt de nouo possit acquiri, & quod prior relinquatur.

34 Ad quintum. Maiorem esse veram, si forma existens in alieno supposito non communicet cum subiecto denominato, secus autem si communicet. In casu autem nostro locus communicat cum Angelo, quia venit in complexionem cum ipso, vnde denominatio in motu locali non desumitur præcisè neque à mobili, neq. à loco, sed ab vtriusque complexione, quia motus nihil aliud dicit, nisi successiuam applicationem mobilis ad spatium: vnde non est denominatio desumpta à forma, seu loco extrinseco, sed fundata in eo, quod cum denominato coniungatur locus extrinsecus.

An motus Angeli debeat esse necessario inter terminos positiuos.

SECTIO IV.

35 Motus tripliciter contingere potest, primo si vterque terminus sit positiuus, secũdo si terminus à quo sit negatiuus, & terminus ad quem positiuus, tertiò, si terminus à quo sit positiuus, & terminus ad quẽ negatiuus. Certum autem est Angelum posse moueri localiter motu primo modo sumpto, quia potest acquirere vnum locum adæquatum, & relinquere alium. Solum difficultas est, an possit moueri alijs duobus modis.

36 Prima sententia est affirmatiua ita Suarez 4. *de Angelis cap.* 16. Molina 1. *p. q.* 52. *art.* 1. *disp. vnica memb.* 5. Toletus 1. *de anima q.* 9. Arælius 1. *de generatione q.* 31. *sect.* 3. Coninch. 3. *part. quæst.* 75. *num.* 123. & fere communiter recentiores.

Probant. Angelus existens in loco adæquato potest se coarctare ad inadæquatum, & rursus ab inadæquato se dilatare ad adæquatum. ergo &c.

Primò quod corpus non possit moueri, nisi inter terminos positiuos, prouenit ex eo, quia semper est in loco adæquato, & mouetur commensuratiuè ad ipsum locum. Hoc autem non procedit in Angelo. ergo &c.

37 Secunda sententia est negatiua ita Bassolis *in* 2. *dist.* 2. *quæst.* 4. *art.* 1. Durandus *in* 1. *distinct.* 8. *part.* 2. *quæst.* 3.

Raynaudus

Raynaudus in naturali Theologia dist.4. quæst. 3. art.2. numer.129.

38 Dicendum est. *Angelum non posse localiter moueri, nisi motu, qui sit inter terminos positiuos.* Probatur: De ratione motus localis est, quod mobile mutet locum. Sed Angelus non potest mutare, nisi relinquat quem habet, & alium acquirat, ergo &c. Minor probatur. Quia in loco, quem habet, est ibi secundum se totum, ergo quamdiu in ipso permanet, non mutat locum.

39 Confirmatur: si Angelus, dum à sphera inadæquata extenditur ad adæquatam moueretur localiter, sequitur, quod secundum se totum moueretur, & secundum se totum non moueretur, quia cum sit totus in toto, & totus in qualibet parte, secundum se totum fit in illa noua parte loci, & secundum se totum manet in loco, quem prius habebat.

Confirmatur secundo. Ideò moueretur, quando de loco inadæquato fit præsens adæquato, quia de nouo acquireret locum, & de nouo relinqueret, quando se contrahit ad inadequatum. Sed hoc non sufficit, ergo &c. Min. probatur: Quia quando de nouo producitur, simul cum suo esse acquirit locum, & tamen tunc non mouetur non alia ratione, nisi quia non transit de vno loco ad alium, ergo &c.

Confirmatur tertio. Quando corpus rarè fit, acquirit maiorem locum, & tamen secundum se totum non mouetur localiter, ergo ad motum non sufficit acquisitio noui loci, nisi præcedens relinquatur.

Confirmatur quarto. Manente mobili in eadem distātia implicat mutare locum. Sed manet semper in eadem distantia, nisi præcedens locus relinquatur, & alius de nouo acquiratur, ergo &c.

40. Ad primum negatur conseq. Nam mutatio illa non est localis, sed tantum secundum extensionem virtualem, quæ resultat ex substantia Angeli, secundum quam modo fit in actu, modo verò desinit esse in actu.

Ad secundum negatur assumptum. Nam quod corpus moueatur inter terminos positiuos, prouenit ex ratione motus localis, vt patet ex dictis.

DE MODO, QVO FIT motus Angeli.

DISPVTATIO CXXI.

An motus Angeli possit esse continuus.

SECTIO I.

1 SEnsus est, an motus Angeli ita possit fieri per plures partes spatij, vt totus ille motus possit continuari, & habere veram successionem, per quam correspondeat alicui tempori continuo.

Prima sententia est negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 4. *art.* 1. Argent. *qu.* 1. *art.* 2. Maior *in* 2. *dist.* 2. *qu.* 8. *concl.* 2. Albert. *de quatuor coeuis qu.* 8. *art.* 3. Hurta. *disp.* 2. *de anima, n.* 24.

Probant. Nullum indiuisibile potest spacium diuisibile secundum partes priores, & posteriores occupare ex 6. *phys.* atque adeò nec successiuè moueri. Angelus autem est indiuisibilis.

2 Successio in motu ex 4. *phys. text.* 71. prouenit ex resistentia medij. Sed locus non resistit Angelo, ergo, &c.

3 Continuitas ex 4. *phys. text.* 39. prouenit ex continuitate spatij ex eo, quod mobile non possit occupare simul totum spatium. Ergo cum Angelus non habeat molem, per quam occupet spatium, nec motus ipsius habebit continuitatem ex spatio.

4 Eadem proportio est motus ad motum, & mobilis ad mobile. Sed inter Angelum, & Corpus nulla est proportio. Ergo nec inter motum Angeli, & corporis.

5 Potentia motiua, si non sit aliqua resistentia, aut intrinseca, aut extrinseca, in instanti operatur. Ergo cum Angelus nullam habeat resistentiam in instanti mouebitur.

2 Secunda Sent. asserit, motum Angeli posse esse continuum ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 53. *art.* 1. Caietanus Cumel, Molina, Bānes, Vasquez *ibidem.* Albertus. 1. *par. qu.* 74. *art.* 3. D. Bonauentura. *in* 1. *dist.* 26. *par.* 3. *art.* 2. *qu.* 3. Suarez 4. *de Angelis, cap.* 20. & alij.

3 Dicendum est. *Posse Angelum moueri motu continuo successiuo.* Probatur: Potest Angelus se constituere præsentem cuilibet parti spatij ex voluntate sua, & non potest simul esse in omnibus, cum excedant locum adæquatum illius, ergo potest moueri motu continuo successiuo. Consequentia probatur: Quia sicut potest esse in qualibet parte præsentialiter, ita & potest moueri ad quamlibet ipsarum; & sicut non potest esse simul in omnibus, ita neque ad omnes moueri, sed prius ad vnam, deinde ad aliam. Rursus habet virtutē motiuam sui ipsius; ergo in quolibet instanti, & signo potest moueri, nec ex eo, quod nunc moueatur, impeditur, ne immediatè post possit moueri.

4 Dices. Impediri, ne continuet successionem motus ex modo, quo mouetur, quia cum sit indiuisibilis, mouetur totus simul, & in instanti: instantia autem non possunt continuari.

Cont. Licet sit indiuisibilis, coexistit tamen spatio diuisibile, ergo potest illum relinquere per partes, quia licet moueatur totus simul, non tamen ex necessitate mouetur de toto loco. Confirmatur: Etiam corpora mouentur tota simul, & tamen mouentur successiuè.

5 Dices secundo. Posse quidem Angelum relinquere tantum partem loci, deindè aliam acquirere; sed quamlibet mutationem fieri in instanti.

Cont. Quod potest relinqui, & acquiri per partes, potest relinqui, & acquiri successiuè. Huiusmodi autem est locus. Confirmatur: Quod mutatio fiat in tempore, vel in instanti, prouenit ex termino, qui, quando caret partibus, non potest acquiri in tempore; secus autem, quando habet. Confirmatur secundo: Virtus motiua Angeli continuò est in statu proximo, vt operetur, & locus est acquisibilis in tempore continuo, ergo potest incipere motum & ipsum continuare in tempore continuo.

6 Secundo probatur. Quando Angelus mouetur in corpore assumpto, mouetur continuò successiuè, ergo etiam quando mouetur sine corpore assumpto, Conseq. probatur. Quia quando mouetur in corpore assumpto, adhuc ipse secundum propriam substantiam mouetur, & licet motus non illi conueniat primariò, conuenit tamen secūdariò, ita vt secundum proprium esse transeat de vno loco ad alium locum.

Confirmatur. Virtus motiua Angeli, & voluntas potest causare motum cōtinuum successiuum in ipso Angelo, quando mouetur simul cum corpore, ergo etiam quādo mouetur sine corpore, quia iam Angelo non repugnat moueri successiuè.

7 Ad primum. Respondetur: Nullum indiuisibile quantitatiuum posse diuidere spatium, atque adeò non potest per se ipsum successiuè moueri, quia non coexistit spatio diuisibili. Angelus autem coexistit ratione virtualis extensionis.

Ad secundum successionem prouenire à resistentia formali, non materiali. Resistentia enim medij alia est materialis, alia formalis. Materialis in eo consistit, quod spatium resistat diuisioni; & hæc non habet locum respectu motus Angelici: Formalis verò consistit in incom-

possi-

poſsibilitate partium ipſius medij ad eſſendum ſimul. Suppoſito enim, quod medium ſit extenſum, non poſſunt partes eſſe ſimul, & ideò formali modo reſiſtũt mobili, ne ſic ſimul in omnibus, quia dum incipit eſſe in prima impeditur, ne ſit in reliquis, & hæc reſiſtentia habet locum etiam in motu Angelico.

8 Ad tertium negatur conſequentia. Nam Angelus habet extenſionem virtualem, quæ æquiualet mali, cum per ipſam coexiſtat ſpatio diuiſibili.

Ad quartum negatur min. Nam inter Angelum, & corpus adeſt aliqua proportio in ordine ad ſucceſſionem motus; quia ſicuti corpus coexiſtit ſpatio diuiſibili ex vi extenſionis formalis, ita Angelus coexiſtit ſpatio diuiſibili ratione virtualis extenſionis.

Ad quintum. Potentiam non impeditam operari in inſtanti, quando terminus ex natura ſua poteſt totus ſimul poni; locus autem non poteſt totus ſimul acquiri. Deinde cum ex natura ſua ſit per partes acquiſibiles, poteſt Angelus ex libertate ſua per partes acquirere.

An Angelus poſſit moueri de extremo ad extremum per medium in inſtanti.

SECTIO II.

9 SEnſus quæſtionis eſt, an ſuppoſito, quod Angelus ſit in ſuo loco adæquato poſſit ipſum relinquere, & tranſire ad alium adæquatum diſtans à priori per aliquod ſpatium interpoſitum, & totus hic tranſitus fieri in inſtanti, ita tamen vt fiat per medium interpoſitum. Hæc autem quæſtio poteſt in duplici ſenſu agitari; vel ſuppoſitis inſtantibus mathematicis, vel iis negatis. Primo modo procedit de coexiſtentia illius motus ad inſtans omninò indiuiſibile. Secundo modo ſenſus eſt, an poſſit totus ille modus fieri ſimul, ita vt non fiat per partes quarum vna ſit poſt aliam ſecundum durationem. Et in hoc ſenſu nos procedemus, quia ſi poteſt fieri totus ſimul, poterit etiam fieri in inſtanti, ſuppoſito, quod detur.

10 Prima ſent. eſt affirmatiua, ita Albertus *in 1. diſt.* 37. *art.* 23. Greg. *in 2. diſt. 6. qu. 2. art.* 2. Maior *diſt. 2. q.* 7.

Fundamentum eſt. Quia Angelus mouetur abſque vlla reſiſtentia medij ex voluntate ſua, ergo in inſtanti, quia ex 4. *phyſ. text.* 61. ſi motus fieret in vacuo, eſſet in inſtanti, quia nulla eſt reſiſtentia medij.

11 Secunda ſent. eſt neg. ita D. Bonau. *in 1. diſt. 37. q. 2. ar. 2. q.* 3. Riccard. *q. 3. ar.* 3. Egid. *p. 2. q.* 3. Scotus *in 2. diſt. 2. q. 11. §. Reſpondeo.* Gabr. *q. 3. ar.* 3. Cumel 1. *p. qu. 53. ar. 3. q.* 1. Vaſq. *diſp. 197. c.* 2. Suarez 4. *de Angelis* c. 22. & alij qui abſolutè negant, motum Angeli poſſe fieri in inſtanti, quos *ſect. ſeq.* referemus.

12 Dicendum eſt. *Angelum non poſſe moueri de extremo ad extremum in inſtanti.* Prob. Nã poteſt moueri in inſtanti, niſi ſimul acquirat totum locum extremi, & medij, quia ſi prius acquirit primam, deindè aliam partem, iam adeſt ſucceſſio, & motus ſit in tempore. Sed non poteſt acquirere, ergo &c. Min. prob. Implicat Angelum eſſe ſimul in loco maiori ſuo adæquato. Tunc autem eſſet, quia ſimul eſſet in medio, & in extremo.

13 Reſp. Arim. Poſſe trãſeunter in loco maiori ſuo adæq.

Contra. Quod habet capacitatem alicuius termini in fieri, habet etiam in facto eſſe, ergo ſi poſſet eſſe tranſeũter, poſſet eſſe etiam permanenter. Conf. Quod poteſt eſſe tale per aliquod inſtans, poteſt etiam eſſe tale in tempore ſequenti, ergo ſi Angelus pro aliquo inſtanti poteſt eſſe ſimul in extremo, et medio, poterit etiã eſſe tẽpore ſequẽti. Tertio: Vel cũ hoc trãſeũter ſtat, quod ſit ſimul in toto illo loco; vel nõ ſi 1. ergo habet præſentiã maiorẽ ſua adæq. ſi 2. ergo non eſt ſimul in inſtanti in toto illo loco.

14 Ad fundamentum in oppoſitum reſp. Angelum moueri abſq. reſiſtentia medij materiali; non autem formali. Succeſſio autem prouenit ex formali, & ideò per Angelum motus in vacuo fieret in inſtanti, quia non adeſſet reſiſtentia formalis defectu medij externi.

An motus Angeli abſque medio poſſit eſſe in inſtanti.

SECTIO III.

15 QVæſtio procedit in eodem ſenſu, an videlicet poſſit Angelus acquirere locum proximè immediatum totum ſimul, an vero debeat acquirere ſucceſſiuè. Iſte autem motus poteſt contingere tripliciter primo ſi de ſphera inadæquata fiat præſens adæquatæ; ſecundo ſi de adæquata contrahat ſe ad inadæquatam. Tertio, ſi de loco adæquato transferat ſe ad locum inadæquatum proximè immediatum.

16 Prima ſententia aſſerit, Angelum poſſe moueri in inſtanti omnibus his tribus modis. Ita Scotus *in 2. diſt. 2. qu. 11. §. Reſp.* Maior *qu.* 12. Marſil. *q. 7. art.* 3. Ariminenſ. *diſt. 6. qu.* 3. Molina 1. *par. qu. 53. art.* 3. Vaſquez *diſ.* 196. *cap.* 7. Suarez *lib. 4. de Angelis ca.* 21. & alij.

Probant. Totus ille locus poteſt ſimul acquiri, ergo motus poteſt eſſe in inſtanti.

Secundo. Illuminatio fit tota ſimul intra ſpheram corporis luminis, ergo etiam motus Angeli.

Tertio. Quod terminus motus non ſtatim acquiratur, prouenit ex imperfectione virtutis, & è reſiſtentia loci. In Angelo autem nec eſt imperfectio virtutis, nec locus ipſi reſiſtit, ergo &c.

17 Secunda ſent. eſt abſolutè negat. ita D. Thom. 1. *pa. qu. 53. art.* 3. Caiet. *ibidem.* Ferrarienſ. 3. *contra Gentes, cap.* 102. Capreol. *in 2. diſt. 6. qu. 1. art. 1, concl.* 4. Gabr. *diſt. 2. q. 3. art.* 3. & alij.

18 Notandum primo. Virtualem extenſionem, ſecundũ quam Angelus coexiſtit loco indiuiſibili, eſſe in poteſtate eiuſdem Angeli, & contineri virtualiter in ſubſtantia ipſius: vndè Angelus habet potentiam, ex qua reſultat virtualis extenſio, ita ſubiectum voluntati ipſius, vt reſultet, quando vult, & deſinat, quando ſimiliter vult.

19 Notandum ſecũdo. Hinc ſequi, quod Angelus in inſtanti poſsit acquirere, & amittere hanc virtualem extenſionem; potentia enim expedita fit in actu in inſtanti niſi aliundè impediatur; hæc autem potentia nullum habet impedimentum, & ideò poteſt Angeli in inſtanti de loco inadæquato dilatare ſe ad adæquatum, & de adæquato contrahere ſe ad inadæquatum; quia in hoc interuenit tãtum acquiſitio, & deperditio extenſionis virtualis. In hoc tamen non interuenit motus localis, vt dictum eſt in ſuperioribus, ſed tantum poſitio, aut ablatio actus ſecundi, quò ad virtualem extenſionem; vndè difficultas tãtum eſt, quando Angelus tranſit à loco adæquato ad alium adæquatum proximè immediatum.

20 Dicendum eſt. *Angelum exiſtentẽ in loco adæquato non poſſe tranſire ad locum adæquatum proximè immediatum in inſtanti, ſed neceſſariò debere tranſire ſucceſſiuè.* Prob. Non poteſt velle potentiam ad virtualem extenſionẽ eſſe in eodem inſtanti in actu ſuæ extenſionis, & non eſſe in actu; cum hæc ſint contradictoria, ergo nõ poteſt in inſtanti tranſire de loco adæquato ad aliũ adæquatum. Conſeq. prob. In tantum poſſet tranſire, in quantum poſſet amittere extenſionem virtualem ad vnum locum adæquatum, & acquirere alium, hoc autem eſſet potentia ad virtualem extenſionem eſſe in eodem inſtanti in actu, & non eſſe.

21 Conſ. Non poſset in eodem inſtanti deſinere quies, incipere motus, & incipere intrinſecè, & poſitiuè quies conſequens talem motum. Sed hoc contingeret, ſi de loco adæquato tranſiret ad alium adæquatum, ergo &c. maior patet. Quia motus, & quies non poſſunt eſſe ſimul. Min. probatur: In illo inſtanti, in quo Angelus moueretur de loco adæquato ad adæquatum, non eſset quies, quia tolleretur per motum, inciperet motus, quia immediatè ante non erat; & inciperet etiam quies terminans talem motũ, quia tunc incipit, quando terminus ſecundum ſe totum

eſt in

est in subiecto, in illo autem instanti totus terminus adæquatus esset acquisitus.

Confirmatur 2. Vel in illo instanti Angelus intelligitur sub termino cõpleto sui motus, vel nõ. Si 1. ergo quiescit, quia tunc mobile quiescit, quando est sub termino completo. Si secundum, ergo non acquiritur in instanti, quia acquiri locum non est aliud, quam mobile constitui in loco.

22 Dices. In illo instanti acquisitionem loci esse in fieri, non autem in facto esse; & ideò Angelum non quiescere.

Contra. In illo instanti totus locus adæquatus simul acquiritur: ergo in illo instanti mobile est completè constitutum sub termino, ergo quiescit, quia quiescere non est aliud, quam esse sub termino.

Confirmatur, vel immediatè post illud instans potest dici, Angelus immediatè ante habitit suum adæquatum terminum, vel non; Si primum, ergo etiam valet, immediatè ante incępit quiescere: Si secundum; ergo non habuit in instanti terminum completum, quia iam in illo instanti non erat sub termino completo.

23 Dices secundò. In illo instanti ita concipi cum termino completo, vt tamen concipiatur relinquere priorẽ locum, atque adeò moueri.

Contra. Ex eo, quod concipiatur relinquere priorem locum, concipitur moueri, & ex eo, quod concipiatur sub termino completo sui motus, concipitur incipiens quiescere positiuè: ergò in eodem instanti erunt simul motus, & quies.

24 Ad primum neg. assumptum. Quia cum ille locus habeat partes, quæ non sunt simul quoad extensionem, non possunt simul acquiri motu adductiuo.

Ad 2. Quidquid sit de antecedenti, negatur consequẽtia. Quia est dispar ratio; nam illuminatio fit per productionem, & pars luminis, quæ producitur in vna parte, non producitur in alia; Angelus autem, dum mouetur, fit præsens loco per adductionem, & ideò debet prius adduci ad vnam partem, quam ad aliam.

Ad tertium negatur assumptum. Quia tunc solum prouenit ex imperfectione virtutis, quod terminus non adducatur totus simul, quando ex natura sua potest adduci; secus autem quando non potest ex natura sua totus simul induci, vt contingit in loco respectu motus localis.

25 Ex dictis colligitur. Angelum nõ posse moueri motu discreto, quia motus discretus consurgit ex pluribus mutationibus instantaneis, quibus singulis aliquis locus totus simul acquiratur, quia, vt dictum est, Angelus non potest moueri in instanti,

An Angelus possit moueri de extremo ad extremum non transeundo per medium.

SECTIO IV.

26 MEdium est duplex, alium communicans, seu participans, & aliud non communicans, seu non participans; communicans tunc habetur, quando terminus, ad quem est motus, est locus immediatus respectu termini à quo, & importat partem termini à quo, & partem termini ad quem: vnde dicitur communicans, quia participat de extremis: non communicans verò est illud, quod mediat inter terminum à quo, & terminum ad quem.

27 Prima sententia absolutè asserit, Angelum posse moueri de extremo ad extremum absque eo, quod pertranseat medium, siue communicans, siue non communicãs. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 53. *ar.* 2. Caietanus ibid. Bannes *dub.* 2. Cumel *q.* 1. Ferrariens. 3. *cont. Gent. cap.* 102. §. *Ad euidentiam.* Capreolus *in* 2. *dist.* 6. *q.* 1. *artic.* 1. *conclus.* 3. Durandus *in* 1. *dist.* 37. *par.* 2. *qu.* 2. Vasquez 1. *par. disp.* 196. *cap.* 2. & 3. & alij.

Probant. Angelus mutat se de loco ad locum ad libitum: ergo sicuti in instanti potest velle esse in extremo absque medio, ita etiam potest moueri.

2 Dum Angelus est in vno loco potest in ipso produci forma, qua constituatur in loco distanti, & non in medio, vt contingit in replicatione, ergo, &c.

3 Etiam si non transeat per medium, saluatur tamen essentia motus localis: nam adhuc transit de loco ad locũ, ergo non repugnat talis motus.

4 Potest Angelus moueri motu non continuo, ergo etiam de extremo ad extremum sine medio. Consequentia probatur. Quia si pertransiret omnia media, pertransiret infinita, nempe partes, & puncta, quæ sunt inter vnum, & aliud extremum, aut si pertransiret tantum aliquem, motus esset transitus de extremo ad extremum absque medio.

28 Secunda sententia asserit, Angelum posse transire de extremo ad extremum sine medio participante, nõ autem sine medio non participante. Ita Scotus *in* 2. *dist.* 2. *q.* 12. & cæteri Scotistæ Albertin. *tom.* 1. *corol.* 16. *ex* 1. *princip. complexo, dub.* 2. *pun.* 1. *& seq.* Turrian. *disp.* 5. *de loco Angelorum dub.* 1. *&* 2.

Fundantur autem in eo, quod possit Angelus transire in instanti de loco adæquato ad adæquatum immediatũ, quod nos negamus.

29 Tertia sententia est absolutè negatiua, ita Alensis, 2. *par. q.* 33. *memb.* 3. Albertus 1. *par. q.* 74. *art.* 2. D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 37. *par.* 2. *art.* 2. *q.* 2. Richardus *art.* 3. *q.* 2. Molina 1. *par. qu.* 53. *art.* 2. Suarez *lib.* 4. *de Angelis cap.* 19.

30 Dico 1. *Angelus non potest moueri de extremo ad extremum nisi transeat per medium non participans.* Probat. Eo ipso, quod Angelus egreditur à termino, à quo, debet excipi in termino ad quem, quia dum est intra vniuersum, implicat, quod non sit præsens loco, ergo non potest moueri de extremo ad extremum nisi transeat per medium. Consequentia probatur. Egressus à termino à quo, est ingressus in terminum ad quem: ergo vbi est egressus, ibi est ingressus, ita vt non possint separari, & vnus esse in vno loco, & alter in alio distante, alioquin non essent idem realiter, & mobile esset in distinctis locis. Quando autem extremum distat per spatiũ interpositum ab alio extremo, non potest concipi, ibi esse egressum à termino à quo, vbi est ingressus ad terminum ad quem.

Confirmat. Non potest Angelus secundum suam substantiam, & durationem intrinsecam, qua coexistit tempori, transire de vno extremo ad aliud absque eo, quod transeat per medium, ita vt intelligatur coexistere vni parti temporis, & postea alteri, absque eo quod coexistat intermedijs, alioquin non existeret, nec duraret in illis intermedijs, vnde esset annihilatus, & postea reproductus: ergo neque secundum pręsentiam potest coexistere vni parti spatij, & postea alteri distanti, ad quem se trãsferat per motum, nisi etiam sit præsens intermedijs, quia idem ordo essentialis, qui est inter partes temporis, est etiam inter partes loci.

31 Dico 2. *Neque Angelus potest transire de extremo ad extremum, nisi transeat per medium participans,* sequitur ex dictis, quod Angelus non possit moueri de loco adæquato ad adæquatum in instanti. Probatur. Motus est adductiuus mobilis ad locum, ergo debet esse per medium etiam participans.

Consequentia prob. Adductio dicit ordinem intrinsecum ad locum, & respicit terminum localem mediantib. partibus intermedijs, quia ratio adductionis tamquam fundata in loco habet eundem ordinẽ, quem habent partes loci: ergo debet esse per medium etiam participans.

32 Confirmatur. Ordo motus localis præfixus à Deo exigit, vt mobile sit prius in partibus propinquis, quàm in remotis, ergo vt sit prius tempore, ergo cum non possit esse simul in pluribus partibus, non potest in instanti moueri ad extremum, nisi transeat per medium partici-

pans

pans. Conſequentia prima probatur. Debet eſse in illis partibus ſecundum realem præſentiam, prout autē habet realem præſentiam ad ipſas, non poteſt eſse in extremis, ergo cum realis præſentia importet durationem, debet eſſe prius tempore in partibus prioribus, quàm in poſterioribus.

33 Ad 1. negatur conſeq. Quia cum motus non conſiſtat in voluntate mutandi locum, ſed in acquiſitione loci, debet fieri ſecundum exigentiam loci, atque adeò cum tranſitu per medium.

Ad ſecundum negatur antecedens. Nam implicat trāſitus de loco ad locum abſque medio ſeruata ratione motus localis. Replicatio autem non fit per motum localem, & ideò non debet res replicata adduci per medium.

Ad 3. negatur antecedens. Quia licet eſſentia motus localis in eo conſiſtat, quod ſit tranſitus de loco ad locū, quia tamen hic tranſitus fit ſecundum exigentiam loci, ideò non poteſt fieri niſi per medium.

Ad 4. negatur aſſumptum. Non enim Angelus poteſt moueri motu non continuo, ita vt acquirat aliquem locum totum ſimul, vt patet ex ſupradictis.

An motus Angeli ſit determinatus quo ad velocitatem.

SECTIO V.

34 PRima ſententia aſſerit, non habere terminum, ſed poſſe ſemper creſcere velocitatem, ita vt fiat maior, & maior. Ita Albertin. *tom.* 2. *corol.* 16. *dub.* 4. *punct.*4. Suarez 4. *de Angelis cap.* 29. & alij.

Prob. Patres docent, Angelum ſtatim adeſſe, vbi voluerit, ergo. 2. Nulla adeſt reſiſtentia medij, qua impediatur motus, ergo.

35 Secunda ſententia aſſerit, velocitatem motus Angeli eſſe determinatam. Ita Vaſquez 1. *par. diſp.*197. *cap.* 3. Turrian. *opuſc. de motu Angelor. diſp.* 6. *dub.*9.

36 Dico 1. *Velocitas motus Angelici habet aliquem terminum, vltra quem non poteſt creſcere.* Prob. Virtus motiua eſt determinata, ergo etiam velocitas. Conſequentia prob. Quia ex cauſa determinata prouenit neceſſariò effectus determinatus.

37 Dices. Cauſam determinatam habere effectum determinatum quoad eſſe; non quoad modum productionis, ita vt debeat produci in tanto, & tantò tempore. Contra. Velocitas affectiuè dependet à virtute motiua, ergo cum virtus motiua ſit ſecundum ſe totam determinata, erit etiam determinata in ordine ad omne id, quod dependet ab ipſa. Confirm. Virtus motiua exit in actum iuxta libitum Angeli. Ergo ſi Angelus velit, vt adæquatè exeat in actum, tunc cauſabit totam illam velocitatem, quam poteſt. Ergo cum ſit finita, habebit terminum certum, vltra quem non poſſit creſcere.

38 Ad 1. reſp. Quando PP. docent, Angelum ſtatim adeſſe, vbi voluerit, exprimere velocitatem maximam; non autem velle, quod velocitas non habeat terminum. Ad 2. negatur conſequ. Nam ex eo, quod non adſit reſiſtentia impediens motum, non fit, quod non habeat terminum velocitatis; ſed tantum, quod habeat terminum non importantem ſummam velocitatem, vltra quem non poſſit creſcere.

DE GRATIA ANGELORVM,

DISPVTATIO CXXII.

An Angelus fuerit in ſtatu viæ, & gratiæ.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt. Quod cum Angelus ſit intellectualis creatura, habet capacitatem beatitudinis ſupernaturalis, quæ conſiſtit in clara Dei viſione, hinc verò fit, quod poſſit eleuari ad ſtatum ſupernaturalem, in quo ita diſponatur, vt tranſmittatur ad ſupernaturalem beatitudinem; eleuatur autem per dona ſupernaturalia, quorum præcipuum eſt gratia ſanctificans, quæ facit vt natura ſupernaturali modo ſe habeat.

2 Supponendum 2. In Angelis eſſe duplicem ordinem operationum, videlicet naturalium, & ſupernaturalium: Gratia autem non eſt Angeli neceſſaria reſpectu naturalium, vt docet D. Tho. 1. *par. qu.* 62. *art.* 2. quia actus iſti non excedunt facultatem naturalem, & ideò, quantū eſt ex parte excellentiæ actuum, non eſt opus gratia ſuperaddita, nec quantū eſt ex parte elicientis, quia non habet aliquod impedimentum ad exercendas ſuas vires naturales, ſicuti habet homo, qui impeditur ratione appetitus ſenſitiui, & ab infectione relicta per culpam.

3 Supponendum 3. Angelo fuiſſe neceſſariam gratiam, & dona ſupernaturalia ad aſsequendum ſupernaturalem finem, vt docent communiter omnes cum D. Tho. 1. p. quæſt.62. art. 2. & eſt certum de fide. Quia eadem ratio militat de ipſo, & de homine: & Scriptura docet aſsequutionem finis ſupernaturalis eſse donum Dei, vnde PP. docent hoc extendi etiam ad Angelos. Ratio eſt, quia media debent eſse proportionata fini, vnde finis ſupernaturalis debet acquiri per media ſupernaturalia. Difficultas autem eſt, an Angeli habuerint hunc ſtatum gratiæ diſtinctum à ſtatu poſseſſionis finis, atque adeò an fuerint in ſtatu ſupernaturali viæ.

4 Dicendum eſt. *Angelos fuiſſe prius in ſtatu gratiæ, ſeu in via antequam conſtituerentur in termino.* Ita cōmuniter PP. præſertim Hieronymus in c. 3. Oſeæ. Gregor. lib. 2. moral. cap. 18. Iſidorus lib. 1. *de ſummo bono* cap. 10. Auguſt. 11. de Ciuit. cap. 13. 14. & 15.

Prob. Ezech. 28. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & decore, in delitijs Paradiſi fuiſti,* &c. *Tu Cherubim extentus, & protegens, & poſui te in monte ſancto Dei in medio lapidum ignitorum: ambulaſti perfectus in vijs tuis à die conditionis.* Quæ verba licet dicantur in perſona Regis Tyri, interpretantur tamen a PP de Angelo. Ita D. Gregorius *hom.* 30. *in Euang.* Iſidor. *lib.* 1. *de ſummo bono cap.* 10. Tertull. 2. *contra Marcil. cap.* 20. Auguſt. 11. *de ciuit. cap.* 15. & alij.

5 Dices. Intelligi de naturali excellentia.

Contra. Quia conſtituit perfectionem in vijs, hoc eſt in operationibus, quæ non dicuntur perfectæ, niſi ſint ordinatæ ad ſupernaturalem finem. Rurſus dicitur ſignaculum ſimilitudinis, quod ſolum ratione gratiæ intelligi poteſt, quia gratia eſt ſignum quoddam amicorum Dei. Tertio dicitur plenus decore, ſi autem non eſset eleuatus ad decorem ſupernaturalem, non eſset plenus. Quarto dicitur poſitus in monte ſancto, hoc eſt in numero Sanctorum, ſimiliter in medio lapidum ignitorum, hoc eſt Angelorum ardentium ex charitate.

6 Prob. 2. Ioan. 8. *Ille in veritate non ſtetit.* Stare autem in veritate ſignificat permanere in gratia, iuxta il-

lud ad

liud ad Galat. 3. *State , & nolite iterum iugo seruitutis contineri*, & ita interpretantur PP. Aug. *lib.* 1. *cont. Adamantium cap.* 1. Leo Papa *epist.* 63. *cap.* 2. & 3.

Confirmatur: Iac. 4. *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, sed in Angelis suis reperit prauitatem*.

Ratio est. Quia natura intellectualis est eleuabilis ad finem supernaturalem, & ordinabilis per suas operationes, itaut per ipsas ad illum promoueatur. Hoc autem fieri non potest, nisi constituatur in statu viæ supernaturalis.

7 Ob. ex æpist. Io. Papæ ad Isaac Syracusanum, quæ habetur 16. quæst. 2. can. 1. vbi de Dæmone ait. *Dolet satis, & erubescit charitatem, quam in cælo nequiuit habere homines constantes ex cutea massa tenere*.

Respondetur: Dolere, quod non potuerit tenere perseueranter, vt *ibidem* explicat Glosa. Et eodem modo intelligit D. Greg. lib. 32. c. 18. dum de Angelo ait. *Habuit ergo foramina, sed per superbiæ vitium charitatis aura non sunt repleta*. Nam intelligit de charitate consumata, qua Beati immobiliter adhærent Deo.

An Angelus fuerit creatus in gratia.

SECTIO II.

8 Prima sententia asserit, fuisse creatum in pura natura, & postea gratiam accepisse. Ita Ruper. *lib.* 1. *in Genes. cap.* 15. & 16. Magister *in* 2. *dist.* 3. & 4. Alensis 2. *p. quæst.* 29. *memb.* 2. D. Bonau. *in* 2. *dist.* 40. *art.* 2. *q.* 2. Arg. *art.* 2. Marsil. *quæst.* 4.

Probatur: scriptura non docet, fuisse creatos in gratia.

Secundo: statim fuisset conuersi in Deum, vnde non potuissent amplius per peccatum auerti, quia voluntas Angelorum difficillimè mutat propositum.

Tertio: non fuit conueniens, gratiam dari cum natura, ne videretur naturalis.

9 Secunda sententia asserit fuisse creatos in gratia ita D. Thom. 1. *p. q.* 62. *art.* 2. Caiet. & Molin. *ibidem*. Bannes *dub.* 1. Cunel. *quæst.* 1. Vasq. *disp.* 227. *cap.* 2. Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 102. Capreol. *in* 2. *dist.* 4. *quæst.* 1. *art.* 3. Arriminens. *ibidem*. Bassol. *quæst.* 2. Durand, *quæst.* 3. Suarez 4. *de Angelis cap.* 3.

10 Dico primo. *Angelos fuisse creatos in gratia*, hæc conclusio desumitur ex locis scripturæ *sect. præced.* allatis, & traditur communiter à PP. Greg. *libr.* 28. *moral. cap.* 17. Prospero *lib.* 1. *de vita contempl. cap.* 3. Nazianzeno *oratione* 22. Nysseno *lib.* 1. *de homine cap.* 3. Cyrilo *lib.* 6. *in Ioan. cap.* 6. Basil. *in Psalm.* 32. August. 12. *de Ciuit. cap.* 9. & *lib.* 11. *de genesi ad litt. c.* 11. & *de correp. & gratia cap.* 2. & 10.

Probatur: Quia congruum fuit, vt gratia statim daretur, vt perfecta essent opera Dei; tum quia creauit in ordine ad supernaturalem beatitudinem; vnde statim debuit constituere in statu supernaturali, vt possent se conuertere ad Deum; hoc enim exigebat prouidentia, tum quia homo fuit creatus in gratia, vt docent communiter PP. & habetur ex 1. *Decret.* Anacleti Papæ & insinuatur à concil. Trident. *sess.* 2. *cap.* 1. & 2. ergo etiam Angelus, quia est eadem ratio, cum ambo fuerint creati cum ordine ad finem supernaturalem.

11 Dico secundò. *Angelos in sua creatione habuisse omnes virtutes infusas concernentes statum viatoris, vt spem, charitatem, dona Spiritus Sancti &c.*

Probatur: Quia cum fuerit productus in statu supernaturali, pertinebat ad Dei prouidentiam, bonitatem, & sapientiam, vt conferret illa auxilia, quæ erant necessaria, vt commode perueniret ad finem supernaturalem, quia hæc dona, & auxilia de lege ordinaria concurrunt cum gratia.

12 Ad primum negatur assumptum. Nam adest in scriptura sufficiens fundamentum asserendi, quod Angeli fuit creati in gratia, vt patet ex *sect. præced.* accedente præsertim communi consensu PP.

Ad secundum negatur antecedens. Nam etiam si Angeli in primo instanti fuissent conuersi in Deum, potuissent auerti ex noua occasione peccandi, nec obstat, quod voluntas Angeli difficilè moueatur, quia potuit esse ita vehemens propositio obiecti peccaminosi, vt superaret illam difficultatem.

Ad tertium negatur antecedens. Nam optimè Angelus cognouit propriam naturam, & conseq. quod gratia sibi non conueniat ex extrinsecis principijs, & vt debita.

An Angeli habuerint gratiam ex propria dispositione.

SECTIO III.

13 Nomine dispositionis intelligitur actus quidam liberè elicitus, qui præparet Angelum ad recipiẽdam gratiã, & sit de congruo meritoria illius, & quia in primo instanti creationis Angeli habuerunt gratiam, non potuit ista dispositio præcedere tempore, sed natura: rursus quia est ad formam supernaturalem, oportet vt sit in ordine supernaturali, & consequenter quod eliciatur per aliquod auxilium extrinsecum supernaturale.

14 Prima sententia est affirmatiua ita Caiet. 2. 2. *quæst.* 24. *articul.* 3. Ferrar. 3. *cont. gent. capitul.* 110. Bannes 1. *part, quæst.* 60. *art.* 3. *dub.* 2. Cumel. *quæst.* 3. Suarez 5. *de Angelis cap.* 8.

Probatur: Modus habendi gratiam est nobilior ex genere suo, quando habetur per propriam dispositionem, ergo &c.

Secundò: per gratiam habitualem contrahitur speciale vinculum cum Deo, ad hanc autem amicitiam requiritur consensus.

Tertiò Homines quoque iustificantur ex præuia dispositione.

15 Secunda sententia est negatiua ita Alens. 2. *part. q.* 29. *n.* 7. Capreol. *in* 2. *dist.* 4. *q.* 1. *ad* 1. *cont.* 1. *conclus.* Molina 1. *part. quæst.* 62. *art.* 3. *ad* 1.

16 Dicendum est. *Angelum in primo instanti non habuisse gratiam ex præuia dispositione.*

Probatur. Eo pacto conuenit gratia Angelis ratione diuini decreti in primo instanti naturæ, quo conueniunt rebus naturalibus perfectiones naturales ex intrinseca exigentia naturæ, ergo non conuenit ex præuia dispositione. antecedens patet. Quia decretum Dei facit, vt gratia conueniat in primo instanti tamquam quid pertinens ad esse in ordine ad operationem super naturalem. Cons. probatur. Quia perfectiones quæ conueniunt ex intrinseca indigentia naturæ habent connexionem cum natura ex vi productionis; vnde tribuuntur generanti, ergo & gratia habet connexionem cum natura ratione diuini decreti ex vi productionis. Rursus perfectiones quæ pertinent ad esse præsupponuntur ad operari, ergo perfectio supernaturalis pertinens ad esse debet præsupponi secundum connaturalitatem ad operationem supernaturalem.

Confirmatur. Operatio, quæ conuenit in primo instanti debet fundari in intrinseca virtute naturæ, ista autem dispositio non fundatur in aliqua intrinseca virtute supernaturali, quæ sic in Angelo, ergo non potest conuenire connaturaliter in primo instanti.

Ad primum respondetur. Habere gratiam ex propria dispositione non esse quid nobilius, quia adhuc ista dispositio ponitur ex vi extrinseci auxilij. Deinde etiam si esset quid nobilius, non tamen esset connaturali modo, quo Angelus constitutus est in ordine supernaturali.

Ad secundum per gratiam contrahi amicitiam ad Deum tantum habitualem, ad quam non requiritur consensus, vt patet in paruulis quando iustificantur.

Ad

Ad 3. Ideò adulti debent iustificari ex præuia dispositione, quia cum sint positiuè auersi à Deo, debet tolli ista auersio per oppositum actum conuersionis, vt possit natura ordinari ad finem supernaturalem.

An Angeli consequuti sint gratiam secundum quantitatem naturalium.

SECTIO IV.

18 Sensus quæstionis est, an Deus contulerit gratiam Angelis cum proportione ad perfectionem naturalem ipsorum; ita vt perfectioribus Angelis maiorem gratiam contulerit, non quia perfectio naturalis fuerit dispositio ad maiorem gratiam, sed quia Deus voluerit ex sua libera dispositione seruare hanc proportionem.

Communiter docent, Deum seruasse hanc proportionem. Ita D. Tho. 1. *par. qu.62. art. 6.* Caiet. Bannes, Molina, Cumel *ibid.* Vasquez *disp.* 208. *cap.* 3. Suarez 5. *de Angel. cap.* 10.

19 Notandum 1. Gratiam nil aliud esse, quam quamdam participationem Diuinæ naturæ, secundum quam eleuatur natura intellectualis ad quemdam ordinem Diuinum, iuxta illud 2. Petr. 1. *Vt per hæc efficiamur consortes diuinæ naturæ.*

20 Notandum 2. Quando aliqua perfectio, quæ sit formaliter in Deo est participabilis, potest diuersis modis, & secundum diuersam mensuram participari; quia cum sit in Deo infinito modo, habet infinitam communicabilitatem sui ipsius, quæ non potest reduci ad actum per vnicum tantum modum finitum communicationis.

21 Notandum 3. Duplici modo posse contingere diuersitatem gratiæ, videlicet secundum intensionem, & secundum mensuram participationis. Primo modo importat solam diuersitatem accidentalem secundum magis & minus intensiuè. Secundo modo importat diuersitatem essentialem non quidem specificam, sed secundum diuersam mensuram perfectionis, & modum participationis, ita vt in ratione essentiali gratiæ sit magis, & minus, indiuisibiliter tamen se habens, & constituens diuersas rationes quidditatiuas gratiæ.

22 Dicendum est. *Angelos iuxta diuersitatem perfectionis naturalis habuisse etiam diuersam gratiam quoad mensuram, & modum participationis.*

Desumitur ex PP. Damasc. 2. fidei cap. 3. Per verbum Dei creati sunt Angeli, & per beatificationem Spiritus Sancti perfecti pro suæ dignitatis, & ordinis perfectione illuminationem, & gratiam participantes. Basil. lib. de Spiritu S. cap. 16. *Cælorum virtutes non suaptè natura sanctæ sunt, sed iuxta proportionem, qua se inuicem superant à Spiritu Sancto habent sanctificationis mensurã.*

Prob. Licet gratia non sit debita naturæ Angelicæ, est tamen in hoc proportionata, quod illam perficit secundum capacitatem, quam habet ad ordinem supernaturalem; & ex intrinseco suo ordinatur gratia ad eleuandam naturam. Ergo Angeli iuxta diuersitatem perfectionis habuerunt etiam diuersam gratiam secundũ modũ participationis, quia gratia debet seruare proportionem ad eleuabilitatem naturę.

23 Obiic. Non videtur verisimile, quod Deus contulerit Lucifero maiorem gratiam cæteris, quia sciebat esse damnandum, ergo &c.

Respondetur negan. antecedens. Quia gratia non fuit collata Angelis ex præscientia futuri euentus, sed vt natura Angelica eleuaretur ad statum supernaturalem; cum autem Lucifer habuerit superiorem naturam, debuit eleuari per gratiam perfectiorem.

24 Obiic. 2. In hominibus nõ seruauit Deus hanc proportionem, nã aliquibus maiorem gratiam contulit, cum tamen omnes sint æquales in natura, ergo, &c.

Respondetur negando consequentiam. Nam inæqualitas in hominibus non est secundum participationem, sed secundum intensionem: proportio autem debet attendi secundum modum participationis.

An Angeli habuerint in via cognitionem Dei supernaturalem.

SECTIO V.

25 QVæstio procedit de cognitione abstractiua, quia intuitiua non est cõueniens statui viatoris; quia autem non potest dari cognitio Dei abstractiua per propriam speciem, hæc cognitio non potuit esse aliter quàm per reuelationem. Communiter autem conueniunt, quod Angeli habuerint cognitionem supernaturalem in ordine ad finem supernaturalem. Difficultas autem est, an ista cognitio fuerit fides.

26 Prima sent. negat. Ita Durand. *in* 3. *dist.*23. *q.*9. D. Bonau. *ar.*2. *q.*3. Scotus *in* 4. *dist.*10. *q.*8.

Prob. Mysteria, quæ nos fide cognoscimus, fuerunt Angelis euidentia, nam euidenter cognoscebant, Deum non posse mentiri, & euidenter cognoscebant reuelationem, ergo euidenter inferebant veritatem rei reuelatæ.

27 Secunda sent. asserit, fuisse fidem, ita D. Tho 2. 2. q. 5. ar. 1. Alber. 2. par. qu. 20. memb. 2. Paludan. in 3. dist. 23. q. 4. Cumel 1. par. q. 62. ar. 3. q. 2. Suarez 5. de Angelis cap. 5.

28 Dico primo. *Angelos in via habuisse cognitionem Dei supernaturalem, & eorum, quæ concernebant statum ipsorum.*

Probat. Angeli fuerunt sufficienter constituti in statu viatoris in ordine ad finem supernaturalem; ergo pertinet ad Dei prouidentiam, vt sufficienter prouideat de medijs, ergo habuerunt cognitionem supernaturalem. Consequ. prob. Quia cognitio ista est quidam progressus, quo Angelus tendit ad vltimum finem; progressus autem debet esse supernaturalis, cum debeat esse in eo ordine, in quo est finis.

Confirm. Homo indiget cognitione supernaturali, vt definitum est in Trid. sess. 6. can. 3. de iustificatione, ergo etiam Angeli. Consequ. prob. Quia talis necessitas in homine fundatur in eo, quod actus naturales sunt improportionati fini supernaturali.

Confirmatur secundò. Angeli habuerunt operationem supernaturalem voluntatis, ergo etiam cognitionem, quia actus voluntatis fundatur in actu intellectus, & illi proportionatur.

29 Dico 2. *Hanc cognitionem fuisse fidem supernaturalem infusam.* Desumitur 1. Corinth. cap. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur ad Dominum, per fidem verò ambulamus, & non per speciem.* Hoc autem habet locum etiam in Angelis, quia & ipsi quoque dum erant in via, non cognouerunt Deum per speciem, & peregrinabantur ad ipsam.

Prob. talis cognitio erat supernaturalis abstractiua, certa, & infallibilis, quia erat data à Deo, & non erat per medium cognitum, quia nullum tale medium datur, quod ducat in cognitionem Dei, sicuti est, ergo fuit fides, quia non fuit alia cognitio, nisi ex reuelatione.

Confirmatur. Sola fides est cognitio proportionata viatori quoad ea, quæ concernunt fidem supernaturalẽ. ergo &c. Antecedens probat. Nam cognitio euidens eorum, quæ pertinent ad terminum viatoris, est debita ipsi. Rursus est debita aliqua cognitio ipsorum, vt possit ea sperare, & se in fine dirigere: ergo debet esse fides.

30 Dico tertio. *Hanc cognitionem habitualiter fuisse infusam Angelo in primo instanti creationis.*

Probatur. In primo instanti fuit Angelus constitutus in statu viatoris. Ergo habuit omnia, quæ erant necessaria pro illo statu, & consequenter etiam fidem.

Confirm. Quia fides de lege ordinaria datur simul cũ gratia.

31 Ad

3 Ad fundamentum oppositum negatur antecedens. Ad probationem, vndè tantum sequi, quod Angelus habeat euidentiam in testificante, quæ non facit, vt obiectum in se ipso clarè innotescat, quia adhuc innotescit in reuelatione testificantis, & cognitio illa innititur auctoritati ipsius.

DE MERITO ANGELorum.

DISPVTATIO CXXIII.

An Angeli in primo instanti exercuerint actus gratiæ.

SECTIO I.

1 VT videamus, an Angeli in primo instanti meruerint, inquirendum est, an in primo instãti habuerint actus supernaturales gratiæ liberè exercitos: meritum enim consistit in aliquo ex his actibus.

Prima sententia est affirmatiua. Ita Caietanus *secũda secunda, quæstion.24. articul.3. ad tertium*. Ferrariens. 3. *contr. gentes, capit.* 110. Bannes 1. *par. qu.* 62. *articul.* 3. *dub.*2. Cumel *quæstion.* 3. Vasquez *disp.* 228. *cap.*1. Suarez 5. *de Angelis cap.*7.

Probatur. Angeli mali habuerunt aliquem bonum motum erga Deum vt auctorem salutis, & gratiæ, iuxta illud Ezechielis 28. *Plenus sapientia in delicijs Paradisi fuisti, & in medio lapidis ignitorum ambulasti*, ergo &c.

Secundò. Fides debet esse voluntaria, & non infunditur absque consensu, quando adest capacitas consentiendi, ergo &c.

3 Moralis vita debet inchoari à perfecta intentione finis, atque adeò ab actu supernaturalis, ergo, &cæter.

2 Secunda sententia est negatiua, ita Alensis 2. *parte quæstion.*24. *m.*1. *articul.*7. & desumitur ex Diu. Thoma *quæst.*16. *de malo art.*4. *ad* 3. 14. 15. *&* 22. *&* 1. *par. qu.*63. *art.*6.

3 Notandum primò. Alios esse actus naturales, alios liberos. Differunt, quia naturales sunt veluti insiti naturæ; liberi verò sunt sub dominio elicientis, ita vt ex potestate sua illos promat, naturales tribuuntur generati, quia ipsos imprimit naturę: liberi verò non tribuuntur, quia sunt ex potestate elicientis.

4 Notandum secundò. Actus, qui conueniunt in primo instanti, habere eamdem mensuram durationis, quã habet natura operans; quia in eodem instanti incipiunt durare, & quia duratio aut est ipsa existentia, aut illam consequitur, & ideò secundum existentiam habent eandem mensuram.

5 Dicendum est. *Angelum in primo instanti non potuisse habere actus supernaturales in ordine ad finem supernaturalem.*

Probatur. Actus supernaturales important progressum, quo viator tendit ad terminum: ergo non potuerunt conuenire Angelo in primo instanti. Consequentia probatur. Quia iste progressus debet esse voluntarius, & progrediens ex intrinseca potestate operantis; quæ se dirigat in finem; si autem conuenirent in primo instanti, esset impressus ab ipso producente.

6 Dices. Adhuc præuenire ab intrinseca virtute operantis, quia in eodem instanti exit in actum.

Contra. Non potest causa exire in actum ex proprio conatu, nisi sit relicta suæmet virtuti. In primo autem instanti non est relicta, quia nondum illam possidet in se, sed accipit à producente.

Secundò fieri, & factum esse non possunt simul in eodem instanti, quia factum esse supponit primum instans productionis; operatio autem ex proprio conatu operantis fundatur in facto esse, & supponit ipsum fieri.

7 Confirmatur. Angelus in primo instanti non potuit liberè operari, ergo &c.

Antecedens probatur. Actus liber dependet quoad existentiam ab alio actu operantis existente; requiritur enim apprehensio obiecti, & propositio ipsius; omnis autem dependentia importat posterioritatem, & depẽdentia secundum existentiam importat posterioritatem existentiæ: posterioritas autem secundum existentiam est secundum durationem.

8 Dices. Sufficere prioritatem naturæ.

Contra. Posterioritas secundum existentiam actualem est etiam secundum durationem; posita autem dependentia secundum existentiam ponitur posterioritas secundum existentiam. Secundo, ideò partes temporis non sunt simul duratione, quia vna supponit aliam quo ad exercitium existentiæ. Sed quod dependet ab alio quoad existentiam, supponit ipsum quoad existentiam, & durationem, ergo &c.

Tertiò. Dependentia ratione naturæ fundat posterioritatem naturæ: ergo dependentia ratione naturæ fũdat posterioritatem existentiæ, atque adeò durationis.

9 Confirmatur secundò. In primo instanti non existeret cognitio necessaria ad liberè operandum, ergo, &cæt.

Antecedens probatur. Quia ad talem operationem requiritur cognitio practica, quæ sit mensura operationis. Hæc autem cognitio formatur ab ipso operante, & fundatur in cognitione speculatiua; ex eo enim quod Angelus cognoscit, quid possit operari, in ordine ad quem finem, cum quibus circumstantijs, format sibi cognitionem practicam, quæ sit mensura operationis eliciendæ. Hæc autem cognitio exigit esse posterior speculatiua, tum quia prouenit ab ipsa, tum quia supponit actum voluntatis applicantis intellectum ad talem cognitionem practicam formandam.

10 Ad primum negatur antecedens. Nam Angelus in primo instanti non habuit bonum motum in Deum, vt auctorem gratiæ. Dicitur autem *plenus sapientia*, habituali, videlicet loquendo de supernaturali, dicitur. *In delicijs Paradisi fuisti*, quia habuit dona gratiæ tam habitualis, quàm actualis; dicitur *in medio*, &c. quia erat inter Sanctos Angelos, & peccauit, quando illi fuerunt lapides igniti ratione charitatis.

Ad secundum. Solum actum fidei debere esse voluntarium, non autem habitum. Deinde Angelus in primo instanti non erat capax liberi consensus.

Ad tertium: moralem vitam in Angelis non fuisse inchoatam in primo instanti quoad actualem tendentiam in finem, sed solum quoad habitum.

An, & quomodo Angeli meruerint beatitudinem.

SECTIO II.

11 SVpponendum est. Angelos obtinuisse beatitudinem ex merito, vt docet Diuus Augustinus, *de Ciuitate Dei libr.* 12. *capit.* 16. *&* 19. Gregorius, *libr.*27. *moral. capit.* 25. & communiter alij Patres, inixi Scripturæ asserenti, beatitudinem esse præmium, & mercedem. Difficultas ergo est quomodo meruerint.

12 Prima ſententia aſſerit, meruiſſe per opera ſubſequentia beatitudinem, ita vt fuerit collata ex præuiſione meritorum, quæ erant in ipſa beatitudine operaturi, præſertim cuſtodiendo homines. Ita Magiſter *in 2. d. 5. cap. vlt.* Altiſiodorenſ. *in Summ. lib. 2. cap. 8.*

Probatur. Angeli Beati exercent opera, per quę poſſunt mœreri, vt eſt hominum cuſtodia, ergo &c.

Secundò. Tempus mœrendi extenſum eſt vſque ad diem iudicij.

Tertiò. Meritum vnius, vel duorum inſtantium non poteſt eſſe magnum, quale eſt meritum Angelorum.

13 Secunda ſententia ait, Angelos in eodem inſtanti meruiſſe beatitudinem, & ſimul beatos fuiſſe. Ita D. Tho. *in 2. diſt. 5. q. 2. ar. 2.* D. Bonau. *q. 1. ar. 3.* Aegidius *q. 2. ar. 2.* Richardus *ar. 2. q. 2.* Marſil. *qu. 3. ar. 2.* Albert. *2. par. q. 19.* Caietan. *1. par. qu. 66. ar. 6.* qui tamen differt ab alijs, aſſerens etiam in primo inſtanti meruiſſe.

Fundamentum eſt. Quia non repugnat meritum eſſe ſimul cum præmio, ſicuti in eodem inſtanti, in quo quis meretur augmentum gratiæ, illam recipit.

14 Tertia ſententia aſſerit, Angelos prius tempore meruiſſe beatitudinem, & poſtea recepiſſe. Ita D. Th. *1. par. q. 62. ar. 5.* Molina *ibidem.* Bannes *q. 63. ar. 6. dub. 3.* Vaſquez *diſp. 229. cap. 3.* Capreolus *in 2. diſt. 4. qu. 1. ar. 1.* Ferrarienſ. *3. contr. gent. cap. 100.* Scotus *in 2. diſt. 5. qu. 1.* Suarez *6. de Angelis cap. 1. & 3.*

15 Notandum primò. De potentia Dei abſoluta non repugnare meritum cum viſione beata; patet in Chriſto qui ſimul videbat Deum, & merebatur; vnde meritum, quantum eſt ex intrinſeca ſua ratione, non petit fundari in fide, ſed ſufficit aliqua alia cognitio, quę ſupernaturalis ſit, quia non poſſunt opera bona dirigi in Deum per charitatem, niſi in virtute alicuius cognitionis ſupernaturalis; quia ſicuti voluntas requirit cognitionem vt operetur; ita habitus ſupernaturalis charitatis requirit cognitionem ſupernaturalem.

16 Notandum ſecundò. Angelorum merita fuiſſe ſecundum regularem prouidentiam ſupernaturalem, qua Deus dirigit in finem ſupernaturalem, quia cum omnes Angeli fuerint conſtituti in ſtatu mærendi, debuit Deus conſtituere aliquem ordinem prouidentiæ vniuerſalem, ratione cuius mereremur; atque adeò qui eſſet ſecundũ ordinariam potentiam; potentia enim abſoluta non exercetur vniuerſaliter circa omnes, ſed tantũ circa aliquod ſpeciale indiuiduum.

17 Dico primò. *Angelos non mæruiſſe Beatitudinem per merita ſubſequentia eandem Beatitudinem.*

Probatur. Vel beatitudo datur per merita, vel non. Si primum, ergo in exequutione debent præcedere, quia ſunt medium, & via ad ipſam, & aliquo modo inſinuant ad illius aſſequutionem. Si ſecundum, ergo iam non ſunt neceſſaria, quia beatitudo non datur per merita.

18 Dices: dari per merita præuiſa.

Contra. Quia licet merita præuiſa poſſint eſſe motiua reſpectu intentionis dandi gloriam, non tamen poſſunt eſſe reſpectu exequutionis, quia exequutio dependet à meritis.

2 Merita ſe habent vt medium: de ratione autem medij eſt, quod in exequutione præcedat aſſequutionem finis.

19 Confirmatur. Si beatitudo fuiſſet conferenda Angelis ex meritis ſubſequentibus, omnes Angeli fuiſſent Beati, quia Deus beatificaſſet independenter à libero motu ipſorum, & præuidiſſet quod collata beatitudine omnes habuiſſent merita, quia exercuiſſent eoſdem actus.

20 Dico ſecundò. *Meritum Angelorum non fuiſſe in eodem inſtanti, in quo fuerunt beati, ſed tempore præceſſiſſe.*

Probatur. Præmium non poteſt eſſe principium meriti, ergo Angeli meruerunt ante beatitudinem. Antecedens patet. Quia præmium ſupponit meritum, à quo aliquo modo cauſatur. Conſequentia probatur. Quia viſio beata eſt præmium, & ideò non poteſt eſſe illa cognitio, in qua fundatur meritum. Rurſus ad meritũ requiritur aliqua cognitio ſupernaturalis, quæ verſetur circa finem ſupernaturalem, & non poteſt eſſe per propriam ſpeciem, nec per medium cognitum, vt patet ex dictis: ergo debet eſſe fides: fides autem non manet cũ viſione beata.

21 Dices. Chriſtum meruiſſe abſque fide.

Contra. Quia id fuit ex ſpeciali priuilegio, quia erat ſimul comprehenſor, & viator: hoc autem non poteſt affirmari de Angelis, quia eſt ſine fundamento, & præter rerum naturam. Secundò; meritum Chriſti nõ erat ordinatum ad ſibi ipſi obtinendam beatitudinem, ſed ad alios ſaluandos.

22 Confirmatur. Status viæ, & meriti fundantur in illis actibus, qui important tendentiam ad finem, & terminum: ergo meritum non poteſt eſſe ſimul cum præmio. Conſequentia probatur. Quia ſtatus viæ, & termini ſunt diuerſi.

23 Dices. Sufficere, ſi ſtatus viæ præcedat in priori naturæ.

Contra. Status viæ, & ſtatus termini inuicem opponuntur, & quilibet exigit aliquam partem temporis, in quo duret, ergo &c. Secundò. Quamdiu aliquis eſt in via, non intelligitur in termino, ergo &c.

Tertiò. Via ad ſupernaturalem finem non importat poſſeſſionem illius, neque ſimultaneè, quia dicit tendentiam in Deum per amorem deſiderij, vt ex natura ſua defectibilem: quando autem poſſidetur vltimus finis, excluditur in illo inſtanti amor deſiderij, & defectibilitas illius.

24 Confirmatur. Status viæ eſt ſtatus ſpei reſpectu vltimi finis, ita vt debeat viator per ſpem tendere in vltimum finem: ergo excludit ſtatum termini, quia ſpes non poteſt eſſe de obiecto præſenti.

25 Ad primum primæ ſententiæ negatur antecedens, quia Angeli per miniſteria, quæ exhibent hominibus, non poſſunt mereri, quia ſunt iam in termino.

Ad ſecundum. Tempus mærendi eſſe extenſum vſq. ad finem mundi reſpectu generis humani, non verò reſpectu Angelorum, & ſingulorum hominum.

Ad tertium. Meritum vnius inſtantis potuiſſe eſſe maximum iuxta quantitatem diuinæ motionis, potuit enim Deus per ſuam gratiam mouere Angelos ad mœrendum totam illam beatitudinem in vno inſtanti, ad quam illos prædeſtinauerat.

26 Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ, ſecundum legem ordinariam non poſſe eſſe ſimul meritum, & præmium, quando præmium pertinet ad rationem termini: augmentum autem gratiæ non pertinet ad rationem termini, ſed ad rationem vię.

27 Obijc. ex Innocentio Papa cap. *Cum Marthæ*, de celebr. *Miſſarum*. Vbi videtur approbare meritum creſcere in beatis vſque ad diem iudicij. Ait enim: *Plerique reputant non indignum Sanctorum gloriam vſque ad iudicium augmentari.*

Reſpondetur. Loqui de gloria accidentali: explicat enim illa verba, quæ in quibuſdam Eccleſiæ precibus continentur, quod oblatio proſit Sanctis ad gloriam, & honorem. Gloria autem accidentalis conſiſtit in extrinſecis, vt in honore, & culto exhibito.

DE BEATITVDINE ANGElorum.

DISPVTATIO CXXIV.

An Angeli fuerint beati in primo instanti.

SECTIO I.

1 Beatitudo alia naturalis, alia supernaturalis, naturalis consistit in naturali cognitione Dei, & amore ipsius cum indefectibilitate, quoad rectitudinem naturalem; hoc enim pacto creatura coniungitur suo vltimo fini naturali; supernaturalis verò consistit in clara Dei visione. Rursus vtraque considerari potest in statu perfecto, & imperfecto; primo modo dicit ipsā actualem vnionem completam cum vltimo fine: Secundo modo dicit tendentiam ad ipsam, aut aliquam partē ipsius beatitudinis.

2 Dico 1. *Angelos habuisse in primo instanti aliquā partem beatitudinis naturalis*. Ita Fulgentius *de fide ad Petr. cap.3.* & D. Aug. 11. *de Ciuit. cap.11.*

Probatur. In primo instanti habuerunt cognitionem Dei, vt auctoris naturæ, & voluntatem rectam, ita vt possent post primum instans exire in actum amoris erga vltimum finem, ergo &c.

3 Dico secundò. *Angelos non fuisse creatos in completa Beatitudine supernaturali*.

Probatur. Quia peccauerunt; beati autem non possunt peccare, quia amant Deum, qui cum sit summum bonum, completè satiat appetitum ipsorum.

4 Dico tertiò. *Neq; Angelos bonos fuisse creatos cum perfecta Beatitudine supernaturali*. Ita D. Tho. 1. *par. q.62. ar.2.* & communiter.

Probatur. Angeli ita creati sunt vt possent liberè operari merendo, & peccando; Si autem creati fuissent cum beatitudine non potuissent peccare, ergo, &c. Maior traditur communiter à PP. Greg. Papa *ho.7. in Ezech.* Fulg. *de fid. ad Pet. cap.3.* Prosper. *de vita contemplatiua lib.1. cap.3.* Anselm. *de casu diaboli cap.15. & 24.* August. *de corrept. & gratia, cap.10. & 11.*

Confirmatur. Cum creatura rationalis sit perducibilis ad finem per merita, exigit prouidentia, vt per merita perducatur.

5 Dico quartò. Angelos habuisse in primo instanti beatitudinem supernaturalem inchoatiuè per dona gratiæ.

Probatur. Quia Angelus fuit perfectissimus quoad dona supernaturalia, quibus inchoatur beatitudo iuxta illud Ezech. 28. *Plenus sapientia in delitys.*

In quo instanti Angeli receperint beatitudinem.

SECTIO II.

6 FVit error Origenis, Angelos deputatos ad custodiam non esse beatos, sed adhuc esse in via, ita vt possint mereri, & peccare.

Supponendum tamen est, omnes esse beatos, vt habetur ex illo Matth. 12. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*, ex quo sequitur ante Christi resurrectionē fuisse beatus, & proinde neq; fuisse expectādā Incarnationem, quia licet dependenter ab ipsa fuerint

beatificati, sufficit, quod intuitu meritorum præuisorum Christi fuerit collata.

2 Supponendum secundò. Angelos fuisse beatificatos paulo post ipsorum productionem, vt docent communiter PP. Cum enim mali fuerint puniti statim post vnum actum demeriti, nam iam erant damnati, quando serpens decepit primum Parentem, conueniens fuit, vt boni post vnum actum meriti beatificarentur. Difficultas ergo est, quanta fuerit mora à creatione ad beatificationem, seu in quo instanti fuerint beatificati.

3 Prima sententia asserit, viam Angelorum fuisse terminatam in primo instanti, & proinde durante tantum per vnicum instans diuersimodè autem explicatur, aliqui enim asserunt in primo instanti fuisse creatos in pura natura, in secundo autem fuisse sanctificatos sanctificatione consumata, per gloriam. Ita D. Thom. *in 2. distinct. articul. 3. quæst. 2.* Aegidius *quæst. 2. artic. 2.* Alij verò in primo instanti meruisse, in secundo vero fuisse beatificatos. Ita Ferrar. 3. *cont. gent. capit. 110.* Alij verò in primo instanti meruisse, & fuisse pure viatores; in secundo verò bonos continuasse meritum, & simul recepisse præmium, malos verò peccasse, & esse punitos. Ita Caiet. 1. *part. quæst.63. art.6.*

4 Secunda sententia ponit tria instantia, quæ tamen diuersimodè assignantur. Alij asserunt in primo instanti fuisse omnes in puris naturalibus, in secundo bonos in gratia, & merito, & malos in peccato, in tertio verò fuisse præmiatos, vel damnatos. Alij verò asserunt in primo instanti omnes meruisse, in secundo alios perseuerasse, & alios peccasse, in tertio omnes fuisse in termino iuxta meritum, vel demeritum ita Scotus *in 2. dist. 5. quæst. 2.* Capreol. *dist. 4. quæst. 1. conclus. 4. & 5.* differt tamen ab alijs, quod non vult in primo instanti meruisse, Molina 1. part. quæst. 63. art. 6. Suarez 6. de Angelis cap. 3.

5 Tertia sententia ponit quatuor instātia, ita vt in primo fuerint omnes Angeli in pura natura; in secundò omnes receperint gratiam, in tertio boni meruerint, & mali peccauerint, & in quarto boni præmiati sint, & mali puniti, ita refert Scot. cit,

6 Notandum primò. Cum quærimus, quot instantibus constiterit via Angelorum, nomine instantis intelligi partes breues temporis, non autem instantia indiuisibilia; cum enim important statum Angeli, in quo fuit in tendentia respectu vltimi finis, non possunt esse instantia Matematica, quia non debuit meritum, & demeritum esse instantaneum.

7 Notandum secundò. Hæc instantia constitui per ordinem ad diuersas operationes Angelorum sibi succedentes; quia autem important diuersum statum, ideò debent fundari in ijs tantum operationibus, quæ sufficiunt ad fundandum diuersum statum Angelicum.

8 Notandum tertiò. Angelos bonos habuisse plures actus meriti circa plura obiecta, quæ ijs fuerant proposita, & Angelos malos plures actus demeriti. Peccauit enim per superbiam, & alijs suadendo malum, atque alijs modis, vt constabit ex dicendis: hi tamē omnes actus siue meriti, siue demeriti constituunt vnum tantum integrum actum, quia omnes connexi sunt cum vno principali conuersionis ad Deum, vel auersionis ab ipso. Hinc autem fit, vt non varientur instantia Angelica, quia non variantur status Angeli, sed relinquunt in eo, in quo per principalem actum constituuntur.

9 Notandum quartò. In via Angelorum constituendum esse primum instans creationis, in quo non fuerint creati cum Beatitudine, non potest autem esse instans puræ naturæ, quia fuerunt creati in gratia vt patet ex dictis.

10 Notandum quintò. Hoc primum instans importare statum eleuationis ad supernaturalem ordinem; cum enim fuerint creati in gratia, nec potuerunt in illo primo instanti exercere actus liberos gratiæ

constituendum est primum instans viæ diuersum a cæteris, quod importet statum habitualis tendentiæ ad finem.

11 Notandum sextò. Cum Angeli non fuerint beati in eo instanti, in quo meruerunt, vt diximus superius, hinc fit, vt sit constituendum secundum instans viæ, in quo aliqui meruerint, & aliqui peccauerint, & consequenter non potuit via Angelorum per primum instans terminari.

12 Notandum septimò. Angelum post vnicum actū meriti fuisse beatificatum; debet enim cuilibet naturæ intellectuali definiri certus terminus viæ; cum autem hæc præfinitio nō possit esse in Angelis cum proportione ad finem vitæ substantialis, quia Angelus immortalis est, debet esse cum correspondentia ad operationē, quæ est vita accidentalis ipsius; & ideò terminata aliqua operatiōne meriti, & demeriti, debet constitui in termino.

13 Ex hic colligitur, Angelos in tertio instanti fuisse in termino, ita vt primum instans fuerit naturæ eleuatæ per gratiam secundum meriti, vel demeriti; tertium præmij, vel pænæ.

14 Obijc. Ex hoc se quereretur, Angelos malos numquam fuisse conuersos in Deum per actum amoris.

Respondetur. Hoc nedum esse inconueniens, sed etiam conueniens, quia cum Angeli sint beatificati per vnicum actum meriti, fuissent omnes beati, quia omnes fuissent conuersi in Deum, & consumassent meritum fundatum in amore ergà Deum.

DE PECCATO ANGELORVM.

DISPVTATIO CXXV.

An Angeli peccauerint ex aliqua inconsideratione.

SECTIO I.

1 Supponendum tamquam certum de fide contra nonnullos hæreticos, quos refert Coccin. *in thesaur. lib.* 4. *art.* 5. dari aliquos Angelos malos, vt colligitur ex tentatione primi parentis, & desumitur ex Tob. 3. & 6. & ex Iob 1. Matth. 12. Apoc. 20. & experientia docet in arreptitijs, in quibus videmus effectus aliquos, qui superant vires naturales, & sunt intrinsecè mali, ita vt non possint esse neque à Deo, neque ab aliqua creatura bona.

2 Supponendum secundò contra Manichæos, & Priscillianistas. Nullos Angelos esse natura sua malos, vt definitum est in Concilio Lateran. *sub Innocentio*, & habetur in cap. *Firmiter de summ. Trinit.* Ratio est. Quia cum sint quædam natura substantialis intellectualis, habeat suam perfectionem, & consequenter bonitatem in essendo.

3 Supponendum tertiò. Cum natura Angelica libera sit, ita vt possit se flectere in vtramque partem, posse etiam peccare, & fieri mala, quoad operationem; potest enim eligere malum, & deficere à debita rectitudine in operando; & hoc de fide est, cum habeamus ex Scriptura, aliquos Angelos de facto peccasse.

4 Supponendum quartò. Angelos non peccasse ex aliquo errore, vel inconsideratione speculatiua, quia cū cognouerint res per proprias species, non potuerunt errare circa ipsas, nec habere aliquam inconsiderationem, quia propria species facit rē innotescere perfectò modo. Similiter cognitio supernaturalis fidei non potest esse falsa, quia fuit à Deo; aut in ipsa Angelus habere aliquam inconsiderationem, quia actu cogitabat de obiectis reuelatis.

5 Supponendum quintò. Voluntatem non posse peccare, nisi præcedat in intellectu aliquis error practicus, cum enim actus peccaminosus deficiens sit, & mensuretur per directionem intellectus, à quo voluntas dirigitur, debet in intellectu præcedere aliquis defectus, qui refundatur in ipsam operationem; alioquin, si operatio per rectam cognitionem dirigeretur, esset recta, & non deficiens. Hinc est illud axioma, *Omnis peccans ignorans*. Difficultas autem est; an Angeli peccauerint ex aliqua inconsideratione practica.

6 prima sententia est negatiua: ita Scot. *in 3. dist. 36. q. 1.* Gabriel *art. 2.* Palatius *in 2. disp. 2.* Valent. *3. par. d. 4. q. 14. pun. 3.*

Prob. Ezech. 28. *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti*; negotiatio autem significatur per cogitationem. Rursus *Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*; vbi autem est sapientia, non est inaduertentia. Præterea. Isa. 14. *Qui dicebas in corde tuo, in Cælum conscendam*, &c. vnde cognouit, quid ageret, ergo, &c.

2 Non apparet, quænam inconsideratio potuerit esse in Angelis, cum habuerint plenam scientiam.

3 Angeli boni pugnauerunt cum malis pugna intellectuali, quæ in eo consistebat, quod boni ostenderent malis prauitatem electionis.

4 Quia cum peccauerint contra obiectum supernaturalem, habuerunt per reuelationem actualem considerationem de ipso.

7 Secunda sententia asserit, peccasse ex inconsideratione, ita communiter Thomistæ, & sequitur Suarez 7. *de Angelis c. 7.* cū D. Tho. *1. par. q. 63. ar. 1. ad 4.*

8 Dicendum est. *Angelos peccasse ex inconsideratione practica.*

Probatur. Angelus peccauit appetens malum sub ratione boni; ergo non perfectè considerauit. Antecedens patet. Quia omnis peccans eligit malum, & voluntas non potest aliquid eligere, nisi sub ratione boni. Consequentia probatur. Quia si perfectè considerasset, cognouisset, quod illud non erat sibi bonum, quod vt bonum prosequebatur.

Confirmatur primò. Ad peccandum requiritur aliquis error, vbi autem est error, non est plena cognitio vera, quia ipsa excludit omnem errorem; vbi autem non est plena cognitio, ibi est aliqua inconsideratio, quia non considerantur omnia, quæ possunt considerari.

Confirmatur secundò. Angelus peccauit cum libertate indifferentiæ: ergo cum inconsideratione. Consequentia probatur. Quia habebat cognitionem, qua impelleretur ad peccandum, & qua retraheretur, & hæc erat verè, & rectè perscribens operationem. Si autem nulla fuisset inconsideratio, potuisset cognoscere præscriptionem illius, quam sequebatur non esse rectam, atque adeò non peccasset.

9 Ad primum respondetur, probare tantùm, quod habuerint plenam scientiam speculatiuam, & quod non obstantibus plurimis motiuis ad non peccandum, nihilominus peccauerint; et quod actu cognouerit peccatum & tamen permiserit se decipi, & falsa cognitione, qualis erat illa, quando dixit, *In Cælum ego conscendam*, &cæt.

Ad secundum negatur antecedens. Nam tunc non habuit plenam scientiam practicam; inconsideratio autem fuit in eo, quod apprehendit vt bonum, quod non erat tale.

Ad tertium negatur consequentia: Quia non obstante resistentia bonorum Angelorum interuenit inconsideratio, quia Angeli mali plus detulerunt proprio iudicio, quàm alieno; immò etiam fuerunt inconsiderati circa

circa suasionem bonorum, quia non attenderunt veritatem ipsius.

Ad quartum, Angelos non habuisse inconsideratione circa obiecta proposita per fidem, sed contempsisse operari secundum dictamen illius propositionis, contempserunt autem ex inconsideratione circa obedientiam diuinorum præceptorum, & circa malum, quod sub ratione boni alliciebat.

An Angeli potuerint peccare in primo instanti.

SECTIO II.

10 SVpponendum est tamquam certum, Angelos de facto non peccasse in primo instanti, vt docent communiter Patres, & Theologi præsertim D. Thom. 1. par. qu. 63. art. 5. & sequitur ex eo, quod fuerint creati in gratia, vt supra ostendimus. Et desumitur ex Ezech. 28. *In delicijs Paradisi Dei fuisti: posui te in monte sancto meo*. Et ex epist. Canon. Iudæ Apostoli: *Angelos verò, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium*; per domicilium autem intelligitur sanctitas, & colligitur etiam ex Concilio Braccarensi 1. *can.* 7. vbi habetur; *Si quis dicit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum; &c. anathema sit*. Hinc Leo Papa *epist. ad Turibium*. *Diabolus bonus esset, si in eo, quod factus est permaneret*; vnde sent. Eugubini *l. 8. de perenni Philosophia cap.* 28. asserens, Angelos malos in primo instanti peccasse, saltem ærronea est, nec habet aliquod fundamentum, nam cum prima Io. 3. dicitur, *Diabolus ab initio peccat*, non intelligitur de primo instanti, sed de principio morali suæ productionis. Difficultas est, an saltem potuerit peccare in primo instanti.

11 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus in 2. dist. 5. q. 2. Bassol. q. 1. ar. 2. Arim. q. 1. art. 2. Maior qu. 3. Gabr. dist. 4. q. 1. ar. 3. Mars. q. 3. ar. 2. Ocham *quodlib.* 2. *q.* 6. Molina 1. *par. q.* 63. *ar.* 5. Vasqu. *disp.* 236. *c.* 3. Valent. *tom.* 1. *dis.* 4. *q.* 14 *punct.* 4. & alij.

Probatur. Potuit Angelus peccare in quocumque instanti sequenti, ergo etiam in primo, quia neque est impedimentum, ex parte voluntatis, cum sit eiusdem virtutis, nec ex parte intellectus, cum Angeli in primo instanti habeant perfectum vsum rationis.

2 Homo in primo instanti, in quo peruenit ad vsum rationis potest peccare, ergo etiam Angelus in primo instanti productionis, cum habeat perfectum vsum rationis.

3 Non sequeretur, peccatum esse opus Dei, sicut nec in homine, licet cum peccato generetur.

4 Angelus creatus sine aliquo actu bono, vel malo; post primum instans posset peccare: ergo potest habere primum actum peccaminosum, ergo etiam in primo instanti, cum in ipso habeat eamdem potestatem.

13 Secunda sententia negat; Angelos potuisse peccare in primo instanti; ita D. Tho. *q.* 63. *ar.* 5. Caietan. *ibidem*. Cum. *q.* 1. Bannes *dub.* 1. Ferrar. 3. *cont. gent. c.* 109. Alensis 2. *par. qu.* 29. *memb.* 1. *art.* 7. Albert. *in* 2. *distinct.* 3. *art.* 14. Richard. *ar.* 2. *q.* 2. D. Bonauent. 2. *par. dist. ar.* 1. *qu.* 2. Henricus *quodlib.* 8. *q.* 10. & communiter Thomistæ. Sequitur etiam Pesantius 1. *par. qu.* 63. *art.* 5. Et Suarez *de Angelis* cap. 2. sed volunt, id habere locum tantum secundum potentiam ordinariam.

13 Dicendum est. *Angelos non potuisse peccare in primo instanti*.

Probatur. In primo instanti non potuit intellectus proponere voluntati malum sub ratione boni; ergo non potuit peccare. Antecedens probatur. Apprehensio mali sub ratione boni supponit apprehensionem veri boni, quia malum, cum non habeat in se bonitatem, non potest mouere intellectum ad apprehendendum, quod non habet, ergo debet intellectus illi applicare rationem boni prius cogniti. Consequentia probatur. Quia voluntas non peccat, nisi prosequendo malũ sub ratione boni.

14 Dices. Angelum posse appetere verũ bonum, quod tamen non sit honestum, & sic peccare.

Contra. Nihil potest appeti à voluntate, nisi sub ratione honesti, quia procedit in appetendo secundum regulas rationis, à qua dirigitur, ita vt nihil appetat, quod non proponatur à ratione, vt appetendum, ergo quando peccat, debet appetere malũ sub ratione honesti, quia quod appetit, est secundum regulas rationis.

2 Operatio mala est mensurata per directionem intellectus. Ergo cum sit falsa in sua mensura passiua, cognitio mensurans erit falsa in ratione mensuræ actiuæ, & consequenter proponit obiectum aliter, ac est.

15 Dices secundò. Sufficere, si cognitio veri boni præcedat natura.

Contra. Quia cum fit talis applicatio, intellectus vtitur cognitione veri boni, non prout est in fieri, sed prout est in facto esse, quia vtitur, prout est forma repræsentans, ergo apprehensio apparentis boni supponit in priori temporis cognitionem veri boni.

16 Secundò probatur. Natura rationalis non dicit naturalem inclinationem ad peccatum, ergo non potest in primo instanti peccare. Antecedens patet. Tum quia peccatum est contra perfectionem, & finem ipsius; tum quia est quidam defectus talis naturæ, tum quia, cum Deus sit auctor talis inclinationis positiuè inclinaret ad peccatum. Consequentia probatur. Quia operatio, quæ conuenit in primo instanti, debet esse secundum inclinationem naturæ.

Confirmatur. In primo instanti natura nihil aliud recipit nisi proprium esse, & proprias perfectiones fundatas in intrinsecis principijs; ergo si operatur, debet operari secundum virtutem commensuratam intrinsecis principijs, atque adeò secundũ inclinationẽ naturalem.

Confirmatur secundò. In primo instanti nihil recipit quo moueatur ad operandum contra intrinsecam inclinationem, quia omnia, quæ recipit ordinantur ad operandum secundum eandem inclinationem, ergo &c.

Confirmatur tertiò. Nulla virtus potest exire in actũ in primo instanti suæ productionis, nisi ex impulsu producentis. Voluntas autem non potest impelli à Deo ad peccandum. Maior probatur: Quia omnis virtus, sicut in primo instanti est in fieri, ita eo pacto se habet, quo à producente emittitur. Ergo si habet aliquem actum, oportet, vt cum tali actu egrediatur à producente, atq; adeò sit in actu secundo ex eius impulsu.

17 Ad primum negatur consequentia. Quia non est eadem ratio de primo instanti, ac de cæteris, quia in primo non habet Angelus omnia requisita ad peccandũ, neque enim habet cognitionem practicam, nec apprehensionem apparẽtis boni; nec potest se mouere ex proprio impulsu.

Ad secundum neg. cons. Nam primum instans, in quo homo peruenit ad vsum rationis, est illud, in quo exercet aliquem actum liberum, & sic etiam in Angelo in primo instanti, in quo potest liberè operari, potest peccare; non potest autem liberè operari in primo instanti suę productionis.

Ad tertium neg. sequ. Ad prob. Hominem nõ generari cum originali peccato ex aliquo impulsu Dei, & ideò ipse non est auctor peccati; sed ex eo, quod natura fuit infecta in prima radice. Si autem Angelus peccaret in primo instanti, peccaret ex speciali motione Dei.

Ad quartum negatur antecedens. Nam si Angelus in primo instanti nullum haberet actum, neque in secundo posset peccare, quia peccatum supponit cognitionem veri boni, & actum voluntatis necessarium, & naturalem, ratione cuius habet voluntas, vt possit cum possessione propriæ virtutis operari.

An primum peccatum fuerit ſuperbia.

SECTIO III.

18 SVpponendum eſt, Angelum naturaliter non eſſe capacem iſtorum peccatorum, qui ſecundum ſuam formalem rationem fundantur in natura corporea, quia cum ſit purè ſpiritualis, nequit committere ea peccata, quę per actus corporales exercentur vt eſt peccatum Gulæ, licet autem non poſſit committere omnia peccata, poteſt tamen ad omnia homines inſtigare, atque adeo ſubijci omnibus peccatis quoad reatum, vt docet D. Thom. *1. part. quæſt.* 63. *art.* 2.

19 Supponendum ſecundò. Peccatum ſuperbiæ potuiſſe eſſe in Angelis, quia ſuperbia non eſt aliud, quàm inordinatus appetitus propriæ excellentiæ, vt docet D. Auguſt. 14. *de Trinit. cap.* 13. poteſt enim Angelus appetere propriam excellentiam, & quia poteſt peccare, poteſt etiam inordinatè appetere.

20 Suppunendum tertiò. Angelos de facto peccare per ſuperbiam, vt habetur ex Iſa. 14. *Quomodo cecidiſti de cælo*, &c. intelliguntur enim verba illa de peccato ſuperbię communiter à PP. ita Tertull. 5. *cont. Marcionem* c. 11. *&* 17. Aug. 11. *de Geneſ. ad litt. c.* 24. Athan. *q.* 6. *ad Antiochium*. Amb. *in ſymb. Apoſt.* c. 13. Nazianz. *oratione* 42. Chryſoſt. *hom.* 3. *in cap.* 14. Eſaiæ. Iſidoro *lib.* 1. *de ſummo bono cap.* 10. Difficultas autem eſt, an ſuperbia fuerit primum peccatum Luciferi.

21 Prima ſententia eſt negatiua, ait enim, primum peccatum fuiſſe amorem inordinatum erga propriam excellentiam, quem vocat luxuriam ſpritualem, quatenus erat inordinata quædam delectatio, diſtinguit enim duplicem amorem, quo Angelus ſe amat; primum vocat amicitiæ, quo Angelus amat ſe propter ſuam excellentiam; ſecundum autem vocat concupiſcentiæ, quo amat bonum ſibi. Vult ergo primum peccatum conſiſtere in primo amore, quatenus eſt quædam inordinata delectatio. Ita Scotus *in 2. diſt.* 6. *quæſt.* 2. Lichet. *ibidem*. Baſſolis *ar.* 3. Gab. *art.* 3. Olkot *quæſt.* 1. Herera *diſp.* 17. *q.* 3.

Prob. quia primum peccatum fuit inordinatus amor ſui ipſius, qui propriè non eſt ſuperbia.

Secundò. Amor amicitię erga alterum inordinatus non eſt ſuperbia.

22 Secunda ſententia ait, fuiſſe ſuperbiam. Ita D. Thom. *1. p. q.* 63. *art.* 2. Caiet. *ibidem*. Cumel *q.* 2. Bann. *ar.* 3. *dub.* 3. Molina *diſp. vnica mem.* 5. Vaſq. *diſp.* 232. *c.* 3. D. Bonau. *in* 2. *d.* 3. *art.* 1. *q.* 1. Suarez 7. *de Angelis cap.* 9. & communiter.

23 Dicendum eſt. *Primũ peccatum Angelorum fuiſſe ſuperbiam*. Ita communiter PP. Aug. 11. *de Geneſ. ad lit.* c. 15. *& li.* 12. *de Ciuit. c.* 6. Fulg. *lib.* 1. *ad Monim. c.* 7. Ambr. *lib.* 4. *epiſt.* 33. Chryſoſt. *hom.* 15. *in Io.* Leo *ſer.* 4. *de collectis*, Proſp. *lib.* 1. *de vita contemplat. cap.* 7. Bernar. *ſerm.* 17. *in cant.* Nazianz. *oratione* 27. & deſumitur ex illo Eccl. 10. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia*, & Tob. 4. *In ſuperb. initium ſumpſit omne peccatũ.*

Probatur: Angelus non poterat ſe inordinatè amare, niſi appetendo ſibi bonum, quod non poterat habere cum debito ordine ad vltimum finem, ergo peccauit per appetitum inordinatum propriæ perfectionis, & excellentiæ. Antecedens probatur: Quia ſi ſe amaſſet cum debito ordine ad vltimum finem, non peccaſſet.

Confirmatur. Amor Angeli erga ſe ipſum eſt bonus ex obiecto, nec poteſt eſſe malus, niſi ſit inordinatus ratione modi: ſed non poteſt eſſe inordinatus, niſi ſimul tendat in aliquod extrinſecum obiectum deſiderando ſibi aliquam perfectionem, ergo non poteſt eſſe malus niſi ſit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ.

24 Dices. Poſſe amare ſe ipſum nimia complacentia. Contra, quia iſta complacentia eſt de propria excellentia, nec poteſt eſſe mala niſi ſit inordinata.

25 Ad primum reſpondetur non fuiſſe amorem amicitiæ, ſed concupiſcentiæ, quia appetijt bonum ſibi non conueniens, & ideò fuit ſuperbia.

Ad ſecundum inordinatum amorem amicitiæ erga alium non eſſe ſuperbiam, quia non eſt circa propriam excellentiam.

An obiectum peccati Angeli fuerit Beatitudo naturalis.

SECTIO IV.

26 PRima ſententia eſt affirmatiua. Ita Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 109. Capreol. *in* 2. *diſt.* 4. *q.* 1. *art.* 3. Heru. *ibidem*, Richard. *art.* 5. *q.* 1. Baſſol. *quæſt.* 1. *art.* 2. Scot. *diſt.* 9. *quæſt.* 2. Gab. *diſt.* 6. *q.* 1. *art.* 2. & eam probabilem putat D. Thom. *quæſt.* 63. *artic.* 3. & Caiet. *ibid.*

Fundamentum eſt. Quia primus actus peccandi non potuit eſſe circa honeſtum, quia honeſtum non ſpecificat peccatum; nec circa vtile, quia propter ſe non deſideratur, ergo circa delectabile, atque adeò circa ſummum delectabile.

27 Oppoſita ſententia eſt aliorum, & traditur à Molina 1. *part. q.* 63. *art.* 3. *diſp.* 1. memb. 5. & Suarez 7. *de Angelis cap.* 10.

28 Dico primò. *Angelum non peccaſſe appetendo Beatitudinem naturalem independenter à Deo.*

Probatur. Angelus euidenter cognouit, hanc Beatitudinem eſſentialiter dependere à Deo, & impoſſibile eſſe, quod non dependeat, ergo non potuit illam appetere, niſi cum tali dependentia.

29 Dico ſecundò. *Neque peccaſſe appetendo naturalem Beatitudinem vt finem vltimum, ita vt in ipſa ſiſtat contemnendo ſupernaturalem.*

Probatur: Angelus cognoſcebat euidenter, Beatitudinem naturalem non eſſe completam; nec appetitus ipſius completè ſatiabatur, ergo non potuit quieſcere in illa.

30 Dices. Appræhendiſſe vt vltimum finem.

Contra; quia experiebatur, non eſſe ſummum bonum, nec ſatiare completè appetitum. Secundò quia comprehenſiuè cognoſcit omnes ſuas perfectiones, & conſequenter nullam ipſarum eſſe vltimum finem, vnde non potuit in hoc errare. Tertiò: quia non potuit apprehẽdere Beatitudinem naturalem, ita ſibi ſufficientem, quia oppoſitum euidenter cognoſcebat.

31 Dico tertiò. *Peccatum Angelorum non fuiſſe in eo, quod amauerit ſuper omnia Beatitudinem naturalẽ.*

Probatur: Appetijt aliquid, quod non habebat, nec erat habiturum, iuxta Iſa. 14. *In cælum conſcendam exaltabo ſolium meum.* ergo

Secundò. Quia euidenter cognoſcebat ſe ordinari ad Deum vt vltimum finem, nec ſine hoc ordine poſſe ſubſiſtere.

32 Ad fundamentum in oppoſitum reſpondetur: Angelum peccaſſe quidem circa aliquid delectabile apprehenſum ſub ratione honeſti, non eſſe tamen neceſſe, quod hoc delectabile fuerit beatitudo, quia non eſt de ratione peccati, quod ſit circa primarium delectabile.

An Angelus peccauerit circa beatitudinem ſupernaturalem.

SECTIO V.

33 AFfirmant Doctores *ſect. præced. pro* 1. *ſent. cit.* & præterea Alb. *in* 2. *diſt.* 5. *art.* 3. Durand. *q.* 1. Aegid. *diſt.* 7. *q.* 1. *ar.* 1. *&* 4. Alenſis 2. *part. quæſt.* 98. *mem.* 3. Vaſq. 1. *part. diſp.* 239. *capit.* 3. quā volunt peccaſſe appetendo conſequi beatitudinem ſine meritis, quod tripliciter explicatur primò, quod præciſè voluerit conſequi beatitudinem ſine meritis, ſecundò,

dò, quod appetierit beatitudinem, & non cogitauerit de meritis, tertiò, quia appetierit beatitudinem citius, quā conueniebat secundum regulas diuinæ prouidentiæ, quatenus dilationem illius judicauit sibi disconuenientem.

34 Dico primò. *Angelum non peccasse appetendo beatitudinem sine gratia, & meritis.* Prob. Cognitione speculatiua cognoscebat, id esse impossibile, nam comprehensiuè cognoscebat propriam naturam, & conseq. non posse habere beatitudinem proprijs viribus, sed necesse esse, vt habeat sicut ab extrinseco confertur.

35 Dices: Displicuisse Angelo, quod non posset naturalibus viribus consequi beatitudinem.

Contra. Omnis displicentia fundatur in aliquo amore & in tantum aliquid displicet, in quantum placet oppositum eius, ergo cum Angelus non potuerit desiderare beatitudinem, & proprijs viribus naturalibus, conseq. nec potuit illi displicere, quod non posset consequi ex naturalibus viribus.

36 Dices secundò. Potuisse errare voluntariè circa reuelationem judicando, beatitudinem non esse consequendam ex gratia.

Contra, quia peccatum Angeli fuisset hæresis, non superbia.

Secundò: Hic error fuisset directè oppositus euidenti cognitioni, quam habebat, quod propriæ vires non sufficerent.

37 Dico secundò. *Angelum non peccasse ex eo, quod voluerit beatitudinem non cogitando de meritis.*

Prob. Dum negatiuè se habuit, implicitè voluit beatitudinem per merita; qui enim vult finem, eadem volitione vult implicitè media.

38 Dices. Angelum fuisse obligatum ad volendum explicitè merita.

Contra: Non potuit obligari, nisi ex aliquo speciali præcepto; de hoc autem nō constat, secundò. Sequeretur quod Angelus peccasset peccato omissionis, non autem peccato commissionis, quale fuit peccatum superbiæ.

39 Dico tertiò. *Neque Angelum peccasse appetendo beatitudinem celerius dandam.*

Probatur: Vel cognouit decretum diuinum de dilatione beatitudinis; vel non. Si primum, ergo cognouit, esse impossibile, quod celerius daretur, quia naturali lumine euidenter cognoscebat Deum esse immutabilem in suis decretis; voluntas autem non potest appetere impossibile. Si secundum, ergo non peccauit, quia beatitudo celerius danda non est obiectum malum, nec appetitus ipsius potest esse malus, nisi quatenus contrariatur voluntati Diuinæ, non potest autem esse contrarius, nisi voluntas Diuina innotescat.

40 Dices. Displicuisse Angelo, quod Deus distulerit beatitudinem.

Contra. Talis displicentia debuit oriri ex desiderio beatitudinis, ergo non potuit illam habere. Conf. Probatur: Quia hic actus fuisset oppositus actui, quo desiderabat beatitudinem, & per hoc desiderium saltem implicitè volebat modum, secundum quem erat à Deo determinata.

An Angelus peccauerit appetendo æqualitatem cum Deo.

SECTIO VI.

41 PRima sententia est affirmatiua, ita Scotus *in 2. dist. 6. q. 1. art. 1. conclus. 4.* Vasq. *dist. 434. c. 2.* Suarez *7. de Angelis cap. 12.*

Fundamentum est illud Isa. 14. *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo,* & Ezech. 28. *Eleuatum est cor tuum & dixisti. Deus ego sum, et in cathedra Dei ego sedi in corde maris.*

42 Secunda sententia negat, potuisse hoc pacto peccare. Ita D. Th. 3. *cont. gent. cap. 109.* Alensis *q. 98. memb. 3.* Alb. *in 2. dist. 5. ar. 3.* D. Bon. *ar. 1 q. 2.* Aegidius *q. 1. ar. 2.* Heru. *q. 1. art. 3.* Durand. *q. 1.* Capr. *dist. 4. q. 1. ar. 1.* & alij.

43 Dicendum est. *Non potuisse Angelum appetere æqualitatem Dei.*

Probatur: Angelus euidenter cognouit, hanc æqualitatem esse sibi impossibilem, quia nec est possibilis alia natura similis, nec ipse potest substantialiter vniri cum natura Diuina, voluntas autē nequit ferri in impossibile.

44 Dices. Posse ferri affectu simplicis complacentiæ, & per quamdam velleitatis, sic odio habens Deum vult ipsum non esse.

Contra. Quia licet posset indirectè appeti impossibile ex eo, quod appetitur aliquid possibile, vt in eo, qui odit Deum, non tamen directè.

Secundò etiam affectus simplicis complacentiæ debet ferri in bonum, impossibile autem non habet rationem vllam boni.

Tertiò, voluntas non amat, nisi vt amplexiua boni, quia amor est tendentia in bonum, ergo non amat nisi secundum capacitatem boni, quam habet, atque adeo omnis affectus est secundum mensuram huius capacitatis; non est autem Angelus capax æqualitatis Diuinæ.

45 Confirmatur. Non potest Angelus appetere destructionem proprij esse, nec per velleitatem, quia appetitus tendit in bonum proprium, quod non potest stare sine proprio esse; si autē Angelus appeteret æqualitatem Dei, appeteret destructionem sui ipsius, quia appeteret esse, quod formali modo proprium esse destrueret.

46 Respondetur, Scot. non esse necesse, vt aliquid appetatur, quod appetens apprehendat connexionem eius cum se ipso, & judicet esse possibilem, sed sufficere, si apprehendat possibilitatem extremorum.

Contra: quod appetitur, vt bonum sibi, necessariò appetitur cum comparatione ad se ipsum.

Secundò. Nihil volitum, quia præcognitum, ergo nil volitum vt bonum sibi, nisi præcognitum vt bonum sibi, nequit autem voluntas appetere, quod non est bonum sibi.

47 Resp. secundò Suarez. Potuisse Angelum hoc appetere conditionatè, ita tamē vt conditio se teneret ex parte obiecti, non verò ex parte actus, quia tunc posita conditione auferretur impossibilitas.

Contra: Neque hoc pacto potest appeti impossibile, nisi posita conditione euadat bonum appetenti. Si autem esset possibile, Angelum fieri Deum, non euaderet bonū Angelo, quia per hoc destrueretur proprium esse Angeli. Confirmatur: Appetitus fundatur in esse, & tendit in bonum, quod stare potest cum ipso esse, ergo non potest tendere in illud, quod est destructiuum proprij esse.

48 Dicendum secundò. *Neque in eo desiderasse æqualitatem Dei, vt nulli subijceretur, sicut non subijcitur Deus.*

Probatur: Hoc cognouit impossibile, cum cognouerit comprehensiuè suam essentialē dependentiam, ergo &c.

Confirmatur: quia si noluisset dependere à Deo, desiderasset propriam destructionem.

49 Ad fundamentum oppositum resp. Ex illis verbis tantum colligi, Angelum desiderasse aliquam excellentiā, ratione cuius esset aliquo pacto similis Deo, præsertim quoad potestatem supra alias creaturas: vnde in textu Hebræo verbum correspondens huic nomini Deus non est Theos, quod est nomen significans propriè naturam Diuinam sed Hel, quod non solum dicitur de Deo, sed etiam de hominibus, qui habent potestatem supra alios, & propriè significat judicem, seu præsidem, ex quo fit quod Angelus desiderauit tantum cæteris præsidere.

An

An Christus fuerit obiectum peccati Angelici.

SECTIO VII.

50 SVpponendum est. Mysterium Incarnationis fuisse reuelatum Angelis, dum erant in via, vt docent plures PP. & communiter Scholastici, quia enim Christus futurus erat caput Angelorum, conueniens fuit vt non producerentur ad beatitudinem, nisi caput suum recognoscerent, cui in tryumphanti Ecclesia erant subijciendi. Hoc autem supposito dupliciter peccare potuerunt; primo quidem appetendo vnionem hypostaticam, & illam excellentiam Christi quoad rationem capitis, secundo nolendo se subijcere Christo.

51 Prima sententia negat, hoc potuisse esse obiectum Angelici peccati, refertur à Suarez, & eam tenet Amicus *disp.20. de Angelis sect.6. num.124.*

Probatur; quia si appeterent, talis appetitus non esset malus, quia esset appetitus sanctitatis.

Primò: Christus fuit prædestinatus post peccatum Luciferi absolutè præuisum, ergo tale peccatum non potuit habere Christum pro obiecto. Conseq. prob. Quia debuit prius à Deo præuideri peccatum, quàm reuelatio Incarnationis Angelis facienda, & conseq. peccatum non potuisset habere pro obiecto Incarnationem.

52 Secunda sententia ait potuisse quidem peccare circa hoc obiectum, non tamen peccasse. Ita Bannes 1. *p. q. 63. art.3. dub.3. conclus.3.* Cumel *quæst.3, concl.3.* & alij Recentiores.

Prob. Quia scriptura indicat, aduentum Christi supponere malitiam Diaboli iuxta illud 1. Io. 3. *In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli.*

Secundò. Hoc peccatum supponeret præceptum de adorando Christo, quod tamen non constat.

53 Tertia sententia ait, Angelum peccasse appetendo vnionem hypostaticam, & nolendo adorare Christum, vt proprium caput. Ita Viguerius. *In instit. Theol.* c.3. §. 2. *ver.*15. Valen. *in Psal.* 65. Catherin. *Opusc. de gloria bonorum Angelorum* Naclant. *in capit.3. Epist. ad Ephes.* & hanc opinionem probabilem putat Suarez 7. *de Angelis cap.*17. Mol. *q.63. art.3. disp. vnic. memb.* 5. Carthus. *in 2. dist.5. quæst.1.*

54 Dicendum est. *Licet certum non sit, probabilissimum tamen est, Angelos peccasse appetendo tamquam sibi debitam excellentiam Christi, quam erat habiturus, vt caput omnium Creaturarum; & simul etiam quia noluerunt se illi subijcere.*

Probatur: Hoc conuenit cum eo, quod de peccato Angelorum tradit scriptura; appetijt enim Lucifer quamdam æqualitatem cum Deo, vt habetur Isa. 14. & Ezech. 28. Non potuit autem appetere æqualitatem secundum naturam, ergo æqualitatem secundum excellentiã capitis.

Confirmatur. Io. 8. *Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit;* Loq. autem Christus de intentione, quam habebant Iudæi ipsum occidendi, & hoc ait esse perficere desideria diaboli, quia ab initio desiderauit destructionem Christi, dum fuit illi reuelatus, vt caput omnium. Hinc dicitur fuisse homicidam ab initio, & ideò in veritate non stetisse.

55 Secundò Probatur: Quia sic optimè declaratur, quomodo potuerit decipi, quia facile fuit, quod stante superioritate naturæ, putaret esse sibi debitam præeminentiam capitis.

56 Tertiò. Quia simul explicatur peccatum aliorum Angelorum, & quomodo sint inducti à Lucifero ad peccandum, quia videlicet persuasit illis, sibi conuenire excellentiam capitis, & iustum esse, quod ipsi homines subijcerentur.

57 Ad primum primæ sententiæ, resp. Hunc appetitum Angeli fuisse malum ex fine, quia appetijt hanc excellẽtiam, ne subijceretur Christo, vt Deus ordinauerat.

Ad secundum, Christum fuisse prædestinatum independenter à peccato in ratione capitis, & quoad substantiam, vt suo loco explicatur.

58 Ad primum secundæ sententiæ scripturam tantum indicare, quod Christus venerit ad tollendum peccatũ, & loq. de exequutione Incarnationis: vnde tantum colligitur; Incarnationem fuisse factam etiam ad hũc finem.

Ad secundum. Non opus fuisse speciali præcepto de adoratione Christi, quia supposito, quod fuerit reuelatus vt caput omniũ, ex natura rei sequebatur esse adorandum. Deinde est etiam probabile, quod tale præceptum fuerit impositum Angelis ad exercendam ipsorum obedientiam.

59 Ob, Id, circa quod Angelus peccauit, erat in potestate ipsius, vt indicant verba. *Conscendam exaltabo, &c.* Vnio autem hypostatica non erat, ergo &c.

Respondetur: Fuisse in potestate ipsius præsumptiuè; non autem realiter; præsumebat autem acquirere excellentiam præeminentiæ supra omnes creaturas, quam Christus erat habiturus.

DE PAENA ANGELORVM Malorum.

DISPVTATIO CXXVI.

An Ignis torqueat Dæmones.

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum de fide Angelos, qui peccauerunt damnatos esse. Mat. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius;* immo omnes qui peccauerunt damnatos fuisse, est omnium communis consensus, & desumitur ex 2. Pet. c. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit;* cum n. sit propositio indefinitè prolata, & doctrinalis, æquiualet vniuersali. Ita Patres Fulgentius *de fide ad Pet. c.* 3. Aug. 12. *de Ciuit. c. 9.* Greg. 2. *moral. capit.*3. Isid. *lib.1. de summo bono cap.*10. & alij.

2 Supponendum secundò. Angelos malos duplici pœna affici, essentiali, & accidentali. Essentialis est illa, quæ per se immutabiliter durat; accidentalis quæ de nouo aduenit. Pœna essentialis diuiditur in pœnam damni, & sensus. Pœna damni integraliter consistit in priuatione donorum supernaturalium præcipuè summi boni, & visionis beatæ. Pœna autem sensus impropriè sic dicitur, quia in Angelo non est natura sensitiua, consistit autem in positiuo dolore, quo Angelus torquetur. Circa autem pœnam sensus dubium est, an Dæmones torqueantur à corporeo igne.

3 Plures ex Lutheranis negant, ignem Inferni, vt refert Coccius *l.* 10. *art.*7. asserentes per ignem in scriptura nil aliud intelligi, quam vermem conscientiæ. Similiter Catherinus *opusc. de præmio bonorum Angelorum,* negat, ignem Inferni esse corporeum, sed an significare pœnam spiritualem, quę nomine ignis explicatur, vt acerbitas ipsius declaretur.

4 Dicendum est. Dari in *Inferno ignem corporeũ, qui cruciet dãnatos. Ita cõmuniter Scholastici et Patres, qui omnes hãc sentẽtiã tamquam catholicã amplectuntur.*

Prob. Deut. 32. *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad Inferni nouissima.* Isa. 3. *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante, qui habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis.* Matth. 5. 13. & 15. Infernus vocatur Gehennam ignis. Marsil. 9.

In

In ignem extinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Matt. 25. *In ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, &c.* Cum igitur pœna Inferni tam frequenter per ignem explicetur, non est dicendum quod ignis metaphoricè sumatur, præsertim quia secundum repetitur vniuersalem scripturæ accipiendæ sunt in sensu proprio, quando non sequitur aliquod inconueniens. Et hæc est communis explicatio Patrum, à qua non licet discedere, ut determinatum est in Concilio Trident. *sess.* 4.

Confirmatur: Ignis, qui torquet dæmones, torquebit etiam homines post diem iudicij; homines autem cruciabuntur in corpore, atque adeò igne corporeo. Item hic ignis dicitur paratus Diabolo; per hoc autem significatur aliquid extrinsecum ipsi. Rursus cum Angeli mali, ex eo, quod sunt auersi à Deo habeant pœnam damni; ex eo quod sunt conuersi ad creaturam, debent habere pœnam sensus, quæ ab ipsis creaturis afficiantur.

5 Ob. ex illo Lucæ 16. de Diuite: *Eleuans oculos suos; vt refrigeret linguam meam*, sunt verba metaphoricè accipienda, ergo etiam illa, *Crucior in hac flamma*.

Respondetur: Debere accipi metaphoricè, quia sensus proprius repugnat; vel etiam dici potest, *illam non esse historiam, sed parabolam*.

6 Ob. secundò, Iob 24. *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, atque vsque ad inferos peccatum illius*, Ergo sicut niues accipiuntur metaphoricè, ita etiam ignis.

Respondetur Iob non loqui de pœnis Inferni, sed imprecari tribulationem huius vitæ, quæ consistit in sterilitate; & imprecatur, quod possessio ipsius transeat ab aquis niuium, hoc est ab hyeme ad nimium calorem æstatis, ait enim, *Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum, ad nimium calorem transeat ab aquis niuium*. Ex hoc enim consequitur sterilitas, quia si hyemi succederet immediatè æstas, terra nullum fructum produceret.

7 Ob. tertiò. Isa. 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*, ergo sicut vermis metaphoricè sumitur, ita ignis.

Respondetur. Ideò vermen metaphoricè sum, quia non potest sumi propriè, & quia erat in communi vsu accipere vermen pro conscientia: non autem sic de igne.

8 Ob. quattò. Aliqui Patres docent, hunc ignem non esse corporeum, ergo &c.

Respondetur: Aliquos in hoc erasse, vt Tertull. & Orig. Vnde Tertull. retractauit errorem *lib. de anima capit. vltimo*. Alij verò vocauerunt ingnem Inferni incorporeum, vel quia putauerunt esse diuersæ rationis à nostro; vel quia non est in materia mixta, ita vt indigeat continuo pabulo.

Quomodo ignis torqueat Dæmones.

SECTIO II.

9 Difficultas oritur ex eo, quod cum ignis sit corpus, videtur agere non posse in spiritum.

Supponendum autem est tamquam certum. Dæmones non torqueri ab igne per solam apprehensionem, sed reali pœna: hoc enim indicat scriptura, & est communis sensus PP. Vnde Gregorius 9. *moral. capit.* 38. habet: *Rectè inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt nequaquam phantastica imaginatione, sed vitione solida cruciantur*. Ratio autem est, quia cum Angelus comprehensiue cognoscat ignem, & similiter etiam quidquid habet in se, non potest decipi apprehendendo aliquod tormentum ab igne, quod reuera ab ipso non sit, hic enim error esset contrarius euidentiæ quam habet.

10 Primus modus est. Dæmones torqueri per alligationem, quatenus inuiti detinentur in igne. Ita D. Th. 1. *part. quæst.* 64. *artic.* 4. *ad* 1. & 4. *contra Gentes, ca.* 9. Ferr. *ibidem*. Caiet. 1. *part. quæst.* 64. *artic.* 4. D. Bonau. *in* 4. *dist.* 44. *par.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. Scot. *qu.* 2. Gabr. *quæ.* 3. *artic.* 2. Durand. *quæst. vltima*. Maior *quæst.* 8. Palud. *quæst.* 7. Tatar. *quæst.* 1. & alij.

Impugnatur. Quia posita sola alligatione, esset in potestate Angeli, non torqueri, si videlicet staret libenter in tali loco. Secundò. Quia Deus torqueret detinendo in igne, non autem ignis; quia ignis non causaret aliquam afflictionem. Tertiò: Ignis se haberet tantum vt locus, qui nihil efficit in locatum: Vnde non saluarentur loquutiones PP. & Scripturarum, in quibus denotatur aliqua efficientia ignis, dum dicunt, ignem comburere, affligere, &c. Christus. Lucæ 16. volens sine per historiam, siue per parabolam declarare tormentum ignis, introduxit diuitem cupientem refrigerium ex aqua: non autem exire à flamma. Confirmatur: Si ignis non cruciaret non adeò in scriptura exaggeraretur pœna ipsius. Quintò: Animæ in Purgatorio non paterentur ab igne, quia cum cognoscant esse voluntatem Dei, quod in ipso purgent peccata, non haberent voluntatem in contrarium; & ideò non detinerentur inuitæ.

11 Secundus modus ait, ignem sua naturali virtute torquere Dæmones eo genere afflictionis, quo affligit sensum, quatenus videlicet calidus est; vult enim, Deum imprimere Dæmoni qualitatem supernaturalem, ratione cuius pati possit à corpore igne; vel hoc illi inesse naturaliter licet nos lateat. Ita Henricus *quodlib.* 8. *q.* 34

Impugnatur. In tantum ignis naturali virtute posset agere in Angelum, in quantum posset producere in ipso suos effectus naturalis caloris, & combustionis; hoc autem fieri non potest, quia spiritus non est in potentia ad talia accidentia, alioquin posset illa naturaliter recipere. Secundò. Vt actio ignis connaturali modo se habeat respectu subiecti, debet subiectum naturali modo se habere respectu ipsius. Tertiò: Quia neque posset causare illam afflictionem, quam causat in corpore, cum talis afflictio sit essentialiter actus vitalis sensitiuus. Vnde D. Augustinus 12. *de Genes. ad litt. c.* 16. docet, quod corpus nullo modo potest agere in spiritum.

12 Tertium modus docet, ignem torquere Dæmones causando in ipsis illum dolorem, quem causat in anima, dum torquet corpus, qui consistit in tristitia voluntatis causata ex apprehensione, quæ est in Angelo, eiusdem rationis cum illa, quæ est in anima, dum torquetur corpus. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 50. *quæst.* 1. *artic.* 2. Bellarminus *libr.* 2. *de Purg. cap.* 12. Cumel 1. *par. quæ.* 64. *artic.* 4. *quæst.* 3. *concl.* 5. Valen. *tom.* 1. *disp.* 4. *q.* 15. *punct.* 3. Albertin. *tom. primo, coroll.* 4. *ex* 2. *principio complexo punct.* 2.

Impugnatur. Quia si talis apprehensio, & tristitia causatur à Deo, ipse est, qui cruciat ad præsentiam ignis; ab igne autem causari non potest, cum non sit obiectum causatiuum talis apprehensionis. Secundò. Quia Angelus comprehensiuè cognoscit ignem, & euidenter cognoscit, non habere vim causandi illā tristitiam in se ipso, quam habet anima, dum torquetur corpus. Tertiò: Ista tristitia in anima non causatur ex apprehensione obiecti doloriferi, sed ex apprehensione doloris, qui est in sensu. Quartò: In nobis adest plerumque apprehensio illa doloris, ex igne; nec tamen per hoc causatur aliqua tristitia, nisi dolor ipse sit presens.

13 Quartus modus ait, ignem torquere, quia à Deo alligatur intellectus Dæmonis, vt semper cogitet de ipso: ideò tristatur, quia vellet cogitare de aliis obiectis. Ita Scotus *in quarto, distinct.* 44. *quæst. secunda*.

Gabr.

Gabr. *quæſt.3. art.2.* Richard. *art.2. quæſt.3.* Ocham. *quodlib.1.quæſt.19.*

Impugnatur. Quia Dæmones non impediuntur à cõſideratione aliarum rerum, vt experientia patet ex tentationibus, quas nobis inducunt. Secundò: Quia conſiderare aliquod obiectum eſt perfectio creaturæ intellectualis: vndè non poteſt eſſe pœna. Tertiò: Quia ſaltem, quando voluntariè conſiderarent non torquerentur.

14 Quintus modus docet, ignem vt inſtrumentum Dei eleuari per potentiam obedientialem ad imprimendum qualitatem doloriferam in Angelo, & ideò Angelum triſtari. Refertur à Durando *in 4. diſtinct.4. quæſt.11.* & enim ſequitur Pelantius *prima part. quæſt.64. artic.4. diſput.5.* Suarez 8. *de Angelis cap.15.* & communiter Recentiores.

Impugnatur. Quia hæc qualitas non poteſt eſſe in eſſendo contra conſtitutionem naturæ Angelicæ, quia in tantum poſſet eſſe contraria, in quantum immutaret naturalem ſtatum illius. Confirmatur: Quia cum non habeat contrarietatem phyſicam, non poterit lędere pulchritudinem naturalem Angeli. Confirmatur ſecundò: Dolor eſt ſolum ea diſconuenientia obiecti; nihil autem eſt diſconueniens Angelo in eſſendo, cum ſit incorruptibilis. Secundò. Talis qualitas eſſet ſupernaturalis: vnde non eſſet Angelo diſconueniens, quia quod eſt diſconueniens, non eſt ſupra ſed contra natura. Confirmatur. Quia omnis qualitas ſupernaturalis importat ornatum, & perfectionem. Confirmatur ſecundò. Dęmones in naturalibus non ſunt aliquo pacto diminuti; qualitas autem dolorifera ratione diſconuenientiæ diminuit in aliquo naturali. Tertiò in tantum conſurgit afflictio ex qualitate inhærente, in quantum conſurgit aliqua paſſio: Angelus autem non patitur, cum ſit impaſſibilis.

Explicatur modus quo ignis torquet Dæmones.

SECTIO III.

15 NOtandum 1. Dæmones reuera pati ab igne; hoc enim indicant loquutiones PP. & Scripturæ dum ille ignis vocatur viens, cruciens, eſſe in vindictam peccatorum &c. Ex quo colligitur, non ſolum tormentum prouenire ab igne, ſed etiam aliquo modo ſpeciali congruenti naturæ ipſius. Cum autem dolor ex genere ſuo ſit actus vitalis, vnde ſola viuentia dolent ex hoc fit, vt eo modo tantum debeat cauſari, quo cauſatur actus vitalis, videlicet ratione obiecti; obiectum autem ſiuè pertineat ad appettitum, ſiuè ad cognitionẽ, non mouet, niſi intentionali modo, quia non mouet appetitum, niſi mediante cognitione; hinc dolor debet cauſari ea motione intentionali.

16 Notandum ſecundò. Ad cauſandum dolorem requiri obiectum doloriferum, quod debet eſſe proportionatum potentiæ dolenti: vnde ſicut obiectum doloris ſenſitiui debet eſſe ſenſibile, ita obiectum cauſans dolorem in appetitu rationali, debet eſſe diſconueniens inclinationi appetitus directi per regulas rationis. Hinc dolor eſt actus appetitus quia verſatur circa malum præſens: Vndè cum in Angelo non ſit alius appetitus præter rationalem, omnis dolor qui eſt in ipſo, debet eſſe actus talis appetitus.

17 Notandum tertiò. Quietem appetitus rationalis conſiſtere in quadam pace, ratione cuius res ordinatè ſe habeat in ordine ad inclinationem ipſius: vnde in ipſis quieſcit tamquam in obiecto proportionato, ea docet D. Auguſtinus 19. *de Ciuit. cap.10. & 11.* Pax autem nil aliud eſt; quam ordo, & diſpoſitio rerum, qua diſponuntur ſecundum ſuam naturalem exigentiam. Ita docet D. Auguſtinus 19. *de Ciuit. capit.13.* vbi habet. *Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo eſt parium, diſpariumque rerum ſua cuique loco tribuens diſpoſitio.*

18 Not. quartò. Ex oppoſito miſeriam conſiſtere in perturbatione huius ordinis, ita vt ille miſer ſit, qui reſpectu eorum, quæ ad ipſum pertinent, non habet hunc ordinem, ſiù pacem, vt docet D. Auguſtinus *cit.* Ex hoc autem ſequitur quod perturbatio huius ordinis ſit obiectum doloriferum reſpectu voluntatis, quia eſt diſconueniens appetitui, nec ſecundum reg. rationis, quibus ſecundum ſuam inclinationem dirigitur. Hinc Auguſtinus, *Miſeriores ſunt ſi pax eis cum ipſa lege non eſt, qua naturalis ordo adminiſtratur, cum autem dolent, ex qua parte dolent, pacis perturbatio facta eſt.*

19 Not. quintò. Ordinem rerum ſecundum ipſam naturalem exigentiam poſtulare, vt Angeli præſideant Creaturę corporeæ, & exerceant dominium ſupra ipſam, quia cum omnia in hoc vniuerſo debeant ordinato modo ſe habere, debent congruenter diſponi ſecũdum propriam naturam, & inclinationem; minus autem perfectæ debent ſubijci perfectioribus, vt ſaluetur debita ſubordinato.

20 Not. ſextò. Angelos ratione peccati meruiſſe, vt Deus auferret hoc dominium Creaturarum corporearũ, ſicut etiam abſtulit reſpectu hominis, cui antè peccatum omnia obediebant. Immò etiã ſubiecit Dæmones Creaturę corporeæ, & præcipuè igni, cui ipſos alligauit; cum enim peccando ad creaturas ſe conuerterint relinquendo Deum, debuerunt creaturis ſubijci in pœnam peccati.

21 Dicendum eſt. *Angelum pati ab igne per actionem intentionalem ipſius tamquam obiecti doloriferi.* Ratio autem doloriferi in eo conſiſtit, quod ignis, cum ex natura ſua debeat cum ſubiectus Angelo, ſubijciat ſibi ipſum, ex hoc enim conſurgit diſconuenientia ad appetitum & inclinatione Angeli.

Probatur: poſito obiecto diſconuenienti ad appetitum ponitur obiectum doloriferum, quia ponitur, quod diſplicet. Hoc autem ponitur ex eo, quod ignis ſubijciat ſibi Angelum, quia Angelus ſecundum naturalem inclinationem appetit præeſſe, & ſibi ſubijcere corpoream creaturam.

Confirmatur. Dolor ſenſitiuus cauſatur ex eo, quod diſſoluitur ordo partium in organo ſenſus, quod eſt contra naturalem appetitum, ergo dolor appetitus rationalis in eo conſiſtet, quod diſſoluatur ordo, quod eſt contra naturalem inclinationem ipſius. Diſſoluitur autem, quoties non ſubijcitur, quod ſecundum naturalem exigentiam debet ipſi ſubijci.

22 Dicendum ſecundò. Hunc dolorem eſſe quandam realem, ſed analogicam combuſtionem intentionali modo exercitam.

Probatur. Combuſtio materialis de ſuo formali importat diſſolutionem corporis combuſti prouenientem ab igne. In hoc autem dolore adeſt diſſolutio, non ſecundum ſubſtantiam dæmonis, quia non eſt capax talis diſſolutionis; ſed ſecundum ordinem, quo Dæmon diſponitur reſpectu ignis, ergo &c.

33 Ob. Actus intentionalis ordinatur ad perficiendam potentiam, ergo ignis non concurrit tantum intentionaliter, cum affligat.

Reſpondetur. Actionem intentionalem ordinari ad perficiendam potentiam in ordine ad actum ſecundum quomodocumque ſe habeat actus ſecundus, hæc autem actio ignis ordinatur ad perficiendum in ordine ad actum doloris eo pacto proportionaliter, quo ordinatur doloriferum ſenſibile.

DE OBSTINATIONE Dæmonum.

DISPVTATIO CXXVII.

Quænam sit causa obstinationis Dęmonum.

SECTIO I.

1 OBstinatio nihil aliud est, quàm quędam obfirmatio voluntatis in malum, ita vt ipsi firmiter adhæreat: vnde obstinatus non potest resurgere à statu culpæ.

2 Supponendum autem est tamquam certum de fide contra Origenem. Angelos damnatos ita esse obstinatos in malo, vt numquam sint pęnitentiam acturi, vt definitum est in VI. *Synodo act. 11. in Epist. Sophronij*, & in Cap. *firmiter de Summa Trinitate*. & colligitur: ex Matth. 25. *Ite in ignem ęternum*. Difficultas autem est, quænam sit causa huius obstinationis.

3 Dicendum est. *Causam obstinationis esse subtractionem Diuini auxilij*. Desumitur ex Fulg. de fidè ad Pet. cap. 3. *De Angelis quidem hoc disposuit, & implenit, vt si quis eorum bonitatem voluntatis perdeat numquam eam diuino munere reparet*.

Probatur. Auxilium gratiæ est causa salutiferę pęnitentiæ, Ergo subtractio illius erit causa, cur voluntas non possit pęnitere; quia cum affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis.

4 Ob. Sap. 5. de damnatis habetur *Pænitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes*.

Respondetur. Non intelligi de vera pęnitentia, quæ sit displicentia peccati, vt est offensa Dei; sed de pęnitentia, qua solum displicet peccatum, vt est causa pęnæ.

An obstinatio impediat Dęmonem, ne aliquod bonum efficiat.

SECTIO II.

5 PRima Sententia docet, Dęmonem posse efficere aliquod bonum morale, Ita Scot. *in 2. dist. 7. quæst. vn.* Tataret. *quæst. 1. dub. 2.* Bassolis *quæst. 1. artic. 3.* Dur. *quæst. 2.* Valent. *tom. 1. disp. 4. quæst. 15. puncto 2.*

Probatur. Voluntas Dæmonis est libera in aliquibus actibus, non solum quo ad exercitium, sed etiam quò ad specificationem, quia est eiusdem rationis, ac si esset in statu puræ naturæ.

Secundò. Homo obstinatus in via potest facere aliquod bonum morale. Ergo etiam Dęmon.

6 Secunda Sententia est negatiua, ita D. Thom. 1. *part. quæst. 64. art. 2. ad quintum.* Caiet. *ibidem* Ban. *dub. 2.* Cumel *quæst. 4.* Mol. *disput. 2.* Val. *disput. 241.* Ferrar. *4. cont. Gent. c. 95.* D. Bonau. *in 2. dist. 7. part. 1. artic. 1. quæst. 2.* Suarez 8. *de Angelis cap. 8.* & alij communiter.

7 Dicendum est. *Dæmones non posse operari aliquid moraliter bonum*.

Probatur. Scriptura hoc indicat pluribus in locis. Eccl. 9. *Neque opus, neque gratia, neque sapientia, neque scientia erunt apud inferos*. Iob. X. *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*; per defectum autem ordinis intelligitur confusio; quæ est in mente damnatorum, vt explicat Gregorius 9. *moral. cap. 48.* Io. 9. *Venit hora, in qua nemo potest operari.* & cap. 11. *Ambulate dum lucem habetis, vt non tenebrę vos compręhendant*, vbi autem sunt tenebræ, non adest lumen practicum præscribens bonam operationem.

Confirmatur. Quia omnis operatio aut est amor, aut est odium, aut in vtroque fundatur, si sit odium, aut in eo fundata, patet esse malam si sit amor, aut in ipsa fundata, non potest esse bona ratione finis, non enim potest amare Deum, aut proximum, cum odio habeat; & ideò non potest operatio ordinari ad Deum, aut ad proximum ex bono fine; nec potest esse ordinata ad ipsum Dęmonem debito modo, quia amor erga se est inordinatus.

8 Ad primum Respondetur ex eo, quod voluntas dæmonis sit libera quò ad specificationem, posse exercere actus bonos ratione obiecti; non tam sunt simpliciter boni, quia vitiantur ratione circunstantiarum, & præcipuè finis.

Ad Secundum. Dæmonem cognoscere se non posse pænitere; & ideo manet immobilis in illa cognitione, qua iudicat, Deum esse odio prosequendum: & omnis operatio regulatur secundum hanc prauam dispositionem.

Cur Dęmon non possit operari aliquod bonum.

SECTIO III.

9 OMissis varijs explicationibus. Dicendum est, *Obstinationem, ratione cuius Dęmon nullum bonum potest operari, prouenire ex statu damnationis*.

Probatur. Obstinatio est quid commune Dæmoni, & animæ damnatæ, Ergo debet fundari in aliquo ipsis communi. Ergo in ratione statu, cum non possit fundari in ijs, quæ conueniunt naturaliter.

Difficultas autem est; vnde habeat talis status, vt sit radix hujus obstinationis. Pro quo.

10 Notandum est. Damnatos esse quidem ordinatos ad vltimum finem, sed non ea ordinatione, qua primario sunt ordinabiles; sed tantum illa, qua secundariò possint ordinari. Natura.n. intellectualis primariò est ordinatione beatificatiua, si autem hoc pacto non ordinetur, debet opposita ordinatione ordinari .v. punitiua, per quam separatur à fruitione summi boni.

11 Notandum Secundò. Quamlibet naturam habere operationes proportionatas proprio statui. Hinc omnes operationes viatoris sunt tales, vt perducant ad vltimum finem, aut faciant ab ipso recedere. Ratio est. Quia operatio est quidam progressus naturę, seu motus circa finem; omnis autem motus circa finem est comensuratus naturæ, quæ debet moueri secundum habitudinem, quam seruat ad ipsum finem.

12 Ex his colligitur. Ideò Damnatum esse in malo obstinatum, quia secundum suas operationes debet moueri circa finem commensuratiuè ad habitudinem, quam habet ad finem; cum autem sit auersus ab vltimo fine, & solum ad ipsum ordinatus per supplitium ordinatione secundaria, sequitur vt non possit operari commensuratiuè ad ordinabilitatem primariam. Operatio autem bona commensuratur ordinabilitati primariæ.

13 Quęres, Vndè determinetur ad operandum commensuratiuè ad ordinabilitatem secundariam, Respondetur determinari à cognitione sui status, quem continuò præsto habet ratione pœnę, quam continuò patitur, vt est de fide. Cum autem continuò cognoscat proprium statum, & videat, esse impossibile, vt alio pacto ordinetur ad vltimum finem, hinc fit, vt nequeat

velle

velle honestatem operationis, quia cum non possit velle impossibile, neque potest velle illum ordinem ad vltimum finem, quem nequit habere.

DE CVSTODIA ANGELORVM.

DISPVTATIO CXXVIII.

An Angeli sint deputati ad custodiam hominum.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Totam creaturam corpoream ab Angelis administrari, ita vt non solum ipsi præuideāt, sed etiam dirigant secundum suas inclinationes naturales, vt docet Aug. 2. *de Trinit. cap.* 4. & *lib.* 8. *de Genes. ad litteram c.* 24. Damasc. 2. *fidei c.* 3. Gregor. *lib.* 4. *dial. c.* 5. Origen. *hom.* 13. *in Num.* & desumitur ex diuersis locis Scripturæ ex Apoc. 7. *Vidi quattuor Angelos stantes super quattuor angulos terræ tenentes quattuor ventos terræ, ne flarent* & c. 14. *Alius Angelus exiuit, qui habebat potestatem super ignem.*

2 Dico primò. *Aliquos Angelos esse deputatos ad hominum custodiam*. est de fide.

Probatur. Matth. 13. *Videte, ne contemnatis vnum ex pusillis istis; dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident &c.* Ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Psal. 90. *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* Ratio est.

Quia cum homo sit Viator, & pati possit tàm in spiritualibus, quàm in corporalibus, præsertim à Dæmone, debuit habere aliquos tutores.

3 Dico Secundò. *Singulis hominibus deputari singulos Angelos*. est cont. Caluinum *lib.* 1. *institut. c.* 44. & licet non habeatur expressè in Scriptura, ab omnibus tamen recipitur tamquam catholicum, & traditur communiter à PP. Chrisost. *hom.* 16. *in Matth.* Hyer. *Epist.* 27. *ad Eustoch.* Basil. 3. *cont. Eunomium.* Isid. *lib.* 1. *de summo bono cap.* 20. Ansel. *in Elucidario.* Nissen. *de vita Moysis* Athan. *de communi essentia.* circa finem.

Probatur. Fieri potest, vt homo, qui custoditur, indigeat præsentia Angeli; cum autem idem Angelus non possit esse simul in locis distinctis, non debet ad plurium custodiam deputari, quia fieri potest, quod sint extra spheram ipsius.

4 Dico Tertiò. *Angelos Custodes dari non solum prædestinatis, sed etiam alijs siue sint fideles, siuè infideles.*

Probatur. Custodia Angelorum pertinet ad beneficia, quæ sunt ex prouidentia naturali. Ergo cum nemini denegetur prouidentia naturalis, neque etiam debent denegari beneficia, quæ sunt secundum præscriptionem ipsius. Antecedens patet. Quia prouidentia naturalis exigit, quod Angelus assistat, & præsideat omni inferiori Creaturæ.

5 Dico Quartò. *Angelos Custodes non dimittere homines, quando peccant*. Ita D. Th. 1. *part. quæst.* 107. *art.* 6. & communiter.

Probatur. Deus non deserit peccantes quò ad effectus prouidentiæ naturalis: ergo &c.

6 Ob. Nonnulli PP. docent, Angelos relinquere peccatores.

Respondetur: Intelligi in ordine ad aliquos speciales effectus, in ordine ad bonum exequendum.

7 Dico Quintò. Angelorum custodiam incipere à natiuitate. Ita D. Thom. 4. *part.* 4. *quæst.* 107. *art.* 6.

Probatur. Tunc homo incipit esse viator, & indiget custodia, saltem quo ad corpus.

Hæc autem, quæ hucusque dicta sunt, ex sacris Scripturis, & Sacro-nostro Concilio, atque Sanctorum Patrum testimonijs, quantum fieri potuit, deducere conatus sum. Si in aliquo minus rectè processi, tuam imploro benignitatem humanissimè Lector, atque omnia S. R. Ecclesiæ censuræ subijcio.

FINIS.

Si vnquam Impressorum incuria spectabilis, in hac certè impressione admiranda est. Nulla fere pagina , in qua aut multum, aut parum non peccaueiint. Quare sequentem correctionem excipe benigne Lector, & cœtera minora, præ sertim interpunctiones, ortographiam, &c. condona.

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
3	14	12	Ex coone- xionis	Ex vi coonexionis
	16	6	Vel attinge- tana	Vel non attingeretur
	17	3	Ell vna	est Ea vna
		5	tomus	terminus
	19	5	habes	adaquat
	1	3	ecce	asse
4	9	1	ex	est
5	24	4	euidens cō- sequeotia	euidens ratione consequentiæ
	19	8	vna n aa v- na teuelara, & alteram	ex vna reuelata, & altera
6	8		suns	tuna
7	25	7	aliud	aliquid
8	38	2	regulabilis	regulatiui
8		2	effectiuam	affectiuam
		6	effectiua	affectiua
	10	10	speculatiua	specificatiua
	34	5	esset	ast
10	11	3	antrum	erui
11	16	2	stante, & te- nente	state, & tenete.
12	34	2	præcipit	recipit
	35	5	50.	5.
		vlt.	procedit	procedunt
14		3	obseruatum	obscuratum
	12	4	Esillius	Gillius ita corrige in seq.
16	38	7	vti	toti
	10	1	Octanus	Ochamus
17	18	5	repræsenta- tiuus	quidditatiuus
	25	9	attingit	pertingit
20	5	8	ergo	&
	7	4	debens	debet
21	18	8	Non	Hinc
	12	2	sensum	sensum
	34	9	[illegible]	idem
22	7	4	defin tur	reperitur
24	13	5	conse uen- tia [illegible]	consequentia, nam
25	34	19	[illegible]	vt
26	25	4	[illegible]	oequeat
	21	5	[illegible] nstare	circumstare
27	28	9	nostra	sua
	29	12	superari	separati
	36	2	quantum	quantiam
		3	Essentiam	Essentia
28	37	4	piq uaderet	persuaderet
29	49	4	Tubi	vbi
30	5	10	Isrceb	Israel
		13	se	ta
31	6	5	ri vt	rius
		10	& c.	per
	8	3	applicari	applicari
	12	2	distinctione	distinct. 5.
		3	19.	3 quæst.
32	22	vlt.	contra	intra
	24	vlt.	componi- tur	componit
33	2	25	mitteta	emittatur
		20	admittere	amittere
		21	vberiorem	viteriorem
38	41	2	Nominatiuo	dominatiuo
39	12	16	ipsa	ipsa
40	6	6	ratio	ratione
41	16	5	positiuum	positiue.
44	54	2	præsentiā	præsentiam
45	2	3	collectione	collectionem
46	11	6	aliam	aliud
48	9	7	aliam	aliud
52	4	2	[illegible]sta etiam	etiam
	13	5	ipsa	ab ipsa
53	3	8	aliquid	ad aliquid
	2	4	quæst.	lib. 4.
	7	6	illo	nullo
55	18	3	&	ex
55	10	15	attingitur	attingatur
	10	10	quæris	vbi quæris
58	49	2	sunt	tunc
57	6	1	innititiuo	intuitiuo
	15	14	è	est
57	27	2	cum	vim
		21	cum	vim
59	4	6	verum	vera
		7	falsum	falsa
60	16		vt versa	versa
		7	præsentiam	præsentia
61	24	2	est	&
	29	4	Raimundus	Rainaudus
	31	3	quas	quibus
62	42	32	denomina- tioni	determinationi
70	8	19	nam	non
72	8	3	sumenda	sumendo
		8	Extra	Est
	22	14	t unale	nonalem
		25	innatum	innata
73	3	2	fieri	ferri
74	17	8	exhibitum	exhibitam
76	27	3	haberent	habera

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
77	8	11	liberi	libera
	4	6	sed	ad
81	28	3	obiectio	electio
	28		acquirendus	acquirendum
		3	vt	vt
83	46	3	& non	& etiam velle, & non
84	post nu	8 in tit.	Ad Diuinam	An diuina
87	21	vlt.	Nauarus	Naoaret
89	12	vlt.	& Deus	& ideo Deus
90	15	3	effectiua	affectiua
91	3	2	paccatoris	peccatorum
95	41	2	debitum; cō- municati	debitam communitati
96	48	9	vbi	ibi
	51	4	partis secun- da	2. 2.
		5	144	214
98	25	7	assensu	assensum
	16	11	intercedit	antecedit
	18	10	Tue	Timoth.
100	41	9	secundariā	secundarum
101	52	6	Quarto. Se- cundo	secundo
	62	9	visam	vnum
106	21	6	adhuc	ad hunc
	22	10	rationales	naturales
108	19	9	cannone	can. 1.
108	22	22	habituum existentium	habituum existentiam
	40	6	præcedenti	antecedenti
	47	6	respicitur	respuitur
110	51	8	cōditionata	proportionata.
	54	3	iuribus	viribus
111	62	4	deesse	debet esse
112	17	15	ait, [illegible]	ait
	21	3	media	mediæ
		6	de	ea
116	39	4	effectus	obiectum
117	22	13	quod	qui
[illegible]2	57	4	, &	ast
123	4	2	iuribus	viribus
124	30	3	& per	per
125	25	6	dependente	dependet
127	45	23	respiciendū	respiciendum
128	6	8	vitio	visio
130	28	12	quod	quo
	29	18	tantum	tantum viderentur
	34	5	pro	per
	38	8	Quomodo	Quando
131	38	32	videbunt	videbitur
		16	videat	videat
	41	19	in ipso	quo in ipsa
	47	4	desicit	deest
132	54	3	eamdem in- finitatem	eadem infinitate
	57	2	ad	ac
		30	intellectum	intellectus
134	72	3	secundum	secundæ
	75	3	videlicet	licet
		4	tantum	tamen
	76	2	habeat	habet
	77	8	repræsenta- retur etiam	repræsentare est
	78	25	ergo	qui
	82	2	in Diuinis	indiuiduis
135	88	8	verba ex- pressiua	verbo expressiuo.
137	120	25	impossibi- liter	impossibilis
139	14	4	est	sect.
		6	est	&
		7	frustanila	frustatoris
	25	21	aliena ver- ba	alieno verbo
140	8	vlt.	potentio- nali	potentiali
141	8	9	indiuidualis	indiuisibilis
		10	indiuidualis	indiuisibilis
	13	5	præcise cō- prehensum	sine comprehensione
	14	23	non	nam
142	13	2	77	71.
148	4	29	tamen	tantum
148	29	pen.	diceretur	deberet
	25	7	70. idem	ibid.
150	36	5	sess.	sect.
	31	1	posse	Neq. posse
	36	10	tamen	tantum
151	18	vlt.	quod	quid
	59	2	rentur	rent
	in tit.	sect.	repu- gnetur	repugnet
	48	4	habetur	habet
152	53	8	supponitur	supponit
153	12	4	producere	procedere
154	18	3	Nec	Hæc
156	49	8	ratio	relatio
157	61	4	cum	vim
	64	2	dissernatur	discernitur
	65	pen.	sanctis	scotis

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
158	56	1	Responde- tur. Rada	Respondet Rada
159	28	pen.	autem	ast
	29	3	secundo	secundi
160	42	vlt.	extrinsecè	intrinsecè
161	58	3	producit ?	producitur
163	1	pen.	quia	qua
	5	3	conueniunt	conuenit
	12	vlt.	importat	importatur
164	15	5	concipit	concipitur
		25	intellectum	intellectam
165	18	pen.	refert	refertur
166	23	8	continet	continetur
167	43	32	, & animali- tas	est animalitas
169	13	10	attium	Arium
		18	Patres	latria
170	20	13	actualitatem	actualem
172	40	1	si.	Dico 1. si.
173	7	pen.	liarij si pro deter- minandum	liari signo determinatū
	9	8	quid	quidam
	18	4	subsistat	subsistat
174	1	14	ponit	ponitur
	9	3	constincta	constitutam
	12	5	relationes	relatione
176	7	1	indiuidualis	indiuiduali
	30	2	quæ	qua
177	11	14	& quia	quia
	22	29	illis	illas
	24	5	vagid	vagum
178	3	2	n.	numero
182	35	3	modus	modos
		2	modus	modis
183	41	10	vbi	ibi
	50	12	persona li- beia	personalitatibus
	54	4	cum	vim
184	5	7	equa	apta
	21	6	spiratio	nam spiratio
	12	6	sententiæ	personæ
185	7	5	debet	deberet
186	10	2	Quod	Quia
187	35	7	determina- tiuus	determinatiua
188	41	8	efficiens	effectiuè
191	6	8	Patres	Fratres.
	8	21	coniuncta	coniunctio
	10	1	similitudinē	similitudo
	14	7	Nec	Hæc
192	25	2	Responde- tur	Respondet
	26	1	aliquid	aliquod
193	36	3	fundatum	fœcundatio
	38	6	determina- tam	determinata
194	39	22	conuenit	conuenis
		pen.	infra	intra
	41	4	illam	aliam
195	49	22	io	ex
	50		in	sis
196	21	5	cur	, cui
	22	6	cum	cur
	33	6	distinguun- tur	distinguunt
198	29	4	33.	83
200	55	5	communi- catur	non communicatur
	57	4	c p.	contra
201	9	21	Nec	Hæc
202	28	5	in n.	in 2.
	25	9	specia	speciem
	26	3	quod	quid
		10	essentiam	essentia
203	38	2	fœcunda- tioni	fœcundatiui
	3	6	Catechesi	Caterbasi 7.
	3	2	habitum	ha itum
204	14	5	affectiuis	affectiui
	20	3	delectio	dilectio
	22	3	essentiali	essentiala
	18	3	Donum	Donum possa semi
205	42	3	bonum	d num
	8	2	Tatio	Photio
206	13	7	approbaun- tur	approbauit
	13	5	fundamen- tum	formam
207	27	7	spirati	spirate
		8	spirate	spirata
	34	1	a	in
208	in tit.	sect 7.	pro cedat	procedaret
	47	8	quia	quia, si
	27	8	quod	quæ
210	19	3	visibilitas	visibilis
211	39	8	ea reuelatam	ex reuelatis
	4	3	, secundam	secundo.
	6	6	corpus	populus
214	25	7	Corinthum	Cerinthum
	24	5	Magi	Moysi

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
		6	Mari	Morfi
215	27	14	posse inseraire	potest inferuire
	28	2	possit	posse
	40	8	mutaretur	mutatur
	43	vlt.	ipsius	ipsis
216	2	1	optabar	optabamus
	2	3	Ex opposita	Et oppositum
	3	3	artificium	artifex
		3	artificium	artificem
	5	1	omnis	omnis
216	3	pen.	diuino iudicat	diuinus iudicat
	9	6	dilectionis	directionis
	9	6	dilectio	directio
217	11	7	dilectio	directio
217	11	7	fuisti	fecisti
	12	7	iuden	iudex
	13	5	producere	perducere
219	23	9	ad substantiam	a substantia
	22	1	ea quo	caput
		21	id	de
		26	vnisset	venisset
		21	Rursum	Regum
	29	9	vna visione	ea inanitione
220	35	3	producere	perducere
	41	2	soluerentur	saluarentur
	2	5	quia	qua
221	3	3	ar 1.& collet.2.& cantic.	act.1.& collat.2.& can.
		6	attic.	act.
	7	7	ad	sed
	12	1	Toona	Sonitu
		3	propugnauit	propagauit
	22	4	cantic.	can.
	ibid.		articol.	act.
		5	passioo	passim
222	20	8	cant.	can.
	30	4	superescludit	superexcedit
	34	3	Christi	Dei
	38	4	visum	vanum
	40	3	requiritur	reperitur
	42	10	tatia	vnia
		37	est	esse
	47	3	qua	quæ
		9	verbum	Verbo
		37	personalem	per salam
224	3	2	Verbo	à Verbo
	18	vlt.	effectum	effusum
225	25	3	totales	tales
	32	1	Nos	Ros
	33	3	contrariæ	necessariæ
	37	3	nun	cum
	42	2	quo	quod
227	65	4	non est	est
	2	3	Cinafeum	Gasfeam
228	2	4	Phosin	Shosinam
230	27	7	exequutio	exequutioni
231	1	7	inserti	in heri
	2	3	331.	V.
232	22	3	campossibilia	compossibilis
		7	commensuratus	commensuratum
233	13	31	communicatam	communicatæ
234	35	35	prædestinatione	prædestinatiuas
		26	ali	aliquid
235	9	2	per	pro
		3	de	ad
	35	4	composuit	impossibilis
	16	13	Deposit eo	despotico
		14	vis	sua
236	22	vlt.	falem	fauce
	3	6	&	est
237	20	6	aliter	alius
238	27	1	posset	possit
239	6	vlt.	quomodo	aut quod si
	34	3	§.	§.23.
241	7	6	attingens	attingentis
243	27	2	vitius	ortius
	31	4	dum erroch	Numer.
	32	2	iuria	in via
244	7	2	volume	Concione
		2	obiectiuus	obiectiuus
	9	6	illustratum	illustrata
246	10	7	ex eo	ex eo
	13	7	Themistius	Themistius
247	1	4	quod	quid
	2	2	sum. Merat. orat.	Merat.tom.
241	16	4	maiori	viatori
242	17	4	debuit	debebatur
		11	eo existentiam	coexistentiam
	18	2	Meratac	Merat.
	27	6	euidentiam	euidentem
	38	5	vnimitem	visionem
252	26	2	verbum	velle
253	28	9	quid	Qui
255	24	4	prouenire	præuenire
	26	5	auctoritate	auctor.e
	27	3	nam	Non

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
	29	2	bonis	nobis
256	14	6	secundum	secundum se
257	34	12	sed habuit	habuit
	37	2	si	sit
	20	3	effectus	affectus
	24	3	reconciliandi	recreandi
	ibid.		cōciliationem	creationem
258	10	6	meruerit	meruit
	17	4	viatri	viator
261	26	3	bonis	donis
	34	2	bonis	donis
262	51	3	homines	hominem
263	2	1	iustificatione	iustitia
	9	6	satisfactionis	satispassionis
	11	vlt.	placari iris	placatiuam
264	21	3	Vnigetus	Vnigenitus
266	17	4	non quia	Tum quia
269	17	2	quia	qua
	41	1	obstare	obstante
In tit.sect.7.			indebito	Indebitis
270	42	3	Soc	Iusti.
271	8	4	distinctiuo	destructiuo
	24	1	Non	Nos
272	26	4	vnisti	remitti
273	2	5	excellentiæ	excellentior
	5	4	&	ex
274	14	7	inimicitia	iniustitia
	15	6	vnio	imo
275	8	3	Deo	Deum
276	13	2	perfectio	perfectè
		4	puro	purè
	20	3	defensionē	definitionem
277	10	5	prauideret	præsideret
	33	vlt.	non aspiciendo	respiciendo
278	4	7	decretum	Decretum.
279	10	8	semper voos	Semper Enoe
	12	pen.	in formā	informem
	24	22	subsistentiā	subsistens
280	22	1	duplicatur	dupliciter
	27	7	voluit	volunt
281	33	4	&	vt
	37	1	at	,vt
282	6	13	alterius	vlterius
	32	11	sect.	tex.
283	15	5	natum	naturam
	17	32	ne	esse
	8	3	illum	intellectu
	7	7	in mass	anima
	3	6	dabat	debet
	3	4	&	ea
	6	vlt.	sententiæ cum phantasmato	sensitiua cum phantasmate
	7	3	admittendū	admittenda
284	5	7	ipsam	speciem
	6	2	tam	tamen
285	18	2	.&	ea
	25	6	ea	ea
	27	2	.Prima sententia	primæ sententiæ
		3	alteras	alienas
	36	8	deuenirit	præueniri
287	4	2	non	vt non
		pen.	præuenientes à	præuenientes
	8	8	vel ad	ad
288	27	12	nuta	conatu
	20	11	.&	imi
		pen	.vt	tot
	32	7	exit	exit
	36	3	quidditatis	quidditatiua.
289		pen.	autem	.Ab autem
	33	16	rationes	ratione
290	7	4	etiam	tantum
		5	omnibus	obiectis
		vlt.	determinatum	determinetur
	8	4	sib.	sit 6
		7	sci entia	.Scientia
		8	species	nisi species
	12	2	stantem	statim
		5	Primo.	ergo
	13	6	a productione	ad productionem
		12	naturalitate	natura
		pen	ipsam	ipsum
	14	18	Conuicitur	Confir.
		22	Tum	Tu
		25	Diuinum	diuinus
		2	creaturarum	creaturarum
	17	8	iuncta	iuxta
	24	9	non	tem
	25	6	rationē aūt	ratione autem huius
	27	8	incommutabile	incorruptibile
		pen.	depēdeat	dependeat
	28	vlt.	spirituali	in spirituale
293	3	pen.	naturalē effectum	naturalem effectuum
294	9	5	cognoscere	cognosci
	13	1	secundo	tertio
	18	6	non	tum
	19	4	quia	quam

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
295		8	efficaciter	efficienter
296	42	6	manifestatiua	manifestans
297	49	pen.	quæ	quia
	50	11	haberet	habet
		22	obiectiue	et etiam
	54	2	actus	actus intellectus
298	32	3	manifestantur	manifestans
	13	1	quam	qua
300	14	vlt.	obiectum	obiecta
	17	pen.	ad contingentis	contingentis
	28	vlt.	quod	quid
	28	7	qua	quia
		8	qua	quia
		vlt.	responsum	respectu
	23	2	accidentia	accidens
		vlt.	collectione	collectionem
301	2	pen.	Alliacus	Alliacensis
	5	7	&	ens
302	8	18	potest	posset
303	21	3	11.	111.
304	12	5	esse	est
	18	1	dirupere	dirigere
305	31	2	posse	potest
	16	4	consequitur	consequenter
306	19	14	potentia	pœnitentia
	4	6	incessantes	incessando
		vlt.	obiectus	[illegible]
	9	4	[illegible]	vt
307	17	8	[illegible]	propositione
	23	2	[illegible]	primo
	24	3	[illegible]	trahitur
308	1	3	Q[illegible]ad	Quidam
		8	[illegible]	[illegible]
	3	2	[illegible]	[illegible]
		9	præsens	præsens
	5	4	[illegible]	[illegible]lusio
		24	Moral.	lib. Moral.
	9	9	quasi.	[illegible]
309	19	vlt.	[illegible]tate	[illegible]xione
	20	11	Actus	[illegible]
310	17	2	&	vt
	31	4	[illegible]onsistat	consistat
		4	qua	quod
312	5	3	essentiale	esse
313	6	2	quanda	quantum
314	28	16	sic	vt sis
	25	3	potest	patet
315	10	5	cum	Vnde cum
	33	2	Prima ratione	Prob.Ratione
316	13	12	.Causa	.nempe causa
317	13	4	Aytonius	Maionius
	14	1	ap[illegible]situm	appetitum
	16	3	,vel naturalem	ad suam naturam
	27	6	conueniat	conuincat
		13	si	sic
317	19	5	indigentia	de indigantia
		7	aliquem	aliquem alium
318	30	1	motionem	mutationem
		5	losficit	afficit
	36	9	Primò	secundò
320	2	2	mali	formali
	9	10	modus	motus
	14	3	Angelum	Aristotel.
	16	2	lu[illegible]ines	luminosi
	18	5	sobiectum	subiectam
	19	5	Angelis	Angelus
	20		posses	potest
321	24	vlt.	induci	adduci
322	4	pen.	Marcil.	Marsion
323	7	4	entea	iuxta
324	29	14	fidem	finem
		vlt.	fine	finem
	31	2	Vnde	Inde
325	6	7	possunt	possunt esse
	8	pen.	naturæ	existentiæ
327	6	vlt.	collesia	cultata
	8	2		corrige numerum & pone 7 & sic deinceps
	3	3	durante	durasse
328	1	2	Coccius	Coccius
	9	5	,&	ea
330	20	1	peccare	peccasse
331	44	2	vallentatis	velleitatem
	42	6	Thema	Iehoua
332	50	3	producerentur	perducerentur
	52	5	prima Marsil.	secundò Marsil.
		9	In ignē extinguibilem	In gehennam ignis inextinguibilis
		14	repertor	regnum
	35	5	corpore	[illegible]
		9	naturalia	naturalea
334	14	3	autem	eum
	17	4	ea	vt
	21	4	cum	esse
		6	inclinatione	inclinationem
335	10	4	est	est ordinabilis
336	2	3	prauideant	præsideant
	7	6	sacro nostro Concilio	Sacrosanctis Concilijs

INDE

INDEX RERVM
Ad Sacram Speculatiuam Doctrinam
DE DEO,
CAETERISQVE DIVINITVS REVELATIS;

Primus numerus est Disputationis; Secundus Marginalis.

Numerus 50. in duas disputationes irrepsit; ideò vt discernantur, posteriori loco posita hoc asterismo * notatur.

INDEX RERVM.

Actus purus.

Adoptio.

Adoratio.

Adductio.

Admiratio.

Æqualitas.

Æternitas.

Agens.

Amicitia, Amicus.

Amor.

Amor Diuinus.

Angeli existentia.

Angelorum numerus.

Angeli natura.

etiam

Angelorum distinctio.

Angelus quòad intellectum.

Angeli intellectus quò ad species impressas.

Angeli intellectus quò ad obiectum.

Angelus quòad cognitionem.

Angelus quò ad loquutionem.

Angelus quoad voluntatem.

Angelus quò ad amorem.

Angelus quò ad electionem.

Angelus quòad potentiam peccandi.

Angelus quò ad operationes.

Angelus quòad locum.

Angelus quòad motum.

Angelus quò ad præsentiam.

Angelus quò ad præsidentiam supra creaturas.

Angelus quò ad illuminationem.

Angelus quò ad durationem.

Angelus quò ad desitionem.

Angelus quò ad statum supernaturalem.

Angelorum via.

Angelus quò ad meritum.

Angelus quò ad beatitudinem.

Angeli quò ad custodiam.

Angeli mali.

Angelorum peccatum.

dam.

Angeli quò ad damnationem.

Angelus quò ad cognosci.

Anima.

Annihilatio.

Appetitus.

Appropriatio.

Argumentum.

Assensus.

Assumptio.

D. Athanasius.

Attributa.

Auctoritas.

D. Augustinus.

B

Beatitudo.

Beatus.

Bonitas.

Bonum.

C

Causa.

Certitudo.

Charitas.

Christus.

Christus quò ad prædestinationem.

Christus quò ad filiationem.

Christus quò ad intellectum.

Christus quò ad scientiam.

Christi voluntas.

Christus quò ad actus voluntatis.

Christus quò ad appetitum.

Christus quò ad fomitem.

Christus quò ad peccatum.

Christus quò ad subiectionem, & seruitutem.

Christus quò ad gratiam, & sanctitatem.

Christus quò ad virtutes, & dona.

Christus quò ad Gratiam capitis.

Christus quò ad adorationem.

Christus quoad meritum.

Christus quoad satisfactionem.

Christus quoad redemptionem.

Christus quoad mortem.

Circuminsessio.

Coexistentia.

Cogitatio.

Cognitio cognoscens.

INDEX RERVM.

Cognoscibilitas.

Communicabilitas.

Communicatio.

Communicatio idiomatum.

Commutatio proportionis.

Complexio.

Compositio.

Comprehensio.

Conceptus.

Conclusio.

Concursus.

Connexio.

Contactus.

Contingentia.

Contradictio Contradictoria.

Contritio.

Corpus.

Corruptibile.

Creatura.

D

D.Damnascenus.

Damnatus.

Debitum.

Dęmones.

Demonstratio.

Denominatio.

Deus.

Dei existentia.

Dei essentia.

Vide Attributa.

Dei Æternitas.

Deus quòad infinitatem.

Deus quòad immensitatem & peccatum.

Deus quòad intellectum,& intelligere.

Vide Scientia Dei.

INDEX RERUM.

Dei voluntas.

Deus quò ad actus voluntatis.

Vide Actus liber Dei.

Deus quòad cognosci.

Deus quò ad visibilitatem.

Deus quò ad creaturam manifestationem.

Deus quò ad nominari.

Deus quò ad operationem.

Deus quò ad debitum.

Vide Iustitiã.

Deus quoad malum.

Vide Peccatum.

Dicere.

Diffe-

Differentia.

Discursus.

Distinctio.

Distinctio Distributiuum

Dolor.

Dominium.

Donum.

Dulia.

Duratio.

E

Effectus.

Elipandus.

Ens. Esse.

Essentia.

Esau.

Eucharistia.

Euidentia.

Euthyches.

Existentia.

Explicatio.

Extensio.

F

Facultas.

Fallaciæ.

Felicitas.

Fidelitas.

Fides.

Filius.

Finis.

Fœcunditas.

Fomes.

Forma.

Futura.

Futura

Futura contingentia.

Futura conditionata.

G

Gaudium.

Generatio.

Gentiles.

Genus.

Gloria.

Gratia.

H

Habitus.

Hebræi.

Historia.

Homo.

Homousios.

Honestas.

Humanitas Christi.

Vide Christus.

Humores.

Hyperdulia.

Hypostasis.

I

Incarnatio.

Incarnatio quoad assumptionem.

sus

Ius.

Iustificatio.

Iustitia.

L

Latria.

Liber vitæ, & mortis.

Liberalitas.

Libertas.

Vide, Voluntas.

Libertas quò ad actum.

Vide Actus.

Locus.

Locus Theologicus.

Locus.

Lumen

Lumen Gloriæ.

M

Malum.

Maria.

Materia.Materialia.

Medium.

Memoria.

Mensura.

Meritum.

Messias.

Vide Christus.

Miseria.

Misericordia.

Missio.

Mobile.

Modus.

Mors.

Motus.

Motus localis.

Mouens.

Mutabilitas.

Mysterium.

N

Natura.

Natura diuina.

Vide Deus, Dei essentia.

Necessitas.

Negatio.

Nomen.

Notio.

Notitia.

Vide Scientia.

Numerus.

O

Obiectum.

Obstinatio.

Oculus.

Odium.

Omnipotentia.

Operatio. operari.

Vide Actus.

Origo.

P

Pars.

Pater.

Pater Diuinus.

Persona diuina.

Personæ diuinæ quò ad purificationem prædicatorum.

Personalitas.

Plenitudo essendi.

Vide Dei Essentia.

Pluralitas Plurificatio.

Pœna.

Pœnitentia.

Possibile.

Possibi-

Productio.

Promissio.

Prophetia.

Propositio.

Proprietas.

Prouidentia.

Prudentia.

Punitio.

Q

R

Rarefactio.

Ratio.

Reatus.

Redemptio.

Relatio.

Relatio diuina.

Relatio spirationis.

Repræsentatio.

Reprobatio.

Potentia.

Potentia notionalis.

Potentia obedientialis.

Prædefinitio.

Prædestinatio.

Prædestinatio quò ad effectus.

Prædicatum.

Præmissæ.

Prętmium.

Præscientia.

Præsens.

Pręsentia.

Praxis.

Princeps.

Principium.

Processio.

INDEX RERVM.

Simplicitas.

Singulare.

Spatium.

Species.

Species intentionales.

Spes.

Spiratio.

Vide Relatio Spirationis.

Spiritualitas.

Spiritus Sanctus.

Subiectum.

Subsistentia.

Successio.

Superbia.

Supernaturale.

Supernaturalitas.

Superius.

Syllogismus.

T

Talentum.

Terminus.

Theologia.

Theologiæ obiectum.

Obie-

Reprobatio quoad effectus.

Res

Reuelatio

S

Salus.

Sanctitas

Sanguis.

Sapientia

Satisfactio

Vide Christus quò ad satisfactionem.

Scholastici.

Scientia.

Scientia Christi.

Vide Christus.

Scientia Dei.

Vide Deus quoad intellectum.

Scriptura Sacra.

Sensatio.

Sensus.

Seruus.

Simiusios.

Verbum Diuinum.

Veritas. Verum.

Viator.

Visio Beata.

Virtus.

Vita.

Viuens.

Vnigenitus.

Vnio.

Vnio hypostatica.

vnio

Vnitas.

Vocatio.

Volitum.

Voluntarium.

Voluntas.

Voluntas diuina.

Voluntas diuina quoad actus.

FINIS.